

GLOSSARIUM COMPARATIVUM
LINGUAE SANSCRITAE.

GLOSSARIUM COMPARATIVUM
LINGUAE SANSCRITAE

IN QUO

OMNES SANSCRITAE RADICES ET VOCABULA USITATISSIMA EXPLICANTUR ET CUM VOCABULIS GRAECIS, LATINIS, GERMANICIS, LITUANICIS, SLAVICIS, CELTICIS COMPARANTUR

A

FRANCISCO BOPP.

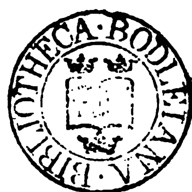
EDITIO TERTIA,

IN QUA

VOCABULA SANSCRITA ACCENTU NOTATA SUNT LATINISQUE LITTERIS TRANSCRIPTA.

ADIECTI SUNT INDICES.

BEROLINI
PROSTAT IN LIBRARIA DÜMMLERIANA
(HARRWITZ ET GOSSMANN)
MDCCCLXVII.

BIBLIOTHECA·BODLEIANA·

PRAEFATIO.

Continentur hoc libro omnes linguae sanscritae radices et vocabula usitatissima cum verbis graecis, latinis, germanicis, lituanicis, slavicis, celticis comparata, et, quantum fieri potuit, librorum sanscritorum locis illustrata. Plurimae tamen radices apud auctores hactenus nondum repertae sunt, nonnullae tantum in dialecto Vêdicâ occurrunt, aliae cognatis linguis confirmantur. Ita obsoleta radix स्तिघ् *stig'*, cui ascendendi notionem attribuunt grammatici, nostro *steigen*, graeco στείχω, ἔστιχον, russico *stignu* assequor (= स्तिघ्नोमि *stig'nô'mi*), lituanico *staigiŏ-s* festino, hibernico *staighre* gradus approbatur.

Multae quae a grammaticis Indicis inter radices receptae sunt formae non verae sunt radices, sed verborum denominativorum themata, ut e.c. कुमार् *kumâr*, कर्त्र् *kartr*, मन्त्र् *mantr*, स्तोम् *stôm*; nonnullae syllabam reduplicativam continent, sicut e. c. जक्ष् *gakś*, quod ortum est e घस् *g'as* ejecto अ *a*, जागृ *gâgṛ* e गृ *gṛ* vel potius गर् *gar* (gr. ἐγείρω). Omnes enim, quae ex indigenorum grammaticorum sententiâ in ऋ *ṛ* vocalem desinunt radices, re verâ exeunt in अर् *ar*, quod in debilioribus formis in ऋ *ṛ* corripitur, in fortioribus retinetur, ideo e. c. कृत *kṛtá*, कृत्वा *kṛtvâ'*, कर्तुम् *kártum* a कृ *kṛ*, i. e. कर् *kar*. Etiam litterâ ॠ *ṝ* terminatae radices vere desinunt in अर् *ar*, quod in fortioribus formis aut conservant, aut in आर् *âr* producunt, in debilioribus autem in इर् *ir*, ante duas consonantes in ईर् *îr*, vel vi euphonicâ antecedentis labialis in उर् *ur*, ऊर् *ûr* immutant; ideo e. c. किरामि *kirâ'mi*, चकर *ćakára*, चकार *ćakâ'ra*, कीर्ये *kîryê'*, कीर्ण *kîrṇá*, a कॄ *kṝ*, i. e. कर् *kar*; पिपर्मि *píparmi*, पुरु *purú*, पूर्ये *pûryê'*, पूर्ण *pûrṇá*, a पॄ *pṝ*, i. e. पर् *par*. Verba nonae classis earum, quibus grammatici vocalem ॠ *ṝ* attribuunt, radicum, syllabam अर् *ar* in temporibus specialibus corripiunt in ऋ *ṛ*, e. c. जृणामि *gṛṇâ'mi* a जॄ *gṝ*, i. e. जर् *gar*. Quam hac de re in libro „Vocalismus" inscripto (p. 177-193) fusius exposui, sendicâque europaeicisque cognatis linguis comprobare studui

sententiam, confirmatam quoque video priscorum Persarum linguâ, quae syllabam *ar* integram retinet in formis, ubi Sanscrita eam in ऋ *ṛ* corripit, vel in इर् *ir*, ईर् *ír*, उर् *ur*, ऊर् *úr* immutat; ita ut e.c. *barta* latus, sustentus, *karta* factus, *adaršnuš* *) ausus est, *asariyata* occisus est respondeant formis sanscritis भृत *b'ṛtá*, कृत *kṛtá*, अधृष्णोत् *ád'ṛšṇót*, अशीर्यत *áširyata* [v. r. शॄ (श्रृ) *šar* (*šṝ*)].

Libri, quibus illustrandis hoc glossarium praecipue inservit, sunt hi: 1) *Indralókágamanam***). 2) Diluvium cum tribus aliis Maha-Bhârati praestantissimis episodiis, Berolini 1829, apud Ferdinandum Dümmler. 3) Nalus Maha-Bhârati episodium (ed. 2. Berolini 1832 in librariâ Fr. Nicolai). 4) *B'agavadgîta*. 5) *Ḥitópadêša*. 6) *Urvašia*, Câlidâsi fabula.

*) *t* finale post antecedentem vocalem *u* transit in *š*, post alias abjicitur, quam ob rem pro *paruviyat* (Rawl. I. 7. 8. 45: *hačâ paruviyat* ab antiquo) *paruviyata* legendum esse censeo, quod suffixo cum sanscritis formis in तस् *tas* convenit (v. e. c. अतस् *átas*, इतस् *itás*, शत्रुतस् *šatrutás*). Veri ablativi autem, quanquam formâ cum instrumentali conveniunt, sunt *kabuǵiyâ* Cambyse (Rawl. I. 40) et *daruǵâ* (IV. 37). Etiam *bâbiruš* Babylone (II. 65) verus est ablativus, nititurque formâ *bâbirut* quocum conferantur ablativi ṣendici ut *tanaut* (gr. compar. §. 180). Genitivi forma *bâbiruwa* convenit cum sanscritis genitivis ut धेन्वास् *d'ênvâs*, correpto *â* et abjecto *s*, sicut semper post antecedentem vocalem *a* vel *â*.

**) Ardschuna's Reise zu Indra's Himmel nebst anderen Episoden des Mahâ-Bhârata, Berlin 1824, bei W. Logier.

SIGLORUM EXPLICATIO.

A. est Arǵuni reditus ex Indri coelo *).
Am. est Amara-Kôśa.
âtm. est âtmanêpadam.
B'. est B'agavad-Gîta.
B'aṭṭ. est B'aṭṭi-Kâvya.
B'ar. est B'artriḥaris (ed. Bohlen).
Br. est Brahmani lamentatio **).
Dêv. est Dêvîmâhâtmya (ed. Poley. Berol. apud Ferd. Dümmler).
Dr. est Drâupadiae raptus (in libro meo „Diluvium").
G'aṭ. est G'aṭakarpara (ed. Dursch. Berol. apud Ferd. Dümmler).
Gîta-G. est Gîta-Gôvinda ed. Lassen.
gr. est grammatica minor („Kritische Grammatik der Sanskrita-Sprache in kürzerer Fassung").
gr. comp. est grammatica comparativa („Vergleichende Grammatik etc."). Numeri indicant paragraphos.
Ḥ. est Ḥiḍimbi caedes *).
Hib. est Gaëlicum dialecti Hibernicae.
Ḥit. est Ḥitôpadêśa (ed. Bonn.).
In. est Indralôkâgamanam **).
K. est Kâśinâťus, grammaticus indicus, cujus radicum collectionem edidit Wilkinsius (The radicals of the Sanscrita Language, London 1815) ***).
Lass. est Lassenii Anthologia Sanscrita.
Lit. est Lituanicum.
M. est Matsyôpâk'yâna, i. e. episodium de diluvio.
Maḥ. est Maḥâ-B'ârata ed. Calc.
Man. est Manu-Sâstra.
Mêǵ. est Mêǵadûta.
Mṛ. est Mṛćć'akatî.

*) In libro meo „Diluvium" Berolini in libraria Dümmleriana.
**) In libro meo „Ardschuna's Reise zu Indra's Himmel". Berol. apud Guilelmum Logier.
***) Kâśinâťi et Vôpadêvi grammaticorum explicationes nonnisi iis apposui radicibus, quarum significatio librorum locis non confirmari potuit. Ubi utriusque grammatici definitiones iisdem verbis sunt expressae, sigla omisi.

N. est Nalus (Berol. apud Nicolai).
P. est Pâṭaliputra (ed. H. Brockhaus. Lipsiae 1835).
Pâṇ. est Pâṇinis.
par. est parasmâipadam.
r. est 1) radix. 2) regula.
Rag̔. est Rag̔u-Vanśa (ed. Stenzler).
Râm. est Râmâyana ed. Seramp.
R. Schl. est Schlegelii editio Râmâyanae.
Ṛgv. est Ṛgvêda-Sanhitae liber primus (sanscrite et latine edidit Fr. Rosen, cujus versionem locis laudatis apposui).
Ṛgv.-V. est Ṛgvêdae liber quintus, cujus exempla a Vasiṡṭi hymnis sumta affert Westergardius in libro suo „Radices Sanscritae" inscripto *).
Ṛgv. Sp. est Fr. Rosenii Ṛgvêda-Specimen.
s. est suffixum.
Sâ. est episodium de Sâvitria **).
Śak. est Śakuntala ed. Chézy.
Su. est Sundus et Upasundus ***).
th. est thema.
Up. est Upakôśa (in libro „Pataliputra" ed. Brockhaus).
Ur. est Urvaśia (ed. Lenz. Berol. apud Ferd. Dümmler).
V. est Vôpadêvus grammaticus cujus radicum corpus, *Kavikalpadruma* inscriptum, edidit W. Carey in grammaticâ suâ.
Westerg. est Westergardii liber „Radices Sanscritae" inscriptus.

---

*) Dialectum Vêdicam nonnisi in iis respexi radicibus, quarum significationes librorum classicae linguae locis non confirmari potuerunt.
**) In libro meo „Diluvium" Berolini apud Ferd. Dümmler.
***) In libro meo „Ardschuna's Reise zu Indra's Himmel". Berol. apud Guilelmum Logier.

EMENDANDA.

p. 7 a. lin. 19 lege *bʻavant* pro *bʻavat.*
p. 21 a. lin. 1 lege अघ्र्य pro यघ्र्य.
p. 37 b. lin. 25 lege praef. pro pranf.
p. 44 b. lin. 7 infra lege *aiśma* pro *aêśma.*
p. 53 a. lin. 15 lege उदञ्च् *uddńć* pro उदच् *údáć.*
p. 92 b. lin. 12 lege *ćernüĭ* pro *ćernyĭ.*
p. 100 a. lin. 10 lege *kʻsatʻra* pro *kʻšatʻra.*
p. 120 b. lin. 23 lege *şʻiltüĭ* pro *şʻiltyĭ.*
p. 150 a. lin. 3 lege *cholodnüĭ* pro *cholodnüyĭ.*
p. 168 a. lin 9 infra adde *tarḫ tṛḫ.*
p. 202 b. lin. 4. 5 lege *upakramâiś* pro *upakramaiś.*
Usque ad p. 171 saepius Bʻaṭṭ. = Bʻaṭṭi-Kâvya legendum pro Bʻatt.

primae classis, sicut in *vasati* q. v.) donum. Am.
अंहस् *áṅḫas* n. (r. *aṅḫ* s. *as*) peccatum. Am. (cf. *agʻa*, *âgas* et gr. ἄγος).
अंहु *aṅḫú* (Ṛgvêd.) angustus (goth. *angu-s*, lat. *angustus*, gr. ἔγγυς, nostrum *eng*).
अंह्रि *áṅḫri* m. (r. *aṅḫ* s. *ri*) pes. Am. (cf. *aṅgʻri*).

factam animam habens, animâ privatus, i. e. improbus, insanus. N. 12. 82. Bʻ. 15. 11.
अक्का *akkâ* f. mater (cf. lat. *Acca*).
अक्लिष्टकार *akliśṭakâra* (Karm. ex *akliśṭa* inturbatus, non interruptus, indefessus — a r. *kliś* praef. *a*, s. *ta* — et *kâra* actio, nisus) indefessus nisus.

अक्लिष्टकारिन् aklistakârin (a praec. s. in) indefessum nisum habens. In. 2. 10.

अक्ष् akś 1. et 5. par. (sañgâtê K. vyâptisañhatyôh V.) coacervare, occupare.

अक्ष akśa m. (v. îkś videre) 1) oculus, in fine compositorum pro akśi — v. gr. 613 — e. c. piñgâkśa q. v. (gr. *ΟΣΣΟ, *ΟΚΚΟ per assimilationem ex *ΟΞΟ, lat. oculus abjecto s, goth. augô — th. augan v. अक्षन् akśan — slav. vet. ОКО oko, th. ОЧЕС oćes (v. gr. comp. 1 p. 236). 2) talus N. 7. 5. 3) rota (cf. lat. axis = akśi q. v.; gr. ʼΑΞΟΝ = akśan q. v.; germ. vet. ahsa, nostrum Achse; lit. aśis ejecto k). 4) currus.

अक्षदर्शक akśadarśaka m. (Tatp. e praec. et darśaka qui videt) judex. Am.

अक्षन् akśân thema defectivum, quo suppletur akśi oculus (gr. 169, cf. goth. th. augan, unde nomin. augô).

अक्षम akśama (Karm. ex a priv. et kśama potens, a r. kśam s. a) impotens. Sâ. 4. 20.

अक्षमात्र akśamâtra n. (ex akśa oculus et mâtra n. mensura, in fine compositorum significans solus, v. quoque suffixum mâtra, gr. 584) temporis punctum, momentum. âkśamâtrêṇa momento, statim. A. 8. 4.

अक्षय akśaya (Bah. ex a priv. et kśaya m. exitium) liber ab exitio, sempiternus. N. 2. 18.

अक्षयत्व akśayatvá (a praec. s. tva) abstractum praecedentis, Unvergänglichkeit. Hit. 1. 8.

अक्षय्य akśayyá (Karm. ex a priv. et kśayya fragilis, a r. kśi s. ya, gr. 560) quod exstingui non potest, immortalis, perennis.

अक्षर akśára n. (Karm. ex a priv. et kśara periens, a r. kśar s. a) 1) quod non perit, immortale, sempiternum (na kśaratî 'ty akśaram, sic. schol. Śrîdarasvâminus ad Bʻ. 8. 3). 2) littera, syllaba. 3) êkam akśaram (unum immortale) syllaba sanctistissima ôm, quae tribus suis litteris tres deos altissimos exprimit, scilicet litterâ a, quae cum sequente u in ô coalescit, deum Viśnum, u Śivum, et m Brahmam. Bʻ. 10. 25.

अक्षवती akśavatî f. (ab akśa m. talus, s. vant vat in fem.) talarius lusus. N. 26. 10.

अक्षान्ति akśânti f. (Karm. ex a priv. et kśânti patientia) invidia. Am.

अक्षि ákśi n. oculus (nom. irr. v. gr. 169 et akśa; lit. aki-s).

अक्षौहिणी akśâuhiṇî f. exercitus completus, justum peditum, equitum, curruum et elephantorum numerum continens. Secundum Wils. ex akśa currus et ûhiṇî collectio, vocalibus a et û irregulariter coalescentibus in âu pro ô.

अखण्ड akʻaṇḍa (non partem continens, Bah. ex a priv. et kʻaṇḍa) totus, plenus. Śak. 35 infr.

अखिल akʻila (non vacuum habens, Bah. ex a priv. et kʻila n. inane, vacuum) omnis, universus, totus. akʻilêna adv. omnino. N. 6. 8. Su. 3. 8. A. 3. 8.

अग् ag 1. par. (kuṭilâyâñ gatâu K. vakragatê V.) tortuose, flexuose ire; cf. ak.

अग aga m. (Karm. ex a priv. et ga iens, a r. gâ s. a) 1) arbor. 2) mons.

अगद agadá m. (Bah. ex a priv. et gada morbus) medicamentum. Am.

अगम agama m. (Karm. ex a priv. et gama iens, a r. gam s. a) arbor. N. 12. 103.

अगाध agâdʻa (secundum Wils. Bah. ex a priv. et gâdʻa locus, situs cf. nostrum Boden-los. Derivari etiam potest a rad. gâh submergi, quae primitive gâdʻ sonuisse videtur, v. gramm. comp. 23) valde profundus. N. 6. 13. — (Huc fortasse pertinent gr. ἀγαθός et goth. gôths th. gôda, abjecto a initiali).

अगार agâra n. domus. Ragʻ. 5. 25; cf. âgâra id. Am.

अग्नि agní m. 1) ignis. 2) Agnis, deus ignis (lat. igni-s, lit. ugni-s, slav. ognĭ.

अग्निचित् agnićít m. (ex agni et ćit colligens a r. ći adjecto t, v. gr. 573) ignis cultor, qui ignem sacrum sustinet. Am.

अग्निमन्त् *agnimánt* (igne praeditus ab *agni* suff. *mant mat*) igni deditus, ignem colens. N. 12. 50.

अग्निपुरोगम *agnipurógama* (Bah. ex *agni* et *purógama* antecedens, e *puras* in fronte et *gama* iens) cui Agnis antecedit, Agnem tamquam antecedentem habens. N. 5. 34.

अग्निशिख *agniśik'a* m. n. (Bah. ex *agni* et *śik'â* flamma) crocus. Am.

अग्निहोत्र *agnihótrá* n. (Tatp. ex *agni* et *hótra* n. q. v.) ignis sacer, qui perpetuo alitur. Su. 2. 14. Sâ. 1. 8. N. 12. 96.

अग्र *ágra* n. 1) cuspis, cacumen, vertex. N. 8. 9. loc. *agrê* ante, coram, c. gen. N. 23. 21 (cf. gr. ἄκρον). 2) adj. insignis, eximius. A. 1. 8.

अग्रज *agraǵa* m. (e praec. et *ǵa* natus) primogenitus, frater natu maximus.

अग्रतस् *agratás* (ab *agra* s. *tas*) in fronte, ante, coram, cum gen. Su. 3. 27. H. 4. 24. N. 24. 11.

अग्र्य *ágrya* (ab *agra* n. cacumen, s. *ya*) insignis, egregius, eximius. Dr. 7. 12.

अघ् *ag'* 10. par. (*pâpakaraṇê* K. *tatkṛtâu* V.) peccare (non vera radix, sed verbum denominativum a sq. *ag'a*).

अघ *ag'á* n. (r. *aṅg'* ire s. *a*) peccatum. V. *anag'á* et cf. *aṅhas*.

अङ्क् *aṅk* 1. âtm. 10. par. signare, notare. Ur. 60. infr.; 83. 10. *aṅkita* signatus, quod etiam ab *aṅka* signum suff. *ita* derivari potest.

अङ्क *aṅká* m. (r. *aṅk* s. *a*) 1) nota, signum. 2) gremium, secundum Wils. „the flank or part above the hip" (fortasse huc pertinet gr. ὄγκος). In. 1. 27. 2. 21. N. 23. 25. Sâ. 5. 65. 3) actus scenicus.

अङ्कुर *aṅkurá* m. (r. *aṅk* s. *ura*) 1) cuspis, spiculum. Śak. 36. infr. 2) surculus.

अङ्कुरित *aṅkuritá* (ab *aṅkura* s. *ita*) surculis praeditus. Ur. 9. 2.

अङ्कुश *aṅkuśá* m. n. stimulus quo elephanti impelluntur. Dêv. 7. 9.

1. अङ्ग् *aṅg* 1. par. (grammatici scribunt *ag* v. gr. 110*) ire.

2. अङ्ग् *aṅg* 10. par. (*lakśaṇê* K. *padê lakśmaṇi* V.) notare.

अङ्ग *áṅga* n. (r. *aṅg* ire s. *a*) 1) membrum. 2) corpus. 3) nomen sex librorum, quorum tres priores grammaticas tractant res, quartus sacros ritus, quintus explicationem obscurarum Vêdorum vocum, sextus mathematicam (v. Jones, On the literatur of the Hindus. Asiat. Res. t. 1). 4) subsidium, auxilium. Hit. 72. 3.

अङ्गद *aṅgada* m. (ex *aṅga* et *da* dans) armilla, quâ brachia superiora ornantur. Ur. 9. 18.

अङ्गन *aṅgana* n. (r. *aṅg* ire s. *ana*) atrium. Am. — Scribitur etiam *aṅgaṇa*. Dêv. 5. 50.

अङ्गना *aṅganâ'* f. (r. *aṅg* s. *ana* in fem.) femina. N. 3. 18. 12. 61.

अङ्गराग *aṅgarâga* m. (ex *aṅga* n. et *râga* m. color) odoratum unguentum, nisi potius, quod vocis origini magis conveniret, fucus, pigmentum (Wils. explicat: Perfuming the body after cleansing; smearing it with unguents of sandal etc. Hêm. 3. 299). In. 5. 8.

अङ्गार *áṅgâra* m. n. carbo (lit. *angli-s*, russ. *ugolj*, v. gr. comp. 255. *g*).

अङ्गारक *aṅgâraka* n. nom. pr. Dr. 2. 11.

अङ्गीकर् -कृ *aṅgîkar -kṛ* (ex *aṅga* et *kar kṛ* facere, gr. 585) consentire, promittere. Up. 49. 73. 77.

अङ्गुरि *aṅgúri* f. (hoc et cognata vocabula *aṅgurî*, *aṅgula*, *aṅguli*, *aṅgulî*, *aṅguśṭ'a* ab *aṅga* corpus, membrum, descendere videntur, attenuato *a* in *u*, ita ut *aṅguśṭ'a* proprie significet „in corpore stans"; formae *aṅguli* etc. et *aṅguri* nituntur eo, quod *r* et *l* facile inter se permutantur) digitus.

अङ्गुरी *aṅgurî* f. id.

अङ्गुरीय *aṅgurî'ya* m. n. (ab *aṅguri* vel *aṅgurî* s. *îya*) annulus.

अङ्गुरीयक *aṅgurîyaka* (a praec. suff. *ka*) annulus. Śak. 23. 3 (v. *aṅgulîyaka*).

अङ्गुल *aṅgúla* m. pollex, digitus.

अङ्गुलि *aṅgúli* f. (v. *aṅguri*) digitus.

अङ्गुली *aṅgulî* f. id.

अङ्गुलीयक *aṅgulîyaka* n. (ab *aṅgulîya* — cf. *aṅgurîya* — s. *ka*) annulus. Am.

अङ्गुष्ठ *aṅgúśṭ'a* (vêd. *aṅguśṭ'á*) m. (v. *aṅguri*) pollex. Sâ. 5. 16.

अङ्घ् *aṅg'* 1. âtm. (*gatyâkśêpê* K. *gatâu nindâram-b'agavêśu* V.) ire, despicere, incipere, properare. Haec radix, quam grammatici scribunt *ag'* (v. gr. 110[a]), primitiva forma radicis *aṅh*, q. v., esse videtur.

अङ्घ्रि *áṅg'ri* m. (r. *aṅg'* s. *ri*) pes, arboris radix. Hit. 123. 8 (cf. *aṅhri*).

अचल *aćala* (Karm. ex *a* priv. et *ćala* se movens, a r. *ćal* s. *a*) 1) immobilis, immotus. B'. 2. 53. 2) m. mons.

अचिर *aćira* (Karm. ex *a* priv. et *ćira* longus) 1) adj. brevis: *aćirêṇa kâlêna* brevi tempore. Br. 3. 7. 2) adv. cum acc. instr. et ablat. terminatione: *aćiram*, *aćirêṇa*, *aćirât*, brevi, mox, cito. Br. 1. 22. Dr. 5. 20. N. 13. 45. 20. 1.

अचिरप्रभा *aćiraprab'â* f. (non longum splendorem habens, Bah. ex *aćira* et *prab'â* splendor) fulgur. Ur. 78. 15.

अच्छ *aćća* clarus, translucidus. Am.

अच्युत *aćyuta* (non lapsus, v. *ćyu*) 1) adj. firmus, trop. excelsus, divinus, augustus. M. 20. 2) m. nomen Viśnûs et Kṛśni. Am.

अज् *aǵ* 1. par. (*gatâu* K. *kśêpê gatê* V.) ire, conjicere (gr. ἄγω, lat. *ago*).

1. अज *aǵá* m. (ut videtur a. r. *aǵ* s. *a*) caper (lit. *oży-s*, russ. козелъ *kozël*, v. *aǵâ*).

2. अज *aǵá* m. (Karm. ex *a* priv. et *ǵa* natus q. v.) 1) non natus. 2) nomen geniorum ordinis. Su. 3. 5.

अजगर *aǵagara* m. (ex *aǵa* m. caper et *gara*, a r. *gar* [*gṛ*], vorans) magnus serpens, secundum Wils. boa constrictor.

अजन्य *aǵanya* n. (ex *a* priv. et *ǵanya*, a r. *ǵan* s. *ya*, gignendus) miraculum, portentum, prodigium.

अजस्रम् *aǵasram* adv. cum acc. term. aeterne, in perpetuum, semper. Ut videtur ex *a* priv. et *ǵasra*, quod separatim non invenitur, a r. obsol. *ǵas* occidere s. *a*.

अजा *aǵâ* f. (fem. τοῦ *aǵa*) capra (gr. *ΑΙΓ, lit. *ożkà*, russ. коза *koźkà*, praefixo *k* sicut in *kostj* = *ast'i* ὀστέον).

अजातव्यञ्जनाकृति *aǵâtavyañǵanâkṛti* (Bah. ex *aǵâtavyañǵana* non natam barbam habens — Bah. ex *aǵâta* et *vyañǵana* n. barba — et *âkṛti* f. forma) imberbis (ad litt. non natam barbam habentis formâ praeditus). Br. 1. 28.

अजातशत्रु *áǵâtaśatru* m. (ex *aǵâta* non natus et *śatru* hostis) non natos hostes habens, i. e. liber ab hostibus, nomen Yud'iśṭ'iri. A. 1. 4.

अजिन *aǵína* n. (ut mihi videtur, ab *aǵa* caper. s. *ina* sicut gr. αἰγίς ab *ΑΙΓ) pellis, nebris. B'. 6. 11.

अजिह्म *aǵihma* (Karm. ex *a* priv. et *ǵihma*) non curvus.

अजिह्मग *aǵihmaga* (Karm. e praec. et *ga* a. r. *gâ* s. *a*) 1) non flexuose iens. 2) m. sagitta.

अजीवित *aǵîvita* n. (Karm. ex *a* priv. et *ǵîvita* n. vita, a r. *ǵîv* s. *ta*) mors. Br. 2. 31.

अज्ञातवास *aǵńâtavâsa* (ex *áǵńâta* a r. *ǵńâ*, et *vâsa* habitatio) 1) m. Karm. incognita habitatio. In. 5. 57. 2) adj. Bah. incognitam habitationem habens, hinc adv. *aǵńâtavâsam* incognitâ habitatione. Na. 15. 20. 25. 11.

1. अञ्च् *añć* 1. par. âtm. (grammatici scribunt etiam *ać*, gr. 110[a]) 1) ire, in compositis ut *práńć*, *prâć*, v. gr. 179 sq. 2) venerari, colere. — *añćita* 1) erectus, de pilis, v. apud Wils. *rômâńćita* „having the hair of the body erect, considered as a proof of exquisite pleasure, enraptured, delighted". 2) pulcher, de oculis, palpebris et superciliis, ubi primitive

item „erectus" significare videtur: N. 12. 45. *ańćitékśaṇa* pulchros oculos habens; Rag. 5. 76. *ańćitákśipakśman* pulchros oculorum palpebras habens (comment. Calc. *ańćitáni sundaráṇi akśnór nétrayór pakśmáṇi yasya*); *ańćitabrú* f. Wils. ed. 2 „a woman having beautifull eye brows".

2. अञ्च् *ańć* 10. par. (*vyaktáyáń váći* K. *vyaktáu* V.) clare, distincte loqui.

अञ्चल *ańćala* n. (r. *ańć* s. *ala*) finis, margo vestis. Hit. 83. 8.

अञ्चित *ańćitá* v. 1. *ańć*.

अञ्चितपत्राक्ष *ańćitapatrákśa* (Bah. ex *ańćitapatra* pulchra folia habens, quod hoc in composito lotum florem significare videtur, et *akśa* oculus) loto similes oculos habens. Su. 3. 25. Confirmari possit conjectura mea lectione ed. Calc. *ańćitapadmákśa* i. e. pulchro loto similes oculos habens. Fortasse tamen genuina lectio est *ańćitapakśmákśa* i. e. pulchris palpebris praeditos oculos habens; cf. supra memoratum *ańćitákśipakśman*.

अञ्छ् *ańč* 1. par. (*áyámé*, grammatici scribunt *ać*, gr. 110*)) longum esse.

अञ्ज् *ańǵ* 7. 10. par. (*anáǵmi*, *ańǵáyámi*; *ańǵ* 10. a grammaticis scribitur *aǵ*) 1) ire, v. *ańǵas*. 2) splendere. 3) oblinere, ungere, praesertim cl. 10. Man. 4. 44: *ańǵayantí svaké nétré* oblinens oculos suos (lat. *ungo*).

c. *vi* caus. 1) manifestare, arguere. Man. 10. 38. pass. *vyaǵyaté* (gr. 455. 475). Hit. 103. 20. 2) creare. Man. 1. 6.

अञ्जन *ańǵana* n. collyrium. Hit. 74. 4.

अञ्जलि *ańǵali* m. (manuum junctio, implicatio (Wils. explicat: The cavity formed by putting the hands together and hollowing the palms, as if to receive water, etc.).

अञ्जस् *áńǵas* n. (r. *ańǵ* s. *as*) celeritas. Sá. 6. 44 instr. *ańǵasá* adv. celeriter.

अट् *aṭ* 1. par. átm. ire, incedere, ambulare. Ram. ed. Ser. III. 52. 18: *aṭanti rágamárgéśu kuńǵaráń* incedunt in regiis viis elephanti; III. 70. 63: *mṛgayám aṭaté* venatum it; N. 2. 13. 10. 1: *aṭamána*. Cf. hib. *eathaim* „I go", v. Pictet p. 12.

c. *pari* circumgredi. Hit. 42. 13.

अटन *aṭana* n. (r. *aṭ* s. *ana*) ambulatio, iter, peregrinatio. Hit. 28. 108.

अटनि *aṭani* et अटनी *aṭaní* f. arcus extrema. Hit. 35. 12.

अटवी *aṭaví* f. sylva. Hit. 41. 1.

1. अट्ट् *aṭṭ* 1. átm. (*atikramé* K. *atikramé, vadé* V.) superare, occidere.

2. अट्ट् *aṭṭ* 10. par. (*anádaré* K.) despicere, vilipendere.

अट्टहास *aṭṭahása* m. (ex *aṭṭa* multus — a r. *aṭ* s. *a* — et *hása* risus) risus vehemens, cachinnus, hinnitus. Dév. 2. 31. 9. 21.

अट्टाल *aṭṭála* m. palatium.

अट्टालक *aṭṭálaka* m. (a praec. s. *ka*) ut videtur, i. q. *aṭṭála* vel *aṭṭáliká*; secundum Wils. „a room on the top of a house". A. 10. 3 ubi *aṭṭála* pro *addála* scribendum.

अट्टालिका *aṭṭáliká* f. secundum Wils. „a palace, an upper roomed house".

अठ् *aṭ́* 1. par. (*gatáu*) ire.

1. अड् *aḍ* 1. par. (*udyamé*) operam dare, adniti.

2. अड् *aḍ* 5. par. (*vyápané*) occupare.

अड्ड् *aḍḍ* 1. par. (*abiyógé*) niti, contendere, petere.

1. अण् *aṇ* 1. par. (*śabdé*) sonare.

2. अण् *aṇ* 4. átm. (*práṇané*) spirare, spiritum trahere. cf. *an*.

अणक *aṇaka* (r. *aṇ* s. *aka*) inferior, pravus, vilis. Am.

अणीयांस् *aṇíyáńs* (ab *aṇu* s. comp. *íyáńs*, *íyas*) minor, parvulus, perexiguus. B. 8. 9.

अणु *aṇu* (f. *aṇví*) parvus, exiguus. N. 8. 32. B. 8. 9.

अण्ठ् *anṭ* 1. âtm. (*gatâu*, grammatici scribunt *aṭ*, praet. red. *ânanṭê* gr. 394) ire.

अण्ड *aṇḍá* n. 1) ovum. 2) testis, testiculus. Hit. 49. 16.

अण्डज *aṇḍaǵa* m. (ovo natus, et *aṇḍa* et *ǵa*) avis.

अत् *at* 1. par. (*sâtatyagamanê*) continuo ire, peragrare (v. *atasa*).

अतट *ataṭa* m. (Bah. ex *a* priv. et *taṭa* ripa) praecipitium. Am.

अतथोचित *atat'óćita* (Karm. ex *a* priv. et *tat'óćita*, Karm. e *tat'â* sic et *ućita* dignus, merens, a r. *uć*) non sic dignus, non hac re dignus, non hoc merens. H. 1. 33. N. 15. 17.

अतन्द्रित *atandrita* (Karm. ex *a* priv. et *tandrita* [quod separatim non invenitur] lassitudine affectus, lentus, negligens, a *tandrâ* f. s. *ita*) 1) indefessus. 2) non lentus, non negligens. N. 15. 14. 17. 46. 20. 36. M. 45.

अतप्ततपस् *ataptatapas* (Bah. ex *atapta* — ex *a* priv. et *tapta* part. perf. pass. a r. *tap* q. v. — et *tapas* n. q. v.) non absoluta sacra tormenta habens (nicht gebüſste Buſse, nicht vollbrachte fromme Selbstqual habend). In. 1. 17. 2. 4.

अतस् *átas* (a stirpe pronominali *a*, gr. 247, s. *tas*) 1) inde, hinc, illinc. N. 9. 23. 2) ideo, igitur, itaque. Br. 2. 30. Sâ. 5. 11. 3) in comparationibus pro ablativo pronominis *idam* substantive posito usurpatur. H. 1. 29. 35. — Ante *nimittam* (causâ, propter) genitivi fungitur vice: *atô nimittam* hujus causâ. Adverbia *param*, ultra, ulterius, et *ûrdd'vam* sursum, post *atas* tempus futurum indicant: *ataḥ-param* B'. 2. 12. *ata ûrdd'vam* N. 25. 15. B'. 12. 8 inde in posterum. — adv. *param* post *atas* ad locum quoque refertur. N. 9. 23.

अतस *atasá* m. (*at* s. *asa*) aër, ventus.

अतसी *atasî* linum, Wils. „cummon flax". Am.

अति *áti* praep. praef. (ut mihi videtur a stirpe pronominali *a* s. *ti* ut *iti* ita ab *i*) 1) in compositione cum radicibus: super, supra, trans, ultra. 2) in compos. cum nominibus: id. et valde (lat. *at* in *atavus*, v. gr. comp. 425); probabiliter etiam *et*, quod ad *ad'a* quoque referri possit; germ. vet. *anti*, *unti*, *inti*, *unde*, *indi* etc., angl. *and*, nostrum *und*, insertâ nasali; gr. ἔτι, ἀντί, lat. *ante*, lit. *ant* super, goth. *and* partim ad *ati* ἀντί partim ad *ad'i* pertinere videtur, respondet ei in prima sgfc. nostrum *ent-* et *ant-* in *antworten*, *entsprechen* etc.).

अतिथि *átit'i* m. hospes, Gast. Dr. 3. 8.

अतिथित्व *atit'itva* n. (a praec. s. *tva*) hospitalis exceptio. Dr. 3. 9.

अतिपात *atipâta* m. (r. *pat* praef. *ati* transscendere, violare, s. *a*) actio transscendendi, violatio, neglectio, derelictio. Śak. 6. 11. *anyakâryâtipâta* alius negotii derelictio.

अतिमात्रम् *atimâtram* (Avy. ex *ati* et *mâtra* n. modus, mensura) ultra modum.

अतियशस् *atiyaśas* adj. (Bah. ex *ati* et *yaśas* n. qui ultra gloriam est, gloriam superat) valde celeber, valde gloriosus. N. 8. 4.

अतिशयम् *atiśayam* adv. (ex *ati* et *śaya* a r. *śî* jacere s. *a*) ultra modum, abundanter, effuse. Ur. 91. 3 infr.

अतिशयिन् *atiśayin* (ex *ati* et *śayin* a r. *śî* jacere s. *in*, nisi a substantivo *atiśaya* abundantia s. *in*) immodicus, effusus. Ur. 93. 14.

अतिसर्ग *atisarga* m. (r. *sarǵ sṛǵ* praef. *ati* s. *a*) donum. Sâ. 5. 53.

अतिसर्ज *atisarǵa* m. (r. *sarǵ sṛǵ* dimittere, praef. *ati* s. *a*) donatio. A. 5. 53. Rag'. 10. 43; cf. *atisarǵana*.

अतिसर्जन *atisarǵana* n. (r. *sarǵ sṛǵ* dimittere praef. *ati* s. *ana*) donatio. Am.

अतीव *atîva* (ex *ati* et *iva* sicut, hic pleon.) valde. In. 5. 9. N. 1. 13.

अतुल *atula* (Bah. ex *a* priv. et *tulâ* f. similitudo) similitudinis expers, incomparabilis. In. 3. 10. H. 3. 21.

अत्ता *attá* f. mater (cf. goth. *atta* them. *attan* pater et *aithei* them. *aithein* mater).

अत्याहित *atyáhita* n. (r. *d'á* c. *á* praef. *ati* s. *ta*) magnus terror (Am. *mahábʻîti*), eventus terrificus. Ur. 54. 8 infr.

अत्यद्भुत *atyadbʻuta* (Bah. ex *ati* et *adbʻuta* n. q. v., quod ultra miraculum est) valde miraculosus, prodigiosus, stupendus. Su. 1. 23. N. 20. 25.

अत्यन्तम् *atyantam* (Avy. ex *ati* et *anta* m. n. finis) ultra modum. N. 16. 20.

अत्यय *atyaya* m. (r. *i*, praef. *ati* s. *a*) discessus, abitio, inde obitus, mors; cum *tapa* calor: *tapátyaya* caloris discessus, inde secundum Hêm. pluviosum anni tempus. Śak. 49. 5.

अत्यर्थम् *atyarʻam* (Avy. ex *ati* et *arʻa* m. res) ultra modum. Su. 3. 25. N. 11. 20.

अत्र *átra* (a stirpe pronominali *a* — gr. 247 — s. *tra*) hic, illic. In lingua scenica saepe praefigitur voci *bʻavat* et ejus fem. *bʻavatí*.

अत्रि *átri* m. hostis, inimicus, adversarius.

अथ *áʻa* (ut mihi videtur, a stirpe pronominali *a* suff. *ʻa*, sicut *kaʻam* a *ka*) 1) at, in initio sententiae. N. 2. 28. 5. 1. 2) et, etiam. In. 1. 18. 2. 13. Br. 2. 3. 3) tunc, illo tempore. Su. 4. 15. H. 1. 21. 22, confer. *tadá*. 4) deinde, tum, post. N. 1. 25. Su. 1. 18. 5) explet. praecipue ante *vá* q. v. (lat. *at*).

अथवा *aʻavá* (*aʻa* + *vá*) 1) vel, sive, saepissime. 2) attamen. Śak. 8. 5. Hit. 23. 1.

अथो *aʻó* (*aʻa* + *u*) 1) deinde, tum. In. 3. 2. Su. 1. 12. Bʻ. 4. 35. 2) et, etiam. Br. 1. 31.

अद् *ad* 2. par. edere (*ádmi*, lit. *edmi*, slav. *jamĭ* pro *jadmĭ*, 3. p. pl. *jadantĭ*, gr. comp. 460; gr. ἔδω, lat. *edo*, goth. rad. *at*, unde praes. *ita*, praet. *at*, v. gr. comp. p. 115, hib. *ithim* „I eat").

अद *ada* adj. et nom. agentis in fine comp. (r. *ad* s. *a*) edens. H. 2. 2.

अदक *adaka* adj. et nom. agentis in fine comp. (r. *ad* s. *aka*) edens. H. 2. 30 (cf. lat. *edax*).

अदय *adayá* (Bah. ex *a* priv. et *dayá*) misericordiae expers, vehemens. Ur. 85. 2.

अदर्शन *adarśana* n. (ex *a* priv. et *darśana*) invisibilitas. M. 53. In. 1. 31.

अदस् *adás* pron. demonstr. (nom. m. f. *asâu*, n. *adas* gr. 248) hic, ille.

अदृश्यन्त् *adṛśyant* (ex *a* priv. et *dṛśyánt* part. praes. pass. a r. *darś dṛś* s. *yant yat* v. gr. 532) quod non cernitur.

अदृष्टपूर्व *adṛṣṭapûrva* (Karm. ex *adṛ́ṣṭa* non visus et *pûrvam* prius, gr. 612) antea non visus. N. 13. 20.

अदैव *adâiva* (Bah. ex *a* priv. et *dâiva* n. fatum) liber a fato. N. 13. 40.

अद्भुत *ádbʻuta* 1) admirabilis. Bʻ. 18. 76. 2) n. mirum, miraculum, portentum, prodigium. Su. 1. 11. Fortasse forma corrupta est vocis *atibʻûta* (quod est ultra id, quod existit), suppresso *i* et correpto *û*.

अद्भुतकर्मन् *adbʻutakarman* (Bah. e praec. et *karman* n.) miro facto ortus, ad litt. mirum factum habens. In. 1. 30.

अद्भुतोपम *adbʻutôpama* (Bah. ex *adbʻuta* et *upamá* similitudo) miraculi similitudinem habens, mirificus. A. 3. 41.

अद्मर *admará* (r. *ad* edere s. *mara*) vorax. Am.

अद्य *adyá* adv. hodie, nunc. gr. 617. not. *).

अद्रव्य *adravya* (Bah. ex *a* priv. et *dravya* opes) inutilis, non habilis, non aptus. Hit. 8. 1.

अद्रि *ádri* m. mons.

अद्रिसार *adrisâra* m. (Bah. e praec. et *sâra* m. q. v.) ferrum.

अद्रिसारमय *adrisâramaya* (a praec. s. *maya*) ferreus.

अद्रोह *adróha* m. (Karm. ex *a* priv. et *dróha* odium) vacuitas odii, amor, benevolentia. Sâ. 5. 34. Bʻ. 16. 3.

अधन *adʻana* (Bah. ex *a* priv. et *dʻana* n.) non divitias habens, pauper.

अधम aďamá (ut mihi videtur, a stirpe pronominali *a* s. *ďama* pro superl. suff. *tama*, gr. comp. p. 393) 1) inferior, infimus (lat. *infimus* insertâ nasali, cum *f* pro *ď* sicut e. c. in *fûmus* = *ďûma*). 2) vilis, abjectus. Dr. 5. 20.

अधर áďara (ex *a* s. *ďara* pro *tara*, v. *aďamá*) inferior (cf. slav. *dolē* infra, *dolu* id., abjecto *a* et *r* mutato in *l*, sic goth. *dala-thrô* ab imo, v. gr. comp. p. 398; lat. *infra*, *inferior*, v. *aďamá*). 2) labium inferius; *aďarâu* labia. Urv. 64. 9. 68. 2.

अधर्म áďarma m. (Karm. ex *a* priv. et *ďarma* m.) injustum, nefas, peccatum. Br. 2. 34. Bʿ. 18. 32.

अधस् aďás (ut mihi videtur a stirpe pronominali *a* s. *ďas* pro *tas*, v. *aďamá*) 1) adv. infra, subter, subtus. In. 5. 10. 2) praep. cum gen. sub. Up. 10.

अधस्तात् áďastât (a praec. s. *stât* [*tât*], gr. 584) sub c. genit. Ḥit. 111. 15.

अधि áďi praef. (ut mihi videtur a stirpe pron. *a* s. *ďi*, quod cum gr. θι in ὄθι, πόθι etc. convenit) super, ad (lat. *ad* et verisimiliter *aes* in *aes-timo* mutato *d* in *s* propter sequens *t*, et *i* vocali τοῦ *aďi* regressâ in antecedentem syllabam. Huc etiam retulerim *usque* i. e. *us-que* pro *ad-que* secundum analogiam τοῦ *esca* pro *ed-ca* a rad. *ed*, mutato *a* in *u* propter sequens *s*, sicut e. c. in *edimus* = *admas*. E germanicis linguis huc trahimus goth. et angl. *at*, porro goth. *and* pro nonnullis ejus significationibus, et *und* usque, insertâ nasali, sicut in nostro *und* = *ati* q. v.).

अधिक áďika (ab *aďi* s. *ka*) superior, major. Br. 1. 18. 30. N. 11. 16, sehr gross. N. 23. 10.

अधिकम् aďikam (acc. praec.) supra, plus, amplius; c. acc. N. 21. 27.

अधिकारण्य aďikaraṇya n. (ab *aďikaraṇa* praevalens, praepollens *s. ya*) auctoritas, dignitas, praestantia. Ḥit. 97. 12.

अधिकार aďikâra m. (a r. *kar kṛ* praef. *aďi s. a*) munus, officium, dignitas, administratio. Ḥit. 49. 17. 18. 61. 7.

अधिकारिन् aďikârin (a praec. s. *in*) munere aliquo fungens, muneri alicui praepositus. Ḥit. 61. 7.

अधिगम aďigama m. (r. *gam* praef. *aďi s. a*) aditus, adventus, accessus. Ur. 89. 7.

अधिगमन aďigamana n. (r. *gam s. ana*) id. N. 24. 27.

अधिज्य aďiǵya (Baḥ. ex *aďi* ad et *ǵyâ* nervus arcûs) nervo instructus. Śak. 30. 6. 38. 11.

अधित्यका áďityakâ f. (ut videtur, ex perdito primitivo *aďitya* — quod ipsum descendit ab *aďi s. tya*, cui respondet lat. s. *tiu-s* τοῦ *propositiu-s* [v. gr. comp. §. 959] et gr. σσο, per assimilationem ex σjο, τοῦ περισσός — s. *ka* in fem.) regio in montis vertice (cf. *upatyakâ*). Ḥit. 101. 18.

अधिप aďipa m. (r. *pâ* s. *a*) dominus, imperator, moderator. In fine comp. N. 5. 29. 24. 42.

अधिपति áďipati m. (Karm. ex *aďi* et *pati* dominus) dominus supremus, imperator, rex. N. 12. 33.

अधिराज aďirâǵá m. (Karm. ex *aďi* et *râǵa* rex) id. Ur. 68. 13.

अधिवास aďivâsa 1) a r. *vas* habitare s. *a*) sedes, domicilium. Dêv. 4. 10. 2) (a r. *vâs* odoribus imbuere, „to perfume, to incense") odor suavis, unguentum suave. In. 2. 17.

अधिवासित aďivâsita (a praec. s. *ita* nisi a r. *vâs* s. *ta*) odoribus suavibus imbutus. Ur. 74. 20.

अधिष्ठान aďiśṭâna n. (r. *śṭâ* praep. *aďi* — gr. 109 — s. *ana*) 1) dominatio, moderatio, regimen. Bʿ. 18. 14. 2) urbs, imperium, regnum. N. 26. 28. Bʿ. 3. 40.

अधीत aďîta v. *i* praef. *aďi*.

अधीन aďîna (Baḥ. ex *aďi* et *ina* dominus) qui in potestate alicujus est, subjectus alicui; v. *parâďîna* et *svâďîna*.

अधुना aďunâ nunc.

अधोमुख aďômuka (Baḥ. ex *aďas* et *muka* n.) deorsum os habens, demisso ore. N. 9. 15.

अध्यक्ष áďyakša m. (ex *aďi* et *akša* oculus) inspector, antistes, praefectus. N. 15. 6. Bʿ. 9. 10.

अध्ययन *adʿyayana* n. (r. *i* praef. *adʿi s. ana*) lectio, perfunctio, effectio. Bʿ. 11. 48.

अध्यवसाय *adʿyavasâya* m. (r. *sô* praef. *adʿi + ava s. ya*) opera, contentio, studium, nisus. Hit. 36. 3.

अध्यापक *adʿyâpaka* m. (qui facit ut aliquis legat, a r. *i* praef. *adʿi*, unde in forma caus. anom. *adʿyâpay* — gr. 468 — *s. aka*) praeceptor, magister. Am.

अध्याय *adʿyâyá* m. (r. *i* cum Vṛddi s. *a*) lectio, sectio, caput Vêdorum et aliorum librorum, qui philosophicas res tractant.

अध्युषित *adʿyuśita* v. *vas* praef. *adʿi.*

अध्वग *adʿvaga* m. (ex *adʿvan* via et *ga* iens) viator. Hit. 85. 8.

अध्वन् *ádʿvan* m. (ut videtur a r. *at* ire anomale mutato *t* in *dʿ s. van*) via. N. 19. 12.

अध्वनीन *adʿvaní'na* m. (a praec. *s. îna*) viator. fem. *adʿvanînâ.* Am.

अध्वन्य *adʿvanya* m. (ab *adʿvan s. ya*) viator. Am.

अध्वर *adʿvará* m. sacrificium. Br. 2. 17.

1. **अन्** *an* 2. par. 4. âtm. (*ánimi* — gr. 321 — *ányê*) spirare, unde e. c. *anilá* ventus, *prâṇa* spiritus etc. (goth. *us-ana* exspiro, germ. vet. *unst* procella — th. *unsti* — *un-s-ti* inserto euphonico *s*, v. gr. comp. 95; gr. ἄνεμος, lat. *animus*, hib. *anal* „breath", *anam* „life, soul", cambro-brit. *enyz* anima.)

2. **अन्** *an* praef. v. *a.* hib. *an, ain.*

अन *anâ* stirps demonstrativa defect. v. gr. 247 (lit. *anà-s* vel *an'-s* ille fem. *anà*, slav. *onŭ, ona, ono*, v. gramm. comp. 372; gr. ἄν, ἀνά, ἐν, ἔν-θα, ἔν-θεν, εἰ-ς; lat. *an, in*, goth. *ana* (nostrum *an*), *in*, fortasse etiam *ana-ks* subito, slav. *na* in, supra; hib. *an c*, ή. V. gramm. comp. 372. 373).

अनघ *anagʿa* (Baḥ. ex *an* et *agʿa* m.) liber a peccatis. H. 2. 25.

अनङ्ग *anañga* (Baḥ. ex *an* priv. et *añga* q. v.) 1) corpore destitutus nomen dei amoris. 2) auxilio, potestate destitutus. Hit. 72. 9.

अनडुह् *anaḍuh* m. (v. gr. 213) taurus, bos.

अनन्त *anantá* (Baḥ. ex *an* priv. et *anta*) 1) adj. finem non habens, immensus, infinitus. 2) m. nomen regis serpentum, qui in tartaro habitant. Bʿ. 10. 29.

अनन्तर *anantará* (Baḥ. ex *an* et *ántara* n. intervallum) intervallum non habens, proxime sequens, proximus. Sâ. 4. 16. — *tadanantara* ei proximus. N. 22. 16.

अनन्तरम् *anantarám* (Avy. ex elementis praec. v. gr. 607) proxime post, statim. A. 1. 4.

अनन्यमानस *ananyamânasa* (Karm. ex *an* priv. et *anyamânasa* aliam cogitationem habens, Baḥ. ex *anya* alius et *mânasa* n. mens) non aliam cogitationem habens. In. 5. 4.

अनपकारिन् *anapakârin* (Karm. ex *an* et *apakârin* a r. *kar kṛ s. in*) non offendens. Br. 1. 27.

अनभिज्ञ *anabʿigńa* (Karm. ex *an* et *abʿigńa* gnarus, a r. *gńâ s. a*) ignarus, inscius.

अनर्घ्य *anargʿya* (ex *an* priv. et *argʿya* a r. *argʿ* occidere *s. ya*) non occidendus, v. sq.

अनर्घ्यत्व *anargʿyatva* n. (a praec. *s. tva*) abstractum praecedentis, Untödtbarkeit. Hit. 1. 8.

अनर्थ *anartʿa* m. (ex *an* priv. et *artʿa* q. v.) res adversa, infortunium. Hit. 2. 11. 42. 18.

अनर्थक *anartʿaka* (a praec. *s. ka* vel *aka*) infelix. Br. 1. 15.

अनर्ह *anarha* (Karm. ex *an* et *arha*) indignus. Br. 2. 16.

अनल *anala* m. (ut videtur, a r. *an s. ala*) ignis, Deus ignis.

अनवद्याङ्ग *anavadyâñga* (Baḥ. ex *anavadya* non humilis, non vilis — *an* et *avadya* — et *añga*) pulchris membris, pulchro corpore praeditus. N. 1. 12.

अनवम *anavama* (Karm. ex *an* priv. et *avama* vilis, abjectus) non vilis. Dr. 5. 11.

अनवस्थित *anavastʿita* (Karm. ex *an* priv. et *avastʿita* a r. *stʿâ* praef. *ava s. ta*) inconstans, mobilis, levis. Ur. 27. 4 infr.

अनवस्थिति *anavasťiti* f. (Karm. ex *an* priv. et *avasťiti* a r. *śťá* praef. *ava* s. *ti*) inconstantia, mobilitas, levitas.

अनस् *ánas* n. (r. *an* s. *as*) currus. Am.

अनसूय *anasûya* (Bah. ex *an* et *asûya* f. exsecratio, vel Karm. ex *an* et *asûya* exsecrans) exsecrationis expers, non exsecrans. B^c. 18. 71. Sâ. 2. 19.

अनसूयक *anasûyaka* (ex *an* neg. et *asûyaka* exsecrans) i. q. praec. N. 12. 46.

अनसूयु *anasûyu* (Karm. ex *an* et *asûyu* exsecrans, q. v.) non exsecrans. B^c. 9. 1.

अनहङ्कृत *anahaṅkṛta* (Karm. ex *an* et *ahaṅkṛta* ex *aham* ego et *kṛta* factus) non sui studiosus. In. 4. 12.

अनागस् *ánâgas* (Bah. ex *an* et *âgas* n.) liber a peccatis, offensionibus, vitiis. Br. 2. 14.

अनात्मन् *anâtman* (Bah. ex *an* et *âtman*) animam aut semet ipsum non habens, animae aut suimet ipsius non compos; secundum schol. qui animam aut semet ipsum non vicit: „*anâtmanó 'gitâtmanaḥ*". B^c. 6. 6.

अनात्मवन्त् *anâtmavant* (Karm. ex *an* et *âtmavant* ab *âtman* m.) sui, aut animae non compos. N. 20. 31. Sâ. 5. 22.

अनाथ *anâťa* (Bah. ex *a* priv. et *nâťa* dominus) domino orbatus. Br. 2. 10. 15. 3. 2.

अनादर *anâdara* m. (Karm. ex *an* priv. et *âdara* observantia) contemtio. Hit. 70. 4.

अनाप्लुताङ्ग *anâplutâṅga* (Bah. ex *anâpluta* non lautus, et *aṅga* n.) non lautum corpus, non lauta membra habens. In. 2. 5.

अनामय *anâmayá* (Bah. ex *an* priv. et *âmaya* m. morbus 1) adj. sanus, salvus, valens. Dr. 4. 10. 2) n. sanitas, salus, valetudo. Br. 1. 19. N. 2. 15.

अनायुष्य *anâyuśya* (Karm. ex *an* priv. et *âyuśya* senectutem afferens, admittens, ab *âyus* m. s. *ya*) non senectutem ferens, perniciosus, funestus. Dr. 7. 4.

अनार्तव *anârtava* adj. (Karm. ex *an* priv. et *ârtava* q. v.) anni tempori non consentaneus, germ. *unjahrszeitlich*. H. 1. 18.

अनावृत्त *ánâvṛtta* (Karm. ex *an* et *âvṛtta* a r. *vart vṛt* s. *ta*) non electus. In. 5. 42.

अनाहिताग्नि *ánâhitâgni* (Bah. ex *anâhita* non positus, a r. *ďâ*, et *agni* m. ignis) non positum ignem sacrum habens, non deditus igni. In. 2. 4.

अनिन्दित *anindita* (Karm. ex *a* priv. et *nindita* a r. *nind* s. *ta*) non spretus. In. 5. 45. N. 22. 2. 26. 15.

अनिमिष *animiśá* (Karm. ex *a* priv. et *nimiśa* nictans, a r. *miś* praef. *ni* s. *a*) adj. non nictans, non connivens. In. 5. 28. Su. 1. 10. subst. m. 1) deus 2) piscis. Am.

अनिल *anilá* m. (r. *an* spirare s. *ila*) ventus. Dr. 6. 6.

अनिशम् *aniśam* (Avy. ex *a* priv. et *niśâ* f. nox) aeterne, semper.

अनीक *ánîka* m. n. exercitus. Hit. 95. 19.

अनीकविदारण *anîkavidâraṇa* (qui exercitum rumpit, Bah. ex praec. et *vidâraṇa* laceratio) n. pr. Dr. 2. 13.

अनु *ánu* praep. praef. et separ. (ut mihi videtur, a stirpe pronom. *ana*, mutato *a* in *u*, cf. interrogativi stirpes *ka*, *ki*, *ku*) post, secundum. c. acc. Śak. 6. 11: *anu mâlinîtîram* secundum Maliniae ripam.

अनुकम्पा *anukampâ* f. (r. *kamp* tremere, commoveri, s. *â*) amor, misericordia. B^c. 10. 11.

अनुकम्पिन् *anukampin* (a praec. s. *in*) amore, misericordia praeditus. In. 4. 12.

अनुकार *anukâra* m. (r. *kar kṛ* facere, praef. *anu* s. *a*) imitatio, similitudo. Dêv. 4. 11.

अनुकारिन् *anukârin* (r. *kar kṛ* praef. *anu* s. *in*) 1) imitans, similis. Ur. 75. 20. Śak. 39. 5. 11. 2 infr.

अनुकीर्ण *anukîrṇa* v. *kar* (*kṝ*) praef. *anu*.

अनुकूल *anukûla* (Bah. ex *anu* et *kûla* n. ripa, littus) secundus, prosper, faustus. Sâ. 5. 30.

अनुक्रोश *anukróśa* m. (r. *kruś* clamare, vocare, s. *a*) miseratio, misericordia.

अनुक्षणम् *anukśaṇám* (Avy. ex *anu* et *kśaṇa* momentum) quovis momento, perpetuo. Hit. 59. 17 (cf. *anudivasam*).

अनुग *anugá* (r. *gá* praef. *anu s. a*) sequens. Dr. 9. 14.

अनुगति *anugati* f. (r. *gam s. ti*) actio sequendi. H. 11. 8 (de compositis sicut *gatánugatika* v. gr. 597).

अनुग्रह *anugraha* m. (r. *grah* praef. *anu s. a*) favor, benevolentia. Sá. 5. 34.

अनुचर *anućará* m. (r. *ćar s. a*) 1) qui sequitur, comes, socius. Hit. 17. 20. 2) servus, subjectus. Dr. 8. 59.

अनुज *anuǵa* m. (ex *anu* et *ǵa* natus) qui post natus est, frater minor. Br. 3. 8.

अनुजीविन् *anuǵívin* m. (r. *ǵív* vivere *s. in*) servus, subjectus. Hit. 73. 3.

अनुज्ञा *anuǵńá* f. (r. *ǵńá* scire) 1) jussum, praeceptum. 2) venia, permissio. In. 4. 4. H. 1. 45.

अनुताप *anutápa* m. (r. *tap* urere *s. a*) dolor, moeror, sollicitudo, poenitentia. Śak. 53. 16.

अनुत्तम *anuttama* (qui altissimum non habet, qui ipse altissimus est, Bah. ex *an* priv. et *uttama*) optimus, praestantissimus, maximus, gravissimus.

अनुत्सुक *anutsuka* (ex *an* priv. et *utsuka* q. v.) modestus, v. sq.

अनुत्सुकता *anutsukatá* f. (a praec. *s. tá*) modestia. Ur. 10. 20.

अनुदर्शन *anudarśana* n. (r. *darś dṛś* praef. *anu* respicere, *s. ana*) respectus, ratio. B'. 13. 8.

अनुदिवसम् *anudivasám* (Avy. ex *anu* et *divasa*) quovis die, in diem, diem de die. Śak. 47. 2 infr.

अनुनय *anunaya* (r. *ní* ducere *s. a*) reverentia, observantia, obsequium. Hit. 68. 2. 123. 5. Ur. 33. 9.

अनुपदम् *anupadám* (Avy. ex *anu* et *pada* pes) e vestigio, statim. Śak. 39. 7.

अनुपूर्वेण *anupúrvéṇa* (ex *anu* et *púrva* n. prius, in instrum.) ordine, ex ordine, ita ut a priore aut praestantiore incipiatur et ad sequentes transeatur. Sá. 4. 11.

अनुबन्ध *anubanda* m. (r. *band* ligare *s. a*) 1) vinculum. Urv. 29. 4 infr. 2) impedimentum. Sá. 6. 28. 3) indicium. Śak. 59. 2 infr. 4) consecutio temporis, posterum tempus. B'. 18. 39.

अनुबन्धक *anubandaka* (a praec. *s. ka* vel *aka*) conjunctus. Urv. 90. 4 infr.

अनुबन्धिन् *anubandin* (ab *anubanda s. in*) impedimentum habens.

अनुभाव *anubáva* m. (r. *bá* praef. *anu* videre, *s. a*) auctoritas, dignitas. B'. 2. 5.

अनुमत *ánumata* n. (part. pass. a r. *man s. ta*) assensus, consensus, permissio. N. 17. 22. Sá. 5. 80.

अनुमन्तार् -तृ *anumantár -tṛ* m. (r. *man s. tár tṛ*) assentiens, consentiens, permittens. B'. 13. 22.

अनुमरण *anumaraṇa* n. (r. *mar mṛ s. ana*) actio moriendi una cum aliquo, socium mortis esse, Mitsterben. Hit. 87. 4.

अनुमान *anumána* n. (r. *má* metiri *s. ana*) similitudo, analogia. Ur. 67. 13. Hit. 20. 8.

अनुयात्र *anuyátra* n. (Bah. ex *anu* et *yátrá* iter) quod ad iter necessarium, ut currus etc. Sá. 1. 34.

अनुयात्रा *anuyátrá* (r. *yá* praef. *anu* sequi, *s. trá*) comitatus. Dr. 52. 10.

अनुरक्त *anurakta* v. *rańǵ* praef. *anu*.

अनुराग *anurága* m. (r. *rańǵ s. a*) amor; v. seq.

अनुरागवन्त् *anurágavant* (a praec. *s. vant vat*) amans, amore captus, c. locat. Hit. 28. 9.

अनुरूप *ánurúpa* (Bah. ex *anu* et *rúpa* n. forma) 1) similis. 2) conveniens, congruus, dignus. Br. 2. 18. N. 24. 24. Sá. 2. 10. 3. 12. B'. 17. 3. A. 6. 24.

अनुरोध *anuróda* m. (r. *rud* praef. *anu* amare, deditum esse, *s. a*) officium, obsequium, indulgentia, liberalitas, facilitas. Wils. „the accomplishing of a desired object for another person, obligingness, service". Hit. 106. 18.

अनुरोधन *anuródana* (r. *rud s. ana*) i. q. praec. Hit. 62. 1.

अनुलेपन *anulépana* n. (r. *lip* oblinere *s. ana*) 1) unctio. 2) unguentum. B'. 11. 11. Śak. 43. 9.

अनुवर्तन *anuvartana* n. (r. *vart vṛt* praef. *anu* sequi s. *ana*) 1) actio sequendi. 2) obsequium. Ḥit. 75. 17.

अनुवर्तिन् *anuvartin* (r. *vart vṛt* praef. *anu* sequi s. *in*) sequens. N. 21. 14.

अनुविधायिन् *anuvidʿâyin* (r. *dʿâ* s. *in* inserto *y*, gramm. 49*)); *dʿâ* praef. *vi* facere; *vidʿâ* praef. *anu* sequi, obsequi) sequens, obsequens, obediens. Ur. 36. 1. Ḥit. 71. 2.

अनुवृत्ति *anuvṛtti* f. (r. *vart vṛt* praef. *anu* sequi s. *ti*) obsequium. Wils. „complaisance, obliging or serving another". Dêv. 1. 13. *snêḥânuvṛtti* — ex *snêḥa* amor vel potius *snêḥan* amicus et *anuvṛtti* — amicitia. Ḥit. 20. 20. 33. 12.

अनुव्रत *ánuvrata* (Baḥ. ex *anu* et *vrata* n. votum) deditus, addictus, c. acc. N. 2. 27. 13. 56.

अनुशासन *anuśâsana* n. (r. *śâs* s. *ana*) dictum, sententia. N. 13. 39.

अनुशासितार् -तृ *anuśâsitâr -tṛ* m. (r. *śâs* s. *târ tṛ*) gubernator, moderator. Bʿ. 8. 9.

अनुशासिन् *anuśâsin* (r. *śâs* s. *in*) gubernator, castigator. Ur. 66. 14.

अनुष्ठान *anuśṭʿâna* n. (r. *sṭʿâ* praef. *anu* s. *ana*) actio sequendi, obsequendi. Ḥit. 4. 13.

अनुसन्धान *anusandʿâna* (r. *dʿâ* praef. *anu* + *sam* s. *ana*) investigatio. Ḥit. 90. 18.

अनुसरण *anusaraṇa* n. (r. *sar sṛ* s. *ana*) 1) actio sequendi. Ḥit. 9. 8. 98. 21. 2) actio quaerendi (cf. *iś* ire praef. *anu*). Ḥit. 68. 13.

अनुसार *anusâra* m. (r. *sar sṛ* s. *a*) actio sequendi; *gatyanusâra* incessûs imitatio. Ur. 66. 4 infr. Cf. Lassenium ad Ḥit. 17.

अनुसारिन् *anusârin* (r. *sar sṛ* s. *in*) sequens, quaerens. Ḥit. 74. 2. Śak. 28. 7 infr.

अनुहार *anuḥâra* m. (r. *ḥar ḥṛ* s. *a*) imitatio. Am.

अनृण *anṛṇá* (Baḥ. ex *an* priv. et *ṛṇa* n. debitum) liber a debito, qui debita solvit. Br. 2. 7.

अनृत *anṛta* (Karm. ex *an* priv. et *ṛta* verus) 1) adj. non verus, falsus. Sâ. 5. 98. 2) n. falsum, mendacium. N. 21. 13.

अनेक *anêka* (Karm. ex *an* priv. et *êka* unus) multus, varius. Ḥit. 4. 8. Bʿ. 11. 24.

अनेकधा *anêkadʿâ* (a praec. s. *dʿâ*) multifariam. Bʿ. 11. 13.

अनेकप *anêkapa* (non semel bibens, Kârm. ex *anêka* et *pa*) elephantus. Am. Cf. *dvipa*.

अनेकशस् *anêkaśás* (ab *anêka* s. *śas*) 1) multum. N. 23. 10; v. gr. 584. s. *śas*. 2) saepe. In. 1. 25.

अनेहस् *anêḥás* n. tempus. Am.

अन्त् *ant* 1. par. (*bandʿanê* K. *bandʿê* V.; scribitur *at*) ligare. Cf. *and*.

अन्त *ánta* m. n. 1) finis (goth. *andeis*, th. *andja*, nostrum *Ende* *)). 2) mors. N. 3. 4. M. 10.

अन्तःकरण *antaħkaraṇa* n. (Karm. ex *antar* intus et *karaṇa* instrumentum, quo percipimus aliquid) mens, animus. Ur. 77. 6 infr.

अन्तःपुर *antaħpura* n. (Karm. ex *antar* q. v. et *pura* n. urbs) interior pars domûs, ubi feminae habitant; gynaeceum. Br. 1. 12. N. 1. 18. 17. 31.

अन्ततस् *antatás* (ab *anta* s. *tas*) a fine, in fine, denique. N. 19. 33.

अन्तर् *antár* (ut mihi videtur, a stirpe pronominali *ana* abjecto *a* s. *tar*, sicut *prâtar* a *pra* et send. *nistarĕ* extra a *nis* ex) 1) inter, intus, in medio. Sâ. 5. 106. Bʿ. 5. 24. 8. 22. N. 24. 34. c. gen. Bʿ. 13. 15. 2) sub, v. *antarbʿûmi*, *antarbʿûmigata*, *antarḥita* (lat. *inter*, goth. *undar*, nostrum *unter*, hib. *indir*, *idir* „between, betwixt").

1. अन्तर *ántara* n. (ut equidem puto, a stirpe pron. *ana* s. comp. *tara*) 1) interius, interior pars, medium. Ḥ. 4. 44. N. 12. 103. 21. 10. 2) intervallum, interjectum spatium. A. 9. 6. Bʿ. 11. 20. 3) differentia, discrimen. Bʿ. 13. 34. 4) occasio, opportunitas. N. 7. 2. 13. 59. 5) causa. Dr. 5. 15.

*) V. gr. comp. § 996.

2. अन्तर *ántara* (v. praec. et cf. goth. *anthar*, th. *anthara*, alius lit. *antra-s* secundus; lat. *alter*; v. *anya*) alius. N. 13. 33.

अन्तरा *antarā́* adv. (a praec. producto *a*, quo haec forma cum instrumentali Ṣendico convenit, v. gr. comp. et cf. suff. *trā* in adverbiis sicut *manušyatrā* inter homines) in medio. Śak. 40. 1 infr.

अन्तरात्मन् *antarātman* m. (Karm. ex *antár* intus et *ātman* m. anima) anima. N. 5. 31. 20. 42. Bʿ. 11. 24.

अन्तराय *antarāya* m. (ex *antár* vel *antarā́* et *aya* iens, veniens, a r. *i* s. *a*) impedimentum. Ur. 21. 8 infr. 47. 10 infr. Śak. 5. 10.

अन्तरिक्ष *antárikša* n. (ex *antár* et *ikša* a r. *īkš* videre, correpto *ī*, suff. *a*) aër. Cf. cambro-brit. *entyrc* „the firmament, the vault, or canopy of the heavens", v. Pictet p. 12. Owen s. v.

अन्तरीक्ष *antarīkša* n. i. q. praecedens.

अन्तरीक्षचर *antarīkšaćara* adj. et subst. cum fem. in *ī* (Karm. e praec. et *ćara* iens a r. *ćar*) per aërem iens, epith. *Rākšasorum*. H. 2. 31.

अन्तरीय *antarī́ya* n. (*antara* s. *īya*) vestis inferior. Am. (cf. *uttarīya*).

अन्तर्भूमि *antarbʿūmi* f. (Karm. ex *antar* sub et *bʿūmi* terra) subterraneum spatium. A. 10. 27.

अन्तर्भूमिगत *antarbʿūmigata* (Tatp. ex *antarbʿūmi* sub terra et *gata* a r. *gam* ire s. *ta*) sub terra profectus. Su. 2. 8.

अन्तर्वस्त्र *antarvastra* n. (Karm. ex *antar* et *vastra* vestis) vestis inferior. Up. 50.

अन्तर्वासस् *antarvāsas* n. (Karm. ex *antar* et *vāsas* vestis) id. Up. 50.

अन्तर्हित *antárhita* (a r. *dʿā* praef. *antar* s. *ta*, gr. 544) qui evanuit. N. 12. 96. 17. 6.

अन्तवन्त् *ántavant* (ab *anta* s. *vant vat*) finem habens, caducus. Bʿ. 2. 18.

अन्तिक *antiká* n. (ut videtur ab *anti* = gr. ἀντί, lat. *ante*, vel ab *ati* inserto *n* s. *ka*; secundum Wils. ab *ánta* finis s. *ika*) propinquitas. In. 2. 20. 5 31. H. 2. 12. N. 1. 23. 13. 49.

अन्तिकात् *antikā́t* (abl. praec.) ex adverso, contra. A. 10. 18.

अन्तिम *antimá* (ab *anta* finis, s. *ima*) ultimus. Hit. 14. 112.

अन्द् *and* 1. par. (*bandʿanē* K. *bandʿē* V.; scribitur *ad*) ligare. Cf. *ant*.

अन्ध् *andʿ* 10. par. (*dṛkkšayē*, ut mihi videtur denominativum sequentis) lumina oculorum amittere.

अन्ध *andʿá* coecus (cf. hib. *uinne* „blind", v. Pictet p. 13).

अन्धक *andʿaka* m. nomen regionis. Dr. 5. 16.

अन्धकार *andʿakāra* m. n. (ex *andʿa* et *kāra*, a r. *kar kṛ* s. *a*, faciens, factor) obscuritas, tenebrae.

अन्धकारमय *andʿakāramaya* (a praec. s. *maya*) obscurus. Up. 49.

अन्न *ánna* n. (r. *ad* edere s. *na*, gr. 542) cibus. N. 5. 38.

अन्य *anyá* (gr. 250) alius (goth. *alji-s*, th. *alja*, lat. *aliu-s*, gr. ἄλλο-ς per assimilationem ex ἄλjo-ς, ita Prâkr. *aṇṇa* et germ. vet. *alles* aliter ex *aljes*; cf. etiam ἔνιοι [= *anyē*], ἐνίοτε; slav. *inŭ*, th. *ino*, v. gr. comp. 374).

अन्यतम *anyatama* (a praec. s. *tama*) unus plurium duobus. Br. 1. 33.

अन्यतर *anyatará* (ab *anyá* s. *tara*) alter. Su. 1. 16.

अन्यतस् *anyátas* (ab *anyá* s. *tas*) 1) aliunde. 2) alio, aliorsum. Śak. 15. 1 infr.

अन्यत्र *anyátra* (ab *anyá* s. *tra*) 1) alibi. 2) praeter, c. abl. Hit. 60. 15. Bʿ. 3. 9. Rağ. 14. 32 (ita goth. *alja* praeter).

अन्यथा *anyátʿā* (ab *anyá* s. *tʿā*) aliter (lat. *aliuta*).

अन्योऽन्य *anyósnya* (ex *anyó* — nom. masc. ab *anyá*, quod hac in compositione generis fem. et neut. locum quoque tenet, maximam partem quidem nominativi, nonnumquam vero etiam obliquorum casuum vim habens, ut Su. 3. 21 — et *anya* quod hac in compositione in obliquis **singularis** casibus solum usurpatur; cf. *einander* et ἀλλήλων) mutuo, invicem, vicissim, alter alterius, alter alteri etc., alius alius, alius alii etc. Su. 1. 5. 4. 14. H. 1. 42. 4. 22. 39. N. 1. 17.

अन्वच् anváć (r. ańć ire praef. anu; in casibus fortibus anváńć, in debilissimis anúʹć, ad analogiam τοῦ pratyáć, pratyáńć, pratîʹć, gr. 179) sequens. Am.

अन्वय anvaya m. (r. i praef. anu s. a) familia, gens, stirps.

अन्ववाय anvavâya m. (r. i ire, praef. anu + ava, s. a) id. Su. 1. 2.

अन्वेष anvêśa (r. iś ire, desiderare, praef. anu s. a) actio quaerendi. Śak. 15. 10.

अन्वेषण anvêśaṇa (r. iś praef. anu s. ana, v. gr. 94[a]) i. q. praec. N. 13. 70. Sâ. 1. 33.

अन्वेषणा anvêśaṇâ (fem. praec.) id. Ur. 31. 6 infr.

अन्वेषिन् anvêśin (r. iś praef. anu s. in) quaerens. Ḣit. 129. 20.

अन्वेष्टार् -ष्टृ anvêśṭâr -śṭṛ m. (r. iś s. târ tṛ) qui quaerit.

अप् ap f. (nom. anom. plur. num. v. gramm. 199) aqua. Su. 2. 14. N. 12. 63 (lat. aqua mutatâ labiali in gutturalem; goth. ahva flumen; germ. vet. aha, et affa in fine comp. v. Graff 1. 159; lit. uppé flumen; huc etiam cum Johannsenio — Latein. Wortbildung p. 41 — refero lat. amnis pro ap-nis — v. apnas — commutatâ tenui cum nasali ejusdem organi, sicut in somnus pro sopnus; huc etiam retulerim gr. ἀφρός; hib. abh flumen).

अप ápa praep. praef. ab, de (gr. ἀπό, lat. ab, goth. af, angl. of, germ. vet. af-tar post cum suff. compar. — v. gr. comp. II. p. 27 — goth. af-tarô retro, a tergo; cf. etiam lit. apačia pars inferior, apačioj infra, apatinnis inferior; huc etiam retulerim slav. insep. o de, abjecto p).

अपकर्तार् apakartâr m. (r. kar kṛ facere, praef. apa s. târ tṛ) qui alqm. offendit, adversarius, inimicus. Ḣit. 90. 3.

अपकारता apakâratâ f. (ab apakâra, a r. kar kṛ s. a, qui offensionem, injuriam infert, s. tâ) offensio. N. 21. 13.

अपकारिन् apakârin m. (r. kar kṛ s. in) qui aliquem offendit, adversarius, inimicus. Ḣit. 27. 17.

अपकृत apakṛta (part. pass. a r. kar kṛ praef. apa s. ta) 1) offensus. 2) n. offensio, laesio, violatio. Ḥ. 4. 3.

अपगम apagama m. (r. gam ire s. a) abscessio, separatio. Ḣit. 43. 5.

अपगा apagâ f. (ex apa aqua, quod separatum non invenitur — v. ap — et ga iens in fem.) fluvius. Am.

अपचय apaćaya m. (r. ći colligere s. a) deminutio, expensum. Ḣit. 105. 12.

अपटी apaṭî f. aulaeum.

अपटीक्षेप apaṭîkśêpa m. (e praec. et kśêpa) secundum Wils. „precipitate entrance on the stage, indicating hurry and agitation, also read apaṭâkśêpa" v. etiam Lenzium ad Urv. 3. 1.

अपत्य ápatya n. (a Rueckertio recte deducitur a praep. apa s. tya; ita goth. ni-thjis th. nithja cognatus, propinquus, a ni deduxerim; v. gr. comp. III. p. 432) proles; apatyâni liberi. Br. 1. 27. 2. 26.

अपत्रपा apatrapâ f. (r. trap pudere, praef. apa s. â) pudor. Am.

अपदेश âpadêśa m. (r. diś monstrare, s. a) species, simulatio, praetextus. Up. 65.

अपभी apabʹî (Baḣ. ex apa et bʹî f. timor) liber a timore.

अपमान apamâna n. (Karm. ex apa et mâna n. honor) dedecus, infamia, ignominia. Bʹ. 6. 7. 12. 18.

अपर ápara (ut videtur, a praep. apa s. ra) alius. Ḥ. 2. 32. Br. 1. 31 (goth. afar post, germ. vet. afar autem, iterum, nostrum aber: aber-mal, Aber-Witz).

अपराङ्मुख aparâñmukʹa (Karm. ex a priv. et parâñmukʹa aversum os habens. Baḣ. ex parâk retrorsum — ab inusitato adj. paráć e parâ retro et ańć, v. gr. 179 — et mukʹa n. os, vultus) non aversum os habens. N. 2. 18. v. gr. 84.

अपराद्ध aparâdd'a (r. râd' praef. apa offendere, s. ta, gr. 83) 1) adj. offendens. Dr. 7. 11 ubi aparâdd'âñ pro aparâdd'âñ legendum. 2) n. offensio. N. 24. 12.

अपराध aparâd'a m. (r. râd' s. a, v. praec.) offensio. Dr. 8. 37. — V. aparâdd'a.

अपरेद्युस् aparêdyús (ex aparê locat. τοῦ apara alius et dyus, quod ex divas dies explicaverim, ita ut, ejecto a, v in u et i in y sint conversa) postero die. N. 13. 35.

अपवर्ग apavarga m. (r. varǵ vṛǵ relinquere, s. a) donum. Sâv. 5. 51.

अपवाद apavâda m. (r. vad dicere praef. apa s. a) vituperatio. Hit. 71. 12.

अपवादिन् apavâdin (r. vad s. in, v. praec.) interdicens, vetans. Śak. 32. 1.

अपवाहन apavâhana n. (r. vaḥ s. ana) actio auferendi, deducendi. Hit. 97. 5.

अपश्चिम apaśćima (posticum non habens, nihil post se habens. Bah. ex a priv. et paśćima posticus) infinitus, immensus. N. 13. 33.

अपसद apasada m. (r. sad ire praef. apa s. a) homo vilis, abjectus, in fine compos. H. 3. 8. Dr. 8. 45.

अपह apaha (r. han abjecto an s. a, gr. 575) occidens, delens. Śak. 56. 2.

अपहरण apaharaṇa n. (r. har hṛ s. aṇa) actio auferendi, abripiendi. N. 10. 9.

अपाङ्ग apâṅga n. (r. aṅg suff. a) exterior oculi angulus.

अपाच् apâć (in casibus fortibus apâńć, a r. ańć ire, praef. apa) meridionalis. Hêm.

अपान apâná m. (r. an spirare praef. apa s. a) spiritus qui efflatur. B'. 4. 29. 5. 27.

अपाप apâpa (Bah. ex a priv. et pâpa n. peccatum) liber a peccatis. Br. 1. 32.

अपाय apâya m. (r. i ire praef. apa s. a) 1) abitio. 2) obitus, interitus, exitium. Hit. 43. 4. 3) fraus, fallacia. Hit. 129. 22. N. 4. 19.

अपायिन् apâyin (apa + âyin a r. i s. in) abiens. B'. 2. 14.

1. अपि ápi praep. praef. quae cum paucis solum conjungitur radicibus et super significare videtur, nam cum d'â ponere format apid'â tegere. a initiale hujus praep. saepe abjicitur (gr. ἐπί, lit. ap insepar.).

2. अपि ápi conj. 1) etiam, adeo. 2) etiamsi. 3) igitur, itaque. 4) vero, autem. 5) an, num. 6) cum praecedente interr. kim quispiam significat.

अपिहित apihita (r. d'â praef. api tegere, s. ta, gr. 544) tectus, obductus. N. 17. 30.

अपुंस् apuńs m. (nom. irr. v. gr. 205. Karm. ex a priv. et puńs mas, vir) virilitate privatus, eunuchus. In. 5. 50.

अपुंस्त्व apuństva n. (a praec. s. tva) eunuchi status. In. 5. 58.

अपेक्ष apêkśa (r. îkś videre, praef. apa s. a) respiciens, curans, rationem habens. B'. 12. 16.

अपेक्षा apêkśâ f. (r. îkś videre, praef. apa s. â) respectus, ratio. Śak. 59. 12: nirapêkśa nihil curans, negligens.

अपोहन apôhana n. (r. ûh praef. apa ratiocinari, s. ana) ratiocinium. B'. 15. 15.

अप्नस् ápnas n. aqua in Vêdorum dialecto (v. ap et cf. lat. amnis pro apnis).

अप्रकाश aprakâśa (Bah. ex a priv. et prakâśa m. lux) luce privatus, obscurus. H. 1. 18.

अप्रतिम apratima (Bah. ex a priv. et pratimâ f. similitudo) similitudinem non habens, incomparabilis. H. 1. 37. Su. 3. 15.

अप्रशस्त apraśastá (Karm. ex a priv. et praśasta, a r. śańs praef. pra laudare, s. ta) non laudatus, infamis. N. 20. 41.

अप्राप्तवयस् aprâptavayas (Bah. ex aprâpta non contactus — a r. âp praef. pra et a priv. — et vayas aetas, hic: adulta aetas) non contactam adultam aetatem habens, qui ad adultam aetatem nondum pervenit. Br. 1. 28.

अप्रिय *ápriya* (Karm. ex *a* priv. et *priya* q. v.) injucundus, ingratus, insuavis.

अप्रियंवद *apriyanvada* (e praec. — v. gr. 575 *s. a* — et *vada* a r. *vad s. a*, loquens, dicens) injucundum dicens. H. 4. 15.

अप्रियभागिन् *apriyab'âgin* (ab *apriyab'âga* ingrata, injucunda fortuna, *s. in*) ingratam fortunam habens, infelix, infaustus. Br. 1. 14.

अप्सरस् *apsarás* f. Apsarasa, nympha (deduci solet ab *ap* aqua et *saras*, a r. *sar sṛ* ire, *s. as*. Sunt enim Apsarasae, secundum mythologiam, e mari natae, quum a diis Asurisque ad Amṛtum adipiscendum agitaretur.)

अप्सरा *apsarâ'* f. i. q. praec.

अबन्ध्य *abandya* (ex *a* priv. et *bandya* sterilis) non sterilis, non vanus, non irritus, inde fructu praeditus, fructuosus. Ur. 7. 14. 16. 4. cf. *sap'ala* Ur. 9. 17.

अबद्ध *abadd'a* (ex *a* priv. et *badd'a* ligatus, a r. *band' s. ta*) 1) non ligatus. 2) insanus, stultus. N. 26. 16.

अबल *abalá* (Bah. ex *a* priv. et *bala* vis) debilis (fort. goth. *ubils* th. *ubila*, nostrum *übel*, angl. *evil*; nisi haec ad *ad'ara* = lat. *inferu-s* pertinent, mutatâ aspiratâ in mediam, secundum generalem consonantium permutandarum legem. Sanscr. *b* autem in germ. item est *b*, unde goth. radix *band* ligare = *band'* q. v.)

अबला *abalâ* f. (a praec.) femina.

अब्द *ábda* m. (ex *ap* aqua, et *da* dans, a r. *dâ s. a*) 1) nubes. 2) annus (primit. pluvium anni tempus).

अब्धि *abd'i* m. (aquam tenens, ex *ap* aqua et *d'i* tenens a r. *d'â s. i*) mare. Hit. 105. 9.

अभय *áb'aya* (ex *a* priv. et *b'aya* timor) 1) Karm. securitas. Hit. 59. 3. 2) Bah. *ab'áya* intrepidus.

अभव *ab'ava* m. (Karm. ex *a* priv. et *b'ava* existentia) τὸ non esse (Nichtsein). Sâv. 3. 10.

अभाव *ab'âva* m. (Karm. ex *a* priv. et *b'âva* existentia) i. q. praec. Dr. 5. 9.

अभि *ab'í* praep. praef. et sep. (ut videtur a stirpe pronom. *a s. b'i*, quod convenit cum casuum terminationibus *b'yam*, *b'is*, *b'yâm*, *b'yas*) ad, versus. (Gr. ἀμφί, insertâ nasali sicut in ἄμφω contra *ub'âu*; lat. *ob*, nisi pertinet ad *api*, *amb*; germ. vet. *umbi*, nostrum *um*; slav. *ob*; cf. etiam adverb. slav. ОБИЕ *obije* statim. Huc quoque retulerim nostrum *bei*, goth. *bi*, abjecto *a* initiali, sicut in sanscr. praeter *api* etiam *pi* dicitur; porro praefixum *be*, goth. *bi*.)

अभिकाम *ab'ikâma* n. (r. *kam s. a*) amor. N. 24. 13.

अभिक्रम *ab'ikrama* m. (r. *kram s. a*) conatus, molitio. B'. 2. 40.

अभिघातिन् *ab'ig'âtin* m. (r. *han* in forma caus. *g'âtay* — gr. 471 — s. *in*) inimicus. Hit. 127. 18.

अभिजन *ab'igana* m. (Karm. ex *ab'i* et *gana* homines) familia. N. 12. 95.

अभिजनवत् *ab'iganavant* (a praec. s. *vant vat*) familiam (nobilem) habens, nobilis, generosus. B'. 16. 15.

अभिज्ञ *ab'igña* (r. *gñâ* scire, s. *a*) gnarus.

अभिज्ञान *ab'igñâna* n. (r. *gñâ* scire, s. *ana*) nota, signum. Pat. 26. 27.

अभितस् *ab'itas* adv. (ab *ab'i s. tas*) ad, prope. Sâ. 3. 11.

अभिताप *ab'itâpa* m. (r. *tap* urere *s. a*) moeror.

अभिधान *ab'id'âna* n. (r. *d'â* ponere *s. ana*) nomen. Hit. 26. 13.

अभिनय *ab'inaya* m. (r. *nî* ducere *s. a*) gesticulatio. Ur. 28. 10.

अभिनव *ab'inava* (Karm. ex *ab'i* + *nava*) novus, recens.

अभिनिवेश *ab'inivêśa* m. (r. *viś* intrare praef. *ab'i* + *ni s. a*) inclinatio, propensio, applicatio. Ur. 35. 3 infr. (*hṛdayâb'i....*).

अभिप्राय *ab'iprâya* m. (a Rueckertio recte deducitur a r. *i* ire praef. *ab'i* + *pra s. a* cf. *ab'iprêta* Hit. 54. 17 et *ab'iprêtya* apud Wils. ed. 2) consilium, propositum. N. 9. 35. 24. 5. Sâ. 1. 13.

अभिभव *ab'ib'avá* m. (r. *b'û s. a*) actio praevalendi, superandi. B'. 1. 41.

अभिभाषिन् *ab'ib'âśin* (r. *b'âś s. in*) alloquens. Sâ. 5. 74.

अभिमर्द् *abʿimarda* m. (r. *mard mṛd* conterere, s. *a*) disturbatio, vastatio regionis. Dr. 6. 8.

अभिमान *abʿimâna* m. (aut a r. *man* aut a *mân* s. *a*) superbia, insolentia, honoris, gloriae cupiditas. Bʿ. 16. 4.

अभिमुख *abʿimukʿá* (Bah. ex *abʿi* et *mukʿa* os, vultus) adversum vultum habens. N. 12. 32. 20. 43. Dr. 8. 14.

अभिमुखम् *abʿimukʿám* (Avy. ex *abʿi* et *mukʿa* os, vultus) coram.

अभियोक्तार् *abʿiyóktár* m. (r. *yuǵ* jungere, s. *tár tṛ*) qui aggreditur, impugnat alqm. Hit. 97. 2.

अभियोग *abʿiyóga* m. (r. *yuǵ* jungere, s. *a*) invasio, impugnatio. Am.

अभिरति *abʿirati* f. (r. *ram* se delectare, s. *ti*) delectatio. Hit. 31. 17.

अभिराम *abʿirâma* (r. *ram* s. *a*) amoenus, venustus. Śak. 4. 6.

अभिरुचि *abʿirući* f. (r. *ruć* splendere, placere, s. *i*) 1) splendor. 2) voluptas, gaudium, delectatio. Hit. 13. 1. infr.

अभिरूप *abʿirûpa* (Bah. ex *abʿi* et *rûpa* n. forma) formosus. N. 12. 30.

अभिलाष *abʿilâśa* m. (r. *laś* desiderare, s. *a*) desiderium, optatum. Hit. 43. 10.

अभिलाषिन् *abʿilâśin* (r. *laś* s. *in*) desiderans. Ur. 12. 13.

अभिवदन *abʿivadana* n. (r. *vad* q. v. s. *ana*) corporis inclinatio. In. 5. 19.

अभिवन्दन *abʿivandana* n. (r. *vand* s. *ana*) id. Sâ. 2. 3.

अभिवादक *abʿivâdaka* m. (r. *vad* s. *aka*) salutator inclinato corpore. N. 21. 26. cum acc. p.

अभिशाप *abʿiśâpa* m. (a r. *śap* s. *a*) exsecratio. N. 11. 16.

अभिषेक *abʿiśêká* m. (r. *sić* humectare, s. *a*) actio conspergendi (v. *sić* praef. *abʿi*). Hit. 126. 10.

अभिष्वङ्ग *abʿiśvaṅga* m. (r. *svaṅǵ* s. *a*, v. gr. 109) inclinatio, propensio, affectus. Bʿ. 13. 9.

अभिसर *abʿisara* m. (r. *sar sṛ* ire s. *a*) comes, socius. Am.

अभिसरण *abʿisaraṇa* n. (r. *sar sṛ* ire, s. *ana*) actio adeundi, visitandi. Ur. 40. 7.

अभिसारिका *abʿisârikâ* f. (r. *sar sṛ* ire, s. *ikâ*) femina quae maritum vel amatorem adit. Ur. 40. 8 infr.

अभिसूचित *abʿisûćita* (r. *sûć* s. *ta*) praeditus, instructus. N. 23. 18. — V. सूच् *sûć*.

अभिस्नेह *abʿisnêḥa* m. (r. *sniḥ* amare, s. *a*) amor, inclinatio, affectio. Bʿ. 2. 57.

अभीक्ष्णम् *abʿîkśṇam* (fortasse Avy. pro *abʿîkśaṇam* — ex *abʿi* et *îkśaṇa* n. oculus — ejecto *a* ante *ṇa*) identidem, iterum ac saepius. N. 9. 34. A. 10. 54.

अभीप्सु *abʿîpsu* (ab *îps*, desid. irr. rad. *âp* adipisci — v. gr. 477 — praef. *abʿi* s. *u*) adipiscendi cupidus. N. 5. 2.

अभीषु *abʿîśu* m. (r. *iś* ire, desiderare s. *u*) habena, frenum.

अभ्यङ्ग *abʿyaṅga* m. (r. *aṅǵ* ungere, praef. *abʿi* s. *a*) unctio. Up. 50.

अभ्यधिक *abʿyadʿika* (ab *adʿi* praef. *abʿi* s. *ka*) superior. N. 21. 14. Br. 1. 8. v. *âdʿika*.

अभ्यन्तर *abʿyantara* n. 1) intervallum, loci et temporis. Bʿ. 5. 27. Hit. 5. 17. 2) pars interior, medium. Up. 49.

अभ्यर्चन *abʿyarćana* n. (r. *arć* praef. *abʿi* s. *ana*) cultus, veneratio. N. 12. 78.

अभ्यर्थना *abʿyartʿanâ* f. (r. *artʿ* s. *anâ*, fem. ab *ana*) precatio, rogatio, petitio. Sâ. 4. 27.

अभ्यवहार *abʿyavaḥâra* (r. *ḥar ḥṛ* afferre, praef. *abʿi* + *ava* s. *a*) cibus.

अभ्यवहार्य *abʿyavaḥârya* n. (r. *ḥar ḥṛ* afferre, praef. *abʿi* + *ava* s. *ya*) cibus. Ur. 39. 1.

अभ्यसूयक *abʿyasûyaka* m. (r. denom. *asûy* q. v. praef. *abʿi* s. *aka*) exsecrator. Bʿ. 16. 18.

अभ्याश *abʿyâśa* m. v. seq.

अभ्यास *abʿyâsa* m. (r. *as* cl. 1. q. v. s. *a*) 1) propinquitas, vicinitas. N. 9. 10. Dr. 8. 13. 2) exercitatio, usus, experientia. Bʿ. 12. 12. 18. 36. 3) educatio, disciplina, institutio. Hit. 5. 14. 7. 4. Scribitur etiam *abʿyâśa* (cf. *abʿyasta*, *abʿyasana*, *abʿyasya* apud Wils. ed. 2).

अभ्युत्थान *ab'yuttána* n. (r. *st'á* praef. *ab'i* + *ut*, ejecto *s* — v. gr. 577 — s. *ana*) actio surgendi. B'. 4. 7.

अभ्युदय *ab'yudaya* m. (r. *i* ire, praef. *ab'i* + *ut* s. *a*) felicitas. Ur. 94. 1 infr.

अभ्युपपत्ति *ab'yupapatti* f. (r. *pad* ire, praef. *ab'i* + *upa* s. *ti*) favor, benevolentia. Śak. 54. 2 infr.

अभ्र् *ab'r* 1. par. (*gatyám*) ire.

अभ्र *ab'rá* n. (ut mihi videtur ex *abb'ara* aquam gerens, ejecto *b* et *a* *), cf. *ambuda* et *galada*) nubes (gr. ὄμβρος, lat. *imber* insertâ nasali, nisi haec pertinent ad *ámbara* coelum vel *ámb'as* aqua; cf. etiam *umbra*).

1. अम् *am* 1. par. (*gatib'aganaśabdéśu*) ire, colere, sonare.

2. अम् *am* 10. par. (*rógé*) aegrotum esse.

अमति *amáti* m. (ut videtur a r. *am* ire, s. *ti* servato classis charactere *a*) tempus (lit. *amžis* longum tempus; ad rad. *am* etiam referri possit lat. *an-nus* — ita ut sit pro *am-nus* — et gr. ἔνος, ἔννος).

अमर *amára* (ex *a* priv. et *mara* moriens, in fine comp., a r. *mar* *mr̥* mori, s. *a*) 1) adj. immortalis. Ḥit. 3. 5. 2) m. deus. Su. 1. 22.

अमरप्रभ *amaraprab'a* (Baḥ. e praec. et *prab'á* f. splendor) immortalium splendorem habens. N. 13. 54.

अमरत्व *amaratvá* n. (ab *amara* s. *tva*) immortalitas. Su. 1. 22. 23.

अमरा *amará* f. (ab *amara*). Nomen Indri sedis aut urbis.

अमरावती *amarávatí* f. (Indri sede praedita, a praec. s. *vat* in fem.) Nomen Indri urbis, sedis, palatii. In. 1. 42.

अमरोपम *amarópama* (Baḥ. ex *amara* et *upamá* f. similitudo) immortalium similitudinem habens. Ḥ. 2. 27.

*) Confirmatam vidi hanc explicationem linguâ ṣendicâ, *ábĕrĕta* (acc. *ábĕrĕtárem*) quod corruptum est ex *abbĕrĕta*, significat: qui aquam affert.

अमर्त्य *ámartya* (Karm. ex *a* priv. et *martya*) immortalis.

अमर्ष *amarśa* (Karm. ex *a* priv. et *marśa* patientia, tolerantia, a r. *marś* *mr̥ś* s. *a*) ardor animi, ira, iracundia. B'. 12. 15. Up. 43.

अमर्षण *amarśaṇa* (Karm. ex *a* priv. et *marśaṇa* patiens, tolerans, a r. *marś* *mr̥ś* cl. 10 s. *ana*) iratus, iracundus, vehemens. Dr. 7. 17. N. 12. 54.

अमस *amasa* m. (r. *am* ire, s. *asa*) tempus.

अमा *amá'* praep. cum. Nalod. 1. 53.

अमात्य *amáťya* m. (a praec. s. *tya*) qui est a consiliis, Wils. „a minister, a counsellor".

अमानुष *ámánuśa* (Karm. ex *a* priv. et *mánuśa* humanus) quod est supra hominem (übermenschlich). N. 23. 5.

अमित्र *amítra* m. (Karm. ex *a* priv. et *mitra* n. amicus) inimicus, hostis. N. 12. 33.

अमी *amí'* illi, hi, v. gr. 248.

अमुत्र *amútra* adv. (ab *amú* stirpe pronominis *adás* in casibus obl. — gr. 248 — s. *tra*) illic i. e. in illo, futuro mundo, opp. vocabulis *iha* hic, et *lóké* *ssmin* in hoc (terrestri) mundo. Br. 2. 5. B'. 6. 40.

अमृत *amr̥'ta* (Karm. ex *a* priv. et *mr̥ta* mortuus) 1) adj. immortalis. Br. 3. 18. B'. 14. 27. 2) n. deorum cibus, immortalitatem afferens, ambrosia. In. 1. 26.

अमृतस्वादनीय *amr̥tasvádaníya* (Karm. e praec. et *svádaníya* quod jucunde sapit) Amr̥tae jucundo sapore similis. In. 1. 26.

अमेध्य *améd'yá* (Karm. ex *a* priv. et *méd'ya* purus) impurus, sordidus, contaminatus. B'. 17. 10.

अमेय *améya* (ex *a* priv. et *méya* mensurabilis, a r. *má* s. *ya*, gr. 557) quod metiri non possumus, immensus.

अमेयात्मन् *améyátman* (Baḥ. ex praec. et *átman* m.) immensum animum habens. In. 2. 22.

अमोघ *ámóg'a* (Karm. ex *a* priv. et *móg'a* vanus) non fallens, haud dubius, certus. Ur. 63. 10.

1. अम्ब् amb 1. par. (gatâu) ire, se movere.

2. अम्ब् amb 1. âtm. (śabdê, grammatici scribunt ab, gr. 110[a]) sonare.

अम्बक ambaka n. (r. amb se movere, s. aka) oculus. A. 3. 50.

अम्बर ámbara n. (r. amb s. ara) 1) vestis. Su. 1. 30. 2) coelum. Sâ. 1. 19. A. 6. 9 (v. ab'rá).

अम्बा ambâ f. mater (fortasse nostrum Amme, germ. vet. amma — th. ammón, ammún — per assimil., nisi hoc vocabulum cohaeret cum ap aqua, unde ammaya q. v., quum voces hujus notionis plerumque etiam lac significent.

अम्बु ámbu n. (r. amb s. u) aqua. B'. 11. 28.

अम्बुद ambudá m. (e praec. et da dans, a r. dâ s. a) nubes.

अम्बुदाभ ambudâb'a (Bah. e praec. et âb'â f. similitudo) nubis similitudinem habens. H. 4. 48.

अम्भ् amb' 1. âtm. (śabdê K. d'vanâu V. scribunt ab', gr. 110[a]) sonare.

अम्भस् ámb'as n. (r. amb' s. as) aqua. A. 6. 6. B'. 2. 67 (v. ab'rá). Cf. hib. et scot. aibheis mare.

अम्भोज amb'óǵa n. (in aqua natus ex praec. et ǵa) lotus flos. Hit. 107. 13.

अम्मय ammáya (ab ap aqua, s. maya, v. gr. 58 et 85) aquosus. Am.

अम्र amra m. nomen arboris (Wils. „mango tree, magnifera indica"). N. 12. 4.

अम्ल amlá acidus. B'. 17. 9.

अय् ay 1. âtm. (gatâu) ire (sine dubio ad r. i pertinet, quae secundum 1. cl. in âtm. áyê formaret).

अयन áyana n. (r. i ire, s. ana) via. B'. 1. 11.

अयम् ayám hic, v. gr. 247.

अयशस् ayaśas n. (Karm. ex a priv. et yaśas n. gloria) dedecus, infamia, ignominia. H. 3. 18.

अयशस्कर ayaśaskara (e praec. et kara faciens) dedecus, infamiam afferens; fem. ayaśaskarî. H. 3. 18.

अयस् áyas n. ferrum (lat. aes, aer-is, pro aes-is, goth. ais, th. aisa, germ. vet. êr aes, nostrum Eisen).

अयस्मय ayasmáya (ab ayas s. maya contra gr. 58 et analogiam τοῦ têǵómaya quâ ayómaya exspectaveris; etiam in ed. Calc. Mah. p. 644 lin. 2 infr. ayasmaya legitur) ferreus. A. 10. 31.

अयुत ayúta n. (ex a priv. et yuta ligatus, a r. yu) decies mille.

अयुतशस् ayutaśás adv. a praec. s. śas, v. gr. 584. s. śas. In. 2. 8.

अये ayê interj. Śak. 45. 13.

अयोध्या ayód'yâ' f. (non impugnanda, ex a priv. et yód'ya impugnandus in fem.) nomen urbis (Oude).

1. अर् ऋ ar ṛ 1. et 3. par. (árâmi, íyarmi v. gr. 331; syllaba ar et in hac et in aliis radicibus, quae apud grammaticos vocalem ṛ continent, in formis non gunnatis corripitur in ṛ, quae vocalis nusquam est primitiva, sed semper orta ex r, antecedente vel subsequente quâpiam vocali, ut e. c. śṛṇómi a r. śru, abjectu u, quo facto consonans r vocalis naturam induit *)) ire, pervenire, transl. adipisci (v. rad. i). Nalod. 1. 32: tâñ ǵâm... âra ad illam regionem pervenit; 42: na ratiñ sâm âra non gaudium adepta est. — Caus. arpay (gr. 468) facere ut aliquis eat, perveniat; 1) movere, dirigere, conjicere. B'. 8. 7. 12. 14: mayy arpitamanôbudd'i; Dr. 5. 19: śarân arpayitum sagittas mittere. 2) uti aliquâ re, impendere, adhibere. H. 4. 47. (Goth. airus nuntius mihi ortum esse videtur ex ar, attenuato a in i et anteposito a ex generali euphoniae lege q. v. gramm. comp. 82; hib. ria vel do ria „he will come, arrive", ria „running, speed", riach „he came", riachtaim „I arrive", ar „guiding, conducting"; v. r. il. Ad formam caus. arpay quae cum sam composita tradere significat, referri possit germ. vet. arbjan here-

*) Fusius de vocalium ṛ et ṝ origine disserui in libro meo „Vocalismus" p. 157 sq.

ditare, *ki-erpit* possessio, goth. *arbi*, th. *arbja*, hereditas, quanquam ex generali consonantium permutandarum lege pro sanscr. *p* exspectaveris goth. *f*; amant vero liquidae conjunctionem cum mediis. Ad inusitatam, ex tritâ lege formatam formam caus. *árâyâmi* pertinere videtur lat. *aro*, gr. ἀρόω, goth. *arja* id., germ. vet. *erru* — per assimil. ex *erju* — lit. *arù*, slav. *orjuń*, ita ut a movendo solo nominata sint. Etiam gr. ἄρθρον et lat. *artus* a movendo nominata et cum scr. *ar* cognata esse videntur.)

c. *sam* caus. tradere. Hit. 7. 14: *tasya višṇuśarmaṇó ... putrân samarpitavân*; 40. 12: *svâminâ "nîya samarpitavyâ*; 42. 3: *kulînâń yuvatîm ânîya samarpaya*.

2. अर् ऋ *ar ṛ* 5. par. (*hińsâyâm*) offendere, ferire, laedere, vexare, occidere. (Hib. *ar* „slaughter, destruction, plague; the slain in fight".)

3. अर् (ॠ) *ar* (*ṝ*) 9. par.: *ṛṇâ'mi* gr. 345 (*gatâu*) ire. (Haec radix origine eadem est atque *ar ṛ* q. v.) *)

अर *ara* (r. *ar ṛ s. a*) 1) adj. celer, citus. 2) rotae radius. (Cf. goth. *ara* — th. *aran* — nostrum *Aar*, quae sicut lat. *aquila* a velocitate nominata esse videntur; v. आशु *âśu*.

अरजस् *arağás* (Bah. ex *a* priv. et *rağas* n. pulvis) expers pulveris, purus. N. 24. 42.

अरण्य *áraṇya* n. sylva.

अरण्यानी *araṇyânî'* f. (a praec. s. *ânî*, v. gr. 218) magna sylva. Hit. 17. 14.

अरत्नि *aratní* m. cubitus. Dr. 9. 5.

अरम् *áram* (acc. τοῦ *ara*) celeriter, cito. Am. (fortasse gr. ἄρα, cf. Hartung I. p. 423).

अरविन्द *aravinda* m. lotus flos. Hit. 59. 1.

अराजक *arâğaka* (Bah. ex *a* priv. et *râğan* rex, s. *ka*, v. gr. 597) rege orbatus. Dr. 6. 5.

अराति *árâti* m. inimicus, hostis. Hit. 77. 7.

*) De adulterinâ vocali *ṝ* v. librum meum „Vocalismus" p. 181.

अराल *arâla* curvus. N. 11. 33.

अरि *arí* m. inimicus, hostis.

अरिन्दम *arindama* m. (e praec. et *dama* domitor, a r. *dam s. a*, v. gr. 575 s. *a*) hostium domitor.

1. अरिष्ट *árišṭa* (Karm. ex *a* priv. et *rišṭa* a r. *riš* s. *ta*) non vulneratus. Dr. 7. 20.

2. अरिष्ट *árišṭa* m. nomen arboris (Wils. Melia azadaracta). N. 12. 3.

अरुण *aruṇá* m. 1) adj. fuscus, ex rubro subniger, purpureus; Wils. „tawny, dark red". Dêv. 3. 7. 2) sol. Śak. 24. 8.

अरुन्धती *arund'atî'* (ex *a* priv. et *rund'atî* a r. *rud'* cl. 7. s. *ant at* in fem.) Vasišṭi uxor, una ex Pleiadibus. Hit. 22. 7.

अरुस् *árus* m. n. ulcus, vulnus. Am.

अरे *aré* interj. Hit. 22. 14.

अरोग *aróga* (Bah. ex *a* priv. et *róga* m. morbus) liber a morbo, sanus, salvus. Br. 3. 10.

अर्क् *ark* 10. par. (*stavanê* K. *tâpastutyôń* V.) urere, celebrare (fortasse denom. a sq.).

अर्क *arka* m. (a r. *ark s. a*, nisi *arkáyâmi* ab *arka*) sol. (Cf. hib. *eark* sol, coelum.)

अर्क्ष् ऋक्ष् *arkš ṛkš* 5. par. (*ğig'âńsâyâm* K. *vad'ê* V.) occidere, occidendi cupidum esse.

अर्गल *argala* n. pessulus. Up. 46. Hit. 33. 18.

अर्गला *argalâ* f. id.

अर्गली *argalî* f. id.

अर्घ् *arg'* 1. âtm. (*hińsâyâm* K. *mûlyê* V.) offendere, laedere, occidere; constare, pretium habere, dignum esse. (Fortasse huc pertinet nostrum *arg*, *ärgern*, germ. vet. *arg*, *ark*, et inserto *a*: *arag*, *arak* avarus, pravus, impius, subst. *arg* malum.)

अर्घ *árg'a* m. (r. *arg' s. a*) 1) pretium. 2) donum honorificum, quod diis eximiisque hospitibus offertur, constans ex octo rebus, nempe ex oryza, sacro gramine durva dicto, floribus etc. cum aqua, aut ex aqua sola, in parvo vase. Sâ. 3. 6.

अर्घ्य *argya* (r. *arg* s. *ya*) 1) adj. venerandus. 2) m. i. q. praec. sign. 2.

अर्च् *arć* 1. par. âtm. 10. par. honorare, venerari, colere. ex *ark* q. v. In. 3. 1. 4. 3. 5. N. 18. 19 (cf. goth. *alhs*, them. *alha* templum).

c. *abi* i. q. simpl. B. 18. 19.

अर्चिष्मन्त् *arćiśmant* (a sq. s. *mant mat*) 1) adj. flammans. Ur. 37. 7. 2) m. ignis. Hêm.

अर्चिस् *arćis* f. (r. *arć* s. *is*) splendor, flamma. In. 1. 35. H. 1. 49. (Ex *arkis* — v. *ark*, *arka*.)

अर्छ् ऋछ् *arć ṛć* 6. par. (*ṛććâmi* gr. 38) ire, adire. B. 2. 72: *brahmanirvâṇam ṛććati*; 5. 29: *śântim ṛććati*; Man. 12. 55: *ćaṇḍâlapukkaśânâńća ... yônim ṛććati*; N. 4. 7 ubi in ed. Calc. legitur *mṛtyum ṛććati*, v. ann. ad h. l.

1. अर्ज् *arg* 1. par. 10. par. âtm. 1) colligere, coacervare, adipisci, acquirere. N. 26. 4. In. 3. 7. 2) facere perficere (*prayatnê* K. *sańskârê* V.): *svargitań karma* bene facta actio. Râm. ed. Ser. 1. 34. 38; *svârgitan tapas* a memet ipso effecta castigatio. Râm. ed. Ser. 1. 47. 13 (fortasse lat. *urgeo* et *arguo*, gr. ἔϱγω nisi hoc est pro Ϝέϱγω = व्रज् *vrag* q. v.; goth. *rik-jan* colligere).

c. *upa* i. q. simpl. sign. 1. Hit. 33. 21. Man. 9. 208.

2. अर्ज् ऋज् *arg ṛg* 1. âtm. (*gatâu* K. *gatisîâiryôrgânârgânê* V.) ire; firmum esse; validum, robustum esse; acquirere (lat. *rego*, *rectus*, goth. *raih-ts*, nostrum *recht*, v. sq., gr. ὀ-ϱέγω, hib. *righim* „I reach, arrive, stretch".

अर्जन *argana* n. (r. *arg* s. *ana*) nom. actionis τοῦ *arg* sgnf. 1. Hit. 34. 1.

अर्जुन *árguna* m. (ut videtur, a r. *arg* s. *una*) 1) nomen arboris (Wils. Terminalia alata glabra). 2) nomen unius Pâṇḍavorum.

अर्ञ्ज् ऋञ्ज् *arńg ṛńg* 1. âtm. (*bragê* K. *bṛgê* V.; scribitur *ṛg-i*, gr. 110*)) assare, frigere, coquere (cf. *barg bṛg*, *bragg*).

अर्ण् ऋण् *arṇ ṛṇ* 8. par. (*gatâu*) ire (ut videtur ex *ar ṛ* adjecto charactere cl. 5 unde *ṛ-ṇômi*); cf. goth. *rinnan* r. *rann*, nostrum *rinnen*.

अर्णव *arṇavá* m. mare.

अर्त् ऋत् *art ṛt* 1. par. (*spardanâiśvaryagṛṇâgatiśu*) ire; aemulari, certare; imperare; vituperare. (Haec radix orta esse videtur ex *ar ṛ*, adjecto *t*. Huc retulerim rad. goth. *LITH* ire — *leitha*, *laith*, *lithum* — mutato *r* in *l* et litteris transpositis pro *ilth* ex *alth*, *arth*, attenuato *a* in *i*, sicut in r. *KIN* germinare = *gan*; hib. *rith* „course, flight, gallop, race", *rithim* „I run, range, strull, rush".)

अर्थ् *art* 10. par. (v. *arta*) petere, postulare (gr. αἰτέω dissoluto *r* in vocalem *i*).

c. *pra* petere, appetere, desiderare, concupiscere. Br. 2. 11. 12. 13. 16. In. 5. 33. Su. 1. 26. 3. 11.

c. *sam* cogitare, putare, existimare. Ur. 18. 9. 18. 5 infr.

अर्थ *árta* m. (r. *art* s. *a*, nisi potius *artáyâmi* est denominativum vocis *arta*) 1) res, materia. Br. 1. 16. 2. 2. 6. N. 8. 4. B. 2. 6. 8. transl. sensus. 2) divitiae opes. N. 17. 47. B. 2. 6. 3) commodum, utilitas, fructus. B. 3. 18. 4) causa, ratio. N. 15. 13. Acc. instr. dat. et loc. — *ártam*, *ártêna*, *ártâya*, *ártê* — praepositionis vice funguntur, ut latinum causâ, gratiâ, c. gen. aut in compositione cum nomine recto. N. 23. 10. Br. 1. 27. 29. 2. 3. H. 4. 28. — In fine compositorum *arta* cum significatione res nonnumquam redundat. A. 4. 16. Sâ. 4. 25. (gr. αἰτία).

अर्थकृत् *artakṛt* (rem, commodum faciens, e praec. et *kṛt* faciens, q. v.) utilis, commodus, fructuosus. In. 5. 56.

अर्थिन् *artin* (a r. *art* s. *in*) petens, desiderans, egens, pauper. N. 13. 11. 50. B. 7. 16.

अर्थीय *artîya* (ab *arta* s. *îya*) causam, originem habens, commotus, pendens ex alq. r., positus in alq. r., obnoxius alicui. B. 17. 27.

अर्थेप्सु *artépsu* (ex *arta* et *ípsu* q. v.) divitiarum cupidus.

अर्थेप्सुता *artépsutá* f. (a praec. s. *tá*) status ejus, qui divitiarum cupidus est, divitiarum cupido. Br. 1. 18.

अर्द् *ard* 1. par. âtm. 1) vexare. (Haec radix hucusque in part. pass. in *ta* solum inventa est, cum praef. *á* conjuncta, formans *árditá* et *ártá* abjecto *d* secundum gr. 548. Littera *t* formae *ártá* secundum gr. 105 duplicari potest, igitur primum *t* in *árttá* non pro transformatione euphonica litterae *d* accipiendum est. Ubi *árdita* et *árta* vocem in *a* aut *á* exeuntem sequuntur, propter vocales coalescentes ab *ardita* et *arta* non distingui possunt; cum autem *árta* in positionibus non ambiguis inveniatur, in ambiguis quoque locis *árdita* et *árta* intelligenda esse censeo.) H. 1. 4. 2. 3. 5. N. 8. 24. 12. 106. 108. In. 5. 44. (Lat. *ardeo* quod fortasse sensum primitivum radicis *ard* exhibet.) 2) ire. 3) poscere, rogare, petere, c. acc. pers. Rag. 5. 17: *śaradganan ná 'rdati ćátakań* (cf. *arí*).

cl. 10. par. 1) vexare. Mah. 3. 16450: *tata énam mahávégáir ardayámása tómaráiń*; 1. 1182. 2) ferire, occidere. R. Schl. I. 16. 30: *vićarantó śrdayan* (omisso augmento) *sarván sińhavyágramahóragán*. (Cf. hib. *ord* 1) „a hammer, sledge, mall, mallet". 2) „death, manslaughter".)

c. *abi* 1. par. vexare, affligere. R. Schl. II. 21. 55: *abyardasi máń suduńkam*; Mah. 1. 4116: *abyardita*.

c. *sam* 10. par. vexare, vulnerare. Mah. 3. 761. 11724: *samárdayat*.

अर्द्ध, अर्ध *ardda*, *arda* 1) adj. dimidius. 2) n. dimidium, dimidia pars.

अर्द्धचन्द्र *arddaćandra* m. (e praec. et *ćandra* m. luna) 1) semiplena luna. 2) sagitta, cujus acumen semiplenae lunae formam habet. Dr. 9. 9.

अर्द्धरात्र *arddarátra* m. (ex *ardda* et *rátra*, in fine comp. pro *rátri*, nox) media nox.

अर्ध्, ऋध् *ard*, *ṛd* 4. et 5. par. crescere, augeri. Part. pass. *ṛddá* dives, opulentus, felix. N. 12. 59. (Fortasse ex usitatiore *vard* *vṛd* abjecto *v*; cum *ard* *ṛd* cf. lat. *olesco*, *ad-ultus*, cujus *l* tam ex *r* quam ex *d* explicari possit, cum et *r* et *d* facile transeant in *l*. Pottius etiam apte huc trahit vocem *rad-ix*, sicut nostrum *Wurzel*, goth. *vaurts* th. *vaurti* — fortasse corruptum ex *vaurs-ti*, v. gr. comp. 102 — probabiliter ad *vard* *vṛd* pertinent; ita *aurti* planta, in comp. *aurti-gards*, pro *aurs-ti*; lat. *alo*, quod ad sensum attinet, nititur formâ caus., ita gr. ἀλδαίνω, goth. *alja* sagino; hib. *alt* „nursing"; gr. ὀρθός, si quod equidem puto, ad hanc radicem pertinet, proprie significaret qui crevit, unde erectus, ita lat. *al-tus*, hib. *alt* „a high place, eminence, an edifice", nisi hoc directe venit a lat. *altus*; cf. etiam goth. *alds* th. *alda* senex — ut mihi videtur ex *ald-da* = scr. *ṛdda* ex *ardda* — ratione habitâ, vocem scr. *vṛdda* qui crevit plerumque significare senex; nec non *ald-s* th. *aldi*, nostrum *Alter*.

c. *sam* i. q. simpl. Man. 9. 315: *kań kśiṇvańs tán samṛdnuyát*. — *samṛdda* adultus, auctus, magnus, plenus, totus. H. 1. 11: *samṛddán vanaspatín avarugya*; B. 11. 29: *samṛddavéga*; 33: *buńkiva rágyań sańvṛddam*. — transl. dives, opulentus. N. 10. 2.

अर्प् *arp* v. r. *ar ṛ*.

अर्पण *árpaṇa* n. (ab *arpay*, forma caus. r. *ar ṛ* ire — v. gr. 468 — s. *ana*) actio tradendi. Hit. 72. 19. B. 9. 27.

अर्फ्, ऋफ् *arp* *ṛp* 6. par. (*hińsáyám* K.) offendere, laedere, ferire, vexare, occidere.

अर्ब् *arb* 1. par. (*hińsáyáń*, *gatáu*) laedere, occidere; ire.

अर्बुद *arbudá* m. n. centum milliones. A. 5. 21.

अर्भ árb'a m. (fortasse e garb'a abjecto g) proles, natus. Ḥêm. v. sq. (Huc referri possint lat. orbus, gr. ὀρφανός.)

अर्भक arb'aká m. (a praec. s. ka) proles, natus, pullus. Śak. 7. 7.

अर्म्फ् ऋम्फ् armp' ṛmp' 6. par. (ḥiṅsâyâm K.) i. q. arp' ṛp'.

अर्यमन् aryamán m. (nom. irr. v. gr. 193) 1) sol. 2) nom. propr. unus e majoribus, defunctis, manibus. B'. 10. 29.

अर्व् arv 1. par. (ḥiṅsâyâm K. vad'ê V.) ferire, laedere, occidere.

अर्वन् árvan (r. arv s. at in nom. an, gr. 196) 1) humilis, vilis. (nom. arvâ, arvatî, arvat). 2) m. equus.

अर्वाक् arvâk adv. (neut. sequentis arvâć) 1) post, postea. 2) pone, à tergo. 3) prope. Śak. 7. 9 infr.

अर्वाच् árvâć (ut videtur ex arvan et anć ire, nom. m. arvâṅ, f. arvâćî, n. arvâk secundum analogiam τοῦ prâć, gramm. 179) propinquus. Am. p. 54. 8: parârvâćî tîrê remota et propinqua, ulterior et citerior ripa.

अर्ष् ऋष् arś ṛś 6. par. (gatâu) ire. (Ortum esse videtur e ar ṛ adjecto ś. Huc retulerim goth. airz-ja seduco, germ. vet. irru, lat. erro.)

अर्ह् arḥ 1. par. 1) honorare, colere, v. arḥaṇa. 2) aequare, parem esse. Man. 3. 131. 3) dignum esse, c. acc. rei. Ḥ. 1. 36. N. 16. 24. 4) convenire, decere, c. nominat. pers. quam decet. Dr. 3. 2. 5) posse. B'. 2. 17. Ḥit. 6. 11. 6) Saepissime temp. praes. hujus rad. ut verbum auxiliare in constructione cum infinitivo adhibetur, ad rogationem exprimendam, ubi Germanorum müssen maxime respondet. In. 5. 41. 44. Ḥ. 4. 3. 6. Br. 2. 21. B'. 2. 26. — Metri causa in âtm. usurpatur. Ḥ. 1. 36. (Littera ḥ hujus radicis ex g' orta esse videtur, cf. arg' et gr. ἄρχω quod fortasse primitivum conservavit sensum, ita ut arḥ ab origine significaverit primum esse, in principio esse.

अर्ह arḥa (a praec. s. a) dignus, c. acc. Ḥ. 4. 50. Sâ. 3. 9. — c. inf. Sâ. 5. 15.

अर्हण arḥaṇa n. (r. arḥ s. ana) adoratio, cultus. Am.

अर्हणा arḥaṇâ f. (a r. arḥ s. ana in fem.) honoris testificatio, honor. N. 25. 4.

अल् al 1. par. âtm. (vâraṇavyâptib'ûśâsu V.) arcere, sufficere, ornare (fortasse lat. or-nare).

अलक alaka m. (r. al s. aka) cincinnus. Ur. 38. 15.

अलका alakâ f. nomen urbis Kuvêri.

अलक्त alakta m. (secundum Wils. pro arakta non rubrum habens, i. e. quo nihil rubrius est, cf. anuttama) gummi laccae.

अलक्तक alaktaka n. (a praec. s. ka) id. Ur. 60. 16.

अलक्षित álakśita (Karm. ex a priv. et lakśita a r. lakś s. ta) non visus, non inventus, non deprehensus. Ḥ. 1. 7.

अलङ्करण alaṅkaraṇa (r. kar kṛ praef. alam ornare) ornamentum. In. 5. 2.

अलङ्कार alaṅkā́ra m. (r. kar kṛ praef. alam ornare s. a) id. Ḥit. 42. 1.

अलङ्कृत alaṅkṛta (r. kar kṛ praef. alam ornare s. ta) ornatus. N. 2. 11. 25. 1.

अलम् álam (r. al s. a c. accus. term.) 1) ornamentum, solum in comp. cum r. kar kṛ 2) satis, par. Dêv. 4. 3. 3) particula prohibitiva, cum instrumentali substantivorum abstractorum, vel, quod idem est, gerundio: apage, aufer, absit. Dr. 4. 20.

अलस alasa (r. las laborare, artem exercere, suff. a praef. a priv.) piger, ignavus, iners.

अलात alâta n. torris.

अलि alí m. 1) apis. 2) scorpio.

अलिक alika n. frons.

अलिञ्जर aliṅgara m. hydria fictilis (Wils. „an earthen water jar"). M. 10.

अलिन् alin m. apis.

अलीक alīká (ut videtur, ex a priv. et līka quod simplex non invenitur) 1) adj. falsus, non verus. 2) n. falsum, falsitas. Ur. 30. 8 infr.

अलु alu f. parva hydria. Hit. 90. 15.

अल्प álpa adj. (v. gr. 226 et 256) parum, paulum, exiguus. In. 5. 13. N. 25. 13. (Huc retulerim lit. alpstù, op-alpstù animus me liquit, ich falle in Ohnmacht; praet. alp-aù, fut. alp-su, v. gr. comp. 499; àlkstu, praet. àlk-au, fut. alk-su fame uri ejusdem originis esse videtur, permutatâ labiali cum gutturali. Fortasse etiam gr. ὀλίγος huc pertinet, mutatâ tenui in mediam et inserto ι sicut in δολιχός contra dîrgʻa longus.)

अल्पक alpaká (a praec. s. ka) tenuis, exiguus, vilis. Hit. 14. 6.

अल्पकार्य alpakârya adj. (Bah. ab alpa et kârya n. a r. kar kr s. ya, faciendum) quod parvi momenti est. N. 21. 28.

अल्पदर्शन alpadarśana (parum visus habens, Bah. ex alpa et darśana n. visus) parum valens visu, parum intelligens, imprudens, stultus. H. 1. 45.

अल्पता alpatâ f. (ab alpa s. tâ) paucitas, exiguitas. Hit. 82. 7.

अल्पदुःखता alpaduńkʻatâ f. subst. abstr. ab alpaduńkʻa parum doloris, s. tâ. A. 10. 8.

अल्पमूलफलोदक alpamûlapʻalôdaka (Bah. ex alpa et compos. dvandvico, constante e mûla n. radix, pʻala n. fructus et udaka n. aqua) parum radicum, fructuum et aquae habens. H. 1. 16.

अल्पिष्ठ álpiśtʻa (ab alpa s. iśtʻa) superlat. vocis alpa. Am.

अल्पीयांस् álpîyańs (ab alpa s. îyańs) compar. vocis alpa. Am.

अव् av 1. par. servare, tueri. Nalod. 4. 18 (lat. aveo).

अव áva praep. praef. (ut mihi videtur a stirpe pronominali a s. va, sicut êva, iva ab ê, i; v. gr. comp. 380) de, ab. (In lingua şendica [zend] ava est pronomen demonstrativum, cui respondet slav. ovŭ th. ovo hic, ille, fem. ova, neut. ovo. Huc etiam trahimus gr. αὖ in composito αὐ-τός et posteriorem partem vocum ἐνταῦθα, ἐντεῦθεν; porro αὖ, αὖ-θι, αὖ-θις, αὖ-τις, αὖ-τε, αὐ-τάρ, οὖν et particulam negativam οὐ; lat. au-t et au-tem, quod posterius suffixo convenit cum katʻam et itʻam; nostrum au-ch, goth. au-k, v. gr. comp. 377 sq.) — Pro praep. ava etiam va dicitur v. gr. 111.

अवकर्तन avakartana n. (r. kart krt praef. ava s. ana) abscissio. N. 10. 16.

अवकाश avakâśa m. (r. kâś lucere, s. a) 1) locus, spatium, intervallum. Śak. 56. 2. 20. 13. 23 infr. Ur. 41. 8 infr. 66. 15. 74. 4. 2) occasio. Hit. 122. p. 101.

अवक्रय avakraya m. (r. krî emere, s. a) pretium. Am.

अवगम avagama m. (r. gam ire, s. a) intellectio, intelligentia. Hit. 71. 13. Bʻ. 9. 2.

अवगाह avagâha m. (r. gâh praef. ava submergi, s. a) 1) actio submergendi. Śak. 17. 2 infr. 2) lavatio.

अवग्रह avagrahá m. (r. grah prehendere, s. a) contemtio. Hit. 61. 14.

अवज्ञा avaǵńâ f. (r. ǵńâ scire) contemtio. Hit. 92. 3.

अवज्ञान avaǵńâna n. (r. ǵńâ s. ana) id. Hit. 103. 4.

अवतंस avatańsa m. n. (r. tańs ornare, s. a) 1) annulus auricularis. 2) crista.

अवतंसक avatańsaka (a praec. s. ka) i. q. praec. Ur. 82. 4.

अवतार avatârá m. (a r. tar [tr] s. a) descensus. Dicitur praecipue de deorum e coelo in terram descensu, ad quampiam hominis aut animalis formam assumendam.

अवदात avadâta (r. dâi purificare, s. ta) 1) albus, clarus. 2) flavus. Sâ. 5. 8.

अवद्य avadyá (fortasse a praep. ava s. dya pro tya, quod cum indeclinabilibus solum conjungitur, aut ex a priv. et vadya dicendus) 1) humilis, depressus, demissus. 2) transl. ignobilis, vilis, abjectus (v. anavadya).

अवधान avadʻâna n. (r. dʻâ ponere, s. ana) attentio, animus attentus. Ur. 1. 2 infr.

अवधि avadʻí m. (r. dʻâ ponere, s. i) finis, terminus, modus. Ur. 89. 3 infr.

अवधीर् *avadʻír* 10. par. (sine dubio ex praep. *ava* et *dʻír* quod cum *dʻí* mens cognatum videtur, cf. *avaman* despicere a r. *man*, et v. gr. 108) despicere, spernere. Ḥit. 42. 11.

अवधीरणा *avadʻíraṇá* f. (a praec. s. *ana* in fem.) contemtio. Śak. 51. 4. 7.

अवध्य *avadʻyá* (Karm. ex *a* priv. et *vadʻya* a r. *vadʻ* s. *ya*) qui occidi nequit. Br. 2. 29.

अवध्यता *avadʻyátá* f. (a praec. s. *tá*) abstractum praecedentis.

अवनत *avanata* v. *nam* praef. *ava*.

अवनि *aváni* f. terra. Bʻ. 11. 26.

अवनी *avaní* f. id. Gʻat. 1.

अवन्ती *avántí* f. (part. praes. fem. r. *av*) nomen montis. N. 9. 21 (cf. lat. *aventinum*).

अवपात *avapáta* m. (r. *pat* s. *a*) actio decidendi, devolandi. Ḥit. 14. 19.

अवबोध *avabódʻa* m. (r. *budʻ* praef. *ava* s. *a*) vigilatio. Bʻ. 6. 17.

अवम *avamá* (ab *avà* s. *ma*) humilis, trop. vilis, abjectus. Dr. 5. 11.

अवमन्तार् *avamantár* (r. *man* cogitare, s. *tár tṛ*) contemtor. Ḥit. 101. 1 infr.

अवमानिन् *avamánin* (r. *man* cogitare, s. *in*) despiciens, contemnens.

अवयव *avayava* m. (r. *yu* ligare, s. *a*) membrum. Ḥit. 96. 4.

अवर *ávara* (a praep. *ava* s. *ra*) 1) inferus, inferior. 2) posticus, posterus, posterior, postremus, ultimus (gr. οὐρά — v. Pott 1. 123 — οὖρος, οὖρον, ὅρος terminus; fortasse ὄῤῥος anus per assimilationem ex ὄrρος; lat. fortasse *Eurus*, sicut scr. *aváć* meridionalis ab *ava* descendit, cf. etiam gr. οὖρος ventus secundus; de lat. *ora* v. *avárá*).

अवरज *avaraǵa* m. (e praec. et *ǵa* natus) frater natu minor. Am.

अवरति *avarati* f. (r. *ram* se delectare, praef. *ava* s. *ti*) cessatio, intermissio. Am.; v. *ram* praef. *upa*.

अवरोध *avaródʻa* m. (r. *rudʻ* impedire, includere, s. *a*) 1) impedimentum, perturbatio. Śak. 41. 7. Ur. 88. 6 infr. 2) gynaeceum, v. sq.

अवरोधन *avaródʻana* n. (r. *rudʻ* impedire, includere, s. *ana*) gynaeceum. Am.

अवलग्न *avalagna* m. n. (r. *laǵ* pudore affici, s. *na*) medium corpus, „the waist". Am.

अवलम्बन *avalambana* n. (r. *lamb* labi, s. *ana*) actio adhaerendi, suspendendi, innitendi. Ḥit. 41. 16.

अवलम्बिन् *avalambin* (r. *lamb* labi, s. *in*) pendens, dependens, suspensus. Så. 5. 104. Ḥit. 9. 5.

अवलिप्त *avalipta* v. *lip*.

अवलेप *avalépa* m. (r. *lip* oblinere, polluere, s. *a*) arrogantia, insolentia, superbia. Ur. 3. 8. Dêv. 10. 2.

अवलोक *avalóka* m. (r. *lók* videre, s. *a*) visus, conspectus, adspectus. Ur. 37. 14.

अवश *avaśá* (voluntatem, arbitrium non habens, Karm. ex *a* priv. et *vaśa* voluntas, arbitrium) 1) invitus. Bʻ. 3. 5. 2) non subactus. Ḥit. 12. 8.

अवशेष *avaśêśa* m. (r. *śiś* relinquere, s. *a*) reliquum, reliquiae. Śak. 30. 14.

अवश्यक *avaśyaka* (ex *a* priv. et *vaśyaka* arbitrio subjectus) arbitrio non subjectus, necessarius.

अवश्यकता *avaśyakátá* f. (a praec. s. *tá*) necessitas. Ḥit. 116. 10.

अवश्यकरणीय *avaśyakaraṇíya* (Karm. ex *avaśyam* abjecto *m* et *karaṇíya* faciendus, a rad. *kar kṛ* s. *aníya*) quod necessario faciendum. Br. 3. 16.

अवश्यभाविन् *avaśyabʻávin* adj. (ex *avaśyam* abjecto *m* et *bʻávin* quod existit, fit) quod necessario fit, accidit. Br. 2. 2.

अवश्यम् *avaśyám* (Avy. ex *a* priv. et *vaśya* n. quod arbitrio subjici, quod regi potest) necessario, certe. Br. 2. 2. N. 13. 29.

अवश्याय *avaśyâya* m. (r. *śyâi* ire, s. *a*) pruina. Am.

अवसक्त *avaśakta* v. *saǵǵ.*

अवसर *avasara* m. (r. *sar sṛ* ire, s. *a*) occasio, opportunitas, tempus opportunum. Ur. 10. 21. Ḥit. 54. 11. 14. 53. 11.

अवसान *avasâ'na* n. (r. *sô* finire, s. *ana*) finis, obitus. Ur. 5. 15. 37. 4. 47. 6 infr. Śak. 59. 7.

अवसिक्ताङ्ग *avasiktâṅga* adj. (Baḥ. ex *avasikta* conspersus, a r. *sić* s. *ta* et *aṅga* n. membrum, corpus) conspersa membra, vel conspersum corpus habens. Su. 4. 19.

अवस्कन्द *avaskanda* m. (r. *skand* salire, s. *a*) incursio, impetus, impugnatio. Ḥit. 102. 9.

अवस्कर *avaskara* m. (r. *kar kṛ* facere, praef. *ava* cum *s* euphonico, s. *a*) excrementum, stercus. Am.

अवस्त्र *avastra* (Baḥ. ex *a* priv. et *vastra* n. vestis) vestae privatus.

अवस्त्रता *avastrátâ* f. (a praec. s. *tâ*) abstractum praecedentis. N. 10. 16.

अवस्था *avasťâ* f. (a r. *sťâ* praef. *ava*) status, conditio. Sâ. 5. 89. In fine comp. Baḥ. Sâ. 4. 32. N. 17. 31.

अवस्थान *avasťâna* n. (r. *sťâ* stare, esse, s. *ana*) commoratio, statio, habitatio. Ḥit. 38. 13.

अवस्थित *avasťita* v. *sťâ.*

अवहास *avaḥâsa* m. (r. *ḥas* ridere, s. *a*) risus, jocus. Bʻ. 11. 42.

अवहित *avaḥita* v. *dʻâ.*

अवाक् *ávâk* adv. (ab *ávâć* q. v. mutato *ć* in *k*, v. gr. 59) 1) deorsum. 2) meridiem versus.

अवाक्शिरस् *avâkśiras* (Baḥ. e praec. et *śiras* n. caput) deorsum caput habens, demisso capite. M. 4. Dr. 8. 22.

अवाङ्मुख *avâṅmukʻa* (Baḥ. ex *avâk*, v. gr. 58, et *mukʻa* n. vultus) deorsum vultum habens, demisso vultu. Dr. 9. 24.

अवाच् *ávâć* (in casibus fortibus *ávâńć*, v. gr. 179; a r. *ańć* ire, praef. *ava*) 1) inferus, inferior. 2) meridionalis. (Lat. *aus-ter* ortum esse videtur ex praep. *ava* — cum *s* euphonico sicut supra in *avaskara* — suff. comp. *ter*; cf. etiam nostrum *Osten*, germ. vet. *ostar*, *ostana*.) Am.

अवाप्ति *avâpti* f. (r. *âp* adipisci, s. *ti*) adeptio, impetratio. Ḥit. 36. 15. 69. 2.

अवार *avârá* n. ripa citerior fluminis (lat. *ora*).

अवि *ávi* m. f. ovis (lit. *awi-s*, slav. *ovisa*, lat. *ovis*, gr. ὄϊς, ὄ, ἥ; goth. *avistr* ovile; huc etiam retulerim lat. *aries*, mutato *v* in *r* sicut e. c. in germ. vet. *birumês* sumus contra *bʻávâmas*, v. gr. comp. 20).

अविचारितम् *avićâritám* adv. (Avy. ex *a* priv. et *vićârita* n. deliberatio, cogitatio) sine deliberatione, sine haesitatione, non cunctanter. Sâ. 1. 35.

अवितथम् *avitaťam* v. *vitaťa.*

अविदूर *avidûra* (Karm. ex *a* priv. et *vidûra* longinquus) non longinquus. Ḥ. 2. 1.

अविनय *avinaya* m. (Karm. ex *a* priv. et *vinaya* improbitas, mores pravi, immodestia, turpitudo. Ḥit. 71. 10. Śak. 16. 5.

अविरत *avirata* (ex *a* priv. et *virata* requiescens a r. *ram* praef. *vi* s. *ta*) perpetuus, continuus. Am.

अविरतम् *aviratam* adv. (acc. neut. praec.) sine intermissione, assidue, perpetuo. P. 17.

अविशेषम् *aviśêśám* (Avy. ex *a* priv. et *viśêśa* m. differentia, discrimen) omnino, prorsus, plane. A. 3. 32.

अविषय *aviśaya* m. (Karm. ex *a* priv. et *viśaya* q. v.) absentia. Ḥit. 56. 14.

अवैधव्य *avâidʻavya* (Baḥ. ex *a* priv. et *vâidʻavya* viduitatas a *vidʻavâ* s. *ya*) liber a viduitate, liberans a viduitate. Sâ. 4. 12.

अवोचम् *ávôćam* v. gr. 381. 382.

अव्यक्त *ávyakta* (Karm. ex *a* priv. et *vyakta* q. v.) 1) invisibilis, quod sensibus percipi nequit. Bʻ. 2. 25. 2) non perspicuus, obscurus. Br. 3. 21.

अव्यग्र *avyagra* (Karm. ex *a* priv. et *vyagra* q. v.) 1) imperturbatus. N. 26. 20. 2) consternatus, conturbatus, confusus, territus. Dr. 9. 1. Su. 4. 1.

अव्यय *avyaya* (Bah. ex *a* priv. et *vyaya* m. interitus, exitium; quod non, sicut Wils., a r. *vyay* expendere, erogare derivari volo, sed a r. *i* ire, praef. *vi* s. *a*) 1) interitûs, exitii expers. N. 2. 15. B'. 2. 17. 4. 1. 6. 13. 7. 24. 25. 9. 2. 14. 5. 27. 2) m. n. vox indeclinabilis.

अव्रतिक *avratika* (Karm. ex *a* priv. et *vratika* qui vota facit aut solvit, a *vrata* votum, s. *ika*) qui vota non facit aut solvit. In. 2. 5.

अश् *aś* 5. âtm. 9. par. edere, frui. *aśnâ'ti* Hit. 35. 15; *aśnutê'* B'. 3. 4. 5. 21. 2) secundum grammaticos occupare, coacervare.

c. *upa* id. *upâśnâmi* Dêv. 5. 61. *upâśnutê* Man. 12. 20. 6. 82.

c. *pra* id. *prâśya* N. 23. 22.

c. *sam* id. *samaśnîyât* Man. 6. 19. *samaśnutê* Man. 2. 5. 3. 277. 11. 6.

अशन *aśana* (r. *aś* s. *ana*) qui edit, in fine comp. N. 13. 56. H. 4. 2.

अशनि *aśáni* m. f. fulmen. In. 1. 5. 3. 4.

अशितव्य *aśitávya* n. (r. *aś* s. *tavya*) cibus. Ur. 15. 9 infr.

अशिरस्क *aśiraska* (Bah. ex *a* priv. et *śiras* n. caput, s. *ka*, v. gr. 597) capite privatus. Dr. 8. 30.

अशिश्वी *aśiśvî* f. (fem. ab *aśiśu* liberis carens — ex *a* priv. et *śiśu* — adjecto feminini signo *î*) liberis carens femina. Am.

अशील *aśîla* n. (Karm. ex *a* priv. et *śîla* q. v.) improbitas, mores pravi, turpitudo. Up. 82.

अशुभ *aśub'a* (Karm. ex *a* priv. et *śub'a* q. v.) 1) adj. improbus, scelestus. N. 13. 32. 2) infelix, infaustus. B'. 9. 1. 3) subst. n. malum. B'. 2. 57.

अशून्य *aśûnya* (Bah. ex *a* priv. et *śûnya* n. vacuum) liber a vacuo, totus, universus.

अशून्यम् *aśûnyam* adv. (accus. neut. praec.) omnino, plane, accurate. Śak. 33. 12.

अशेष *aśêśa* (Bah. ex *a* priv. et *śêśa* n. residuum, reliquum) totus, universus. Am.

अशेषतस् *aśêśatas* (a praec. s. *tas*) omnino, plane. N. 16. 38. 6. 24.

अशेषे *aśêśê* adv. (loc. ab *aśêśa*) i. q. praec. N. 4. 31.

अशेषेण *aśêśêṇa* adv. (instr. ab *aśêśa*) i. q. praec. N. 8. 21. B'. 4. 35. 10. 16.

अशोक *áśôka* (Bah. ex *a* priv. et *śôka* m. moeror) 1) adj. moeroris expers. 2) m. nomen arboris. N. 12. 101.

अश्मगार्भ *aśmagarb'a* n. (ex *aśman* lapis et *garb'a* q. v.) smaragdus.

अश्मन् *áśman* m. (ut videtur, a r. *aś* sg. 2. s. *man*) lapis (lit. *akmů'* th. *akmen*, slav. *kamü* th. *kamen*, v. gr. comp. 140 et 800; fortasse etiam huc referenda est prima syllaba graeci σμά-ραγδος et lat. *sma-ragdus*, ita ut σμα, *sma*, sit pro *asma*, et ραγδος, *ragdus* sit lapidis epitheton, quod retulerim ad rad. *rańǵ* colorare, unde *rakta* ruber; cf. *aśmagarb'a*. Quod attinet ad sibilantem in voce graeca et latina, pro gutturali, quae plerumque sanscriti *ś* locum tenet in utraque lingua respiciendum est, litteram *ś* etiam in sanscrita lingua non raro cum *s* permutari, et vice versa *s* cum *ś*, e. c. in *śvaśura* quod lat. est *socer*, gr. ἑκυρός).

अश्मन्त *aśmanta* m. (ab *aśman* s. *ta*) focus, fornax. Am. (fortasse gr. κάμινος et lat. *caminus* — nisi haec sunt a καίω — per metathesin ex ἄκμινος sicut slav. *KAMEN* opponitur lituanico *AKMEN* et sanscr. *aśman*).

अश्मसार *aśmasâra* m. n. (ex *aśman* et *sâra* q. v.) ferrum. Am.

अश्र *aśrá* n. lacryma (v. *áśru*).

अश्रि *áśri* f. acies ensis. Am. (lat. *acies* et *acer*, lit. *aś-mû*).

अश्रु *áśru* n. lacryma (ut mihi videtur e *daśru*, abjecto *d*, a r. *daṅś* mordere — gr. δάκνω — s. *ru*; cf. gr. δάκρυ, lat. *lacryma* pro *dacryma*; goth. *tagrs* th. *tagra* respondet sanscrito *aśra*; angl. *tear*, nostrum *Zähre*; lit. *áśara*).

अश्रेयस् aśrêyas n. (Karm. ex a priv. et śrêyas n. felicitas) infortunium, malum, calamitas. Up. 32.

अश्व áśva m. equus (lat. *equus*, gr. ἵππος ex ἴκκος, per assimilationem ex ἴκϝος, send. aspa — gr. comp. 50 — lit. *aśwa* equa; hib. *each* equus, cambro-brit. *osw* equa).

अश्वत्थ aśvatt'á m. nomen arboris (Wils. ficus religiosa). N. 12. 3. B'. 15. 1.

अश्वपति aśvapati m. (equorum dominus, Tatp. ex aśva et pati) nom. pr. Sâ. 1. 3.

अश्वमेध aśvamêd'á m. (ex aśva et mêd'a m. sacrificium) equi sacrificium. *)

अश्वशाला aśvaśâlâ f. (Tatp. ex aśva et śâlâ f. domus, porticus) equile. N. 19. 11.

अश्वारोह aśvârôha m. (Tatp. ex aśva et ârôha ascendens, a r. ruh praef. â) eques. Am.

अश्विन् aśvín m. du. aśvinâu gemini fratres insigni pulchritudine, coelestes medici, Sûryo, solis deo, et nympha Aśvinia nati.

अष्टगुणाश्रय aṡṭaguṇâśraya (octo virtutum sedem habens, Bah. ex aṡṭaguṇa — aṡṭan + guṇa — octo proprietates, virtutes, et âśraya domus, sedes) octo virtutibus praeditus. In. 4. 9.

अष्टधा aṡṭad'â' adv. (a sq. s. d'â) in octo partes divisum. B'. 7. 4.

अष्टन् âṡṭan m. f. n. (gr. 231) octo (lat. *octo*, gr. ὀκτώ, goth. *ahtau*, nostrum *acht*, lit. *aśtûni*, slav. *osmĭ*, hib. *ocht*, cambro-brit. *wyth*, v. Pictet p. 141).

अष्टम aṡṭamá (fem. aṡṭamî) octavus.

*) Wils. ad hanc vocem: The actual or emblematic sacrifice of a horse. This sacrifice is one of the highest order, and performed a hundred times, entitles the sacrificer to the domination of Swerga or paradise: it appears to have been originally typical; the horse and other animals being simply bound during the performation of certain ceremonies; the actual sacrifice is an introduction of a later period. See. As. R. Vol. 8, 442. Colebrooke, on the Védas.

अष्टमी aṡṭamî f. (fem. praecedentis) dies octavus mensis dimidiati. Dêv. 12. 3.

अष्टाङ्ग aṡṭâṅgá n. (Dvigu ex aṡṭan et aṅga membrum) octo membra. Wils. „eight parts of the body, the hands, breast, forehead, eyes, throat and middle of the back; or four first, with the knees and feet; or these six with the words and mind."

अष्टाङ्गपात aṡṭâṅgapâta m. (Tatp. e praec. et pâta actio procumbendi) octo membrorum prolapsio ad salutandum. Hit. 40. 20. 91. 22.

अष्टादश aṡṭâdaśá duodevicesimus. gr. 236.

अष्टादशन् aṡṭâ'daśan m. f. n. duodeviginti. gr. 231.

अष्ठीवन्त् aṡṭ'îvánt m. n. (nom. m. aṡṭ'îvân, neut. aṡṭ'îvat, secundum Wils. ab asť'i os. s. vant vat, ita ut sit pro asť'ivat) genu.

1. अस् as 1. par. âtm. (dîptyâdânayôḣ K. dîptigrahaṇagatiśu V.) splendere, capere, ire.

c. ad'i 1) legere. Man. 4. 147 (v. i praef. ad'i). 2) facere. Man. 11. 106 (v. 3. as praef. ab'i).

c. ni ponere, collocare. Man. 6. 46 (v. 3. as praef. ni). — c. ni praef. vi (vinyas) id. Man. 3. 226 (v. 3. as c. vi + ni). — c. ni praef. sam (sannyas) 1) deponere, trop. renuntiare alicui rei, praesertim actionibus. Man. 6. 94: vêdântaṅ vid'ivać ćrûtvâ sannyasêt (= karmâṇi sannyasêt, schol. sannyâsam anutiṡṫêt, v. sannyâsa et cf. Man. 6. 95. 96 ubi sannyasya tam huc quam ad 3. as referri potest).

2. अस् as 2. par. (âtm. solum in conjunctione cum vyati, irr. v. gr. 329. 419. 420) 1) esse, existere. B'. 2. 12. 66. H. 1. 39. Su. 1. 25. 2) esse, ut verbum abstractum vel copulativum. Su. 1. 21. Sâ. 4. 7. 3) fieri. A. 8. 14 (lit. *es-mi*, *es-ti*; slav. *jes-mĭ*, *jes-tĭ*; gr. ἐμ-μί, ἐσ-τί, prius per assimilationem ex ἐσ-μί; lat. *sum*, *es-t*; goth. *i-m*, ex *is-m*, *is-t*; nostrum *is-t*).

as antecedente na mori (v. b'û). Mah. 3. 10284.

c. prâdus, prâdur (manifesto, palam, gr. 617) apparere, in conspectum venire, oriri. A. 4. 8. 6. 16. 8. 13.

3. अस् *as* 4. par. deponere, abjicere. Nalôd. 4. 36.

c. *apa* 1) id. Nalôd. 3. 8. 2) relinquere, deserere. Hit. 107. 5. 3) postponere, negligere. Hit. 70. 10.

c. *ab'i* exercere, tractare, versari in alquâ re. Śak. 32 infr.

c. *ut* praef. *vi* (*vyudas*) i. q. simpl. B'. 18. 51.

c. *ni* 1) deponere. Dr. 1. 5. 7. 8. Sâ. 5. 9. c. *vi* + *ni* ponere, deponere, collocare. N. 24. 45. Râm. ed. Ser. III. 47. 7. 70. 5. c. *sam* + *ni* deponere. Sâ. 3. 18. B'. 3. 30. 4. 41. 5. 13.

c. *nis* ejicere. Dêv. 1. 18.

c. *vi* part. perf. pass. *vyasta* consternatus, confusus, dejectus. A. 10. 64.

असंशयम् *asańśayám* adv. (Avy. ex *a* priv. et *sańśaya* m. dubium) sine dubio. Br. 3. 9. 10.

असकृत् *asakṛt* (ex *a* priv. et *sakṛt* semel) non semel, saepius. H. 1. 14. 4. 11. Br. 1. 21. A. 8. 15.

असङ्ख्येय *asańk'yêyá* (Karm. ex *a* priv. et *sańk'yêya* a r. *k'yâ* praef. *sam* s. *ya*, v. gr. 557) innumerabilis. N. 13. 56.

असज्जन *asaǵǵana* m. (Karm. ex *a* priv. et *saǵǵana* ex *sat* bonus et *ǵana* homo) homo improbus. Hit. 74. 3.

असती *asatî* f. (ex *a* priv. et *satî* fem. τοῦ *sat* bonus) femina impudica, non casta. Am.

असत्कृत *asatkṛta* n. (Karm. ex *a* priv. et *satkṛta* e *sat* bonus et *kṛta* factum) peccatum, delictum. N. 24. 31.

असत्य *asatyá* (Karm. ex *a* priv. et *satya* verus) non verus, falsus. N. 19. 8.

असन् *asan* v. *asṛǵ*.

असम्बद्ध *asambadd'a* (ex *a* priv. et *sambadd'a* ligatus a r. *band'* praef. *sam* s. *ta*) absurdus, ineptus, stultus (de verbis). Śak. 21. 2 infr.

असहन *asahana* (ex *a* priv. et *sahana* tolerans, a r. *sah* s. *ana*) non tolerans, zelotypus. Ur. 47. 8. V. sq.

असहमान *asahamâna* (ex *a* priv. et *sahamâna* tolerans, a r. *sah* s. *mâna*) id. Ur. 55. 19. 71. 16.

असाध्य *asâd'ya* (ex *a* priv. et *sâd'ya* perficiendus, efficiendus, a caus. radicis *sâd'*) insanabilis. Ur. 48. 6 infr.

असि *así* m. (ut videtur, a r. *as* cl. 1. s. *i*) ensis, gladius (lat. *ensis* insertâ nasali).

असित *ásita* (Karm. ex *a* priv. et *sita* albus) niger. N. 12. 66. 16. 21.

असिपुत्री *asiputrî* f. (ex *asi* ensis et *putrî* filia) culter. Am.

असिहेति *asihêti* m. (ensem pro telo habens, Bah. ex *asi* et *hêti* telum) ensifer. Am.

असु *ásu* (r. *as* esse s. *u*) 1) m. pl. num. (*asavas*) halitus, spiritus. Dêv. 2. 67. v. *gatâsu* et *vyasu*. 2) n. consideratio, cogitatio, aut cor tanquam ejus sedes. 3) n. affectus, affectio.

असुख *asuk'a* n. (Karm. ex *a* priv. et *suk'a* n. delectatio, voluptas) dolor, sollicitudo, moeror. N. 13. 52. 15. 14.

असुधारण *asud'âraṇa* n. (ex *asu* halitus, spiritus et *d'âraṇa* gestatio, portatio) vita. Am.

असुर *ásura* m. nomen daemonum Kâśyapo et Dite natorum, diis inimicorum.

असुहृद् *asuhṛd* (Karm. ex *a* priv. et *suhṛd* m. amicus) inimicus. N. 26. 15.

असूय् *asûy* (denominat. ab *asu* q. v. s. *ya*, gr. 520) conviciari, maledicere, exsecrari, devovere, fremere, (murren). N. 14. 17. M. 19. B'. 3. 31. Ur. 78. 2 infr.

c. *ab'i* exsecrari. Sâ. 5. 90. B'. 3. 32. N. 12. 117.

असूयन *asûyana* n. (ab *asûy* s. *ana*) nomen actionis verbi *asûy*.

असूया *asûyâ* f. (ab *asûy* s. *â*) id. Am.

असूयु *asûyu* adj. (ab *asûy* s. *u*) convicians, maledicens, fremens. B'. 9. 1.

असृग्धरा *asṛgd'arâ* f. (ex *asṛǵ* sanguis et *d'ara* gerens, ferens in fem.) cutis. Am.

असृज् *ásṛǵ* n. (non profundens pro non profundendum, a r. *sarǵ sṛǵ* q. v., praef. *a* priv., nisi fortasse *a* mutilatum est ex *ava* vel *â*, ita ut sanguis nominatus sit a fluendo; notetur lit. *srawaù* sanguinem

emitto, quod ad r. scr. *sru* fluere pertinet) sanguis (lat. *sanguis* abjecto *a* initiali; quod ad nasalem τοῦ *sanguis* attinet, respicias formam *asán* quâ in nonnullis casibus thema *ásṛǵ* suppleri potest, v. gr. 183).

असृपाट *asṛpâṭa* m. n. (ut mihi videtur, pro *asṛkpâṭa*, e praec. et *pâṭa* extensio, expansio) rivus sanguinis.

असौ *asâ'u* hic, haec, ille, illa v. *adás* et gr. 248.

अस्त *ásta* m. (r. *as* q. v. s. *ta*) 1) nomen occidentalis cujusdam montis, ultra quem solem occidere credunt. 2) solis occasus et occasus, finis in universum. Sâ. 4. 17. Ḥit. 73. 6.

अस्त्र *astrá* n. (r. *as* s. *tra*) 1) telum quodcumque, praesertim missile. 2) arcus. A. 8. 2. 10. 29.

अस्थि *ástʿi* n. (fortasse a r. *stʿâ* stare, ita ut *a* praepositio sit mutilata ex *â* vel *ava*) os (lat. *os*, *ossis* per assimil. ex *ostis*, gr. ὀστέον, slav. *kostĭ* th. *kosti*, anteposito k.).

अस्थिकृत् *astʿikṛt* m. (e praec. et *kṛt* faciens) medulla. Ḥêm.

अस्थिभुज् *astʿibʿuǵ* m. (ex *astʿi* et *bʿuǵ* edens) canis. Ḥêm.

अस्म *asmá* v. *idám* et seq. et gr. 241. 243.

अस्मत् *asmát* (ex *asma* et ablativi signo *t*) pronominis primae personae ablat. plur., qui in initio compositorum thematis loco fungitur et a grammaticis tanquam thema proponitur; scribunt tamen *asmad.* (Cf. gr. ἄμμες per assimilat. ex ἄσμες; goth. *UNSA* per metathesin ex *USNA* unde e. c. genit. *unsa-ra*, nostrum *unser*; v. gr. 241 et gr. comp. 166.)

अस्मत्तस् *asmattas* (a praec. s. *tas*) interdum ponitur pro ablat. plur. *asmát* sicut in sing. *mattas* pro *mat.* A. 4. 16.

अस्मदीय *asmadî'ya* (ab *asmat* s. *îya*, gr. 265) noster. Bʿ. 11. 26.

अस्मद्विध *asmadvidʿa* (meam aut nostram indolem habens, Bah. ex *asmát* et *vidʿa* m. aut *vidʿâ* f. indoles, natura, species) mihi aut nobis aequalis. Sâ. 4. 7.

अस्यै *asyâ'i*, *asyâ's* et *asyâ'm* v. gr. 247.

अस्र *asra* n. 1) (fortasse a r. *sar* *sṛ* ire, cf. *asṛǵ*) sanguis. Am. 2) (pro *aśra*) lacryma. Ur. 58. 12.

अस्रु *asru* n. lacryma (v. *aśru*).

अस्वप्न *asvapná* m. (liber a somno, ex *a* priv. et *svapna*) deus. Am.

अस्वस्थ *asvastʿa* (Karm. ex *a* priv. et *svastʿa* sanus, validus) infirmus, invalidus, aegrotus. Sâ. 5. 4. N. 2. 5. 6. 7. — V. *svastʿa.*

अस्वस्थता *asvastʿatâ* f. (a praec. s. *tâ*) aegritudo. Ur. 53. 2 infr.

अह् *aḥ* (radix verbi defectivi quod in praeterito redupl. solum sed saepissime invenitur, et cum praeteriti et cum praesentis significatione. Secunda persona sing. anomale format *â'ttʿa*; v. gr. 418) dicere. In. 1. 12. Br. 1. 17. 2. 29. (Huc refero hibern. *ag-all* sermo, *ag-aill* loqui, *eigh-im* clamo; goth. *af-aika* nego, attenuato *a* in *i*, quod cum gunae incremento fecit *ai*, sicut *skaida* separo convenit cum *ćid* [lat. *scindo*]. Gothico *aika* respondere videtur germ. vet. *jihu* dico, fateor, puto [v. Graff I. p. 581], a radice *JAH* ita ut *j* vocali initiali sit antepositum, sicut fortasse in goth. *jains* th. *jaina*, nostro *jener*, si hoc pertinet ad scr. *êna* q. v.; vide tamen gr. comp. 376. A *jihu* praefixo *bi* est *bijihu* confiteor unde substantivum *bijiht* confessio, nostrum *Beichte*. Potius apte confert lat. *nego* i. e. *n'-ego* cum *g* pro *ḥ* et goth. *k*, sicut e. c. in *ego* contra *aḥam*, goth. *ik*. Fortasse etiam *ajo* a nostra radice descendit, ejecto *g* et addito charactere quartae classis. Potest tamen *ajo* etiam a *kʿyâ* praefixo *â* derivari, item ejectâ gutturalî. Respiciatur etiam goth. *ah-ja* cogito, quod si cum *aḥ* cognatum est, — ita ut aspirata tenuis loco fungatur, quam ex generali consonantium permutandarum lege exspectaveris — primitivam significationem servaverit, quum linguae facile a notione cogitandi ad notionem loquendi transeant, sicut e. c.

ṣendicum *mantra* loquela et nostrum *Mund*, ut loquelae instrumentum, a radice *man* cogitare descendunt.)

c. *pra* i. q. simpl. Su. 4. 23. Bʽ. 6. 2. 13. 8. (Fortasse cum *prâh* dicere cohaeret nostrum *SPRACH*, *spreche*, ita ut *s* euphonicum sit antepositum, cum *s* sequenti *p* et *t* facile se adjungat, quam ob rem Pottius gothicum *stautan*, nostrum *stossen* ad radicem sanscritam et latinam *tud* apte reduxit.)

c. *prati* respondere. N. 26. 11.

अह *aha* in fine nonnullorum compositorum pro *ahan*, e. c. *êkâham* per unum diem, *pratyaham* quotidie. Śak. 30. 3. 4 infr. (Cf. hibern. *aga* „leisure, time, opportunity".)

अहङ्कार *ahañkâra* m. (ex *ahám* ego et *kâra* faciens) sui conscientia, sui studium, superbia. Bʽ. 2. 71. 7. 4.

अहङ्कृत *ahañkṛta* (ex *ahám* ego et *kṛta* factus) sui studiosus, superbus. Br. 2. 11.

अहन् *áhan* n. Raǵ. 5. 25 (irr. gramm. 195, fortasse mutilatum e *dahan* a r. *dah* urere suff. *an* sicut *aśru* e *daśru*) dies. (Si goth. *dags* them. *daga*, angl. *day*, nostrum *Tag* huc vel ad supra memoratum *aha* pertinent, lex consonantium permutandarum, quâ goth. *taks* contra *daha* postularetur, dupliciter violata est. Respicias tamen goth. *dauhtar* filia et *daur* th. *daura* porta, quae, cum *duhitar* et *dvâra* comparata, item antiquam mediam conservarunt.)

अहम् *ahám* ego (v. *asmát* et gr. 241 et cf. gr. ἐγών, ἐγώ, lat. *ego*, goth. *ik*, nostrum *ich*, lit. *aś*, slav. *aẓŭ*, cambro-brit. *ym*, bret. *am*, *em*).

अहर् *ahar* n. dies. Bʽ. 8. 17. 18. 19. Su. 1. 34. Hoc vocabulum, quod in lexicis desideratur, fortasse in nom. et acc. sg. et in initio compositorum solum usitatum est. Nititur, ut mihi videtur, forma *ahar* eo quod liquidae facile inter se permutantur, inde *ahar* ex *ahan*, sicut lat. *aliu-s*, goth. *alji-s* th. *alja* pro scr. *anyá* (cf. gr. comp. 374).

अहर्पति *aharpati* m. (diei dominus, e praec. et *pati*) sol. Am.

अहर्मणि *aharmaṇi* m. (diei gemma vel margarita, ex *ahar* et *maṇi*) id. Hêm.

अहर्मुख *aharmukʽa* n. (diei os, facies, ex *ahar* et *mukʽa*) tempus matutinum, diluculum. Am.

अहस् *áhas* m. (in nom., voc. et debilioribus casibus, nec non in initio nonnullorum compositorum pro *ahan*, v. gr. 195) dies.

अहस्कर *ahaskara* m. (diem faciens, e praec. et *kara*) sol. Am.

अहह *ahaha* interj. Hit. 12. 3.

अहार्य *ahârya* m. (non capiendus, non abripiendus, ex *a* priv. et *hârya* a r. *har hṛ s. ya*) mons. Am.

अहि *áhi* m. (r. *anh* ire, s. *i*) serpens (lit. *angis*, lat. *anguis*, gr. ἔχις et ὄφις, cum aspiratae saepe inter se permutentur; germ. vet. *unc* anguis, v. Graff I. 347).

अहिंसा *áhiṅsâ* f. (ex *a* priv. et *hiṅsâ* offensio, a rad. *hiṅs* suff. *â*) mansuetudo, clementia, benevolentia. Bʽ. 10. 5. N. 6. 10.

अहिकान्त *ahikânta* m. (a serpentibus amatus) aër, ventus. Hêm.

अहित *áhita* m. (Karm. ex *a* priv. et *hita* bonus) inimicus. Am.

अहिभुज् *ahibʽuǵ* m. (serpentes edens, ex *ahi* et *bʽuǵ*) 1) Garuḍa (v. *garuḍa*). 2) pavo. Am.

अहो *ahô* interj. admirationis et lamentationis, ah! eheu! N. 3. 17. 13. 31. Br. 1. 35. Sâ. 2. 11.

अहोरात्र *ahôrâtrá* m. (Dvandv. ex *ahas* q. v. et *râtra* pro *râtri*, gr. 613 nox) dies et nox. N. 12. 61. 89, v. gr. 591.

अहोस्वित् *ahôsvit* (ex *ahô* et *svit* q. v.) an (oder) in interrogando. N. 21. 34 ubi nunc an pro fortasse posuerim (v. *utâhôsvit*).

आ á.

आ á praep. praef. 1) ad, v. gr. 111. 2) in conjunctione cum ablat. substantivi, usque ad, tenus, aut cum inclusione aut cum exclusione rei. B'. 8. 16. Śak. 21. 4. In compositione cum vocibus quae colorem indicant idem valet quod lat. *sub* et nostrum suffixum *lich* e. c. *ánîla* subniger, schwärzlich.

आं áṅ interj. nae, profecto, sane; sequente *ǵńâtam* cognitum: Ur. 2. 2. Śak. 43. 1 infr.

आः áḣ vel á interj. (forma prior ante surdas, posterior ante sonoras litteras).

आकर ákará m. (r. *kar kṛ* facere, praef. *á* s. *a*) 1) fodina 2) multitudo.

आकर्षण ákarśaṇa n. (r. *karś kṛś* trahere, s. *ana*) actio attrahendi, abstrahendi, protrahendi. Hit. 96. 21.

आकल्प ákalpa m. (r. *kalp kḷp* q. v. praef. *á* s. *a*) aegritudo. Ur. 93. 16.

आकाङ्क्षा ákâṅkśá f. (r. *kâṅkś* desiderare praef. *á* s. *á*) desiderium. Hit. 69. 21.

आकाय ákâyá m. (secundum Wils. a r. *ći* colligere, mutato *ć* in *k*, s. *a*) 1) rogus 2) habitatio (hibern. *acaidh* habitatio, *achad* campus, v. Pictet p. 14).

आकार ákâra m. (a r. *kar kṛ* facere, praef. *á* s. *a*) 1) species, forma, facies. Su. 2. 25. N. 2. 5. 13. 26. 2) animi securitas, animus aequus, bene compositus. Ur. 27. 3 infr.

आकारवन्त् ákâravant (a praec. s. *vant vat*) formosus, pulcher. N. 5. 6.

आकाश ákâśá m. (r. *kâś* lucere, praef. *á* s. *a*) aër. N. 14. 10. B'. 13. 32.

आकीर्ण ákîrṇa (part. perf. pass. a r. *kar* [*kṛ*] s. *na*, gr. 545) impletus, plenus. N. 12. 2. 113.

आकुल ákula (r. *kul* praef. *á* s. *a*) turbatus, perturbatus, confusus. N. 4. 18. 16. 14. B'. 2. 1.

आकृति á'kṛti f. (r. *kar kṛ* s. *ti*) species, forma, facies. N. 5. 10. B'. 11. 5. cf. *ákâra*.

आकृष्टि ákṛśṭi f. (r. *karś kṛś* trahere, s. *ti*) attractio. Hit. 25. 7.

आक्रीड ákrîḍa m. (r. *krîḍ* ludere, s. *a*) hortus regius publicus. Am.

आखु ák'ú m. mus Rattus, „a rat, a mouse".

आखुभुज् ák'ub'úǵ m. (e praec. et *b'uǵ* edens) felis. Am.

आखेट ák'êṭa m. (r. *k'iṭ* vel *k'êṭ* terrere, s. *a*) venatio. Am.

आख्या ák'yá f. (r. *k'yá* appellare) nomen. Hit. 26. 12.

आख्यान ák'yá'na n. (r. *k'yá* s. *ana*) sermo, loquela, narratio. N. 6. 9. 22. 21. In. 4. 9 (ubi *ák'yâna* pro *ák'yâya* legendum).

आख्यायिन् ák'yâyin (r. *k'yá* s. *in* inserto *y* euphonico) narrans. Śak. 15. 8.

आगत á'gata v. *gam* praef. *á*.

आगन्तु ágantu m. (r. *gam* praef. *á* adire, advenire, s. *tu*) 1) advena. Hit. 18. 2. 2) hospes, Gast. Am.

आगन्तुक ágantuka m. (a praec. s. *ka*) advena. Hit. 70. 10.

आगम ágama (r. *gam* s. *a*) 1) adj. adiens, adveniens, appropinquans. B'. 2. 14. 2) m. aditio, adventus, appropinquatio. In. 1. 1. Br. 1. 15. N. 21. 4. B'. 8. 18.

आगमन ágamana n. (r. *gam* s. *ana*) i. q. praec. sg. 2. Su. 2. 6. N. 3. 21. 17. 46.

आगमनतस् ágamanatas (e praec. s. *tas*) adventûs causâ. In. 5. 23 (ubi pro *ágamavató* legendum *ágamanató*).

आगस् á'gas n. (r. *ag* tortuose ire, vel *aṅg* ire, vel *aǵ* ire, s. *as*) peccatum (gr. ἄγος, cf. *áṅḣas*).

आघाट ág'áṭá (r. *g'aṭ* s. *a*) limes, terminus. Hêm.

आघात ág'áta m. (r. *han* in forma caus. *g'âtay* — v. gr. 471 — s. *a*) 1) occisio, caedes. 2) locus occisionis,

locus extremi supplicii (Richtplatz). Secundum Wils. „a slaughter house, a place for killing animals or victims". Hit. 124. 6.

आघातन âg'âtana n. (r. han in forma caus. g'âtay s. ana) i. q. praec.

आचमनीय âćamanîya n. (r. ćam praef. â os eluere, s. anîya) ori eluendo inserviens aqua. In. 3. 2.

आचार âćâra m. (r. ćar s. a) 1) actio; agendi, vivendi ratio, mores. B'. 3. 6. 9. 30. 2) honesta vita, mores boni, morum probitas. Sâ. 6. 16 (hibern. acara „convenience, conveniency, use", nisi pertinet ad r. kar kṛ unde âkâra; v. Pict. p. 87).

आचार्य âćârya m. (r. ćar s. ya) magister, praeceptor. B'. 1. 2. 34.

आच्छादन âćâdana n. (r. ćad tegere, s. ana) 1) actio tegendi, inumbratio. Sâ. 3. 20. 2) vestis, vestitus. Am.

आजानेय âǵânêya m. (ab âǵâna vel âǵâni locus natalis — r. ǵan — s. êya) equus egregii generis. Dr. 7. 10.

आजि âǵí f. (ut videtur, a r. aǵ ire) 1) campus planus. 2) pugna. A. 10. 74 (scot. àgh pugna, hibern. agh id. Pict. p. 14).

आजीव âǵîva m. (r. ǵîv vivere, s. a) victus. Am.

आजीवन âǵîvana n. (r. ǵîv vivere, s. ana) id.

आज्ञा âǵńâ f. (r. ǵńâ scire, praef. â) jussus, praeceptum. In. 2. 12. N. 19. 11 (hib. agna sapientia, prudentia. Pict. p. 87).

आज्ञाकर âǵńâkara (e praec. et kara faciens) 1) adj. obediens, subjectus. 2) m. servus, famulus, v. sq.

आज्ञाकरत्व âǵńâkaratvá n. (a praec. s. tva) obedientia, servitus. Ur. 50. 16.

आज्य â'ǵya n. (r. ańǵ unguere, s. ya) butyrum liquidum et purificatum. B'. 9. 16. Dr. 6. 20.

आञ्छ âńć 1. par. (â'yâmê; scribitur âć) extendere.

आटोप âṭôpa m. superbia. Hit. 58. 15.

आढक âḍaka m. modus frumentarius: „a measure of grain equal to 4 Prasthas, or containing nearly 7 pounds, 11 ounzes Avoirdupois". Hit. 5. 10.

आढ्य âḍyá dives, opulentus. B'. 16. 15.

आतङ्क âtańka m. (r. tańk in miseria vivere, suff. a) 1) aegritudo. 2) timor. Dêv. 12. 30.

आततायिन् âtatâyín (ex âtata extensus — a r. tan s. ta — et âyin iens, a r. i s. in) adj. et subst. m. scelestus, fur, praedo. B'. 1. 36.

आतप âtápa m. (r. tap calefacere, urere, s. a) calor, ardor solis. Ur. 62. 13. 90. 10. Śak. 43. 10.

आतपत्र âtapatra n. (a solis ardore tuens, e praec. et tra a r. trâ s. a; cf. tanutra) umbella, „a large umbrella of silk or leaves". In. 2. 17.

आतुर â'tura aegrotus, impotens. N. 7. 11. 11. 36.

आतोद्य âtôdya n. (r. tud pulsare, percutere, s. ya) instrumentum musicale. Am.

आत्त âtta v. dâ praef. â.

आत्थ â'tt'a dixisti, v. aḥ.

आत्मगतम् âtmagatam adv. (ex âtmán et gata qui ivit, in acc. neut.) ad semet ipsum loquens. Ur. 7. 4.

आत्मज âtmaǵa m. (Tatp. ex âtmán q. v. et ǵa natus) filius. In. 1. 11.

आत्मदर्श âtmadarśa m. (qui facit ut aliquis semet ipsum videat, ex âtmán et darśa a r. darś dṛś in form. caus. s. a) speculum. Hêm. (cf. âdarśá).

आत्मन् âtmán m. (ut videtur a r. at ire aut productâ, aut, quod minus mihi arridet, cum praef. â compositâ, suff. man; respicias tamen, radicem aḥ q. v. in 2. pers. praet. redupl. formare â'tt'a, permutato ḥ cum t, quam ob rem âtmán eâdem permutatione ab eâdem radice deduci possit) 1) anima, animus, mens. Br. 1. 15. B'. 4. 21. 5. 7. 9. 5. N. 12. 27. 10. 8. Su. 3. 2. 2) saepissime pronominum trium personarum locum tenet, cum sensu reflexivo (v. gr. c. 426 ann.). âtmâ'nam me: Br. 1. 32. N. 9. 31. âtmâ'nam te: Br. 2. 28. N. 12. 57. âtmânas tui: In. 5. 32. N. 9. 20. âtmânas sui: In. 5. 51. N. 10. 16; cum sensu plur.: A. 9. 3. — Non semper tamen ad sententiae subjectum, sed nonnunquam ad pronomen in obliquo casu positum refertur, e. c. H. 4. 14:

ǵńásyasy adya samágamya mayá "tmánam balád'ikam cognosces nunc congressus mecum me fortiorem. — Etiam nominativus *átmá'* reflexive usurpatur, ita ut idem sit ac persona, a qua actio efficitur; e. c. Sâ. 7. 14. 3) propria persona (das eigene Selbst). Br. 2. 3. 3. 11. 4) In fine compositorum Baḥ. *átmán* saepe suffixum *ka* assumit (v. gr. 597) et significat natura, indoles, conditio, proprietas, aut suffixa aequat, quibus adjectiva e substantivis descendunt. Sic B'. 15. 13 *rasátmaka*, succi naturam habens, idem est ac succosus; v. *rágátmaka* Baḥ. 14. 13. *hińsátmaka* 18. 27. Eodem modo *átmika*, ab *átman* suff. *ika*, in fine comp. usurpatur. B'. 2. 41. 44. (Germ. vet. *átum* th. *átuma* inserto *u*, nostrum *Athem* = *Atem*, hib. *adhm* cognitio [v. Pictet p. 109], *amhne* „himself", anglo-sax. *ædhm*.

आत्मप्रभ *átmaprab'a* (Baḥ. e praec. et *prab'á* f. splendor) suimet ipsius, i. e. per semet ipsum, splendorem habens. In. 1. 37. N. 5. 38.

आत्मभू *átmab'ú* m. (per semet ipsum existens, ex *átmán* et *b'ú*) nomen Brahmae, Vis'nûs, Śivi et Anaṅgi.

आत्मम्भरि *átmamb'ari* m. (ex *átma* pro *átmán* cum signo accus. et *b'ari* a *b'ar b'ṛ* sustinere, *s. i*) homo edax, heluo, abdomini natus. Am.

आत्मवत् *átmavant* (ab *átmán s. vant vat*) sui compos. B'. 4. 41.

आत्मसात् *átmasát* adv. (ex *átmán s. sát*, v. gramm. 584. 73, cf. *b'asmasát*) in propriam personam (zum eignen Selbst, zum Ich). Hit. 118. 15: *átmasátkṛta* sui lucri studiosus. Hit. 116. 16.

आत्मीय *átmíya* (ab *átmán s. íya*, v. gr. 265) proprius, meus, tuus etc. Hit. 52. 16.

आत्यन्तिक *átyantika* (ab *atyanta* quod supra finem est, infinitus, *s. ika*) infinitus. B'. 5. 21.

आत्ययिक *átyayiká* (ex *atyaya* q. v. *s. ika*) exitiosus, perniciosus, funestus. Hit. 68. 18.

आदर *ádara* m. (r. *dar dṛ* praef. *á* honorare, magni facere, *s. a*) observantia, veneratio. Hit. 50. 7. 69. 3. (Hib. *adharadh* adoratio, *adharach* qui adorat, nisi haec a lat. *adorare*. Pictet p. 87.)

आदर्श *ádarśá* m. (r. *darś dṛś* videre in form. caus. *darśay s. a*) speculum. B'. 3. 38 (cf. *átmadarśa*).

आदर्शनात् *ádarśanát* (ex *á* usque ad et *darśana* visus in abl.) usque ad visum i. e. ita ut oculis cerni possit, ut aspectu sentiri possit. Ur. 16. 3.

आदान *ádána* n. (r. *dá* praef. *á* sumere, accipere) actio sumendi, accipiendi. Hit. 128. 7.

आदि *ádí* 1) primus, B'. 11. 37 de ejus usu in fine compositorum Baḥ. v. gr. 598. B'. 4. 26 a et b. 2) subst. m. initium, principium. B'. 11. 16. 15. 3. In. 4. 1 (slav. *jedinŭ* unus, de cujus *j* v. gr. comp. 255. *n.*).

आदितस् *áditás* adv. (a praec. *s. tas*) ab initio.

आदितेय *áditéyá* m. (ex *aditi* Aditis, deorum mater, *s. éya*) deus.

आदित्य *ádityá* m. (ex *aditi s. ya*, v. praec.) 1) sol. 2) pl. *ádityás* genii, duodecim numero (Wilson ad hanc vocem: „The Aditya's are 12 in number, they are forms of Surya or the sun, and appear to represent him as distinct in each month of the year. Am.").

आदित्यरूप *ádityarúpa* (Baḥ. e praec. et *rúpa* n. forma) solis formam habens, soli similis. In. 1. 30.

आदित्सु *áditsu* (a *dits* q. v. praef. *á s. u*) capiendi cupidus, capere volens. Hit. 63. 4.

आदिम *ádimá* (ab *ádi s. ma*) primus. Am.

आदिष्ट *ádiśṭa* v. *diś*.

आद्य *á'dya* (ab *ádí s. ya*) primus; de ejus usu in fine comp. Baḥ v. gr. 598. N. 3. 5. 5. 39.

आद्यन्तवत् *ádyantavant* (ab *ádyanta* n. — Dvand. ex *ádi* + *anta* — *s. vant vat*) initium et finem habens. B'. 5. 22.

आधार *ád'ára* m. (r. *d'ar d'ṛ s. a*) 1) fulcrum, fultura, transl. praesidium, subsidium. Dêv. 11. 3. Hit. 41. 7. 2) fossa aquaria, canalis. Am. (*amb'asáń yatra d'áraṇam*).

आधि *âd'i* m. (r. *d'yâi* meditari abjecto *âi* et *y* mutato in *i*) sollicitudo. N. 18. 11 (Pictetus confert hib. *ead* „zèle, jalousie").

आधिपत्य *â'd'ipatya* n. (ab *âd'ipati* dominus, imperator) dominium, imperium. B'. 2. 8.

आनक *ânaka* m. tympanum. B'. 1. 13.

आनन *ânana* n. (r. *an* spirare vel anomale producto *a* vel praefixo praep. *â*) 1) os. B'. 11. 24. 2) facies, vultus. In. 5. 37.

आनन्द *ânandá* (r. *nand* gaudere, s. *a*) gaudium, laetitia, voluptas. Hit. 42. 8. Ur. 63. 10 infr.

आनन्दथु *ânandat'u* m. (r. *nand* s. *at'u*) id. Am.

आनन्दन *ânandana* n. (r. *nand* gaudere in form. caus. s. *ana*) actio exhilarandi, oblectandi. Hit. 43. 8.

आनयन *ânayana* n. (r. *nî* s. *ana*) adductio. N. 24. 29.

आनाय *ânâya* m. (r. *nî* ducere, s. *a*) rete. Am.

आनील *ânîla* (ex *â* usque ad et *nîla* niger) subniger, nigricans. Ur. 84. 1.

आनुपूर्व्य *ânupûrvya* n. (ab *anupûrvya* quod secundum ordinem est — Bah. ex *anu* secundum et *pûrva* n. prius — s. *ya*) ordo. A. 10. 35.

आनृण्य *ânṛṇya* n. subst. abstr. ab *anṛṇá* q. v. s. *ya*. Sâ. 5. 19.

आनृशंस्य *ânṛśaṅsya* n. (ab *anṛśaṅsa* non malitiosus — ex *a* priv. et *nṛśaṅsa* — s. *ya*, v. gr. 584. 59) humanitas, benignitas. N. 17. 43.

आप् *âp* 5. par. 1) attingere alqm. locum, pervenire, venire. Nalôd. 2. 22. 2) adipisci, nancisci. In. 4. 13. Ḥ. 2. 31. B'. 3. 2. (Lat. *apio*, *aptus* = scr. *âpta*, *adipiscor*, *opto*, quod sensu convenit cum desid. *îps* pro *âps*; *opus*, *opera*, ubi respiciendum, verba motionis in sanscrito saepissime etiam actionem significare; conferatur etiam *capio*, *c'-apio*, cujus *c* ad praepositionem pertinere videtur, porro cum Pottio, qui tamen *capio* rejicit, *coepi* ex *co-ipi* et *côpula*; gr. ἅπτω et, nisi fallor, πρέπω quod facile ex composito *prâp*, correptâ vocali, oriri potuit; germ. vet. *uoban*, nostrum *üben*; cf. अपस् *ápas* actio — lat. *opus* — in dial. vêd.)

c. *ab'i* i. q. simpl.; in form. desid. *ab'îps* (v. gr. 477) desiderare. Râm. I. 47. 3: *svargañ gantum ab'îpsati*; I. 31. 31: *sênâpatim ab'îpsantaḥ*.

c. *ava* i. q. simpl. Ḥ. 1. 2. In. 5. 58. Br. 2. 31. Su. 4. 4. — c. *ava* praef. *sam* id. Râm. I. 50. 29: *brahmatvañ samavâpsyasi*.

c. *pra* id. In. 1. 12. 4. 4. 5. 31. B'. 2. 57. form. caus. A. 4. 23. — c. *pra* praef. *anu* (*anuprâp*) venire, pervenire. In. 5. 17. 34. Ḥ. 1. 1. — c. *pra* praef. *sam* (*samprâp*) id. In. 5. 4. Ḥ. 2. 24. 4. 27. Br. 1. 23. N. 13. 35. 21. 1. — c. *pra* praef. *upa* + *sam* (*upasamprâp*) id. N. 10. 5.

c. *vi* occupare, complecti, implere. B'. 10. 16. 11. 20. A. 10. 53.

c. *sam* id. B'. 11. 40 — *samâpta* finitus — caus. perficere, e. c. *yag'ñañ samâpayitum* Râm. I. 48. 25. — c. *sam* praef. *pari* (*parisamâp*) id. B'. 4. 33.

आपक्व *âpakva* (ex *â* usque ad et *pakva*) semicoctus, semimaturus. Am. (Hib. *âpuigh* maturus.)

आपगा *âpagâ* f. (ex *âpa* aqua quod separatum non invenitur — v. *ap* — et *ga* iens in fem.) fluvius. N. 12. 36.

आपण *âpaṇá* m. (r. *paṇ* q. v. praef. *â* s. *a*) forum. Su. 2. 23.

आपत्ति *âpatti* f. (r. *pad* ire, s. *ti*) infortunium, calamitas. Mêd.

आपद् *âpad* f. (r. *pad* ire) id. Br. 1. 19. 34. (Hibern. *âpadh* mors, *âpthach* mortalis).

आपद्धर्म *âpadd'arma* m. (Tatp. ex *âpad* et *d'arma*) infortunii officium; Wils. „practice or profession other than that proper to caste, but allowable in time of distress". Br. 2. 26. v. Man. 10. 81 sq.

आपन्न *âpanna* v. *pad* praef. *â*.

आपस् *â'pas* n. (ut videtur, a r. *âp*, unde etiam *ap*, quod in casibus fortibus plenam radicis formam servavit) 1) aqua. 2) peccatum.

आपाण्डु *ápáṇḍu* (ex *á* usque ad et *páṇḍu* pallidus) suppallidus.

आपात *ápáta* m. (r. *pat* cadere, s. *a*) actio decidendi, delabendi, irruendi, incursus, impetus. Ḥ. 2. 9 de dentibus; Up. 6 de sagittis (cf. *váṇanipáta* A. 7. 10); A. 7. 10 de equis. 2) praesens momentum. Méd.

आपातदुःसह *ápátaduḣsaha* (Karm. e praec. et *duḣsaha* q. v.) impetu difficilis sustentu. Ḥ. 2. 9.

आपान *ápána* n. (ex *á* et *pána* potus) locus potatorius. Am.

आपीड *ápíḍa* m. (r. *píḍ* s. *a*) sertum, quod capitis vertici annectitur. A. 10. 38. N. 12. 103.

आपीन *ápína* n. (fortasse ab *ap*, quod hic lac significaret — cf. *kśíra*, *payas* — s. *ína* cum Vṛdd'i; nisi a *pí* bibere, praef. *á*, vel, secundum Wils. ex praep. *á* et *pína* pinguis) uber, οὖθαρ. Am.

आपूपिक *ápúpiká* m. (ex *apúpa* placenta, libum, s. *ika*) pistor. Am.

आपोमय *ápómáya* (ex *ápas* aqua, s. *maya*) aquosus, aqua praeditus. Dêv. 1. 75 ubi *ápómayaṅ* pro *apómayaṅ* legendum.

आप्त *ápta* (r. *áp* s. *ta*) 1) obtentus, acceptus. 2) aptus, idoneus, habilis (lat. *aptus*) v. sq. 3) familiaris, consiliorum particeps. Dêv. 1. 19.

आप्तकारिन् *áptakárin* (Karm. e praec. et *kárin* faciens, agens, a r. *kar kṛ* s. *in*) apte agens, familiaris. N. 8. 11.

आप्तदक्षिण *áptadakśiṇa* (Baḥ. ex *ápta* aptus aut impetratus et *dakśiṇá* f. donum quod Brahmanis in solemnibus sacrificiis impertitur) apto sacrificali dono instructus. N. 5. 46. 26. 37.

आप्य *ápya* adj. (ab *ap* aqua, s. *ya*) aquosus, aquaticus, humidus.

आप्यायित *ápyáyita* v. *pyái* praef. *á* in forma caus.

आप्लव *áplava* m. (r. *plu* praef. *á* lavare, submergere, s. *a*) lavatio, „bathing". Am.

आप्लाव *ápláva* m. (r. *plu* s. *a*) id. Am.

आबाधा *ábád'á* f. (r. *b'ád* s. *á*) vexatio, molestia, afflictatio. A. 2. 17. Ḥ. 4. 12. Scribitur quoque *ávád'á*.

आभरण *áb'araṇa* n. (r. *b'ar b'ṛ* ferre, s. *ana*) ornamentum, ornatus. Ḥ. 2. 23. Sá. 3. 19. (Sic gr. φᾶρος pallium a ferendo nominatur.)

आभा *áb'á* f. (r. *b'á* splendere) 1) splendor. 2) similitudo. Ḥ. 4. 48. N. 13. 63. 21. 9 (hib. *aoibh* „likeness, similitude"; *aoibe* „neatness, elegance"; *aoibheal* „a spark of fire".)

आभास् *áb'ás* (in fine compositorum, gr. 572; a r. *b'ás*) collustrans. B'. 13. 14.

आभील *áb'íla* (a *b'í* timor, s. *la* vel *ila* praef. *á*) 1) adj. terribilis, formidolosus. 2) m. dolor. Am. (hib. *abhéil* „terrible, dreadfull".)

आभोग *áb'ógá* m. (r. *b'uǵ* edere, s. *a*) plenitas (secundum Am. = *paripúrṇatá*). Śak. 7. 3.

आम *ámá* 1) adj. crudus, incoctus, v. sq. (hib. *amh* „raw, unsodden, crude, unripe". Pictet p. 14. gr. ὠμός). 2) m. (a r. *am* aegrotum esse, s. *a*) aegritudo.

आमकुम्भ *ámakumb'a* m. (e praec. et *kumb'a*) vas aquarium ex argilla incocta. Ḥit. 124. 4.

आमत्य *ámatya* n. (ab *ámata* n. cogitatum — a r. *man* s. *ta* — s. *ya*) cogitatio, sententia, consilium. Sá. 7. 5.

आमनस्य *ámanasya* n. (quod a sensu mentis abstrabit, ex *amanas* mentis expers, s. *ya*) tormentum, cruciatus. Am.

आमय *ámaya* m. (r. *am* aegrotum esse) morbus (v. *anámaya*).

आमयाविन् *ámayávín* (ex *ámayá* fem. praec. s. *vin*) aegrotus. Am.

आमर्ष *ámarśa* m. (ex *amarśa* q. v. s. *a*) ira, iracundia. Am.

आमात्य *ámátya* m. (ab *amátya* q. v.) qui est a consiliis.

आमिष *ámiśá* m. n. 1) caro. Br. 2. 12. 2) voluptas. Dr. 8. 38 (cf. *máṅsa*, lit. *mieśá* caro).

आम्नाय ámnáya m. (r. mná meditari, s. ya) nomen Vêdorum. N. 12. 59.

आम्भस ámb'asa (ab amb'as aqua, s. a) aquosus. M. 43 (hîc neutrum sensu aqua substantive positum est: *sarvam ámb'asam êvá "sît k'anća dyáuśća* universum erat aqua et aër et coelum).

आम्र ámrá m. nomen arboris, „the mango tree, Magnifera Indica". Am.

आय áyá m. (r. yá ire, s. a) reditus, quaestus. Hit. 61. 3.

आयत á'yata (r. yam s. ta) longus. In. 2. 24. N. 11. 27.

आयतन áyátana n. (r. yat s. ana) 1) habitatio, sedes, domicilium. Hit. 26. 10. 2) altare, ara, etiam tectum, receptaculum ad peragendum sacrificium. In. 5. 10.

आयति á'yati f. (r. yam s. ti) 1) longitudo. 2) potestas. Am. (= prab'áva). 3) tempus futurum. Am. Hit. 60. 18.

आयत्त áyatta (r. yat s. ta) 1) propensus, pronus, propitius. H. 54. 5. 2) subjectus, obnoxius. Hit. 69. 17. 130. 4.

आयत्ति áyatti f. (r. yat s. ti) 1) inclinatio, propensio, favor. 2) actio se subjiciendi alicui, servitus, obedientia; cf. áyatta.

आयस áyasá adj. (ab áyas ferrum, s. a) ferreus. A. 9. 14.

आयाम áyáma m. (r. yam s. a) 1) refrenatio, retentio. B'. 4. 29. 2) longitudo; cf. á'yati.

आयामवन्त् áyámavant (a praec. s. vant vat) longus.

आयास áyásá m. (r. yas anniti, operam dare, s. a) 1) contentio, labor. B'. 18. 24. 2) aerumna, miseria, calamitas. Dr. 6. 3 (cf. lat. *aer-u-mna*).

आयासिन् áyásin (r. yas praef. á s. in, nisi ab áyásá s. in) vexans. Ur. 27. 8 infr.

आयुध á'yud'a m. (r. yud' pugnare, s. a) telum, arma. (Cf. hib. *iodhna* „spears, arms".)

आयुष्मन्त् á'yuśmant (a sq. s. mant mat, gr. 101*)) longam vitae aetatem promittens, longa aetate gaudens, ad summam senectutem perveniens. N. 15. 12. 16. 29. Ur. 92. 8.

आयुस् á'yus n. (r. i ire, cum Vṛdd'i, suff. us) 1) aetas. 2) vitae tempus. Sâ. 2. 23. 25. 27. 6. 19. 41 (dor. αἰές, fortasse etiam αἰών huc trahendum est, quamquam alio suffixo formatum, cf. Pott. 1. 114, hib. *aois* f. „age".)

आये áyê interj.

आयोधन áyôd'ana n. (r. yud' s. ana) 1) pugna, proelium. 2) locus pugnae. Dr. 8. 30.

आरक्त árakta v. rańǵ praef. á.

2. आरक्त árakta (ex praep. á et rakta ruber) subruber. Ur. 60. 10.

आरण्यक á'raṇyaka (ab araṇya silva, s. ka) 1) adj. silvester. 2) m. silvicola, eremita.

आरति árati f. (r. ram s. ti) cessatio. Am.

आरब्ध árabd'a v. rab'.

आरम्भ áramb'á m. (r. rab' praef. á incipere, inserto m, s. a) inceptio. B'. 3. 4. 12. 16.

आरव árava m. (r. ru sonare, s. a) sonus, clamor. Am.

आरात् árá't adv. 1) procul. 2) prope. Am.

आराति áráti m. hostis, inimicus. Am. (cf. áráti).

आराधन árád'ana n. (r. rád' praef. á in forma caus. colere, s. ana) cultus, veneratio, actio exhilarandi (Am. tôśaṇê). N. 5. 21. Ur. 90. 8 infr.

आराम árámá m. (r. ram gaudere, s. a) 1) gaudium. B'. 3. 16. 5. 24. 2) hortus. Am. (gr. ἠρέμα, ἔρημος? v. r. ram praef. vi et Pott. 1. 262).

आराव árává m. (r. ru sonare, s. a) clamor, tumultus, strepitus. Hit. 111. 20. N. 13. 16.

आरुरुक्षु árurukśu (r. ruh in forma desid. rurukś, s. u) ascendendi cupidus. B'. 6. 3.

आरोग्य árógya n. (ex arógа q. v. s. ya) sanitas. Am.

आरोपय् árópay v. ruh.

आरोह áróha m. (r. ruh praef. á ascendere, s. a) 1) vectus (equo, elephanto etc.). Dr. 8. 7. 22. 2) medium feminae corpus, „the waist".

आर्जव árǵavá n. (a ṛǵu rectus, erectus, s. a, gr. 582) abstractum vocis ṛǵu rectus: „straightness", transl. sinceritas. Hit. 66. 10. B'. 13. 7.

आर्त ā́rta aut ā́rtta (r. ard vexare, q. v. praef. ā s. ta) vexatus, afflictus, praecipue in fine comp. Ḥ. 1. 4. 2. 5. Extra compositionem: afflictus, tristis, miser. N. 12. 108. 13. 64. Bᶜ. 7. 16.

आर्तव ā́rtavá (a ṛtu s. a, v. gr. 582) anni tempori consentaneus. Ḥ. 1. 18.

आर्ति ā́rti aut ā́rtti f. (r. ard q. v. praef. ā s. ti) dolor, moestitia, tristitia, angor. Su. 1. 16. 3. 1. Br. 1. 3.

आर्दन ā́rdana m. (r. ard vexare, praef. ā suff. ana) vexator. Bᶜ. 1. 39.

आर्दित ā́rdita (r. ard vexare, praef. ā s. ta) vexatus, afflictus. Ḥ. 2. 3. N. 12. 106. Cf. ā́rtti.

आर्द्र ā́rdrá madidus, uvidus, humidus. Ḥ. 4. 55 (sequitur ex hoc vocabulo, radicem ard vel ā́rd existitisse, quae irrigare vel simile quid significaverit et accurate cum gr. ἄρδω convenit).

आर्य ā́rya (ut videtur, a r. ar ṛ vel simpl. vel cum praep. ā comp. s. ya, nisi corruptum est ex ā́rćya vel arćya a r. arć q. v.) venerandus, nobilis, generosus. Ḥ. 4. 30. Bᶜ. 2. 2. Ḥit. 117. 1. 4 (cf. germ. vet. êra, nostrum Ehre).

आर्यपुत्र ā́ryaputra m. (e praec. et putra filius) maritus (in lingua scenica). Ur. 31. 2 infr.

आलम्भ ā́lambᶜá m. (r. labᶜ insertâ nasali, s. a) occisio, caedes. Am.

आलय ā́laya m. (r. lî s. a) domicilium, domus, sedes. N. 7. 18. Dr. 1. 13. Sâ. 6. 44. Bᶜ. 8. 15. A. 5. 25.

आलवाल ā́lavā́la m. fossa aquaria circa arboris radicem. Ur. 34. 2 (cf. ā́vā́la).

आलस्य ā́lasya n. (ab alasa piger, s. ya) pigritia, ignavia, inertia. Bᶜ. 14. 8. 18. 39. Ḥit. 45. 13.

आलाप ā́lā́pá m. (r. lap s. a) loquela, sermo, colloquium. Ḥit. 21. 4. Śak. 18. 6 infr.

आलि ā́li f. 1) linea, series. 2) feminae amica. Am.

आलिखित ā́likᶜita (part. perf. pass. a likᶜ scribere, s. ta) pictus. Śak. 3. 3 (cf. ā́lêkᶜya).

आलिङ्गन ā́liñgana n. (r. liñg s. ana) amplexus. Ḥit. 74. 22.

आली ā́lî f. i. q. ā́li.

आलु ā́lu f. hydria. Am.

आलेख्य ā́lêkᶜya n. (r. likᶜ s. ya) pictura, imago, effigies. Ur. 23. 15 (cf. ā́likᶜita).

आलोक ā́lôka m. (r. lôk s. a) adspectus. Śak. 5. 4.

आव ā́va thema pronominis primae pers. in du. v. gr. 241.

आवपन ā́vapana n. (r. vap s. ana) quodvis vas. Am.

आवरण ā́varaṇa n. (r. var vṛ tegere, s. ana) 1) tegumentum. 2) scutum, clypeus. Ḥêm.

आवर्त ā́vartá m. 1) vortex. Dêv. 1. 40. 2) secundum Wils. „a lock of hair that curls backwards, exspecially on a horse". N. 19. 14, ubi śuddᶜā́na daśabᶜir ā́vartā́iḥ nunc verterim „egregios, cum decem cincinnis". V. sq.

आवर्तिन् ā́vartin m. (a praec. s. in) „a horse having curls of hair on various parts of his body; it is considered as a lucky mark".

आवलि ā́vali f. (r. val s. i) series. Am.

आवली ā́valî f. i. q. praec. Ur. 4. 10.

आवसति ā́vasati f. (r. vas habitare, s. ti servato classis charactere a, cf. vasati) nox. A. 1. 13.

आवसथ ā́vasatᶜá m. (r. vas s. tᶜa servato classis charactere a) habitatio, domus, domicilium.

आवह ā́vaḥa (r. vaḥ s. a) afferens. Br. 2. 5.

आवाधा ā́vā́dᶜā́ v. ā́bā́dᶜā́.

आवाप ā́vā́pa m. (r. vap s. a) 1) fossa aquaria circa arboris radicem. Am. 2) armilla. Ḥêm. v. sq.

आवापक ā́vā́paka m. (a praec. s. ka) armilla. Am.

आवाम् ā́vā́m vṻi, v. gr. 241.

आवाल ā́vā́la m. (r. val s. a) fossa aquaria circa arboris radicem. Am.

आवास ā́vā́sa m. (r. vas s. a) habitatio, domus. Ḥêm. (hib. aras id., arasaim habito, mutato v in r, v. gr. comp. 20 et cf. goth. razn th. razna domus).

आविर् ā́vir v. ā́vís.

आविल *ávila* (deduci solet a rad. *vil* suff. *a*) turbidus. N. 13. 7. (Secundum Haughtonium etiam „sinful, guilty" quod in memoriam mihi reducit nostrum *übel*, goth. *ubils* th. *ubila*, angl. *evil*, quae supra (p. 16) cum *abalá* q. v. comparavimus. Litterae *v* et *b* enim saepissime inter se permutantur et quodvis sanscritum *v* in lingua bengalica sonat *b*, ubi vocabulum nostrum *ábilo* effertur.)

आविस् *ávís* adv. palam, manifesto. Componitur cum radicibus *b'ú* esse, fieri et *kar kṛ* facere ad exprimendum apparere, in conspectum venire, oriri; manifestare. Hit. 63. 12. Ur. 6. 12 *ávirb'átê śaśini*. Huc retulerim lat. *or* in *orior*, ejectâ syllabâ *vi*, fere sicut *malo* pro *mavolo*. Probabiliter *ávís* ex origine est praepositio inseparabilis, quae significaverit ex, ita ut *áviśkṛ* proprie sit herausmachen, „facere ut aliquis egrediatur ex occulto", et *ávirb'ú* heraussein, herauswerden, „foras esse, foras fieri". Res si ita se habet, explicaverim ex hac praepositione lat. et gr. *ex*, ἐξ, ejecto *i* et *v* mutato in gutturalem, sicut e. c. in *vixi* e *vivsi*, in *facio* = scr. *b'ávájámi*, v. gramm. comp. 19. E goth. lingua ad *ávís* traxerim praep. plerumque praefixam *us*, germ. vet. *ar*, *ur*, *ir*, *ër*, nostrum *er*, — Grimm III. 253 — quas formas ab *ávís* ita derivatas esse censeo, ut media syllaba *vi* sit ejecta, *á* initiale autem in vocalem leviorem sit conversum; ita boruss. vet. *is*, lit. *iś*, hib. *as* ex.

आवृत्ति *ávṛtti* f. (r. *vart vṛt* s. *ti*) reditus, recessus. A. 5. 6.

आवेग *âvêga* m. (r. *viǵ* s. *a*) sollicitudo, consternatio, perturbatio. Ur. 31. 2 infr.

आश *áśá* m. (r. *aś* s. *a*) cibus, in comp. c. *prátar* q. v. (hib. *es* nisi hoc a lat. *esca*, v. Pict. p. 64).

आशंसा *áśańsá* f. (r. *śańs* praef. *á* sperare, s. *á*) spes. Ur. 9. 3 infr. (cf. *áśis*).

आशङ्का *áśańká* f. (r. *śańk* s. *á*) timor. Śak. 7. 15.

आशय *áśayá* m. (r. *śî* dormire, jacere, s. *a*) cubile, sedes, domicilium. B'. 15. 8. Hit. 39. 8. V. *mahâśaya*.

आशा *á'śá* f. spes. Sâ. 3. 11. B'. 16. 12 (cf. *áśís*).

आशावन्त् *áśávant* (a praec. s. *vant vat*) spe praeditus, sperans. Hit. 22. 16.

आशिन् *áśin* (r. *aś* edere, s. *in*) edens. B'. 3. 13.

आशिरःपादम् *áśiraḣpádám* (Avy. ex *á* usque ad et *śiras* + *páda* in comp. dvandv. v. gr. 592) inde a capite usque ad pedes; ad litteram: usque ad caput et pedes. Up. 51.

आशिस् *áśís* f. 1) spes. B'. 4. 21. 6. 10. 2) fausta precatio, benedictio. Sâ. 4. 12 (prior significatio a r. *śańs* praef. *á* sperare — cf. *áśáńsá* — altera a *śás* fausta precari, benedicere, mutatâ vocali radicali in *i*, derivatur).

आशी *áśî* f. serpentis dens eminens; v. *áśîviśa*.

आशीर्वाद *áśîrváda* m. (Tatp. ex *áśís* — v. gr. 73 et 192 — et *váda* sermo) fausta precans dictum, benedictio. N. 18. 21. In. 2. 11.

आशीविष *áśîviśá* m. (Bah. ex *áśî* et *viśa* venenum) serpens. Am.

आशु *áśú* 1) adj. (in dial. vêd.) celer. Ṛgvêd. 4. 7: *áśúm áśávê*. 2) adv. celeriter, cito (neutrum adjectivi). (Cf. gr. ὠκύς; lat. *acu-pedius* apud Festum. Huc etiam cum Pottio 2. 54 trahimus *aqui-la*, ita ut τῷ *u* vocis *áśú* vocalis *i* sit adjecta sicut e. c. in *tenui-s* e *tanú*; *accipiter*, quod male ab accipiendo deducitur, est velociter volans vel potius veloces alas habens, ὠκύπτερος, ita ut *acci* ortum sit assimilatione ex *aqvi* sicut e. c. gr. τέσσαρες, τέτταρες et prâcr. *ćattáró* = *ćatvá'ras*, v. gramm. comp. 312. E german. vet. huc retulerim verba *áhtian*, *áhtên*, *áhtôn* „persequi", quae a substantivo *áh-ta* persecutio, proscriptio, quod est nostrum *Acht*, descendunt; gr. διώκω e δια + ωκω explicaverim. In Sanscrito ipso vox *áśva* equus originem trahere videtur ex *áśú*, ita ut sit correpta ex *áśva* vel *áśava* et equus a velocitate sit nominatus, cui qualitati etiam nomina *turaga*, *turańga* et *turańgama* originem debent. — Cum

comparativo *á'śíyân* et superl. *á'śiśťa-s* conveniunt gr. ὠκίων, ὤκιστος et lat. *ôcior.* De superl. *ôcissimus* ex *ôcistimus* v. gr. comp. 300.)

आशुग *áśuga* m. (e praec. et *ga* iens, a r. *gâ* suff. *a*) 1) ventus. 2) sagitta. (Huc traxerim goth. *aha-ks*, them. *aha-ki*, columba, tanquam celeriter iens, mutatâ secundum generalem legem mediâ in tenuem et attenuato *a* in *i*, sicut in *quima* venio, a *gam* ire.

आशुत्व *áśutvá* n. (ab *áśú* s. *tva*) celeritas.

आशुशुक्षणि *áśuśukśaṇi* m. (celeriter siccans ex *áśú* et *śukśáṇi* a r. *śuś* adjectâ sibilante, quâ cum desiderativis convenit, suff. *ani*) 1) ignis. Am. 2) aër, ventus.

आश्चर्य *áśćarya* (r. *ćar* praef. *â* adjecto *ś* euphonico — v. gr. 111. ann. 2 — s. *ya*) 1) adj. mirus, mirabilis. 2) subst. n. miraculum. N. 23. 14. B^c. 2. 29. 11. 6.

आश्चर्यमय *áśćaryamáya* adj. (a praec. s. *maya*) miraculosus, mirabilis. B^c. 11. 11.

आश्रम *áśrama* m. (r. *śram* s. *a*) eremitarum sedes.

आश्रय *áśraya* m. (r. *śri* ire, s. *a*) 1) aditio, appropinquatio (praesertim tutelae, defensionis, patrocinii causâ), actio confugiendi, refugiendi ad aliquem. 2) perfugium, refugium, domicilium, domus. 3) vicinitas. 4) fraus, fallacia, dolus. B^c. 4. 20. Sâ. 6. 7. In. 4. 9.

आश्रयाश *áśrayáśa* m. (ex *áśraya* domus et *áśa* edens) ignis. Ḥit. 76. 16.

आष्ट्र *á'śṭra* n. aether, coelum. (A. 10. 53 pro *áśṭráiś* cum ed. Calc. legendum est *ásyáiś*).

1. आस् *ás* 2. âtm. 1) sedere. Br. 1. 2. N. 1. 18. B^c. 2. 54. 3. 6. 2) esse (ita *sťâ* stare item significat esse). N. 16. 30. Ḥit. 44. 11. Ur. 70. 19: *túśṇîm êvâ "stê*; 92. 8: *âyuśmân âstâm ayam*; in pass. Ḥit. 57. 17: *túśṇîm âsyatâm.* (Gr. ἧ(σ)-μαι, ἧσ-ται (=á's-tê); e lat. lingua cum Pottio huc traxerim *âsa*, unde serior forma *âra*, porro *â-nus* pro *âs-nus* (cf. *âsana*). Fortasse radix verbi substantivi *as* correpta est ex *âs*).

c. *adi* 1) insidere c. acc. loci. Ur. 62. 13: *ǵambû-viṭapam adyâstê.* 2) tenere, inhabitare. Sâ. 7. 7. Man. 7. 77. Râm. ed. Ser. I. 57. 2.

c. praef. *anu* 1) assidere, apud alqm. sedere, c. acc. Maḥ. 2. 405; unâ sedere, c. instr. Maḥ. 3. 7040. Raǵ. ed. Calc. 1. 57. 2) facere. N. 7. 3. vid. *sandyâ* et praef. *upa.*

c. *ut udâsîna* (v. gr. 534) non curans, incuriosus, negligens, tranquillus, securus. Ḥ. 4. 44. B^c. 9. 9. Ur. 42. 1 infr. 47. 7 infr.

c. *upa* 1) assidere. Sâ. 6. 25. In passivo: Śak. 45. 14. 2) colere, venerari, ministrare, servire. B^c. 9. 15 (schol. *upâsatê sêvantê*). 12. 2. 6. N. 26. 33. 3) peragere, perficere. Râm. ed. Ser. I. 29. 21: *svayaṅvaram upâsmahê.* 4) perferre, tolerare. Dr. 4. 20.

c. *upa* praef. *pari* (*paryupâs*) 1) circumsedere, trop. colere. N. 1. 11 (*paryupâsać ćaćîm* secundum prim. classem par. pro *paryupâsta śaćîm*). B^c. 9. 22. 12. 1. 3. 2) adesse, interesse, e. c. pugnae. A. 8. 20.

c. *sam* simul, junctim sedere. Sâ. 6. 27.

2. आस् *ás* n. ôs, ôr-is (vêd. abl. et instr. *âsás*, *âsá'*, v. Boehtl. et Rothii lex. et cf. lat. *ôs*).

आस *ása* m. (r. *as* conjicere, s. *a*) arcus. Ḥêm.

आसक्त *ásakta* v. *saǵǵ.*

आसङ्ग *ásaṅga* m. (r. *saṅǵ* s. *a*) subst. abstr. adhaesio, trop. addictum, deditum, studiosum esse. B^c. 4. 20 (cf. *saṅga*).

आसञ्जन *ásaṅǵana* n. (r. *saṅǵ* s. *ana*) adhaesio. Śak. 24. 6 infr.

आसन *ásana* n. (r. *âs* s. *ana*) 1) sessio. N. 2. 4. 2) mora, commoratio. Ḥit. 119. 17. 3) sedes, sedile. Sâ. 3. 6. In. 2. 20.

आसन्न *ásanna* v. r. *sad* praef. *â.*

आसव *ásava* m. (r. 3. *su* praef. *â* s. *a*) vini adusti species, Wils. „Rum, spirit distilled from sugar or molasses"). Ur. 69. 4.

आसार *âsâra* m. (r. *sar sṛ* praef. *â* s. *a*) 1) incursus, incursio, impetus, impugnatio. Am. (= *prasaraṇa*; Colebrookius vertit: surrounding a fee). 2) imber. Ur. 58. 1. 59. 16: *dʿârâsâra*.

आसीन *âsînâ* (part. praes. âtm. a r. *âs* s. *îna*, pro *âna*, gr. 534) sedens. Bʿ. 9. 9.

आसुति *âsuti* f. (r. *su* s. *ti*) „distilling, distillation". Hêm. (v. *âsava*).

आसुर *âsurá* (fem. *î*, ab *ásura* q. v. suff. *a*) asuricus, Asurorum naturâ praeditus. Bʿ. 7. 15. 9. 12. 16. 20.

आस्तरण *âstáraṇa* n. (r. *star stṛ* vel *star* [*stṝ*] suff. *ana*) 1) actio sternendi, expandendi. In. 5. 3. 2) stratum, lectus. Śak. 56. 2.

आस्तिक्य *âstikyá* n. (ab *âstika* qui futurum mundum, futuram vitam credit — ab *ásti* est, s. *ka* aut *ika* — s. *ya*) subst. abstr. futurum mundum, futuram vitam credere. Bʿ. 18. 42 (schol. *âstikyam asti parô lôka iti niśćayam*).

आस्तीर्ण *âstîrṇa* (r. *star* [*stṝ*] s. *na*, gr. 545) extensus, spatiosus, amplus. Sâ. 7. 10.

आस्था *âsṭʿâ* f. (r. *sṭʿâ* praef. *â*) 1) conventus, coetus. Am. 2) nisus, cura. Am. (= *yatna*). Hit. 16. 6.

आस्थान *âsṭʿấna* n. (r. *sṭʿâ* s. *ana*) conventus, coetus. Am.

आस्थानी *âsṭʿânî* f. (fem. praec.) id. Am.

आस्पद *âspada* n. (r. *pad* praef. *â* cum *s* euphonico, s. *a*) locus. Hit. 31. 14. Ur. 74. 4.

आस्फालन *âspʿâlana* (r. *spʿal* se movere, in forma caus., praef. *â* s. *ana*) 1) actio pulsandi. Hit. 35. 5. Raǵ. 16. 62. 2) actio pugnandi. Mah. 901.

आस्य *âsya* n. 1) os. 2) vultus, facies. A. 10. 53 ubi *âsyâiś* pro *âśṛâiś* legendum; v. 2. *âs*.

आस्वाद *âsvâda* m. (r. *svâd* praef. *â* gustare, s. *a*) sapor. H. 1. 20. Hit. 125. 7.

आस्वादन *âsvâdana* n. (r. *svâd* praef. *â* s. *ana*) id. Hit. 31. 18.

आस्वाद्य *âsvâdya* v. *svâd* praef. *â*.

1. आह *âha* interj.

2. आह *ấha* dixi, dixit, v. *ah*.

आहर्तार् *âhartấr -tṛ* m. (r. *har hṛ* praef. *â* adducere, afferre, conficere [sacrificium], s. *târ tṛ*) qui facit, conficit [sacrificium]. N. 12. 45. 81.

आहव *âhavá* m. (r. *hu* sacrificare, s. *a*) 1) sacrificium. 2) pugna, proelium. A. 8. 2.

आहार *âhâra* m. (rad. *har hṛ* suff. *a*) 1) adj. afferens. Sâ. 4. 22. 2) m. victus, cibus. Sâ. 1. 5. 5. 68. N. 12. 62 (cf. gr. χόρτος, χορτάζω).

आहुति *ấhuti* f. (r. *hu* s. *ti*) sacrificatio. Hêm.

आहेय *ấhêya* (ab *ahi* serpens, s. *êya*) anguinus. Am.

आह्वय *âhvaya* n. (r. *hvê* vocare, s. *a*) nomen. Am.

आह्वा *âhvâ* f. (r. *hvê* mutato *ê* in *â*, v. gr. 353) nomen. Am.

आह्वान *âhvâna* n. (r. *hvê* vocare, s. *ana*, v. gr. 353) advocatio, invitatio. Hit. 128. 5. (N. 7. 8 cum ed. Calc. legendum est *samâhvânam* pro *tam âhvânam*.)

इ *i.*

1. इ *i* 2. par. et praef. *adʿi* âtm., v. gr. 312 (praet. redupl. *iyâyá* aut *iyáya*, du. *îyivá*, pl. *îyimá*, v. gr. 577; part. redupl. *îyivấṅs -vấs*. N. 10. 9) ire. (Hoc verbum, sicut omnia alia ejusdem significationis in constructione cum substantivis abstractis saepissime verborum, quae adipisci aut simile quid significant, vice fungitur. Dicitur igitur ire ad gaudium, ad tristitiam, ad cogitationem etc.) Bʿ. 4. 9. 8. 7. N. 16. 23. (Gr. εἶ-μι, ἴ-μεν, lat. *eo*, *î-mus* producto *i*, quam ob rem hoc verbum etiam ad *î* trahi posset; lit. *ei-mi* eo, slav. *i-duṅ* eo, *i-ti* ire; goth. anom. *i-ddja* ivi; goth. *aivs*, th. *aiva*, lat. *aevum*, gr. αἰών; v. gr. c. 69 ann.**.)

c. *ati* 1) transire, transgredi, praeterire. Râm. ed. Ser. I. 10. 19: *atîtya vividʹân dêiân.* B'. 14. 20. 21. 25: *guṇân êtân atîtya, atîta.* 2) obire, mori. Râm. III. 50. 25: *atîta* mortuus; cf. *atyaya.*

c. *ati* praef. *ab'i* (*ab'yati*) discedere. Râm. III. 54. 27.

c. *ati* praef. *vi* (*vyatî*) praeterire. B'. 4. 5: *vyatîtâni ǵanmâni*; Sâ. 7. 1: *râtryâń vyatîtâyâm.*

c. *ati* praef. *sam* (*samatî*) transgredi, praeterire. B'. 14. 26: *guṇân samatîtya.* 7. 26: *samatîtâni vartamânića b'avišyâṇića b'ûtâni.*

c. *ad'i* âtm. 1) legere. N. 6. 9. In. 4. 9. A. 2. 16. 2) percipere, discere. A. 3. 10: *ad'îtya vidyâń tvayô 'ktâm.* — Caus. *ad'yâpay* (gr. 468) legere jubere, facere ut aliquis legat. Râm. ed. Ser. I. 4. 67.

c. *anu* sequi, comitari. Râm. ed. Ser. I. 15. 13. — part. perf. pass. *anvita* praeditus. N. 9. 22. — c. *anu* praef. *sam*: *samanvita* praeditus. N. 6. 5. 19. 21.

c. *apa* abire. Man. 7. 197: *apêtab'î.* — c. *apa* praef. *vi* (*vyapê*) id. B'. 11. 49.

c. *ab'i* accedere, venire. Sâ. 6. 4. Man. 12. 125.

c. *ava* animo comprehendere, intelligere, scire. N. 9. 33 (cf. *gam* praef. *ava*). — c. *ava* praef. *sam* (*samavê*) convenire, congredi. B'. 1. 1.

c. *â* adire, accedere, venire. Man. 22. 125. N. 7. 4. — c. *â* praef. *ab'i* (*ab'yê*) id. N. 18. 14. 22. 2. — c. *â* praef. *upa* (*upê*) id. Dr. 6. 7. 8. — c. *â* praef. *prati* (*pratyê*) redire, reverti. N. 18. 1. — c. *â* praef. *sam* (*samê*) convenire, congredi. N. 8. 22. 24. 53. Dr. 5. 14.

c. *ut* oriri (de stellis). In. 2. 27. N. 24. 53. Sâ. 4. 10. — c. *ut* praef. *ab'i* (*ab'yudi*) id. Râm. III. 79. 20. — c. *ut* praef. *sam* (*samudi*), *samudita* praeditus. A. 10. 10.

c. *upa* adire, aggredi. N. 10. 4. 9. 24. 48. B'. 8. 10. 15. 16. part. *upêta* praeditus. N. 6. 8. 13. 3. — c. *upa* praef. *ab'i* (*ab'yupê*) id. Dr. 6. 3. — c. *upa* praef. *sam* (*samupê*) id. N. 3. 7.

c. *pari* circumire. Hit. 2. 9; ad praestandam reverentiam, Dr. 7. 8. part. *parîta* circumdatus, transl. pro impletus, plane indutus, affectus. Br. 3. 1. N. 15. 18. — c. *pari* praef. *vi*, part. *viparîta* oppositus, inversus, perversus, pravus. B'. 18. 32. N. 13. 24. Râm. I. 3. 99.

c. *pra* part. *prêta* mortuus. Râm. ed. Ser. III. 60. 31. B'. 17. 4. gerund. *prêtya* post mortem (adverbii locum tenet, aequans *amútra* q. v. illic, in illo, futuro mundo, itemque opponitur vocabulo *iha* hic, in hoc terrestri mundo, in hac vita). Br. 3. 5. (Fortasse cum *prêta* mortuus cohaeret lat. *lê-tum*, abjecto *p* et *r* mutato in *l*, sicut ex mea sententia *lae-tus* convenit cum *prîta*, inserto gunae incremento, quô vox sanscrita sonaret *prêta.*) — c. *pra* praef. *ab'i* statuere, decernere, placere. Hit. 54. 17. 129. 13: *yat'âb'iprêtam* ex libidine (cf. *ab'iprâya*).

c. *prati* fidere, confidere, fiduciam collocare. Ur. 41. 7 infr. — *pratîta* celeber. Dr. 5. 14. — c. *prati* praef. *sam*: *sampratîta* celeber.

c. *vi* abire, discedere. Râm. ed. Ser. I. 15. 54: *vyêtu tê manasô ǵvaraĥ.* Saepissime part. *vîta* qui abiit in initio comp. Bah. usurpatur ad exprimendum expers, e. c. Br. 1. 6: *vîtamanyu*, In. 4. 8: *vîtamatsara*, A. 10. 11: *vîtaśôka.*

c. *sam* congredi, convenire. N. 14. 23. 18. 20. Dr. 6. 16. 8. 49.

2. इ *i* stirps demonstrativa unde *idám*, *íti*, *itás*, *iyát* etc., v. gr. 247 et gr. comp. 360 sq. (lat. *i-s*, goth. *i-s*, germ. vet. *i-r*, nostrum *e-r*; hib. *e* is et fem. *i* ea orta esse videntur ex nominativis scr.: *ayám*, *iyám*; de gr. ἵ vel ἵ, ἵν et -ί demonstr. v. gramm. comp. 364. 365; slav. *i* eum pertinet ad relat. *ya*, gramm. comp. 282. 283).

इक्षु *ikśú* m. arundo saccharifera.

इक्ष्वाकु *ikśvâku* nomen propr. Dr. 2. 9.

इख् *ik'* 1. par. (*gatâu*) ire (cf. εἴκω et v. sq.).

इङ्क् *iṅk'* 1. par. (*gatâu*, grammatici scribunt *ik'*, v. gr. 110*)) ire (cf. *îṅk'* et hib. *imchim* „I go on, proceed, march".

इङ्ग् *iṅg* 1. par. âtm. (grammatici scribunt *ig*, gr. 110*)) se movere, vacillare. M. 29. B'. 6. 19. 14. 23 (hib. *ing* „a stir, move").

इङ्ग *iṅga* adj. (r. *iṅg* s. *a*) se movens. M. 29 (cf. *aṅg* et gr. ἐπείγω et v. *ik'*).

इङ्गित *iṅgita* n. (r. *iṅg* s. *ta*) gestus. N. 2. 5.

इङ्गुद *iṅguda* m. nomen plantae. N. 12. 3.

इच्छा *iććá'* f. (r. *ić*, gr. 88, s. *á*) desiderium. B'. 5. 28. 7. 27 (hib. *ithche* „a petition, request, favor").

इच्छु *iććú* adj. (r. *ić* s. *u*) desiderans.

इछ् *ić* 6. par. (*iććá'mi*, gr. 88) desiderare, optare. In temp. specialibus solum usurpatur, ubi radicis *iś*, quae his temp. caret, locum tenet. v. *iś*. (Germ. vet. *eiscôm* posco, peto, nostrum *heische*; lit. *ješkau* quaero; fortasse etiam germ. vet. *forscôm* inquiro — nostrum *forsche* — huc pertinet, ita ut sit pro *for-iscôm*; v. Pott. I. 269 et Graff. I. 493; de *sc* pro scr. *ć* v. gr. comp. 14; e graeca lingua huc trahi possit αἶσχος, ita ut cum particula negativa sit conflatum — sicut *dedecus* — et proprie significet non desiderandum, cum σχ pro *ć* sicut in σχίζω = *ćid*.)

इज् *ig* v. *yag*.

इज्या *igyá'* f. (r. *yag* q. v. s. *yá*) sacrificium. B'. 9. 25. 11. 53.

इट् *iṭ* 1. par. (*gatyám*) ire (ortum esse videtur ex trita radice *aṭ*, attenuato *a* in *i*, quâ in re formae *iṭ* et *aṭ* eandem rationem inter se tenent quam goth. praesentia veluti *lisa* lego eorumque praeterita sing. quae primitivum *a* servarunt, sicut *las*.

इट्चर *iṭćara* m. (ad voluntatem iens ex *iś* desiderans [v. gr. 74] et *ćara* iens) taurus libertate gaudens. Am.

इडा *iḍá* f. i. q. *ilá* ex quo ortum esse dicitur, quum *ḍ* fere sicut *r* pronuncietur, *r* autem et *l* saepissime inter se permutentur.

इत् *it* ut mihi videtur, neutrum stirpis pronominalis *i*, quod in dialecto vêd. aliis tertiae personae pronominibus adjungitur; v. addenda ad gr. cr. 270 et gramm. comp. 360 (lat. *id*, goth. *ita*, germ. vet. *iz*, nostrum *es*).

इतर *ítara* (a stirpe pronominali *i* s. *tara*, gr. 253) alius. B'. 3. 21 (lat. *iterum*, v. gr. comp. 292; hib. *itir* id.).

इतरेतर *itarêtara* (ex *itara* + *itara*, sensu et constructione cum *anyôśnya* q. v. convenit, a quo in formatione eo solum dissidet, quod prius *ítara* quanquam nominativum exprimat, vera vocis stirps est, nisi *itarêtara* in *itará* + *itara* dissolvere mavis, ita ut, quod mihi magis placet, prius compositi membrum nominat. fem. sit, qui aliorum generum quoque vice fungatur) i. q. *anyôśnya* q. v. A. 9. 16.

इतस् *itás* adv. (a stirpe pronominali *i* s. *tas*, gr. 584) 1) hinc, ab hoc loco. N. 2. 13. 12. 121. 18. 18. B'. 14. 1. 2) in comparativis constructionibus saepe ablativi *asmát* substantive positi locum tenet. Ḥ. 1. 5. B'. 5. 7. 3) ante *tatás*, aut *itas* repetitum, interposito *ća*, accusativi, directionem versus locum exprimentis, vel locativi vim habet, et tum prius *itás* significat huc vel hîc, posterius illuc vel illic. N. 10. 4. 11. 13. 19. Dr. 8. 25. Etiam semel positum *itás* interdum huc et hîc significat. Śak. 8. 9. 40. 10.

इति *íti* adv. (ut equidem puto, a stirpe pronominali *i* s. *ti*) sic. B'. 18. 78. Ur. 16. Saepissime hoc adverbium, aut supplendo aut apposito verbo dicere vel cogitare, usurpatur ad indicandum sermonem vel cogitationem directe introductam, et plerumque introducta verba sequitur, nonnunquam etiam eis interponitur. Ḥ. 24. 21. Br. 3. 4. Su. 1. 23. 32. Sâ. 1. 23. Dr. 1. 10. 7. 27. A. 9. 30. 31. Râm. ed. Ser. III. 44. 12. 14.

इतिकर्तव्यता *itikartavyátá* fem. (abstractum vocis *itikartavya* sic faciendum, s. *tá*) rei faciendae status. Sâ. 3. 7. Ḥit. 42. 9.

इतिमात्र *itimâtra* (Bah. e praec. et *mâtra* n. mensura, modus) talem mensuram i. e. qualitatem, conditionem habens, talis. Br. 3. 1.

इतिहास *itihâsá* m. narratio, historia ex antiquissimo tempore. Su. 1. 1. (Ut mihi videtur, ex *iti* sic, expletivo *h* et *âsa* fuit, quod hac in compositione substantivi naturam assumsit.)

इत्थम् *itt'ám* (ex perdito neutro *it* = lat. *id*- quod hac in formatione thematis loco fungitur [v. gr. 240], s. *t'am* cui respondet lat. *tem* in *i-tem*, *au-tem*, v. gr. comp. 425) sic, ita. Śak. 50. 4. Hit. 75. 6.

इत्यर्थम् *ityart'am* adv. (ex *iti* sic et *art'am* propter) ideo, hanc ob causam. Br. 3. 4.

इत्वर *itvará* (r. *i* ire, s. *vara*, inserto *t*) iens, peregrinans. 2) vilis, abjectus.

इत्वरी *itvarî* f. (fem. praeced.) femina impudica. Am.

इदम् *idám* pronom. demonstr. (nom. m. *ayám*, f. *iyám*, n. *idám*, v. gr. 247 et cf. lat. *idem*) hic. Hoc pronomen, ubi ad sermonem spectat, semper verbis dicendis anteponitur, quâ in re, quod primus Rueckertus ingeniose observavit *), ab *êtat* et *êtâvat* se distinguit, quippe quae ad res narratas referuntur; e. c. N. 6. 5: *uvâćê 'dań vaćanam* dixit hunc sermonem (qui sequentibus versibus continetur). 7. 4: *âhê 'dam êhi dîvya nalêna vâi* dixit hoc: veni, lude cum Nalo; N. 3. 25: *êtadart'am aham b'adrê prêšitań surasattamâiń | êtać ćrutvâ śub'ê budd'iń kurušva* hujus (quod dixi) causâ ego, beata! missus a deorum optimis; hoc audito, pulchra! consilium fac. — Violatur tamen haec lex N. 9. 15 ubi *vâkyam êtad* spectat ad verba sequentia. — Nonnunquam nominativus hujus pronominis adverbiorum pronominalium loco fungitur, ita ut e. c. Ur. 46. 10 dicatur *ayam asmi* hic sum pro *ihâ 'smi* hic sum; Śak. 51. 3: *ayań sa* hic is pro *iha sa* hic is; H. 1. 34: *sê 'yam* ea haec pro *sê 'ha* ea hic; 1. 36: *sô syam* is hic pro *sa iha* is hic; 1. 38: *tâu ... imâu* uterque hic pro *tâu ... iha* uterque hic. Has locutiones per attractionis vim explicandas esse censeo, quam subjectum sententiae, vel pronomine separato vel verbi terminatione indicatum, in alias expressiones pronominales exercet. Ita res se habet in pronomine *tat*, cujus casus obliqui non raro per attractionis vim nominativi item in nominativum vertuntur, ita ut adverbiorum aut conjunctionum loco fungantur; e. c. Br. 2. 13 et H. 3. 4: *sâ 'ham* ideo ego = *tênâ 'ham*; Br. 2. 34: *sa ... aham* ideo ego; Br. 1. 7: *sâ ćintayê* ideo cogito; Śak. 40. 4 infr.: *sa b'avân* ideo tu; Dr. 5. 12: *sâ kšipram âtišt'a gaǵam* ideo cito ascende elephantum. — Eodem modo pronomen *êtat* usurpatur, e. c. H. 3. 19: *êša tân ... hanišyâmi* ideo hos occidam; A. 3. 24: *êša tê ... darpań hanmi* ideo tuam superbiam deleo; H. 4. 15b: *êša tvâm ... nihanmi* dum te occido. Ita quoque relativum attractionis vi est subjectum, non solum nominativi, sed etiam obliquorum casuum, e. c. Râm. ed. Schl. I. 59. 5: *yas tvam* quia tu; H. 1. 35: *yô 'ham* quod ego, „dafs ich"; 1. 47. 22: *yasya mê* quia mei; H. 3. 19: *yân imân* quia hos *).

*) Berlin. Jahrb. Jul. 1831. p. 89.

*) Cf. Rueckert. l. c. p. 92.

इदा *idâ* adv. (a stirpe pronominali *i* suff. *dâ*) nunc; in dial. vêd.

इदानीम् *idânîm* (a praec. adjecto *nîm*, i. e. *nî* cum signo acc.; v. gr. 584 nr. 52) nunc. Hit. 5. 20; explet. Sâ. 2. 14.

इध्म *id'má* n. (r. *ind'* urere, ejecto *n*, s. *ma*) lignum. Am. (hib. *adhmad* nititur formâ gunatâ, cf. send. [Zend script] *aêśma* et v. Pict. p. 19).

इन *iná* m. 1) sol. 2) dominus. Am. (hib. *ion* sol).

इन्द् *ind* 1. par. (*paramâiśvaryê*, scribunt *id*, gr. 110*) regere, imperare.

इन्दिरा *indirâ* f. (r. *ind* s. *ira* in fem.) nomen deae Lakšmiae. Am.

इन्दीवर *indîvara* n. lotus caerulea (Nymphaea caerulea). In. 1. 8.

इन्दु *índu* m. luna.

इन्दुशेखर *indusêk'ara* m. (lunâ coronatus, Bah. ex *índu* et *sêk'ara* sertum floreum, quod capiti imponitur) nomen Śivi. Up. 20.

इन्द्र *índra* m. (r. *ind* s. *ra*) 1) in fine compositorum princeps, dominus, imperator. In. 1. 1. 5. 62. H. 3. 18. 2) nomen principis deorum inferioris ordinis i. e. omnium praeter Brahmam, Vis'ṇum et Śivum. Deus est aëris et tempestatis, etiam unus est mundi custodum (*lôkapâlânâm*) et ut talis orientalem plagam regit. N. 4. 11.

इन्द्रगोप *índragôpa* m. (ex *índra* et *gôpa* q. v.) scarabaeorum species, Wils. „a kind of lady bird". Ur. 61. 3.

इन्द्रद्रु *indradru* m. (ex *indra* et *dru* arbor) nomen arboris cujusdam (Pentaptera arguna). Am.

इन्द्रप्रस्थ *indraprast'a* m. (ex *indra* et *prast'a* planities in montis vertice) nomen antiquae urbis Dehli.

इन्द्रसेन *indrasêna* m. (Bah. ex *indra* et *sênâ* exercitus) nomen proprium. Dr. 8. 15.

इन्द्राणी *indrâṇî'* f. (ex *índra* s. *ânî*, v. gr. 584. 6. 218) nomen Indri uxoris.

इन्द्रायुध *indrâyud'a* m. (ex *índra* et *âyud'a* telum, arma) arcus coelestis. Am.

इन्द्रिय *indriyá* n. (ut videtur, ex *índra* s. *iya*) sensus (videndi, audiendi etc.). B'. 3. 40. 10. 22.

इन्ध् *ind'* 7. âtm. (*dîptâu* K. *dyutâu* V.) lucere, flammare, flagrare. Man. 8. 115: *yam idd'ô na dahaty agnili* quem flagrans ignis non urit. (Gr. αἴθω cum guṇa immobili — v. „Vocalismus" p. 196 — ἰθαρός; fortasse αἰθήρ, Αἴτ-νη, Pottius etiam Ἥφ-αισ-τος confert; lat. *aes-tus*, *aes-tas*; germ. vet. *eit* ignis; hib. *aitin* f. „fire", *aitinne* „firebrand, charcoal".

c. *sam* accendere, in dialecto vêd. Ros. Sp. p. 20. 3: *sam agnim ind'atê narah* ignem accendunt viri.

इन्धन *ind'ana* n. (r. *ind'* s. *ana*) lignum. N. 13. 3.

इन्व् *inv* par. in dial. vêd. secundum Benfeium (Sâma-Vêda-Gloss. p. 26) cui assentio, a radice इ *i* ire, sensu caus. cum charactere 5. classis, adjecto signo 1. classis omisso guṇae incremento, unde in tertia pers. praes. *ínvati*. Contulerim cum hoc verbo formas ṣendicas ut *kĕrĕnvô* fecisti e *kĕrĕnv-a-ś* (v. gr. comp. I. p. 223) mittere, emittere (e. c. *vâ'ćam* vocem. De aliis hujus verbi ejusque compositorum significationibus cf. Boethl. et Rothii lex. s. v. इन् *in*.

इभ *ib'a* m. elephantus. Am. (Ag. Benary ingeniose huc trahit gr. ἐλ-έφας, praefixo articulo semitico, et lat. *ebur*.)

इभ्य *íb'ya* (a praec. s. *ya*) dives. Am.

इयत् *íyat* (in casibus fortibus *íyant*, a stirpe pronom. *i* s. *ant at* e *vant vat* abjecto *v*) tantum, tot. Ur. 76. 18: *iyantam kâlam*. Huc traxerim lat. *iens*, *ies* in *totiens*, *toties*, *quotiens*, *quoties*, et in adverbiis numeralibus veluti *quinquies*, v. gr. comp. 324.

इयम् *iyám* f. haec, ea, v. *idám*.

इयाय *iyâ'ya* (r. *i*, v. gr. 393. 397). Dr. 8. 49: *samiyâya*.

इयेष *iyê'ṣa* (r. *iṣ*, v. gr. 393). N. 26. 17.

इरम्मद *irammada* m. fulguratio, fulgetrum. Am.: = *mêg'agyôtis*.

इरा *írâ* f. 1) aqua. 2) potus fervidus. 3) sermo, loquela. 4) terra. Am.: *b'ûvâksurâpsu syât* (cf. *ilâ* et hib. *ire* „ground, land, a field").

इल् *il* 1) 6. par. (*gatâu* K. *śayê gatâu kṣêpê* V.) ire; jaculari; jacere, cubare. 2) 10. par. (*prêraṇê* K. *kṣêpê* V.) mittere, jaculari. (Germ. vet. *îllu*, *illo* — per assimil. ex *ilju* —, nostrum *eile*; cambro-brit. *il* progressio, motus; gr. ἐλάω. Radix sanscr. orta esse videtur ex *ar* — v. *ar ṛ* — mutato *r* in *l* et *a* attenuato in *i*, eâdem ratione quâ supra *it* ex *at* explicavimus.)

इला *ílâ* f. (r. *il* s. *â*) 1) vacca. 2) terra. 3) sermo, loquela. Am. (*gôb'ûvâćah*), cf. *íḍâ*. 4) (in Vêdis) cibus. Ros. Sp. p. 24. 3.

इव *iva* (ut mihi videtur, e stirpe pronom. *i* + *va*, sicut *áva*, *évá* ex *a*, *é* + *va*, v. gramm. comp. 381) sicut. Semper rem cum qua alia comparatur, aut proxime aut aliis vocibus separatum, sequitur; quodsi res quae comparationi inservit, adjectivo instructa est, *iva* plerumque medium inter substantivum et adjectivum locum tenet, vel hoc vel illud sequens. Ex hac adamata et frequentissima constructione fortasse explicandum est, quod nonnumquam adjectivum, quod sensu ad rem comparatam pertinet, formâ et positione ad rem transfertur cum quâ illa comparatur, ut N. 26. 30: *b'rágamána ivá "dityó vapuśá* sicut splendens sol, corpore, pro *b'rágamána ádityа iva vapuśá* corpore splendens (erat) sicut sol, quod poëta dicere videtur velle; cf. quoque In. 1. 29. Nonnunquam redundat, aut adjectivum, praesertim participium praes. adverbii naturâ afficit, e. c. N. 2. 22: *naćirád iva* brevi. H. 2. 16: *tvaramáné 'va ... gagáma* festinanter ivit; 2. 23: *vilaggamáné 'va natá* pudenter inclinata; 4. 1: *prahasann iva ... vaćanam abravít* ridens sermonem dixit. (Hoc adverbium pronominale recognoverim in goth. *hvaiva* quomodo, sive sit dissolvendum in *hva-iva* — quasi *ka iva* — sive in *hvai-'va*; porro in adverbiis goth. in *ba* desinentibus, ut *fróda-ba* prudenter, *hardu-ba* dure; et in adverbiis lit. in *ipō* vel *ip* desinentibus, ut *taipō* vel *taip* sic, quasi *ta iva*, *kaipō* vel *kaip* quomodo? quasi *ka iva*, v. gr. comp. 383.)

1. इष् *iś* 4. par. ire. (Huc retulerim gr. ἀΐσσω, quasi *á-iśyámi*, assimilatione mutato *y* in σ, v. gramm. comp. 501.)

c. *anu* 1. par. interdum âtm. quaerere. N. 11. 18: *anvéśamáná*; 12. 10: *anvéśatí*; 12. 30: *anvéśasi* (v. *iś* 6. praef. *anu*).

c. *pra* caus. (*préśayámi*) mittere. In. 5. 32. H. 1. 47. N. 3. 7. — c. *pra* praef. *sam* caus. (*sampréśayámi*) id. H. 4. 30.

2. इष् *iś* 6. par. (in special. temp. substituitur *ić*, gr. 301, praet. red. *iyéśa*, gr. 393) desiderare, velle. Br. 2. 3. 3. 4. N. 9. 32. 26. 17. — Part. *iśṭá* desideratus, carus, dilectus. Br. 2. 25. N. 12. 96. 16. 32. B'. 18. 64. (Gr. προ-ΐσσο-μαι, προ-ΐκ-της, προ-ΐξ sicut supra ἀΐσσω; ἰό-της, ἵ-μερος, nisi utrumque ad *ί* q. v. pertinet; v. etiam *ić* et Pott. 1. 269. Cf. etiam slav. *isk-a-ti* quaerere, lit. *jêśk-ó-ti* id., v. Miklosich p. 34.)

c. *anu* quaerere. B'. 2. 49. Man. 11. 232. Dr. 8. 38 (cf. *iś* ire, praef. *anu*).

c. *prati* i. q. simpl. Sâ. 3. 12.

इषिका *iśiká* f. v. sq.

इषीका *iśíká* f. (ut mihi videtur, a r. *îkś* videre, s. *ika* in fem., producto *i* in *í*, ita ut sit pro *ikśíká*) pupilla, praesertim elephanti. Am. Scribitur etiam *iśiká*.

इषु *íśu* m. f. (r. *iś* ire, s. *u*) sagitta (cf. gr. ἰ(σ)ός, quo scr. *iśa* exspectaveris).

इषुधि *iśud'i* m. (e praec. et *d'i* tenens, a r. *d'á* s. *i*, v. gr. 575) pharetra. A. 3. 21 (in du.).

इष्ट *iśṭá* part. pass. 1) ab *iś* desiderare. 2) a *yaǵ* deos colere, sacrificare, gr. 546.

इष्टक *iśṭaka* m. et *iśṭaká* f. later coctus. Hit. 39. 1.

इष्टतस् *iśṭatas* adv. (ab *iśṭa* optatum, s. *tas*) ad voluntatem. In. 2. 13.

इष्टि *iśṭí* f. 1) (a rad. *iś* desiderare, suff. *ti*) desiderium. 2) (a r. *yaǵ* s. *ti*) sacrificium. Am.

इष्य *iśya* m. (a r. *iś* desiderare, s. *ya*) ver. Hêm.

इष्वास *iśvâsá* m. (ex *iśu* sagitta et *ása* q. v.) arcus. B'. 1. 4. 17.

इह *ihá* (a stirpe pron. *i* s. *ha*, quod primitive sonuit *d'a* = gr. θα et ṣend. *d'a*) 1) hic, ibi. Br. 1. 21. Dr. 6. 23. N. 5. 10. 11. Br. 3. 5: *iha vá ... utavá prétya* aut hîc (in hoc terrestri mundo) aut post mortem (i. e. in illo mundo). — Locativi *asmin* loco fungitur Sâ. 2. 21: *yadi santí 'ha kéćana* si sunt in

eo quaepiam [vitia]; Ḥit. 104. 15: *iḥa samayê* hoc tempore. 2) huc. In. 4. 6. (ṣend. *id'a* hic; gr. ἰθᾶ vel ἰθαι in ἰθα-γενής, ἰθαι-γενής, cf. Hartung „Casus" p. 117 et M. Schmidt „De pron. gr. et lat." p. 16; goth. *ith* si, nam, vero, gr. comp. 420; fortasse lat. *igi-tur* pro *igi-tus* ex *iḥa* + *tas*, v. gramm. comp. 421.)

ई î.

1. ई *î* 4. âtm. (*gatâu*) ire.

2. ई *î* 2. par. (*kântigativyâptikśêpapraǵanak'âdanêśu*) desiderare; ire; occupare; jaculari; generare; edere. In Rosenii Vêdorum specimine p. 14 invenitur forma âtm. *îmaḥê* quod Rosenius per precamus vertit; non minus tamen quadrat sensus desideramus; sic l. c. p. 24 not. 2: *tamit saḥitva îmaḥê* eum in societatem desideramus. (Gr. ἰό-της, ἵ-μερος, nisi sunt mutilata ex ἰσότης, ἵσμερος, v. 2. *iś*.

ईक्ष् *îkś* 1. âtm. (praet. augm. 1. *âikśê*, gr. 287. Hanc radicis formam ortam esse puto ex *akś*, unde *akśa* et *âkśi* oculus et radix gr. ᾿ΟΠ) videre, intueri, spectare. B'. 6. 29. Pat. 10: *âikśata*; In. 5. 39. (Vocibus quas supra cum *akśa* comparavimus, addendum est goth. *haih-s*, th. *haiha* unoculus, de quo egimus in gr. comp. 308 annot.)

c. *ad'i* id. Ḥit. 129. 22.

c. *apa* 1) respicere, considerare. Râm. III. 3. 58. 20: *yayâ nâ 'pêkśyatê râǵâ*. 2) exspectare. Ur. 22. 8 infr. 64. 4.

c. *ava* 1) videre, intueri, observare. Ḥ. 1. 50. 2. 6. A. 4. 38. N. 23. 11. Pat. 25. 2) respicere. Br. 3. 14. N. 12. 16. Sâ. 4. 33. — c. *ava* praef. *anu* (*anvavêkś*) 1) videre. Râm. III. 70. 59: *vipradrutân sarvân yût'apân anvavâikśata*. 2) contemplari. Man. 6. 65: *sûkśmatâńćâ 'nvavêkśêta*. — c. *ava* praef. *prati* (*pratyavêkś*) 1) videre. 2) respicere. Râm. I. 29. 28: *na d'armam pratyavêkśatê*. — c. *ava* praef. *sam* (*sańvêkś*) 1) videre. G'at. 19: *mad'unaṅ samavêkśya kâlatâm*. 2) visitare. G'at. 13: *kim itiča mâń samavêkśasê na dînâm*.

c. *ut* videre, conspicere, intueri. A. 6. 6. Sâ. 5. 63.

c. *upa* 1) id. N. 22. 5. 2) ignoscere, indulgere, tolerare. Maḥ. Exord. 137: *dyutâdîn anayân . . . upâikśata*. 3) spernere, repudiare, negligere. Râm. III. 66. 24: *ćiran nâ 'rḥati mâm upêkśitum*.

c. *nis* (*nir*) conspicere, intueri, spectare, contemplari. Ḥ. 4. 41. B'. 1. 22. Sâ. 4. 32: *nirîkśamâṇâ* (sic cum ed. Calc. legendum pro *nirîkśyamâṇâ*).

c. *pari* explorare. N. 24. 3: caus. Man. 7. 194: *tâńća samyak parîkśayêt*.

c. *pra* i. q. simpl. In. 2. 26. Dr. 2. 1: *prêkśamâṇâ* (sic cum ed. Calc. pro *prêkśyamâṇâ* legendum). — Part. praes. p. invenitur. Ḥ. 3. 7: *prêkśatyâs tê*. — c. *pra* praef. *anu* (*anuprêkś*) id. Dr. 5. 23. — c. *pra* praef. *ab'i* (*ab'iprêkś*) intueri, adspicere. Dr. 8. 39. 9. 18. — c. *pra* praef. *â* (*âprêkś*) i. q. simpl. Ḥ. 3. 21. — c. *pra* praef. *sam* (*samprêkś*) id. N. 6. 2. 19. 36. Br. 2. 18. B'. 6. 13. — c. *pra* praef. *ab'i* + *sam* (*ab'isamprêkś*) id. Ḥ. 2. 28. Dr. 8. 57.

c. *prati* exspectare. In. 1. 13. N. 20. 17. M. 39. — c. *prati* praef. *sam* (*sampratîkś*) id. Râm. III. 76. 29: *tvân nagarî sampratîkśatê*.

c. *vi* videre. N. 26. 21. B'. 11. 22. — c. *vi* praef. *ab'i* (*ab'ivîkś*) id. — c. *vi* praef. *ut* (*udvîkś*) 1) id. Râm. III. 48. 80. 2) respicere. Râm. III. 45. 33: *udvîkśamâṇâ b'artâram*. — c. *vi* praef. *upa* (*upavîkś*) i. q. simpl. Râm. III. 45. 33. — c. *vi* praef. *prati* (*prativîkś*) id. Râm. I. 14. 37.

c. *sam* 1) videre, observare. Ḥ. 4. 5. 26. N. 16. 9. 23. 5. 2) respicere. Br. 2. 32.

ईक्षण *íkśaṇa* n. (r. *îkś* s. *ana*) 1) visus, conspectus. Hit. 129. 19. 2) oculus. N. 11. 27. 12. 30. 16. 21.

ईङ्ख् *îṅk'* 1. par. (scribuns *îk'*, gr. 110[a]) ire, transire. In dialecto vêd. haec radix etiam cl. 10[mae] normam sequitur, e. c. *ya îṅk'ayanti parvatân* qui transeunt montes, v. Ros. Sp. p. 9. not.

ईज् *îǵ* 1. âtm. (*gatâu* K. *kutsê gatâu* V.) ire; contemnere, reprehendere.

ईजे *îǵê* v. *yaǵ*.

ईञ्ज् *îṅǵ* 1. par. âtm. (scribunt *îǵ*, gramm. 110[a]) i. q. *îǵ*.

ईड् *îḍ* 2. par. 10. âtm. laudare, celebrare. In Vêdis invenitur forma *îl* cl. 2. âtm. mutato *ḍ* in *l*, nisi vice versâ *îḍ* ortum est ex *îl*. Ros. Sp. p. 10. 1: *tvâm ... martâsa îlatê* te homines celebrant.

ईड्य *î'ḍya* (r. *îḍ* s. *ya*) laudandus, celebrandus. Dr. 5. 3. B'. 11. 44.

ईति *îti* f. (ut videtur, a r. *î* s. *ti*) 1) temporis calamitas. 2) habitatio in exteris locis. Am. (*ḍimbapravâsayôś*).

ईदृक् *îdṛk* v. sq.

ईदृश् *îdṛ'ś* (nom. m. n. *îdṛk*, f. *îdṛśî*, e stirpe pron. *i*, producto *i* in *î*, et *dṛś* = gr. λίκ in ὁμῆλιξ, v. gr. 263 et gr. comp. 415) talis. B'. 11. 49.

ईदृश *îdṛ'śa* (e stirpe pron. *i*, producto *i* in *î*, et s. *dṛśa*, prâcr. *disa* vel *risa* = gr. λικο in τηλίκος etc., goth. *LEIKA* in *hvêleik'-s* qualis? nostro *welcher*, *svaleik'-s* talis, nostro *solcher*; slav. *liko*, nom. m. *likŭ* e. c. *tolikŭ* talis; lat. *li* in *tâlis*, *quâlis*, v. gr. comp. 415 sq.) talis. N. 13. 72. 19. 15. B'. 6. 12.

ईन्त् *înt* 1. par. (*band'anê*, scribitur *ît*) ligare.

ईप्स् *îps* desid. irr. a r. *âp* q. v., gr. 477.

c. *pari* quaerere. Dr. 8. 8.

ईप्सा *îpsâ* f. (a praec. s. *â*) desiderium adipiscendi, perficiendi. Sâ. 1. 11.

ईप्सु *îpsú* (ab *îps* s. *u*) adipiscendi cupidus.

ईयिवांस् *îyivá'ṅs* (part. praet. redupl. a rad. *i*, suff. *vâṅs vas*, gr. 577) qui ivit. N. 11. 33.

1\. ईर् *îr* 2. âtm. (*gatâu* K. *kampagatyôś* V.) ire; tremere, commoveri, v. sq. (Huc traxerim lat. *îra*, ita ut a motu animi sit nominatum — cf. *îrkśy* et *îrśy* —; scr. *îr* autem ex *ar ṛ* ortum esse videtur.)

2\. ईर् *îr* 1. et 10. (cl. 10 est caus. praec.) par. mittere, emittere, e. c. *śabdam* sonum, *vâćam*, *giram* sermonem. N. 5. 30. 17. 50. Man. 11. 35. Sâ. 5. 33.

c. *ut* mittere, emittere. A. 9. 12: *vaǵram astram udîraya*. Râm. II. 56. 15: *dînâm vâćam udîrayan*.

c. *pra* 1) mittere. Hit.: *kâlaprêrita*. 2) dirigere, flectere, regere. Ur. 4. 5: *aśvân prêraya*; Śak. 29. 1: *nayanê prêrayantya*.

c. *sam* 1) i. q. simpl. Sâ. 5. 36. 2) commovere, agitare. H. 1. 9.

ईर्क्ष्य् *îrkśy* 1. par. (*îrśâyâm*, equidem syllabam *ya* hujus radicis, quae in temp. gen. nondum inventa est, pro charactere 4. cl. habuerim, ita ut *îrkś* sit radix, quae varietas est simplicioris formae *îrś*, unde *îrśita* q. v., porro substant. *îrśâ* et adject. *îrśu*. *îrś* autem ex *îr* adjecto *ś* ortum esse videtur, quum sibilantes saepe simplicioribus radicibus adjungantur; cf. e. c. *mâs*, *b'âs* cum *mâ*, *b'â*, et *môkś* cum *muć*) invidere.

ईर्म *îrmá* n. vulnus. Am.

ईर्षा *îrśâ* f. (v. *îrkśy*) invidia. Scribitur etiam *îrśyâ*. Hit. 15. 5.

ईर्षित *îrśitá* (part. perf. pass. a r. *îrś* — v. *îrkśy* — s. *ta*) cui invidetur. Hit. 28. 19.

ईर्षु *îrśu* (v. *îrkśy*) invidus, invidens. Hit. 13. 3.

ईर्ष्य् *îrśy* 1. par. (v. *îrkśy*) invidere.

ईर्ष्या *îrśyâ'* f. invidia. Am. (v. *îrśâ*).

ईल् *îl* v. *îḍ*.

ईलित *îlitá* (part. perf. pass. praec. s. *ta*) celebratus. Am.

ईश् *îś* 2. âtm. dominari, imperare, Wils. „to possess power, property or authority". (Fortasse huc pertinet goth. *aigan* habere cum guṇâ et anomalâ mediâ pro aspiratâ, quam ex scr. *ś* et gr. *κ* exspectaveris [v. gr. comp. 89]; germ. vet. *eigan* possessio, adj. *eigan* proprius, nostrum *eigen*; *êh-t*, th. *êh-ti* f. possessio, facultas, substantia, opes, reditus, praedium.)

ईश *îśá* m. (r. *îś* s. *a*) 1) dominus. In. 5. 32. Su. 3. 19. 2) cognomen Śivi. Am.

ईशान *î'śâna* et *îśâná* m. (part. praes. a r. *îś* s. *âna*) nomen Śivi. Dêv. 8. 23.

ईशानी *îśânî* f. (fem. praec.) nomen Durgae, Śivi uxoris. Dêv. 8. 21.

ईश्वर *îśvará* m. (r. *îś* s. *vara*) 1) dominus. Ḣ. 3. 1. N. 2. 6. Bʻ. 4. 6. 2) nomen Śivi. Am. 3) adj. potens, capax, par, cum infin. Dêv. 1. 64. Ḥit. 75. 14.

ईश्वरी *îśvarî* f. (fem. praec.) 1) domina. 2) nomen Durgae, v. *îśânî*.

1. ईष् *îś* 1. par. (*uńćê*) spicas colligere.

2. ईष् *îś* 1. âtm. (*gatidarśanahinsâdânêśu* K. *dânêkśahinsê sarpaṇê* V.) ire; videre; ferire, occidere; dare.

ईषत् *îśát* paululum (praesertim in initio compositorum). Dêv. 4. 11: *îśatsahâsa*; 7. 2: *îśaddʻâsa*.

ईषदुष्ण *îśaduśṇa* (e praec. et *uśṇa* calidus) tepidus. Ḥêm.

ईह् *îh* 1. âtm. 1) desiderare. 2) adniti, contendere, quaerere, petere. Bʻ. 7. 22. 16. 12. (Huc trahi possit gr. ἰσχύς, ita ut sit pro ἰχύς, propter adamatam conjunctionem litterarum σ et χ.)

c. *sam* 1) desiderare, *samîhita* n. optatum, desiderium. Ḥit. 44. 7. 2) assequi, adipisci. Ḥit. 103. 2. 3) peragere, perficere. Râm. I. 11. 33: *yaǵńakarma samîhantâm bʻavantaḣ*.

ईहा *îhâ* f. (r. *îh* s. *â*) 1) desiderium. 2) nisus, appetitus, consectatio. Ḥit. 37. 6: *vittêhâ*.

ईहामृग *îhâmṛga* m. (e praec. et *mṛga*) lupus. Am.

उ *u*.

1. उ *u* 1. âtm. (*śabdê*) sonare.

2. उ *u* particula enclitica quae in classica lingua tantum cum *kim*, *na* et *áťa* conjuncta invenitur, *nó* et *aťó* idem valent ac simplices formae *na*, *aťa*; *kimu* autem significat 1) quanto magis. Ḥit. 4. 11: *êkâikam apy anarťâya kimu yatra ćatuśṭayam*; Ur. 7. 17. 2) utrum, in prioris sententiae parte, et an in posteriore. Kaťak. apud Poleium p. 16. 8: *katʻan nu tad viǵânîyâñ kimu bʻâti vibʻâti vâ*. In dialecto vêdica haec particula saepe conjungitur cum pronominibus, sine certâ, quae demonstrari possit, significatione, solum, ut videtur, ad orationis vim augendam, quâ in re cum particula *it* q. v. convenit. E. c. Kaťak. ed. Pol. p. 4. 3 infr.: *pra tê bravîmi tadu nibôdʻa*; 13. 5 infr.: *tadu nâ 'tyêti kaśćana*; sic etiam l. c. 17. 11; 14. 4: *sa êvâ 'dya sa-u śvaḣ*; Kênôp. 155. 2: *ka-u dêvô yunakti*. In antiquioribus Vêdorum partibus haec particula etiam cum praepositionibus et verbis conjuncta invenitur; Ros. Sp. p. 6. śl. 1: *udu* saepius; *abʻâdu*. (Cf. de hac particula Lassenium ad Ḥit. p. 4 et Frider. Windischm. Sañkara p. 75.)

उंह् *uńh* 1. par. (*ardê* scribunt *uh*, gr. 110ᵃ)) vexare.

उक्त *uktá*, *uktavant* v. *vać*.

उक्ति *ukti* f. (r. *vać* dicere, s. *ti*) sermo, loquela. Ḥit. 3. 3.

उक्ष् *ukś* 1. par. conspergere, humectare. Sâ. 6. 5 *śôṇitôkśitâ* sanguine conspersus. (Lit. *ûkana* tempestas pluvia, cf. etiam bib. *uisg*, *uisge* „water, a river", *uisgeach* „aquatic, watery, fluid, moist, pluvial", transpositis litteris *k*, *ś*, nisi *uisg* pertinet ad r. *viś* irrigare.

उक्षन् *úkśan* m. (ut videtur a r. *ukś* conspergere — v. *vṛśa* — s. *ân*, *an*) bos, taurus, in Vêdis etiam equus. Ros. Sp. p. 8. 5. (Goth. *auhsa*, th. *auhsan*, germ. vet. *auhso*, th. *auhson*, *auhsun*, nostrum *Ochs*, *Ochse*, th. *Ochsen*; v. gr. comp. 924. 925.)

1. उख् *uk'* 1. par. (*gatâu*) ire (cf. *uṅk'*).

2. उख् *uk'* 1. par. (*śôśaṇâlamarťayôś*) exsiccari; ornare.

उखा *uk'á* f. olla. Am.

उग्र *úgra*, vêd. *ugrá* 1) durus, asper, horrificus, terrificus. Su. 1. 7. In. 1. 4. B'. 11. 30. 31. 2) m. nomen Śivi.

उग्रदर्शन *ugradarśana* (Bah. e praec. et *darśana* n. visus, adspectus, a r. *darś dṛś* videre, s. *ana*) horrificus conspectu, horrificam speciem habens. Su. 2. 24.

उग्रशासन *ugraśâsana* (Bah. ex *úgra* et *śâsana* n. jussus, a r. *śâs* s. *ana*) asperum, severum jussum habens. Su. 2. 9.

उङ्ख् *uṅk'* 1. par. (*gatâu*) ire.

उच् *uć* 4. par. (*samavâyê* K. *samavâyanê* V.) convenire, congredi.

उचित *ućitá* (a praec. s. *ta*) 1) congruus, conveniens. Hit. 14. 13. 18. 14. 24. 3. 43. 22. 2) dignus, merens. N. 16. 16. H. 1. 33 *a* et *b*. 3) expertus. N. 23. 22.

उच्च *uććá* (a praep. *ut* s. *ća*) altus. Am. (Hib. *uchdan* „a hillock", cambro-brit. *uched* „élevé". Pict. p. 21; cf. etiam gr. comp. 296 fin.)

उच्चण्ड *uććaṇḍa* (r. *ćaṇḍ* irasci, praef. *ut* s. *a*) celer. Am.

उच्चय *uććaya* v. *śilôććaya*.

उच्चार *uććârá* m. (r. *ćar* ire, praef. *ut* s. *a*) excrementum. Am.

उच्चारण *uććâraṇa* n. (r. *ćar* in forma caus. s. *ana*) pronuntiatio. Dêv. 10. 9.

उच्चैःश्रवस् *uććâiśśravas* m. (Bah. e sq. et *śravas* auris) Indri equus. Am.

उच्चैस् *uććâis* adv. (instr. pl. ab *uććá* q. v. gr. 615) clare, clarâ voce. N. 11. 2.

उच्छिष्ट *úććiśṭa* v. *śiś* praef. *ut*.

उच्छृङ्खल *úććṛṅk'ala* (Bah. ex *ut* et *śṛṅk'ala* vel *śṛṅk'alâ* catena, vinculum) effrenatus, indomitus. Hit. 97. 11.

उच्छेद *uććêda* m. (r. *ćid* scindere, praef. *ut* s. *a*) exstinctio, eversio, excidium. Hit. 67. 19: *sarvapaśûććêdaś kriyatê*.

उच्छोषण *uććôśaṇa* m. (r. *śuś* siccari, in forma caus., praef. *ut* s. *ana*, v. euph. gr. 61 et 94[a]) exsiccans. B'. 2. 8.

उच्छ्रय *uććraya* m. (r. *śri* ire, praef. *ut* s. *a*) altitudo. Am.

उच्छ्राय *uććrâyá* m. (r. *śri* ire, praef. *ut* s. *a*) id. Am.

उच्छ्रित *uććrita* v. *śri* praef. *ut*.

उच्छ्वसित *uććvasita* v. *śvas*.

उच्छ्वास *uććvâsá* m. (r. *śvas* praef. *ut* s. *a*) respiratio, halitus. Ur. 68. 10.

उछ् *uć* 6. par. (*nivâsê* K. *varǵanê banďanê samâpanê atikramê* V.) habitare; relinquere; ligare; finire; transgredi.

उज्जासन *uǵǵâsana* n. (r. *ǵas* praef. *ut* s. *ana*) occisio, caedes. Am.

उज्जृम्भ *uǵǵṛmb'a* (r. *ǵṛmb'* oscitare, praef. *ut* s. *a*) apertus, expansus, florens. Hêm.

उज्ज्वल *uǵǵvala* (r. *ǵval* praef. *ut* s. *a*) adj. 1) nitidus, splendidus. Ur. 73. 2 infr. Up. 4. 2) apertus, expansus, florens. — subst. m. amor. Am.

उज्झ् *uǵǵ'* 6. par. relinquere. Ur. 44. 5. Śak. 14. 2 infr.

उञ्छ् *uńć* 1. par. (scribunt *uć*, gr. 110[a]) spicas colligere. Man. 3. 100: *śilân uńćan*.

उठ् *uť* 1. par. (*upag'âtê*) ferire, percutere.

उड्डीन *uḍḍîna* n. (r. *ḍî* praef. *ut* s. *na*) actio evolandi. Am.

उडुम्बर *uḍúmbara* n. cuprum. Mêd. Scribitur etiam *úḍúmbara* et *udúmbara*.

उत् *ut* praep. praef. sursum. (Gr. ὕσ-τερος, ut mihi videtur ex ὕτ-τερος = *úttara*; hib. *uas*, quod separa-

tum usurpatur et *os*, *ois* tanquam praefixa, e. c. in *os-car* „a leap, bound" quasi scr. *uććara*, *os-nadh* „a sigh, a groan" quasi scr. *unnâda*, *os-griobhan* „an epigram", *ois-gribhin* *) „a superscription"; respicias etiam formam *oin*, cambro-brit. *yn*, in *oin-mhid*, *yn-wyd* stultus, fatuus = scr. *unmada*, v. gr. 58 et Pictet p. 88; etiam *udh* in *udh-bhairt* „an offering, a sacrifice" — a r. scr. *b'ar b'ṛ*? — nonnullisque aliis ab *udh* incipientibus vocabulis huc pertinere videtur; in dialecto bret. praeter *uch* et *och*, quae ex scr. *ućća* orta esse puto, inveniuntur formae *ut*, *ud* et *uz*, quae egregie cum scr. *ut* conveniunt; in goth. *ût* ex, germ. vet. *ûz*, nostro *aus*, si cum *ut* cohaerent, offendit vocalis producta contra tritam linguarum degenerantium rationem, quâ fere semper vocales fortiores in debiliores transeunt, non vice versâ.)

1. उत *utá* vel, aut. Śak. 46. 4; Ḣit. 101. 17; v. *utavâ*, *utâhô* et *utâhôsvit*. Interdum redundans aut solum ad orationis vim augendam positum videtur, e. c. Ḣ. 4. 46: *râudrê muhûrtê rakśâṅsi prabalâni b'avanty uta*.

2. उत *utá* v. r. *vê*.

उतवा *utavâ* (ex *uta* et *vâ*) aut. Br. 3. 5.

उताहो *utâhô* (ex *uta* et *ahô*) aut, an. N. 12. 73. 120.

उताहोस्वित् *utâhôsvit* (e praec. et *svit*) id. N. 19. 29.

उत्क *útka* (ut videtur, a praep. *ut* s. *ka*, cf. *ućća*) desiderans, desiderio flagrans. Pat. 23.

उत्कट *utkaṭá* (e praep. *ut* s. *kaṭá*, v. gr. 584. 29) 1) multus. Ḣit. 23. 15. 2) ebrius, furiosus. Ḣ. 4. 38. N. 13. 8. 3) m. elephantus coitûs appetens.

उत्कण्ठा *utkaṇṭ'â* f. (r. *kaṇṭ'* s. *â*) animi demissio, animus afflictus, tristitia moeror; desiderium. Ur. 13. 1 infr. 62. 4.

उत्कण्ठित *utkaṇṭ'ita* (a praec. s. *ita*, nisi directe a r. *kaṇṭ'* s. *ta*) moerore afflictus, animo demissus. Râm. III. 55. 39: *paśyâmi ǵanam utkaṇṭ'itam purê*; III. 49. 5: *utkaṇṭ'itâ tê mâtê 'yam*.

उत्कम्प *utkampa* m. (r. *kamp* s. *a*) tremor. Pat. 20.

उत्कर *utkará* m. (ex *ut* et *kara* faciens, a r. *kar kṛ* s. *a*) fasciculus. In. 5. 6.

उत्कर्ष *utkarśa* m. (r. *karś kṛś* trahere, s. *a*) excellentia. Ḣit. 52. 9. 91. 19. Śak. 32. 7.

उत्कलिका *utkalikâ* f. (r. *kal* s. *ikâ*) i. q. *utkaṇṭ'â*. Am.: *utkaṇṭ'ôtkalikê samê*.

उत्कुण *utkuṇa* m. (r. *kuṇ* sonare, s. *a*) pediculus.

उत्क्रुष्ट *utkruśṭa* v. *kruś* praef. *ut*.

उत्क्रोश *utkrôśa* m. (r. *kruś* clamare, s. *a*) haliaeetus. Am.

उत्क्षेपण *utkśêpaṇa* n. (r. *kśip* conjicere, s. *ana*) levatio, allevatio. Śak. 22. 6 infr.

उत्त *uttá* (r. *und* madidum esse, s. *ta*, v. gr. 548) madidus, humidus. Am.

उत्तंस *uttaṅsa* m. (r. *taṅs* ornare, s. *a*) 1) annulus auricularis. 2) crista. Am.

उत्तम *uttamá* (a praep. *ut* s. superl. *tama*) summus, supremus; optimus, praestantissimus; pulcherrimus. Br. 2. 13. N. 17. 5.

उत्तमर्ण *uttamarṇa* m. (Baḣ. ex praec. et *ṛṇa* debitum) creditor. Am.

उत्तमाङ्ग *uttamâṅga* n. (Karm. ex *uttamá* summus et *aṅga* membrum) caput. Am.

उत्तर *úttara* (a praep. *ut* s. comp. *tara*) adj. 1) superior. 2) septentrionalis. Su. 3. 26. Instr. *uttarêṇa* adv. septentrionem versus. Su. 3. 23. Sâ. 5. 108. — subst. n. responsum. N. 17. 30 (gr. ὕστερος v. *ut*).

उत्तरापथ *uttarâpat'a* m. (ex *uttarâ* f. septentrio et *pat'a* in fine compos. pro *pat'in* via) terra septentrionalis, cf. *dakśiṇâpat'a*.

उत्तरायण *uttarâyaṇa* n. (Baḣ. ex *úttara* et *âyana* via, mutato *n* in *ṇ*, v. gr. 94[a]) annot.) anni dimidium, quo sol borealem polum percurrit. B'. 8. 24.

---

*) Forma *ois* ex vi attractionis explicaverim quam *i* vel *e* sequentis syllabae in antecedentem exercere potest.

उत्तरीय *uttarîya* n. (ex *úttara* s. *îya*) vestis superior. In. 5. 15. N. 20. 2.

उत्तरोत्तर *uttaróttara* n. (Dvandv. ex *úttara* responsum + *úttara*) altercatio, ad litteram: responsum et responsum, „Antwort auf Antwort", Wils. „a reply to an answer". Hit. 21. 3.

उत्तरोत्तरम् *uttaróttaram* adv. (ex *úttara* n. superius + *úttara*) magis magisque. Hit. 20. 20.

उत्तान *uttâná* (r. *tan* s. *a*) 1) tenuis, vadosus, non profundus. 2) sursum, in sublime conversus, Mêd. v. sq.

उत्तानशय *uttânaśaya* m. (e praec. et *śaya* jacens, dormiens) infans. Am.

उत्ताप *uttâpa* m. (r. *tap* urere, s. *a*) aestus, calor, ardor; trop.: ardor animi. Hit. 89. 20.

उत्तुङ्ग *uttuṅga* (ex *ut* et *tuṅga* altus) altus. Ur. 73. 4 infr.

उत्थापय् *utt'âpay*, *utt'âya*, *utt'ita* v. *st'â* praef. *ut*.

उत्पत्ति *utpatti'*f. (r. *pad* s. *ti*) origo. Dêv. 1. 1 (cf. *utpâdana* et v. *pad* praef. *ut*, unde intelligitur, hoc vocabulum non ex *pat* sed ex *pad* ortum esse).

उत्पल *utpala* n. (r. *pal* s. *a*) 1) flos, in universum. 2) lotus flos. 3) lotus caerulea (nymphaea caerulea.

उत्पाटिन् *utpâṭin* (r. *paṭ* ire, in forma caus., s. *in*) extrahens, evellens. Hit. 49. 8.

उत्पात *utpâ'ta* m. (r. *pat* s. *a*) 1) actio exsurgendi, exsiliendi. Hit. 36. 18: *pâtôtpâtâ manuśyânâm*; A. 4. 40: *praćamôtpâtê hayânâm*. 2) prodigium, portentum. Am. Dêv. 12. 7.

उत्पादक *utpâdaka* (r. *pad* in form. caus. s. *aka*) qui producit, generat. Hit. 84. 2.

उत्पादन *utpâdana* n. (r. *pad* in forma caus. s. *ana*) generatio. Hit. 50. 12.

उत्फुल्ल *utp'ulla* (r. *p'al* s. *na*, assimilato *n* antecedenti *l*, debilitato *a* in *u*, v. gr. 552) expansus, apertus (de floribus).

उत्फुल्लनयन *utp'ullanayana* (Bah. ex praec. et *nayana* oculus) late diductos oculos habens. In. 2. 26. Br. 3. 21.

उत्फुल्ललोचन *utp'ullalóćana* (Bah. ex *utp'u*[...] *lóćana* n. oculus) i. q. praec. In. 5. 40.

उत्स *utsá*, vêd. *útsa* m. (ut videtur, a r. *und* [...] fons. Am.

उत्सङ्ग *utsaṅga* m. (r. *saṅǵ* s. *a*) i. q. *aṅka* i. [...] mium. Sâ. 5. 69.

उत्सन्नोत्सवयज्ञ *utsannôtsavayaǵńa* (Bah. [...] *sanna* eversus, exstinctus — a rad. *sad* q. v. [...] *utsavayaǵńa* — *utsavá* festum + *yaǵńa* [...] ficium) eversa, disturbata festa et sacrificia [...] Su. 2. 22.

उत्सर्ग *utsárga* m. (r. *sarǵ sṛǵ* praef. *ut* relin[...] s. *a*) 1) relictio. N. 10. 12. 13. 2) datio, donati[...] gitio. Sâ. 1. 68. 3) alvi dejectio. Hit. 86. 9: [...] *śôtsargaṅ kṛtvâ*.

उत्सव *utsavá* m. (r. *su* aut *sû* s. *a*) festum. In[...] Su. 2. 1. 22.

उत्सादन *utsâ'dana* n. (r. *sad* in form. caus. s. [...] 1) exstinctio, excidium. 2) purificatio unguentis su[...]

उत्साह *utsâha* m. (r. *sah* s. *a*) 1) facultas, p[...] vis. N. 19. 36. 2) contentio, labor. Dr. 8. 56.

उत्सुक *utsuka* (ex *ut* et *suka* quod separatu[...] invenitur et fortasse a partic. insep. *su* des[...] 1) adj. desiderans, desiderio confectus. Ur. 8. 3. [...] 65. 7. 9. N. 21. 7. Śak. 51. 3. 2) subst. in fine c[...] Bah. e. c. *nirutsuka* liber a desiderio. Śak. [...] *mamâ 'pi kaṇvasutâm anusmṛtya mṛg*[...] *prati nirutsukań ćêtań*; A. 10. 14. — *samu*[...] qui est cum desiderio, desiderio confectus. Ur. [...]

उत्सूर *utsûra* m. (ex *ut* et *sûra* sol) vespera, cre[...] lum. Hêm.

उत्सृष्ट *utsṛṣṭa* v. *sarǵ sṛǵ* praef. *ut*.

उत्सेध *utsêd'á* m. (r. *sid'* ire, s. *a*) 1) altitudo. 2) corpus. Am.

उद् *uda* n. (r. *und* s. *a*) aqua (praesertim in initi[...] positorum, e. c. *udad'i*). (Cf. lat. *unda*, *ar-un*[...] „ad undam crescens" de Pottii sententia, qui etia[...]

syllabam úd vocis, pal-us, pal-úd-is huc refert, ita ut significet τοῦ πηλοῦ aquam; anglo-sax. ydhu unda, slav. voda aqua, lit. wandû, th. wanden, v. gr. comp. 926 et cf. scr. udanyā́, udanvánt; gr. ὕδος, ὕδωρ, ὑάδες; goth. vatô, th. vatan aqua, germ. vet. wazar. E germ., slav. et lit. formis collegerim sanscritum uda et und correpta esse ex vada et vand, sicut e. c. suptá e svapta; v. und.)

उदक udaká n. (a praec. s. ka, nisi directe a r. und s. aka) aqua. Ḥ. 1. 16. Bʿ. 2. 46.

उदक्या udakyā́ f. (a praec. s. ya in fem.) mulier menstruans. Am.

उदग्र udagra (Baḥ. ex ut et ágra cuspis) 1) altus. Am. 2) vehemens, acer, intentus. Ur. 91. 10.

उदच् údáć (in casib. fortibus údáńć, nom. m. udáñ, f. udîćî, n. udák; a r. ańć ire, praef. ut, v. gr. 179) septentrionalis. Am.

उदधि udadʿí m. (ex uda aqua, et dʿi tenens, a r. dʿâ s. i) mare.

उदन्त údanta m. (ex ut + anta) nuntius, notitia, cognitio. Am.

उदन्या udanyā́ f. (hoc vocabulum et sq. udanvánt descendere videntur a vêdico primitivo udán aqua, cui respondet goth. vatan et lit. wanden; v. gr. comp. 926) sitis. Am.

उदन्वत् udanvánt m. (a vêdico udán aqua — v. praec. — s. vant vat) mare. Am.

उदपान udapâna m. n. (Baḥ. ex uda aqua et pâna n. potus) puteus. Bʿ. 2. 46.

उदय udayá m. (r. i praef. ut oriri, s. a) ortus (stellarum) v. sq.

उदयन udáyana n. (r. i praef. ut oriri, s. ana) i. q. praec. In. 5. 5.

उदर udára m. (r. ar r praef. ut s. a) venter (lat. uterus).

उदर्क udarká m. futurum tempus. N. 12. 92. 21. 28. Sâ. 6. 42. (Ut videtur, ex arka sol, praef. ut, ita ut primitive significet solis ortum sequens tempus.)

उदवसित udavasita n. (secundum Wils. ex uda aqua et vasita tectus, ita ut significet tectum, munitum ab aqua) domus. Am.

उदार udârá (r. ar r praef. ut s. a) 1) munificus, liberalis. Bʿ. 7. 18. 2) magnus. Am.: dâtṛmahatôḱ.

उदासीन udâsîna v. âs praef. ut.

उदाहरण udâharaṇa n. (r. har hr praef. ut + â s. ana) dictum, effatum, sententia. Ur. 25. 16.

उदाहार udâhâra m. (r. har hr praef. ut + â) id. Am.: = upôdgʿâta q. v.

उदित uditá v. i praef. ut.

उदीची udîćî f. (fem. τοῦ udáńć, v. gr. 180) septentrionalis plaga. Dr. 3. 7.

उडुम्बर udúmbara 1) m. ficus glomerata. N. 12. 4. 2) n. cuprum, aes cyprium. Am. (v. uḍúmbara).

उद्गत udgata v. gam praef. ut.

उद्गम udgama m. (r. gam ire, s. a) 1) actio exsurgendi, se in altum tollendi. Śak. 7. 13: âǵyadʿûmôdgama. 2) proventus, ortus, germinatio, (Aufgehen). Ur. 75. 17: puṣpôdgama; Ḥit. 90. 4: kîṭapakṣôdgama.

उद्गाढम् udgâḍʿam (r. gâh praef. ut s. ta cum signo accus.) valde, ultra modum. Am.

उद्गार udgârá m. (r. gar [gṛ] deglutire, praef. ut s. a) actio evovendi, ejiciendi ex ore. Am. Ḥit. 101. 16: kaṭʿôdgâra.

उद्गीत udgîtʿá m. (r. gâi s. tʿa) pars Sâma-Vêdi. Dêv. 4. 9.

उद्घाटित udgʿâṭita v. gʿaṭ praef. ut.

उद्घाटिन् udgʿâṭin (r. gʿaṭ se movere, praef. ut s. in) surgens, assurgens, se attollens. Śak. 4. 12: udgʿâṭinî bʿûmiḱ.

उद्देश uddêśa m. (r. diś monstrare, praef. ut s. a) 1) monstratio, descriptio. In. 4. 16. 2) regio. Ḥ. 1. 16. N. 10. 18.

उद्देशतस् uddêśatas adv. (a praec. s. tas) monstrationis causâ, speciminis vice. Bʿ. 10. 40.

उद्धरण uddʿaraṇa n. (r. har hr praef. ut s. ana) actio extrahendi. Ḥit. 13. 7.

उद्धर्ष *udd'arśa* m. (r. *harś hṛś* gaudere, praef. *ut s. a*) festum. Am.

उद्धव *udd'ava* m. (r. *d'u* vel *d'ú s. a*) festum. Am.

उद्धान *udd'âna* n. (ut videtur ex *udd'mâna*, q. v., ejecto *m*) focus, furnax. Am.

उद्धान्त *udd'ânta* m. elephantus, tempore quo coïtum appetit, elapso. Am.

उद्धार *udd'ârá* m. (r. *har hṛ*, nisi *d'ar d'ṛ*, praef. *ut s. a*) debitum, aes alienum. Am.

उद्धृत *udd'ṛta* v. *har hṛ* praef. *ut*.

उद्ध्मान *udd'mâna* n. (r. *d'mâ* flare, *s. ana*) focus, furnax; v. *udd'âna*.

उद्भव *udb'ava* m. (r. *b'û* esse, existere, praef. *ut s. a*) ortus, origo. N. 13. 10. A. 5. 24.

उद्भिज्ज *udb'iģģa* (ex *udb'id* germinatio et *ģa* natus) progerminando natus. Man. 1. 46. V. sq.

उद्भिद् *udb'id* (r. *b'id*) 1) f. actio progerminandi (v. praec.). 2) adj. progerminans. Am.

उद्भिद् *udb'ida* (r. *b'id s. a*) 1) progerminans. Am. 2) m. planta. Am.: *tarugulmâdyâh*.

उद्भ्रम *udb'rama* m. (r. *b'ram s. a*) motus, agitatio animi. Am.: *udvêga udb'ramê*.

उद्य *udya* m. (r. *und s. ya*) flumen. Hêm.

उद्यत *udyata* v. *yam* praef. *ut*.

उद्यम *udyama* m. (r. *yam* praef. *ut s. a*) contentio, labor, opera. Hit. 7. 1.

उद्यान *udyâ'na* n. (r. *yâ s. ana*) hortus regius publicus. Am.

उद्योग *udyôga* m. (r. *yuģ* praef. *ut s. a*) i. q. *udyama*. Hit. 6. 10. 11.

उद्योगिन् *udyôgin* (a praec. *s. in*) qui operam dat, nititur, contendit. Hit. 6. 13.

उद्र *udrá* m. (r. *und s. ra*) lutra. (Lit. *ûdra*, anglo-sax. *oter*, *otor*, angl. *otter*, nostrum *Otter*; gr. ὕδρος, ὕδρα; respiciatur etiam gr. ἔνυδρις, a vivendo in aqua nominata, ratione habitâ, vocem *udrá* in composito *samudra* (mare) aquam significare, quam ob rem etiam lit. *audrá* accessus maris, inundatio, huc pertinet.)

उद्वत्सर *udvatsara* m. (ex *ut* et *vatsara* annus) annus. Am.

उद्वर्तन *udvartana* n. (r. *vart vṛt* in forma caus., *s. ana*) purificatio unguentis suavibus, „cleaning with parfumes". Am.: *utvartanôtsâdanê dvê samê*.

उद्वह *udvahá* (r. *vah* praef. *ut s. a*, in fine compos. occurrit) 1) propagans (genus). Sâ. 5. 44. 2) oriundus, originem trabens, proles. In. 5. 28. A. 3. 14. 4. 31.

उद्वहन *udvahana* n. (r. *vah* praef. *ut s. ana*) actio surgendi, turgescendi. In. 5. 9.

उद्वाष्प *udvâśpa* (ex *ut* et *vâśpa* lacryma) prorumpentes lacrymas habens, v. sq.

उद्वाष्पत्व *udvâśpatvá* n. (a praec. *s. tva*) abstractum praecedentis, lacrymatio. Ur. 23. 16.

उद्वाह *udvâha* m. (r. *vah* praef. *ut s. a*) matrimonium, conjugium. Su. 2. 23.

उद्विग्न *udvigna* v. *viģ* praef. *ut*.

उद्वेग *udvêga* m. (r. *viģ* praef. *ut s. a*) tremor, timor, moeror. B'. 17. 15. A. 10. 14.

उन्द् *und* 7. par. (*unádmi*, *undmás*, v. gr. 340) madidum esse (v. *unná*, *uda* et cf. praeter voces ibi cum *uda* comparatas lat. *ûdus*; nisi hoc est correptum ex *uvidus* ab *uveo*. Etiam *uveo* et *uvidus* cum *und* cohaerere videntur, ita ut *uvidus* ortum sit ex *udvidus*, ejecto *d*, sicut *suâvis* mutilatum est ex *suadvis* = स्वादुस् *svâdú-s* ἡδύς. *Madeo*, *madidus* quoque ejusdem originis esse possint, cum *v* facile transeat in *m*, unde e. c. *mare*, *clamo*, δρέμω respondent sanscritis *vâ'ri*, *śrâvâyâmi*, *drávâmi* [gr. comp. 20]; gr. ὕω corruptum esse videtur ex ὕδω).

उन्दुरु *unduru* m. (scribitur etiam *undura* quod ortum esse videtur a r. *und s. ura*) mus rattus. Am.

उन्न *unná* (r. *und s. na*, gr. 542. 551) madidus.

उन्नत *unnatá* v. *nam* praef. *ut*.

उन्नति *unnati* f. (r. *nam* inclinare, praef. *ut s. ti*) allevatio. Hit. 36. 13.

उन्नय *unnaya* m. (r. *nî* ducere, praef. *ut s. a*) id. Am.

उन्नाय *unnáyá* m. (r. *nî* praef. *ut* s. *a*) id.

उन्निद्र *unnidra* (exsomnis ex *ut* et *nidrá* somnus) apertus, expansus (de floribus). Ḥêm. (cf. *vinidra* Ur. 76. 8).

उन्मद *unmada* (r. *mad* praef. *ut* s. *a*) mente alienatus, demens. Dêv. 4. 22. (Hib. *oin-mhid*, v. *ut*.)

उन्मदिष्णु *unmadiṡṇu* (r. *mad* praef. *ut* s. *snu*, inserto *i*) id. Am.

उन्मनस् *unmanas* (ex *ut* et *manas*) desiderans, desiderio flagrans. Am. (= *útka*).

उन्माद *unmâda* m. (r. *mad* praef. *ut* s. *a*) insania, dementia. Ur. 57. 7 infr.

उन्माथ *unmât'a* m. (r. *mat'* vel *mant'* praef. *ut* s. *a*) laqueus. Am.

उन्मार्ग *unmârga* (ex *ut* et *mârga*) deverticulum, iter devium, (Abweg). Ḥit. 4. 12. 115. 12.

उन्मुख *unmuk'a* (Baḥ. ex *ut* sursum et *múk'a* n. os, vultus) erectum vultum habens. N. 21. 7.

उन्मूलय् *unmûlay* (denom. ab *unmûla* eradicatus — *ut* + *mûla* — adjecto charactere 10. cl., v. gr. 521. 522) eradicare, radicitus evellere. Ḥit. 59. 4.

उप् *up* v. *vap*.

उप *úpa* praep. praef. ad. (Gr. ὑπό, lat. *sub*, adjectâ sibilante vel spiritu asp. sicut in ὑπέρ, *super* = scr. *upári*; goth. *uf* sub, germ. vet. *oba* super, nostrum *ob* — *Obdach*, *obliegen* — lit. *pō* sub.)

उपकण्ठ *upakaṇt'a* (ex *úpa* et *kaṇt'á* gula) 1) adj. propinquus. Am. 2) n. propinquitas, vicinia. Ḥit. 65. 10. Śak. 44. 4 infr.

उपकरण *upakaraṇa* n. (r. *kar kṛ* s. *ana*) instrumentum. Ḥit. 48. 12.

उपकर्तार् *upakartár* m. (r. *kar kṛ* s. *târ tṛ*) adjutor, auxiliator. Ḥit. 61. 15.

उपकार *upakâra* m. (r. *kar kṛ* s. *a*) auxilium. Ḥit. 51. 1. 61. 16.

उपकारक *upakâraka* (r. *kar kṛ* s. *aka*) adjutor, auxiliator. Ḥit. 97. 21.

उपकारिका *upakârikâ* f. (r. *kar kṛ* s. *ika* in fem.) palatium. Ur. 81. 4 infr.

उपकारिन् *upakârin* adj. (r. *kar kṛ* s. *in*) qui juvat, prodest, auxilium fert. Ḥit. 22. 17. Ur. 11. 10 infr.

उपकुल्या *upakulyâ* f. (*úpa* + *kulyá*) piper longum. Am.

उपकृत *upakṛta* v. r. *kar kṛ* praef. *úpa*.

उपक्रम *upakrama* m. (r. *kram* s. *a*) inceptio, inceptum, initium. Am.

उपक्रोश *upakrôśa* m. (r. *kruś* s. *a*) vituperatio, objurgatio, maledictio. Am.

उपगम *upagama* m. (r. *gam* s. *a*) aditio, adventus, appropinquatio. Śak. 7. 9.

उपगूहन *upagûḥana* n. (r. *gûḥ* s. *ana*) amplexus. Am.

उपग्रह *upagraḥa* m. (r. *graḥ* s. *a*) captivus. Am.

उपग्राह्य *upagrâḥya* n. (r. *graḥ* s. *ya*) donum, munus. Am.

उपघात *upag'âta* m. (r. *ḥan* in forma caus. — gr. 471 — s. *a*) actio pulsandi, verberandi, percutiendi. Śak. 29. 7: *gâtrôpag'âta*, v. sq.

उपघातिन् *upag'âtin* (r. *ḥan* in forma caus., s. *in*) pulsans, verberans, percutiens. Śak. 27. 3 infr.: *karṇôpag'âtinâ vanagamanakôlâḥalêna prabôd'yê*.

उपचय *upaćaya* m. (r. *ći* s. *a*) collectio, accumulatio, amplificatio. Ḥit. 8. 13: *ǵńânôpaćayê*; 105. 12: *upaćayâpaćayâu*.

उपचार *upaćârá* m. (r. *ćar* s. *a*) 1) actio, factum. N. 23. 8. 2) ministerium, officium, servitium. Sâ. 3. 21.

उपचित्रा *upaćitrâ* f. (*upa* + *ćitra* in fem.) nomen plantae (Salvinia cucullata. Rox.). Am.

उपजग्मिवस् *upaǵagmivas* v. *gam* praef. *úpa*.

उपजाप *upaǵâpa* m. (r. *ǵap* s. *a*) discordia, dissensio, dissidium. Am.: i. q. *b'êda*; Ḥit. 106. 7.

उपजीविन् *upaǵîvin* (r. *ǵîv* s. *in*) vivens. Ḥit. 13. 4.

उपताप *upatâpa* m. (r. *tap* s. *a*) aegritudo. Am.

उपत्यका *úpatyakā* f. (ut videtur, ab inusitato *upatya* — ab *úpa* s. *tya*, v. gr. 584. 45 — s. *ka* in fem.) regio prope montis pedem. Dr. 5. 5.

उपदा *upadā́* f. (r. *dā*) donum, munus. Am.

उपदिश् *upadiś* f. (Karm. ex *upa* et *diś* f. plaga) intermedia plaga; cf. *vidiś*.

उपदेश *upadēśa* m. (r. *diś* s. *a*) consilium.

उपदेशिन् *upadēśin* (r. *diś* s. *in*) monstrans, docens, monens, consilium dans. Ḥit. 11. 8.

उपद्रव *upadrava* m. (r. *dru* s. *a*) calamitas, miseria, aerumna (cf. *āpad*, *āpatti*). Śak. 47. 2 infr.

उपद्रष्टृ *upadraśṭā́r* m. (r. *darś dṛś* s. *tār tṛ*) spectator. Bʻ. 13. 22.

उपधा *upadʻā́* f. (r. *dʻā*) investigatio, exploratio, quaestio, inquisitio. Am.: *dʻarmādyāir yat parīkśaṇam*; Ḥit. 83. 21.

उपधान *upadʻā́na* n. (r. *dʻā* s. *ana*) pulvinar. Am.

उपधि *upadʻí* m. (r. *dʻā* s. *i*) fraus. Am.

उपध्याय *upadʻyāya* (r. *dʻyāi* s. *a*) meditans, meditabundus. Sā. 6. 14.

उपनिधि *upanidʻi* m. (r. *dʻā* praef. *upa* + *ni* s. *i*) depositum. Am. (= *nyāsa*).

उपनिषद् *upaniśád* f. (r. *sad* praef. *upa* + *ni*) sic nominantur illae Vêdorum partes, quae de philosophicis et theologicis rebus disserunt.

उपनिष्कर *upaniśkara* m. (r. *kar kṛ* praef. *upa* + *nis* s. *a*) via, platea. Am.

उपन्यास *upanyāsa* m. (r. *as* praef. *upa* + *ni* s. *a*) excordium. Am. (= *vāṅmukʻam*).

उपपति *upapatí* m. (ex *úpa* et *páti* maritus) nuptae adulter. Am.

उपपन्न *upapanna* v. *pad* praef. *upa*.

उपपार्श्व *upapārśva* m. (Karm. ex *upa* et *pārśva*) ut videtur, oppositum latus. N. 19. 16.

उपपुर *upapura* n. (ex *upa* et *pura*) suburbium. Ḥêm.

उपप्लव *upaplava* m. (r. *plu* praef. *a*) 1) impedimentum. Śak. 43. 4 (cf. *upadrava*). 2) eclipsis.

उपभोग *upabʻṓga* m. (r. *bʻuǵ* s. *a*) fructus, perceptio, usus. Ḥit. 34. 3. Bʻ. 16. 11: *kāmṓpabʻōga*; Śak. 2. 12. Ur. 41. 9 infr.

उपमा *upamā́* f. (r. *mā* metiri) similitudo. In. 1. 3. (In fine comp. Baḥ. saepissime occurrit, quod autem Wils. de adject. *upama similis* in comp. solum usitato dicit, ita intelligendum est, ut *upamā́*, correpto *ā* finali secundum gr. 596, sicuti quodvis aliud substantivum, in compos. Baḥ. adjectivi naturam possit induere.)

उपयम *upayamá* m. (r. *yam* s. *a*) matrimonium, conjugium, nuptiae. Am.

उपयाम *upayāmá* m. (r. *yam* s. *a*) id. Am.

उपयोग *upayṓga* m. (r. *yuǵ* s. *a*) 1) utilitas, facultas rei efficiendae. Ḥit. 57. 2. 99. 12: *svāmirāǵyarakśāyāṅ yasyṓ 'payṓgaṅ*. 2) munus, officium, ministerium. Ḥit. 50. 5.

उपरत *uparata* v. *ram* praef. *úpa*.

उपरति *uparati* f. (rad. *ram* suff. *ti*) cessatio, finis. Dêv. 11. 8.

उपरि *upári* praep. super, c. gen. N. 1. 2. 13. 31. — In compos. cum nomine praecedente: A. 7. 4. (Goth. *ufar*, germ. vet. *obar*, nostrum *über*, gr. ὑπέρ, lat. *super*, v. *úpa*; etiam lit. *per* ubi **super** significat, ex *upári* abjecto *u* explicaverim; hib. *fair* „on, upon".

उपरिष्टात् *upáriśṭāt* (a praec. s. *stāt*) id. (cf. *ádʻastāt*).

उपरोध *uparṓdʻa* m. (r. *rudʻ* s. *a*) turbatio. Śak. 7. 6 infr. Ur. 44. 1 infr.

उपल *úpala* 1) lapis. 2) lapis pretiosus, gemma. In. 1. 6. (Lat. *opalus*.)

उपलक्षण *upalakśaṇa* (ex *úpa* et *lakśaṇā*) indicium, nota, signum. Ur. 60. 17. 73. 20. 74. 5.

उपलब्धि *upalabdʻi* f. (r. *labʻ* s. *ti*) adeptio, impetratio. Ur. 69. 15. 90. 8.

उपवन *upavana* n. (Karm. ex *upa* et *vana* n. silva) nemus voluptarium, hortus. N. 5. 46.

उपवर्तन *upavartana* n. (r. *vart vṛt s. ana*) regio. Am.

उपवर्ह *upavarḥa* m. (r. *varḥ vṛḥ s. a*) pulvinar. Am.

उपवस्त *upavasta* n. (r. *vas s. ta*) jejunium. Am. v. sq.

उपवास *upavâsa* m. (r. *vas s. a*) id. Sâ. 6. 12.

उपविष्ट *upaviṣṭa* v. *viś* praef. *upa*.

उपवीत *úpavîta* n. (r. *vyê s. ta*) filum quod tres priores Indorum ordines super laevo et sub dextro humero gerunt. Am.

उपशम *upaśama* m. (r. *śam s. a*) 1) quies. Śak. 53. 3 infr. 2) placatio, sedatio. Hit. 57. 11: *b'ayôpaśamam pratiǵńâya*. 3) cessatio. Hit. 80. 21: *vṛṣṭêr upaśamaḣ*.

उपशल्य *upaśalya* n. (*upa* + *śalya* a r. *śal s. ya*) finis, terminus vici, Colebr. „space near a village". Am.: *grâmânta upaśalyaṅ syât*.

उपशान्ति *upaśânti* f. (r. *śam s. ti*) placatio, sedatio. Hit. 75. 5.

उपसंव्यान *upasaṅvyâna* n. (r. *vyê s. ana*, v. gr. 353) vestis inferior. Am.

उपसंहार *upasaṅḥâra* m. (r. *ḥar ḥṛ* praef. *upa* + *sam*) retentio, inhibitio. A. 5. 6.

उपसर *upasarâ* m. (r. *sar sṛ s. a*) primus vaccae initus. Am.

उपसर्ग *upasarga* m. (r. *sarǵ sṛǵ s. a*) portentum. Am.: *aǵanya . . . utpâta upasargaḣ saman trayam*. Dêv. 12. 7.

उपसर्या *upasaryâ* f. (r. *sar sṛ s. ya* in fem.) vacca tauro submittenda. Am.

उपसुन्द *upasunda* m. (ex *upa* et *sunda*) n. pr. Su. 1. 3.

उपसूर्यक *upasûryaka* m. (ex *úpa* et *sû́rya s. ka*) discus solis. Am.

उपस्कार *upaskara* m. (r. *kar kṛ* praef. *upa* cum *s* euphonico, s. *a*) condimentum. Am.

उपस्तम्भ *upastamb'a* m. (r. *stamb'* s. *a*) fulcrum, adminiculum, munimentum. Hit. 29. 19. 104. 6.

उपस्त्री *upastrî* f. (ex *upa* et *strî*) concubina (cf. *upapatí*).

उपस्थ *upás'a* m. (r. *s'â s. a*) 1) genitale. 2) in compos. cum antecedente *râ'a* videtur esse i. q. *tala* i. e. superficies, nisi *ra'ôpas'a* est currûs sedile. N. 21. 19. B'. 1. 47. Maḥ. 4. 1106.

उपस्थान *upas'ấna* (r. *s'â s. ana*) 1) aditio, appropinquatio. Ur. 26. 6 infr. 2) propinquitas. In. 5. 23.

उपस्थित *úpas'ita* v. rad. *s'â*.

उपस्पर्श *upasparśa* m. (r. *sparś spṛś s. a*) actio abluendi, praesertim os aquâ eluendi. Am.: = *âćamana*.

उपहार *upaḥâra* m. (r. *ḥar ḥṛ s. a*) 1) donum, munus. Wils. „a complimentary gift, a present to a superior, etc." Ur. 31. 8 infr. 45. 1 infr. 2) victima. Hit. 99. 8. 17.

उपहारक *upaḥâraka* m. (a praec. s. *ka*) id. Ur. 45. 2 infr.

उपह्वर *upaḥvarâ* m. (r. *ḥvar ḥvṛ s. a*) propinquitas. A. 1. 5.

उपांशु *upâṅśú* (Avy. ex *úpa* et *aṅśú* radius) secreto, clam. Am.

उपाकृत *upấkṛta* m. (r. *kar kṛ* praef. *upa* + *â s. ta*) victima. Am.: *paśur asâu yô sb'imantrya kratâu ḥataḣ*.

उपाङ्ग *upâṅga* m. (Karm. ex *úpa* et *áṅga*) pl. *upâṅgâḣ* libri sacri sic dicti. N. 12. 17.

उपात्यय *upâtyaya* m. (r. *i* praef. *upa* + *ati s. a*) actio transscendendi, violatio, neglectio, derelictio. Am.: = *atipâta*.

उपाध्याय *upâd'yâya* m. (r. *i* praef. *upa* + *ad'i s. a*) magister, praeceptor. Am.

उपानत् *upânat* v. sq.

उपानह् *upânáḥ* f. (r. *naḥ* praef. *upa* + *â*; nom. *upânát*, v. gr. 214) calceus. Hit. 32. 13.

उपान्त *upântá* (ex *úpa* et *ánta*) 1) adj. propinquus. Hêm. 2) n. propinquitas. Hit. 91. 15.

उपाय *upâya* m. (*upa* + *aya* a r. *i s. a*) remedium; dolus. N. 4. 19. 19. 4. 24. 29. Su. 2. 21.

उपायतस् *upâyatas* adv. (a praec. s. *tas*) remedio; dolo. Bʻ. 6. 36.

उपायन *upấyana* n. (r. *i* s. *ana*) donum, munus. Hit. 57. 12.

उपायात *upâyâta* (r. *yâ* ire, praef. *upa* + *â* s. *ta*) 1). adj. qui adiit, advenit. 2) subst. n. adventus. Dr. 4. 24.

उपालम्भ *upâlambʻa* m. (r. *lambʻ* praef. *upa* + *â* s. *a*) vituperatio, reprehensio. Hit. 13. 18; v. sq.

उपालम्भन *upâlambʻana* n. (r. *lambʻ* praef. *upa* + *â* s. *ana*) id. Hit. 87. 21.

उपासन *upâsana* n. 1) (a r. *âs* sedere, s. *ana*) servitium. Am. 2) (a r. *as* jaculari) actio sagittas conjiciendi. Am.

उपास्ति *upâsti* f. (r. *âs* s. *ti*) servitium. Hêm.

उपाहित *upâhita* m. (r. *dʻâ* s. *ta*) meteoron. Am.: *agnyutpâta upâhitaḥ.*

उपेक्षण *upêkśaṇa* n. (r. *îkś* s. *ana*) despicientia; neglectio. Hit. 69. 2; v. sq.

उपेक्षा *upêkśâ* f. (r. *îkś* s. *â*) id. Hit. 50. 13. 62. 2. 102. 13.

उपेत *upêta* v. *i* praef. *úpa.*

उपेयिवस् *upêyivas* (*úpa* + *îyivás* part. praet. redupl. a r. *i*, v. gr. 577; praef. *úpa*) qui adiit. N. 13. 58.

उपोढ *upôḍʻa* v. *vah* praef. *úpa.*

उपोद्घात *upôdgʻâta* m. (r. *han* in forma caus. *gʻâtay*, s. *a*) dictum, effatum, sententia. Am.: = *uddâhâra*; Pât. 20.

उब्ज् *ubǵ* 6. par. (*ârǵavê*) rectum esse.

उभ *ubʻá* (du. nom. m. *ubʻấu*, f. n. *ubʻế*) ambo. Sâ. 5. 44. (Slav. *oba*, v. gramm. comp. 273; lit. *abù* nom. du. masc. a them. *aba*; goth. *bai*, *ba* nom. plur. masc. et neutr. a th. *ba*, abjectâ vocali initiali; gr. ἄμφω, lat. *ambo*, insertâ nasali; v. sq. Ex *a* initiali quâ formae ἄμφω, *ambo* et lit. *abù*, *abėjets* inter se conveniunt, et ex quo etiam slav. *o* vocis *oba* explicari potest [gr. comp. 255. *a*] collegerim formam sanscritam primitive sonuisse *abʻa*; *a* enim saepissime attenuatur in leviorem vocalem *u*, non facile autem linguae ita se degenerant, ut leviores vocales in graviores convertantur, v. „Vocalismus" p. 227 sq.)

उभय *ubʻáya* m. n., fem. *ubʻayî́* (vêd. *ubʻáyî*; tria genera solum in sing. et plur. usurpantur; v. gr. 254) uterque, ambo. N. 17. 41. (Huc pertinet lit. *abėje-ts* pro *abėje-ta-s*, subst. masc. suff. *ta* formatum, quod significat ambo, uterque de animantibus, c. genit.; etiam adverb. *abejeip* utroque modo, de cujus suffixo v. gr. comp. 383 p. 200; goth. *bajôths*, nom. pl., ambo, *bajôthum* ambobus.)

उभयतस् *ubʻayátas* adv. (a praec. s. *tas*) ab utroque latere. Dr. 8. 16.

उभयथा *ubʻayatʻâ* (ab *ubʻáya* s. *tʻâ*) utroque modo. Ur. 44. 1.

उभयद्युस् *ubʻayadyús* adv. (ex *ubʻáya* et *dyus* quod mihi correptum videtur ex *divas* ejecto *a*, quamobrem *v* transiit in *u* et *i* in *y*) utroque die, i. e. antecedente et sequente. Am.

उभयेद्युस् *ubʻayêdyús* adv. (e locativo *ubʻáyê* secundum gr. 131 [cf. *parêdyus*] et *dyus*) i. q. praec. Am.

उम् *um* interj.

उमा *úmâ* f. nomen Durgae, Śivi uxoris.

उमापति *umâpati* (e praec. et *páti* conjux) nomen Śivi. Am.

उमेश *umêśa* m. (ex *úmâ* et *îśá* dominus) id. Hêm.

उम्भ् *umbʻ* 6. par. (*pûraṇê*) implere.

उर *ura* in initio nonnullorum compositorum pro *úras* pectus.

उरग *uraga* m. (a praec. et *ga* iens) serpens. In. 5. 25.

उरण *úraṇa* m. aries. Am. (cf. *urabʻra* quod laniger significare videtur, porro *ûrṇâ* et *ûrṇâyú*).

उरभ्र *urabʻra* m. (ut mihi videtur ex *ura* pro *ûrṇâ* lana, et *bʻra* ferens) id. Am. v. *úraṇa.*

उरश्छद् *uraśćada* m. (ex *úras* pectus et *ćada* tegens) thorax, lorica. Am.

उरस् *úras* n. pectus.

उरसिल *urasilá* (a praec. s. *ila*) lato pectore praeditus, fortis. Am.

उरस्य *urasya* m. (ab *úras* s. *ya*) naturâ filius. Am.: *svaǵâtê tv âurasôrasyâu*; v. *âurasa*.

उरस्वन्त् *urasvant* (ab *úras* s. *vant vat*) i. q. *urasilá*. Am.

उरु *urú* (fem. *urú* et subst. *urvî* q. v.; ut videtur, a r. *var vṛ* s. *u*, ita ut *urú* correptum sit e *varú*, unde compar. *várîyâṅs* et superl. *várišṭa*, v. gr. 226) magnus. (Gr. εὐρύς; hib. *ur* „very", *ur-ard* „very high", *uras* „power, ability".)

उरोग *urôga* m. (ex *úras* et *ga*) mamma. Ḥêm.

उर्द् *urd* 1. par. (*mânê* K. *mitikrîḍâsvâdê* V.) metiri; ludere; gustare.

उर्व् *urv* 1. par. (*hiṅsâyâm*) ferire, laedere, occidere. (Haec radix ex idem valente *arv* orta esse videtur, attenuato *a* in *u*, quâ in re ambae radices eandem rationem inter se habent quam gothica praeterita sing. et pl. veluti *band*, *bundum*, et scr. *karômi* ejusque du. et pl. *kurvás*, *kurmás*; v. gr. comp. 490.)

उर्वशी *urvášî* f. (ut videtur, pro *uruvašî*, ex *uru* et *vašî* a *vaša* signo fem. *î*) nomen Apsarasis cujusdam. In. 4. 2.

उर्वी *urvî* f. (ab *urú* signo fem. *î*) terra. Am., cf. *mahî* et *pṛthivî*.

उलूक *úlûka* m. ulula. (Lat. *ulula*, germ. vet. *uwila*, *ûla*, nostrum *Eule*.)

उल्का *ulká* f. 1) torris. Ḥit. 23. 22. 2) meteoron ignitum. A. 1. 2. (Cambro-brit. *ulw* cinis. Pictet p. 21. Pottius 1. 128 hanc et sq. vocem *úlmuka* deducit a r. *ǵval* abjecto *ǵ*, et *va* correpto in *u*; res si ita se habet, lat. *Vulcanus* nititur formâ *valkâ* mutato *a* in *u* ex vi euphonicâ sequentis liquidae. Possunt tamen *ulká* et *úlmukâ* etiam ab *uš* urere, derivari, ita ut *š* conversum sit in *ṭ* et *ḍ*, igitur *uṭká*, *úḍmuka*, sicut supra *iṭćara* a r. *iš*; ex *uṭkâ*, *uḍmuka* autem facta sint *ulká*, *úlmuka*, quum litterae cerebralis ordinis cognatione junctae sint cum *r* et *l*; v. *írâ*, *ílâ*, *íḍâ* et *îḍ*.)

उल्मुक *úlmuka* m. torris. A. 7. 9; v. *ulká*.

उल्लाघ *ullâǵa* (r. *lâǵ* posse, praef. *ut* s. *a*) sanus, valens, e morbo recreatus. Am.: *nirgatô gadât*.

उल्लिखत् *ullikat* v. *likh* praef. *ut*.

उल्लोच *ullôća* m. (r. *lôć* praef. *ut* s. *a*) velum in sublime expansum, tegmen pensile, „an awning, canopy". Am.

उल्लोल *ullôla* m. (r. *lul* vel *luḍ* mutato *ḍ* in *l*, s. *a*) unda tumida. Am.

उल्व *ulva* n. 1) cavum, caverna. 2) uterus. Bh. 3. 38. (Lat. *alvus*, *vulva*; lit. *urwa* quod Ruhig vertit per „Höhle der Schwalben etc.", cf. etiam lit. *ûla* caverna; Pictetius p. 21 confert hib. *uile* angulus. Vocem sanscritam cum Pottio derivaverim a r. *var vṛ* tegere, ita ut *ulva* ortum sit ex *varva*, mutato *r* in *l* et correptâ syllabâ *va* in *u*.)

उल्वण *ulvaṇa* manifestus, evidens. A. 3. 33.

उश् *uš* v. *vaš*.

उशी *ušî* f. (r. *vaš* s. *î*) desiderium.

उशीर *úšîra* m. n. (ab *ušî*) radix graminis fragrantis cujusdam (Andropogon muricatum). Am. Śak. 43. 8.

उष् *uš* 1. par. urere, lucere. (Lat. *uro*, *us-tus*, Pottius etiam vocem *sitis* huc trahit, separando *s-i-tis* pro *us-i-tis*; gr. αὔω, αὖος ex αὔσω, αὖσος, nec non lat. *aurum* huc spectant, adjecto guṇae incremento — v. gr. comp. 26. 2 et cf. *ušás* —; hib. *usga* „incense"; fortasse etiam ad hanc radicem pertinet lit. *usnis* carduus.)

उष *ušá* m. (r. *uš* lucere, s. *a*) diluculum, v. *ušás*.

उषण *ušaṇa* n. (r. *uš* s. *ana*) piper nigrum. Am.

उषस् *ušás* n. (r. *uš* s. *as*) diluculum. (Lit. *auśra* aurora, lat. *aurôra* cum guṇae vel vṛddhis incremento. V. gr. comp. 931. B.)

उषित *ušita* v. *vas*.

उष्ट्र *úšṭra* m. (r. *uš* s. *tra*) camelus, ut videtur, a tolerando calore sic nominatus.

उष्ण *uṡṇá* (forma irr. a r. *uṡ* s. *na*, v. gr. 94*a*) 1) calidus, fervidus. Ḥ. 2. 11. 2) m. fervidum anni tempus. Am.

उष्णक *úṡṇaka* m. (a praec. s. *ka*) fervidum anni tempus (menses Junius et Julius). Mêd.

उष्णरश्मि *uṡṇaraṡmi* m. (ex *uṡṇá* et *raṡmí* radius) sol. Am.

उष्णांशु *uṡṇâṅṡu* (ex *uṡṇá* et *aṅṡú* radius) sol. Ḥêm.

उष्णागम *uṡṇâgama* m. (ex *uṡṇá* et *âgama* aditio) i. q. *úṡṇaka*. Am.

उष्णालु *uṡṇâ'lu* (ab *uṡṇá* s. *âlu*, nisi *lu*, producto antecedente *a*) aestu affectus. Ur. 34. 2.

उष्णीष *uṡṇî'ṡa* m. 1) tegumentum capitis „turban". 2) diadema. Am.: *ṡirôvêṡṭakirîṭayôṅ*.

उष्णोपगम *uṡṇôpagama* m. (r. *uṡṇá* et *upagama*) aditio) i. q. *úṡṇaka*. Am.

उष्म *uṡma* m. (r. *uṡ* s. *ma*) id.

उष्मक *uṡmaka* m. (a praec. s. *ka*) id. Am.

उष्मप *uṡmapa* m. (e praec. — v. euph. r. 67 — et *pa* bibens, a r. *pâ* s. *a*) nomen Geniorum ordinis. Bʿ. 12. 22.

उष्मान् *úṡmân* m. (r. *uṡ* s. *mân man*) calor. N. 17. 9.

उष्य *uṡya* gerund. a r. *vas* habitare, q. v. N. 5. 42.

ऊ *û*.

ऊढ *ûḋa* v. *vaḥ*.

ऊत *ûta* v. *vê*.

ऊधस् *û'ḋas* n. uber, οὖθαρ. Am. (Gr. οὖθαρ, anglosax. *uder*, germ. vet. *ûtar*, nostrum *Euter*, hib. *uit*, *uitche*, lat. *ûber* *)).

ऊधस्य *ûḋasya* n. (a praec. s. *ya*) lac. Ḥêm. Raǵ. 2. 66.

ऊन *ûná* (r. *ûn* s. *a*) 1) deminutus, minus, v. gr. 235. Sâ. 4. 26: *saṅvatsaraṅ kiṅćidûnaṅ* (sic legendum pro *kiṅćid ûnaṅ*) paulo minus anno. 2) debilis. Raǵ. 2. 14: *ûnan na sattvêṡv aḋikô vavâḋa*.

ऊय् *ûy* 1. âtm. (*tantusantânê* K. *sêvanê* V.) texere; nere; suere.

ऊरव्य *ûravya* m. (e femoribus natus ex *ûrú* femur, s. *ya*) vir tertii i. e. agricolarum et mercatorum ordinis, qui secundum mythologiam ex Brahmae femoribus ortus est. Am., v. *ûruǵa*.

ऊरु *ûrú* m. femur. Ḥ. 1. 9.

ऊरुज *ûruǵa* (e praec. et *ǵa* natus) i. q. *ûravya*. Am.

ऊरुपर्वन् *ûruparvan* m. (ex *ûrú* et *párvan* internodium) genu. Am.

ऊरुस्तम्भ *ûrustamḃa* m. (ex *ûrú* et *stamḃa* postis, pila) debilitatio, paralysis femorum. Wils. „1) paralysis of the lower extremities. 2) rheumatism of the thigh". Ṡak. 25. 4 infr.

ऊर्ज् *ûrǵ* 10. par. (*balaprâṇaḋâraṇayôṅ* K. *ǵîvanê balê* V.) valere, robustum, validum esse; vivere. *ûrǵitá* validus, potens. Râm. I. 1. 115: *ûrǵitaṡâsana*; Hit. 131. 19: *ripur ûrǵitaṅ*. (Fortasse lat. *urgeo*, nisi hoc pertinet ad *arǵ* q. v.; hib. *orc* „a prince, a hero", *orcaim* „I kill, destroy" v. sq.)

ऊर्ज *ûrǵá* m. (r. *ûrǵ* s. *a*) 1) vis, robur, potestas. 2) vis genitalis. 3) mensis Kârtika, October-November. (Hib. *uirge* „the private parts of a man".)

ऊर्जस्वन्त् *û'rǵasvant* (a perdito substantivo *ûrǵas* — v. *ûrǵá* — s. *vant vat*) validus, robustus, fortis.

ऊर्जस्वल *ûrǵasvalá* (ab *ûrǵas* — v. praec. — s. *vala*) id. Am.

ऊर्जस्विन् *ûrǵasvín* (ab *ûrǵas* — v. praec. — s. *vin*) i. q. praec. Am.

*) Latina lingua saepe adhibet *f* pro sanscr. *ḋ* et gr. ϑ; in vocum medio autem aspiratae praefert mediam (v. gr. comp. 18), unde etiam *ruber* pro *rufer* respondet graeco ἐρυθρός.

ऊर्णनाभ *ûrṇanáb'a* m. (ex *ûrṇa* pro *ûrṇá* et *náb'a* pro *náb'i*, v. gr. 613) aranea.

ऊर्णा *ûrṇá* f. (ut videtur, e *varṇá* a r. *var vṛ* tegere, correptâ syllabâ *va* in *û*; secundum Wils. ab *ûrṇu* q. v.) lana. (Lit. *wilna*, russ. *vòlna*, goth. *vulla* per assimil., germ. vet. *wolla*, lat. *villus*, gr. ἔϱος, ἔϱιον, ἐϱέα, εἶϱος, εἴϱιον; hib. *olann.*)

ऊर्णायु *ûrṇáyú* m. (a praec. suff. *ya*) 1) aries. Am. 2) lodix lanea. Am.

ऊर्णु *ûrṇu* 2. par. âtm. (*áčádané*; ut videtur, a rad. *var vṛ* tegere adjecto charactere 5. classis, et correptâ syllabâ *var* in *ûr*) tegere, cf. *ûrṇá*.

ऊर्ध *ûrdd'a* v. *ûrdd'vá*.

ऊर्ध्व *ûrdd'vá* vel *ûrd'vá*, v. gr. 105 (ut videtur, a rad. *ard' ṛd'* vel *vard' vṛd'* crescere, ita ut ortum sit ex *ardd'vá* vel *vṛdd'vá* sicut supra *ûrṇá*, *ûrṇu* ex *varṇá*, *varṇu*) erectus, altus. (Cf. lat. *arduus*, gr. ὀϱϑός, hib. *ard* „a height, top, summit".)

ऊर्ध्वकेश *ûrdd'vakéśa* (Baḥ. ex *ûrdd'vá* et *kéśa* capillus) erectos capillos habens.

ऊर्ध्वबाहु *ûrdd'vábáhu* (Baḥ. ex *ûrdd'vá* et *báhú* m. brachium) erecta, sursum prorecta brachia habens. Su. 1. 10.

ऊर्ध्वम् *ûrdd'vám* aut *ûrd'vám* adv. (ab *ûrdd'vá* signo accus.) sursum. In. 1. 31. Post *átas*, post, in posterum (v. *átas*).

ऊर्ध्वाङ्गुलि *ûrdd'vaṅguli* (Baḥ. ex *ûrdd'vá* et *aṅgúli* f. digitus) erectos digitos habens. Ḥ. 2. 6.

ऊर्मि *ûrmí* f. (fortasse correptum e *varmi* — v. *ûrṇá*, *ûrṇu* — ita ut descendat a r. *var vṛ* tegere, s. *mi*, sicut *b'ûmí* a *b'û*) unda, fluctus. M. 41. (Lit. *wilni-s*, germ. vet. *wella*, ut videtur, per assimil. ex *welna.*)

ऊष् *ûś* 1. par. (*rugáyám* K. *rógé* V.) aegrotum esse.

ऊष *û'śa* m. solum salsum. Am.

ऊषर *ûśará* (a praec. s. *ra*) solum salsum habens (locus). Am.

ऊषवन्त् *ûśavant* (ab *û'śa* s. *vant vat*) id. Am.

ऊह् *ûḥ* 1. par. âtm. intelligere, concludere, colligere. Hit. 52. 15: *anuktam apy ûḥati paṇḍitó ǵanaḥ*; 88. 2: *varṇákárapratid'vánanétrag'átravikárataḥ | apy ûḥanti manas taǵǵńáḥ.* (Hib. *uige* „knowledge, skill, ingenuity, understanding", v. *ûḥa*; primitiva significatio hujus radicis, quae ex *vaḥ* orta esse possit, colligere, coacervare, accumulare esse videtur, unde *samûḥa* multitudo, *apóḥ* et *vyapóḥ* auferre, demere; cf. lat. *augeo*, goth. *auka*; hib. *ugtar* „augmentation".)

c. *apa* auferre, demere. Ur. 42. 2: *manasiǵaṅ ruǵam ... apóḥitum.* — c. *apa* praef. *vi* (*vyapóḥ*) id. Ur. 5. 71: *yó mé darpam vyapóḥati*; Śak. 43. 7: *sa ḥi viǵńán vyapóḥati.*

c. *vi* in ordinem redigere. Man. 7. 191: *vyûḥéna vyûḥya*; B'. 1. 2: *dṛśṭvá tu páṇḍavánîkam vyûḍ'am.*

ऊह *ûḥa* m. (r. *ûḥ* s. *a*) actio colligendi, concludendi. Am. (Hib. *uga* „choice, election".)

ऋ *ṛ.*

ऋक् *ṛk* v. *ṛć.*

ऋक्थ *ṛkt'a* (r. *ṛć* s. *t'a*, nisi correptum ex idem valente *rikt'a*) divitiae, opes. Am.

ऋक्ष *ṛkśá* (vêd. *ṛ'kśa*) m. (fortasse a r. *arkś ṛkś* s. *a*, vel a r. *arś ṛś* ire, s. *sa*, mutato *ś* in *k*) ursus, etiam stella). Am. V. sq. (*ṛkśá* ex *arkśá*, v. *ar ṛ* et cf. gr. ἄϱκτος, hib. *art*, lat. *ursus*, ejecto *k*; lit. *lokys* per metathesin ex *olkys*, mutato *r* in *l*.

ऋक्षराज *ṛkśaráǵa* m. (e praec. et *ráǵa* rex) luna. Ur. 39. 2. Vid. *tárápati.*

ऋक्षवन्त् *ṛkśavant* m. (a *ṛkśá* s. *vant vat*) nomen montis cujusdam. N. 9. 21.

ऋग्यजुःसामवेदिन् *rgyaǵuhsâmavêdin* (a *rgyaǵuhsâmavêda* s. *in*) Vêdos Ṛć (vulgo Ṛk) Yaǵus et Sâma habens aut noscens. In. 2. 18.

1. ऋच् (?) *rć* 6. par. (*saňvaranê* K. *nutyâm* V.) tegere; laudare; celebrare. (Dubium est, utrum primitiva hujus radicis forma sit *arć* an *rać* an *rić*.)

2. ऋच् *rć* f. (nom. *rk*) nomen unius quatuor Vêdorum. Ḃ.9.17.

ऋजु *rǵú* (sic etiam in fem.; a r. *arǵ rǵ* s. *u*) rectus. (Hib. *aroch*, v. *ar r*.)

ऋण *rṇá* n. (secundum Wils. a r. *ar r* s. *na*) debitum, aes alienum. Ḥit. 5. 12.

ऋत *rtá* (ut videtur, a r. *ar r* s. *ta*) verus. N. 2. 21. Bʿ. 10. 14. Sâ. 5. 98.

ऋति *rtí* f. (r. *ar r* s. *ti*) 1) itio. 2) via. 3) felicitas. (Hib. *raith* „prosperity, encrease, profit, benefit, good"; *raite* „ways, passages, roads"; fortasse lat. *rîte* a th. *rîti*, nostrum A*rt*, v. Graff. 1. 403.)

ऋतीया *rtîyâ* f. (r. *art rt* s. *îyâ*) vituperatio, reprehensio. Am.

ऋतु *rtú* m. (r. *ar r* s. *tu*) 1) anni tempus. Bʿ. 10. 35*). (Cf. russ. *ljeto* aestas, annus.) 2) mensis. 3) menstrua. (Ita *amasa* tempus a r. *am* ire; c. *rtú* cf. hib. *raithe* „a quarter of a year"; huc etiam traxerim hib. *alt* — ex primitivâ formâ *artu* mutato *r* in *l* — 1) „time". 2) „a joint, an article''; lat. *ar-tus* et *ri-tus*, ita ut utrumque a movendo sit nominatum.)

ऋतुमती *rtumatî* f. (a praec. s. *mant mat* in fem.) mulier menstruans. Am.

ऋतुपर्ण *rtuparṇa* m. (ex *rtú* et *parṇa*) n. pr.

ऋते *rtê* praep. praeter. Su. 1. 22. 3. 30. Bʿ. 11. 32 c. acc. Râm. I. 54. 9 c. ablat.

ऋत्विज् *rtviǵ* m. (nom. *rtvik* ex *rtú* et *iǵ* a r. *yaǵ* sacrificare) sacerdos domûs, familiae. Sâ. 3. 2.

ऋद्ध *rddʿa* v. *ardʿ rdʿ*.

ऋद्धि *rddʿi* f. (r. *ardʿ rdʿ* s. *ti*) copia, ubertas, divitiae, felicitas. In. 5. 26.

ऋभु *rbʿú* m. deus. Am.

ऋभुक्ष् *rbʿukś* v. *rbʿukśin*.

ऋभुक्षन् *rbʿukśán* v. *rbʿukśin*.

ऋभुक्षस् *rbʿukśas* v. sq.

ऋभुक्षिन् *rbʿukśin* m. (nom. *rbʿukśâs* a th. *rbʿukśas*, reliqui casus fortes, vocativo excepto, descendunt a th. *rbʿukśan*, debilissimi casus a *rbʿukś*) cognomen Indri. Am.

ऋषभ *rśabʿá* m. 1) taurus. 2) in fine compositorum princeps, optimus, clarissimus (quia taurum maximopere venerantur Indi). Ḥ. 1. 17. (V. *ar r* et cf. gr. ἄρσην.)

ऋषि *rśi* m. sapiens, sanctus (hib. *arsan* „a sage, a man old in wisdom", *arsa*, *arsach* „old, ancient, aged").

ऋष्टि *rśṭí* f. (r. *arś rś* s. *ti*) gladius.

*) Wils. ad hanc vocem: „The Hindu year is divided into six seasons, each consisting of two months. Am."

ए *ê*.

एक *êka* (ut equidem puto, ex stirpe pronom. *ê* et interrog. *ka*, v. gr. comp. 308) unus, singulus, solus (gr. 230). N. 12. 17. Ḥ. 1. 8. 40. 4. 7. Dr. 3. 3 *a. b*; idem, unus idemque. N. 3. 7. (Lit. *ni-êkas* nullus, hib. *each* „any", *neach* „any one, one, some one, he", *neach-tar* „neither", *neachdarach* „neutral"; gr. ἑκά-τερος, ἕκαστος v. *êkatará*; lat. *aequus*, *c'-ocles* ex *êc-ocles*, ita *caecus* = *ca-icus* primitive unoculus; goth. *ha* abjecto *ê*, in compositis: *haihs* unoculus th. *haiha*, *ha-iha*, cujus pars posterior respondet sanscrito *akśa* abjecto *ś*, totum convenit, quod etiam Grimmius vidit, cum lat. *caecus*; *ha-nfs* th. *ha-nfa* unimanus, cujus partem posteriorem per metathesin explicaverim ex *pâni*; *ha-lts* th. *ha-lta* claudus, proprie, ut mihi videtur, unum

pedem habens, cf. rad. *LITH* ire, unde *lithus* membrum, nostrum *Glied* [*Ge-lied*]; *ha-lbs* th. *ha-lba* dimidius, proprie unam partem habens, cf. *laiba* reliquum et v. gr. comp. 308 annot.)

एकक *êkaká* (e praec. s. *ka*) solus, solitarius. Am.

एकज *êkaǵá* (e *éka* et *ǵa*, q. v., natus) qui solus natus est, solus progerminavit. Ḥ. 1. 39.

एकतम *êkatamá* (ab *éka* s. *tama*, gr. comp. 292) unus plurium duobus.

एकतर *êkatará* (ab *éka* s. *tara*, gr. comp. 229) unus duorum, alter. N. 26. 10. (Gr. ἑκάτερος, hib. *n'eachter* neuter.)

एकतस् *êkatas* adv. (ab *éka* s. *tas*) singulatim, unice, solum. N. 12. 17. *a. b.* Sâ. 6. 26.

एकतान *êkatâna* (Baḥ. ex *éka* et *tâna* quae sub sensus cadunt; materia, Object) i. q. *êkâgra*. Am.

एकत्र *êkatra* (ex *éka* s. *tra*) in uno (pro locativo *êkasmin*). N. 20. 8.

एकत्व *êkatvá* n. (ex *éka* s. *tva*) unitas. B^{c}. 9. 15.

एकदा *êkadá'* (ab *éka* s. *dâ*) aliquando. Up. 27.

एकनिश्चय *êkaniśćaya* (ex *éka* et *niśćaya* consilium, propositum) 1) Karm. unum et idem consilium. Su. 1. 7. 2) Baḥ. unum et idem consilium habens. Su. 1. 4.

एकपिङ्ग *êkapiñga* m. (ex *éka* et *piñga* nigricans e gilvo) nomen Kuvêri, quippe qui unam maculam e gilvo nigricantem loco alterutrius oculi habeat. Am.

एकराज *êkarâ'ǵa* m. (Karm. ex *éka* et *rá'ǵa* q. v., rex, dominus) qui solus regit. In. 4. 6.

एकवस्त्रता *êkavastrátâ* f. (subst. abstr. ab *êkavastra* unicâ veste indutus, *s. tâ*) unicâ veste indutum esse. N. 10. 16.

एकशीलसमाचार *êkaśîlasamâćâra* (Baḥ. ex *éka* et Dvand. e *śîla* indoles et *samâćâra* mores, vitae ratio) eandem indolem et vitae rationem habens. Su. 1. 6.

एकसर्ग *êkasarga* (Baḥ. ex *éka* et *sarga* creatio) i. q. *êkâgra*. Am.

एकस्थ *êkast'á* (ex *éka* et *st'a* qui est) eodem loco versans. Śak. 25. 5 infr.

एकाकिन् *êkâkín* adj. (ex *éka* producto *a* s. *kin*) solus, solitarius. N. 12. 25. B^{c}. 6. 10.

एकाग्र *êkâgra* (Baḥ. unum cacumen habens, ex *éka* et *ágra*) in unum intentus, in meditatione defixus. B^{c}. 6. 11.

एकाग्र्य *êkâgrya* (a praec. s. *ya*) id. Am.

एकान्त *êkânta* (Baḥ. ex *éka* et *ánta* m. n. finis) 1) totus. 2) solitarius. N. 16. 33. Up. 42.

एकान्ततस् *êkântatas* (a praec. s. *tas*) omnino. Ḥit. 81. 22.

एकान्तभ्रष्टवाससस् *êkântab'raśṭavâsas* adj. (ex *êkântab'raśṭa* — *êkânta* + *b'raśṭa* a rad. *b'raṅś*, omnino lapsus — et *vâsas* n. vestis) cujus vestes omnino lapsae sunt. Su. 1. 15.

एकान्तम् *êkântam* (*êkânta* cum signo accus.) omnino. B^{c}. 6. 16.

एकायन *êkâyaná* (Baḥ. ex *éka* et *ayana* via) i. q. *êkâgra*. Am.

एकावली *êkâvalî* f. (ex *éka* et *âvalî*) simplex linea (margaritarum, florum cet.). Am. VI. 3. 7. Ur. 11. 6 infr.

एकैक *êkâika* (*éka* + *éka*) quivis singulus. Ḥit. 4. 11: *yâuvanan d'anasampattiṅ prab'utvam avivêkatâ | êkâikam apy anart'âya kimu yatra ćatuśṭayam*; A. 7. 6: *tân aham vivid'âir vâṇâiṅ ... ab'yag'nam êkâikan daśab'iṅ śarâiṅ.* — Interdum alterutra compositi pars ad diversam rem vel personam refertur et diversam casuum rationem exprimit; e. c. Dr. 8. 17: *tômarâir ab'ivarśantâu ... êkâikêna vipâṭêna ǵag'nê mâdravatîsutaṅ* unum unâ sagittâ occidit.

एकैकशस् *êkâikaśas* adv. (e praec. s. *śas*) singulatim. N. 1. 25.

एकोनविंशति *êkônaviṅśati* undeviginti, v. gr. 235.

1. एज् *êǵ* 1. par. (*kampê*) tremere (cf. *iṅg*, *îǵ*, *tṅǵ*).

2. एज् *êǵ* 1. âtm. (*dîptâu*) lucere, splendere. (Hib. *eag* luna, v. Pictet p. 25.)

एठ् *êṭ* 1. âtm. (*vâdʿanê*) vexare, contristare, perturbare.

एड *êḍa* surdus. Am.

एडक *êḍaka* m. aries. Am.

एडूक *êḍûka* m. (etiam *êḍuka*) murus ex ruderibus constructus. Am.

एण *êṇa* m. antilopae species, colore nigro, cruribus brevibus et pulcherrimis oculis. Am.

एणभृत् *êṇabʿṛt* m. (e praec. et *bʿṛt* ferens, gerens) luna. Hêm. (cf. *mṛgâṅka*, *śaśadʿara*, *śaśin*).

1. एत *êta* (fem. *êtâ* et *êtî*) varius, versicolor. Am.

2. एत *êtá* v. *êtát*.

1. एतत् *êtát*, एतद् *êtád* pron. (th. *êtá*, nom. m. *êśá*, *êśó*, *êśáḣ*, f. *êśâ*, n. *êtát*, v. gr. 244 et gr. comp. 369) is, hic, iste, ille. N. 21. 30. 32. 22. 1. 3; v. *idám*. (Hib. *ise* „he, himself", *isa* et *isi* „she, herself" conveniunt cum *êśá*, *êśâ*; et *eadh* „he, it" cum *êtá*.)

2. एतत् *êtát* adv. (acc. neut. praec.) nunc. N. 21. 27.

एतर्हि *êtárhi* (ab *êtá* s. *rhi* nisi potius a perdito adv. *êtar* s. *hi* pro *dʿi* = gr. θι in ὅθι, πόθι (v. gramm. comp. 381) nunc, hoc tempore. Am.

एतादृश *êtâdṛśa* (v. *tâdṛśa* et gr. 263) talis. Dr. 5. 4.

एतावन्त् *êtâvant* (gr. 259) 1) hic, iste, ille, talis. Br. 1. 8. N. 4. 31. Dr. 6. 25. Dêv. 1. 74. Hit. 11. 5. 44. 8. 2) adv. tam. Hit. 27. 15: *êtâvad dûram utpatati*. V. annot. ad N. 4. 31.

एध् *êdʿ* 1. âtm. 1) augere, praesertim in constructione cum accus. *sukʿam*. Man. 4. 170: *nê 'hâ 'sâu sukʿam êdʿatê*; 5. 45: *na kvaćit sukʿam êdʿatê*; Hit. 110. 8: *dvâv êtâu sukʿam êdʿêtê*. 2) augeri, crescere. Man. 7. 208: *hiraṇyabʿûmisamprâptyâ pârtʿivô na tatʿâi 'datê*. (Gr. οἶδος, οἰδάω; fortasse etiam huc pertinet lat. *aes-culus*, ita ut a crescendo, non ab edendo sit nominata, mutato *d* in *s*, sicut in *es-ca* ex *ed-ca*, v. A. Benary p. 239.)

एध *êdʿa* m. (r. *indʿ* ejecto *n*, s. *a*) lignum. Am., v. *indʿana* et *idʿma*, *êdʿas*.

एधस् *êdʿas* n. (r. *indʿ* ejecto *n*, s. *as*) lignum. Bʿ. 4. 37; v. praec.

एन *êna* pron. (solum in nonnullis casibus obliquis invenitur; f. *ênâ*, n. acc. *ênat*, v. gr. 246 et gramm. comp. 369) is, hic, iste, ille. N. 15. 12. 20. 16. 22. 2. 4. Ur. 71. 17. (Goth. *ain-s*, th. *aina* unus, fortasse etiam *jains* th. *jaina* ille, si *j* est antepositum, sicut saepe in linguis slaviris, v. gr. comp. 255. *n*; lat. vet. *oinos*, unde serius *ûnus*; gr. ἝΝ abjectâ vocali finali, v. gr. comp. 308; huc etiam trahimus conj. lat. *enim* = acc. scr. *ênam* vel *ênâm*, v. gr. comp. 370.)

एनस् *ênas* n. peccatum. Mêd.

एरण्ड *êraṇḍa* n. nomen arboris cujusdam, „Palma Christi or ricinus communis". Am.

एव *êvá* (e stirpe pronom. *ê* + *va* sicut *áva*, *iva* ex *a*, *i*; videtur esse instrumentalis analogiam sequens linguae Ṣendicae — gr. comp. 158 — ita ut correptum sit ex *êvâ*, a stirpe demonstrativa *êva*, quae in lingua Ṣend. plenam conservavit declinationem, sub formâ [Zend] *aiva*, quod unus significat — v. gr. comp. 308 — sicut praepos. *ava* in Ṣend. est demonstrativum cum integrâ declinatione. In Sanscrito autem th. *êvá*, praeter correptam instrumentalis formam, solum accusativum retinuit *êvám*, quod sic, hoc modo significat.) 1) sic. N. 11. 10. 12. 114. 17. 43. 2) solum, tantummodo. Hit. 11. 4. 30. 15. 35. 15. N. 19. 19. *a*. *b*. 22. 16. Br. 2. 30. H. 4. 7. 15 (cf. ṣend. [Zend] *aiva* unus, gr. οἶος ex οἶϝος, nisi ortum est ex οἶνος = *êna-s*, q. v., *oinos*). 3) jam. Sâ. 4. 32: *mṛtam êva hi tam mênê*. 4) adhuc, noch. N. 23. 21. 5) quidem, zwar. Bʿ. 7. 18: *udârâḣ sarva êvâi 'tê ǵńânî tv âtmâi 'va mê matam*. 6) post pronomina interdum significat ipse vel valet particulam dem in compositione cum is, e. c. N. 2. 13: *êtasminn êva kâlê tu* hoc ipso tempore vero, vel eodem...; N. 19. 19: *yân (aśvân) manyasê samartʿâṅs tvaṅ kśipran tân êva yôǵaya*; 4. 28: *mâm*

êva ... vṛṇôti; 5. 19. 20. 21: *tam êva pradiśantu mê.* 7) nempe. N. 4. 26. 18. 20. 23. 14. 17. 8) saepissime etiam, non raro antecedente *ća*; de *ćâi 'va* vero, autem, v. *ća.* (De goth. *aivs*, th. *aiva*, lat. *aevum*, gr. αἰών, quae in editione priore ad scr. *êva* rettuli, v. 1. *i* et cf. gramm. comp. 69 ann. **; fortasse etiam goth. *ibus* aequalis, germ. vet. *ebanêr*, nostrum *ebener* huc pertinet, mutato sanscr. *v* in *b*, v. *âvara.*)

एवंरूप *êvánrûpa* (Bah. ex *êvám* et *rûpá* n. forma, pulchritudo) talem formam, talem pulchritudinem habens. N. 6. 11.

एवंविध *êvanvid'a* (Bah. ex *êvám* et *vid'a* m. aut *vid'â* f. species) talem speciem habens. B'. 11. 53.

एवङ्गुण *êvañguṇa* (Bah. ex *êvám* sic et *guṇá* virtus) tales virtutes habens. N. 6. 12.

एवम् *êvám* (v. *êvá*) sic, ita. B'. 3. 2. Su. 3. 28. N. 6. 13. 11. 34.

एष् *êś* 1. âtm. (*gatâu*) ire (proprie idem est atque *iś*, cum guṇa, secundum generalem 1. cl. legem).

एष *êśá*, *êśâ'* v. *êtát.*

एषा *êśâ* f. (r. *iś* s. *â*) desiderium.

एषिन् *êśin* (a r. *iś* s. *in*) desiderans, in fine compp. Su. 2. 19.

ऐ *âi.*

ऐकमत्य *âikamatya* n. (ab *êkamati* una opinio, s. *ya*) unanimitas, consensus. Ḥit. 19. 22.

ऐकान्तिक *âikântika* adj. (ab *êkânta* s. *ika*) totus, plenus. B'. 14. 27.

ऐक्य *â'ikya* n. (ab *ê'ka* s. *ya*) unitas. Dêv. 2. 10.

ऐणेय *â'iṇêya* m. (ab *êṇa* s. *êya*) fortasse idem atque *êṇa* q. v. Dr. 4. 15.

ऐन्द्र *âindrá* adj. (ab *índra* s. *a*) quod Indri dei est, aut ad eum spectat. A. 4. 32.

ऐन्द्री *âindrî* f. (a praec. signo fem. *î*) 1) uxor Indri. 2) nomen Durgae. Dêv. 8. 34.

ऐरावत *âirâvatá* m. (ex *írâvant* s. *a*; *írâvant* significat aquam habens, mare, nubes, ab *írâ* aqua, s. *vant vat*) nomen elephanti Indri et plagae septentrionalis. In. 1. 40.

ऐल *âilá* m. (ab *ílâ* Budd'i uxor, s. *a*) cognomen regis Purûravasis. Ur. 83.

ऐशान *âiśâna* (ab *î'śâna* Śivus, plagae inter septentriones et orientem sitae custos) inter septentriones et orientem situs (nordöstlich).

ऐशानी *âiśânî* f. (fem. praec.) plaga inter septentriones et orientem sita.

ऐश्वर *âiśvara* (ab *îśvará* dominus, s. *a*) augustus. B'. 9. 5. 11. 3. 8. 9.

ऐश्वर्य *â'iśvarya* n. (ab *îśvará* dominus, s. *ya*, v. gr. 582) imperium, potestas, dominatio, dominium. N. 9. 18. B'. 2. 43. N. 17. 16.

ऐषमस् *âiśâmas* adv. (ut videtur, ex *êśá* hic, cum vṛdd'i et *amasa* tempus, abjecto *a* et finali et initiali τοῦ *amasa*, nisi prius hujus compositi elementum abjecit vocalem suam finalem) hoc anno. Am. (Quod ad formationem hujus compositi attinet, conferatur gr. σῆτες, σήμερον, v. *tat* et gramm. comp. 345.)

ओ *ó.*

ओ *ó* interj.

ओक *óká* m. (ut videtur, a r. *uć* convenire, s. *a*, v. gr. 575. 1) domus. Am., v. *ókas*. (Lit. *ūki-s* th. *ūkja* habitatio in heredio rustico; *ūkininkas* hospes [Wirth]; de gr. *οἶκος* v. *véśa*.)

ओकस् *ókas* m. (v. praec.) id. Am.

ओख् *ók* 1. par. (*śóśanálamartayóh*) siccari; ornare.

ओघ *óga* m. (ut mihi videtur, a r. *úh* colligere, s. *a*, mutato *h* in *g*, nisi *g* est primitiva hujus radicis consonans; ita *méga* a *mih* vel primit. *mig*) 1) multitudo, copia, turba. Am.; In. 4. 17: *gunáuga*; 1. 26: *váryóga*, quod etiam ad sq. sgn. referri potest. 2) flumen, cursus, aquarum fluctus. Man. 9. 54. (Cf. gr. *ὄχ-λος*, ejectâ diphthongi *ó* parte posteriore et posito *o* pro *a*; v. r. *úh*.)

ओङ्कार *óńkára* m. (ex *óm* q. v. et *kára* faciens) syllaba mystica sanctissima óm. B. 9. 17.

ओण् *óṇ* 1. par. (*apanayé* K. *apasáraṇé* V.) abducere; auferre; furari.

ओज् *óǵ* 10. par. (*balatéǵasóh*) validum esse; splendere, v. sq.

ओजस् *óǵas* n. (a praec. s. *as*) 1) vis, robur, potestas. B. 15. 13. 2) splendor. Dr. 7. 2. M. 2. N. 5. 35; v. *óǵasvitá*. (Cf. gr. *αὐγή*, gr. comp. 4 p. 11; hib. *og* „young, yuvenile, fresh"; *oig* „a champion", *oighe* „fulness, entireness; virginity".)

ओजस्विन् *óǵasvín* (a praec. s. *vin*) 1) validus, robustus, potens. 2) splendidus.

ओजस्विता *óǵasvitá* f. (a praec. s. *tá*) i. q. *óǵas*. Ur. 44. 4 infr.

ओतु *ótu* m. felis. Am.

ओदन *ódaná* n. (r. *und* ejecto *n*, s. *ana*) oryza cocta. Am.

ओम् *óm* syllaba mystica sanctissima, quae tribus suis litteris, *a*, *u* (quae secundum gr. 36 in *ó* coalescunt) et *m* tres Deos altissimos exprimit, nempe Brahmam per *a*, Viśnum per *u* et Śivum per *m*.

ओलण्ड् *ólaṇḍ* 1. et 10. par. (*utkśépé*; scribitur *ólaḍ*) extollere, in altum tollere (v. *laṇḍ* unde *ólaṇḍ* praef. *ó*, quod fortasse correptum ex *ava*).

ओष *óśa* m. (r. *uś* s. *a*) actio urendi, ardor. Am. (Fortasse huc vel ad r. *uś* cum gunae incremento pertinet goth. *azgó* [quasi ओष्का *óśká*] cinis, anglosax. *asca*, germ. vet. *asga*, nostrum *Asche*, ita ut *u* diphthongi scr. *ó* = *au* abjectum et *a* solum servatum sit; respicias gr. *τέφρα*, quod item cum verbo sensu *urere* cohaeret; v. *tap*.)

ओषधि *óśadi* et *óśadí* f. (ex *óśa* et *di* vel *dí* a r. *dá*) herba annua, quae post maturitatem evanescit. B. 15. 13.

ओष्ठ *óśṭa* m. labium, praesertim superius; du. *óśṭáu* labia (slav. *usta* neut. pl., *ustna* f. labium, lat. *ostium*, boruss. *austi-n* [accus.] os animalium [„Maul"]).

औ *áu.*

औ *áu* interj.

औक्षक *áukśaka* n. (ab *úkśan* s. *ka* vel *aka*) grex bovum. Am.

औत्सुक्य *áutsukya* n. (ab *utsuka* s. *ya*) desiderium. Śak. 26. 4. 58. 7.

औदनिक *áudanika* m. (ab *ódaná* s. *ika*) coquus. Am.

औदरिक *áudariká* m. (ab *udára* s. *ika*) ventri deditus, edax, vorax. Ur. 39. 1.

औदार्य *áudárya* n. (ab *udárá* q. v. s. *ya*) ingenuitas, liberalitas. In. 5. 33.

ऋौपम्य áupamya n. (ab upamá simílitudo, s. ya) i. q. primit., praesertim in comp. cum átmán (átmáupamya). B'. 6. 32. Hit. 11. 12. 120. 19.

ऋौरभ्रक áurab'raka n. (ab urab'ra s. ka vel aka) grex ovium. Am.

ऋौरस áurasa (ab úras s. a) proprius, naturalis, ad proprium corpus spectans, ex eo procedens aut natus. Su. 4. 13. Sá. 5. 37. 44. Ur. 85. 5 infr. Hit. 38. 19.

ऋौर्द्ध्वदेहिका áurdd'vadéhiká f. (ab úrdd'vadéha defunctus — ex úrdd'vám sursum et déha corpus — s. iká) funus, exsequiae, funebria. Sá. 5. 19.

ऋौर्व áurva m. (ab urva nomen sancti cujusdam, s. a) ignis marinus, Colebr. „submarine fire, a being, consisting of flame, but with a mare's head, sprung from the thigh of Urva and was received by the ocean". Am. Śak. 44. 2.

ऋौर्वशेय áurvaśéya (ab urváśí s. éya) Urvaśiá natus. Ur. 92. 6.

ऋौशीनर áuśínara (ab uśínára nomen regis, Śivis patris, s. a) Uśinaro natus. Sá. 2. 17.

ऋौषध áuśad'a n. (ab óśad'i aut óśad'í q. v., s. a) medicamentum, remedium. N. 9. 29. B'. 9. 16.

क k.

1. क ka v. kim.

2. क ka 1) m. aër, ventus, v. kapáṭa et cf. k'a. 2) n. caput, v. kand'ará.

कंश् kańś v. kańs.

कंश kańśá v. kańsá.

कंस् kańs 2. átm. (gatiśásanayóś; scribitur kas, gr. 110[a]), etiam kaś) destruere; ire; v. kas.

कंस kańsá m. 1) vas potorium. Am.; scribitur etiam kańśa. 2) n. pr.

कक् kak 1. átm. (láulyé K. iććágarb'aćápalé V.) vacillare; desiderare. *)

ककुद् kakúd f. vertex montis, v. sq.

ककुद्मन्त् kakúdmant m. (nom. kakudmán, a praec. s. mant mat) mons.

ककुभ kakúb'a f. regio, plaga (coeli, ut septentrio etc.) Am.

कक्क् kakk 1. par. (hasané) ridere, v. kakk', kak' et k'akk'.

*) Adde superbum esse, si pro garb'a, quod hic minime quadrat, legendum est garva. Wils. hanc radicem explicat per 1) to be proud 2) to be unsteady 3) to be thirsty.

कक्ख् kakk' 1. par. (hasané) id., v. kak'.

कक्खट kakk'aṭa durus, firmus, solidus. Am.

कक्ष kákśa m. 1) gramen aridum, sylva aridis arboribus. Dr. 5. 15. 2) porta. N. 4. 25.

कक्षा kakśá f. septum, pars domûs. N. 21. 17.

कख् kak' 1. par. (hasané) ridere. (Gr. καχάζω, καγχάζω, lat. cachinno.)

कग् kag 1. par. (sańvaraṇé K. kriyásu V.) tegere; agere.

कङ्क् kańk 1. átm. (gatáu K. vraǵané V., scribunt kak, gr. 110[a]) ire, v. kak. (Hib. cichet „walking", ciocair „a way, a road"; lit. kanků secundum Ruhig „ich finde Grund im Wasser, dass ich nicht schwimmen darf", iś-kanků pervenio.)

कङ्क kańká m. (r. kańk s. a) ardea. H. 4. 9.

कङ्कट káńkaṭa m. lorica.

कङ्कटक kańkaṭaka m. (a praec. s. ka) id. Am.

कङ्कण kańkaṇa n. 1) brachiale, armilla. Am. Hit. 11. 5. 2) ut videtur, tintinabulum. Dr. 8. 22. v. sq. (Lit. kankala-s tintinabulum.)

कङ्कणी kańkaṇí i. q. kińkiṇí.

कङ्कत *káṅkata* m. n. (ut videtur, a r. *kaṅk* s. *ta*, servato charactere 1[mae] cl.) pecten.

कङ्कतिका *kaṅkatiká* f. (a praec. s. *ika* in fem.) id. Am.

कङ्कती *kaṅkatí* f. (a *káṅkata* signo fem.) id.

कङ्काल *kaṅkála* m. sceletus. Su. 2. 24.

1. कच् *kać* 1. átm. (*band'ané* K. *band'atvis'ón* V.) ligare; lucere, splendere; v. *kańć*. (Hib. *cacht* „a streight, a narrow place; bonds, fetters".)

2. कच् *kać* 1. par. (*ravé* K.) sonare.

कच *kaća* m. (r. *kać* s. *a*) capillus. Am.

कच्चर *kaććara* (ut videtur, e *kat* q. v. et *ćara* a r. *ćar* s. *a*) sordidus, lutulentus. Am.

कच्चित् *káććit* adv. (ex inusitato neutro interrog. *kat* s. *ćit*, v. euph. r. gr. 61) an, num (v. gr. 260).

कच्छ *kaćć'a* m. ripa. Hit. 47. 17.

कच्छप *kaćć'apa* m. (e praec. et *pa*) testudo. A. 6. 3.

कच्छुर *kaćć'urá* (a sq. correpto *ú* s. *ra*) scabiosus, porriginosus. Am.

कच्छू *kaćć'ú* f. scabies. Am.

कज् *kaǵ* 1. par. (*hikkané* V.) singultire.

कज्जल *kaǵǵala* n. (e *kat* q. v. et *ǵala* aqua) fuligo e lampadibus. Up. 45.

कञ्च् *kańć* 1. par. (*díptáu* K. *band'atvis'ón* V.) scribunt *kać*, gr. 110[a)]) splendere; ligare.

कञ्चुक *kańćuka* m. 1) pellis anguina. Am. 2) lorica. Am.

कञ्चुकिन् *kańćukin* m. (a praec. s. *in*) cubicularius reginae. Ur. 36. 13.

1. कट् *kaṭ* 1. par. (*gatáu*) ire.
c. *pra* apparere, oriri; *prakaṭita* qui apparuit, manifestus, ortus. Dêv. 4. 20. Ur. 57. 7 infr.

2. कट् *kaṭ* 1. par. (*vṛtáu* K. *vṛs'i* V.) tegere; pluere.

3. कट् *kaṭ* 1. par. (*kṛććraǵívané*) in miseriâ vivere.

कट *káṭa* m. (r. *kaṭ* s. *a*) 1) coxa, lumbus, clunis. Am. 2) elephanti tempus capitis. Am.

कटक *káṭaka* m. n. (r. *kaṭ* s. *aka*) castra; vicus; urbs. Hit. 34. 17. 39. 5. 44. 3. 97. 15. 133. 7.

कटाक्ष *kaṭákśa* m. (e *kaṭa* iens, se movens — a r. *kaṭ* s. *a* — et *akśa* oculus) adspectus obliquus. In. 2. 32.

कटि *kaṭi* et *kaṭí'* f. (r. *kaṭ* s. *i*) i. q. *káṭa*.

कटु *kaṭú* (fem. *kaṭu* et *kaṭví*) acer, acutus (de sapore). B'. 17. 9.

कठ् *kaṭ'* 1. par. (*taṅkané*) in miseriâ vivere, v. *kaṭ*.

कठिन *kaṭ'iná* (r. *kaṭ'* s. *ina*) 1) durus, firmus, solidus. Śak. 11. 1. 59. 14. Ur. 24. 4; v. *káṭ'óra*. 2) n. vas fictile. Sâ. 5. 1 ubi corbem significare videtur. (Lat. *catinum*, gr. κόφινος.)

कठिनी *kaṭ'iní* f. (a praec. signo fem.) creta. Hit. 4. 20.

कठोर *káṭ'óra* (rad. *kaṭ'* suff. *óra*) durus. Am., v. *kaṭ'iná*.

1. कड् *kaḍ* 1. par. (*madé*) ebrium esse, mente captum esse.

2. कड् *kaḍ* 6. par. (*madé adané* K. *ádané darpé* V.) ebrium, mente captum esse; superbum esse; edere.

कडङ्गर *kaḍaṅgara* m. palea, acus (eris). Am.

कडार *káḍára* nigricans e gilvo, „tawny". Am.

कड्ड् *kaḍḍ* 1. par. (*kárkas'yé*) durum, rudem, severum esse.

1. कण् *kaṇ* 1. par. (*gatáu*) ire.

2. कण् *kaṇ* 1. par. (*s'abdé* K. *ártasvaré* V.) sonare; gemere.

3. कण् *kaṇ* 10. par. (*nimílané*) nictari.

कण *káṇa* (rad. *kaṇ* suff. *a*) 1) tenuis, exilis, parvus. Ur. 19. 7. Śak. 45. 7. 2) m. granum. Hit. 9. 14. 113. 7; v. *káṇíyáṅs*, *káṇis'ṭ'a*. (Gr. κενός.)

कणिश *kaṇis'a* m. spica. Am.

कणिष्ठ *káṇis'ṭ'a* superl. τοῦ *káṇa*.

कणीयांस् *káṇíyáṅs* compar. τοῦ *káṇa*.

कण्ट् *kaṇṭ* 1. par. (*gatáu*, scribitur *kaṭ*, gr. 110[a)]) ire; v. *kaṭ* et sq.

कण्टक *káṇṭaka* m. n. (r. *kaṇṭ* s. *aka*) 1) spina, ut videtur a crescendo dicta, nisi r. *kaṇṭ* significavit pungere, sicut κεντέω quod probabiliter cum *kaṇṭ* cohaeret. Sâ. 6. 5. 2) hostis. N. 26. 20. (Cf. gr. κεντέω, κεσ-τὸς, κέσ-τρον.)

कण्टकित *kaṇṭakitá* (a praec. suff. *ita*) spinosus. Dr. 1. 14.

कण्ठ् *kaṇť* 1. et 10. par. (scribitur *kať*, gr. 110[a]) dolere, lugere, moerere. (Fortasse huc pertinent gr. ΠΑΘ, ΠΕΝΘ, πέπονθα, πένθος; mutatâ gutturali in labialem.)

c. *ut* id. v. *utkaṇťâ*, *utkaṇťita*. caus. Ǵaṭ. 5: *utkaṇťayanti paťikân ǵaladâĥ svanantaĥ*.

कण्ठ *kaṇťá* m. n. gula. (Originem vocis *gula* v. s. v. गल *gala*.

कण्ड् *kaṇḍ* 10. par. (*b'ēdē* K. *b'ēdē rakšaṇē* V.; scribunt *kaḍ*, v. gr. 110[a]) findere; servare. (Lit. *kándu* mordeo; ita nostrum *beiſsen*, goth. rad. *bit*, cohaeret cum scr. rad. *b'id*, quae item findere significat; cambro-brit. *cat* fragmentum, v. Pict. p. 9.)

कण्डु *kaṇḍu* f. (r. *kaṇḍ* s. *u*) scabies, v. sq.

कण्डू *kaṇḍû* f. (r. *kaṇḍ* s. *û*) id.

कण्डूय् *kaṇḍûy* (denom. a *kaṇḍu* vel *kaṇḍû* s. *y*, v. gr. 520) scabere, radere, fricare. Ḥ. 2. 6.

कण्डूयन *kaṇḍûyana* n. (a praec. s. *ana*) actio scabendi, radendi. Ur. 88. 13.

कण्डूयनक *kaṇḍûyanaka* m. (a praec. s. *ka*) fricator.

कत् *kat*, ante sonoras *kad*; neutrum obsoletum interrogativi, quod in initio compositorum deminutionem vel contemptionem exprimit, aeque ac *kâ*, *kim*, *ku* v. gr. comp. 386.

कतम *katamá* (a stirpe interr. *ka* s. *tama*, v. gr. 253) quis e pluribus quam duo. Śak. 18. 5 infr.

कतर *katará* (a stirpe interr. *ka* s. *tara*, v. gr. 253) uter. B'. 2. 6. (Lit. *katra-s*, gr. πότερος e κότερος, cf. ion. κότερον, κότερα; lat. *uter*, abjectâ gutturali, v. gr. comp. 389; goth. *hvathar* th. *hvathara*, germ. vet. *huedar*, angl. *whether*; slav. *kotorŭ* qui, v. gramm. comp. 297.)

कति *káti* (a stirpe interrog. *ka* s. *ti*) quot. Ḥit. 117. 20. (Lat. *quot*; ita *tot* convenit cum *táti*, v. gramm. comp. 414.)

कतिचित् *katićit* (e *káti* + *ćit*) aliquot. Ur. 84. 2.

कतिपय *katipayá* (a *káti* s. *paya*, nom. *payas*, *payâ*, *payam* id. Śak. 2 infr.: *katipayarâtràṅ sâraťidvitîyêna b'avatâ sanâťîkriyatâm âśrama iti*. (*paya* ortum esse videtur e *kaya* — ab interrogativo *ka* s. *ya* — mutatâ gutturali in labialem, sicut in gr. ποῖος, quod formâ accurate cum *paya* convenit.)

कत्थ् *katť* 1. âtm. laudare, extollere, gloriari, se jactare. Ḥ. 4. 13. 6. N. 20. 12. — part. *katťita* n. gloriatio, jactantia. Ḥ. 4. 13; v. *kať*.

c. *vi* i. q. simplex.

कत्र् *katr* 1. par. (*śâiťilyê*) solvere, relaxare. (Videtur ortum esse e *kart* — v. *kart kṛt* — transpositis litteris, vel e *kartr* q. v. ejecto *r*.)

1. कथ् *kať* 1. âtm. (*ślâg'âyâm* K.) i. q. *katť*.

2. कथ् *kať* 10. par. dicere, loqui, memorare, narrare. In. 4. 16. 5. 22. Br. 1. 11. N. 1. 21. 3. 2. 11. 6. 16. 34. 24. 47. 49. B'. 10. 9. 18. — part. praes. âtm. (gr. 533) *kaťayâná*: N. 22. 17. (Goth. *QUATH* dicere [*qvitha*, *quath*, *qvêthum*], angl. *quoth*, servatâ initiali tenui contra generalem regulam; gr. κωτίλος, κωτίλλω, lat. *vates* e *qvates* sicut *vermis* e *qvermis* = scr. *kṛmi*, et *vivo* e *qvivo* = scr. *ǵîv*, cf. gr. comp. 86, 1; v. *katť*.)

कथञ्चन *kaťańćaná* (e *kaťám* + *ćaná*) ullo modo. B'. 1. 17.

कथञ्चित् *kaťańćit* (e *kaťám* + *ćit*) 1) ullo modo. A. 10. 17. 2) aliquantulum, paululum, vix. Up. 36. Ur. 6. 8. 49. 2. Ḥ. 1. 43.

कथम् kat́ám adv. (a stirpe interrog. ka, gr. 260, s. t́am, gr. 584) quomodo? N. 11. 24. (Huc trahimus gr. κατά, cum praepositiones primitivae omnes a pronominibus descendant *))

कथमपि kat́amapi (kat́ám + api) i. q. kat́ańćit. Up. 29; kat́añkat́amapi vix: Ur. 28. 18.

कथा kat́ā́ f. (rad. kat́ suff. ā) mentio, commemoratio: N. 21. 25; colloquium, dialogus: N. 22. 4; narratio, historia. Sâ. 6. 7. Ḥit. 4. 2.

कद् kad 1. âtm. (vâiklavyê K.) commoveri, perturbari, terreri, v. kadana. (Gr. κῆδος, κήδω; huc etiam traxerim goth. hatan odisse, quod formâ egregie quadrat, et sensu in animi commotione cum rad. nostra convenit; fortasse etiam lat. odi huc pertinet, ita ut initialem gutturalem perdiderit, sicut amo = sanscr. kam.)

कदध्वन् kadadv́an m. (e kat q. v. et ádv́an) mala via. Am.

कदन kadana n. (r. kad s. ana) terror, perturbatio, confusio. Su. 3. 1.

कदम्ब kadambá m. nomen plantae (Nauclea Cadamba). N. 12. 4. Dr. 2. 1.

कदम्बक kadambaka m. n. (a praec. s. ka) id.

कदर्थ kadart́a m. (e kat et árt́a) malum, miseria, infortunium, v. sq.

कदर्थित kadart́ita (a praec. s. ita, vel a verbo denomin. kadart́ay vexare s. ta) miser, infortunatus, vexatus. B́artṛh. ed. Bohl. 2. 75. Ḥit. 55. 9.

कदर्य kadarya (e kat q. v. et aryá dominus, possessor) avarus, miser. Am.

कदली kadalî f. nomen plantae. Dr. 5. 9.

कदा kadā́ (a stirpe interr. ka s. dā) quando? (Lit. kadà, slav. kogda; v. gr. comp. 423.)

*) V. libros meos „Ueber einige Demonstrativstämme und ihren Zusammenhang mit verschiedenen Praepositionen und Conjunctionen" p. 9 sq. et „Einfluſs der Pronomina auf die Wortbildung" p. 5 sq.

कदाचन kadā́ćaná (e praec. + ćaná; v. gr. com unquam (praesertim in constructione cum negati ad exprimendum nunquam). N. 18. 9. 21. 13

कदाचित् kadā́ćit (e kadā + ćit) aliquando, o tempore praeterito et futuro). Br. 1. 2. N. : 13. 59.

कद्रु kádru (fem. item kádru) nigricans e gilvo, „t Am.

कन् kan 1. par. (dîptâu K. prîtigatidyuti. splendere; amare; ire; v. kánaka. (Lat. caneo — de candeo, candela v. ćand — gr. [cf. kanyā, ṣend. kainê]; fortasse etiam γανάω, γανόω, mutatâ tenui in mediam; hil plena luna — vel ad ćand —; ad kan etiam goth. skeina luceo, rad. SKIN, attenuato a in i e fixo s, sicut e. c. in stauta verbero, nostro st scr. tud, lat. tundo; de bret. sked v. ćand.)

कन kana v. kániśt́a, kánîyāṅs.

कनक kánaka n. (r. kan s. aka) aurum. N. 5.

कनकभूषण kanakab́ûśaṇa (Baḥ. e praec. et b́ ornamentum) aureum ornamentum habens. In.

कनन kanana unoculus. Ḥêm.

कनिष्ठ kániśt́a adj. (superl. ab inusitato positivo s. iśt́a) natu minimus. Ḥ. 2. 32.

कनिष्ठा kaniśt́ā́ f. (fem. praec.) digitus minimus

कनी kanî f. (ab obsoleto kana signo fem. î) Ḥêm.

कनीयांस् kánîyāṅs (a kana s. îyāṅs îyas, v. junior.

कन्था kant́ā f. pannus, „a rag". B́. 2. 79. 3. 16

1. कन्द् kand 1. par. (āḥvānarôdanayôḥ K bitur kad, gramm. 110[a]) vocare, clamar Cf. krand.

2. कन्द् kand 1. âtm. (vâiklavyê K.; scribitu gr. 110[a]) i. q. kad.

कन्द kanda m. n. (r. kand s. a) radix bulbosa lenta. Mṛ. 152. 13.

कन्दर *kandará* m. (ut videtur, ex *ka* in acc. et *dara* findens, a rad. *dar* [*dṛ*] suff. *a*) caverna, specus. Dr. 5. 7.

कन्दरा *kandarâ*, *kandarî* (fem. praec.) id. Am.

कन्दर्प *kandarpa* m. (ut videtur, ex *kam*, ab interr. *ka*, et *darpá* superbia) nomen Anaṅgi, Dei amoris. N. 1. 15.

कन्दल *kandala* m. n. 1) germen, surculus. 2) gemma, calix. Rag̊. 13. 29.

कन्दला *kandalâ* f. 1) id. 2) sonus lenis.

कन्दलिन् *kandalin* (a *kandala* s. *in*) surculis abundans.

कन्दली *kandalî* f. arboris species. Wils. „the banana". Ur. 60. 10.

कन्दुक *kandúka* m. pila lusoria. Ḥit. 36. 18.

कन्धर *kand'ara* m. (e *ka* caput et *d'ara* ferens) cervix. Rag̊. 3. 34.

कन्धरा *kand'arâ* f. (fem. praec.) id. Am.

कन्यका *kanyakâ* f. (a *kanyâ* correpto *â* s. *ka* in fem.) i. q. *kanyâ*.

कन्या *kanyâ* f. (ut videtur, a r. *kan* s. *ya* in fem.) 1) puella. N. 1. 25. 2) filia. Br. 1. 31. (Send. کینو *kainê*, v. gr. comp. § 92, *k* p. 150; hib. *cain* „chaste, undefiled"; fortasse etiam huc pertinet *caile* „a country woman, a quean, a strumpet, a harlot"; mutato *n* in *l* sicut e. c. in *eile* alius = *anyá* q. v.; *caileamhuil* „girlish, effeminate".)

कपट *kapaṭa* m. n. fraus. Ḥit. 21. 13.

कपर्द *kaparda* m. 1) coma implicata, involuta dei Śivi. Am. 2) parva concha pro moneta adhibita, „a Cowriye". Ḥêm.

कपर्दक *kapardaka* m. (a praec. s. *ka*) i. q. praec. sgn. 2. Ḥit. 115. 2.

कपर्दिन् *kapardin* m. (a *kaparda* s. *in*) nomen Śivi.

कपाट *kapâṭa* m. n. (ex *ka* aër, ventus et *pâṭa*, a r. *paṭ* ire, s. *a*) porta. R. Schl. I. 5. 9. Rag̊. 3. 34.

कपाटी *kapâṭî* f. (fem. praec.) id.

कपाल *kapâ'la* m. n. cranium. (Gr. κεφαλή, lat. *caput*, goth. *haubith*, th. *haupida*, nostrum *Haupt*.)

कपि *kapí* m. (r. *kamp* s. *i*) simia. (Gr. κῆπος, κεῖπος, anglo-sax. *apa* th. *apan*, abjectâ initiali gutturali sicut in lat. *amo* = *kam*; angl. *ape*, germ. vet. *affo*, v. Graff. 1. 159.)

कपिल *kapilá* (a *kapí* suff. *la*) 1) nigricans e gilvo, „tawny". Am. 2) nomen sapientis cujusdam.

कपिश *kapiśá* (a *kapí* s. *śa*) id. Am. Rag̊. 12. 28.

कपोत *kapó'ta* m. columba.

कपोल *kapóla* m. gena, mala. Am. Śak. 52. 2.

कबन्ध *kában'da* m. n. corporis truncus. Rag̊. 7. 48.

कम् *kam* 1. âtm. et 10. par. âtm. *kámê*, *kâmáyâmi*, *kâmáyê*. 1) amare. Nalôd. 1. 19: *ćakamê sâ râǵanyaśrêšṭ'an tam*; Ḥ. 2. 18: *kâmayâmâsa rúpêṇâ 'pratimam b'uvi*; Ḥ. 4. 5: *kâmayaty adya mâm b'îruh*; Râm. I. 29. 16: *ahaṅ vaṅ kâmayê sarvâṅ*. part. pass. *kântá* amatus, dilectus. Ḥ. 4. 35. N. 11. 7. 2) desiderare, velle. N. 6. 11: *nalaṅ yô vâi kâmayêć ćapitum*; c. dat. rei. Maḥ. 1. 3347: *santânasyâ 'vinâśâya kâmayê*. (Huc traxerim lat. *comis* et *amo* abjectâ gutturali, nec non cum Ag. Benary *câ-rus* pro *cam-rus*, abjectâ radicis consonâ finali, sicut saepissime, e. c. in *lumen* pro *lucmen*, *luna* pro *lucna*, *vê-nor*, ut mihi videtur pro *vednor* a scr. *vad'* vel *vyad'* occidere, cf. island. *vaidhi* venatio, scr. *vyâd'a* venator; lingua Valachica offert vocem *chamor* amor; hib. *caemh* „love, desire; fine, handsome, pleasant"; *caomhach* „a friend, a companion", *caomhaim* „I save, spare, protect"; fortasse germ. vet. *scim*, *scimo* splendor, praefixo *s*; v. *kântá*, *kânti*, *ćavi*.)

कमठ *kamáṭ'a* m. testudo. B'ar. 2. 28.

कमण्डलु *kamaṇḍalu* m. n. hydria. Am.; Wils.: „An earthen or wooden waterpot, used by the ascetic or religious student." Ḥit. 60. 16. Dêv. 2. 23.

कमल *kamála* n. lotus flos. N. 12. 1.

कमलपत्राक्ष *kamalapatrâkša* (Bah. e *kamalapatra* et *akša*) loti foliis similes oculos habens. In. 5. 31.

कमलिनी *kamalínî* f. (a *kamála* s. *in* in fem.) lotorum multitudo; locus abundans lotis.

कम्प् *kamp* 1. âtm. (scribitur *kap*, gr. 110*)) tremere, commoveri. Dêv. 2. 33: *samudrâśća ćakampirê*; In. 2. 32: *kampamânâiŕ payôd'arâiŕ*. — *kampita* tremens, commotus. Su. 4. 20. — caus. (*kampáyâmi*) tremefacere. N. 26. 3: *kampayann iva mahîm*. (Huc pertinere videntur κάμπ-τω et πέμπω, utrumque a movendo dictum; cf. *pamb*; hib. *cabhóg* festinatio; lat. *vibro*? v. *kŕmi*.)

c. *anu* misereri, v. *anukampâ*.

c. *anu* praef. *sam* id. c. acc. Rag'. 9. 14.

c. *â* i. q. simpl. Rag'. 2. 13.

c. *pra* id. Râm. I. 52. 14: *prakampatêća pŕt'ivî*.

c. *vi* id. B'. 2. 31: *na vikampitum arhasi*. — caus. Rag'. 11. 19.

कम्प *kampa* m. (r. *kamp* s. *a*) tremor. Ur. 6. 2. 7; nutatio (capitis). Rag'. 13. 44.

कम्पन *kampana* (r. *kamp* in forma caus. s. *ana*) 1) tremefaciens. Dr. 4. 22. 2) n. vibratio (e. c. clavae). Mah. 1. 2836.

कम्प्र *kamprá* (r. *kamp* s. *ra*) tremens. Am.

कम्बल *kambalá* m. lodix lanea, „a blanket". Hit. 81. 15. R. Schl. I. 17. 14.

कम्बु *kambu* m. n. concha.

कम्बुग्रीव *kambugrîva* (Bah. e praec. et *grîva*) conchae similem cervicem habens. H. 2. 19; v. sq.

कम्बुग्रीवा *kambugrîvâ* f. (Karm. e *kambu* et *grîvâ*) conchae similis cervix, Wils. „a neck marked with three lines like a shell and considered to be indicative of exalted fortune." Am., v. praec.

कम्र *kamrá* (r. *kam* s. *ra*) libidinosus. Am. (Lat. *câ-rus*, v. *kam*.)

1. कर् कृ *kar kŕ* 8. par. âtm. *karômi, kurvê* (irreg., v. gr. 344; in dial. vêd. haec radix sequitur 5. cl., e cujus charactere *nu* signum 8. cl. *u* abjecto *n* ortum est) agere, facere, efficere, exercere. B'. 13. 31: *na karôti*; Hit. 6. 19: *yat'â mŕtpindataŕ kartâ karôti yad yad iććati*; N. 1. 26: *mânušîñ giraň kŕtvâ*; 8. 18: *kuru madvaćaŕ*; 17. 39: *prasâdaň kuru*; Dêv. 3. 23: *kôpaň ćakrê*; Br. 3. 2: *kriyatâň kšamam*; H. 4. 22: *vikramaň ćakratuŕ param*; Br. 2. 32: *vyavasâyaň karômi*. — Cum gemin. accus.: facere aliquem aliquid. Nalôd. 4. 23: *akŕta mudâ yantâran tam*; Rag'. 2. 46: *and'akâraň śakalâni kurvan* tenebras dividens (ad lit. in frusta vertens). Nonnumquam nomen rei, in quam aliquid vertitur, suffixo *sât* instruitur, e. c. Rag'. 8. 20: *akarôd . . . dvišadâramb'ap'alâni b'asmasât*. Notetur praecipue locus in Rag'. (16. 25) ubi forma in *sât* adjectivi vice fungitur: *kuśâvatîň śrotriyasât sa kŕtvâ* Kuśâvatim (urbem) sacerdotum propriam postquam fecerat (schol. ed. Calc.: *śrôtriyâ vâidikâ têšu ad'înâň kŕtvâ*). — Cum vocibus in adverbium *vat* (instar) exeuntibus: putare, aestimare, e. c. Lass. 34. 16: *râǵyan tŕnavat kŕtvâ*. — Cum *manasâ* (sequente accusativo) mente concipere (aliquid), cogitare, recordari (aliquid), e. c. Mah. 1. 7051: *manasâ kŕtvâ kŕšnam*. — *padaň kartum*, pedem ponere, Lass. 84. 10; *utsaṅgê* vel *aňkê kartum* in gremium tollere. Sâ. 5. 5: *utsaṅgê 'sya śiraŕ kŕtvâ nišasâda mahîtalê*; P. 29: *ity aňkê pâtalîň kŕtvâ*. — *udakaň kartum* aquam (Manibus) libare. Râm. III. 73. 33: *kriyatâm udakam pituŕ*. — *kâlaň kartum* tempus constituere. Mah. 1. 8469: — *ćakrê*. — Nota constructionem part. fut. pass. cum gen. pers. et instr. rei, antecedente *kim* q. v. sive *na*; e. c. Lass. 32. 7: *naća putrêna mê kâryaň svaǵanâir nâ 'pi bând'avâiŕ | na pitrâ nâi 'va mâtrâća tvaň hi svâmin gatir mama*. —

caus. pass. B'. 3. 5: *kâryatê hy avaśaḥ karma.* — desid. N. 8. 3: *ćikîrśantîća tatpriyam.* (Hib. *cearaim* „I perform, execute", *ceard* fem. „an art, trade, business, function" = scr. *kṛ'ti*, e *kárti*; *su-cridh* „easy" = scr. *sukṛta*; cambro-brit. *creu* formare; island. *ger-dh* fem. actio, th. *gerdhi* = scr. *kṛ'ti* cum gutturali mediâ pro aspiratâ, quam ex generali lege exspectaveris, v. gr. comp. 87; germ. vet. *karawan* praeparare, nostrum *gar* de cibis, boruss. *kura* fecit. Lat. *creo*, *caer-e-monia*, *ars*, quod e *cars* mutilatum et cum scr. *kṛ'ti* pro *kárti* et cum supra memorato hib. *cear-dh*, quod item artem significat, cohaerere censeo. E graecâ linguâ conferatur κραίνω, et πράσσω a rad. ΠΡΑΓ, cujus γ e F ortum esse potest, ita ut αγ formae ΠΡ-ΑΓ ad characterem 8. cl. gunatum reducendum sit, qui ante vocales sonat *av*, e. c. *akaravam.*)

c. *ad'i* praeponere alqm. alicui rei. Man. 8. 11: *râǵnaśćâ 'd'ikṛtô vidvân*; 2) in animo habere, spectare, appetere. Śak. 34. 7: *ahan tu tâm . . . śakuntalâm ad'ikṛtya bravîmi*; 44. 13: *tâm ad'ikṛtya praharati*; Rag'. 11. 62: *śântim ad'ikṛtya.*

c. *anu* imitari. Mah. 1. 3325: *na tat prâǵńô 'nukurvîta.*

c. *apa* 1) abstrahere, abripere. Râm. I. 51. 13: *śabdênâ 'pakṛtaś têna.* 2) offendere. *apakṛta* n. offensio. H. 4. 3.

c. *ab'i* i. q. simpl. Su. 2. 26: *kurukśêtrê nivêśam ab'ićakratuḥ.*

c. *alam* ornare. N. 2. 11. — c. *alam* praef. *sam*: *samalaṅkarômi* id.

c. *â* praef. *apa* 1) auferre, demere. Rag'. 6. 57: *apâkṛtasvêdalavâ.* 2) relinquere. Rag'. 7. 47: *śivâ b'uǵaććêdam apâćakâra* (schol. Calc. = *tatyâǵa*).

c. *â* praef. *upa* tradere, dare. N. 25. 16: *tad upâkartum iććâmi* (schol. Nil. *upâkartum* per *dâtum* explicat).

c. *â* praef. *nis nir* arcere, repellere, rejicere, repudiare, irritum facere. Su. 2. 15: *śâpâḥ . . . varadânanirâkṛtâḥ*; Râm. I. 39. 3: *krôd'ât sâ nirâkṛtâ*; R. Schl. II. 8. 37: *darpân nirâkṛtâ pûrvan tvayâ . . . râmamâtâ sapatnî tê.*

c. *upa* juvare, auxilium ferre, prodesse. Hit. 57. 12: *anupakurvâṇô na kasyâ 'py upâyanaṅ gṛhṇîyât.* — *upakṛta* n. auxilium. Br. 1. 9.

c. *ni* offendere, vexare. N. 19. 5: *mayâ kśudrêṇa nikṛtâ*; 14. 15: *nikṛtô duḥk'êna.*

c. *nis* rejicere, repudiare, despicere. Dêv. 1. 31: *niśkṛtaḥ putrâiḥ.*

c. *pra* 1) facere. N. 3. 25: *budd'im prakuruśva yat'ê 'ććasi*; G'at. 18: *hṛdayam mê prakarôśi kiṅ sadâham.* 2) vitium afferre (virgini). Man. 8. 370: *yâ tu kanyâm prakuryât strî.*

c. *pra* praef. *vi* vexare. Raǵ. 10. 75: *rakśôviprakṛtâu.*

c. *pra* praef. *sam* facere. Mah. 1. 2387: *tuṇḍayudd'am . . . sampraćakratuḥ.*

c. *prati* 1) mutuum officium praestare, gratiam referre. *pratikṛta* n. officium mutuum. M. 8. 2) dare poenas alcjs. rei, ulcisci, se vindicare ab aliquo, c. dat. s. gen. pers. Mah. 1. 840: *yêna tê hiṅsitaḥ pitâ tasmâi pratikuruśva tvam*; 2018: *yô mê hiṅsitavâṅs tâtam . . . tasya tat'â pratikuryâm.*

c. *vi* 1) facere. H. 4. 47: *purâ vikurutê mâyâm.* 2) commovere. Rag'. 13. 42: *amum . . . nâ 'laṅ vikartuṅ ǵanitêndraśaṅkaṅ surâṅganâvib'ramaćêśṭitâni* (schol. Calcutt. *vikartum* = *sk'alayitum*). 3) nocere, damnum inferre. Raǵ. 17. 58: *hînâny anupakartṝṇi pravṛdd'âni vikurvatê* (*mitrâṇi*) impotentes non prosunt, praepollentes nocent (amici); (schol. Calc. *vikurvatê* = *apakâraṅ ćêśṭantê*). 4) deformare. N. 13. 26: *vikṛtâkârâ*; 14. 13: *dṛśṭvâ . . . âtmânam vikṛtam*; A. 6. 19: *vâditrâṇi vikṛtasvararûpâṇi.* 5) destruere. Su. 2. 19: *ub'âu . . . vikurvâtê vad'âiśiṇâu.*

c. *sam* (*san̄skṛ*, gr. 111 praef. *sam*) 1) ornare. N. 17. 8: *rûpam asan̄skṛtam.* 2) consecrare. Rag'. 15. 31: *sak'â daśarat'asyâ 'ta ǵanakasyaća mantravit | san̄ćaskârô 'b'ayaprîtyâ mâit'ilêyâu yat'âvid'i.* 3) matrimonio jungere. Man. 9. 173: *yâ garb'iṇî san̄skriyatê.*

c. *sam* praef. *upa* parare (de cibis). N. 23. 20.

2. कॄ कॄ *kar kṛ* 5. par. âtm. laedere, vulnerare, occidere.

3. कॄ (कॄ) *kar* (*kṝ*) 6. par. *kirá'mi* (gr. 299) conjicere, spargere, perfundere, obruere, implere. Gîta-G. 4. 14: *kirati saǵalakaṇaǵâlam*; Dr. 8. 6: *śaktitômaranârâćâiń . . . kîryamâṇań.* (Gr. κεράω, κεράννυμι, κίρνημι, quorum ultimum formâ cum *kṛṇâmi* cl. 9 convenit, cf. *par* (*pṝ*) quod ex *kar* (*kṝ*) mutatâ gutturali in labialem ortum esse videtur.

c. *anu* implere. Maḥ. 1. 4340: *vaṇigb'iśćâ 'nvakîryanta nagarâṇi.* — *anukîrṇa* impletus. Dr. 6. 2. 8. 48. A. 7. 2.

c. *ab'i* implere. R. Schl. II. 14. 53: *ab'yakîryata śôkêna.*

c. *ava* 1) i. q. simpl. A. 3. 32: *astrapûgêna . . . b'ûtam avâkiram.* — *avakîrṇa* impletus, plenus. Maḥ. 1. 7840. 2) deserere, relinquere. Maḥ. 1. 3057: *avakîryaća mân̄ yâtâ parâtmaǵam ivâ 'satî.* 3) pass. deserere, se dispandere, dilatare. R. Schl. I. 38. 14: *samantâd avakîryata* (omisso augmento) *samantatastu tân dêvîm ab'yaśin̄ćata pâvakań.*

c. *ava* praef. *sam* i. q. simpl. A. 3. 25: *tam . . . śaravarśêṇa samavâkiram.*

c. *â* implere. *âkîrṇa* impletus, plenus. N. 12. 2. 113. A. 6. 7. (Cf. lat. *acervus.*)

c. *â* praef. *apa* vacuefacere, exinanire. Maḥ. 1. 2851: *nâ 'puśpań pâdapań kaśćit śaṭpadâir nâ 'py apâkîrṇań.*

c. *â* praef. *sam* implere. *samâkîrṇa.* N. 12. 38.

c. *ut* 1) superfundere. Ur. 37. 5: *utkîrṇâ iva vâsayaśṭiśu niśâ nidrâlasâ varhiṇań.* 2) perforare? Rag'. 4. 59: *mattêb'aradanôtkîrṇa*; v. sq.

c. *ut* praef. *sam* id. Rag'. 1. 4: *maṇâu vaǵrasamutkîrṇê* (schol. Calc. = *ḥîrêṇa ććidritê.*

c. *pari* 1) circumfundere, undique implere. Rag'. ed. Calc. 8. 35: *b'ramarâiń . . . parikîrṇâ* (schol. *paritań sarvatań kîrṇâ vyâptâ*). 2) committere, tradere. Rag'. 18. 32: *maḥîm maḥêććań parikîrya sûnâu.*

c. *pra* se dissipare, se dispergere. Râm. I. 9. 20: *sarvatań prakiranti sma lalamânâ varân̄ganâń*; — *prakîrṇa* expansus, elatus. A. 6. 2: *p'ênavatyań prakîrṇâśća . . . ûrmayań*; 10. 63: *prakîrṇakêśî.* (Cf. lat. *prócêrus*, quod etiam ad *karś kṛś* trahi potest, unde *prakṛśṭa* longus.)

c. *vi* spargere, expandere. Ḥit. 9: *taṇḍulakaṇân vikîrya*; Man. 11. 196: *vikirêt yavasan̄ gavâm*; A. 9. 18: *vikîrṇâir iva parvatâiń.* — *śvâsân̄ vikaritum* suspiria ducere. Gîta-G. 5. 16.

c. *sam* 1) confundere, miscere. Maḥ. 1. 3479: *san̄kîrṇâćârad'arma*; 2) implere. In. 1. 28: *apsarôgaṇasan̄kîrṇa*; Su. 2. 24: *ast'ikan̄kâlasan̄kîrṇa.*

4. कॄ (कॄ) *kar* (*kṝ*) 9. par.: *kṛṇá'mi* (= κίρνημι, v. *kar* [*kṝ*] cl. 6; *ḥin̄sâyâm* K. *ḥin̄sê* V.) offendere, laedere, ferire, vexare, occidere. (Cf. *ćiri*, *ćîrṇa*, *ćûrṇ.*)

5. कॄ (कॄ) *kar* (*kṝ*) 10. âtm.: *kârâyê* (*viǵn̄ânê* V.) noscere. (Gr. κρίνω, lat. *cerno*, quae formâ cum *kṛṇá'mi* cl. 9 cohaerent, v. gr. c. 109*). 5 et 496.)

1. कर *kará* (r. *kar kṛ s. a*) 1) faciens, in fine compp. Br. 1. 23. N. 13. 20. 2) m. manus. In. 2. 25. 3) elephanti proboscis. N. 13. 12. (Lit. *kairê* manus sinistra, gr. χείρ vero ad rad. *ḥar ḥṛ* capere pertinere videtur, sicut hib. *lamh* manus cohaeret cum scr. *lab'*, gr. ΛΑΒ, mutato *b'* in *mh.*)

2. कर kara (a rad. 3. kar [kṛ]) 1) tributum regium. Rag'. 4. 58. 2) radius lucis. Ur. 86. 14.

करक káraka m. (a praec. s. ka) anachoretarum urna. Mah. 1. 7085.

करट kárata m. elephanti gena. Su. 2. 20.

करटक karataka m. cornix. Ur. 202. 20.

करण karaná (r. kar kr s. ana) 1) n. actio, negotium, officium. R. Schl. I. 13. 51: ratâh svâdyâyakaranê vayam. 2) n. i. q. indriya i. e. sensus (videndi, audiendi etc.). Rag'. 8. 38. 3) (fortasse a rad. kar [kṛ]) m. vir mixti ordinis, matre śûdricâ et patre vâiśyico natus. Am.

करण्ड káranda m. (fortasse a kará manus) 1) canistrum, corbis. B'ar. 1. 76. 2) ensis.

करपाल karapâla m. (e kará manus et pâla regens, tuens) ensis. Am., v. sq.

करबाल karabâla m. (ut videtur, e praec. mutatâ tenui in mediam) id. A. 6. 15.

करभ karab'á (ut videtur, e kará manus et b'a a r. b'â s. a) carpus. Wils.: „the metacarpus, the hand from the wrist to the root of the fingers." Am.: manibandád âkaniśťam; Śak. 51. 8. 57. 9: karab'óru. (Cf. gr. καρπός.)

करुह kararuha m. (e kará manus et ruha crescens) unguis. Śak. 35. 13.

करशाखा karaśâk'â f. (e kará manus et śâk'â ramus) digitus. Am.

कराल karâla 1) magnus, ingens; horrendus, terribilis. Rag'. 12. 98: vapur mahâragasyê 'va karâlap'anamandam. 2) exsertos dentes habens. H. 2. 3. Saepe cum praecedente danśtrâ in Karm. conjungitur. H. 2. 3. B'. 11. 23. 25. 27.

करिणी kariṇî fem. sequentis.

करिन् karin m. (a kará proboscis, s. in) elephantus.

करीर karî'ra m. n. germen bambu arundinis. Am.

करुण karuṇa miserabilis, flebilis, queribundus. N. 5. 23. 9. 25. — karuṇam adv. miserabiliter, miserandum in modum. N. 10. 28.

करुणा karuṇâ f. (fem. praec.) misericordia, miseratio. B'. 2. 63: karuṇâpara.

करेणु karéṇu (fortasse a kará proboscis) elephantus masc. et fem. Am. Rag'. 16. 16.

कर्कट karkata m. cancer. (Cf. gr. καρκῖνος, lat. cancer.)

कर्कटक karkataka m. (a praec. s. ka) id.

कर्कटकी karkatakî fem. praec. Dr. 5. 9.

कर्कश karkaśá durus, asper. Śak. 11. 4. Rag'. 3. 55.

कर्कोटक karkóṭaká m. n. pr. N. 14. 4.

1. कर्ज् karǵ 1. par. (vyat'anê K. pîḍê V.) vexare.

2. कर्ज् कृज् karǵ kṛǵ 1. âtm. (b'arǵanê K.) assare, torrere. (Hib. sgreigim „I fry".)

कर्ड् कृड् karḍ kṛḍ 6. par. i. q. kûḍ.

कर्ण् karṇ 10. par. findere.

c. â audire (v. kárṇa). Gerundium âkarṇya. Hit. 4. 12. Râm. I. 9. 63; v. sq.

कर्ण kárṇa m. (r. karṇ s. a, nisi karṇ est denomin. a kárṇa et hoc tanquam instrumentum audiendi venit a kar kṛ facere) 1) auris. 2) n. pr. Aṅgadêśi rex, dei Sûryi et Kuntiae filius. H. 1. 46.

कर्णपूर karṇapûra m. (e praec. et pûra implens) inauris. Rag'. 7. 24.

कर्णिकार karṇikâra m. nomen plantae, Wils. „the name of a plant, commonly Caniyar, Pterospermum acerifolium or Pentapetes acerifolia; in Dr. Roxburgh's catalogue, the Webera corymbosa. 2) a sort of Cassia (Cassia fistula). Méd." Su. 4. 10. N. 12. 40.

1. कर्त् kart 10. par. (śâit'ilyê) solvere, relaxare v. sq.

2. कर्त् कृत् kart kṛt 6. par. kṛntá'mi (gr. 300) findere, dissecare. Dr. 8. 27: ćakarta niśitâir b'allâir d'anûnśića śirânsića; Râm. III. 74. 3: drumań paraśunâ kṛttań. (Lit. kertù caedo, infin. kirs-ti; gr. κείρω, κάρσις, abjecto t, quâ in re con-

venit cum slav. *korjuň* scindo; lat. *curtus*, *cul-ter*, v. *kartrî*; hib. *ceartaighim* „I prune, trim, cut", *cuirc* „a knife".)

c. *ut* i. q. simpl. Ḥ. 2. 13: *śiŝâm utkṛtya mâňsâni.*

c. *ni* id. Dr. 5. 24: *papâta śâk'î 'va nikṛtta-mûlaň.*

c. *nis* abscindere. Dr. 8. 21. âtm.: *b'uǵam mûlê k'aḍ-gêna nirakṛntata.*

c. *vi* id. N. 10. 17: *kat'am vâsô vikartêyam* secundum 1^mam^ classem.

3. कर्त् (कृत्) *kart* (*kṛt*) 10. par. *kîrtáyâmi* (ut mihi videtur, denom. a *kîrti* gloria, quod ipsum a *kar* [*kṛ*], quocum fortasse lat. *CEL* vocis *celeber* cohaeret, mutato *r* in *l*) 1) dicere, eloqui, enuntiare, memorare. Man. 3. 36: *sarvaň śṛṇuta taň viprâň sarvaň kîrtayatô mama.* 2) laudare, celebrare. N. 20. 36: *yêća tvâm manuśyâ lôkê kîrtayiśyanty atandritâň*; B^c^. 9. 14: *satataň kîrtayantô mâm.*

c. *ut*, *anu*, *pari*, *pra*, *sam* + *pra*, *sam* id. Rag^c^. 10. 33: *mahimânam ... utkîrtya tava*; R. Schl. I. 14. 22: *avaǵńâya ... mânuśân nâ 'nvakîrtayat*; Man. 2. 122: *svan nâma parikîrtayêt*; M. 56: *parikîrtita* celebratus; B^c^. 18. 4: *tyâgô hi ... trividaň samprakîrtitaň*; N. 5. 10: *saňkîrtyamânêśu râǵńân nâmasu.*

कर्तन *kartana* n. (r. *kart kṛt* s. *ana*) actio findendi. Hit. 69. 1.

कर्तरिका *kartarikâ* f. (a sq. s. *ika* in fem.) culter venatorius. Hit. 43. 19.

कर्तरी *kartarî* f. (ut videtur, e *kartrî* q. v., inserto *a*) forfex. Am. (Lat. *culter*, mutato *r* in *l*.)

कर्तार् *kartâr* (r. *kar kṛ* s. *târ tṛ*) fabricator, effector, creator. N. 18. 6. B^c^. 11. 37. (Hib. *cear-doir* „a goldsmith".)

कर्तृत्व *kartṛtvá* n. (subst. abstr. a praec. s. *tva*) fabricatoris, effectoris status, conditio. B^c^. 5. 14. 13. 20.

कर्त्र् *kartr* 10. par. (*śâit'ilyê*) solvere, relaxare (tur esse denomin. ab inusitato *kártra* — *kárttra* — tanquam instrumentum findendi, *kartâ'r* qui findit; v. *kartarî*, *kartrî*.)

कर्त्री *kartrî* f. (vel *karttrî*, a. r. *kart kṛt* s. *tâ* in fem.) i. q. *kartarî*.

कर्द् *kard* 1. par. (*kutsitê śabdê* K. *kutsitê rav* crepitare — de intestinis —. (Cf. *pard*; fo huc pertinet gr. χορδή.)

कर्दम *kardáma* et *kárdama* m. lutum, coenum, l Rag^c^. 4. 24.

1. कर्प् कृप् *karp kṛp* 1. âtm.: *kálpê* pro *kárpê* tasse a *kar kṛ*, adjecto *p*, sicut sae formis caus. v. gr. 468 et cf. r. *kalp kḷp*, quod est ac *karp kṛp*, quum utrumque transeat in *k* misereri.

2. कर्प् कृप् *karp kṛp* 10. par.: *kalpáyâmi*, v. p (*dâurbalyê*) debilem esse.

कर्पट *karpaṭa* m. vestis detrita, pannosa. Up. 5.

कर्पर *karpara* m. cranium. Am.

कर्पास *karpâ'sa* m. n. erioxylon. (Gr. κάρπασος. *carbasus*.)

कर्पासी *karpâsî* f. (fem. praec.) gossipion. Am.

कर्पूर *karpû'ra* m. n. camphora. Am.

कर्ब् *karb* 1. par. ire. (Cf. *k'arb*, *garb*, *g'arb*, *ć car*.)

कर्बुर *karburá* 1) varius, versicolor. Hit. 29. 11. aurum. Am.

कर्मन् *kárman* n. (r. *kar kṛ* facere, s. *man*) fa opus, negotium. Ḥ. 4. 13. Sâ. 2. 28. Dr. 5. 2.

कर्मवज्र *karmavaǵra* m. (e praec. et *vaǵra*) *śûdra*. Mah. 1. 6487.

कर्मान्तिक *karmântika* m. (e *karmânta* operis — *kárman* + *ánta* — s. *ika*) opifex. R. Schl. I. 1

कर्मिन् *karmín* (a *kárman* s. *in*, v. gr. 584) o faciens. B^c^. 6. 46.

कर्व् *karv* 1. par. (*darpê*) superbum esse; cf. *gar*

कर्श् कृश् karś kṛś 4. par. attenuare, śôkakarśita moerore attenuatus, emaceratus. N. 12. 28. 16. 33. 20. 31. (Fortasse lat. *parco*, *parcus*, *parum*, *parvus*, *paucus*, gr. παῦρος, goth. *favai* pauci, angl. *few*, huc pertinent, mutatâ gutturali in labialem.)

1. कर्ष् कृष् karś kṛś 1. par. 1) trahere, abstrahere, rapere, abripere. Dr. 5. 25: *sâ kṛśyamâṇâ raťam ârurôha*; Ḥ. 4. 23: *tatâś ćakṛśatus tataḣ*; 4. 11: *kṛśyamâṇam mayâ 'sakṛt . . . siṅhênê 'va mahâdvipam*; 7. 14: *duḣk'êna karśitâ*. 2) evellere. N. 9. 11: *p'alamûlâni karśayan*. — caus. *karśâyâmi* vexare. Man. 7. 111: *râǵâ svarâśtraṅ yaḣ karśayaty anavêkśayâ*; N. 16. 32: *śôkakarśitâ*. (Lit. *karšù* pectino linum, lanam, et mutatâ gutturali in labialem et *r* in *l*: *plěšu* 1) rumpo 2) aro; *plěšau* ultro citroque traho; russ. чешу *ćešù* pectino, ejecto *r*; latinum *ac-cerso*; *verro*, ut mihi videtur, e *querro* abjecto *q*, sicut e. c. *vermis* e *quermis* — v. *kṛmi* — et assimilato *s* antecedenti litterae; gr. κόρος scopae, v. Pott I. p. 229; etiam *vello* huc traxerim ita ut mutilatum sit e *quello*.

c. *apa* abstrahere, abripere, detrahere, tollere, exuere. N. 9. 33. 17. 11. 33.

c. *apa* praef. *vi*: *vyapakarśâmi* id. N. 24. 41.

c. *ava* abstrahere, abripere, retrahere. N. 10. 28: *avakṛśṭas tu kalinâ môhitaḣ prâdravan nalaḣ*; 10. 26: *sa kṛśyamâṇaḣ kalinâ sâuhṛdênâ 'vakṛśyatê*.

c. *â* attrahere, detrahere, deducere, protrahere. N. 10. 26.

c. *â* praef. *apa*: *apâkarśâmi* abstrahere, amovere. Rag'. 12. 17: *tam aśakyam apâkarśṭum*.

c. *ut* sursum trahere, levare, elevare. Rag'. 6. 14: *vistastam aṅsât . . . prâlambam utkṛśya*.

c. *ni* praef. *sam*, v. *sannikarśa*, *sannikṛśṭa*.

c. *nis* extrahere, educere. Sâ. 5. 16.

c. *pari* trahere circum. Dr. 5. 21.

c. *pra* protrahere, extendere. *prakṛśṭa* protractus, longus. N. 12. 111: *gatvâ prakṛśṭam aďvânam*.

c. *pra* praef. *vi* removere. Rag'. 17. 45: *vâhyâḣ śatravô viprakṛśṭâḣ*.

c. *vi* 1) abstrahere, abripere. Dr. 5. 22. Ḥ. 4. 21. 22. 2) *vikraśṭun ďanuḣ*, *ćâpam* intendere arcum. Sâ. 3. 22: *vikṛśya balavad ďanuḣ*.

c. *sam* abstrahere, abripere. Sâ. 5. 64.

2. कर्ष् कृष् karś kṛś 6. par. âtm. (*vilêk'anê* K. *vilêk'ê* V.) 1) radere, scabere, delineare, pingere (v. *lik'* praef. *vi*). Huc traxerim *nikarś nikṛś*, cujus pass. invenitur in Maḥ. 1. 2616, ubi significare videtur quendam defodiendi, sepeliendi modum, minus profundum quam is qui per *nik'an* exprimitur, einscharren: *yaḣ saṅsťitô daḥyatê vâ nik'anyatê vâ 'pi nikṛśyatê vâ*. 2) arare. R. Schl. I. 66. 14: *mê kṛśataḣ kśêtram*, v. *kṛśí*. (Fortasse goth. *FALH* sepelire, *filha*, *falh*, *fulhum*, mutatâ gutturali in lab. et *ś* in gutturalem, v. gr. 99.)

कर्षक karśaka m. (r. *karś kṛś* s. *aka*) arator, agricola. Maḥ. 2. 212.

कर्षण karśaṇa (r. *karś kṛś* s. *ana*) n. 1) actio trahendi. 2) actio intendendi (arcum). Rag'. 7. 59. 3) aratio. m. vexator. N. 12. 24: *arikarśaṇa*. 20. 1: *śatrukarśaṇa*.

कर्हि kárḥi (v. gramm. 584. 62, gr. comp. 381) quando. (Goth. *hvar* ubi? angl. *where*, nostrum *war*, *wor* in *war-um*, *wor-aus* etc.; lit. *kur* ubi?)

कर्हिचित् karḥićit (a praec. s. *ćit*) unquam; plurimum in constructione cum *na* ad exprimendum nunquam. N. 1. 21. 17. 3. 19. 7. 22. 16. Sine *na*, N. 24. 22.

1. कल् kal 1. âtm. (*saṅk'yânê* K. *saṅk'yarutâu* V.) numerare; sonare. (Cf. lat. *calculo*, forma redupl.)

2. कल् kal 10. par. (Haec radix plerumque vocalem brevem retinet, interdum eam producit, unde e. c. Maḥ. 1. 6670 et 6681 *kâlyamânâ* agitata, v. etiam compositionem cum *pra*.) 1) agitare, concutere, vi-

brare. Mah. 2. 8: *marutâ kalitâ drumâh*; Gîta-Gov. 1. 14: *kalayasi karabâlam.* 2) animadvertere, observare. B'ar. 1. 71: *d'anyah kô spi na vikriyâñ kalayati prâptê navê yâuvanê.* 3) putare, reputare. B'ar. 2. 37: *kalayati d'âritrîn trnasamâm.* (Cf. *ćar*, *ćal*, gr. κέλομαι, κέλλω, lat. *cello* — *excello*, *praecello* — *celsus*; lit. *kielù* levo, elevo.)

c. *â* 1) agitare, concutere. Mah. 1. 2853: *mârutâkalitâs tatra drumâh*; B'ar. 1. 50: *kêśân âkalayan.* 2) scire. Gîta-G. III. 7. 7: *k'innam asûyayâ hrdayan tavâ "kalayâmi.* (Gr. ὀκέλλω.)

c. *pra* (productâ vocali radicali) id. Mah. 1. 7178; *prakâlayann êva sa pârt'ivâug'ân*; 2. 1952: *prakâlayêd diśah sarvâh pratôdênê 'va sârat'ih.* (Lat. *procella.*)

कल *kala* (r. *kal* s. *a*) 1) lenis, mollis, placidus (de voce). Rag'. 8. 58: *kalam anyab'rtâsu b'âśitam* (*nihitam*); 1. 41: *sârasâih kalanihradâih*; N. 9. 25: *vâśpakalayâ vâćâ.* 2) leniter, placide sonans. Rag'. 16. 12: *kalanûpurâṇâm ... ab'isârikâṇâm.* 3) m. sermo lenis, placidus. Br. 3. 21. 4) n. semen virile. Mêd.

कलकल *kalakala* m. (*kala* + *kala*) sonus lenis, placidus (praesertim cuculorum Indicorum). B'ar. 1. 34.

कलङ्क *kalañka* m. 1) macula. Rag'. 14. 37. 2) rubigo. Rag'. 13. 15.

कलत्र *kálatra* n. 1) lumbus, femur. 2) uxor. Hit. 31. 16.

कलधौत *kalad'âuta* n. 1) argentum. 2) aurum. Am.: *rûpyahêmayôh.*

कलन *kalana* n. macula. B'ar. 3. 72.

कलभ *kalab'á* m. catulus elephanti. Ur. 91. 9.

कलरव *kalarava* m. (Bah. e *kala* et *rava* sonus) 1) columba. 2) cuculus Indicus. (Fortasse etiam lat. *columba* cum *kala* cohaeret; lit. *karwélis* columba litteris transpositis explicari possit e *kalréwis*, vel e *kar-léwis* mutato *l* in *r* et *r* in *l*.)

कलविङ्क *kalavíñka* m. passer. Am.

कलश *kaláśa* m. n. urna fictilis. Hit. 101. 8. (Gr. κάλιξ, lat. *calix.*)

कलशा *kaláśâ* f. id.

कलस *kalasa* m. n. id. Su. 2. 18.

कलसा *kalasâ* f. id.

कलह *kalaha* m. rixa, altercatio, pugna. Hit. 8. 17.

कलहंस *kalahañsa* m. (e *kala* et *hañsá*) anas mas. Am.

कलहंसी *kalahañsî* f. (fem. praec.). Rag'. 8. 58.

कला *kálâ* et *kalâ'* f. (r. *kal* s. *â*) 1) pars, portio. A. 11. 3. 2) pars sexta decima diametri lunaris. Hit. 3. 1. 3) divisio temporis, Wils. „equal to 30 Câshthas or about 8 seconds." Dêv. 11. 8. 4) ars. B'. suppl. 2. (Fortasse lat. *par-s*, *par-tis* et *por-tio* obsoletâ suâ radice cum hac voce cohaereut, cum gutturales et labiales, nec non semivocales *r* et *l* saepissime inter se permutentur.)

कलानिधि *kalânid'i* m. (e praec. et *nid'i*) luna. Am.

कलाप *kalâpa* m. 1) ornamentum. 2) pavonis cauda. Ur. 62. 9. 88. 14. 3) pharetra. 4) cumulus, multitudo. Am.: *b'ûśaṇê varhê tûṇîrê sañhatê.*

कलापिन् *kalâpin* m. (a praec. s. *in*) pavo. Rag'. 6. 9.

कलाभृत् *kalâb'rt* m. (e *kálâ* et *b'rt* ferens) luna. Hêm., v. *kalânid'i.*

कलि *káli* m. 1) pugna, bellum; discordia, dissidium. Hit. 90. 4. A. 11. 9. 2) Indorum quarta mundi aetas, in quâ impietas praevalet, et nomen daemonis hujus aetatis. N. 6. 1.

कलिका *kalikâ* f. flos non aperta. Am.

कलिङ्ग *kaliñga* m. nomen regionis. Dr. 2. 7. *)

कलित *kalitá* (a *kálâ* s. *ita*) praeditus. Ur. 48. 18.

कलिल *kalilá* invius, impenetrabilis. B'. 2. 52.

कलुष *kálusa* turbidus. N. 17. 7.

---

*) Wils.: The name Calinga is applied in the Purânas to several places, but it especially signifies a district on the Coromandel coast, extending from below Cuttack to the vicinity of Madras.

कलेवर *kalêvara* n. corpus. Sâ. 5. 61. (Cf. lat. *cadâver.*)

1. कल्प् क्लृप् *kalp kļp* 1. âtm., secundum grammaticos etiam par. (ut videtur, a r. *kar kŗ* adjecto *p*, sicut saepe in formis caus. — gr. 466 sq. — mutato *ar* in *al* s. *ŗ* in *ļ*; praes. *kálpâmi*, *kálpê*, v. *karp kŗp*) fieri, praesertim participem fieri alcjs. rei, vel causam fieri alcjs. rei, esse alicui rei, converti in alqd., afferre alqd., c. dat. rei, plerumque substantivorum abstractorum. B'. 2. 15: *sô ’mŗtatvâya kalpatê* is immortalitatis particeps fit; Rag'. 18. 32: *aǵanmanê ’kalpata* liberationis a nativitate particeps factus est.— *kļptá* factus, constitutus. Man. 3. 69: *pańća kļptâ mahâyaǵńâñ.* (Huc traxerim nostrum *helfe*, goth. *hilpa*, praet. et radix *halp*, quod accuratissime cum scr. *kalp* convenit, mutatâ initiali tenui in aspiratam, ex generali lege, et servatâ tenui finali, sicut in *slêpa* dormio = scr. *svap*, v. gr. comp. 89; lit. *gélbmi* jûvo, v. *kalp kļp* cl. 10.)

c. *upa* i. q. simpl. Man. 3. 202: *vâry api śradd'ayâ dattam akśayâyô ’pakalpatê* (schol. *akśayasuk'ahêtuñ sampadyatê*). — *upakļpta* factus, praeparatus, apportatus (v. *kalp kļp* cl. 10 praef. *upa*). Man. 3. 208: *âsanêśû ’pakļptêśu . . . viprâñs tân upavêśayêt* (schol. *upakļptêśu* explicat per *vinyastêśu* i. e. collocatis).

c. *vi* haesitare, dubitare. Hit. 53. 10: *âdiśţô na vikalpêta.*

2. कल्प् क्लृप् *kalp kļp* 10. par. *kalpáyâmi.* 1) facere, efficere, creare. Rag'. 8. 46: *mama b'âgyaviplavâd aśaniñ kalpita êśa vêd'asâ*; R. Schl. I. 35. 1: *pâutrîm iśţim akalpayat.* 2) dare, impertire. Mah. Ex. 58: *âsanañ kalpayâmâsa.*

c. *upa* praeparare, apportare. Râm. I. 11. 58: *yaǵńê yad upakalpitam*; III. 65. 17: *śayyâ tvadart'am upakalpitâ*; N. 23. 11: *tasya prakśâlanârt'âya kumb'âs tatrô ’pa kalpitâñ.*

c. *pari* 1) facere, parare. Rag'. 11. 23: *âsasâda munir âtmanas tatañ śiśyavargaparikalpitârhaṇam . . . tapôvanam.* 2) constituere, definire. Up. 35: *tasyâ ’pi . . . tayâ niśi sańkêtakan dvitîyasmin praharê paryakalpyata.*

c. *pra* 1) facere *daṇḍam prakalpitum* punire, castigare. Man. 8. 324. 2) dare, impertire. Man. 11. 22: *vŗttin d'armyâm prakalpayêt.*

कल्प *kálpa* (r. *kalp kļp* s. *a*) 1) similis, in fine compositorum. Dr. 5. 2. 5. 2) dies et nox Brahmae, intervallum 432,000,000 annorum. 3) nomen arboris in Indri coelo.

कल्मष *kalmaśa* 1) squalidus, sordidus. 2) n. peccatum. B'. 5. 17.

कल्माष *kalmâ'śa* varius, versicolor. Am.

कल्य *kalya* (r. *kal* s. *ya*) 1) praeparatus. 2) sanus. 3) n. diluculum, ortus lucis, tempus matutinum, v. sq. (V. *kalyâ'ṇa* et cf. gr. καλός e καλλός — καλλίων, κάλλιστος, καλλι-, κάλλος — per assimilationem e καλjος, sicut ἄλλος ex ἀλjος v. *anyá.*)

कल्यम् *kályam* adv. (a praec. signo accus. *m*) cras. N. 24. 48.

कल्याण *kalyâ'ṇa* (e *kalya* s. *âna* (*âṇa*), cf. suff. fem. *ânî*, *âṇî* in nom. pr. velut *indrâṇî*, gr. 584. 6) 1) adj. (fem. *-ṇî*) faustus, bonus, justus, eximius. B'. 6. 40. In. 4. 14. Br. 1. 5. 2. 34. N. 12. 15. 92. 2) n. felicitas. Rag'. 2. 50. 17. 11.

कल्ल् *kall* 1. âtm. (*avyaktê śabdê*, *kûǵanê śabdê*, *aśabdê* V.) indistinctum sonum edere; sonare; mutum esse.

कल्लोल *kallôla* m. (ut mihi videtur, e *kat* et *lôla*, v. *ullôla*) unda tumida. Am. Ur. 72. 6 infr.

कव् *kav* 1. âtm. (*varṇê* K. *stutâu varṇê* V.) colorare, pingere, depingere, describere; celebrare. V. *kaví*, cf. *ku.*

कवच *kávaća* m. n. lorica. A. 9. 5.

कवचिन् *kavaćín* (a praec. s. *in*) loricatus. A. 5. 25.

कवर kávara (ut videtur, e ka caput et vara tegens, a r. var vr̥ s. a) plexus crinalis, Wils. „a braid, or fillet of hair".

कवरी kavarî f. (fem. praec.) id. Am.

कवल kavala m. buccea. Rag. 2. 5, v. kavyá. (Hib. caomhna, caomhnadh „food, nourishment"; v. sq.)

कवि kaví m. (r. kav s. i) poëta. B. 8. 9. (Hib. caomhdha „poetry, versification".)

कवोष्ण kavôśṇa (ex uśṇá praefixo kava quod ex ku q. v. ortum esse videtur) tepidus. Rag. 1. 67.

कव्य kavyá n. (ut videtur a r. ku s. ya, sicut ḥavya q. v. ab ḥu) cibus qui Manibus offertur. Su. 2. 10.

कश् kaś 1. par. âtm. (ḥiṅsâyâm K. śabdê V.) pulsare, laedere, occidere; sonare; v. káśâ, kaśyá et cf. kaś. (Hib. casgairim macto, trucido.)

कशा káśâ f. (r. kaś s. â) flagellum. Am.

कशाय kaśâya v. kaśâya.

कश्चन kaśćana v. kiṅćana.

कश्चित् kaśćit v. kiṅćit.

कश्मल kaśmalá n. (ut videtur, a r. kaś s. mala) debilitas, animi demissio. B. 2. 2.

कश्य kaśyá (r. kaś s. ya) 1) flagellandus. Am.: kaśârḥê. 2) n. latus equi. Am. 3) n. potus fervidus. Am.

कश्यप kaśyápa m. (e kaśyá et pa bibens, a r. pâ suff. a) Kaśyapus, Marîćis filius, deorum et Asurorum pater.

कष् kaś 1. et 10. par. i. q. kaś; cf. ćaś, čaś, ǵaś, ǵaś.

कष kaśa m. (r. kaś s. a) lapis Lydius, „the touchstone". Am.

कषाय kaśâya (r. kaś s. âya) 1) adstringens (de sapore). R. Schl. II. 12. 93. 2) ruber, fuscus. Lass. 60. 17. 3) m. n. gustus adstrictus. Am. (Scribitur etiam kaśâya.)

कष्ट kaśṭá (r. kaś vel kaś s. ta) 1) molestus, miser, aerumnosus. N. 13. 16. Ḥ. 1. 5. 29. Ḥit. 25. 18. 2) n. malum, infortunium. Ḥit. 72. 15. 3) kaśṭam interj. vae! Bar. 2. 88. (Hib. ceas „sorrow, grief, sadness".)

कस् kas 1. par. (gatâu) ire. (Hib. cas, cos pes, coisighim eo.)

c. vi: vikasita expansus, apertus (de floribus). Ur. 53. 7.

कस्तीर kastîra n. plumbum album. Ḥêm. (Gr. κασσίτερος.)

कस्तूरिका kastûrikâ (a sq. s. ika in fem.) moschus. Up. 45.

कस्तूरी kastûrî f. moschus. Am. (Cf. gr. κάστωρ, καστόριον.)

कस्मात् kasmât (abl. interrogativi) cur. N. 3. 9.

कस्मिन् kasmin, kasmâi, v. gr. 249.

कह्व kaḥva m. grus. Am.

का kâ in initio compositorum eodem modo usurpatur ac kat, unde ortum esse videtur abjecto t et productâ vocali ad compensandum omissum t.

कांस्य ká'nsya m. n. 1) cuprum album. Wils. „White copper, Queen's metal, any amalgam of zinc and copper". 2) poculum. 3) mensura quaedam. R. Schl. I. 72. 3.

काक ká'ka m. cornix. Am.

काकपक्ष kâkapakśa m. (e praec. et pakśa ala) cincinnus ad capitis latera. R. Schl. I. 21. 9.

काकाल kâkâla m. corvus. Lass. 4. 18.

काकिणी kâkiṇî f. nomen mensurae et ponderis cujusdam.

काकिनी kâkinî f. id. Ḥit. 60. 18.

काकु kâku f. mutatio vocis propter moerorem, timorem etc. Am.: vikârô yaḥ śôkabîtyâdibir dvanê. Ur. 36. 18.

काकुद kâkuda m. palatum.

काकोल kakôla corvus. Dr. 8. 31.

काग kâga m. cornix. Lass. 4. 18.

काङ्क् kâṅkś 1. âtm. nonnunquam par. desiderare, optare. Ḥ. 4. 38. B. 1. 32. 12. 17. 18. 54. (Hib. cuingim „I desire, request, demand"; cach-ta fames, goth. huh-rus id., hungrja esurio, nostrum Hunger, ich hungere.)

c. abi id. Sâ. 3. 14.

c. â id. Br. 3. 6.

काङ्क्षा kâṅkšâ f. (r. kâṅkš s. â) desiderium. N. 16. 1. 24. 2.

काङ्क्षिन् kâṅkšin (r. kâṅkš s. in) desiderans, cupidus. Su. 2. 1.

काच kâćá m. (r. kać lucere, s. a) vitrum.

काञ्च् kâńć 1. âtm. (scribitur kâć, gr. 110*)) i. q. kańć.

काञ्चन kâńćaná n. (r. kâńć s. ana) 1) aurum. 2) kâńćana adj. (fem. -nî, a subst. kâńćaná s. a, v. gr. 584) aureus. Sâ. 1. 23. Dr. 2. 7.

काञ्ची kâ'ńćî et kâńćî' f. (r. kańć ligare, s. a in fem.) mulierum cingulum. Bhar. 1. 56.

काठिन्य kâṭinya n. (a kaṭina s. ya) durities. Śak. 47. 12.

काण kâṇá coecus. Hit. 4. 15.

काण्ड kâ'ṇḍa et kâṇḍá m. n. 1) caulis, scapus; truncus. 2) sagitta. Hit. 85. 5. 3) equus. 4) classis, ordo, turba, multitudo. 5) occasio, tempus opportunum. 6) aqua. Am.: daṇḍavâṇârvavargâvasaravârišu.

काण्डवन्त् kâ'ṇḍavant m. (a kâ'ṇḍa s. vant vat) sagittarius. Am.

काण्डस्पृष्ट kâṇḍaspṛšṭa m. (e kâ'ṇḍa et spṛšṭá tactus) miles. Am.

काण्डीर kâ'ṇḍîra m. (a kâ'ṇḍa s. îra) id. Am.

कातर kâtara (ut videtur, e kâ et tara transgrediens, a r. tar [tṛ] s. a) 1) invalidus, insufficiens. Ragh. 11. 78. c. infinit. Bhar. 1. 60: tatra pratyûhamâdâtum brahmâ khalu kâtaraḥ. 2) pavidus, timidus, perculsus. Hit. 55. 4. Śak. 58. 8; v. sq.

कातरता kâtaratâ f. (a praec. s. tâ) abstractum praecedentis. Śak. 48. 10.

कातर्य kâtarya n. (a kâtara s. ya) id. Ragh. 17. 42.

कात्यायनी kâtyâyanî f. (a kâtyâyana — patronym. a katyâyana nomen sapientis cujusdam — signo fem. î) nomen Durgae. Dêv. 8. 28.

कादम्ब kâdambá m. (a kadambá s. a) anas. Ragh. 13. 55.

कानन kânana n. sylva. H. 1. 42.

कान्त kântá (r. kam s. ta) 1) desideratus, dilectus, amatus. N. 11. 7. 2) splendens. Dêv. 4. 11, v. sq. (Bret. koant pulcher.)

कान्तार kântâra m. n. 1) via mala. 2) sylva. R. Schl. I. 30. 17.

कान्ति kânti f. (r. kam s. ti) 1) desiderium. 2) splendor, pulchritudo. In. 5. 7. N. 3. 17.

कापथ kâpatha m. (ex kâ et pathá, quod in fine compp. pro pathín via) via mala. Am.; cf. kadadhvan.

कापिश kâpiśa n. (a kapiśá s. a) potus fervidus. Hêm.

कापुरुष kâpuruša m. (Karm. e kâ et púruša vir) vir vilis, abjectus. Hit. 13. 19.

कापोत kâ'pôta n. (a kapô'ta s. a) grex columbarum. Am.

काम kâ'ma m. (r. kam s. a) 1) amor, cupido, cupiditas, desiderium, voluntas. Bh. 2. 62. 18. 34. Br. 1. 16. Su. 4. 15. N. 1. 17. In. 5. 61. Su. 1. 24. 2) Deus amoris. In. 5. 49. 3) optatum, res optata. N. 17. 18.

कामग kâmaga (e praec. et ga iens) qui secundum voluntatem vel desiderium it, i. e. qui quo vult potest ire. N. 18. 23. In. 2. 8.

कामगम kâmagama (e kâ'ma et gama iens) i. q. praec. H. 3. 5. Su. 2. 5.

कामतस् kâmatas adv. (e kâ'ma s. tas) ad voluntatem, secundum desiderium. H. 2. 31.

कामदुह् kâmadúh f. (nom. -dhuk, v. gr. 81*), e kâ'ma et duh mulgens, a r. duh) quae mulgenti omnia optata praebet (vacca). Bh. 3. 10. 10. 28. N. 2. 18.

कामम् kâ'mam adv. (acc. a kâ'ma) 1) libenter. H. 2. 34. N. 20. 20. 2) bene, facile (wohl). Ragh. 2. 43. 4. 13.

कामरूप kâmarûpa (e kâ'ma desiderium et rûpá forma) I. Tatp. optata forma. II. Bah. 1) qui optatam quamcunque formam potest assumere. Bh. 3. 39. 43; cf. kâmarupín. 2) optatam i. e. pulchram formam habens. Su. 3. 17.

कामरूपिन् kâmarûpín (a praec. s. in) adj. qui optatam quamcunque formam potest assumere. H. 2. 22. Su. 1. 20. 34.

कामा *kámá* f. (r. *kam* s. *á*) voluntas. Sâ. 5. 10: *kámayá* cum voluntate, libenter.

कामिता *kámítá* f. (a sq. suff. *tá*) 1) desiderium, cupido, libido. Hit. 28. 7. 2) amor, benevolentia. Rag'. 9. 57.

कामिन् *kámín* (r. *kam* s. *in*) 1) amans, cupiens, volens. B'. 2. 70. 2) m. amasius. Lass. 60. 14.

कामिनी *káminí* f. (a praec. s. *í*) amatrix, amata. Rag'. 9. 69.

कामुक *kámuka* (r. *kam* s. *uka*) libidinosus. Am. Rag'. 19. 33.

कामोपहतचित्ताङ्ग *kámópahataćittáñga* (Bah. e *kámópahata* — *káma* + *upahata*, v. rad. *han* — amore afflictus, et *ćittáñga* — *ćittá* + *áñga* — animus et corpus) amore afflictum animum et corpus habens. H. 2. 29.

काम्यक *kámyaka* n. (a *kámya* desiderandus, s. *ka*) nomen sylvae cujusdam. Dr. 1. 1. 7. 6. 5.

काम्या *kámyá* f. (r. *kam* s. *yá*) desiderium, optatio, votum. A. 9. 30. B'. 10. 1.

काय *káya* 1) m. n. corpus. B'. 5. 11. 2) m. domus, v. *nikáya*.

कायस्थ *káyasťa* (e praec. et *sťa*) classis hominum hujus nominis et vir hujus classis. Wils. „the Cayeth or writer cast, proceeding from a Cshettriya father and Sûdra mother". Hit. 49. 10.

कार *kára* m. (r. *kar kr* in forma caus., s. *a*) 1) nisus, contentio, labor. B'. 5. 12. 2) in fine composs. faciens, factor; v. *andakára*, *óñkára* etc.

कारक *káraka* (r. *kar kr* s. *aka*) faciens, efficiens. N. 13. 16. B'. 2. 43.

कारण *kárana* n. (r. *kar kr* in forma caus., s. *ana*) 1) actio, factum, opus. N. 23. 3. 2) causa, ratio. In. 5. 11. Sâ. 4. 6. N. 16. 27.

कारणतस् *káranatas* adv. (a praec. s. *tas*) causâ. Hit. 14. 15.

कारण्डव *kárandava* m. anatis species. Am.

कारव *kárava* m. (e *ká* et *rava* sonus) cornix. (Lat. *corvus*, fortasse etiam gr. κόραξ, mutato *v* in *k*, v. gr. comp. 19; etiam κορώνη et *cornix* quodam modo cum *kárava* cohaerere videntur.)

कारा *kárá* f. (ut videtur, a r. *kar kr* in forma caus., s. *á*) carcer. (Lit. *kaliu* captivus sum, in carcere sum; *kaliny-s* captivus, *kalinê* carcer; v. sq.)

कारागार *kárágára* m. (e praec. et *ágára* domus) id. (Lat. *carcer* quod etiam e repetita voce *kárá* explicari potest.)

कारागुप्त *kárágupta* m. (e *kárá* et *gupta* custoditus) captivus. Hêm.

कारिन् *kárín* (r. *kar kr* s. *in*) faciens. H. 3. 18. 4. 16.

कारुणिक *kárunika* (a *karuná* s. *ika*) misericors. Am.

कारुण्य *kárunya* n. (a *karuna* miserabilis, s. *ya*) miseratio, misericordia. H. 1. 23. Br. 1. 4.

कार्तस्वर *kártasvara* n. aurum. Am.

कार्त्तिकेय *kárttikéya* m. (a *kŕttiká* s. *éya*) Kârtikêyus deus belli Sivo natus.

कार्त्स्न्य *kártsnya* n. (a *krtsná* totus, s. *ya*) integritas, plenitudo. Mah. 3. 4031.

कार्पण्य *kárpanya* n. (a *krpaná* miser, s. *ya*) miseria. B'. 2. 7. Hit. 31. 4.

कार्मुक *kármuka* (f. -*kí*, a *kárman* s. *uka*) adj. opus perficiens. subst. 1) m. n. arundo bambos. 2) n. arcus. Dêv. 9. 27.

कार्य *kárya* (r. *kar kr* s. *ya*) 1) faciendus. H. 4. 44. 2) n. negotium, officium. H. 4. 27. Br. 2. 4.

कार्यवन्त् *káryavant* (a praec. s. *vant vat*) officiosus. N. 7. 12.

कार्श्य *kárśya* n. (a *krśá* s. *ya*) macies. trop. exilitas, tenuitas. Rag'. 5. 21. (Hib. *caoile* macies.)

काल् *kál* 10. par. (*kálópadêśê*) tempus computare, denom. a sq.

काल *kála* adj. niger. subst. m. 1) color niger. Am. 2) *kálá* tempus. 3) mors et nomen Yami, dei mortis. A. 7. 5. 10. 31. (Goth. *hveila* tempus — nostrum

Weile — attenuato *â* in *ei* = *î* et adjecto *v*, sicut saepe post gutturales, e. c. in *hvas* quis = *kas*, v. gr. c. 388; gr. καιρὸς; lat. *calendae*, quod, si in *calen-dae* disolveretur, responderet sanscrito *kâlanda* qui tempus dat — *kâlam* + *da*; cf. composita sicut *arindama* — vel *kâland'a* qui tempus ponit. Ita pars prior vocis *perendie* convenit cum scr. accus. *pâram* alium, gr. comp. 375. Cum *kâlá* mors convenit κήρ et hib. *ceal* „death and every thing terrible"; ad *kâla* niger retulerim κηλίς, v. sq.)

कालक *kā́laka* m. (a *kâla* s. *ka*) 1) macula, naevus. Am.: *piplu*. 2) jecur. Ḥêm. (Cf. gr. κηλίς, v. *kâla*.)

कालका *kâlakâ* f. nomen Asuriae cujusdam. A. 10. 7.

कालकाञ्ज *kâlakâṅǵá* (e praec. in accus. et *ǵa* natus) Asurorum genus. A. 10. 2.

कालकूट *kâlakûṭa* m. (e *kâla* et *kûṭa*) veneni species. Ḥit. 84. 16.

कालधर्म *kâlad'arma* m. (e *kâlá* tempus et *d'árma* jus) mors. Am.; R. Schl. I. 43. 1.

कालधर्मन् *kâlad'arman* m. (e *kâlá* et *d'árman*) id. Maḥ. 1. 4877.

कालयाप *kâlayâpa* m. (e *kâlá* tempus et *yâpa* nom. actionis a r. *yâ* ire in forma caus. *yâpa*, s. *a*) procrastinatio. Ḥit. 96. 18.

कालयापन *kâlayâpana* n. id. Ḥit. 54. 3.

कालायस *kâlâyasa* n. (e *kâla* et *âyasá* ferrum) ferrum. Am.

कालिमन् *kâliman* m. (a *kâla* s. *iman*) nigritudo. Ḥit. 84. 16.

काली *kâlî* f. (a *kâla* signo fem. *î*) nomen Durgae. Dêv. 9. 27.

काव्य *kā́vya* n. (*kaví* poëta, s. *ya*) poëma.

काश् *kâś* 1. et 4. âtm. 1) lucere, splendere. Rag'. 10. 87. 2) apparere, videri. M. 43: *nâi 'va b'ûmir naća diśaś . . . ćakâśirê* (sic legendum pro *prakâśirê*).

c. *nis* expellere (ausleuchten). Lass. 9. 14.

c. *pra* i. q. simpl. Râm. III. 55. 21: *udyânâni prakâśantê mamâ 'nyat'â.* — caus. (*prakâśayâmi*) collustrare, illustrare; manifestare. A. 1. 2. B'. 5. 16. Ḥit. 30. 20.

काश्मीर *kâśmîrá* nomen regionis. Ḥit. 46. 14.

काष्ठ *kā́ṣṭ'a* n. lignum. Sâ. 5. 1. 2. Ḥit. 49. 11. (Cambo-brit. *coed*, bret. *coat*; e syllaba *kâś* gr. ξυ vocis ξύ-λον litteris transpositis et *â* attenuato in *v* explicari possit.)

काष्ठा *kā́ṣṭ'â* f. minuta pars temporis, v. *kalâ*. Dêv. 11. 8.

कास् *kâs* 1. âtm. (*dîptâu śabdakutsâyâm* K. *kuśabdê* V.) 1) lucere, splendere (v. *ćakâs*, *kâś* et cf. goth. *haiṣa* th. *haiṣan* fax; Ag. Benary huc refert Κάσ-τωρ). 2) tussire. (Lit. *kós-tu* tussio, *kōs-ē-ti* tussire, slav. *kašljati*, germ. vet. *huosto* tussis, v. Pott. I. p. 278; scot. *casad* id., cambro-brit. *pâs*.)

कास *kâsa* m. (r. *kâs* s. *a*) tussis. Am.

कासर *kâsara* m. bos bubulus. Am.

कासार *kâsârá* m. stagnum, lacus. Am.

1. कि *ki* 3. par. *ćikêmi* (*ǵńânê*) scire. (Fortasse lat. *scio* praefixo *s*; hib. *ci* „see, behold", *ci-thi* „you see", *ci-tear* „it seems, appears"; v. *kit*.)

2. कि *ki* stirps interrogativa, v. *kim*.

किंशारु *kiṅśā́ru* m. (ut videtur, e *kim* et *śâru*, quod simplex non invenitur, a r. *śar* [*śṛ*] laedere, v. gr. 603) aristae spicarum. Am.

किंशुक *kiṅśuka* m. (Karm. ex interrog. *kim* et *śuka* psittacus, gr. 603) nomen arboris. (Butea frondosa). N. 12. 3.

किङ्कर *kiṅkará* m. (e *kim* quid, et *kara* faciens) servus, famulus. Sâ. 6. 30.

किङ्किणि *kiṅkiṇi* f. cingulus cum parvis tintinnabulis, vel quodvis aliud ornamentum tinniens.

किङ्किणी *kiṅkiṇî* f. i. q. praec.

किङ्किणीकिन् *kiṅkiṇîkin* (e praec. s. *kin*) ornamento tinniente indutus. In. 5. 12.

किञ्चन *kińćana* (nom. *kāśćanā*, *kā́ćanā*, *kińćanā*, v. gr. 260) aliquis, quispiam, ullus. Sâ. 2. 21; praesertim in constructione cum negativo *na*, e. c. Su. 4. 3. 24. — accus. neut. *kińćanā* adverbialiter poniter, praesertim in constructione cum *na*, ad exprimendum nullo modo, neutiquam, nequaquam. Br. 1. 24. (Cum suffixo *ćanā* conferatur *hun* linguae goth., ubi *ni hvas-hun* idem valet ac sanscritum *na kaśćana*, v. gr. comp. 399.)

किञ्चित् *kińćit* (nom. *kāśćit*, *kā́ćit*, *kińćit*, v. gr. 260) id. Br. 1. 17. Su. 1. 25. Ḥit. 21. 5. — *yań kaśćit* id. Ḥit. 11. 5: *suvarṇakańkanań yasmâi kasmâićid dâtum iććâmi-kińćit* adv. paululum. Sâ. 4. 26. Dr. 9. 24. (Particula enclitica *ćit* quae in dialecto Vêdicâ etiam cum substantivis conjungitur — e. c. *vayaśćit* aves a *vi* — est neutrum stirpis *ći*, quod ortum est e *ki*, unde formis Vêdicis *mā́kis*, *nākis* respondent ṣend. [zend script] *mâ-ćis*, [zend script] *nai-ćis*, v. gr. comp. 399.)

किञ्चिलिक *kińćilika* m. v. sq.

किञ्चुलुक *kińćuluka* m. (fortasse e *kim* et *ćuluka* pro *ćaluka*, a r. *ćal* se movere) vermis. Am. Scribitur etiam *kińćilika*.

किञ्जल *kińǵala* m. (e *kim* et *ǵala* a r. *ǵal* tegere, s. *a*) fibra loti, v. sq.

किञ्जल्क *kińǵalka* m. (ut videtur, a praecedente, s. *ka*, ita ut *kińǵalka* mutilatum sit e *kińǵalaka*. Raǵ. 15. 52: *ḥimakliṣṭakińǵalkam pańkaǵam*.

किट् *kiṭ* 1. par. (*gatâu* K.) ire. (Cf. *kaṭ*, ex quo *kiṭ* ortum esse censeo attenuato *a* in *i*, sicut *iṭ* q. v. ex *aṭ*.)

किटि *kiṭi* m. (r. *kiṭ* s. *i*) aper. Am.

किट्ट *kiṭṭa* n. sordes. Am.: = *mala*.

किण *kiṇa* m. cicatrix. Raǵ. 18. 47.

1. कित् *kit* 3. par. *ćikêtmi* (cf. *ki* unde *kit* ortum esse videtur adjecto *t*, v. gr. comp. 109[b]) 1) videre, cernere, percipere, animadvertere. Ṛgv. apud Rosen. p. 81. 3: *yaťâ nô mitrô varuṇô yaťâ ru ćikêtati* „ut nos Mitras, Varuṇas et Rudras a[r] vertat" (*ćikêtati* pro *ćikêtti*, adjecto char 1mae classis, ita ut *ćikit* pro radice haberi p[ossit]) p. 100. 7: *tava vaǵraś ćikitê bâḥvôr* „telum conspicitur tuis in manibus positum" (p[raet.] redupl. hic sicut saepe in dialecto Vêdicâ pra[es.] loco fungitur; posset tamen etiam *ćikitê* pro cognatae radicis *ki* haberi); p. 106. 3: *tavê 'd abťitaś ćêkitê vasu* „tua haec ubique cons[picua] opulentia" (*ćêkitê* pro *ćikitê*, quod supra); p. [...] *ćikêtad* (*ćikêt*, sicut supra *ćikêtati* pro *ćik*[...] 2) scire, nosse. Ṛgv. p. 137. 4: *ya îń ćikêta b́avantam* „qui eum novit in specu versa[ntem]" p. 144. 4: *ćikitvân agnim padê paramê t[...] vâńsam* „cognoscens Agnim loco summo in[...] tem". (In utroque tamen loco significationem [...]nere, percipere praetulerim; grammatici ver[o] radicem explicant per *ǵńânê* K. *matâu* V.)

2. कित् *kit* 1. par. (*rôgâpanayanê* K. *sańśay[ê] vâsârôgyêšu* V.) sanare; dubitare; desid[erare]; habitare; valere. In dialecto Vêdicâ *kit* cl. [...] significat: cernere, animadvertere. Ṛgv. p.[...]

कितव *kitavá* m. lusor, aleator. N. 17. 37.

किन्तु *kintu* (*kim* + *tu*) sed, autem, vero. Ḥit. 1[...] 86. 4.

किन्नर *kinnara* (Karm. e *kim* quid, et *nára* vir, [...] 603) nomen ordinis Geniorum, qui Kuvêri sunt et coelestes cantores et fidicines.

किन्नु *kinnu* (*kim* + *nu*) 1) an, num. N. 10. 10. [...] 2) quanto minus, nedum. Bc. 1. 35.

1. किम् *kim* (nom. *kas*, *kâ*, *kim*, gr. 249) q[uis] Nota locutionem cum gen. personae et inst[r.] ad exprimendum, quid prodest? e. c. N. 12. [...] *nu mê ǵîvitênâ 'rťas tam ṛtê puraśarśa[...]* Raǵ. 2. 53: *kin râǵyêna tadviparîtavṛ[...]* nonnunquam part. fut. pass. radicis *kar kṛ* a[...]

e. c. Lass. 12. 20: *kim bahunâ mama b'âšitêna kartavyam.* In hujusmodi locutionibus part. pass. praet. gerundii loco fungitur, e. c. Dr. 7. 4. H. 4. 2. — Antecedente quopiam vocabulo interrogativo aliquis; B'. 2. 21: *kat'aṅ sa . . . kaṅ g'âtayati hanti kam*; cum sequente *api* aliquis, quispiam. Hit. 4. 7; cum antecedente relativo et sequente *api* quisque, quicunque. N. 26. 9. (Lit. *kas* accurate convenit cum scr. nom. masc. *kas*; goth. *hva-s* quis? = scr. *kas*, *hvô* quae? = scr. *kâ*, *hva-ta* quid? = obsoleto कत् *kat*, zendico *kaḍ*; lat. *quis*, *quid*, a scr. th. *ki*; *quô*, *quod* [= scr. *kat*], *qui*, *quorum*, *quos*, a th. क *ka*. De fem. et neut. pl. *quae* pro *quâ* = goth. *hvô* v. gr. comp. 387. 394; ad th. कि *ki* etiam pertinet lat. *hi-c*, *ci-s*, *ci-tra*, l. c. 394. 395 et goth. *HI*, unde *hi-mma*, *hi-na*, *hi-ta*, *hi-drê*, angl. *he*, *hi-s*, *hi-m*, l. c. 397; gr. ΠΟ, ion. ΚΟ [πό-τερον, κό-τερον, πῶς, κῶς etc.]; slav. *kŭ-j*, *ka-ja*, *ko-je*, l. c. 388; hib. *cia*, scot. *co*, cambro-brit. *pa* quid?)

2. किम् *kim* adv. 1) cur. Br. 3. 2. 2) an, num. Hit. 39. 4: *asmin nirǵanê vanê kadâćit kim vyâd'â sańćaranti*; v. *kinnu*, *kiṅvâ*. 3) utrum (ob). Hit. 53. 18. 4) Cum sequente *punar* (*kim punar*) quanto magis vel quanto minus. B'. 9. 33. A. 5. 2.

किमर्थम् *kimárťam* adv. (Tatp. e *kim*, tanquam interrogativi stirpe cum vi genitivi, et *arťam* v. *árťa*) cur, quam ob rem. H. 4. 28.

किमु *kimu* v. *u*.

किमुत *kimuta* adv. (*kim* + *uta*) nedum, ne dicam. Rag'. 2. 62.

किंवदन्ती *kiṅvadantî* f. (e *kim* et *vadantî* part. praes. fem. radicis *vad* dicere) rumor, fama. Hit. 32. 7.

किंवा *kiṅvâ* (*kim* + *vâ*) an, num. Ur. 6. 1 infr.

किम्पचान *kimpaćâna* (e *kim* et *paćâna* coquens a r. *pać* s. part. praes. âtm., s. *âna* pro *mâna*) miser. Am.

किम्पुरुष *kimpurušá* m. (e *kim* et *púruša* vir) i. q. *kinnara*. Am.

कियन्त् *kíyant* (nom. *kíyân*, *kíyatî*, *kíyat*, a stirpe interr. *ki* s. *ant at* e *vant vat* abjecto *v*, mutato *i* stirpis *ki* in *iy* ex euphon. lege 51, v. *iyant*) quantus, quot. Hit. 56. 16. Pat. 4. — *kíyat* adv. aliquantulum, paululum. Hit. 86. 6.

किर *kirá* m. (r. *kar* [*kṛ*] s. *a*) aper. Am.

किरण *kiráṇa* m. (r. *kar* [*kṛ*] s. *ana*) radius luminis. Rag'. 5. 74.

किरात *kirâta* m. Kirâtus, homo ferus, silvas et montes habitans et venatu vivens.

किरीट *kirîṭa* m. diadema, tiara. A. 5. 13.

किरीटिन् *kirîṭín* (a praec. s. *in*) 1) diadematus, tiaratus. A. 1. 3. B'. 11. 17. 2) cognomen Arǵuni. Dr. 5. 15.

किर्मीर *kirmîra* (ut videtur, a r. *kar* [*kṛ*]) 1) varius, versicolor. Am. 2) m. malus aurantia. (Cf. gr. κιρρός.)

1. किल् *kil* 6. par. (*śâityakrîḍanayôh* K. *śauklê krîḍê* V.) frigidum esse; ludere; album esse; (v. *kêli* et cf. hib. *cal* „a joke" ejectâ vocali radicali post gunae incrementum).

2. किल् *kil* 10. par. (*kšêpê* K. *nudâu* V.) jaculari; mittere.

किल *kíla* sane, certe, profecto. In. 5. 28. Br. 3. 11. N. 12. 19.

किल्बिष *kilviša* 1) adj. improbus, scelestus. Râm. III. 75. 43: *karma kilvišam.* 2) subst. n. *a*) peccatum. B'. 3. 13. 6. 45. *b*) piaculum. R. Schl. I. 62. 7.

किशल *kiśala* m. n. gemma (arboris), palmes, surculus, v. *kisala*.

किशलय *kiśalaya* m. n. id. v. *kisalaya*.

किशोर *kiśórá* m. pullus. R. Schl. II. 20. 20.

किष्क् *kišk* 10. âtm. (*vad'ê* V.) occidere. (Hib. *ceasaim* „I torment, crucify, vex".)

किष्कु *kišku* m. f. cubitus. Mah. 2. 20.

किसल *kisala* m. n. i. q. *kiśala*.

किसलय *kisalaya* m. n. id. Ur. 57. 6 infr.

कीकस *kíkasa* n. os, ossis. Am.

कीचक *kî'ćaka* m. arundo bambos vento stridens. Rag'. 2. 12. 4. 73.

कीट् *kîṭ* 10. par. (*band'ê* K. *band'avarṇayôs* V.) ligare; tingere.

कीट *kîṭá* m. insectum, vermis. Ḥit. 8. 7. (Gr. κίς.)

कीदृश *kîdṛ'śa* (gr. 263) qualis? Ḥit. 4. 21. (Prâkr. *kêrisa*, slav. *ko-likŭ*, th. *ko-liko*, gr. πη-λίκος, goth. *hvê-leiks*, th. *hvê-leika*, nostrum *we-lcher*, lat. *quâ-lis*, v. *îdṛ'śa* et gr. comp. 417.)

कीर *kîra* m. psittacus. Am.

कीर्ण *kîrṇá* v. *kar* (*kṛ*), gr. 545.

कीर्त् *kîrt* v. *kart* (*kṛt*).

कीर्ति *kî'rti*, vêd. *kîrtí* f. (r. *kar* [*kṛ*] s. *ti*, v. *kart* [*kṛt*]) gloria. N. 20. 33.

कील् *kîl* 1. par. (*band'ê*) ligare.

कील *kîla* m. 1) flamma. Am. 2) palus, sudes, stipes. Am.: = *śańku*, v. sq.

कीलक *kîlaka* m. (a praec. s. *ka*) lignum transversarium. Ḥit. 49. 11. 13. 15.

कीला *kîlâ* f. i. q. *kîla*.

कीलाल *kîlâla* n. 1) aqua. 2) sanguis. Am.

कीश *kîśa* m. simia. Am.

1. कु *ku* 1. âtm. 2. par. 9. par. *kávê*, *kâ'umi*, *kunâ'mi* (*śabdê*) sonare.

2. कु *ku* 6. âtm. *kuvê* (*ârttisvarê*) gemere. (Hib. *caoi*, *caoidh* „lamentation, mourning", *caoidhim* „I lament, mourn, grieve".)

3. कु *ku* stirps interrogativa, unde descendunt adverbia *kútas* et *kútra*. In initio compositorum nuda stirps adhibetur ad exprimendam contemptionem vel deminutionem (v. gr. 249).

कुंस् *kuńs* 10. par. (*b'âśârt'ê* K. *b'âsanê* V., scribitur *kus*, gr. 110*)) loqui; splendere (cf. *kas*, goth. *hausja*, nostrum *höre*).

कुक् *kuk* 1. âtm. (*âdânê*) capere, sumere.

कुकर *kukara* (ex *ku* et *kara* manus) manum intortam vel debilem, languidam habens. Am.

कुकृत्य *kukṛtya* n. (e *ku* et *kṛtyá* n. faciendum, negotium) negotium exiguum, leve. Ḥit. 76. 14.

कुक्कुट *kukkuṭá* m. gallus. Ḥit. 106. 17.

कुक्कुभ *kukkub'a* m. Phasianus gallus. Am.

कुक्कुर *kukkurá* m. canis. Ḥit. 50. 3.

कुक्षि *kukśí* m. venter, uterus. Rag'. 10. 66; trop. Rag'. 2. 38: *adrikukśi*; A. 5. 11: *samudrakukśi*. (Lat. *coxa*, *coxendix*, gr. κοχώνη? germ. vet. *bûh*, nostrum *Bauch*, mutatâ gutturali in labialem.)

कुङ्कुम *kuńkuma* m. crocus. Am.

1. कुच् *kuć* 1. par. (*rôd'aparkakâuṭilyalêk'anêśu*) impedire, includere; conjungere, miscere, tangere; inflexum esse; scribere. V. *kuńć*.

2. कुच् *kuć* 1. 6. par. (*sańkôćê*) curvare, inflectere. V. *kuńć*.

c. *sam* id. B'ar. 3. 74: *gâtrań sańkućitam*. — caus. id. Maḥ. 1. 2843: *kêćid gaǵâń ... sańkôćyâ 'grakarân b'îtâń pradravanti sma*.

3. कुच् *kuć* 1. par. (*târaśabdê*) altum, acutum sonum edere.

कुच *kuća* m. (r. *kuć* s. *a*) mamma; N. 12. 16. cf. *ćućuka*, *ćûćuka*.

कुचाग्र *kućâgra* n. (e praec. et *ágra*) papilla. Am.

कुज् *kuǵ* 1. par. (*stêyakaraṇê* K. *stêyê* V.) furari.

कुञ्च् *kuńć* 1. par. inflexum esse. *kuńćitá* cincinnatus. In. 5. 6 ubi *kuńćita* pro *kuńǵita* legendum. (Hib. *cuachaim* „I fold, plait", *cuach* „a curl", *cuachach* „curled, frizzled"; v. *kuć*.)

c. *vi* corrugari. Maḥ. 1. 4112: *vikuńćitalalâṭab'ṛt*.

कुञ्ज् *kuńǵ* 1. par. (*avyaktê śabd'ê* K., scribitur *kuǵ*, gr. 110*)) sonare.

कुञ्ज *kuńǵa* m. n. 1) locus repentibus plantis abundans. In. 1. 25. 2) umbraculum, casa frondea. 3) elephanti dens prominens. 4) maxilla inferior.

कुञ्जर *kuńǵará* m. (a praec. sgnf. 3. suff. *ra*) elephantus. Nom. pr. Dr. 2. 11.

कुञ्जररूपिन् *kuńgararûpín* (a *kuńgarûpa* elephanti forma, s. *in*) elephanti formam habens. Su. 2. 20.

1. कुट् *kuṭ* 6. par. (*kâuṭilyê*) inflexum esse, v. *kuṭilá*.

c. *pra* torrere, assare. Mah. 1. 2842: *b'akśayanti sma mâńsâni prakuṭya vid'ivat tadâ*; v. sq. et *kuṭṭ*.

2. कुट् *kuṭ* 10. âtm. (*pratâpanê*) calefacere, urere. (Cf. 2. *kûṭ*, *kuṭṭ*. Hib. *cuatan* sol. v. Pict. p. 23.)

कुट *kúṭa* m. n. hydria. Am.

कुटि *kuṭi* m. f. (r. *kuṭ* s. *i*) casa. Am. (Cf. angl. *hut*, nostrum *Hütte.*)

कुटिल *kuṭilá* (r. *kuṭ* s. *ila*) curvus, inflexus, flexuosus. Dêv. 2. 8.

कुटुम्ब् *kuṭumb* 10. âtm. (*d'ṛtyâm*) tenere, ferre, perferre.

कुटुम्ब *kuṭumba* m. progenies, stirps. Rag'. 7. 68.

कुटुम्बक *kuṭumbaka* (a praec. s. *ka*) 1) adj. propinquus, cognatus. 2) n. familia. Hit. 21. 2.

कुटुम्बिन् *kuṭumbín* (a *kuṭumba* s. *in*) pater familias. Ur. 36. 15.

कुटुम्बिनी *kuṭumbinî* f. (a praec. signo fem. *î*) uxor. Rag'. 8. 85.

1. कुट्ट् *kuṭṭ* 1. par. (*pratâpanê*) calefacere, v. 2. *kuṭ*.

2. कुट्ट् *kuṭṭ* 10. par. (*čêdanê* K. *kutsâčidôś* V.) scindere, contemnere.

कुट्टनी *kuṭṭanî* f. (ut videtur, a r. *kuṭṭ* s. *ana* in fem.) lena, libidinis ministra (Kupplerin). Hit. 11. 8.

कुट्टिम *kuṭṭima* m. n. pavimentum. Rag'. 11. 9.

कुट्मल *kuṭmalá* m. n. calyx efflorescens. Hit. 39. 15.

कुठ *kuṭ'a* m. arbor. Am.

कुठार *kuṭ'âra* m. (e praec. et *ara* a r. *ar* *ṛ* s. *a*) securis. Râm. I. 4. 20.

कुठारी *kuṭ'ârî* f. (fem. praec.) id.

कुड् *kuḍ* 6. par. (*bâlyê* K. *adanê* V.) puerilem esse; edere.

कुड्य *kuḍya* n. (ut videtur, a r. 3. *kuṇḍ* s. *ya*) paries. Mah. 2. 731.

1. कुण् *kuṇ* 6. par. (*śabdôpakaraṇayôś*) sonare, adjuvare. (Cf. *kaṇ*, *kvaṇ*, *čaṇ*, *svan*, lit. *źwanù* sono.)

2. कुण् *kuṇ* 10. par. (*âmantraṇê* K.) salutare, valedicere.

कुणप *kuṇápa* m. corpus mortuum. Am.

कुणि *kuṇi* m. i. q. *kukara*. Am.

कुण्ट् *kuṇṭ* 1. par. (*vâikalyê*, scribitur *kuṭ*, gr. 110[a]) conturbatum, mutilatum, dirutum esse.

कुण्ठ् *kuṇṭ'* 1. par. (*âlasyê* K. *k'ôṭanê vâikalyê âlasyê* V.; scribitur *kuṭ*, gr. 110[a]) claudum, mutilatum, pigrum esse; v. sq.

कुण्ठ *kuṇṭ'a* (r. *kuṇṭ'* s. *a*) segnis, tardus, piger. Am.: *mandaś kriyâsu yaś*.

1. कुण्ड् *kuṇḍ* 1. par. (*vâikalyê*, scribitur *kuḍ*, gr. 110[a]) i. q. *kuṇṭ*.

2. कुण्ड् *kuṇḍ* 1. âtm. (*dâhê*, scribitur *kuḍ*, gr. 110[a]) urere, cf. *kuṭ*.

3. कुण्ड् *kuṇḍ* 10. par. (*rakśaṇê*, scribitur *kuḍ*, gr. 110[a]) servare, tueri.

कुण्ड *kuṇḍá* 1) n. urceus, urna, hydria. Mah. 1. 4500. 4504. 2) caverna in terrâ facta ad servandum ignem sacrum. 3) puteus. Rag'. 1. 84. 4) adulterino sanguine natus e feminâ, vivente marito. Am.

कुण्डक *kuṇḍaka* m. (a praec. s. *ka*) i. q. *kuṇḍá* m. sgfc. 1. Up. 45.

कुण्डल *kuṇḍalá* n. 1) annulus. N. 14. 3 (v. gr. 585). 2) annulus de auricula suspensus. 3) vinculum, armilla, collare, monile.

कुण्डलिन् *kuṇḍalín* (a praec. s. *in*) possess. praec.

कुण्डलीकृत *kuṇḍalîkṛta* adj. (e *kuṇḍalá* et *kṛtá*, v. gr. 585) annulus factus. N. 14. 3.

कुण्डिन *kuṇḍiná* n. nomen urbis Vidarb'orum. N. 21. 2.

कुतस् *kútas* (a *ku* q. v. s. *tas*) 1) unde? Ḥ. 2. 24. 4. 27. 2) nedum, multo minus. B'. 4. 31; sequente *êva*. In. 1. 17. Br. 1. 28.

कुतुक *kutuka* n. i. q. sq. Am.

कुतूहल *kutûhala* n. 1) voluptas. N. 1. 16. 13. 48. 2) curiositas, cupiditas et studium novarum rerum. Śak. 19. 6 infr. Up. 78.

कुत्र *kútra* (a *ku* q. v., s. *tra*) ubi?

कुत्रचित् *kutraćit* (e praec. et *ćit*) alicubi.

कुत्स् *kuts* 10. âtm. 1) spernere, contemnere. Râm. I. 49. 18: *kutsitâ vićariiyata*. 2) conviciari, maledicere. D'rit. 57: *kutsayitvâ vaćôb'iś*; part. praes. par.: *kutsayan*. Maḥ. 1. 5286. (Lit. *kusinu* adversor.)

कुथ् *kut'* 4. par. (*pûtîb'âvê* K. *pûtitvê* V.) foetere (cf. *pûy*).

कुथ *kút'a* m. elephanti tegmentum versicolor. Am.

कुथा *kut'â* f. id.

कुन्त *kunta* m. jaculum uncinatum. Am. (= *prâsa*).

कुन्तल *kuntala* m. capillus. Ćaur. 4.

कुन्ती *kuntî* f. 1) nomen regionis. Ḥ. 1. 31. 2) regis Pâṇḍûs uxor.

1. कुन्थ् *kunt'* 1. par. (*hiṅsâsaṅklêśayôś* K. *klêśê vad'ê* V., scribitur *kut'*, gr. 110[a]) offendere, laedere, ferire, vexare, occidere. (Cf. lat. *quatio*, *per-cutio* et scr. *put'* quod ex *kut'* mutatâ gutturali in labialem ortum esse censeo.)

2. कुन्थ् *kunt'* 9. par. *kut'nâmi* (gr. 347) id.

कुन्द *kunda* m. n. jasmini species, jasminum multiflorum vel pubescens. Am.

कुन्द्र् *kundr* 10. par. (*anṛtab'âśaṇê* K. *mit'yôktâu* V.; scribitur *kudr*, gr. 110[a]) mentiri.

1. कुप् *kup* 4. par. irasci. Ḥit. 76. 13; cum dat. pers. Rag'. 3. 56: *ćukôpa tasmâi sa b'ṛśam*. *kupitá* iratus. N. 20. 32. — âtm. cum accus. Râm. I. 39. 7: *kupyatê dêvân*. — (Lat. *cupio*, nostrum *hoffe*, angl. *hope*.)

c. *ati* valde irasci. Râm. III. 72. 66.

c. *pra* i. q. simpl. Ḥit. 74. 8. caus. Man. 9. *na naśyêt prakôpya tân*.

2. कुप् *kup* 10. par. (*b'âśârtê* K. *dyutâu* V splendere. (Cf. hib. *cubhas* „a word, a goth. *HUF* lamentari.)

कुपूय *kupûya* (e *ku* et *pûya* pus) vilis, abject

कुप्य *kúpya* n. quodvis metallum excepto au gento, ut cuprum etc. Am.

कुब्ज *kubǵa* gibbosus, gibberosus. Am. (I gibber, *kupôtas* gibbosus, gr. κυφός, κύπτω *bus*, *gibba*, *gibber*; fortasse etiam nostrum mutatâ labiali in gutturalem.)

कुब्जक *kubǵaka* (a praec. s. *ka*) id. Lass. 32

कुमार् *kumâr* 10. par. (denominativum a sq.)

कुमार *kumârá* m. (ut mihi videtur e *ku* et *m* r. *mar mṛ* — quod secundum originem su significare possit, sicut *mártya* q. v.) 1) pu quintum annum nondum pervenit. Br. 2. 7. 2) princeps juventutis, regni heres. Am.: = *râǵa*. 3) cognomen Kârtikêyi.

कुमारव्रत *kumâravrata* n. (e praec. et *vrat* coelibatûs. Ur. 77. 5 infr.

कुमारी *kumârî* f. (a *kumârá* signo fem. *î*) decimo usque ad duodecimum annum).

कुमाल् *kumâl* 10. par. (ortum est e *kumâr* in *l*) i. q. *kumâr*.

कुमुद् *kumud* f. i. q. sq.

कुमुद *kumuda* n. 1) Nymphaea esculen 2) Nymphaea rubra.

कुमुदिनी *kumudinî* f. (a praec. s. *in* in fem. dis floribus abundans locus.

कुमुदिनीनायक *kumudinînâyaka* (e praec. et ductor, dux, dominus) luna. Ḥit. 79. 5.

कुमुद्वत् *kumudvánt* n. (a *kumud* suff. *va* 1) lotis abundans. Rag'. 4. 19. 2) m. n. i. q *dinî*. Am.

कुमुद्वती kumudvatî f. (a praec. signo fem.) 1) i. q. *kumudinî*. Śak. 52. 6 infr. 2) nymphaeae species, Wils. „Menyanthes indica or cristata". Ragʿ. 6. 36.

कुम्प् kump 1. et 10. par. (*stṛtyâm*; scribitur *kup*, gr. 110*)) sternere. Cf. *kumb*.

कुम्ब् kumb 10. par. (*č'âdanê* K. *stṛtyâm* V.; scribitur *kub*, gr. 110*)) tegere; sternere.

कुम्भ kumbʿá m. 1) vas aquarium, urna. N. 23. 11. 2) modii frumentarii genus. 3) tumor in superiore parte frontis elephanti, Wils. „There are two of these projections, which swell in the rutting season." Dêv. 3. 13. (Cf. gr. κύμβη.)

कुम्भकार kumbʿakâra m. (e praec. et *kâra* factor) figulus.

कुम्भयोनि kumbʿayôni f. (Baḥ. e *kumbʿá* et *yôni*) nomen Apsarasis cujusdam. In. 2. 30.

कुम्भिन् kumbʿín m. (a *kumbʿá* s. *in*) elephantus. Ḥêm.

कुम्भिल kumbʿila m. fur.

कुम्भीर kumbʿîra m. crocodilus. Am.; Wils. „the crocodile of the Ganges, the longnosed alligator".

कुम्भीरक kumbʿîraka m. (a praec. s. *ka*) fur. Ur. 32. 8 infr., cf. *kumbʿila*.

1. कुर् kur 6. par. (*śabdê*) sonare.

2. कुर् kur v. *kar kṛ*, gr. 344.

कुरङ्ग kurañgá m. antilope. Ur. 77. 9 infr.

कुरर kúrara (r. *kur*) m. haliaeetus. N. 12. 113.

कुररी kurarî f. fem. praec.

कुरु kúru m. nom. pr., unus e majoribus Dʿṛtarâśʿṭri et Pâṇḍûs.

कुरुक्षेत्र kurukśêtrá n. (e *kúru* et *kśêtra*) nomen regionis prope urbem Dehli.

कुरुरी kururî f. probabiliter i. q. *kurarî*, scilicet haliaeetus femineus. N. 11. 20. A. 10. 63 (in ed. Calc. legitur *kurarî*).

कुरुवक kuruvaka m. nomen plantae, Wils. „1) The crimson amaranth. 2) A purple species of barleria. 3) Also a yellow kind".

कुर्द् kurd 1. âtm. (*krîḍâyâm*) ludere, cf. *kûrd*, *gud*.

कुल् kul 1. par. (*bandʿusañhatyôh*) colligere; cognatum esse.

c. *â* turbare, perturbare. Ḥit. 39. 20: *smarâkulitamati*; Râm. III. 71. 10: *śôkênâ "kulitêndriya*. — Cum *vi* + *â* id. Râm. I. 45. 7: *krôdʿavyâkulita*.

c. *sam* id. Râm. III. 49. 2: *sañkulitêndriya*.

कुल kúla n. (r. *kul* s. *a*) familia, genus. Ḥ. 4. 5. Br. 2. 14. (Hib. *gaol* „a family or kindred".)

कुलगिरि kulagiri m. (e praec. et *girí*) mons principalis, quorum septem enumerantur, v. *kulabʿûbʿṛt*.

कुलटा kulaṭâ femina impudica. Am.; Mṛ. 288. 11.

कुलभूभृत् kulabʿûbʿṛt m. (e *kúla* et *bʿûbʿṛt*) i. q. *kulagiri*. Ragʿ. 17. 78.

कुलस्त्री kulastrî f. (Tatp. e *kúla* et *strî* femina) femina generosâ stirpe orta. N. 18. 8; v. sq.

कुलाङ्गना kulâñganâ f. id. Sâ. 7. 15.

कुलाय kulâya m. (e *kúla* et *aya* a r. *i* ire, s. *a*) nidus. Am.

कुलिश kúliśa n. fulmen. Dêv. 8. 34.

कुलीन kulî́na (a *kúla* s. *îna*) nobilis, generosus. N. 17. 42.

कुलीर kulîra m. n. cancer. Ḥit. 114. 9; zodiaci constellatio. R. Schl. I. 19. 8.

कुल्य kulya (a *kúla* s. *ya*) adj. 1) familiaris. Bʿar. 3. 24. 2) generosâ stirpe ortus. — subst. n. (ut videtur, a r. *kul* s. *ya*) os, ossis. Am.

कुल्या kulyấ f. (r. *kul* s. *ya* in fem.) 1) flumen. Ragʿ. 7. 46. 2) canalis. Śak. 7. 12. Ragʿ. 12. 3.

कुवल kúvala n. lotus flos. Am.

कुवलय kuvalaya n. id. Am.

कुवाद kuvâda (ex *ku* et *vâda* dicens) maledicus, calumnians. Am.

कुवेर kuvêra (vêd. *kúvêra*) m. (Karm. e *ku* et *vêra* m. n. corpus) Deus divitiarum (sic dictus propter deformitatem suam; fingitur enim cum tribus cruribus et octo dentibus).

कुवेल *kuvêla* n. lotus flos. Hêm.

1. कुश् *kuś* 4. par. (*śliśi*) amplecti, v. *kus*. (Fortasse gr. κύω, κυνέω abjectâ consonante finali.)

2. कुश् *kuś* 1. et 10. par. *dyutâu* splendere.

कुश *kuśá* 1) m. n. graminis species, Poa cynosuroides, quam Indi venerantur et in multis sacris ritibus adhibent. 2) n. aqua. Am.; v. *kuśêśaya*.

कुशल *kúśala* 1) salvus, felix, prosper. N. 16. 29. Bʻ. 18. 10. 2) habilis, dexter, peritus, gnarus. In. 2. 28. N. 12. 83. 19. 18. 22. 12. 3) subst. n. salus, fortuna, prosperitas. N. 2. 16. 12. 71. 13. 31. 22. 2.

कुशलिन् *kuśalín* (a praec. s. *in*) salvus, felix. N. 2. 16. 16. 29.

कुशूल *kuśûla* m. horreum, granarium. Hit. 5. 10. 66. 13. 18. 19.

कुशेशय *kuśêśaya* n. (e *kuśê* in aqua et *śaya* qui jacet) lotus flos. Ragʻ. 6. 18.

कुष् *kuś* 9. par. (*niśkarśê*) extrahere; cf. *karś kṛś*.

कुष्ठ *kúśťa* (e *ku* et *sťa*) leprae. Am.

कुस् *kus* 4. par. i. q. *kuś*.

कुसरित् *kusarit* f. (e *ku* et *sarít* fluvius) fluvius tenui aquâ. Hit. 30. 7.

कुसुम *kusúma* n. flos.

कुसुमाकर *kusumâkara* m. (florum multitudinem habens, e praec. et *âkará* multitudo) ver. Bʻ. 10. 35.

कुसुमित *kusumitá* (a *kusúma* s. *ita*) floridus. Sâ. 4. 26.

कुसुमेषु *kusumêśu* m. (e *kusúma* et *íśu* sagitta) nomen Anañgi.

कुस्म् *kusm* 10. âtm. (*kusmitê* V.) distorto vultu ridere. (Luce clarius est verbum *kusmâyê* compositum esse e particula *ku* et *smâyê* rideo a r. *smi*; scribendum igitur est *kusmi*, quod secundum 1mam cl. format *kusmâyê*.)

कुह् *kuḥ* 10. âtm. (*vismâraṇê* K. *vismâpanê* V.) decipere, fallere; v. sq.

कुहक *kúḥaka* m. (r. *kuḥ* s. *aka*) 1) deceptor. 2) actio decipiendi, destitutio. Hit. 129. 22.

कुहन *kuḥana* m. (r. *kuḥ* s. *ana*) n. pr. Dr. 2. 11.

कुहना *kuḥanâ* f. (r. *kuḥ* s. *ana* in fem.) simulatio pietatis, sanctitatis. Am.

कुहर *kuḥara* n. caverna, specus. Hit. 58. 2.

1. कू *kû* 6. âtm. *kuvê* (*śabdê* K. *ârtasvarê* V.) sonare; gemere. (Cf. *kûǵ*, gr. κωκύω.)

2. कू *kû* 9. par. âtm. *kunâmi*, *kunê*. id.

कूज् *kûǵ* 1. par. sonare (praesertim de avibus). R. Schl. prooem. 1: *kûǵantam . . . vandê vâlmîkikôkilam*; de arundine Ragʻ. 2. 12; v. *kûǵita*.

c. *ava* id. Râm. III. 70. 12: *viḥagô bʻṛñgarâǵô syam . . . kôkilênâ 'vakûǵati*.

c. *upa* id. N. 12. 113: *ćakravâkôpakûǵita*.

c. *nis* id. Râm. III. 69. 36: *niśkûǵantaň śubʻâ giraň*.

कूजित *kûǵita* n. (r. *kûǵ* s. *ta*) sonitus. Ragʻ. 9. 26: *śaṭpada kôkilakûǵitam*; 4. 62: *śârñgakûǵita*.

1. कूट् *kûṭ* 10. par. (*dâḥê mantrê*) urere; consulere, deliberare. (Cf. angl. *heat*, *hot*; island. vet. *hiti* calor, *heitr* calidus, nostrum *Hitze*, *heiſs*. V. 2. *kuṭ*.

2. कूट् *kûṭ* 10. âtm. (*aprasâdê* K. *aprasâdâpradôň* V.) inclementem, non faventem, non munificum esse.

कूट *kûṭá* m. (r. *kûṭ* s. *a*) vertex, cacumen. N. 12. 8. 2) acervus, v. *kûṭaśas*. 3) fraus. Maḥ. 1. 2476: *na kûṭamânâir vaṇiǵaň paṇyam vikrîṇatê tadâ*; v. *kûṭabanďa*.

कूटक *kûṭaka* n. (r. *kûṭ* s. *aka*) vomer. Am.

कूटबन्ध *kûṭabanďa* m. (e *kûṭá* fraus et *banďa*) laquens (Fallstrick). Ragʻ. 13. 39.

कूटशस् *kûṭaśas* adv. (a *kûṭá* suff. *śas*) acervatim. A. 9. 5.

कूड् *kûḍ* 6. par. (*ǵasanê* K. *ǵânyê bakśê* V.) edere; solidum esse.

कूण् *kûṇ* 10. par. âtm. (*sañkôćê*) curvare, inflectere.

कूप् *kûp* 10. par. (*dâurbalyê*) debilem esse.

कूप *kû'pa* m. 1) fovea, cavum, specus. 2) puteus. B'ar. 2. 41. (Gr. κύπη, russ. копаю *kopaju* fodio.)

कूर्द् *kûrd* 1. âtm. (*krîḍâyâm*) ludere, v. *kurd.* (Huc trahi possit lat. *lûdo*, ita ut ortum sit ex *ûldo* pro *ûrdo*, abjectâ gutturali sicut in *amo* — v. *kam* — et litteris transpositis.)

कूर्दन *kûrdana* n. (a praec. s. *ana*) ludus, jocus. Am.

कूर्म *kûrmá* m. testudo. N. 12. 113. (Fortasse gr. κλέμμυς, χέλυς, χελώνη quodam modo cum *kûrmá* cohaerent, mutato *r* in *l*.)

कूर्मपृष्ठोन्नत *kûrmapṛśṭ'ónnata* adj. (Karm. e *kûrma-pṛśṭ'a* testudinis tergum et *unnata*, v. *nam* praef. *ut*, erectus) testudinis tergi instar erectus, altus (convexus). In. 5. 12.

कूल् *kûl* 1. par. (*âvaraṇê* K. *âvṛtâu* V.) tegere, protegere, v. sq.

कूल *kû'la* n. (r. *kûl* s. *a*) ripa, littus. R. Schl. I. 1. 29: *gaṅgâkûlê.* (Hib. *cul* „custody, guard, defence; the back part of any thing"; *col* „an impediment, a prohibition".)

कूवर *kûvara* m. n. temo.

कृक *kṛka* m. gula, fauces. Hêm.

कृकण *kṛkaṇa* m. perdicis species. Am.

कृकवाकु *kṛkavâ'ku* m. (e *kṛka* et *vâku* a rad. *vać* suff. *u*) 1) gallus. Am. 2) pavo. (Cum prima hujus comp. parte convenit hib. *cearc* gallina, v. *kṛkaṇa*).

कृच्छ्र *kṛććrá* (ut mihi videtur, e *kṛt*, vel *kṛtá* abjecto *a*, et *śra* e *śrama* abjectâ syllabâ finali) 1) difficilis, molestus, aerumnosus. 2) n. difficultas, onus, molestia, miseria. H. 1. 15. Br. 3. 11. N. 15. 16. 24. 18.

कृत् *kṛt* (r. *kar kṛ* s. *t*, gr. 573) faciens (in fine compp.). B'. 3. 5. A. 4. 30.

कृत *kṛtá* (part. perf. pass. a r. *kar kṛ* s. *ta*) 1) factus. 2) subst. n. factum, facinus. Loc. *kṛtê'* et instr. *kṛtê'na* tanquam praepositiones significant propter, c. genit. aut in compositione cum nomine recto. N. 4. 3. 9. 19. Sl. 5. 94. — V. *kṛtám.*

कृतकर्मन् *kṛtákarman* (Bah. e *kṛtá* factus et *kár-man* factum, opus, negotium) factum negotium habens, qui negotium suum egit. H. 4. 31. A. 10. 67.

कृतकाम *kṛtakâma* (Bah. e *kṛtá* et *kâ'ma*) factam i. e. expletam optationem, voluntatem habens. Su. 1. 19.

कृतकृत्य *kṛtakṛtya* (Bah. e *kṛtá* et *kṛtyá* n. faciendum) i. q. *kṛtákarman.* In. 5. 1. Su. 4. 1. B'. 15. 20.

कृतघ्न *kṛtag'na* (qui factum destruit, e *kṛtá* et *g'na* occidens, destruens) ingratus, immemor beneficii.

कृतज्ञ *kṛtaǵńa* (qui factum novit, e *kṛtá* et *ǵńa* q. v. noscens) gratus, beneficii memor.

कृतनाशक *kṛtanâśaka* (e *kṛtá* factum et *nâśaka* destruens, a r. *naś* in form. caus. s. *aka*) ingratus. Hit. 105. 1, v. *kṛtag'na.*

कृतम् *kṛtám* (acc. τοῦ *kṛtá*) particula prohibitiva, cum instrumentali substantivorum abstractorum. apage, aufer, absit; e. c. Ur. 84. 8: *kṛtam parihâsêna*; Rag'. 11. 41: *kṛtañ girâ.*

कृतश्रम *kṛtaśrama* (e *kṛtá* et *śrama* lassitudo) laboriosus, operosus, studiosus. Mah. 1. 852.

कृताञ्जलि *kṛtâńǵali* (Bah. e *kṛtá* et *ańǵalí* q. v.) factam manuum conjunctionem, implicationem habens. B'. 11. 14.

कृतान्त *kṛtânta* m. (Bah. e *kṛtá* et *ánta* finis) 1) sors, fatum. 2) cognomen Yami, dei mortis. Hit. 9. 5. 3) conclusio demonstrata, Wils. „a demonstrated conclusion, proved or established doctrine". B'. 18. 13.

कृतार्थ *kṛtârt'a* (factam rem habens, Bah. e *kṛtá* et *árt'a* res) optatum consecutus, laetus, contentus. N. 16. 10. 18. 21.

कृतास्त्र *kṛtâstra* (facta arma habens, Bah. e *kṛtá* et *astrá* telum) armorum gnarus. N. 12. 86.

कृति *kṛ'ti* f. (r. *kar kṛ* s. *ti*) 1) actio, opus, opera. Hit. 97. 7. 2) carmen. Rag'. 15. 33. (Hib. *ceard* f., island. *gerdh*, th. *gerdhi* f., lat. *ars*, v. r. *kar kṛ*.)

कृतिन् *kṛtin* (a *kṛtá* factus, s. *in*) 1) factam rem, factum negotium habens. Rag'. 3. 51. 2) habilis, dexter. Rag'. 11. 29.

कृत्ति *kṛ́tti* f. (r. *kart kṛt* s. *ti*) 1) actio findendi. 2) pellis. 3) cortex arboris *b'ûrǵapatra* dictae. (Cf. hib. *cart* cortex, lat. *cortex*, quod ortum esse videtur e *corti* = scr. *karti*, adjecto *c*, sicut fem. suff. *trî* apud Romanos sonat *trîc*, e. c. *genitrîc* = scr. *ǵánitrî*.

कृत्तिका *kṛ́ttikâ* f. (a *kṛ́tti* actio findendi, s. *ka* in fem.) 1) pl. sex nymphae, Kârtikêyi nutrices. Rag'. 14. 22. 2) tertia constellatio lunaris, sex stellas complectens.

कृत्तिवासस् *kṛ́ttivâsas* m. (e *kṛ́tti* pellis et *vấsas* vestis) cognomen dei Śivi. Am.; Mah. 2. 1642.

कृत्य *kṛtyá* (r. *kar kṛ* s. *ya* inserto *t*, gr. 557) 1) faciendus. 2) infensus, hostilis, v. sq. 3) subst. n. negotium, officium.

कृत्यका *kṛtyakâ* f. (a praec. s. *ka* vel *aka* in fem.) vexatrix. N. 13. 29.

कृत्यवन्त् *kṛtyavant* (a *kṛtyá* s. *vant vat*) officiosus, officii colendi studiosus. Dr. 7. 6.

कृत्रिम *kṛtríma* (r. *kar kṛ* s. *trim*) artificiosus. Rag'. 13. 75. 19. 37 (v. *kar kṛ* et *kṛ́ti*).

कृत्स्न *kṛtsná* (ut videtur, a r. *kar kṛ*) totus, omnis, universus. Br. 1. 17. N. 24. 23. B'. 3. 29.

कृप *kṛ́pa* m. nom. pr. A. 11. 3.

कृपण *kṛpaṇá* (r. *karp kṛp* s. *ana* v. euph. r. 94[a]) miserandus, miser. Br. 3. 12. N. 12. 34. B'. 2. 49.

कृपा *kṛpấ* f. (r. *karp kṛp* s. *â*) miseratio, misericordia. Br. 1. 5.

कृमि *kṛ́mi* m. (fortasse a r. *karś kṛś* vel *kram*) insectum, vermis. Rag'. 16. 20: *tiraskriyantê kṛmitantuǵâlâiñ ... gavâkśâñ* (schol. Calc. *kṛ́mi* explicat per *ûrṇanâb'a*); B'ar. 1. 63: *kṛmikulaśatâvṛtatanuñ ... śvâ.* (*kṛ́mi* correptum est e *karmi*. Lit. *kirminis*, *kirmĕlĕ*, russ. червь *ćervj*, mutato *m* in *v*; hib. *cruimh*, cambro-brit. *pryv*; goth. *vaurms*, th. *vaurmi*, e *hvaurmi*, v. gr. comp. 388; lat. *vermi-s* e *quermi-s*; fortasse gr. ἕλμινς e ἕρμινς, cf. lit. *kirminis*.)

कृमिल *kṛmila* (a praec. s. *la*) verminosus.

कृश *kṛśá* (r. *karś kṛś* s. *a*) macer, tenuis. N. 16. 9. (Hib. *creas* „narrow, straight", *caoile* macies = *kârśya* q. v., mutato *r* in *l*; lat. *parcus*, *parvus*; v. r. *karś kṛś*.

कृशानु *kṛśấnu* m. ignis. Rag'. 2. 49. 7. 21.

कृषि *kṛśí* f. (r. *karś kṛś* s. *i*) aratio, agricultura. B'. 18. 44.

कृषिन् *kṛśín* m. (r. *karś kṛś* s. *in*) arator. Su. 2. 24.

कृष्ण *kṛśṇá* 1) niger, violaceus. 2) m. nom. pr. Kṛśṇus, deus Viśṇus humanâ formâ indutus. **Dual** *kṛśṇâu* Kṛśṇus et Arǵunus. (Russ. **черный** *ćernyĭ* niger ejectâ sibilante.)

कृष्णवर्त्मन् *kṛśṇavartman* m. (nigram viam habens, Bah. e praec. et *vártman* via) ignis.

कृष्णसर्प *kṛśṇasarpa* m. (e *kṛśṇá* et *sarpá*) serpens niger. Hit. 67. 7.

कृष्णा *kṛśṇâ* f. nomen Pâṇḍavorum uxoris.

कृष्णाय् *kṛśṇây* (denom. a *kṛśṇá*, gr. 520) nigrare. Hit. 22. 74: *aṅgârañ śîtañ kṛśṇâyatê karam.* (Russ. **черню** *ćernju* nigro.)

केका *kêkâ* f. pavonum clamor. Rag'. 1. 39.

केकिन् *kêkín* m. (a praec. s. *in*) pavo. Am.

केत् *kêt* 10. par. advocare, invitare; consilium dare (proprie: facere ut aliquis sciat, caus. radicis *kit* scire).

केत *kếta* m. (r. *kit* s. *a*) 1) domus, habitatio. 2) in dial. vêdicâ: mens. Ros. L. 14: *divyô gand'arvô kêtapûñ kêtan nañ punâtu.*

केतक *kêtaka* m. केतकी *kêtakî* f. (r. *kit* s. *aka*) planta quaedam, Pandanus odoratissimus. Rag'. 13. 16.

केतन *kêtana* n. (r. *kit* s. *ana*) 1) signum, insigne. Mah. 1. 8188. 2) vexillum. 3) habitatio. R. Schl. I. 75. 8.

केतु *kêtú* m. (r. *kit* s. *u*) vexillum. N. 12. 38.

केदार *kêdâra* m. campus.

केप् *kêp* 1. âtm. (*gatyâm* K. *gatyâń ćâlê* V.) ire, se movere, vacillare. (Cf. *kamp*, *gêp*.)

केयूर *kêyûra* n. armilla. Rag'. 6. 68; m. B'ar. 2. 16.

केल् *kêl* 1. par. (*gatâu* K. *ćâlagatyôń* V.) ire, se movere, vacillare; cf. *ćal.*

केलि *kéli* m. f. (r. *kil* s. *i*) lusus, praesertim amatorius. Hit. 50. 1. (Hib. *cal* „a joke", v. *kil.*)

केव् *kêv* 1. âtm. (*sêvanê* K. *sêvê* V.) colere, venerari. (Cf. *sêv*, quod ex *kêv* ortum esse potest, quum gutturales facile in sibilantes transeant.

केवर्त *kêvárta* m. (e *kê*, locat. vocis *ka* aqua, et *varta* iens) piscator, v. *kâivarta.*

केवल *kévala* 1) omnis, universus, totus. B'. 5. 11. A. 9. 7. Dr. 4. 17. 2) unus, solus. Rag'. 2. 63. (Goth. *hail* sanus?)

केवलम् *kêvalaṁ* adv. (a praec. signo accus. *m*) solum. Hit. 4. 11.

केश *kéśa* m. (ut equidem puto, e locat. *kê* in capite et *śa* corrupto e *śaya*, quod etiam in aliis hujusmodi compositis invenitur, e. c. *gâlêśaya* piscis; *kéśa* est igitur quod in capite jacet, sicut *śirôruha* quod in capite crescit, v. *giriśá*) coma, caesaries. (Lat. *caesaries* formâ magis cum *kêśara* convenit, quocum etiam nostrum *Haar*, anglo-sax. *hair*, contulerim, ita ut media syllaba vocis *kéśara* ejecta sit. Cum priore compositi *kéśa* parte i. e. cum *ka* caput conferri potest lat. *ca* vocis *ca-pillus*, quasi capitis pilus, nec non syllaba *co*, κο vocum *co-ma*, κό-μη.)

केशर *kêśara* m. (a praec. s. *ra*) 1) juba leonis. Lass. 62. 20. 2) i. q. *késara* (v. *kéśa.*)

केशरिन् *kêśarín* (a praec. s. *in*) 1) jubatus (de leone). Mah. 1. 8286: *sinhâh kêśarinah.* 2) m. leo. Am.

केशव *kêśavá* (a *kéśa* s. *va*) 1) comam multam vel pulchram habens. 2) m. cognomen Krśni.

केशहस्त *kêśahasta* m. (e *kéśa* et *hásta* capillorum abundantia) coma multa vel ornata. Am. In. 5. 6.

केशिन् *kêśín* m. (a *kéśa* s. *in*) 1) comâ pulchrâ praeditus. 2) m. leo. 3) m. nomen Dâityi, quem Krśnus interfecit. B'. 18. 1.

केशिनी *kêśinî* f. (a praec. signo fem. *î*) n. pr. N. 22. 1.

केसर *késara* m. n. (ut videtur, e *kéśara*, mutato *ś* in *s*) fibra, filum (plantae). Rag'. 4. 67. 9. 34.

कै *kâi* 1. par. *kâyâmi* (*śabdê*) sonare. (Hib. *cail* „a voice, a name", *cailbhe* „a mouth".)

कैकय *kâikaya* m. (a *kékaya* s. *a*) a Kêkayo descendens. Dr. 5. 16.

कैतव *kâitava* n. (a *kitavá* m. lusor, s. *a*) 1) lusus. N. 26. 10. 2) fraus, v. 1. शठ् *śaṭ*.

कैरव *kâirava* n. nymphaea alba esculenta. Am.

कैरात *kâirâta* adj. (a *kirâta* q. v. suff. *a*) ciráticus. A. 3. 20.

कैलास *kâilâsa* m. mons sic dictus, ad Himâlayicos montes pertinens, Dei Kuvêri sedes.

कैवर्त *kâivarta* m. (a *kêvárta* s. *a*) piscator. Am.; Hit. 114. 1.

कोकिल *kôkilá* m. cuculus niger vel indicus.

कोटर *kôṭará* 1) nudus. Śak. 7. 7. 2) m. n. cavum arboris. Am.

कोटि *kóṭi* f. 1) extremitas, cuspis, cacumen. Rag'. 6. 14: *angadakôṭi*; 7. 43: *śyênanak'âgrakôṭi*; 9. 12: *śitakôṭinâ kuliśêna*; 11. 81: *b'ûminihitâikakôṭi tat kârmukam.* 2) numerus 10,000,000.

कोटिक *kôṭika* m. nom. pr. Dr. 1. 16.

कोटिकाश्य *kôṭikâśya* m. id. Dr. 1. 17.

कोटिशस् *kôṭiśas* (a *kóṭi* s. *śas*). Hoc adverbium cum primitivo *kóṭi* eandem rationem habet, quam Latinorum catervatim cum caterva. Su. 3. 14.

कोण *kôṇa* m. (r. *kuṇ* s. *a*) plectrum. Wils. „a bow of a lute, a fiddle stick etc." Râm. III. 55. 26.

कोदण्ड *kôdaṇḍá* m. n. (ut videtur, e *daṇḍá* praefixo *kô*) arcus. Hit. 35. 11.

कोद्रव *kôdrava* n. frumentum quoddam, quo egeni vescuntur, paspalum frumentaceum. B'ar. 2. 98.

कोप *kôpa* m. (r. *kup* s. *a*) ira, iracundia.

कोपन *kôpana* (r. *kup* s. *ana*) 1) iracundus. Mah. 1. 1354. 2) iratus. Ur. 60. 18.

कोमल kómalá (fortasse cum kumârá cohaeret, sicut kumâl q. v. cum kumâr) 1) tener, debilis. Lass. 92. 9: kómalaṅ pâṇir asyâṅ; Hit. 15. 9: aham alpaśaktir dantâśća mê kómalâṅ; Ragʻ. 9. 45. 2) lenis, mollis, placidus (de sono). Bʻar. 1. 97. 3) gratus, jucundus, amoenus. Lass. 52. 17: vṛkśân ... sukómalân.

कोरक kóraka m. n. gemma floris. Am.

कोल kólá m. aper. (Lit. *kuilys* id., *kiaulê* porca; hib. *cullach* aper; gr. χοῖρος.)

कोलाहल kóláhala m. tumultus, strepitus, fremitus. Hit. 106. 11. Śak. 27. 2 infr.

कोविद् kóvida (ut videtur, e kó, nomin. m. interr. et vida a r. vid scire, s. a) gnarus. N. 1. 1.

कोश kóśa m. (r. kuś s. a) 1) gemma floris. Ragʻ. 3. 8. 13. 29. 2) vagina. N. 10. 18. 3) aurum (factum et rude), gaza, thesaurus. Dr. 4. 11. (Scribitur etiam kóśa, hib. *gucog* „a bud, sprout".)

कोशल kóśalá m. pl. nomen regionis. N. 9. 23.

कोष kóśa m. i. q. kóśa. N. 26. 19.

कोष्ठ kóśṫa m. stomachus. Am. IV. 10. 43: puṅsi kóśṫaṅ. — Etiam n. Dêv. 6. 13: kóśṫâni.

कोष्ण kóśṇa (ex ká q. v. et uśṇá calidus) tepidus. Ragʻ. 1. 84.

कौतुक káutuká n. (a kutuka s. a) 1) magna laetitia, eximia voluptas. P. 21. Bʻar. 3. 15. 2) curiositas, cupiditas et studium novarum rerum. Hit. 80. 4. 123. 15. Up. 80. 3) matrimonium, nuptiae. Ragʻ. 11. 53: kanayâtanayakáutukakriyâm...vitênatuṅ (schol. Calc. káutukakriyâm = vivâhôtsavam).

कौतूहल káutûhalá n. (a kutûhala s. a) 1) voluptas. Sâ. 4. 26. 2) curiositas c. loc. rei. Mah. 1. 2284: vistaraśravaṇê ǵâtaṅ káutûhalam atîva mê.

कौन्तेय káuntêya m. (a kuntî s. êya) Kuntiâ natus.

कौन्द् káunda (fem. -î, a kunda s. a) ad plantam kunda dictam pertinens.

कौमार káumâra (a kumârá puer, s. a) 1) puerilis, juvenilis. Sâ. 6. 11. 2) n. pueritia.

कौमुद् káumuda m. (a kumuda q. v. s. a) luna; cf. kumudinînâyaka.

कौमुदी káumudî f. (a praec. signo fem. î) 1) lumen lunae. 2) festum.

कौरव्य káuravyá m. (a kúru s. ya, v. gr. 582) Kurûs progenies, a Kuru descendens. H. 1. 19.

कौश káuśá (fem. káuśî, a kuśá s. a) e gramine kuśa dicto confectus. Sâ. 3. 4.

कौशल káuśalá n. (a kúśala q. v. s. a) 1) felicitas. 2) dexteritas. Bʻ. 2. 50.

कौशिक káuśiká (a kuśá s. ika) 1) i. q. káuśá. Dr. 3. 1. 2) ulula. Hit. 119. 14.

क्नंस् knaṅs 1. et 10. âtm.: knáṅsê, knaṅsáyê (bʻâsanê, scribitur knas, gr. 110ᵃ)) splendere.

क्नथ् knaṫ 1. et 10. par. (hiṅsâyâm K. vadʻê V.) laedere, occidere. (Cf. śnaṫ, kraṫ, klaṫ, ratione habitâ, litteras liquidas facile inter se permutari. Fortasse huc pertinet gr. KTEN, ita ut litteris transpositis ortum sit e KNET.)

क्नस् knas 4. par. (hvṛtibʻâsanayôṅ) inflexum esse; splendere.

क्नु knu 9. par. (śabdê) sonare. Cf. ku.

क्नू knû 9. par. âtm. id.

क्नूय् knûy 1. âtm. (śabdê K. durgandʻê ârdratvê śabdê V.) sonare; foetere; madidum esse. (Cf. pûy foetere.)

क्मर् kmar 1. par. (hûrčanê K. káuṫilyê V.) inflexum esse.

क्रकच krakaća m. n. serra. Am.

क्रतु krátu m. (pro kartu, a r. kar kṛ s. tu) 1) sacrificium. N. 5. 46. 2) in dial. vêdicâ a) perfector. Ṛgv. p. 26. 2. b) potentia. Ṛgv. p. 28. 1. (Cf. gr. κράτος.)

क्रथ् kraṫ 1. et 10. par. kráṫâmi, kráṫáyâmi (hiṅsâyâm K. vadʻê V.) occidere; cf. 2. śraṫ, 1. ślaṫ, knaṫ, śnaṫ.

क्रथन *kratʻana* n. (r. *kratʻ s. ana*) caedes. Am.

क्रद् *krad* 1. âtm. i. q. *krand.*

क्रन्द् *krand* 1. par. âtm. clamare, flere, lamentari, ejulare. Ragʻ. 14. 68: *sâ ... ćakranda vignâ kurarî 'va bʻûyaħ*; 15. 42: *dvâri ćakranda bʻûpatîħ*; N. 11. 20: *tâñ krandamânâm atyartʻam kurarîm iva vâśatîm*; Râm. I. 2. 17: *niśamya krâuńćîñ krandantîm.* — *kranditun śaraṇam* auxilium maximâ voce petere. Ur. 2. 6. (Goth. *grêta* ploro, cum *ê* (= *â*, v. gr. comp. 69) pro *an*, sicut in *têka* = *tango* et *flêka* = *plango*; cf. *kland*, quod e *krend*, mutato *r* in *l*, ortum esse puto.)

c. *â* id. N. 11. 26: *âkrandamânâń sanśrutya.*

क्रन्दन *krandana* n. (r. *krand s. ana*) lamentatio, lugubris clamor. Hit. 98. 19. 21.

क्रप् *krap* 1. par. (ex *karp* transposito *ar* in *ra*) i. q. *karp kṛp.*

1. क्रम् *kram* 1. par. interdum âtm. (vocalis radicalis in temporibus specialibus parasmâipadi, nec non in part. in *ta* et gerund. in *tvâ* producitur; in âtmanêpado, quod in compositione cum *ati*, *â*, *pra* et *vi* invenitur, vocalis brevis retinetur; caus. *kramáyâmi*, gr. 465) ire, incedere, ambulare, pervenire. Ragʻ. 1. 14: *urvîñ krântvâ* in terram profectus (schol. Calc. = *pṛtʻivîm âkramya*); intens. *ćańkramy* (gr. 506) id. Mah. 1. 716: *tataħ sô 'ndʻô 'pi ćańkramyamâṇaħ kûpê papâta.* (Fortasse lat. *gra-dus*, *gradior* huc pertinent, mutatâ tenui in mediam et ejectâ nasali; etiam *gran-dis* huc trahi posset, cf. *utkram* surgere, et *vikrânta* fortis et vid. *vardʻ vṛdʻ*. Huc etiam trahi posset goth. *hlaupa* curro, germ. vet. *hlaufu*, *hloufu*, et abjectâ initiali, *laufu*, *loufu*, mutatâ labiali nasali in mutam ejusdem organi, sicut lit. *dewynì* novem convenit cum scr. *návan*, et gr. βροτός cum scr. *mṛtá*, *mortuus* [gr. comp. 317]; respiciatur etiam germ. vet. *fûst*, th. *fûsti*, pugnus, quod Graffius apte confert cum *muśṭi*; v. *krama.*)

c. *ati* transgredi, praeterire. N. 21. 25: *grâmân bahûn atikramya*; Br. 1. 1: *atićakrâma sumahân kâlaħ*; Râm. III. 52. 34: *tavâi 'va vaćanań vayam | nâ 'tikramâmahê sarvê vêlâm prâpyê 'va sâgaraħ.* — c. ablat. egredi, prodire. Râm. I. 9. 11: *atićakrâma âśramât.* — *atikrântam vayas* progressa aetas, grandis aetas. Sâ. 1. 4.

c. *ati* praef. *abʻi* id. Mah. 1. 199: *abʻyatikramya dʻarmam*; Râm. III. 54. 26: *svavêśmâbʻyatikramya.*

c. *ati* praef. *vi* id. *kâlê bahutitʻê vyatikrântê*; Râm. Schl. II. 14. 29: *vyatićakrâma tań ǵanam.*

c. *ati* praef. *sam* id. N. 9. 21: *avantîm ṛkśavantańća samatikramya parvatam*; 2. 21: *rûpêṇa samatikrântâ sarvayôśitaħ.*

c. *adʻi* occupare, e. c. sedem (cf. *kram* c. *â* praef. *sam*). In. 2. 22: *pârtʻaħ śakrâsanań gataħ | adʻyakrâmad amêyâtmâ dvitîya iva vâsavaħ.*

c. *apa* discedere. N. 11. 1. Dr. 4. 22. — cum *apa* praef. *vi* id. Râm. III. 65. 56: *vyapâkrâmat sa lakśmaṇaħ.*

c. *abʻi* accedere. In. 1. 41. — praef. *sam* (*samabʻikram*) id. N. 11. 27.

c. *â* par. âtm. 1) aggredi, accedere, pervenire. Hit. 94. 13: *viǵigîśavô yatʻâ parabʻûmim âkrâmanti tat katʻaya*; Râm. III. 71. 12: *snêhênâ "krântahṛdayaħ*; In. 1. 30: *ûrdʻvam âćakramê*; Su. 2. 16: *nâ "kramanta yadâ śâpâ vâṇâ muktâñ śilâsv iva*; Ragʻ. 5. 71: *yâvat tâpanidʻir âkramatê na bʻânuħ.*

c. *â* praef. *sam* + *upa* id. Râm. I. 33. 21: *samupâkrântâ diśam sômavatîm.*

c. *â* praef. *nir* egredi, procedere. Ragʻ. 6. 81.

c. *â* praef. *sam* occupare (cf. *kram* praef. *adʻi*). Ragʻ. 4. 4: *samâkrântam têna sinhâsanam pitryam akʻilańćâ 'rimaṇḍalam.*

c. *ut* surgere, surgendo discedere (praesertim de spiritu,

animâ, e corpore discedente). Man. 1. 55: *tadô 'tkrâmati m'ûrtitaḣ*; 2. 120: *ûrd'vam prâṇâ ḥy utkrâmanti*; Rag'. 7. 50: *parasparêṇa kšatayôḣ praḥartrôr utkrântavâyvôḣ samakâlam êva*. De colore a vultu discedente, Rag'. 16. 17.

c. *ut* praef. *vi* relinquere. Rag'. 13. 72: *vyutkramya lakšmaṇam*.

c. *upa* âtm. incipere. In. 1. 21: *tam âpraštum upaćakramê*; H. 1. 23: *gamanâyô 'paćakramê*. — praef. *sam* âtm. id. Râm. III. 56. 38: *prašṭuṅ samupaćakramê*.

c. *nis*: *niškrâmâmi* (gr. 79) egredi, prodire. Râm. I. 9. 22: *nišćakrâmâ "šramât*. — *ab'iniškram*, *upaniškram* id. Man. 6. 41. Râm. III. 68. 4. N. 13. 36.

c. *parâ* superare, vincere. Dr. 8. 57: *parâkrânta*, v. *parâkrama*.

c. *pari* ambulare. Lass. 74. 6. — *anuparikram* circumgredi. Man. 7. 122: *sa tân anuparikramya sarvân*. — *samparikram* id. Mah. Ex. 12: *baḥûni samparikramya tîrt'âni*.

c. *pra* par. âtm. incipere. M. 55: *prašṭum praćakramê*; Dêv. 2. 48: *dêvîṅ k'aḍgapraḥârâis tu tê tâṅ ḥantum praćakramuḣ*.

c. *prati* recedere, gradum referre. Dr. 6. 24.

c. *vi* âtm. i. q. simpl. H. 1. 9: *têna vikramamâṇêna*. — *vikrânta* fortis, validus. N. 12. 54. 21. 12.

c. *sam* ire, ingredi. Rag'. 5. 10: *kâlô ḥy ayaṅ saṅkramitun dvitîyam ... âšramam*. — caus. Rag'. 13. 3: *saṅkramitê turaṅgê*; 9. 52.

2. क्रम् *kram* 4. par. âtm.: *krâ'myâmi*, *krâ'myê* (gr. 303) i. q. *kram* cl. 1.

क्रम *krâma* m. (r. *kram* s. *a*) 1) gradus, passus. Râm. I. 27. 24: *trib'iḣ kramâis taṫâ lôkân âǵaḥâra trivikramaḣ*. 2) ordo, series, successio. N. 12. 49: *kramaprâptaṅ râǵyam*. — *krâmêṇa*, *krâmât* ex ordine, deinceps. N. 16. 31: *paryapṛććata tân sarvân kramêṇa suḥṛdaḣ svakân*; Rag'. 3. 30: *kramâć ćatasraḣ ... tatâra vidyâḣ*. 3) modus, ratio, vitae ratio. Hit. 8. 15: *prastâvakramêṇa sa paṇḍitô 'bravît*; 68. 21: *amâtyânâm êšaḣ kramaḣ*; Up. 68: *kašṭô ḥy avinayaḣ kramaḣ*. — In fine compositorum interdum redundare videtur; e. c. Hit. 39. 4: *digviǵayakramêṇa* i. q. *digviǵayêna* i. e. post regionum superationem. (Huc retulerim scot. et hib. *ceum*, *céim* passus, ejecto *r*.)

क्रमशस् *kramašas* (a *krâma* s. *šas*) 1) gradatim, paulatim. Hit. 46. 11. 2) ex ordine, deinceps. Rag'. 12. 47.

क्रय *krayá* m. (r. *krî* s. *a*) emtio. Hit. 32. 1.

क्रय्य *krâyya* (r. *krî* s. *ya*, v. gr. 560) emptione comparandus. Am.

क्रव्य *krávya* n. caro. (Lit. *krauja-s* sanguis, russ. кровь *krovj* id., hib. *cru* id., germ. vet. *hrêo* [gen. *hrêwe-s*, them. *hrêwa*] cadaver; gr. κρέας, lat. *cruor*, *cruentus*, *crûdus*, *caro*.)

क्रिया *kriyâ'* f. (r. *kar kṛ* s. *yâ*) 1) opera, labor, opus. Hit. 8. 1. Ur. 39. 3. 2) ritus caerimonia. Sâ. 1. 20. A. 4. 2.

क्री *krî* 9. par. âtm. *krîṇâ'mi*, *krîṇê'* emere. Râm. I. 48. 9: *anyam vâ 'py ânaya krîtvâ*; Hit. 32. 1: *krayakrîtaṅća mâit'unam*. (Hib. *creanaim* „I buy, purchase" tam radice quam adjectâ syllabâ egregie cum *krîṇâ'mi* convenit; graec. πρίαμαι, πέρ-νη-μι, quorum posterius litteris transpositis ex πρέ-νη-μι pro πρί-νη-μι ortum esse videtur, mutatâ gutturali in labialem, quâ in re cum cambro-brit. *pyrnu* emere convenit; itaque origine alienum est περάω vendo a περάω transeo, in posteriore enim verbo, quod cum scr. *pârâyâmi* cognatum est, labialis littera est genuina. Fortasse etiam lit. *prékis* emtio, *perkù* emo, lat. *pretium* et nostrum *feil* huc pertinent.)

c. *upa* id. Hit. 115. 3. 4.

c. *vi* vendere. Râm. I. 46. 18: *na vikrêšyâmy aḥam putram*; Hit. 87. 2.

c. *sam* emere. Maḥ. 1. 6219: *naća mê vidyatê vittaṅ saṅkrêtum purušaṅ kvaćit*.

क्रीड् *krīḍ* 1. par. delectari, jocari, ludere. Ḥ. 4. 47: *mâ krīḍa ǵaḥi rakśô vib'tśaṇam*; Ḥit.: *mṛtasya krīḍanti dârâir api d'anâir api.*

c. *sam* par. âtm. id. Su. 1. 34: *tâis tâir viḥârâiň ... sańkrīḍatân tēśâm*; Râm. I. 9. 55: *ćitraň sańkrīḍamânâs tâň krīḍanâir vivid'âis tadâ.*

क्रीड *krīḍa* m. (r. *krīḍ* s. *a*) oblectatio, jocus, ludus. Am.

क्रीडन *krīḍana* n. (r. *krīḍ* s. *ana*) id. Râm. I. 9. 15, v. *krīḍ* praef. *sam.*

क्रीडा *krīḍâ'* f. (r. *krīḍ* s. *â*) id. Am.

क्रुञ्च् *kruńć* 1. par. (*kâuṭulyâlpīb'âvayôň* K. *gatyâm* V.) inflexum esse, exiguum esse, ire. (Pictetius huc trahit hib. *cruinn* rotundus.)

क्रुद्ध *kruddʹá* v. *krudʹ*, gr. 83[a].

1. क्रुध् *krudʹ* 4. par. irasci. N. 18. 9: *na krudʹyanti varastriyaň*; Ḥ. 3. 15: *puňskâmâň śańkamânaśća ćukrôdʹa puruśâdakaň*; c. gen. N. 22. 28: *âdʹib'ir daḥyamânasya śyâmâ na krôddʹum arḥati*; c. *upari.* Ḥit. 66. 17: *putrasyô 'pari kruddʹaň.* (Lit. *rus-tas* iratus, *rus-tybê* ira, quorum *s* ante *t* e generali euphoniae lege explicari potest e *d*, cf. gr. comp. 102; slav. срьдъ *srĭdŭ* ira, furor, mutatâ gutturali in sibilantem, sicut e. c. in срьдьце *srŭdĭze* cor; fortasse etiam huc pertinet lat. *crûdelis* [v. *krûrá*], nisi cohaeret cum *crûdus*, de quo v. *krávya*; gr. κότος corruptum esse posset e κρότος et hoc e κρόσ-τος; nostrum *Groll*, mutato *d* in *l*? hib. *corruidhe* „anger, wrath, motion"; *corruigh* „fury, resentment".)

c. *ab'i* i. q. simpl. c. acc. Ur. 36. 1: *na tâm ab'ikruddʹô muniň.*

c. *pari* id. Râm. III. 76. 45.

c. *prati* iram rependere. Man. 6. 4: *krudʹyantan na pratikrudʹyêt.*

c. *sam* i. q. simpl. *sańkruddʹa* iratus. Ḥ. 3. 4.

2. क्रुध् *krudʹ* f. (r. *krudʹ*) ira.

क्रुधा *krudʹâ'* f. (r. *krudʹ* s. *â*) id. Am.

क्रुन्थ् *kruntʹ* 9. par. *krutʹnâmi* (*śliśi*, *kliśi*) amplecti, vexare. (Cf. *kuntʹ*, *kratʹ*, *knatʹ*.)

क्रुश् *kruś* 1. par. clamare. Râm. I. 9. 61: *ćukrôśa ṛśyaśṛṅgê 'ti.* (Ṣend. ꜰ *k'ruś*, v. gr. c. 34; lit. *klykiù* clamo (de infantibus), *krykśtauju* vociferor; hib. *cruisigh* „music, song"; fortasse lat. *crocio*, *crocito*; gr. κρώζω, κρώζω; goth. *hrukja* crocito.)

c. *â* conviciari, maledicere. R. Schl. II. 12. 77: *tan tu mâň ǵîvalôkô 'syan nûnam âkrôśṭum arḥati*; Man. 6. 48. 8. 267.

c. *ut* conclamare, exclamare. A. 7. 2: *nivâtakavaćâň sarvê ... ab'yadravan mâm ... utkrôśantô maḥâratʹâň.* — *utkruśṭa* sonans. Su. 1. 33: *maḥânâdâir utkruśṭatalanâditâiň.*

c. *pra* 1) i. q. simpl. Su. 1. 15: *trâḥî 'ti praćukruśuň*; N. 11. 2. 23. 23. 24. 43. A. 19. 21. 2) acclamare, inclamare, c. acc. Dr. 5. 23: *b'ītâ dʹâumyam praćukrôśa purôḥitaň sâ*; 6. 29.

c. *vi* id. Râm. III. 44. 11: *ḥâ râmê 'ti vićukruśuň*; c. acc. pers. Dr. 6. 26.

c. *sam* praef. *ab'i* id. Râm. III. 72. 39: *âryê 'ty êvâ 'b'isańkruśya.*

क्रूर *krûrá* (fortasse mutilatum e *krudʹra*, a r. *krudʹ*, productâ vocali ad compensandum omissum *dʹ*, cf. lat. *crudelis* et v. r. *krudʹ*) adj. crudelis, saevus, ferus, terribilis, horrificus, horrendus. Ḥ. 2. 2. Su. 1. 3. Ḥ. 1. 17. 4. 31. — *krûrâm* adv. terribilem in modum. Dr. 6. 3.

क्रूरबुद्धि *krûrabuddʹi* (Baḥ. e *krûrá* et *buddʹi* mens, intellectus) crudelem mentem habens. Ḥ. 4. 31.

क्रूरमानस *krûramânasa* (Baḥ. e *krûrá* et *mânasa* n. mens) i. q. praec.

क्रूरोपसंहित *krûrôpasaňḥita* (Tatp. e *krûrá*, quod hoc in composit. neutrum est substantive positum, crudele, crudelitas, et *upasaňḥita* conjunctus, a r. *dʹâ* s. *ta*) cum crudelitate conjunctus. Ḥ. 2. 20.

क्रेणि *krêṇí* m. (r. *krī* s. *ni*, v. euphon. r. 94[a]) emtio. Am.

क्रोड króḍá n. क्रोडा króḍâ f. 1) pectus. Am. 2) gremium. Ḥit. 80. 14: *nîḍakróḍê pakšiṇaṅ suk'am varšâsu nivasanti.*

क्रोध kró'd'a m. (r. krud' irasci, s. a) ira, iracundia. N. 6. 5.

क्रोधन króʹd'aná (r. krud' s. ana) iracundus. Ḥit. 13. 3.

क्रोश króśa m. (r. kruś s. a) mensura distantiae (Wils. a league, a Cós' containing 4000 cubits). Dr. 8. 53.

क्रोष्टु kró'šṭu m. (nom. króšṭá' a th. krôšṭá'r, gr. 173) canis aureus, anglice jackal. Dr. 1. 17.

क्रोष्टार् króšṭá'r, vêd. kró'šṭâr, v. kró'šṭu et gr. 173.

क्रौञ्च krâuńćá m. nomen avis, ardeae species. Wils. „a Kind of heron or curlew". R. Schl. I. 2. 12.

क्रौञ्ची krâuńćî fem. praec. R. Schl. I. 2. 14.

क्लथ् klat' 1. par. (ḥiṅsâyâm K. vad'ê V.) laedere, occidere. (Cf. ślat', knat', krat', k'ad, lat. *clades*.)

क्लद् klad 1. âtm. (vâiklavyê K. rudi V.) dolore affici, flere. (Cf. kland, krad, krand.)

क्लन्द् kland 1. par. (âḥvânaródanayôṅ; grammatici scribunt klad, gr. 110[a)]) clamare, ejulare, flere. (Cf. klad, krad, krand; hib. *glaodhaim* „I call, bawl, roar, shout".)

क्लप् klap 10. par. klâpáyâmi (avyaktâyâm vâći) indistincte loqui. (Cf. ǵalp et lit. *kalpù* loquor, praet. *kalpějau*, fut. *kalpěsu*, gr. comp. 506.)

क्लम् klam 4. par. klá'myâmi (gr. 305) defatigari, confici. klântá defatigatus. N. 21. 27. (Cum hac radice cohaeret idem valens śram, cujus ś ortum est e k; gr. κάμνω ex utraque formâ explicari potest, ejecto l vel r, nisi, quod Pottius suspicatur, ortum est e kšam, ejectâ sibilante; lat. *len-tus* e *clen-tus*? = scr. klântá; fortasse *clau-dus* e *clan-dus*, nisi pertinet ad k'ôḍ, q. v.; nostrum *lahm*, germ. vet. *lam*, lit. *lûmas*, abjectâ gutturali.)

c. pari id. Ḥ. 1. 21: *tṛšâpariklânta* siti confectus.

क्लम klama m. (r. klam s. a) fatigatio, lassitudo, languor, confectio. A. 4. 47: *na śîtôšṇênaća klamaṅ.*

क्लव् klav 1. âtm. (b'ayê) timere, v. vâiklavya.

क्लिद् klid 4. par. humectari. Ḥit. 29. 4: klídyati. — klinná irrigatus. Râm. III. 61. 24: aśruklinna.— caus. klêdáyâmi humectare. B'. 2. 23: naćâi 'naṅ klêdayanty âpaṅ. (Pottius p. 243 confert gr. ΚΛΥΔ, κλύζω, quod consonantibus egregie cum klid convenit, vocali autem et sensu ad formam causalem klêdáyâmi pertinet, ita ut posterius diphthongi ê elementum omissum et a in v attenuatum sit; lit. *sklys-ti* e *sklyd-ti* fluere, praet. *sklyd-au*, cujus s e praepos. su cum = scr. sam, sa, gr. σύν, explicari potest, nisi est additamentum euphonicum, propter adamatam litterarum s et k conjunctionem; angl. *wet* humidus, anglosax. *hwet*, *hwæt* id., mutato l in w, v. gr. comp. 20.)

c. pari i. q. simpl. pariklinna irrigatus. Râm. III. 61. 24: varšatôyapariklinna.

c. sam id. sańklinna irrigatus. Mṛ. 177. 8.

क्लिन्द् klind 1. par. âtm. (parivêdanê K.; grammatici scribunt klid, gr. 110[a)]) lugere. (Cf. kland, unde klind attenuatâ vocali ortum esse censeo.)

क्लिन्न klinná v. klid, gr. 542.

क्लिश् kliś 4. par. âtm. 9. par.: kliśyâmi, kliśyê, kliśná'mi dolore afficere, vexare. Rag'. 13. 73: kliśyanṅ ivâ 'sya b'uǵamad'yam uraṅst'alêna; 11. 58: marutaṅ pratîpagâṅ ... ćikliśur b'ṛśatayâ varût'inîm. — Pass. N. 13. 50: ǵanêna kliśyatê bâlâ; Ḥ. 4. 41: râkšasêna tadâ b'îmaṅ kliśyamânan nirîkšya tu; Râm. I. 29. 1: akliśṭavrata qui vota non violat; I. 31. 37: vaćanam akliśṭam verbum non violatum. (Cambro-brit. *gloesi* „to pain, to cause a pang, to suffer a pang".)

c. pari i. q. simpl. Up. 19: śuśrûšâpariklišṭa; Maḥ. 1. 2288: pariklišyan = pariklišyamâna, v. gr. 532.

क्लीव् klîv 1. âtm. (ád'âršṭyê K.; scribitur etiam klîb) impotentem esse; v. klîvá, klá'ivya.

क्लीव *klívá* (r. *klív* s. *a*) 1) debilis, impotens; piger, iners. Hit. 32. 19: *klívavaćana.* 2) m. eunuchus. N. 21. 14. (Scribitur etiam *klíbá*; cf. hib. *caillltean* „eunuch", *caill-te* „castrated", *caillim* „I geld, castrate, I loose, destroy", *cailleadh* „emasculation".)

क्लु *klu* 1. âtm. se movere. Vid. *viklava.*

क्लेद *kléda* n. (r. *klid* s. *a*) humor, liquor. Rag'. 7. 24. 15. 32.

क्लेदन् *klédan* m. (r. *klid* s. *an*) luna.

क्लेदु *klédu* m. (r. *klid* s. *u*) id.

क्लेश् *kléś* 1. âtm. (*vâd'ané* K. *vad'é* V.; grammatici perperam *kléś* pro radice habent, venit vero verbum *kléśé* ex 1mae classis lege a *kliś*) vexare, occidere.

क्लेश *kléśa* m. (r. *kliś* s. *a*) molestia, aerumna. H. 1. 44. Br. 3. 18.

क्लैव्य *kláivya* n. (a *klívá* s. *ya*) debilitas, debilitatio, demissio animi, mollitia. B'. 2. 3.

क्व *kva* ubi? Sâ. 6. 9; quo? Lass. 24. 11: *kva gaććasi.* Notentur locutiones veluti *kvaća té kśatriyabalań kvaća brahmabalam mahat* ubi tua kśatriyica potentia? ubi brahmanica potentia magna? i. e. quantum interest inter illam et hanc. R. Schl. I. 56. 4. — Exempla, ubi res vel persona superior in priore loco posita est, sunt: Rag'. 1. 2: *kva súryaprab'avó vańśah kvaćâ 'lpaviśayâ matih*; Mah. 1. 3065: *kva maharśih saćâi 'vâ "gryah sâ 'psarâh kvaća ménakâ.* — *kvâ 'pi* alicubi. N. 16. 6.

क्वचित् *kvaćit* (a praec. s. *ćit*) alicubi. N. 15. 15. — Repetitum: ubique. In. 3. 10.

क्वण् *kvaṇ* 1. par. sonare. Hit. 58. 21: *ḍiṇḍimó hastipakâhatah kvaṇan*; — *kvaṇitá* sonans, susurrans. Ur. 68. 1: *padmam antahkvaṇitaśaṭpadam.* (Cf. 2. *kaṇ*, *kuṇ*, *ćaṇ*, *svan*, ratione habitâ, gutturales facile in sibilantes degenerare; de lat. *cano* v. *śańs.*)

क्वण *kvaṇa* m. (r. *kvaṇ* s. *a*) sonus. Am.

क्वणन *kvaṇana* n. (r. *kvaṇ* s. *ana*) id. Am.

क्वणित *kvaṇitá* n. (r. *kvaṇ* s. *ta*) sonitus. Rag'. 7. 38: *viǵaǵńé vilólag'aṇṭâkvaṇiténa nâgah.*

क्वथ् *kvat'* 1. par. coquere. Man. 6. 20: *aśníyâd yavâgúń kvat'itâm.*

क्वाण *kvâṇa* m. (r. *kvaṇ* s. *a*) i. q. *kvaṇa.* Am.

क्वेल् *kvél* 1. par. (*gatâu* K. *ćâlagatyóh* V.) ire, se movere. V. (Cf. *kél* et *kśvél.*)

क्षज् *kśaǵ* 1. âtm. (*dânagatyóh*) dare; ire.

1. क्षञ्ज् *kśańǵ* 1. par. (grammatici scribunt *kśaǵ*, gr. 110a)) id.

2. क्षञ्ज् *kśańǵ* 10. par. (*tańké*; grammatici scribunt *kśaǵ*, gr. 110a)) id.

क्षण् *kśaṇ* 8. par. âtm. *kśaṇómi*, *kśaṇvé* (*hińsâyâm* K. *vad'é* V.) vulnerare, ferire, occidere. Lass. 33. 19: *akśataśaríra.* (Cf. *kśiṇ* et *kśi* cl. 5; gr. καίνω, κανῶ; καίνυται = scr. *kśaṇuté*; κτείνω, v. gr. comp. 16; ξαίνω; fortasse σίνομαι e ξίνομαι.)

c. *pari* id. Ur. 8. 3 infr.: *aparikśataśaríra*; Râm. I. 47. 24: *guruśâpaparikśata.*

c. *vi* id. A. 11. 1: *śaravikśata*; 10. 30: *vikśatańćâ "yaśâir vâṇâih ... mahím ab'yapatad râǵan prab'agnam puram.*

क्षण *kśaṇa* m. 1) pars temporis definita, Wils. „equal to thirty Calas or four minutes". 2) momentum. — acc. *kśaṇam* adv. per momentum. B'ar. suppl. 7. Lass. 2. 7. instr. *kśaṇéna* statim. H. 4. 10. N. 2. 3. (Pottius recte, ut mihi videtur, hoc vocabulum explicat ex *íkśaṇa*, abjecto *í*; respicias nostrum *Augenblick.*)

क्षणदा *kśaṇadâ* f. (e praec. et *da* dans, in fem.) nox. Rag'. 8. 73.

क्षणदाचर *kśaṇadâćara* m. (e praec. et *ćara* iens) cognomen Râkśasorum, significans noctu iens. Dr. 2. 3.

क्षणिक *kśaṇika* (a *kśaṇa* s. *ika*) per momentum temporis durans. Hit. 20. 6.

क्षणिका *kśaṇikâ* f. (fem. praec.) fulmen. Hêm.

क्षत *kśatá* (r. *kśan* s. *ta*) 1) vulneratus, occisus. 2) n. vulnus. Rag. 2. 53.

क्षतज *kśataǵa* (e praec. et *ǵa* natus) sanguis. Rag. 7. 40.

क्षति *kśati* f. (r. *kśan* s. *ti*) eversio, exstinctio, vastatio. Śak. 32. 16. Hit. 28. 18.

क्षत्र *kśatrá* m. (ut mihi videtur, e *kśam* terra, abjecto *m*, vel *kśá* id. correpto *á*, et *tra* servans, a r. *trá*, ita ut esset = *mahîpála* terrae custos; scribitur etiam *kśattrá* et deduci solet a *kśatá* vulnus et *tra* servans, v. Rag. 2. 53; cf. zend. [zend script] *k'śat'ra* rex, gr. comp. 52) Kśatrus i. e. vir secundi vel militaris et regii ordinis.

क्षत्रिय *kśatríya* vel *kśattríya* (a praec. s. *iya*) id. Dr. 7. 1.

क्षप् *kśap* 10. par.: *kśapáyámi* (*préraṇé* K. *kśépé* V.) 1) sternere, prosternere, dejicere, excidere, destruere. Mah. 1. 4128: *akśatań kśapayitvá 'rín sańk'yé 'sańk'yéyavikramań*; Rag. 8. 46: *tarur na pátitań kśapitá tadviṭapáśritá laṭá*; Rám. II. 12. 69: *vâidéhî vata mé práṇán śóćantî kśapayiśyati*; In. 5. 57: *tatra tań (śápań) kśapayiśyasi.* 2) lavare, purgare. Man. 5. 157: *káman tu kśapayéd déham*; 5. 69: *kśapéyus tryaham.* Schol. *śâućań kuryuń.* (Cf. *kśip*; fortasse huc pertinet goth. *skapa* creo, transpositis litteris *kś* in *sk*, et servatâ in fine radicis tenui labiali, sicut in *slêpa* = scr. *svap.* Quod ad sensum attinet, rationem habeas, verba movendi facile significationem faciendi assumere; v. e. c. *ćar*, *sarǵ sṛǵ.*)

क्षपस् *kśápas* n. (r. *kśap* s. *as*) nox, in dial. véd., v. Ros. Sp. 18. 5 apud Lass. p. 100. (Lat. *crepus-culum*, mutatâ sibilante in *r*, sicut in gr. ῥίπτω pro κρίπτω = scr. *kśip*, κραιπνός = scr. *kśiprá*, q. v., κρείων = scr. *kśáyan*, v. *kśi*; etiam κνέφος, κνέφας ad *kśápas* et *crepus-culum* traxerim, mutatis liquidis ρ et ν, et ψέφας, ψέφος, mutatâ gutturali in labialem.)

क्षपा *kśapá* f. (r. *kśap* s. *á*) nox. Sâ. 5. 80; v. *kśápas.*

क्षपाकर *kśapákara* m. (e praec. et *kara* faciens) luna. Am.

1. क्षम् *kśam* 1. âtm. interdum par. 1) tolerare, perferre, pati. N. 7. 8: *na ćakśamé tató rágan samáhvánam*; Br. 1. 8: *rórudyamánáńs tán dṛśṭvá...kâruṇyát sâd'ub'ávâćća kuntî rágan na ćakśamé*; Hit.: *âǵńáb'ańgakarán rágá na kśamét.* 2) ignoscere, condonare, indulgere. N. 3. 8: *tat kśamantu mahéśvaráń*; 25. 12: *yadi... mayá kṛtány akáryáṇi táni tvań kśantum arhasi.* — caus. *kśamáyámi* veniam petere ab aliquo, orare alqm. ut ignoscat, se excusare alicui, c. acc. pers. N. 25. 9: *tam ánáyya naló rágá kśamayámása pârt'ivam | saća tan kśamayámása hétub'ih.* (Fortasse goth. *hramja* crucifigo proprie significat vexare, ita ut nitatur formâ causali *kśamáyámi* facio ut aliquis patiatur, mutatâ sibilante in *r* [v. *kśápas*, *kśud'*]; anglo-sax. *hremman* „to hinder, disquiet"; v. *kśamá.*)

2. क्षम् *kśam* 4. par.: *kśámyámi* id.

3. क्षम् *kśam* (r. *kśam*) terra, in dial. véd. Ṛgv. p. 41. 18: *kśamí* in terra; 203. 15: *kśmas* terrae, v. *kśamá'* et *kśmá.*

क्षम *kśamá* (r. *kśam* s. *a*) adj. 1) tolerans, perferens, perpetiens. Dr. 6. 4: *kléśakśama.* 2) capax, potens, c. loc. vel infinit. Rag. 11. 5: *sá hi rakśaṇavid'âu tayóń kśamá*; 8. 59: *hṛdayan na tv avalambituń kśamáń.* 3) aptus, idoneus, conveniens. Rag. 9. 50: *mṛgavanópagamakśamavéśab'ṛt*; R. Schl. I. 1. 49: *na viród'ó balavatá kśamó rávaṇa téna té*; Śak. 2. 9: *ub'ab'ógakśamań grîśmasamayam áśritya.* — subst. n. 1) patientia, toleratio. Br. 3. 2: *kriyatáń kśamam.* 2) facultas, vis. Br. 1. 35: *na tu mé ǵîvituń kśamam.* (Cum sgn. 2 cf. hib. *cam* „strong, stout, mighty", subst. „power, might", *cama* „brave", abjectâ sibilante.)

क्षमा *kśamá'* f. (r. *kśam* s. *á*) 1) patientia, toleratio. Rag. 18. 8. R. Schl. I. 34. 33 sq. 2) terra. (Cf. *kśam* et *kśmá*; gr. ΧΑΜΑ, unde χαμαί, χαμᾶ-ζε, χαμά-

θεν; conferatur etiam *χθαμαλός*, adjecto *θ*, sicut in *χθές* = scr. *hyas*, v. gr. comp. 16.)

क्षमावन्त् *kšamâvant* (e praec. s. *vant vat*) patientiâ praeditus, patiens, tolerans. In. 4. 8.

क्षमिन् *kšamín* (a *kšamâ* vel *kšamâ'* patientia, s. *in*) patientiâ praeditus. B'. 12. 13.

क्षम्प् *kšamp* 10. par. (*kântâu* K. *šaktâu* V.; scribunt *kšap*, gr. 110*)) lucere; posse.

क्षय *kšaya* m. (r. *kši* s. *a*) 1) *kšayá* occasus, interitus, exitium. H. 4. 48. Br. 2. 20. N. 26. 12. 2) *kšáya* domus, domicilium, sedes, praesertim deorum. H. 1. 47. M. 1. 2510: *nirǵagâma kšayân narâyaṇasya*; R. Schl. II. 6. 27: *indrakšayasannib'am puram.* (Hib. *cai* domus.)

क्षयिन् *kšayín* (r. *kši* s. *in*) periens, evanescens, decrescens. Rag'. 17. 71.

क्षर् *kšar* 1. par. 1) stillare, effundere. Mah. 1. 797: *kšaranta iva ǵîmûtâṅ*; 5471: *kšarantô rud'iram bahum*; Rag'. 13. 74: *kšaratsu (gaǵêšu) bahudâ madavârid'ârâṅ*; 2) diffluere, dilabi, dissolvi, evanescere. Man. 2. 99: *indriyâṇân tu sarvêšâṅ yady êkaṅ kšaratî 'ndriyam | têná 'sya kšarati praǵńâ dṛtêṅ pâtrâd ivô 'dakam*; 4. 237: *yaǵńô 'nṛtêna kšarati tapaṅ kšarati vismayât.* — Caus. calumniari, falso accusare, c. loc. vel instr. rei. Mah. 2. 238: *kaććid âryô višudd'âtmâ kšâritaš ćâurakarmaṇi*; Râm. III. 72. 87: *kaććid âryô 'pi šudd'âtmâ kšâritašćâ 'pakarmaṇâ.* (Fortasse lat. *scateo* cum hac radice cohaeret, ita ut in *sca-teo* dissolvendum et ortum sit e perdito quodam nomine, cujus suffixum a *t* inceperit; *sca* pro *scar* igitur litteris transpositis ortum esset e *csar*; v. *kšará.*)

c. *â* caus. *âkšârayâmi* conviciari, maledicere. Man. 8. 275: *mâtaram . . . âkšârayan.*

क्षर *kšará* (r. *kšar* s. *a*) adj. caducus, fragilis, mortalis. B. 8. 4. 15. 16. — Subst. 1) m. nubes. 2) n. aqua. Mêd. (Hib. *suir* „water, a river", nisi hoc pertinet ad *saras* vel *sarit.*)

1. क्षल् *kšal* 1. par. (*ćalanê* K. *ćâlê ćayê* V.) se movere; colligere. (Cf. *ćal*, *šal*, *sal.*)

2. क्षल् *kšal* 10. par. *kšâlâyâmi*, lavare, abluere. Hit. 123. 8: *kšâlayam api vṛkšâṅg'rîn nadîvêgô nikṛntati.* (Lit. *skalauju* eluo, abluo, *skalbju* lavo, transposito *ks* in *sk*; huc etiam traxerim nostrum *spüle*, mutatâ gutturali in labialem.)

c. *pra* id. N. 11. 29: *prakšâlya salilênaća*; 23. 23: *prakšâlyaća muk'am.*

क्षा *kšâ* f. (ut mihi videtur, e *kšmâ*, ejecto *m*) terra, in dial. vêd. Rgv. p. 196. 10.

क्षात्र *kšâtra* (a *kšatrá* s. *a*) ks'âtricus, militaris, regius. B'. 18. 43.

क्षान्त *kšântá* (r. *kšam* s. *ta*, gr. 550) 1) tolerans, patiens. Rag'. 18. 8. 2) n. patientia. R. Schl. I. 34. 32.

क्षान्ति *kšânti* f. (r. *kšam* s. *ti*) patientia. B'. 18. 42.

क्षाम *kšâma* (r. *kšâi* s. *ma* pro *ta* vel *na*) 1) emaciatus, macer. B'ar. 1. 63: *kšud'âkšâma.* Up. 27. 2) tenuis, gracilis. B'ar. 1. 92. 3) debilis. Lass. 11. 14.

क्षार *kšârá* m. (r. *kšar* s. *a*) vitrum. Am.

1. क्षि *kši* 1. par. âtm. 1) perire. caus. destruere, perdere, delere. B'. 4. 30: *yaǵńakšayitakalmaša* (schol. *nâšita*); Râm. III. 60. 47: *kṛtsnê vâi kšayitê puṇyê* (*kšayita* pro *kšâyita*, sicut *ćayita* pro *ćâyita*, gr. 468). 2) regere, dominari, unde *kšit*, q. v., et in dialecto vêdicâ *kšáya* dominans, in composito *urukšáya* = *εὐρυκρείων*, v. Ros. ad Rgv. p. 11; simplici *kšáya* respondet ṣend. [Zend] *k'sahya*, gr. comp. 48. (Ad *kšáyâmi* rego, dominor Rosenius l. c. apte trahit gr. *κρείων*, ita ut comp. *εὐρυκρείων* utraque compositi parte cum *urukšáya* conveniat; *š* enim antecedente *k* saepius in *r* transiit, v. *kšápas*; ṣend. [Zend] *k'ši*, gr. comp. 34.)

2. क्षि *kši* 5. et 9. par.: *kšiṇómi*, *kšiṇâ'mi* laedere, vexare, occidere. Ur. 18. 16: *manô mê pańćavâṇaṅ kšiṇôti*; Man. 2. 100: *akšiṇvan yôgatas tanum* (schol. *apîḍayan*); 8. 196: *akšiṇvan*

nyâsadʻâriṇam. — Pass. *kšîyê* perdi, deleri, destrui, perire. Man. 7. 112: *râǵńâm prâṇâň kšîyantê*; Ḣit. *kâyaň kšîyamâṇô lakšyatê.* (Laudatae passivae formae etiam ad cognatam radicem *kšî* trahi possent, a quâ e gramm. r. 448. pass. τοῦ *kši* non differt. Cf. *kšiṇ*, *kšaṇ*.)

c. *sam* in pass. id. Dêv. 3: *saṅkšîyamâṇê svasâinyê.*

3. क्षि *kši* 6. âtm.: *kšiyâʹmi* habitare, v. *kšâya.*

क्षिण् *kšiṇ* 8. par.: *kšiṇôʹmi* (*ḣiṅsâyâm* K. *vadʻê* V.) laedere, occidere. (Cf. *kšaṇ* unde *kšiṇ* attenuato *a* in *i* ortum esse videtur, nisi verbum *kšiṇôʹmi* re verâ idem est ac *kši* cl. 5.)

क्षित् *kšit* m. (r. *kši* s. *t*, gr. 573) dominus, imperator, in fine compp. N. 2. 20. 5. 4.

क्षिति *kšitíʹ* f. (r. *kši* habitare, s. *ti*) 1) habitatio, domicilium. 2) terra. Bʻar. 3. 5.

क्षिद् *kšid* v. *kšvid.*

1. क्षिप् *kšip* 6. par. 1) jacere, conjicere, mittere, cum locat. loci, quo alqd. conjicitur. Râm. I. 28. 22. 23: *astram...ćikšêpa paramakruddʻô mârîćôrasi râǵʻavaň*; Bʻ. 16. 19: *tân kšipâmi âsurîšu yônišu*; Ḣit. 79. 10: *bʻṛtyê dôšân kšipati*; Bʻar. 1. 93: *amî...dṛšṭipâtâň kiň kšipyantê.* — *dâruṇayâ vâćâ kšêptum* acriter increpare alqm. Man. 8. 270. 2) prosternere, dejicere. Lass. 53. 5: *kšêptun tapas tasya maḣâtmanaň.* 3) dimittere. Up. 34: *têna kšiptâ.* (Cf. *kšap*, unde fortasse *kšip*, attenuato *a* in *i*; lat. *sipo*, *dissipo*, e *xipo*, abjectâ gutturali; graecum ῥίπ-τω e κρίπ-τω explicaverim, abjectâ gutturali, et mutatâ sibilante in ρ, v. *kšápas*; cambro-brit. *hipiaw* „to cast or dash suddenly", cujus *h*, ut saepius, respondet sanscritae sibilanti, abjectâ gutturali, sicut in gr. ῥίπτω; fortasse etiam nostrum *werfe*, goth. *vairpa* pro *virpa* [gr. c. 82] huc pertinet, transpositis litteris e *vripa* pro *hvripa*, cum *hv* pro *k*, sicut *hvas* quis = scr. *kas*, gr. comp. 388).

c. *adʻi* spernere, contemnere. Ḣit. 83. 16: *êša dušṭô dêvapâdân adʻikšipati*; v. *kšip* praef. *â*.

c. *ava* praef. *sam* prosternere, dejicere. Dr. 5. 24: *taň samavâkšipat sâ.*

c. *â* 1) id. Caus. *âkšêpayâmi* facere ut alqs. prosternat. Dr. 8. 18: *raťam âkšêpayâmâsa gaǵêna gaǵayânavit.* 2) spernere, contemnere. Dr. 4. 23: *avamatyâ 'sya tad vâkyam âkšipyaća*; N. 3. 13: *âkšipantîm iva prabʻâm šašinaň svêna têǵasâ.*

c. *â* praef. *sam* sicut praec. 1) prosternere, projicere. Dr. 5. 24: *tayâ samâkšiptatanuň sa pâpaň papâta.* 2) spernere. Maḣ. 1. 1253: *samâkšipan bʻânumataň prabʻâm.*

c. *ut* extollere, levare. Ḣ. 4. 49: *utkšipyâ 'bʻrâmayad dêḣam*; Ragʻ. 15. 83.

c. *ni* 1) dejicere, deponere. Lass. 12. 9: *laḍḍûkâm êkâň šunô 'grê nikšiptavatî.* — *nikšiptâkša* dejectos oculos habens, cum loc. loci. Gita-G. 12. 1: *šayanê nikšiptâkšîm uvâća ḣariň priyâm*; — *varṇân nikšêptum* litteras dejicere, i. e. scribere (cf. Ur. 24. 15: *bʻûrǵapatragatô 'yam akšaravinyâsaň*); Caus. facere ut aliquis scribat vel inscribat. Ragʻ. 7. 62: *sašônitâis têna šilîmukʻâgrâir nikšêpitâň kêtušu parťivânâm...varṇâň* (schol. Calc. *nikšêpitâň* = *anyâir nivêšitâň*); Ḣ. 1. 24: *tatra nikšipya tân sarvân.* 2) tradere, c. loc. pers. N. 8. 20: *mama ǵńâtišu nikšipya dârakâu*; Man. 8. 179: *âryê nikšêpan nikšipêd budʻaň.*

c. *pari* circumjicere, circumspergere, circumfundere. Râm. III. 60. 100: *annâstaraṇakaň râǵńaň samantât parićikšipuň*; Maḣ. 1. 1306: *kânanańća manôramaň sâgarâmbuparikšiptam.*

c. *pra* projicere. Su. 2. 14: *agniḣôtrâṇi prakšipanty apsu*; M. 15.

c. *vi* e. c. *bâḣû* brachia jactare, dispergere. Râm. III. 56. 15.

c. *sam* contrahere, corripere. Man. 7. 34: *saṅkšipyatê yašô lôkê* (schol. *saṅkôċaṁ êti*); N. 4. 9.

2. क्षिप् *kšip* 4. par. id.

क्षिप्र *kšiprá* (r. *kšip* s. *ra*) celer. — *kšiprám* adv. cito. In. 5. 51. (Cf. gr. χραιπ-νός, v. *kšâpas*.)

क्षिव् *kšiv* 1. et 4. par.: *kšê'vâmi*, *kšî'vyâmi*, gr. 303 (*nirasanê* K. *nivâsê* V.) ejicere; habitare (*kšiv* ex *kšip* ortum esse videtur, attenuato *p* in *v*, sicut *pivâmi* bibo dicitur pro *pipâmi*, v. *pâ*.)

क्षी *kšî* 1. par. perdere, exstinguere, delere. Part. perf. pass. *kšîṇá* perditus, deletus. Ḥit.: *kšîṇêšu vittêšu*. *kšîṇapâpa*. (Haec radix cohaeret cum *kši* et *kšâi*.)

क्षीज् *kšîǵ* 1. par. (*avyaktê šabdê* K. *ḥikkanê* V.) singultire.

1. क्षीव् *kšîv* 1. par. i. q. *kšiv*, unde productâ vocali ortum est.

2. क्षीव् *kšîv* vel *kšîb* 1. âtm. (*madê* K. *darpê* V.) ebrium esse; superbum esse. (Hib. *siobhas* „rage, madness".)

क्षीर *kšîrá* n. (ut mihi videtur e *kšârá*, a r. *kšar* s. *a*, attenuato *â* in *î*) 1) aqua. 2) lac.

क्षु *kšu* 2. par.: *kšâ'umi* (*šabdê* K. *kšutê* V.) sonum edere, sternutare. (Huc retulerim lit. *czaudmi* sternuto = scr. *kšâ'umi*, adjecto *d* (cf. *kšut*) et mutato *kš* in *ċś* = *ċ*.)

क्षुण्ण *kšuṇṇá* v. *kšud*, gr. 542.

क्षुत् *kšut* f. (r. *kšu*, adjecto *t*, sicut in fine compp. gr. 573) sternutamentum. Am.

क्षुत *kšuta* et क्षुता *kšutâ* f. (r. *kšu* s. *ta*) id. Am.

क्षुद् *kšud* 7. par. âtm. *kšuṇádmi*, *kšundê'* contundere, conterere. part. pass. *kšuṇṇá*. Dêv. 3. 24: *k'ura-kšuṇṇamaḥîtalaṅ*; 9. 35: *daṅšṭrâkšuṇṇaširô-d'ara*. (Fortasse huc pertinet gr. ξύω, ξέω pro ξεύω, adjecto gunae incremento; si ita est, sibilans in formis ξυσ-τός, ξεσ-τός ad radicem pertinet, mutato, ex generali euphoniae lege, δ in σ. Lit. *skaus-ti* dolet, e *skaud-ti*, *skaudĕjimas* dolor; *pra-skunda* dolere incipit, *nu-skaudinu* noceo, transposito *ks* in *sk*.)

c. *vi* id. Dêv. 3. 25: *vêgab'ramaṇavikšuṇṇâ maḥî*.

c. *sam* id. Râm. III. 63. 10: *babanďur banďanîyâṅšća kšôdyân sańćukšudus taťâ*.

क्षुद्र *kšudrá* (r. *kšud* s. *ra*) 1) parvus, debilis. M. 6. 2) trop. vilis, abjectus, humilis. In. 2. 6. Dr. 9. 21. (Cf. lit. *kûdikis* infans, pers. كودك *kûdek* parvus, puer.)

1. क्षुध् *kšuď* 4. par. esurire. *kšuďitá* esuriens. N. 11. 12. 18. 12 *).

2. क्षुध् *kšuď* f. (a praec.) fames. Su. 1. 8.

क्षुधा *kšuďâ* f. (r. *kšuď* s. *â*) fames.

क्षुप *kšupa* m. frutex. Ḥ. 1. 18.

क्षुब्ध *kšubďa* v. *kšub'*.

क्षुब्धता *kšubďâtâ* f. (a praec. s. *tâ*) agitatio. B'ar. 3. 94: *abďêṅ kšubďatâ*.

क्षुभ् *kšub'* 1. âtm. 4. par. *kšô'b'ê*, *kšú'b'yâmi* commoveri, agitari, conturbari. Part. perf. pass. *kšubďá* vel *kšub'itá*. Râm. I. 52. 14: *kšub'itâḥ sâgarâṅ sarvê*; III. 79. 20: *ušṇakšubďasalila*; I. 52. 14: *yat têǵaṅ kšub'itaṅ ḥy adya tad ďarâ ďârayišyati*. Caus. et cl. 9. par.: *kšôb'áyâmi*, *kšub'-nâ'mi* agitare. M. 42: *kšôb'yamâṇâ maḥâvâtâiṅ sâ nâus tasmin maḥôdaďâu*; Râm. I. 16. 27: *kšôb'ayêyušća vêgêna samudram*. (Cambro-brit. *hwbiau* „to make a sudden push", abjecto *k*, et *š* mutato in *h*, v. Pictet p. 76; slav. vet. *šûbati* agitare, gr. comp. 92, *l*; Pottius apte confert gr. κοῦφος, ejecto *š*; huc etiam trahimus nostrum *schiebe*, cujus radix in germ. vet. sonat *scub* vel *scup*, transpositis *k* + *š* in *sc*.)

c. *pra* i. q. simpl. Man. 9. 254: *tasya prakšub'yatê râšṭram*.

c. *pra* praef. *sam* id. Râm. I. 52. 15: *samprakšub'itamânasa*.

*) De goth. *grêdags* femelicus, slav. *gladŭ* fames vid. *garď* *gṛď*.

c. *vi* Caus. id. Dr. 7. 19: *sênân tavê 'mam ... vikśôb'itân drakśyasi.*

c. *sam* id. Dêv. 2. 35: *dṛśṭvâ samastan sankśub'-d'an trâilôkyam.*

क्षुर् *kśur* 6. par. (*ćêdanê* K. *vilêk'ê k'ananê* V.) findere, radere, scalpere, fodere; cf. *k'ur.* (Gr. ξυρ-όν, v. *kśurá.*)

क्षुर *kśurá* m. (rad. *kśur* suff. *a*) 1) culter tonsorius. Dr. 8. 24, ubi ensem vel sagittam significare videtur; Rag'. 7. 43. 2) ungula, cf. *k'úra.* (Gr. ξυρ-όν, v. *kśur.*)

क्षुरप्र *kśurapra* m. (e *kśurá* ungula et *pra,* quae fortasse est praepositio in compositi fine posita) sagitta, cujus cuspis soleae ferreae formam habet. Rag'. 9. 62. 11. 29.

क्षुरिन् *kśurín* m. (a *kśurá* s. *in*) tonsor. Am.

क्षुरी *kśurî* f. (a *kśurá* signo fem. *î*) culter.

क्षेत्र *kśêtra* n. (r. *kśi* s. *tra*) 1) campus. B'. 1. 1. (Goth. *haithi*, th. *haithjô* ager, nostrum *Heide*, ejecto *ś*). 2) corpus. B'. 13. 1. 3) uxor. Mah. 1. 4661.

क्षेत्रज्ञ *kśêtragńá* m. (e praec. et *gńa* qui novit) anima. Mah. 1. 3018.

क्षेप *kśêpa* m. (r. *kśip* s. *a*) contemtio. Mah. 1. 555.

क्षेपणीय *kśêpaṇîya* n. (r. *kśip* s. *anîya*) jaculum, missile. Rag'. 4. 77.

क्षेपिष्ठ *kśêpiśṭa* superl. τοῦ *kśiprá*, v. gr. 226. 3.

क्षेपीयांस् *kśêpîyâns* compar. τοῦ *kśiprá*, v. gr. 226. 3.

क्षेम *kśêma* 1) bonus, felix, faustus. Sâ. 5. 97. 2) m. n. felicitas. H. 4. 51. Br. 1. 20.

क्षेमङ्कर *kśêmankará* m. (e *kśêma* in accus. et *kara* faciens) nom. pr. Dr. 2. 7.

क्षेमिन् *kśêmín* (a *kśêma* s. *in*) felix. N. 12. 121.

क्षै *kśâi* 1. par. *kśâyâmi* (*kśayê*) perire, interire; cf. *kśi* et *kśî.*

क्षोणि *kśôṇí* f. terra.

क्षोणी *kśôṇî* f. id. Am.

क्षोभ *kśôb'a* m. (r. *kśub'* s. *a*) agitatio, permotio, perturbatio. Su. 1. 16.

क्षौद्र *kśâudra* n. (a *kśudrâ* apis, s. *a*) mel. R. Schl. II. 14. 33.

क्षौम *kśâuma* (fem. *kśâumî*) linteus. R. Schl. I. 74. 3.

क्षौर *kśâura* n. (a *kśurá* s. *a*) actio barbam tondendi. Hit. 101. 6: *kśâuran kṛtvâ.*

1. क्ष्णु *kśṇu* 2. par. *kśṇâumi* (*têǵanê*) acuere.

2. क्ष्णु *kśṇu* 2. âtm. *kśṇuvê* (*apanayanê*) abducere, auferre.

क्ष्मा *kśmâ* f. (e *kśamâ* ejecto *a*) terra. Rag'. 18. 8.

क्ष्माय् *kśmây* 1. âtm. (*vid'ûnanê*; ut videtur, denominativum a *kśamá* vel *kśamâ*, ejecto *a*) agitare, concutere, quassare.

क्ष्मील् *kśmîl* 1. par. (*nimêśaṇê* K. *nimêśê* V.) oculos dejicere, nictari (*kśmîl* compositum esse censeo ex *kś*, mutilato ex *ákśi* vel *akśa* oculus, et *mîl*, quod idem valet ac *kśmîl.*)

1. क्ष्विद् *kśvid* 1. par. (*avyaktê śabdê* K. *kûǵanê* V.; scribitur etiam *kśid*) sonare.

2. क्ष्विद् *kśvid* 1. âtm. (*môkśê snêhê*; scribitur etiam *kśid*) liberare; amare.

3. क्ष्विद् *kśvid* 4. par. (*môćanê*; scribitur etiam *kśid*) liberare.

क्ष्वेल् *kśvêl* 1. par. (*gatâu* K. *ćâlagatyôś* V.) ire, se movere. (Fortasse huc pertinet germ. vet. *suillu* turgeo, rad. et praet. *sual* vel *suall*, suppresso posteriore diphthongi *ê* elemento.)

ख k'.

ख k'a n. 1) aër, coelum. N. 12. 53. 2) cavum. Man. 2. 60. 3) sensus (videndi, audiendi cet.) Am. IV. 2. 19: *indriyê ʹspi k'am.* (Cf. gr. χάος et lat. *halare.*)

खक्ख् k'akk' 1. par. (*hâsê*) ridere. (Cf. *kakk*, *kak'*, *kakk'*, praeter verba cum *kak'* comparata, goth. *hlaha* rideo, quod e *kak* explicari potest, mutatis secundum generalem regulam tenuibus in aspiratas, et insertâ liquidâ; nostrum *lache* initialem gutturalem abjecit.)

खग k'aga (e *k'a* aër et *ga* iens) 1) in aëre iens, se movens. A. 10. 61. 2) m. avis.

खगम k'agama m. (e *k'a* et *gama* iens) avis. N. 1. 24.

1. खच् k'ać 6. par. (*b'ûtipûtyôr utpattâu*) felicem, potentem fieri; purum fieri; oriri, nasci.

2. खच् k'ać 10. par.: *k'aćáyâmi* (*band'anê*) ligare, nectere, connectere, contexere, conserere. Schol. ad Ćaur. 19; Lass. 73. 13.

c. *ut* id. Rag'. 13. 54: *mâlâ sitapañkaǵânâm indîvarâir utk'aćitântarâ* (schol. Calc. *sahagraćitamad'yâ*).

खचर k'aćara (e *k'a* aër et *ćara* iens) in aëre iens. A. 10. 26.

खज् k'aǵ 1. âtm. (*mant'anê* K. *mant'ê* V.) commovere, agitare.

खजक k'aǵaka m. (r. *k'aǵ* s. *aka*) instrumentum, quo lactis flos agitatur ad butyrum conficiendum, „churning stick". Hêm.

खञ्ज् k'anǵ 1. par. (scribitur *k'aǵ*, gr. 110[a]) claudicare, v. sq. (Huc traxerim nostrum *hinke*, germ. med. *hinke*, cujus rad. et praet. sonat *hanc*, v. gramm. comp. 109[a]. 1; consonantes nituntur formâ *kanǵ*, mutatâ tenui in aspiratam et mediâ in tenuem, v. gr. comp. 87.)

खञ्ज k'anǵa (r. *k'anǵ* s. *a*) claudus. B'ar. 1. 63. (Germ. med. *hanc.*)

खञ्जखेल k'anǵak'êla m. (e *k'anǵa* et *k'êla* iens, v. *k'êl*) motacilla.

खञ्जन k'anǵana m. (r. *k'anǵ* s. *ana*) id. Am.

खट् k'aṭ 1. par. (*kâñks'yê* K. *kâñks'i* V.) desiderare.

खट्ट् k'aṭṭ 10. par. (*vṛtâu*) tegere; cf. *k'uḍ*, *guṇṭ'*.

खट्वा k'áṭvâ f. (r. *k'aṭṭ*, abjecto alterutro *ṭ*, s. *va* in fem.) lectus. Ḥit. 86. 6. 8.

खड् k'aḍ 10. par. *k'âḍáyâmi* findere, frangere, rumpere, dividere, divellere, laxare, v. sq. et cf. *k'uḍ*, *k'uṇḍ*.

खड्ग k'aḍgá m. 1) rhinoceros. Rag'. 9. 62. 2) rhinocerotis cornu. 3) ensis. N. 10. 18.

खण्ड् k'aṇḍ 1. par. âtm. (scribitur *k'aḍ*, gr. 110[a]) 1) i. q. *k'aḍ*. Ḥit. 64. 10: *raǵanîćayanâś'êna k'aṇḍitê timirê*; 73. 7: *strîb'iṅ kasya na k'aṇḍitam b'uvi manaṅ*; Ur. 12. 16: *k'aṇḍitâgrât . . . mṛṇâlât.* 2) deserere, relinquere. Rag'. 5. 67: *abalâ niśi k'aṇḍitâ.* (Cf. *k'uṇḍ*, *k'uḍ*, *k'ard.* Lit. *kándu* mordeo.)

खण्ड k'aṇḍá m. n. (r. *k'aṇḍ* s. *a*) 1) pars, portio, sectio, fragmentum, frustum; tomus. Ḥit. 111. 10. 27. 15. A. 8. 1. B'ar. 2. 98. Sâ. 5. 108. — *k'aṇḍîkar* in frusta dissecare, frangere. Rag'. 16. 51. 2) saccharum. Ur. 38. 1 infr.

खण्डन k'aṇḍana n. (r. *k'aṇḍ* s. *ana*) 1) actio frangendi, rumpendi, destruendi. Ḥit. 54. 3. 112. 21. Rag'. 9. 35. 2) perfidia. Rag'. 19. 21.

1. खद् k'ad 1. par. occidere. Dêv. 8. 37: *patitâṅs tâṅś ćak'âdâ 'ć'a sâ tadâ.* (Cf. *knaṭ'*, *klaṭ'*, lat. *clades.*)

2\. खद् k'ad 10. par.: k'âdâyâmi edere, vorare (de animalibus). N. 12. 35: mâñ k'âdaya; M. 7: durbalam balavantô hi matsyâ matsyam ... k'âdayanti. Huc vel ad k'aṇḍ pertinet lit. kand-i-s tinea; v. k'âd.

खदिर k'adirá m. nomen arboris, Wils. „Khayar or catechu, Mimosa catechu". N. 12. 4.

खन् k'an 1. par. fodere, perfodere. Hit. 30. 1: mama vivarañ k'anitvâ; Râm. I. 32. 52: pṛt'ivî sarvâ k'anyatê. — Part. perf. pass. k'âtá, gr. 549; gerund. in ya, k'ánya vel k'â'ya; pass. k'ânyê vel k'â'yê. (Gr. χαίνω, χανῶ, germ. vet. ginêm, ginôm hio, nostrum gähne, anglo-sax. cina rima, cinan hiare; lat. cuniculus, canalis; v. k'aní, k'âni.)

c. ut effodere. B'ar. 3. 5: utk'âtan nid'iśañkayâ kšititalam; evellere, eruere. Rag'. 4. 36: vañgân utk'âya ... nâusâd'anôdd'atân | nićak'âna ǵayast'amb'ân gañgâsrôtôsntarêšu sañ, ubi utk'an effodere opponitur verbo nik'an infodere, defodere, hîc infodiendo erigere; schol. Calc. utk'âya explicat per utpâṭya.

c. ut praef. pra id. Râm. I. 32. 40: prôtk'ananta êkâikayôǵanam b'ûmêñ.

c. ni infodere, defodere. Hit. 124. 16: nik'anyantê hṛdayê śôkaśañkavañ; Rag'. 4. 36; v. k'an praef. ut.

खनक k'ánaka m. (r. k'an s. aka) fossor. R. Schl. I. 12. 7.

खनन k'anana n. (r. k'an s. ana) actio fodiendi. B'ar. 3. 76.

खनि k'aní f. (r. k'an s. i) fodina, cuniculus. Rag'. 17. 66. 18. 21. (Lat. cuni-culus.)

खनितार् k'anitâr m. (r. k'an s. târ tṛ) fossor. Hit. 52. 8.

खनित्र k'anítra n. (r. k'an s. tra) ligo. Hit. 30. 1.

खम्ब् k'amb 1. par. (gatâu) ire; cf. gamb, ǵamb, ćamb.

खर k'ara adj. 1) calidus, fervidus. 2) acer, vehemens, austerus. Rag'. 8. 9: na k'arô na b'ûyasâ mṛduñ; de voce: R. Schl. II. 20. 42. — Subst. 1) m. n. calor. Am. 2) k'âra m. asinus. (Cf. ṣend. 𐬑𐬀𐬭𐬀 k'ara asinus.)

खर्ज् k'arǵ 1. par. (mârǵanê K. vyat'âmṛǵôñ V.) purificare, abstergere, vexare, v. karǵ. (Hib. cairtim vel cartaim purifico.)

खर्जूर k'arǵû'ra m. palma. Wils. „Phoenix or Elate sylvestris". N. 12. 5.

खर्द् k'ard 1. par. (daśanê) mordere. (Cf. k'aṇḍ, k'aḍ, lit. kándu mordeo.)

खर्ब् k'arb 1. par. (gatâu) ire. (Cf. garb, ǵarb, ćarb; germ. vet. HWARB, HWARP reverti, hwirbu, hwarb, hwurbumês; goth. bi-hvairba circumeo.)

खर्ब k'arba n. billio. Mah. 2. 1749.

खर्व् k'arv 1. par. (darpê K. garvê V.) superbum esse; v. karv et garv.

खल् k'al 1. par. (ćalanê K. ćâlê ćayê V.) se movere; colligere; cf. ćal.

खल k'ala malus, vilis, improbus. Hit. 52. 3. 70. 19.

खलु k'âlu 1) sane, profecto (ad orationis vim augendam ponitur, praesertim post voces negativas vel interrogativas). Śak. 5. 15. 16: b'ô râǵan âśramamṛgañ k'alv ayam | na k'alu na k'alu vâṇañ sannipâtyô syam asmin ja nicht! ja nicht!; Rag'. 9. 28: na k'alu tâvat aśêšam apôhituñ ravir alam viralam kṛtavân himam; Lass. 1. 3: prârab'yatê na k'alu vig'nab'ayêna nîćâiñ; N. 16. 22: kadâ nu k'alu duñk'asya pârañ yâsyati vâi śub'â wann doch?; Śak. 23. 15: kiñ k'alu; 44. 2 infr.: kva k'alu; 59. 14: kat'am ... k'alu. 2) enim, praesertim antecedente na. Śak. 26. 5: mandâutsuk'yô smi nagarâgamanam prati ... na k'alu śaktô smi śakuntalâdarśanavyâpârâd âtmânan nivartayitum; Rag'. 3. 51: gṛhâṇa śastram ... na k'alv anirǵitya rag'uñ kṛtî b'avân. 3) k'alv api sed etiam, antecedente na kêvalam. Rag'. 18. 48.

खलुज् k'aluǵ m. (nom. k'aluk, ut videtur, e k'a et luǵ, a r. luǵ laedere, occidere) obscuritas, caligo. (Cf. lat. caligo.)

खल्लिट k'allița calvus.

खल्लीट k'allîța id.

खल्वाट k'alvâța id. B'ar. 2. 86, v. Bohlen ad h. l. (Cf. lat. calvus, nostrum kahl, germ. vet. chalawan capillo. nudare.)

खव् k'av 9. par. k'avnâ'mi vel k'âunâ'mi vel k'unâ'mi (b'âtiprâdurb'âvê K. b'ûtipûtyôr utpattâu V.) potentem, felicem fieri; purificari.

खष् k'aš 1. par. (vad'ê) occidere, ferire; cf. kaš, ćaš, čaš, ǵaš, ǵuš, ǵ'aš, ǵ'ûš.

खाण्डवप्रस्थ k'âṇḍavaprast'a m. nomen urbis. Mah. 1. 2264.

खाद् k'âd 1. par. edere (praesertim de animalibus). Hit. 11. 6: vyâǵ'rô mânušaň k'âdati; etiam de hominibus. Hit. 86. 13: kiň k'âditavân kat'aň vâ prasuptaň. — Caus. k'âdâyâmi. Man. 8. 371: tâň ivab'iň k'âdayêd râǵâ. (Scot. cuid cibus; hib. caithim edo.)

खात k'âtá n. (r. k'an q. v. s. ta) fossa. Hit. 90. 14.

खानि k'âni m. f. (r. k'an s. i) cuniculus, specus subfossus; v. k'anî.

खिट् k'iț 1. par. (b'ayab'îšayôň) timere, terrere. (Vid. âk'êța, k'êța et cf. k'id.)

1. खिद् k'id 6. par. dolore afficere, moestitiam inferre, conturbare; v. sq.

2. खिद् k'id 4. et 7. âtm.: k'idyê, k'indê (k'idyê etiam pro pass. praecedentis haberi potest) dolore, moestitiâ affici, conturbari. Hit. 71. 4: sa purušô yaň k'idyatê nê 'ndriyâiň. — Part. perf. pass. k'innâ 1) dolore affectus, conturbatus. Gita-G. 3. 7: k'innam asûyayâ ḥrdayan tavâ "kalayâmi; 3. 2: anaňgavâṇavraṇak'innamânasaň; Up. 19. 2) fessus, fatigatus, languidus, confectus, exhaustus. Man. 7. 141. B'ar. 1. 47. (Lit. z'eidz'iù laedo, offendo? gr. κῆδος fortasse pro κῆδος ex κειδος, ejecto ι et productâ vocali antecedente; v. k'êda.)

खिन्न k'innâ v. k'id, gr. 542.

खिल k'ilâ 1) inanis, k'ilîkṛta vastatus, vacuus, deletus. Rag'. 11. 14. 87. 2) m. n. et fem. k'ilâ ager incultus. Am.

खु k'u 1. âtm. sonare, v. ku.

खुज् k'uǵ 1. par. (stêyakaraṇê K. stêyê V.) furari. (Fortasse lit. wagiù furor, ita ut mutilatum sit e kwagiù, abjectâ gutturali et relicto w euphonico, sicut e. c. in lat. vermis e quermis et goth. vaurms e hvaurms = scr. kṛmi q. v. Res si ita se habet, vocalis a verbi wagiù formis guṇatis radicis scr. k'uǵ respondet, e. c. caus. k'ôǵâyâmi, abjecto u radicali. Posset tamen wa etiam litteris transpositis ex au explicari.)

1. खुड् k'uḍ 1. par. (b'êdê) i. q. k'aḍ, unde k'uḍ ortum esse videtur attenuato a in u (v. gramm. comp. 490.)

2. खुड् k'uḍ 6. par. (saňvaraṇê) tegere. (Hib. cuidighim protego, „I aid, assist, succour".)

1. खुण्ड् k'uṇḍ 1. par. (b'êdê, scribitur k'ud, gr. 110*) i. q. k'aṇḍ, unde k'uṇḍ attenuato a in u; v. k'uḍ.

2. खुण्ड् k'uṇḍ 1. âtm. (k'aňǵê) claudicare.

खुर् k'ur 6. par. (čêdanê) findere. (Cf. čur, kšur et kart kṛt, ratione habitâ, plures voces, quas cum kart kṛt comparavimus, etiam e k'ur explicari posse.)

खुर k'ûra m. (r. k'ur s. a) 1) culter tonsorius. 2) ungula. Dr. 6. 26. (Cf. kšura.)

खुर्द् k'urd 1. âtm. (krîḍâyâm, scribitur etiam k'ûrd) ludere; cf. kurd, kûrd, gurd, gud.

खुल्लक k'ullaka humilis, vilis. Am.

खेचर k'êćara (Tatp. e loc. k'ê in aëre, v. gr. 605, et ćara iens) in aëre iens. Su. 2. 7.

1. खेट् *kʻêṭ* 1. par. (*uttrâsanê* K.) terrere. (Cf. *kʻiṭ*, unde *kʻêṭ* adjecto gunae incremento.)

2. खेट् *kʻêṭ* (*bʻakšaṇê* K.) edere.

खेद *kʻêda* m. (r. *kʻid* s. *a*) 1) dolor, moestitia, tristitia. Up. 43. 2) lassitudo, languor. Ur. 78. 2. Ragʻ. 18. 44. (Cf. gr. κῆδος, v. *kʻid*.)

खेल् *kʻêl* 1. par. vacillare; v. *kʻêla* et cf. *kêl*, *kvêl*, *kšvêl*, *ćêl*, *ćal*.

खेल *kʻêla* (r. *kʻêl* s. *a*) vacillans. Ur. 66. 5. 78. 17. Mah. 1. 7042.

खेव् *kʻêv* 1. âtm. (*sêvanê*) ministrare, colere, venerari. (Cf. cognatas et idem valentes radices *kêv*, *gêv*, *glêv*, *sêv*.)

खै *kʻâi* 1. par. (*sṭʻâiryê kʻananahiṅsayôṅ* K. V. *kʻêdanê* K.) firmum esse, fodere, laedere, occidere; dolore, moestitiâ affici, defatigari. Cf. *kšâi*, *kʻan*, *glâi*, *gâi*.

खोट् *kʻôṭ* 1. par. (*gatyâgʻâtê*) claudicare. Cf. *kuṭ* cl. 6, *kʻôḍ*, *kʻuṇḍ*, *kʻôr*, *kʻôl*.

1. खोड् *kʻôḍ* 1. par. (*gatipratîgʻâtê* K. *kʻôṭanê* V.) claudicare, v. *kʻôṭ*. Huc trahi posset *claudus* insertâ liquidâ, nisi pertinet ad *klam* q. v.)

2. खोड् *kʻôḍ* 10. par. (*kšêpê*) jacere, conjicere.

खोड *kʻôḍa* (r. *kʻôḍ* s. *a*) claudus. Am. (Vid. 1. *kʻôḍ*.)

खोर् *kʻôr* 1. par. (*gatipratîgʻâtê*) i. q. *kʻôḍ*, unde ortum est, mutato *ḍ* in *r*; ex *kʻôr* autem factum est *kʻôl*, mutato *r* in *l*.

खोल् *kʻôl* 1. par. (*gatipratîgʻâtê* K. *kʻôṭanê* V.) i. q. *kʻôr*. (Cf. gr. χωλός.)

ख्या *kʻyâ* 2. par. dicere, praedicare, celebrare, appellare. N. 17. 42: *kʻyâtaṅ prâǵńaṅ kulînaśća*; Dʻrit. 42: *kʻyâtarûpaṅ*. — Caus. *kʻyâpáyâmi* (gr. 466), 7. 201: *abʻayâni kʻyâpayêt*; interdum i. q. p e. c. Dr. 2. 14: *kʻyâpaya naṅ ... kasyâ 'si bʻâ* (Lat. *in-quam* pro *in-quiam*, quod ex *in-quiunt* = *kʻyâ'nti*, *in-quias*, *in-quiebam* etc. exspectaveris *inquis*, *inquit* etc. aut solum *kʻy* [mutato *y* in *i*] r *kʻyâ* relictum est, omissâ vocali, quâ in re hoc ve cum correptione conveniret, quam character 4ᵘˢ c in formis latinis veluti *cupis*, *cupit*, contra *cupiun piam*, *cupiebam*, subit [gr. c. 501], aut, quod etiam similius est, *i* attenuatum est ex *â*, ut in *sisti-* [gr. c. 109*). 3. ann. ***, I. p. 214]. Quod ad com tionem verbi latini cum praep. *in* attinet, confe gr. ἐν-έπω, quod tamen radice ab *inquam* plane num est [v. Pott. I. p. 180]. Ad scr. *kʻyâ* auten *hia-re* etiam trahi possit, quod sensu os aperire notione dicendi cohaeret.)

c. *â* dicere, indicare, memorare, nuntiare, narrare ponere. N. 9. 34. 23. 6. Sâ. 6. 37. 42. Dr. 7. 5. N Bʻ. 18. 63. (Fortasse lat. *ajo* ejectâ gutturali, v.

c. *â* praef. *prati* (*pratyâkʻyâ*) depellere, repe repudiare. N. 4. 4. 13. 42. Sâ. 3. 11.

c. *â* praef. *vi* (*vyâkʻyâ*) laudare, celebrare. Râm 76. 69.

c. *â* praef. *sam* 1) narrare. A. 1. 13. 2) num A. 5. 11.

c. *pra* id. In. 4. 7. N. 16. 8.

c. *vi* i. q. simpl. In. 5. 50. N. 12. 84.

c. *sam* numerare. N. 20. 15. 40.

c. *sam* praef. *pari* (*parisaṅkʻyâ*) id. Man. 1. 7

ख्याति *kʻyâti* f. (r. *kʻyâ* s. *ti*) gloria. Sâ. 5. 56.

ख्याप् *kʻyâp* v. *kʻyâ*.

ग g.

ग ga (r. gâ s. a, gr. 575) iens, in fine compos. B^c. 12. 3.

गगण gagaṇá n. (fortasse forma redupl. a r. gâ) aër, coelum.

गग्घ् gagg^c 1. par. (ḥasanê) ridere. (Cf. kakk, kakk^c, k^cakk^c, g^cagg^c.)

गङ्गा gáñgâ f. (ut videtur, pro gañgamâ, a r. gam, cum syllabâ redupl. gañ e gam, cf. intens. ǵañgam, gr. 506) flumen Ganges.

गङ्गाद्वार gañgâdvâra n. (e praec. et dvá'ra n. porta) nomen loci. Dr. 9. 24.

गछ् gač 1. par. gáččâmi, v. euph. r. 88; in tempp. specialibus solum usurpatur, loco rad. gam q. v.

गज् gaǵ 1. par. (śabdê K. madê svanê V.) sonare; ebrium esse.

गज gaǵa m. (ut videtur, a r. gaǵ ebrium esse, s. a) elephantus.

गञ्ज् gañǵ 1. par. (svanê; scribitur gaǵ, gr. 110^a)) sonare. Cf. gaǵ, garǵ.

गड् gaḍ 1. par. (sêčanê K. sêčê V.) irrigare, conspergere.

गण् gaṇ 10. par. interdum âtm. 1) numerare. N. 14. 11. 20. 13. 22. Sâ. 4. 3. 2) putare, existimare. Rag^c. 11. 75: pâvakasya maḥimâ sa gaṇyatê; 8. 68. 3) respicere, rationem habere, dignari, aestimare. Ur. 64. 8: praṇayam agaṇayitvâ mama.

c. vi reputare, considerare, animo volvere. N. 10. 29. 21. 23.

गण gaṇá m. (r. gaṇ s. a, nisi gaṇ est denom. a gaṇá) turba, grex, caterva, multitudo. M. 45. N. 12. 65. (Lit. ganà adv. satis; ganau pasco greges.)

गणक gáṇaka m. (r. gaṇ s. aka) astrologus. Am.

गणन gaṇana n. (r. gaṇ s. ana) actio numerandi. Ḥit. 4. 20.

गणना gaṇanâ f. (r. gaṇ s. anâ) 1) actio numerandi. 2) consideratio. Ḥit. 21. 1.

गणनाथ gaṇanâťa m. (e gaṇá et nâ'ťá dominus) cognomen Gaṇêśi. Lass. 1. 2.

गणशस् gaṇaśás (a gaṇá s. śas) catervatim. A. 9. 23.

गणि gaṇi f. (r. gaṇ s. i) agmen, turba. Rag^c. 9. 53.

गणिका gaṇikâ f. (r. gaṇ s. ikâ) meretrix. Ḥit. 94. 2.

गणेश gaṇêśa m. (e gaṇá et íśá dominus) Gaṇêśus, deus sapientiae, Śivo et Pârvatiâ natus.

गण्ड gaṇḍá m. gena, mala, totum faciei latus complectens. (Lit. źandas *) maxilla; fortasse etiam huc referenda sunt goth. kinnus mentum, nostrum Kinn, gr. γένυς, lat. gena, nisi pertinent ad ḥanú, quod ipsum cum gaṇḍá cognatum esse possit, mutatâ gutturali mediâ in aspiratam mediam ejusdem organi.)

गत gatá (r. gam s. ta, gr. 550) 1) qui ivit, abiit. 2) n. incessus. Ur. 66. 6.

गतव्यथ gatavyaťa (profectum moerorem habens. Baḥ. e praec. et vyaťá f. moeror, sollicitudo) moeroris, sollicitudinis expers. In. 1. 23. Su. 4. 1.

गतसञ्ज्ञ gatasañǵña (profectam mentem, profectam conscientiam habens. Baḥ. e gatá et sañǵñâ conscientia, intellectus) mentis non compos. In. 5. 21.

गतासु gatá'su (profectos spiritus, profectam vitam habens. Baḥ. e gatá et ásu q. v.) exanimis, mortuus. B^c. 2. 11.

गति gáti f. (r. gam ire, s. ti, gr. 549) 1) itio, itus, iter. Br. 1. 35. 2. 22. B^c. 4. 17. 6. 45. 8. 26. 2) perfugium, refugium. Br. 1. 25. (Hib. gaeth ventus, v. sadâgati, satataga.)

गत्य gátya (r. gam s. ya) v. gr. 568.

गत्वा gatvá' (a r. gam s. tvâ) v. gr. 563. 550.

---

*) Lit. ź pronunciatur fere sicut scr. ǵ, et sicut hoc cognatione conjunctum est cum gutturalibus litteris, praesertim cum g. Vid. gr. comp. 88.

1. गद् *gad* 1. par. dicere, loqui. N. 15. 9: *ślôkam êkań ǵagâda*; Dr. 9. 10: *hêtum mê gadataś śṛṇu.* (Cf. *kaťʿ*; zend. ... *ǵad* [gr. c. 37], lit. *gâdijôs* appellor, v. gr. c. 476. 506; *żadù* promitto, *żâdas* lingua, oratio, *żodis* *) verbum, *giedmi* cano, *gaid-ý-s* gallus [gr. c. 901], v. *gâi* canere et *gar* [*gṛ*]; polon. *gadać* loqui; hib. *gadh* vox.)

c. *ni* i. q. simpl. Hit.: *êvam astu iti nigadya*; Ragʿ. 2. 33: *bʿûpâlasińhan niǵagâda sińhaś*; 11. 70: *râǵʿavô...niǵagadê yuyutsunâ*; R. Schl. I. 51. 16: *tan mê nigadataś śṛṇu.*

2. गद् *gad* 10. par. (*mêǵʿaśabdê* K. *abʿradʿvanâu* V.) tonare.

गद *gada* m. (r. *gad* s. *a*) 1) dictum, sermo. Mah. 1. 1787. 2) (fortasse alius originis) morbus. Ragʿ. 9. 4. (Hib. *gadh* vox, lit. *żadas* lingua, oratio.)

गदा *gadâ* f. clava. Su. 4. 17.

गदिन् *gadín* (a praec. s. *in*) claviger. Bʿ. 11. 17.

गद्गद *gadgada* (r. *gad* repet. s. *a*, cf. intens. *ǵâgad*) 1) lallans, balbutiens. A. 3. 2: *harśagadgadayâ vâćâ*; Bʿar. 3. 22. 2) m. actio balbutiendi. Bʿ. 11. 35: *âha kṛśṇań sagadgadam bʿîtabʿîtaś praṇamya*; Ragʿ. 8. 43.

गन्ध् *gandʿ* 10. âtm. (*ardanê* K. *druhi* V.) vexare, odisse, infestare. (Lit. *gandinu* terreo.)

गन्ध *gandʿá* m. (fortasse primitive odor malus, a r. *gandʿ* s. *a*) 1) odor. N. 5. 39. 2) suavis, jucundus odor. In. 5. 2.

गन्धर्व *gandʿárva* m. nomen Geniorum ordinis, qui musicam tractant, in Indri coelo habitantes.

गन्धवह *gandʿavaha* m. (e *gandʿá* et *vaha* vehens) ventus. Am.

गन्धवहा *gandʿavahâ* f. (e *gandʿá* et *vaha* vehens in fem.) nasus. Am.

गन्धाश्मन् *gandʿâśman* m. (e *gandʿá* et *áśman* lapis) sulphur. Am.

*) de *ż* pro *g* v. s. v. *gaṇḍá.*

गभस्ति *gábʿasti* m. f. (ut videtur, e *ga* pro *gô* et *bʿasti*, a *bʿas* splendere, s. *ti*) luminis r[...] Am.

गभस्तिमन्त् *gabʿastimant* m. (a praec. s. *mant* sol. Ragʿ. 3. 37.

गभीर *gabʿîrá* profundus. Hit. 111. 4, v. *gambʿîr*[...]

1. गम् *gam* 1. par. interdum âtm. (in tempp. spec. [...]stituit *gać* gr. 297, praet. redupl. *ǵagâ'm*[...] *ǵagmimá* gr. 412, praet. mltf. *ágamam* gr. fut. part. *gantá'smi*, fut. aux. *gamiśyâ'mi*, perf. pass. *gatá* gr. 550, inf. *gántum*) ire, adire, proficisci, praeterire, de tempore, in forma cau[...] gere; c. acc., nonnunquam c. dat. loci. In. 5. 6: *la*[...] *ǵagâmâ 'tʿa virâǵatî*; Hit.: *na nâur ga*[...] *sťalê*; In. 1. 1: *gatêśu lôkapâlêśu*; Sâ. 5. 2[...] *nivarta gaććasva*; N. 20. 39: *gataǵvara* [...] tam difficultatem habens, liber a difficultate; 1[...] *gatasattva*; v. *gatavyaťa* etc.; Hit.: [...] *mâńsâir mâsatrayań sukʿêna gamiśyati*; 8. 24: *kâśćid gamayitvâ samâś*; Su. 4. 20 *tâlam agaman sarvâś*; Dr. 9. 24: *ǵag*[...] *gańgâdvârâya*; Ragʿ. 2. 15: *nilayâya ga*[...] *praćakramê.* Pass. Bʿ. 5. 5: *yat sâńkʿyâiś*[...] *pyatê sťânan tad yôgâir api gamyatê.* locutiones: *dôśêṇa gantuń kańćit* delictum imputare. Mah. 1. 7455: *tvâń lôkô dôśêṇa gać*[...] *aśvâir gantum* aurigare, equos agere. N. 2[...] De locutionibus ut *harśań gantum*, *bʿayań* [...]*tum* v. r. *i.* (Cf. *gâ*, goth. *QUAM* venire, [...] venio, *qvam* veni, nostrum *komme*, *kam*, gr. [...] 109*). 1. Huc etiam trahimus goth. *ganga* eo, s[...] initiali mediâ, v. gr. comp. 90, et abjecto *m* fina[...] ut *ganga*, ad quod pertinet nostrum *Gang*, con[...] cum formâ intensivâ *ǵańgam* [v. gr. 755], ad etiam lit. *żengiù* incedo pertinet, cum *ż* pro *g* [v. p. 109 not. et mox *gam* terra]. De lit. *kankù*[...] *kańk*, et de hib. et scot. *ceum*, *ceim* v. rad. *k*[...]

E linguâ lat. cum Pottio I. p. 260 huc traxerim *venio*, ita ut hoc ortum sit e *guemio*, abjectâ gutturali, sicut e. c. in *vivo* e *guivo* = scr. *ǵiʹvâmi*, *vermis* e *quermis* = scr. *kṛʹmi* q. v., et in *vates*, quod non ad φη-μί, *fari*, sed ad *kaťʹ*, goth. *QVATH* pertinet.

c. *ati* praef. *vi* praeterire (de tempore). A. 3. 3: *kaťam arǵuna kâlô syaň svargê vyatigatas tava.*

c. *adʹi* 1) adire, advenire, pervenire, adipisci. N. 19. 30: *adʹyagaććat kṛśân aśvân*; Man. 2. 218: *kʹanan vâry adʹigaććati.* Pass. inveniri, „es gibt". M. 50: *mat paran nâ 'dʹigamyatê.* 2) legere. Hit. 4. 12: *putrâṇâm anadʹigataśâstrâṇâm*; cf. *i* praef. *adʹi.* 3) praeterire, praetermittere, omittere, negligere (solum in constructione cum *na*). N. 17. 49: *tê purâṇi sarâśṭrâṇi anvêśantô nalaň râǵan nâ 'dʹiǵagmuň*; H. 1. 30: *śayanêśu parârdʹyêśu ... nâ 'dʹiǵagmus tadâ nidrâm*; R. Schl. I. 7. 17: *nâ 'dʹyagaććad viśiśṭam vâ tulyam vâ śatrum âtmanaň.*

c. *adʹi* praef. *sam* obtinere. Ragʹ. 9. 1: *uttarakôśalân samadʹigamya* (schol. Calc. *samadʹigamya = prâpya*).

c. *anu* sequi. N. 13. 48.

c. *antar* 1) intro ire, intro abire, intus recondi. Hit.: *nêtravaktravikârâbʹyâň ǵňâyatê 'ntargatam manaň.* 2) interire, perire. Bʹ. 7. 28: *yêśâm antargatam pâpam.*

c. *apa* abire. Lass. 48. 23. — c. *apa* praef. *vi* id. In. 5. 62.

c. *abʹi* adire, aggredi. In. 2. 19. Su. 1. 17. 4. 6.

c. *ava* scire, nosse, putare. Bʹ. 10. 41: *yad yad vibʹûtimat sattvam ... tat tad êvâ 'vagaćća tvam mama têǵôňśasambʹavam*; N. 12. 84: *tasya mâm avagaććadʹvam bʹâryâm*; Ragʹ. 8. 87: *avagaććati mûḍʹaćêtanaň priyanâśaň hṛdi śalyam arpitam.* (Cf. *i* praef. *ava.*)

c. *â* adire, accedere, advenire. In. 1. 2. 3. 6. Su. 4. 21. — *âgata* n. casus, eventus. N. 13. 24.

c. *â* praef. *abʹi* id. — *abʹyâgata* m. advena, hospes. Hit.: *patir êkô guruň strîṇâň sarvatrâ 'bʹyâgatô guruň.*

c. *â* praef. *upa* id. N. 16. 27. 19. 11. Su. 4. 2. — c. *upa* praef. *sam* id. Mah. 2. 768. c. loc.: *ǵarâsandʹasya nidʹanê kâlô 'syaň samupâgataň.*

c. *â* praef. *pari* circumgredi. Mah. 1. 4567: *vidʹiparyâgatân arʹân.*

c. *â* praef. *prati* 1) redire, reverti. In. 5. 51. Dr. 8. 50. 2) ad se redire, animum recipere. Ur. 6. 9: *urvaśî pratyâgaććati.*

c. *â* praef. *sam* 1) adire, aggredi, advenire, c. acc. In. 2. 15: *tân sarvân sa samâgamya*; N. 21. 21. 2) congredi, convenire, c. instr. Dr. 5. 22; ad pugnandum. H. 4. 4. Bʹ. 1. 23.

c. *ut* 1) provenire, exire. Ragʹ. 7. 16: *udgatâň pâuravadʹûmukʹêbʹyaň śṛṇvan katʹâň.* 2) crescere, adolescere; *udgata* adultus. H. 2. 18: *śâlapôtam ivô 'dgatam*; Ragʹ. 18. 19: *udgatanâmadʹêya* excelsum, praeclarum nomen habens.

c. *ut* praef. *prati* obviam ire. Ragʹ. 2. 20: *pratyudgatâ ... patnyâ.*

c. *ut* praef. *sam* prodire. Lass. 61. 9: *samudgatasvêdaćitâṅgasandʹi.*

c. *upa* adire, accedere. N. 21. 11. In. 3. 10. part. praet. redupl. *upaǵagmivâňs.* Su. 1. 29. Sâ. 1. 4. — *striyam upagantum* concumbere cum feminâ. Man. 4. 40.

c. *ni* subire, *śântim* tranquillitatem. Bʹ. 9. 31. 18. 36.

c. *nis* (*nirgam*) exire. In. 5. 5. H. 1. 1. — praef. *abʹi* (*abʹinirgam*) id. R. Schl. I. 9. 13. — praef. *vi* (*vinirgam*) id. Mah. 1. 1341.

c. *pari* 1) circumgredi. N. 12. 108. Sâ. 6. 3; *hrîparigata* pudore circumfusus. Hit. 2) cognoscere. Ragʹ. 7. 68: *parigatârtʹa* (schol. Calc. *ǵňâtô 'rtʹô yêna*).

c. *prati* redire. N. 5. 40.

c. *vi* abire, discedere. Su. 4. 17. B^c. 11. 1; *vigatab^ci* expers timoris. B^c. 6. 14.

c. *sam* 1) congredi. A. 3. 1; ad pugnandum Ḥ. 4. 7 âtm. — Caus.: facere ut aliquis congrediatur, conjungere. Rag^c. 9. 77: *idam âyud^cań ǵyayâ sańgamayya saśaram vikrśyatâm.* Connubio jungere. Rag^c. 7. 17: *vad^câvarâu sańgamayâńćakâra.*

2. ग्म् *gam* terra (in dialecto vêd.), unde genitivus *gmas* ejecto *a*. Ros. 41. 20. (Huc nunc traxerim ṣend. ςε̇ς *ṣĕm*, contra eam, quam alibi de hac voce dixi sententiam; lit. *źémiê*, slav. ЗЕМЛѢ *ζemlê**), russ. земля̀ *ζemlà* cum *l* epenthetico, radice ad eandem vocem pertinent, derivatione autem cum cognato vêdico *gmâ* conveniunt, quod e *gamâ* ejecto *a* ortum est.)

गम *gama* (r. *gam* s. *a*) iens, in fine compp.

गमन *gámana* m. (r. *gam* s. *ana*) actio eundi, veniendi. N. 20. 26. Ḥ. 1. 23. 4. 27.

गम्ब् *gamb* 1. par. (*gatâu*) ire. Vid. *ǵamb.*

गम्भीर *gamb^cîrá* profundus (transl. ad sonum N. 12. 57. 21. 4. Rag^c. 1. 36). (Vid. *gab^cîrá* et cf. lit. *gillybê*, *gelmê*, *gylê* altitudo, profunditas, *gillus* profundus, liquidis *m* et *l* inter se mutatis, sicut in lat. *fla-re* = scr. *d^cmâ*, gr. comp. 20; slav. *glûbou* profundus, *glûbina* profunditas.)

गम्भीरवेदिन् *gamb^cîravêdin* (e praec. et *vêdin* a r. *vid*, nisi a *vêda*, s. *in*) pertinax, contumax, obstinatus (de elephantis). Rag^c. 4. 29.

1. गर् गृ *gar gr* 1. par. (*sêćanê* K. *sêćê* V.) humectare, irrigare, conspergere.

2. गर् (गॄ) *gar* (*gṛ*) 6. par. *girâmi*, et, mutato *r* in *l*, *gilâmi*, gr. 299; part. perf. pass. *gîrṇá*, v. gr. 545, deglutire. (Lit. *gérrù* bibo, praet. *gêrau*, *girtōju* perpoto; lat. *glu-tio*, *gula*, v. scr. *gala*; *gurgulio* per reduplic. pro *gurgurio*, *voro*, ut videtur, e *guoro*, v. *kr̥mi*; slav. *gr-lo* guttur, russ. жóра *źóra* homo edax, abdomini natus; cf. Pott. p. 227.)

*) V. Kopitar. Glagol. p. 73, de lit. *ź* pro *g* v. *gaṇḍá* not.

c. *ni* id. Mah. 1. 8239: *tasya pûva śirô g puććam asya nigîryatê.*

3. गर् (गॄ) *gar* (*gṛ*) 9. par. *gṛṇâmi* (gr. 29[illegible] mussare. B^c. 11. 21: *kêćid b^cîtâń* [illegible] *layô gṛṇanti*; Rag^c. 10. 64: *brahmarśi*[illegible] *ram brahma gṛṇadb^cir upatast^cirê.* vêd. laudare, celebrare. Rgv. Ros. 21. 2: *vipra tê d^ciyah* „canunt, sapiens! tua [illegible] Schol. *tvadîyâni karmâṇi kat^cayanti.* et cf. hib. *goirim**) clamo; gr. γηρύω, γλῶσσ[illegible] γροῦσσα, v. „Vocalismus" p. 173. Huc eti[illegible] vet. *QUAR* gemere, *quir*, *quar*, *quâr*; bo[illegible] *gerbu* dico, loquor, trahi possent, adjecto *b* *verbum* e *guerbum*, sicut *vivo* e *guivo* = etiam nostrum *Wor-t*, goth. *vaur-ds* abjectâ ad rad. *gar* reduci possint. Cum formâ *g*[illegible] *galâmi* conferatur anglo-sax. *gale* cano, no[illegible] in *Nachti-gal*, germ. vet. *nahti-gala* luscinia; [illegible] a canendo dictus, sicut goth. *hana*, nostrum *H*[illegible] venit cum lat. *cano*, et lit. *gaidys* id. cum *gie*[illegible] Sed liquida *l* vocum laudatarum etiam a *d* ra[illegible] deduci posset, sicut lit. *gaidys* gallus apud Let[illegible] *gailis*. Ita etiam scr. *gar* [*gṛ*] cum *gad* [illegible] videtur. In dialecto vêd. etiam *ǵar* [*ǵṛ*] c[illegible] pro *gar* [*gṛ*] 9. par. invenitur, quum guttur[illegible] in palatales transeant; v. Rgv. Ros. p. 2.)

c. *ab^ci* in dial. vêd. affari, alloqui, laudare, [illegible] Rgv. Ros. p. 14. 4: *êhi stômâń***) *a*[illegible] *'b^cigṛṇîhy âruva* „Veni, hymnos comprob[illegible] alloquere"; 95. 14: *sâ nah stômâń ab*[illegible] „Tu nostras preces comproba".

c. *ut* effari, enuntiare. Rag^c. 14. 53: *mahîpa*[illegible] *sanam uǵǵagâra.*

*) *goirim* nititur formâ primitivâ *garâmi* muta[illegible] et inserto *i* ex vi attractionis *i* sequentis, [illegible] meum „Die Celtischen Sprachen" p. 11.

**) De scriptione *stômâń* v. gr. min. ed. 3. §.[illegible]

गर *gara* m. n. (r. 3. *gar* [*gṛ*] deglutire, s. *a*) venenum. R. Schl. I. 70. 30.

गरल *garala* n. (a praec. s. *la*) id. Am.

गरिष्ठ *gáriśṭ'a* (superl. τοῦ *gurú*, gr. 226) gravissimus.

गरीयांस् *gáriyâṅs* (compar. a *gurú* s. *iyâṅs iyas*, gr. 226) gravior, valde gravis, melior, carior, valde bonus, valde carus. Rag'. 14. 35. Dr. 7. 14. B'. 11. 43.

गरुड *garuḍá* m. Garuḍus, avis fabulosa, in qua Viś-ṇus vehitur.

गरुत् *garút* m. ala. Am.

गरुत्मत् *garútmant* m. (alatus, e praec. s. *mant mat*) avis. N. 1. 23.

1. गर्ज् *garǵ* et *garǵ gṛǵ* 1. par. âtm. clamare, strepere, crepare, increpare. Ḥ. 4. 36. M. 41; part. perf. pass. *garǵitá* n. clamor, strepitus. Ḥ. 4. 13. (Cf. 3. *gar* [*gṛ*], *gir*, *gard*; lat. *garrio* assimilatione e *gargio* explicari possit; fortasse etiam *gurges* huc pertinet, ita ut ab aquae strepitu dictus sit, sicut M. 41 de mari legitur: *garǵamânam ivâ 'mb'asâ*; germ. vet. *kurran* garrire, strepere, stridere [nostrum *quarren*, *girren*], *krago* [e *kargo*] gula, *kragil* garrulus, *krachôn* crepare; mutatis *rr* in *ll*: *gellan* tinnire, *ar-gellan* insonare, *kallôn*, *challôn* clamare, effari, *challônte* garriens, *kallari* verbosus [Graff III. 178. 383]; gr. ἀγγέλλω, quod Thierschius ex ἀναγέλλω explicat.)

c. *ab'i* acclamare. M. 1. 1184: *parasparam b'ṛśam ab'igarǵatâm*.

c. *prati* reclamare, repugnare. Rag'. 9. 9: *nidêśam alaṅg'ayatâm ab'ût suhṛd, ayôḥṛdayaḥ pratigarǵatâm*.

2. गर्ज् *garǵ* 10. par. i. q. *garǵ* 1.

गर्जन *garǵana* n. (r. *garǵ* s. *ana*) strepitus, fragor. Ḥit. 34. 20.

गर्जित *garǵitá* v. *garǵ*.

गर्ञ् गृञ् *garńǵ gṛńǵ* 1. par. (scribitur *garǵ gṛǵ*, gr. 110[a]) id. quod *garǵ*.

गर्त *gárta* m. caverna. Am.; Maḥ. 1. 1034.

गर्द् *gard* 1. et 10. âtm. (*śabdê* K. *ravê* V.) sonare; cf. *garǵ*.

गर्दभ *gardab'á* m. (ut videtur, a r. *gard*) asinus. Ḥit. 49. 21.

गर्ध् *gard'* 10. par. desiderare, v. sq.

गर्ध् गृध् *gard' gṛd'* 4. par. desiderare, appetere. Yagurv. ap. Carey gr. p. 309: *mâ gṛd'aḥ kasyaćid d'anam*; *gṛdd'á* desideratus. Maḥ. 1. 2642. (Huc trahimus germ. vet. *gir*, *kir* cupido, nostrum *Gier*, servatâ primitivâ mediâ, gr. comp. 92, et abjecto *d'* finali; etiam angl. *greedy* ad hanc radicem pertinet; goth. *grêdags* famelicus, *gaurs* moestus; hib. *greadaim* „I burn", *greadhnach* „joyful, glad", *gradh* m. „love, charity, adj. dear, affectionate", *graidheog* „a beloved female", *graidheoir* „a lover", *gradhuighim* amo; lit. *gōdùs* avidus, ejecto *r*; v. Rubig s. v. *gierig*; *gedù* lugeo, moereo; slav. *gladŭ* fames, cf. *kâṅkś* desiderare, unde nostrum *Hunger*; slav. *ṣelajuṅ* cupio; v. *gṛd'nú*.)

गर्ब् *garb* 1. par. (*itâu*) ire, v. *k'arb*.

गर्भ *gárb'a* m. (ut videtur, a *grab'* sumere, transpositis litteris, s. *a*) 1) uterus. Ḥit. 6. 4. 7. 4. 2) florum calyx. Ur. 60. 10. N. 13. 63. 3) pars interior, e. c. domûs. Ḥit. 100. 8. 115. 9. 4) foetus. B'. 3. 38. Sâ. 1. 18. 5) proles, natus, in fine compp. Ḥ. 2. 28. (Hib. *cilfin* „the belly"; anglo-sax. *hrif* venter, uterus; fortasse nostrum *Kalb*, mutato *r* in *l*; gr. δελφός, mutatâ gutturali mediâ in lingualem, sicut in Δημήτηρ pro Γημήτηρ; cf. Pott. p. 281.)

गर्व् *garv* 1. par. 10. âtm. superbum esse; v. *garvitá*, *garvá*.

गर्व *garvá* m. (r. *garv* s. *a*) superbia. (Lit. *garbê* honor, gloria; germ. vet. *gelbun* gloriari, *gelf* jactantia.)

गर्वित *garvitá* (a r. *garv* s. *ta*, nisi a *garvá* s. *ita*) superbus. Dêv. 8. 24. R. Schl. I. 7. 6. Rag'. 9. 55. 19. 20.

गर्ह् garh 1. 10. par. âtm. vituperare, maledicere, conviciari. Man. 11. 229: *duśkṛtaṅ karma garhati*; H. 4. 6: *nâi 'nâṅ garhitum arhasi*; Râm. III. 59. 23: *kasmâd aǵânantaṅ garhasê*; Br. 1. 33: *nṛśaṅsô garhitô buddʻâih*; Hit. 109. 13: *viśamâṅ hi daśâm prâpya dâivaṅ garhayatê naraḣ*. (Haec radix e *grah* sumere orta esse videtur, transposito *ra* in *ar*; quod ad significationem attinet, respicias lat. *reprehendo*. E *garh* mutato *r* in *l* ortum est *galh* q. v.)

c. *pari* id. Râm. III. 75. 43: *tâtan na parigarhê śham*.

c. *vi* id. R. Schl. II. 17. 10: *svâtmâ 'py ênam vigarhatê*; Man. 11. 232: *karma vigarhitam*.

गर्हा garhâ f. (r. *garh* s. *â*) vituperatio, reprehensio, objurgatio. Mah. 1. 6056.

गल् gal 1. par. 10. âtm. (*srâvê*) defluere, delabi, decidere, excidere. Ragʻ. 19. 22: *galitâśruvindu*; 16. 58: *galitâṅgarâga*; Bʻar. 1. 89: *galatkuśṭʻâbʻibʻûta*; Hit. 10. 22: *galitanakʻadanta*; Ragʻ. 7. 10: *galantî kasyâśćid âsîd rasanâ*. — *galitavayas* elapsam juventutem habens, senex, decrepitus. Ragʻ. 3. 70. (Primitiva hujus radicis significatio *fluere* esse videtur, quam ob rem germ. vet. *QUALL* scaturire — *quillu*, *qual*, *quullumês* — huc traxerim, unde *quella* fons; cf. *ǵala* aqua.)

c. *â* praef. *sam* id. Mah. 1. 1409: *samâgalitapâdapaḣ*.

c. *nis* id. Ragʻ. 5. 17: *nirgalitâmbugarbʻaṅ śaradmêgʻan nâ 'rdati ćâtakô 'pi*.

c. *vi* id. Ćaur. 28: *vigaladaśruǵalâkulâkśî*; Ur. 62. 10; Ragʻ. 9. 67: *rativigalitabandʻaḣ kêśapâśaḣ*; Gîta-G. I. 3. 31: *vigalitalaǵǵita*.

गल gala m. collum. H. 2. 4. (Fortasse a r. *gar* [*gṛ*] devorare, mutato *r* in *l*, v. Wils. et cf. *galla*, cui formâ respondere videtur lat. *collum*, mutatâ mediâ in tenuem; germ. *Hals*, cujus initialis aspirata nititur lat. *collum*, gr. comp. 87; cf. etiam lat. *gula* et nostrum *Kehle*.)

गलहस्त galahasta m. (e *gala* et *hásta* manu[s] collum torquendi. Up. 66: *aniććan galaha[sta] tâbʻir nirvâsitas tataḣ*.

गल्भ् galbʻ 1. âtm. (*âdʻârśṭyê* K. *dʻṛśṭatvê* V[op.]) [...]tem, audacem, strenuum esse. (Hib. *galbha* „hardness".)

गल्ल galla m. gena. Hêm.; v. *gala*.

गल्ह् galh 1. âtm. i. q. *garh* unde ortum est *r* in *l*.

गवय gavayá m. (ut videtur, a *gô* s. *aya*) bovis „the Gayal". Dr. 4. 15.

गवाक्ष gavâkśá m. (bovis oculus, Tatp. e *akśa*) fenestra rotunda. Ragʻ. 7. 7.

गवेष् gavêś 10. par. (ut mihi videtur, e *gava*, et *iś* desiderare, v. gr. min. ed. 2. §. 584, *yuga*, *gôśṭʻâ*) quaerere, venari.

गव्य gavyá et gávya (a *gô* s. *ya*) bubulus, b[...] Am.

गह् gah 10. par. densum, impervium esse; cf. *gâ*[...]

गहन gáhana (r. *gah* s. *ana*) 1) densus, spiss[us] pervius. H. 1. 4. 5. 2. 26. Bʻ. 4. 17. 2) n. sil[va] 57. 7 infr.

गह्वर gahvará (r. *gah* s. *vara*) 1) m. caverna. 2. 26. 46. 2) n. silva. Am.

गा gâ 3. par. (grammatici radicem *gâ* par. âtm. i[n ...] peram ad 1mam classem referunt, et praeterea r[...] *gâ* 3. par. admittunt, quam per *stutâu*, *ǵan*[...] laudare, generare, explicant) ire. Ragʻ. 11. 73: *a*[...] *ǵagati râma ity ayaṅ śabda uććarit*[...] *mâm agât*; Nalôd. schol. 4. 4: *bʻîmagṛham* [...] Ṛgv. Ros. 2. 3: *vâyô tava prapṛńćatî dʻê*[...] *gâti dâśuśê* „Vayus! tua approbans vox ad[...] torem". (Hujus radicis, tam simplicis quam co[...] tae, huc usque in linguâ classicâ fere solum prae[...] multiforme inveni. Praeteritum redupl. âtma[...] occurrit in *adʻigâ* legere, q. v. Supra laudata vêdica *ǵígâti*, nisi cum Skandasvâmi-bʻâśyo *ǵ*[...]

est legendum, v. Ros. p. IX, anomala est pro *ǵáǵâti*, mutato *a* syllabae reduplicativae in *i*, quâ in re analogiam sequitur verborum *tis'ṭ'âmi* et *ǵíg'râmi*, gr. 295, et accurate convenit cum gr. βίβημι, quod ortum esse censeo e γίγημι, mutatâ gutturali mediâ in labialem, sicut in βοῦς = scr. *gâus*, gr. comp. 123. Aoristus ἔβην respondet praeterito mltf. *áǵâm*. Germ. vet. *gâm* eo, *gâs* is, *gât* it, praeclare convenit cum sanscrito *ǵáǵâmi* etc., omissâ syllabâ reduplicativâ; goth. *ga-tvô* platea; angl. *I go*; nostrum *ich gehe*; lett. *gahjis* (= *gâjis*) qui ivit, *gaju* eo. De goth. *ganga* eo, nostro *ich gieng*, *Gang* et lit. *źengiù* v. r. *gam*.)

c. *ati* praeterire (de tempore, c. acc. pers.). Br. 3. 16: *mâ tvâñ kâlô 'tyaǵâd ayam.* — praef. *vi* (*vyatigam*) praeterire (c. acc. rei). Rag'. 6. 52: *nṛpan tam ... sâ vyatyaǵâd anyavad'ûr b'avitrî* *).

c. *ad'i* 1) adire. N. 10. 16: *ad'yaǵâd râǵâ vastrârd'asyâ 'vakartanam.* 2) âtm. legere. Mah. 1. 1928: *vêdâñćâ 'd'iǵaǵê*; 4001: *vêdân ad'iǵaǵê*; 5106 et 6332: *ad'yaǵîṣṭa* **) *sa vêdâñća vêdâñǵânića sarvaśaḥ.*

c. *anu* sequi. N. 9. 11: *damayantî tam anvaǵât*; Rag'. 8. 49: *dayitâm ... anvaǵât.*

c. *ab'i* adire. In. 4. 4: *apsarasam ab'yaǵâd urvaśîm*; Rag'. 11. 35: *ab'yaǵât.*

c. *pari* circumgredi. Mah. 1. 3467: *ǵarâ baltća mân tâta palitâniča paryaǵuḥ.*

---

*) Notetur forma *b'avitrî* cum sensu participii futuri „alius uxor futura".

**) Notetur forma *ad'yaǵîṣṭa* quippe quae a grammaticae regulis recedat, e quibus exspectaveris aut *ad'yaǵiṭa* aut *ad'yaǵâsta*. Formam *ad'yaǵîṣṭa*, si lectio vera est, explicaverim ex *ad'yaǵâsta*, attenuato *â* in *î*, eadem ratione, quâ e. c. *ayunât* in âtm. sonat *ayunîta*. Forma *aǵâsta* invenitur apud Forsterum p. 335. s. r. *i*.

गाढ *gâḍ'a* (r. *gah* s. *ta*, gr. 102) 1) gravis. Rag'. 16. 60: *gâḍ'âñgadâir bâhub'iḥ.* 2) vehemens. Lass. 11. 12: *gâḍ'âliñgana.*

गाढम् *gâḍ'am* adv. (a praec. signo acc.) graviter, valde. Ćaur. 6.

गाण्डीव *gâṇḍîvá* m. nomen Arǵuni arcûs.

गात्र *gâ'tra'* n. (r. *gâ* s. *tra*) 1) membrum. H. 4. 9. N. 5. 9. 2) corpus. Su. 3. 14. 16. 30.

गात्रक *gâtraka* n. (a praec. s. *ka*) corpus. Ur. 48. 13.

गाथा *gâ't'â* f. (r. *gâi* canere, s. *t'â*) cantus. In. 2. 28. N. 24. 27.

गाध् *gâd'* 1. âtm. (*pratiṣṭ'âlipsayôḥ* K. *pratiṣṭ'âgrant'ayôḥ lipsê* V.) stare; desiderare; componere, serere.

गाध *gâd'á* (r. *gâh* s. *a*) vadosus, non profundus. Rag'. 4. 24: *saritaḥ kurvatî gâd'âḥ.*

गान्धर्व *gând'arvá* (a *gand'árva* s. *a*) 1) gand'arvicus. In. 3. 10. 2) n. ars, scientia gand'arvica. A. 4. 58.

गान्धार *gând'âra* m. nomen regionis, Candahar.

गान्धारी *gând'ârî* f. (nom. pr. a praec.) Duryôd'ani mater.

गामिन् *gâmín* (r. *gam* s. *in*) iens, in fine compp. A. 4. 52; Rag'. 2. 30: *dvitîyaǵâmî śabdaḥ* in alium cadens appellatio.

गाम्भीर्य *gâ'mb'îrya* n. (a *gamb'îrá* s. *ya*) altitudo, profunditas. Rag'. 3. 32.

गायत्री *gâyatrî'* f. (r. *gâi* canere, s. *târ tṛ* in fem. servato charactere 1^mae cl.) nomen sanctissimi Vêdorum cantûs.

गायन *gâyána* m. (r. *gâi* s. *ana*) cantor.

गारुड *gâruḍá* m. (a *garuḍa* s. *a*) smaragdus. Rag'. 13. 53.

गाह् *gâh* 1. âtm. (part. perf. pass. *gâḍ'á*, gr. 102) immergi, submergi, ingredi. Rag'. 9. 72: *tapasviǵâḍ'ân tamasâm prâpa nadîm*; 2. 14: *vanañ gôptari gâhamânê*; Hit. 26. 6: *sinhô vanañ gâhatê.*

c. *anu* submergi. Râm. III. 53. 31: *tâilam êvâ 'nvagâhata.*

c. *ava* id. Râm. I. 2. 7: *asminn êvâ 'vagâhiśyê tîrtê*; III. 46. 30. 61. 28: *avagâḍ'aṅ suduśpâraṅ śôkasâgaram.*

c. *ava* praef. *vi* (*vyavagâh*) adire, advenire (de tempore). Sâ. 5. 72: *raǵanî vyavagâhatê*; v. sq.

c. *vi* adire, advenire. Dr. 6. 22: *irgâlô malinîṅ vigâhatê*; Ragʿ. 13. 1: *padam vimânêna vigâhamânaṅ*; 14. 30: *paśyan vigâhyamânaṅ śarayûńća nâubʿiṅ* (de tempore); Ragʿ. 16. 53: *tasmiṅ samayê vigâḍê*; Sâ. 5. 66: *vigâḍʿâm paśya śarvarîm*; 5. 73: *vigâḍʿâ śarvarî*; In. 5. 5: *vigâḍʿê raǵanîmukʿê*; cf. *ava* praef. *vi.*

गि *gi* pro *ǵi* in formis redupl.

गिर् *gir* f. (r. 3. *gar* [*gṛ*] sonare) vox. N. 1. 26. 8. 12. 12. 101. Dr. 6. 2. (Hib. *gair* „an outcry, shout"; osset. *ǵurin* loqui.)

गिरि *girí* m. mons. H. 2. 30. (*girí* ortum est e *gari*, mutato *a* in *i*, per vim assimilationis *i* finalis, sicut *gurú*, q. v., e *garu*, cf. zend. [Zend] *gairi*, quod ex [Zend] *gari*, unde gen. [Zend] *garôis*, abl. [Zend] *garôiḍ*, v. gr. comp. 41. 180; slav. *gora*; fortasse etiam gr. ὄρος e γόρος.)

गिरिजा *giriǵâ* f. (monte nata, e *girí* et *ǵâ*, v. *ǵa*) cognomen deae Durgae.

गिरिश *giriśa* m. (in monte dormiens, vel jacens, e *girí* et *śa* pro *śaya*, a r. *śî*, v. Wils. et cf. *kêśa*. Posset tamen *giriśa* etiam e *girîśa* q. v. explicari, correpto *î*) cognomen dei Śivi. Ragʿ. 2. 41.

गिरीश *girîśa* m. (e *girí* et *îśá* dominus) cognomen dei Śivi. Mêd.

गिलित *gilitá* (pro *giritá*, a r. 2. *gar* [*gṛ*] s. *ta*) voratus.

गीत *gîtá* v. *gâi.*

गीर्ण *gîrṇá* v. 2. *gar* (*gṛ*).

गीर्णि *gîrṇi* f. (r. 2. *gar* [*gṛ*] s. *ni* pro *ti*) actio vorandi. Am.

1. गु *gu* 1. âtm. (*śabdê* K. *dʿvanâu* V.) sonare, in dial. vêd.: laudare. Ṛgv. Ros. p. 124. 14: *upô vênasya ǵôguvâna ôṇim* „dilecti (Indri) iterum iterumque laudans levamen"; cf. *ku*, *kʿu*, *gʿu.*

2. गु *gu* 6. par. (*viśṭôtsargê*) cacare.

1. गुज् *guǵ* 1. par. (*kûǵanê*) sonare, praesertim de avibus, v. sq. et cf. *kûǵ*, *guńǵ.*

2. गुज् *guǵ* 6. par. (*śabdê* K. *dʿvanâu* V.) sonare.

गुञ्ज् *guńǵ* 1. par. (scribitur *guǵ*, gr. 110[a)]) susurrare. Lass. 69. 7: *vikasitanavamallîkuńǵaguńǵaddvirêpʿaṅ*; v. sq. et cf. *kuńǵ.*

गुञ्जकृत् *guńǵakṛt* m. (e *guńǵa* susurrus et *kṛt* faciens) apis magna nigra.

गुटिका *guṭikâ* f. parvus globus, pila, cf. *guḍá.*

गुड् *guḍ* 6. par. (*rakśâyâm* K. *rakśê vyâǵʿâtê* V.) servare, sustentare; arcere.

गुड *guḍá* m. globus. In. 1. 5.

गुडा *guḍâ* f. nomen plantae (euphorbia).

गुडाकेश *guḍâkêśa* m. (Bah. e praec. et *kêśa* capillus) cognomen Arǵuni.

गुण् *guṇ* 10. par. (*âmantraṇê* K. *mantrê* V.) salutare, consulere; cf. *gaṇ* et *guṇá* sgf. 4. unde colligi possit, radicem *guṇ* ortam esse e *gaṇ*, attenuato *a* in *u*, et primitive significasse numerare.

गुण *guṇá* m. (r. *guṇ* q. v. s. *a* nisi *guṇáyâmi* est denominativum a *guṇá*) 1) qualitas, praesertim bona qualitas, virtus. Bʿ. 4. 13. 13. 19. 14. 5. 21. Br. 2. 15. In. 4. 17. 2) arcûs nervus. Ragʿ. 9. 54. 3) sertum. Ragʿ. 6. 83. 4) in compositione cum numeralibus format multiplicativa, e. c. *dviguṇa* duplex, *triguṇa* triplex, *śataguṇa* centuplex. Up. 12: *dviguṇîbʿûtatâpa* duplicatum ardorem habens (de *dviguṇîbʿû* v. gr. 585); Ragʿ. 2. 25: *sapta triguṇâni dinâni* septem triplices dies (schol. *êkaviṅśati dinâni*). Notetur constructio cum ablativo, quâ in re hujusmodi voces cum comparativis conveniunt, e. c. Mah. 1. 1449:

indrâć ćataguṇaħ śâuryê in comparatione cum Indro (accuratius, ab Indro [incipienti]) centuplex in fortitudine, i. e. Indro centies fortior. (Hib. *gaoine* „goodness, honesty".)

गुणतस् *guṇatás* adv. (a praec. s. *tas*) secundum qualitates. Bʿ. 18. 19.

गुणत्व *guṇatvá* n. (a *guṇá* arcûs nervus, s. *tva*) arcûs nervi status, conditio. Hit. 20. 5.

गुणमय *guṇamaya* (a *guṇá* s. *máya*) qualitatibus praeditus. Bʿ. 7. 13. 14.

गुणवन्त् *guṇavant* (a *guṇá* s. *vant vat*) virtute praeditus. N. 1. 31.

गुणिन् *guṇín* (a *guṇá* s. *in*) bonis qualitatibus praeditus. Hit. p. 5. l. 21.

गुण्ठ् *guṇṭʿ* 10. par. (scribitur *guṭʿ*, gr. 110ᵃ⁾) tegere. N. 10. 6. Dr. 9. 13; cf. *guḍ*, *guṇḍ*, *guh* et boruss. vet. *pokuntu* custodio, protego, *kuns-t* custodire; fortasse lat. *cus-tos* e *cut-tos* vel *cud-tos* (gramm. comp. 99).

c. *ava* id. Man. 4. 49.

गुण्ड् *guṇḍ* 1. et 10. par. (*vêṣṭanê* K. *rakśê vêṣṭê ćûrṇîkaraṇê* V.) tegere, servare; conterere; cf. *guṇṭʿ*.

गुद् *gud* 1. par. (*krîḍâyâm* K. *kʿêlê* V.) ludere. (Cf. *gudʿ*, *kud*, *kûd*.)

गुद *gudá* n. ânus. Am.

1. गुध् *gudʿ* 1. âtm. (*krîḍê*) ludere, v. *gud*.

2. गुध् *gudʿ* 4. par. (*parivêṣṭanê* K. *vêṣṭê* V.) tegere, cf. *guṇṭʿ*, *guṇḍ*, *guh*, *ćad*; gr. κεύθω, nostrum *Haut*, germ. vet. *hût*, th. *hûti*, anglo-sax. *hyde*, *hyd*; lat. *cutis*, nisi pertinet ad *kṛʿtti*, litterâ *t* melius convenit cum *kuṇṭʿ* q. v.; germ. vet. *cozo* lacerna, *umbichuzt* amictus.)

3. गुध् *gudʿ* 9. par. (*rôśê* K. *ruśi* V.) irasci; cf. *krudʿ*.

गुन्द्र् *gundr* 10. par. (*kundrê* V.) mentiri, cf. *kundr*.

1. गुप् *gup* 1. par. âtm. 10. par. custodire, tueri, servare. N. 17. 22: *guptâm balêna mahatâ*; H. 4. 43: *nakulaħ sahadêvaśća mâtarañ gôpayiśyataħ* *). — Desid. *ǵugups* 1) latere velle, abscondere. Râm. III. 53. 42: *ǵugupsann iva âtmânam*; III. 75. 42: *karma ǵugupsitam* facinus celandum. 2) spernere, vituperare. Man. 11. 189: *kṛtanirṇêǵanâńićâ 'pi na ǵugupsêta karhićit* (schol. *nindêt*); 3. 209: *viprân aǵugupsitân* (schol. *aninditân*). (Haec radix explicari possit ex *gô* + *pâ*, correpto *ô* in *u*, gr. 33 annot., et abjecto *â* radicis *pâ*; v. quod supra de *gavêkś* diximus.)

c. *abʿi* id. Dr. 2. 14: *marudgaṇâir indra ivâ 'bʿiguptaħ*.

2. गुप् *gup* 4. par. (*vyâkulatvê*) perturbare.

गुप्तक *guptaka* (a *gupta* s. *ka*) n. pr. Dr. 2. 11.

गुप्ति *gúpti* f. (r. *gup* s. *ti*) 1) carcer. Mêd. 2) actio celandi, occultatio. Hit. 120. 8.

गुफ् *gupʿ* 6. par. (*granṭʿê*) componere, serere, nectere; v. sq.

गुम्फ् *gumpʿ* 6. par. id. Mr. 4. 13: *sumanasaħ gumpʿati*.

गुर् *gur* 1. et 6. par. *gôʹrâmi*, *gurâʹmi* (*udyamê*) tollere, sublevare; cf. *gurv*, *grah*.

c. *ava* 6. par. invadere, impetum facere in alqm., c. loc. Man. 4. 169: *na kadâćid dviǵê tasmâd vidvân avagurêd api*; 11. 206. 208: *avagûʹrya*, v. gr. 565 (schol. *avagur* per *daṇḍâdyudyamanê* explicat.)

गुरु *gurú* 1) adj. (f. *gurvî*) gravis, transl. eximius, venerandus. Bʿ. 6. 22. A. 5. 7. Br. 2. 6. In. 5. 41. 2) subst. magister et quaevis utriusque sexûs persona propinquae cognationis causâ imprimis veneranda. Bʿ. 2. 5. In. 4. 9. 5. 19. 41. Su. 4. 15. — dual. *gurûʹ* parentes. Sâ. 4. 22 (*gurú* ortum est e *garú* mutato *a* in *u*, ut videtur, per vim assimilationis litterae finalis, sicut supra *giri*

---

*) Grammatici *gup* 10. explicant per *bʿâśârtʿê bʿâsi* i. e. loqui, lucere. (Cf. γδοῦπος, gr. comp. 16; pers. *guf-ten* dicere).

e gari; ab obsoleto garu venit compar. gárîyâṅs, superl. gárisṭ'a et gr. βαρύς, mutatâ gutturali in labialem, sicut in βίβημι et βοῦς, v. gâ, gô; lat. gravis per metathesin ortum est e garvis, e garuis, adjecto i, sicut in aliis, qui primitive in u desinunt, adjectivis; e. c. tenuis = scr. tanu, gr. τανυ; goth. kaurs, th. kaurja gravis, kauriths, gravatus; lit. giéras bonus.

गुरुतल्प gurutalpa m. (Bah. e praec. et tálpa lectus) qui incestum fecit, qui Gurûs uxorem incestavit. In. 2. 6.

गुर्द् gurd 1. âtm. 10. par. (nikêtanê krîḍâyâm K. nikêtanê kurdê V.) habitare; ludere; cf. kurd, kûrd, gud.

गुर्व् gurv 1. par. (vocalis radicalis producitur, e. c. gû'rvâmi, ǵugû'rva) i. q. gur.

गुल्फ gulp'á m. n. talus (pedis). In. 5. 12.

गुल्म gúlma m. frutex. H. 1. 12. N. 13. 12.

गुह् guh 1. par. âtm. (haec radix in formis, quae guṇam postulant, vocalem u producit, e. c. gû'hati, gû'hatê, ǵugû'ha, pro gô'hati etc.) tegere, abscondere. Man. 7. 105: gûhêt kûrma ivâ 'ṅgâni. Part. perf. pass. gûḍ'á, gramm. 102. In. 5. 12: gûḍ'agulp'ad'ara, N. 22. 15: gûḍ'á occultus. (guh ortum est ex idem valente gud', relictâ solâ aspiratione litterae d', v. gr. comp. 23. Cum gud' cognatum est gunṭ' et gr. κεύθω [v. gr. comp. I. p. 121 sq.])

c. upa amplecti. Rag'. 18. 46: tam ... upaǵugûha lakśmîḱ; R. Schl. I. 26. 9: ayôd'yâm upagûhatê saraṅpravṛttâ sarayûḱ; Rag'. 6. 13: karâb'yâm upagûḍ'anâlam ... b'ramayâṅćakâra; Sâ. 5. 70.

c. upa praef. sam id. Ćaur. 6: aṅgâir ahaṅ samupaguhya.

c. ni i. q. simpl. R. Schl. II. 9. 6: kin na smarasi kâikêyi smarantî vâ nigûhasê.

गुह guha m. (r. guh s. a) cognomen Kârtikêyi. Am.

गुहा gúhâ f. (r. guh s. â) caverna, spelunca.

गुह्य gúhya et guhyá (r. guh s. ya) 1) adj. t abscondendus, secretus. 2) subst. n. mysteri canum, secretum. B'. 9. 2. 10. 38. 18. 63.

गुह्यक guhyaka m. nomen Geniorum, qui Dei ministri et divitiarum ejus custodes sunt.

गू gû 6. par. guvâ'mi (purîśôtsargê K. viṭsṛ cacare; cf. gu.

गूढ gûḍ'á v. guh.

गूथ gût'á m. (r. gû s. t'a) excrementum, stercu

1. गूर् gûr 4. âtm. (hiṅsâyâm) laedere, occi gur.

2. गूर् gûr 10. âtm. (b'akśaṇê K. udyamê V. tollere, sublevare; v. gur.

गूर्द् gûrd 1. âtm. 10. par. i. q. gurd.

गृध्नु gṛd'nú (r. gard' gṛd' s. nu) avidus, desid census. (Goth. gairns, th. gairna, cupidus, q fixum na exhibet pro scr. nu; gairnja desidero; l avidus; v. gard' gṛd', quo etiam referendum gredôn esurire, grêdus fames.)

गृध्र gṛ'd'ra (r. gard' gṛd' s. ra) 1) i. q. prae vultur. Dr. 8. 31. (Germ. vet. gîr id., nostrun

गृष्टि gṛśṭí f. vacca, quae semel vitulum peperit. R

गृह् gṛh 10. âtm. i. q. grah q. v., unde ortum repto ra in ṛ.

गृह gṛhá m. (r. grah s. a) 1) domus. Su. 1. 32. uxor. Am.; cf. dârâ. (gṛhá e gráha, quo nititur nostrum Kirche, germ. vet. kiricha, kyrkia, anglo-sax. ciric, inserto i, pro circ; III. 481.)

गृहमेधिन् gṛhamêd'ín m. (e gṛhá et mêd'ín gens) pater familias. Dr. 5. 3.

गृहस्थ gṛhast'a m. (e gṛhá et st'a stans) p milias.

गृहिन् gṛhín m. (a gṛhá s. in) id. Am.

गृहिणी gṛhiṇî f. (a praec. signo fem. î) 1) her familias. Hit. 110. 22. 2) uxor. Rag'. 2. 24. 8

गृहीत gṛhîtá v. grah.

गृहीतास्त्र *gṛhîtâstra* adj. (Bah. e praec. et *astrá* telum) capta arma habens, qui arma cepit, accepit. In. 3. 5.

गेप् *gêp* 1. âtm. (*gatićâlayôṅ* K. *gatyâṅ ćâlê* V.) ire, se movere. (Cf. *gâ*, unde *gêp* ortum esse videtur adjecto *p*, sicut in formis caus., et anomale mutato *â* in *ê*.

गेय *gêya* n. (r. *gâi* canere, s. *ya*, v. gr. 557) cantus. In. 5. 27.

गेव् *gêv* 1. âtm. (*sêvanê*) venerari, colere. (Cf. *kêv*, *glêv* et *sêv*.)

गेष् *gêś* 1. âtm. (*anvêśâyâm* K. *anvêśê* V.) quaerere. (Cf. *gavêś*, unde fortasse *gêś* ejecto *av*, nisi *gêś* e *gô*, correpto *ô* in *a*, et *iś* desiderare.)

गेह *gêhá* n. domus, habitatio. N. 17. 16. B'. 6. 41. (Cf. *gṛhá*, quod ipsum e *gárha*, unde *gêhá* ejecto *r* et mutato *a* in *ê* ortum esse videtur; respicias formas prâcritas ut *gêhnadu* pro *gṛhnâtu*, et v. Höfer p. 35.)

गेहिन् *gêhín* m. (a *gêhá* s. *in*) i. q. *gṛhín*.

गेहिनी *gêhinî* f. (a praec. signo fem. *î*) uxor. Rag'. 8. 72.

गै *gâi* 1. par. âtm. canere. In. 2. 28: *gâćâ gâyanti*; N. 15. 15; Su. 1. 32: *pîyatâṅ gîyatâṅća*, v. gr. 453; *gîtá* n. cantus. In. 3. 6. (Cf. *kâi*; fortasse lit. *źáidziu* „ich spiele scherzend oder auf Saitenspielen", praet. *źaidau*, adjecto *d*, v. gr. comp. 109[b]. 1; de *ź* pro *g* v. s. v. *ganḍá*; de *giedmi* cano v. *gad*.)

c. *adi* decantare, recitare. Man. 1. 59: *êtad di mattô śdigagê*.

c. *anu* cantum alicujus sequi. Gîta-G. 1. 8.

c. *abi* i. q. simpl. Râm. I. 4. 77: *râmâyaṇam abyagâyatâm*.

c. *ut* id. Rag'. 2. 12: *śuśrâva kuńgêśu yaśaṅ svam uććâir udgîyamânam*.

c. *upa* id. Rag'. 10. 22: *saptasâmôpagîtan tvâm ... âćakyuṅ*.

गैरिक *gâirika* n. (a *giri* s. *ka* vel *ika*) aurum. Rag'. 5. 72.

गो *gô* (nom. *gâus*, fortasse a r. *gâ*) 1) m. f. bos masc. et fem., taurus, vacca. 2) f. terra. Rag'. 1. 26; locus, spatium, sedes. Sâ. 3. 6. 3) m. coelum. 4) m. luminis radius. R. Schl. I. 7. 18: *têgômayâir gôbir ivô 'ditô śrkaṅ*. 5) f. oculus. 6) f. oratio, sermo. Rag'. 5. 12: *ragôr udârâm api gân niśamya*. (Cum *gô* bos, vacca, cf. gr. ΓΑ τοῦ ΓΑ-ΛΑΚΤ, quod primitive lac vaccinium significaverit, et cujus pars posterior convenit cum lat. *LACT* et, nisi fallor, cum scr. *dugdá* pro *dukta*, mutato *d* in *l*; βοῦς, mutatâ gutturali in labialem; lat. *bos*, *bovis*, gr. comp. 123; germ. vet. *chuo*, th. et gen. *chuoi*, quod adjecto *i* propius accedit ad scr. *gávya*, unde explicari possit, ita ut *a* finale abjectum et *chuoi* per metathesin e *chowi* ortum sit; angl. *cow*, nostrum *Kuh*; lett. *gohw* [= *gôw*] vacca; lit. *weršin-ga* vacca praegnans, cujus pars prior accus. est vocis *wersis* vitulus, cf. scr. *vṛśa* taurus; slav. *govjado* pecus bubulum. Cum *gô* terra cf. gr. γαῖα, γῆ et goth. *gavi*, th. *gauja*, e *gavja*, regio [nostrum *Gau*], quod formâ accuratissime cum derivato scr. *gávya* q. v. convenit, ad cujus femininum gr. γαῖα traxerim, ita ut hoc ortum sit e γαϝια, ejecto ϝ.)

गोकुल *gôkula* n. (e *gô* et *kúla* familia, genus) boum grex. R. Schl. I. 9. 61.

गोचर *gôćara* m. (e *gô* et *ćara* iens) quod sensibus percipitur, ut sonus, forma etc. B'. 13. 5: *vâṇagôćara* teli jactus, quae sagittâ attingi potest distantia. Dr. 8. 28.

गोत्र *gôtrá* n. (e *gô* et *tra* servans, tuens, a *trâ* vel *trâi* s. *a*, cf. *tanutra*) 1) familia. Hit. 8. 3. 2) nomen, appellatio. Rag'. 19. 24.

गोत्रभिद् *gôtrabid* m. (e praec. et *bid* findens) cognomen Indri. Rag'. 6. 73.

गोदा *gôdâ* f. (e *gô* et *da* dans in fem.) Gôdâvarî flumen. Rag'. 13. 35.

गोदावरी *gôdâvarî* f. (e praec. et *varî*; fem. τοῦ *vara*) id. Rag'. 13. 33.

गोधा *gôd'â'* f. (r. *gud'* s. *a* in fem.) tegmen scorteum, quod sagittarii in brachio laevo gerunt, ne arcûs nervo laedatur. R. Schl. I. 24. 9.

गोधि *gôd'i* m. (fortasse a r. *gud'* s. *i*) frons. Am.

गोप *gôpá* m. (e *gô* et *pa* servans) 1) bubulcus. 2) dominus, princeps, rex.

गोपाय् *gôpây* (denominativum a praec. s. *y*, v. gr. 520) custodire. N. 18. 8. 22. 25 *).

गोपाल *gôpâlá* (*gô'pâla*) m. (e *gô* et *pâlá* servans, tuens) i. q. *gôpá*.

गोपुच्छ *gôpuččа* m. (e *gô* et *púčča* cauda) simiarum genus. R. Schl. I. 16. 19.

गोपुर *gôpura* n. (r. *gup* s. *ura*) porta (praesertim urbis). A. 10. 3.

गोप्तार् *gôptâ'r* m. (a r. *gup* s. *târ tr*) custos, servator, gubernator. B'. 11. 18. N. 12. 47.

गोमायु *gô'mâyu* m. canis aureus (angl. *jackall*). H. 4. 9. Dr. 6. 7.

गोमुख *gô'muk'a* m. (e *gô* bos et *múk'a* os) musicum instrumentum (Wils. a sort of horn, or trumpet?). B'. 1. 13.

गोरक्ष *gôrakša* m. (e *gô* et *rakša* servans) bubulcus.

गोरोचना *gôrôčanâ* f. (e *gô* et *rôčanâ*, a r. *ruč* splendere, s. *ana* in fem.) pigmentum flavum, splendidum **). Ur. 67. 2 infr. 91. 20.

गोर्द *gôrda* n. cerebrum. Am.

गोलाङ्गुल *gôlâṅgula* m. (e *gô* et *lâṅgula* cauda) i. q. *gôpučča*. Mah. 1. 2628.

*) Forsterus *gôpây* radicibus primitivis adscribit; Wilkinsius, in libro suo, „The Radicals" etc. perperam deducit *gôpâyâmi* a *gup* cl. 1. quod *gôpâmi*, *gôpasi* etc. formare debet.

**) Wils. „A bright yellow pigment prepared from the urine of a cow or vomited in the shape of a scibulae by the animal; it is employed in painting and dying and is of especial virtue in marking the foreheads of the Hindus with the Tilaca or sectarial mark; it is also used in medecine."

गोवर्धन *gôvard'ana* m. (e *gô* et *vard'a*...) quidam prope Mat'uram situs. Rag'. 6. 51.

गोवृष *gôvr̥śá* m. (e *gô* bos et *vr̥'śa* taurus)

गोवृषध्वज *gôvr̥śad'vaǵa* m. (Bah. e praec. vexillum) taurum in vexillo habens, cogno... A. 3. 54.

गोष्ठ् *gôśt'* 1. âtm. (*saṅg'âtê*; ut mihi videtu... nativum a *gôśt'á* vel *gôśt'î* q. v.) collig...

गोष्ठ *gôśt'á* m. n. (a *gô* et *st'a* stans, gr. 1... in fine compositorum quodvis stabulum v... specus. Dr. 4. 9.

गोष्ठी *gôśt'î* f. (a praec. signo fem. *î*) 1) conc... loquium. B'ar. 1. 35.

गोष्पद *gôśpada* n. (e *gô* et *padá*, adjectâ... quam ex genitivi signo explicaverim, mutat... *gôs* vaccae in *ś*, propter antecedens *ô*, v... vaccae vestigium. Mah. 1. 1444.

गौर *gâ'ura* (in dial. vêd. *gâurá*; fem. *-râ* et... tasse a *gô* s. *ra*) flavus. Rag'. 2. 35: *gâura*... Lass. 65. 6: *kanakagâura*. (Huc traxerim... cum *l* pro *r*, ejecto *u* diphthongi *âu*, et attenu... lit. *geltônas* gilvus, *gielê* icterus; russ. Ж... *źiltyĭ*, nostrum *gelb*; de nostro *Gold* v. *g*...

गौरव *gâurava* n. (a *gurú* s. *a*, v. gr. 582... N. 20. 28. Rag'. 14. 18.

गौरी *gâurî* f. (a *gâ'ura* signo fem.) 1) puella... nata. Am.; etiam quaevis puella adhuc libe... struis. 2) cognomen Pârvatiae. Rag'. 2. ... tasse angl. *girl*, quasi *gâurilâ*.)

ग्रथ् *grat'* 1. âtm. (*kâuṭilyê* K.) incurvatum esse.

1. ग्रन्थ् *grant'* 1. âtm. (*kâuṭilyê* K. *gâi*... scribitur *grat'*, gr. 110[a]) id.

2. ग्रन्थ् *grant'* 1. 9. 10. par.: *gránt'âmi*, *g*... gr. 347, *grant'áyâmi*, part. perf. pass...

*) De lat. *aurum* v. *uś*.

gr. 548) jungere, nectere, serere, componere. Ragˊ. 8. 69: *karuṇârṫagraṫitam* (schol. *graṫitam* = *yuktam*); *kusumâir graṫitâm apârṫivâiṅ sragam ... aḣarat*; 16. 43: *ratnagraṫiṅôttarîya*; Maḣ. 1. 82: *taċ ċlôkakuṭam adyâ 'pi graṫitaṅ sudṛḋam munê na bˊêttum śakyatê*. (Fortasse lat. *glut-en* mutato *r* in *l*; *rete* e *grete*?) Cf. *śranṫ*. c. *ut* id. Ragˊ. 2. 8: *latâpratânôdgraṫitâiṅ sa kêśâiṅ*.

ग्रन्थ *granṫa* m. (r. *granṫ* s. *a*) liber, codex. Ḣit. 4. 4.

ग्रन्थन *granṫana* n. (r. *granṫ* s. *ana*) conjunctio, nexus. Lass. 4. 4: *puśpagranṫana*.

ग्रन्थि *granṫi* m. (r. *granṫ* s. *i*) 1) conjunctio, contextus, nexus. Maḣ. 1. 8. 2) nodus, articulus. Bˊar. 3. 17.

ग्रस् *gras* 1. par. âtm. 10. par. *grásâmi*, *grásê*, *grásáyâmi* vorare, glutire, deglutire. Man. 3. 133. N. 4. 9: *grasatê*; 16. 14: *râḣugrastaniśâkara*; Bˊ. 11. 30: *grasamânaṅ samantâl lôkân*; capere. N. 11. 22. 23. (Cf. 3. *gar* [*gṛ*], unde *gras* transposito *ar* in *ra*, et adjecto *s*, sicut e. c. in *dâs*, *bˊâs* a *dâ*, *bˊâ*. E *gras* ortum est *glas* mutato *r* in *l*. Fortasse huc pertinent lat. *gra-men* et nostrum *Gras*, ita ut proprie *pabulum* significent, sicut scr. *gˊâsa* q. v., et *gra-men* mutilatum sit e *gras-men*; gr. γράω.)

ग्रसिष्णु *grasiṡṇú* (fem. -*ṇu*, a r. *gras* s. *snu* inserto *i*, v. gr. 575. 74) vorax. Bˊ. 13. 16.

ग्रह् *graḣ* 1. 10. par. praesertim 9. par. âtm. *gráḣâmi*, *graḣáyâmi*, *gṛḣṇấmi*, *gṛḣṇế*. (Haec radix in iis, quae guṇam non assumunt, formis, syllabam *ra* in *ṛ* corripit et vocalem intermediam *i* in *î* producit, unde part. in *ta*: *gṛḣîtá*, gerundd. *gṛḣîtvấ*, *gṛ́ḣya*, praet. mltf. *ágraḣiśam*; pass. *gṛḣyế*; desid. *gigṛkś**), gr. 102. *d*) 1) capere, sumere, accipere, prehendere, tollere. Bˊag. 2. 22: *vâsâṅsi navâni gṛḣṇâti*; In. 1. 27: *pîtvâ pânîyam têśâm arṫêna gagrâḣa*; Ragˊ. 1. 18: *balim agraḣît*; Man. 5. 157: *na nâmâ 'pi gṛḣṇîyât parasya*; Ragˊ. 5. 59: *astramantraṅ gagrâḣa tasmât*; In. 2. 20: *pâṇâu gṛḣîtvâi 'nam*; N. 1. 19: *têśâm êkaṅ gagrâḣa pakśiṇam*; 20: *patê nipatitê tadâ graḣîśyâmî**) *'ti taṅ râgâ nalam âḣa*. 2) captare. N. 1. 24: *graḣîtuṅ kˊagamâṅs tvaramâṇô 'paċakramê*. 3) percipere, audire. Ragˊ. 11. 15: *gyâninâdam aṫa gṛḣṇatî tayôṅ*. — Caus. facere ut aliquis capiat etc. Ragˊ. 15. 88: *âtôdyaṅ grâḣayâmâsa samatyâgayad âyudˊam*; Ḣit. 7. 21: *nîtividyâṅ grâḣayituṅ śakyantê*. (Primitiva hujus radicis forma est *grabˊ*, unde *graḣ*, relictâ solâ aspiratione litterae *bˊ*; v. gr. comp. 23; forma *grabˊ* servata est in dialecto vêd., quae item syllabam *ra*, ubi grammaticae leges guṇam non postulant, in *ṛ* corripit; in lingua ṡend. haec radix sonat [Zend] *gĕrĕp* ante *t*, [Zend] *geurv* ante vocales, v. gr. comp. 109[b]. 2. Cf. goth. *greipa*, nostrum *greife*, lit. *grĕbju* prehendo, *pagrĕbju* abripio, slav. *grabljuṅ* rapio, cum *l* euphonico; bib. *grabaim* „I devour; I stop, interrupt, disturb"; v. *vigraḣ* pugnare; *gabhaim* „I take, receive, conceive" ejecto *r*; fortasse eodem modo nostrum *gebe*, a rad. *gab*, goth. *giba*, *gaf*, *gêbum*, huc pertinet, ita quidem ut sensu respondeat formae caus. *grabˊáyâmi*. Etiam nostrum *Gabel*, germ. vet. *gabala* furca tanquam instrumentum sumendo inserviens huc traxerim (cf. gr. κρεάγρα). E graecâ linguâ huc retulerim γρῖφος, γρῖπος, rete, ita ut a capiendo sint nominata. Fortasse ἀγρεύω, ἀγρέω dissolvenda sunt in ἀ-γρεύω, ἀ-γρέω, abjectâ radicis consonante finali, ita ut ἀ respondeat praepositioni scr. *â* vel *ava*. Lat. *prehendo*

*) Nonnunquam etiam in formis guṇandis *ṛ* pro *ra* invenitur, ut videtur, propter productam intermediam vocalem; ita in Ḣit. 13. 6 legitur *anugṛḣîtum* pro *anugraḣîtum*; Râm. III. 56. 12 *gṛḣîśyê* pro *graḣîśyê*.

*) Sic legendum pro *graḣiśyâmi*.

e *grehendo* ortum esse possit, mutatâ gutturali in labialem et mediâ in tenuem, sicut in gr. κλέπτω. Adjectum *end* referri potest ad *âna* imperativi *grhâna*, vel, quod ad idem redit, ad *nâ* τοῦ *grhnâ'mi* etc., adjecto *d* post *n*, sicut e. c. in *tendo* = scr. *tan* et nostro *Hund* = *śvan*, *śunás*, κύων, κυνός. Fortasse *gra-tus* sicut nostrum *angenehm* et idem valens *acceptus* ab accipiendo est dictum, abjectâ consonante finali; v. etiam *grah* praef. *anu*. Lat. *rapio* et gr. ἁρπάζω e *grapio*, γραπάζω mutilata esse possent, sicut *nascor* e *gnascor*, *nosco* e *gnosco*, νοῦς e γνοῦς; respiciatur etiam scr. *lab'*, quod fortasse ante linguarum separationem e *grab'* vel *glab'* mutilatum est, quum antiquitas formae *lab'* cognato graeco ΛΑΒ et hib. *lamh* manus confirmetur.)

c. *anu* favere, fortunare, beare, adjuvare, c. acc. pers. et instr. rei. Hit. 17. 6: *mâm mâitryênâ 'nugrhîtum arhasi*; 33. 12: *anêna mitrêṇâ 'haṅ snêhânuvrttyâ 'nugrhîtaṅ*; Rag'. 8. 85: *kuṭumbinîm anugrhṇîśva nivâpadattib'iṅ*; Ur. 75. 8: *anugrhîtô 'ham amunô 'padêśêna*; Râm. I. 11. 13: *anugrhṇantu mâm atra b'avantaṅ śaraṇâgatam.*

c. *upa* tollere. Hit. 45. 12: *avyavasâyinam alasam ... pramadê 'va hi vrdd'apatin nê 'c'aty upagrhîtuṅ lakśmîṅ*; Râm. III. 51. 2: *upagrhya śirô râǵńaṅ.*

c. *ni* 1) deorsum sumere, deorsum tenere. H. 4. 18. 19: *vêgêna prahitam bâhun niǵagrâha hasann iva* | *nigrhya tam* etc. 2) deprimere, supprimere, devincere, cohibere. N. 22. 24: *nigrhyâ "tmanô duṅk'am*; Man. 11. 32: *svênâi 'va vîryêṇa nigrhṇîyâd arîn*; Hit. 72. 10. 67. 13. 3) retinere, inhibere, sustinere, sistere, e. c. equos. N. 20. 4: *nigrhṇîśva ... hayân êtân.*

c. *ni* praef. *vi* id. A. 9. 9: *vinigrhya hayâṅśćâ 'ć'a rat'aṅća mama.*

c. *ni* praef. *sam* jaculari, sagittas conjicere, telis petere. Dr. 7. 21: *rat'ântkaṅ śaravarśând'akâraṅ ćakruṅ krudd'âṅ sarvataṅ sannigrhya*; cf. *pratigrah* et *nigrah.*

c. *pari* 1) amplecti. Sâ. 5. 101: *patim utć'âpayâmâsa bâhub'yâm parigrhya vâi.* 2) accipere. Dr. 4. 14: *padyam parigrhâṇê 'dam âsanaṅća.* 3) inhibere. Lass. 85. 9: *vâgarć'am parigrhya môkśapadavîn d'yâyanti nirmatsarâṅ.*

c. *pra* tollere, levare, sublevare, protendere. H. 4. 17: *bâhum pragrhya ... ab'yadravata ... b'îmasênam*; Dr. 8. 4: *gadâm pragrhyâ 'b'yadravat*; 5. 25. A. 5. 25. 6. 16. 7. 11.

c. *prati* 1) prehendere. In. 2. 19: *saćâi 'nam vrttapînâb'yâm bâhub'yâm pratyagrhṇata* *). Râm. III. 56. 3: *pratiǵagrâha ǵananyâś ćaraṇâu.* 2) accipere. A. 6. 24. N. 25. 4. 18; *vâkyam, vaćanam, âǵńâm pratigrahîtum* sermonem, jussum (alicujus) accipere, excipere. R. Schl. I. 1. 22: *śiśyas tu tasya bruvatô munêr vâkyam anuttamam* | *tać'ê 'ti pratiǵagrâha*; 11. 18: *tać'ê 'tića nrpasyâ "ǵńâm mantriṇaṅ pratigrhya tê.* 3) recipere, excipere (hospitio). N. 21. 20: *tam b'îmaṅ pratiǵagrâha pûǵayâ parayâ.* — *astrâiṅ pratigrahîtum* sagittis petere. A. 10. 28. — Caus. facere ut aliquis capiat. In. 3. 2: *pâdyam âćamanîyaṅća pratigrâhya nrpâtmaǵam.*

c. *vi* 1) capere, prehendere. A. 9. 8: *antarb'âmigatâśćâ 'nyê hayânâm ćaraṇâny at'a* | *vyagrhṇan.* 2) pugnare c. aliquo. Hit. 67. 13: *kat'am anêna balavatâ sârdd'am b'avân vigrahîtuṅ samarć'aṅ*; 118. 9: *êtâiṅ sand'in na kurvîta*

*) Notetur forma *pratyagrhṇata* pro *pratyagrhṇîta*, correpto charactere *nâ* ante terminationem gravem in *na* pro *nî*, in analogia linguae graecae, ubi e. c. ἐδάμνατο opponitur formae activae ἐδάμνη, v. gr. comp. 485.

vigṛhṇîyât tu kêvalam; A. 10. 29: tatô śara-ǵâlêna ... vyagṛhṇan*) saha dâitêyâis; v. vigraha. — Caus. impugnandum curare. Hit. 116. 22.

— sam 1) capere, sumere, prehendere. Su. 4. 17: gadê Bîmê sañgṛhṇîtâm ub'âu tadâ (omisso augmento). 2) colligere, continere (zusammennehmen, e. c. vestem). Dr. 3. 1: sañgṛhṇatî kâuśikam uttarîyam. 3) flectere, moderari, regere (currum, equos). A. 1. 2: sa (indravâhaü) ... mâtalisañgṛhîtaü; 8. 19: vṛtrasya vadê sañgṛhîtâ hayâ mama; 29: susañgṛhîtâir harib'iü.

ग्रह gráha m. (r. grah s. a) 1) actio prehendendi. Rag'. 10. 48. 2) solis et lunae eclipsis (v. râhú). 3) cognomen Râhûs. Rag'. 12. 28. 4) planeta. Su. 2. 25. N. 13. 24.

ग्रहण gráhaṇa n. (r. grah s. ana, v. euph. r. 94*)) actio capiendi, prehendendi. In. 2. 25; nâmagrahaṇa nominis pronunciatio. Rag'. 7. 38.

ग्राम grá'ma m. (ut mihi videtur, e grâhma, ejecto h, a r. grah s. ma, cf. gṛhá) 1) pagus, vicus. H. 1. 39. 2) turba. N. 4. 10. B'. 6. 24. B'ar. 3. 23. (Fortasse lit. kiêma-s vicus, ejecto r et mutatâ mediâ in tenuem; hib. gramaisg „the mub", gramasgar „a flock, company".)

ग्रामिन् grâmín m. (a praec. s. in) vicanus. N. 13. 48.

ग्रामीण grá'mîṇa adj. (a grá'ma s. îna) rusticus. B'ar. 1. 89.

ग्राम्य grâmyá (a grá'ma vicus, s. ya) cicur, mansuetus. N. 13. 8.

ग्रावन् grâvan m. lapis, saxum, rupes. B'ar. 3. 29. 79. Hit. 43. 11. (Lit. riêwa rupes, abjecto g, hib. creag id. mutato v in g, v. gr. comp. 19.)

ग्राह grâhá m. (r. grah s. a) 1) prehensio. 2) ut videtur, serpens aquaticus (Wils.: a shark; according to some, the gangetic alligator, according to others, the water elephant, the hippopotamus? Am. 3 any large fish or marine animal). N. 11. 21. 22. 23. cf. N. 11. 27.

*) De formâ vyagṛhṇam pro vyagṛhṇâm v. gr. 293.

ग्राहिन् grâhín (r. grah s. in) sumens, prehendens, tenens, in fine compp. B'ar. 3. 67.

ग्रीवा grîvá' f. (ut videtur, e gîrvâ, quod ipsum e garvâ sive gârvâ, a r. 3. gar [gṛ] s. vâ) collum, cervix. (Lit. galwà caput, mutato r in l, v. 3. gar [gṛ]; russ. glavà et golovà id.)

ग्रीष्म grîśmá adj. calidus, fervidus. Subst. m. 1) calor, aestas. 2) fervidum anni tempus. Rag'. 16. 54. Lass. 50. 7. (Hib. gris ignis, griosgaim „I fry, broil", griosach „burning embers"; lit. karś-tas calidus, karś-tis calor, karśty-mêtis fervidum anni tempus.) Cf. śriś urere.

ग्रुच् gruć 1. par. (ćâuryê) furari; cf. gluć, glah, grah.

ग्रैव grâivá n. (a grîvá' s. a) collare, catena collaris, praesertim elephantorum. Rag'. 4. 48: kariṇâñ grâivam, v. sq.

ग्रैवेय grá'ivêya n. (a grîvá' s. êya) id. Rag'. 4. 75: mâtañgagrâivêya; R. Schl. I. 53. 17: hiraṇyakakśagrâivêyân ... dadâmi kuńǵarâṇân tê sahasrâṇi ćaturdaśa.

ग्लस् glas 1. âtm. i. q. gras.

ग्लह् glah 1. âtm. i. q. grah, unde ortum est mutato r in l. (Hib. glacaim „I accept, receive, take, seize, feel, apprehend".)

ग्लह gláha m. (r. glah s. a) ludus talarius. Mah. 2. 1968.

ग्लान glâna v. glâi.

ग्लानि glá'ni f. (a r. glâi s. ni pro ti, gr. 575. 48) 1) fatigatio, lassitudo, languor. Sâ. 5. 27. B'. 4. 7. 2) tristitia. B'ar. 1. 45: mudańća glânińća kat'ayati pat'iśu.

ग्लास्नु glâsnú (r. glâi s. snu, fem. snu) fessus, defessus, lassus, fatigatus. Am. (Cf. lat. lassus, quod fortasse e glassus, sicut natus e gnatus; glassus vero per assimilationem ortum esse potest e glasnus, quod sanscrite glasnas sonaret.)

1. ग्लुच् gluć 1. par. i. q. gruć.

2. ग्लुच् gluć 1. par. (gatâu) ire, v. sq.

ग्लुञ्च् gluńć 1. par. id.

ग्लेप् glêp 1. âtm. (dâinyê K. dâinyê gatyâń ćâlê V.) miserum esse; ire, se movere; cf. gêp, glâi.

ग्लेव् glêv 1. âtm. (sêvanê) colere, venerari; cf. gêv, kêv, k'êv, sêv.

ग्लेष् glêś 1. âtm. i. q. gêś et gavêś q. v.

ग्लै glâi 1. par. (part. perf. pass. glânâ, gr. 543) 1) fatigare, defatigare. 2) contristare, dolore afficere. Pass. glâyê. Sâ. 3. 23: sâvitryâ glâyamânâyâs tiśṭ'antyâśća divâniśam. — Caus. glâpáyâmi et glapáyâmi (gr. 466. 467) facere ut aliquis defatigetur, contristetur. Rag'. 16. 38: nidâg'aglapitâm ivô 'rvîm. (Vid. glâni, glâsnú et cf. lat. lâbor quod a fatigatione nominatum esse potest et formâ cum caus. glâpáyâmi convenit, mutatâ tenui in mediam et abjectâ initiali gutturali, sicut in lassus, si hoc cum scr. glâsnú q. v. cohaeret.)

c. pari i. q. simpl. pariglâna languore confectus, exhaustus. N. 11. 25: śrântasya tê kśud'ârtasya pariglânasya.

c. pari praef. ab'i id. Mah. 1. 4489: kśuććramâb'ipariglâna.

ग्लौ glâu m. luna.

घ g'.

घंष् g'ańś 1. âtm. (kśarê, scribitur g'aś) stillare, effundere.

घंस् g'ańs 1. âtm. (kśaraṇê, scribitur g'as, gr. 110[a]) id.

घग्घ् g'agg' 1. par. (hasanê) ridere; cf. idem valentes formas gagg', kak', kakk', k'akk', kakk et lat. cachinnari, gr. καχάζω, καγχάζω, goth. hlaha, v. k'akk'.

घट् g'aṭ 1. âtm. (ćêśṭâyâm K. ćêśṭê V.) 1) ire, pervenire. Lass. 18. 8: yadi mama hastê pustakî 'yań g'aṭati (g'aṭatê?) tadâ 'han tâm priyâń ǵîvâpayâmi; c. ablat. exire. Lass. 36. 7: têna hastâd g'aṭitô raťô darśitaĥ. 2) conjungere, conglutinare. Ur. 49. 9 infr.: vaǵralêpag'aṭitam iva mê hastayugalan na samart'â 'ham apanêtum. 3) facere, conficere. Ćaur. 22: snêhâikapâtrag'aṭitâm avantîaputrîm (schol. editionis Serampur. g'aṭitâm explicat per nirmitâm).

c. ut 10. par. (udg'âṭayâmi) 1) aperire. B'ar. 1. 62: nirayanagaradvâram udg'âṭayantî; Mah. 1. 4504: udg'âṭanîyâny êtâni kuṇḍâni; Up. 78: sadasy udg'âṭitâ tatra mańǵuśâ. 2) erigere, levare, sublevare (v. udg'âṭin et apud Wils. udg'âṭana, udg'âṭita. udg'âṭin fortasse non ab udg'aṭ sed a substantivo udg'âṭa elevatio descendit). Hit. 109. 11: kâryam udg'âṭitam.

c. vi 1. âtm. dissolvi, perire. Hit. 109. 11: kâryam udg'âṭitań kvâ 'pi mad'yê vig'aṭatê yataĥ (ed. Ser. kâryań sug'aṭitań kvâ 'pi dâivayôgâd vinaśyati). Mṛ. 66. 4 infr.: ćârudattasya vib'avê vig'aṭitê.

c. sam excitare. Râm. III. 55. 26: b'êrîmṛdâńgavîṇânâń kôṇasańg'aṭitaĥ ... śabdaĥ; v. g'aṭṭ praef. vi.

घट g'aṭa m. (ut videtur, a r. g'aṭ s. a) magna hydria fictilis.

घटन g'âṭana n. (r. g'aṭ s. ana) junctio, conjunctio. Ur. 27. 9.

घटना g'aṭanâ f. (r. g'aṭ s. ana in fem.) caterva elephantorum bellicorum. Am.

घट्ट् g'aṭṭ 1. âtm. 10. par. (ćalanê K. ćâlê V.) movere, commovere, vîṇâm vig'aṭṭitum lyram pulsare. Mṛ. 20. 3. Cf. g'aṭ.

c. *vi* 1) movere, commovere. B'ar. 3. 36: *vâyuvig'attitâb'rapatalt.* 2) aperire. Mah. 2. 1674: *dvâram ... vig'attayan karâb'yâm.*

c. *sam* terere, conterere, fricare. Rag'. 6. 73: *sañg'attayann añgadam añgadêna* (schol. *g'arśayan*).

घट्टन *g'attana* n. (r. *g'att* s. *ana*) tactio, ictus. Rag'. 11. 71: *suptasarpa iva dandag'attanâd rôśitô 'smi* (schol. *sanyôgât*); v. *g'âta*.

घण् *g'an* 8. par. (*dîptâu*) fulgere; cf. *g'ant*, *kan*.

घण्ट् *g'ant* 10. par. (*b'âśârtê* K. *dyutâu* V.; scribitur *g'at*, gr. 110*)) loqui, splendere; v. *g'an*.

घण्टा *g'antâ* f. (r. *g'ant* s. *â*) tintinnabulum. A. 2. 3.

घन *g'ana* (ut videtur, a *han* s. *a*, mutato *h* in *g'*, v. gr. 324) 1) crassus, pinguis, turgidus. Lass. 6. 8: *g'anâir vrkśâiń*; Ćaur. 15: *g'anôrudêśê*; Gîta-G. 10. 6: *g'anag'ag'anamandalê.* 2) impervius, impenetrabilis. Rag'. 8. 90: *vaćań ... alabd'apadań hrdi śôkag'anê pratiyâtam* (schol. *nividê*); 11. 18: *ćakâra vivarań śilâg'anê tâdakôrasi sa râmasâyakań* (schol. *nividê*). 3) subst. m. nubes. Râm. I. 29. 14.

घम्ब् *g'amb* 1. par. (*gatâu*) ire; cf. idem valentes radices *gam*, *k'amb*, *ćamb*, *bamb*, *g'arb*, *garb*, *ćarb*.

1. घृ घृ *g'ar g'r* 1. âtm. (*sêkê* V.) conspergere, humectare.

2. घृ घृ *g'ar g'r* 3. par. *g'ig'armi* (*kśaranadîptyôń* K. *b'âsi sêkê* V.) stillare, effundere conspergere, humectare; splendere; v. *g'armá*.

3. घृ घृ *g'ar g'r* 10. par. *g'ârâyâmi* (*kśaranadîptyôń* K. *sêkê ćâdanê* V.) stillare, effundere, conspergere, humectare; splendere; tegere. (Cf. slav. *gor-ju-ń* ardeo, gr. comp. 504.)

c. *â* praef. *vi* conspergere, humectare. Mr. 121. 3 infr.: *vyâg'âritan tâilag'rtâiń.*

घृण् घृण् *g'arn g'rn* 8. par. âtm. *g'rnômi*, *g'rnvê* (*dîptâu*) splendere, v. *g'rni* et cf. *g'armá*.

घृण् घृण् *g'arn g'rn* 1. âtm. *g'rnnê* (*grahanê*; scribitur *g'arn g'rn*, gr. 110*)) capere, prehendere; cf. *grah*, *grhnâmi*.

घर्ब् *g'arb* 1. par. (*gatâu*) ire, v. *g'amb*.

घर्म *g'armá* m. (secundum Wils. a r. *g'ar g'r* s. *ma*, ita ut *g'armá* proprie significet „sudore conspergens"; cf. *g'arn g'rn*) 1) calor, aestus. 2) fervidum anni tempus, aestas. Rag'. 16. 43. 3) sudor. (Send. [Avestan script] *garĕma* calor; hib. *garaim* „I warm, heat", *garamhuil* „warm, snug"; nostrum *warm*, goth. *varmja* calefacio, abjectâ initiali gutturali, cui *v* se adjunxerat, sicut saepe; v. *krmi*; russ. горю *gorju* uro, жар *śar* aestus; gr. θέρω, θερμός, θέρμη, mutato aspiratae organo; huc etiam traxerim lat. *ferveo*, cujus *v* ex *m* ortum esse videtur; quod ad *f* pro θ attinet, eandem hic habemus rationem, quam in *fumus* contra scr. *d'ûmá*, gr. θύω; osset. *garm-kanin* calefacere.)

घृष् घृष् *g'arś g'rś* 1. par. fricare, terere, conterere. Ćaur. 12: *kanakakundalag'rśtaganda*; Mr. 140. 9 infr.: *g'rśyantê vâidûryâń*; 7 infr.: *g'rśyatê ćandanarasań.*

c. *ut* id. Rag'. 17. 28: *ćûdâmanib'ir udg'rśtapâdapîta.*

c. *sam* 1) i. q. simpl. *sañg'rśyat* contritus (v. gr. 532) Mah. 1. 1134: *sañg'rśyantań parasparam nyapatan ... parvatâgrân mahâdrumâń.* 2) certare, aemulari. Rag'. 19. 36: *prayôktrb'iń sañg'ag'arśa saha* (schol. *sañg'arśań parâb'ib'avêśâ.*)

घस् *g'as* 1. par. edere. (Ex hac radice ortum esse censeo *g'akś*, quod correptum est e *g'ag'as*, expulso *a*, v. gr. 321; cf. lat. *vescor*, quod explicaverim e *guescor*, abjectâ gutturali, sicut in *vivo* e *guivo*, *vermis* e *quermis*, v. *krmi*; gr. γασ-τήρ; huc etiam traxerim nostrum *Gast*, goth. *gasts*, th. *gas-ti*; lat. *hos-tis*, *hos-pes*, *hos-pit-is*, tanquam is qui edere vel cibum petit, qui esum it; Pott. I. 278 apte confert *gâ-nea*, e *gas-nea*; lit. *gas-padà* hospitium, tanquam locus edendi, v. *padá*; *gailùs* libidinosus.)

घसि *g'así* m. (r. *g'as* s. *i*) cibus. Hêm.

घस्मर *g'asmará* (r. *g'as* s. *mara*) edax, vorax.

घाटा *g'âṭâ* f. (r. *g'aṭ* conjungere, s. *â*) cervix. Am. (Etiam lat. *cervix* a conjungendo nominatum esse videtur, ita ut in *cer-vix* dissolvendum sit, cujus pars prior cohaeret cum scr. *śiras* caput, et posterior cum *vincio*; v. *kand'ara* et *śirôd'i* cervix.)

घात *g'âta* m. (a *g'âtay* s. *a*) eversio, vastatio, excidium. A. 10. 70.

घातय् *g'âtay* forma caus. r. *han*, gr. 471. 4.

घातिन् *g'âtín* m. (a praec. s. *in*) occisor, in fine compp. N. 12. 33.

घास *g'âsá* m. (r. *g'as* s. *a*) gramen. Am. (Germ. vet. *wisa* pratum, nostrum *Wiese*, v. *krmi* et Graff I. 1077.)

घि *g'i* v. *hi*, gr. 402. 481.

घिण्ण् *g'iṇṇ* 1. âtm. (*grahaṇê*; a grammaticis scribitur *g'iṇ*, v. gr. 110*)) capere, prehendere; cf. *g'uṇṇ* et *g'arṇṇ* *g'rṇṇ*.

घु *g'u* 1. âtm. (*śabdê* K. *d'vanâu* V.) sonare, cf. *gu*, *ku*, *k'u*.

1. घुट् *g'uṭ* 1. âtm. (*parivartanê* K. *parivartê* V.) redire.

2. घुट् *g'uṭ* 6. par. (*pratig'âtê* K. *pratihatâu* V.) repellere, repulsare, arcere.

घुटिका *g'uṭikâ* f. (r. *g'uṭ* s. *ikâ*) talus (pedis). Am.

घुड् *g'uḍ* 6. par. (*vyâg'âtê*) impedire. Cf. 2. *g'uṭ*.

1. घुण्ण् *g'uṇṇ* 6. par. 1. âtm. (*b'ramaṇê*) currere, vagare, circumerrare.

2. घुण्ण् *g'uṇṇ* 1. âtm. (*grahaṇê*; a grammaticis scribitur *g'uṇ*, v. gr. 110*)) capere, prehendere; cf. *g'iṇṇ*.

1. घुर् *g'ur* 6. par. (*b'îmârtiśabdê* K. *d'vanâu b'îmârt'ê* V.) prae timore, terrore clamare. (Goth. *gaurs* tristis, *gaurida* tristitia; v. *g'ôrá*.)

2. घुर् *g'ur* 4. âtm. *g'ûryê* (*hinsâgyânyôh*) laedere, occidere; senescere; scribitur etiam *g'ûr*, cf. *gûr*.

घुष् *g'uś* 1. 10. par. proclamare, pronuntiare. N. 9. 8: *g'ôśayâmâsa vâi purê*; Rag'. 9. 10: *gayam ag'ôśayad asya ... ćamûh*. (Cf. *g'u*; hib. „the grating noise made by the turning of a w[…] hinge that wants grease or oil"; *gioscanach* „g[…] grating"; *gusgar* „roaring, making lamentation[…]

c. *ut* clamare, clamitare. *udg'uśṭa* n. clamor, s[…] Mr. 85. 10 infr.: *atrâ 'ntarê udg'uśṭah g*[…] R. Schl. I. 73. 36: *tûryôdg'uśṭa*.

c. *ut* praef. *pra* sonare, personare. N. 12. 113: *nîm prôdg'uśṭâh krâuńćakurarâih*.

c. *upa* id. Dr. 6. 2: *mahâvanan tad vihe*[…] *g'uśṭam*.

c. *pari* praef. *sam* circumsonare. N. 12. 6: *nik*[…] *parisańg'uśṭân*.

घुंष् *g'uńś* 1. âtm. (*d'ûśê*; scribitur *g'uś*) sple[…] pulchrum reddere.

घूर्ण् *g'ûrṇ* 6. âtm. 1) commoveri, vacillare. M.: *s*[…] *tasmin mahôdad'âu g'ûrṇatê ćapa*[…] *strî*. 2) flare, spirare. A. 6. 6: *vâyuśća g'*[…] *b'îmah*. (Huc trahi posset lat. *volvo*, quod i[…] hujus libri editione p. 206 cum *var vr* tege[…] tulimus, ad quod sensu *in-volvo* quadrat. Si a[…] *g'ûrṇ* pertinet, mutilatum est e *guolvo*, mutat[…] Conferatur etiam goth. *valvja* volvo, nostrum *Welle*, germ. vet. *wella* unda, fluctus, lit. *wi*[…] quod formâ propius ad *g'ûrṇ* accedit; v. tamen

c. *â* id. Dêv. 12. 26: *âg'ûrṇitô vâtêna*. -[…] praef. *vi* id. H. 1. 10: *ûruvêgasamtrita*[…] *nam vyâg'ûrṇitam ivâ 'b'avat*.

c. *vi* par. se volutare. R. III. 48. 79: *vig'ûrṇa*[…] *ćêśṭasya vêpamânasya b'ûtalê*; ed. Schl. I[…] *vićêtanam vig'ûrṇantaṅ śitêśubalapîḍ*[…]

घूर्ण *g'ûrṇa* (r. *g'ûrṇ* s. *a*) se movens, se volvens[…] 45: *g'ûrṇanêtra*.

घृणा *g'rṇâ'* f. miseratio, misericordia. Rag'. 9. 81. 11. 17.

घृणि *g'rṇi* m. (r. *g'arṇ* *g'rṇ* s. *i*) radius.

घृणिन् *g'rṇín* (a *g'rṇâ'* s. *in*) misericors. Dr. 9.

घृत *g'rtá* n. (r. *g'ar g'r* s. *ta*) butyrum liquefactum. B'ar. 1. 65. 3. 97.

घृताची *g'rtá'ćí* f. (e *g'rtá* et *aćí* a r. *anć* s. *a*, in fem.) n. pr. Apsarasis. In. 2. 29.

घृष्टि *g'rṣṭi* (r. *g'arṣ g'rṣ* s. *ti*) fem. 1) frictio, tritus. 2) aemulatio, certatio. — masc. porcus, sus.

घोटक *g'óṭaka* m. equus. Am.

घोणा *g'óṇá* f. (ut videtur, a r. *g'rá* s. *aná*, ejecto *r* et mutato *á* in *ó*, sicut in *sóḍ'um*, *ṣóḍaṣa*, v. gr. 429. 40 et cf. prâcr. *g'áṇa* pro scr. *g'ráṇa*) nasus. Dr. 7. 7.

घोणिन् *g'óṇin* (a praec. s. *in*) porcus, sus. Am.

घोर *g'órá* (r. *g'ur* s. *a*) terribilis, terrificus, atrox. In. 5. 62. Ḥ. 1. 17. Br. 1. 3. (Goth. *gaurs*, th. *gaura*, tristis, nisi pertinet ad *g'ard' g'rd'*; hib. *gorg* „fierce, cruel".)

घोरदर्शन *g'óradarśana* (Bah. e praec. et *darśana* n. visus, conspectus) terribilem speciem habens, terribilis visu. Ḥ. 2. 5.

घोष *g'óṣa* m. (r. *g'uṣ* s. *a*) 1) proclamatio, pronuntiatio. Mah. 1. 5333: *suk'apuṇyâhag'óṣa*. 2) sonus, strepitus. N. 2. 11. 19. 25. 21. 2. Dr. 6. 7. 3) pastoralis sedes. N. 17. 49.

घोषणा *g'óṣaṇá* f. (r. *g'uṣ* s. *ana* in fem.) proclâmatio. Am.; Rag'. 12. 72: *ǵayag'óṣaṇa*.

घ्न *g'na* (f. *g'ní*, r. *han* s. *a*, v. gr. 575. 1) occidens, in fine compp. N. 12. 18. 13. 28.

घ्रा *g'rá* 1. par. *ǵíg'rámi* (proprie cl. 3 correpto *á* in *a*, et in syllabâ redupl. attenuato *a* in *i*, ob duas sequentes consonantes, sicut in *tiṣṭ'ámi* pro *taṣt'ámi*, a r. *ṣt'á*) odorari. Râm. I. 12. 42: *d'úmagand'aṅ ǵig'rati*; Hit.: *ǵig'rann api b'uǵaṅgamó hanti*. (Pottius ingeniose confert lat. *fra-gra-re*, ita ut *fra* sit syllaba reduplicativa pro *ghra*; hib. *gros* „a snout", nisi hoc pertinet ad *gras*; fortasse nostrum *riechen*, cujus radix est *ruch*, germ. vet. *riuhu*, *rouh*, *ruhumês*, litteris transpositis ortum est e *HRU*, attenuato *á* in *u*; huc etiam traxerim lit. *kwépju* oleo, *kwápas* odor, quae conveniunt cum formâ caus. *g'rápáyámi*, cum *k* pro *g* et *w* pro *r*. Pottius apte confert gr. ἄρωμα, ita ut ad *ág'rá* pertineat, ejectâ gutturali, sicut in ῥίς, ῥῖν-ός, quod cum *g'ráṇá* convenit.)

c. *ava* 1) id. Man. 3. 218: *avaǵig'rêćća tân piṇḍân*. 2) osculari. R. Schl. II. 20. 20: *avag'rátaśća múrd'ani*.

c. *á* id. Ḥ. 2. 8: *ág'ráya mánuṣaṅ gand'am*.

c. *á* praef. *upa* osculari. In. 2. 21: *múrdd'nićái 'nam upág'ráya*.

घ्राण *g'ráṇá* n. (r. *g'rá* s. *ana*) 1) odoratus, odoratio. 2) nasus. Ḥ. 2. 12. (Gr. ῥῖν, abjectâ gutturali, attenuato *á* in *í*.)

ङ *ñ*.

ङु *ñu* 1. âtm. (*d'vandu*) sonare.

च *ć*.

च् *ć*. Haec littera orta est e *k*, et in comparandis linguis cognatis non aliter accipienda est, ac si *k* in ejus loco inveniretur; v. gr. comp. 14.

च *ća* partic. enclit. (a stirpe interr. *ka*, mutato *k* in *ć*, v. gr. comp. 401) 1) et, que, saepissime; repetitum: et - et, tum - quum. N. 24. 50. 26. 5. 2) enim. N. 10. 14. 3) si. Dr. 9. 10. 4) tamen. N. 21. 32. 5) vero, autem. N. 23. 28. Hit. 43. 10. 6) expletive sive ad vim orationis augendam. Ḥ. 1. 26. Br. 3. 20. 22. — Cum sequente *api* 1) et etiam. Ḥ. 2. 24. 2) vero, autem.

Dr. 8. 52. Br. 2. 26. — Cum sequente *êva* 1) et etiam. Br. 2. 26; repetitum et - et, tum - quum. Br. 2. 25. 2) vero. H. 4. 33. (Lat. *que*, *pe* in *quip-pe*, *nem-pe*, gr. κε, τε [gr. comp. 401]; goth. *uh*, *h*, e. c. *quêthunuh* dixeruntque, *hvaṣuh* quisque, *nih* neque [Grimm III. 23]; slav. же *ẓe*, gr. comp. 403.)

चक् *ćak* 1. par. âtm. terrere. *ćakitá* territus, timens. B'ar. 3. 10: *maraṇôpâyaćakita*; Rag'. 10. 74: *pâulastyaćakitêśvara* (secundum K. *dîptâu* lucere); v. *ćakk*.

चक्क् *ćakk* 10. par. (*vyasanê* K. *ártâu* V.) dolore afficere, vexare; v. *ćak*, *ćikk*, *ćukk*.

चकास् *ćakâs* 2. par. (*dîptâu*) splendere; v. *kâs*, unde reduplicatione oritur *ćakâs*.

चकोर *ćákôra* m. (ut videtur, a r. *kur* sonare, cum syllabâ redupl. s. *a*, sic etiam Lass.; cf. *kurara*) perdix rufa. Lass. 52. 20. (Lit. *kurrapkà* perdix.)

चक्र *ćakrá* m. (ut videtur, forma redupl. a r. *kram* se movere, abjecto *m*; secundum V. a r. *kar kṛ*) 1) rota. A. 9. 8. 2) orbis, circulus. Lass. 63. 8. 3) discus, telum missile circulare. In. I. 5. 4) regio, provincia. 5) exercitus. (Ut videtur, gr. κύκλος pro κύκρος, attenuato α in υ.)

चक्रधर *ćakrad'ará* m. (e praec. et *d'ara* tenens) cognomen Viśṇûs. Rag'. 16. 55.

चक्रपाणि *ćakrapâṇi* m. (e *ćakrá* et *pâṇi* manus) id. Am.

चक्रवर्तिन् *ćakravartin* m. (e *ćakrá* et *vartin*) rex supremus, terrae dominus. Am.

चक्रवाक *ćakravâká* m. (e *ćakrá* et *vâka* sermo) anseris genus. Wils. „the ruddy goose or Brahmani goose, Anas casarea". N. 12. 113.

चक्रवाल *ćakravâla* m. (e *ćakrá* et *vâla*, a r. *val* circumdare) horizon. Am.

चक्रिन् *ćakrín* m. (a *ćakrá* s. *in*) disco praeditus. B'. 11. 17.

चक्ष् *ćakś* 2. âtm. (v. gr. 326) dicere, loqui, n indicare. (Hanc radicem equidem ad *kâs* spl reduxerim, ejecto *a*, sicut *gakś* e *g'as* explic Quod ad significationem attinet, respiciatur, g φημί origine idem esse ac sanscritum *b'â'mi* spl

c. *â* id. H. 4. 28: *âćakśva mân tat sarvam*; 31: *sarvam êtat...âćaćakśê 'syá*; 16. 39: *â damayantyâñ*; Dr. 2. 5: *âćakśva band' patiñ kulaṅća*.

c. *â* praef. *prati* repudiare. Man. Schol. 4. 2 *nirṇudêt* explicatur per *pratyâćakśîta*.

c. *â* praef. *sam* i. q. *âćakś*. Dr. 4. 5: *tâñ s ćakśva yadi syâć ćâivya mânuśî*.

c. *pari* nominare. Man. 2. 171: *vêdapradânâd yam pitaram parićakśatê*; B'. 17. 13. 17.

c. *pra* 1) dicere, profiteri, declarare. Rag'. 8. 85: *ǵanâśru ... dahati prêtam iti praćak* 2) nominare. Man. 2. 17: *tan dêvanirmita śam brahmâvartam praćakśatê*.

c. *vi* dicere. Yag'urv. Carey 904: *yê nas tad ćakśirê*.

चक्षुष्मत् *ćákśuśmant* (a *ćakśus* s. *mant* m cuph. r. 101*)) oculos, i. e. oculorum usum b videns. Sâ. 7. 8.

चक्षुष्मत्ता *ćakśuśmáttâ* f. (a praec. s. *tâ*) (abst praecedentis) visus, videndi facultas. Rag'. 4. 13.

चक्षुष्य *ćakśuśya* (a *ćakśus* s. *ya*) speciosus, p amoenus. (Hib. *cais* „agreeable, pleasant", v. *ćâ*

चक्षुस् *ćákśus* n. (r. *ćakś* s. *us*) oculus. In. 4. 1. (Hib. *cais* oculus, abjectâ penultimâ gutturali *ćakś*, quâ in re cum anomalis formis ut *ćáśṭ* convenit, gr. 326.)

चघ् *ćag'* 5. par. (*g'âtanê*) pulsare, ferire, dere.

चङ्कुर *ćaṅkurá* m. n. (ut mihi videtur, a forma siva r. *ćar* i. e. a *ćaṅćur*, servatâ primitivâ gutturali) currus. (Cf. *currus* et v. *ćar*.)

चञ्च् *ćańć* 1. par. vacillare, tremere. Lass. 4. 20: *ćańćaććitâgnitaḍita*; Gita-G. 4. 8: *rôditi ćańćati.* (Cf. *ćar* et *ćal*, quorum intensiva sonant *ćańćur*, *ćańćal*, unde *ćańć* explicaverim abjecto *ur* vel *al*; hib. *ceangtha* „they go, travel", *ceangastair* „walking, pacing"; fortasse lat. *cunctari*, a lento progressu dictum.)

चञ्चत्क *ćáńćatka* (a *ćańćat* part. praes. radicis *ćańć* s. *ka*) se movens, tremens.

चञ्चल् *ćańćal* intens. radicis *ćal*, gr. 506. (Vid. sq. et cf. gall. *chanceler.*)

चञ्चल *ćańćala* (a praec. *s. a*) se movens, vacillans, mobilis. B^c. 6. 26. 34. Rag^c. 9. 51. R. Schl. I. 44. 23.

चञ्चलत्व *ćańćalatvá* n. (a praec. *s. tva*) mobilitas. B^c. 6. 33.

चञ्चु *ćańću* f. (ut mihi videtur, a *ćańćam*, intens. radicis *ćam* edere, abjecto *m*) rostrum. Ćaur. 8. (Hib. *caoinse* „the face".)

चञ्चू *ćańćû* f. id.

चट् *ćaṭ* 1. 10. par. (*ćáṭâmi*, *ćâṭáyâmi*) findere, rumpere, frangere. (Cf. idem valens *paṭ*, ratione habitâ gutturalium et, quod ad idem redit, palatalium cum labialibus frequentissimae permutationis; cf. etiam *ćuṭ*, *ćuṇṭ*, *ćaṇ*.)

c. *uṭ* 10. par. id. B^c ar. 4. 1: *môhatimiraprâgb^câram uććâṭayan* (schol. *dûrîkurvan*).

चटक *ćaṭaka* m. (r. *ćaṭ s. aka*) passer. Am.; cf. *ćâṭaka*.

चटुल *ćaṭulá* se movens, tremens. Rag^c. 9. 58: *ćaṭulâiń ... nêtrâiń.*

1. चण् *ćaṇ* 1. par. (*śabdê*) sonare. (Cf. *ćan*, *kaṇ*, *kuṇ*, *kvaṇ*, *svan*.)

2. चण् *ćaṇ* 1. par. (*hiṅsâgatyôń dânê*) laedere, ferire, abscindere *), ire; cf. *ćuṇ*, *ćaṭ*, *ćuṭ*.

चण्ड् *ćaṇḍ* 1. 10. âtm. *ćáṇḍê*, *ćaṇḍáyê* (*kôpê* K. *rôśê* V.; scribunt *ćaḍ*, gr. 110*)) irasci; cf. *ćand*.

*) Vocem *dâna* non a *dâ* dare sed a *dô* abscindere derivandam esse censeo.

चण्ड *ćaṇḍá* (r. *ćaṇḍ s. a*, fem. *ćaṇḍâ* et *ćaṇḍî'*) 1) iratus, iracundus. Rag^c. 2. 49; 12. 5: *ćaṇḍî*; Ur. 75. 18: *ćaṇḍî*. B^c ar. 2. 47. Dêv. 8. 37. 2) n. ira. (Huc referri posset goth. *hata* odi, angl. *I hate*, nostrum *hasse*, mutatâ secundum generalem legem tenui in aspiratam et mediâ in tenuem, gr. comp. 87; lat. *odi*, si huc pertinet, initialem gutturalem perdidit, sicut *amo* e *camo*, v. *kam*.)

चाण्डाल *ćâṇḍâla* m. Ćaṇḍâlus, homo abjectissimae conditionis, ad nullum quatuor legitimorum ordinum pertinens, natus Sûdriço patre et Brahmanicâ matre.

चण्डी *ćaṇḍî'* f. (a *ćaṇḍá* signo fem. *î*) 1) irata; v. *ćaṇḍá*. 2) cognomen Durgae.

चत् *ćat* 1. par. (*yâćanê* K. *yâćê* V.) poscere, petere, orare, supplicare. (Gr. χατέω, χατίζω, mutatâ tenui in aspiratam; cf. *ćad*.)

चतसृ *ćatasár* -*sṛ'* v. *ćatúr*, gr. 230.

चतुःशाला *ćatuńśâlâ* f. (e *ćatúr* et *śâ'lâ*) locus quadratus quatuor domibus inclusus. Am., v. *ćatvará*.

1. चतुर् *ćatúr* v. *ćatvâ'r*.

2. चतुर् *ćatúr* adv. (pro *ćaturs* [v. gr. 238], unde per metathesin ṣend. 𐬗𐬀𐬚𐬭𐬎𐬱 *ćat^crus*) quater. (Lat. *quater*.)

चतुर *ćaturá* 1) aptus, idoneus; dexter, versutus, callidus. Lass. 20. 17. Rag^c. 9. 47. 68. 18. 14. Ur. 48. 11. 2) pulcher. Rag^c. 8. 94.

चतुर्थ *ćatur^ctá* (a *ćatúr s. t^ca* pro *t^cama* vel *tama*, v. gramm. comp. 321) quartus. (Lit. *ketwirtas*, slav. ЧЕТВРЪТЫИ *ćetvrŭtŭj*, fem. ЧЕТВРЪТАꙗ *ćetvrŭta-ja*, gr. τέτ(ϝ)αρτος, lat. *qua(tu)rtus*, goth. *fidvôrda*, nisi *fidurda*, nostrum *vierter*.)

चतुर्दन्त *ćaturdanta* (Bah. e *ćatúr* et *dánta* dens) quatuor dentes habens. In. 1. 40.

चतुर्दश *ćaturdaśá* (f. -*î*, gr. 236) decimus quartus. In. 2. 27.

चतुर्दशन् *ćáturdaśan* (*ćatúr* + *daśan*) quatuordecim. (Ṣend. 𐬗𐬀𐬚𐬭𐬎𐬛𐬀𐬯𐬀𐬥 *ćat^crudaśan*; lat. *quatuordecim*, lit. *keturólika*, mutato *d* in *l*, v. gr. comp. 319.)

चतुर्र्धा *ćaturdd'á'* s. *ćaturd'á'* adv. (v. gr. 239) in quatuor partes. Mah. 1. 7160. (Hib. *ceathardha*, gr. τέτραχα e τέτραθα, v. Pictet p. 145, gramm. comp. 325.)

चतुर्भुज *ćaturb'uǵa* (Bah. e *ćatúr* et *b'uǵa*) 1) quatuor manus habens. 2) m. cognomen Višnûs.

चतुर्मुख *ćaturmuk'a* (Bah. e *ćatúr* et *múk'a* os, facies) quatuor facies habens. Su. 3. 28.

चतुष्टय *ćátuštaya* n. (a *ćatúr* s. *taya*, gr. 584 s. *taya*) quaternio, τετράς. Hit. 4. 11.

चत्वर *ćatvará* n. (ut mihi videtur, a *ćatvá'r*, correpto *á*, suff. *a*) aula. Mr. 11. 14.

चत्वार् *ćatvá'r* (in casibus debilitatis *ćatúr*, ejecto *á*; fem. *ćatasár -sŗ'*, gr. 230) quatuor. (Cum nom. masc. *ćatvá'ras* conferatur gr. τέσσαρες, τέτταρες, per assimilationem e τέτϝαρες, sicut prâcr. *ćattárô* e *ćatvárô*; aeol. πίσυρες, mutatâ gutturali in labialem, quâ in re cum goth. *fidvór* et cambro-brit. *pedwar* masc., *pédair* fem. convenit; lat. *quatuor*, lit. *keturi*, slav. ЧЕТЫРИЕ *ćetürije*; hib. *ceathair* masc., *ceteora* fem. = scr. *ćatásras*; v. gr. comp. 312, Pictet p. 145.)

चत्वारिंशत् *ćatvárinśát* (e *ćatvá'ri* nom. acc. neut. τοῦ *ćatvá'r* et *śat*, quod ex *daśat* a *dáśan* decem mutilatum esse censeo, insertâ nasali, v. gr. 229 not. 3) quadraginta. (Lat. *quadraginta* pro *quadra(de)cinta*, gr. τεσσαρά(δε)κοντα; v. gr. comp. 320 not.)

चद् *ćad* 1. par. âtm. (*yáćané* K. *yáćé* V.) poscere, petere, orare, supplicare; cf. *ćat*.

1. चन् *ćan* 1. par. (*hinsáyám* K. *hinsé* V.) laedere, ferire, occidere. (Cf. *ćan*, *han*; fortasse goth. *han-dus* manus, nostrum *Hand* huc pertinet.)

2. चन् *ćan* 1. par. (*śabdé*) sonare. (Cf. *ćan*, *kan*, *kvan*, *svan*.)

चन *ćaná* (ut mihi videtur, e stirpe interrogativa *ka*, adjecto *na*), particula enclitica, quae vocibus interrogativis adjuncta sensum interrogativum in indefinitum convertit. (Goth. *hun*, v. gr. comp. 399.)

चन्द् *ćand* 1. par. (*áhládané díptáu* K. *hládé díptáu* V.; scribunt *ćad*, gr. 110[a]) exhilarare, lucere; v. *ćandá*, *ćandrá*. (Cf. *kan* splendere, quod aeque ac *ćand* e *kand* ortum esse censeo [gr. comp. 803], quam ob rem voces ibi comparatae aliqua ex parte etiam cum *ćand* conferri possunt; attamen melius huc referentur lat. *candor*, *candesco*, *candeo*, *candela*; hib. *cann* plena luna; de goth. *skeina* luceo v. *kan*; cum *ćand* vel, quod ad idem redit, cum *kan*, conferatur etiam bret. *sked* splendor; v. Pictet p. 43.)

चन्द *ćandá* m. (r. *ćand* s. *a*) luna. (V. tritiorem formam *ćandrá* et cf. hib. *cann* „full moon" per assimilationem e *cand*, quod etiam e *ćandrá* abjecto *r* ortum esse potest.)

चन्दन *ćandaná* m. n. (r. *ćand* s. *ana*) santalum. In. 5. 8.

चन्द्र *ćandrá* m. (rad. *ćand* suff. *ra*) luna. Su. 2. 25; v. *ćandá*. (Cf. lat. *candela*, gr. c. 937 not. ***; v. *ćand*.)

चन्द्रकान्त *ćandrakánta* (e praec. et *kántá* splendens, a r. *kam*) 1) sicut luna splendens. B'ar. 1. 20. 2) m. gemma quaedam fabulosa, quae radiis lunae congelatis nasci creditur. Lass. 92. 7.

चन्द्रचूड *ćandraćúḍa* m. (lunam in vertice gerens, Bah. e *ćandrá* et *ćúḍá* vertex) cognomen Śivi. B'ar. 1. 97; v. *ćandraśék'ara*.

चन्द्रमस् *ćandrámas* m. (e *ćandrá* et *mas* luna, quod simplex non invenitur et ex *más* correptum esse videtur) luna. N. 17. 6. Lass. 60. 3.

चन्द्रमौलि *ćandramáuli* m. (Bah. e *ćandrá* et *máuli* q. v.) cognomen Śivi. Rag'. 6. 34.

चन्द्रशाला *ćandraśálá* f. (e *ćandrá* et *śá'lá*) conclave in superiore domûs parte. Rag'. 13. 43.

चन्द्रशेखर *ćandraśék'ara* (Bah. e *ćandrá* et *śék'ara*) cognomen Śivi. Am.

चन्द्रिका *ćandriká* f. (a *ćandrá* s. *ika* in fem.) lunae lumen. Rag'. 19. 39.

1. चप् *ćap* 1. par. (*sântvanê* K. *sântvê* V.) consolari, blandiri.

2. चप् *ćap* 1. par. se movere, vacillare; v. *ćapalá* et cf. *ćup*, *kamp*; hib. *tap* „quick, swift", *tapadh* „haste, activity"; v. Pictet p. 41.

3. चप् *ćap* 10. par. *ćapáyâmi* (*kalkê*) conterere. (Cum voce *kalka*, quâ radix *ćap* a grammaticis explicatur, conferatur lat. *calcare*; v. *ćal*.)

चपल *ćapalá* (r. *ćap* s. *ala*) 1) tremens, vacillans. M. 42. Rag'. 11. 8. 2) celer, citus, alacer. Śak. 56. 3 infr. 3) vagus, mobilis, levis, inconstans. Hit. 24. 1. Cf. *ćamp* et *kamp*.

चपलता *ćapalátâ* f. (a praec. s. *tâ*) levitas, mobilitas animi. Hit. 49. 15.

चम् *ćam* 1. 5. par. *ćámâmi*, *ćamnómi*, part. perf. pass. *ćântá* (*adanê* K. *b'akśê* V.) edere, vesci; v. *ćâmya*. (Cf. *gam*, *g'am*, *gim*; hib. *toimhil* „eatings" — v. Pictet p. 41 — *toimhlim* „I eat, waste, spend, consume".)

c. *â* productâ vocali radicali in tempp. spec. 1) os aquâ eluere. Man. 2. 51: *aśnîyâd âćamya*; 5. 144: *âćâmêd êva b'uktvâ*; v. *âćamanîya*. 2) se lavare, purificare (in universum). Man. 2. 222. 3. 217: *âćamya*; 5. 143: *âćântaḣ śućitâm iyât*. — Caus. *âćâmáyâmi*; Man. 5. 142: *spṛśanti vindavaḣ pâdâu ya âćâmayataḣ parân* (schol. *anyêśâm âćamanârt'aṅ galan dadatô yê vindavô pâdâu spṛśanti*.)

चमर *ćamará* (r. *ćam*?) bos grunniens. Wils.

चमस *ćamasá* m. (r. *ćam* s. *asa*) patera sacrificalis. R. Schl. I. 32. 10.

चमू *ćamú* f. (ut videtur, a r. *ćam* s. *û*) 1) exercitus. Rag'. 4. 30. 2) pars exercitûs. Mah. 1. 292.

चम्प् *ćamp* 1. par. ire, se movere; v. *ćapalá* et cf. *ćamb*, *kamp*.

चम्पक *ćampaka* m. arbor quaedam gilvis, fragrantibus floribus, Michelia Ćampaka. Ćaur. 1.

चम्ब् *ćamb* 1. par. (*gatyâm*) ire; cf. *k'amb*, *gamb*, *g'amb*.

चय् *ćay* 1. âtm. (*gatâu*) ire. (Cf. *śâi*, *śyâi*, nec non *ćar*, cum semivocales facile inter se mutentur; gr. κίω, κινέω, lat. *cieo*, *cio*, *citus*; hib. *cai* „a way, a road"; lit. *kōja* pes, *kettur-kōjis* quadrupes.)

चय *ćáya* m. (r. *ći* colligere, s. *a*) cumulus, multitudo. (Cambro-brit. *cai* collectio; hib. *sceo* „plenty, abundance".)

चयन *ćáyana* n. (r. *ći* colligere, s. *ana*) strues lignorum, rogus. Dr. 2. 7.

1. चर् *ćar* 1. par. 1) ire, incedere, ambulare. N. 24. 34: *ayaṅ ćarati lôkê 'smin b'ûtasâkśî sadâgatiḣ*; 33. 34; Sâ. 5. 74 b: *mṛgâṇâṅ ćaratâm vanê*; In. 1. 23: *svargam prâptâś ćaranti sma dêvâiḣ saha*; âtm. ut videtur metri causâ, Sâ. 5. 74: *nakšaṅćarâś ćarantê tê*. 2) permeare, peragrare. N. 19. 32: *praććannâ hi mahâtmânaś ćaranti pṛt'ivîm imâm*; 24. 23: *dûtâś ćaranti pṛt'ivîṅ kṛtsnâm*; Su. 4. 24. 3) facere, agere, committere. Br. 2. 31: *d'armaśća caritô mayâ*; N. 24. 31: *yat'â nâ 'sat kṛtaṅ kiṅćin manasâ 'pi ćarâmy aham*; B'. 3. 36: *pâpaṅ ćarati*; *mṛgayâṅ ćaritum* venari. Dr. 6. 9. — *ćaritá* n. actio, factum vitae ratio N. 6. 8. 23. 2. 5. — Intens. *ćaṅćur*, *ćaṅćûrya* (v. gr. 507). Mah. 1. 7910: *yânâiś ćaṅćûryantê* vehiculis invehuntur, ils vont en voiture, cf. *ćaṅkurá* currus et *ćal*. (Lat. *curro*, *currus*, attenuato *a* in *u*, sicut in intensivo *ćaṅćur* et *ćaṅkurá* currus; fortasse etiam *pro-perus* huc pertinet, mutatâ gutturali in labialem; hib. *cara* „a leg or haunch", *carachadh* „moving", *carachd* „motion, movement"; gr. κύρω, κυρέω; goth. *fara* proficiscor, nostrum *fahre*, mutatâ gutturali in labialem, sicut in *fidvôr* = scr. *ćatvâ'ras* et *fimf* = scr. *páṅćan*; germ. vet. *hor-sc* celer, anglo-sax. et angl. *hor-s*, *hor-se* equus; lit. *kielâuju* proficiscor, mutato *r* in *l*, sicut in scrto. *ćal*, *kélias* via, *kielónê* iter.)

c. *ati* par. âtm. transgredi, peccare. N. 19 (c. acc. pers. quam peccando offendimus). Dr. 5. 21: *ná 'tićarê kaśćanćit patîn mahârhân manasâ 'pi ǵâtu.*

c. *anu* percurrere. Râm. I. 46. 20: *lôkân anućarantu*; III. 64. 50: *tê kîrtir lôkân anućarišyati.* — Caus. Man. 9. 266: *dêśân ćârâiś... anućârayêt.*

c. *anu* praef. *sam* ambulare, migrare. Mah. 1. 3606: *pṛt'ivyâm anusańćaranti.*

c. *ab'i* 1) adire, visitare, frequentare. R. Schl. 34. 10: *mâgad'î... pûrvâb'ićaritâ.* 2) offendere. Man. 5. 165: *patiń yâ nâ 'b'ićarati manôvâgdêhasańyatâ* (schol. *vyab'ićarati.*)

c. *ab'i* praef. *vi* id. sgnf. 2. Mah. 1. 3234: *abrâhmaṇań kartum iććanti râudrâs tê mâń yat'â vyab'ićaranti nityam.*

c. *â* 1) adire, frequentare. N. 15. 19: *śvâpadâćaritê nityam vanê.* 2) facere, agere, peragere, committere. N. 4. 7: *vipriyań hy âćaran martyô dêvânâm*; Ur. 7. 15. 86. 8 infr. Br. 2. 4.

c. *â* praef. *sam* id. sgnf. 2. Man. 10. 111: *iman d'armań samâćarêt*; H. 2. 29. B'. 3. 9. 19.

c. *ut* 1) provenire (praesertim de sono). Rag'. 9. 73: *uććaćâra ninadô 'mb'asi*; 11. 73: *râma ity ayań śabda uććaritaś.* 2) alvum evacuare. Man. 4. 49: *uććaret* (schol. *mûtrapurîšôtsargań kuryât*).

c. *ut* praef. *vi* offendere, laedere (praesertim adulterio). Mah. 1. 4732: *vyuććarantyâś patîn nâryâś*; 4733: *b'âryâń tat'â vyuććarataś*; âtm. 4720: *tâsâm vyuććâramâṇânâm... patîn*; v. *ćar* praef. *ab'i*, *vyab'i.*

c. *upa* ministrare, servire, curare. Râm. I. 9. 71: *svayam upaćaćârâi 'nam*; N. 21. 30: *sa môćayitvâ tân aśvân upaćaryaća śâstrataś*; Śak. 43. 11: *yatnâd upaćaryatâm*; c. instr. rei Rag'. 14. 17: *sugrîvavib'îšaṇâdîn upâćarat kṛtrimasańvid'âb'iś*; Mah. 1. 769: *na yuktam b'avatâ 'ham anṛtênô 'paćaritum* *).

c. *nis* egredi. B'. 6. 26: *niśćarati manaś.*

c. *pari* circumgredi. N. 10. 17; reverentiae causâ. Râm. III. 47. 6: *lakšmaṇaśćâ 'pi râmasya pâdâu parićaran vanê.*

c. *pra* 1) progredi, proficisci, ambulare, migrare. Râm. I. 2. 42: *râmâyaṇakat'â lôkêšu praćarišyati.* 2) facere, agere, peragere. Man. 10. 100: *karmab'iś praćaritâiś.*

c. *vi* ambulare, migrare, peragrare. In. 5. 50: *śaṇḍavad vićarišyasi*; H. 2. 31. 4. 32; Su. 4. 24: *âdityaćaritâń llôkân vićarišyasi*; Man. 9. 20.

c. *sam* id. Lass. 74. 4 infr.: *itastataś sańćarat*; caus. *sańćârayâmi* commovere. Rag'. 6. 8: *sańćâritê... d'ûpê.*

2. चर् *ćar* 10. par.: comperire, certiorem fieri (erfahren). R. Schl. I. 9. 13: *ćârayitvâ tu tam ṛšim âśramâd ab'inirgatam.* (Huc trahi posset lat. *peritus*, *com-perio*, *ex-perior*, mutatâ gutturali in labialem, nisi *perio* compositum est ex *per* et *eo*.)

c. *vi* secum volvere, perpendere, cogitare, deliberare, considerare, dubitare, haesitare. N. 5. 15: *sâ viniśćitya bahud'â vićâryaća punaś punaś*; 19. 35: *êvam vićârya bahuśas*; Sâ. 5. 107: *mâ vićâraya* ne haesita. — *vićârita* n. dubitatio, haesitatio. Sâ. 3. 13; v. *avićâritam.*

चर *ćará* (r. *ćar* s. *a*) 1) iens, mobilis, agens, in fine compp. et in initio compp. Dvandv. *ćarâćara* n. (*ćará* + *aćara*) mobile et immobile. B'. 9. 10. 10. 39. 2) m. explorator. Hit. 92. 22.)

चरण *ćáraṇa* n. (r. *ćar* s. *ana*, v. gr. 94*)) 1) actio, effectio, perfunctio. N. 12. 77. 2) pes. A. 9. 8. (Huc

*) Notatu dignissimus est supra laudatus locus propter passivam infinitivi vim sine ullo verbo auxiliari, quo vulgo passiva forma, quae infinitivo deest, suppletur, in sententiis ut *ǵêtuń śakyatê.*

traxerim gr. et lat. πέρνα, *perna*, mutatâ gutturali in labialem; goth. *fairṣna* calx, insertâ sibilante, nisi *ṣ* pertinet ad suffixum, cf. scr. suff. *snu*; nostrum *Ferse*; lit. *kul-nis* calx, mutato *r* in *l*, v. *ćal*; gr. πτέρνα, adjecto τ, sicut in πτόλις pro πόλις = scr. *purî*; de lat. *calx* v. *ćal*; hib. *cairine* crura; etiam lat. *crus* radice cum *ćáraṇa* cohaerere videtur, ejecto *a* radicali.)

चरम *caramá* (ut videtur, a r. *ćar*) 1) ultimus. *ćaramam* adv. ultimo. Mah. 1. 3628. 2) m. occidens, occasus. (Hib. *iar* „the end, every thing last, the west", abjectâ litterâ initiali, v. Pictet p. 45.)

चरित *caritá* v. 1. *ćar*.

चरित्र *carítra* n. (r. *ćar* s. *tra*, inserto *i*) agendi ratio. Lass. 26. 18. 27. 1.

चरु *carú* m. (ut videtur, a *ćarv* edere) cibus, praesertim sacrificalis, e lacte et butyro paratus. Rag. 10. 52: *payaśćaru* (schol. *payasâ dugdʿêna paktam ćarum annam.*)

1. चर्च् *ćarć* 1. 10. par. âtm. (*paribʿâśaṇatarǵanayôń* K. *uktâu bʿartsê itâu* V.; videtur esse forma redupl. pro *ćarćar*, v. *ćańć*) reprehendere, minari, dicere, ire; cf. *ǵarć*, *garǵ*, *tarǵ*.

2. चर्च् *ćarć* 10. par. âtm. (*adʿyayanê* K.) legere.

चर्चा *ćarćâ* f. (r. *ćarć* s. *â*) 1) consideratio, cogitatio. Hit. 49. 19. 125. 20 (v. 2. *ćar* praef. *vi*). 2) unctio. Am.; v. sq.

चर्चित *ćarćita* (a *ćarćâ* s. *ita*, nisi part. pass. a r. *ćarć* s. *ta*) unctus, pollutus. Dêv. 11. 28: *asurâsṛgvasâpańkaćarćita*; Lass. 26. 7: *rudʿiraćarćitasarvâńgî.*

1. चर्त् चृत् *ćart ćṛt* 6. par. (*hińsâyâm* K. *hińsâgranṭʿê* V.) offendere, laedere, occidere; cf. *kart kṛt*.

2. चर्त् चृत् *ćart ćṛt* 1. 10. par. (*sandîpanê*) collustrare, illustrare, celebrare.

c. *vi* id. Rgv. p. 137. 4: *vi yê ćṛtanti (agnim)* „qui Agnim hymnis canunt".

चर्ब् *ćarb* 1. par. (*gatâu*) ire; cf. *ćar*, *kʿarb*, *garb*, *ǵʿarb*.

चर्मकार *ćarmakâra* m. (e *ćárman* et *kâra* faciens) sutor. Am.

चर्मन् *ćárman* n. (r. *ćar* s. *man*) 1) cutis. Hit. 82. 10: *dvîpićarmapariććanna.* 2) corium. Hit. 125. 14: *ćarmabandʿa.* 3) scutum. Dr. 8. 19. (Lat. *corium* radicali syllabâ accurate cum *ćár-man* convenit; gr. χόριον; fortasse *cal-ceus*, mutato *r* in *l* (v. *ćarmakâra* sutor); hib. *croi-cionn* „a skin, hide" per metathesin e *coircionn* ortum esse videtur; gr. ΠΕΛΜΑΤ solea, calceus, etiam suffixo cum *ćárman* cohaeret, mutatâ nasali in tenuem ejusdem organi, sicut e. c. in ʼONOMAT = scr. *nâman*, lat. *nomen* etc.

चर्या *ćaryâ* (r. *ćar* s. *yâ*) 1) actio eundi, ambulandi, migrandi. R. Schl. I. 19. 19: *ratʿyaćaryâ* vectio, vectura. 2) perfunctio, effectio, exsecutio. R. Schl. I. 9. 40: *vrataćaryâ.* 3) servitium, munus, officium. l. c. 40. 6: *aśvaćaryâ.* 4) agendi ratio. Bʿar. 2. 59.

चर्व् *ćarv* 1. par. mandere, manducare. Dêv. 7. 10: *nikśipya vaktrê daśanâiś ćarvati.* (Hib. *carbad* „the jaw"; *carbal* „the palate of the mouth"; *creimim* „I gnaw", *creim* „corrosion, exesion, arrosion, mordication", mutato *v* in *m*, v. gr. comp. 124. Pict. p. 58 sq.; lit. *kramtau* mando; conferatur etiam russ. жевáть *ǵʿevátj* mandere, ratione habitâ, litteram Ж *ǵʿ* cum *ǵ* cognatam esse, atque saepe cum scr. *ǵ* convenire. Fortasse scr. *krâvya* caro ad hanc radicem, quae e *karv* orta est, pertinet.)

चर्वण *ćarvaṇa* n. (r. *ćarv* s. *ana*) actio mandendi.

1. चल् *ćal* 1. par. 1) se movere, vacillare. N. 5. 9: *dṛśṭar mahâtmanâń ćaćâla.* 2) ire, abire, decedere, recedere. Hit. 26. 9: *ćalaty êkêna pâdêna tiśṭʿaty êkêna buddʿimân*; Bʿ. 6. 21. 37: *ćalati tattvataḥ*; Man. 7. 15: *svadʿarmân na ćalanti*; Hit. 9. 8: *vyâkulaś ćalitaḥ*; Lass. 42. 19: *svâgâram vihâya yâvać ćalati*; âtm. 30. 15:

d'âvatê ćalatê taṭ'â. — Caus. *ćâlâyâmi* commovere. R. III. 76. 47: *na hy ahan tê tu vaćanâiñ ... tvayâ ćâlayituṅ śakyô vâtâir iva mahîd'arali.* (Cf. *kêl*, *kvêl*, *kal*, *k'al*, *śal*, *ćar*, unde *ćal*, mutato *r* in *l* ortum esse censeo. Huc, sive quod ad idem redit ad *ćar*, potius quam ad *kal* traxerim gr. κέλω, κέλλω, ὀ-κέλλω, quae sensu ad formam caus. pertinent; κέλης; lat. *celer*, *pro-cello*, *ex-cello*, *prae-cello*; *calco*, *calc-s*, fortasse sunt formae reduplicativae, sicut *ćańć*, q. v.; etiam *calcar*, quod ad eundum stimulat, huc sive ad *ćar* pertinet, ita ut reduplicatione ortum sit e *calcal* vel *carcar*; lit. *kieláuju* proficiscor jam sub rad. *ćar* laudavimus; respiciatur etiam *kielŏs* surgo, v. *ćal* praef. *ut* et gr. comp. 476, *kielù* levo, expergefacio; hib. *caill* „a path". Mutatâ gutturali in labialem, sicut in goth. *fara* = scr. *ćárâmi*, huc trahi posset nostrum *falle*, germ. vet. *vallu*, praet. *vi(v)al* = scr. *ćaćâla*; v. *ćal* praef. *pra*; nec non πάλλω, πέλω, lat. *pello*, nisi pertinet ad *pad* q. v.; cf. Pott. s. r. *kar* [*kṛ*] p. 227; de *vacillo* v. *ćal* praef. *vi*.)

c. *ut* surgere. Rag'. 2. 6: *st'itaṅ st'itâm uććalitaṅ prayâtân niśêduśîm âsanaband'ad'îraṅ ... ćâyê 'va tâm b'ûpatir anvagaććat*; 12. 27: *kânanaṅ sâ ćakârâ 'ṅgarâgêṇa puśpôććalitaśaṭpadam.*

c. *pra* 1) ire, progredi, proficisci, abire. Hit. 46. 14: *kâśmîram praćalitaṅ*; 60. 70: *paśûn hantum praćalitaṅ.* 2) cadere. Râm. I. 18. 23: *vyat'itamanâṅ praćaćâlaćâ "sanât.*

c. *vi* 1) dimovere. N. 14. 7: *na śaktô 'smi padâd vićalitum padam*; A. 9. 6. 2) se movere, vacillare. *vićalan prat'amôtpâtê hayânâm.* — Caus. Râm. I. 16. 27: *vićâlayêyuṅ śâilêndrân*; Man. 7. 14: *tan d'arman na vićâlayêt.* — Caus. pass. Br. 2. 13: *vićâlyamânâ vâi prârt'yamânâ durâtmab'iṅ*; B'. 6. 22: *duṅk'êna vićâlyatê.* (Lat. *vacillo* huc referri possit; esset igitur *va-cillo* vocalibus transpositis ortum e *vicallo*; syllaba *va* etiam ad praep. *ava* referri (*avaćal*) vel e syllabâ redupl. explicari posset, ita ut *vacillo* pro *vacallo* mutilatum sit e *quacallo.*)

c. *vi* praef. *pra* dimovere. B'ar. 2. 81: *nyâyyât pat'aṅ pravićalanti padan na d'îrâṅ.*

c. *sam* 1) ire, caus. movere. Śak. 57. 7: *sańćâlayâmi nalinîdalatâlavṛntam.* 2) surgere. Râm. I. 66. 47: *sańćaćâlâ "sanât tûrṇam.*

2. चल् *ćal* 6. par. (*vilasanê* K. *vilâsê* V.) ludere, jocari, nugari (to dally, praesertim de mulieribus cum marito ludentibus et jocantibus). K.: *ćalati b'artrâ nârî.* (Cf. *ćull*, *kil*, *kêli*, hib. *cal* „a joke", *cail* „desire, longing, appetite".)

3. चल् *ćal* 10. par. (*b'ṛtyâm* K. *b'ṛtâu* V.) sustentare, nutrire. (Hib. *cail* „protection, keeping".)

चल *ćala* (r. *ćal* s. *a*) mobilis, vacillans. N. 19. 6. B'. 6. 35.

1. चष् *ćaś* 1. par. âtm. (*b'akśaṇê* K. *b'akśê* V.) edere, comedere; v. *ćâśaka* et cf. *ćûś*, *ǵakś* e *ǵagas* a *ǵ'as* edere.

2. चष् *ćaś* 1. par. (*vad'ê*) occidere; cf. *kaś*.

चषक *ćâśaka* (r. 1. *ćaś* s. *aka*) poculum. Rag'. 7. 46.

चह् *ćah* 1. 10. par. (*parikalkanê* K. *śâṭ'yê* V.) conterere, laedere, fallere, decipere. (Hib. *cagnaim* „I chew, gnaw".)

चाट *ćâṭa* m. (r. *ćaṭ* s. *a*) deceptor. Mṛ. 154. 2 infr.

चाटु *ćâṭu* m. n. (r. *ćaṭ* convincere? s. *u*) gratus sermo, blandimentum, blanditiae. B'. 2. 26. Ćaur. 24.

चाण्डाल *ćâṇḍâla* m. i. q. *ćaṇḍâla*. Lass.

चातक *ćâtaka* m. (r. *ćat* s. *aka*, nisi a *pat* volare, mutatâ labiali in gutturalem, deinde in palatalem) cuculus melanoleucus. G'at. 10. (Cum radice hujus vocis convenit lat. *cot-urnix*, cujus pars altera graeco ὄρνις, ὄρνιχ-ος respondet.)

चातुर्वर्ण्य *ćâturvarṇya* n. (collectivum a *ćaturvarṇa* s. *ya*) quatuor tribus. N. 12. 44.

चान्द्रमस *ćándramasá* (fem. *-ī*, a *ćandrámas* s. *a*) lunaris. B^{c}. 8. 25. Rag^{c}. 2. 39.

चान्द्रायण *ćándrâyaṇa* n. (a *ćandrá* luna s. *ayana*) quaedam observantia religiosa, quâ per obscurum mensis dimidium quovis die diuturnus cibus bucceâ deminuatur et simili modo per clarum mensis dimidium augeatur. Hit. 19. 1.

चाप *ćâpa* m. (r. *ćap* s. *a*) arcus. Dr. 6. 19. (Hib. *tabhal* „a sling out of which darts and stones were cast", *taifeid* „a bowstring". De gr. τόξον v. *takś.*)

चापल *ćâpalá* n. (a *ćapalá* s. *a*) 1) mobilitas, instabilitas. 2) festinatio. Rag^{c}. 3. 16. (Cf. hib. *tap* „quick, swift".)

चामर *ćâmara* n. (a *ćamara* s. *a*) flabellum e cauda bovis grunnientis factum.

चामीकर *ćâmîkara* n. (a *ćamîkara* cuniculus, s. *a*) aurum. N. 21. 11.

चाम्य *ćâmya* n. (r. *ćam* s. *ya*) cibus.

चाय् *ćây* 1. par. âtm. (*pûǵâniśâmanayôh* K. *niśâmê sréś* V.) honorare, venerari, colere; animadvertere, videre, audire.

चार *ćâra* m. (r. *ćar* s. *a*) 1) actio eundi. 2) explorator, emissarius. Hit. 88. 11. 3) carcer. (Cf. lat. *carcer*.)

चारण *ćâraṇa* m. (r. *ćar* in forma caus. s. *ana*) 1) saltator. 2) Geniorum ordo, Wils.: „a panegyrist of the gods". In. 2. 1.

चारित्र *ćâritra* n. (r. *ćar* s. *tra*, inserto *i*) vitae ratio, bona vitae ratio. N. 18. 9. R. Schl. I. 1. 3.

चारिन् *ćârín* (r. *ćar* s. *in*) iens, ambulans, in fine compp. In. 1. 31. H. 1. 25. Rag^{c}. 19. 33.

चारु *ćâru* (f. *-vī*, ut videtur, a r. *ćar* s. *u*) pulcher. In. 2. 17. Dr. 6. 19. (Cf. angl. *fair*, v. *ćar*; bret. *kaer* pulcher.)

चारुलोचन *ćârulôćana* (e praec et *lôćana* n. oculus) pulchros oculos habens. H. 2. 36.

चारुसर्वाङ्गदर्शन *ćârusarvâṅgadarśana* (Bah. e *ćâru* et comp. Tatp. significans, omnium membrorum visus, e *sárva* omnis, *áṅga* membrum et *darśana* visus) pulchram omnium membrorum speciem habens. N. 12. 26.

चालन *ćâlana* n. (r. *ćal* in forma caus. s. *ana*) motio, agitatio. Hit. 51. 16.

1. चि *ći* 5. par. âtm. *ćinômi*, *ćinvê* (caus. *ćâpáyâmi*, gr. 468) 1) colligere, cumulare. Su. 4. 9: *vanê puśpâṇi ćinvatî*; Rag^{c}. 9. 24: *ćitavikrama*. 2) tegere, obruere. A. 9. 9: *sarvatô mâm aćinvanta śarâ'n d'aranîd'arâiḱ*. 3) quaerere. N. 16. 6: *ćinvantô nâiśad'aṅ saha b'âryayâ*. (Cambro-brit. *cai* collectio, de lat. *cu-mulus* v. *śvi*, *śu*.

c. *apa* deminuere, attenuare. Śak. 31. 15: *apaćitaṅ gâtram*.

c. *ava* colligere. Sâ. 5. 107: *p'alâny avaćitâni*.

c. *â* tegere. Mah. 1. 3993: *śarâir âćita*; Rag^{c}. 7. 10: *ardd'âćitâ rasanâ* (schol. *ardd'â maṇib'ir gump'itâ*).

c. *â* praef. *sam* id. N. 17. 8: *malasamâćita*.

c. *upa* id. Su. 1. 9: *malôpaćita*; A. 3. 35*a*: *vâṇâiḱ sô 'paćîyata* (omisso augmento); 35*b*; 9. 10: *upaćîyant* part. pass., v. gr. 532.

c. *ni* tegere. G'at. 1: *nićitaṅ k'am upêtya nîradâiḱ*.

c. *niś* decernere. N. 19. 9: *iti niśćitya manasâ*; v. gr. 565. *niśćita* decretus, certus. B^{c}. 18. 6: *iti mê niśćitam matam*; Râm. I. 19. 11.

c. *niś* praef. *vi* 1) id. B^{c}. 13. 4: *viniśćita*; cf. *viniśćaya*. Su. 3. 10. 2) considerare, deliberare, perpendere. N. 5. 15: *sâ viniśćitya bahud'â vićâryaća punaḱ punaḱ*; 10. 13: *sa viniśćitya bahud'â*. 3) perficere. B'ar. 2. 72: *viniśćitârt'âd viramanti d'îrâḱ*.

c. *pari* 1) colligere, cumulare, augere. Rag^{c}. 3. 24: *tat tayôḱ (prêma) parasparasyô 'pari paryaćîyata*; 8. 18: *parićêtun d'âraṇâm*; 9. 29: *ab'inayân parićêtum ivô 'dyatâ*. 2) detegere, patefacere, notum facere. Hit. 92. 7: *yat'â 'yam parićîyatê tat'â kuruta*; Ur. 86. 1 infr.: *âśramam paritaḱ parićitâ êtasya śâk'âmṛgâḱ*.

c. *pra* colligere. Su. 4. 10: *nadîtîrêšu ǵâtân sâ karnikârân praćinvatî*; N. 20. 11. Trop. se recolligere, vires recuperare, reficere, recreare. Rag'. 3. 7: *praćîyamânâvayavâ rarâǵa sâ.*

c. *vi* 1) quaerere. Sâ. 5. 83: *vićinôti hi mê mâtâ*; Rag'. 12. 61: *dṛšṭâ vićinvatâ têna ... ǵânakî.* 2) perquirere, perscrutari. N. 16. 7: *ćêdipurîm ... vićinvânô s'a vâidarb'îm apaśyat*; Sâ. 6. 3: *âśramân nadîśćâi 'va ... vićinvantâu.*

c. *sam* colligere, coacervare. Hit. 30. 1: *ćirasańćitan d'anam.* Sâ. 6. 11.

2. चि *ći* 10. par. i. q. *ći* 5.

चिकित्स् *ćikits* desid. radicis *kit.*

चिकित्सक *ćikitsaka* m. (a praec. s. *aka*) medicus. Am.

चिकित्सा *ćikitsâ* f. (a *ćikits* s. *â*) morborum curatio. Mah. 1. 67.

चिकीर्ष् *ćikîrš* (desid. r. *kar kṛ* facere, gr. 480). Br. 2. 25. *ćikîršitá* n. consilium, propositum. N. 17. 47.

चिकीर्षा *ćikîršâ* f. (a praec. s. *â*) desiderium faciendi, peragendi. R. Schl. I. 34. 3.

चिकीर्षु *ćikîršú* (a *ćikîrš* s. *u*) faciendi cupidus. B'. 1. 23. 3. 25.

चिकुर *ćikurá* m. (ut videtur, forma redupl. a quapiam radice in *r* desinente; fortasse a *ćar* e *kar*, ita ut crinis a mobilitate sit nominatus; cf. *ćańćur*, *ćañkurá*; sive a *kar* [*kṛ*]) crinis. (Cf. gr. κίκιννος, quod assimilatione e κίκιρνος explicari posset; lat. *cincinnus*, quod syllabâ redupl. cum scr. *ćańćur* convenit; *cirrus*.)

चिक्क् *ćikk* 1. par. i. q. *ćakk*, unde ortum est attenuato *a* in *i*; cf. *ćukk.*

चिक्कण *ćikkána* adiposus, unctus, oleo imbutus. Śak. 36. 4 infr.: *iñgudîtâilaćikkaṇa.*

चिट् *ćiṭ* 1. 10. par. (*prêšyê*) mittere, ablegare; v. *ćêṭa*, *ćêṭaka.*

1. चित् *ćit* 1. par. 10. âtm. *ćêtâmi*, *ćêtáyê* noscere, animadvertere, cogitare. Rgv. Ros. p. 3. 2: *vâyav indraśća ćêtat'aḱ sutânâm vâǵinîvasû* „Vayus et Indra! animadvertite parata (libamina) apud sac commorantes". (V. *ćêtas*, *ćêtana* et cf. *ćint*, quod ex *ki* adjecto *t* explicavimus, ita *ćit* a *ći* col deduci potest, v. gr. comp. 109[b]. 1 et cf. Pott. s. lit. *kettu* consilium capio alcjs. rei, statuo, dec lett. *sch-keettu* opinor.)

2. चित् *ćit* (r. *ći* s. *t*) nomen agentis radicis *ći* ii compp.

चिता *ćitâ'* f. (part. perf. pass. r. *ći* s. *ta* in fem.) 1 mulus. 2) rogus. Rag'. 8. 56.

चिति *ćíti* f. (r. *ći* s. *ti*) id.

चित्त *ćittá* n. (r. *ćit* s. *ta*) mens, animus, cogi In. 2. 31. 5. 4. N. 10. 8. B'. 4. 21. 10. 16. 15. 16. 1

चित्तयोनि *ćittayôni* m. (ex animo originem cens; e praec. et *yôni*) amor. Rag'. 19. 46.

चित्र् *ćitr* 10. par. *ćitráyâmi* (*ćitrîkaranê* K mihi videtur, denom. a *ćitrá*) pingere.

चित्र *ćitrá* (r. *ći* cumulare, tegere, s. *tra*) 1) v versicolor. N. 4. 8. A. 7. 14. 2) admirabilis, mir B'ar. 3. 39. 3) dexter, habilis, agilis, callidus, e tatus. A. 10. 36. (Lit. *kytras* callidus, astutus.) tabula picta. Rag'. 2. 31.

चित्रकर *ćitrakara* m. (e *ćitrá* tabula picta et faciens) pictor. Am.

चित्रगत *ćitragata* (e *ćitrá* et *gata* qui ivit) p Hit. 62. 11.

चित्रफलक *ćitrap'alaka* m. (e *ćitrá* et *p'alaka* tum) pictura, imago. Ur. 23. 3 infr. (Cum *p'a* cf. gr. πλάξ et πίναξ.)

चित्रभानु *ćitráb'ânu* m. (Bah. e *ćitrá* et *b'ânú* l 1) ignis. Mah. 1. 2036. 2) sol.

चित्ररथ *ćitrárat'a* m. (e *ćitrá* et *rát'a* currus) 1 2) n. pr. Gand'arvi.

चित्रलेखा *ćitralêk'â* f. (Bah. e *ćitrá* et *lêk'â*) Apsarasis. In. 2. 30.

चित्रसेन *ćitrasêna* m. (Bah. e *ćitrá* et *sênâ* exer n. pr. Gand'arvi. In. 3. 8.

चित्रा *citrá'* f. (fem. a *citrá*) stella, Virginis Spica. Rag. 1. 46.

चित्रित *citritá* (a *citrá* s. *ita*) vario colore praeditus. Hit. 37. 2.

चिन्त् *cint* 10. par. âtm. *cintáyâmi*, *cintáyê* (scribitur *cit*, v. gr. 110[a]) cogitare, considerare, meditari, c. acc. rei. In. 1. 1: *cintayâmâsa ... dêvarâǵaraśâgatim*; 2: *cintayamânasya guḍâkêśasya*; Su. 3. 12: *cintayitvâ punaħ punaħ*; N. 9. 26: *tava pârťiva sańkalpań cintayantyâħ*; 13. 18: *cintayad'vań sakâtarâħ*; N. 9. 28: *cintayânasya tat suk'am* (v. gr. 533). — excogitare. N. 19. 4: *asmadarťê b'avêd vâ 'yam upâyaś cintitô mahân.* (Cf. *cit*, *kit.*)

c. *anu* id. N. 15. 9: *vâidarb'îm anucintayan*; Râm. III. 51. 11: *vâidêhîm anucintayan*; B. 18. 8.

c. *pari* id. B. 10. 17: *sadâ paricintayan.*

c. *pra* id. A. 10. 3. 5: *pracintya tat.*

c. *vi* id. In. 5. 59: *naca śâpam vyacintayat*; N. 10. 17: *vicintyâi 'vam.*

c. *sam* id. N. 21. 24: *manasâ samacintayat*; Su. 3. 10. Sâ. 4. 3.

चिन्तन *cintana* n. (r. *cint* s. *ana*) deliberatio. Mah. 2. 242.

चिन्ता *cintá'* f. (r. *cint* s. *â*) cogitatio. B. 16. 11. N. 2. 2.

चिन्तापर *cintâpara* adj. (Bah. e praec. et *para* n. praecipuum, eximium, optimum, v. gr. 598) cogitationem tanquam excellentissimum habens, in cogitatione defixus, cogitatione absorptus. N. 2. 2. Râm. I. 34. 34.

चिर *cirá* (ut videtur, a r. *ci* s. *ra*) longus (de tempore); hinc adverbia *cirám*, quod in initio compp. *cirá* sonat (gramm. 618), *cirasya*, *cirât*, *cirêṇa*, q. v. (Hib. *sir* longus.)

चिरम् *cirám* adv. (acc. neut. a *cirá*) diu, in initio compp. *cirá* (gr. 618). In. 5. 35: *mâciram* statim (v. *mâ*). H. 4. 13.

चिररात्राय *cirarâtrâya* adv. (dat. a *cirarâtra*, e *cirá* et *râtra* nox, in fine compp., v. gr. 613) per longum tempus, diu. Sâ. 7. 7.

चिरस्य *cirasya* adv. (gen. a *cirá*) post longum tempus, tandem, denique. H. 2. 8. 9.

चिरात् *cirât* adv. (ablat. a *cirá*) id. Rag. 11. 63 (schol. *bahukâlêna*); 12. 87.

चिराय् *cirây* (denominat. a *cirá* s. *y*, v. gr. 520) tardare, cunctari. H. 4. 34.

चिराय *cirâya* adv. (dat. a *cirá*) diu. Hit. 51. 19.

चिरि *ciri* 5. par. *ciriṇó'mi* (*hińsê* V.) offendere, ferire, laedere, occidere.

चिरेण *cirêṇa* adv. (instr. a *cirá*) post longum tempus, sero, tarde. Rag. 5. 64.

चिल् *cil* 6. par. (*vasanê* K. *vâsê* V.) vestire. (V. *cêla* et cf. hib. *ceilim* „I conceal, hide, cover", *caille* „a veil or cowl"; lat. *celare*, fortasse etiam *velum*, *velare*, quae e *quelum*, *quelare* explicari potest, sicut *vermis* e *quermis*, v. *kṛmi*, nisi potius pertinet ad *var vṛ*; germ. vet. *hilu* celo, a rad. *HAL*, quod nititur formâ guṇatâ *cêl*, abjecto *i*; *helm* galea, *heliu* velo, *heli* velamentum; goth. *hulja* occulo; lat. *oc-culo.*)

चिल्ल् *cill* 1. par. (*śâiťilyê* K. *śâiťilyê hâvakṛtâu* V.) 1) relaxari, solvi, mitigari. 2) i. q. 2. *cal* et *cull.*

चिवुक *civuka* n. mentum. Am.

चिह्न *cihna* n. 1) nota, signum, macula. In. 2. 25. N. 17. 7. 2) vexillum.

चीक् *cîk* 1. et 10. par. (*amarśaṇê* K. *marśê* V.) tolerare, patientem esse; tangere.

चीत्कार *cîtkâra* m. (e *cît*, quod vocabulum a sono factum, et *kâra* faciens) clamor, ruditus, rugitus. Hit. 49. 21 de asino; v. sq. et cf. *cukkâra.*

चीत्कारवन्त् *cîtkâravant* (a praec. s. *vant vat*) clamore praeditus. Mâlati-Mâd. 1. 8.

चीन *cîna* m. 1) capreae genus. 2) vexillum; cf. *cihna.* 3) nomen terrae, Sina.

चीब् *ćîb* 1. âtm. (*âdânasaṅvaraṇayôś* K.) sumere, capere; tegere. (Cf. *ćîv*; hib. *cib* manus; cambro-brit. *cipiaw* sumere.)

चीभ् *ćîbʿ* 1. âtm. (*katťanê* K. *katťê* V.) gloriari, se jactare.

चीय् *ćîy* 1. par. âtm. (*saṅvṛtyâdânayôś*) tegere; sumere, capere; cf. *ći* tegere et 1. *ćîv*.

चीर *ćîra* n. (ut videtur, a r. *ći* tegere, s. *ra*, vel a *ćil* q. v., mutato *l* in *r*) 1) vestis. 2) cortex. 3) vestis e cortice facta. M. 5. R. Schl. II. 11. 23.

चीर्ण *ćîrṇá* (a r. *ćar* ad analogiam earum radicum in *ar*, quibus grammatici vocalem *ṛ* tribuunt, v. gr. §. 12. p. 11, sicut *ǵîrṇá* a *ǵar*, quod scribitur जॄ *gṛ*) impletus, solutus (de votis). Sâ. 6. 12. 41 (ubi *ćîrṇâni*, *ćîrṇan* pro *tîrṇâni*, *tîrṇan* legendum).

1. चीव् *ćîv* 1. âtm. (*grahaṇasaṅvṛtyôś*) sumere, capere; tegere; cf. *ći*, *ćîy*, *ćîb*.

2. चीव् *ćîv* 10. par. (*bʿâśârťê* K. *dîptâu* V.) loqui, lucere.

चीवर *ćîvará* n. vestis pannosa. Ragʿ. 11. 16.

चुक्क् *ćukk* 10. par. (*vyasanê* K. *ârtâu* V.; e *ćakk* attenuato *a* in *u*) i. q. *ćakk* et *ćikk*, quae tres radices eandem inter se habent rationem, quam gothicae formae, ut *band* ligavi, *bundum* ligavimus, *binda* ligo.

चुक्कार *ćukkâra* m. (e *ćuk* et *kâra* faciens, v. *ćît-kâra*) leonis rugitus.

चुचुक *ćućuka* m. n. papilla. (Hib. *cioch* mamma.)

चुच्य् *ćućy* 1. par. (*abʿiśavê*) succum exprimere. Cf. *śućy*.

1. चुट् *ćuṭ* 1. par. (*alpîbʿâvê* K. *tuććanê* V.) parvum, debilem esse; cf. *ćuṭṭ*, *ćuṇṭ*.

2. चुट् *ćuṭ* 6. et 10. par. *ćuṭâ'mi*, *ćôṭáyâmi*, i. q. *ćaṭ*, unde *ćuṭ* attenuato *a* in *u*.

चुट्ट् *ćuṭṭ* 10. par. *ćuṭṭáyâmi*, i. q. 1. *ćuṭ*; cf. *ćuṇṭ*.

चुड्ड् *ćuḍḍ* 1. par. (*hâvakaraṇê* K.) i. q. 2. *ćal*, *ćill* et *ćull*; respiciatur, cerebralem *ḍ* fere ut *r* pronunciari, *r* autem facile in *l* converti.

चुण् *ćuṇ* 6. par. (*ćêdê* K. *ćidi* V.; mutilatu[m] detur e *ćuṇṭ* vel *ćuṇḍ*) findere.

1. चुण्ट् *ćuṇṭ* 1. par. *ćúṇṭâmi* (e *ćuṭ* inse[rto n] scribitur *ćuṭ*, v. gr. 110[*]) i. q. 1. *ćuṭ*

2. चुण्ट् *ćuṇṭ* 10. par. *ćuṇṭáyâmi*, i. q. *ćaṭ*

1. चुण्ड् *ćuṇḍ* 1. par. (*alpîbʿâvê* K. *tâućyê* ...) bitur *ćuḍ*, gr. 110[*]) i. q. 1. *ćuṭ* et 1.

2. चुण्ड् *ćuṇḍ* 1. et 10. par. (*ćêdanê* K. *ćid*...) bitur *ćuḍ*, gr. 110[*]) i. q. *ćaṭ*, 2. *ćuṭ* ...

चुत् *ćut* 1. par. (*âśćanê* K. *kśarê* V.) stil[lare, fun]dere, effundere. (Cf. *śćut* et *ćyut*, goth[ica] *giuta*, *gaut*, *gutum* — pro quo e generali con[sonantium] permutandarum lege *HUTH* exspectaveris, gr. gr. XY, χεύω, χύ-σις, abjectâ litterâ finali tenui in aspiratam.)

चुद् *ćud* 10. par. 1) mittere, impellere, incitare, In. 5. 2: *śarâir manmatʿaćôditâiś*; *ćôditâi 'śâ hy anaṅgêna*; Su. 3. 9: *pit... aćôdayan*; Dr. 8. 1: *viparidʿâvata it... ćôdayâmâsa tân nṛpân*; A. 9. 30. — âtı... 11. 51: *ćôdayasva nṛparśabʿân*. 2) insti[gare, pro]perare, praecipere. Man. 2. 165: *vratâiśća... ditâiś*. (Huc trahi posset lat. *cûdo* et, m... in labialem, *re-pudio*; gr. σπεύδω, praefixo ... + *ćud*.

c. *abʿi* 1) i. q. simpl. Râm. I. 34. 6: *râǵńâ 'bʿi...* 15. 45: *abravît prasṛtam vâkyaṅ râ... abʿićôditam*. 2) interrogare, percunctari... re, c. acc. rei). Mah. 1. 2913: *ṛśiś ka... "gamya mama ǵanmâ 'bʿyaćôdayat*.

c. *pari* i. q. simpl. Man. 3. 233: *guṇâiś... ćôdayêt*.

c. *pra* 1) i. q. simpl. In. 5. 3: *manmatʿê... ćôditâ*; Dr. 8. 6: *nârâćâir vîrabâhu... tâiś*; A. 8. 2. 2) pronunciare, proclamare... 228: *guṇân sarvân praćôdayan* (sch... *yan*).

c. *pra* praef. *ab'i* id. Mah. 1. 575: *dâivênâ 'b'ipraćôditaḣ.*

c. *pra* praef. *sam* id. A. 7. 7: *hayâs tê sampraćôditâḣ.*

c. *sam* id. Sâ. 2. 6: *pitrâ sańćôditâ.*

चुन्द् *ćund* 1. par. âtm. (*niśânê* K.; scribitur *ćud*, gr. 110*) acuere.

चुप् *ćup* 1. par. se movere (explicatur per *mandâyâṅ gatâu* K. *śanâir gatâu* V.; i. e. lente ire). Mah. 3. 10648. 10649: *kiṅ svit svapnaṅ na nimiśati kiṅ sviģ ģâtan na ćôpati | kasya svid d'rdayan nâ 'sti kiṅ svid vêgêna vardd'atê || matsyaḣ suptô na nimiśaty aṇḍaṅ ģâtan na ćôpati | aśmanô hṛdayan nâ 'sti nadî vêgê na vardd'atê ||.* (Cf. *ćap* se movere, vacillare, unde *ćup*, attenuato *a* in *u*; conferatur etiam *kup* irasci, quod a motione animi dictum esse censeo; huc trahi posset lit. *kópu* scando, nostrum *hüpfen*, angl. *to hop.*)

चुम्ब् *ćumb* 1. 10. par. (scribitur *ćub*, gr. 110*) osculari. Hit. 27. 20: *ćumbati patin nirdayam âliṅgya.* (Goth. *kukja* osculor, servatâ initiali tenui contra regulam, gr. comp. 87, et mutatâ finali labiali in gutturalem, positâ tenui pro mediâ, e generali lege, gramm. comp. 87; hib. *pogaim* osculor, mutatâ gutturali in labialem et vice versâ; etiam lit. *bućioju* id. transpositum esse videtur, e *ćubiõju*; lett. *ś-kûpstit* osculari.)

c. *pari* id. Ćaur. 14: *muktâkalâpaparićumbitaćûćukâgrâ*; cf. l. c. śl. 17.

चुम्बिन् *ćumbin* (r. *ćumb* s. *in*) osculans, in fine compp. Ćaur. 17.

1. चुर् *ćur* 4. âtm.: *ćû'ryê**) (*dâhê*) urere. (Lit. *kurrù* [*ćurù*] calefacio cubiculum, praet. *kuriau*; *sukurrù* [*sukurù*] *ugniṅ* ignem accendo; goth. *hauri* et gr. ΚΑΥ, καύ-σω, καυ-μα, abjecto *r* finali, nituntur formâ vṛdd'i auctâ *kâur.*)

2. चुर् *ćur* 1. et 10. par. *ćô'râmi, ćôrâyâmi* furari. Man. 8. 331: *yas tv agniṅ ćôrayêd gṛhât.* (Hib. *coir* „false, deceitfull" in initio compp.; *coire* „trespass, offence", *coireach* „criminal, a malefactor", *cuireat* „the knave at cards", *cuireadach* „knavish".)

चुल् *ćul* 10. par. (*nimaģģanê*) submergere.

चुलुम्प् *ćulump* 1. par. (*lôpê*) findere, rumpere, abscindere; cf. *lup, lumpâ'mi, lumpê'*, unde *ćulump* quodam reduplicationis modo ortum esse videtur.

चुल्ल् *ćull* 1. par. (*hâvakaranê* K. *hâvakṛtâu* V.) i. q. 2. *ćal*, unde *ćull* attenuato *a* in *u*, et geminato *l*. K.: *ćullati priyêṇa nârî.*

चूचुक *ćûćuka* m. n. (etiam *ćućuka*, forma reduplicata, ut videtur, a *ćûś* bibere, sicut gr. θηλή, τίτθη, τιτθός, nec non nostrum *Zitze*, cum *d'ê* bibere [cf. θῆσθαι] cohaerent, et lat. *papilla* tanquam forma redupl. ad scr. *pâtum*, lat. *po-tum*, reduci posset) papilla. Ur. 84. 1. Ćaur. 14. (Hib. *cioch* mamma, fortasse etiam *coicht* „children" huc pertinet.)

चूडा *ćûḍâ* f. 1) vertex, culmen, cacumen, praesertim capitis vertex. Rag'. 17. 28. Hit. 55. 19. 2) cincinnus singulus in vertice. Rag'. 18. 50. 3) crista. 4) caput. Wils. (Cf. *kûṭá* et hib. *cuit* caput.)

चूण् *ćûṇ* 10. par. (*sańkôćê*) curvare, inflectere; cf. *kûṇ*.

चूत *ćûta* m. arbor, Mangifera Indica. Rag'. 7. 18.

चूर्ण् *ćûrṇ* 10. par. (*pêśaṇê* K. *pêśê* V.; ut videtur denom. a *ćûrṇa* q. v.) frangere, conterere. Dêv. 3. 35: *tân (b'ûd'arân) prahitâṅs têna ćûrṇayantî śarôtkarâiḣ*; 9. 12: *muśṭipâtêna dêvî taććâ 'py aćûrṇayat (śûlam)*; A. 8. 2: *tad (aśmavarśam) aćûrṇayam vêgavadb'iḣ śarâiḣ.* (Cf. hib. *coirneach* „a part", *crinim* „I knaw, bite".)

*) Radix *ćur* in tempp. special. vocalem suam producit, in analogia cum passivis radicum in *ir* vel *ur* desinentium (gr. 447). Wils. et Forsterus hanc rad. scribunt *ćûr*.

चूर्ण *ćûrṇa* m. (ut videtur, part. perf. pass. ab obsoletâ r. *ćar* [*ćṛ*], unde supra *ćîrṇa* deduximus) pulvis. A. 8. 3.

चूष् *ćuš* 1. par. sugere, *ćôšya* sugendus. Mah. 2. 316: *lêhyań ćôšyańća pêyańća.* (Fortasse *ćûš* e *ćukš*, ejecto *k*, mutilatum est, cf. *ćućuka*, *ćûćuka*; *ćukš* autem e quadam simpliciore radice in gutturalem vel palatalem desinente deducendum esset, sicut *dikš* accendere a *dah*, *bakš* edere a *bag*, vel *bağ*, cf. φάγω et *buğ*; res si ita se habet, cum *ćûš*, e *ćuk*, et *ćućuka* papilla contulerim lat. *sugo* et *succus*, mutatâ initiali gutturali in sibilantem, nostrum *saugen*, gr. ὑγρός.)

चेट *ćêṭa* m. (r. *ćiṭ* mittere, nisi *ćêšṭ*, ejecto *š*, s. *a*) servus, famulus. Hêm.

चेटक *ćêṭaka* m. (r. *ćiṭ*, nisi *ćêšṭ*, s. *aka*) id. Hit. 65. 16. B. 1. 91.

चेटिका *ćêṭikâ* f. (fem. praecedentis, v. gr. 575. 23) ancilla. Up. 49.

चेटी *ćêṭî* f. (a *ćêṭa* signo fem. *î*) id. Up. 38. 41.

चेत् *ćêt* conj. (ut equidem puto, e *ća* et *it* q. v.) si (postponitur). Br. 2. 17. N. 17. 29. R. Schl. II. 8. 34. — Cum antecedente *yadi* 1) si quidem. R. Schl. II. 8. 34 *b*: *yadi ćêd bara tô dharmât pitryań râğyam avâpsyati.* 2) etsi, etiamsi. Mah. 1. 4203: *yady asti ćêd dhanań sarvam vṛćâbôgâ bavantu tâń.* (Gr. καί; cf. gr. comp. 401.)

चेतना *ćêtanâ* (r. *ćit* s. *anâ*) animus sui compos (Besinnung, Bewufstsein). Ur. 76. 14. Rag. 17. 1. B. 13. 6. — In fine compp. possess. N. 2. 3. 7. 14. 9. 20. 10. 19. 13. 60.

चेतस् *ćêtas* n. (r. *ćit* s. *as*) mens, animus. In. 2. 32. Rag. 14. 60. N. 9. 33. 21. 8. — In fine compp. possess. B. 4. 23. 5. 26. 8. 14.

चेदि *ćêdi* m. nomen regionis. N. 12. 132.

चेल् *ćêl* 1. par. (*gatâu* K. *ćâlagatyôń* V.) se movere, ire; scribitur etiam *ćêll*; cf. *ćal*, praet. redupl. pl. *ćêlima*.

चेल *ćêla* m. n. (r. *ćil* s. *a*) vestis. B. 6. 11; schol. *ćêlam vastram.* (Fortasse lat. *velum*, v. sq. et rad. *ćil*.)

चेली *ćêlî* f. (a praec. signo fem. *î*) id. (Hib. *caille* fem. „a veil or cowl", v. r. *ćil*.)

चेष्ट् *ćêšṭ* 1. âtm. (*ćêšṭâyâm* K. *ṭhê* V.) 1) se movere. Man. 1. 52: *yadâ sa dêvô ğâgarti tadê 'dań ćêšṭatê ğagat*; R. Schl. I. 2. 14: *tań śôṇitaparîtâṅgań ćêšṭamânam mahîtalê dṛšṭvâ*; M. 22: *gaṅgâyân na hi śaknômi vṛhattvâć ćêšṭitum.* 2) ire, adire, frequentare. Rag. 6. 51: *rurućêšṭita bûmišu.* 3) niti, tendere, operam dare. Râm. III. 47. 51: *daśâ kṛtântôpahatê 'yam âvilâ kim atra śakyam purušêṇa ćêšṭitum*; c. acc. rei. B. 3. 33: *śadṛśań ćêšṭatê svasyâń prakṛtêr ğńânavân api.* — *ćêšṭitá* n. nisus, opera, factum. N. 23. 18. Rag. 4. 68. — Part. praes. par. R. Schl. I. 34. 25. — Caus. commovere, agitare. Man. 12. 15: *bûtâni satatań ćêšṭayati.* (Cf. lat. *QUAES*, *quaero*, *quaesivi*; cambro-brit. *cais* contentio, labor.)

c. *ati* ultra modum se movere, ultra modum niti, operam dare. Hit. 36. 21: *vṛttyarthan nâ 'tićêšṭêta sâ hi dhâtrâi 'va nirmitâ.*

c. *vi* 1) niti, operam dare, agere. Man. 8. 334: *yêna yêna ... aṅgêna stênô nṛšu vićêšṭatê.* — *vićêšṭita* n. nisus, contentio, actio. N. 23. 3. Râm. III. 65. 12. 2) reniti, obniti, reluctari. Dr. 9. 13. part. praes. par.: *tata ênam vićêšṭantam badvâ.* 3) ultro citroque se movere, se volutare. Râm. III. 62. 19: *śatrugnabaratâv ubâu dharâyâń sma vyaćêšṭêtâm bagnaśṛṅgâv ivâ 'ršabâu*; III. 51. 23: *tâ vâšyêṇaća sańvîtâń ... vyaćêšṭanta nirânandâń.*

c. *sam* niti, operam dare, agere. N. 23. 3; *sańćêšṭamânasya lakšayantî vićêšṭitam.*

चेष्टा *ćêšṭâ* f. (r. *ćêšṭ* s. *â*) nisus, actio. Hit. 110. 22. Rag. 6. 12.

चेष्टित *ćêšṭitá* v. *ćêšṭ*.

चैतन्य *čâitanya* n. (a *čêtana* s. *ya*) anima. Rag. 5. 4.

चैत्य *čâitya* (ut videtur, a *čitá* vel *čiti* s. *ya*) 1) n. locus sacrificii. 2) n. monumentum sepulcrale. Lass. 17. 3) m. arbor sacra, ficus religiosa, in vici vicinitate. H. 1. 40.

चैत्र *čâitrá* m. (a *čitrá* vel *čitrâ* s. *a*) mensis Čâitrus, Martius-Aprilis. Bhar. 1. 35.

चैत्ररथ *čâitraratha* m. (a *čitraratha* Gandharvus, qui Kuvêri horti custos est, s. *a*) Kuvêri hortus. Rag. 5. 60.

चोदना *čôdanâ* f. (r. *čud* impellere, s. *ana* in fem.) impulsus, incitatio. Bh. 18. 18.

चोर *čôrá* m. (r. *čur* s. *a*) fur, v. *čâurá*.

चोष *čôša* m. (r. *čûš* s. *a*) actio sugendi.

चोषण *čôšaṇa* n. (r. *čûš* s. *ana*) id.

चोष्य *čôšya* v. *čûš*.

चौर *čâurá* m. (r. *čur* s. *a*) fur. Lass. 23. 10. 25. 5 (v. 2. *čur*.)

चौर्य *čâurya* n. (a praec. s. *ya*) furtum. (Hib. *coire* „trespass, offence".)

चौल *čâula* n. (pro *čâuḍa*, a *čûḍa*, s. *a*) tonsura capitis. Rag. 3. 28.

1. च्यु *čyu* 1. par. âtm. cadere, labi, elabi, trop. egredi (cf. *bhranš*). Su. 4. 19: *dvâv ivâ 'rkâu nabhasčyutâu*; Bh. 9. 24: *na tu mâm abhiǵânanti tattvênâ 'taš čyavanti tê*; Man. 12. 96: *utpadyantê čyavantê ča* (schol. *našyanti*); Sâ. 3. 9: *čyutâh sma râǵyât vanavâsam âśritâh*; 5. 26: *čyutah svarâǵyât*; Râm. III. 56. 7: *adya mê saptamî râtriš čyutasyâ "ryakavêšmanah*; Man. 12. 72: *čâilâšakašča bhavati šûdrô dharmât svakâč čyutah*. — Caus. facere ut aliquis cadat. Râm. III. 60. 48: *gatan nâ 'rhasi tan svargât punaš čyâvayitum*. In dialecto vêd. excitare. Rgv. Ros. p. 72. 12: *ǵanân̐* (pro *ǵanân*) *ačučyavîtana girînr**) *ačučyavîtana* „homines excitate, nubes excitate". (Cf. *ǵyu*, *čyu*, *ǵu*, *ǵhu*; scot. *siab* „motu celere transiens"; hib. *seabhais* „wandering, strolling, straying"; *seabhasach* „fatigued, weary".

c. *pari*, *paričyuta* pauper, miser. N. 10. 2.

c. *pra* i. q. simpl. N. 9. 18: *yêšâm prakôpâd âišvaryâd pračyutô šham*; Man. 12. 116. — Caus. A. 9. 28: *nivâtakavačâir itah pračyâvitâh surâh*.

2. च्यु *čyu* 10. par. (*hâsasahanayôh* K. *hâsê sahanê* V.) ridere; sustinere. (Hib. *tibhim* „I laugh, joke".)

च्युत् *čyut* 1. par. i. q. *čut*. (Hib. *cioth* „a peal, a hawy shower"; *ciothmhar* „showery".)

च्युति *čyuti* f. (r. *čyu* s. *ti*) lapsus. Hit. 7. 4.

च्युस् *čyus* 10. par. (*hându*) relinquere.

छ č**).

छग *čaga* m. caper, capra. Hêm. v. *čhâga*. (Fortasse nostrum *Bock*, anglo-sax. *bucca*, germ. vet. *boch*, *poch*, *pog* huc pertinent, — v. Graff III. 30 — mutatâ initiali gutturali in labialem et abjectâ sibilante, quam ex *č* = *sk* exspectaveris; lat. *caper*, th. *caprŏ*, quod cum scr. *čagalá* vel *čâgala* contulerim, in secundâ syllabâ gutturalem in labialem et mediam in tenuem convertit.

छगल *čagalá* m. (a praec. s. *la*) caper. (Lat. *caper*, th. *caprŏ*, v. *čaga*.)

छगला *čagalâ* f. (fem. praec.) capra. (Lat. *capra*, v. *čaga*.)

छगली *čagalî* f. (a *čaga* signo fem. *î*) capra. (Hib. *gabhar*, gen. *gabhair*, v. *čaga*.)

छटा *čaṭâ* f. lux, splendor. Lass. 67. 18.

छत्र *čatra* n. (pro *čattra*, r. *čad* s. *tra*) umbella. Rag. 3. 16. v. *čad*.

*) V. gramm. ed. 3. §. 145 annot.

**) V. gramm. §. 19.

1. छद् *c̈ad* 1. par. âtm. (part. perf. pass. *c̈anná*, gr. 542) tegere. N. 17. 6: *c̈annô sb'rênê 'va c̈andramâh.* (Cf. *sku* tegere; hib. *scailim* „I shade, shelter" = scr. *c̈âdâmi*, mutato *d* in *l*; *scailein* „a fan, umbrella" v. *c̈atra*; *scail* „a shadow", *scailleachd* „darkness", *scath* „shadow, shade, protection, a veil, covering", mutato *d* radicis in *th*, nisi *th* ad suffixum derivationis pertinet, abjecto *d* radicali, sicut in scr. *c̈âyâ* umbra q. v.; gr. σκιά, σκο-τός, σκηνή [gr. comp. 833]; etiam in goth. *sca-dus* umbra syllaba *du* ad derivationis suffixum trahenda esse videtur; lit. *skyda* scutum, *skidelê* parvum scutum; goth. *skil-dus* [gr. comp. 955 n.**]; nostrum *Schil-d* e *scil-d*, mutato *d* in *l*; goth. *skal-ja* tegula; germ. med. *schal* cutis, cortex, putamen, nostrum *Schale*; lat. *squâ-ma*, abjectâ radicis consonante finali, sicut saepissime, v. *c̈âdman*; gr. σκῦλον, lat. *spolium*, mutatâ gutturali in labialem, et *d* in *l*.)

c. *pari* i. q. simpl. Hit. 81. 10: *dvîpic̈armaparic̈c̈anna.*

c. *pra* id. *prac̈c̈anna* occultus. N. 19. 32. Hit. 9. 14.

c. *prati* id. Râm. I. 9. 5: *munivêśapratic̈c̈anna.*

2. छद् *c̈ad* 10. par. âtm. *c̈âdáyâmi* tegere. Dêv. 7. 17: *śaravarśâih ... c̈âdayâmâsa*; G'at. 6: *c̈âditê dinakarasya b'âvanê.*

c. *â* 1) id. Dêv. 10. 10: *tatah śaraśatâir dêvîm âc̈âdayata sô 'surah.* 2) abscondere. Hit. 22. 1: *tatsamîpê âtmânam âc̈âdya st'itah.*

c. *pra* id. R. Schl. II. 8. 36: *prac̈c̈âdyamânan râmêṇa b'âratan trâtum arhasi.*

3. छद् *c̈ad* 10. par. *c̈adáyâmi* (*ûrǵanê* *)) educare, nutrire (liberos). K.: *c̈adayati putrân g'ṛtêna pitâ.*

छद *c̈ada* m. (r. *c̈ad* s. *a*) 1) folium. A. 4. 50. 2) ala. N. 9. 12. (Hib. *sgiath* ala.)

छदिस् *c̈adis* n. (r. *c̈ad* s. *is*) tectum (domûs). Am.

*) Sic legimus pro *uǵǵanê* apud Wilkins., quod ex *ûrǵǵanê* corruptum esse censeo; *ûrǵana* autem hoc loco ad caus. *ûrǵayâmi* facio ut alqs. fortis fiat, pertinet.

छद्मन् *c̈âdman* n. (r. *c̈ad* s. *man*) occultatio, a formae assumptio. Rag'. 12. 2; v. sq. (Cf. no *Schir-m*, germ. vet. *scer-m*, th. *scer-ma* scutum, n *d* in *r*; v. *c̈ad*.)

छद्मिन् *c̈admin* (a praec. s. *in*, v. gr. 583) alienâ indutus. N. 26. 8.

छन्द *c̈anda* n. (r. *c̈ad*, insertâ nasali, s. *a*) desid N. 23. 15; *svac̈c̈anda* in initio compp. suâ s Hit. 20. 9: *svac̈c̈andavanaǵâtêna śâkên* *svac̈c̈andam* adv. id. Ur. 63. 20: *vanê svac dam b'ramantî.* (Huc refero lat. *spon-s*, *sp* pro *spond-te*, mutatâ gutturali in labialem, v. sq.

छन्दय् *c̈anday* (denom. a *c̈anda* vel *c̈ándas*, 522) donare, augere, mactare, c. instr. rei. Su. *varêṇa c̈c̈andayâmâsa*; 4. 22; Mah. 1. 2166 *râiś c̈andyamânê râǵńâ*; 6365: *c̈andayan mâih.* (Cf. lat. *spondeo* et v. *c̈anda*.)

छन्दस् *c̈ándas* n. (r. *c̈ad*, insertâ nasali, s. *as*, *c̈anda* adjecto *s*) 1) desiderium. R. Schl. II. *mayô 'c̈yamânan yadi tê śrôtun c̈an* 2) rhythmus, metrum, praesertim Vêdorum. B'. 1 13. 4. 3) scriptum sacrum, Vêdus. Rag'. 1. 11: *dasâm* (schol. *vêdânâm*).

छन्न *c̈anná* v. *c̈ad.*

छम् *c̈am* 1. par. (*adanê*) edere; cf. *c̈am*, *ǵam*, *ǵ'am*.

छम्प् *c̈amp* 10. par. (*gatâu* K. *sarpê* V.; scribitur gr. 110^a) ire. (Huc trahi posset goth. *skapa* servatâ tenui finali, sicut in *slêpa* dormio = scr. respiciatur, verba movendi plerumque etiam a facere significare, v. e. c. *c̈ar*; fortasse etia σκήπτω, σκίμπτω, quae formâ egregie ad quadrant, a motione dicta sunt.)

1. छर्द् *c̈ard* 10. par. (*vamanê*) vomere. (Hib. *sc* „I vomit, spew"; lat. *screo*.)

2. छर्द् छृद् *c̈ard c̈ṛd* 7. par. âtm. *c̈ṛṇáddmi*, *c̈* (*dêvanadyutivamanêśu*) ludere,

dere, vomere, v. sq. et *čard.* (Cum 1. *čṛnd*, quod ortum est e *skarnd* vel *skrand*, conferri possit lat. *splendeo*, mutatâ gutturali in labialem et *r* in *l*; lit. *spindėiu* splendeo, *spindulys* splendor, solis lumen; *skais-tus*, *skais-tas* clarus, splendidus; huc etiam trahi posset nostrum *Glanz*, germ. med. *glanz* splendidus, *glenze* splendeo, abjectâ sibilante; etiam *glize* splendeo, praet. *gleiz*, nostrum *gleissa*, *Gleissner*.)

2. छर्द् छृद् *čard čṛd* 1. 10. par. *čárdâmi*, *čardá-yâmi* (*sandîpanê*) splendere.

छर्दन *čardana* n. (r. 1. *čard* s. *ana*) vomitus.

छर्दि *čardí* f. (r. 1. *čard* s. *i*) id.

छल *čalá* n. (ut mihi videtur, a *čad* tegere, abscondere, mutato *d* in *l*, suff. *a*) alienae formae assumptio, dissimulatio; dolum, fraus. Ḥit. 4. 2. Rag'. 6. 54. 7. 27. 16. 28; v. *čádman*, *čadmin.* (Cf. lat. *scelus*.)

छलय् *čalay* (denom. a praec. s. *ay*) decipere, fraudare. Rag'. 16. 61: *śirîśaprasavâvataṅsâṅ ... śâivâlalôlâṅś čalayanti mînân*; B'. 16. 36: *dyûtaṅ čalayatâm asmi, têǵas têǵasvinâm aham.*

छल्लि *čalli* f. (ut mihi videtur, a r. *čad* tegere, mutato *d* in *l*, s. *li*) cutis, pellis, cortex. (Germ. med. *schal* m. *schale* f. id.; lat. *pellis*, pro *scellis*? abjectâ sibilante et mutatâ gutturali in lab.)

छल्ली *čallî* f. id.

छवि *čavi* f. 1) splendor. Ur. 31. 4 infr.; Rag'. 9. 34. 2) pulchritudo. (Germ. vet. *scieri* lucidus, mutato *v* in *r*, sicut e. c. in *birumês* sumus = scr. *b'ávâmas*, gr. comp. 20; hib. *sceimh* „beauty, bloom", *sceimheach* „handsome, bloomy", v. Pictet p. 60.)

छष् *čaś* 1. par. (*vad'ê*) occidere; cf. *kaś*, *k'aś*, *čaś*, *ǵaś*, *ǵ'aś*, *ǵûś*.

छाग *čáǵa* m. caper, capra. Ḥit. 120. 20 (v. *čaga* et voces ibi comparatas.)

छाय *čâya* v. sq.

छाया *čâyá'* f. (ut mihi videtur, e *čadyâ*, a r. *čad* tegere, s. *yâ*, ejecto *d* et productâ antecedente vocali) umbra. N. 5. 26. 13. 57. — *čâya* n. id. Rag'. 4. 20 (v. not.); 7. 4. 12. 50. (Gr. σκιά, v. r. *čad*.)

छित *čitá* part. perf. pass. rad. *čô* q. v.

1. छिद् *čid* 7. par. âtm. (*činádmi*, *čindê'*, praet. multf. *áččâitsam* Maḥ. 2. 1942, *áččidam* A. 7. 21, part. perf. pass. *činná* gr. 542) scindere, abscindere. Dêv. 10. 14: *činnad'anvan*; 15: *čiččêdâ 'patatas tasya mudgaran niśitâiṅ śarâiṅ*; B'. 2. 23: *nâi 'naṅ čindanti śastrâṇi*; N. 17. 37: *čittvâ vastrârd'am*; 26. 17: *tyêśa sa śiraś čêttuṅ k'aḍgêna*; Dêv. 7. 19: *śiras têna 'sinâ 'činat.* Notentur locutiones: *saṅśayaṅ čêttum* dubitationem eximere. B'. 6. 39; *tṛśṇâṅ čêttum* sitim exstinguere. Ḥit. ed. Lond. 37. 8. — Caus. abscindi jubere. Man. 8. 283: *ḥastâu čêdayêt.* (Cf. *čut*, *čur*; zend. 𐬯𐬐𐬆𐬧𐬛𐬀 *skĕnda* fractura, gramm. comp. 737; lat. *scindo*, *scidi*; gr. ΣΧΙΔ, σχίζω, σχίδη, σχέδη, σχινδαλμός, σκινδαλμός, σκίδνημι, σκεδάννυμι; fortasse etiam σχάζω huc pertinet, cujus α e formâ guṇatâ *čêd* q. v. explicari potest, abjectâ vocali radicali; etiam goth. *skaida* separo, nostrum *scheide* nituntur formâ guṇatâ, servatâ contra regulam primitivâ mediâ; etiam goth. *dis-skreita* disscindo huc traxerim, insertâ liquidâ, nisi, quod minus mihi arridet, deducendum est e *kart kṛt*, praefixo *s* et servatâ contra regulam finali tenui; germ. med. *schite* findo, praet. *scheit*, *schiten*; *schinde* glubo, praet. *schant*, *schunden*, cujus *a* nititur guṇatâ formâ; sic etiam nostrum *spalte*, germ. vet. *spaltu* findo, mutatâ gutturali in labialem, sicut in *spûle*, v. *kśal*, et conversâ nasali in *l*, sicut in goth. *aljis* alius, v. *anyá*; respiciatur etiam subst. *spân* ramentum, assula, cujus *n* aut ad radicem pertinet — scr. *čind*, lat. *scind*, gr. σκινδ — aut ad derivationem, cf. *činná*; germ. vet. *splitar*, nostrum *Splitter*, transposito *il* in *li*; germ. med. *splîze* scintilla; fortasse etiam gr. σπινθήρ, sicut

lat. *scintilla* notione scindendi nititur; nec non σπιλάς, sicut lat. *rupes* a *rumpo*; σπιλάς igitur esset pro σχιδάς; lit. *skêdra* ramentum, assula, *skaldau* findo, *skirù* separo; hib. *scaithim* „I cut off, lop"; mutatâ gutt. in lab. et *d* in *l*: *spialaim* „I dilacerate, dilaniate"; servatâ gutt. et mutatâ *d* in *l* vel *r* (v. *ćur*): *scaoilim* „I loose, untie, scatter, disperse", *scairim* „I disperse, scatter"; servatâ nasali formae *ćind*, *scind*, et abjecto *d* vel mutato per assimilationem in *n*, sicut in *cann* luna = scr. *ćandá*: *scainim* dirumpor, „I burst", *scinním* „I spring, start, burst out".)

c. *ava* abscindere, dividere. B'ar. 2. 1: *dikkâlânavaćinna*.

c. *â* 1) scindere. Hit. 10: *âćidya d'amanîm*. 2) separare. Râm. III. 44. 22: *âćidya putrê niryâtê kâuśalyâ yatra ģîvati*.

c. *â* praef. *ava* abscindere, avellere, eripere. Ur. 10. 14: *dâityahastâd avâćidya*.

c. *ut* 1) i. q. simpl. Man. 7. 139: *nô 'ććindyâd âtmanô mûlam parêśâńćâ 'titṛśnayâ | uććindan hy âtmanô mûlam âtmânan tâńśća pîdayêt*. 2) evertere, extinguere, destruere, delere. Rag'. 2. 23: *uććinnaripu*; 5. 71: *kiń vâ ripûńs tava guruń svayam uććinatti*. 3) detrahere, subtrahere, subducere, derogare, pass. desiderari. Hit. 19. 9: *tṛṇâni b'ûmir udakam . . . êtâny api satâń gêhê nô 'ććidyantê kadâćana*; v. sq.

c. *ut* praef. *vi* id. Br. 3. 8: *gatê svargê vinaśṭêća mamâ 'nuģê pindań pitṛṇâm vyuććidyêt* (de passiv. formâ *vyuććidyêt* v. gr. 446).

c. *pari* 1) abscindere. N. 13. 62: *vâsasô srd'am pariććidya*. 2) terminare, terminis sepire, definire. Rag'. 6. 77: *yasya naćâ 'nuband'i yaśań pariććêttum iyattayâ 'lam* cujus adjuncta gloria definiri quantitate nequit; 10. 29: *apariććêdyô . . . mahimâ tava*. 3) statuere, decernere. Rag'. 15. 51: *tam ag'âvahań śîrśaććêdyam pariććidya* (schol. *śiraśćêdârhan niśćitya*) *niyant stram âdadê*; Ur. 48. 21. 4) perpendere, c rare. Rag'. 17. 59: *parâtmanôń* (schol. *ś âtmanaśća*) *pariććidya śaktyâdînâm balam*.

c. *vi* disjungere, separare. Rag'. 16. 20: *vićć d'ûmaprasârâ gavâkśâń*; Śâk. 5. 5.

c. *sam* i. q. simpl. B'. 4. 41: *ģńânasańćinn śaya*.

2. छिद् *ćid* 10. par. *ćêdâyâmi*. Grammatici r hujus verbi scribunt *ćêd*, q. v.

छिद्र् *ćidr* 10. par. *ćidrâyâmi* (*vib'êdê* K. *b'ê* denom. a *ćidrá*) findere, dissecare.

छिद्र *ćidrá* n. (r. *ćid s. ra*) 1) cavum, cavitas. tium, in corpore. Sâ. 2. 8; in sacrificio. R. : 11. 16; ed. Ser. I. 32. 34.

छिन्न *ćinná* v. *ćid*.

छुट् *ćuṭ* 6. 10. par. (*ćêdê* K. *sańhatâu* V.) f coacervare. (Cf. *kuṭṭ*, *ćuṭ*, *ćuṇṭ*, *k'aḍ*, *ćid*, *ćur*, *ģaṭ*, *ģ'aṭ*; hib. *sgoth* „a cut", *sgot* small flock".)

छुप् *ćup* 6. par. (*sparśê*) tangere.

छुर् *ćur* 6. par. (*ćêdê* K. *lôpê* V.) findere, absc (Cf. *k'ur*, *kart kṛt*, *ćid*; hib. *scuirim* vel *s* „I cease, desist" = scr. *ćurá'mi*; ita lat. *finis fidnis*? — cum *findo* cohaerere videtur; v. *ćê* satio, finis; huc etiam trahi possent *scaoilim*, *sca spialaim*, quae supra cum *ćid* comparavimus; ge *SCAR* tondere, secare, *sciru*, *scar*, *scârumês*, n *Schere*, quae nituntur formâ *ćar*, unde fortasse *ću* nuato *a* in *u*; *SCAR* etiam e *ćêd* explicari posset posteriore diphthongi *ê* elemento, et mutato *d* in

c. *vi* perfundere, diffundere, spargere, dispergere. 12: *âsyam . . . śramaģalasp'uṭasândrav muktâp'alaprakaraviććuritam* (schol. *vyâ* Ur. 78. 9: *sp'uratâ viććuritam idań* (*tê m râģêna maṇêr lalâṭanihitasya*.

छुरिका *ćuriká* f. (r. *ćur* s. *ika* in fem.) culter. Am.

छुरी *ćurí* f. (r. *ćur* s. *a* in fem.) id. (Cf. germ. vet. *scâri* forfex, et v. *ćur*; etiam lat. *for-* compositi *for-fex* ad rad. *ćur* vel ad cognatam *k'ur* vel ad *kart kṛt* trahi possit, mutatâ gutturali in lab.)

छेक *ćéka* cicur, mansuetus (de bestiis). Am.

छेत्तार् -तृ *ćéttár -tṛ* m. (r. *ćid* s. *tár tṛ*) scissor. Ḥit. 13. 17: *ćéttáraḣ saṅśayánâm*; 19. 6: *ćéttuḣ párśvagatáń ćáyán nó 'pasaṅharaté drumaḣ.*

छेद् *ćéd* 10. par. (*dváid'ħkaraṇé* K. *ćédé* V.; a *ćid*, v. 2. *ćid*) dividere. (Lit. *skéldēju* rumpor, dirumpor, v. 1. *ćid.*)

छेद *ćéda* m. (r. *ćid* s. *a*) 1) scissio, scissura. 2) cessatio, intermissio, finis. Ur. 59. 15: *ǵarmaćéda.* 3) fragmentum, pars. Ur. 82. 8.

छेदिन् *ćédín* (r. *ćid* s. *in*) findens, frangens, rumpens (in fine compp.). Rag'. 4. 48.

छो *ćó* 4. par. *ćyámi*, v. gr. 302 (*ćédané* K. *lúnáu* V.) findere, abscindere; cf. *ćur*, unde fortasse *ćó* abjecto *r* et adjecto gunae incremento.

छ्यु *ćyu* 1. par. âtm. (*gatáu* K. *gatyám* V.) ire; cf. *ćyu*, *ǵyu*, *ǵu*, *ǵ'u*.

ज *ǵ*.

ज् *ǵ*. Haec littera orta est e *g* et in cognatis linguis ei respondent *g* et litterae, quae sicut scr. *ǵ* originem traxerunt a gutturali mediâ; ita nonnunquam in lit. *ž* (= *dsch*), in slav. ж *ś'* et in gaëlicis dialectis *d*, quod ante *e* et *i* in dialecto scot. fere ut *ǵ* sonat, locum tenent sanscriti *ǵ* vel *g*.

ज *ǵa* (r. *ǵan* s. *a*, v. gr. 575. 1) natus, ortus, progerminatus, in fine compp. Ḥ. 1. 42.

जंस् *ǵaṅs* 10. par. (*rakśaṇé* K. *rakśé* V.; scribitur *ǵas*, gr. 110*)) servare, tueri.

जक्ष् *ǵakś* 2. par. *ǵákśimi* (ut mihi videtur, forma redupl. pro *ǵag'as*, ejecto *a*, a r. *g'as*, v. gr. 321 not.) edere.

जगत् *ǵágat* (part. praes. neut. radicis *gá* ire) se movens, mobilis. Am. — Subst. n. *ǵagat* 1) ventus. 2) mundus. Lass. 91. 16. (Hib. *diogg* „a breath, life"; respiciatur syllaba redupl. verborum *dioghalaim* „I revenge", *diogan* „revengefull, fierce, cruel", quae conveniunt cum scr. *ḥan* caedere, occidere, quod secundum tertiam cl. formaret *ǵaḥanmi.*)

जगती *ǵágatí* f. (fem. praec.) terra. Ḥit. 69. 18: *ǵagatípála*; R. Schl. I. 12. 36: *ǵagatípati.*

जगन्नाथ *ǵagannát'a* m. (e *ǵágat* et *nát'á*) mundi dominus, cognomen Viśṇûs.

जघन *ǵag'ána* (forma redupl. a r. *ḥan*, quae praef. *sam* coacervare significat) 1) lumbi. Ur. 73. 4 infr.: *ǵag'anab'arálasá*; Śak. 45. 11: *ǵag'anagáuravát*; In. 5. 11. Rag'. 9. 28. 60; v. sq. 2) muliebria. Am.

जघन्य *ǵag'anyá*, vêd. *ǵag'anya* (a *ǵag'ána* s. *ya*) ultimus, postremus. B'. 14. 18. Dr. 5. 8. (Hib. *deaghanach* „late, last".)

जघन्यज *ǵag'anyaǵa* (e praec. et *ǵa* natus) natu minimus. Dr. 7. 16.

जङ्गम् *ǵañgam* intens. rad. *gam* ire, v. gr. 506. (Goth. *ganga*, abjecto *m*, nostrum *gieng*, *Gang*; lit. *pér-źengimas* transgressio, *uź-źengimas* ascensio, *nu-źengimas* descensio, *źengiù* eo, abjecto *m*, sicut in goth. *ganga.*)

जङ्गम *ǵañgama* (a praec. s. *a*) se movens, mobilis. Su. 1. 25.

जङ्घा *ǵañg'á*, vêd. *ǵáñg'á* f. (ut mihi videtur, pro *ǵañgá*, a *gá* vel *gam* ire cum syllabâ redupl.) crus. (Cf. nostrum *Schenkel*, germ. vet. *scinkel*, quod initio melius cum scr. *ćañg'á* et fine cum sq. conveniret.

जङ्घाल *ǵañg'ála* m. (ut videtur, forma redupl. a r. *gá* vel *gam* s. *la* pro *ra*) viator agilis, velox; v. *ǵáñg'á.*

जज् *ǵaǵ* 1. par. (*yuddʻê* K. *yudʻi* V.) pugnare, v. sq. (Fortasse hib. *fighim* „I fight", nostrum *fechte*, germ. vet. *vihtu*, lat. *pugno*, mutatâ gutt. in lab., v. *ǵańǵ*.

जज्ञिवांस् *ǵaǵńivâńs* part. praet. redupl. radicum *ǵan* et *ǵńâ*.

जञ्ज् *ǵańǵ* 1. par. (a *ǵaǵ* insertâ nasali, scribitur *ǵaǵ*, gr. 110*)) pugnare. (Lit. *źinćiju* „ich streite mich, drohe", v. *ǵaǵ*.)

जट् *ǵaṭ* 1. par. (*sańhatâu*) coacervare, cf. *ǵʻaṭ*.

जटा *ǵâṭâ* f. (r. *ǵaṭ* s. *â*) coma implicata, involuta *). Su. 1. 8.

जटायु *ǵaṭâyu* et जटायुस् *ǵaṭâyus* m. (e *ǵaṭa* accumulatus et *âyu* vel *âyus* vita) n. pr. vulturis fabulosi, Aruṇi, solis aurigae, filii, quem Râvaṇus occidit. R. Schl. I. 1. 51: *gṛdʻrań hatvâ ǵaṭâyuśam*.

जटिल *ǵaṭilá* (a *ǵáṭâ* s. *ila*) implicatam comam habens.

जटुल *ǵaṭula* m. (r. *ǵaṭ* s. *ula*) macula, nota (in corpore). Am.: = *piplu*.

जठर *ǵaṭʻára* m. venter. H. 2. 3. (Goth. *qvithrs*, th. *qvithra* in comp. *lausqvithrs* inanem ventrem habens, *quithus* uterus; fortasse lat. *venter* e *guenter*, insertâ nasali.)

जड *ǵaḍa* 1) frigidus. 2) hebetatus, obtusus, conturbatus, mente captus, stolidus, stupidus. Ur. 7. 9. Ragʻ. 8. 74. Bʻar. 3. 59. (Cf. hib. *fiod* f. frigus, *fuar* frigidus, quae, si huc pertinent, gutturalem in labialem converterunt.)

जत्रु *ǵatrú* n. os collare, clavicula. R. Schl. I. 1. 12: *gûḍaǵatru*.

1. जन् *ǵan* 3. par. *ǵáǵanmi* gignere, generare. Participia *ǵanitá* et *ǵâtá* usu ita distingui videntur, ut illud passivam, hoc, ubi non ad *ǵan* cl. 4. pertinet, activam significationem habeat, sicut *śak* posse format *śakitá* cum sensu pass. et *śaktá* potens, capax; e. c. Mah. 1. 3036: *bʻâryâyâń ǵanitam putram âdarśêšv iva ćâ 'nanam | hlâdatê ǵanitâ prêkšya svargam prâpyê 'va puṇyakṛt*; *praǵâtâ* quae peperit. Mah. 1. 3046. (Gr. ΓΕΝ, γίγνομαι; lat. *GEN*, *gigno*, *genui*, (*g*)*nascor*, *gnatus*; hib. *genim* „I beget, generate"; lit. *gemù* nascor, *gaminu* gigno, *gim-minê* genus, cujus suffixum convenit c. scr. *mâna*, gr. μενος; *gen-tis* cognatus; goth. *KIN* germinare, *keina*, *kain*, *kinum* gr. comp. I. 109*). 1. p. 207; *kuni*, th. *kunja*, genus; nostrum *keime*, *Kin-d* i. e. genitus; v. *ǵána*, *ǵánî*, *ǵâtá*, *ǵâti*.)

c. *adʻi* id. Ragʻ. 18. 23: *íśvarêṇa têna kšitêr viśvasahô 'dʻiǵaǵńê*.

c. *pra* parere. *praǵâtâ* quae peperit. Mah. 1. 3046: *praǵâtâ 'ham ... imań kumâram*.

2. जन् *ǵan* 4. âtm. *ǵâyê* (v. gr. 305) 1) nasci. Hit. 4. 19: *mṛtô kô vâ na ǵâyatê*; c. loc. matris et ablat. patris; Man. 10. 64: *śûdrâyâm brâhmaṇâǵ ǵâtań*; Mah. 1. 371: *śakuntalâyân duśmantâd bʻarataśćâ 'pi ǵaǵńivân*. 2) oriri. Râm. I. 35. 15: *sapta srôtâńsi ǵaǵńirê*; 48. 5: *yaśṭum matir aǵâyata*; III. 55. 19: *śabdô ǵâyatê tumulań*. 3) fieri. Nalôd. 1. 42: *âyatayâ vîkšya dṛśâ tań smarâturâ 'ǵayata*; Mah. 1. 6625: *kšudʻârttâ ǵaǵńirê ǵanâń*. — Caus. *ǵanáyâmi*, praet. mltf. *áǵîǵanam* (gr. 472) facere ut aliquis nascatur, oriatur, gignere, procreare, parere (c. loc. feminae ex quâ aliquis liberum gignit). N. 5. 47: *ǵanayâmâsaća nalô damayantyâm ... indrasênań sutańćâ 'pi indrasênâńća kanyakâm*; A. 6. 13: *sa tu śabdań...pratiśabdam aǵîǵanat*; Râm. I. 15. 83: *kâuśalyâ 'ǵanayad râmam*.

c. *anu* postea nasci. Man. 9. 134: *yadi putrô 'nuǵâyatê*.

c. *abʻi* nasci, oriri. Bʻ. 2. 62: *kâmât krôdʻô 'bʻiǵâyatê*; 16. 5: *sampadan dâivîm abʻiǵâtô 'si* ad divinam sortem natus es.

*) Wils.: The hair matted as worn by the god Siwa, and by ascetics; the long hairs occasionally clotted together, and brought over the head, so as to project like a horn from the forehead, at other times allowed to fall carelessly over the back and shoulders.

c. *upa* id. Hit. 8. 3: *asmin na nirguṇaṅ gôtrê apatyam upagâyatê*; B^c. 2. 62: *saṅgas têśû 'pagâyatê* propensio erga eas (res sensuales) oritur; 14. 2: *sargê 'pi nô 'pagâyantê*.

c. *pra* id. Mah. 1. 4660: *iha tasmât pragâhêtôḣ pragâyantê narôttamâḣ*. De *pragâtâ* quae peperit v. *gan* cl. 3.

c. *vi* active parere. R. Schl. I. 27. 8: *yakśî putram vyagâyata*.

c. *sam* 1) nasci. Râm. I. 57. 20: *tasmâd martêiḣ saṅgagńê*; 40. 49: *aśṭâu saṅgagńirê putrâḣ*. 2) oriri. H. 1. 14: *pâṇḍuputrâṇâm mûrčê 'va samagâyata*; Sâ. 5. 2.

जन *gána* m. (r. *gan* s. *a*) 1) vir, homo, persona, praesertim in plur. Dr. 3. 5. Br. 2. 12. N. 13. 35. 49. 14. 14. — Sing. praecedente pronomine demonstrativo interdum pronominis 1^mae personae utriusque generis loco fungitur; e. c. Ur. 24. 6: *tasmin ganê* mihi (regi); 28. 2 infr.: *paravaśô 'yaṅ ganaḣ* ego (Urvaśia); 19: *ayaṅ ganaḣ* ego (rex); Rag^c. 8. 80. 2) collect. homines (die Leute). N. 10. 10. 13. 50. Sâ. 7. 5; in fine compp. turba. N. 17. 24: *band'u-ganaḣ*; Rag^c. 14. 13. 60: *śvaśrûgana*. (Hib. *duine* „man either male or female"; gr. δῆμος; vocis *gána* fortasse fem. *ganâ* mulier exstitit, cui responderet goth. *qvinô*, th. *qvinôn*, mulier, adjecto *n*, v. gr. comp. 142; slav. ЖЕНА *śena*.)

जनक *gánaka* (r. *gan* s. *aka*) adj. generans. Lass. 83. 14. — subst. m. 1) genitor, pater. 2) n. pr. regis Mit'ilae. Rag^c. 11. 38. (Nostrum *König*, germ. vet. *cuning*, *chuning* rex; v. *gánî* mulier, angl. *queen*; fortasse vocis *gánaka* exstitit fem. *ganakâ* vel *ganakî*, cum quo conveniret gr. ΓΥΝΑΙΚ quod e ΓΥΝΑΚΙ, regresso ι finali in antecedentem syllabam, explicaverim; lit. *żmogùs* homo e *żamogus* correptum esse videtur, mutato radicis *n* in *m*, sicut in *gamù*; v. *gan*.)

जननी *gananî* f. (r. *gan* s. *ana* in fem.) genitrix. In. 5. 40. (Lit. *żmonà* mulier, quod e *żamonà* correptum esse puto, nititur formâ *gananâ*, v. *gan* et *gam*.)

जनपद *ganapadá* n. (e *gána* et *padá* n. locus) regio, terra, rus. N. 12. 132. 26. 33.

जनान्तिकम् *ganântikam* adv. (e *gána* et *antiká* propinquitas in accus.) in linguâ scenicâ ad personam aliquam secreto loquens. Ur. 31. 17.

जनार्दन *ganârdana* m. (hominum vexator, e *gána* et *ârdana* vexator) cognomen Kṛśṇi.

जनि *gáni* v. *gánî*.

जनितार् -तृ *ganitâ'r -tṛ'* m. (r. *gan* s. *târ tṛ*) genitor, pater. (Lat. *genitor*, gr. γενέτωρ, γενετήρ; hib. *genteoir* „a begetter, sower, planter".)

जनित्री *gánitrî* f. (fem. praecedentis) genitrix, mater. N. 16. 34. (Lat. *genitri-x*, gr. γενέτειρα, v. gramm. comp. 119.)

जनिमन् *gániman* n. (r. *gan* s. *man*, inserto *i*) nativitas, natales, ortus. Am.; v. *gánman*. (Hib. *geineamhuin* „birth, conception".)

जनी *gánî* correptum *gáni* f. (a *gána* vir, signo fem. *î*, correptum *i*) mulier, cf. *gâni*. (Hib. *gean* „a woman"; goth. *qvêns*, th. *qvêni* uxor, *qveins*, th. *qveini* id., angl. *queen*; de goth. *qvinô* et slav. ЖЕНА *śena* v. *gána*.)

जन्तु *gantú* m. (r. *gan* s. *tu*) animal, animans, creatura. Rag^c. 8. 86. B^c ar. 2. 9. 3. 45. B^c. 5. 15.

जन्मन् *gánman* n. (r. *gan* s. *man*) nativitas, natales, origo. N. 1. 29. B^c. 4. 5. (Formâ respondet lat. *ger-men*, quod jam Vossius a *geno* deduxit, mutato *n* in *r*, sicut in *ger-mânus*, cf. *gâyamâna*; hib. *geanamhuin* „engendering".)

1. जन्य *gánya* m. (fortasse a *gánî* s. *ya*; schol. ad Rag^c. ed. Calc. 6. 30 *gányân* explicat per: *ganîm vad'ûm vahanti*) nymphagogus (Brautführer), v. *ganyâ*; secundum Am. sponsi amicus: *ganyâḣ snigd'â varasya yê*. Mah. 1. 7203.

2. जन्य *ǵánya* n. (fortasse a *ḥan* occidere, mutatâ gutturali in palat., sicut in syllabâ redupl. τοῦ *ǵaǵ́âna*) proelium. Ragʻ. 4. 27.

जन्या *ǵanyâ* f. (fem. τοῦ *ǵánya* m.) paranympha (Brautführerin). Ragʻ. 6. 30 (in ed. Calc. legitur *ǵanyâ*.)

जप् *ǵap* 1. par. submissâ voce dicere (praesertim preces). R. Schl. I. 2. 10: *ǵaptvâ ǵapyańća vâgyataħ*; In. 1. 20: *ǵaǵâpa ǵapyam*; R. Schl. I. 25. 3: *ǵêpatuħ paramań ǵapam*; Lass. 18. 6: *êkam mantrań ǵapitvâ*; Gita-G. 4. 16: *ḥarir iti ǵapati sakâmam*; cf. *ǵalp*, unde fortasse *ǵap* ejectâ liquidâ. (Cf. ṣend. *ǵańfnu* os, gr. comp. 61.)

c. *upa* 1) submissâ voce loqui. R. Schl. I. 9. 38: *śrôtramûlêćô 'paǵêpuħ*. 2) sibi conciliare. Man. 7. 197: *upaǵapyân upaǵapêt*.

जप *ǵapa* m. (r. *ǵap* s. *a*) submissâ voce dictae preces. R. Schl. I. 25. 3.

1. जभ् *ǵabʻ* 1. par. (*yamanê* K. *ǵabʻanê* V.) refrenare, cohibere.

2. जभ् *ǵabʻ* 1. âtm. (*gâtravinâmê* K. *ǵṛmbʻê* V.) oscitare; cf. 2. *ǵambʻ*, *ǵarmbʻ*, *ǵṛmbʻ*. (Lit. *is-si-źóju* os aperio, *źó-tis* rima, fissura, *źépsa* patet, *źópsnu* os apertum habeo, *źóplys* os apertum.)

1. जम् *ǵam* 1. par. (*adanê* K. *bʻakśê* V.) edere. (Cf. *ćam*, *ǵʻam*, *ǵim*; hib. *diamann* „food, sustenance", v. *ǵamana*; *gion* „the mouth"; germ. vet. *gouma*, *kouma* coena, prandium, convivium, pastus; *gaumo* palatum, faux, guttur. *gaumian*, *gaumôn*, epulari; gr. γεύω?)

2. जम् *ǵam* indecl. uxor in comp. *ǵampatî* uxor et conjux. (*ǵam* e *ǵan* ortum esse videtur, e vi euph. sequentis labialis; cf. hib. *gamh* „a woman", gr. γαμέω, ἄγαμος, γαμέτις.)

जमदग्नि *ǵamádagni* nom. pr. (Baḥ. e *ǵamat* edens et *agní* ignis) Sanctus quidam, Paraśurâmi pater. Maḥ. 1. 2611.

जमन *ǵamana* n. (r. *ǵam* s. *ana*) 1) actio edendi. 2) cibus. (Hib. *diamann* „food, sustenance".)

जम्बाल *ǵambâla* m. n. lutum, argilla. Am.

जम्बु *ǵambú* f. nomen arboris (Wils.: The rose apple, Eugenia Jambu). N. 12. 4.

जम्बुक *ǵambuka* m. canis aureus. Am.

जम्बुद्वीप *ǵambudvîpa* m. (e *ǵambú* et *dvîpá* m. insula, paeninsula) India *). N. 26. 37.

1. जम्भ् *ǵambʻ* 1. par. (*yamanê* K. *ǵabʻanê* V.; scribitur *ǵabʻ*, gr. 110*)) refrenare, cohibere; v. *ǵabʻ*.

2. जम्भ् *ǵambʻ* 1. âtm. (*gâtravinâmê* K. *ǵṛmbʻê* V.; scribitur *ǵabʻ*, gr. 110*)) oscitari. (Cf. *ǵarmbʻ* *ǵṛmbʻ*, 2. *ǵabʻ*, *ǵam*; gr. γαμφηλαί; v. sq.)

जम्भ *ǵambʻa* m. (r. *ǵambʻ* s. *a*) 1) cibus. 2) mentum. (Cf. gr. γαμφηλαί.)

जय *ǵaya* m. (r. *ǵi* vincere, s. *a*) adj. vincens, in fine compp. N. 19. 28. — subst. m. 1) cognomen Arǵuni, victor. Dr. 3. 7. 2) *ǵayâ* victoria.

जयिन् *ǵayín* (r. *ǵi* s. *in*) vincens; subst. m. victor. Ragʻ. 4. 34.

1. जॄ जृ *ǵar ǵṛ* 1. par. (*nyakkârê*) humilius, brevius reddere. (Cf. nostrum *kur-z*, scot. *gearr*, *goirid* brevis.)

2. जॄ (जृ) *ǵar* (*ǵṝ*) 1. 4. 9. 10. par. *ǵárâmi*, *ǵíryâmi* (gr. 302), *ǵṛṇấmi* (gr. 345), *ǵâráyâmi*. 1) conteri, consumi, confici (praesertim aetate). K.: *ǵṛṇâti ǵarayâ ǵanaħ*; part. perf. pass. *ǵîrṇá* senex, vetus, decrepitus. Bʻ. 2. 22: *vâsânsi ǵîrṇâni*; R. Schl. II. 2. 6: *ǵîrṇasyâ 'sya śarîrasya viśrântim abʻirôćayê*. 2) concoquere, digerere. Ḥit. 5. 14: *aǵîrṇê bʻôǵanań viśam*. — Caus. *ǵaráyâmi* et *ǵâráyâmi* concoquere, digerere. Maḥ. 1. 2240: *ǵarayâmâsa tad (viśam) vîraħ saḥâ 'nnêna*. (V. *ǵárant*, *ǵárâ*, *ǵaritá* et cf. *ǵʻar* [*ǵʻṝ*], *ǵûr*,

---

*) Wils.: Jambu Dwîpa, said to be so named from the preceding plant abounding in it, and implying according to the Purana's, the central division of the world or the known world: according to the Bauddha's it is confined to India.

ǵṝ, *ǵiri*, *ćûrṇ*, *gûr*, 2. *kar* [*kṛ*], *śar* [*śṛ*]; hib. *crionaim* „I dry, wither, fade, dwindle", *criona* „old, ancient, prudent, sage" = scr. *ǵîrṇá*; v. *ǵarant*; fortasse lat. *aeger* huc pertinet, ita ut *ae* sit praepositio, quam ad *ad'i* q. v. vel *ati* retulerim, ejectâ consonante; slav. зрѣѭ *ṣrêjuṅ* maturesco, russ. зерно *ṣerno* granum a conterendo dictum et formâ cum part. *ǵîrṇá* cohaerere videtur; lat. *grânum* fortasse per metathesin e *gârnum* = scr. *ǵîrṇá*, quod ipsum e *ǵârṇa*, attenuato *â* in *î*, v. gramm. 281, Vocalismus p. 214; goth. *kaurn*, th. *kaurna* pro *kurna* [gr. comp. 519] e *karna*; nostrum *Korn*; lit. *girna* lapis molae manuariae, *girnôs* pl. mola manuaria; russ. жерновъ *ṣ'ernov'* lapis molaris; goth. *qvairnus* mola, germ. med. *quirn*, *kurn* id.; cf. Pott. p. 227 sq.)

जरठ *ǵaráṭ'a* durus, solidus. (Nostrum *hart*, goth. *hardus*, mutatâ initiali mediâ in aspiratam pro tenui, sicut in *hôrs* = scr. *ǵârá* q. v.)

जरत् *ǵárant* (nom. *ǵáran*, *ǵáratî*, *ǵárat*; part. praes. r. *ǵar* [*ǵṛ*]) senex, infirmus. Am. (Gr. γέρων, hib. *gearait* „a saint, a holy, a wise, a prudent, a learned"; fortasse nostrum *krank*, germ. med. *kranc* debilis, adjectâ gutturali, sicut in *jung* = scr. *yúvan*, *yûn*, gr. 192.)

जरस् *ǵarás* f. (r. *ǵar* [*ǵṛ*] s. *as*; nomen defectivum, quod nomin. et eos obliquos casus, quorum suffixum a consonante incipit, format e *ǵárâ*) senectus, infirmitas. (Gr. γῆρας, cujus ς ad thema pertinet, v. gramm. comp. 128.)

जरा *ǵárâ* f. (r. *ǵar* [*ǵṛ*] s. *â*, v. gr. 167) senectus, infirmitas. A. 4. 47.

जरायु *ǵarâ'yu* m. uterus. Am.

जरित *ǵaritá* (a *ǵárâ* s. *ita*) senectute confectus. R. Schl. II. 2. 5.

जर्च् *ǵarć* 6. par. (*parib'âśaṇatarǵanayôṅ*) reprehendere, minari; cf. *ćarć*, *ǵ'arć*, *ǵarč*, *ǵ'arč*, *ǵ'arǵ*, *ǵarǵ*, *ǵarǵ'*, *ǵarts*, *b'arts*, *garǵ*, *tarǵ*.)

जर्छ् *ǵarč* 6. par. id.

जर्ज् *ǵarǵ* 6. par. id.

जर्जर *ǵarǵára* (forma redupl. a r. *ǵar* [*ǵṛ*] s. *a*) 1) laceratus, dilaceratus. Hit. 107. 18. 2) infirmus, confectus, fractus. Lass. 7. 9.

जर्झ् *ǵarǵ'* 6. par. id. quod *ǵarč* q. v.

जर्त्स् *ǵarts* 6. par. id.

जर्भ् जृभ् *ǵarb'* *ǵṛb'* 1. âtm. *ǵárb'ê* hiare, aperire, expandere, os diducere, oscitare; v. sq. et cf. *ǵab'*, *ǵamb'*. (Germ. vet. *CHLUP* findere, *chliupu* findo, attenuato *a* τοῦ *ǵarb'* in *u*; germ. med. *KLUB* hiare, separari; transfindere; nostrum *klaffe*, *Kluft*; huc etiam traxerim goth. *graba* fodio, nostrum *grabe*, gr. γράφω; hib. *grabhaim* „I carve, grave, insculp", *grafaim* „I write, inscribe, scrape, grub", *grafan* „a grubbing-ax".)

जर्म्भ् जृम्भ् *ǵarmb'* *ǵṛmb'* 1. âtm. (scribitur *ǵarb'* *ǵṛb'*, v. gr. 110[a]) 1) id. H. 2. 6: *ǵṛmb'amâṇa*; par. B'ar. 3. 4: *tṛśṇê ǵṛmb'asi pâpakarmaniratê nâ 'dyâ 'pi santuśyasi.* 2) laxare (arcum). R. Schl. I. 75. 17: *tadâ tu ǵṛmb'itaṅ śâivan d'anur ...ḥûṅkârêṇa*; 19: *ǵṛmb'itun tad d'anur dṛśṭvâ.* Vid. *ǵarb'* *ǵṛb'*, *ǵṛmb'aṇa.*

c. *ut* hiare, aperire, se expandere. Lass. 69. 3: *vasantaṅ santatô 'ǵṛmb'itânañgaśṛñgârali.*

c. *ut* praef. *sam* conari, contendere. B'ar. 2. 6: *vyâlam bâlamṛṇâlatantub'ir asâu rôdd'um uǵǵṛmb'atê.*

c. *vi* hiare, se expandere; diffundi, dispergi. Ur. 41. 1: *raǵanyâm viǵṛmb'atê madanavâd'â*; Raǵ. 3. 19: *suk'aśravâ mañgalatûryanisvanâṅ ... vyaǵṛmb'anta.*

जल् *ǵal* 1. 10. par. *ǵálâmi*, *ǵalâyâmi* (*apavâraṇê* K. *d'ânyê*, *pîd'ânê* V.) tegere. (Cf. lat. *galea* et r. *ćil.*)

जल *ǵala* (ut videtur, partim a r. *ǵal*, partim a *gal* fluere, s. *a*) adj. 1) frigidus. 2) mente captus, turbatus, stupidus, stultus, cf. *ǵaḍa.* — Subst. n. 1) frigus.

2) (a r. *gal* fluere?) aqua (saepissime). (Cf. lat. *gelu*, goth. *kalds* frigidus; lit. *śâla* gelascit, *su-śalú* frigore necor, *śaltas* frigidus; russ. ХОЛОДНЫЙ *cholodnüyĭ* id.; hib. *gil* aqua.)

जलज *ǵalaǵa* n. (in aquâ natum, e *ǵala* et *ǵa*) 1) lotus flos. 2) concha. Ragʿ. 7. 60. 10. 61.

जलद् *ǵalada* m. (aquam dans, e *ǵala* et *da* dans) nubes. Gʿat. 3. 4.

जलधर् *ǵaladʿara* m. (aquam gerens, e *ǵala* et *dʿara* q. v.) nubes.

जलधि *ǵaladʿi* m. (aquam tenens, e *ǵala* et *dʿi*, a r. *dʿâ* s. *i*) mare, oceanus. Lass. 77. 1.

जलनिधि *ǵalanidʿi* m. (e *ǵala* et *nidʿi* receptaculum) id. Bʿar. 2. 78.

जलमुच् *ǵalamúć* m. (aquam fundens, e *ǵala* et *muć*) nubes. Lass. 96. 9.

जलाय् *ǵalây* (denom. a *ǵala*) in aquam converti. Bʿar. 2. 78: *vaḥnis tasya ǵalâyatê ǵalanidʿiṅ kulyâyatê.*

जलेशय *ǵalêśaya* m. (in aquâ jacens, dormiens, e locat. *ǵalê* et *śaya*) piscis.

जलौकस् *ǵalâukas* f. (Baḥ. e *ǵala* et *ókas* domus) erinaceus. Am. (Hib. *dallog* id.)

जल्प् *ǵalp* 1. par. dicere, loqui. Hit.: *dûtaṅ sarvaṅ ḥi ǵalpati*; Bʿar. 1. 81: *ǵalpanti sârddʿam anyêna.* — *ǵalpitá* n. sermo. Râm. III. 44. 20: *strî-ṇâṅ śuśrâva ǵalpitam.* (Cf. *ǵap*, *gar* [*gṛ*], *gir*; lit. *kalbù* loquor, *kalbà* sermo; hib. *gaill* „speech", *ad gaill* „he spoke".)

c. *upa* id. Râm. III. 47. 15: *idam êva smarâmy asyâṅ saḥasâi 'vô 'paǵalpitam.*

c. *pra* id. Ḥ. 1. 22: *tać črutvâ . . . praǵalpitam.*

c. *sam* id. Ḥ. 3. 12: *tatʿâ saṅǵalpatas tasya*; Râm. I. 61. 27: *sarvê saṅǵaǵalpur atʿô mitʿaṅ.*

जल्प *ǵalpá* m. (r. *ǵalp* s. *a*) sermo. Râm. III. 47. 15. (Lit. *kalbà* id.; hib. *gaill* id.)

जल्पक *ǵalpaka* (r. *ǵalp* s. *aka*) loquax, garrulus. Bʿar. 2. 48.

जव *ǵava* m. (r. *ǵu* s. *a*) celeritas. N. 19. 19. Dr. 6. 27. (Hib. *deibheadh* „haste, speed"?)

जवन *ǵavana* (rad. *ǵu* suff. *ana*) 1) n. celeritas. Am. 2) adj. celer. Am. (Lit. *śaunas* celer; v. *ǵala*.)

जष् *ǵaś* 1. par. (*ḥiṅsâyâm* K. *vadʿê* V.) laedere, occidere. (Cf. *ǵas*, *ǵʿaś*, *ǵûś*, *ǵʿûś*, *kaś*, *kʿaś*, *ćaś*; hib. *gus* mors.)

1. जस् *ǵas* 4. par. (*môkśaṇê* K. *môkśê* V.) dimittere, liberare. K.: *ǵasyati vatsaṅ gôpaṅ.*

2. जस् *ǵas* 10. par. *ǵâsáyâmi* (*ḥiṅsâyâm* K. *vadʿê anâdarê* V.) laedere, occidere, spernere. (Vid. *uǵǵâsana*, *ǵásuri*, et cf. *ǵaś* etc.; goth. *fra-qvistja*, *us-qvistja* deleo, vasto, *fra-qvistna* perdor; fortasse lat. *vasto* e *guasto*.)

जसुरि *ǵásuri* m. (r. *ǵas* s. *uri*) Indri fulmen.

जहि *ǵaḥí* v. *ḥan* et gr. 324.

जह्नु *ǵaḥnú* m. (ut videtur, forma redupl. a r. *ḥan* s. *u*) rex quidam sanctus, Kurûs filius. R. Schl. I. 44. 35; v. sq.

जह्नुतनया *ǵaḥnutanayâ* f. (Ǵaḥnûs filia) cognomen Gangae; v. R. Schl. I. 44. 35 sq.

जागर *ǵâgara* m. (r. *ǵâgar ǵâgṛ* s. *a*) vigiliae, pervigilatio. Ćaur. 5. Ragʿ. 19. 34; v. *ǵâgar ǵâgṛ*.

जागरा *ǵâgarâ* f. (fem. praec.) id. Am.

जागरिन् *ǵâgarín* (r. *ǵâgar ǵâgṛ* s. *in*, nisi a *ǵâgara* s. *in*) vigil.

जागरूक *ǵâgarúka* (r. *ǵâgṛ* s. *ûka*) vigilans. Ragʿ. 10. 25.

जागर् जागृ *ǵâgar ǵâgṛ* 2. par. (forma redupl., quae intensivorum speciem prae se fert; v. gr. 108) vigilare. Ḥ. 1. 51; Bʿ. 2. 69: *yâ niśâ sarvabʿûtânâṅ tasyâṅ ǵâgarti saṅyamî | yasyâṅ ǵâgrati bʿûtâni sâ niśâ paśyatô munêṅ*; c. loc. vel accus. rei cujus causâ alqs. vigilat vel a quâ sibi cavet, quam custodit. Ragʿ. 8. 23: *śatruśućê 'ndriyêśuća . . . ǵâgratâu*; Ćaur. 35: *nakʿapadaṅ stanamaṇḍalê yad*

da stam ... ǵâgarti rakšati vilôkayati. — Caus. expergefacere. Hit. 50. 4: *kat'aǹ svâminan na ǵâgarayasi.* (Gr. (γ)εγείρω; lat. *vigil*, *vigilo*, e *guigil*, *guigilo*? mutato *r* in *l* et abjectâ initiali gutturali, sicut in *vivo* pro *guivo* = scr. *ǵî'vâmi*; sic etiam germ. vet. *wachar* vigil e *quachar* vel *huachar* explicandum esse censeo; *wachal* id., mutato *r* in *l*, sicut in lat. *vigil*; abjectâ finali radicis syllabâ: *wachêm* vigilo, goth. *waka*; fortasse etiam hib. *mosgalaim* vigilo huc pertinet, ita ut in *mos-galaim* dissolvendum sit; nescio tamen, unde deduci possit syllaba *mos*.)

जाड्य *ǵá'ḍya* n. (a *ǵaḍa* s. *ya*) 1) frigus. 2) stultitia. B'ar. 2. 12.

जात *ǵâtá* (part. perf. pass. r. *ǵan* s. *ta*) 1) natus. 2) n. species, genus, classis, tribus. Rag'. 5. 1. 11. 71. (Huc trahimus nostrum *Kin-d*, ratione habitâ, scr. *ǵâtá* mutilatum esse e *ǵanta*; lit. *gentis* cognatus, attenuato *a* in *i*; v. *ǵan*.)

जातपुत्र *ǵâtaputra* (Bah. e praec. et *putrá* filius) natos filios habens, in fem. quae filios peperit. Br. 2. 32.

जातमन्मथ *ǵâtamanmat'a* (Bah. e *ǵâtá* et *manmat'a* m. amor) natum amorem habens, amore captus, amans, c. loc. rei. In. 4. 17.

जातरूप *ǵâtarûpa* n. (natam formam, pulchritudinem habens. Bah. e *ǵâtá* et *rûpá*) aurum. R. Schl. I. 38. 22.

जातवेदस् *ǵâtávêdas* m. (natos Vêdos habens, qui Vêdos genuit, e *ǵâtá* et *vêdas* collect. Vêdi) 1) cognomen dei Agnis *). 2) ignis. Mah. 1. 883. Rag'. 12. 104. 15. 72.

जातस्नेह *ǵâtasnêha* (Bah. e *ǵâtá* et *snêha* amor, desiderium) natum amorem, desiderium habens, desiderio captus, desiderans c. loc. Br. 1. 18.

जाति *ǵâti* f. (r. *ǵan* s. *ti*, cf. *ǵâtá*) 1) nativitas, natales, origo. R. Schl. I. 59. 18. 2) familia, stirps, genus, species, tribus, classis. N. 13. 25. 55. Dr. 4. 16. Su. 2. 8. (Lat. *gens* e *gen-ti-s*, servatâ nasali, quam scr. *ǵâti*, e *ǵanti*, expulit; lit. *pri-gentis* f. natura.)

*) Wils.: One legend makes the Vêdas to have issued from the mouth of Agni.

जातीय *ǵâtî'ya* (a praec. s. *îya*) gentilicius. R. Schl. II. 15. 13.

जातु *ǵá'tu* (fortasse a stirpe interr. *ka*, mutatâ tenui gutt. in mediam palat.; cf. *ćit*) adv. unquam, praecipue in constructione cum *na* occurrit, ad exprimendum nunquam. H. 2. 20. 4. 44.

जात्य *ǵâtya* (a *ǵâti* s. *ya*) generosus, nobilis, excellens, praestans. Rag'. 17. 4. R. Schl. II. 9. 40.

जानपद *ǵá'napada* m. (a *ǵanapada* s. *a*) rusticus. N. 26. 32.

जानि *ǵâni* f. (ut mihi videtur, a *ǵána* vir, productâ vocali *a*, sicut in *ná'rî* a *nara*, adjecto signo fem. *î*, quod correptum est in *i*) uxor. Rag'. 15. 61. Pâṇ. V. 4. 134. (Hoc vocabulum accuratius quam *ǵâni* cum goth. *qvêns*, th. *qvêni*, uxor convenit, quum goth. *ê* praeter *ô* respondeat scrto. *â*; v. gr. comp. 69.)

जानु *ǵá'nu* n. genu. N. 19. 21. *ǵânu dâtum* genu imponere alicui. Dr. 9. 5: *tasya ǵânu dadâu.* (Lat. *genu*, gr. γόνυ, goth. *kniu*, th. *kniva*, nostrum *Knie*; fortasse etiam hib. *glun*, insertâ liquidâ; slav. КОЛѢНО *kolêno*, lit. *kiélis*. Ṣend. ⲗⲝⲉⲡ *ṣ'ĕnu*, gr. comp. 37.)

जापय् *ǵâpay* caus. radicis *ǵi*, gr. 468.

जामातर् *ǵá'mâtar* m. (ut mihi videtur, e *ǵâ* pro *ǵâyá'* et *mâtár* mater, qui uxoris matrem tanquam matrem suam habet) gener. (Lat. *gener*, nisi directe venit a rad. *GEN*, ita ut genitorem significet, separari possit in *ge-ner* = scr. *ǵânara* uxoris [i. e. filiae] vir, correpto *â* in *ĕ*; etiam gr. γα-μβρός ad scr. *ǵânara* reduxerim, mutatâ dentali nasali in labialem, quam ob rem δ euphonicum, quod in ἀνδρός etc. videmus, transierit in μ; cf. μεσημβρία.)

जामि *ǵâmî* f. 1) soror. 2) casta mulier. Am.; cf. *ǵam*.

जाया *ǵâyá'* f. (r. *ǵan* s. *ya* in fem.) uxor. Rag'. 2. 1. 7. 68; v. *ǵá'mâtar*. (Cf. lat. *Gâja*, v. „Vocalismus" p. 207.)

जाम्बूनद् *ǵâmbûnada* n. aurum. (Wils.: e *ǵambunadî**) a river flowing from mount Sumêru, the Indian Pactolus, and *a* aff.) Dr. 7. 7. A. 2. 5. Ejus originis mythus exponitur Râm. I. 31. 49.

जायु *ǵâyú* m. medicamentum. Am.

जार् *ǵârá* m. (fortasse e *ǵâ* pro *ǵâyâ'*, v. *ǵâ'mâtar*, et *ra* a r. *ram*, abjecto *m*) adulter, amasius adulterinus. (Goth. *hôrs*, th. *hôra* moechor, nostrum *Hure*.)

जाल *ǵâ'la* n. (r. *ǵal* tegere) 1) rete. Hit. 9. 14; transl. turba, multitudo, copia. A. 10. 29. Rag'. 9. 27. 10. 62. 2) fenestra. Rag'. 6. 43. 3) flos non aperta.

जालक *ǵâlaká* n. (a praec. s. *ka*) id. Rag'. 9. 43. 68. Lass. 63. 17.

जाल्म *ǵâlmá* m. (ut videtur, a r. *ǵal* s. *ma*) 1) crudelis, severus, ferox, durus. 2) homo vilis, abjectus, nebulo. Mr. 251. 13. (Hib. *galmha* „hardness, hardihood, rigour, valour".)

जाह्नवी *ǵâhnavî* f. (a *ǵahnú* s. *a* in fem.) cognomen Gangae, v. *ǵahnutanayâ*.

जाह्नवीय *ǵâhnavîya* (a praec. s. *îya*) ad Gangem pertinens. Rag'. 10. 27.

जि *ǵi* 1. par. *ǵáyâmi*, praet. redupl. *ǵigáya*, *ǵigâ'ya*, gr. 402) 1) vincere, expugnare. B'. 2. 6: *naćâi 'tad vidmah kataran nó garîyó yad vâ ǵayêma yadi vâ nó ǵayêyuh*; 11. 34: *ǵêtâsi ranê sapatnân*; N. 7. 5: *akśadyûtê nalań ǵêtâ b'avân*; Su. 2. 9: *sarvâm mahîń ǵêtum*. 2) ludendo auferre ab aliquo, eludere alqm. aliquid, c. acc. pers. et rei; pass. c. nom. pers. et accus. rei. N. 3. 5: *ǵitvâ râǵyan nalan nrpam*; 12. 83: *ǵitó râǵyam vasûnića*; cf. Stenzler. ad Kumâra Samb'. p. 111. — Caus. *ǵâpáyâmi* (v. gr. 468) vincere jubere. Śak. 29. 4 infr., pass.: *na mê hastah prasarati vâńmâtrêna ǵâpyasê*. — Desid. *ǵigîśâmi*; B'. 10. 38: *nîtir asmi ǵigîśatâm*. (Fortasse lit. *galu* possum, *galybê* potestas, *ap-galu*, *per-galu* supero, vinco *galê* victoria, quorum *l* a *y* τοῦ *ǵáyâmi* potest [v. gr. comp. 20] sicut in nostro *Leber* = *yákrt* jecur, ἧπαρ, et prâcr. *latti* = scr. [Lass. gr. prâcr. 195], et sicut *r* pro *y* inveni hib. *treigim* relinquo = scr. *tyáǵâmi*; hib. *gar* fit, advantage, gain, good".)

c. *ava* recuperare. Mah. 1. 7765: *avaǵityaća d'anam.*

c. *ni* i. q. simpl. Su. 2. 7: *tâv indralôkan ni yakśarakśôganâńs tatah.*

c. *nis* id. Râm. I. 50. 28: *kâmakrôd'âv anirǵ* N. 12. 47: *nirǵitârigana*; 13. 58: *dyût nirǵitah*; victoriâ acquirere. Mah. 1. 152: *'śrâuśam drâupadîń rańgamad'yê lak b'ittvâ nirǵitâm arǵunêna.*

c. *nis* praef. *vi* id. Man. 11. 205: *vivâdê v ǵitya.*

c. *parâ* id. Dêv. 2. 2: *asurâir mahâvîryâi vasâinyam parâǵitam*; N. 26. 19: *êkapâ vîrêna nalêna sa parâǵita.* Praet. multf. Mah. 1. 6378: *drônah parâǵâiśta mâń sa k'ivigrahê (parâǵêśta?).*

c. *vi* par. âtm. id. Su. 2. 8: *sarvâ mlêććaǵâti ǵigyatuh*; Mah. 1. 2268: *dakśinâń sahad tu viǵigyê*; Rag'. 12. 104.

जिगीष् *ǵigîś* desid. r. *ǵi*, v. gr. 481.

जिगीषु *ǵigiśú* (a praec. s. *u*, gr. 575. 34) vincen pidus. Râm. I. 36. 16.

जिघत्सु *ǵig'atsú* (a *ǵig'ats* desid. r. *g'as*, s. *u*) licus. Am.

जिघांस् *ǵig'âńs* desid. r. *han*, v. gr. 489.

जिघांसा *ǵig'âńsâ* f. (a praec. s. *â*) necandi c Rag'. 15. 19.

जिघृत्त् *ǵig'rkś* desid. r. *grah*, v. gr. 102. *d*. 489.

जिघृत्ता *ǵig'rkśâ* f. (a praec. s. *â*) prehendendi c Rag'. 9. 46.

*) Potius *ǵambûnadî*, scribitur enim quoque *ǵambû'* pro *ǵambû*.

जिज्ञासा *gigńásá* f. (a *gigńás* desid. r. *gńá*, s. *á*) exploratio. Ḥit. 20. 13. 72. 14.

जिज्ञासु *gigńásu* (a *gigńás* desid. r. *gńá*, s. *u*) cognoscendi, explorandi cupidus. B^c. 6. 44.

जित् *git* (r. *gi* s. *t*, gr. 573) vincens, expugnans; in fine compp. Dr. 9. 11.

जितक्रोध *gitakrốd^ca* (Baḥ. e *gitá* et *krốd^ca* iracundia) victam iracundiam habens, iracundiae expers. Sá. 3. 2.

जितक्लम *gitaklama* (Baḥ. e *gitá* et *klama* lassitudo) victam lassitudinem habens, lassitudinis expers. Ḥ. 1. 52.

जितात्मन् *gitátman* (Baḥ. e *gitá* et *átmán* q. v.) victam, domitam animam habens, victum semetipsum habens, qui animi affectiones vicit. Su. 2. 2.

जितेन्द्रिय *gitêndriya* (Baḥ. e *gitá* et *indriyá* n. sensus) victos, domitos sensus habens. Su. 3. 2. Sá. 1. 2.

जिन्व् *ginv* 1. par. (*prṭṇanê*, scribitur *giv*, gr. 110*) exhilarare.

जिम् *gim* 1. par. (*adanê* K. *b^cakšê* V.) edere; cf. *gam*, *ćam* et v. *gêmana*.

जिरि *giri* 5. par. *giriṇố'mi* (*ḥinsáyám*) offendere, ferire, laedere, occidere; cf. *ćiri*, *gar* (*gṛ*), *gúrv*. (Hib. *gearaim* „I sharpen, whet, cut, bite, knaw".)

जिष् *giš* 1. par. (*sêćanê* K. *sêkê* V.) humectare, irrigare, conspergere.

जिष्णु *gišṇú* (fem. *-šṇu*, r. *gi* s. *snu*; v. gr. 575. 74) 1) adj. vincens, victoriosus. Rag^c. 4. 85. 10. 18. 2) cognomen *Arguni*.

जिहीर्ष् *giḥîrš* desid. r. *ḥar ḥṛ*, v. gr. 480.

जिहीर्षु *giḥîršú* (a praec. s. *u*) capiendi, rapiendi cupidus. N. 9. 16.

जिह्म *giḥmá* (ut videtur, forma redupl. a r. *ḥá* s. *ma*, cf. gr. 332) 1) curvus, flexus. A. 7. 6. 2) transl. pravus. N. 12. 83. (Hib. *giomh* „a lock of hair; a fault".)

जिह्मग *giḥmaga* (e praec. et *ga* iens) serpens. Maḥ. 1. 982.

जिह्वा *giḥvá'* f. (fortasse forma redupl. a r. *ḥvê* vocare, v. Pott. p. 230; sec. Wils. a r. *liḥ* lingere, mutato *l* in *g*, s. *vá*) lingua. Ḥ. 2. 9. (Si *giḥvá'* descendit a *liḥ*, huc trahenda sint lit. *liežuwis*, cf. *laižu* lingo, lat. *lingua*. Goth. *tungô*, nostrum *Zunge* et hib. *teanga*, si huc pertinent, ita e *giḥvá'* explicari possunt, ut soni *g* = *dsch* solum prius elementum relictum sit; ṣend. 𐬵𐬌𐬰𐬎𐬎𐬀 *hiṣva* autem sibilantem solam, mutato *s* in *h*, servavit; v. gr. comp. 53.)

जीन *gîná* m. (r. *gyá* s. *na*, v. gr. 543) senex. Am.

जीमूत *gîmú'ta* m. nubes. N. 12. 57.

जीर्ण *gîrṇá* v. *gar* (*gṛ*).

जीव् *gív* 1. par. âtm. vivere. N. 11. 17: *gîvatv asuk^cagîvikám*; Ḥ. 1. 39: *sa gîvêta suk^cań lôkê*.— *na gî'vitum* mori. Sá. 5. 99: *purá mátuń pitur vá 'pi yadi paśyámi vipriyam | na gîvišyê*.— Caus. facere ut aliquis reviviscat, vitam recipiat. Maḥ. 1. 1994: *vṛkšam gîvayámása*; 1995: *pár^ćivań gîvayišyati**). — Desid. *gigîvišámi*. B^c. 2. 6: *yán êva ḥatvá na gigîvišámas tê švast^ćitáń pramuk^cê*. (Lit. *gywénu* vivo, *gywas* vivus, slav. ЖИВЪ *ṣ^ćivuń* vivo; goth. *qvius* vivus, germ. vet. *queh*, anglo-sax. *cvic* vivus, mutato *v* in gutturalem, sicut in lat. *vic-si*, *vic-tum*, gr. comp. 19; nostrum *queck* in *Quecksilber*, *er-quicke* recreo; lat. *vivo* e *guivo*, abjectâ gutturali, servato *v* euphonico, cui respondet β τοῦ βίος, βιόω, cf. scr. *gyá* nervus arcûs, cum quo convenit βιός; ṣend. *gî* in *hu-gîti* bonam vitam habens, gr. comp. 26. 6. p. 50*, *ṣî* vivere, *ṣu* vel *gu*, gr. comp. 88 annot.* [p. 127], ubi etiam de gr. ζάω; v. *yá*.)

c. *anu* vivendo sequi alqm. Sá. 5. 94: *gîvantáv anugîvámi*; Rag^c. 19. 15: *anvagîvad amarálakê-*

*) In recentioribus libris invenitur forma caus. anomala *gîvápáyámi* (Lass. XVIII. 6. 9. 14. 16) cujus analogiam sequuntur Prâcritae formae ut *môábêḥi* (Ur. XX. 12), quod sanscrite sonaret *môćápaya*; cf. Lass. Instit. linguae Prâcr. p. 360.

20

ivarâu (ed. Calc. *atyaǵîvad*; quod schol. explicat per *atikramya ǵîvitavân tatô ’py utkṛṣṭaǵîvita âsît*).

c. *upa* 1) obsequi, obedire c. acc. pers. Man. 9. 105: *sêṣâs tam upaǵîvêyuḣ*; Mah. 2. 1625: *bândavâs tvô ’paǵîvantu sahasrâkṣam ivâ ’marâḣ*. Pass. Râm. III. 76. 58: *suǵîvaṅ nityaśas têna yaḣ parâir upaǵîvyatê*. 2) c. acc. rei exsequi, perficere, observare. Man. 10. 74: *tê samyag upaǵîvêyuḣ ṣaṭ karmâṇi*. 3) c. ablat. dependere ab aliquo. Râm. III. 76. 58: *têna tu durǵîvaṅ yaḣ parâd upaǵîvati*.

c. *upa* praef. *prati* reviviscere, vitam recipere. Mṛ. 122. 3 infr.: *pratyupaǵîvitâ ’smi*.

c. *vi* id. Mah. 1. 2002: *dviǵaprabhâvâd râǵêndra vyaǵîvat sa vanaspatiḣ*.

c. *sam* i. q. simpl. N. 26. 25: *saṅǵîva śaradâṅ śatam*; Dr. 9. 4: *punaḣ saṅǵîvamânasya*. — Caus. facere ut aliquis reviviscat, in vitam revocare. Ragh. 12. 74: *sîtâm ... samaǵîvayat*. — Desid. formae causalis Mah. 1. 2012: *saṅǵiǵîvayiṣu* in vitam revocandi cupidus.

जीव *ǵîvá* (r. *ǵîv* s. *a*) 1) adj. vivus. Dr. 7. 20. 2) subst. m. vita. (Lit. *gywas* vivus; goth. *qvius*, th. *qviva*, lat. *vivus*; gr. βί(ϝ)ος; hib. *beo* „living, alive".)

1. जीवन *ǵî́vana* n. (r. *ǵîv* s. *ana*) vita. Bh. 7. 9.

2. जीवन *ǵî́vana* (a *ǵîvay* caus. r. *ǵîv*, s. *ana*) vivificus. A. 4. 51.

जीवल *ǵîvalá* m (r. *ǵîv* s. *ala*) n. pr. N. 15. 7.

जीविका *ǵîvikâ* f. (r. *ǵîv* s. *ika* in fem.) vita. N. 11. 17.

जीवित *ǵîvitá* n. (r. *ǵîv* s. *ta*) vita. Dr. 9. 11. Br. 1. 27. (Lit. *gywatà*; slav. ЖИВОТ *ẓivot*; lat. *vita* e *vivita*.)

जु *ǵu* 1. par. âtm. *ǵávâmi*, *ǵávê* ire, festinare, v. *ǵava*. (Cf. *ǵyu*, *ǵu*, lit. *žúwu* venio, fut. *žu-su*.)

जुगुप्स् *ǵugups* desid. r. *gup* q. v.

जुगुप्सा *ǵugupsâ* f. (a praec. s. *â*) vituperatio. Mṛ. 15. 5.

जुङ्ग् *ǵuṅg* 1. par. (*tyâgê*; scribitur *ǵug*, gr. 110 detur esse forma redupl. pro *ǵaṅg*, v. *ǵai* relinquere.

1. जुड् *ǵuḍ* 6. par. (*bandhê*) ligare.

2. जुड् *ǵuḍ* 6. par. (*gatâu*) ire.

3. जुड् *ǵuḍ* 10. par. (*prêraṇê* K. *nôdê* V.; caus.) mittere.

जुत् *ǵut* 1. âtm. (*bhâsanê* K. *dyutyâm* V.) lucer gere; cf. *ǵyut*, *dyut*, *div*.

जुन् *ǵun* 6. par. (*gatâu*) ire.

1. जुष् *ǵuṣ* 1. 10. par. *ǵôṣâmi*, *ǵôṣâyâmi* (*tarkaṇê* K. *tarkê tṛptâu* V.) investigar hilarare.

2. जुष् *ǵuṣ* 6. âtm. (*prîtisêvanayôḣ* K. *mudi* V.) amare, desiderare; colere. Bh. 2. 2: *an ǵuṣṭa*; N. 12. 65: *âśramamaṇḍalan nânâ gaṇaǵuṣṭam*; Mah. 1. 3569: *amararâǵaǵ puṇyâl lôkât patamânaṅ yayâtiṅ samprê* In dial. vêd. benevole accipere. Ros. Ṛgv. Sp. *ǵuṣasva girim mama*; 13. not.: *ǵuṣasva samidham*. Caus. *ǵôṣâyâmi* facere ut aliquis Bh. 3. 26: *ǵôṣayêt sarvakarmâṇi*. (Cf. خوشیدن *ẓauṣa* voluntas gr. comp. 58, hib. *g* desire, inclination"; goth. *KUS* eligere, *kiusu*, *kusum*, nostrum *kiese*, lat. *gus-tus*, nisi hoc p ad scr. *ǵas*; gr. γεύω, γεύομαι, v. Pott. p. 27

जुह्वत् *ǵuhvat* v. *hu*.

जूति *ǵûti* f. (r. *ǵu* s. *ti* productâ radicis vocali) ritas. Am.

जूर् *ǵûr* 1. par. (*ǵîrṇê* K. *ǵyânâu vadhê* V.) tum esse, senescere, occidere, cf. *ǵûrv*, *ǵû* (*ǵṛ*), unde *ǵûr*, mutato *a* in *û*.

जूर्ति *ǵûrti* f. (r. *ǵvar* s. *ti*) febris. Am. (Hil „pain, trouble, fierceness".)

जूर्व् *ǵûrv* 1. par. (*vadhê*) occidere. (Hib. *gearba* grieve, hurt, wound".)

जूष् *ǵûš* 1. par. âtm. (*hinsâyâm* K. *vadê* V.) laedere, occidere, cf. *ǵaš*, *ćaš*, *ǵas*, *ǵ'aš*, *ǵ'ûš*.

जृम्भण *ǵṛmb'aṇa* n. (r. *ǵarmb'* *ǵṛmb'* s. *ana*) actio aperiendi, expandendi, efflorescendi. B'ar. 1. 24: *mâlatî širasi ǵṛmb'aṇônmuk'ît*

जेतार् -तृ *ǵêtâr* -*tṛ* m. (r. *ǵi* s. *târ* *tṛ*) victor. Am.

जेमन *ǵêmana* n. (r. *ǵim* edere, s. *ana*) cibus, victus. Am. (Hib. *diamann* „food, sustenance", v. *ǵam*.)

जेष् *ǵêš* 1. âtm. (*gatâu* K. *gatyâm* V.) ire.

जेह् *ǵêh* 1. âtm. (*yatnê*. Fortasse forma redupl. a r. *hi*, abjecto *i*) operam dare, niti.

जै *ǵâi* 1. par. (*kšayê*) perire; cf. *kšâi*.

जैत्र *ǵâitra* adj. (fem. -*trî*, ut videtur, a perdito primitivo *ǵitra*, a r. *ǵi* s. *tra*, sicut *ćitra* a *ći*) victor, victoriosus. Rag'. 4. 16. 12. 85. 41. 11.

ज्ञ *ǵńa* (r. *ǵńâ* s. *a*) sciens, noscens, in fine compp. N. 2. 17.

ज्ञप् *ǵńap*. Haec a grammaticis tanquam radix proposita syllaba nil aliud est quam caus. radicis *ǵńâ*, cujus caus. vulgo sonat *ǵńâpay* (gr. 466), unde *ǵńap* correpto *â* in *a*, quam correptam formam ibi tantum adhibitam videmus, ubi suff. *ta* part. perf. pass. proxime cum radice conjungitur, ita ut praeter *ǵńâpitá* inveniatur *ǵńaptá*, quae forma ejecto *i* convenit cum *tâptá* pro *tâpitá*, v. *tap*. Exempla formae *ǵńaptá* praef. *â* et *vi* v. Dêv. 6. 5: *têná "ǵńapta* ab hoc jussus; Hit. 67. 19: *sarvâiś pašub'ir militvâ sinhô viǵńaptaś* ab omnibus animalibus conjunctis leoni dictum est; Hit. ed. Ser. 87. 16: *garutmatâ prab'ur b'agavân nârâyaṇaś ... viǵńaptaś* (ed. Bonn. *viǵńâpitaś*).

ज्ञा *ǵńâ* 9. par. âtm. *ǵânâ'mi*, *ǵânê'* (gr. 346) 1) scire, nosse, cognoscere, intelligere. N. 12. 13: *ǵânâti vâršṇêyaś kva nu râǵâ nalô gataś*; Sâ. 6. 35: *tvam atra hêtuń ǵânišê*; N. 20. 8: *sarvaś sarvan na ǵânîtê sarvaǵńô nâ 'sti kašćana*. C. accus. rei, de qua scimus. N. 12. 14: *nâi 'ša ǵânâti nâišad'am*; H. 1. 6: *tańća pâpan na ǵânîmô yadi dagd'aś purôćanaś*; subintellecto verbo substantivo in constructionibus, quae latino inf. cum accus. respondent; N. 12. 77: *tasya mân tanayâń sarvê ǵânîta* hujus me filiam (esse) cuncti scite; 17. 46: *yat'âća vô na ǵânîyâd bruvatô mama šâsanât* ne sciat, vos dicentes (esse) jussu meo. C. nomin. participii pass. in *ta*, R. Schl. II. 7. 23: *na ǵânîšê tênâi 'vam atisand'itâ* nescis ab illo sic decepta (te deceptam esse). Cum infinit., B'. 1. 39: *kat'an na ǵńêyam asmâb'iś pâpâd asmân nivartitum*. 2) sciscitari, percontari, exquirere. N. 17. 44: *sa nalaś sarvat'â ǵńêyaś kaśćâ 'sâu kvaća vartatê*; H. 2. 11: *gaćća ǵânîhi kê nv êtê šêratê vanam âšritâś*; Dr. 1. 14: *gaćća ǵânîhi sâumyâi 'nâń kasya vâ 'tra kutô 'pi vâ*; 1. 16. N. 22. 1. — Caus. *ǵńâpáyâmi* (gr. 466) part. perf. pass. *ǵńâpitá* et *ǵńaptá* (v. *ǵńap*) 1) facere ut aliquis sciat, nunciare. Mah. 1. 5864. c. gen. pers. et acc. rei: *tatas tê ǵńâpayâmâsur d'ṛtarâšṭrasya nâgarâś | pâṇḍavân agninâ dagd'ân*; 2. 558: *tam ... aǵńâpayat svam prayôǵanam*. 2) jubere. Hit. 98. 21: *yad âǵńâpayati dêvaś*. — Desid. âtm. sciendi, cognoscendi, sciscitandi, explorandi cupidum esse; explorare. N. 19. 12: *ašvân ǵiǵńâsamânô vićâryaća punaś punaś*; R. Schl. II. 12. 15: *at'a ǵiǵńâsasê mân tvam b'aratasya priyâpriyê*; Rag'. 2. 26: *âtmânućarasya b'âvań ǵiǵńâsamânâ*; v. *ǵiǵńâsâ*. (Lat. *GNĀ*, *GNŌ*, *gnâ-rus*, (*g*)*nosco*, *co-gnosco*, *i-gnôro*; fortasse *glôria* e *gnôria*, sicut *alius* = scr. *anyá*; gr. ΓΝΩ, γνῶθι, ἔγνων, γνῶ-σις etc., (γ)νοέω, (γ)νοῦς etc.; γιγνώσκω formâ convenit cum desid. scr. *ǵiǵńâsê*, ita lat. *nosco*, *co-gnosco*; etiam διδάσκω huc trahimus, mutatis gutturalibus in linguales, sicut in persico *dâ-nem* scio = scr. *ǵânâ'mi*; δαῆναι denominativum esse videtur a

ǵńâna, ejectis nasalibus; lat. *disco* correptum esse censeo e *didasco*, et *doceo* explicari possit e caus. scr. *ǵńâpáyâmi*, mutatâ labiali in gutturalem; quod olim huc traxi gr. δίζημι non potest ad *ǵńâ* referri secundum gramm. comp. 88 not.* p. 127. De zend. *ṣ̌nâ* scire v. gramm. comp. 37. Germ. vet. *CHNÂ* nosse, unde praet. *chnâta* et subst. *chnât* cognitio; angl. *I know*; goth. *kann* novi, germ. vet. *chan* id., pl. *chunnumês*, nostrum *kann*, *kenne*, quae aut ita explicari possunt, ut nasales finales origine ex intermedia syllaba τοῦ *ǵâ-nâ'-mi* ortae sint, sicut in persico *dânem* scio, aut ita ut per metathesin e *ǵńâ* ortum sit *kann* *), reduplicatâ nasali, nisi separandum est *kan-ń* et altera nasalis ad radicem primitivam altera ad derivationem pertinet. Lit. *żinaù* scio, *żinê* scientia, *sażinê* **) conscientia; slav. ЗНАЖ *ṣnajuń* novi primitivam radicis formam accuratius servavit. Hib. *gnia* „knowledge", *gnic* id., *gno* „ingenious", *gnas* „custom, use".)

c. *anu* 1) permittere. Maḥ. Exord. 136: *anvaǵânât tatô dyûtam*; N. 24. 5: *anvaǵânât sa pârťivaḿ*. 2) (frequentissime) dimittere, proficiscendi veniam dare. Ḥ. 1. 26: *anuǵńâtaḿ sa gaććê 'ti b'râtrâ ǵyêšť'êna*; Br. 2. 28: *anuǵânîḥi mâm ârya*; A. 4. 54. N. 17. 19. 18. 5. 24. 4. — Caus. facere ut alqs. permittat sive dimittat, veniam proficiscendi petere. Maḥ. 1. 2414: *sa mâtaram anuǵńâpya tapasy êva manô dad'ê*. (Pottius apte, ut mihi videtur, confert gr. ἀνώγω; v. sq.)

c. *anu* praef. *ab'i* 1) mandare, jubere. In. 4. 14: *tava śakrâb'yanuǵńâtaḿ pâdâv adya prapadyatâm*; 5. 49: *tava pitrâ 'b'yanuǵńâtâm ... yasmân mân nâ 'b'inandêť'âḿ*. 2) dimittere. In. 5. 29: *tava pitrâ 'b'yanuǵńâtâ gatâḿ svań svań*

*) Respicias scr. *d'mâ* flare, quod in specialibus tempp. transponitur in *d'am*.

**) De scriptione *żinaù* etc. v. gr. comp. 357 (II. p. 154).

gṛhań surâḿ. — Caus. 35: *ǵagmatuśća y kâmam anuǵńâpya parasparam*.

c. *anu* praef. *sam* 1) permittere. N. 6. 7: *asm samanuǵńâtê damayantyâ nalô vṛtaḿ*. 2) dare, jubere. In. 5. 34: *tatô sḥań samanuǵ têna pitrâća tê snag'a*. 3) dimittere. Su. *suḥṛdb'iḿ samanuǵńâtâu*.

c. *ab'i* 1) i. q. simpl. N. 20. 14: *aḥań ḥi nâ 'b nâmi b'avêd êvan na vê 'ti vâ*; 21. 21: *n ǵaǵńê sa nṛpatir duḥitrarť'ê samâga* N. 5. 11: *nâ b'yaǵânân nalan nṛpam*; 1 *sâirand'rîm ab'iǵânîśva*.

c. *ab'i* praef. *sam* agnoscere, cognoscere (erkenne 23. 24: *indrasênâń saḥa b'râtrâ samab'iǵ*

c. *ava* spernere. Br. 2. 19: *avaǵńâtâća lô* B'. 9. 11: *avaǵânanti mâm mûd'â mânuśî num âśritam*.

c. *â* percipere, cognoscere. In. 3. 1: *śakrasya tam âǵńâya*; Ḥ. 2. 16: *b'râtur vaćanam âǵ* — Caus. jubere. In. 5. 20: *kim âǵńâpayasi* Su. 2. 1.

c. *â* praef. *sam* caus. jubere, c. acc. pers. et lo Rag'. 16. 75: *samaǵńâpayad âśu sarvân yinas tadvićayê*.

c. *pari* cognoscere, animadvertere, observare. Ḥit. 1 *vyavaḥâram pariǵńâya vad'yaḿ pûǵyô vâ b'avêt*; 20. 14: *tad pariǵńâya mârǵâr palâyitaḿ*; Man. 8. 126.

c. *pra* cognoscere, animadvertere, cernere, disce Râm. III. 52. 33: *aḥô tama ivê 'dań syân na ǵńâyêta kińćana । râǵâ ćên na b'avêt* N. 17. 3: *damayantyâ gataḿ sârdd'an (n na prâǵńâyata karḥićit*; B'. 11. 31: *na pr nâmi tava pravṛttim*; 18. 31: *d'armam a mańća...ayat'âvat praǵânâti*. — *striyam ǵńâtum* cum feminâ concumbere. Maḥ. 1. 2471: *striyam praǵânâti kaśćid aprâptayâuva*

c. *prati* 1) par. consentire, assentire. N. 19. 10: *pratiǵânâmi tê vâkyań gamiśyâmi narâd'ipa*; Su. 3. 22: *sâ tat'ê 'ti pratiǵńâya.* 2) par. praestare aliquid, spondere de aliquâ re. R. Schl. I. 55. 13: *brahman na pratiǵânîmô nâstikô ǵâyatê ǵanaħ.* 3) âtm. polliceri. A. 5. 8: *pratiǵânîśva tań (gurvart'am) kartum*; B'. 18. 65: *mâm êvâi 'śyasi satyan tê pratiǵânê*; Mah. 1. 7234: *pratiǵagńêća râǵyâya drupadô vadatâm varaħ*; R. Schl. I. 1. 61: *pratiǵńâtańća râmêna tadâ bâlivad'am prati.* 4) âtm. confiteri. B'. 3. 31: *kâuntêya pratiǵânîhi na mê b'aktaħ praṇaśyati.*

c. *vi* scire, cognoscere, intelligere, percipere, dignoscere. N. 12. 75. 124: *mânuśîm mâm viǵânîta*; B'. 2. 19: *ya ênam vêtti hantâraṅ yaśćâi 'nam manyatê hatam | ub'âu tâu na viǵânîtaħ*; 4. 4: *kat'am êtad viǵânîyâm* „quomodo istud intelligam"; In. 4. 1: *pârt'asya ćakśur urvaśyâń saktam viǵńâya*; N. 8. 6: *viǵńâya nalaśâsanam*; H. 1. 3: *viǵńâya niśi pant'ânam*; 6: *diśaśća na viǵânîmaħ.* — Caus. facere ut sciat, cognoscat aliquis, nuntiare. Rag'. 5. 20: *samâptavidyêna mayâ 'maharśir viǵńâpitô 'sb'ûd gurudakśiṇâyâi*; 14. 60.

ज्ञाति *ǵńâtí* m. (r. *ǵńâ* s. *ti*) cognatus, propinquus *). H. 1. 39. 41. N. 9. 35. 16. 37. (Goth. *knô-ds*, th. *knô-di* f., genus.)

ज्ञान *ǵńâna* n. (r. *ǵńâ* s. *ana*) 1) scientia. N. 20. 8. B'. 3. 3. 41. 8. 2. 2) mens, intellectus. N. 10. 25. A. 8. 16.

ज्ञानवत् *ǵńânavant* (a praec. s. *vant vat*) scientiâ praeditus. B'. 10. 38.

---

*) Wils.: A distant Kinsman, one who does not participate in the oblations of food or water offered to deceased ancestors.

ज्ञानिन् *ǵńânin* (a *ǵńâna* s. *in*) id. B'. 3. 39. 6. 46.

1. ज्या *ǵyâ* 9. par. *ǵinâ'mi*, gr. 346 (*ǵarâyâm*) tabescere, senescere; cf. *ǵâi.*

2. ज्या *ǵyâ* f. nervus arcûs. (Cf. gr. βιός, v. *ǵîv.*)

ज्यायांस् *ǵyâ'yâńs* (gr. 226. 4) 1) natu major. 2) melior. B'. 3. 1. 8. 3) peregregius, optimus. Rag'. 18. 33.

ज्यु *ǵyu* 1. âtm. (*gatyâm*) ire; cf. *ǵu*, *ǵ'u.*

ज्युत् *ǵyut* 1. par. âtm. lucere, fulgere. In. 1. 32: *ǵyôtatê pâvakaħ.* — Caus. In. 1. 30: *ǵyôtayann iva b'âskaraħ.* Cf. *ǵut*, *dyut.*

ज्येष्ठ *ǵyê'śṭ'a* (gr. 226. 4) 1) natu maximus. H. 1. 26. 2. 32. 2) optimus. R. Schl. I. 62. 2. (Hib. *gast* „an old woman"; *giostaire* „an active old man", *giostaireas* „old age".)

ज्यैष्ठ *ǵyâiśṭ'a* m. (a *ǵyê'śṭ'a* constellatio quaedam s. *a*) nomen mensis, Maius-Junius. Am.

ज्योतिस् *ǵyô'tis* n. (r. *ǵyut* s. *is*) 1) lumen, splendor. B'. 5. 24. 13. 17. 2) stella, sidus. B'. 10. 21.

ज्योत्स्ना *ǵyôtsnâ* f. (ut videtur, a *ǵyô'tis* s. *na* in fem., ejecto *i*) lumen lunae. Sâ. 5. 106.

ज्रि *ǵri* 1. par. (*ab'ib'avê*) superare, vincere; cf. *ǵi.*

ज्री *ǵrî* 9. 1. 10. par. *ǵriṇâ'mi*, *ǵrâyâmi*, *ǵrâyâyâmi* (*ǵyânê*) senescere; cf. *ǵar* (*ǵṛ*), *ǵyâ.*

ज्वर् *ǵvar* 1. par. (*rôgê*) aegrotare, febrire. Ćaur. 6: *dîrg'avirahaǵvaritâṅgayaśṭi*; ubi schol. *ǵvarita* per *pîḍita* explicat. (Vid. *ǵûrti*, *ǵvarâ* et cf. *ǵar* [*ǵṛ*], *ǵûr*, lat. *ae-ger*, v. *ǵar* [*ǵṛ*]; hib. *gurt* „pain, trouble, fierceness", v. *ǵûrti*; fortasse huc pertinet nostrum *schwer*, germ. vet. *swâr* et *swâri* gravis, germ. med. *swâr*, *swære* gravis, molestus, tristis, aeger animi, mutatâ gutturali in sibilantem, vel abjectâ gutturali et deinde praefixo *s* euphonico, sicut nostrum *schwätze*, germ. med. *swaze* garrio cum scr. *vad* dicere cohaerere videtur; cf. germ. vet. *var-wâzu* maledico. Huc etiam referri possit nostrum *Qual*, *quälen*, mutato *r* in *l*.)

ज्वर् *ǵvará* m. (a praec. s. *a*) aegritudo, transl. molestia, difficultas, labor, dolor. Br. 1. 15. N. 20. 39. B'. 3. 30. Rag'. 8. 83.

ज्वल् *ǵval* 1. par. flammare, flagrare. In. 1. 6: *ǵvalitásya*; H. 4. 48: *róśaǵvalan.* — Caus. accendere. Sâ. 5. 78: *tató 'gnim ânayitvê 'ha ǵvâlayiśyâmi pâvakam.* (Hib. *geal* „fair, white, bright", *gealach* „the moon", *gealaighim* „I whiten, bleach, shine"; *guallaim* „I blacken, burn", *gual* „coal, coals, fire"; huc etiam traxerim nostrum *Kohle*, germ. vet. *colo*, angl. *coal*; fortasse lit. *swelù* amburo, ustulo, mutatâ gutturali in sibilantem; germ. vet. *wallu* ferveo, aestuo, bullio, *walm* fervor [aestatis], *wâli* tepor, abjectâ initiali gutturali, sicut in *warm*, v. *ǵ'armá*; fortasse etiam lat. *bullio* huc pertinet, mutato *v* in *b*, sicut in *bis* = scr. *dvis.*)

c. *pra* par. âtm. id. In. 5. 26: *praǵaǵvalamânêśu agniśu*; N. 23. 13: *at'a praǵvalitas tatra sahasâ havyavâhanaḱ*; Dr. 6. 28: *krôd'aḱ praǵaǵvâla.* — *praǵvalita* flammans. A. 13. 38. — Caus. accendere. Hit.: *dîpam praǵvâlya.*

c. *vi* praef. *ab'i* id. B'. 11. 28: *vaktrâṇy ab'iviǵvalanti.*

c. *sam* caus. accendere. Sâ. 6. 25: *agnin tatra sańǵvâlya.*

ज्वल *ǵvalá* (r. *ǵval* s. *a*) flagrans. H. 2. 7. B'ar. 1. 95.

ज्वलन *ǵvalana* (r. *ǵval* s. *ana*) 1) adj. flammans, flagrans. A. 10. 43. 2) subst. n. flamma. B'. 11. 29.

ज्वलानन *ǵvalânana* (Bah. e praec. et *ânana* n. vultus) flagrantem vultum habens. H. 2. 7.

ज्वलित *ǵvalitá* (r. *ǵval* s. *ta*) 1) flagrans, flammans, v. *ǵval.* 2) n. splendor. Rag'. 8. 83. (Aut huc aut ad *gâ'ura* flavus trahi posset nostrum *Gold*, ita ut aut a flavo colore aut a splendore dictum sit, servatâ initiali mediâ [gr. comp. 92], quae in voce *Kohle* secundum generalem legem in tenuem se convertit; v. *kanaka* a *kan* splendere.)

ज्वलितास्य *ǵvalitâsya* (Bah. e praec. et *âsya* vultus) flagrantem vultum habens. In. 1. 6.

ज्वाल *ǵvâlá* m. (r. *ǵval* s. *a*) flamma. Am.; v. sq. (Hib. *gual* m. „coal, coals, fire"; v. *ǵval.*)

ज्वाला *ǵvâlâ'* f. (fem. praec.) id. Rag'. 15. 16.

झ *ǵ'.*

झङ्कार *ǵ'ańkâra* m. (e sono *ǵ'ań* et *kâra* faciens, v. *ćîtkâra*) sonus quidam lenis, susurrus, bombus; e. c. apium (v. Ur. 72. 2). B'ar. 1. 8. Ur. 73. 6.

झट् *ǵ'aṭ* 1. par. (*sańǵ'âtê* K. *sańhatâu* V.) i. q. *ǵaṭ.*

झटिति *ǵ'aṭiti* adv. celeriter, subito. B'ar. 1. 69.

झम् *ǵ'am* 1. par. edere; v. *ǵam.*

झम्प *ǵ'ampa* m. saltus (Sprung, a jump). Hit. 63. 15. (Cf. *ćup*, *ćap*, *kamp*, angl. *jump.*)

झर् (झॄ) *ǵ'ar* (*ǵ'ṝ*) 4. par. *ǵ'îryâmi* (*vayôhânâu* K. *ǵyânâu* V.) senescere; v. *ǵar* (*ǵṝ*).

झर *ǵ'ara* m. (ut videtur, a r. *ǵ'ar* [*ǵ'ṝ*] s. *a*) catarrhacta. Am.; v. *nirǵ'ara.*

झर्च् *ǵ'arć* 6. par. i. q. *ǵarć.*

झर्छ् *ǵ'arć'* 6. par. id.

झर्झ् *ǵ'arǵ* 6. par. id.

झर्झ् *ǵ'arǵ'* 6. par. id.

झला *ǵ'alâ* f. 1) lux solis, lux splendida, splendor. 2) filia. Mêd. (Cf. *ǵval*, hib. *gal* m. „heat", *galla* f. „fairness, brightness, beauty", *gallad* „a lass, a young girl"; sic scr. *yúvan* a splendore dictum esse videtur, ita ut e *dyuvan* mutilatum sit, cf. *dyuvan* sol a *div* splendere.)

झल्ल *ǵ'alla* m. gladiator, „a prize fighter". Mah. 2. 102.

1. झष् *ǵaś* 1. par. âtm. (*grahê pidânê*) capere, tegere.

2. झष् *ǵaś* 1. par. (*hinsâyâm* K. *vadê* V.) laedere, occidere; cf. *kaś*, *ǵûś*, *ǵaś*, *ǵûś*, *ćaś*.

झष *ǵaśá* m. (ut videtur, a r. *ǵaś* capere, tegere) piscis. B'. 10. 31. (Fortasse hib. *iasg* id. abjectâ consonante initiali; de *sg* = scr. *ś* v. Pictet p. 65. Huc etiam referri potest lit. *żuwis* piscis, abjecto *ś* et attenuato *a* in *u*, cui euphoniae causâ *w* additum sit.)

झिल्लि *ǵilli* f. (a sono dictum) gryllus. (Cf. *gryllus*, nostrum *Grille*.)

झिल्लिका *ǵillikâ* f. (a praec. s. *ka* in fem.) id. N. 12. 1.

झु *ǵu* 1. âtm. (*gatâu* K. *gatyâm* V.) ire; cf. *ǵu*, *ǵyu*, *ćyu*.

झूष् *ǵûś* 1. par. i. q. *ǵaś*.

ट *ṭ*.

टङ्क् *ṭank* 10. par. (*bandê*, scribitur *ṭak*, gr. 110*)) ligare.

टङ्क *ṭanka* m. n. 1) scalprum. Rag'. 12. 80. 2) pondus quoddam (Wils. „equal to 4 mashas"). Hit. 98. 11. Lass. 29. 5.

टल् *ṭal* 1. par. (*viklavê*) commotum, perturbatum, perterritum esse; v. *ṭval*.

टिक् *ṭik* 1. âtm. (*gatyâm*) ire; cf. *ṭîk*, *ṭâuk*, *ḍâuk*, *ṭank*, *ṭang*, *tik*, *tâuk*, *trank*, *trâuk*, *trang*, *tvang*, *ṭanć*, *tvanć*, *ṭanǵ*.

टिट्टिभ *ṭiṭṭib'a* m. avis quaedam (Wils. „Parra jacana or goensis"). Hit. 72. 5.

टिट्टिभी *ṭiṭṭib'î* f. (a praec. signo fem. *î*) fem. praec. Hit. 72. 7.

टिप् *ṭip* 10. par. (*kśêpê* K. *nudi* V.) conjicere, mittere; cf. *ḍip*, *ḍimb*, *ḍamb*, *dimb'*, *dab'*, *damb'*.

टीक् *ṭîk* 1. âtm. (*gatyâm*) ire; v. *ṭik*.

टौक् *ṭâuk* et ढौक् *ḍâuk* 1. âtm. ire, accedere, appropinquare. B'at. 2. 23: *kṛtaǵâtayatnâ yântan vanê râtrićarî ḍuḍâukê*; 14. 71: *ḍuḍâukirê punar lankâm*; Śak. 63. 14: *vyavasitô vaktraṇ ḍâukatê*. (Vid. *ṭik* et cf. germ. vet. *TUH* aquam subire, nostrum *tauchen*; cf. Graff 5. 367.)

ट्वल् *ṭval* 1. par. i. q. *ṭal*.

ड *ḍ*.

डप् *ḍap* 10. par. âtm. *ḍâpáyâmi*, *ḍâpáyê* (*sanhatâu*) coacervare. Cf. *ḍamp*, *ḍip*, *ḍimp*, *ḍimb'*, *ḍumb'*, *dimp*, *dimb'*.

डम्प् *ḍamp* 10. par. âtm. (scribitur *ḍap*, gr. 110*)) id.

डम्ब् *ḍamb* 10. par. (scribitur *ḍab*, gr. 110*)) i. q. *ṭip*.

c. *vi* imitari. Rag'. 4. 17: *tam ... ṛtur viḍambayâmâsa na punah prâpa taććriyam*; 13. 29. B'ar. 1. 21.

डम्भ् *ḍamb'* 10. par. âtm. i. q. *ḍap* (scribitur *ḍab'*, gr. 110*)).

डिण्डिम *ḍinḍima* m. tympanum parvum. Hit. 58. 21.

1. डिप् *ḍip* 4. 6. 10. par. *ḍípyâmi*, *ḍipấmi*, *ḍêpáyâmi* (*kśêpê* K. *nudi* V.) conjicere, mittere; v. *ṭip*.

2. डिप् *ḍip* 10. âtm. (*sanhatâu*) coacervare; v. *ḍap*.

डिम्प् *ḍimp* 10. âtm. (scribitur *ḍip*, gr. 110*)) id.; v. *ḍap*.

डिम्ब् *ḍimb* 10. par. (*kšêpê* K. *nôdê* V.; scribitur *ḍib*, gr. 110*)) conjicere, mittere; v. *ṭip*.

डिम्भ् *ḍimb'* 10. par. âtm. (*sañg'âtê* K. *sañg'ê* V.; scribitur *ḍib'*, gr. 110*)) coacervare; v. *ḍap*.

डिम्भ *ḍimb'a* m. pullus, catulus.

डी *ḍî* 1. et 4. âtm. *ḍáyê*, *ḍî'yê* volare.

c. *ut* 4. âtm. *uḍḍîyê* (gr. 61) evolare, alis se levare. Hit. 38. 11: *uḍḍîyamânaś kâkô vṛkšam ârâḍ'aś*.

डीन *ḍîna* n. (r. *ḍî* s. *na*) volatus.

डुम्भ् *ḍumb'* 10. âtm. (*sañg'âtê* K. *sañg'ê* V.; scribitur *ḍub'*, gr. 110*)) coacervare; v. *ḍap*.

ढ *ḍ'*.

ढक्का *ḍ'akkâ* f. tympanum magnum.

ढोल *ḍ'ôla* m. id.

ढौक् *ḍ'âuk* 1. âtm. v. *ṭ'âuk*.

ण *ṇ*.

De radicibus, quae apud grammaticos a linguali nasali *ṇ* incipiunt v. gr. 109.

त *t*.

त *ta* v. *tat*, gr. 244.

तंस् *taṅs* 1. et 10. par. (*alañkârê* K. *alañkṛtâu* V.; scribitur *tas*, v. gr. 110*)) ornare; v. *avataṅsa*. (Boruss. vet. *teisint* honorare, *teisi* honor.)

तक् *tak* 1. par. (*sahanahâsayôś* K. *sahanê hâsê* V.) sustinere, perferre; ridere.

तक्ष् *takš* 1. et 5. par. 1) frangere, dissecare, findere. Mah. 3. 1585: *śarâis tatakšâtê parasparam*; 4. 1883: *anyônyan tatakšur išub'iś*. 2) in dial. vêd. facere, fabricari. Ṛgv. 32. 2: *tvašṭâ 'smâi vag'raṅ svaryan tatakša* „Tvašṭris ei telum laude dignum paravit"; 20. 2. 52. 7. 61. 6. 111. 1. (Lit. *tašau* dolo, ascio; russ. *tesatj* dolare; polon. *ćieśla* faber lignarius, v. sq.; lat. *tig-num*, cf. Pott. I. 270; boruss. vet. *tikint* facere, *tîkinnimai* facimus, *teikusna* creatio, creatura; gr. ΤΕΚ, τίκτω, τέκνον, τεύχω; fortasse etiam τόξον.)

तक्षन् *tákšan* m. (r. *takš* s. *an*) faber lignarius, v. *takš*. (Gr. τέκτων.)

1\. तङ्क् *tañk* 1. âtm. (*gatâu* K., scribitur *tak*, gr. 110*)) ire. (V. *ṭik* et cf. hib. *teicheamh* „a going, passage", *tochamhlaim* „I march", *tochar* „a causeway, pavement", *toichim* „going, departing"; lit. *tekù* curro, *tákas* semita, *tekûnas* cursor; slav. *tekuṅ* curro.)

2\. तङ्क् *tañk* 1. par. (*kṛććrag'îvanê* K. *dâušṭyê* V.; scribitur *tak*, gr. 110*)) in miseriâ vivere, v. *âtañka*.

तङ्ग् *tañg* 1. par. (*sk'alanê* K. *kampê gatê* V.; scribitur *tag*, gr. 110*)) vacillare, ire. (V. *ṭik* et cf. hib. *tagaidh* „come ye on, advance", *tigim* „I come, go, consent".)

1\. तञ्च् *tañć* 1. par. (*gatâu* K. *itâu* V.) ire.

2\. तञ्च् *tañć* 7. par. *tanáćmi* (*sañkući*) curvare, inflectere; v. sq.

तञ्ज् *tañǵ* 7. par. *tanáǵmi* (*sañkôćê*) id.

1\. तट् *taṭ* 1. par. (*uććrâyê* K. *uććrayê* V.) surgere; extollere, sublevare. (Fortasse lit. *têsiu* levo, erigo, mutato *t* in *s*.)

2. तट् *taṭ* 10. par. *tâṭáyâmi* (*âḥatâu*) percutere, ferire; cf. *taḍ*, *tuḍ*, *tud*.

तट *taṭa* m. n. (r. *taṭ* surgere, s. *a*) 1) ripa. Ḥit. 126. 9. 2) montis planities. Ur. 41. 5. 3) clunis. In. 2. 32.

तटिनी *taṭínî* f. (a praec. s. *in* in fem.) fluvius.

तड् *taḍ* 10. par. pulsare, ferire, percutere, tundere. Man. 4. 164: *śiśyarćan tâḍayêt tu tâu*; 8. 299: *tâḍyâń syû raǵvâ*; Maḥ. 1. 2368. 5302: *tam padâ 'tâḍayat*; Dr. 9. 3: *śirô gṛḥîtvâ râǵânan tâḍayâmâsa*; A. 3. 21: *atâḍayań śarêṇâ 'ća tad b'ûtam*; 27: *tânićâ 'sya śarîrâṇi śarâir aḥam atâḍayam.* (Vid. *taṇḍ*, *tuḍ*, *tuṇḍ*, *tud* et cf. hib. *tathaim* „I kill, destroy", *tathog* „a clash, a slap".) c. *vi* i. q. simpl. Maḥ. 1. 8273: *dêvân vyatâḍayêtâń śarâiń.*

तडाग *taḍâga* n. piscina, lacus. N. 12. 8. 13. 2.

तडित् *taḍít* f. (r. *taḍ* s. *it*) fulmen.

तडित्वत् *taḍitvant* (a praec. s. *vant vat*) fulmine praeditus. Ur. 9. 18.

तण्ड् *taṇḍ* 1. âtm. (scribitur *taḍ*, gr. 110*)) i. q. *taḍ*.

तण्डुल *taṇḍulá* m. (r. *taṇḍ* s. *ula*) frumenti granum, praecipue oryzae. Ḥit. 14. 31.

1. तत् *tat* (them. *ta*, nom. m. *sa*, *sô*, *sań*, f. *sâ*, n. *tat*, v. gr. 244) is, hic, ille; repetitum: hic et ille. Sâ. 6. 20: *tâńs tân vigaṇayann arćân.* — Ad respondendum ad repetitum relativum (*yô yań* quicunque) etiam demonstrativum repetitur, e. c. N. 5. 12: *yań yań ḥi dadṛśê têśân tan tam mênê nalan nṛpam*; B'. 3. 21: *yad yad âćarati śrêśṭ'as tat tad êvê 'tarô ǵanań.* — Interdum ad orationis vim augendam in constructione cum aliis pronominibus ponitur, tam tertiae quam secundae vel primae personae; e. c. *sâ 'ḥań kamalagarb'âb'am apaśyantî ḥṛdi priyam | na vindâmi.* — Interdum ad personam non separatim expressam, sed verbi terminatione indicatam refertur; e. c. N. 12. 85: *sâ vanâni girîńśćâi 'va ... vićarâmi.* De adverbiali hujus pronominis usu v. p. 44. s. v. *idám*. — Interdum *tat* in initio compositorum, quae cum alio antecedente vocabulo conjuncta sunt, redundat; e. c. Lass. 32. 12: *b'artṛtadgatamânasâ* = *b'artṛgatamânasâ*, nam *tat* h. l., ut recte observat Lassenius, nil aliud valet, quam *b'artṛ*; v. *tatpara.* (Lit. *tas* hic, *tá* haec; goth. *THA* [them. articuli masc. et neut.], nom. masc. *sa* = scr. *sa*, fem. *sô* = scr. *sâ*; gr. ΤΟ, ΤΆ, ὁ, ἁ, τό; slav. *TO*, *TA*, nom. *tŭ* hic, *ta* haec, *to* hoc; lat. *is-te*, *is-ta*, *is-tud*, *tam*, *tum*, *tunc*. Hib. *so* hic = scr. *sa*; *sé* is, er; *si* ea, sie, et *ti* is, is qui ad scr. *sya*, *tya* pertinere videntur; v. *tyat* et gr. comp. 343 sq. et 353 sq.)

2. तत् *tat* (acc. neut. praec.) 1) ideo. N. 17. 43. 2) in recentioribus scriptis sicut nostrum so ad particulam conditionalem respondet. Lass. 43. 8.

तत *tata* v. *tan*.

ततस् *tátas* adv. (a stirpe *ta*, gr. 244, s. *tas*) 1) inde, ab hoc tempore. N. 20. 34, sequente *paśćâ't* postea, Ḥ. 4. 16. Hinc frequentissime tum, deinde. Ḥ. 4. 26. N. 1. 20. 2) in constructione cum comparativo ablativi *tásmât* substantive positi locum tenet. Ḥ. 1. 37. Br. 1. 8. 18. 3) cum vi accusat. illuc. Br. 1. 20. — Post *itás* q. v. vel accusativi vel locativi vim habet, illuc, illic. N. 10. 4. Dr. 8. 25. 4) repetitum, iterum iterumque. N. 11. 19. 5) in apodosi respondet ad *yádi*. Lass. 45. 2. 77. 14. (Gr. τόθεν, slav. *tuńdu*; v. gr. comp. 421.)

तत्क्षणात् *tatkśaṇât* adv. (e *tat* et ablat. *kśaṇât*) eodem momento, statim. N. 23. 21.

तत्त्व *tattvá* vel तत्व *tatvá* n., cf. gr. 564 (a pronom. neut. *tat* id, hoc, illud, s. *tva*) 1) veritas. Dr. 2. 5. N. 16. 38. B'. 3. 28. 2) natura, vera natura. N. 19. 2. 28. A. 4. 37. B'. 18. 1.

तत्त्वतस् *tattvatás* adv. (a praec. s. *tas*) secundum veritatem, veram naturam; accurate, penitus. B'. 4. 9.

तत्पर *tatpara* (hunc, hanc, hoc, hos etc. tanquam praecipuum habens. Bah. e *tat* et *para* n., v. gr. 598) plane addictus, plane deditus, in fine compp. ubi *tat* redundat, e. c. N. 16. 26: *d'yânatatpara* = *d'yânapara* meditationi addictus.

तत्परता *tatparátâ* f. (a praec. s. *tâ*) abstractum praec. Hit. 128. 21.

तत्र *tátra* (a stirpe pronominali *ta* s. *tra*) 1) ibi, hic, illic. In. 1. 6. — Pro locat. *tásmin*. Br. 1. 22 (*tatra vâsê* i. e. *tasmin vâsê* in hac habitatione, cf. *êkatra*). — *tátra tátra* hic et illic, ubique. In. 2. 31. Su. 1. 33. N. 17. 36. 2) illuc, in illum locum. H. 2. 16. Br. 2. 3. (Cf. goth. *thathrô* inde, v. gr. comp. 420.)

तत्रत्य *tátratya* (a praec. s. *tya*) qui illic est, dortig. Hit. 88. 12.

तत्रभवती *tatrab'avatî* fem. seq. Ur. 15. 11 infr.

तत्रभवत् *tatrab'avant* m. (e *tátra* illic et *b'avant*) in linguâ scenicâ excellens, praeclarus, dominus, de persona absente (ita *atrab'avant* de personâ praesente „der Vortreffliche hier"). Ur. 15. 12 infr.

तत्व *tatva* v. *tattva*.

तथा *tát'â* (e stirpe pronom. *ta* s. *t'â*) sic, ita. Dr. 4. 1; tam. H. 3. 3. A. 7. 13. — Particula assentiendi ita, vero, sane. H. 4. 59. Su. 3. 22. Repetitum respondet ad *yat'â yat'â* (quomodocunque). N. 8. 14. — *tat'â 'pi* nihilominus, tamen. Hit. 11. 5. 15. 10.

तथ्य *tat'ya* (a praec. s. *ya*) adj. verus. — Subst. n. verum. N. 5. 23.

तद् *tad* v. *tat*.

तदनन्तर *tadanantara* (Tatp. e *tat* et *anantará* intervalli expers, proximus) ejus proximus. N. 22. 16.

तदा *tadâ'* adv. (a stirpe pronom. *ta* s. *dâ*) illo tempore, tunc. H. 1. 15. — Respondet ad *yadâ'* quando. B'. 2. 52. 4. 7. Dr. 5. 18. — Saepe redundat, ubi in narrationibus eventus tempus definit, quod jam aliis temporis adverbiis sufficienter indicatum est. H. 1. 30. N. 20. 3. — In apodosi post *yádi* valet nostrum 7. 13: *yady êšâ mama b'âryâ b'avati tad mi*. (Cf. lit. *tadà* tum; slav. *togda* (*tŭgda*), gr. co

तदानीम् *tadâ'nîm* (v. gr. 584. 52 et cf. *idâ'nî* Dr. 6. 10.

तदीय *tadî'ya* (a *tat* s. *îya*, v. gr. 265) 1) hujus, illius, eorum, earum est. Rag'. 2. 28 primitivum *tat*, e. c. Rag'. 1. 81: *sutân* *surab'êñ kṛtvâ pratinid'im* „filiam hanc *tadîyam asti nâu d'anam*.

तद्वत् *tadvat* (e *tat* hoc et *vat* sicut) ita, sic. I

1. तन् *tan* 8. par. âtm. *tanô'mi*, *tanvê'* e expandere, facere, perficere, creare. Ra *pitur mudan tatâna*; Nalôd. 1. 20: *gatim i stanôd yânêna* (schol. *akarôt*). — Pas et *tâyê'* (gr. 454); part. perf. pass. *tatá*. 8. 22: *yêna sarvam idan tatam*. (Gr. τείνω; lat. *tendo*, adjecto *d*, *tenuis*, *tener*; go tendo; germ. vet. *denju*; russ. *tonju* tenuo; li tendo, adjecto *p*; hib. *tana* „thin, slende *tanaighim* „I make thin" = caus. *tânáyâmi*; brit. *taenu* „to spread, to expand".)

c. *anu* i. q. simpl. Mah. 3. 12681: *d'armam* *tanvatî*.

c. *ava* tegere. R. Schl. I. 17. 14: *yânañ k* *vatatam*; II. 93. 4: *avatatâ vâraṇâir*

c. *vi* i. q. simpl. Nalôd. 1. 54: *vyatanôt sur* (schol. *dêvârćanam akarôt*); B'. 4. 3 *bahuvid'â yaǵńâ vitatâ brahmaṇô* Man. 3. 28: *vitatê yaǵńê*.

c. *sam* praef. *anu* extendere, expandere. B' *ad'aśća mûlâny anusantatâni*.

2. तन् *tan* 1. et 10. par. *tánâmi*, *tânáyâm* *d'ôpatâpayôś* K.) credere; vexare.

तनय *tánaya* m. (r. *tan* s. *aya*, cf. *santâ* N. 13. 34.

तनया *tanayâ* f. (fem. praec.) filia. N. 12. 12.

तनु *tanú* (r. *tan s. u*) 1) adj. (fem. *tanu*, *tanú*, *tanvî*) tenuis. Dr. 7. 7. 2) subst. f. n. corpus. Dr. 6. 20. In. 1. 33. (Gr. ταvυ in initio compp.; lat. *tenuis*, adjecto *i*, v. *gurú* et gr. comp. 923; osset. *tænag*, v. gr. comp. 87; island. vet. *thunnr*; germ. vet. *dunni*, th. *thanja*, nostrum *dünn*; hib. *tana*; russ. *tonkii*; v. 1. *tan*. Cum *tanú* corpus cf. slav. тѣло *tělo*.)

तनुत्र *tanutra* n. (e *tanú* et *tra* servans, v. sq.) lorica, thorax.

तनुत्राण *tanutrâṇa* n. (e *tanú* corpus, et *trâṇa* servans, a r. *trâ s. ana*) lorica, thorax. A. 11. 4.

तनुस् *tánus* n. (r. *tan s. us*) corpus (v. *tanú* sgn. 2).

तनू *tanû* f. (v. *tanú*) corpus.

तनूनप *tanûnapa* n. butirum purificatum.

तनूनपाद् *tánûnápâd* m. (e praec. et *ad* edens) ignis. Hit. 55. 10 (cf. *hutab'ug*, *hutâśana*.)

तनूरुह *tanûruha* m. n. (e *tanû* vel *tanûs* secundum euph. r. 75 et *ruha* crescens, a r. *ruh s. a*) pilus corporis. N. 26. 32.

तन्ति *tánti* m. (r. *tan s. ti*) textor.

तन्तु *tántu* m. (r. *tan s. tu*) filum. Hit. 24. 20.

तन्तुक *tantuka* m. (a praec. s. *ka*) id. B'ar. 1. 95.

तन्त्र् *tantr* 10. âtm. (scribitur *tatr*, gr. 110[a]); sed videtur esse denom. a *tantra*, quod a *tan* extendere) sustentare, praesertim familiam. Śak. 91. 13: *pragâh pragâh svâ iva tantrayitvâ*.

तन्त्र *tantra* (r. *tan s. tra*) I. m. textor (cf. *tánti*). II. n. 1) filum (cf. *tántu*). 2) sustentatio familiae. 3) nomen librorum, qui precum formulas mysticas et sacros ritus tractant.

तन्द्रा *tandrâ* f. 1) lassitudo. N. 24. 53. 2) pigritia, segnitia.

तन्वङ्ग *tanvaṅga* (fem. *-î*, Bah. e *tanú* et *áṅga* corpus) tenue, gracile corpus habens. H. 2. 37.

तप् *tap* 1. par. calefacere, urere. A. 4. 47: *na tatra sûryas tapati*; B'. 11. 19: *paśyâmi tvâṅ svatêǵasâ viśvam idan tapantam*; Hit. 24. 6: *sutaptam pânîyam*. — Intrans. ardere, uri. Mah. 1. 2037: *tapanti vahnâu*. — Transl. dolore afficere, vexare. H. 1. 23: *kâruṇyêna manas taptam*; Br. 2. 31: *na mân tapsyaty aǵîvitam*; R. Schl. I. 8. 1: *sutârt'an tapyamânasya nâ 'sîd vaṅśakaraṅ sutaṅ*. — Intrans. dolere, moerere. Br. 1. 32: *âtmânam apićô 'tsṛǵya tapsyâmi paralôkagaṅ*. — Caus. vel cl. 10. par. âtm. 1) calefacere, urere. Hit. 23. 22: *na hi tâpayituṅ śakyaṅ sâgarâmb'as tṛṇôlkayâ*; Mah. 3. 14785: *tâpayan ... raśmivân iva têǵasâ*; — *tâptá* pro *tâpitá* splendens In. 1. 9. 2) cruciare, vexare. Mah. 1. 1571: *tvan tîvrêṇa tapasâ praǵâs tâpayasê*; Gita-G. 11. 22: *tâpitaṅ kandarpêṇa*. 3) se ipsum castigare, corpus suum vexare. Mah. 3. 8199: *yaṅ snâtas tâpayêt tatra*. — Cl. 4. âtm. interdum par. *tápyê*, *tápyâmi* se ipsum castigare, corpus suum vexare. R. Schl. I. 57. 11: *putrân dadṛśê tapyamânân*. — Plerumque adjecto substant. *tápas*, e. c. M. 4: *sô 'tapyata tapô ǵ'ôram*; B'. 17. 5: *ǵ'ôran tapyantê yê tapô ǵanâṅ*; Su. 1. 7: *tatrô 'gran têpatus tapaṅ*; Mah. 1. 4619: *tapsyâvô vipulan tapaṅ*; 4731: *tapsyê mahat tapaṅ*. (Cf. lat. *tepeo*; gr. ΤΑΦ, θάπτω, quod primitive cremare significat; fortasse ἅπτω accendo e τάπτω, abjecto τ, vel primum mutato τ in σ, deinde in spir. asp.; russ. *tepl'* calidus, *teplota* calor; hib. *tebhot* „intense heat"; germ. vet. *damf*. Ad hanc radicem etiam traxerim lat. *tempus*, quod primitive fervidum anni tempus significaverit, deinde tempus in universum, sicut scr. *varśâ* [pluvia] et *ábda* [aquam dans] pro pluvio anni tempore annum ipsum significant. Quod ad suffixum attinet, *tempus* cum scr. *tápas* convenit.)

c. *anu* pass. uri, dolore affici, dolere, moerere. R. Schl. II. 42. 11: *spṛśtvâ 'gnim iva pâṇinâ | anvatapyata d'armâtmâ putraṅ saṅćintya tâpasam*; Mah. 3. 992: *yas tvâm ... vanam prasṭ'âpya*

nâ 'nvatapyata durmatiḣ; 13720: *anutapyê b'ṛśan tâta tava g'ôrêṇa karmaṇâ.* — Caus. dolore afficere, moerorem afferre. Rag'. 8. 88.

c. *anu* praef. *prati* pass. dolore affici, poenitentiâ vexari. R. Schl. II. 12. 36: *yadi dattvâ varâu râǵan punaḣ pratyanutapyasê.*

c. *ab'i* i. q. simpl. Rag'. 8. 43: *ab'itaptam ayaḣ* calens ferrum; transl. R. Schl. II. 62. 5: *dvâb'yâm api mahârâǵaḣ śôkâb'yâm ab'itapyatê* (cf. śl. 6: *dahyamânas tu śôk'âb'yâm*).

c. *upa* id. R. Schl. II. 59. 9: *upataptôdakâ nadyaḣ*; Mah. 3. 71: *duḣk'êna śarîram upatapyatê.* — Caus. id. Mah. 3. 10708: *sa samidd'ê mahaty agnâu śarîram upatâpayan.*

c. *upa* praef. *sam* id. Mah. 2. 856: *manaḣ samupatapyatê.*

c. *nis* (mutato *s* in *ś* et *t* in *ṭ*) exurere, comburere. Mah. 1. 8215: *dagd'âikadêśâ bahavô niṣṭaptâs tat'â 'parê.*

c. *pari* urere, torrere. Mah. 1. 4784: *sûryêṇa sa ha d'armâtmâ paryatapyata b'ârata.* — Transl. pass. dolore affici, dolere, moerere. Mah. 1. 1747: *paryatapyata tat pâpaṅ kṛtvâ*; 8441: *yadart'am paritapyasê.* — Act. id. R. Schl. II. 66. 7: *râmaṅ vivâsitaṅ sab'âryaṅ ǵanakô śrutvâ paritapsyaty aham iva.* — Caus. dolore afficere. Hit. 103. 8: *kaṅ svîkṛtâ na viṣayâḣ paritâpayanti.*

c. *pra* 1) urere, comburere, exurere. B'. 11. 30: *ǵagat samagram b'âsas tavô 'grâḣ pratapanti*; Mah. 3. 13086: *śadb'ir anyâiśća sahitô b'âskaraḣ pratapiṣyati.* 2) dolere, moerere. R. Schl. II. 12. 1: *ćintâm ab'isamâpêdê muhûrtam pratatâpaća.* — Caus. calefacere, urere. Su. 1. 10: *tayôs tapaḣprab'âvêna dîrg'akâlam pratâpitaḣ | d'ûmam pramumućê vind'yaḣ.*

c. *sam* 1) urere. R. Schl. II. 85. 17: *vanadâhâgnisantaptam pâdapam*; In. 5. 44: *hṛććayêna santaptaḣ.* 2) pass. dolore affici, moerere. Sâ. 5. 83: *divâ 'pi mayi niṣkrântê santapyêtê gurû mama.* — Cl. 4. âtm. se castigare, corpus suum vexare. Mah. 1. 4639: *śataśṛṅgê mahârâǵa tâpasaḣ samatapyata.* — Caus. 1) urere. R. Schl. II. 85. 17: *antardâhêna dahanaḣ santâpayati râg'avam.* Transl. vexare, dolore afficere. Hit. 103. 7: *santâpayanti kam apat'yab'uǵan na rôgâḣ.* 2) collustrare, illuminare. Mah. 3. 11970: *tataḣ santâpitâ lôkâ matprasûtêna têǵasâ.*

तप *tapa* (r. *tap* s. *a*) urens, vexans, in comp. cum *para*, v. *parantapa* qui hostem vexat.

तपस् *tápas* n. (r. *tap* s. *as*) 1) calor, fervor. Lass. 5. 7: *grîṣmê pańćatapâ b'ûtvâ.* 2) fervidum anni tempus. 3) nomen mensis. 4) corporis cruciatus; castimonia, devotio. In. 5. 43. N. 24. 20. B'ag. 4. 10. 28. (Lat. *tempus*, v. r. *tap.*)

तपस्य् *tapasy* denom. (a praec. s. *y*, gr. 520) se ipsum castigare, corpus suum vexare. M. 5. B'. 9. 27.

तपस्य *tapasya* adj. (a praec. s. *a*, nisi a *tápas* s. *ya*) qui corpus suum vexat, qui vitam austeram, tormentuosam, castam agit. B'. 18. 67.

तपस्विन् *tapasvín* adj. (a praec. s. *vin*) i. q. praec. Su. 3. 5. B'. 6. 45. 7. 9.

तपोधन *tapôd'ana* (Bah. e *tápas* et *d'âna* divitiae) castigationis, castimoniae, devotionis dives. Su. 2. 15.

तम् *tam* 4. par. *tâ'myâmi* dolore affici, moerere, languescere, tabescere, confici. R. Schl. II. 52. 25: *tâmyati śôkêna*; 106. 31: *b'aratêna tâmyatâ.* — Caus. *tamáyâmi* vexare; Mah. Ros.: *punar yudd'âya saṅǵagmus tamayantaḣ parasparam.* (Fortasse lat. *tabeo* huc pertinet, mutatâ nasali in mediam ejusdem organi, sicut in gr. βροτός, in lit. *dewyni* novem; russ. *tomlju* fatigo, vexo.)

c. *â* i. q. simpl. R. Schl. II. 63. 50 in âtm.: *tasya tv âtâmyamânasya taṅ vâṇam aham udd'aram.*

c. *ni* part. perf. pass. *nitânta* multus, immodicus, immoderatus. Ragʻ. 3. 8 et 35. 14. 43. Ur. 24. 4. 74. 8. Ritu-S. 1. 5.

c. *pra* i. q. simpl. R. Schl. II. 12. 105: *pratâmya vâ pragvala vâ pranaśya vâ.*

c. *sam* id. Gîta-G. 4. 21: *ćintâsu santâmyati.*

तमस् *támas* n. (r. *tam* s. *as*) caligo, obscuritas, tenebrae. Sâ. 5. 76. (Lit. *tamsà* caligo, *tamsùs* obscurus; russ. *temnŭĭ* obscurus, *temno-ta* caligo; hib. *teim* „dark, obscure", *teimhen* „darkness", *teimheal* „an eclipse, darkness"; germ. vet. *demar* crepusculum, mutato *s* in *r*, nisi *demar* pertinet ad scr. *tamisra*; sax. vet. *thiim* obscurus, attenuato *a* in *i*; anglo-sax. *dim* id.; lat. *tenebrae* ad scr. *tamisra* vel *timirá* trahi posset, ita ut ortum sit e *tembrae*, inserto *b* euphonico, sicut in gr. μεσημβρία, ἀμβροσία; cf. Pott. 1. 260.)

तमस्विनी *tamasvinî* f. (a praec. s. *vin* in fem.) nox. Am.

तमिस्र *tamisra* n. (a *támas* s. *ra*, attenuato penultimo *a* in *i*) i. q. *támas*. Am.

तमिस्रा *tamisrâ* f. (fem. praec.) nox obscura. Am.

तमोनुद् *tamônud* m. (e *támas* et *nud* mittens) 1) ignis. 2) sol. 3) luna. Am.

तमोमय *tamômáya* (a *támas* s. *maya*) caliginosus, obscurus. Sâ. 6. 43.

तम्ब् *tamb* 1. par. (*gatâu*) ire, se movere; cf. *tarb.*

तय् *tay* 1. âtm. (*gatirakśayôḱ*) ire, se movere; tueri, servare; cf. *trâi.*

तर् (तृ) *tar* (*tṛ*) 1. par. interdum âtm. (praet. redupl. *tatâra*, *têrima*, gr. 407; part. perf. pass. *tîrṇá*) transgredi, trajicere. Râm. II. 53. 17: *têrur ikśumatîn nadîm*; Bʻ. 18. 58: *sarvadurgâṇi ... tariśyasi*; R. Schl. I. 25. 16: *śvas tariśyâmahê vayam*; Br. 3. 4: *taradʻvam plavavan mayâ*; Nalôd. 3. 34: *svarôśagaladʻin taran.* — *pratigńân tartum* fidem exsolvere, promissum servare. R. Schl. I. 68. 9. — Caus. *târáyâmi* 1) facere ut aliquis transgrediatur, trajicere, transvehere. Maḥ. 1. 5853: *târayâmâsa... gańgân nâvâ nararśabʻân*; 4230: *târyamâṇô yamunâm.* 2) servare, liberare, facere ut aliquis trajiciat periculum, infortunium, dolorem etc. (cf. *tartum âpadam* Br. 1. 34) Br. 3. 4: *iḥa vâ târayêd durgâd uta vâ prêtya târayêt*; Sâ. 7. 15: *târayiśyati vaḱ sarvân.* (Cf. lat. *ter-minus*, v. gr. comp. 478, *trans*, *in-trare*, *pene-trare*, *tero*, *ter-e-bra*; gr. τέρ-μα, τέρ-θρον, τερέω, τέρ-ε-τρον, τορεύω, τιτράω, τιτραίνω, τιτρώσκω; τέρας, quod naturam transgreditur, cf. *ádbʻuta*; suffixum comparationis -τερος = scr. *tara*, v. gr. comp. 291; τηρέω = scr. *târáyâmi*; goth. *thair-kô* foramen, *thair-h* per, v. scr. *tirás*; lit. *triniù* tero; slav. *trû* id.; hib. *tar*, *tair*, *tri*, v. *tirás* ex *taras*; *toir* „a pursuit, diligent search, pursuers, aid, help"; *tór* „a pursuer"; *tóramh* „pursuit"; *toras* „a journey"; *teirin* „a descent" — v. *taraṇa* et *tar* [*tṛ*] praef. *ava*; — *tearnadh* „descending", *tearanaim* „I descend"; *tarradh* „protection"; *tur* „a journey, a tour, a search"; *tarthaighim* „I assist, defend, protect"; *tarthadoir* „a saviour"; v. *trâi*, *trâ*. Mutato *r* in *l*: gr. τέλος, τέλλω, τηλοῦ; lat. *telum*, a penetrando dictum; lit. *til-tas* pons, *tolùs* longinquus, distans; v. *til.*)

c. *ati* i. q. simpl. Bʻ. 13. 25: *atitaranti mṛtyum.*

c. *ati* praef. *vi* id. Bʻ. 2. 52.

c. *ava* descendere. In. 2. 16: *avatîrya ratʻôttamât*; Ḥ. 3. 1. N. 21. 18. Maḥ. 3. 1889: *naranârâyaṇâu ... avatîrṇâu tâu pṛtʻvîm.* — Caus. facere ut aliquis descendat; demere, tollere, auferre. Maḥ. 3. 9917: *gańgâm avatârayâmâsa*; Dr. 8. 33: *drâupadîm avatârya* (*ratʻât*); Maḥ. 4. 164: *gyâpâśan dʻanuśas tasya bʻîmasênô 'vatârayat.* Avertere oculos. Ragʻ. 6. 30: *ańgarâgâd avatârya ćakśuḱ.*

c. *ut* 1) transgredi, trajicere. N. 12. 112: *uttarantan* (sic legendum pro *uttaran tan*) *nadīṅ ramyām*; Rag. 12. 71: *tēnō 'ttīrya paṫā laṅkām*. 2) egredi, emergere. Rag. 2. 17: *palvalōttīrṇavarāhayūṫa*; Mah. 3. 211: *ǵalād uttīrya*. — Caus. 1) servare. Mah. 8306: *uttārayati santatyā daśa pūrvān daśā 'parān*. 2) evomere. Man. 11. 160: *aǵńāna-b'uktan tū 'ttāryam*.

c. *ut* praef. *prati* c. ablat. egredi; descendere. R. Schl. II. 103. 31: *pratyuttīrya nadītaṭāt*.

c. *ut* praef. *sam* 1) transgredi. B'att. 6. 59: *samuttarantāv avyaṫyāu nadān*. 2) cum ablat. egredi. Mah. 1. 3283: *ǵalāt samuttīrya kanyās tāḣ*.

c. *nis* 1) transgredi. Rag. 3. 7: *nistīryaća dōhadavyaṫām*; Hit. 68. 4: *sa nistarati durgāṇi*. — Caus. servare, liberare. Man. 3. 98: *nistārayati durgāćća mahataśćā 'pi kilvišāt*.

c. *pra* extendere, dilatare. Mah. 3. 8149: *pratarēćća kulam puṇyam*; Rgv. 25. 12: *pra ṇa āyūṅši tārišat* „nostras vitas longas faciat"; 33. 13: *pra svām matim atirat* (= *atarat*). — âtm. crescere. Rgv. 104. 4: *pra pūrvāb'is tiratē rāšṭi śūraḣ* „implentibus (eum aquis) crescit (et) splendet heros". — Caus. 1) extendere. Mah. 3. 8647: *ēšā b'āgīraṫī puṇyā ... pratāryamāṇā kūṭēšu*. 2) decipere. Mr. 161. 10: *kim mām pratārayasi*.

c. *vi* concedere, dare. N. 26. 24: *svam aṅśam vitarāmi tē*; 28: *yō mē vitarasi prāṇān*. Mah. 1. 4498. A. 3. 47.

c. *sam* i. q. simpl. H. 1. 14: *santīrya dūrapāram b'uǵaplavāiḣ*; Man. 9. 161: *santaran ǵalam*; B'. 4. 36. — Caus. 1) traducere. R. Schl. II. 89. 8: *gaṅgām ... santārayantu naḣ*. 2) ferre, portare, vehere. Mah. 3. 10857: *mādrīnandanakāv ub'āu durgē santārayišyāmi yatrā 'śaktāu b'avišyataḣ*. 3) servare. Man. 9. 139: *dāuhitrō hy amutrāi 'naṅ santārayati*.

तरक्षु *tarákšu* m. canis hyaena. Am.

तरङ्ग *taraṅgá* m. (r. *tar* [*tṛ*] s. *aṅga*) fluc Am.

तरङ्गिणी *taraṅgiṇī* f. (a praec. s. *in* in fem.)

तरण *taraṇa* n. (r. *tar* [*tṛ*] s. *ana*) trajectio, Hit. 75. 4.

तरल *taralá* (r. *tar* [*tṛ*] s. *ala*) tremens, Śak. 20. 11.

तरस् *táras* n. (r. *tar* [*tṛ*] s. *as*) velocitas. H

तरस *tarasá* n. caro. Am.

तरस्विन् *tarasvín* (a *táras* s. *vin*) celer, ve

तरु *tarú* m. (a r. *tar* [*tṛ*] s. *u*, nisi a *tarh* scere, sicut *drumá* q. v. a *darh drh* cresce a *varh vṛh* id.) arbor.

तरुण *táruṇa* (fem. -*ṇā* et -*ṇī*, r. *tar* [*tṛ* v. *tarú*) 1) adj. adolescens, juvenis. Hit. 2 *ruṇī b'āryā*. — *táruṇī* subst. Hit. 5. 15 vet. *diorna* virgo, puella, famula; island. famula, serva.)

1. तंर्ह् तृंह् *tarṅh tṛṅh* 6. par. (*hiṅsāyām* K. ferire, occidere, laedere.

2. तंर्ह् तृंह् *tarṅh tṛṅh* 1. par. (*vṛdd'āu* K. *tarh tṛh*, gr. 110[a]) crescere. (*dṛṅh, darh dṛh*, gr. TPIX, θρίξ, τέρχνος; 1. 95.)

तर्क् *tark* 10. par. 1) intueri, spectare. N. 11. *d'arśān tarkayāmāsa*. 2) cogitare, c reputare, perpendere, explorare. N. 16. 9: *mīkšya ... tarkayāmāsa b'āimī 'ti*; 5. *tāni dēvaliṅgāni tarkayāmāsa*; 21. *tarkayitvā*. 3) putare. M. 1. 6540: *sa hi kayāmāsa rūpatō nṛpatiḣ śriyam* | *pu tarkayāmāsa ravēr b'raśṭām iva* (Fortasse *tark* cohaeret cum *darś dṛś* e da comp. I. p. 125 *; huc trahi posset goth. *than* mutatis liquidis *r* et *n*; fortasse lit. *tikiu* credo

c. *anu* i. q. simpl. In. 1. 9: *dēvam anvata*

c. *pra* id. Man. 1. 5. 12. 29: *avitarkyam aviǵńêyam.*

c. *vi* id. Mah. 1. 3571: *kinnu svid êtat patatî 'ti sarvê vitarkayantaĥ parimôhitâĥ smaĥ.*

c. *sam* putare. Mah. 1. 6540 (v. *tark* sgn. 3).

तर्क्ष् तृक्ष् *tarkś tṛkś* 1. par. (*gatâu* K. *ityâm* V.) ire, se movere. (Cf. *starkś stṛkś*, quod fortasse e *santṛkś*; gr. τρέχω; goth. *thragja* curro, *treiha* urgeo, trudo; hib. *teilg* „go", *teilgin* „a shock, rencounter".)

तर्ज् *tarǵ* 1. par. 1) minari. Râm. II. 70. 25: *tarǵadb'ir iva vânarâiĥ.* 2) reprehendere, conviciari. B'att. 14. 80: *tan tatarǵa.* — Cl. 10. par. âtm. 1) minari c. acc. pers. et instr. rei, Rag'. 4. 28: *ahitân ânilôdb'ûtâis tarǵayann iva kêtub'iĥ*; 12. 41: *aṅkuśâkârayâ 'ṅgulyâ tâv atarǵayat*; Mah. 4. 567: *iti bruvâṇâ vâkyâni sâ mân nityam atarǵayat.* 2) reprehendere, conviciari. Râm. II. 58. 24: *paruśâir vâkyâis têna tarǵitâ.* (Fortasse huc pertinet germ. vet. *TRUG*, *DRUK*, *triugu*, *driuku* fallo.)

c. *ab'i* 10. âtm. i. q. simpl. Mah. 3. 11716: *ab'itarǵayamânâśća ruvantaśća mahâravân.*

c. *sam* id. Rag'. 15. 19: *iti santarǵya śatrug'nam.*

तर्जनी *tarǵanî* f. (r. *tarǵ* s. *ana* adjecto fem. signo *î*) digitus index. Am.

तर्ण् तृण् *tarṇ tṛṇ* 8. par. (*adanê* K. *b'akśê* V.) edere.

तर्ण *tarṇa* m. vitulus. Hêm.

तर्णक *tarṇaka* m. (a praec. s. *ka*) id. Am.

1. तर्द् *tard* 1. par. ferire, occidere, vexare, offendere, laedere. (Cf. *tard tṛd*; goth. *us-THRUT* molestiam facere, *us-thriuta*, *us-thraut*, *us-thrutum*, attenuato *a* in *u*.)

2. तर्द् तृद् *tard tṛd* 7. par. âtm. ferire, occidere, destruere. B'att. 6. 38: *b'ûtin tṛṇadmi yakśâṇâń hinasmi 'ndrasya vikramam.* — Quae guṇam assumunt formae tam ad *tard* quam ad *tard tṛd* referri possunt, e. c. B'att. 14. 108: *rat'âśvâńśća ripôs tatarda śâk'inâ*; 33: *râmaśća bahûn (râkśasân) tatarda.* (Vid. *tard* et cf. *tarh tṛh*, quod fortasse e *tard' tṛd'*.)

c. *anu* in dialecto vêd. findere, dividere. Ṛgv. 32. 1: *anv apas tatarda* (Rosenius vertit „aquas effudit"); Ṛgv.-V. 82. 3 (v. Westerg.): *anv apâń k'âny atṛndam ôǵasâ.*

c. *vi* discindere, dirumpere, dilacerare. B'att. 16. 15: *raṇê kartsyati gâtrâṇi marmâṇi vitartsyati.*

तर्प् तृप् *tarp tṛp* 1. par. exhilarare, satiare. — Cl. 4. par. âtm. 5. par. 6. par. 1) gaudere. Hit. 76. 14: *kô na tṛpyati vittêna.* 2) satiari. Sâ. 7. 2: *nâ 'tṛpyan kat'ayantaĥ punaĥ punaĥ*; In. 2. 26: *guḍâkêśam prêkśamâṇaĥ . . . naćâ 'tṛpyata vṛtrahâ*; Mah. 3. 2247: *atṛpyan hatânâm mâńsaśôṇitâiĥ.* C. gen. Hit. 66. 8: *nâ 'gnis tṛpyati kâśt'ânân nâ 'pagânâm mahôdad'iĥ.* — Caus. exhilarare, delectare, satiare. H. 2. 12: *manuśyô gand'ô g'râṇan tarpayatî 'va mê*; N. 17. 27: *atarpayat sudêvanća gôsahasrêṇa*; Mah. 1. 6803: *tan d'anêna tarpayâmâsa*; In. 1. 21: *pitṝn yat'ânyâyan tarpayitvâ*; Mah. 1. 8126: *âǵyad'ârâb'is tarpayasê 'nalam.* (Cf. *tarmp tṛmp*, *tarp' tṛp'*, *tarmp' tṛmp'*; gr. τέρπω, τρέφω; boruss. vet. *en-terpo* prodest; lit. *tarpstu* incrementa capio, augesco, praet. *tarpau*; *tarpà* incrementum; huc etiam traxerim nostrum *darbe*, *be-darf*, ita ut sensus primitivus in oppositum transierit; goth. *tharbs* egenus, *tharf* egeo, *thaurba* id.; russ. шерплю *terplju* patior, tolero; fortasse lat. *sa-tur* e *sa-turp*, *san-turp* = scr. *santarp*, abjectâ radicis litterâ finali; itaque *sat* e *satur*, non vice versâ; hib. *tropadh* „heavy, weighty, grave", *trom* id. mutato *p* in nasalem ejusdem organi, nisi *trom* e *tromp*, inserto *m*, abjecto *p*, cf. *tarmp tṛmp*; *tromaighim* = scr. *tarpâyâmi* „I aggravate,

load, burden, make heavy", *tromaim* id.; *tormach* „increase, augmentation"; *torp* „bulk"; *tormad* „pregnant growing, big".)

c. *pari* caus. saturare. Mah. 3. 8537: *dêvâ haviśâ paritarpitâń.*

c. *sam* saturari. Rgv. 110. 1: *svâhâkṛtasya sam u tṛpnuta* „rite effusi (libaminis potu) nunc satiamini". — Caus. saturare, exhilarare, delectare, satiare. Mah. 1. 4470: *suhṛdaṅ . . . dʻanêna samatarpayat*; Ragʻ. 13. 45: *santarpya samidbʻir agnim*; Mah. 3. 946: *tân mûlapʻalâiń santarpayâmâsa.*

तर्फ् तृफ् *tarpʻ tṛpʻ* 6. par. i. q. *tarp tṛp.*

तर्ब् *tarb* 1. par. (*gatâu*) ire, se movere; cf. *tamb.*

तर्मन् *tárman* n. (r. *tar* [*tṛ*] s. *man*) cacumen pali sacrificalis. Am. (Gr. τέρ-μα; lat. *ter-minus*; v. *tar* [*tṛ*].)

तर्म्प् तृम्प् *tarmp tṛmp* 6. par. satiari. Rgv. 23. 7: *saǵûrgaṇêna tṛmpatu*; v. *tarp tṛp.*

तर्म्फ् तृम्फ् *tarmpʻ tṛmpʻ* 6. par. i. q. *tarp tṛp.*

तर्ष् तृष् *tarś tṛś* 4. par. sitire. *tṛśitá* sitiens. N. 11. 12. (Cf. goth. *THARS* arefieri, *thairsa*, *thars*, *thaursum*; *thaursus* siccus, *thaursja* sitio, nostrum *Durs-t* sitis; lit. *trókśtu* sitio, praet. *trośkau*; *tróśkulys* sitis; hib. *tart* [*tar-t*] „thirst, drought", *tart-mhar* „thirsty, dry"; gr. τέρσομαι; lat. *torreo* e *torseo*, *tos-tum* e *tors-tum.*)

तर्ष *tarśa* m. (a praec. s. *a*) sitis. Am.

तर्ह् तृह् 6. par. 7. par. *tṛhá'mi*, *tṛṇé'hmi* (v. gr. 341) occidere. Bʻatt. 1. 19: *rakśáńsi tṛṇéḍʻu*; 17. 15: *atṛṇêṭ śatrûn.*

तर्हि *tárhi* (a stirpe pronom. *ta* s. *rhi*, v. *kárhi*, *êtárhi*) nunc, jam. Hit. 89. 1. Lass. 9. 3. 18. 14. 32. 18. 36. 15. 44. 7.

तल् *tal* 1. et 10. par. (*pratiśṭʻâyâm* K. *pratiśṭʻitâu* V.) condere. K.: *talati* (*tâlayati*) *dêvâlayâń râǵâ.*

तल *tala* n. (r. *tal* s. *a*) 1) solum, fundus. *adʻas*) loc. *talê* sub. Hit. 58. 15: *tarutalê* 1. 13: *mayûrasya talê*; 18: *bʻóginaṅ* *patrasya talê.* 2) planta (pedis). Su. 1. 33. (manus). Hit. 36. 4. A. 3. 40. 4) superficies terrae): In. 5. 57. Su. 4. 19. H. 1. 35. 38; N. 12. 12; (domus): N. 13. 51. — *nabʻasta* raum) N. 2. 30. (Hib. *talamh* „the world, land, ground, soil, a country, nation"; lat. *te*

तलत्र *talatra* n. (e praec. et *tra* servans, v. tegumentum manuum. Dr. 5. 19. (Mah. 3. 1

तलाङ्गुलि *talâṅguli* f. (Tatp. e *tala* et *aṅ* dis digitus. In. 12.

तल्प *tálpa* m. n. lectus, cubile.

तष्टार् -ष्टृ *taśṭá'r -śṭṛ'* m. (r. *takś* s. *târ* lignarius.

तस् *tas* 4. par. (*utkśêpaṇê* K. *utkśêpê* V allevare. K.: *tasyati mallô mallam.*

तस्कर *táskara* m. fur. N. 12. 2.

तस्मात् *tásmât* adv. (ablat. pronom. *tat*) propterea. Br. 2. 21.

तात *táta* m. amicus, carus, dilectus (in vocati invenitur). In. 5. 55. Br. 1. 8. 3. 12. E M. 18.

तादृश् *tâdṛ'ś* m. f. n. (v. gr. 263) talis. N. 1. 1 (v. sq.).

तादृश *tâdṛ'śa* (fem. *-śî*, v. gr. 263) id. (Prâk dor. τᾶλίκος, slav. *toliku*, lat. *tâlis*; v. *kîdṛ'* comp. 415-419.)

ताप *tâpá* m. (r. *tap* s. *a*) calor, fervor, aestu dolor, moeror, sollicitudo. Dr. 5. 20. (Vid.

तापस *tâpasá* m. (a *tápas* s. *a*) qui corpus su qui vitam austeram, tormentuosam, castam a ticus. N. 12. 61. 62. 98.

तापसी *tâpasî* f. (a praec. signo fem. *î*) fe Ur. 84. 11.

तामर *tâmara* n. aqua.

तामरस *tâmarasá* n. (ut videtur, a praec. s. *sa*) nymphaea, lotus. Am.

ताम्बूल *tâmbûlá* n. 1) nux areca. 2) piper betel.

ताम्र *tâmrá* n. cuprum. Râm. I. 31. 50. — adj. (fem. *tâmrî*) colore cuprino. In. 5. 12. N. 26. 17. (Hib. *umha* cuprum.)

ताय् *tây* 1. âtm. (*santânê pâlanê* K. *pâlanasantatyôṅ* V.) 1) servare, tueri (cf. *tay* et *trâi* unde *trâyê* servo, ex hoc vero *tâyê*, ejecto *r*, ortum esse videtur). 2) extendi (nihil aliud quam pass. radicis *tan.*)

तारा *târâ* f. (ut mihi videtur, e *stârâ* q. v. abjecto *s*) stella. Su. 2. 25. In. 33. (Vid. *str* stella et cf. zend. *ȝ*ſtârĕ pro *ȝ*ſtâr, v. gr. comp. 30; gr. ἀστήρ, ἄστρον, praefixo *α*; goth. *stairnô* fem.; lat. *aster*, *astrum*, *stella*, quod e *sterna* ortum esse videtur, mutato *r* in *l*, cui se assimilaverit sequens *n.*)

तारापति *târâpati* m. (e praec. et *páti* dominus) luna. Sâ. 1. 19.

ताराद्रूप *târârûpa* (Bah. e *târâ* et *rûpá* n. forma) stellae formam habens. In. 1. 33.

तारुण्य *târuṇya* n. (a *táruṇa* s. *ya*) juventus, adolescentia. Am.

तार्क्ष्य *târkśya* m. cognomen Garuḍi (v. *garuḍá*).

ताल *tâla* m. (a *tala* s. *a*) 1) palma manus. 2) plausus manuum, quo numerus musicus notatur. H. 2. 15. Lass. 39. 10. 3) genus palmae, borassus flabelliformis.

तालवृन्त *tâlavṛnta* m. (e praec. et *vṛnta*) flabellum. Śak. 57. 7.

तालवृन्तक *tâlavṛntaka* n. (a praec. s. *ka*) id. Am.

तालु *tâlu* n. palatum. Am.

तावत् *tâvat* adv. (neut. sequentis) 1) nunc, hoc tempore. H. 4. 15. 53. N. 12. 41. Hit. 10. 17. — In apodosi post *yâvat*, e. c. Hit. 43: *yâvad êvâ 'yaṅ vyâdô vanân na niṅsarati tâvan mantaram môčayituṅ yatnaṅ kriyatâm*; 43. 22: *pratyâvṛtya yâvad asâu lubdakas tarutalam âyâti tâvat kûrmam apaśyann ačintayat.* 2) tam diu. N. 5. 23. (Huc traxerim gr. τῆμος, mutato *v* in *μ* sicut e. c. in ΔΡΕΜΩ = scr. *drâvâmi*, *t* in *ς* sicut in τετυφός e τετυφοτ; lat. *dêmus*, *dêmum*; v. gr. comp. 352.)

तावत् *tâvant* (*tâvân*, *tâvatî*, *tâvat*, v. gr. 259) 1) tantus, tam magnus. Sâ. 5. 41. 2) tantum, tot. N. 20. 24. — Neut. *tâvat* c. acc. temporis: *tâvat kâlam* tantum temporis, tam diu. Sâ. 6. 31. (Lat. *tantus* correptum e *tavantu-s*, adjecto *u*; de gr. τόσος v. gr. comp. 412.)

1. तिक् *tik* 1. âtm. (*gatâu* K. *gatyâm* V.) ire, se movere. Cf. *tak*, *tâuk*, *ṭik*, *ṭîk*, *ṭâuk*, *ḍâuk*, *trak*, *trâuk*, *tag*, *trag*.

2. तिक् *tik* 5. par. (*ǵiǵâṅsâyâm* K. *âskandê vadê* V.) adoriri, oppugnare; occidere velle; laedere, occidere. Cf. *tig*.

तिग् *tig* 5. par. id.

तिग्म *tigmá* (r. *tiǵ* s. *ma*) calidus, fervidus, urens, acer. A. 7. 20. — Subst. n. calor. (Hib. *time* „heat, warmth".)

तिग्मांशु *tigmâṅśu* m. (e praec. et *aṅśú* radius) sol.

तिघ् *tiǵ'* 5. par. (*ǵ'âtanê*) pulsare, ferire, occidere.

तिङ्गुद *tiṅguda* m. nomen plantae. N. 12. 3.

तिज् *tiǵ* 1. âtm. (*niśânê kśamâyâńća* K. *kśântâu śitê* V.) 1) acuere. 2) perferre, tolerare. — *tiktá* 1) amarus. 2) suave olens. Mêǵ'. 20. — Desid. *titikś* perferre, sustinere. Mah. 3. 1393: *klêśâṅs titikśasê*; Man. 6. 47: *ativâdâṅs titikśêta*; B'. 2. 14. — Cl. 10 vel caus. par. *têǵâyâmi* acuere. (Lit. *têkinu* cote acuo, *têkêlis* cos magna; russ. *točú* cote acuo, *točílo* cos; gr. θήγω, fortasse etiam θιγγάνω, ἔθιγον; lat. *tango*; goth. *têka* tango; v. *têǵas* splendor et cf. cambro-brit. *teg* „clear, fair; beautifull, pretty, bland".)

तितिक्षु *titikśu* (a desid. *titikś* — v. *tiǵ* — s. *u*) patiens. Am.

तित्तिरि *tittiri* et *tittirí* m. perdix, „the francoline partridge". Am.

तिथि *titi* m. f. dies lunaris. N. 5. 1. Sâ. 3. 2.

तिदुक *tiduka* m. nomen arboris, **Diospyros glutinosa.** Lass. 52.

तिन्तिड *tintiḍa* m. nomen arboris, **Tamarindus Indica.** Am.

तिन्तिडा *tintiḍā* f. id.

तिप् *tip* 1. et 10. âtm. (*kśaraṇê* K.) stillare. K.: *têpatê ǵalaṅ ǵaṭât.* Cf. *tim.*

तिम् *tim* 4. par. humidum esse, madefieri. Ḥit. Ser. 97. 5: *vânarâṅs timyataṅ śîtârttakampamânân avalôkya.* — *timitá* humidus, madidus. Am. Cf. *tip.*

तिमि *tími* m. piscis fabulosus, qui centum **Yôǵanorum** longitudinem habere dicitur. A. 6. 3.

तिमिङ्गिल *timiṅgila* m. ingens piscis fabulosus. A. 6. 3.

तिमिर *timirá* n. (ut videtur, e *tamira* vel *tamara*, v. *támas*) obscuritas.

तिरश्च् *tiráść* v. *tiryáṅć.*

तिरस् *tirás* — *tíras* — (r. *tar* [*tṛ*] s. *as*) 1) praep. in dialecto vêdica, trans, per (v. Lass. p. 34) e. c. *tiraṅ purúćid aśvinâ raǵâṅsi ... êha yâtam* „per tenebras multas huc venite, Aśvini!" — *ya tîṅk'ayanti parvatân tiraṅ samudram arṇavam* „qui trans mare undosum nubes propellunt". 2) adv. flexuose, tortuose. (Ad *tirás* trans, per, referri possunt lat. *trans*, goth. *thair-h*, nostrum *dur-ch*, hib. *tar*, *tair* „beyond, over, across, through, above", *tri* „through, by"; lit. *tiêś* e regione, ex adverso; zend. *tarô* trans [Burn. Yaçna note LXVI] nititur formâ primitivâ *taras.* Ad *tirás* tortuose traxerim hib. *tar* „bad"; v. *tar* [*tṛ*].)

तिरस्कार् -कृ *tiráskar -kṛ* (r. *kar kṛ* praef. *tirás*) 1) obtegere. Raǵ. 16. 20: *tiraskriyantê kṛmitantuǵâlâiṅ ... gavâkśâṅ*; R. Schl. II. 12. 89: *kâlarâtrir mê nûnam b'âryârûpatiraskṛtâ tvam râǵaputri.* 2) superare. Raǵ. 3. 8: *tadîyam ânîlamuk'aṅ stanadvayam | tiraśćakâra ... suǵâtayôṅ paṅkaǵakôśayôṅ śriyam*; Ḥit. 81. 8: *sa tiraskriyatê śrib'iṅ.* 3) conviciari, contumeliam dicere. Ḥit. 13. 11: *taṅ sarvê tiraskurvanti.*

तिरस्करिन् *tiraskarin* m. (r. *kar kṛ* praef. *tirás* s. *in*) aulaeum. R. Schl. II. 15. 20.

तिरस्करिणी *tiraskariṇî* f. (fem. praec.) 1) i. q. praec. 2) velum. Ur. 22. 4 infr.

तिरस्कार *tiraskâra* m. (a *tiráskar -kṛ* s. *a*) convicium, maledictio, contumelia. Ḥit. 13. 14. 114. 20.

तिरोधा *tirôd'â* v. *d'â* praef. *tirás.*

तिरोहित *tirôhita* v. *d'â* praef. *tirás.*

तिर्यक् *tiryák* adv. (acc. neut. sequentis) flexuose, tortuose, oblique, ex obliquo. Ur. 65. 16: *tiryag avalôkya* ...

तिर्यञ्च् *tiryáṅć* (e *tiri* pro *tirás* et *aṅć* ire, in casibu[s] debilibus *tiryáć*, in debilissimis *tiráść*, quod e *tirá*[s] et *é* pro *ać*; nom. m. *tiryáṅ*, f. *tiráśćî*, n. *tiryák*.) 1) adj. curvus, flexuosus, tortuosus, obliquus. Mêǵ. 52. 58. 2) subst. m. animal, quadrupes. Ḥit. 53. 19.

1\. तिल् *til* 6. et 10. par. *tilâmi*, *têlâyâmi* unctum oleosum esse; v. *tilá*, *tâila.*

2\. तिल् *til* 1. par. (*gatâu*) ire, se movere (cf. *till*, *tar* [*tṛ*], unde *til* ortum esse videtur, attenuat[o] *a* in *i* et mutato *r* in *l*.)

तिल *tilá* m. (r. 1. *til* s. *a*) 1) nomen plantae, cuju[s] semen oleum praebet, **Sesamum orientale.** 2) not[a] macula, quae **sesami** semini comparatur. Su. 3. 18.

तिलक *tílaka* 1) m. n. macula in fronte, unguento a[ut] terrâ coloratâ facta. Raǵ. 9. 40. 2) arbor quaedam ibid.

तिलोत्तमा *tilôttamâ* f. (e *tilá* et *uttamâ*) nom. pr. Su. 3. 18.

तिल्ल् *till* 1. par. (*gatâu*) ire, se movere; v. 2. *til.*

तिसर् -सृ *tisar -sṛ* (nom. *tisrás*, ut videtur, forma reduplic. pro *titar -tṛ*, mutato *t* in *s*, sicut in pers. *sih*, tres, correptâ syllabâ *ri* in *ṛ*, sicut in *tṛtîya* tertius) fem. *tov̄ tri* q. v.

तीक् *tîk* 1. âtm. i. q. 1. *tik.*

तीक्ष्ण *tîkṣṇa* (r. *tiǵ* s. *sna*) calidus, acer, acutus. Su. 2. 9. Ḥ. 2. 7. 9. N. 20. 30.

तीक्ष्णदंष्ट्र *tîkšṇadaṅšṭra* (Bah. e praec. et *dáṅšṭrâ* f. dens) acutos dentes habens. H. 2. 7.

तीम् *tîm* 4. par. i. q. *tim.*

तीर् *tîr* 10. par. (*samâptâu* K. *karmaṇâṅ samâptâu* V.; ut mihi videtur, denom. a *tîra*, sicut idem valens *pâr* a *pâra*) finire.

तीर *tîra* m. (r. *tar* [*tṛ*] s. *a*) ripa. M. 5.

तीर्ण *tîrṇá* v. *tar* (*tṛ*).

तीर्थ *tîrťá* m. n. (r. *tar* [*tṛ*] s. *ťa*) 1) locus sacer, lavationi destinatus. Så. 1. 38. 2. 2. 2) magister. Rag̀. 17. 88.

तीव् *tîv* 1. par. (*sťâulyê*) magnum, crassum, corpulentum, turgidum esse.

तीव्र *tîvrá* (r. *tîv* s. *ra*) magnus, violentus, vehemens, acer. N. 11. 13. 24. 8: *tîvrašôka*; M. 3: *tîvran tapaṅ*; Su. 2. 7: *tîvravikrama*; Lass. 58. 17: *krôďatîvrêṇa vahninâ.*

1. तु *tu* 2. par. *tâ'umi* et *tâvîmi* (Pâṇ. VII. 3. 95) crescere. Ṛgv. 94. 2: *yasmâi tvam âyaǵasê ... sa tûtâva* „cui tu sacra perficis, is crescit". (Lat. *tu-meo*, *tu-mulus* [v. gr. comp. 808*]; *tueo*, *tutor*, *tutela* etc.; boruss. vet. *tawas* pater, *tawiska* [them.] paternus, acc. *-kan* paternum, *tauta* terra [Land]; cambro-brit. *tyv-u* crescere; pers. توان *tuvân* potestas, توانم *tuvânem* possum; gr. τύ-λος; goth. *thiu-da*; umbr. *tuta* urbs; ẓend. *tav* posse, v. gr. comp. 915***.)

2. तु *tu* (fortasse a stirpe demonstrat. *ta*, attenuato *a* in *u*, sicut in interrog. *ku* e *ka*) 1) vero, autem. In. 3. 5. 4. 7. Br. 1. 17. 3. 18. N. 23. 9. 2) et, etiam. N. 25. 14. Br. 3. 22. A. 3. 23. Dr. 5. 17. 3) post pron. interrog. *kim* valet nostrum doch. Br. 1. 7. 35. 13. 17. 4) in apodosi post *ćêt* valet nostrum so. Br. 2. 17: *taṅ ćêd ahan na ditsêyam ... pramaťyâi 'nâṅ harêyus tu.* — Enunciationem nunquam incipit.

तुङ्ग *tuṅga* (r. *tuṅǵ* s. *a*) 1) adj. altus. Rag̀. 6. 3. 2) subst. m. arbor quaedam, Rottleria tinctoria. (Cf. lat. *turg-eo*, liquidis *n* et *r* inter se mutatis; lit. *tunkù* pinguesco; russ. *tučnŭi* pinguis, cf. Benfey II. 235. I. 591; hib. *tonngo* „a billowy sea", *tonnghail*, *tonnta* „waved", *tonnaim* „I undulate, dip in water", nisi haec pertinent ad scr. *taraṅgá* fluctus.)

तुच्छ *tućća* inanis, vacuus. Am. (Lit. *tušćias* id.)

तुज् *tuǵ* 1. par. (in dial. vêd. 6. par. âtm.) 1) ferire, vulnerare, occidere. Ṛgv. 61. 6: *vṛtrasya marma tuǵan vaǵrêṇa tuǵatâ.* 2) tremere. Ṛgv. 61. 14: *asya b́iyâ dyâvâća b́ûmâ tuǵêtê.* 3) festinare, properare. Ṛgv. 3. 5. 61. 12: *tûtuǵâna* properans.

1. तुञ्ज् *tuṅǵ* 1. par. (*hiṅsâbalavêšṭanaprâṇanêšu* K. *prâṇê balê* V.; scribitur *tuǵ*, gr. 110*) offendere, laedere, ferire, occidere; robustum esse; vestire; vivere (v. *tuṅga*).

2. तुञ्ज् *tuṅǵ* 10. par. (*b́âšaṭṭârťê*; scribitur *tuǵ*, gr. 110*) loqui; superare, occidere, ferire.

तुट् *tuṭ* 6. par. (*kalahakarmaṇi* K. *kalahê* V.) rixari, altercari, contendere.

तुड् *tuḍ* 1. 6. par. frangere, rumpere, lacerare, findere; occidere. Cf. *tuṇḍ*, *tud.*

तुड्ड् *tuḍḍ* 1. par. (*anâdarê*) contemnere, spernere. Cf. *tûḍ*, *tôḍ.*

तुण् *tuṇ* 6. par. (*kâuṭilyê* K. *ǵâihmyê* V.) curvum, inflexum esse.

तुण्ड् *tuṇḍ* 1. âtm. (scribitur *tuḍ*, gr. 110*) id.

तुण्ड *tuṇḍa* m. rostrum. Mah. 1. 1474.

तुत्थ् *tutť* 10. par. (*sṭṛtâu* K.) sternere, obtegere.

तुद् *tud* 6. par. âtm. tundere, ferire, pungere. B́aṭṭ. 14. 81: *tutôda gadayâ 'rim*; 15. 4: *atâutsuṅ šûlâiṅ*; Dr. 8. 52: *ašvâṅs tudantâu*; Mah. 3. 335: *pratôdêna tudyamâna*; 2. 2530: *tudasi marmâṇi vâkšarâiṅ.* — Part. perf. pass. *tunná* R. Schl. II. 14. 23: *tunna iva tîkšṇêna pratôdêna.* (Lat. *TUD*, *tundo*; goth. *STAUT*, *stauta*; nostrum *stoſse*, praefixo *s*; fortasse e scr. *santud.*)

c. *â* i. q. simpl. Mah. 1. 195: *d'anuškôṭyâ "tudya vîram.*

c. *vi* id. Mah. 1. 3559: *vâkkanṭakâir vitudan mânuśân.*

तुन्द् *tund* 1. par. (*ćêśṭâyâm* K.; scribitur *tud*, gr. 110[a]) se movere, ire; operam dare, anniti. K.: *tundati suk'âya.* Cf. *trand.*

c. *ni* discedere? Rgv. 58. 1: *saḥôǵâ amṛtô nitundatê* „robore genitus immortalis discedit".

तुन्द *tundá* n. venter. Am.

तुप् *tup* 1. 6. par. pulsare, ferire, occidere. (Cf. *tump*, *tup'*, *tump'*, *tumb*, *tub'*, *trup*, *trump*, *trup'*, *trump'*; gr. ΤΥΠ, τύπτω.)

तुफ् *tup'* 6. par. id.

तुभ् *tub'* 1. âtm. 4. et 9. par. *tốb'ê*, *túb'yâmi*, *tub'nắmi.* id.

तुमुल *tumula* adj. 1) turbatus, perturbatus, confusus. A. 6. 22. Rag'. 5. 49 (schol. = *saňkula*). 2) tumultuosus. B'. 1. 13. 19. A. 2. 2. (Cf. lat. *tumultus.*)

तुम्प् *tump* 1. par. et 10. par. (*tump* 10. scribitur *tup*, gr. 110[a]) i. q. *tup.*

तुम्फ् *tump'* 6. par. id.

तुम्ब् *tumb* 1. et 10. par. (*ardanê* K. *ardê* V.; scribitur *tub*, gr. 110[a]) vexare. Cf. *tup.*

तुम्बुरु *tumburu* m. nom. pr. Gand'arvi. In. 2. 28.

तुर् *tur* 3. par. *tútôrmi* properare (v. *tvar*, unde *tur* ejecto *a*. Cf. *dru*).

तुरग *turaga* m. (celeriter iens, e *turá* celer, in dial. vêd., et *ga*) equus. Rag'. 1. 42.

तुरङ्गम *turaňgama* m. (e *tura* in acc. et *gama*) id. A. 7. 11.

तुरासाह् *turâsâḥ* m. (nom. *turâśâṭ*, e *turá* i. q. *tvarâ* et *sâḥ* perferens, a r. *saḥ*) cognomen Indri. Rag'. 15. 40.

तुरीय *turī́ya* (a *ćatúr*, abjectâ syllabâ initiali, s. *īya* pro *tīya*, cf. *dvitī́ya*, *tṛtī́ya*) quartus.

तुर्य *túrya* id., v. gr. comp. 322.

तुर्व् *turv* 1. par. *tū́rvâmi* (*ḥiňsâyâm* K. *ḥi*... ferire, laedere, occidere; cf. *t'urv*, *durv*, *ǵûrv.*

तुल् *tul* 1. et 10. par. tollere, sublevare. Râm. I. ... *d'anus tôlayiśyâmi pâṇinâ.* — Part. p... *tulitâ* sublevatus. Rag'. 4. 80: *pâulastyatul*... *'drêš*; 12. 89: *tulitakâilâśa.* (Cf. *dul*, l... *tuli*; gr. τλάω, τελάμων, τάλαντον [v. *tulâ'*... *thula* tolero; nostrum *dulde*; lit. *turù* habeo, adipiscor.)

c. *â* id. Râm. I. 48. 42: *na śêkur âtôlayitu*...

तुलय् *tulay* (denom. a *tulâ'*) ponderare. Mah. 3... *utkṛtya svayam mâňsan tulayâmâsa* ... *têna samam.*

तुला *tulâ'* f. (r. *tul* s. *a* in fem.) 1) libra. Hit. ... 2) similitudo. Rag'. 5. 68; cum instr. ibd. 8. 1...

तुल्य *túlya* (a praec. s. *ya*) aequalis, similis, cu... N. 4. 6. Dr. 6. 12.

तुष् *tuś* 4. par. gaudere, contentum esse. Mah. ... *tuśya mâ kruďaš*; 2. 149: *tutôśa* ... *prâpya*; A. 4. 49: *nityan tuśṭâśća tê* ... *prâṇinaš suravêśmani.* C. instr. Man. ... *yêna tuśyatićâ "tmâ 'sya.* C. gen. Mah. ... *karmasâkśî kśêtraǵňô yasya tuśyati*, ... *tuśyati yasyâi 'śa puruśasya.* C. loc. Hi... *yasyâm b'artâ na tuśyati.* C. acc. Mah. ... *na tutôśa patin tadâ.* — Caus. exhilarare. ... *taň sa b'îmaš ... tôśayâmâsa ... sath*... Mah. 3. 9943: *tan tôśaya tapasâ.* (Cf. *t*... *têšiju* recreo, reficio.)

c. *pari* i. q. simpl. R. Schl. II. 2. 33: *utsavê*... *rituśyati.* — Caus. Sâ. 3. 21: *b'artâram* ... *tôśayat.*

c. *sam* id. B'. 3. 17: *âtmani santuśṭaš*; 12. 1... Caus. Mah. 3. 13685: *guruň santôśayêta*; Hit... *b'ôǵanaviśêśâir vâyasaň santôśya.*

तुष túśa m. folliculus, gluma oryzae etc. Dr. 6. 21. (Cf. tvać tegere, tvać cutis, cortex.)

तुषार túśâra m. pruina, nix, gelu. Rag. 9. 68. 14. 84. R. Schl. I. 49. 17.

तुष्टि tuśṭi f. (r. tuś s. ti) gaudium, satisfactio. In. 5. 13. Sâ. 1. 7.

तुस् tus 1. par. (śabdê K. ćvânê V.) sonare. (Fortasse lat. tus-sis ex tus-tis.)

तुस्त tusta n. pulvis. (Cf. angl. et anglo-sax. dust.)

तुह् tuh 1. par. (ardanê) vexare. Cf. 2. duh.

तुहिन túhina n. pruina, nix, gelu. Am. (Hib. deigh „ice".)

तुहिनाद्रि tuhinâdri m. (Schneeberg, e praec. et ádri) i. q. himâlaya. Rag. 8. 53.

1. तूण् tûṇ 10. par. (sańkóćê) curvare, inflectere.

2. तूण् tûṇ 10. âtm. (pûraṇê) implere.

तूण tûṇa m. pharetra. Rag. 7. 54. (Slav. ТОУЛЪ tulŭ id., mutato n in l; v. anyá = alius etc.)

तूणी tûṇî f. (a praec. adjecto signo fem. î) id. Rag. 9. 56.

तूणीर tûṇîra m. (a praec. s. îra, vel ra mutato a finali in î) id. Am.

तूर् tûr 4. âtm. festinare. tûrṇa celer. tûrṇam adv. celeriter. H. 1. 2. 2. 14. 4. 18. (Vid. tur, tvar et cf. cum tûrṇa hib. tonn „quick".)

तूर्ण tûrṇa v. tûr.

तूर्य tûrya n. quodvis instrumentum musicale. A. 4. 60.

तूल् tûl 1. et 10. par. ponderare.

तूल tûla m. n. 1) morus Indica. 2) lana arborea. Mah. 1. 6740.

तूष् tûś 1. par. i. q. tuś.

तूष्णीक tûśṇîkâ (a tûśṇîm, vel potius ab ejus themate tûśṇî, s. ka) taciturnus. (Fortasse huc pertinet lit. tykas silens.)

तूष्णीम् tûśṇîm adv. (ut videtur, a perdito part. perf. pass. tûśṇá, fem. tûśṇî, a r. tûś s. na) tacite. Dr. 9. 24. B. 2. 9. (Russ. tišinà silentium, tranquillitas, tíchiĭ silens, tranquillus; boruss. vet. tusnan (acc.) „still", tussîse taceat; lit. tylà silentium, tylù sileo, quorum l ex n ortum esse videtur, ejecto ś; hib. tosd „silence, taciturnity, quietness", tosdadh „silencing, confutation", tosdaighim „I confute".)

तृण tṛṇá n. (r. tarṇ tṛṇ s. a, nisi, quod Benfeyus putat, tṛṇá corruptum e tṛhṇa, ita ut ad 2. tarńh tṛńh crescere pertineat) 1) gramen. 2) arundo? v. sq. Br. 3. 23. N. 13. 28. (Cum tṛṇá e tarṇa cf. goth. thaurnu-s euphonice pro thurnus [gr. comp. 82], utroque a attenuato in u; nostrum Dorn; russ. tern' id.; hib. dreas, dris „a briar, bramble".)

तृणकेतु tṛṇakêtu m. (e praec. et kêtú vexillum) arundo Bambos. Wils.

तृतीय tṛtîya (a tri, correpto ri in ṛ, suff. tîya) tertius. (Send. ϑri-tya; lit. tré-ćia-s e trétias; lat. ter-tius; goth. thri-dja, th. thri-djan; slav. tre-tiĭ; scot. tri-teamh; hib. triugha.)

तृप्ति tṛpti f. (r. tarp tṛp s. ti) satietas. B. 10. 18. (Gr. τέρψις.)

तृष् tṛś f. (r. tarś tṛś) sitis. Ritu-S. 1. 11.

तृषा tṛśâ f. (r. tarś tṛś s. â) id. N. 9. 27.

तृष्णा tṛśṇâ f. (r. tarś tṛś s. nâ in fem., v. gr. 94*)) id. H. 1. 19.

तेजस् tếgas n. (r. tiģ s. as) 1) splendor. B. 7. 9. Su. 4. 24. 2) vis, robur. In. 4. 8. N. 19. 13. 3) semen virile. Râm. I. 31. 18. 42. (Hib. teas „warmth, fervor".)

तेजस्विन् têgasvín (a praec. s. vin) splendore, vi, robore praeditus. Su. 1. 2. B. 10. 36. N. 20. 41.

तेजोमय têgômáya (a têgas s. maya) splendidus. Su. 4. 22. B. 11. 47.

तेम têma m. (r. tim s. a) humor, mador, vapor. Am.

तेव् têv 1. âtm. (dêvanê) ludere. Cf. div.

तैल táila n. (a tila s. a) oleum sesami. Rag. 8. 38.

तोक tóká m. (ut mihi videtur, a r. tu crescere, s. ka) proles. Am.

तोड् *tôḍ* 1. par. i. q. *túḍ*.

तोत्त्र *tốtra* n. (pro *tốttra* aut *tôt-ta*, r. *tud* s. *tra*) baculus aculeatus, quo elephanti concitantur.

तोमर *tômára* m. n. vectis ferreus. Dr. 8. 6.

तोय *tốya* n. (fortasse a r. *tu* crescere, sens. caus., ita ut primitive quod crescere facit signifaret) aqua. Rag̀. 8. 94. (Slav. *taja-ti* liquare.)

तोयद *tôyada* m. (aquam dans, e praec. et *da* dans) nubes. Rag̀. 6. 65.

तोयधर *tôyad́ara* m. (aquam tenens, e *tốya* aqua et *d́ara* tenens) nubes.

तोरण *tốraṇa* m. n. (ab intrando dictum, r. *tur* s. *ana*) porta; arcus portae ornamentis instructus. N. 5. 3. Rag̀. 1. 41. 7. 4. (Cf. *dvâr* et rad. *tvar.*)

तोलन *tôlana* n. (r. *tul* s. *ana*) levatio. R. Schl. I. 66. 19.

तोष *tôśa* m. (r. *tuś* s. *a*) gaudium. Ḥit. 74. 5.

त्यक्त *tyaktá* v. *tyag̀*.

त्यज् *tyag̀* 1. par. interdum âtm. deserere, relinquere. N. 9. 31: *naćâ 'ḥan tyaktukâmas tvâm*; 33: *na tu mân tyaktum arḥasi*; ibd.: *mân tyag̀ê-t́âń*; B̀. 4. 9: *tyaktvâ dêḥam punarg̀anma nâi 'ti.* Renuntiare, cedere, dimittere, abjicere. Br. 3. 15: *tyaktavyâm mâńća santyag̀a*; N. 2. 17: *tyakta-g̀îvitayôd́inań*; B̀. 1. 9: *śûrâ madart́ê tyakta-g̀îvitâń.* (Hib. *treigim* „I leave, forsake", *treigthe* „forsaken" = scr. *tyaktá*; *treigean* subst. „leaving, forsaking, abandonment" = scr. *tyag̀ana*; *treigtheoir* „a deserter, forsaker" = scr. *tyaktấr*, acc. *tyaktấ-ram*, mutatis semivocalibus *y* et *r*, v. gr. comp. 20.)

c. *pari* i. q. simpl. Ḥ. 1. 3: *nâvam parityag̀ya*; Br. 1. 27. 28.

c. *sam* id. Br. 3. 15: *tyaktavyâm mâńća santyag̀â.*

त्यत् *tyat* (ut mihi videtur, e stirpe demonstrat. *ta*, abjecto *a*, et relat. *ya*, nom. m. *syań*, *sya*, f. *syâ*, n. *tyat*) is, hic, ille, in dial. vêd. (Huc trahimus germ. vet. *dër* e *diar*, f. *diu*, acc. *dia* = scr. *tyâm*, nom. pl. m. *die* = scr. *tyê*, f. *dio* = scr. *tyâs*, n. *diu* = scr. *tyấni*, v. gr. comp. 355. 356; ad *syâ* pertinet vet. *siu*, acc. *sia*; de nostro *dieser* (*die-ser*) comp. 357; de lit. et slav. *śi-s*, *sĭ* hic = scr. *śi*, *si* haec = scr. *syâ* v. gr. comp. 358.)

त्याग *tyấga* m. (r. *tyag̀* s. *a*) 1) relictio, renu[n]... Br. 1. 33. B̀. 12. 11. 18. 1. 2. 4. 2) actio dand[i]... nandi, largiendi. Rag̀. 1. 7. 22. Ḥit. 34. 14.

त्यागिता *tyâgítâ* f. (a sq. s. *tâ*) munificentia. Ḥit.

त्यागिन् *tyâgín* (a *tyấga* s. *in*) munificus.

त्रंस् *trańs* 1. et 10. par. (*b́âśârt́ê* K. *b́âsi* V.) lucere.

त्रख् *trak̀* 1. par. ire; v. sq.

त्रङ्क् *trańk* 1. âtm. (*gatâu*; scribitur *trak*, gr. ... ire; cf. *ṭâuk*, *tańk*, *tik*, *trâuk*, *trańk̀*, ... *trańg.*

त्रङ्ख् *trańk̀* 1. par. (scribitur *trak̀*, gr. 110[a]) id.

त्रङ्ग् *trańg* 1. par. (scribitur *trag*, gr. 110[a]) id. ... *tairgim* „I escape, get away"; *tairgeadh* „a passing".)

त्रन्द् *trand* 1. par. (scribitur *trad*, gr. 110[a]) i. q. ... quod e *trand* ortum esse videtur ejecto *r* e... nuato *a* in *u*.

त्रप् *trap* 1. âtm. pudere, praesertim cum prae[f]... (Fortasse primitive convertere, converti; τρέπω, ἐντρέπω pudore afficio; lit. *trópiju* ico... *trepet* tremor; lat. *trepido.*)

c. *apa* i. q. simpl. Maḥ. 3. 110: *yênâ 'patr*... *sâd́ur asâd́us têna tuśyati*; 5. 262: *kr*... *nâ 'patrapasê kat́ań śakrê 'ḥa karmaṇ*... gr. ἀποτρέπω.)

c. *apa* praef. *vi* id. Maḥ. 2. 1433: *vib́'ṭiakâb́'ir vîb́'ir b́'ṭiayan sarvapârt́ivân na vyap*... *pasê kasmât*; R. Schl. II. 37. 10: *sâ vyap*... *pamânê 'va.* — Par. ibd. II. 57. 28: *adyê anayań kṛtvâ vyapatrapasi râǵava*; ... Maḥ. 1. 4585: *vyapatrapan manuśyâṇâm.*

त्रिदिव *tridivá* n. (Dvigu, gr. 606, e *tri* et *divá* coelum, tres coeli) Indri coelum. In. 4. 6. Cf. *tripiśṭapa*.

त्रिधा *trídʼâ* (e *tri* s. *dʼâ*) trifariam. Bʼ. 18. 19. Ṛgv. I. 118. 24. (Gr. τρίχα, dor. τρίχθα; v. gr. comp. 325.)

त्रिनेत्र *trinêtra* m. (tres oculos habens, Bah. e *tri* et *nêtra* oculus) cognomen Śivi.

त्रिपथ *tripatʼa* n. (Dvigu, gr. 606, e *tri* et *patʼá*) trivium. Hêm.

त्रिपथगा *tripatʼagâ* f. (e praec. et *ga* iens in fem.) nomen Gangis. Up. 28.

त्रिपिष्टप *tripiśṭapa* n. (Dvigu, gr. 606, e *tri* et *piśṭápa* mundus, tres mundi) Indri coelum, v. *tridivá*.

त्रिपुर *tripura* (e *tri* et *purá* n. urbs) 1) n. nomen regionis (Wils.: the modern Tipperah). 2) m. nomen unius Asurorum, Tripuri regis.

त्रिपुरघ्न *tripuragʼna* m. (e praec. et *gʼna* q. v. occidens) cognomen Śivi.

त्रिरात्र *trirâtrá* n. (Dvigu, gr. 606, e *tri* et *râtra* pro *râtri*, gr. 613) tres noctes. N. 9. 7. 10.

त्रिविक्रम *trivikrama* m. (Bah. e *tri* et *vikrama* passus) nomen Viśṇûs. Am.

त्रिविष्टप *triviśṭapa* n. (e *tri* et *viśṭápa* i. q. *piśṭápa*) i. q. *tripiśṭapa*. Ragʼ. 6. 78.

त्रियामा *triyâmâ* f. (Bah. e *tri* et *yâma* vigilia) nox. Up. 57.

त्रिस् *tris* (a *tri* s. *s*) ter. (Ṣend. [Zend] *tris*; gr. τρίς, lat. *ter*.)

त्रुट् *truṭ* 4. et 6. par. 10. âtm. (*ćêdanê* K. *ćidi* V.) findi, rumpi. Hit. 15. 10: *yâvan mê dantâ na truṭyanti tâvad bʼavataṅ pâśaṅ ćinadmi*; Bʼar. 1. 95: *anañgakalahakrîḍâtruṭattantukam muktâǵâlam*. (Cf. gr. τρύω.)

त्रुटि *truṭi* f. (r. *truṭ* s. *i*) parvum momentum. Mah. 1. 1292.

त्रुटी *truṭî* f. id.

त्रुप् *trup* 1. par. (*vadʼê*) ferire, occidere. (Vid. *tu* gr. ΤΡΥΦ, θρύπτω, τρύφος; lit. *truppù* fri nutatim conteror, *truppinu* frio, *trumpa-s* *trumpinu* in brevius contraho.

त्रुफ् *trupʼ* 1. par. id.

त्रुम्प् *trump* 1. par. id.

त्रुम्फ् *trump* 1. par. id.

त्रै *trâi* 1. âtm. (ortum esse videtur e *târay* i. e. *t* in formâ caus.) servare, liberare. Man. 9. 138: *kât trâyatê pitaraṅ sutaṅ*; R. Schl. I *trâyasê ’nyasutân*. — Pass. Bʼ. 2. 40: *t* *mahatô bʼayât*. Se servare. N. 13. 16: *trây* *dʼâvata*. — Part. perf. pass. *trâtá* et *trâṇá*. *trâ* et *tar* [*tṛ*] in formâ caus.)

c. *pari* i. q. simpl. Br. 3. 6: *tân svayaṅ vâi* *trâsyê*.

c. *sam* id. Mah. 1. 6819: *santrâtum arhasi*.

त्रैगुण्य *trâiguṇya* n. (a *triguṇa* n. tres qu gr. 606, s. *ya*) abstractum vocis *triguṇa*. B

त्रैलोक्य *trâilôkya* n. (e *trilôkî* tres mundi, 's. *ya*) tres mundi. Su. 1. 7. 24. 4. 1. N. 13. 1

त्रैविद्य *trâividya* (a *trividya* n., gr. 606, tre tiae, tres libri sacri [Vêdi], s. *ya*) trium Vê peritus. Bʼ. 9. 20.

त्रोटक *trôṭaka* n. (r. *truṭ* s. *aka*) genus (Wils.: „a minor drama, such as the Vikramôr

त्रौक् *trâuk* 1. âtm. (*gatâu* K. *gatyâm* V.) ire; *ṭâuk*.

त्र्यक्ष *tryakśa* m. (tres oculos habens, e *akśa*) nomen Śivi. Mah. 1. 7315.

त्र्यम्बक *tryambaka* m. (e *tri* et *ambaka*) id.

1. त्वक्ष् *tvakś* 1. par. i. q. *takś*.

2. त्वक्ष् *tvakś* 1. par. (*tvaćô grâhê*) cutem a Cf. *tvać*.

त्वङ्ग् *tvañg* 1. par. (*gatikampayôṅ*; scribitur *t* se movere, tremere. Cf. *trañg*, *tañg*.

1. त्वच् *tvać* 6. par. (*sanvaranê* K. *vrtyâm* V.) tegere. (Fortasse huc pertinent lat. *tego*, mutatâ tenui in mediam; germ. vet. *dekiu*; lit. *dengiù*; v. Graff. 5. 99.)

2. त्वच् *tvać* f. (a praec.) 1) cutis. Ragˊ. 3. 26. 2) cortex.

त्वच *tvaća* n. (r. *tvać* s. *a*) id.

त्वञ्च् *tvańć* 1. par. (*gatâu* K. *itâu* V.) ire; v. *tańć*, *ţik*.

त्वत् *tvat* ablat. sg. pron. 2ᵈᵃᵉ pers., qui in initio compp. thematis vice fungitur, v. gr. 242 et 611.

त्वत्तस् *tvattas* (a praec. s. *tas*) i. q. *tvat*.

त्वद्गुणाकृष्टचित्त *tvadguṇâkrşţaćitta* adj. (Bah. e Tatp. *tvadguṇa* [*tvat* + *guṇa*] tui virtutes et Bah. *âkrşţaćitta* [*âkrşţa* + *ćitta*] attractam mentem habens) tuis virtutibus attractam mentem habens. In. 5. 35.

त्वम् *tvam* (gr. 242) tu. (Lat. *tu*, lit. *tù*, gen. *tawěńs*, hib. *tu*, goth. *thu*, slav. *tŭ*, gr. τούν, τύ, σύ.)

त्वर् *tvar* 1. âtm. interdum par. festinare. Ḥ. 4. 47: *tvarasva bˊîma*; N. 20. 17: *tvaratê bˊavân*; In. 5. 52. Ḥ. 2. 16: *tvaramâṇa*; Sâ. 1. 33: *bˊartur anvêśaṇê tvara*; Mah. 1. 7539: *draşţun tân tvaranti*. — *tvaritá* festinans. N. 2. 26. 23. 21. — Caus. *tvarấyâmi* incitare. R. Schl. II. 64. 63: *dûtâ vâivasvatasyâi 'tê kâuśalyê tvarayanti mâm*; N. 19. 12: *sa tvaryamâṇó bahuśaĥ*. (Vid. *tur*, *túr*, *tar* [*tŗ*], et cf. slav. *tvorjuń* facio, *tvarĭ* f. creatura, ratione habitâ, radicem *ćar* q. v. et ire et facere significare; hib. *tuairim* „I go round, encompass, draw a circle".)

त्वरा *tvarâ* f. (r. *tvar* s. *â*) festinatio.

त्वष्टार् -ष्टृ *tvaşţâr -şţŗ* m. (r. *tvakś* s. *târ tŗ*) 1) faber lignarius. 2) Viśvakarmanus, deorum artifex. Ragˊ. 6. 32 (v. *taşţâr -şţŗ*).

1. त्विष् *tviś* 1. par. âtm. 1) lucere, splendere. Bˊaţţ. 14. 70: *titviśuĥ*; Rgv. 52. 6: *titvêśa*. 2) in dial. vêd. collustrare, ornare. Rgv. 102. 7: *amâtran tvâ dˊiśaṇâ titviśê mahî* „immensum te hymnus ornavit magnus".)

2. त्विष् *tviś* f. (a praec.) splendor, lumen. Ragˊ. 3. 15. 4. 75; v. *tviśâmpati*.

त्विषा *tviśâ* f. (r. *tviś* s. *â*) id.

त्विषाम्पति *tviśâmpati* m. (luminum dominus, e *tviś* in gen. pl. et *páti*) sol. Am.

त्सर् *tsar* 1. par. (*ćadmagatâu*) clam, occulto ire. (Cf. *sar sŗ*.)

c. *ava* in dial. vêd. aufugere. Rgv. 71. 5: *avatsarat pŗśaṇyaĥ* „aufugit pugnax (hostis)".

थ tˊ.

थुड् *tˊuḍ* 6. par. (*sanvŗtâu*) tegere, operire. (Cambro-brit. *tusaw* id.)

थुर्व् *tˊurv* 1. par. (*hinsâyâm* K. *vadˊê* V.) laedere, ferire, occidere. (Cf. *turv*, *durv*, *dˊurv*, *gurv*.)

द् d.

द *da* (r. *dâ* s. *a*) dans, in fine compp. ut *galada*.

1. दंश् *danś* 1. par. (in tempp. special. nasalem ejicit) mordere. N. 14. 12: *adaśad daśamê padê*; R. Schl. I. 45. 20: *dadanśur daśanâiĥ*; Śak. 133. 8: *bimbâdˊaran daśasi ćêd bˊramara priyâyâĥ*; Mah. 1. 518: *nâgâir adaśyata*. — Part. perf. pass. *daşţá* N. 14. 12 (gr. 548). — Caus. Mah. 1. 2243: *sarpâir ênam adanśayat*. (Cf. *danś*, gr. δάκνω, fortasse δασύς; v. *danśita*, *danś* praef. *sam*; goth. *tahja* lacero; lat. *lacero* mutato *d* in *l*, *densus*; cambro-brit. *danhesu* mordere; hib. *dan-t* „a morsel, portion, share"; russ. *desnà* gingiva; v. *dâńşţrâ*.)

c. *vi* mordere, edere. Mah. 1. 3362: *vidaśantyań p'alâni.*

c. *sam* collidere dentes, labra; arcte adjungere, applicare. Mah. 2. 1485: *dantân sandaśatas tasya*; Dr. 7. 9: *sandaśṭâuśṭ'a*; Rag'. 16. 65: *sandaśṭavastrêśv abalânitambêśu.*

2. दंश् *dańś* 10. âtm. (*dańśanê* K. *darśadańśanê* V.; scribitur *daś*, gr. 110[a]) mordere; videre (*dańś* videre ortum esse censeo e *darś* — v. *darś dṛś* — mutato *r* in *ń*; sic prâcr. caus. *dańsêmi* = *darśáyâmi*).

3. दंश् *dańś* 10. par. (*b'âśârt'ê* K. *tviśi* V.; scribitur *daś*, gr. 110[a]) loqui; splendere.

दंश *dańśá* m. (r. *dańś* s. *a*) 1) morsus, actio mordendi. 2) vespa, asilus. Rag'. 2. 5. 3) lorica.

दंशन *dańśana* n. (r. *dańś* s. *ana*) lorica. Mah. 1. 564.

दंशित *dańśitá* (a *dańśa* s. *ita*) 1) loricatus. A. 6. 14. 10. 19. (Dr. 6. 19 lege *dańśanâni* pro *dańśitâni*).

दंष्ट्रा *dáńśṭrâ* f. (r. *dańś* s. *tra* in fem.) dens magnus, prominens, exstans. H. 2. 3. 9. (Russ. *desnà* gingiva radice cum hoc vocabulo convenit, nisi cum *dánta* cohaeret, ita ut *s* ex *t* ortum sit.)

दंष्ट्राकरालवदन *dańśṭrâkarâlavadana* (Bah. e *dańśṭrâkarâla* — v. *karâla* — et *vadana* os, vultus) exsertis dentibus os habens. H. 2. 3.

दंष्ट्रिन् *dańśṭrín* (a *dáńśṭrâ* s. *in*) adj. exstantes dentes habens. — Subst. m. aper. N. 14. 18.

1. दंस् *dańs* 10. âtm. (scribitur *das*, gr. 110[a]) i. q. 2. *dańś.*

2. दंस् *dańs* 10. par. (scribitur *das*, gr. 110[a]) i. q. 3. *dańś.*

दंह् *dańh* 10. par. (*dîptâu dâhê*; scribitur *dah*, gr. 110[a]) lucere, urere. (V. *dah*, unde *dańh* insertâ nasali.)

1. दक्ष् *dakś* 1. âtm. (*vṛdd'âu* K. *syandê vṛdd'âu* V.) crescere; se movere. (Huc trahi posset goth. *THIH* crescere [nostrum *ge-deihen*] nisi pertinet ad *tarńh tṛńh.*)

2. दक्ष् *dakś* 1. âtm. (*hińsâyâm* K. *hantyar*... laedere, ferire, occidere.

दक्ष *dakśá* (ut videtur, a r. *dakś* s. *a*) 1) aptu... neus, habilis, dexter. B'ar. 1. 58. N. 11. 5. 2) probus, honestus. B'. 12. 16. Sâ. 1. 3. (Pr... dexter; v. *dákśiṇa.*)

दक्षिण *dákśiṇa* (v. gr. 255; ut videtur, a r. *dakś*... 1) dexter. Su. 4. 12. 2) meridionalis (quia meri... plaga ei qui ad orientem se convertit, a dexte... H. 1. 3. Su. 3. 25. 3) humanus, urbanus, ... Ur. 33. 9 infr., v. *dâkśiṇya.* — *dakśiṇêna* ... meridiem. Su. 3. 23. (Gr. δεξ-ιός, δεξι-τερ... *dex-ter*, *dex-timus*; hib. *deas* dexter, meridiona... *déiśinê* f. dextera manus = scr. *dakśiṇâ*; goth. ... f. id.; germ. vet. *zeso* dexter, *zesawa* subst. f. ... manus; fortasse russ. ЮГЪ *jug'* meridionalis ЮЖНЫЙ *juźnûĭ* meridionalis, abjecto *d*, si... *Jupiter*, *Jovis* e *Diupiter*, *Diovis*, gr. comp. 122...

1. दक्षिणा *dakśiṇâ* f. (fem. praec.) 1) meridionalis... Dr. 3. 7. 2) merces, pretium (educationis), Rag'... peracti sacrificii, B'. 17. 13. Rag'. 4. 86 in fine ...

2. दक्षिणा *dakśiṇâ'* adv. (ut videtur instrum. vêd. ... *dakśiṇâ*, v. gr. min. ed. 3. §. 126 annot.) meridiem

दक्षिणापथ *dakśiṇâpat'a* m. (e praec. et *pát'a*... fine compp.) meridionalis regio Indiae. N. 9. 2...

दक्षिणावन्त् *dakśiṇâvant* (a *dakśiṇâ* s. *vant*... pretio sacrificali praeditus. N. 12. 45.

दग्ध *dagd'á* v. *dah.*

दघ् *dag'* 5. par. (*g'âtanê*) ferire, occidere; cf. *t*...

दङ्घ् *dańg'* 1. par. (scribitur *dag'*, gr. 110[a]) id.

दण्ड् *daṇḍ* 10. par. (ut videtur, denom. a *daṇḍá*... fortasse ipsum a *dam* s. *ḍa*, nisi a *taḍ*, mutat... cf. Lass.) percutere, punire. N. 13. 69. Rag'...

दण्ड *daṇḍá* m. (v. praec.) 1) baculus, sceptrum; N. 4. 10. Dr. 6. 20. 2) plantae caulis. Rag'. ... 3) exercitus. Man. 7. 103.

दण्डगौरी *daṇḍagâurî* f. (e praec. et *gâurî*) n. pr. Apsarasae. In. 2. 29.

दण्डधारण *daṇḍadʻâraṇa* n. (Tatp. e *daṇḍá* baculus et *dʻâraṇa* actio ferendi) supplicium. N. 6. 6.

दण्डाधिपति *daṇḍâdʻipati* m. (e *daṇḍá* et *ádʻipati*) judex. Up. 56.

दत्त *dattá* datus (v. *dâ*, gr. 544).

दत्ति *datti* f. (pro *dadâti*, abjecto *â*, servatâ reduplicatione) donum. Ragʻ. 8. 85. (Gr. δό-σις; lat. *do-s*, quod e *do-tis* correptum esse videtur; hib. *dath* „a gift".)

दद् *dad* 1. par. âtm. (proprie *dada*, forma reduplicata a rad. *dâ*, correpto *â* in *a*, quod characteris 1^mae^ vel 6^tae^ classis analogiam sequitur, sicut a *sʻtʻâ* venit *tíśtʻati* pro *tiśtʻâti*, a *gʻrâ*: *gígʻrati* pro *-gʻrâti*, v. gr. 295) dare. Mah. 1. 3482: *yâuvanaṅ svan dadasva*; 3. 10836: *śarma dadasva*; 2. 1880: *śatâni ćatvâry adadad dʻayânâm*; 3. 10207: *vêdîṅćâ 'py adadad dʻâimîṅ kaśyapâya.*

दध् *dadʻ* 1. âtm. (proprie *dadʻa*, a rad. *dʻâ*, correpto *â* in *a*, v. *dad*) i. q. *dʻâ*.

दधि *dadʻi* n. (fortasse a *dʻê* bibere, cum redupl.) lac coagulatum. (V. *dʻê* et cf. goth. *daddja* lacto.)

दन्त् *dant* m. (in fine compp. plerumque usurpatur, e. c. *sudat* pulchros dentes habens, in declinatione analogiam part. praes. sequitur; itaque nom. *dan*, acc. *dantam*; fortasse primitive edens, ita ut mutilatum sit ex *adant* a r. *ad*) dens. (Gr. ΟΔΟΝΤ; lat. *DENT*; v. *dánta*.)

दन्त *dánta* m. (ut mihi videtur, a r. *ad* s. *anta*, ita ut mutilatum sit ex *adanta*) dens. Ḥ. 3. 20. (Lit. *dantis*, goth. *tunthus*; germ. vet. *zant*, *zand*, *zan*; cambro-brit. *dant*; hib. *déad*; de lat. *dens* et gr. ὀδούς v. *dant*; de russ. *desnà* gingiva v. *dáṅśtrâ*.)

दन्तच्छद् *dantaććada* m. (e praec. et *ćada* tegens) labium. Ćâur. 13.

दन्तिन् *dantín* m. (a *dánta* s. *in*, dentatus) elephantus.

दन्ध् *dandʻ* 1. par. (*pâlanê* K., scribitur *dadʻ*; equidem *dandʻ* vel potius *dandʻa* reduplicatione explicaverim e *dʻâ*, correpto *â* in *a* et insertâ nasali; v. *dad*, *dadʻ*) sustentare, nutrire.

दन्व् *danv* 1. par. (*vragê*; scribitur *dav*, gr. 110*)) ire; cf. *du*, *dʻanv*, *dʻâv*; gr. δονέω = caus. *danvâyâmi.*

दभ् *dabʻ* 1) 10. par. *dabʻâyâmi* (*nôdê* K.) mittere. 2) 1. par. in dial. vêd. laedere, occidere, v. *dambʻ* cl. 5. Ṛgv. 84. 20: *mâ ta ûtayô vasô ssmân kadâćanâ dabʻan* „non tua auxilia, domicilii largitor! nos unquam perire sinant"; Ṛgv.-V. 32. 12 (v. Westerg. s. r. *dambʻ*): *na tan dabʻanti ripaṅ* (hostes). — Desid. in dial. vêd. *dips* (e *didʻaps* ejectâ syllabâ *dʻa*) laedendi, occidendi cupidum esse. Ṛgv. 25. 14: *na yan dipsanti dipsavaṅ* „quem (deum) non caedere affectant caedendi cupidi"; Ṛgv.-V. (v. Westerg. s. r. *dambʻ*): *yô nô divâ dipsati yaśća naktam.*

1. दम् *dam* 4. par. *dấmyâmi* domare. Bʻaṭṭ. 18. 20: *yamô dâmyati râkśasân.* Part. perf. pass. *dântá* domitus, mansuetus. Br. 1. 25. Su. 2. 17. — Caus. *damáyâmi* i. q. primit. Mah. 1. 2995: *sarvan damayaty asâu*; ibd. 5537: *sâuvîram adamayać ćarâiṅ.* (Goth. *TAM* decere, *ga-timith*, *ga-tam*; germ. vet. *zimit* decet, *zam* decuit; fortasse lat. *damnum.* Ad caus. *damáyâmi* referimus gr. δαμάω, δαμάζω, lat. *domo*, goth. *tamja*, nostrum *zähme*, *zahm*, v. gr. comp. 19. 109*). 6.)

2. दम् *dam* indecl. (r. *dam*) uxor in comp. *dampatî* uxor et maritus. Sâ. 6. 3. (V. 2. *ǵam* et cf. gr. δάμαρ.)

दम *dama* m. (r. *dam* s. *a*) 1) domitus, refrenatio, sedatio (perturbationum animi). In. 4. 7. N. 6. 10. Bʻ. 10. 4. 16. 1. 2) poena, mulcta. Man. 8. 59. 3) in fine compp. domans, domitor. 4) nom. pr. N. 1. 9. (Gr. -δαμος, ἱππόδαμος sicut scr. *arindama.*

दमन *damana* m. (r. *dam* s. *ana*) domitor; nom. pr. N. 1. 9.

दमयन्ती *damayantî* f. (part. praes. causativi *damáyâmi*, v. *dam*) quae domat; nom. pr. N. 1. 9.

दम्पती *dampatî* v. 2. *dam.*

1. दम्भ् *dambʻ* 10. par. (*nôdê*; scribitur *dabʻ*, gr. 110[a]) mittere; v. *tip.*

2. दम्भ् *dambʻ* 5. par. *dabʻnômi.* 1) fallere, decipere, e.•c. *dabʻnôti dʻûrtaḱ* K. 2) laedere, occidere (praesertim in dial. vêd.). Nigʻ. 2. 19 (v. Westerg.): *dabʻnôti* (*vadʻaḱ*); Ṛgv. 24. 10: *adabdʻâni varuṇasya vratâni*; 41. 1: *yaṅ rakšanti praćêtasô varuṇô mitrô aryamâ* | *nûćit sa dabʻyatê ǵanaḱ* „quem protegunt dii Varuṇus, Mitrus, Aryamanus, non sane laeditur ille vir" (*nûćit* = *nâi 'va*, v. Westerg.); Yaǵurv. 1. 31 (Westerg.): *adabdʻêna tvâ ćakšušâ 'vapašyâmi* (*dabʻnôti*, *dabdʻá*, *dabʻyátê* etiam ad *dabʻ* referri possunt. Cf. *tubʻ* et v. *dalbʻa*).

दम्भ *dambʻa* m. (r. *dambʻ* s. *a*) fraus, simulatio; superbia. Bʻ. 16. 4. In. 5. 62. Maḥ. 2. 877 (v. *dalbʻa*).

दम्य *damya* m. (r. *dam* s. *ya*) taurus juvencus. Ragʻ. 6. 78.

दय् *day* 1. âtm. (*gatâu dânê ḥiṅsâyâm âdânê* K. *grahaṇê gatâu vadʻê, dânê avanê* V.) ire, dare, laedere, occidere, sumere, tueri. — *dayitá* amatus. In. 1. 7. 3. 4. N. 16. 28. (Cf. *dê*; hib. *deidh* f. „desire, longing", *deidh* m. „a protector, defender", *deide* „obedience, submission".)

दया *dayâ'* f. (r. *day* s. *â*) misericordia.

दयालु *dayâlú* m. f. n. (a praec. s. *âlu*) misericors, ad misericordiam propensus. Ḥit. 77. 20.

1. दर् दृ *dar dṛ* 6. âtm. praef. *â* respicere, curare, colere, aestimare. R. Schl. I. 75. 10: *anâdṛtya tu tadvâkyam.* — Pass. Ḥit. 4. 9: *dvitîyâ ''driyatê sadâ*; Man. 2. 234: *sarvê tasya ''dṛtâ dʻarmâ yasyâi 'tê traya âdṛtâḱ* | *anâdṛtâs tu yasyâi 'tê sarvâs tasyâ 'pʻalâḱ kriyâḱ.* — *âdṛta* etiam sensu activo respiciens, curans, curam h Man. 11. 225: *sarvêšv êva vratêšv êvan yašćittârtʻam âdṛtaḱ* (schol. *yatnavân yašćittârtʻam anutišṭʻêt*); Man. 7. 150: *t tatrâ ''dṛtô bʻavêt* (schol. *tadapasâraṇ navân syât*). Cf. *darš dṛš.*

2. दर् (दृ) *dar* (*dṝ*) 9. par. *dṛṇâ'mi*, part. pe *dîrṇá* (gr. 345. 545) lacerare, dil dissecare, rumpere, findere. Maḥ. 3. 16426: *br strêṇa dadârâ 'drim*; Ḥ. 4. 8: *širô râ dîryatâm*; N. 21. 15: *ḥṛdayan dîryat šôkât.* — Caus. findere, proprie facere ut findatur. R. Schl. I. 16. 24: *dârayêyuḱ padbʻyâm*; Maḥ. 1. 795: *vaǵran tad vîlan rayat.* (E *dar* ortum est *dal* q. v.; cf. gr slav. *deruń* excorio; russ. *dra-tj* rumpere, s *dratj koźu* detrahere pellem; goth. *ga-TAR* [g *ga-tar*] dirumpere, scindere; angl. *tear*; ge *ZAR* [*ziru*, *zar*]; nostrum *zehre*, *zerre.*)

c. *ava* i. q. simpl. Maḥ. 3. 17300: *ḥṛdayam a yatê mê.* — Caus. findere. Ragʻ. 13. 3: *urvî dârayadbʻiḱ.*

c. *ava* praef. *vi* id. R. Schl. II. 72. 28: *vyavaa manô mama.*

c. *vi* id. Maḥ. 1. 1477: *praḥârâir dêvân vid* 3. 673: *ǵâlaṅ vidîrya*; N. 9. 4: *manyun dîryatê 'va ḥṛdayam*; 19. 3. — Caus. id. I *sa ǵʻôšô ... ḥṛdayâni vyadârayat.*

3. दर् (दृ) *dar* (*dṝ*) 1. par. et 9. par. *dárâmi*, d (*bʻayê* K. *bʻiyi* V.) timere.

दर *dará* m. n. (r. 2. *dar* [*dṝ*] s. *a*) caverna, spe

दरिद्र *dáridra* (r. *daridrâ* s. *a*) pauper.

दरिद्रता *daridrátâ* f. (a praec. s. *tâ*) paupertas

दरिद्रा *daridrâ* 2. par. (forma redupl. a r. *drâ*, v. pauperem esse, fieri. Ḥit. 45. 10: *upary pašyantô sarva êva daridrâti.*

दरी darî f. (a dará signo fem. î) i. q. dará.

दृंह् दृह् darṅh dṛṅh 1. par. (scribitur darh dṛh, gr. 110**)). In dial. vêd. par. firmare, firmum reddere. Yaǵurv.: pṛtivîn dṛṅha; — pṛtivîm uparêṇâ 'dṛṅkîtî. — âtm. firmum esse. Yaǵurv. dṛṅhasva (schol. dṛḍîbava); dṛṅhantân duryâ (domicilia) pṛtivyâm. (V. Westerg. et cf. darh dṛh.)

दर्दुर dardurá m. (forma redupl. incerti orig.) 1) rana. 2) nubes. 3) mons quidam. 4) instrumentum musicum.

1- दर्प् दृप् darp dṛp 4. par. 1) gaudere. Batt. 14. 106. praef. ati: viǵigyê tân sênâm ... atidadarpaća. 2) superbire. Mah. 1. 162: varadânâd dṛptân. — Caus. superbum reddere. Hit. 103. 7: kan śrîr na darpayati. (Cf. tarp tṛp.)

2- दर्प् दृप् darp dṛp 1. et 10. par. (sandîpanê) illuminare, illustrare. (Cf. dîp.)

3- दर्प् दृप् darp dṛp 6. par. (vâdanê) vexare. (V. sq. et cf. hib. drip „affliction".)

दर्प darpá m. (r. 1. darp dṛp s. a) superbia. B. 16. 4.

दर्पण dárpaṇa m. (r. darp dṛp in caus. superbum reddere, s. ana) speculum. Rag. 10. 10. 14. 37.

दर्फ् दृफ् darp' dṛp' 6. par. i. q. 3. darp dṛp.

1- दर्भ् दृभ् darb' dṛb' 6. par. (granṫê K. gumpanê V.) jungere, nectere, serere.

2- दर्भ् दृभ् darb' dṛb' 1. et 10. par. (bayê) timere.

दर्भ darbá m. (r. darb' dṛb' s. a) i. q. kuśá sgn. 1. Rag. 1. 31.

दर्म्प् दृम्प् darmp dṛmp 1. par. âtm. i. q. darp dṛp.

दर्म्फ् दृम्फ् darmp' dṛmp' 6. par. i. q. darp dṛp.

दर्श् दृश् darś dṛś 6. par. interdum âtm. (in tempp. special. substituitur paś cl. 4. q. v.) videre, conspicere. N. 12. 96: patin drakśyasi; Sâ. 5. 30: sâ vanâni vićitrâṇi ... dadarśa; N. 12. 8: saritô nirǵarâṅśćâiva dadarśa; Mah. 1. 2830: dadṛśê 'tmân nandanapratimam vanam; ibd. 7888: dadṛśâtê anyônyan tâu; 4972: mâ drâkśîs tvan kulasyâ 'sya ǵôran saṅkśayam; R. Schl. I. 20. 8: pratyudyayâu munin draśṭum. — Etiam auditu percipere. Br. 1. 4: rôrudyamânâṅs tân dṛśṭvâ. — Pass. Dr. 8. 10: dadṛśê nakulas tatra. Cum term. par. (gr. 446) Mah. 2. 2345: sâ 'ham adya dṛśyâmi ǵanasansadi. — Caus. par. âtm. ostendere, monstrare. N. 20. 20: yadi sûryan darśayitâsi mê; Bag.: tad êva mê darśaya dêva rûpam; Mah. 3. 2369: darśayâ "tmânam ostende te, appare; 1. 175: âtmânan darśayânaṅ se ostendens; 3. 9960: darśayasva mârgam; 3. 1026: yô na darśayatê têǵaṅ. — C. acc. pers. R. Schl. II. 97. 1: tân tatâ darśayitvâ tu mâitilîn girinimnagâm. — âtm. se ostendere, apparere. A. 4. 20: aham vâi tvân darśayê; Mah. 2. 220: kaććid darśayasê manuśyân samalaṅkṛtaṅ; Sâ. 1. 8: darśayâmâsa (v. gr. 420) tan nṛpam. (Gr. δέρκω; boruss. vet. en-deirit intueri, abjectâ gutturali; lit. dairau-s circumspicio, ap-dairù-s provideo, zerkōlas speculum, v. darśana, âdarśá; russ. zerkolo id.; hib. dearcaim „I see, behold", dreach „form, figure, image, a looking-glass", deicsin „seeing"; mutato d in l: léir „sight, perception".)

c. anu 1) videre, conspicere. A. 6. 18: nâ 'nvapaśyan tadâ kińćit; B. 1. 31. 13. 30. 15. 10. 2) respicere, rationem habere. Mah. 3. 1082: na kâryan naća mâryâdâṅ kruddô 'nupaśyati. — Caus. ostendere. R. Schl. I. 1. 25.

c. anu praef. sam putare. Mah. 1. 5037: svênâ 'numânêna paraṅ sâduṅ samanupaśyati.

c. abi videre, conspicere, aspicere. Mah. 3. 9982. Man. 9. 308. — Caus. ostendere. Mah. 1. 7740.

c. â caus. ostendere. Rag. 4. 38.

c. ut exspectare. Rag. 2. 60: utpaśyan siṅhanipâtam.

c. upa conspicere, intueri. Mah. 1. 8440. — Caus. ostendere. Hit. 83. 15.

c. *ni* caus. monstrare. Ragc. 6. 31.

c. *pari* videre, conspicere. Mah. 3. 224: *śiśasya paripaśyâmy upâyam.*

c. *pra* videre, conspicere. Br. 1. 19. 2. 6. N. 16. 6. Bc. 1. 39.

c. *pra* praef. *sam* id. R. Schl. I. 3. 4. II. 69. 18. Mah. 3. 8445.

c. *prati* id. Mah. 3. 12005: *dakšinasyân diśi yamam pratyapaśyam.* — Pass. iterum conspici, denuo apparere. A. 10. 37: *pratyadrśyanta sañgrâmê.* — Caus. ostendere. Mah. 3. 16425.

c. *vi* videre. R. Schl. II. 20. 36. — Pass. videri, apparere. Mah. 3. 405: *kâlakalpô vyadrśyata.* — Caus. ostendere. Mah. 2. 2633.

c. *sam* 1) videre, conspicere, spectare. R. Schl. I. 1. 53. Man. 12. 118. 7. 143. Bc. 3. 20. — Pass. A. 1. 3. 2) considerare. R. Schl. II. 9. 3: *idaṅ sampaśya kênô 'pâyêna sa prâpnuyâd râģyam.*

दर्श *darśa* m. (r. *darś drś* in caus. s. *a*) novilunii dies. Ragc. 14. 80. 18. 34.

दर्शक *darśaka* (r. *darś drś* in caus. s. *aka*) 1) adj. monstrans. Hit. ed. Ser. 2. 8. 2) subst. m. janitor. Am.

दर्शन *dárśana* n. (r. *darś drś* s. *ana*) 1) visus, conspectus; aspectus, species. A. 2. 11. H. 2. 5. N. 17. 14. 2) respectus, ratio. Ragc. 8. 71. 3) consilium, propositum, institutum. R. Schl. I. 58. 18. — A formâ caus. 1) monstratio. Lass. 87. 3. 2) speculum.

दर्शनीय *darśanîya* (r. *darś drś* s. *anîya*) spectandus, spectatu dignus. Su. 3. 13. Dr. 2. 9.

दर्शिन् *darśín* (r. *darś drś* s. *in*) cernens, perspiciens. N. 92. 91. Bc. 4. 34.

दर्ह् दृह् *darh drh* 1. par. (*vrddhau*) crescere. Part. perf. pass. *drhitá* qui crevit, et *drdhá* (gr. 552) extensus, multus, firmus, solidus. Su. 1. 10. 18. N. 6. 10. M. 30. — *drdhám* adv. valde. N. 23. 8. A. 8. 1. (Vid. *darṅh drṅh*, *dîrghá*, 2. *tarh trh* et cf. hib. *daingean* „strong, secure, close", *daingne* „strength, stability"; Pottius apte huc trahit anglo-sax. *telg* planta, virgultum, et goth. *tulgjan* firmare, roborare, I Forsch. I. 251; gr. δϱιάω, δϱίος, v. Benf. I. [illegible]

दल् *dal* 1. par. findi. Bhatt. 14. 20. 99: *dadâla* Gîta-G. 7. 35: *dalati sâ hrdi virahabhara* Caus. vel cl. 10: *dalâyâmi* et *dâlâyâmi* [illegible] Bhatt.: *muštinâ 'dâlayat tasya mûrdd*[illegible] Bhar. 2. 36: *hêtidalitô nâgaṅ.* (Cf. *dar* [dṛ] *dal* mutato *r* in *l*; slav. ДѢЛИТИ *dêliti* divide[illegible] *dalis* pars, v. *dala*, *dallykas* pars, fragmentum divido; goth. *dails* pars [gr. comp. 90]; germ. v[illegible] *teil*; *tilô* deleo, *tiligô* id. = scr. *dalâyâmi*, *y* in *g* [gr. comp. 109*). 6]; lat. *dolo*; hib. *dail* „[illegible] portion", *dailim* „I give, deal out" [nisi haec pe[illegible] ad *dâ*, *dádâmi*, unde *dailim* mutato *d* in *l* esse posset], *duil* „partition, distribution", *duil*[illegible] spear", *duillean* „a pin, thorn".)

c. *vi* findi, diffindi. Nâishc. 4. 88: *tvadiśubhir v*[illegible] *liśyad vaģrô śpi.*

c. *vi* praef. *antar* caus. vel cl. 10. diffindere, dil[illegible] Bhar. 2. 77: *kathinadrśadantarvidalitaṅ.*

दल *dalá* (r. *dal* s. *a*) 1) n. pars, portio, fragm[illegible] 2) m. n. folium (ab erumpendo, emergendo d[illegible] Ragc. 4. 42. (Hib. *duille* folium; quae ad *dal* spectant voces v. s. r. *dal.*)

दलन *dalana* n. (r. *dal* s. *ana*) actio findendi, Bhar. 1. 58 *a* et *d*.

दल्भ *dalbha* m. (ut mihi videtur, e *dambha*, mu[illegible] in *l*, v. gr. comp. 20) i. q. *dambha*. (Hib. *da*[illegible] lye, contrivance".)

दव *dava* m. (fortasse e *dahva* ejecto *h*, v. *da*[illegible] e *dêva* abjecto *i* diphthongi *ê* = *a* + *i*; [illegible] 1) calor. 2) ignis. 3) ardens sylva, sylvae confla[illegible] 4) sylva. (Cambro-brit. *daiv* combustio.)

दवाग्नि *davâgni* m. (e praec. et *agní* ignis) incendium. Ragc. 2. 14.

दशन् *dáśan* (v. gr. 231) decem. (Send. [illegible] *d*[illegible] gr. δέκα; lat. *decem* [proprie a *daśamá* de[illegible]

goth. *taihun* pro *tihun* [gr. comp. 82] e *tahun*; armor. *dek*; hib. *déagh*, *deich*; lit. *deśim-tis*, *deśim-ts*, *deśim-t*; slav. *desań-ti*; v. gr. comp. 318.)

दशन *daśana* m. n. (r. *dań́ś* ejectâ nasali, s. *ana*) dens. B'. 11. 27. Rag'. 10. 38.

दशम *daśamá* (fem. *-mî*, a *dáśan* s. *ma*) decimus. N. 14. 12. (Cf. lat. *decimus*, scot. *deicheamh*, hib. *deachmad*.)

दशा *daśâ* f. status, conditio, vitae spatium, aetas (ut juventus).

दशानन *daśânana* m. (Bah. e *dáśan* et *ânana*) cognomen Râvani. Rag'. 10. 76.

दशार्ण *daśârṇa* m. in plur. nomen regionis (Wils.: A country, part of central Hindostan, lying on the south-east of the Vind'ya mountains). N. 17. 15.

दश्ट *daśṭá* v. *dań́ś*.

दस् *das* 4. par. (*utkśêpê*) i. q. *tas*. (Cf. angl. *toss*, cum tenui pro mediâ secundum generalem regulam, gr. comp. 87.)

c. *upa* in dial. vêd. diminui. Rgv. 62. 12: *tava râyô gab'astâu na kśîyantê nô 'padasyanti* „tuâ in manu divitiae non pereunt, non diminuuntur".

c. *vi* in dial. vêd. diminui, interire. Rgv. 11. 3: *pûrvîr indrasya râtayô na vidasyanti* „larga Indri dona non minuuntur"; 121. 15: *mâ sâ tê asmat sumatir vidasat* (praet. mtf.) „ne ille tuus nobis favor intereat".

दस्यु *dasyú* m. (ut mihi videtur, a r. *dâs* laedere, occidere, correpto *â* in *a*, s. *yu*) 1) hostis. Mah. 1. 3153. 2) latro. Rag'. 9. 53. (Vid. 2. *dâs*.)

दस्र *dasrá* m. i. q. *aśvínâu*, v. *aśvín*.

1. दह् *dah* 1. par. *dáhâmi*, *áď'âkśiśam*, *ďakśyấmi* vel *dahiśyấmi*, *dágďum* (gr. 103) urere; comburere, exurere. B'. 2. 23: *nâi 'nan dahati pâvakaḱ*; Mah. 2. 1140: *tê dahyantê sma vahninâ*; N. 11. 39: *agnidagďa iva drumaḱ*; Mah. 1. 1058: *ǵanamêǵayasya vô yaǵńê ďakśyaty anilasâraťiḱ*; Dr. 6. 4: *manô mê dûyatê dahyatêća*; N. 15. 15: *dahyamânaḱ sa śôkêna*; Gîta-G. X. 19. 2: *madanânalô dahati mê mânasam*. — Notetur potent. futuri *ďakśyêt*, Mah. 1. 8383: *kaťam agnir na nô ďakśyêt*. — Caus. comburendum curare. Mah. 1. 8309: *vanań vîrâu dâhayâmâsatus tadâ*; Man. 8. 372: *pumâńsan dâhayêt pâpań śayanê taptê*. — Desid. *diďakś*. R. Schl. II. 97. 17: *diďakśann iva tâń sênâń ruśitaḱ pâva kô yaťâ*. (Hib. *daghaim* „I singe, burn", *daighim* id.; *daghte* „singed, burned" = scr. *dagďá*; *daighim* „I burn", *dvighir* „flame"; lit. *degù* ardeo, *deginu* uro; germ. vet. *tâh-t*, *dâh-t* ellychnium ad caus. *dâhâyâmi* pertinere videtur, ita gr. δαίω, δα-ιω, ejecto *h*; fortasse goth. *dag-s*, them. *daga*, dies a lucendo dictum, sicut scr. *divasá* et *áhan* q. v.; lat. *lig-num*, mutato *d* in *l*, sicut scr. *idmá* lignum ab *ind'* flagrare [v. Pott. p. 282]; eâdem mutatione nititur gr. λιγνύς, sax. vet. *lōgna* flamma.)

c. *anu* comburere. R. Schl. II. 63. 41: *na tvâm anudahêt kruddô vanam agnir ivâi 'ďitaḱ*.

c. *upa* id. *suptân upâďâkśîd bâlakân vâraṇâvatê*.

c. *ni* id. Mah. 1. 4454: *pâṇḍupâvakam âsâdya nyadahyanta narâďipâḱ*.

c. *nis* id. Man. 11. 246: *êďas têǵasâ vahnir nirdahati*.

c. *nis* praef. *vi* id. A. 3. 52: *ǵagad vinirdahêt* (*astram*).

c. *pari* id. B'. 1. 30: *tvakćâi 'va paridahyatê*.

c. *pra* id. Mah. 1. 8362: *pradahan ќâṇḍavan dâvam*; 1. 2120: *na pâvakas tvâm pradahiśyati*; R. Schl. II. 94. 15: *na mâń śôkaḱ praďakśyati*.

c. *pra* praef. *sam* id. Mah. 1. 5796: *nas tatra hutâśaḱ sampraďakśyati*.

c. *vi*: *vidagďa* doctus, eruditus, aptus, habilis. Ur. 11. 12. B'ar. 1. 52. 97.

c. *sam* comburere. Bʽar. 2. 32: *sandaḥyatâṅ vaḥninâ.* — Caus. comburendum curare. Maḥ. 1. 4954: *ǵʽṛtâvasiktaṅ râǵânaṅ samadâḥayan.*

2. दह् *daḥ* 4. par. ardere, flagrare. N. 14. 1: *dadarśa dâvan daḥyantam*; Sâ. 5. 3: *aṅgânićâi 'va sâvitri ḥṛdayan daḥyatî 'vaća*; Maḥ. 1. 2061: *daḥyanty aṅgâni mê.*

c. *pari* praef. *sam* i. q. simpl. Maḥ. 3. 10067: *gâtram mê samparidaḥyatî 'va.*

c. *pra* id. Maḥ. 3. 2394: *vṛkśasya pradaḥyataṅ.*

1. दा *dâ* 3. par. âtm. (anom. v. gr. 577) dare c. acc. rei et dat. vel gen. vel loc. pers. N. 5. 37: *lôkân âtmaprabʽâṅćâi 'va dadâu tasmâi ḥutâśanaṅ*; Bʽ. 3. 12: *iśṭân bʽôgân ḥi vô dêvâ dâsyantê*; Man. 3. 95: *gân datvâ vidʽivad gurôṅ*; Râm. II. 79. 15: *yas tvam ǵyêśṭê nṛpasutê pṛtʽivîn dâtum iććasi.* — In matrimonium dare. R. Schl. I. 66. 27: *sîtân dadyân dâśaratʽêṅ.* — Notentur locutiones: *ǵânu dâtum* genu imponere, Dr. 9. 5; *argalan dâtum* „obdere pessulum", Up. 58; *dvâran dâtum* portam aperire, Mṛ. 94. 6 infr.; *pantʽânan dâtum* dare viam alicui, decedere alicui de viâ, Maḥ. 1. 6703; *bʽayam* vel *bʽayâni dâtum* metum injicere alicui, Up. 60; *pariramʽbʽaṇan dâtum* amplecti, Gita-G. III. 7. 8; *ǵʽampan dâtum* saltare, Ḥit. 63. 15. — Cum infin. 1) jubere. Maḥ. 1. 1188: *dadâuća tan nidʽim amṛtasya rakśitum kirtṭinê.* 2) permittere, sinere. Maḥ. 1. 1528: *na dâsyâmi samâdâtuṅ sômaṅ kasmâićid apy aḥam* (cf. Il. I. 1. 338: ἔξαγε κούρην καί σφωϊν δὸς ἄγειν). *punar dâtum* reddere, Maḥ. 1. 3483. — Pass. *dîyê* (gr. 447), caus. *dâpáyâmi* 1) facere ut aliquis det c. 2. acc. Man. 7. 127: *vaṇiǵô dâpayêt karân*; 8. 59: *tâu nṛpêṇa ḥy adʽarmaǵńâu dâpyâu taddviguṇan damam.* 2) dandum curare. R. Schl. II. 70. 4: *imâni vastrâṇi mâtulasya dâpaya.* — Desid. *dits* e *didâs* ejecto *a.* Br. 2. 17: *tâṅ ćêd aḥan na ditsêyaṁ*; Dr. 4. 17: *sarvam mê ditsita* *tvayâ.* (Vid. *dâs*, *râ*, *lâ* et cf. gr. δίδωμι = sc *dâdâmi*; lit. *dûmi* do pro *dûdmi*, *dûs-ti* dat e *dûd-* gr. comp. 457, *dûs-te* datis e *dûd-te*; slav. *damĭ dadmĭ*, gr. comp. 436; lat. *da-re*; hib. *daighim* „I give" *dailim* „I give", e *daidim*, nisi pertinet ad *dal* q. cambro-brit. *dodi* dare.

c. *abʽi* dare. Maḥ. 3. 13309: *abʽyadât.*

c. *â* âtm. interdum par. sumere, capere, tollere, leva abripere, demere, accipere (proprie sibi dare Br. 3. 23: *tṛṇam âdâya*; Ḥ. 1. 9: *âdâya kunt bʽrâtṛṅćâ* (cf. *śl.* 7); Su. 4. 2: *dêvagandʽarv yakśâṇâm ... âdâya sarvaratnâni*; Râm. I. 19. *vîryavatâṅ vîryam âdattê yudʽi*; Ragʽ. 8. *âsanam âdadê*; Maḥ. 1. 3483: *svaṅćâ 'dâsyâ bʽûyaṅ pâpmânan ǵarayâ saḥa*; Ragʽ. 3. *ḥutam agnir âdadê.* — *paddʽatim âdâtum* vi ingredi, inire. Ragʽ. 3. 46: *vaćanam âdâtum* dice loqui. A. 3. 48: *aḥam ... vaćanam âdadê.* — P perf. pass. *âttá* (ex *âdâta* ejecto *â* mutato *d* in captus, arreptus. Ragʽ. 15. 46: *âttaśastra.*

c. *â* praef. *upa* âtm. id. Ḥ. 1. 7. N. 13. 75. 23. 25. 19. — par. dare. R. Schl. II. 96. 36: *upâdad bʽrâtrôr madʽu mâṅsaṅća.*

c. *â* praef. *sam* + *upa* (*samupâdâ*) âtm. i. q. *â* Maḥ. 3. 11876: *têǵâṅsi samupâdattê.*

c. *â* praef. *prati* âtm. zurücknehmen, retractare, vocare, rescindere. Maḥ. 1. 785: *naćâ 'ḥaṅ śakt śâpam pratyâdâtum.*

c. *â* praef. *vi* aperire, praesertim os. Part. perf. pa *vyâttá* e *vyâdâta* ejecto *â*, et *vyâditá*, sic *sʽitá* a *sʽâ.* N. 12. 20: *vyâttâsya*; Bʽ. 12. 2 *vyâttânana*; Maḥ. 2. 946. 3. 11115: *vyâditâsy* — *vyâdadâna* os suum aperiens, omisso *asy* Maḥ. 3. 11502.

c. *â* praef. *sam* âtm. i. q. *âdâ.* Dêv. 9. 31: *saća śûla samâdadê.* In. 3. 1. N. 23. 13. 20. Maḥ. 3. 11395.

c. *pará* in dial. vêd. 1) prodere. Ṛgv. 104. 8: *má nó vadʻír indra má parádáh.* 2) dare. Ṛgv. 81. 6: *yó aryó martabʻóǵanam parádadáti dáśuśé* „qui dominus mortali idoneum cibum largitur sacrificanti".

c. *pari* dare. Man. 9. 326: *váiśyáya paridadé paśún*; Maḥ. 3. 17039: *prʻtʻám paridadáu dviǵáya.*

c. *pra* 1) id. In. 3. 8. N. 5. 37. 38. Dr. 4. 16. — In matrimonium dare. Sâ. 2. 26: *sakṛt kanyá pradíyaté.* 2) prodere. Maḥ. 1. 6219: *suhṛǵǵanam pradátun na śakśyámi.* 3) divulgare, narrare. Maḥ. 1. 6306: *pravṛttim pradaduh puré.* — Part. perf. pass. *pratta* ex *pradáta* ejecto *á*.

c. *pra* praef. *sam* dare. Maḥ. 2. 148. 3. 8531. — Caus. dandum curare. R. Schl. II. 32. 16: *tasya vastráṇi sampradápaya.*

c. *prati* 1) reddere. *uktam vaćanam pratidátum* ad dictum sermonem respondere. Ćâur. 36. 2) dare. Maḥ. 1. 6721: *nivṛttó pratidásyámi bʻóǵanan té yatʻépsitam.*

2. दा *dá* 2. par. (*lavané* K. *lúné* V.) desecare, abscindere, decidere. (Cf. *dó*, *dal*; gr. δαίομαι, δαίς, δαΐζω, nisi pertinent ad *dá* dare; cambro-brit. *de* „to part, to separate"; adj. „separate, parted, divided"; *dead* „a parting, separation".)

दाक्षिणात्य *dákśiṇátyá* (a *dakśiṇá* ad meridiem, s. *tya*) 1) meridionalis. 2) e meridionali Indiae regione oriundus. Maḥ. 2. 1914.

दाक्षिण्य *dákśiṇya* n. (a *dákśiṇa* s. *ya*) comitas, humanitas, benignitas, urbanitas. Ur. 18. 5. Bʻar. 2. 19. Ḥit. 130. 9. — *adákśiṇya* inhumanitas. Ur. 14. 5 infr.

दाक्ष्य *dákśya* n. (a *dakśá* rectus, probus, s. *ya*) probitas, integritas. In. 4. 10. N. 6. 10. Bʻ. 18. 43.

दातार् -तृ *dátár -tṛ* m. (r. *dá* s. *tár tṛ*) dator. Sâ. 1. 3. N. 6. 10. (Gr. δοτήρ, lat. *datór-*.)

दान् *dán* par. âtm. (*avakʻaṇḍané* K. *árǵavé ćidi* V.) *dídáṅsámi*, *dídáṅsé* (proprie desid. v. gr. 491) abscindere, rectum facere. Cf. *dó* (ita *śán* unde *śíśáṅs* cohaeret cum *śó*).

दान *dána* n. (ut videtur, obsoletum part. perf. pass. a r. *dá* s. *na*, v. gr. 542) donum. (Lat. *donum.*)

दानतस् *dánatás* adv. (a praec. s. *tas*) pro ablat. *dánát.* Sâ. 2. 17.

1. दानव *dánavá* m. (a *danu* Danus, Dakśi filia, uxor Kasyapi et Asurorum mater, s. *a*) i. q. *ásura* q. v.

2. दानव *dánava* adj. (f. -*vî*, a praec. s. *a*) ad Dânavos spectans, dânavicus. A. 10. 24.

दान्त *dántá* v. *dam.*

दामन् *dáman* n. (fortasse a r. *dam* s. *an*, nisi a 2. *dá* vel *dó* s. *man*) funis; taenia, infula. Ur. 5. 9. Ḥ. 3. 13. (Cf. gr. δέω, δια-δή-μα; hib. *damhnadh* „a band or tye".)

दाय् *dáy* 1. âtm. (ut videtur cl. 4. radicis *dá*) dare. (Huc referri posset hib. *daighim* do, mutato *y* in *gh*.)

दाय *dáyá* n. (r. *dá* s. *ya*) 1) donum; portio. R. Schl. I. 29. 4. 2) hereditas.

दायाद *dáyáda* m. (e praec. et *áda* sumens, accipiens) 1) filius. Maḥ. 1. 871. 2) oriundus (ab aliquo), proles, prognatus. R. Schl. I. 60. 2.

दायिन् *dáyín* (r. *dá* s. *in*, inserto *y*) dans. Bʻar. 1. 30.

दार *dárá* m. pl. uxor. N. 14. 23. In. 5. 37. — In comp. Dvandv. (gr. 592). Br. 1. 19.

दारक *dáraka* m. (ut videtur, a praec. s. *ka* vel *aka*) puer. Br. 2. 35. N. 8. 20 ubi dual. *dárakáu* pueri, parvuli, puerum et puellam exprimit.

दारिका *dáriká* f. (a praec.) puella. Ur. 45. 2 infr.

दारिद्र *dáridra* n. (a *dáridra* s. *a*) paupertas. Ḥit. 31. 11.

दारु *dáru* m. n. (ut videtur, a r. *dar* [*dṛ*] s. *u*) lignum. Am. (Gr. δόρυ; goth. *triu* arbor, th. *triva*, gr. comp. 923, p. 385 ***; russ. *dérevo*, *drova*; hib. *doireach*

„woody". Russ. *drova* et *dérevo* etiam e scr. *drumá* arbor explicari possent, mutato *m* in *v*.)

दारुण *dáruṇá* (r. *dar* [*dṛ*] s. *una*) horridus, horribilis, terribilis. Ḥ. 1. 17. Su. 1. 3.

दारुणाकृति *dáruṇákṛti* (Baḥ. e praec. et *ákṛti* f. forma, species) horridam speciem habens. Ḥ. 2. 2.

दाव *dává* m. i. q. *dava*. N. 14. 1 (v. *dava*).

दावाग्नि *dávágni* m. i. q. *davágni*. Ḥ. 4. 39.

दाश् *dáś* 1) cl. 1. par. átm. dare (cf. *dá*, *dás* dare). 2) cl. 5. par. (*hiṅsané*) laedere, ferire, occidere (cf. *daṅś* mordere).

दाश *dáśa* m. piscator. Maḥ. 1. 2397.

दास् *dás* 1) cl. 1. par. átm. dare (a r. *dá* adjecto *s* sicut *más* a *má*, *b'ás a b'á*). 2) cl. 5. par. laedere, ferire, occidere. (Cf. *dáś* cl. 5, *daṅś*, *daṅs* mordere, *dasyú* praedo. Fortasse huc pertinent gr. ληΐη, ληΐς, ληΐζομαι, ληϊστής; mutato *d* in *l*, sicut in scr. *lá* sumere, secundum K. etiam dare, quod sicut *rá* dare e *dá* ortum esse censeo; cf. gr. λά-τρον, λά-τρις, lat. *la-tro*.)

दास *dásá* m. (r. *dás* dare, s. *a*) famulus. Ḥ. 1. 2. (Sic gr. δοῦλος a dando, porrigendo nominatum esse videtur.)

दासत्व *dásatvá* n. (a praec. s. *tva*) servitudo. N. 26. 21.

दासी *dásí* f. (a *dásá* signo fem. *í*) serva. N. 1. 11.

दास्य *dásya* n. (a *dásá* s. *ya*) servitudo.

दाह *dáha* (r. *daḥ* s. *a*) 1) actio urendi. Rag'. 11. 42. 2) exustio, conflagratio. Ḥ. 1. 44.

दिक् *dik* v. *diś*.

दिग् *dig* v. *diś*.

दिग्ध *digd'á* v. *diḥ*.

दिग्वासस् *digvásas* (plagas pro veste habens, Baḥ. e *diś* et *vásas* n. vestis) nudus. N. 9. 15.

दिति *diti* f. una Kaśyapi uxorum, Asurorum mater. Rám. I. 37. 1.

दित्स् *dits* desid. radicis *dá*.

दित्सु *ditsú* (a praec. s. *u*) dandi cupidus, dare volens. Su. 4. 23.

दिदृक्ष् *didṛkś* desid. radicis *darś dṛś*.

दिदृक्षा *didṛkśá* f. (a praec. s. *á*) cupido videndi. N Sá. 6. 8.

दिदृक्षु *didṛkśú* (a *didṛkś* s. *u*) videndi cupidus, desiderans, c. acc. Sá. 5. 109.

दिन *dína* m. n. (a Lassenio apte e *divana* ejectâ va explicatur, v. *dívan*) dies. Rám. I. 28. 8. G (Lit. *dienà* f. dies, slav. *dĭnĭ* m. id.; cf. lat. *peren* *peren-dinatio*, quorum pars prior ad *pára* p Cum Pottio II. 148, huc trahimus goth. *sin-tei* *sinteina* quotidianus, ita tamen ut *sin* non e सम sed e सना *saná* semper ortum sit.)

दिनान्त *dinánta* m. (e praec. et *ánta* finis) Ritu-S. 1. 1.

दिनावसान *dinávasána* n. (e *dína* et *avasán* id. Rag'. 2. 45.

दिन्व् *dinv* 1. par. (*prítáu*; scribitur *div*, gr diligere, gaudere, exhilarare; cf. *ǵinv*.

दिम्प् *dimp* 10. par. átm. (*saṅg'áté*) coacervare *ḑap*.

1. दिम्भ् *dimb'* 10. par. (*nódé*; scribitur *dib'*, gr mittere; cf. *damb'* et 1. *dab'*.

2. दिम्भ् *dimb'* 10. átm. (*saṅg'áté*) coacervare.

1. दिव् *div* 4. par. *dívyámi* (gr. 303), part. pe *dyútá*, praet. mltf. *ádévišam* 1) sp (v. 3. *div*, *divá*, *dívan*, *divasá* et cf. *díp*). dere. N. 7. 4: *éhi dívya naléna váí*. C. in de quá luditur, Maḥ. 2. 261: *étad rágan d'anan téna dívyámy aḥan tvayá*. C. d Maḥ. 1. 1192: *éhi sárdd'am mayá dívya b'ávâya b'ámini*; 2. 2468: *punar dívyám dran té vanavásáya páṇḑaváiṅ*. — Part átm. N. 7. 10: *dívyamánam arindam* *váṇán dévitum* tela emittere. B'aṭṭ. 5. 81. trahi posset lat. *lu-do*, mutato *d* in *l*, cf. *dyútá* Pottius confert *jocus* quod e *djo-cus* explicari sicut *Jupiter*, *Jovis* e *Djupiter*, *Djovis* [v. gr. com

lit. jùkas jocus, jùkŏju jocor. Quae ad div splendere referendae sunt voces v. s. divá, divasá, dyu, dyó. Fortasse etiam lit. źibu splendeo huc pertinet; v. dîp.)

c. pari part. perf. pass. paridyûna moestus, tristis. Mah. 3. 306. 12433. R. Schl. II. 47. 2. 72. 50. Cf. dêv.

c. prati ludere cum aliquo, c. acc. pers. Mah. 3. 1356: mâń kitavań pratyadêvît. — âtm. Mah. 2. 2057: yêna mân tvam mahârâǵa d'anêna pratidîvyasê.

c. vi lusu perdere. Mah. 2. 2384: imâń sab'âmad'yê yô vyadêvîd glahêśu.

2. दिव् div 10. par. dêvâyâmi (proprie caus. praec.) vexare; queri, lamentari. Cf. dêv.

3. दिव् div f. (nom. dyâus a them. dyó, gr. 200; r. div splendere) coelum. N. 12. 37. Lass. 39. 1. (V. divá, dyó.)

दिव divá n. (r. div splendere, s. a) id. (Lat. divum, sub divo; sic nostrum Himmel, goth. himins coelum cum scr. kam splendere, et lit. dangùs id. cum scr. dah [lit. degù] cohaerere videtur, mutato in germanicâ voce, e generali regulâ, k in h.)

दिवन् dívan m. (r. div splendere, s. an) dies; v. dína et cf. cambro-brit. difan.

दिवस divasá m. n. (r. div splendere, s. asa) dies. Sâ. 4. 2. (De lat. dies v. dyó; cambro-brit. diev et hib. dia dies tam huc quam ad dívan trahi possunt, nisi pertinent ad part. praes. dîvyant splendens, unde armor. dies explicaverim.)

दिवसमुख divasamuk'a n. (Tatp. e praec. et múk'a os) mane, tempus matutinum.

दिवा dívâ adv. die (ut videtur, instrum. vocis div, cf. dyu).

दिवाकर divâkará m. (diem faciens, e divâ dies, quod separatim non invenitur, et kara faciens) sol. Rag'. 6. 66.

दिवानिश divâniśa n. (Dvandv. e divâ dies, v. praec., et niśâ nox, v. gr. 592) dies et nox. N. 13. 62.

दिवारात्र divârâtra n. (Dvandv. e divâ dies et râtra pro râtri, gr. 613, nox) dies et nox. N. 15. 14; cf. praec.

दिविषद् diviśád m. (e locat. diví et sad sedens, commorans; mutato s in ś propter antecedens i) coelicola, deus. Lass. 66. 3.

दिविस्पृश् divisp'rś (e diví in coelo et spṛś tangens, v. gr. 605) coelum tangens. N. 12. 37.

दिवौकस् divâukas m. (coelum tanquam domicilium habens, Bah. e divá coelum et ókas domus, domicilium) coelicola, deus. In. 5. 29. Su. 2. 25.

दिव्य divyá (a div vel divá s. ya, v. gr. 582) coelestis. N. 14. 25. In. 2. 17.

दिव्यप्रभाव divyaprab'âva (Bah. e divyá et prab'âva majestas, potentia, vis) coelestem potentiam habens. In. 1. 4.

दिश् diś 6. par. âtm. et 3. in dial. vêd. diśấmi, diśé, ádikśam, ádikśi, dêśṭấsmi, dêśṭấhê, dêkśyấmi, dêkśyé. 1) monstrare, ostendere. Man. 8. 57: sâkśiṇań santi mê 'ty*) uktvâ diśê 'ty uktó diśên na yań. 2) decernere. A. 9. 31: diśṭam atrê 'ti. 3) dare, largiri. Rag'. 16. 72: yat (ǵâitrâb'araṇam) ... râmań kuśâya râǵyêna saman didêśa (schol. dattavân). (Ṣend. [Zend script] diś, gr. δείκνυμι, δίκη, δοκέω = caus. dêśáyâmi, abjecto i diphthongi ê; fortasse ΕΙΚΩ, εἰκών etc. e δείκω sicut scr. áśru q. v. e daśru = δάκρυ; lat. dico, dicis in dicis causa, decet = scr. dêśáyati [v. âdiś jubere], decus; licet, mutato d in l; goth. TIH, ga-teiha dico, narro, nuntio [ga-taih, ga-tihum]; taikns signum, taiknja monstro; germ. vet. zîhu, zeigôm; nostrum zeihe, zeige; fortasse lit. źénklas signum huc pertinet, sicut źibu ad div.)

c. apa 1) monstrare, indicare. Man. 8. 54: apadiśyâ 'padêśyam. 2) simulare, praetexere. Rag'. 19. 31: mitrakṛtyam apadiśya; ibd. 54: rôgaśântim apadiśya.

*) contra regulam pro ma ity.

c. *apa* praef. *vi* 1) falso, simulate indicare. R. Schl. I. 9. 41: *svam âśramapadan tasya vyapadiśyâ 'vidûrataň.* 2) appellare, nominare (v. *vyapadêśa* apud Wils.). Maḥ. 3. 16189: *bʿrâtaram ... dʿanêśvaram vyapadiśan katʿan na laǵǵasê.*

c. *â* 1) docere. In. 3. 9: *gîtavâditranṛtyâni bʿâya êvâ ''didêśa ḥa.* 2) jubere. N. 17. 21: *śîgʿram mê yânam âdiśa*; Ḥit. 40. 9: *yad yad âdiśati prâṇêśvaras tat tad êvâ 'ham aviċâritaň karômi.* 3) collineare, dirigere telum ad aliquid, telo petere. Dr. 8. 35: *vidrutaň sâinyam ... âdiśyâ ''diśya nârâċâir âǵagʿâna*; A. 3. 34: *brahmâstram aḥam âdiśam.*

c. *â* praep. *upa* assignare, dare (in matrimonium). Maḥ. 1. 7239: *tasya kṛśṇâm upâdiśa.*

c. *â* praef. *prati* 1) renarrare, c. acc. pers. Maḥ. 3. 14717: *yat katʿayêt patis tê parirakśitavyam*; *kâċit sapatnî tava tam pratyâdiśêt.* 2) revocare. Ḥit. 71. 14. 3) rejicere, repellere, zurückweisen. Ragʿ. 1. 61. 6. 25. 39. Supervacaneum reddere, superare. Ragʿ. 10. 69: *têna 'pratimatêǵasâ rakśâgṛhagatadîpâň pratyâdiśṭâ ivâ 'bʿavan.*

c. *â* praef. *vi* jubere, c. acc. pers. Su. 3. 11. Ragʿ. 11. 43. R. Schl. I. 12. 27.

c. *â* praef. *sam* 1) id. Su. 2. 12. N. 17. 38. 2) monstrare. N. 20. 22.

c. *ut* 1) monstrare. N. 9. 24. 2) respicere, rationem habere. Bʿ. 17. 21: *pʿalam uddiśya.* 3) scopum petere, zielen. Ḥit. 23. 12: *tam uddiśya kśêtrapatinâ laguḍaň prakśiptaň.* 4) decernere. Sâ. 4. 3: *vratan trirâtram uddiśya.*

c. *ut* praef. *sam* 1) explicare, docere. Maḥ. 12. 82. 2) decernere. Maḥ. 3. 10: *tayôr vadʿaň samuddiśya.*

c. *upa* monstrare, docere. N. 14. 7. A. 8. 8. Sâ. 4. 16. Man. 12. 107.

c. *upa* praef. *sam* monstrare. N. 9. 32.

c. *nis* (*nirdiś*) 1) demonstrare, explicare. Bʿ. 12. 3 Man. 11. 143. 2) decernere. A. 10. 15: *mânuśmṛtyur êtêśân nirdiśṭô brahmaṇâ purâ.*

c. *nis* praef. *vi* 1) monstrare, indicare. N. 21. 2 2) decernere. Maḥ. 5. 413.

c. *pra* 1) monstrare, ostendere. N. 5. 19. 20. 21. 2) dar— Maḥ. 3. 1700: *idan divyam* (*astram*) *tê pradiśâmi*; Nalôd. 1. 52. — Caus. incitare. N. 17. 3— *tayâ pradêśitô râǵâ brâhmaṇân vaśavartinaň prâsʿâpayat.*

c. *sam* 1) docere, edocere. N. 14. 26. 2) mandare, bere, c. acc. pers. N. 16. 2. In. 5. 31. 3) dare. Bʿa 6. 141: *bʿrâtrê râǵyaň sandiśya.*

2. दिश् *diś* f. (r. *diś*) plaga, regio coeli. Ḥ. 1. 18.

दिष्ट *diśṭa* n. (r. *diś* s. *ta*) fatum. Maḥ. 1. 3584.

दिष्टि *diśṭi* f. (r. *diś* s. *ti*) voluptas, felicitas.

दिष्ट्या *diśṭyâ* (instrum. praec.) exclamatio gaudii, macte prob felicitatem! N. 13. 72. 25. 11. Sâ. 6. 23.

दिह् *diḥ* 2. par. âtm. oblinere, polluere. N. 24. 46: *maladigdʿâṅgîm*; Ragʿ. 16. 15: *asradigdʿa.* — ungere. Bʿ. 17. 54: *adiḥaňś ċandanâiň śubʿrâiň.* (Lat. *pol-lingo*, mutato *d* in *l*, *li-no*, *li-tum*, abjectâ gutturali; fortasse *tingo* mutatâ mediâ in tenuem, sicut e. c. scr. *darḥ dṛḥ* et *tarḥ tṛḥ* idem valent; germ. vet. *zehôm* tingo nititur formâ caus. *dêḥâyâmi*; ita lit. *dażau* intingo, coloro *).

c. *pra* i. q. simpl. Bʿ. 2. 5: *rudʿirapradigdʿa.*

c. *sam*, *sandigdʿa* 1) pollutus. Ur. 37. 6. 2) oppressus, suffocatus (de voce). N. 12. 100: *vâśpasandigdʿayâ girâ*; 22. 24: *vâśpasandigdʿayâ vâċâ*; Maḥ. 1. 6565: *sandigdʿâkśarayâ girâ.* 3) dubius, incertus (cf. *sandêḥa*). Ḥit. 116. 1: *sandʿim iċċêt samênâ 'pi sandigdʿô viǵayô yudʿi.* — *sandêḥayâmi* (ut mihi videtur, denom. vocis *sandêḥa* dubium) dubium, incertum reddere, confundere. Maḥ. 1. 5183: *tan mê sandêḥayad diśaň.* — âtm. dubitare. R. Schl. II. 65. 15.

*) Cf. Pott. I. p. 282. Ag. Benary Röm. Lautlehre p. 200.

दी dî 4. âtm. perire, evanescere. dînâ (gr. 542) consternatus, perturbatus, miser, moestus, tristis. Su. 3. 6. N. 12. 100. (Cf. 2. dâ, dô, du.)

दीक्ष् dîkš 1. âtm. 1) sacrificare. 2) consecrare, initiare, caerimonias sacrificii praevias facere. Bʻaṭṭ. 20. 14: dîkšasva turagâdʻvarê; Ragʻ. 4. 5: sâṅrâǵya-dîkšita; R. Schl. I. 42. 24: râǵânan dîkšitam; Man. 2. 128. 4. 130. 210. C. dat. rei ad quam aliquis consecratur, Ragʻ. 8. 74: savanâya dîkšitaṅ. — Caus. Maḥ. 2. 12417: tan dîkšayâṅćakrirê viprâ râǵasûyâya.

दीक्षा dikšâ' f. (r. dîkš s. â) sacrificium; consecratio, sacrificii caerimonia initialis. Ragʻ. 3. 33. 65. Su. 1. 7.

दीक्षापय् dîkšâpay (denom. a praec.) consecrare. Maḥ. 2. 1224: dîkšâpaya gôvinda tvam âtmânam.

दीधिति dî'dʻiti f. (r. dîdʻî correpto î, s. ti) luminis radius. Ragʻ. 3. 22. 8. 30.

दीधी dîdʻî 2. âtm. (forma reduplicata) splendere, lucere, in dial. vêd. (v. Westerg.). Ṛgv.: ušasô dîdʻyânaṅ. — Etiam dîdî. Ros. Ṛgv. Spec. p. 18. 8: kšapa usraića dîdiḥi (pro didîḥi) „noctu luceque flagra". (V. praec. et div, dîp.)

दीन dînâ v. dî.

दीनक dînaka (a praec. s. ka vel aka) miserabilis.

दीनकम् dînakam adv. (a praec. signo accus.) miserabiliter. A. 10. 64.

दीनमनस् dînamanas (Baḥ. e dînâ et manas n. mens) tristem, afflictam mentem habens. Ḥ. 1. 49.

दीनमानस dînamânasa (Baḥ. e dînâ et mânasa n. mens) i. q. praec. Ḥ. 1. 49.

दीप् dîp 4. âtm. fulgere, splendere, flagrare. Ḥit. 8. 9. 10: yatʻô 'dayagirâu dravyaṅ sannikaršêṇa dîpyatê | tatʻâ satsannidʻânêna ḥînavarṇô 'pi dîpyatê; Ragʻ. 5. 47: punar didîpê madadurdinaśrîḱ (nâgasya); Man. 2. 232: dîpyamânaḱ svavapušâ. — dîptâ flagrans. Bʻ. 11. 17: dîptânalârkadyuti; N. 11. 36. Dr. 2. 10. — Caus. 1) collustrare. Gîta-G. 7. 1: vṛndâvanântaram adîpayad induḱ. 2) accendere. Maḥ. 1. 5828: ǵatugṛḥadvâran dîpayâmâsa pâṇḍavaḱ. — Intens. N. 3. 12: dêdîpyamânâm vapušâ; Dr. 2. 1: dêdîpyamânâ 'gnišikʻê 'va naktam. (Cf. tap, div, dîdʻî; lit. žibu splendeo; gr. λάμπω [α = scr. ê i. e. a + i, abjecto i, mutato d in l]; lat. limpidus.)

c. â caus. incendere, inflammare. Maḥ. 1. 5822: âyudʻâgaram âdîpya; R. Schl. I. 65. 8: trâilôkyam âdîpitam ivâ 'bʻavat; — âdîpta pro âdîpita. Maḥ. 1. 5829: tad gṛḥaṅ sarvam âdîptam (cf. tâptá pro tâpitá p. 163 b.)

c. ut caus. accendere. Maḥ. 1. 2724.

c. upa caus. id. Maḥ. 1. 5828. 3. 10230.

c. pra, pradîpta flagrans. N. 11. 13. Bʻ. 11. 29. — Caus. accendere. Maḥ. 1. 5600.

c. pra praef. sam, sampradîpta flagrans. Maḥ. 1. 6587.

c. vi caus. collustrare. A. 3. 36.

c. sam, sandîpta flagrans. Ḥ. 1. 48: krôdʻasandîptamânasa. — Caus. accendere. Maḥ. 1. 8366: agnir ǵagat sandîpayan.

दीप dîpa m. (r. dîp s. a) lucerna. In. 1. 34. Bʻ. 6. 19. (Gr. λαμπάς.)

दीपक dîpaka (r. dîp s. aka) adj. fulgens, flagrans. — Subst. m. lucerna.

दीपिका dîpikâ f. (fem. praec. mutato penult. a in i) lucerna. Ur. 37. 8. 11. Ragʻ. 4. 75.

दीप्ति dî'pti f. (r. dîp s. ti) lux, splendor.

दीप्तिमत् dîptimant (a praec. s. mant mat) splendore praeditus, lucidus, splendidus. Bʻ. 11. 17. In. 1. 34.

दीर्घ dîrgʻá (r. darḥ dṛḥ crescere, s. a, mutato ḥ in gʻ, sicut in mêgʻa a miḥ; cf. Pott. Lass. et Benfey 1. 98) longus (de spatio et tempore). Sâ. 2. 27. Ur. 37. 18. (Fortasse e dârgʻa attenuato â in î; ẓend. darĕgʻa [v. Vocalismus p. 186]; gr. δολιχός, mutato ρ in λ, insertâ vocali auxiliari, ἐνδελεχής; russ. dolog' longus,

dolgà longa = scr. *dirg'â*, *dolgo* n.; lit. *ilga-s*, abjecto *d*, *iš-drykens*, *iš-drykêlis* „lang-gewachsen", v. Ruhig s. v. *lang*; fortasse etiam lat. *longus* et nostrum *lang* huc pertinent, abjectâ syllabâ initiali; Pottius 1. 87 huc refert lat. *in-dulgeo.*)

दीर्घसूत्र *dirg'asûtra* (longum filum habens, Bah. e praec. et *sû'tra* filum) tardus, cunctans, segnis.

दीर्घसूत्रिन् *dirg'asûtrin* (a *dirg'asûtra* longum filum, s. *in*) id. B'. 18. 28.

दीर्ण *dirṇá* v. *dar* (*dr̥*).

1. दु *du* 5. par. 1) vexare, dolore afficere, contristare. Rag'. 8. 54: *muk'an tava viśrântakat'an dunôti mâm*; 19. 21: *praṇayinîñ sô ŝdunôt*; Mah. 3. 16192: *angâni mê dunôtu makarad'vag'aħ.* 2) intrans. vexari, dolore affici, dolere. Mah. 3. 10069: *dunôti ćittaṅ yadi tan na paśyê*; Gita-G. 3: *manmat'êna dunômi.* (Lit. *dówiu* vexo pertinet ad formam caus. *dâvâyâmi*; gr. ὀ-δύνη, ὀ-δυνάω; de δύω v. 2. *du*; fortasse lat. *doleo* e *doveo*, v. gr. comp. 20, nisi pertinet ad *dar* [*dr̥*]; hib. *leirim* „I pain, torment" aut huc, i. e. ad caus. *dâvâyâmi*, aut ad *dârâmi* — v. *dar* [*dr̥*] — pertinere videtur.)

c. *â* âtm. vexari, angi, dolore affici. Mah. 1. 3289: *âd'unvasva*, *vidunvasva* pro *âdunuśva*, *vidunuśva*, adjecto charactere 1^mae^ classis, sicut saepe in linguâ ṣend. (gr. comp. 519.)

c. *vi* âtm. id. v. praec.

2. दु *du* 1. par. (*gatâu*) ire. (Cf. *danv*, *dru*; gr. δύω, δονέω; v. *danv.*

दुःख् *duħk'* 10. par. (denom. a sq.) dolore afficere.

दुःख *duħk'a* n. (Bah. e *dus* q. v. et *k'a* aër) dolor. Sâ. 4. 4; cf. *suk'a.* — Acc. *duħk'am* adv. difficulter. B'. 5. 6. — Scribitur quoque *duśk'a*, v. euph. gr. 79. (Hib. *diuic* „pain, sorrow, grief"; fortasse *doilghe* „sore, hard, troublesome", mutato *r* in *l*, v. *dus*, *dur*; *doilgheas* „sorrow, mourning, affliction".)

दुःखतर *duħk'atara* compar. (a praec. s. *tara*) dolentior, molestior, acerbior. H. 1. 35. — Scribitur quoque *duśk'atara*; v. euph. gr. 79.

दुःखपरीताङ्ग *duħk'aparîtâṅga* (Bah. e *duħk'aparîta* dolore circumdatus [v. *i* praef. *pari*] et *áṅga* corpus, membrum) dolore circumdata membra habens Br. 3. 1.

दुःखित *duħk'itá* (a *duħk'a* s. *ita*) tristis, moestus, afflictus. Br. 3. 1. N. 24. 18.

दुःखीय् *duħk'iy* (denom. a *duħk'a* s. *y*) dolorem pat— Hit. 48. 17.

दुःप्राप *duħprâpa* (e *dus* et *prâpa*, a r. *âp* praef. *pr*— adipisci, s. *a*) difficilis ad adipiscendum (v. gr. 57 s. *a*, 3). B'. 6. 36.

दुःशला *duħśalâ* f. (Bah. e *dus* et *śala*) n. pr. Dr. 9.

दुःशासन *duħśâsana* m. (Bah. e *dus* et *śâsana*) n. — In. 3. 9.

दुःसह *duħsáha* (e *dus* et *saha*, a r. *sah* perfer—, s. *a*) difficilis ad perferendum, difficilis sustentu — gr. 575. s. *a*, 3). N. 13. 9.

दुकूल *dukûla* n. 1) sericum textum. Am. 2) vestis —rica. B'ar. 3. 54.

दुग्ध *dugd'á* n. (part. perf. pass. a r. *duh* s. *ta*) l— B'ar. 2. 15. (Fortasse lat. *LACT*, ita ut *a* responde— scr. *ô* = *a* + *u*, abjecto *u*; e. c. in infin. *dôgd'um*; — ΓΑ-ΛΑΚΤ v. *gô.* Fortasse tamen potius, ut Weber— putat, pertinet ad *raktá* a r. *raṅg* tingere, ita ut colore nominatum sit.)

दुन्दुभि *dundub'i* m. tympanum.

दुर् *dur* v. *dus.*

दुरत्यय *duratyaya* (e *dus* et *atyaya*, a r. *i* praef. *a*— transgredi, s. *a*) difficilis transgressus (v. gr. 57 s. *a*, 3). B'. 7. 14.

दुरात्मन् *durâtman* (Bah. e *dus* et *âtmán* anima, animus) pravam animam habens. In. 2. 6. Br. 2. 13.

दुरासद् *durâsada* (e *dus* et *âsada*, a r. *sad* praef. adire, s. *a*) difficilis aditu (v. gr. 575. s. *a*, 3). D 8. 37. A. 3. 55.

दुरित *durita* n. (Karm. e *dus* et *ita*, a r. *i* ire) peccatum, scelus. Hit. 31. 20. Rag'. 8. 2. 17. 74.

दुर्ग *durgá* (e *dus* et *ga*, a r. *gâ* ire, s. *a*) adj. difficilis accessu, impervius. N. 12. 88. — Subst. n. 1) locus difficilis accessu, impervius. H. 2. 30. 2) urbs munita, arx. 3) difficultas, labor, aerumna. Br. 3. 5.

दुर्गत *durgata* (e *dus* et *gata*, a r. *gam*) pauper, egens, inops. Hit. 11. 17.

दुर्गति *durgati* f. (Karm. e *dus* et *gáti* f. itio, iter) malum iter, Tartarus (Am.). B'. 6. 40.

दुर्णय *durṇaya* m. (e *dus* et *naya*, a r. *nî*, s. *a*) malefactum, flagitium, scelus. Ur. 27. 9 infr.

दुर्णीत *durṇîta* n. (Karm. e *dus* et *nîtá*, a r. *nî*, cf. gr. 94[b]) malefactum. Hit. 17. 1.

दुर्दिन *durdina* n. (Karm. e *dus* et *dína* dies) imber, procella, tempestas. Rag'. 4. 41. 82.

दुर्धर्ष *durd'árśa* (e *dus* et *d'arśa*, a r. *d'arś d'ṛś* opprimere, vincere, s. *a*) difficilis oppressu, victu (v. gr. 575. s. *a*, 3). A. 10. 10.

दुर्बल *durbala* (Bah. e *dus* et *bala* vis, robur) debilis. Dr. 5. 13.

दुर्बुद्धि *durbudd'i* m. (Bah. e *dus* et *budd'i* mens, intellectus) pravam, stultam mentem habens. H. 1. 45.

दुर्भिक्ष *durb'ikśa* n. (Bah. e *dus* et *b'ikśâ* fames) fames, Hungersnoth. Hit. 102. 5.

दुर्मति *durmati* (Bah. e *dus* et *matí* f. mens) pravam intelligentiam habens, stultus. H. 1. 46. 3. 17.

दुर्मद *durmáda* (Bah. pravam ebrietatem habens, e *dus* et *mada* ebrietas) ebrius, furiosus. A. 8. 11.

दुर्मेध *durméd'a* (Bah. e *dus* et *méd'â* mens, intellectus) pravum intellectum habens, stultus. Br. 1. 21.

दुर्लभ *durláb'a* (e *dus* et *lab'a*, a r. *lab'*, s. *a*) difficilis ad adipiscendum (v. gr. 575. s. *a*, 3). In. 1. 15. B'. 6. 42.

दुर्व् *durv* 1. par. (*hiṅsâyâm* K. *vad'ê* V.) laedere, ferire, occidere. (Cf. *turv*, *t'urv*; lit. *duru* pungo; hib. *durb* „a distemper, a disease".

दुर्वृत्त *durvṛtta* (Bah. e *dus* et *vṛtta* n. factum, vitae ratio) pravam vitae rationem habens. H. 4. 4.

दुल् *dul* 10. par. tollere, jacere, conjicere. *akśân dôlitum* talos jacere. B'ar. 3. 43.

दुष् *duś* 4. par. 1) peccare. Man. 5. 32: *k'âdan mâṅsan na duśyati*; 8. 349: *g'nan d'arména na duśyati. duśṭá* improbus. N. 11. 35. H. 2. 27. 2) vitiari, contaminari. Mah. 3. 7802: *d'armô na duśyati.* âtm. Mah. 1. 2405: *tvatsaṅyôgâćća duśyêta kanyâb'âvô mamâ 'nag'a.* — Caus. *dûśáyâmi* (gr. 471) 1) corrumpere, vitiare, foedare, dedecorare. Hit. 96. 1: *dûśayêććâ 'sya satataṅ yavasânnôdakênd'anam*; Man. 8. 364: *yô 'kâmân dûśayêt kanyâm*; H. 4. 5: *nâi 'śâ dûśayatê kulam*; Hit. 55. 4: *sâd'vasadûśitahṛdaya*; R. Schl. 59. 17. Mah. 2. 21331. 2) offendere, offensionem alicui afferre, injuriam inferre. R. Schl. II. 74. 3: *kinnu tê 'dûśayad râǵâ râmô vâ b'ṛśad'ârmikaṅ.* (Cf. *dus*, *dviś*.)

c. *ab'i* caus. laedere, ferire. Dêv. 8. 37: *asurâṅ śivadûtyab'idûśitâṅ pêtuṅ pṛt'ivyâm.*

c. *pra* 1) peccare. Mah. 3. 13815. 2) vitiari, corrumpi (stupro). Man. 11. 177. B'. 1. 41.

c. *pra* praef. *vi* id. sgnf. 2. Man. 11. 176.

c. *pra* praef. *sam* peccare, crimine contaminari. Mah. 2. 2397.

c. *prati* caus. corrumpere, contaminare. Man. 4. 65.

दुष्कार *duśkára* (e *duś* pro *dus* [euph. r. 101[b]] et *kara*, a r. *kar kṛ*, s. *a*) difficilis factu (v. gr. 575. s. *a*, 3). Br. 1. 10. N. 15. 4. 17.

दुष्कृत् *duśkṛ't* (e *dus* et *kṛt* faciens, v. euph. r. 101[b]) maleficus, sceleratus. B'. 4. 8.

दुष्कृत *duśkṛta* n. (Karm. e *dus* et *kṛtá* n. factum, euph. r. 101[b]) malefactum, peccatum. B'. 2. 50. N. 13. 37.

दुष्कृतिन् *duśkṛtín* (a praec. s. *in*) malefacta, peccata habens, i. e. qui malefacta commisit. B'. 7. 15.

दुष्ख *duśk'a* v. *duṅka*.

दुष्खतर *duśk'atara* v. *duṅk'atara*.

दुष्ट *duśṭá* v. *duś.*

दुष्टभाव *duśṭab'âva* (Baḥ. e praec. et *b'âva* animus) improbum animum habens. Ḥ. 2. 27.

दुष्टात्मन् *duśṭâtman* adj. (Baḥ. e *duśṭá* et *âtmán* anima, animus) i. q. praec. Ḥ. 3. 4. 4. 6.

दुष्पूर *duśpû'ra* (e *dus* et *pûra*, a r. *pûr* implere, s. *a*, v. euph. r. 79[a]) difficilis impletu, satiatu. B'. 3. 39.

दुष्प्रसाह *duśprasâḥa* (e *dus* et *prasâḥa*, a r. *saḥ* praef. *pra* perferre, sustinere, v. euph. r. 101[b]) difficilis sustentu (v. gr. 575. s. *a*, 3). A. 3. 55.

दुष्प्रेक्ष्य *duśprêkśya* (Karm. e *dus* et *prêkśya* videndus, intuendus, a r. *îkś* praef. *pra*, s. *ya*) difficulter intuendus, horribili specie. Su. 2. 25.

दुस् *dus*, दुर् *dur* praef. 1) malus, pravus. 2) difficilis. (Cf. *duś*, *dviś*; gr. δυς-; hib. *do*, cum vi aspirationis, e. c. *do-dhail* „bad luck", *do-dhuine* „a bad man", *do-dheanta* „hard to be done", *do-bhasuighte* „immortal"; huc etiam trahi posset particula hib. *do* vel *dos*, *dus* [etiam *ro*, *ros*, mutato *d* in *r*] quae praeteritis anteponitur, sicut scr. augmentum *a* cohaeret cum *a* privativo, v. gr. comp. 537 sq.; lit. *durna-s* stultus, demens ad scr. *durmanas* pravam mentem habens — gr. δυσμενής — referri posset, ejectâ syllabâ *ma*. Cf. etiam island. vet. praef. *tor*, germ. vet. *zur*, v. Grimm II. 768.)

1. दुह् *duḥ* 2. par. âtm. mulgere, extrahere, emulgere, c. 2. acc. B'aṭṭ. 12. 73: *payó gân duḥanti*; Man. 8. 231: *gân duḥyât*; Rag'. 1. 26: *dudóḥa gâṅ yaǵńâya*; Maḥ. 1. 6657: *kâmad'uk kâmân duḥyatê sadâ.* — Caus. emulgere, extrahere. Man. 2. 77: *vêdêb'yań pâdam pâdam adûduḥat.* (Hib. *diugaim* „I drink off", *diughailfainn* „sucking"; scot. *deoghail* mammas sugere; goth. *TUH* trahere [*tiuha*, *tauh*, *tauhum*]; nostrum *ziehe*, cf. *Her-zog*, germ. vet. *heri-zogo(n)* [Heerführer], Graff 5. 619; lat. *dûco*?)

c. *nis* emulgere, extrahere. Man. 2. 76: *akâram* … *vêdatrayân niraduḥat.*

2. दुह् *duḥ* 1. par. (*ardanê*) vexare.

दुहितर् -तृ *duḥitár -tṛ'* f. (r. *duḥ* s. *tar tṛ* ins filia. N. 21. 23. (Gr. θυγάτηρ, goth. *dauhta* vet. *duśti*, adj. *duśterinŭ*; lit. *duktê*, gen. *d* russ. *doćj*, hib. *dear*.)

दू *dû* 4. âtm. (proprie pass. rad. *du*) agitari, pert vexari, dolore, moerore affici. Dr. 6. 4: *manó dûyatê daḥyatêća*; Rag'. 1. 70: *tayâ ḥîn d'âtar mâń kat'am paśyan na dûyasê*; G 7. 30: *tvan dûti kin dûyasê.* — Etiam cu minationibus par. (v. gramm. 446) e. c. Maḥ. 1. *ḥṛdayan dûyatî 'va mê*; 4. 591: *dûyâ* Part. perf. pass. *dûnâ.* Ur. 57. 11 infr.: *ćintâ manasikâ.*

c. *pari* i. q. simpl. Maḥ. 3. 1136: *manó mê dûyatê.*

c. *vi* id. Maḥ. 3. 9922: *ḥṛdayêna vidûyatâ.*

दूत *dûtá* m. (r. *dû* s. *ta*) nuntius. N. 2. 31.

दूति *dûti* f. (e *dûtî* correpto *î*) i. q. *dûtî*. Ur. 6

दूती *dûtî* f. (a *dûtá* signo fem. *î*) nuntia. N. 21.

दूर *dûrá* (ut videtur, a r. *dû* vel *du* s. *ra*) longi distans, remotus. Ḥ. 4. 38. — Neutr. c. gen. Sâ. 5. *dûram pat'ó gatan tvayâ.* — *dûrâ't* Ḥit. 37. 7.

दूरतस् *dûratás* (a praec. s. *tas*) procul, e long Ḥit. 48. 21.

दूरपार *dûrapâra* m. (ulteriorem ripam re habens, i. e. latus, Baḥ. e praec. et *pâra* ripa) cognomen Gangis fluminis. Ḥ. 1. 14.

दूर्वा *dû'rvâ* f. graminis genus, Wils. bent grass nicum dactylon). Ur. 44. 4.

दूष् *dûś* v. *duś.*

दृढ *dṛḍ'á* v. *darḥ dṛḥ* (gr. 102. *a*).

दृढविक्रम *dṛḍ'avikrama* (Baḥ. e praec. et *vik* fortitudo) magnam fortitudinem habens. Su. 1.

दृढव्रत *dṛḍ'avrata* (Baḥ. e *dṛḍ'á* et *vrata* firma vota habens. Su. 1. 10.

दृति *dṛ́ti* m. (r. *dar* [*dṛ*] s. *ti*) corium. Man. 2. 99.
दृश् *dṛś* f. (r. *darś dṛś*) oculus. Am.
दृशद् *dṛśad* f. lapis, saxum; v. *dṛśád*.
दृषद् *dṛśád* f. lapis, saxum; v. *dṛśad*. Rag. 4. 74.
दृष्ट *dṛṣṭá* v. *darś dṛś*.
दृष्टपूर्व *dṛṣṭapûrva* (v. gr. 612) visus antea. N. 1. 14. 30.
दृष्टि *dṛ́ṣṭi* f. (r. *darś dṛś* s. *ti*) visus, aspectus. Su. 3. 16. Sâ. 6. 1. Rag. 6. 80.
दे *dê* 1. âtm. (*pâlanê*) tueri; cf. *day*.
देदीप् *dêdîpy* intens. rad. *dîp*.
देव् *dêv* 1. âtm. (a *div* adjectâ guṇâ) 1) ludere. Bᶜaṭṭ. 17. 102: *adêvata śâyakâiś*. 2) queri, lamentari. (Lit. *dejôju* ejulor, lamentor; fortasse lat. *lâ-mentum* e *dai-mentum*, mutato *d* in *l*; v. *div*.)
c. *pari* caus. par. queri, lamentari. N. 13. 30: *âtmânam paryadêvayat*; Br. 1. 4: *rôrudyamânâṅs tân dṛṣṭvâ paridêvayataśća sâ*. — *paridêvita* n. planctus, querimonia. Br. 3. 20. N. 24. 25.
देव *dêvá* m. (r. *div* splendere, s. *a*) adj. splendens, in dial. vêd.; v. Rosenii Ṛg-Vêdae Sp. p. 13. — Subst. m. 1) deus. Su. 3. 4. 2) rex. Hit. 7. 21. (Boruss. vet. *deiwa-s*; lit. *diewa-s* deus; lat. *deus*; gr. θεός; hib. *dia* deus.)
देवता *dêvátâ* f. (a praec. s. *tâ*) dea. H. 4. 28. N. 12. 74. 75.
देवत्व *dêvatvá* n. (a *dêvá* s. *tva*) divinitas.
देवदत्त *dêvadatta* m. (e *dêvá* et *dattá* datus) Arǵuni concha. A. 5. 24.
देवन *dêvana* n. (r. *div* ludere, s. *ana*) lusus. N. 8. 1. 12. 83.
देवर् *dêvár* (*dêvṛ*) m. i. q. *dêvara*. (Gr. δαήρ.)
देवर *dévara* m. levir, praesertim mariti frater junior. Mah. 1. 4181. (Lit. *dëweris*; lat. *lêvir*, th. *lêviru*, e *dêvir*; slav. *dever*; anglo-sax. *tacur*, *tacor*; germ. vet. *zeihur*, mutato *v* in gutturalem, v. gr. comp. 19 et *dêvár*.)
देवरूपिन् *dêvarûpin* (a *dêvarûpa* [*dêvá* + *rûpa*] deorum forma, s. *in*) divinâ formâ praeditus. H. 2. 24.

देवर्षि *dêvarśi* m. (Tatp. e *dêvá* deus et *ṛ́śi* sapiens, sanctus) divinus sapiens. Bᶜ. 10. 13.
देवी *dêví* f. (a *dêvá* signo fem. *î*) 1) dea. In. 5. 20. 2) regina. N. 7. 12.
देश *dêśá* m. (r. *diś* s. *a*) regio, locus. H. 4. 19. Dr. 5. 8.
देह *dḗha* m. n. (r. *diḥ* s. *a*) corpus. (Goth. *leik* n., th. *leika*, corpus, cadaver, caro; germ. vet. *lîh* id.; nostrum *Leiche*.)
देहभृत् *dêhabᶜṛt* m. (e praec. et *bᶜṛt* ferens) corpus gerens, vivus, homo. Bᶜ. 14. 14.
देहवन्त् *dêhavant* (a *dḗha* s. *vant vat*) corporeus, corporalis. Bᶜ. 12. 5.
देहिन् *dêhín* m. (corpore praeditus, corpore inclusus, a *dḗha* s. *in*) 1) homo, mortalis. Bᶜ. 2. 59. 17. 2. 2) anima. Bᶜ. 2. 13. 22. 5. 13. Cf. *śarîrín*. Bᶜ. 2. 18.
दै *dâi* 1. par. (*śôdᶜanê*) purificare.
दैतेय *dâitêya* (Diti natus, a *diti* q. v. s. *êya*) nomen Asurorum. A. 10. 19.
दैतेयी *dâitêyî* f. (a praec. adjecto signo fem. *î*) fem. praec. A. 10. 7.
दैत्य *dâityá* m. (a *diti* q. v. s. *ya*) i. q. *dâitêya*. Su. 1. 2.
दैन्य *dâinya* n. (a *dîná* s. *ya*) animi demissio, tristitia, animus afflictus, demissus. A. 4. 48.
दैव *dấiva* (a *dêvá* s. *a*) 1) adj. (fem. -*î*) divinus. Bᶜ. 9. 13. 16. 3. 2) subst. n. fatum. N. 13. 15. Bᶜ. 18. 14.
दैवज्ञ *dâivaǵńa* m. (fati gnarus, e *dấiva* et *ǵńa*) astrologus. Lass. 2.
दैवत *dâivata* (a *dêvatâ* s. *a*) 1) adj. divinus. 2) subst. m. n. deus. A. 10. 14. N. 12. 80.
दो *dô* 4. par. *dyấmi*, gr. 302 (*avakᶜaṇḍanê* K. *ćêdê* V.) abscindere. — *dâtá* abscissus. Am.; v. 2. *dâ*.
दोग्ध्री *dôgdᶜrî* f. (a *dôgdᶜâr* -*dᶜṛ* qui mulget [r. *duḥ* s. *târ tṛ*] adjecto signo fem. *î*) vacca. Rag. 2. 23.
दोधूय् *dôdᶜûy* intens. rad. *dᶜû*.
दोल *dôla* m. (r. *dul* s. *a*) oscillum.

दोला dôlâ f. (fem. praec.) id. N. 10. 27.

दोलाय् dôlây (denom. a dôla vel dôlâ) agitare. Hit. 121. 6: dôlâyamânamati; 8: matir dôlâyatê satâm api k'alôktib'ih.

दोष dôša m. (r. duš s. a) delictum, peccatum. H. 4. 6. N. 4. 21. 24. 26.

दोषतस् dôšatás adv. (a praec. s. tas) delicti causâ. N. 23. 29.

1. दोषा dôšâ f. (ut videtur, a r. duš s. â) nox. Wils.

2. दोषा dôšâ' adv. noctu.

दोषाकर dôšâkara m. (e dôšâ nox et kara faciens) luna; cf. niśâkara.

दोषातन dôšâtana (fem. -nî, a dôšâ adv. noctu, s. tana, v. gr. 584, 34) nocturnus. Rag'. 13. 76.

दोस् dôs m. n. (gr. 208) brachium. Rag'. 10. 52: dôrb'yâm âdad'ânah payaśćarum; 15. 23: udyamya dakšiṇan dôr niśâćarah.

दोह dô'ha m. (r. duh s. a) lac.

दोहद dôhada m. (e praec. et da dans) 1) graviditas. Rag'. 3. 1. 6. Ur. 83. 20. 2) desiderium. Rag'. 14. 45.

दोहन dôhána n. (r. duh s. ana) 1) mulctus. 2) vas ad lac recipiendum.

दौत्य dâ'utya n. (a dûtá nuntius, s. ya) nuntii munus.

दौर्जन्य dâurǵanya n. (a durǵana homo pravus, s. ya) pravitas. Hit. 85. 9.

दौर्बल्य dâurbalya n. (a durbala debilis, s. ya) infirmitas, debilitas. B'. 2. 3.

दौवारिक dâuvârika m. (a dvâr s. ika, v. gr. 581) janitor. Śak. 31. 5.

दौहित्र dâ'uhitra m. (a duhitár -tṛ' s. a) filiae natus, progenies. Br. 1. 29. Man. 9. 139.

द्यावापृथिव्यौ dyâvâpṛt'ivyâu f. (Dvandv. e dyâvâ, dual. vêd. τοῦ dyô, et pṛt'ivyâu a pṛt'ivî', v. gr. 589 annot.) coelum et terra.

1. द्यु dyu 2. par. dyâ'umi (ab'igamanê K. ab'isarpaṇê V.) aggredi. B'aṭṭ. 6. 18: sinhô mṛgan dyuvan (cf. dru, unde dyu ortum esse videtur mutatâ semivocali r in y; v. gr. comp. 20). — dyu ... dere in dial. vêd. ortum est e div mutato v in u

2. द्यु dyu n. (r. div mutato v in u) 1) dies. 2) co... aër. (Lat. nu-dius, abl. diu; [hib. an-diu hodie] ...piter e Dju-piter, coeli pater; v. dyô.)

द्युत् dyut 1. âtm. (ut mihi videtur, a r. div mutato u, adjecto t) splendere. Mah. 3. 1744: dyôtat... vakah. — Caus. collustrare. Mah. 3. 1743: dy... yann iva b'âskarah; R. Schl. I. 51. 2: ta... dyôtitaprab'ah. (Cf. ǵyut quod e dyut ... esse videtur, mutato d in ǵ.)

c. ut caus. collustrare. Rag'. 10. 81.

c. vi i. q. simpl. Mah. 3. 180: vidyôtantê pr... tava raśmayah. — Caus. collustrare. N. 13.

द्युति dyuti f. (a r. dyut s. i, nisi potius a r. div mutato v in u) lumen, splendor. N. 12. 72.

द्युमत्सेन dyumatsêna (Bah. e dyumánt — a s. mant mat — splendidus? et sênâ) n. pr. Sâ...

द्यूत dyûta m. n. (r. div ludere, mutato v in û, lusus. N. 7. 5.

द्यै dyâi 1. par. (nyakkaraṇê) spernere, contemn...

द्यो dyô f. (r. div splendere, mutato v in u, adjectâ ... coelum. M. 43. (Cf. div, dyu; lat. Jov-is e D... gr. Ζεύς, cujus Z respondet scr. y, sicut e. c. i... γνυμι = scr. yunáǵmi jungo, Διός pro Δι... scr. divás; v. gr. comp. 122.)

द्रम् dram 1. par. (gatâu) ire. (Cf. dru, drâ... unde fortasse drámâmi, mutato v in m, sicut ΔΡΕΜΩ, ἔδραμον, v. gr. comp. 109[b]. 1.)

द्रव dravá (r. dru s. a) fluens, liquidus, lique... Rag'. 7. 7.

द्रवत्व dravatvá n. (a praec. s. tva) liquiditas, f... Hit. 24.

द्रविण dráviṇa n. (r. dru s. ina, cf. dravya divitiae, opes. N. 13. 17. 17. 27.

द्रव्य dravya n. (r. dru, s. ya, v. gr. 557) ope... vitiae. Br. 2. 26. B'. 4. 28. N. 8. 5.

द्रव्यमय *dravyamáya* (a praec. s. *maya*) divitiis oriundus. Bʿ. 4. 33.

द्रष्टुकाम *draṡṭukâma* (Bah. e *draṡṭum* videre, v. gr. 599, et *kâma* cupido, desiderium) videndi cupidinem habens. Su. 3. 25.

द्रष्टुशक्य *draṡṭuṡakya* (Karm. e *draṡṭum* videre, v. gr. 599, et *ṡakya* part. fut. pass. r. *ṡak* posse, s. *ya*) quod cerni, conspici potest. In. 2. 6.

द्रा *drâ* 2. par. fugere. (Gr. διδράσκω, ἔδρᾶν; cf. *dru.*)

द्राक् *drâk* adv. (r. *drâ* s. *k*) cito. Am.

द्राक्षा *drấkṡâ* f. uva. Ragʿ. 4. 65. (Fortasse germ. vet. *drûbo*; nostrum *Traube*, mutatâ gutturali in labialem; hib. *dearc* bacca; gr. ῬΑΓ abjecto δ; lat. *racemus.*)

द्राख् *drâkʿ* 1. par. arescere. K.: *drâkʿati himêna vṛkṡaṅ.* (Cf. *dʿrâkʿ*, *tarṡ tṛṡ*; germ. vet. *trukan*; anglo-sax. *drig*, *drigg* aridus; island. vet. *thurka* exsiccare.

द्राघ् *drâgʿ* 1. âtm. (*âyâsê* K. *ṡramâyâmaṡaktiṡu* V.) operam dare, adniti; defatigari; longum esse; valere. — Caus. extendere, augere. Bʿaṭṭ. 18. 33: *drâgʿayanti mê ṡôkaṅ smaryamâṇâ guṇâs tava.* (Cf. *dîrgʿá*, comp. *drấgʿîyâṅs*, superl. *drấgʿiṡṭʿa.*)

द्राङ्क्ष् *drâṅkṡ* 1. par. (*gʿôravâṡitê* K. *kâṅkṡê gʿôrarutê* V.; scribitur *drâkṡ*, gr. 110*)) horrendum sonum edere (de avibus); desiderare. (Cf. *dʿrâṅkṡ.*)

द्राड् *drâḍ* 1. âtm. (*viṡaraṇê* K. *ṡîrṇê* V.) frangi, findi, destrui, perire, tabescere, marcescere. K.: *drâḍatê puṡpam.* (Cf. *dʿrâṅ*, *dar* [*dṛ*].)

द्राह् *drâh* 1. âtm. (*gʿâgarê* K. *gʿâgarê nikṡêpê* V.) vigilare; dejicere, deponere.

1. द्रु *dru* 1. par. 1) currere, fugere. Su. 2. 17: *tayôr bʿayâd dudruvus tê*; Bʿ. 11. 36: *rakṡâṅsi bʿîtâni diṡô dravanti.* — *drutám* adv. celeriter. N. 23. 15. 2) fluere. Bʿ. 11. 28: *nadînâm bahavô ’mbuvêgâṅ samudram ... dravanti.* — *drutá* fluens, Bʿaṭṭ. 2. 12: *salilan drutam*; circumfusus, Mêgʿ. 100: *aṡradrutam* (schol. *vâṡpaplutam*); vid. *dravá.* (Gr. ΔΡΕΜΩ, ἔδραμον = scr. *ádravam* mutato *v* in *μ*, cf. *dram*; goth. *DRIB* pellere [*us-dreiba* expello = scr. *drávâmi*, attenuato *a* in *i*, mutato *v* in *b*] sensu convenit cum caus. *drâváyâmi*; germ. vet. *TRIB* pellere, *TRUF* stillare [*triufu*, *trauf*, *trufumês*]; anglo-sax. *driope* stillo; lit. *drebu* tremo, *drimba* vehementer stillat, *pa-dribbà* lippitudo; hib. *driogaim* „I trickle, drop, distil"; *drabh* currus. Fortasse etiam nostrum *Thau*, germ. vet. *tau*, gen. *touwes* ros huc pertinet, ita ut *tau* mutilatum sit e *trau.* Denique huc traxerim nomen fluminis *Dravi*; *dravu-s* = scr. *dravá-s* fluens.)

c. *anu* sequi. Ragʿ. 3. 38: *taṅ râgʿasutâir anudrutam*; 16. 25: *anudrutô vâyur ivâ ’bʿravṛndâiṅ sâinyâiṅ.*

c. *abʿi* accurrere, incursare. N. 23. 24: *indrasênâm ... abʿidrutya*; Dr. 5. 20: *gadâhastam bʿîmam abʿidravantam*; Sâ. 6. 43: *vyasanâir abʿidrutaṅ kulam.* — âtm. H. 4. 17: *abʿyadravata saṅkruddʿaṅ.*

c. *abʿi* praef. *sam* id. Mah. 1. 6287. 3. 10990.

c. *â* id. Nalôd. 3. 15: *nalâ ’’drava.*

c. *â* praef. *pra* aufugere. Mah. 1. 2843: *bʿîtâṅ prâdravanti.*

c. *â* praef. *sam* accurrere, incursare. R. Schl. I. 18. 14: *samâdravat.* — âtm. N. 13. 8: *samâdravanta.*

c. *upa* id. Mah. 2. 1091. 3. 1299.

c. *upa* praef. *pra* id. N. 1. 25.

c. *pra* procurrere, profugere, aufugere. Br. 1. 19: *pradravêyam anâmayam*; N. 10. 19: *suptâm utsṛgʿya vâidarbʿîm prâdravad gataćêtasaṅ*; 12. 116. 13. 30. 22. 11. Dr. 8. 56. A. 6. 8. Incursare. Mah. 1. 8269.

c. *pra* praef. *vi* diffugere, aufugere. Mah. 3. 861: *diṡaṅ sarvê vipradudruvuṅ*; R. Schl. I. 55. 22: *vipradrutâ bʿîtâ munayaṅ ṡataṡô diṡaṅ*; Mah. 1. 8323: *nivêṡanâd viprâdravan.*

c. *pra* praef. *sam* procurrere, profugere, aufugere. Mah. 3. 239. 571. 888.

c. *vi* discurrere, diffugere, aufugere. N. 13. 18: *vidravanti b'ayât tadâ*; Sâ. 7. 4. Dr. 8. 25. 35. 40. — âtm. Su. 2. 16: *vyadravanta.*

2. द्रु *dru* 5. par. (*anutâpê*) poenitere. (Germ. vet. *DRUZ*, v. gr. comp. 109[b]). 1, *ga-driuzit*, *ar-driuzit* piget.)

द्रुड् *druḍ* 1. par. 6. par. (*maǵǵanê*) mergi, submergi.

द्रुण् *druṇ* 6. par. (*gatâu* K. *ǵâihmyê gatâu vad'ê* V.) ire; curvum, flexuosum esse; occidere.

द्रुम *drumá* m. (ut videtur pro *druhma*, a r. *darh drh* crescere, s. *ma*, sicut jam in primâ hujus libri editione *rôman*, pro *rôhman*, a r. *ruh* crescere deduximus, cf. Benfey 1. 96) arbor. N. 11. 39. (Cf. gr. δρῦς, goth. *triu* arbor, nisi pertinent ad *dâ'ru*, q. v., ejecto *â*; gr. δένδρον, forma redupl., v. gr. 507, gr. comp. 583.)

द्रुमाय् *drumây* âtm. (denom. a *drumá* s. *y*, v. gr. 520) arborem aequare, arborem haberi, videri. Hit. 20. 22.

द्रुह् *druh* 4. par. interdum âtm. 1) nocere, infestare, inimicum, infensum esse alicui, offendere, laedere aliquem, cum dat. vel loc. vel acc. pers. Hit. 70. 14: *tat kat'an druhyati*; R. Schl. II. 25. 17: *mahâdvipâsća sinhâsća ... na tê druhyantu putraka*; II. 75. 22: *tasmâi sa druhyatâm pâpô yasyâ "ryô snumatê gatah*; Mah. 3. 11471: *drôgd'avyan naća mitrêśu*; 2. 2107: *pâṇḍavân mâ druhah*; Man. 2. 144: *tan na druhyât kadâćana.* 2) rem malam, perniciosam moliri, c. acc. rei. Hit. 69. 14: *sa nrpatêh prâṇântikan druhyati.* (Cf. *drú*; hib. *driuch* „fretfulness, anger", *droch* „bad, evil"; subst. m. „death"; germ. vet. *TRUG* fallere, fraudare [*triugu*, *troug*, *trugumês*]; *drawian* minari; lett. *draudeht* minari [*deht* = *dêt* facere]; lat. *trux*, *atrox*, scr. *âdruh*?)

c. *ab'i* i. q. simpl. Mah. 3. 10102: *mâ parasvam drugd'âh*; c. gen. Ṛgv. 5. 10: *mâ nô martâ druhan tanûnâm* „ne nostra mortales laedant pora".

द्रू *drû* 9. par. âtm. (*hinsâyâm* K. *vad'ê gatâ*... ferire, laedere, occidere; ire. Cf. *druh*.

द्रेक् *drêk* 1. âtm. (*śabdôtsâhayôh* K. *svanôtsâh*... sonare; posse.

द्रै *drâi* 1. par. dormire; v. *nidrâ*. (Lat. *dor-mio* δαρθάνω; sax. vet. *drôm* somnium; nostrum *Tr*... slav. *drêmati* dormitare; russ. *dre-ma* fem. sopor.

द्रोण *drôṇa* m. nom. pr. A. 11. 3.

द्रोणि *drô'ṇi*, द्रोणी *drôṇî'* f. labrum, solium. R. II. 66. 16.

द्रोह *drôha* m. (r. *druh* s. *a*) offensio, laesio. B'. 1...

द्रौपदी *drâupadî* f. (a *drâupada*, quod a *dru*... s. *a*, v. gr. 580) nom. pr. Dr. 1. 5.

द्व *dva* v. *dvi.*

द्वन्द *dvanda* n. par (animalium), v. sq.

द्वन्द्व *dvandvá* n. (forma redupl. a *dva* insertâ n... 1) duplicitas. B'. 2. 45. 2) par (animalium). 3) rixa, lis, altercatio, certamen. Hit. 87. 20. 4) positum copulativum (gr. 587). B'. 10. 33.

द्वादश *dvâdaśá* (f. -*śî'*, gr. 237) duodecimus. N. ...

द्वादशन् *dvâ'daśan* (e *dva* producto *a* et *dáśan*) decim. (Gr. δώδεκα; lat. *duodecim*; hib. *da*... hindost. *bâ-reh*, mutato *d* in *r*; lit. *dwy-lika*, mut... in *l*; ita goth. *tva-lif* cum gutturali pro labiali, no... *zwö-lf*; v. gr. comp. 319 annot.)

द्वार् *dvâr* f. (fortasse e *tvâr*, cf. *tô'raṇa*) janua, ... N. 25. 7. Dr. 1. 8 (v. sq.).

द्वार *dvâ'ra* n. id. (Russ. *dveri*; goth. *daur* n. id., ... *daura*, ejecto *â*, mutato *v* in *u*, praefixo *a* secu... generalem regulam, v. gr. comp. 82; lit. *durys* fe... fores valvatae, *wartai* m. pl. porta cohortalis; hib. *doras* „a door, gate, boundary"; gr. θύρα; lat. ... cujus *f* respondet gr. θ; fortasse etiam πύλη et ...

huc pertinent, abjecto *d*, mutato *v* in *p* sicut e. c. in send. *aspa* equus = scr. *áśva*, gr. ἵππος.)

द्वारस्थ *dvárastʻa* m. (e praec. et *stʻa* stans) janitor. In. 5. 17.

द्वि *dvi* duo in initio compp. (Thema primitivum est *dva*, cf. slav. *dva* nom. masc. dual.; lit. *du*; goth. *tvai* nom. m. pl.; gr. δύω, δύο; lat. *duo*; hib. *da*, *do*, *di*; cum *dvi* in initio compp. cf. gr. δι-, lat. *bi*, ita send. *bi*, v. gr. comp. 309.)

द्विज *dvigá* m. (bis natus, e praec. et *ga* natus) 1) avis. N. 12. 7. 2) dens. N. 12. 66. 3) Brâhmanus. Br. 2. 13.

द्विजाति *dvigâti* f. (Bah. e *dvi* et *gâti* natales, origo) Brâhmanus. Su. 2. 16.

द्वितय *dvítaya* n. (a *dvi* s. *taya*) par. (Hib. *deidhe* „two things, a double proportion, a pair or couple".)

द्वितीय *dvitíya* (a *dvi* s. *tíya*) secundus. — *dvitíyam* adv. iterum. N. 8. 7.

द्वित्र *dvitrá* m. n. pl. *dvitrá* f. pl. (*dvitrâń dvitrâṇi*, e *dvi* duo et *tra*, quod correptum esse videtur e *traya*, a *tri* tres) duo vel tres. Ragʻ. 5. 25: *dvitrâṇy ahâni.*

द्विदन्त् *dvídant* (-*dan*, -*dati*, -*dat*, Bah. e *dvi* et *dant* q. v.) bidens. Hêm. (Lat. *bidens*.)

द्विध *dvidʻa* adj. (a *dvi* s. *dʻa*) bipartitus. Su. 1. 6.

द्विधा *dvidʻá* adv. vel adj. indecl. bipartito, bifariam, bipartitus. N. 10. 27. Sâ. 4. 33. (Cf. gr. δίχα, δίχθα.)

द्विप *dvipa* m. (bis bibens, e *dvi* pro *dvis* et *pa* bibens) elephantus.

द्विपद् *dvipád* m. (bipes, Bah. e *dvi* et *pad* pes) homo. N. 5. 42. (Lat. *bipes*, gr. δίπους.)

द्विरद *dvirada* m. (bidens, Bah. e *dvi* et *rada*) elephantus.

1. द्विष् *dviś* 2. par. âtm. odisse, infestum esse, c. acc. vel dat. Bʻ. 2. 57: *ná 'bʻinandati na dvéśṭi*; 18. 10: *na dvéśṭy akuśalań karma kuśalan ná 'nuśaggatê*; Mah. 2. 1935: *adviśantań katʻan dviśyât tvâdṛśań*; Ṛgv. 50. 13: *dviśantam mahyam*; Bʻatt. 18. 9: *dvéśṭi prâyó guṇibʻyó 'pi naća snihyati kasyaćit.* — *dviśant* m. (part. praes.) inimicus. N. 12. 95. Sâ. 7. 4. Bʻ. 16. 19. (*dviś* fortasse e *dvi* duo ortum est, cf. *dus*. — Cf. send. *dbiś* odisse, gr. comp. 39. Ewaldius huc trahit gr. μισέω, abjecto *d*, sicut in lat. et send. *bis* = scr. *dvis*, mutato *v* in μ, sicut in lat. *mare* = scr. *vâri*, v. gr. comp. 63; μισέω autem, si re verâ huc pertinet, nititur formâ caus. *dvêśáyâmi*; abjecto priore diphthongi *ê* elemento et producto posteriore, sicut e. c. in lat. *cecidi* a *caedo*. Etiam praefixum nostrum *mis*- huc vel ad *dvis* pertinere videtur; goth. *missa* in *missa-dêths*, *missa-quiss*, *missa-leiks*, v. Graff. II. 862.)

c. *pra* i. q. simpl. Bʻ. 16. 18: *mân pradviśantań.*

c. *vi* id. Man. 2. 57: *lôkavidviśṭam.*

2. द्विष् *dviś* m. (nom. *dviṭ*, r. *dviś*) inimicus. Su. 2. 11.

द्विषन्त् *dviśant* v. *dviś*.

द्विस् *dvis* (a *dvi* s. *s*) bis. (Gr. δίς, lat. et send. *bis*; etiam lat. praefixum *dis*- [*discedo*, *discerpo*] huc pertinere videtur.)

द्वीप *dvîpá* m. (secundum Wils. e *dvi* et *ápa* aqua, abjecto *a* et producto *i*; cf. *samîpa*, *pratîpa*) insula. N. 12. 113.

द्वीपिन् *dvîpín* m. (a praec. s. *in*) tigris, pardus (a maculosâ pelle). N. 12. 2. 129.

द्वेष *dvéśá* m. (r. *dviś* s. *a*) odium. In. 5. 62.

द्वेष्टार् -ष्टृ *dvêśṭár* -*śṭṛ* m. (r. *dviś* s. *târ tṛ*) osor, inimicus. Bʻ. 12. 13.

द्वेष्य *dvéśya* (r. *dviś* s. *ya*) odiendus, odiosus, invisus. Bʻ. 6. 9. 9. 29.

द्वैध *dvâidʻa* n. (a *dvidʻa* bipartitus, s. *a*) duplicitas. Bʻ. 5. 25.

द्वैरथ *dvâiratʻa* n. (a *dviratʻa* — pl. *dviratʻâs* — duo heroes, duo pugnatores, s. *a*) singulare certamen, duorum inter se certamen. N. 26. 8.

धक्क् *dʿakk* 10. par. (*nâśanê*) destruere, occidere; cf. *nakk*.

धण् *dʿaṇ* 1. par. (*dʿvanê*) sonare; cf. *dʿan, dʿvaṇ, dʿraṇ, dʿvan, svan, kaṇ, kuṇ, ćaṇ, ćan*.

1. धन् *dʿan* 3. par. (*dʿânyê*) fruges ferre, parere. K.: *dadʿanti śâlim bʿûmiḥ*.

2. धन् *dʿan* 1. par. (*ravê*) sonare; v. *dʿaṇ*.

धन *dʿána* n. (r. 1. *dʿan* s. *a*) divitiae, opes. Su. 4. 12.

धनञ्जय *dʿanańǵayá* m. (divitias vincens, ex acc. *dʿánam* et *ǵaya* vincens) nomen Arǵuni.

धनिक *dʿanika* m. (a *dʿána* s. *ika*) creditor, v. 1. *vid* caus.

धनिन् *dʿanín* (a *dʿána* s. *in*) dives.

धनुर्धर *dʿanurdʿara* m. (e *dʿánus* et *dʿara*) arcitenens, sagittarius.

धनुष्मत् *dʿanuśmant* (a *dʿánus* s. *mant mat*, v. euph. r. 101[a]) arcu praeditus, arcitenens, sagittarius. Dr. 2. 8.

धनुस् *dʿánus* n. (a *dʿan*, formâ primitivâ radicis *han*, q. v., s. *us*) arcus; v. *dʿánva, dʿánvan*.

धन्य *dʿánya* (a *dʿána* s. *ya*) dives, fortunatus, felix. In. 4. 16.

धन्व् *dʿanv* 1. par. (*vraǵê*; scribitur *dʿav*, gr. 110[a]) ire; cf. *dʿâv*.

धन्व *dʿánva* n. (a *dʿan* s. *va*; v. *dʿánus*) arcus.

धन्वन् *dʿánvan* m. n. (a *dʿan* s. *van*; v. *dʿánus*) arcus. Dr. 5. 19. in fine compp. Bah.

धन्विन् *dʿanvín* m. (a *dʿánva* vel *dʿánvan*, v. gr. 583, s. *in*) arcitenens, sagittarius. N. 1. 4.

धम् *dʿam* v. *dʿmâ*.

धमनी *dʿamánî* f. (r. *dʿam* = *dʿmâ* s. *ana* in fem.) vena. H. 2. 10.

1. धर् धृ *dʿar dʿṛ* 1. par. âtm. 1) tenere, ferre, gerere. Hit. 68. 13: *kanakasûtrań ćańćvâ dʿṛtvâ*; N. 15. 5: *âśrayânê sadâ buddʿir dʿriyatê mê*; Mah. 2. 81: *dadʿâra paramam vapuḥ*; Ragʿ. 10. 59: *tâbʿir garbʿaḥ praǵâbʿûtyâi dadʿrê dêvâńś[illegible] sambʿavaḥ*. 2) detinere. Hit. 90. 9: *taddûtaḥ . tâvad dʿriyatâń yâvad durgań saǵǵîkriyat* 58. 8: *svakandarê dʿṛtaḥ*. 3) sustentare, serva[illegible] Lass. 24. 12: *kô mân dʿartuń samartʿaḥ*. Pa[illegible] superstitem esse, vivere. N. 26. 13: *diśṭyâća dʿr[illegible] yasê râǵan*; Sâ. 6. 13. Man. 3. 220. Cum ter[illegible] nationibus par. (gr. 446) Mah. 1. 7173: *kaććit tas[illegible] dʿriyanti putrâḥ*; 3. 16580: *yâvad bʿûmir dʿ[illegible] riśyati*; N. 5. 33: *yâvaćća mê dʿariśyanti prâ[illegible] dêhê*. — Caus. 1) ferre, tenere, sustentare, conserva[illegible], perferre. N. 1. 18. 3. 14. 16. 18. 18. 9. 24. 35. A. 7. [illegible] 10. 26. Bʿ. 15. 13. 18. 34. 2) putare, dafürhalte[illegible]. Bʿ. 5. 9: *indriyâṇî 'ndriyârtʿêśu vartanta [illegible] dʿârayan*. (Cf. *bʿar bʿṛ*, unde fortasse *dʿar dʿṛ* muta[illegible] labiali aspiratâ in dentalem; respicias gr. θήρ, φήρ, lat. *fera*, quae fortasse a portando dicta, ita ut pri-mitive jumentum onerarium significaverint, sicut scr. *dʿurîṇa*.)

c. *abʿi* caus. sustinere, conservare. Mah. 3. 16221.

c. *ava* caus. intelligere. Mṛ. 162. 10: *na samya[illegible] avadʿârayâmi*; Mah. 1. 1749: *anukrôśâtma[illegible]n tasyâ 'vadʿârya*; 3. 11210: *madvâkyam av[illegible] dʿârya*.

c. *upa* caus. scire, intelligere. Bʿ. 9. 6: *yatʿâ [illegible] śastʿitô nityam vâyuḥ ... tatʿâ sarvâṇi bʿût[illegible]ni matstʿânî 'ty upadʿâraya*; 7. 6. Mah. 1. 78[illegible] Man. 12. 27. 29.

c. *pari* caus. ferre. Mah. 3. 10907.

c. *pra* caus. considerare, perpendere. Mah. 1. 35[illegible] *êvam pradʿârya*.

c. *pra* praef. *sam* caus. 1) tradere. Mah. 3. 11741: *dr[illegible] padîm âriśiśêṇâya sampradʿârya*; 3. 8772: *s[illegible] mudrasya kśayê buddʿiḥ sampradʿâryatâ[illegible]*

2) considerare, perpendere. Mah. 2. 1652: *sampra-d'ârya yat kśêmam*; Râm. II. 96. 54. 3) comparare, c. acc. Man. 10. 73: *anâryam âryakarmâṇam âryańćâ 'nâryakarmiṇań sampradârya.*

c. *vi* 1) tenere, retinere. B'ar. 3. 58. 2) ferre, gerere. Rag'. 13. 40: *vid'r̥tâsiń* (schol. *d'r̥tak'adgań*). Caus. 1) retinere, sistere. Mah. 3. 676: *vêgam vêgavatô vid'ârayan.* 2) denegare, abnuere. R. Schl. II. 13. 3: *mamaćâi 'nam varań kasmâd vid'ârayitum iććasi.* 3) ordinare, instituere. Mah. 1. 5549: *sarvakâryâṇi daṇḍênâi 'va vid'ârayêt.*

c. *sam* caus. 1) tenere, gerere, habere. Mah. 1. 6383: *brâhmań sand'ârayańs têgas.* 2) sustentare, conservare. Mah. 3. 168: *tvayâ sand'âryatê lôkań.* 3) perferre, pati. R. Schl. II. 63. 38: *tâu ... kaśṭân tr̥śṇâń sand'ârayiśyatań.* 4) retinere, cohibere, reprimere. Mah. 1. 3323: *yań sand'ârayatê manyum.*

2. धर् धृ *d'ar d'r̥* 1. âtm. (*avad'vańsê*) decidere, delabi.

3. धर् (धॄ) *d'ar (d'r̥̄)* 9. par. *d'r̥ṇâmi* senescere. Cf. *gar (gr̥̄)*.

धर *d'ara* (r. *d'ar d'r̥* s. *a*) ferens, tenens, gerens, in fine compp. In. 5. 11. A. 6. 10.

धरणी *d'araṇî* f. (quae fert, r. *d'ar d'r̥* s. *ana* in fem.) terra. H. 1. 28. Dr. 6. 11.

धरणीधर *d'araṇîd'ara* m. (terram ferens, e praec. et *d'ara*) mons.

धरा *d'arâ* f. (fem. τοῦ *d'ara*) terra. (Cambro-brit. *daiar* id.; armor. *duar*; v. Pictet p. 46; fortasse etiam lat. *terra* huc pertinet.)

धराभृत् *d'arâb'r̥t* m. (terram ferens, e praec. et *b'r̥t* ferens) mons. A. 7. 27.

धरित्री *d'aritrî* f. (quae fert, r. *d'ar d'r̥* s. *târ tr̥* adjecto fem. signo *î*) terra. Am.

धर्ज् धृज् *d'arg' d'r̥g'* 1. par. (*gatâu*) ire; v. *d'arńg' d'r̥ńg', d'rańg', d'rig'.*

धर्ञ्ज् धृञ्ज् *d'arńg' d'r̥ńg'* 1. par. (scribitur *d'arg' d'r̥g'*, gr. 110*)) id.

धर्म *d'arma* m. (r. *d'ar d'r̥* s. *ma*) 1) jus, justitia, officium. N. 4. 10. 17. 5. 27. 38. 45. 6. 8. 7. 13. 10. 24. 2) nomen dei Yami. H. 1. 34.

धर्मतस् *d'armatas* adv. (e praec. s. *tas*) ex jure, juste. Br. 3. 3. N. 6. 9.

धर्मराज् *d'armarâg'* m. (nom. *-râṭ*, e *d'árma* et *râg'* regens, justitiam regens, justitiae rex) nomen Yud'iśṭ'iri. Dr. 8. 13.

धर्मराज *d'armarâg'a* m. (juris, justitiae rex, e *d'árma* et *râ'g'a* rex, regens) 1) nomen dei Yami. 2) nomen Yud'iśṭ'iri. H. 1. 8.

धर्मराजता *d'armarâg'átâ* f. (a praec. s. *tâ*) abstr. praec., nominatum esse D'armarâ'ga. Sâ. 5. 40; cf. *yamatva.*

धर्मविद्य *d'armavidya* (Bah. e *d'árma* et *vidyâ* f. scientia) juris, officiorum scientiam habens. H. 1. 36.

धर्मशील *d'armaśîla* (Bah. e *d'árma* et *śîla* natura, indoles) in jure (versantem) indolem habens. In. 1. 22.

धर्मात्मन् *d'armâtman* (Bah. e *d'árma* et *âtmán* animus) justum animum, in jure (versantem) animum habens. H. 1. 48.

धर्मिन् *d'armín* (a *d'árma* s. *in*) juri, officio deditus. Su. 2. 3.

धर्म्य *d'ármya* (a *d'árma* s. *ya*) justus, legitimus. B'. 9. 2.

1. धर्ष् धृष् *d'arś d'r̥ś* 5. par. 1) audere. Mah. 1. 35. 73: *na tvân d'r̥śṇumań praśṭum.* Part. perf. pass. *d'r̥śṭá* audax. B'ar. 3. 48. R. Schl. II. 96. 43. 2) sustinere, resistere. Mah. 6. 453: *vayań hi śaktisampannâ akâlê tvâm ad'r̥śṇuma.* (V. 2. *d'arś d'r̥ś* et cf. gr. θάρσος, θαρσέω, θράσος, θρασύς; lit. *drasùs* audax, *drystu* audeo, praet. *drysau*; goth. *ga-DARS* audere, *ga-dars* audeo, audet, *ga-daursum* audemus [praet. cum signif. praes.]; germ. vet. *TARR, DARR* per assimil. e *TARS, DARS, ge-tars-t* audes, v. Graff. 5. 441; hib. *dasachd* „fierceness, boldness",

dasidh „furious, mischievous", *donaighim* „I dare, defy, adventure".)

2. धर्ष् धृष् *dʿarś dʿṛś* 1. et 10. par. laedere, violare, opprimere, superare. N. 3. 15: *têǵasâ tasya dʿarśitâń*; R. Schl. I. 24. 13: *na suptan dʿarśayiśyanti nâirṛtâń*; I. 25. 11: *tapasyantam iha stʿâṇum ... adʿarśayad durmêdʿâń*; Mah. 1. 3454: *ǵarâ tvâm acirâd dʿarśayiśyati*; 1. 1677: *na hi tań râǵaśârdûlam adʿarśayan.* — *dʿarśayituń striyam* feminam violare, stuprare. R. Schl. I. 49. 6: *ṛśipatnîn dʿarśayitvâ*; N. 10. 14: *naćâi 'śâ têǵasâ śakyâ kâiśćid dʿarśayitum patʿi.*

c. *pra* i. q. simpl. R. Schl. I. 97. 9. 34. 27. A. 5. 3. N. 11. 36.

c. *vi* id. Mah. 1. 1421: *raǵâńsi mukuṭâny êśâm utʿitâni vyadʿarśayan.*

धर्ष *dʿarśa* v. *durdʿarśa.*

धर्षण *dʿarśaṇa* n. (r. *dʿarś dʿṛś* s. *ana*) oppressio, actio inferendi vim (in aliquem). Dr. 6. 28.

धव *dʿavá* m. 1) vir. 2) maritus. Am. (V. *vidʿavâ* vidua, et cf. hib. *dea*, *dae* „a man, a person", v. Pictet p. 29.)

धवल *dʿavalá* (r. *dʿâv* purificare, correpto *â*, s. *ala*) albus.

धा *dʿâ* 3. par. âtm. (anom. v. gr. 577) 1) ponere. Bʿ. 14. 3: *tasmin garbʿan dadʿâmy aham*; Hit. 76. 9: *nińśańkan dʿîyatê lôkâiń paśya bʿasmaćayê padam*; — *manô dʿâtum*, *matin dʿâtum* animum intendere, convertere ad aliquid, constituere; c. dat. vel locativo. N. 13. 4: *nivêśâya manô dadʿuń*; R. Schl. I. 9. 40: *gamanâya matin dadʿuń*; Man. 12. 23: *dʿarmê dadyân manań.* — Cum infin. R. Schl. I. 11. 1: *râǵâ yaśṭum manô dadʿê.* Cum *śrat* fides (*śraddʿâ*), fidem ponere, credere, c. acc. interdum cum dat. vel gen. Mah. 1. 3060: *kas tê śraddʿâsyatê vaćań*; 2. 217: *kaććin na śraddadʿâsi strîṇâm*; Yaǵur-V. (v. Westerg.): *śrad asmâi vaćasê dadʿâtana*; Bʿ. 12. 20: *dʿâna.* 2) dare, tribuere. N. 14. 11: *tatra śrêyô dʿâsyâmi*; Man. 1. 29: *yad yasya dʿât.* 3) âtm. sumere, assumere, accipere (pr dare, cf. *dâ* praef. *â*). Hit. 7. 16: *kaćań k sańsargâd dʿattê mârakatîn dyutim.* ferre, gerere, habere. Nalôd. 1. 17: *dadʿati bʿâbʿiń*; 2. 52; Raǵ. 9. 39: *yuvatayań k dadʿur âhitam tadalakê*; Bʿaṭṭ. 4. 16: *balibʿam madʿyam.* 5) sustentare. Raǵ. 1. *dʿatur bʿuvanadvayam.* — Part. perf. (gr. 543) 1) intentus. Bʿ. 16. 9. 2) bonus; bonum, salus, felicitas. Br. 2. 4. 25. (Gr. τί do in compositis nonnullis [*condo*, *abdo*, *per pessumdo*, *credo* = scr. *śraddadʿâmi*, v. 632]; lit. *demi*, *dedù* pono, colloco; goth. *dê- dêdi* factum, in *missadêths*; sax. vet. *dôm* f facis, *dôt* facit = scr. *dádʿâmi*, *dádʿâsi*, [v. *dʿâtâ'r* -*tṛ'*, *dʿâ* praef. *vi*, zend. creare]; germ. vet. *tôm*, *toam*, *tuam*, *tu* nostrum *thue*; huc etiam pertinet syllaba *te* teritis ut *suchte*, *machte*; goth. *sôkidêdum* qu *sôkidêdjau* quaererem, v. gr. comp. 620 sq.; sl facio, *dê-lo* opus; hib. *deanaim* „I do, make ac *dan* „work".

c. *anu* favere. Raǵ. 17. 36: *anudadʿyur an*

c. *antar* in se accipere. Raǵ. 15. 81: *pṛtʿi antardʿâtum arhasi.* 2) tegere, occulere. M *iśubʿir vyatiśarpadbʿir âdityô 'ntara* 1683: *karṇam ... antardadʿê ǵôraśc vṛiśṭyâ*; 1. 8713: *antardʿâyâ "tmânam.* lere. (âtm.) Bʿaṭṭ. 5. 32: *antardʿatsva râ* Pass. invisibilem fieri, evanescere. Su. 1. 17: *ta yas tâ 'dbʿutan tat sarvam antara* N. 12. 96: *tâpasâ 'ntarhitâń sarvê*; 1 Mah. 1. 119: *antarhitânâm bʿûtânân nisv vat*; 1. 4710: *vâg antarhitâ 'bravît.*

c. *api* vel *pi* tegere, claudere. In. 5. 36: *karnâu hastâb'yâm pid'âya*; A. 6. 11: *dvârâni pidad'uh.*

c. *ab'i* 1) referre, narrare, exponere. N. 12. 76: *vistarêṇâ 'b'id'âsyâmi*; 13. 18. B'. 18. 68. 2) nominare. B'. 13. 1: *kiêtram ity ab'id'tyatê*; 18. 11. 3) oppugnare, invadere. Mah.: *mâgad'ân ab'yad'âd balî.*

c. *ava* 1) ponere. Mah. 1. 4503: *kuṇḍêśu garb'ân avadad'ê.* 2) animum intendere. Hit. 83. 15: *dêva avad'tyatâm*; R. Schl. II. 63. 4: *avahita.*

c. *ava* praef. *ab'i* tegere. R. Schl. II. 40. 33: *aśrub'ih patitâir ab'yavahitam praśaśâma mahîragah.*

c. *ava* praef. *vi* id. Rag'. 9. 57: *hariṇasya vyavad'âya dêham.*

c. *â* 1) ponere, imponere, apponere, applicare. Sâ. 1. 18: *mahiśyâh garb'am âdad'ê*; N. 13. 69: *iti mê vratam âhitam*; 24. 19: *agnâv-agnir ivâ "hitah*; B'. 12. 8: *mayy êva mana âd'atsva*; Br. 2. 15: *kat'aṅ śakśyâmi bâlê 'smin guṇân âd'âtum*; Rag'. 7. 17: *tam âd'âya vivâhasâkśyê.* 2) dare, tribuere. Su. 4. 23: *indrê trâilôkyam âd'âya.*

c. *â* praef. *ab'i* ponere, apponere. Man. 8. 372: *ab'yâdad'yuh kâśṭ'âni tatra.*

c. *â* praef. *upa* facere. R. Schl. II. 35. 28: *mâ tvam ...b'artâraṅ lôkab'artâram asadd'armam upâdad'âh.*

c. *â* praef. *sam* 1) id. N. 22. 10. 23. 12. Su. 1. 7. B'. 12. 9. 17. 11. 2) animum intendere. N. 22. 2. 5. Sâ. 6. 12: *samâhita.* 3) animadvertere. Hit. 110. 14: *utpannâm âpadaṅ yas tu samâd'attê sa budd'imân.* 4) emendare, corrigere. Hit. 88. 22: *mantrab'êdê 'pi yê dôśâh samb'avanti mahîpatêh | na śakyâs tê samâd'âtum.*

c. *upa* ponere, apponere, imponere, supponere, adhibere. R. Schl. II. 42. 16: *aśmânam upad'âya śayiśyatê*; II. 61. 7: *śêtê b'ugam upad'âya*; Rag'. 8. 29: *kriyâ hi vastûpahitâ prasîdati*; 8. 76: *śṛṇu ... tâṅ (sarasvatîm) hṛdiċâi 'nâm upad'âtum arhasi.*

c. *tiras* pass. invisibilem fieri, evanescere. Rag'. 10. 48: *kṛśṇamêg'as tirôdad'ê*; 11. 91: *ṛśis tirôdad'ê*; Ur. 73. 2: *yatra mê nayanayôh sâ tirôhitâ.*

c. *ni* 1) deponere. Hit. Ser. 40: *mṛgan nid'âya*; Rag'. 3. 50: *mâ nid'âh padan padavyâm*; 4. 1: *dinântê nihitan têġah savitrâ.* — *kriyân nid'âtum* operam convertere (in aliquam rem). Hit. 8. 1. 2) sepelire. Man. 5. 68: *ûnadvivârśikam prêtan nidad'yur bând'avâ vahih.* — Caus. deponi, asservari jubere. Man. 8. 30: *praṇaśṭasvâmikaṅ rikt'aṅ râġâ tryabdan nid'âpayêt.*

c. *ni* praef. *upa* deponere. Man. 8. 37: *pûrvôpanihitanid'ih.*

c. *ni* praef. *pra* deponere, infigere. Man. 55. 21: *yadi maṇis trapuṇi praṇid'âyatê.* — *kâyam praṇid'âtum* corpus prosternere. B'. 11. 44. *manô, budd'im praṇid'âtum* animum, intellectum intendere, convertere ad aliquid. B'aṭṭ. 6. 142. R. Schl. II. 22. 14.

c. *ni* praef. *sam* + *pra* seponere, negligere. Mah. 3. 13194: *tavâi 'vâ "ġńâṅ sampraṇid'âya.*

c. *ni* praef. *vi* deponere. Mah. 1. 2984: *vinid'âya tatô b'âraṅ sannid'âya p'alâniċa*; Gîta-G. 4. 11: *stanaviniihitaṅ hâram.*

c. *ni* praef. *sam* id. Mah. 1. 482: *sannidad'us tatra ... âyud'âni*; 1. 2984: *sannid'âya p'alâni.* — *dṛśṭiṅ sannid'âtum* adspectum convertere aliquo, c. loc. Rag'. 13. 44: *dṛśṭiṅ sahasrârċiśi sannid'attê.* — *sannihita* propinquus. Hit. 22. 5; v. *sannid'i.*

c. *pari* circumponere, induere. R. Schl. I. 2. 10: *parid'âya valkalam.*

c. *puras* 1) praeponere. Mah. 3. 1973. 2) magni facere. Rag'. 12. 43.

c. *vi* 1) ponere, collocare. Rag'. 6. 37: *tâm agratah ... anûparâġasya vid'âya.* 2) dare, tribuere. Su. 1. 23: *yuvayôr hêtunâ 'nêna nâ 'maratvam vid'tyatê*; B'. 7. 21. N. 17. 21. 3) facere. N. 13. 26:

tayê 'yam vihitâ pûrvam mâyâ; Hit. 27. 5: *asmâi pûǵân vid'êhi*; N. 12. 121. 4) âtm. accipere (sibi dare). R. Schl. I. 8. 27: *putrân vid'âsyatê mahâyaǵńê*; In. 4. 3. 5) decernere, constituere. Râm. I. 40. 4: *dêśô vid'îyatân yatra vatsyâmahê*; v. *vid'âna*, *vid'i*.

c. *vi* praef. *anu* sequi; obsequi, obtemperare. R. Schl. II. 22. 26: *tvam apy anuvid'êya mâm pratisanhâraya kšipram âb'išêćanikîn kriyâm*. In pass. id. Mah. 1. 4721: *tanćâi 'va d'armam ... anuvid'îyantê*; B'. 2. 67 (cf. Mah. 3. 13945).

c. *vi* praef. *prati* facere, parare. R. Schl. II. 32. 2: *ćamûn pratividʹîyatâm*.

c. *vi* praef. *sam* 1) ponere, imponere. Mah. 2. 1510: *putran dâmôdarôtsangê dêvî samvyadad'ât*. 2) facere, efficere. Rag'. 1. 72: *tasmân mućyê yat'â ... tat'â vid'âtum arhasi*. 3) decernere, constituere. R. Schl. I. 38. 4: *yad atrâ 'nantaran kâryam ... sanvid'atsva*; N. 24. 4: *viditan vâ 't'avâ 'ǵńâtam pitur mê sanvid'îyatâm*; Dr. 7. 11.

c. *sam* 1) conjungere. R. Schl. I. 32. 19: *mantrasanhita*. Reconciliare. Man. 7. 66: *dûta êva hi sand'attê b'inatty êvaća sanhatân*; Hit. 24. 15: *suǵanas tu kanakag'atavad durb'êdyaśćâ "śu sand'êyah*. Se conjungere, societatem inire, pacem inire, cum instrum. Hit. 24. 5: *śatruṇâ na hi sandad'yât*; 119. 15: *satyad'armavyapêtêna na sandad'yât*. 2) imponere (praesertim sagittam arcui). Rag'. 3. 53: *d'anuśy amôg'an samad'atta sâyakam*; 11. 28: *sandad'ê d'anuši vâyudâivatam* (*astram*); Mah. 1. 5280: *sand'atsva vâṇam*. 3) appropinquare. Dr. 8. 11: *sand'âya rat'êna* (v. *sannid'â*). — *d'anuh sand'âtum* arcum intendere. Râm. I. 62. 32. 38.

c. *sam* praef. *anu* investigare, explorare, exquirere. Hit. 90. 21: *durgam anusand'êhi*; 87. 21; Man. 12. 106; v. *anusand'âna*. — *âtmânam an[usan]d'âtum* mentem colligere. Hit. 125. 20.

c. *sam* praef. *ab'i* vincere, superare. Man. 7. 1[…]: *sarvân ab'isandad'yât sâmâdib'ir up[…] maih* (schol. *vaśîkuryât*).

c. *sam* praef. *sam + ab'i* 1) imponere. Mah. 3.[…] *pradêśinîn tatô ssyâ "syê śakrah sama[…] dad'ê*. 2) facere. Mah. 3. 12714: *tapah sa[…] sand'âya*.

c. *sam* praef. *upa* conjungere. H. 2. 20: *vaća[…] râb'isanhitam*.

c. *sam* praef. *prati* 1) conjungere. Su. 2. 4: *vi[…] pratisanhita*. 2) dirigere. cum acc. Mah. 3[…] *manyus tasya katʹan śâmyên mâńćâ[…] pratisanhitah*.

धातु *d'â'tu* m. (ut videtur, a r. *d'â* s. *tu*) 1) m[…] N. 1. 2. 2) radix verbi. Rag'. 3. 21.

धातार् -तृ *d'âtâr -tr'* m. (r. *d'â* s. *târ tr*) 1) […] B'. 9. 17. 2) nomen dei Brahmae. Br. 1. 29.

धात्री *d'âtrî* f. (r. *d'â* vel *d'ê* s. *târ tr* cum signo […] nutrix. N. 8. 4. 13. 49.

धात्रेयिका *d'âtrêyikâ* f. (a seq. s. *ika* in fem.) Dr. 6. 9. 10. 17.

धात्रेयी *d'âtrêyî* f. (a *d'âtrî* s. *êya* in fem.) coll[…]

धान्य *d'ânya* n. (a *d'ana* s. *ya*) frumentum. R. 1. 90.

धामन् *d'â'man* n. (r. *d'â* s. *man*) 1) domus, dom[…] B'. 8. 21. 2) corpus. 3) splendor. Rag'. 6. 6. 4) robur. Rag'. 11. 85. (Cf. lat. *do-mus*, hib. *d[…]* church, a house, people"; germ. vet. *dô-m*; slav. […]

धार *d'âra* (r. *d'ar d'r* s. *a*) ferens, gerens, in fin.

धारण *d'âraṇa* n. (r. *d'ar d'r* cl. 10, s. *ana*) g[…] portatio. N. 5. 24.

धारणा *d'âraṇâ* f. (fem. praec.) servatio, cons[…] perseverantia. B'. 8. 12.

धारा *d'â'râ* f. (fem. a *d'âra*) 1) gutta, stilla. A. 8. […] 2) acies (ensis, securis). Hit. 94. 12. Rag'. 6. 4[…]

धारासार *d'ârâsâra* m. (e praec. et *sâra* aqua) imber. Ur. 59. 16.

धारिन् *d'ârín* (r. *d'ar d'ṛ* s. *in*) ferens, gerens. In. 5. 6. Su. 1. 8. 30. 2. 3. A. 10. 52.

धार्तराष्ट्र *d'ârtarâṣṭra* m. (a *d'ṛtárâṣṭra* s. *a*) D'ṛta-râṣṭri filius. H. 1. 15.

धार्मिक *d'ârmiká* adj. (a *d'árma* s. *ika*) juri, officio deditus, probus, honestus. Sâ. 1. 2.

धाव् *d'âv* 1. par. âtm. 1) currere, accurrere. N. 11. 19: *itaśćê 'taśća d'âvati*; 8. 12: *vanagulmâṅśća d'âvantaṅ*; Sâ. 6. 5: *unmattâv iva d'âvataṅ*; Mah. 3. 12929: *satatan d'âvamânaṅ*. 2) lavare, abluere. B'aṭṭ. 14. 50: *dad'âvâ 'd'is ćakšus tasya*. Part. perf. pass. *d'âutá*. Rag'. 11. 80: *vṛṣṭid'âuta*; 16. 49. 19. 10. — Caus. lavare. Man. 4. 65: *na pâdâu d'âvayêt kâṅsyê b'âǵanê*. (Gr. θέω e θέϝω, θεύσομαι; hib. *deifir* „haste, speed, quickness"; lat. *lavo*, mutato *d'* in *l*, nisi pertinet ad *plu*, caus. *plâvâyâmi*, abjecto *p*. Ad caus. *d'âvâyâmi* etiam trahi posset goth. *daupja*; sax. vet. *dôpju* baptizo, mutato *v* in *p* [v. *dru*]; nostrum *taufe*. Cf. *d'u*, *d'û*.)

c. *anu* 1) cursu celeriter sequi. Mah. 3. 13171. 2) accurrere. N. 11. 23: *mâm ... kimarťan nâ 'nud'âvasi*.

c. *apa* abire, decedere, recedere. Man. 8. 54.

c. *ab'i* accurrere. N. 14. 2. Dr. 6. 10. 27. A. 3. 24.

c. *â* accurrere, currere. N. 13. 13: *b'ayâd âd'âvamânâṅ*.

c. *upa* accurrere. Dr. 8. 33.

c. *upa* praef. *sam* id. N. 1. 23.

c. *nis*, *nird'âuta* ablutus. Rag'. 5. 70.

c. *pari* circumcurrere, circumerrare. Br. 3. 17. N. 10. 18. 13. 66.

c. *pari* praef. *vi* circumvenire, cingere (hostem). Dr. 8. 1.

c. *pra* procurrere, aufugere. N. 13. 17. Sâ. 5. 39. Progredi, exire. Man. 4. 38: *na prad'âvêćća varšati*. — Caus. 1) lavare jubere. Mah. 4. 275: *yô mê na dadyâd uććišṭan naća pâdâu prad'âvayêt*. 2) lavare. Mah. 3. 14024: *pâdâu prad'âvayê*.

c. *prati* contra aliquem currere. Mah. 3. 431.

c. *sam* concurrere. Mah. 3. 8873: *saṅkrudd'âṅ samad'âvanta*.

धावन *d'âvana* n. (r. *d'âv* s. *ana*) lavatio. N. 13. 68. R. Schl. I. 9. 58.

धि *d'i* 6. par. *d'iyâmi* (*d'âraṇê* K. *d'ṛtâu* V.; ut mihi videtur e *d'â*, attenuato *â* in *i*) tenere, ferre.

धिक् *d'ik* interj. (fortasse a r. *diḥ* regressâ aspiratione, v. gr. 81*) exclamatio aversationis, detestationis, c. acc. H. 3. 18. Br. 1. 14. 35.

धिक्ष् *d'ikš* 1. âtm. (*sandîpanê ǵîvanê klêśanê* K. *sandîpê klêśê ǵîvê* V.) flagrare; vivere; languescere. K.: *sand'ikšatê vahniṅ kâšṭêna*. (Cf. *dah*, unde *d'ikš* ortum esse censeo, adjectâ sibilante et regressâ reduplicatione in radicis litteram initialem, sicut in desid. *did'akš*; v. *d'ukš*.)

धिन्व् *d'inv* 5. par. (*prîṇanê* K. *prîtigatâu* V., scribitur *d'iv*, gr. 110*); tempora specialia format e *d'i*, inde *d'inômi*) exhilarare; ire. K.: *d'inôti dravyêna hiraṇyarêtasam*.

धिष् *d'iš* 3. par. (*śabdê* K. *ravê* V.) sonare.

धिष्ण्य *d'išṇyá* n. locus, regio. In. 1. 34. Rag'. 15. 59.

1. धी *d'î* 4. âtm. (*anâdarê* K. *ârâd'ê anâdarê* V.) spernere; colere, venerari, exhilarare.

2. धी *d'î* f. (a r. *d'yâi* cogitare, abjecto *âi* et mutato *y* in *î*) mens, intellectus. B'. 2. 54.

धीति *d'îti* f. (r. *d'ê* s. *ti*) sitis. Hêm.

धीमत् *d'îmant* (a *d'î* s. *mant mat*) mente, intellectu praeditus, sapiens. In. 1. 31. N. 17. 2.

धीर *d'îra* (a r. *d'ar d'ṛ*, mutato *a* in *î*, s. *a*) 1) firmus, solidus, constans, fortis. 2) profundus. Rag'. 18. 3; de sono Rag'. 3. 43. 3) (ut videtur, a *d'î* intellectus, s. *ra*) sapiens. B'. 12. 13. Rag'. 3. 10.

धीरता *d'îrátâ* f. (a praec. s. *tâ*) fortitudo. Rag'. 8. 43.

धीरत्व *d'îratvá* n. (a *d'îra* s. *tva*) id. Hit. 89. 19.

धीवर d'ivará m. piscator. Hit. 110. 2.

धु d'u 5. par. âtm. agitare, commovere, concutere. H. 2. 6: d'unvan rûkšân širôruhân; Mah. 2. 2704: gadân d'unvânaĥ. — Pass. d'ûyé et intens. dôd'ûy tam a d'u quam a d'û derivari possunt, v. gr. 448. (V. d'û et cf. gr. θύω, θύνω, θύελλα; θαῦ-μα, a motione animi; hib. *doineann* „inclement weather, a tempest", *doineannach*, *doineannta* „stormy, tempestuous", nisi in his vocabulis *do* est particula privativa; slav. доу *du*, unde *du-nu-ń* spiro gr. comp. 806 not. *.)

c. *vi* i. q. simpl. R. Schl. II. 23. 4: agrahastam vid'unvan; Mah. 1. 7035: vid'unvantô 'ginâni.

धुक्ष् d'ukš 1. âtm. (ut mihi videtur, a r. dah, attenuato a in u, v. d'ikš) i. q. d'ikš.

c. *sam* ardere, flagrare. B'att. 14. 109: sandud'ukšê tayôĥ kôpaĥ. Caus. accendere. B'att. 2. 28: šarâgniĥ sand'ukšyatâm; Mah. 1. 5628: agništôkam ivâ "tmânaĥ yaĥ sand'ukšayati naraĥ. Recreare. Mah. 1. 2344: kršân sand'ukšayanti; Gita-G. 3. 12.

धुर् d'ur f. (nom. d'ûr, d'ûĥ, gr. 73[a]), a r. d'ar d'r, attenuato a in u, v. kar kr, unde karômi, kurmás) 1) temo. Dr. 8. 18; transl. frons, primus locus. Rag'. 1. 91. 2. 2. 2) onus. Rag'. 1. 34.

धुरीण d'urîná m. (ut videtur, forma anom. part. praes. âtm. radicis d'ar d'r, mutato suffixo âna in îna, cf. âsîná, gr. 534) jumentum. Hit. 27. 6.

धुर्व् d'urv 1. par. i. q. durv, turv, t'urv. [1. 54.

धुर्य d'úrya (a d'ur s. ya) jumentum, equus. Rag'. 6. 78.

1. धू d'û 5. par. âtm. d'ûnômi, d'ûnvé (part. perf. pass. d'ûtá et d'ûná) agitare, commovere, concutere, quatere. Rag'. 4. 67: dud'uvur vâginaĥ skand'ân; N. 17. 40: vâyunâ d'ûyamânaĥ pâvakaĥ; Râm. I. 35. 32: d'ûtapâpa excussum peccatum habens, i. e. peccato solutus. — Intens. Dr. 2. 1: agnišik'ê 'va dôd'ûyamânâ pavanêna. (dud'uvuĥ, pass. d'ûyé et intens. dôd'ûyê etiam ad d'u, q. v., referri possunt.)

c. *ava* excutere, abjicere. Mah. 3. 2032: avad'ûya pâpam; Rag'. 3. 61: avad'ûya tadvyaĉâm avad'ûtab'ayâĥ. Concutere. Man. 5. 125: d'ûtam. Repellere, rejicere. Ur. 75. 19: mât d'ûya pâdapatitam. — Caus. d'âvâyâ d'ûnâyâmi (gr. 470) concutere. Man. 3. 22 'tad (annam) avad'ûnayêt.

c. *ava* praef. *vi* excutere, abjicere. R. Schl. II vyavad'ûya santâpam.

c. *â* i. q. simpl. Rag'. 14. 11. B'att. 8. 54. Mah.

c. *â* praef. *vi* id. Mah. 3. 15588: sâ vyâd'ûy pavanêna; Ur. 59. 14.

c. *â* praef. *sam* id. R. Schl. I. 32. 15.

c. *ut* id. Dr. 6. 4: samanyur udd'ûyatê pra tiĥ šarîrê. Excitare (de pulvere). Dr. 6. 26 šyaĥs tasya sâinyasya rênum udd'ût Schl. I. 28. 14: udd'ûnvânâ ragô gôram 3. 13538: vâtêna raga udd'ûyatê.

c. *ut* praef. *sam* id. Mah. 1. 1336: ragaĥ samu

c. *nis* excutere. B'. 5. 17: gńânanird'ûtakal Concutere. R. Schl. II. 35. 1: nird'ûya ši nird'avitun daṇḍam supplicium sumere de Man. 8. 318: râganird'ûtadaṇḍâĥ.

c. *vi* removere, abjicere, relinquere. Râm. II. vid'ûya šôkam; Rag'. ed. Calc. 9. 72: vid'ût Agitare. In. 2. 17: vyagânêna vid'ûyatâ; 11703: vâyunâ vid'ûyamânâĥ patâkâĥ.

2. धू d'û 6. par. et 9. par. d'uvâmi, d'ûnâmi (i. q. d'û cl. 5.

1. धूप् d'ûp 10. par. d'ûpâyâmi Pâṇ. III. 1. 28 detur, denom. a d'ûpa, v. gr. 520). 1) Dêv. 4. 28: divyâir d'ûpâis tu d'ûpitâ; R. 10. 30: kriyatâm puran d'ûpitam. 2) fum 166. 17: nîlâiĥ sândram ivâ 'hib'ir gala d'ûpâyatî 'vâ 'mbaram. (Gr. τύφω, tra aspiratione e θύπω, v. Pott. 1. 257.)

c. *ava* suffire. Râm. II. 60. 83: divyad'ûpâvad'

2. धूप् d'ûp 10. par. (b'âšârt'ê K. dîptâu V.) loqui

धूप *d'ûpa* m. (ut videtur, a r. *d'û* adjecto *p*, s. *a*; cf. rr. *hu* et *d'u*) thus, suffimentum. (Gr. τῦφος, v. 1. *d'ûp.*)

धूम *d'ûmá* m. (r. *d'û* s. *ma*) fumus. H. 4. 39. (Lit. *dúmai* m. pl. fumus; slav. ДЫМЪ *dümŭ* fumus; germ. vet. *daum*, *toum* vapor; hib. *dluimh* „a cloud, darkness, smoke", v. Pictet p. 46; lat. *fûmus*; gr. θυμός.)

धूमकेतु *d'ûmákêtu* m. (e praec. et *kêtú*) cometa.

धूर् *d'ûr* 4. par. (*hiṅsâyâm* K. *vad'ê gatâu* V.) ferire, laedere, occidere; ire. (Cf. *d'v*, *d'urv*.)

धूर्गति *d'ûrġati* m. (e *d'ur* onus, v. euph. r. 73[a], et *ġati* i. q. *ġatá* q. v.) cognomen Śivi. Hit. 3. 1.

धूर्त *d'û'rta* (ut videtur, a r. *d'ûr* vel *d'urv* vel *d'var d'vr* s. *ta*) fraudulentus. Hit. 76. 15.

धूलि *d'ûli* m. f. (r. *d'û* s. *li*) pulvis. Am.

धूश् *d'ûś*, धूष् *d'ûś*, धूस् *d'ûs* 10. par. splendidum, pulchrum reddere.

धूषर *d'ûśará*, धूसर *d'ûsará* (fem. *-rî*) canus, pallidus. Hit. 81. 13: *d'ûśara*; Rag'. 5. 42. 16. 17: *d'ûsara*.

धृक् *d'rk* ferens, gerens, in fine compp. Dr. 8. 10: *kaḍgad'rk*; A. 3. 5: *pinâkad'rk*. Quum hoc vocabulum hucusque solum in nomin. invenerim, dubito de verâ ejus thematis formâ et origine; nominativus enim *d'rk* ortus esse potest e thematis *d'rk*, *d'rć*, *d'rġ*, *d'rś*; nec non e *d'rh*, regressâ aspiratione secundum euphoniae r. 84[a]).

धृतराष्ट्र *d'rtárâśtra* m. (Bah. e *d'rtá* et *râśtrá*) n. pr.

धृति *d'r'ti* f. (r. *d'ar d'r* s. *ti*) constantia. N. 6. 10. B'. 18. 33. 34.

धे *d'ê* 1. par. bibere. Man. 4. 59: *na vârayêd gân d'ayantîm*; Mah. 3. 10452: *d'âsyati kim*; 10453: *mâm ayan d'âsyati*; Nalôd. 2. 11: *mad'u nânâvid'am ad'ayat.* (Cf. *dad'i*; slav. *doją* mulgeo; lit. *dê-lê* sanguisuga; goth. *daddja* lacto, mammam praebeo; gr. θῆσαι, θῆσθαι, θηλή, θῆλυς, τίτθη, θοίνη; germ. vet. *tuta*, *tutta* mamma [nostrum *Zitze*], cujus syllaba reduplicativa respondet sanscrito *da* in praet. redupl. *dad'âu* [a *d'â*, v. gr. 354], attenuato *a* in *u*; hib. *daif* f. „drink" fortasse forma redupl. cum *f* pro scr. *d'*, sicut e. c. lat. *fumus* = scr. *d'ûmá*, v. gr. comp. 11.)

धेनु *d'ênú* f. (r. *d'ê* s. *nu*) vacca lactaria.

धैर्य *d'âirya* n. (a *d'î'ra* firmus, s. *ya*) firmitas, constantia. In. 5. 55. Su. 3. 24. N. 3. 17.

धोर् *d'ôr* 1. par. (*gatićâturyê*) ire, currere; habilem, dexterum esse. (Cf. *tur*, *tûr*, *tvar*.)

धौत *d'âutá* v. *d'âv*.

धौम्य *d'â'umya* m. (a *d'ûmá* s. *ya*) n. pr.

ध्मा *d'mâ* 1. par. (in tempp. special. *d'am*) flare, inflare, sufflare, flando excitare (ignem). B'. 1. 12: *śaṅk'an dad'mâu*; Sâ. 5. 77: *vâyunâ d'amyamânaṅ … agniṅ*; Mah. 2. 2483: *d'amêć ćântam pâvakam.* — Trop. *d'mâtá* inflatus. (Lat. *flare*, cum *f* pro *d'* sicut in *fumus* = scr. *d'ûmá* mutatis liquidis *m*, *l*, v. gr. comp. 20; germ. vet. *dun-s-t*, *tun-s-t* procella, cum *s* euph., v. gr. comp. 95; *blâjan*, *blâhan*, *blâsan* flare; gr. σμώ-νη, σμώ-ς, σμ pro θμ, sicut e. c. in πέπεισ-μαι pro -θμαι, cf. Pott. 1, 187.)

c. *â* id. Hit. 68. 9: *d'arpâd'mâta*.

c. *â* praef. *sam* id. Mah. 2. 1925: *śaṅk'ân samâdad'muṅ.*

c. *upa* id. Mah. 3. 11706: *śaṅk'am upâd'mâsît*; Man. 4. 53: *nâ 'gnim mukênô 'pad'amêt.*

c. *pra* id. A. 6. 12: *śaṅk'am upâdâya … prâd'aman tam*; B'. 1. 14: *divyâu śaṅk'âu pradad'matuṅ.*

c. *vi* difflare, dispellere, discutere. A. 3. 28 (ubi cum ed. Calc. *vyad'amam* pro *nyad'amam* legendum): *śarîrâṇi êkîb'ûtâni … tâny aham vyad'amam punaṅ*; 7. 24: *tân (vâṇân) vyad'amaṅ śarâiṅ*; 8. 10: *tatô 'ham agniṅ vyad'amaṅ salilâstrêṇa*; Mah. 1. 5462: *vyad'amad anîkâni kśaṇât*; R. Schl. II. 80. 8: *aparê vîraṇastambân … vyad'amanti sma durgâṇi st'alânića.*

ध्माङ्क् d'mâṅkś 1. par. (g'ôravâśitê K. kâṅkśê g'ôraruté V.; scribitur d'mâkś, v. gr. 110^a)) i. q. drâṅkś. Vid. drâṅkś, d'râṅkś, d'vâṅkś.

ध्या d'yâ v. d'yâi.

ध्यान d'yâna n. (r. d'yâi s. ana) contemplatio, meditatio. B'. 12. 12. N. 2. 3.

ध्यै d'yâi 1. par. interdum âtm., etiam d'yâ 2. meditari, cogitare. R. Schl. I. 1. 71: d'yâyantîn dadarśa; 9. 43: d'yâyamânanća tan dṛśṭvâ; N. 12. 100: d'yâtvâ ćiram. Cum acc. rei. Man. 9. 21: d'yâyaty aniśṭaṅ ćêtasâ; B'. 2. 62. 12. 6: d'yâyan viśayân; Mah. 3. 13209: śivêna d'yâhi saputrabând'avam. (Gr. θέα, θεάομαι; respiciatur sanscritum vid scire in latinâ, bud' scire in ṣendicâ linguâ significare videre; respiciatur etiam εἴδω, οἶδα; cf. Pott. 1. 231.)

c. apa et samapa devovere, exsecrari; mala precari alicui. Mah. 3. 13652-56: tâm avêkśya tataḣ kruddaḣ samapad'yâyata dviǵaḣ, apad'yâtâća viprêṇa nyapatad d'araṇîtalê.

c. ab'i i. q. simpl. Man. 1. 8. Mah. 3. 11238.

c. ava spernere. R. Schl. I. 25. 12: avad'yâta (cf. avad'îr, avaman).

c. upa i. q. simpl. Mah. 1. 3848: sô 'pad'yâtâ b'agavatâ.

c. ni id. B'aṭṭ. 14. 65: tan nidad'yâu.

c. ni praef. ab'i id. R. Schl. I. 28. 7.

c. pra id. N. 19. 3: pradad'yâuća mahâmanâḣ; Mah. 1. 1783: pradad'yâu râǵânam prati. Putare, credere, habere. Mah. 1. 7013: dṛśṭvâ tu tân ... b'asmâvṛtân ivâ havyavâhân kṛiṇaḣ pradad'yâu.

c. pra praef. sam i. q. simpl. Mah. 3. 1411.

c. sam id. M. 2. 8.

ध्रज् d'raǵ 1. par. (gatâu) ire. Cf. d'arǵ d'ṛǵ, d'raṅǵ, d'riǵ, d'vaǵ, d'vaṅǵ.

ध्रञ्ज् d'raṅǵ 1. par. (scribitur d'raǵ, gr. 110^a)) id.

ध्रण् d'raṇ, ध्वण् d'vaṇ, ध्व्रण् d'vraṇ (d'vânê) s. Vid. d'aṇ, d'van, svan.

ध्रस् d'ras, उध्रस् ud'ras (ut videtur, pro udd'ra. d'ras praef. ut) 9. par. 10. par. d'rasnâ'mi, u snâmi, d'râsâyâmi, ud'râsayâmi (utkśê utkśêpê uććê V.) extollere, levare; spicas coll (Cf. d'vaṅs.)

ध्राख् d'râk' 1. par. i. q. drâk'.

ध्राघ् d'râg' 1. âtm. (śaktâu) posse. Cf. drâg'.

ध्राङ्क् d'râṅkś 1. par. (scribitur d'râkś, gr. 110^a)) drâṅkś. Vid. d'mâṅkś, d'vâṅkś.

ध्राड् d'râḍ 1. âtm. i. q. drâḍ.

ध्रिज् d'riǵ 1. par. i. q. d'raǵ.

ध्रु d'ru 1. par. et 6. par. d'râvâmi, d'ruvâ'mi (st sarpaṇê) 1) fixum esse. 2) ire. (V. d'ruvá, d'rû et cf. lit. drûtas firmus, solidus, robustus; cum d'râvâyâmi cf. goth. traua confido, nostrum t

ध्रुव d'ruvá (a praec. s. a) certus. Br. 1. 15. N. 26. 11. — d'ruvám adv. certe. H. 1. 26. Br. N. 13. 27. (Hib. dearbh „sure, certain, true, fi germ. vet. triu, triuwi, ga-triu, ga-triuwi, ga fidelis; nostrum treu, ge-treu.)

ध्रू d'rû i. q. d'ru.

ध्रेक् d'rêk 1. âtm. i. q. drêk.

ध्रै d'râi 1. par. (tṛptâu) gaudere, satiari.

ध्वंस् d'vaṅs 1. âtm. decidere, labi. Mah. 1. 3596: dané sîitam mâm abravîd d'vaṅsê 'ti. perire. B'aṭṭ. 14. 55: prâṇâ dad'vaṅsirê; R. II. 34. 24: mriyatân d'vaṅsatâm vê 'ya pâṅśud'vasta pulvere obrutus. N. 12. 115; ra d'vasta id. R. Schl. II. 58. 3. — Caus. ca B'aṭṭ. 15. 94: mûrd'ânam adad'vaṅsan n dviśaḣ. Trop. interrumpere. R. Schl. II. 60 d'vaṅsayitvâ tadvâkyam. (Cf. d'vaṅs

d'rans sicut supra *d'ar d'r* cum *b'ar b'r*. Ad *d'vans* trahimus goth. *DRUS* cadere [*driusa*, *draus*, *drusum*] mutatâ semivocali *v* in *r*, attenuato *a* in *u*; v. gramm. comp. 20. Caus. *drausja* praecipito = scr. *d'vansáyâmi*; germ. vet. *trôriu* fundo, v. Graff 5. 545 sq. Ad *d'vans* etiam hib. *tuitim* cado referri posset, mutato *s* in *t*, vel ut denom. a *d'vastá* lapsus, ejecto *s*.)

c. *apa* rejicere, repudiare, repellere. Mah. 1. 5596: *naćâ 'py anyam apad'vansêt kôpasansyutah*; Mr. 235. 8: *mûrk'a apad'vastô 'si*.

c. *sat* praef. *sam*: *samudd'vasta* obrutus. R. Schl. II. 42. 10: *rênusamudd'vasta*.

c. *pari* i. q. simpl. R. Schl. II. 33. 18: *parid'vastâǵirâni ... vêśmâni*.

c. *vi* 1) labi. N. 16. 15: *vidvastaparna*; Su. 2. 24: *vid'vastanagarâśrama*; A. 10. 62: *vid'vastê purê*. 2) transit. caedere, profligare. Mah. 1. 7765: *śarâir vid'vasya ćaurân*; R. Schl. I. 66. 9: *vid'vasya tridaśân*. Caus. caedere, profligare. Mah. 1. 4455. 8282. 3. 16501.

ध्वज् *d'vaǵ* 1. par. (*gatâu*) ire, se movere; v. *d'raǵ*.

ध्वज *d'vaǵá* m. (r. *d'vaǵ* s. *a*) vexillum. In. 1. 8.

ध्वजिन् *d'vaǵín* (a praec. s. *in*) vexillo praeditus, vexillifer. Dr. 2. 10.

ध्वजिनी *d'vaǵinî* f. (a praec. signo fem. *î*) exercitus. Dr. 5. 15.

ध्वञ्ज् *d'vanǵ* 1. par. (scribitur *d'vaǵ*, gr. 110[a]) v. *d'vaǵ*.

ध्वण् *d'van* 1. par. v. *d'ran*.

ध्वन् *d'van* 1. par. 10. par. *d'vânâmi*, *d'vanáyâmi* sonare. Gîta-G. 5. 4: *d'vanati mad'upasamûhê* murmurante apum turbâ. Vid. *d'ran* et cf. goth. *drun-ju-s* sonitus.

ध्वनि *d'vaní* m. (r. *d'van* s. *i*) sonus. Rag'. 4. 56.

ध्वर् ध्वृ *d'var d'vr* 1. par. (*varnê* K. *kâuṭilyê* V.) colorare; curvare. (Cf. *hvar hvr*.)

ध्वस्त *d'vastá* v. *d'vans*.

ध्वाङ्क्ष् *d'vânkś* 1. par. (scribitur *d'vâkś*, gr. 110[a]) i. q. *drânkś*, *d'rânkś*. Cf. *d'van*.

ध्वाङ्क्ष *d'vâ'nkśa* m. (a praec. s. *a*) cornix. Br. 2. 17. (Hib. *dúis* „a crow".)

ध्वान्त *d'vânta* m. obscuritas. Am.

ध्रण् *d'vran* 1. par. v. *d'ran*.

न *n*.

न *na* (ut mihi videtur, a stirpe demonstrativâ *na*, quae in fine pronominum compp. *ana*, *êna* invenitur, in linguâ Palicâ etiam simplex usurpatur, v. gr. comp. 369. 370. 371) non. H. 2. 35. 36. In dial. vêd. etiam sicut. Rgv. 66. 5. (Cf. lat. *ne*, *non*; gr. νη- [νη-κερδής, νη-κηδής]; lit. *ne*; slav. НЕ *ne*; goth. *ni*; hib. *ni*.)

नकुल *nakulá* m. 1) viverra ichneumon. Mah. 1. 5582. 2) nomen unius quinque Pândavorum.

नक्क् *nakk* 10. par. (*nâśanê*) necare, destruere, perdere. (Cf. *naś* e *nak*.)

नक्तंचर *naktanćara* m. (noctu iens, e *náktam* q. v. et *ćará* iens) cognomen Râks'asorum (cf. *kśanadâćara*). Sâ. 5. 74.

नक्तम् *náktam* adv. (ut videtur, acc. τοῦ *nakta*, quod simplex nisi in dialecto vêdica non occurrit; v. apud Wils. *naktaćârin*, *naktab'ôǵana*, *naktamâla*, *naktamuk'â*) noctu. N. 2. 4. (Lit. *nakti-s* nox et goth. *naht-s*, them. *nahti*, conveniunt cum stirpe vêd. *nakti*; lat. *noctu*, *NOCT*; gr. ΝΥΚΤ; hib. *nochd*; russ. *nocj*.)

नक्तमाल *naktamâla* m. (e *nakta* nox et *mâla*) nomen arboris (Galeduba arborea, Rox.). Rag'. 5. 42.

नक्र *nakra* n. crocodilus. Rag'. 7. 27.

नक्ष् *nakś* 1. par. âtm. (*gatâu*) in dial. vêd. 1) ire, adire. Rgv. 30. 20: *kan nakśasê vib'âvari* „quemnam

visitas potentissima?"; 66. 5: *astan na gâvô na-kšantê* „stabulum sicut vaccae adeunt". 2) obtinere, adipisci. Ṛgv. v. Westerg.: *nakšat kâmam.* (Lat. *NAC*, *nanciscor*, *nactum*; de *nakš* praef. *ab'i*, *â*, *prâ*, *vyâ*, *ut*, *pra* in dial. vêd. v. Westerg.)

नक्षत्र *nákšatra* n. (ut videtur, a r. *nakš* s. *tra* servatâ vocali intermediâ classis 1^mae) stella; constellatio lunaris. In. 2. 12. B'. 10. 21.

नक्षत्रेश *nakšatrêśa* m. (Tatp. e praec. et *îśá* dominus) nomen lunae. Am.

नख् *nak'* 1. par. (*gatâu*) ire; se movere.

नख *nak'á* m. n. unguis. (Lit. *nága-s* id.; russ. *nogotĭ*; gr. ʼΟΝΥΞ, praefixo *o*; lat. *unguis*; hib. *ionga* fortasse litteris transpositis e *nioga*; de nostro *Nagel* v. sq.)

नखर *nak'ára* m. (a praec. s. *ra*) unguis. Am. (Germ. vet. *nagal*, them. *nagala*, cum *l* pro *r*; lat. *ungula*.)

नखिन् *nak'ín* (a *nak'á* s. *in*) unguibus, ungulis praeditus. Ḥit. 12. 11.

नग *nága* m. (non iens, e *na* et *ga*) 1) arbor. N. 12. 99. 2) mons.

नगर *nagará* n. urbs. Ḥ. 1. 1.

नगरी *nagarî* f. (a praec. signo fem. *î*) id.

नग्न *nagná* (part. perf. pass. a r. *nag*, q. v., s. *na*) nudus. N. 13. 60. (Lit. *nōga-s* id., russ. *nagii*, slav. НАГОТА *nago-ta* nuditas, goth. *naqvaths*, island. vet. *nakt-r*, germ. vet. *nachat*, nostrum *nackt*, hib. *nochd*.)

नग्नत्व *nagnatvá* n. (a praec. s. *tva*) nuditas. Ḥit. 6. 6.

नचिरात् *naćirât* adv. (e *na* non et ablat. *ćirât*) mox, brevi. N. 2. 22. 17. 24.

नचिरेण *naćirêṇa* adv. (e *na* non et instr. *ćirêṇa*, v. *ćirá*) mox, brevi. B'. 5. 6.

नज् *nag* 1. âtm. (*ḥriyê* K. *ḥriyi* V.) pudere. (Vid. *nagná* et cf. *lag*, *lagg*, ratione habitâ, litteras liquidas facile inter se mutari, v. gr. comp. 20.)

नट् *naṭ* 1. et 10. par. *náṭâmi*, *nâṭáyâmi* (secundum Lassen. prâcritice depravatum e *nart nṛt*; prâcr. *naṭṭati* = *nártati*) gestibus indicare, gesticula[redacted] Ur. 8. 16: *raćâvatârakšôb'an nâṭayanti.*

नट *náṭa* m. (r. *naṭ* s. *a*) histrio. B'ar. 3. 51.

नड् *naḍ* 10. par. *nâḍáyâmi* (*b'ranśê*) cadere, [redacted] cidere.

नड *naḍá* m. (r. *naḍ* s. *a*) arundinis species, arun[redacted] tibialis. (Lit. *néndrê* arundo.)

नड्वत् *naḍvánt* (a praec. abjecto *a*, s. *vant* v[redacted] arundinosus.

नड्वल *naḍvalá* (a *naḍá* abjecto *a* s. *vala*) id. Ra[redacted] 18. 4.

नत *natá* v. *nam.*

1. नद् *nad* 1. par. sonum edere, sonare, strepere, [redacted] mare, vociferari. Ḥ. 4. 55: *nanâda vipul[redacted] svanam*; R. Schl. I. 19. 10: *dundub'ayô nêdu[redacted]*; Mah. 4. 2363: *śaṅk'â b'êryaśća nêduḥ*; Rag'. 1. [redacted]8: *nadati śrôtasi*; N. 21. 4: *mêg'asya nadata[redacted]*; R. Schl. II. 66. 10: *nadatâm mṛgapakšiṇâm.* — Caus. facere ut aliquid sonet. N. 21. 2: *nâday[redacted] raćag'ôšêṇa sarvâḥ savidišô dišaḥ*; A. 8. [redacted]: *śaṅk'adundub'inâditam.* — âtm. Mah. 3. 12[redacted]8: *parvatâgrâṇi mṛdnan nâdayânaśća.* (Cf. *v*[redacted], *nard*; cambro-brit. *nadu* clamare.)

c. *anu* i. q. simpl. Part. perf. pass. formae caus. [redacted]*nâdita.* N. 12. 39. 102. In. 1. 28.

c. *anu* praef. *vi* id. caus. B'. 1. 19: *nab'aśća p*[redacted]*i-vînća vyanunâdayan.*

c. *ab'i* id. caus. R. Schl. II. 16. 30.

c. *â* id. caus. Mah. 1. 5468.

c. *ut* id. Mah. 3. 8812.

c. *ni* id. R. Schl. II. 65. 2. Rag'. 5. 75. — [redacted]aus. R. Schl. I. 5. 19.

c. *pra*: *praṇadâmi* (v. gr. 94^b) id. N. 11. 7.

c. *prati* id. caus. Mah. 3. 14057.

c. *vi* id. Ḥ. 4. 20. Dr. 8. 22. — Caus. pass. G'at. 10. I[redacted] — 2.

c. *vi* praef. *anu* id. R. Schl. II. 103. 48.

c. *sam* id. caus. R. Schl. II. 65. 26.

2. नद् nad 10. par. nádáyámi (bʹáśártʹé K. bʹási V.) loqui; lucere.

नद nadá m. (r. nad s. a) fluvius. Mah. 1. 3730.

नदी nadí f. (a praec. signo fem. í) id. Mah. 2. 751.

नदीष्ण nadíṡṇa (e nadí et sna a r. sná s. a, mutato sna in ṡṇa propter antecedens í) in fluvio se lavans. Ragʹ. 16. 75.

नद्ध naddʹá v. nah.

नध् nadʹ v. nah.

नन्द् nand 1. par. (scribitur nad, gr. 110a)) gaudere. A. 1. 6: tán prékṡya kiráṭamálí nananda; Mah. 3. 11636: mánitás tvayá nandanti sádʹavaḣ. — Caus. exhilarare. R. Schl. II. 34. 24: nandayiṡyanti máṅ sámná. (Lat. ludo, quod supra cum dyúta [div] comparavimus, etiam huc referri posset, mutatis liquidis n et l, attenuato a in u; v. nándi ludus.)

c. abʹi 1) i. q. simpl. Bʹ. 2. 57: ná 'bʹinandati na dvéṡṭi. Cum acc. rei. Man. 6. 45: ná 'bʹinandéta maraṇan ná 'bʹinandéta ǵívitam; A. 1. 9: tán apy asáu mátalir abʹyanandat. 2) rationem habere, curare. In. 5. 49: yasmán mán ná 'bʹinandétáḣ kámaváṇavaśaṅ gatám; Su. 3. 12: tadvákyam abʹinandya; N. 8. 16. 17. 3) salutare, gratulari. R. Schl. II. 59. 13: praviśantan na kaśćid abʹinandati; Ragʹ. 7. 66: vágbʹiḣ sakʹínám priyam abʹyanandat; N. 25. 10: diṡṭyá samétó dáráiḣ sváir bʹaván ity abʹyanandata. 4) agnoscere. Man. 8. 54: samyak praṇihitaṅćá 'rtʹam pṛṡṭaḣ san ná 'bʹinandati. — Caus. exhilarare. N. 5. 34: damayantín tatʹá vágbʹir abʹinandya.

c. abʹi praef. prati caus. salutare. Śak. 108. 1: tataḣ pratyabʹinandya śuddʹántam énám pravéśayiṡyámi.

c. prati par. átm. 1) gaudere, c. acc. rei. Mah. 114. 34: pratinandáma té vákyam. 2) rationem habere, curare. N. 8. 7: nyavédayad bʹímasutá na sa tat pratyanandata; 8: vákyam apratinandantam bʹartáram. 3) salutare. Ragʹ. 1. 57: táu gurur gurupatníća prítyá pratinanandatuḣ; N. 24. 44: svasutáućá 'pi yatʹávat pratyanandata. — Caus. exhilarare. Mah. 3. 16444: ḣṛtvá śatrún pratinandaya mám.

c. vi átm. gaudere. Mah. 3. 2607: sá tatra púǵyamáná vyanandata.

नन्दन nandana (r. nand s. ana) 1) m. exhilarator. H. 1. 42. — In fine compositorum saepissime ad significandum filium, progeniem usurpatur, ut H. 1. 4. 2) n. nomen horti vel nemoris voluptarii dei Indri. In. 2. 3. (Hib. naoidhin „an infant".)

नन्दि nándi m. n. (r. nand s. i) 1) gaudium. 2) ludus, lusus. (V. nand et cf. lat. ludus.)

नन्दिनी nandiní f. (a nandín exhilarans [r. nand s. in] signo fem. í) filia, in fine compp. N. 12. 9. 60.

नप्तार् -तृ náptár -tṛ m. nepos; véd. nápát filius. In. 5. 43. (Lat. NEPOT, germ. vet. nefo, anglo-sax. nefa, v. sq.)

नप्त्री naptrí f. (a praec. signo fem. í) neptis; véd. náptí etiam filia. (Lat. neptis, germ. vet. nift.)

नभ् nabʹ 1. átm. 4. par. 9. par. nábʹé, nábʹyámi, nabʹnámi (ḣiṅsáyám K. ḣiṅsé V.) ferire, laedere, occidere.

नभश्चर nabʹaśćara m. (e nábʹas et ćará iens) deus. Ragʹ. 18. 5.

नभस् nábʹas n. (ut videtur, e na et bʹas pro bʹás, ita ut proprie significet non splendens, sicut nubes dicitur nabʹráǵ, cf. A. Benary p. 229) aër, coelum. In. 1. 3. H. 3. 6. Su. 6. 19. Bʹ. 11. 24. (Slav. nebo id., them. nebes, gen. nebes-e, v. gr. comp. 264; gr. νέφος, νέφε(σ)-ος, v. gr. comp. 128; lat. nubes, nebula; germ. vet. nibul nebula; lit. débesis nubes, mutatâ nasali in mediam ejusdem organi sicut in dewyni novem, gr. comp. 317; hib. neamh „heaven"; cambrobrit. nev.)

नभस्वन्त् nábʹasvant m. (nom. nabʹasván, a nábʹas s. vant vat) ventus. Ragʹ. 4. 8.

नभ्राज् *nab'rāǵ* m. (nom. *nab'rāt*, e *na* et *b'rāǵ* splendens) nubes. Hêm.

नम् *nam* 1. par. âtm. inclinare, curvare, flectere (praesertim reverentiae causâ) se inclinare, cum acc. dat. gen. pers. Nalôd. 4. 44: *nanâma nalasya pranatô śṅg'rī*; Mah. 3. 1200: *namasvâi 'nam*; 3. 977: *samudranêmir namatê tasmâi*; 3. 1036: *sarvab'ûtâniċâ 'py asya na namantê.* — Part. perf. pass. *natá* inclinatus. Dr. 5. 1: *natônnatab'ruvâ.* — Caus. *nâmáyâmi* et *namáyâmi* inclinare, facere ut aliquid inclinetur. In. 5. 9: *stanôdvahanasaṅkśôb'ân nâmyamânâ padê padê*; N. 26. 10: *nâmyatân d'anuh*; Hit. 70. 16: *śvapuċċam iva nâmitam*; Rag'. 9. 18: *namayati sma sa kêvalam unnatam vanamuċê namuċêr arayê śirah*; 8. 9. (Cf. *yam*, unde Pottius deducit *nam*, ita ut compositum sit e praep. *ni* + *yam*, ergo *nam* e *niyam*, ejecto *iy*, sicut lat. *nolo* pro *nevolo*, ejecto *ev*.)

c. *ab'i* i. q. simpl. In. 2. 19: *śirasâ 'b'yanamad balî.*

c. *ava* id. Mah. 1. 5336: *kêċid b'ayâċ ċirâṅsy avananâmirê* (contra regulam pro *nêmirê*). — *avanata* inclinatus. In. 2. 21. N. 12. 68. Caus. inclinare. Mah. 3. 10043.

c. *ava* praef. *ab'i* id. caus. Mah. 3. 10062: *ab'yavanâmy vaktram.*

c. *â* id. Mah. 7088: *d'anur ânamya.* — Caus. Mah. 1. 5561: *ânâmya śâk'âm.*

c. *ut* extollere, sublevare, se erigere, surgere. Dr. 5. 1: *natônnatab'ruvâ*; Hit. 78. 6: *unnataċaraṇa*; Mr. 166. 11: *unnamati ... mêg'ah.* — *unnata* altus. In. 5. 10: *nitambônnatapîvaram*; 12: *kûrmapr̥śṭônnata.* Caus. *unnâmita* sublevatus. Hit. 100. 2: *unnâmitak'aḍga.*

c. *ut* praef. *sam* id. Hit. 76. 6: *samunnatatalâṅgulah.*

c. *upa* 1) inclinare. Rag'. 8. 80: *upanatâm* inclinatam. 2) appropinquare, transl. facere, committere. (V. *ċar.*) Rag'. 10. 40: *akâmôpanatam ênah* invitesum peccatum.

c. *pari* 1) inclinare. Mêg'. 2: *pariṇata* (g 2) convertere, mutare, c. instr. Ur. 55. 11 i *tâb'âvêna pariṇatam asyâ rûpam*; 71. *dîb'âvênê 'yam pariṇatâ.* — *pariṇata* Mêg'. 18.

c. *pra*: *praṇamâmi*, *praṇamê* (gr. 94[b]) i. N. 12. 43: *praṇamê tvâ 'b'igamyâ 'ham*; B'. 11. 14. 44. Mah. 3. 8681: *prâṇamad v ǵasam.* — *praṇata* inclinatus. Sâ. 3. 11.

c. *pra* praef. *ab'i* id. R. Schl. II. 58. 12. Mah.

c. *vi* id. N. 23. 9: *vinata* inclinatus. Br. 1. 13. Caus. Dr. 2. 1: *vinâmya śâk'âm.*

c. *sam* id. Mah. 3. 1374: *tasmâi śatravah mantê.* — *sannata* inclinatus. In. 1. 10.

नमस् *námas* n. indecl. (r. *nam* s. *as*) inclina ratio. — *namaskartum* adorare (v. gr. 585 12. 19. (Cf. hib. *naomh* m. „a saint", adj. holy", *naomhachd* „holyness, sanctity"; nisi *nû-men* pertinent ad *nû* vel *nu* adorare, un *námas* derivari posset, ita ut ortum sit e mutato *v* in *m*.)

नमस्य् *namasy* (denom. a *námas* s. *y*, gr. 5 rare. B'. 9. 14. 11. 36.

नमुचि *námuċi* m. nomen Asuri, quem Indra

नम्ब् *namb* 1. par. (*gatâu*) ire, se movere. C

नम्र *namrá* (r. *nam* s. *ra*) inclinatus. Ra 11. 4.

नय् *nay* 1. âtm. (*rakśaṇê* K. *gatirakśayôh*) servare; ire.

नयन *náyana* n. (r. *nî* ducere, s. *ana*) oculus.]

नर् नृ *nar nr̥* m. vir, homo. Br. 2. 34. 1 (V. gr. 124 et cf. gr. ANEP praefixo *α*; v. sq

नर *nára* m. vir, homo. Br. 1. 30. H. 4. 7. (V. et cf. hib. *naoi* „a man, a person".)

नरक *náraka* m. tartarus. N. 6. 13.

नरर्षभ nararśab'a m. (Tatp. e nára et ṛśab'á q. v.) virorum, hominum princeps.

नरवाहिन् naravâhin (a naravâha [nára + vâha equus] s. in) viros equorum loco habens, a viris vectus. N. 17. 23.

नर्त् नृत् nart nṛt 4. par. interdum âtm. saltare. In. 2. 31: êtâśćâ 'nyâśća nanṛtus tatra; Mah. 1. 5187: nanarta tan dṛśṭvâ nṛtyamânam.

c. â caus. agitare, commovere. Rag'. 5. 42: marudb'ir nartitanaktamâlê.

c. upa coram aliquo saltare, c. acc. R. Schl. II. 91. 45: upânṛtyaṅs tu b'aratam.

c. pari circum aliquem saltare. Mah. 2. 2532: duhiśâsanas tam parinṛtyati.

नर्तन nartana m. (r. nart nṛt s. ana) saltator. In. 5. 50.

नर्द् nard 1. par. interdum âtm. sonum edere, mugire, rugire. R. Schl. I. 16. 25: kapayô nardamânâ nâdêna; Mah. 1. 4114: vṛśâv iva nardantâu; Râm. II. 74. 31: śabdaṅ siṅhânân nardatâm iva. Cantare (de avibus). Râm. I. 16. 29: nardamânâṅśća nâdêna pâtayêyur vihaṅgamân. — narditá n. mugitus. Hit. 47. 18. (Cf. nad; huc referri potest hib. nuailim „I roar, howl", nuail „roaring, howling", abjecto d vel r, mutato d vel r in l.)

c. vi mugire, rugire. Mah. 3. 11108: vinardamânô stib'ŕśaṅ savidyud iva tôyadaṅ.

नर्ब् narb 1. par. (gatâu) ire, se movere; cf. namb.

नर्मन् narman n. (fortasse a nart nṛt s. man, ita ut mutilatum sit e nartman) ludus, jocus. Rag'. 19. 28.

नल् nal 1. par. (band'ê) ligare.

नल nalá m. 1) arundo. Dr. 5. 9. 2) nomen regis Niś'ad'orum. (Cf. naḍá.)

नलिन naliná n. lotus, nymphaea. Rag'. 18. 4.

नलिनी nalínî f. (a praec. signo fem. î) 1) nymphaea. 2) caulis nymphaeae. Mêg'. 40. 3) nymphaearum multitudo, vel locus nymphaeis abundans. Rag'. 6. 44. Dr. 6. 22.

नव náva (r. nu laudare, s. a; nisi, quod Pottius putat, a praep. anu post, abjecto a) novus, recens. Ur. 1. 9. H. 2. 11. Mêg'. 66. (Lat. novus; slav. novŭ, th. novo; gr. νέος e νέϝος; hib. nua, nuadh; de lit. nauja-s, goth. niuji-s v. návya.)

नवति navatí f. nonaginta. (V. gr. comp. 320 annot.)

नवन् návan novem. (Lat. novem, proprie e navamá nonus; goth. niun; lit. dewynì e newyni; slav. devanti; gr. ἐννέα, praefixo ε, reduplicato ν; cambro-brit. naw; hib. naoi; v. gr. comp. 317.)

नवम navamá (f. -mî, a návan s. ma e tama) nonus. (V. gr. comp. 321.)

नवीन navî́na (a náva s. îna) novus. Am.

नवोढा navôḍ'â f. (e náva et ûḍ'â in fem., a r. vah) nova nupta. Hit. 44. 11.

नव्य návya (r. nu s. ya, ergo proprie laudandus, nisi a praep. anu s. ya, v. náva) novus, recens, juvenis. Am. (Lit. nauja-s, goth. niuji-s.)

नश् naś 4. par. interdum âtm. (fut. part. naśitấsmi et naṅśṭấsmi, fut. aux. naśiśyấmi et naṅkśyấmi, gerund. naśitvấ et naṅśṭvấ) perire, mori. Br. 1. 8: kṛtaṅ yasmin na naśyati; Mah. 3. 10701: putrô snaśyata munêṅ; 7014: aśub'aṅ kṛtan naśyatê tatra snâtamâtrasya. — naśṭá perditus. N. 10. 29: naśṭâtman; 13. 10: mârgâ naśṭâṅ; 22. 15: naśṭarûpaṅ. — Caus. par. âtm. delere, extinguere. N. 9. 28: śrântasya tê ... nâśayiśyâmy ahaṅ klamam; B'. 10. 11: têśâm aǵńânaǵan tamaṅ ... nâśayâmi; R. Schl. II. 62. 15: śôkô nâśayatê d'âiryam. Praet. mltf. ánînaśam. Mah. 3. 2027: d'armyân mâ nînaśaṅ paćaṅ. (Cf. lat. NEC, nex, per-nic-ies, ratione habitâ, sanscritum ś ortum esse e k; necare et nocere conveniunt cum caus. nâśáyâmi, v. gr. comp. 109[a]). 6; vinco trahi posset ad naś praef. vi, ejectâ radicis vocali; sic vincio retulerim ad nah praef. vi; gr. νέκυς, νεκρός; fortasse νόσος, mutato κ in σ; fortasse νικάω = scr. nâśá-

27*

yâmi, attenuato *â* in *î*; hib. *nas* „death"; goth. *nau-s* mortuus, gen. *navi-s*, them. *navi* e *nahvi*, ejecto *h*, sicut nostrum *wer* = goth. *hva-s* e *has* pro scr. *kas*, adjecto *v*; v. gr. comp. 388.)

c. *pra*: *pranaśyâmi* (gr. 94[b]); ubi tamen finalem radicis litteram consonans muta vel sibilans sequitur, primitivum *n* servatur, unde part. perf. pass. *pranaśṭa*, fut. *pranañkśyâmi* vel *pranaśiśyâmi*, v. Pâṇ. VIII. 4. 36; non raro autem in libris editis et manuscriptis contra hanc regulam invenitur *ṇa* pro *na*, e. c. Su. 2. 22: *praṇaśṭanṛpatidviǵâ*, sic etiam in edit. Calc. 1. 7673. N. 24. 17: *mama râǵyam praṇaśṭam*, in ed. Calc. *pranaśṭam*) i. q. simpl. B'. 1. 40: *praṇaśyanti kulad'armâh.*

c. *pra* praef. *sam* id. *sampranaśṭa* qui evanuit. N. 20. 40: *sampranaśṭê kalâu* (sic cum edit. Calc. legendum pro *sampraṇaśṭê*).

c. *vi* id. Br. 2. 20. 21. 3. 7. 8. B'. 8. 20. Mah. 3. 2861: *vinañkśyâmi na sanśayah.* — Caus. necare, perdere. Mah. 1. 4169: *mâ nah sarvân vyanînaśah.* R. Schl. I. 55. 27. Rag'. 2. 56.

1. नस् *nas* 1. âtm. (*kâuṭilyê* K. *hvṛtâu* V.) curvum, flexuosum esse.

2. नस् *nas* f. (nom. *nâs*) nasus, praesertim in fine compositorum. Dr. 6. 22: *sunas.* (Lat. *naris*; v. *nâ'sâ.*)

नह् *nah* 4. par. âtm. *nâhyâmi*, *nâhyê* (*band'anê* K. *band'ê* V. Formae, quae consonantem mutam vel sibilantem proxime cum radice conjungunt, derivantur a *nad'*, quae primitiva radicis forma esse videtur; unde e. c. praet. multf. *ânâtsam*, fut. aux. *natsyâ'mi*, part. perf. pass. *nadd'â*) ligare, nectere, praesertim thorace se induere. Mah. 4. 1016: *yôtsyamânâ anahyanta.* — *nadd'â* conjunctus, indutus, praeditus. N. 12. 6: *nânâd'âtuśatâir nadd'ah.* (Lat. *nec-to*, *neo*; fortasse *vi-ncio* = scr. *vinahyâmi*, ejectâ radicis vocali, v. *naś*; gr. νέω, νήθω; goth. *nêhva* prope; germ. vet. *nah* prope, post; *nâhan*, *nâvan* nere, sarcire; *ga-nah* sufficit, praet. sensu praes. [v. Graff. 2. 100. *nôg*; anglo-sax. *nôh* satis, *ge-nug*; hib. *nasgaim* bind, tye, chain", *nas* „a band, tie", v. Pictet p. 6

c. *apa* exuere. Mah. 3. 13309: *apanahyê vâsam.*

c. *api* vel *pi* induere. B'att. 3. 47: *kavaćam pinah* Mah. 1. 759: *kuṇḍalê ... tasya kśatriyayâ nadd'ê*; Śak. 10. 3 infr.: *pinadd'ênâi 'têna v kalêna priyamvadayâ dṛḍ'am pîḍitâ 's* 10. 10: *kusumam iva pinadd'am pâṇḍupat darêṇa*; 146. 8-12: *mama ... mandâram hariṇâ pinadd'â.*

c. *ava* induere, tegere. Man. 6. 76: *ćarmâvanadd'* (schol. *ćarmâćĉâditam*).

c. *ut* id. Rag'. 17. 23: *muktâguṇônnadd'am mâ lim.* Cum ablat.: se exuere, liberare aliquâ re. *s lilâd unnadd'um* ex aquâ se emergere. Mah. 3. 101 *tatah prasannâ pṛt'ivî ... punar unnahya s lilât.*

c. *sam* induere, cum loc. pers. Śak. 11. 15: *kusuma iva lôb'anîyan yâuvanam añgêśu sannadd'a* Sibi induere. Dr. 6. 19: *sannahyad'van sarv êvê 'ndrakalyâ mahânti ćârûṇića danśanâr* (sic cum ed. Calc. legendum pro *danśitâni*); Mah. 14958: *samanahyanta kavaćâni.* — Cum inst se induere. B'att. 17. 4: *samanahyanśća varma b'iħ.* Armare. B'att. 15. 11: *samanâtsît sâinyam.* Absol. Mah. 2. 894: *samanahyaǵ ǵarâsand'a kśâtran d'armam anusmaran.* — *sannadd* loricatus, armatus. Mêg'. 8: *tvayi sannadd'ê* (scho *saǵǵîb'ûtê uditê vâ upast'itê vâ*).

c. *sam* praef. *ab'i* id. *ab'isannadd'a* armatus. Mah. 3. 1488

नहुष *nâhuśa* m. nom. pr. regis.

नाक *nâ'ka* m. coelum. Rag'. 1. 5. 15. 96.

नाग *nâ'ga* m. (a *nâga* mons, *s. a*) 1) serpens (Wils. A serpent in general, or especially the Spectacle snak or Cobra Capella [Coluber Naga]). Su. 2. 8. B'. 10. 2 2) elephantus. N. 13. 10.

नागरिक nâgariká m. (a nagará s. ika) oppidanus, civis. Ur. 82. 11.

नाट्य nấṭya n. (a nâṭa s. ya) repraesentatio, actio scenica. Ur. 4. 17.

नाडी nâḍî́ f. 1) caulis. 2) fistula. 3) vena. 4) intestinum.

नाथ् nâṭ́ 1. par. 1) rogare, petere. Nâiś. 3. 25: nâṭ́anti kê nâma na lôkanâṭ́am (schol. yâćantê). 2) âtm. appetere, optare, c. gen. rei. Pâṇ. II. 3. 55: maduṇô nâṭ́atê; B́aṭṭ. 8. 120: d́ṛtyâ nâṭ́asva. 3) aegrotum esse. Yagur-V. (v. Westerg.): avatân (avatât) mâ nâṭ́atât. 4) dominari, imperare; v. nâṭ́á. (Cf. nâd́. Huc vel ad nâd́ traxerim germ. vet. nôt „necessitas, tribulatio, angor"; anglo-sax. nead, neod; goth. nauthjan cogere, naudiband necessitatis vinculum.)

नाथ nâṭ́á m. (r. nâṭ́ s. a, nisi anom. a r. nî s. ṭ́a, v. nî́ṭ́a) dominus, tutor.

नाथवन्त् nâṭ́avant (a praec. s. vant vat) domino, tutore praeditus. Dr. 6. 15.

नाद nâdá m. (r. nad sonum edere, s. a) strepitus. N. 21. 5. Su. 1. 33.

नाध् nâd́ 1. par. âtm. i. q. nâṭ́. Ṛgv. 118. 10: nâd́amânâń „opes desiderantes"; 110. 5: upaman nâd́amânâń „sufficientem sibi cibum optantes"; 109. 3: iti nâd́amânâń „sic precantes". (V. nâṭ́.)

नाना nấnâ indecl. (ut videtur, reduplicatio stirpis demonstr. na, quae invenitur in fine pron. compp. ana, êna, producto a) multus, varius. Ḥ. 1. 19. B́. 11. 5.

नान्दी nândî́ f. (r. nand s. î) benedictio, a qua incipit prologus dramatum. Ur. 1.

नापय् nâpay v. nî.

नापित nâpitá m. tonsor. Ḥit. 63. 6.

नाभि nấb́i f. 1) modiolus rotae. 2) umbilicus. Mêǵ. 29. 80. 3) moschus. (Germ. vet. naba f. modiolus rotae, nabalo m. umbilicus; gr. ὀμφαλός, litteris transpositis e νοφαλος, mutato ν in μ propter sequentem labialem, nisi ex ο-ναφαλος, ejecto α, praefixo ο, sicut in ὄνυξ, ὀφρύς, ὀδούς, ὄνομα; ita lat. umbilicus e nubilicus vel u-nabilicus, sicut unguis ex u-naguis, v. naḱá.)

नाम nâma (acc. τοῦ nấman) 1) adv. nomine. Ḥ. 2. 1. Su. 1. 2. N. 1. 1. 18. 5. Dr. 7. 9. 12. 2) particula interrog. N. 11. 4. 12. 19: nanu nâma; Śak. 51. 2 infr. et Ḥit. 75. 2: kô nâma; N. 24. 10.

नामतस् nâmatás adv. (a nấman s. tas) nomine. N. 18. 5.

नामधेय nâmad́ếya m. (e nấman nomen et d́êya, a d́â ponere, s. ya, ponendus) nomen. Ḥit. 4. 5.

नामन् nấman n. (ut videtur, a r. ǵñâ s. man, abjectâ radicis litterâ initiali, sicut in lat. nosco e gnosco, gr. νοέω e γνοέω, v. ǵñâ) nomen. Su. 3. 18. (Lat. nomen; goth. NAMAN, nom. namô, gen. namin-s, attenuato a in i, v. gr. comp. 141; gr. O-NOMAT, praefixo o, mutato n in tenuem ejusdem organi, sicut in universum gr. suff. ματ respondet sanscrito man, ita tamen, ut primitivum ν saepe in fine compositorum servatum sit, e. c. ἀπράγμων, πολυπράγμων, ἀτέρμων; slav. imań, them. imen e nimen, gen. imen-e, abjectâ finali in nom. et acc. sicut in scr. nâma, in goth. namô; scot. ainm; cambro-brit. env.)

नाम्य nâmya (a nấman s. ya) ut videtur: clarus, celeber, magni nominis, nambaft. Dr. 4. 12.

नायक nâyaka m. (a r. nî s. aka) dux. B́. 1. 7.

नार nâra n. (fortasse a r. snâ abjecto s, sicut in lat. natare) aqua. (Gr. νηρός madidus; neogr. νηρόν aqua; lit. naras urinator, nardau demergor, submergor.)

नारद nârada m. nom. pr. divini sapientis, dei Brahmae filii. B́. 10. 26. In. 2. 14.

नाराच nârâćá m. sagitta ferrea. Dr. 8. 6. A. 10. 20.

नारायण nârâyaṇá m. (e nára s. âyana, mutato n in ṇ vi euphon. antecedentis r) cognomen dei Viśṇus.

नारिकेर nârikêra m. -rî f. nux Indica, Cocosnuſs.

नारी nấrî f. (a nára vir, productâ mediâ vocali et adjecto signo fem. î) femina.

नाल nâlá m. n. caulis, praesertim loti. Ragʿ. 6. 13. 15. 52. (Vid. nâlî et cf. nâḍîʹ.)

नालिकेर nâlikêra m. i. q. nârikêra. Ragʿ. 4. 42.

नाली nâlî f. (a nâlá signo fem. î) i. q. nâlá.

नालीक nâlîka m. 1) sagitta. 2) jaculum, missile, pilum.

नाव्य nâvya (a nâu s. ya) navigabilis. Ragʿ. 4. 31.

नाश nâśa m. (r. naś perire, s. a) occasus, interitus, mors. Bʿ. 2. 63. Ragʿ. 8. 87.

नाशन nâśana (a caus. radicis naś suff. ana) delens, exstinguens. Bʿ. 16. 21. N. 12. 95.

नाशिन् nâśín (r. naś perire, s. in) periens. Bʿ. 2. 18 in composit. cum a priv.

नास् nâs 1. âtm. (śabdê K. dʿvânê V.) sonare.

नासत्य nâsatya m. du. nâsatyâu Âśvini, v. aśvín. Mah. 1. 445.

नासा nâʹsâ f. (fortasse a r. snâ abjecto s, cf. nâu; ita Vossius lat. nâsus deducit a νάω, „quia per eum fluit humor") nasus. (Germ. vet. nasa f. id.; lit. nōsis f.; lat. nâsus; naris e nasis, v. nas; slav. nosŭ m.; fortasse gr. νῆσος huc pertinet, ita ut insula a similitudine nasi appellata sit, sicut hib. sron et nasum et promontorium significat. Sron autem cum sroth, sruth flumen, srothadh „sneezing" ad rad. स्रु sru fluere retulerim, unde srutá fluens, fluidus, sróʹtas flumen; ad nâʹsâ autem trahi posset hib. neas „a hill, a promontory".)

नासिका nâʹsikâ f. (a praec. s. ika in fem.) nasus. Bʿ. 6. 13.

नास्तिक nâstiká m. (e nâsti [na + asti] non est, substantive posito, s. ka) qui vitam futuram esse negat, qui brahmanicae religioni non addictus est. Râm. I. 52. 15: nâstikô gâyatê ganaḥ.

नि ni praep. insep. deorsum. sub, de. (V. gr. 111 et cf. nostrum nie-der, germ. vet. ni-dar, quod suffixo compar. cum latinis praepp. prae-ter, prop-ter, sub-ter, in-ter, cum scr. an-tár, ẓend. niś-tarĕ extra [a scr. nis q. v.] convenit; cf. etiam slav. НИЗ niẓ deorsum et v. gr. comp. 293. 294.)

निंस् niṅs 2. âtm. (ćumbanê K. ćumbê V.; sc nis, gr. 110ᵉ)) osculari.

निः niḥ v. nis.

निःशब्द niḥśabda (Bah. e nis et śábda str strepitûs expers, silens. N. 13. 6.

निःशेष niḥśêša (reliqui expers, Bah. e ś śêša n. reliquum, residuum) totus, integer, uni Ragʿ. 5. 1.

निःश्रेयस niḥśrêyasa n. (melioris expers, ipsum optimum est, Bah. irregulare e n śrêyas n. melius, adjecto a) beatitudo. Bʿ. 5. 2

निःश्वास niḥśvâsa m. (rad. śvas praef. nis s 1) spiritus, halitus. Ragʿ. 1. 43. 16. 43. 2) g N. 2. 2.

निःसंशय niḥsaṅśaya (Bah. e nis ex et saṅśa dubium) dubii expers. Br. 2. 30.

निःसपत्न niḥsapatna (Bah. e nis ex et sapat inimicus) inimicorum expers. Su. 2. 26.

निःसार niḥsâra m. (r. sar sṛ praef. nis s. a) egressus. Hit. 124. 19.

निकट nikaṭá (a ni s. kaṭa, cf. utkaṭá) propi Am.

निकर nikara m. (r. kar [kṛ] praef. ni s. a) multitudo. Mah. 1. 1496. Bʿar. 1. 37. Ur. 59. 2 i

निकष nikaśá m. (r. kaś praef. ni s. a) lapis I Am.

निकाय nikâyá m. (ut videtur a r. ći, servatâ pri gutturali, s. a; cf. gr. 481) conventus, coetus, multitudo. 2) domus, habitatio.

निकुञ्ज nikuńga m. n. (e kuńga q. v. praef. ni gultum. N. 12. 6.

निकुम्भ nikumbʿa m. nom. pr. Asuri. Su. 1. 2.

निकृत nikṛta v. kar kṛ.

निकृन्तन nikṛntana m. (r. karnt kṛnt praef. ni s qui findit. A. 3. 55.

निकेत nikêta m. (r. kit habitare, praef. ni s. a) d habitatio. Bʿ. 12. 19. Ragʿ. 8. 33. 14. 58.

निक्ष् *nikš* 1. par. (*ćumbanê* K. *ćumbê* V.) osculari. **c.** *pra* (ad arbitrium *pranikš* vel *pranikš*) id. B'aṭṭ. 9. 106: *pranikšišyati nô b'ûpaḱ.*

निक्षेप *nikšêpa* m. (r. *kšip* praef. *ni* dejicere, deponere, s. *a*) depositum, pignus, hypotheca. N. 20. 29. Man. 8. 179.)

निखिल *nik'ila* (Baḥ. et *ni* et *k'ilá* n. vacuum, inane; fortasse *ni* hujus compositi ortum est e *na* non, attenuato *a* in *i*, cf. *ak'ila*) totus, integer. R. Schl. I. 5. 4. — Instr. *nik'ilêna* adv. omnino, plane. R. Schl. I. 37. 4.

निगड *nigaḍa* m. (r. *gaḍ* praef. *ni* s. *a*) vinculum, compes. Śak. 60. 2.

निगम *nigamá* m. (r. *gam* praef. *ni* s. *a*) 1) urbs. 2) forum. 3) mercatura, mercatus, v. *nâigamá.*

निग्रह *nigraha* m. (a r. *grah* praef. *ni* cohibere, refrenare, s. *a*) coërcitio, refrenatio, oppressio. B'. 6. 34. Rag'. 11. 55. 12. 52.

निघातिन् *nig'âtin* adj. (a caus. radicis *han* praef. *ni* [*nig'âtayâmi*, gr. 471. 4] suff. *in*) sternens, prosternens, caedens, occidens, diruens. A. 7. 26.

निघ्न *nig'na* (r. *hân* praef. *ni* s. *a*, v. gr. 575. 3) alius arbitrio subjectus. Rag'. 14. 58.

निघ्नत् *nig'nant* part. praes. radicis *han* praef. *ni* q. v. Dr. 5. 15.

निचय *nićaya* m. (r. *ći* colligere, s. *a*) acervus. N. 26. 19.

निचुल *nićula* m. (ut videtur, a r. *ćul* praef. *ni* s. *a*) arboris genus (Wils. Barringtonia acutangula). Ur. 59. 14.

निचोल *nićôla* m. n. (r. *ćul* praef. *ni* s. *a*) pallium. Gîta-G. 5. 11.

निज् *nig* 3. par. âtm. (*śôćê* K. *pôšê śudd'âu* V.) purificare, lavare; nutrire. (V. *niṅg* et cf. hib. *nighim* „I wash", *nighte* „washed" = scr. *niktá*; lat. *ninguis*, *nix* e *nig-s*, *nivis* e *niguis*, *ninguo*, *ningo*; gr. νίζω, νίψω, νίπτω, ΧΕΡ-ΝΙΒ, mutatâ gutturali in labialem.)

c. *nis* lavare, abluere, purificare, lustrare. Man. 5. 127: *adb'ir nirniktam*; Rag'. 17. 22: *tôyanirniktapâṇayaḱ*; Man. 11. 189: *ênasvib'ir anirniktâiḱ.*

निज *nigá* (r. *gan* praef. *ni* s. *a*, v. gr. 575. 3) 1) innatus. Rag'. 3. 15. 2) indigena. Hit. 21. 1. 3) proprius; in recentioribus scriptis pronominum possessivorum vice fungitur: meus, tuus, suus, noster etc. Up. 3 et 87: *nigam* suum; Rag'. 18. 27: *nigê* in suo.

निञ्ज् *niṅg* 2. âtm. (scribitur *nig*, v. gr. 110*)) i. q. *nig.*

नितम्ब *nitamba* m. (r. *tamb* praef. *ni* s. *a*; fortasse *ni* in hoc comp. ortum est e *na*, attenuato *a* in *i*, ita ut *nitamba* proprie significet non se movens, cf. *nága* mons et v. *nik'ila*) 1) collis. N. 12. 110. 2) nates, clunes. In. 5. 10. Rag'. 4. 52. 6. 17.

नितम्बिनी *nitambinî* f. (a praec. s. *in* in fem.) pulchris clunibus praedita femina, καλλίπυγος. Ritu-S. 1. 5.

नितराम् *nitarâm* adv. (a *ni* s. *tarâm* acc. fem. suff. comp. *tara*, v. gr. 584. 35) semper, in perpetuum. Mṛ. 267. 5. Ćâur. 42. Rag'. 1. 95. Lass. 58. 20. — Cf. *nítya.*

नितान्त *nitânta* v. *tam* praef. *ni.*

नित्य *nítya* (a praepos. *ni* s. *tya*, v. gr. 584. 45 et cf. *nitarâm*) sempiternus. — Acc. *nítyam* adv. semper. In. 3. 10. 5. 61. H. 4. 10. Br. 3. 6. Su. 1. 31, v. gr. 584.

नित्यत्व *nityatvá* n. (a *nítya* s. *tva*) aeternitas, perennitas, constantia, perseverantia. B'. 13. 11.

नित्यदा *nityadâ* (a *nítya* s. *dâ*) semper.

नित्यशस् *nityaśás* (a *nítya* suff. *śas*) semper. N. 26. 14. 16.

निद् *nid* 1. par. âtm. (*kutsâyâm* K. *sannid'âu kutsanê* V.) 1) i. q. *nind.* 2) propinquum, prope esse. (Vid. *nind* et cf. gr. ὄνειδος, praef. *o*, Pottius comparat etiam λοίδ-ο-ρος; goth. *ga-naitja* contumeliâ afficio; germ. vet. *nîd* invidia.)

निदर्शन *nidaršana* n. (a caus. r. *darś dṛś* s. *ana*) exemplum. Rag'. 8. 45.

निदाघ *nidâg'á* m. (r. *daḥ* praef. *ni* s. *a*, mutato *ḥ* in *g'* vel servato primitivo *g'*; cf. hib. *daghaim* uro) 1) aestus, calor. Rag'. 10. 5. 2) aestas. Rag'. 10. 84. Ritu-S. 1. 1 et 65.

निदान *nidâ'na* n. (r. *dâ* vel *dô* s. *na* vel *ana*) causa principalis. Rag'. 3. 1.

निदेश *nidêśa* m. (r. *diś* s. *a*) jussus, praeceptum, imperium, auctoritas. M. 19.

निद्रा *nidrâ'* f. (a r. *drâi* dormire, praef. *ni*, mutato *âi* in *â*) somnus. H. 1. 4.

निधन *nid'ána* m. (r. *ḥan*, cujus forma primitiva est *d'an* = gr. ΘΑΝ, s. *a*, v. gr. 104) mors, exitium. Br. 2. 2. N. 2. 17. B'. 3. 35. (Hib. *nidh*, *nith* „manslaughter, homicide, a battle"; v. r. *ḥan*.)

निधान *nid'âna* n. (r. *d'â* praef. *ni* deponere, s. *ana*) thesaurus, gaza. B'. 9. 18. 11. 38.

निधि *nid'i* m. (r. *d'â* praef. *ni* s. *i*, nisi potius sine suffixo, attenuato *â* in *i*) receptaculum, thesaurus, gaza. A. 6. 6. N. 24. 37.

निनाद *ninâda* m. (r. *nad* praef. *ni* s. *a*) sonus, stridor, strepitus. Rag'. 11. 15. Ritu-S. 1. 25.

निन्द् *nind* 1. par. interdum âtm. (scribitur *nid*, gr. 110[a]) 1) reprehendere, vituperare. Râm. II. 76. 92: *nindâmy ahañ karma kṛtam pitus tat*; Man. 8. 19: *nindârhô yatra nindyatê*; Maḥ. 3. 15229: *anindyan nindatê yô ḥi*. 2) spernere. B'. 2. 36: *nindantas tava sâmart'yam*. — *anindita* non spretus. N. 12. 120. In. 4. 15. (Vid. *nid*.)

c. *prati* reprehendere, vituperare. Dr. 5. 18: *svabud'im pratininditâsi*.

c. *vi* id. Maḥ. 3. 13700: *vinindan svam âtmânam*.

निन्दा *nindâ'* f. (r. *nind* s. *â*) vituperium. B'. 12. 19.

निन्व् *ninv* 1. par. (*sêkê*; scribitur *niv*, gr. 110[a]) irrigare.

निपात *nipâta* m. (r. *pat* s. *a*) 1) actio decidendi, delabendi. A. 8. 6. 2) impetus. Rag'. 2. 60.

निपातन *nipâtana* n. (a caus. r. *pat* praef. *ni* s. *a*…) actio caedendi, occidendi. Rag'. 9. 49.

निपातिन् *nipâtin* (r. *pat* praef. *ni* s. *in*) 1) decide… Ur. 87. 8. Rag'. 9. 40. 2) (a caus.) efficiens ut ali… cadat, caedens, occidens. Rag'. 11. 21. N. 12. 93.

निपुण *nipuṇa* (r. *puṇ* praef. *ni* s. *a*) aptus, idone…, habilis, peritus, doctus; v. *nâipuṇá*, *nâ'ipuṇya*.

निबन्ध *nibanda* m. (r. *band'* s. *a*) actio ligandi, co…stringendi. B'. 16. 5.

निबन्धन *niband'ana* n. (r. *band'* praef. *ni* s. *an*…) causa. Rag'. 8. 51. Up. 11.

निभ *nib'a* (r. *b'â* splendere, praef. *ni* s. *a*) similis, … fine compp. H. 3. 9. Vid. *sannib'a*.

निभर्त्सन *nib'artsana* n. (r. *b'arts* praef. *ni* s. *an*…) imminatio, comminatio. Dr. 6. 20.

निमित्त *nimitta* n. (fortasse e *nimita* reduplicato *t*, a r. *mâ* vel *mi* praef. *ni* s. *ta*) 1) causa. Accus. adver… (*nimittam*) praepositionis loco fungitur, ad expr…mendum causâ, propter (gramm. 622). N. 9. … 2) signum. N. 23. 5. 8. B'. 1. 31. N. 13. 20. 16. … 3) vestigium. Hit. 24. 16.

निमेष *nimêśá* m. (r. *miś* s. *a*) nictatio. N. 5. 26. Dr. 8. 9. — *nimêśâ't* momento temporis. Rag'. 9. 63.

निमेषमात्र *nimêśamâtra* n. (e praec. et *mâ'tra* …mensura) momentum. Dr. 8. 9.

निम्न *nimná* (r. *mnâ* praef. *ni* s. *a*) profundus. M… 2. 784.

निम्नगा *nimnagâ* f. (e praec. et *ga* iens in fem.) fluvi… Rag'. 8. 8. 16. 61. (Cf. nomen fluminis Nemeni.)

नियत *niyata* v. *yam*.

नियन्तार् -तृ *niyantâ'r -tṛ'* m. (r. *yam* praef. … s. *târ* *tṛ*) auriga. Rag'. 1. 17.

नियम *niyamá* m. (r. *yam* s. *a*) actio cohibendi, co…cendi, domandi, sedandi; votum. Br. 2. 24. Su. 2. … R. Schl. I. 8. 14. Rag'. 5. 8. Ur. 43. 6 infr.

नियुत *niyuta* m. n. (r. *yu* praef. *ni* s. *ta*) decem milli…nes. Cf. *ayúta*.

iyudd'a n. (r. yud' praef. ni s. ta) singulare ıen. Lass. 48. 8.

ृ -तृ niyóktár -tṛ m. (r. yug praef. ni · tṛ) qui jubet, dominus. Rag'. 2. 56; v. sq.

ıiyóga m. (r. yug s. a, v. gr. 575. s. a) jussum, ;ptum. In. 2. 22. 3. 5. 4. 17. Ḥ. 4. 5.

स् niyógatas adv. (a praec. s. tas) jussu, propter ı.

् niyógin m. (a niyóga s. in) imperio alicujus :tus, famulus, minister. Ḥit. 61. 13. 62. 3. 6. 7.

· v. nis.

:rata v. ram.

nirantarám adv. (Avy., gr. 607, e nis et ra intervallum, spatium interjectum) sine inter- simul, una. Su. 1. 4. De tempore statim, pro- Lass. 9. 2.

nirapáya (Baḥ. e nis et apáya q. v.) dever- expers, non devius, infallibilis. N. 4. 19.

'raya m. (Baḥ. e nis et aya felicitas) tartarus. 1. 1825.

niravadyá f. (fem. a niravadya non hu- non vilis, pulcher; Baḥ. e nis et avadyá n. pulchritudo. In. 5. 11.

[nirábád'a vel निराबाध nirávád'a m. (Baḥ. et ábád'a vel ávád'a vexatio, turbatio, per- io) vacuus a vexatione, turbatione; securus. 12.

nirámaya (Baḥ. e nis et ámaya m. morbus) ı a morbo, incolumis, salvus, felix. In. 3. 8. 41.

् nirásis (Baḥ. e nis et ásis spes, v. gr. 206) ı a spe. B'. 3. 30. 4. 21.

द् nirásváda (Baḥ. e nis et ásváda m. sa- ıaporis expers, non amoenus, insuavis, injucundus. 20.

:irîha (Baḥ. e nis et îhá) vacuus a desiderio, , ab appetitu. Ḥit. 10. 25.

निरीहता nirîhatá f. (a praec. s. tá) abstract. prae- cedentis. Ḥit.

निरुद्योग nirudyóga (Baḥ. e nis et udyóga m. nego- tium, opera, labor) negotiorum, laborum expers. Su. 4. 3.

निरुद्विग्न nirudvigna v. vig praef. ut praef. nis.

निरूपण nirúpaṇa n. (r. rúp praef. ni s. ana, v. gr. 94[a]) exploratio, investigatio. Ḥit. 48. 1.

निर्ऋति nirṛti f. (e nis et ṛti felicitas) infortunium, calamitas. Maḥ. 1. 3559.

निर्घर्षण nirg'arśaṇa n. (r. g'arś g'ṛś praef. nis s. ana) frictio, tritus.

निर्घर्षणक nirg'arśaṇaka (a praec. s. ka) fricans, te- rens. Ḥit. 55. 6.

निर्घात nirg'áta n. (caus. r. han praef. nis [nirg'á- tayámi, gr. 471] suff. a) impetus venti. In. 1. 5.

निर्घोष nirg'óśa m. (r. g'uś praef. nis s. a) strepitus. N. 21. 3. 8.

निर्झर nirǵ'ara m. (fortasse a r. gar [gṛ], mutato g in ǵ', praef. nis s. a) catarrhacta. N. 12. 8.

निर्णय nirṇaya m. (r. nî praef. nis s. a) inquisitio, investigatio, exploratio. Mṛ. 294. 6. Ḥit. 72. 4.

निर्णेजन nirṇéǵana n. (r. niǵ praef. nis s. ana) pu- rificatio, lustratio, expiatio. Man. 3. 209.

निर्दय nirdaya (Baḥ. e nis et dayá) immisericors, crudelis, vehemens. Rag'. 19. 32. — nirdayam adv. crudeliter, vehementer. Rag'. 11. 84. Ḥit. 27. 21.

निर्देश nirdéśa m. (r. diś praef. nis s. a) designatio, descriptio. B'. 17. 23.

निर्नाथ nirnát'a adj. (Baḥ. e nis et nát'á dominus, tutor) domini, tutoris expers.

निर्नाथता nirnát'atá f. (a praec. s. tá) ejus, qui domini, tutoris expers est, status. N. 13. 35.

निर्बन्ध nirband'a m. (e nis et band'a) pertinacia, importunitas. Rag'. 5. 21. 14. 32. Śak. 48. 4 infr.

निर्भर nirb'ara (Baḥ. e nis et b'ara q. v.) immodicus. — nirb'aram adv. ultra modum. Ḥit. 29. 13: nirb'aram áliṅgya; 50. 2: nirb'aram prasuptaḣ.

निर्मम nirmama (Baḥ. e nis et máma mei, gen. pron. primae pers., qui hac in comp. substantivi vim habet, sensu cupiditas, aviditas) liber a sui cupiditate, aviditate. B'. 2. 71. Rag'. 15. 28.

निर्मल nirmala (vacuus a luto, a sordibus, Baḥ. e nis et malá lutum, sordes) purus, mundus. In. 5. 18.

निर्मलत्व nirmalatva n. (a praec. s. tva) puritas. B'. 14. 6.

निर्माण nirmâṇa n. (r. mâ praef. nis s. ana) effectio, creatio. R. Schl. I. 26. 17.

निर्मोक nirmôka m. (r. muć praef. nis s. a) anguina pellis. Rag'. 16. 17.

निर्यास niryâsá m. (r. yas praef. nis s. a, nisi yâ adjecto s s. a) resina. Rag'. 1. 38.

निर्वाण nirvâṇa (r. vâ praef. nis) 1) (suff. na) part. perf. pass. v. 2. vâ praef. nis. 2) (suff. ana) exstinctio. Hit. 62. 6. 31. 5. B'. 2. 72. 5. 24: brahmanirvâṇam exstinctio in summo numine, quâ quis coalescit cum numine supremo. 3) delectatio, oblectatio. Śak. 45. 13: labďan nêtranirvâṇam.

निर्वापन nirvâpana n. (caus. r. vâ praef. nis s. ana) 1) exstinctio. Śak. 51. 2 infr. 2) refrigeratio. Śak. 43. 11.

निर्विण्ण nirviṇṇa v. vid praef. nis.

निर्वृति nirvṛti f. (r. var vṛ praef. nis s. ti) 1) laetitia, voluptas. N. 22. 3. Rag'. 9. 37. 2) temeritas, audacia. Hit. 110. 20.

निर्वेद nirvêdá m. 1) (a r. vid praef. ni s. a) humilitas. Lass. 71. 2; modestia, pudor, sui contemptus. Up. 24. R. Schl. I. 55. 10; v. vid praef. nis. 2) (Baḥ. e nis et vêda scientia) ignorantia. B'. 2. 52.

निल् nil 1. par. (gaḥanê) densum, impervium esse.

निलय nilaya m. (r. lî praef. ni s. a) domus, habitatio. Rag'. 2. 15. Cf. âlaya.

निवर्हन nivarḥana vel निबर्हण nibarḥaṇa m. (r. varḥ vṛḥ vel barḥ bṛḥ cl. 10 ferire, occidere, s. ana) feritor, occisor, exstinctor, in fine compp. In. 1. 1. A. 10. 55.

निवसन nivasana n. (r. vas praef. vi s. a[...] Rag'. 19. 41.

निवह nivaḥa m. (r. vaḥ praef. ni s. a) copia. B'ar. 3. 42.

निवात nivâtá (e ni sub et vâ'ta ventus) qui [...] est, ideo vento non expositus, non ventosu[...] tranquillus. B'. 6. 19. 2) securus, firmus; v[...]

निवातकवच nivâtakavaća m. (securam [...] habens, bene loricatus, Baḥ. e praec. e[...] lorica) nomen Dânavorum stirpis. A. 5.

निवाप nivâpa m. (r. vap praef. ni s. a) do[...] ficale, quod Manibus datur, libatio Man[...] Rag'. 5. 8. 8. 61 et 85. 16. 91.

निवारण nivâraṇa (r. var vṛ cl. 10, praef. [...] 1) qui arcet, in fine compp. A. 10. 70. [...] arcendi. N. 7. 10.

निवास nivâsa m. (r. vas habitare, s. a) d[...] tatio. H. 4. 29. B'. 11. 25. 37.

निविड niviḍá (ut videtur, intervallum [...] bens, e ni pro na non [v. nik'ila] et [...] vila, v. Wils.) spissus, densus, arctus. [...] 11. 15. 19. 44.

निवृत्त nivṛtta v. vart vṛt praef. ni.

निवृत्तकृषिगोरक्ष nivṛttakṛśigôrakśa (B[...] vṛtta evanidus et comp. Dvandv. e kṛśi[...] gôrakśa bubulcus) evanidos aratores et b[...] bens. Su. 2. 24.

निवृत्तदेवकार्य nivṛttadêvakârya (Baḥ. [...] evanidus et dêvakârya n.; dêvá deus et [...] faciendum, officium) evanidum deorum cultu[...] res divinas vel sacras ceremonias habens. S[...]

निवृत्तविपणापण nivṛttavipaṇâpaṇa (B[...] vṛtta evanidus et Dvandv. e vipaṇa [...] âpaṇá forum) evanidas venditiones et fo[...] Su. 2. 23.

निवृत्तयज्ञस्वाध्याय nivṛttayaǵńasvâďyâ[...] nivṛtta evanidus et Dvandv. e yaǵńá sa[...]

svâdyâya q. v.) evanida sacrificia et Vêdorum lectiones habens. Su. 2. 22.

निवृत्ति *nivṛtti* f. (r. *vart vṛt* praef. *ni* interire, s. *ti*) interitus, occasus, cessatio. B'. 16. 7.

निवेश *nivêśá* m. (r. *viś* intrare, praef. *ni* s. *a*) 1) introitus, ingressio. Su. 2. 26. 2) castra. Rag'. 5. 49.

निवेशन *nivêśana* n. (r. *viś* praef. *ni* s. *ana*) 1) introitus, ingressio. 2) domus, domicilium, sedes. In. 3. 2. Br. 1. 3.

1. **निश्** *niś* 1. par. (*samâd'âu* K. *śilê* V.) cogitare, meditari.

2. **निश्** *niś* f. (nom. *nik*; ut *náktam* a r. *naś*, ita ut nox a nocendo nominata sit, v. gr. comp. 132. 2. not.*) nox. In. 5. 18. Ḥ. 1. 3.

निशा *niśâ* f. (v. *niś*) id. N. 13. 61. B'. 2. 69.

निशाकर *niśâkara* m. (noctem faciens, e *niśâ* et *kara* faciens) luna. N. 16. 14.

निशाचर *niśâćara* m. (nocte iens, e *niśâ* et *ćará* iens) nomen Râks'asorum.

निशान्त *niśânta* n. (r. *śam* praef. *ni* s. *ta*) domus. Rag'. 16. 40.

निशापति *niśâpati* m. (noctis dominus, e *niśâ* et *páti*) luna. Am.

निशित *niśita* v. *śó* praef. *ni*.

निशीथ *niśít'á* m. (v. *niś*) nox. Mah. 1. 4275.

निश्चय *niśćaya* m. (r. *ći* praef. *nis* s. *a*) 1) decisio, judicium, dijudicatio. Br. 2. 27. 29. B'. 18. 4. 2) consilium, decretum, institutum, sententia. Sâ. 7. 6. B'. 2. 37. 3) certum, veritas. N. 19. 8. — Instr. *niśćayêna* adv. certe.

निश्चल *niśćala* (Karm. e *nis* et *ćala* se movens) immotus. B'. 2. 53.

निश्चित *niśćita* v. *ći* praef. *nis*.

निश्चेष्ट *niśćêśṭa* (Bah. e *nis* et *ćêśṭa*) motionis, nisûs expers, immobilis, immotus. — Acc. *niśćêśṭam* adv. A. 3. 40.

निष् *niś* 1. par. (*sêkê*) irrigare.

निषङ्ग *niśaṅga* m. (r. *saṅǵ* praef. *ni* s. *a*) pharetra. Rag'. 2. 30.

निषङ्गिन् *niśaṅgín* m. (a praec. s. *in*) pharetrâ instructus. Rag'. 7. 53.

निषध *niśad'a* m. nomen regionis (Wils. a country in the south-east division of India). N. 1. 3. 27.

निषाद *niśâdá* m. (r. *sad* praef. *ni* s. *a*) i. q. *kirâta*. Rag'. 14. 52 et 70.

निषादिन् *niśâdín* (r. *sad* praef. *ni* s. *in*) sedens. Rag'. 1. 52. 4. 20.

निषूदन *niśûdana* n. (r. *sûd* occidere, praef. *ni*, v. gr. 80, s. *ana*) occisor, in fine compp. N. 2. 23.

निष्क् *niśk* 10. âtm. (*parimâṇê* K. *mânê* V.; denom. esse videtur a sq.) pendere, metiri.

निष्क *niśká* m. n. (fortasse a praep. *nis* s. *ka*, cf. *útka*) 1) pondus quoddam auri. Hit. 104. 9. 2) pectoris ornamentum. R. Schl. I. 6. 9.

निष्क्रय *niśkraya* m. (r. *krî* praef. *nis* s. *a*) pretium. Rag'. 2. 55. 5. 22. 15. 55.

निष्ठा *niśṭ'â* f. (r. *sṭ'â* praef. *ni*, v. gr. 80) 1) sedes, habitatio (cf. *pariṇiśṭ'â*). B'. 18. 50. 2) status, conditio, agendi, vivendi ratio. B'. 3. 3. 5. 17. 17. 1. 3) finis, extremum; interitus, v. *nâiśṭ'ika*.

निष्ठीवन *niśṭ'îvana* n. (r. *śṭ'iv* praef. *ni* s. *ana*) actio spuendi, exspuendi. B'ar. 1. 91.

निष्ठुर *niśṭ'ura* (r. *sṭ'â* praef. *ni* s. *ura*) durus, asper, atrox. Rag'. 3. 62. 8. 64. Hit. 100. 14.

निष्ठ्यूत *niśṭ'yûta* v. *śṭ'iv*, *śṭ'îv* praef. *ni*.

निष्णात *niśṇâta* v. *snâ* praef. *ni*.

निष्पन्द् *niśpanda* (ut mihi videtur, Bah. e *nis* et obsoleto subst. *spanda*, abjectâ praepositionis sibilante et mutato radicis *s* in *ś*, quamquam vulgo haec radix litteram *s* immutatam retinet. Scribitur etiam *nispanda*, quod Wils. sicut *niśpanda* a rad. *pad* praefixo *nis* deducit; *nis* + *pad* autem proprie egredi significaret et rad. *pad* insertam nasalem non admittit) immotus. Rag'. 6. 40. 15. 37. R. Schl. I. 55. 15.

निष्पन्न *niṣpanna* v. *pad* praef. *nis*.

निष्पिष्ट *niṣpiṣṭa* v. *piṣ* praef. *ni*.

निस् *nis* praep. insep. ex. (Vid. gr. comp. 981. 1004 et cf. hib. particulas negativas *nis*, *nios*, *nir*, *nior* et v. composita ut *niṅśabda*.)

निसर्ग *nisarga* m. (r. *sarǵ sṛǵ* praef. *ni* s. *a*) 1) natura, indoles. Ragʿ. 3. 35. 6. 29. 2) jussum. Sâ. 1. 15.

निस्तार *nistâra* m. (r. *tar* [*tṛ*] praef. *nis* s. *a*) actio gratiam referendi, rependendi. Hit. 99. 18.

निस्वन *nisvaná* m. (r. *svan* praef. *ni* s. *a*) sonitus, strepitus. In. 2. 11. N. 21. 34.

निहत *nihata* v. *han* praef. *ni*.

निहन्तार् -तृ *nihantấr -tṛ́* m. (r. *han* praef. *ni* s. *târ tṛ*) occisor. A. 1. 7.

निहित *nihita* v. *dʿâ* praef. *ni*.

नी *nî* 1. par. âtm. 1) ducere. H. 4. 7: *nayiṣyâmi tvâm adya yamasâdanam*; Lass. 45. 8: *tâm ... svagṛhan ninyê*; Su. 2. 20. R. Schl. I. 42. 20. Secum ducere. R. Schl. II. 30. 19: *mâṅ vanan na ćên nayiṣyasi viṣam pâsyâmi*. — *nêtum vaśam* in potestatem redigere. Ragʿ. 8. 19: *anayat ... vaśam êkô nṛpatîn anantarân*. 2) abducere. R. Schl. I. 22. 4: *na râman nêtum arhasi*. 3) ferre, portare. M. 14: *uddʿṛtyâ 'liṅǵarât ... tam matsyam anayad vâpîm mahatîm*; ibd. 18. 20. 22. 23. 24. H. 3. 5: *âruhê 'mâm mama śrôṇîn nêṣyâmi tvâṅ vihâyasâ*. 4) (de tempore) traducere, transigere. Ragʿ. 1. 33: *kâlaṅ sa ninâya*; 1. 95: *kuśaśayanê niśân ninâya*. — Caus. portandum curare. Man. 5. 104: *na vipram ... mṛtaṅ śûdrêṇa nâpayêt* (*nâpayêt* pro *nâyayêt* sicut e. c. *mâpayâmi* a *mî*, gr. 468). (Cf. gr. νέομαι, νίσσομαι, νί-σομαι; lit. *neśù*; slav. *nesuṅ* fero, adjectâ sibilante, cf. scr. fut. *nêṣyấmi*.)

c. *anu* 1) propitiare, reconciliare, placare. Ragʿ. 5. 54: *kruddʿô mayâ 'nunîtaṅ praṇatêna*; 19. 38: *parâṅmukʿîr nâ 'nunêtum abalâṅ sa tatvarê*; 19. 43: *anvanâiṣur avadʿûtavigrahâs ta rutsahaviyôgam aṅganâṅ*; Lass. 45. 8: *tâṅ malavaćanâir anunîya*. — *anunîta* ju gratus. Ur. 51. 7. 2) rogare, supplicare. R. Schl. I *na gaććêma ṛṣîr bʿîtâ anunêṣyanti tan n* 3) suadere. Mah. 1. 3528: *bʿavatô 'nunayâmy purâ râǵyê śbʿiṣićyatâm*; Râm. II. 47. 46: *nîtâ 'smi râmêṇa*. 4) dare, tradere. Mah. 1 *anunêṣyâmy aham vidyâṅ svayan tubʿy*

c. *anu* praef. *prati* recusare, c. acc. pers. Mah. *êtat pratyanunayê bʿavantâv aśvinâu*.

c. *apa* abducere, removere. H. 4. 33: *apanê yatitô naćâi 'va śakitô mayâ*; R. Schl. II. *dṛṣṭa êva hi naṅ śôkam apanêṣyati râǵ* Abjicere. Ragʿ. 4. 64: *apanîtaśirastrâṇâṅ taṅ śaraṇaṅ yayuṅ*.

c. *apa* praef. *vi* id. Mah. 1. 6017. R. Schl. II. 1(

c. *abʿi* adducere. Ṛgv. 42. 8: *abʿi sûyavasan* (*vasam*) *naya* (*naṅ*) „bono gramine insigne locum) duc (nos)"; Mah. 3. 769: *śarô ǵyâm nîyamânaṅ*.

c. *â* 1) adducere. H. 2. 12. N. 16. 3. 2) afferre, tare. N. 20. 4: *ênam mê paṭam ânayatâm* Sâ. 5. 78: *agnim ânayitvê 'ha* (pro *ânîy* Caus. adducendum curare. In. 5. 54: *ânâyya yam*; N. 8. 11: *sûtam ânâyayâmâsa pur âptakâribʿiṅ*; R. Schl. I. 4. 25. Ragʿ. 12. 12. 1. 2974. — *ânâpayitum* pro *ânâyayitum* R II. 14. 21 (v. simpl.).

c. *â* praef. *sam* + *abʿi* adducere. Mah. 3. 10656: *diṅ samabʿyânaya matsakâśam*.

c. *â* praef. *upa* afferre, apportare. R. Schl. I. 1 *annam upânîtam*; M. 10.

c. *â* praef. *sam* + *upa* adducere, congregare. M 7460: *mantrâya samupânîtâs tê*.

c. *â* praef. *pari* circumducere. Mah. 2. 2685: *k tâm ... sabʿâmadʿyê paryânayêt*.

c. *á* praef. *prati* reducere. Mah. 2. 2475: *túrṇam pratyánayasvái 'tán.*

c. *á* praef. *sam* 1) adducere. Sá. 6. 6. N. 18. 17. 2) afferre, apportare. Su. 4. 7: *samánítéśu tatra vái varásanéśu.* 3) congregare. Su. 3. 13 et 18.

c. *ut* sursum ducere. Mah. 1. 3103: *putra unnayati ... yamakśayát.*

c. *upa* 1) adducere. N. 26. 35: *damayantím upánayat* (nisi hoc compositum ex *upa + á + anayat*). 2) afferre, offerre. Man. 3. 228: *upaníya tu tat sarvam*; Mr. 275. 20: *áryasyá "sanam upanaya*; Rag. 10. 53: *upanítan tad annam pratyagrahín nrpaṅ*; R. Schl. II. 54. ६६: *upánayata d'armátmá gám arǵyam udakan tat'á.* 3) átm. sacro filo cingere. Man. 2. 69: *upaníya guruṅ śiśyam*; 2. 140: *upaníya tu yaṅ śiśyaṅ védam ad'yápayéd dviǵaṅ*; Rag. 3. 29: *upanítam ... vininyur énaṅ guravó gurupriyam.*

c. *nis* 1) educere. Hit. 73. 22: *kiṅ vá durǵanaćéśṭitan na vá ity état vyavaháran nirṇétun na śakyaté.* 2) exquirere, invenire, explorare, cognoscere, „herausbringen" (v. *nirṇaya*). Hit. 101. 16: *purávrttakat'ódgáráiṅ kat'an nirṇíyaté paraṅ*; 94. 9: *nirṇíya śub'alagnam.*

c. *pará* abducere, asportare, auferre. Mr. 315. 1 infr.: *paráṇayámi étaṅ lag'um.*

c. *pari* 1) circumducere. *agnim pariṇétum* circum ignem ducere (aliquam matrimonii causá). R. Schl. II. 42. 8: *agrhṇáṅ yaćća té páṇim agnim paryaṇayaṅća yat.* 2) uxorem ducere in matrimonium. Br. 1. 26: *mantravat pariṇíya*; Hit. 63. 1: *énáṅ gand'arvavivábéna pariṇayatu b'aván.* 3) explorare, cognoscere. Man. 7. 122: *téśám vrttam pariṇayét samyag ráśṭréśu taććaráiṅ.* (Vid. *nirṇí.*)

c. *pra* 1) producere, proferre, afferre. Rag. 14. 67: *d'armó manuná praṇítaṅ. — daṇḍam praṇétum* punire, castigare, c. loc. vel gen. Man. 7. 20: *yadi na praṇayéd rága daṇḍam daṇḍyéśu*; 8. 238: *na tatra praṇayéd daṇḍan nrpatiṅ paśurakśiṇám*; 7. 31: *praṇétuṅ śakyaté daṇḍam.* 2) amare, favere. N. 4. 2: *praṇayasva* (v. *praṇaya*).

c. *pra* praef. *sam* id. sgf. 1. Mah. 2. 2126: *yaśaṅ sampraṇítam*; Man. 7. 16: *tam (daṇḍam) ... yat'árhataṅ sampraṇayén naréśu.*

c. *prati* reducere. R. Schl. II. 98. 22: *náu ... grháya pratiṇéśyati.*

c. *vi* 1) abducere, amovere. R. Schl. II. 69. 3: *áyásaṅ vinayiśyantaṅ*; Rag. 2. 49: *śakyó 'sya manyur b'avatá vinétum*; 5. 72 et 9. 71: *viníṭanidra.* 2) educare, instruere. Rag. 3. 29: *vininyur énaṅ guravaṅ*; Mah. 3. 12585: *śúrán astréśu ... vinayét. — viníta* submissus, modestus. N. 26. 30: *vinítáiṅ pariććárakáiṅ*; Rag. 10. 13: *upast'itam práṅǵaliná viníténa garutmatá*; domitus (de bestiis). Man. 4. 67: *ná 'vinítáir vraǵéd d'uryáiṅ*; 68: *vinítáis tu vraǵét (d'uryáiṅ)*; Rag. 14. 75: *tapasvisaṅsargavinítasatvé tapóvané.*

नीच *níćá* (fem. *-ćí*, correptum e *nyaća*, *nyaćí*; a r. *aṅć* praef. *ni* s. *a*, v. *nyaṅć*) humilis; transl. vilis, pravus. N. 21. 14: *rahó 'nićánuvartí*; Lass. 1. 3: *prárab'yaté na k'alu vig'nab'ayéna níćáiṅ.*

नीचग *níćaga* (a praec. et *ga* iens) humiliter iens (de flumine), tenui aquá fluens.

नीड *níḍá* m. n. nidus. (Lat. *nídus*, hib. *nead*, cambrobrit. *nyth*, germ. et anglo-sax. *nest.*)

नीति *níti* f. (r. *ní* s. *ti*) 1) ductus, ductio. 2) vitae ratio, mores. 3) doctrina de moribus, Ethica. Hit. 3. 4.

नीथ *ní't'a* m. (r. *ní* s. *t'a*) dux. Vid. *nát'á.*

नीप *nípá* m. nomen arboris (Nauclea Cadamba).

नीर *nírá* n. (ut videtur, e *nára* attenuato *á* in *í*) aqua.

नीरजस्क *níraǵaska* (Bah. e *nis* et *raǵas* adjecto s. *ka*, v. gr. 597) liber a pulvere. R. Schl. I. 24. 4.

नीरव *nîrava* (Bah. e *nis* et *rava*) soni expers. Rag'. 8. 57.

नीरस *nîrasa* (Bah. e *nis* et *rasa*) saporis expers, insipidus. Ur. 24. 6.

नीराजन *nîrâǵana* n. (r. *râǵ* praef. *nis* s. *ana*) lustratio; v. sq.

नीराजना *nîrâǵanâ* f. (fem. praec.) id. Rag'. 4. 25. 17. 12.

नील् *nîl* 1. par. nigrum, violaceum, caeruleum, lividum esse; colore nigro etc. afficere; v. sq.

नील *nîla* (r. *nîl* s. *a*, nisi potius *nîl* denom. a *nîla*, hoc autem a *niś* nox, suff. *la*, abjecto *ś* et producto *i*; cf. lat. *niger*, them. *nigrŏ*, quod e *nic-rŏ* explicari potest, mutatâ tenui in mediam; v. Benfey II. 57) niger, caeruleus, violaceus; lividus. H. 1. 37. 4. 29. N. 16. 17.

नीलकण्ठ *nîlakaṇt'a* m. (nigrum vel violaceum collum habens, Bah. e praec. et *kaṇt'a* collum) 1) pavo. Ur. 59. 15. 2) nomen dei Śivi.

नीलमणि *nîlamaṇi* m. (Bah. e *nîla* et *maṇi*) sapphirus.

नीलिनी *nîlinî* f. (a *nîla* s. *in*, adjecto signo fem. *î*) Indigofera tinctoria.

नीली *nîlî* f. (a *nîla* signo fem. *î*) id.

नीव् *nîv* 1. par. (*st'aulyê*) magnum, crassum, corpulentum, turgidum esse.

नीवार *nîvarâ* m. oryza sylvestris. Rag'. 1. 50.

नीवी *nîvî'* f. vestimentum, quo feminarum medium corpus tegitur, feminalia. Rag'. 7. 9. Mêg'. 69.

नीहार *nîhârá* m. (ut videtur, a r. *har hr* praef. *ni*, producto *i*, s. *a*) pruina. H. 4. 40. R. Schl. I. 55. 25. Rag'. 7. 57.

1. नु *nu* 2. par. *nâ'umi* vel *nâvîmi* (gr. 315) laudare. Nalôd. 1. 30: *indirâǵâtanutaḣ*; B'att. 14. 112: *nîlan nunâva*. Vid. *nû*.

2. नु *nu* particula interrogativa, quae praecipue invenitur post *kim* ejusque derivata, et post negationem *na*. H. 2. 32. N. 12. 28. 29. 98. 19. 26. 22. 13. 11. 4. (Lat. *num*, gr. νύ, νῦν, v. gr. comp. 370.)

नुड् *nuḍ* 6. par. (*vad'ê*) pulsare, interficere.

नुद् *nud* 6. par. âtm. *nudâ'mi*, *nudê'*, part. perf. *nunnâ* 1) mittere, agere, impellere, incitare. D... *sûtasya nudatô vâhân*. 2) depellere, rem... repellere. Rag'. 6. 68: *saṅśayam asya ... nu...* Mah. 3. 1341: *ênô râǵâ nudatê yaǵńâiḣ*. — agere, pellere, incitare, e. c. equos. A. 6. 17 *hayân anôdayat*; N. 19. 23: *tê nôdyamân... hayôttamâḣ*.

c. *apa* depellere, repellere, removere. B'. 2. 8: ... *prapaśyâmi mamâ 'panudyâd yać ćôkan...*

c. *apa* praef. *vi* id. Mah. 3. 10695: *alakśmîm panôtsyat'a*.

c. *â* praef. *apa* id. Man. 11. 102: *pâpaṅ vr... êb'ir apânudêt*; Mah. 3. 16973: *purandar... budd'im êtâṅ vyapânuda*.

c. *â* praef. *vi* id. Mah. 4. 1319.

c. *nis*: *nirṇudâmi*, *nirṇudê* (gr. 94[b]) 1) id. R. I. 13. 40: *nirṇudan pâpam âtmanaḣ*. 2) ...diare, fastidire, rejicere. Man. 4. 250: *payô mâ... śâkańćdi 'va na nirṇudêt*.

c. *pra*: *praṇudâmi*, *praṇudê* (gr. 94[b]) i. q. A. 6. 18: *têna têśâm praṇunnânâm* (*hayâ...* 10. 56: *gâṇḍîvâstrapraṇunnâṅs tân ga... ... dṛśtvâ*.

c. *pra* praef. *sam* id. Mah. 3. 377.

c. *vi* caus. abigere, pellere, depellere. Gîta-G. 1 ... *tâpaṅ vinôdaya*. 2) exhilarare, animum re... Ur. 16. 12: *kênê 'dânîm âtmânaṅ vinôda...* Rag'. 14. 77: *vinôdayiśyanti ... munikan... tvâm*; Mah. 3. 46: *râǵânan tu tê haṅsam rasvarâḣ, âśvâsayantô, viprâgryâḣ kâ... sarvâṅ vyanôdayan*.

c. *sam* caus. agere, pellere, impellere. N. 20. 42 *yôttamân ... nalaḣ sannôdayâmâsa*.

नुन्न *nunnâ* v. *nud*.

नू *nû* 6. par. *nuvâ'mi* i. q. *nu*. (Cf. lat. *nû-men*.

नूतन nū́tana (a náva correpto in nū́ s. tana) novus, recens, juvenis. Hit. 77. 7.

नूनम् nūnám fortasse, forsitan; sane, certe. N. 8. 17. 13. 22. 23. 38. 21. 33. H. 1. 45.

नूपुर nū́pura m. n. ornamentum, quod feminae in pedibus gerunt. Ur. 30. 7 infr.

नृत्त nṛttá n. (r. nart nṛt s. ta) saltatio. Lass. 39. 11.

नृत्य nṛtya n. (r. nart nṛt s. ya) id. In. 3. 6. Su. 4. 8.

नृप nṛpa m. (viros, homines regens, e nar nṛ et pa) princeps, rex. In. 2. 14. N. 17. 33.

नृपति nṛpáti m. (e nar nṛ et páti dominus) 1) virorum dominus. 2) dominus, rex in universum. N. 12. 35.

नृलोक nṛlóka m. (Tatp. e nar nṛ et lóka mundus) hominum mundus, i. e. terra. In. 3. 7.

नृशंस nṛ́śańsa (homines vulnerans, occidens, e nar nṛ et śańsa, a r. śańs vulnerare, occidere, s. a) 1) adj. improbus, scelestus. Br. 1. 24. Hit. 123. 17. 2) m. scelus. Br. 1. 33. N. 29. 3.

नेत् nét (na + ni, v. gr. comp. 360) nisi. Cf. ṣend. nóiḍ non.

नेतार् -तृ nétā́r -tṛ́ m. (r. nī s. tār tṛ) dux. N. 12. 128.

नेत्र nétra n. (r. nī ducere, s. tra) oculus. Cf. náyana.

नेत्रमुष् nétramuś adj. (e praec. et muś furans) oculos furans, rapiens. In. 1. 7. cf. N. 5. 7.

नेद् néd 1. par. v. nid.

नेदिष्ठ nédiśṭ'a, नेदीयांस् nédîyāńs v. gr. 226.

नेपथ्य népat'ya n. 1) vestis splendida, pretiosa. Rag'. 6. 6. 14. 9. 2) postscenium.

नेमि némi f. rotae orbis. Rag'. 1. 17.

नेष् néś 1. âtm. (gatâu) ire, se movere.

नैक náika (e na non et éka unus) varius, multus. N. 12. 37.

नैगम náigamá m. (a nigamá s. a) mercator. Ur. 59. 16, v. append. p. 22.

नैपुण náipuṇá n. (a nipuṇa s. a) dexteritas, habilitas, ingenium; peritia, cognitio, doctrina, disciplina. N. 15. 3.

नैपुण्य nấipuṇya n. (a nipuṇa s. ya) id. Sâ. 3. 21.

नैराश्य náirâśya n. (a nirâśa vacuus a spe [nis + âśâ], s. ya) vacuitas a spe. Hit. 32. 17.

नैर्ऋत náirṛtá (a nírṛti, quod nom. pr. esse dicitur, s. a) I. subst. m. 1) daemon, malus genius. 2) nom. pr. Genii, qui plagae ad Africum sitae praeest. Am. II. adj. nirṛticus. A. 4. 30.

नैर्ऋती náirṛtî f. (a praec. adjecto signo fem. î) plaga ad Africum sita.

नैश náiśá (fem. -śî, a niś vel niśâ s. a) nocturnus. Ur. 6. 13.

नैषध náiśad'a (a niśad'a s. a) Nis'ad'ensis, Nis'ad'is natus, cognomen Nali.

नैष्कर्म्य náiśkarmya n. (e niśkarman actionis expers [Bah. e nis ex et kárman actio, opus, v. euph. r. 79], suff. ya) vacuitas ab actione, otium. B'. 3. 4. 18. 49.

नैष्कृतिक náiśkṛtika (a niśkṛta vacuus ab opere, s. ika) operum expers, otiosus. B'. 18. 28.

नैष्ठिक náiśṭ'ika (f. -î, a niśṭ'â finis, extremum, s. ika) extremus, ultimus, supremus. B'. 5. 12. Rag'. 8. 25.

नैष्ठुर्य náiśṭ'urya n. (a niśṭ'ura s. ya) duritia, animus durus. Hit. 25. 8.

नो nó (e na et u q. v.) non. Hit. 108. 12. Lass. 41. 15. 77. 2. Praecipue sequente cét. Hit. 18. 18. Up. 76. Lass. 7. 13.

नौ nâu f. (fortasse a r. snu fluo, gr. comp. 124, abjecto s) navis. H. 1. 3. (Gr. ναῦς; lat. navis; anglo-sax. naca; germ. vet. nacho, mutato v formarum nấvam, nâvấ etc. in gutturalem, v. gr. comp. 19. 124; hib. naoi, noi a lat. navis deduci potest.)

नौका nâukâ f. (a praec. s. ka in fem.) navis. M. 36.

नौबन्धन nâuband'ana n. (e nâu navis et band'ana ligatio) nomen Himavantis montis cacuminis. M. 49.

न्यग्रोध *nyagróďa* m. Ficus Indica. Ḥ. 1. 24.

न्यङ्कु *nyáńku* m. capreae species. Dr. 4. 15.

न्यञ्च् *nyáńć* (*nyań*, *nîćî*, *nyak*, r. *ańć* praef. *ni*; v. gr. 179) brevis, humilis, vilis; v. *nîćá*.

न्याय *nyâyá* m. (r. *i* ire, praef. *ni* s. *a*; *ni* + *âi* + *a*) decentia, convenientia, decorum, apta ratio. N. 12. 69. Avy.

न्याय्य *nyâyyá* (a praec. s. *ya*) conveniens, ritus. N. 6. 6.

न्यास *nyâsa* m. (r. *as* deponere, praef. *ni* s. deponendi, exuendi. Sâ. 2. 23. 2) depositu Up. 70.

प *p*.

प *pa* adj. in fine compp. (r. *pâ* s. *a*) 1) bibens. In. 2. 6. 2) regens, e. c. *nṛpa*, *aďipa*.

पंश् *pańś*, पंस् *pańs* 10. par. (scribitur *paś*, *pas*, gr. 110[a]) destruere, perdere.

पक्ष् *pakš* 1. et 10. par. (*parigrahê*) amplecti, capere, accipere. (Huc trahi posset goth. *faha* capio, nostrum *fange*.)

पक्ष *pakšá* m. 1) latus. Bʻ. 14. 25. 2) etiam neut. ala. Ragʻ. 12. 102. 3) dimidia pars mensis. Ḥit. 23. 14. 4) in compos. cum vocibus, quae comam significant, copia, multitudo. 5) amicus, assecla. Ur. 10. 17. (Vid. *pakšín* et cf. lit. *paukš-tis* avis; goth. *fug-ls* id.; nostrum *Vogel*; fortasse lat. *passer* e *paxer*.)

पक्षिन् *pakšín* m. (alas habens, a praec. s. *in*) avis. N. 1. 19; v. *pakšá*.

पक्ष्मन् *pákšman* n. (ut videtur, a r. *pakš* s. *man*) 1) pilus. Dr. 5. 6. 2) cilium. N. 11. 33. 3) floris fibra.

पङ्क *pańka* m. n. (r. *pańć* s. *a*) 1) lutum. 2) pulvis. Ritu-S. 1. 6. (Goth. *fani* lutum.)

पङ्कज *pańkaǵa* m. (in luto natus, Tatp. e praec. et *ǵa*) nymphaea, lotus.

पङ्क्ति *pańktí* f. (r. *pańć* s. *ti*) linea, series, turba. A. 7. 23.

1. पच् *pać* 1. par. âtm. coquere. Bʻ. 15. 14: *paćâmy annań ćaturviďam*; Maḥ. 3. 13234: *śâkam paćatê*; 3. 10501: *sa narakê pakšyamânań*. — Pass. maturescere. Ragʻ. 11. 50: *sukṛtâń ḥi paćyatê kalpadrumapʻalaďarmi kâńkšitam*. — quendum curare. Maḥ. 3. 104: *âtmanê pâ 'nnam*. (Gr. ΠΕΠ pro ΠΕΚ mutatâ gu πέσσω, πεπτός, ὀπτός, ὀπτάω, abjectâ ini lat. *coquo*, mutatâ initiali labiali in gutt.; *co paktas*, pro qua obsoleta formâ autem *pa* patur; *coctum* = scr. *páktum*; fortasse *pâ-n* abjectâ gutturali, sicut in *lû-na*, *lû-men* *luc-men*, nisi *pâ-nis* cohaeret cum *pa-sco* (πάομαι) et scr. 2. *pâ*; serb. *pećem* asso; russ. *pećj* fornax, *pećenŭi* coctus; *kipjetj* bulla mutatâ lab. in gutt., gutt. in lab.; lit. *pec* assa, *pećius* furnus, *kepù* asso, fut. *kep-su*, nostrum *koche*, germ. vet. *cocho* fortasse a de nostro *backe* v. *bʻarǵ bʻṛǵ*.)

2. पच् *pać* 1. âtm. (*vyaktîkaranê*) explica

1. पञ्च् *pańć* 1. âtm. (scribitur *pać*, gr. 110

2. पञ्च् *pańć* 10. par. (*vistârê* K. *tatâu* V. *pać*, gr. 110[a]) expandere, extendere.

पञ्चत्व *pańćatvá* n. (a *páńćan* s. *tva*) πεν sertim quinque elementorum, inde *p gantum* mori, a dissolutione corporis in q menta. Ḥit. 35. 13. 101. 14. Lass. 21. 18. 3

पञ्चन् *páńćan* quinque. (Lit. *penki* masc.; gr. πέντε, πέμπε; armor. *pémp*; cambro- goth. *fimf*; lat. *quinque*; hib. *cuig*.)

ńćamá (a páńćan s. ma) quintus. Vêd. etiam ća, quocum cf. lat. quintus, gr. πέμπτος.
ańćaśara m. (quinque sagittas habens, páńćan et śara) cognomen Anaṅgi, dei Am.
pańćaśâkʿa m. (e páńćan et śấkʿâ ramus) Am.
pańćâśát (ut mihi videtur, e pańćadaśat, d) quinquaginta. (Gr. πεντήκοντα; lat. quin-ta; hib. caogat; v. gr. comp. 320 annot.)
ǵara n. cavea (avium). Ur. 34. 5.
aṭ 1. par. ire; caus. findere. Sâ. 5. 1: kâśṭâny âṭayat; N. 11. 28: mukʿatań pâṭayâmâsa ṇa; Dêv. 6. 13: pâṭayâmâsa nakʿâiń kô-kêśarî; In. 1. 3: ǵaladân pâṭayann iva. aṭ.)
s. evellere. Mah. 1. 7076: utpâṭya dôrbʿyân am; Ragʿ. 15. 19: prâńśum utpâṭayâmâsa umam.
aef. sam caus. eximere, promere, extrahere. . 20. 21.
erpere, divellere. Ragʿ. 6. 17: kêtakavarham âṭayâmâsa yuvâ nakʿâgrâiń.
aṭ 10. par. pâṭáyâmi (bʿâśâyâm K. tviśi V.) ere; splendere. Br. 1. 20: paṭitam vâi mayâ m ... yatô kśêman tatô gantum (pro pa- exspectaveris pâṭitam; in edit. Calc. legitur m; cf. puṭ, paṭʿ).
aṭ 10. par. paṭáyâmi (granʿê K. vêśṭanê V.) are, circumdare, vestire. (Cf. puṭ.)
m. (r. 3. paṭ s. a) 1) pannus. Ur. 4. 12. Hit. 2) vestis. N. 20. 3. 4.
ṭála n. (r. paṭ s. ala) cumulus, copia, multi- Hit. 80. 15: ǵalapaṭala; Ragʿ. 4. 63: kśâu-ṭala; v. sq.
aṭalî f. (fem. praec.) id. Bʿar. 3. 36: abʿrapaṭalî.
ṭaha m. n. tympanum. Dêv. 2. 54.

पटु páṭu m. f. n. (r. paṭ s. u) 1) acer (de sono). Ritu-S. 1. 22. 25; vehemens (de imbre). Ur. 58. 1. 2) aptus, habilis, dexter, peritus, eruditus. Hit. 75. 1: mâyâ-paṭu; v. sq.

पटुत्व paṭutvá n. (a praec. s. tva) dexteritas, habilitas, peritia, prudentia, ingenium. Hit. 25. 11.

पट्ट paṭṭa m. 1) fascia. Ragʿ. 16. 17. 18. 43. 2) sedes. Ur. 19. 4 infr.

पट्टिश paṭṭiśa m. teli genus. Su. 2. 3.

पठ् paṭʿ 1. par. interdum âtm. recitare, legere. R. Schl. I. 1. 94: yań paṭʿêd râmaćaritam; Mah. 3. 8172: gâyatrîm paṭʿatê yań; 8173: sâvitrîm paṭʿan; Sâ. 1. 31: śrutań hi dʿarmaśâstrêśu paṭʿyamâ-nan (sic legendum pro paṭyamânań) dviǵâtibʿiń; Mah. 1. 1438: êtad iććâmy ahań śrôtum purâṇê yadi paṭʿyatê. — Caus. facere ut aliquis loquatur, loqui docere aliquem. Hit. 8. 2: na śukavat pâṭʿyatê vakań. Facere ut aliquis legat, ad legendum exhortari, instruere: pitâ vâirî yêna bâlô na pâṭʿyatê. (Cf. 2. paṭ, kaṭʿ.)

c. ati celebrare, nominare. Mah. 3. 12813.

c. pari id. Mah. 1. 2020.

c. sam i. q. simpl. Man. 4. 98.

पण् paṇ 1. âtm. interdum par. 1) ludere (tesseris), c. gen. rei quâ luditur. N. 26. 6: prâṇayôśća paṇâvahê; 26. 6: paṇâvań. 2) in lusum ponere, in aleam dare. Mah. 2. 2172: paṇasva krśṇâm pâńćâlîn tayâ "tmânam punar ǵaya; 2254: drâupadî paṇ-yatê. 3) lucrifacere. N. 26. 19: sa ratnakôśavi-ćayâiń pâṇêna paṇitô 'pića. 4) vendere. paṇya vendendus, venalis, v. paṇyastrî. (Cf. lit. pantas pignus; germ. vet. phant id.; lat. veneo, vendo; v. vaṇiǵ.)

c. vi i. q. simpl. Mah. 1. 1191.

पण paṇa m. (rad. paṇ suff. a) 1) ludus. N. 7. 8. 9. 3. 2) pretium. Hit. 131. 16. 18.

1. पण्ड् pâṇḍ 1. âtm. (gatâu) ire.

2. पण्ड् *paṇḍ* 10. par. (*saṅhatâu*) coacervare, accumulare, colligere. (Cf. *piṇḍ*.)

पण्डा *paṇḍâ* f. (r. *paṇḍ* s. *â*) scientia.

पण्डित *paṇḍitá* m. (a praec. s. *ita*) doctus, sapiens. Ḥit. 7. 12. 13.

पण्यस्त्री *paṇyastrî* f. (e *páṇya* venalis et *strî* femina) meretrix. Ḥit. 48. 11.

1. पत् *pat* 1. par. interdum âtm. 1) cadere, c. loc. loci. B'. 16. 16: *patanti narakê*; Dr. 5. 4: *pâtâlamuk'ê patantam*; 24: *papâta śâk'î 'vâ nikṛttamûlaĥ*; Maḥ. 1. 3569: *puṇyalôkât patamânaĥ*. — Trop. peccare. Man. 9. 200: *b'agamânâĥ patanti* (schol. *pâpinô b'avanti*). 2) volare. Ṛgv. 46. 3: *yad vâṅ rat'ô vib'iś patât*; 48. 6: *vayaĥ paptivâṅsaĥ*; B'aṭṭ. 5. 100: *pakśî papâta k'am*.— Caus. facere ut aliquis cadat. Ḥ. 4. 43: *pâtayiśyâmi râkśasam*; Dr. 8. 11. Facere ut volet (de sagittis). R. Schl. II. 63. 22: *śaram ... apâtayam*. (Cf. *pat'*, *pad*; gr. ΠΕΤ, πίπτω c. redupl., aor. dor. ἔπετον; πέτομαι; ἵπταμαι, ut videtur cum redupl. ex πίπταμαι abjecto π; lat. *peto*, *impeto*; *penna*, ut videtur, per assimil. e *petna*, sicut e. c. scr. *pannâ* a *pad*; v. *pâtatra*; hib. *ite* „feather, a wing, a fin" e *pite* (?), *iteach* „winged", *itealadh* „flying, volitation", *itealaighim* „I fly", *faoth*, *faodh* „a fall, falling"; cambro-brit. *pydu* cadere, nisi haec pertinent ad *pad* q. v.)

c. *ab'i* advolare, irruere, accurrere. Maḥ. 1. 1383: *k'agô drutam ab'ipatya*; Ḥ. 3. 20: *vad'âyâ 'b'ipapâtâi 'nâm*; Râm. II. 34. 18: *taṅ râmô 'b'yapatat kśipram*.

c. *â* id. Nalôd. 1. 21: *patataĥ kâṅćid apaśyat ḥitâyâ "patataĥ*; Ḥ. 3. 3: *tam (râkśasêśvaram) âpatantan dṛśṭvâ*; 3. 4: *âpataty êśa duśṭâtmâ*; 3. 21. N. 13. 9.

c. *â* praef. *ab'i* exsilire. Maḥ. 4. 807: *ab'yâpatad b'îmaĥ śayanât*.

c. *â* praef. *sam* adire. Maḥ. 1. 7213: *ḥarśa pêtuĥ*. — Coire (cum femina). Maḥ. 1. 24(

c. *ut* evolare, auffliegen. Maḥ. 1. 1335: *pakśâu nab'a utpapâta*. — Exsilire. *muḥur utpatati bâlâ muḥur patati* Ḥ. 4. 37: *utpapâta yud'iśṭiraĥ*. — *utp* evolavit, exsiluit; clarus (de sono). Br. 1. 3: *b'ṛśam utpatitaṅ śuśrâva*.

c. *ut* praef. *sam* id. N. 1. 22: *ḥaṅsâĥ sam* 3. 15: *âsanêb'yaĥ samutpêtuĥ*.

c. *ni* 1) cadere, decidere, decumbere, pr N. 13. 14: *nipêtur d'araṇîtalê*; Sâ. 2. *aṅśô nipatati*. 2) devolare, niederfliege *nipêtus tê garutmantaĥ*. 3) accidere. *maraṇavyâd'iśôkânâṅ kim adya nip* — Caus. *nipâtayâmi* prosternere, dejicere *śîg'ram êśa nipâtyatâm*; Ḥit. 52. 6: *n kśaṇênâ 'd'aĥ (śilâ)*.

c. *ni* praef. *pra* procumbere, se prosternere (r causâ), c. acc. pers. A. 2. 9: *d'anaṅǵay ǵasvî praṇipatya purandaram*.

c. *ni* praef. *vi* i. q. *nipat*. Caus. Maḥ. 1. 5 *śsya vinipâtyatâm*; Man. 11. 127: *ra vinipâtya* (schol. *niḥatya*).

c. *ni* praef. *sam* concurrere. Maḥ. 2. 2003. 3. Caus. congregare, convocare. N. 4. 3.

c. *nis* (*niśpat*, gr. 79) excidere, evolare, effugere, se ejicere, se proruere, egredi. M A. 10. 62.

c. *nis* praef. *vi* id. Man. 7. 106. Maḥ. 5. 268.

c. *pari* 1) cadere, procumbere. N. 19. 20: *par b'ûmâu ǵânub'is tê ḥayôttamâĥ*. 2) cir cumvenire, circumsedere, c. loc. pers. A. 8. *yapatan ... mayi*.

c. *pra* 1) cadere. A. 8. 15: *ḥastât ... p prâpatad b'uvi*. 2) volare, advolare. Mal *saḥasrâṇi śarâṇâm prâpataṅs ta*

ṇasya raćam antikât. — Caus. *prapâtayâmi* facio ut aliquis cadat. Su. 1. 14.

c. *vi* caus. facere ut volet (de sagittis), jaculari. Maḥ. 4. 1862: *vyapâtayać ćarân.*

c. *sam* convenire, congredi. N. 18. 23. 23. 29. In. 1. 36.

2. पत् *pat* 4. âtm. dominari. Ṛgv. (v. Westerg.): *pṛćivîm patyamânaḱ.* (Cf. *pâ*, unde *pat* ortum esse videtur, correpto *â*, sicut in *páti*, adjecto *t*, v. gr. comp. 109[b].)

पतग *pataga* m. (volatu iens, e *pata* volatus, in initio compositorum tantum usurpato, et *ga* iens) 1) avis. 2) sol. Ragh. 2. 15.

पतङ्ग *patañgá* m. (ut equidem puto, ex acc. vocis *pata* volatus et *ga* iens, v. gr. 576) avis. Dr. 5. 18.

पतत्र *pátatra* n. (secundum Wils. a r. *pat* suff. uṇâd. *atra*; verisimiliter autem descendit, tanquam instrumentum volandi, a *pat* volare, suff. kṛt. *tra*, servato charactere 1mae classis) ala. Am. (Cf. gr. πτερόν, quod fortasse e πτετρον; germ. vet. *fedara* f.; anglo-sax. *fether* penna; lit. *pátalas* culcita plumea; russ. *pero* penna; v. *pat.*)

पतत्रिन् *patatrín* m. (alas habens, a praec. s. *in*) avis. N. 12. 39.

पतन्त् *patant* m. (volans, a r. *pat* suff. part. praes. *ant at*) avis. Ragh. 13. 19.

पताका *patâkâ* f. (r. *pat* s. *âka* in fem.) vexillum. N. 25. 6.

पताकिन् *patâkín* m. (a praec. s. *in*) vexillarius. Ur. 38. 15.

पताकिनी *patâkinî* f. (a *patâkâ* s. *in* in fem.) exercitus. Ragh. 4. 82.

पति *páti* m. (ut videtur, a r. *pâ* regere, correpto *â*, s. *ti*) 1) dominus. N. 1. 2. 2) conjux, maritus. Br. 2. 12. (Lit. *pati-s* dominus in comp. *wiêš-patis* „Landesherr, ein großer Herr" = vêd. *viśpati*; *pat-s* pro *pati-s*, conjux, maritus; slav. *gos-podĭ*; russ. *gospodin* dominus; goth. *FADI*, nom. *faths* dominus, dux, in fine compp. ut *hunda-faths*, *bruth-faths*; gr πόσις e πότις; lat. *potis.*)

पतित्व *patitvá* n. (a praec. s. *tva*) abstractum praecedentis, conjugium feminae cum conjuge. N. 3. 6.

पत्तन *páttana* n. (r. *pad* s. *tana*) urbs. Hit. 63. 16. (Sensu et radice convenit lat. *oppidum*, *ob-pidum*; v. *pad.*)

पत्ति *pattí* m. (r. *pad* ire, s. *ti*) pedes. Hit. 95. 8.

पत्नी *pátnî* f. (a *páti* abjecto *i*, s. *nî*, cf. formas velut *indrâṇî*, v. gr. 218) uxor. N. 12. 174. 17. 41. (Cf. gr. πότνια, lit. *pati* uxor.)

पत्र *pátra* n. (etiam *páttra*, r. *pat* s. *tra*) 1) ala. 2) folium. 3) (r. *pad*) currus. Ragh. 15. 48. (Gr. πέταλον, πτίλον.)

पत्रिन् *patrín* m. (a praec. s. *in*) 1) avis. Ragh. 11. 29. 2) sagitta. Ragh. 3. 53.

1. पथ् *pať* 1. par. ire. (Cf. *pad* et *paťín.*)

2. पथ् *pať* v. *paťá*, *paťín.*

पथ *paťá* m. (r. *pať* s. *a*) via, regio, in fine compp. In. 1. 31. (Vid. *paťín* et cf. gr. πάτος; germ. vet. *pad*, *fad*, *phat*, *pfat*, th. *padi* etc., via, semita; anglosax. *padh*, *paedh*; hib. *fath* „a district, a field, a green, a lawn", *fatha* „a plain". Vid. *paťín.*)

पथिक *páťika* m. (r. *pať* s. *ika*) viator.

पथिन् *paťín* m. (in casibus fort. *pánťan*, nom. *pánťâs*, v. gr. 198, in casibus debilissimis *pať*) via. (Vid. *paťá* = πάτος; cum *pánťan* conferatur lat. *PONT*, *pons*; slav. *pǫtĭ* via e *pontĭ*; osset. *fandag* id.; hib. *fathan* „journey".)

पथ्य *paťya* (a *pať* ire, nisi a *paťín* vel *paťá* via, s. *ya*, v. gr. 583) conveniens, aptus.

1. पद् *pad* 4. âtm. (part. perf. pass. *panná*, praet. mltf. *ápatsi*, in tertia pers. *ápâdi* ad analogiam pass.; v. Pâṇ. III. 1. 60) ire, adire. Maḥ. 1. 4288: *maharśis tâm apadyata.* (V. *pad* pes et cf. *pat*, *pať*, *pal*, lat. *cado*, *cedo*, mutatâ lab. in gutt. sicut e. c. in *coquo* = scr. *pać*; *pello*, nisi pertinet ad *ćal* q. v., per assi-

milationem explicari posset ex *peljo* pro *pedjo*, mutato *d* in *l*, *passus*, *impedire*, *expedire*, gr. πηδάω convenit cum caus. *pâdâyâmi*, fortasse πάλλω e πάδjω, v. *anyá* = ἄλλος; russ. *padaju* cado = caus. *pâdâyâmi*; hib. *faoidhim* „I go, depart, send", *faidh* „departure, going".)

c. *anu* âtm. interdum par. 1) sequi. Maḥ. 1. 7962. 2) intrare. Maḥ. 3. 239: *anvapadyad antarvêśma*; 3. 12714: *vanam êvâ 'nvapadyata*. — *akśân anupattum* talos jacere, talis ludere. Maḥ. 2. 2185: *tân akśân anvapadyata*; 3. 1356: *akśân anvapadyam*.

c. *ab'i* adire, accedere. Maḥ. 1. 8130: *ṛtvigô nâ 'b'yapadyanta*; R. Schl. II. 63. 16: *snâtâń pâdapân ab'ipêdirê*.

c. *ab'i* praef. *sam* accedere, venire. Maḥ. 3. 12539: *prâvṛṭ samab'ipadyata*, omisso augmento, ita Maḥ. 1. 5515: *drôṇań samab'ipadyata* et 3. 10441: *yuvanâśvań ... samab'ipadyata*.

c. *â* 1) adire, aggredi. N. 21. 5: *paraṅ vismayam âpannâ*; Br. 1. 34: *kṛćčram aḥam âpannań*; Maḥ. 1. 5305: *pańćatvam âpêdê*; B'att. 15. 89: *êśa râvaṇir âpâdi vânarâṇâm b'ayaṅkarań*. 2) in calamitatem incurrere, calamitate obrui (v. *âpad*, *âpatti*). R. Schl. II. 53. 13: *yań kâmam anuvartatê | êvam âpadyatê kśipraṅ râǵâ daśarat'ô yat'â*. — *âpanna* infelix. Ur. 6. 3 infr. — Caus. 1) adducere. Maḥ. 1. 1832. R. Schl. II. 54. 5. 2) perdere, calamitatem alicui inferre. Ur. 32. 11: *balâd aparâd'inam mâm âpâdayasi*.

c. *â* praef. *vi* caus. interficere. Ḥit. 24. 12: *anâḥârêṇâ ''tmânam b'avaddvâri vyâpâdayiśyâmi*; 111. 21.

c. *â* praef. *sam* adire, aggredi. Maḥ. 1. 6747.

c. *â* praef. *sam* + *ab'i* id. R. Schl. II. 12. 1: *ćintâṅ samab'yâpêdê*.

c. *ut* oriri, nasci. Râm. I. 57. 23: *kukśêr vikukśir udapadyata*; Man. 10. 66: *anaryâyâṅ samutpannô brâḥmaṇât*; Maḥ. 3. 379: *yudd'ai[...] patsyatê maḥat*; Maḥ. 2. 2395: *anayô b'ar[...] 'dapâdi*. — Caus. producere, generare. Br. *svayam utpâdya tâm bâlâm*; Maḥ. 3. 863 *pâdaya maḥyam apatyam*; R. Schl. I. 1[...] *tuśṭim utpâdayâńćakruń pituń*. Prof[...] (de sanguine). Man. 4. 167: *utpâdya brâḥma[...] 'sṛg aṅgatań*.

c. *ut* praef. *sam* oriri, nasci. Man. 10. 66. Maḥ. 3.[...]

c. *upa* 1) adire, aggredi. Maḥ. 3. 3078: *arî'âs[...] 'papatsyantê*; 3081: *upapadyasva kâur[...]* c. dat. B'. 13. 18: *madb'âvâyô 'papadyatê*. — inveniri, es gibt. B'. 6. 39: *tvad anyań s[...] yasyâ 'sya ćčêttâ na ḥy upapadyatê* (c[...] praef. *ad'i*). — *upapanna* act. aggressus. Ḥ[...] *upapannaś ćirasyâ dya b'akśô syam*[...] praeditus. N. 1. 1: *upapannô guṇâir i[...]* 2) accidere, evenire, fieri. Maḥ. 2. 777: *yat'â v[...] gôvinda sarvan tad upapadyatê*. 3) con[...] decere, c. loc. B'. 2. 3: *nâi 'tat tvayy upapa[...]* Maḥ. 3. 15179. — Caus. 1) afferre, apportare. [...] 2. 6271: *tad annam upapâdayan*; Rag'. *rakśańkapîndrâir upapâditâni ... ǵ[...]* 2) dare. Man. 3. 96: *b'ikśâm ... brâḥm[...] 'papâdayêt*; 9. 72. 11. 76. Cum acc. pers. e[...] rei. Maḥ. 1. 6724: *tam annêna ... upapâdaya[...]* cere, perficere, peragere. Rag'. 11. 91: *dêvak[...] upapâdayiśyatań*. 4) colligere, concludere. N[...] *tarkayâmâsa b'âimî 'ti kâraṇâir upapâd[...]*

c. *upa* praef. *sam* accidere, evenire, fieri, perfici[...] 2. 779: *kśipram êva yat'â tv êtat kârya[...] mupapadyatê ... tat'â kuru*.

c. *nis* oriri, nasci. Man. 9. 247: *niśpadyant[...] yâni yat'ô 'ptâni*; R. Schl. I. 6. 23: *aṅgan[...] niśpannâir vamanâd apića dviǵâiń*; Ḥit[...]

c. *pra* 1) ire, adire, proficisci. Dr. 6. 13: *yad[...] dêvî ... divam prapannâ*; N. 20. 18: *ta[...]*

tvám prapannó ssmi; R. Schl. I. 8. 17: *ćintâm prapatsyatê.* 2) se inclinare. In. 4. 14: *tava pâdâv adya prapadyatâm*; 5. 47: *mûrdd'nâ prapannó ssmi pâdâu tê*; Mah. 1. 8217: *punar agnâu prapêdirê.* — *prapanna* inclinatus, pronus, propensus, propitius. A. 4. 14: *prapannas tvân d'ananġayaḣ.*

c. *pra* praep. *anu* sequi. Sâ. 5. 24. B'. 9. 21.

c. *prati* 1) adire, aggredi, pervenire. H. 1. 4: *vanaṅ râġan gahanam pratipêdirê*; In. 2. 11: *pratipêdê... nakśatramârgam*; R. Schl. I. 23. 7: *svad'armam pratipadyasva.* 2) nancisci, obtinere. Man. 7. 40: *vanast'â api râġyâni vinayât pratipêdirê.* 3) comperire, cognoscere. N. 18. 16: *na nṛpatir b'îmaḣ pratipadyêta mê matim.* 4) recuperare, recipere. Sâ. 5. 32: *svam êva râġyam pratipatsyatê śćirât.* 5) reddere, restituere. Man. 8. 183: *sa yadi pratipadyêta yat'â nyastam.* 6) respondere. R. Schl. I. 10. 15: *tać ćrutvâ tat'ê 'ti pratyapadyata.* 7) promittere. Up. 77: *sarvam banik tat pratyapadyata*; Lass. 4. 5. 24. 2. 44. 9. 8) facere. Mah. 2. 1420: *yat pratipattavyan tan mê brûhi*; 4. 705: *mê samayam pratipadyasva*; c. 2. accus. Rag'. 11. 79: *tadd'anurgrahaṇam êva râġ'avaḣ pratyapadyata samart'am uttaram.* — Caus. 1) facere ut aliquis aggrediatur, perveniat, obtineat. R. Schl. II. 74. 6: *ayaśó ġîvalôkê tvayâ 'ham pratipâditaḣ.* 2) dare, tradere. Man. 11. 6: *d'anâni viprêśu pratipâdayêt*; Mah. 1. 5213: *gṛhan tasya pratyapâdayata.*

c. *prati* praef. *vi* averti. B'. 2. 53: *śrutivipratipannâ .. budd'iḣ.*

c. *prati* praef. *sam* caus. dare, tradere. M. 13: *mê 'dyâ 'nyat st'ânaṅ sampratipâdaya.*

c. *vi* perire. Hit. 4. 46: *bahuśatrur vipadyatê*; R. Schl. II. 64. 68. — *vipanna* calamitate afflictus. Hit. 13. 15.

c. *sam* 1) adire, aggredi, pervenire. B'. 13. 30: *brahma sampadyêta saḣ.* 2) oriri, nasci. Mah. 1. 3143: *pururavâ ilâyâṅ samapadyata*; 1. 2995: *sa sarvadamanó nâma kumâraḣ samapadyata.* 3) fieri, effici. A. 9. 10: *sa dêśaḣ ... guhê va samapadyata*; Mah. 2. 942: *samapadyanta vismitâḣ*; N. 16. 3: *asmin karmaṇi sampannê*; Hit. 104. 2: *kat'am amunâ svalpabalênâi 'tat sampatsyatê.* 4) obtingere, obvenire. Ur. 41. 9: *sampadyatê punar b'avataḣ.* — *sampanna* praeditus. Br. 1. 27: *śîlasampannâ.* — Caus. facere, perficere, explere. Rag'. 7. 26: *svasuḣ ... sampâdya pâṇigrahaṇaṅ sa râġâ*; Mah. 3. 15278: *mama spṛhâṅ sampâdaya*; Ur. 47. 4 infr.: *sampâditam priyaprasâdanavratam.*

c. *sam* praef. *upa*: *upasampanna* act. aggressus. Man. 5. 81; pass. praeditus. N. 12. 26. — Caus. afferre. R. Schl. II. 25. 26: *samid'aśćó 'pasampâdayâmâsa.*

2. पद् *pad* 10. âtm. *padáyê* ire.

3. पद् *pad* 1. par. (*st'âiryê*) firmum esse. Cf. *bad.*

4. पद् *pad* m. (r. *pad* ire) pes; passus. Sâ. 3. 3. N. 13. 12. R. Schl. I. 31. 19. (Gr. ΠΟΔ, πούς, lat. *PED*, *pes*; v. *padá*, *pâda.*)

पद *padá* n. (r. *pad* ire, s. *a*) 1) pes. A. 9. 6. 2) gradus, gressus, passus. In. 5. 9. 3) versuum sectio, articulus. B'. 13. 4. 4) locus, regio, provincia. Sâ. 7. 7. B'. 15. 5. (Gr. πέδον; lit. *gas-padà* v. r. *g'as.*)

पदवी *padavî* f. via. Dr. 6. 19.

पदाति *padâtí* m. (e *padá* et *ati* vel *âti* a r. *at* ire) pedes, miles pedester. N. 26. 2; v. sq.

पदातिन् *padâtin* m. (e *padá* et *âtin* a r. *at* ire, s. *in*) id. Dr. 2. 12.

पद्धति *padd'ati* f. (ut videtur, e *pad* pes et *d'ati* pro *d'âti*, a r. *d'â* ponere) via. Rag'. 3. 46.

पद्म *pádma* m. n. 1) lotus flos (Wils. Nelumbium speciosum). 2) magnus numerus, decem billiones.

पद्मराग padmarâga m. (loti colorem habens, Bah. e praec. et râga color) rubinus. Hit. 8. 3.

पद्मलोचन padmalôćana (Bah. e pâdma lotus et lôćana oculus) loto similes oculos habens. In. 2. 31.

पद्मा padmâ f. (fem. τοῦ pâdma) cognomen deae Laksmiae. Hit. 57. 13.

पद्मिनी padminî f. (a pâdma s. in in fem.) nymphaearum multitudo, lacus nymphaeis abundans. N. 13. 10. 16. 15.

पन् pan par. âtm. (panâyâmi, panâyê, Pâṇ. III. 1. 28; refertur ad 1mam classem, quanquam analogiam classis 10mae sequitur, producto a initiali characteris aya; in dialecto vêd. tamen haec productio omittitur) laudare, celebrare. Ṛgv. 20. 6 not.: tat panayad vaćô vah „illud comprobavit sermonem vestrum"; 87. 3: svayam mahitvam panayanta dûtayah „ipsi potentiam (suam) declarant quassatores".

पन्थ् pant 10. par. (scribitur pat, gr. 110*)) ire. Vid. pat, pântan, patin.

पन्न pannâ v. 1. pad (gr. 542).

पन्नग pannaga m. (pedibus non iens, e pad pes, na non, et ga iens, v. euph. r. 58) serpens (cf. uraga).

पम्ब् pamb 1. par. (gatâu) ire, se movere. (V. kamp et cf. parb, bamb, barb, mamb, marb, namb, narb, kamb, karb, gamb, garb, gamb, garb, ćamb, ćarb, tamb, tarb.

पय् pay 1. par. âtm. (gatâu) ire.

c. vi sternere (in dial. vêd., nisi vipayâmi cohaeret cum rad. vap, attenuato a in i). Ṛgv. (v. Westerg.): vipayanti varhih (schol. strṇanti).

पय paya suffixum, v. katipaya.

पयस् pâyas n. (r. pî bibere, s. as) 1) aqua. Mêg. 23. 25. 41. 2) lac.

पयोद payôda m. (e praec. et da dans) nubes. Mêg. 7.

पयोधर payôdara m. (e pâyas et dara tenens) 1) nubes. Am. 2) mamma. In. 2. 32.

पयोधि payôdi m. (e pâyas et di tenens, mare. Lass. p. 77.

पयोमुच् payômuć m. (e pâyas et muć ... nubes. Ur. 78. 18.

पयोष्णी payôṣṇî f. (ut videtur, e pâyas et baignant in fem., a r. snâ s. a) nomen flumini...

1. पर् पृ par pṛ 5. par. pṛṇômi (prîtâu) e... Cf. prî, parḍ prḍ.

2. पर् पृ par pṛ 6. âtm. priyê (vyâyâmê) operam dare, occupatum esse.

c. â praef. vi id. vyâpṛta occupatus. Mah. mâ vyâpṛtah parakâryêṣu bûh; 1. 72... vasvatô vyâpṛtah satrahêtôh; 4. 597: ... gôṣu; R. Schl. II. 39. 14: vyâpṛtan vittas... — Caus. occupare, occupatum tenere. Ra... vanadvipânân trâsârtam asminn ah... nakukṣâu vyâpâritah śûlabṛtâ; 7. 54: kṣiṇan tûṇamukêna vâmah vyâpâra... stam; 6. 19: êkah vyâpârayâmâsa karai... (Cf. 4. par [pṝ], pûr implere; pṛtâ occup... prie oneratus, chargé.)

3. पर् पृ par pṛ 10. par. pârâyâmi (pûraṇ... lanê pûrtâu V.) implere; nutrire, s... Cf. 4. par (pṝ), pûr.

4. पर् (पॄ) par (pṝ) 3. et 9. par. piparmi, ... (v. gr. 346) 1) implere. Ṛgv.-V. (v. W... yah samudrân piparti. Part. perf. pass (gr. 542) impletus, plenus. Mah. 3. 16625: varṣê. Etiam pûrtâ. Pâṇ. VIII. 2. 57. 2 Ṛgv. (v. Westerg.): pipṛtan nô bârima... bârimabih). 3) largiri. Ṛgv. 33. 21: pṛṇît... gam. 4) servare, tutari, custodire. Ṛgv.-V. (v. W... tâ anhasah pipṛhi. 5) trajicere, traduce... pâran nah...parṣan; v. atipṝ, tiraḥpṝ. pṛ, pûr, pûl, parṇ pṛṇ, pûṇ et cf. gr. π... cum piparmi; nostrum Volk, lit. pulkas multi... plebs, populus [Benf. II. 85]; cum part. perf. pas...

impletus, plenus cf. lit. *pilna-s*, lat. *plenus*; goth. *fulls*, th. *fulla* per assimil. e *fulna*; cum formâ *pûrtá* cf. hib. *pailt* „abundant, plentiful, copious", lit. *pri-pilta-s* plenus.)

c. *ati* trajicere, traducere. Ṛgv. 97. 8: *sa naḣ sindum iva nâvayâ 'tiparśâ* (= *atiparśa*, imper. praet. mltf.); 99. 1: *sa naḣ parśad ati duḣkâni*.

c. *abi* implere. *abipûrṇa* impletus, plenus. Dr. 4. 19.

c. *tiras* trajicere, traducere. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *durgâ pipṛtan tirô naḣ*.

c. *pari*: *paripûrṇa* impletus, plenus. N. 13. 64.

पर *pára* (ut videtur, ex *ápara* abjecto *a* initiali) 1) alius. Ḥ. 4. 3. 2) remotior, ulterior, posterior. Dr. 2. 8 (v. *páram*). 3) eximius, praecipuus, altus, altissimus, summus. Ḥ. 4. 22. N. 21. 20. B. 5. 16. — In construct. cum ablat. comparativi vim habet. M. 50. B. 3. 42. De *para* n. eximium, praecipuum in fine compositorum v. gr. 598. N. 2. 2. 3. 12. 78. 80. B. 18. 52. 4) hostis. In. 5. 59. N. 12. 30. Dr. 6. 29. (Cum accus. *páram* convenit lat. *peren-* in vocibus *peren-die*, *peren-dinus*, *peren-dinatio*; huc etiam cum Pottio, II. 230, traxerim *par* aequalis, quasi alter; germ. vet. *fer* procul [v. *pâra* et *pâradêśya*]; angl. *far* id.; goth. *fairra* id., fortasse per assimil. e *fairna* quod ab adv. *páram* deduci posset, mutato *m* in *n*, adjecto *a* sicut in acc. pronom. [ut *thana* = scr. *tam*, gr. τόν]; *fairnjis*, them. *fairnja*, vetus; nostrum *fern*; germ. vet. *furiro* prior, *furist* primus; lat. *prior* ejectâ vocali mediâ; *primus* = *paramá* q. v.; gr. πρίν, dor. πράν.) Huc etiam trahi posset slav. praep. insep. пре *pre* trans, e. c. *pre-iduñ* transibo, *pre-voditi* traducere. Vid. *pârâ*, *purás*, *pûrva*, *pra*.

परतस् *paratás* adv. (a *pára* s. *tas*) ultra. B. 3. 42.

परत्र *parátra* (a *pára* s. *tra*) alibi, praesertim in illo, futuro mundo, opp. τῷ *ihá* (cf. *amútra*). Ḥit. 32. 7.

परन्तप *parantapa* adj. vel subst. m. (e *pára* hostis in acc., v. gr. 575. suff. *a*, et *tapa* qui urit, vexat) qui hostem urit, hostium vexator. Ḥ. 3. 6. B. 4. 2.

परपुष्ट *parapuśṭa* m. (ab alio nutritus, e *pára* et *puśṭá* à r. *puś*) i. q. *kôkilá* i. e. cuculus indicus; fem. *parapuśṭâ*. Ur. 63. 5 infr.

परभृत *parabṛta* m. (e *pára* et *bṛtá* sustentatus) id. fem. *parabṛtâ*. Ur. 63. 8 infr.

परम् *páram* adv. (acc. neut. vocis *pára*) 1) ultra, ulterius, post, deinde. Lass. 13. 1. Antecedente *átas* ad tempus vel locum relato B. 12. 8. N. 9. 23; antecedente *asmât* Mêg. 98. — *param muhûrtât* post temporis momentum, statim. Ur. 39. 12. 2) sed, verum. Lass. 40. 10. 43. 7; *parantu* id. Lass. 41. 17. 44. 8. (Vid. *ápara* et cf. nostrum *aber*.)

परम *paramá* (a *pára* s. *ma*) eximius, altissimus, summus. In. 5. 23. B. 13. 31. In fine compositi Baḥ. (v. gr. 598). B. 16. 11. (Cf. lit. *pirma-s* primus; lat. *primus*, v. *pára*; goth. *fruma*, them. *fruman*, prior, primus; *frumôṣa* prior, *frumists* primus.)

परमर्षि *paramarśi* m. (Karm. e praec. et *ṛśi*) summus Ṛśis. In. 2. 10. Su. 3. 1.

परमार्थ *paramârta* m. (e *paramá* et *árta*) veritas. Śak. 41. 15.

परमार्थतस् *paramârtatas* adv. (a praec. s. *tas*) re verâ. Ur. 37. 24 (v. not. LX). 72. 15. Penitus, accurate. Śak. 47. 4 infr.

परमिक *paramika* (a *paramá* s. *ika* omissâ Vṛddi) i. q. *paramá*. In. 5. 59. Br. 1. 16. 25.

परमेष्ठिन् *paramêśṭin* m. (e loc. *paramê* in altissimo et *stin*, qui est, mutato *s* in *ś* ad analogiam r. 80, v. etiam euph. r. 101*a*) nomen dei Brahmae.

परम्पर *parampara* (e *pára* alius in acc. et *pára*) successivus, ab alio ad alium progrediens.

परम्परा *paramparâ* f. (abstractum praec.) successio, progressio ab alio ad alium (e. c. a patre ad filium). B. 4. 2.

परलोक *paralôka* m. (e *pára* et *lôka*) alius, futurus mundus, coelum. Ḥit. 73. 17.

परवत्ता *paravattá* f. (a seq. s. *tâ*) abstractum sequentis. Ur. 91. 3.

परवन्त् *paravant* (*-vân, -vatî, -vat*, a *pára* s. *vant vat*) alius potestati obnoxius. Śak. 36. 2. 43. 16.

परशु *paraśú* m. securis, ascia. Sâ. 4. 18. (Gr. πέλεκυς.)

परस्तात् *parástât* adv. (a *pára* ulterior, s. *stât*) ultra, cum abl. Bʿ. 8. 9.

परस्पर *paraspara* (e *páras* [nom. sing. masc. hac in compositione fem. et neut. vice etiam fungente, servato *s* ante *p* secundum r. 79] et *pára*, quod hac in compositione in obliquis sing. casibus solum usurpatur) i. q. *anyôsnya* q. v. H. 4. 36. Su. 4. 15. N. 13. 14. Bʿ. 3. 11. 10. 9. M. 35.

परा *párâ* (fortasse a *pára* alius sicut *dakśiṇâ* a *dákśiṇa*) praep. insep. retro. (Cf. gr. παρά; lit. *par* [praep. insep.] retro, e. c. *par-wadinu* revoco, *par-eimi* redeo; hib. *frea-*, *far-*, e. c. *frea-garaim* „I answer", *far-bhuille* „a backblow", v. Pictet p. 89. Fortasse etiam lat. *re-*, osset. *ra-* huc pertinent, abjectâ syllabâ initiali. E goth. linguâ *fair-* huc retulerim, attenuato *a* in *i*, praefixo *a*, v. gr. comp. 82; germ. vet. *far*, *fir*; nostrum *ver*, v. Grimm III. 256. 4 *c*; etiam *faur* pro e *párâ* ortum esse potest, abjecto *â* finali, attenuato *a* medio in *u*; germ. vet. *furi*; nostrum *für*; island. vet. *fyri*, attenuato *â* in *i*; v. *pári*.)

पराक्रम *parâkrama* m. (r. *kram* ire, praef. *párâ* s. *a*) vis, robur, fortitudo. H. 2. 36.

पराक्रान्त *parâkrânta* v. *kram* praef. *párâ*.

पराग *parâga* m. (e *párâ* et *ga* iens) pulvis. Ragʿ. 4. 30.

पराङ्मुख *parâṅmukʿa* (Bah. e *párâk* [secundum r. 59 pro *párâć* aversus, mutato *k* in *ṅ* secundum r. 58] et *mukʿa* os, vultus) aversum os habens. In. 2. 4. N. 8. 9.

पराजय *parâǵaya* m. (r. *ǵi* praef. *párâ* s. *a*) 1) clades, strages. 2) separatio. N. 13. 34.

पराजित *parâǵita* v. *ǵi* praef. *párâ*.

पराञ्च् *párâńć* adj. (r. *ańć* praef. *párâ*, v. gr. 179) aversus.

पराधीन *parâdʿîna* adj. (Tatp. e *pára* alius et *adʿîna* q. v.) alii subjectus, alius potestati obnoxius. Br. 1. 14.

पराभाव *parâbʿâva* m. (r. *bʿû* praef. *párâ* s. *a*) destructio. A. 10. 45.

परायण *parâyaṇa* (e *pára* et *áyana* itio) in fine positorum Bah. aequat vocem *pára* (v. gr. 598) *śôkaparâyaṇa* moerorem tanquam praecipuum habens, moerori deditus, in moerore defixus. N. 1 23. 1. Bʿ. 5. 17.

परार्ध्य *parârdʿya* vel परार्द्ध्य *parârddʿya* (a *par* [*pára* + *ardʿa*] praecipuum dimidium, s. *ya*) excellens. H. 1. 30.

परावर *parâvara* n. (Dvandv. e *pára* remo *ávara* posterior) remotum et posterius, i. e., ut dem puto, praeteritum et futurum. Sâ. 6.

परासु *parâsu* (Bah. e *pára* remotus et *ásu* q. v.) motos vitales spiritus habens, mortuus. N. 11. 3

पराह्ण *parâhna* n. (e *pára* et *ahna* pro *áhan*) pomeridianum tempus, posterior diei pars (cf. *vâhnâ*). A. 4. 7.

परि *pári* praep. insep. circum (in comp. cum adje valde, v. *parilagʿu*, *pariśuśka*. (Gr. περί *faoi* „about, around" ejecto *r*; germ. vet. *furi*, *fyri*, nostrum *für* huc referri possent, nisi *i* fi linguis germanicis ubique evanuisset, quam ol vocalem *i* hujus praepositionis ab *â* formae *párâ* d rim, quod primum in *a* breve, deinde, quod saep accidit, in *i* se attenuaverit. De lat. et lit. *per* v. *p*

परिक्लान्त *pariklânta* v. *klam*.

परिक्लेष्टार् -ष्टृ *pariklêśṭâr -śṭṛ* m. (r. *kliś* praef. *pári* s. *târ tṛ*) vexator. Dr. 9. 7.

परिखा *parikʿâ* f. (r. *kʿan* fodere, praef. *pári*, a *an*, s. *a* in fem.) fossa, quae urbem cingit.

परिग्रह *parigrahá* m. (r. *grah* praef. *pári* s. *a*) plexus. Lass. 85. 2 infr. 2) comitatus, familia. Bʿ in comp. c. *a*. 3) uxor. Ur. 70. 14.

परिघ *parigʿá* m. (r. *han* ferire, praef. *pári*, *h* in *gʿ*, cf. gr. comp. 23, abjecto *an* ante suffix 1) clava. 2) pessulus. Śak. 38. 9.

परिचय *paricaya* m. (r. *ći* s. *a*) exercitatio, experientia. Rag᾿. 9. 49.

परिचार *paricára* (r. *ćar* praef. *pári* s. *a*) ut videtur, officiosus, studiosus alicujus rei. Sá. 3. 19.

परिचारक *paricáraka* m. (r. *ćar* praef. *pári* s. *aka*) servus, famulus. N. 26. 30.

परिचारिका *paricáriká* f. (fem. praec., v. gr. 575. 23, s. *ika*) serva, famula, ancilla. N. 8. 4.

परिच्छद *pariććada* m. (r. *ćad* tegere, praef. *pári* s. *a*) comitatus. (Wils.: „court, train, attendauts, retinue"). Sá. 3. 16. N. 17. 23 in fine comp. Bah.

परिच्छेद *pariććéda* m. (r. *ćid* praef. *pári* s. *a*) distinctio, discretio. Hit. 33. 2.

परिजन *pariǵana* m. (Karm. e *pári* et *ǵána*) comitatus, famuli, famulae, ancillae. Su. 1. 14. Ur. 39. 9.

परिज्ञातार् -तृ *pariǵńátár -tr* m. (r. *ǵńá* praef. *pári* s. *tár tr*) cognitor. B᾿. 18. 18.

परिज्ञान *pariǵńána* n. (r. *ǵńá* praef. *pári* s. *ana*) cognitio. Śak. 15. 16.

परिणत *pariṇata* v. *nam* praef. *pári*.

परिणति *pariṇati* f. (r. *nam* praef. *pári* s. *ti*, v. gr. 94[b]) 1) inclinatio. 2) maturitas. Még᾿. 24.

परिणाम *pariṇáma* m. (r. *nam* praef. *pári* s. *a*, v. gr. 94[b]) 1) mutatio, conversio, transfiguratio, vicissitudo. Ur. 55. 9 infr. 70. 6. Hit. 70. 8. A. 9. 33. 2) finis, extremum. B᾿. 18. 37. 38. Lass. 57. 6. 3) ultima aetas. Rag᾿. 8. 11.

परिणाह *pariṇáha* m. (r. *nah* praef. *pári* s. *a*) amplitudo, làtitudo. Am.; v. sq.

परिणाहवन्त् *pariṇáhavant* (a praec. s. *vant vat*) amplus, latus. Ur. 6. 3.

परिणिष्ठा *pariniśṭá* f. (r. *sťá* praef. *pári* + *ni*, v. euph. r. 94[b]) sedes, domicilium. N. 20. 8.

परितस् *paritas* (a *pári* s. *tas*) circum, cum accus. Ur. 86. 1 infr.

परिताप *paritápa* m. (r. *tap* praef. *pári* s. *a*) 1) calor, aestus. Śak. 53. 6. 2) sollicitudo; v. *parítápa*.

परित्याग *parityága* m. (r. *tyaǵ* relinquere, praef. *pári* s. *a*) relictio, renunciatio. Hit. 37. 22.

परित्यागिन् *parityágin* (a praec. s. *in*) qui relinquit, renunciat. B᾿. 12. 16. 17.

परित्राण *paritráṇa* n. (r. *trá* vel *trái* praef. *pári* s. *ana*) servatio. B᾿. 4. 8.

परिदेवन *paridévana* n. (r. *dév* praef. *pári* s. *ana*) lamentatio.

परिदेवना *paridévaná* f. (fem. praec.) id. B᾿. 2. 28.

परिदेवित *paridévita* v. *dév*.

परिधान *parid᾿ána* n. (r. *d᾿á* praef. *pári* s. *ana*) tunica interior. N. 9. 14.

परिध्वंस *parid᾿vaṅsa* m. (r. *d᾿vaṅs* cadere, praef. *pári* s. *a*) 1) actio delabendi, ruina. Hit. 68. 20. 2) actio circumerrandi, circumcurrendi. N. 10. 9.

परिपन्थिन् *paripant᾿in* m. (r. *pant᾿* ire, praef. *pári* s. *in*) adversarius, hostis. B᾿. 3. 34.

परिप्रश्न *pariprašna* m. (r. *prać* praef. *pári* s. *na*, v. euph. r. 87. *c*) percunctatio. B᾿. 4. 34.

परिप्रेप्सु *pariprépsu* (ab *íps* q. v. praef. *pári* s. *u*) adipiscendi cupidus. N. 18. 11.

परिभव *parib᾿ava* m. (r. *b᾿ú* praef. *pári* s. *a*) 1) contemtio. Ur. 74. 4. 2) clades. Hit. 81. 6.

परिभ्रष्ट *parib᾿raśṭa* v. *b᾿raṅś*.

परिमल *parimala* m. (r. *mal* praef. *pári* s. *a*) suaveolentia. Még᾿. 26.

परिरम्भ *pariramb᾿a* m. (r. *ramb᾿* praef. *pári* s. *a*) amplexus. Ur. 85. 2.

परिलघु *parilag᾿u* (e *pári* et *lag᾿ú*) perlevis, perexiguus. Még᾿. 13.

परिवर्त *parivarta* m. (r. *vart vrt* praef. *pári* s. *a*) commutatio, permutatio; v. *parívarta*.

परिवर्तिन् *parivartin* (r. *vart vrt* ire, praef. *pári* s. *in*) circumiens, cirgumgrediens. N. 11. 21. Su. 3. 26.

परिवर्ह *parivarha* m. (r. *varh vrh* praef. *pári* s. *a*) comitatus. Dr. 1. 7.

परिवार *parivára* v. *parívára*.

परिवारित *parivárita* v. *var vr.*

परिव्राजक *parivráǵaka* m. (r. *vraǵ* praef. *pári* s. *aka*) mendicans, mendicandi voto addictus. Hit. 27. 11.

परिशुष्क *pariśuška* (e *pári* et *śušká*) valde siccus. Ritu-S. 1. 11.

परिश्रम *pariśrama* m. (r. *śram* praef. *pári* s. *a*) lassitudo. Sâ. 4. 21.

परिश्रान्त *pariśránta* v. *śram.*

परिषद् *parišád* f. (r. *sad* ire, praef. *pári*) coetus. Śak. 2. 1.

परिषोडश *parišóḍaśa* (e *pári* et *šóḍaśa* sextus decimus) ut videtur i. q. *šóḍaśan* i. e. sedecim. N. 26. 2.

परिष्कर्त् -कृत् *pariškart -krt* (part. perf. pass. a *kar kr* praef. *pári* inserto *š* euphonico, s. *ta*, v. gr. 111. annot. 2) ornatus. A. 2. 5.

परिष्वङ्ग *parišvaṅga* m. (r. *svaṅǵ* praef. *pári* s. *a*) amplexus. Ur. 75. 20.

परिसर *parisara* m. (r. *sar sr* praef. *pári* s. *a*) circuitus, ambitus. Ur. 73. 5. Mêg'. 68.

परिस्पन्द *parispanda* m. (r. *spand* ire, praef. *pári* s. *a*) vis, robur. H. 3. 8.

परिस्रव *parisrava* (r. *sru* praef. *pári* s. *a*) circumfluens, fluens. N. 24. 16.

परिहास *pariháša* m. (r. *has* ridere, praef. *pári* s. *a*) jocus. N. 11. 8.

परीक्षण *paríkšaṇa* n. (r. *íkš* praef. *pári* s. *ana*) spectatio, inspectio, exploratio. Hit. 62. 3; v. sq.

परीक्षा *paríkšá* f. (r. *íkš* videre, praef. *pári* s. *á*) id. N. 19. 11. 23. 2. A. 4. 28.

परीताप *parítápa* m. (r. *tap* praef. *pári*, producto *i*, v. gr. 111. annot. 1) i. q. *paritápa.* Hit. 15. 5.

परीवर्त *parívarta* m. i. q. *parivarta.* Hit. 62. 1.

परीवार *parívára* m. (r. *var vr* praef. *pári* circumdare, producto *i*, v. gr. 111. annot. 1) famulus, comitatus. N. 26. 1. 21; scribitur etiam *parivára.* Hit. 73. 19.

परीवाह *parívâha* m. (r. *vah* praef. *pári*, producto *i*, s. *a*) defluxus, decursus aquae. Hit. 33. 22.

परुत् *parút* (e *pára* alius, et *ut* e *vat*) anno pra (Gr. πέρυσι, dor. πέρυτι, v. Pott. 1. 124. 2. 26 tius I p. 239 et cf. *vatsará.*)

परुत्न *parutná* adj. (a praec. suff. *na*) quod ann terito actum est. Cf. gr. περισυνός.

परुष *parušá* 1) adj. *a*) asper, horridus. Mêg'. Ritu-S. 1. 22. A. 8. 14. *b*) maledicens, con 2) subst. n. sermo contumeliosus, probrum. Dı

परेण *páréṇa* praep. (instr. τοῦ *pára*) super, c N. 24. 33. Mah. 1. 8414.

परेद्युस् *parédyus* adv. (e *páré* loc. τοῦ *pára* et v. *aparédyús*) postero die. Am. (Cf. lat. *p* v. *pára.*)

परोक्ष *paróksá*, vêd. *paróksa* (ut mihi videtur, positione *paras* ultra, seorsum non conserv *pára*, *parástát* et analogam formam *purás* et *akša* oculus, v. euph. r. 76[b]. *paróksá* es tur, quod est ultra oculos) invisibilis, noı N. 20. 12. Rag'. 7. 13.

परोक्षता *paróksátá* f. (a praec. s. *tá*) invis N. 20. 13.

पर्कटी *parkaṭí* f. nomen arboris. Wils. „the leaf fig tree, Ficus infectiosa". Hit. 18. 5.

1. पर्च् पृच् *parć prć* 7. par. *prṇáćmi.* 1) ı conjungere. Rag'. 2. 13: *prktas tuš pavanaš*; B'att. 6. 39: *aprṇag d'anušá śar* De *áprć*, *upaprć*, *praprć* in dial. vêd. v. W (Cf. *parǵ prǵ*, *parṅǵ prṅǵ*, *varć vrć*; G III. 769, apte huc refert gr. πλέκω, ut vic πέρκω cum λ pro ρ, quod in πόρκης, πόρκος tum est; lat. *plico*, *plecto*; germ. vet. *FLAHT*, *flaht*, *fluhtumês.*)

c. *sam* conjungere. *samprkta* conjunctus. Man. 12. 14. 19. R. Schl. II. 65. 8. Rag'. 1. 1.

2. पर्च् पृच् *parć prć* 1. et 10. par. 2. âtm. i. q. *prć* cl. 7.

पर्ज् पृज् *parǵ prǵ* 2. âtm. i. q. *parć prć.*

पर्जन्य pargánya m. 1) nubes. Bʿ.3.14. 2) nomen dei Indri.

पर्ञ्च् पृञ्च् parńć pṛńć 2. âtm. (scribitur parć pṛć, gr. 110ᵃ) i. q. parć pṛć.

पर्ञ्ज् पृञ्ज् parńǵ pṛńǵ 2. par. âtm. (scribitur parǵ pṛǵ, gr. 110ᵃ) id.

पर्ड् पृड् parḍ pṛḍ 6. par. (sukʿê K. mudi V.) voluptate frui, gaudere, laetari. (Cf. marḍ mṛḍ, mud, par pṛ.)

1. पर्ण् parṇ 10. par. (ḥaritabʿâvê K. ḥârityê V.; fortasse denom. a parṇá) viridem esse, virescere.

2. पर्ण् पृण् parṇ pṛṇ 6. par. in dial. vêd. implere. (Vid. Westerg. et cf. par pṛ, par [pṝ], pûr, pûṇ.) De abʿiparṇ -pṛṇ, âparṇ -pṛṇ, upaparṇ -pṛṇ in dial. vêd. v. Westerg.

पर्ण parṇá n. (r. 1. parṇ s. a, nisi parṇ denom. a parṇá) frons (praesertim delapsa). Ḥ. 1. 18. Sâ. 5. 74. Mêgʿ. 30. Ritu-S. 1. 22. (Fortasse lat. FROND adjecto d.)

पर्द् pard 1. âtm. (kutsitê śabdê K. apânôtsargê V.) pedere. (Gr. πέρδω, lit. pérdżiu id., pirdis m. pirdà f. πορδή; russ. perditj pedere; sloven. perd-ni-ti; germ. vet. firzo pedo; lat. pedo.)

पर्पटी parpaṭî f. placenta. (Wils. „a thin crisp cake made of any sort of pulse".)

पर्ब् parb 1. par. ire, se movere; v. pamb.

पर्यङ्क paryańka m. (ut videtur, e pári et ańká) lectus, cubile. Ḥit. 42. 8.

पर्यन्त paryantá m. n. (e pári et ánta) finis, terminus. Ḥit. 116. 20. Bʿ. 8. 17.

पर्यय paryaya m. (r. i praef. pari s. a) negligentia, temporis jactura. R. Schl. I. 26. 3.

पर्यवसान paryavasâna n. (e pári et avasấna) finis. Ḥit. 116. 20.

पर्यश्रु paryaśru (Baḥ. e pári et áśru) lacrymis circumfusus. Ragʿ. 13. 70.

पर्याप्त paryâpta (part. perf. pass. r. âp praef. pári s. ta) sufficiens, aptus, idoneus. Man. 7. 76. 11. 7. Bʿ. 1. 10. N. 11. 8 (v. annot. ad hunc locum).

पर्याय paryâyá m. (r. i cum Vṛddʿi, praef. pári s. a) 1) circuitus, ordo, orbis. Ur. 54. 12 infr. 2) decursus (temporis). Lass. 21. 18.

पर्युषित paryuśita v. vas praef. pári.

पर्व् parv 1. par. (pûraṇê K. pûrtâu V.) implere. (Cf. purv, pûr, par [pṝ].)

पर्वत párvata m. (ut videtur, a r. parv s. ata vel ta inserto a) mons. Ur. 70. 15. (Serb. brdo id.; fortasse goth. fairguni mons huc pertinet, mutato v in gutturalem, v. gr. comp. 19.)

पर्वन् párvan n. (r. parv s. an) Wilsonus explicat: 1) a knot, a joint in a cane or body etc. 2) a name given to certain days in the lunar month, as the full and change of the moon and the 6th, 8th and 10th of each half month. 3) particular periods of the year, as the equinox, solstice etc. 4) the moment of the sun's entering a new sign. 5) a festival, a holiday. 6) opportunity, occasion. Mêd. 7) a chapter, a book, the division of a work. Or. D. 8) a moment, an instant. Sabd. Ch. Sâ. 1. 25. Ur. 70. 15.

1. पर्श् parś 1. par. âtm. (snêḥanê K. snêḥê V.) amare. Ṛgv. 86. 7: yasya prayâńsi (Ros. „cibos") parśaṭʿa.

2. पर्श् पृश् parś pṛś 1. par. (sêkê) inspergere, adspergere, irrigare. Cf. varś vṛś.

1. पल् pal 1. par. (gatâu, ut mihi videtur, e pad mutato d in l, v. Delii Radd. Prâcr. p. 3) ire; v. pad.

2. पल् pal 10. par. palâyâmi (rakśaṇê K. rakśê V.) servare, tueri; v. pâl, pâ.

पल palá 1) n. caro. Am. 2) m. stramen. (Hib. feol, feoil caro; anglo-sax. flesc, flæsc, flec; germ. vet. fleisk id.; lat. palea; gall. paille.)

पलल pálala et palalá n. 1) id. 2) limus, lutum. (Hib. poll „mire, dirt"; gr. πηλός.)

पलाय् páláy (pro paráy, a r. ay i. e. i cl. 1, praef. párâ, mutato r in l. Pâṇ. VIII. 2. 19) fugere. Dr. 5. 6: palâyamâna; 8. 36: palâyantań ǵayadraṭʿam; 8. 59: palâyasê.

पलायन *paláyana* 1) subst. n. (r. *ay* i. e. *i* cl. 1, praef. *palá* pro *pará* s. *ana*) fuga. Dr. 8. 32. 58. 2) adj. fugitivus. Dr. 8. 57.

पलाश *paláśá* n. 1) folium. 2) nomen arboris rubros ferentis flores (Butea frondosa).

पलित *palitá* 1) adj. canis capillis praeditus. 2) subst. n. pl. पलितानि *palitáni* cani capilli. Mah. 1. 3467. Hit. 28. 7. (Cf. lat. *pallidus*; gr. πολιός; slav. *plaw* flavus; lit. *balta-s* albus, *palwa-s* flavus; germ. vet. *falo* flavus, them. *falawa*, gen. *falawe-s*.)

पल्युल् *palyul*, पल्यूल् *palyúl* 10. par. (*lúnipút-yám* K. *lúniputyóh* V.; ut mihi videtur, e *pári* + *lú*, mutato *r* in *l*, transposito *lú* in *úl*) findere, abscindere, evellere; purificare.

पल्ल् *pall* 1. par. i. q. 1. *pal.*

पल्लव *pallava* m. n. gemma arboris; surculus. N. 12. 102. Lass. 59. 9. 10.

पल्वल *palvalá* m. n. palus, lacus, stagnum. N. 12. 8. 85. (Cf. lat. *palus*, *palúd-is*.)

पवन *pávana* (r. *pú* s. *ana*) 1) n. purificatio. Hit. 108. 13. 2) m. ventus. N. 24. 40. (De cambro-brit. *fwn*, quod Pictetius huc trahit, v. *práṇá*.)

पवमान *pávamána* m. (purificans, part. praes. átm. rad. *pú*) ventus. Am.

पवित्र *pavítra* (r. *pú* s. *tra* inserto *i*) 1) adj. purus, purificatus. B'. 4. 38. 2) n. aqua. (Hib. *beathra* „water", *fothragaim* „I bathe, cleanse", *fothragadh* „a bath, well of purification".)

1. पश् *paś* 1. par. átm. 10. par. (*páśámi*, *páśé*, *páśáyámi*) ligare. (V. *páśa* et cf. *paś*, *spaś*; cambro-brit. *fasgu* „to bind, or tie in a bundle", *fasgiad* „a ligation, a tying in a bundle"; gr. πήγνυμι; lat. *pango*, *fascia*, fortasse etiam *fas* huc pertinet, sicut *jus* a Pottio apte ad यु *yu* ligare refertur; russ. *pojas* cingulum, nisi *po* est praep.; v. Pott. 1. 267.)

2. पश् *paś* 4. par. (in tempp. specialibus tantum usurpatur et a grammaticis Indicis in radices non receptum est) videre; v. *darś* *dṛś*. (Hib. *fa* see", *feachaim* „I look, view", *faochog* „ocul *specio*, praefixo *s*, fortasse e praep. scr. *sam*, corruptum e *spaś*, v. 1. *paś*; goth. *fagrs*, *fahj* vet. *spého* speculor; gr. σκέπτω, mutatâ lab. et vice versâ, v. Pott. p. 267.)

पशु *paśú* m. (ut videtur, a r. *paś* ligare, s. *u*, s tasse lat. *bestia* a बन्ध् *band'* ligare, mutato sicut in ṣendico *baśta* ligatus, v. gr. comp. 1 mal, pecus. Hit. 5. 21. 22. H. 4. 54. (Lat. *pecus* vet. *pecku*, goth. *faihu*, germ. vet. *fihu*, nostru

पश्चात् *paśćát* adv. (ablat. ab inusitato *paśća* etiam *paśćimá* descendit) 1) pone, a tergo. (schol. *pṛṣṭadéśé*). 2) occidentem versus. 3) retro. Śak. 26. 7. Ur. 60. 15. 4) postea, in p deinde. N. 18. 7. 21. 28. — *tatah paśćát* hoc, ab illo tempore in posterum, deinde, H. 4. 16. N. 18. 18. (Cf. lit. *paskuy* postea, *tinnis*, *paskiausas* ultimus; boruss. vet. *pans-da* quod suffixo convenit cum *pirsdan* antea. etiam lit. *pas* prope et lat. *post* huc pertine *feasd*, *feasda* „hereafter, henceforward, fo fortasse a lat. *post*, *postea*.)

पश्चात्कार् -कृ *paśćátkar* -*kṛ* (e *paśćát* et r. facere) superare. Rag'. 17. 18.

पश्चात्ताप *paśćáttápa* m. (e *paśćát* et *tápá* tentia. Am.; Hit. 33. 19.

पश्चिम *paśćimá* adj. (a *paśća* [v. *paśćát*] su 1) posticus, posterior. 2) occidentalis. S N. 13. 5.

1. पष् *paś* 1. par. átm. (*vád'anaspaśayóh* *granṭé* V.) coërcere, tangere, interficere, nectere; v. 1. *pas.*

2. पष् *paś* 10. par. *páśáyámi* (*band'é*) ligare; *pas.*

3. पष् *paś* 10. par. *paśáyámi* (*band'ave* *sparśagatyóh*) ligare, coërcere, tanger

1. पस् *pas* 1. par. âtm. (*vad'agrant'ayôn* K. *vad'ê grant'ê* V.) interficere, jungere, nectere; v. 1. *paś*.

2. पस् *pas* 10. par. *pâśáyâmi* (*band'ê*) ligare; v. 2. *paś*.

1. पा *pâ* 1. par. (*pívâmi* in dial. vêd. *píbâmi* e *pipâmi*, v. gr. 295. 543; gerund. *pîtvâ'*; pass. *pîyê'*; part. *pîtá*) bibere. Man. 11. 8: *sômam pivati*; Ḥ. 1. 52: *pâsyantî 'mê ǵalam*; Rag'. 2. 19: *tam papâu sâ lôćanâb'yâm*; Ḥ. 1. 27: *pîtvâ pânîyam*; 4. 16. Dr. 6. 5: *pîtarasaśća kumb'an*; Ḥit. 6. 8: *ayam agadan kin na pîyatê*. — Caus. *pâyáyâmi* pro *pâpayâmi* (gr. 466) ad bibendum dare, potionem dare. Maḥ. 1. 192: *ḥayân pâyayitvâ*. (Gr. ΠΩ, πέπωκα, πῶθι, ἐπόθην; attenuato *â* in ī: πίνω, πῖθι, cf. *pîtá*, *pí'yê* et v. *pî*; lat. *PŌ*, *pô-tum* = पातुम् *pâ'tum*, *pô-turus* = पातार् -तृ *pâtâr* -*tr*, *pô-culum*, *bibo* = पिवामि *pívâmi*; lit. *pěnas* lac, v. *pâ'na*; boruss. vet. *pouton* bibere; russ. *pi-tj* id., *pívo* cerevisia; germ. vet. *bier*; anglo-sax. *beor* id.; hib. *pótaim* „I drink", nisi hoc a lat. *poto*.)

c. *anu* i. q. simpl. Rag'. 8. 67.

c. *â* id. Maḥ. 2. 2302: *âpivêyan tasya rud'iran yud'i*. (Pottius huc trahit vocem *ap* aqua, in casibus fortibus *âp*.)

c. *pra* id. Ḥ. 2. 11.

2. पा *pâ* 2. par. (*rakśaṇê*; pass. *pâyê'*, caus. *pâlá-yâmi*) servare, tueri, sustentare. Râm. I. 13. 18: *nan pâḥi râkšasât*; G'at. 12: *śôkasâgarê sdya pâtitân tvadguṇasmaraṇam êva pâti tâm*; Rag'. 2. 48: *upaplavêb'yan praǵân pâsi*. (Vid. *pa*, *pâti*, *pal*, *pâl*, *pâ'tra* et cf. lat. *PĀ* in *pâ-vi*, *pâ-bulum*; gr. (πάομαι) ἐπᾱσάμην, πέπᾱμαι; πατέομαι tam huc quam ad *pâ* bibere trahi potest, correpto *â*, adjecto *τ*, v. gr. comp. 109ᵇ). 1; πάτνη, πάθνη, φάτνη; δεσ-πό-της, cujus prima syllaba ad scr. *diś* trahi posset; fortasse ἄνθρωπος primitive significat viros regens, ita ut conveniat cum *nṛpa* q. v. et ἄνθρω-πος sit pro ἄνδρο-πος producto o et mutato δ in θ; lit. *pō-nas* dominus, *pé-nas* pabulum, pastus, cibus; *pénù* pasco, cibo; russ. *pitáju* id.; goth. *fôdja* id., *fôdeins* cibus; nostrum *Futter*.)

c. *pari* i. q. simpl. Dêv. 11. 32: *tvam paripâsi viśvam*.

पांशु *pâṅśú* m. pulvis. N. 13. 28. (Vid. *pâṅsú* et cf. cambro-brit. *pain* „bloom, fine powder, or dust"; v. Pict. p. 15; lat. *pulvis* pro *pulcvis*, mutato *n* in *l*, adjecto *i*, sicut e. c. in *levis* pro *leguis* = लघु *lag'ú*, v. Ag. Benary, Römische Lautlehre p. 209; lit. *pěska* arena.)

पांसन *pâṅsana* vilis, abjectus, contemnendus. Ḥ. 1. 39.

पांसु *pâṅsú* m. pulvis. Dr. 9. 13; v. *pâṅśú*.

पाक *pâ'ka*, vêd. *pâká* m. (r. *pać* coquere, s. *a*) maturitas. Ur. 64. 10.

पाकशासन *pâkaśâsana* m. (maturitatis dominator, e praec. et *śâsana*) nomen Indri.

पाटल *pâṭala* ex rubro pallens. Ur. 19. 5.

पाटव *pâṭava* n. (a *pâṭu* dexter, aptus, s. *a*) dexteritas, habilitas, peritia. Ḥit. 3. 4.

पाठ *pâṭ'a* m. (r. *paṭ'* s. *a*) lectio.

पाण *pâṇa* m. (r. *paṇ* s. *a*) ludus. N. 26. 19 *a* et *b*.

पाणि *pâṇí* m. manus. In. 2. 20.

पाणिज *pâṇiǵa* m. (e *pâṇí* manus et *ǵa* natus) unguis. Gîta-G. 12. 11.

पाण्डव *pâṇḍava* m. (a *pâṇḍú* nom. pr., s. *a*, v. gr. 582) a Pâṇḍu oriundus.

पाण्डु *pâṇḍú* 1) adj. m. f. n. pallidus, flavescente albo colore (Wils.: „pale or yellowish white"). N. 2. 3. 2) m. nom. pr. regis Ḥastinâpuri, Yud'iśṭ'iri ejusque quatuor fratrum patris nominalis. (Hib. *buidhc* „yellow".)

पाण्डुर *pâṇḍurá* (a praec. s. *ra*) i. q. *pâṇḍú* sgf. 1. Ḥ. 2. 17.

पात *pâta* m. (r. *pat* s. *a*) 1) lapsus, casus. Ḥit. 36. 18. 2) volatus.

पातक *pâtaka* n. (a *pâtay* caus. rad. *pat* cadere) peccatum, crimen. B'. 1. 38. Ḥit. 20. 10.

पाताल *pá'tâla* n. (fortasse a r. *pat* vel a subst. *pâta*) infernum, tartarus. Su. 4. 20.

पाति *pá'ti* m. (r. *pâ* s. *ti*) i. q. *pâti*. Mêg'. 10.

पात्र *pá'tra* n. (r. 2. *pâ* servare, s. *tra*) 1) vas. Ḥit. 27. 17. trop. Ḥit. 143. 9 (cf. *b'âgana* l. c. 34. 2. 68. 19. 77. 3). Dignum vas, i. e. homo dignus qui accipiat. B'. 17. 20. 2) actor, histrio. Ur. 1. 10. (Goth. *fôdr*, them. *fôdra*, vagina; lat. *patera*; hib. *putraice* „a vessel, a pot".)

पाथ *pât'â* I. n. (a *pâ* bibere, s. *t'a*) aqua. Mêd. II. m. (a 2. *pâ* servare, sustentare) 1) sol. 2) ignis. (Hib. *bot* ignis, *bath* „the sea"; cf. scr. *pât'is* mare; gr. πόντος; lat. *pontus*; cf. etiam ποταμός.)

पाथस् *pá't'as* n. (r. *pâ* s. *t'as*) aqua. Am.; v. *pât'â*.

पाथेय *pá't'êya* n. (a *pat'in* via, s. *êya*) viaticum. Ur. 65. 13.

पाद *pá'da* m. (r. *pad* ire, s. *a*) 1) pes. 2) radix arboris. 3) radius. Ur. 41. 1 infr. (V. *pad* pes et cf. lit. *pâda-s* planta pedis, *pêda-s* vestigium; goth. *fôtu-s* pes, attenuato *a* in *u*; de *ô* pro *â* v. gr. comp. 69. Cum *pá'da* radius cohaeret fortasse hib. *fadadh* „kindling, lighting", *fadaidhim* „I kindle, excite, provoke", v. Pict. p. 48.)

पादप *pâdápa* m. (radice bibens, Tatp. e praec. et *pa*) arbor.

पादरक्ष *pâdarakša* m. (e *pá'da* pes et *rakša* servans, tuens, a r. *rakš* s. *a*) pedes. Dr. 8. 10.

पादाङ्गुष्ठ *pâdâṅgušt'a* m. (ex *pá'da* pes et *aṅgušt'a* pollex) hallex. Su. 1. 9.

पादुका *pá'dukâ* f. (a *pâdû'* s. *ka* correpto *û*, nisi a *pad* ire vel a *pá'da* pes, suff. *uka* in fem.) calceus. Ḥit. 113. 2.

पादू *pâdû'* f. (a *pad* ire, nisi a *pá'da* vel *pad* pes, s. *û*) id. Am.

पाद्य *pá'dya* m. n. (a *pá'da* s. *ya*) aqua ad pedes lavandos. In. 3. 2.

पान *pá'na* n. (r. *pâ* bibere, s. *ana*) potus. (Lit. *pê* lac.)

पानीय *pânî'ya* n. (bibendum, a r. *pâ* s. *antya*) a H. 1. 25.

पान्थ *pânt'á* m. (a *pânt'an* [v. *pat'in*] s. *a*, v. gr. viator. Ḥit. 10. 10.

पाप *pâpá* 1) adj. improbus, scelestus. Ḥ. 1. 6. 2 peccatum, crimen. B'. 2. 33. (Cf. lat. *peccare*; κακός, mutatis labb. in gutturales; cum compara *pá'pîyâṅs* Benfeyus [II. 159] confert lat. *pejor*; *pykiù* iratus sum, *paika-s*, *pikta-s* iracundus, iratus

पापक *pá'paka* (a *pâpá* s. *ka*) improbus. In. 5. 61.

पापकृत *pâpakṛta* n. (Karm. e *pâpá* improbu *kṛtá* n. factum) improbum factum, peccatum. N. 13

पापाचार *pâpâćâra* (Baḥ. e *pâpá* et *âćâra* actio, vendi ratio, mores) scelestam vivendi rationem hab scelestam vitam agens, improbus. Ḥ. 1. 48.

पापात्मन् *pâpâtman* adj. (Baḥ. e *pâpá* et *âtm* scelestam animam habens, improbus. Ḥ. 2. 26.

पाप्मन् *pâpman* m. peccatum. Maḥ. 1. 3483.

पार् *pâr* 10. par. âtm. (fortasse denom. a *pâra* s idem valens *tîr* q. v. a *tîra*, nisi *pâr* est caus. dicis *par* [*pṛ*]) finire, absolvere, perficere, praese votum. Sâ. 4. 6: *pârayišyâmy ahan tapaḥ*; *vratam pâritan tvayâ*. In dialecto prâcritâ non in recentiore sanscr. posse, v. Hoefer „ Infinitiv" p. 82. (Cf. *pâraga* et gr. περάω.)

पार *pârá* m. (fortasse a *pára* alius, s. *a* cum Vṛd nisi a *par* [*pṛ*] trajicere) ripa opposita, ulte (V. *pára*, *pâr* et cf. gr. πόρος, πέρα, πέραν, πε περαίνω, πείρω etc.; lat. *per*; lit. *per* trans, ultra, slav. *pere* v. *pára*.)

पारक्य *pârakya* (a *paraka*, quod ipsum e *pára* a alienus, hostis, s. *ya*) hostilis, inimicus. Ḥit. 109.

पारग *pâraga* (e *pârá* et *ga* iens) ad ripam ulterio iens, transiens, translat.: perlegens. N. 12. 81. 13.

पारद *pârada* m. argentum vivum. Am.

पारदेश्य pâradêśya m. (a paradêśa alia regio, s. ya) peregrinator, peregrinus. (Cf. priorem partem lat. per-egrinus, v. pâra.)

पारावत pârâvata m. columba. Ur. 37. 6.

पारिजात pârigâta m. nomen arboris. Wils. 1) „a tree of paradise". 2) „the coral tree, Erythrina fulgens". Ur. 25. 5 infr.

पारिषद् pârišada m. (a parišád coetus, s. a) unus e coetu, e multitudine. N. 18. 4.

पारुष्य pâruśya n. (a paruśá s. ya) 1) asperitas, severitas. Hit. 102. 22. 2) sermo contumeliosus. B'. 16. 4.

पार्थ pârt'á m. (a prt'â s. a) a Prt'â oriundus, Prt'â natus, cognomen Pândavorum, praecipue Arguni.

पार्थिव pá'rt'iva (a prt'iví' terra, s. a) 1) adj. (fem. -î) terrenus, terrester. Sâ. 6. 18. 2) m. princeps, rex. H. 4. 39.

पार्वतीय pârvatîya (a párvata mons, s. îya) montanus. Dr. 8. 8.

पार्श्व pârśvá m. n. latus. Su. 3. 26. N. 19. 16. (Fortasse gr. πλευρά, πλευρόν quasi pârśvara, ejecto â et ś, mutato r in λ; L. Diefenbach apte huc trahit lit. pussê dimidium, per assimil. e pursê.)

पार्श्वतस् pârśvatás adv. (a praec. s. tas) ad latus, a latere. Su. 3. 25. 27.

पार्ष्णि pá'rśṇi m. f. calx. (Goth. fairṣna pro firṣna [v. gr. comp. 82] attenuato â in i; et germ. vet. fersna nituntur formâ scr. pârśṇâ; ita gr. πτέρνα adjecto τ; cf. prśt'á dorsum, tergum.)

पाल् pâl 10. par. interdum âtm. (rakśaṇê K. rakśê V.) 1) servare, tueri. R. Schl. I. 45. 29: pâlayâ 'smân; Mah. 1. 8414: ršîn asmân bâlakân pâlayasva. 2) regere. R. Schl. I. 5. 11: tâm purîm pâlayâmâsa; Dêv. 1. 11. 12. (Vid. pâ unde pâl, quod etiam pro caus. radicis pâ habetur, adjecto l; cf. hib. fal „guarding, tending cattle", falaim „I hedge, inclose"; v. pâlá.)

c. anu i. q. simpl. sens. 1. Man. 1. 27. R. Schl. I. 1. 24: pratiǵńâm; II. 34. 43: nidêśam.

c. ab'i id. Mah. 3. 8472.

c. pari 1) i. q. simpl. Br. 2. 28. N. 5. 44. 2) exspectare. R. Schl. II. 70. 13: muhûrtam paripâlyatâm.

c. prati 1) i. q. simpl. Mah. 1. 3521. 4080. 2) exspectare. Ur. 37. 14: ênam avalôkamârgê paripâlayâmi; Śak. 8. 13: yâvad êtâń . . . pratipâlayâmi. — Intrans. Mah. 3. 8793: yâvad âgamanam mahyan tâvat tvam pratipâlaya.

c. sam servare. Mah. 3. 15249: pratiǵńâm.

पाल pâlá m. (r. pâl s. a) servator, custos, dominus, rex, in fine compp. N. 2. 8. 21. 17. B'. 11. 26. In. 1. 1. (Hib. fal „a king, privileged person".)

पालन pâlana n. (r. pâl s. ana) servatio, tuitio. Hit. 96. 9.

पावक pâvaká m. (r. pû purificare, s. aka) ignis. (Conferantur, quod ad syllabam radicalem attinet, gr. πῦρ, germ. vet. fiur; goth. fôn, them. fôna, ignis formâ convenit cum pavana et pâvana, quae ejecto v coalescerent in pâna, quod gothice sonaret fôna. Fortasse lat. focus e pocus, foveo e poveo sicut fluo e pluo = प्लवामि plávâmi a r. plu.)

पावन pâvana (r. pû s. ana) 1) n. purificatio, lustramen. B'. 18. 5. 2) adj. (fem. -î) purus. Rag'. 15. 101.

पाश pá'śa m. (r. paś ligare, s. a) funis. Sâ. 5. 16. (V. r. 1. paś.)

पाशव pâśavá (a paśú s. a, v. gr. 582) pecuinus. N. 23. 11.

पाशुपत pâśupatá m. (a paśupati [animalium dominus, nomen Śivi] s. a) sagitta miraculosa Śivi. A. 3. 51.

पाषाण pâšâṇá m. lapis. Hit. 57. 4: nikašapâšâṇa „lapis Lydius". (Cf. gr. βάσανος.)

1. पि pi 6. par. piyá'mi (gatâu) ire. In dial. vêd. opimare, fecundum reddere, augere; fecundum fieri, augeri. (Vid. Westerg. et cf. pyâi, pîná.)

2. पि pi praep. insep. pro api; v. gr. 111.

पिंस् *piṅs* 1. et 10. par. (*b'âšârt'ê tviši*; scribitur *pis*) loqui; lucere.

पिक *piká* m. (fem. *pikî*) cuculus Indicus. Nalôd. 2. 12. (Cf. lat. *pîca.*)

पिङ्ग *piñga* (r. *piṅǵ* tingere, colorare, s. *a*) nigricans e gilvo (Wils. „tawny"). Ḥ. 2. 2.

पिङ्गल *piñgalá* (r. *piṅǵ* s. *ala*) id. Rag'. 12. 71.

पिङ्गाक्ष *piñgâkšá* (Baḥ. e *piñga* et *akša*, v. gr. 613) e gilvo nigricantes oculos habens. Ḥ. 2. 2.

पिच्च् *piċċ* 10. par. (*kuṭṭanê* K. *čêdê* V.) scindere, abscindere.

पिच्छ *piċċa* n. cauda pavonis. Cf. *puċċa*.

पिछ् *pič* 6. par. *piččâ'mi* (*bâd'ê*) vexare. Cf. *mič*.

1. पिञ्ज् *piṅǵ* 2. âtm. (*varṇê* K. *varṇapûǵayôṅ samparkê* V.; scribitur *piǵ*, gr. 110*)) pingere, honorare, conjungere. (V. *piñga*, *pûǵ*, *parǵ pṛǵ*, quod fortasse e *paṅǵ* mutatâ liquidâ *r* in *n*; cf. lat. *pingo.*)

2. पिञ्ज् *piṅǵ* 10. par. (V.; scribitur *piǵ*, gr. 110*); secundum K. i. q. *hiṅs*; secundum V. i. q. *b'â* et *saṭṭ* (*b'âšaṭṭârt'ê*).

पिट् *piṭ* 1. par. (*saṅhatâu* K. *saṅhatâu d'vanâu* V.) coacervare, sonare. (Cf. *piṇḍ*.)

पिण्ड् *piṇḍ* 1. âtm. 10. par. coacervare, colligere. Maḥ. 1. 298: *akšâuhiṇyaṅ ... piṇḍitâ šiṭâudaša*; Râm. I. 26. 5. (Cf. 2. *paṇḍ*, unde *piṇḍ* attenuato *a* in *i*.)

पिण्ड *piṇḍa* m. (r. *piṇḍ* s. *a*) 1) frustum. Rag'. 2. 59. 2) libum, popanum, quod majoribus offertur. Br. 3. 8. 3) corpus. Rag'. 2. 57.

पितर् पितृ *pitár pitṛ'* m. (ut equidem puto, e *patar patṛ*, attenuato *a* in *i*, *patar* autem pro *pâtar* a r. *pâ* servare, nutrire, suff. *tar tṛ*, v. gr. 124) pater. Sâ. 5. 93. — Dual. *pitárâu* parentes. Sâ. 5. 99. — Plur. *pitáras* majores, patres. Br. 3. 8. 19. (Ṣend. *patarĕ*, nom. *pata*, acc. *pat'rĕm* pro *patarĕm*, v. gr. comp. § 30 p. 55; gr. πατήρ; lat. *pater*; germ. vet. *fatar*, *fater*; goth. *fadar* v. gr. comp. 87. i *athair* pater pro *pathair*.)

पितामह *pitâmahá* m. (e *pitá'* pro *pitár* pi gr. 124] et *maha*, v. gr. 613) 1) avus paternus, majores. Br. 3. 6. 2) deus Brahma tanquam tivus pater. Su. 1. 17. 18. 3. 2.

पितृपैतामह *pitṛpâitâmaha* adj. (e *pitár pitṛ* et *pâitâmaha* avitus a *pitâmaha* s. *a*) pate avitus. Br. 2. 14. Sâ. 7. 7.

पितृराज *pitṛrâǵa* m. (majorum rex, e *pitár p* *râ'ǵa* rex in fine compp.) nomen dei Yami. S

पितृव्य *pitṛvya* m. (a *pitár pitṛ'* s. *vya*) patruu (Fortasse lat. *patruvŏ*, ita ut suff. *uvŏ* = व्य ejecto *y*, mutato *v* in *u*.)

पित्त *pittá* n. bilis.

पित्र्य *pitrya* (a *pitár pitṛ'* s. *ya*) paternus. Man.

पित्स् *pits* (e *pipats*, ejectâ syllabâ *pâ*) desid. radic

पित्सन्त् *pitsant* m. (volare volens, part. praes. nom. *pitsan*) avis. Am. (Cf. gr. ψίττακο *psittacus*.)

पिधान *pid'âna* n. (r. *d'â* praef. *pi* pro *api* s. *an* gumentum. (Cambro-brit. *fedon* „a skreen".)

पिनद्ध *pinadd'a* v. *naḥ*.

पिनाक *pinâka* m. n. 1) Šivi arcus. A. 3. 5. 2) tride

पिनाकिन् *pinâkin* m. (a praec. s. *in*) nomen dei

पिन्व् *pinv* 1. par. (scribitur *piv*, gr. 110*)) 1) eff Ṛgv. 64. 6: *pinvanty apó marutaṅ*; *triṅ pṛkšó asmê akšarê 'va* (*akšarâ iva* *vatam* „ter cibum nobis, aquarum instar, ef (Ašvini!)". 2) conspergere, irrigare. Ṛgv. *b'ûmim pinvanti payasâ*. 3) implere. Ṛgv. Westerg.): *pinvatam apitaṅ* (schol. *ǵalar nadîṅ*) *pinvatan d'iyaṅ*. — âtm. impleri, t Ṛgv. 8. 7: *yaṅ kukšiṅ ... samudra iva pi* (Fortasse *pinv* reduplicatione ortum est e 1. *pâ* [cf. *pivâmi*] ita ut sensu caus. primitive si facere ut aliquis bibat; cf. *minv*.)

पिपासा *pipásá'* f. (a *pipás* desid. rad. *pá* bibere, s. *á*) bibendi desiderium, sitis. H. 1. 4. Su. 1. 8. (Fortasse gr. δίψα e βίψα pro πίψα.)

पिपासित *pipásitá* (a praec. s. *ita*, v. gr. 584. 11) sitiens. Sâ. 5. 36.

पिप्पलि *pippali*, पिप्पली *pippalí* f. piper. (Gr. πίπερι, πέπερι; lat. *piper.*)

पिप्पलीमूल *pippalímúla* n. (e praec. et *múla*) radix arboris piperis. Am.

पिप्लु *piplu* m. (fortasse forma redupl., nisi e praep. *pi* et r. *plu*) nota, macula, naevus. N. 17. 5.

पिल् *pil* 10. par. (*kšépé* K. *nudi* V.) jacere, conjicere, mittere.

पिव् *piv* v. 1. *pá.*

पिश् *piś* 6. par. *pińśá'mi*, v. gr. 300 (*avayavé*) in dial. vêd. induere, ornare. Ṛgv. 68. 5: *pipéśa nákań stṛb'iń* Ros. „decoravit coelum stellis"; vêd. apud Mâd'. (v. Westerg.): *nakšatréb'yań pitaró dyám apińśan*; *tvašṭá rúpáṇi pińśatu*; Ṛgv.-V.: *váćam pipiśur vadantań.* (Cf. *paś* ligare, unde *piś* ortum esse videtur attenuato *a* in *i*. Westerg. radicem *piś* explicat per formare, figurare, decorare. Fortasse huc pertinet lat. *fingo*, mutatâ tenui [*ś* = *k*] in mediam.)

c. *á* i. q. simpl. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *á ródasí piśánáń.*

c. *nis* id. Ṛgv. 110. 8: *niś ćarmaṇa ṛb'avó gám apińśata* „Ṛb'ues! cute vaccam induistis".

पिशाच *piśáćá* m. Piśâćus, nomen malorum daemonum. N. 12. 7.

पिशाची *piśáćí* f. fem. praecedentis.

पिशित *piśitá* n. caro. H. 2. 10.

पिशितेप्सु *piśitépsu* adj. (Tatp. e praec. et *ípsú* q. v.) carnis cupidus. H. 2. 3.

पिशुन *piśuna* adj. (ut videtur, a r. *piś* s. uṇâd. *una*) 1) nuntius, nuntians, certiorem faciens. Ur. 25. 15. 2) crudelis. 3) vilis, malus, pravus.

1. पिष् *piš* 7. par. interdum âtm. pinsere, terere, conterere. Mah. 4. 632: *pinašmy ahań ćandanam*; 4. 261: *pińšé vilépanam*; B'aṭṭ. 16. 38: *pékšyámy arín.* — Caus. id. Mah. 1. 3223: *punas tam péšayitvá.* (Lat. *piso*, *pinso*; lit. *pes-tà* pistrinum; gr. πτίσσω pro πίσσω, πίτυρον.)

c. *ut* i. q. simpl. Mah. 3. 457.

c. *nis* (*niśpiš*, gr. 79) id. H. 4. 54: *niśpišyái 'nam balád b'úmáu*; Dr. 9. 3: *tam b'ímó niśpipéša mahítalé*; Mah. 4. 465: *dantáir dantán niśpipéša.*

c. *nis* praef. *vi* id. H. 4. 35; fricare. R. Schl. II. 35. 1: *páṇim páṇḍu viniśpišya.*

c. *prati* id. *pratyapińšat* pro *pratyapinaṭ.* Mah. 1. 2004. 4. 361.

c. *sam* id. R. Schl. I. 45. 48.

2. पिष् *piš* 10. par. (*hińsáyám* K.) laedere, ferire, occidere.

3. पिष् *piš* 1. par. (*gatáu* K.) ire, se movere. Cf. *pis.*

1. पिस् *pis* 1. par. (*gatyám*) ire, se movere.

2. पिस् *pis* 10. par. (*nikétanahińsábaladánéšu*) habitare; laedere, ferire; robustum esse; dare.

पी *pí* 4. âtm. (e *pá*, attenuato *á* in *í*) bibere. Mah. 3. 13611: *só spíyaté vári.* (Vid. *pá.*)

पीठ *píṭ'a* m. n. 1) sella, sedile. Rag'. 17. 10. 2) scabellum. Rag'. 4. 84. 6. 15.

पीठा *píṭ'á* f. id.

पीड् *píḍ* 10. par. 1) premere. R. Schl. II. 50. 27: *b'uǵáb'yám vṛttapínáb'yám píḍayan*; Hit. 62. 8: *asakṛt píḍitań snánavastram muńćéd bahú 'dakam.* 2) ferire, percutere, icere. A. 10. 39: *śaravaršáis tán ... ná 'śaknuvam píḍayitum.* 3) vexare, contristare, dolore afficere. Br. 3. 14: *píḍitá 'ham b'avišyámi*; N. 9. 11: *kšud'ayá píḍyamánań*; Man. 5. 50: *vyád'ib'iśća na píḍyanté.* (Cf. *piṭ'.*)

c. *ab'i* vexare. N. 12. 90: *b'artṛśôkâb'ipîḍitâ.*

c. *ava* premere, tundere. Maḥ. 1. 6292: *tatô ssya ǵânunâ pṛśṭam avapîḍya balât.*

c. *â* vexare. Ḥit. ed. Ser. p. 116: *âpîḍayan balañ śatrôñ.* — *âpîḍita* coronatus (N. 12. 102) ab *âpîḍa* s. *ita.*

c. *upa* 1) vexare. Man. 8. 67: *kśuttṛśṇôpapîḍitañ.* 2) vastare. Man. 7. 195: *râśṭrañćâ 'syô 'papîḍayêt* (schol. *utsâdayêt*).

c. *ni* 1) premere. R. Schl. I. 44. 1: *aṅguśṭ'âgranipîḍitañ kṛtvâ mahîtalam*; Rag'. 2. 23: *gurôñ sadârasya nipîḍya pâdâu.* 2) vexare. Maḥ. 2. 6106. Man. 7. 23.

c. *ni* praef. *ab'i* id. Maḥ. 3. 14759: *karañ karêṇâ 'b'inipîḍya*; 1. 7009: *kandarpavâṇâb'inipîḍitâṅgâñ.*

c. *ni* praef. *upa* pulsare, percutere, icere. — Trop. *dâivênôpanipîḍitañ* Maḥ. 2. 2498.

c. *pari* 1) amplecti. Ḥit. 65. 13: *bâhub'yâm paripîḍitañ.* 2) ferire, percutere, icere. A. 10. 39: *tê tu mâm paryapîḍayan (śarâiñ).* 3) vexare. R. Schl. II. 10. 38.

c. *pra* vexare. Ḥ. 1. 19: *śramêṇa ... tṛṇayâća prapîḍitâñ.*

c. *sam* ferire, percutere, icere. Maḥ. 3. 12121.

पीडा *pîḍâ'* f. (r. *pîḍ* s. *â*) tormentum, cruciatus. B'. 17. 19.

पीत *pîtá* v. *pâ.*

पीन *pîná* v. *pyâi.*

पीय् *pîy* 1. par. in dial. vêd. conviciari. (Cf. goth. *fijan* odisse, *fijands* inimicus, nostrum *Feind*, lat. *pejor*, *pessimus*; v. Aufrecht ap. Kuhn. III. 200 sq.)

पील् *pîl* 1. par. (*pratiśṭamb'ê* K. *rôd'ê* V.) stabilire, immobilem reddere; arcere.

पीलु *pîlú* m. elephantus. Am. (Pers. پيل *pîl.*)

पीव् *pîv* 1. par. (*st'âulyê*) magnum, crassum, pinguem esse. Cf. *pyâi*, *mîv.*

पीवर *pîvará* (r. *pyâi* s. *vara*) crassus, turgidus. (V. *pyâi* et cf. πίαρός.)

पुंश्चली *puñśćalî'* f. (e *puñs* mas et *ćala* iens i meretrix.

1. पुंस् *puñs* 10. par. (*mardê*) conterere. Cf.

2. पुंस् *puñs* (casus fortes, vocativo sing. *púm* cepto, formant e *púmâñs*, unde nom. *púmâ* *púmâñsam*, v. gr. 205) mas, vir. B'. 2. (Huc traxerim lat. *mas*, *mar-is* pro *masis*, *ma* abjectâ syllabâ initiali *pu*, ad quam lat. *pu* τοῦ *pû-sa* et τοῦ *pû-bes* referri posset, quod fo *pumes*, mutato *m* in mediam ejusdem organi, gr. βροτός e μροτός; fortasse etiam nostrum germ. vet. *man*, gen. *mannes*, quod per as *manses* explicari posset, cum पुमांस् *púmâñs* c nisi pertinet ad scr. *mânavá.*)

पुंस्काम *puñskâma* (Baḥ. e praec. et *kâ'ma* desi maris desiderium habens, maris cupidus. Ḥ. 3.

पुक्कश *pukkaśa*, पुक्कष *pukkaśa*, पुक्क *kasa* m. i. q. *ćáṇḍâla.* Am. — *pukkasa* ad vilis, abjectus. Ḥêm.

पुङ्ख *puṅk'a* m. pars pennata sagittae. Am.

पुङ्गव *puṅgava* m. (e *pum* et *gava* bos, in co solum usurpato, a *gô* s. *a*; v. *gavarâǵa* apu 1) taurus. 2) in fine compp. optimus, prin *ṛśab'á*).

पुच्छ *pućća* m. n. cauda. Dr. 5. 8. Cf. *pićća.*

पुछ् *puć* 1. par. (*pramâdê*) negligentem, socord Cf. *muć*, *yuć.*

1. पुट् *puṭ* 6. par. (*sañślêśaṇê* K. *ślêśê* V.)

2. पुट् *puṭ* 10. par. *pôṭáyâmi* (*b'âśârt'ê* K. *b'âsi* V.) loqui; lucere; conterere. Cf. *pa* *puṭ'*, *muṇṭ.*

3. पुट् *puṭ* 10. par. *puṭáyâmi* (*sañsargê*) con ligare, nectere.

पुट्ट् *puṭṭ* 10. par. (*alpîb'âvê* K. *tâućyê* V.) esse; vacuum esse.

पुण् pun 6. par. (śub'ê K. d'armê V.) purum fieri; justum, honestum esse vel fieri. K.: punati snânêna ǵanaḱ. (Cf. pû cl. 9 punâ'mi.)

पुण्ड् puṇḍ 1. par. (mardê; scribitur puḍ, gr. 110*)) conterere. Cf. 2. puṭ, puńs, munṭ, muṭ.

पुण्डरीक puṇḍárîka n. alba lotus; v. sq.

पुण्डरीकोदरप्रभ puṇḍarîkôdaraprab'a (Bah. e puṇḍarîkôdara [puṇḍarîka + udára albae loti venter] et prab'â splendor) albae loti ventris splendorem habens. H. 1. 32.

पुण्य púṇya (r. puṇ s. ya) 1) adj. purus, justus, bonus, pulcher. N. 12. 37. In. 2. 1. 9. 23. B'. 7. 9. 2) subst. n. virtus. N. 15. 17. Lass. 34. 7. In. 2. 4.

पुण्यकर्तार् -तृ puṇyakartâr -tr̥ m. (e praec. et kartâ'r -tr̥') qui virtutem exercet, justus, probus, sanctus. In. 2. 4.

पुण्यकर्मन् puṇyakarman (Bah. e púṇya et kárman factum) bona, justa facta habens i. e. agens. In. 1. 22.

पुण्यकृत् puṇyakr̥'t (e púṇya et kr̥t q. v. faciens) i. q. puṇyakartâr -tr̥. B'. 6. 41.

पुण्यगन्ध puṇyaganďa (Bah. e púṇya et ganďa odor) suavem odorem habens, bene olens. In. 2. 23.

पुण्यगन्धिन् puṇyaganďin (a puṇyaganďa suavis odor, s. in) suavi odore praeditus. In. 2. 2.

पुण्यवन्त् puṇyavant (a púṇya s. vant vat) 1) virtute praeditus, bonus, justus, probus. 2) felix, fortunatus. Am.

पुण्याह puṇyâhá n. (e púṇya et aha dies, v. gr. 613) dies festus (Wilson: „a holy day").

पुत्र putrá m. filius. In plur. et ubi in initio comp. pluralem habet sensum 1) filii. 2) liberi, tam masculini quam feminini. Br. 1. 19. Scribitur etiam puttrá. (Armor. paotr puer; pers. pusr filius, puer; lat. puer; v. putrî.)

पुत्रक putraka m. (a praec. s. ka) filius. Lass. 2. 15.

पुत्रदार putradâra n. (Dvandv. e putrá et dârá, v. gr. 592) liberi et uxor. Br. 1. 19.

पुत्रपौत्रिन् putrapâutrin (ex comp. Dvandv. putrapâutra suff. in) filios et filiorum filios habens, vel liberos et liberorum liberos habens. Sâ. 5. 57.

पुत्रिका putrikâ (fem. τοῦ putraka, mutato penultimo a in i) filia. N. 16. 6.

पुत्रिन् putrín (a putrá s. in) liberos habens. N. 24. 13.

पुत्री putrî f. (a putrá signo fem. î) filia. Sâ. 1. 29. (Hib. piuthar „a sister".)

पुत्रीय putrî'ya (a putrá s. îya) ad filium, ad filios, ad liberos spectans. Rag'. 10. 4.

पुथ् puť 4. par. praesertim 10. par. puťyâ'mi, pôťâyâmi conterere. Dr. 8. 22: gaǵalí ... patann avâkśirô b'ûmâu hastyârôhân apôťayat; Mah. 4. 643: tasya pôťayâmi padâ śiraḱ; 3. 11106: mahâvr̥kśân pôťayan; 5. 5021: pôťayâmâsa tân sarvân; 3. 545: sarvân sarpân apôťayat. (Cf. punť, puṇḍ, 2. puṭ, mať, manť, muṭ, munṭ, kunť, lat. quatio, concutio, mutatâ labiali in gutturalem, sicut e. c. in quinque = पञ्च pańća; v. kunť.)
c. vi id. Dêv. 2. 57: vipôťitâ nipâtêna gadayâ b'uvi śêratê; Mah. 4. 1105: aśvân asya vyapôťayat.

पुनर् púnar adv. 1) iterum, denuo, rursus. N. 8. 8. 15. 16. Saepe repetitur. N. 7. 16. 2) retro. — punar êśyati redibit. Dr. 6. 16. 3) adhuc. Dr. 9. 4. 4) autem, vero. Ur. 47. 9. 58. 4. — kim punar v. kim.

पुनरुक्त punarukta (e púnar et uktá dictus) 1) repetitus, v. sq. 2) superfluus, supervacuus. Ur. 39. 10. 89. 9.

पुनर्जन्मन् punarǵanman (e púnar et ǵánman) 1) Karm. n. regeneratio, nova nativitas. B'. 8. 15. 2) Bah. m. (repetitam, alteram nativitatem habens) Brâhmanus, v. dviǵá, dviǵâti.

पुनर्लाभ punarlâb'a m. (e púnar et lâb'a adeptio) recuperatio. N. 16. 23.

पुन्थ् punť 1. par. (hiṅsâyâṅ saṅklêśê K. kunťê V.; scribitur puť, gr. 110*)) vexare, occidere; v. puť.

पुन्नाग *punnâga* m. nomen arboris (Wils. Rottleria tinctoria). N. 12. 40.

पुमांस् *púmâṅs* v. *puṅs*.

1. पुर् *pur* 6. par. (*agragamanê* K. *agragatyâm* V.) praecedere; cf. *pára*.

2. पुर् *pur* f. (nom. *pûr*, *pûḣ*) urbs. Rag'. 16. 23; v. sq.

पुर *púra* n. (ut videtur, a r. *par* [*pṛ*] vel *pûr* implere, v. Lass.) urbs; v. *purî'*.

पुरःसर *puraḣsara* m. (e *purás* q. v. et *sara* a rad. *sar sṛ* suff. *a*) antecedens, dux.

पुरतस् *purátas* adv. (a *purás* abjecto *s*, s. *tas*) coram. Vâivarta-Pur. Stenzl. 2. 70.

पुरन्दर *purandará* m. (urbem findens, urbium destructor, e *púra* in acc. et *dara* a r. *dar* [*dṛ*] s. *a*, v. gr. 575) nomen Indri. In. 3. 2.

पुरस् *purás* praep. 1) ante, in initio compp.; v. *d'â*, *puraḣsara*, *purógama* etc. 2) coram, cum gen. Mêg'. 3. (Cf. *pára*, goth. *faur* ante pro *fur*, v. gr. comp. 82; germ. vet. *fora*, *for*, nostrum *vor*; fortasse lat. *palam* e *param*; boruss. vet. *pirsdan* ante, coram.)

पुरस्कार् -कृ *puraskar -kṛ* (e *purás* et *kar kṛ* facere) primo loco ponere. Su. 3. 9.

पुरस्तात् *purástât* (a *purás* s. *stât*, v. gr. 584. 74) coram, c. gen. A. 4. 10; absol. in fronte. B'. 11. 40.

पुरा *purá'* adv. 1) antea, olim. H. 1. 30. 4. 10. N. 10. 8. 2) priusquam, antequam. Dr. 6. 20. 21; cum ablat. A. 4. 20. Sâ. 5. 99. (Cf. *purás* et v. *pára*.)

पुराण *purâṇá* (a *purá'*) 1) adj. (fem. *â* et *î*) antiquus, priscus. M. 56. B'. 2. 20. 15. 4. 2) subst. n. nomen carminum mythologicorum, octodecim numero.

पुरातन *purâtána* vel *purá'tana* adj. (fem. -*î*, a *purá'* s. *tana*) antiquus, pristinus. Su. 1. 1. N. 24. 49. B'. 4. 3.

पुरी *purî'* f. (a *púra* n. urbs, signo fem. *î*) urbs. In. 1. 42. N. 13. 47. (Gr. πόλις; fortasse lat. *urbs*, litteris transpositis.)

पुरीष *púrîṡa* n. faeces, excrementum. Hit. 85. 9.

पुरु *purú* 1) adj. m. f. n. (r. *par* [*pṛ*] implere, multus. Am. 2) m. nom. pr. regis. (Cf. *pul*, *pûr*, *pûrṇá*; gr. πολύς, goth. *filu*, germ. vet. *filu*, *vilo*, nostrum *viel*; lat. *plus* quasi पुरीयांस् *purîyâṅs*, *plurimus* e *plusimus*; fortasse hib. *mor* „great, bulky, many, noble", *moradh* „augmentation" mutatâ labiali mutâ in nasalem ejusdem organi; de lat. *m*... et hib. *mor* v. *b'á'ri* et cf. *pûr*, *pûrṇá*.)

पुरुष *púruṡa* m. 1) vir, mas, homo. In. 4. 2. H. ... Br. 1. 8. 2) famulus, minister. N. 13. 65. 18. 5. ... Sâ. 5. 15. 3) anima, animus, spiritus. B'. 8. ... 13. 19 etc. 15. 16 etc. 4) nomen arboris. Sâ. 6. ...

पुरोगम *purógama* m. (e *purás* et *gama* iens) ... iens, dux. N. 12. 123.

पुरोडाश *puróḍâ'ṡa* m. butyrum purificatum sacri... Dr. 6. 23.

पुरोधस् *puró'd'as* m. (e *purás* ante et *d'as* a *d'*... nere, s. *as*) sacerdos. B'. 10. 24; cf. *puró'hita*.

पुरोभागिन् *purób'âgin* (a *puróbâ'ga* [e *puró*... *b'âga* pars, portio] suff. *in*) arrogans, immod... Am. III. 1. 46. Ur. 49. 5 infr.

पुरोहित *puró'hita* m. (antepositus, e *purás*... *hita*) id.

पुर्व् *purv* 1. par. (*pûraṇê* K. *pûrtâu* V.) im... Cf. *parv*, *pûr*, *par* (*pṛ*).

1. पुल् *pul* 1. et 6. par. *pó'lâmi*, *pulá'mi* (*mahe*... magnum esse vel fieri. (*l* pro *r*; cf. *purú*.)

2. पुल् *pul* 10. par. (*sañg'âtê* K. *uććritâu* V.) ... cervare; eminere, altum, magnum esse; v. 1. ...

पुल *pula* (r. *pul* s. *a*) 1) adj. magnus, amplus. 2) sub... erectio pilorum. (Cf. lat. *pilum*, v. sq.)

पुलक *pulaka* m. (r. *pul* s. *aka*) erectio pilorum. ... lit. *plauka-s* coma, quod etiam a scr. *plu* volare ... vari potest.)

पुलिन *púlina* n. (r. *pul* s. *ina*) 1) insula. Mêg... 2) ripa. Rag'. 14. 52.

पुलोमन् *pulóman* m. nom. pr. Asuri. A. 10. 7.

1. पुष् puś 1. 9. 10. par. pṓśámi, puśṇámi, pôśáyâmi nutrire. B^c. 15. 13: puśṇâmićâu 'śad^ĭš sarvâš; Maḥ. 3. 1963: sutân iva pupôśa tân; 13639: putrân nâryaš puśṇanti; Ḥit. ed. Ser. p. 37: kim aḥam parapiṇḍênâ ''tmânam pôśayâmi; Ḥ. 4. 50: mâńsâiš puśṭaš. — Caus. nutriendum curare. Śak. 107. 7: svam apatyaǵâtam anyadviǵâiš parab^cṛtâš pôśayanti.

c. pari 10. par. nutrire, sustentare. B^car. 2. 38: tasmińśća (lôkê) paripôśyamâṇê.

c. sam 9. par. augeri, crescere. B^car. 2. 13.

2. पुष् puś 4. par. 1) nutrire. B^catt. 17. 32: dêḥam iḥâ 'puśyaš surâmiśâiš. 2) frui, possidere. R. Schl. II. 94. 10: śriyam puśyaty ayań giriš; Rag^c. 16. 58: varṇam puśyaty anêkań sarayûpravâḥaš; 18. 31. 3) adipisci. Rag^c. 3. 22: dinê dinê pupôśa vṛdd^cim (schol. lêb^cê).

पुष्कर púśkara m. 1) piscina, lacus. 2) lotus flos (Wils. Nelumbium speciosum or Nymphaea nelumbo). 3) nom. pr. regis, fratris Nali.

पुष्कराक्ष puśkarâkśa (Baḥ. e praec. et akśa oculus) loto similes oculos habens. Ḥ. 2. 19.

पुष्करिणी puśkariṇî f. (a púśkara s. in in fem., v. euph. r. 94^a)) lotorum lacus, lacus in universum. A. 4. 50.

पुष्कल puśkalá excellens, eximius. Su. 4. 4. B^c. 11. 21.

पुष्टि puśṭí f. (r. puś s. ti) incrementum; prosperitas. Rag^c. 18. 32.

पुष्प् puśp 4. par. (ut videtur, denom. a púśpa) florere; v. puśpitá.

पुष्प púśpa m. (ut videtur, a r. puś) flos.

पुष्पलिह् puśpaliḥ m. (nom. -liṭ, e púśpa et liḥ lambens) apis. Am.

पुष्पवन्त् púśpavant (a púśpa s. vant vat) 1) floribus praeditus. 2) m. du. púśpavantâu sol et luna. Am.

पुष्पवती puśpavatî f. (fem. praec.) mulier menstrualis. Am.

पुष्पित puśpitá (a púśpa s. ita, v. gr. 584. 11 et cf. kusumitá Sâ. 4. 26) flores habens, floridus, florens. Ḥ. 1. 11. N. 12. 102. Sâ. 4. 31; trop. B^c. 2. 42.

पुस्त् pust 10. par. (âdarânâdarayôš K. band^cê anâdṛtyâdṛtyôš V.) venerari; spernere; ligare. (Cf. púǵ, bast.)

पुस्तक pustaka n. (r. pust s. aka) liber, codex.

पू pû 9. par. âtm. et 1. âtm. punámi, punê (gr. 345^a)), pávê purificare, lustrare. R. Schl. prooem. 3: punâti b^cuvanam puṇyâ râmâyaṇamaḥânadî; Maḥ. 3. 6030. Man. 11. 248: b^crûṇaḥaṇam ... punanti; Maḥ. 3. 7081: kulam punîtê; B^catt. 6. 61: pavasê ḥaviš; 1. par. B^c. 10. 31: pavanaš pavatâm asmi. — Pass. Man. 2. 62: ḥṛdgâb^ciš (adb^ciš) pûyatê vipraš. — pûtá lustratus. B^c. 4. 10. 9. 10. — Caus. facere ut aliquis lustretur, lustrare. Maḥ. 5. 414: pâvayiśyâmi vaǵriṇam. (Cf. lat. pû-rus, pu-tare; lit. pûs-tas desertus, vastus [e put-tas? v. gr. comp. 103], pus-tau acuo, v. tiǵ, têǵas; germ. vet. bar purus, nudus, inanis, fortasse a caus. पावयामि pâváyâmi mutato v in r sicut in birumês sumus = भवामस् b^cávâmas, gr. comp. 20. Vid. pâvaká, pavítra.)

c. pari i. q. simpl. Man. 8. 330. 331.

c. vi id. Maḥ. 2. 1150.

पूग púga m. acervus, multitudo, turba. A. 3. 32. (Cf. gr. πυγμή, πυγή, et idem valentia puńga m. n., puńǵa m.)

पूज् púǵ 10. par. interdum âtm. honorare, colere, venerari. Ḥ. 4. 57: apûǵayan naravyâg^cram; Su. 4. 21: pûǵayiśyańs tilôttamâm; N. 2. 14: supûǵitâu; 13. 22. Maḥ. 1. 4117: apûǵayanta vâgb^cir naravyâg^cram; Ḥit. 71. 13: bad^cnîyât pûǵayêta vâ. — pûǵitá ornatus. Ḥ. 1. 31: kuntîń sarvalakśaṇapûǵitâm.

c. ab^ci i. q. simpl. N. 3. 16: manôb^cis tv ab^cyapûǵayan; R. Schl. II. 76. 12: tat^cê 'ti vâkyan tasyâ 'b^cipûǵya.

c. *prati* id. Man. 1. 1: *pratipûgya yat'ânyâyam (manum)*; R. Schl. I. 26. 4: *tân ṛšîn pratipûgya*; I. 11. 10: *sâd'v iti tadvâkyam pratyapûgayan.*
c. *sam* id. In. 2. 10. 3. 3. 5. 47.

पूजा *pûgâ'* f. (r. *pûg* s. *â*) honor, reverentia, veneratio, cultus. N. 21. 20. In. 5. 19.

पूण् *pûṇ* 10. par. (*sang'âtê*) coacervare. (Cf. *pûrṇá* plenus, unde *pûṇ* ortum esse videtur ejecto *r*.)

पूति *pû'ti* f. 1) (a r. *pû* s. *ti*) purificatio. 2) (a r. *pûy* foetere, abjecto *y*, s. *ti*) foetor, odor malus. B'. 17. 10.

पूप *pûpa* m. placenta. Am.

पूय् *pûy* 1. âtm. (*viśaraṇê durgand'ê* K. *durgand'a-śîrṇyôḱ* V.) dissolvi, putrescere; foetere. (Cf. lit. *pûw-ù* putresco, fut. *pû-sù*; gr. πῦον, v. *pû'ya*, πῦος, πύθω; lat. *pûteo* denom. esse videtur a perdito nom. subst. vel adject., v. *pû'ti*; *puter*, *putresco*; *foeteo* mutatâ tenui in aspir. sicut e. c. in *fluo* = scr. *plu*; goth. *fûls* putridus; hib. *putar* „putrid, stinking".)

पूय *pû'ya* n. (r. *pûy* s. *a*) pus. (Gr. πῦον; lat. *pus*.)

पूर् *pûr* 10. par. interdum âtm. 1) implere (part. perf. pass. *pûritá*; *pûrṇá* pertinet ad *par* [*pṛ*]). Sâ. 5. 1: *kat'inam pûrayâmâsa*; N. 2. 11: *g'ôšêṇa pûrayantô vasund'arâm*; Hit. 46. 11: *ǵalavinduni-pâtêna kramaśaḱ pûryatê g'aṭaḱ*; Mah. 3. 8819: *pûrayasva samudram*; Rag'. 9. 63: *śarapûri-tavaktrarand'rân*; R. Schl. I. 75. 3: *pûrayasva d'anuḱ śarêṇa*; inde 2) tendere arcum. R. Schl. I. 67. 8: *d'anû râǵab'ir aśakyam pûritum.* 3) satisfacere, respondere. Hit. 49. 2: *pûrayanti manôrat'ân*; Mah. 1. 6489: *kâmam pûrayišyanti mê ḥayâḱ.* (V. *par* [*pṛ*], *purú*, *pûrṇá*, *pul* et cf. lat. *pleo* = पूरयामि *pûráyâmi* [v. gr. comp. 109[a]. 6] ejectâ vocali, mutato *r* in *l*; de gr. πίμπλημι v. *par* [*pṛ*], *píparmi*; hib. *furain* „plenty, abundance, excess", *furthanach* „plentiful", *furthain* „satiety, sufficiency".

c. *anu* explere, satisfacere. Gita-G. 1. 25: *a yatu priyam vaḱ.*
c. *ab'i* praef. *sam* i. q. simpl. Mah. 3. 1072 *kâb'iḱ ... gangâṅ samab'ipûrayan.*
c. *â* id. B'. 11. 30: *têǵôb'ir âpûrya ǵagat*; *nâdêna g'ôrêṇa kṛtsnam âpûritaṅ* Mah. 1. 1302.
c. *â* praef. *sam* 1) implere. Mah. 1. 2473. (arcum). Râm. I. 28. 41: *tan na dêvâḱ rayituṅ śaktâḱ.*
c. *pra* implere. Hit. 20. 9: *prapûryatê (u*
c. *sam* id. H. 1. 3: *diśaḱ sampûrayan n*

पूरुष *pû'ruša* m. vir, mas. Hit. 28. 17.

पूर्ण *pûrṇá* v. *par* (*pṛ*).

पूर्ब् *pûrb* 10. par. (*nikêtanê*) habitare.

पूर्व *pû'rva* (de declin. v. gr. 255) 1) prior. H. 3. 18. B'. 4. 15. 2) orientalis. Su. 2. 12. in fine compp. v. gr. 612. (Cf. *pára*, *purâ* *prat'amá*; zend. [Zend] *pauurva*; sl. russ. *pervyĭ*; hib. *foirfe* „old, ancient, perfect,

पूर्वचित्ति *pû'rvaćitti* f. (e *pû'rva* et *ćitti*, sum non invenitur) nom. pr. Apsarasae.

पूर्वतरम् *pûrvataram* adv. (acc. neut. a *p* prior a *pû'rva* s. *tara*) prius, antea. B'. 4.

पूर्वतस् *pûrvatas* adv. (a *pû'rva* s. *tas*) orie sus. Rag'. 3. 42.

पूर्वम् *pû'rvam* adv. (acc. neut. τοῦ *pû'rva*) Su. 4. 18. 2) antea, olim. In. 1. 41. Br. 1. 20

पूर्वाह्ण *pûrvâḥṇá* m. (Karm. e *pû'rva* et in fine compp.) prior pars diei, tempus dianum.

पूल् *pûl* 1. et 10. par. (*sang'âtê* K. *saṅhat* acervare. (Cf. *pûr*, unde *pûl* mutato *r* in

पूष् *pûš* 1. par. i. q. *puš.*

पूषन् *pû'šan*, vêd. *pûšán* m. (r. *pûš* s. *an*)

पृच्छा *pṛććâ* f. (r. *prać* correptâ syllabâ *ra* i interrogatio, quaestio. Am.

पृथक् *pr̥'tak* adv. separatim, seorsum, singulatim. Dr. 6. 1. A. 2. 3. Bᶜ. 5. 4. 13. 4; repetitum Bᶜ. 1. 18. — *pr̥ᶜak-kartum* abscindere. Dêv. 3. 15. (Ag. Benary huc trahit lat. *pri-vus*, ita ut mutilatum sit e *prith-vus*, „Römische Lautlehre" p. 293.)

पृथक्त्व *pr̥ᶜaktvá* n. (a *pr̥'tak* s. *tva*) specialitas. Bᶜ. 9. 15

पृथग्जन *pr̥ᶜaggana* m. (Karm. e *pr̥'tak* et *gana*) homo inferioris ordinis, plebejus, de plebe. Ḥ. 1. 50.

पृथग्भाव *pr̥ᶜagbᶜâva* m. (Karm. e *pr̥'tak* et *bᶜâva* existentia) i. q. *pr̥ᶜaktvá*. Bᶜ. 13. 30.

पृथा *pr̥ᶜâ* f. cognomen Kuntiae.

पृथिवी *pr̥ᶜivî'* f. (v. *pr̥ᶜvî'*) terra.

पृथिवीपति *pr̥ᶜivîpati* m. (terrae dominator, e praec. et *páti* dominus, dominator) rex.

पृथिवीक्षित् *pr̥ᶜivîkšit* m. (e *pr̥ᶜivî'* et *kšit* q. v.) terrae dominator, rex. N. 5. 4.

पृथु *pr̥ᶜú* adj. (fem. *pr̥ᶜú* et *pr̥ᶜvî'*, compar. *práᶜîyâṅs*, superl. *práᶜišṭᶜa*, r. *praᶜ* s. *u*) latus, amplus, magnus. N. 19. 13. In. 5. 5. 27. (Gr. πλατύς; lit. *platùs* id.; anglo-sax. *brâd*; goth. *braid-s*; nostrum *breit*; hib. *farsaing* „wide, ample" mutato *ᶜ* in *s*, *farsneachd* „with", *farsnighim* „I widen"; lat. *latus* non cohaeret cum *pr̥ᶜú*, quippe quod non ortum sit e *platus* sed e *stlatus* a scr. r. *star str̥* secundum Festum p. 312.)

पृथुल *pr̥ᶜulá* (a praec. s. *la*) id. Am.

पृथुलोचन *pr̥ᶜulóćana* adj. (Bah. e *pr̥ᶜú* et *ló'ćana* oculus) magnos oculos habens. In. 5. 27.

पृथुश्रोणी *pr̥ᶜúśróṇî* f. (e *pr̥ᶜú* et *śró'ṇî* lumbus, femur, clunis) lata, turgida femora habens. In. 5. 5.

पृथ्वी *pr̥ᶜvî'* f. (magna, lata, fem. a *pr̥ᶜú*) terra; cf. *mahî*; usitatius est *pr̥ᶜivî'*, quod e *pr̥ᶜvî'* inserto *i* ortum esse censeo *). (Cambro-brit. *priz* „mould or earth".)

पृषत *pr̥śatá* m. (r. *parś pr̥ś* s. *ata*) 1) gutta. Ragᶜ. 3. 3. 2) nomen animalis (v. praec.). Dr. 4. 15.

*) Wilsonus deducit *pr̥ᶜvî'* a *pr̥ᶜú* nomine regis, *pr̥ᶜivî* vero a rad. *praᶜ* celebrem esse.

पृषन्त् *pr̥śant* (part. praes. r. *parś pr̥ś*) inspergens, adspergens, irrigans. — Subst. 1) n. gutta. Am. 2) m. (nom. *pr̥śan*) nomen animalis, Wils. „the porcine deer". Am.; fem. *pr̥śatî*. Ragᶜ. 8. 58.

पृष्ट *pr̥šṭá* v. *prać*.

पृष्ठ *pr̥šṭᶜá* n. (fortasse e praep. *pra* et *sṭᶜa* stans, nisi, quod sensui magis congruit, e *párâ* correpto *arâ* in *r̥*, et *sṭᶜa*, v. *upásṭᶜa*) dorsum, tergum. Ḥ. 1. 16.

पृष्ठतस् *pr̥šṭᶜatás* adv. (a praec. s. *tas*) a tergo. Su. 3. 26. 27. Bᶜ. 11. 40.

पेट *pêṭa* m. (r. *piṭ* s. *a*) corbis, canistrum. Am.; v. sq.

पेटक *pêṭaka* m. n. (r. *piṭ* s. *aka*) id. Ur. 86. 3.

पेण् *pêṇ* 1. par. (*pêšagatiślêšêšu*) conterere, ire, amplecti.

पेल् *pêl* 1. par. (*gatâu* K. *ćâlê gatâu* V., proprie *pil* q. v.) ire, se movere, vacillare. (Cf. *ćal* e *kal*.)

पेलव *pêlava* tener, tenuis, subtilis. Am.

पेव् *pêv* 1. âtm. (*sêvanê* K. *sêvê* V.) servire, colere, venerari. Cf. *mêv*, *mlêv*, *plêv*, *sêv*.

पेशल *pêśalá* (r. *piś* s. *ala*) 1) pulcher, gratus, suavis, amoenus. Mêgᶜ. 75 (schol. *manôhara*). 2) ut videtur: indutus, conjunctus, praeditus. Sâ. 5. 35: *śakti-pêśala*; Up. 3: *pritipêśala*.

पै *pâi* 1. par. (*śôšaṇê* K. *śôšê* V.) siccari.

पैतामह *pâitâmaha* (a *pitâmaha* avus paternus) avitus, ad avum paternum spectans.

पैतृक *pâ'itr̥ka* (a *pitár -tr̥'* s. *ka*) paternus. Man. 9. 104.

पैशुन *pâiśuná* n. (a *piśuna* crudelis, vilis) crudelitas, improbitas.

1. पोत *pó'ta* m. (fem. *pôtî*, fortasse a r. *puś* abjecto *ś*, nisi potius *pó'ta* pro *pâta*, a r. *pâ* nutrire, ita ut *â* attenuatum sit in *u*, unde *ô* adjecto guṇae incremento; v. *pó'tra* et cf. Pott. I. 193) pullus, catulus. Ḥ. 2. 18. (Cf. lit. *pauta-s* ovum; gr. πῶ-λος; lat. *pullus*; goth. *fula* pullus, them. *fulan*; germ. vet. *folo* m., *fuli* n.; v. r. *pâl*.)

2. पोत *póta* m. navicula, scapha.

पोत्र *pó'tra* n. (ut videtur, pro *pâtra* a r. *pâ* s. *tra*, v. *pó'ta*) rostrum suis. Ritu-S. 1. 17. (Hib. *bus* „a mouth, a lip, a snout", *pus* „a lip".)

पोत्रिन् *pôtrín* m. (a praec. s. *in*) sus. Am.

पोषण *pôśaṇa* n. (r. *puś* s. *ana*) actio alendi, nutriendi. Br. 2. 8.

पौत्र *pâ'utra* m. (a *putrá* s. *a*) filii filius, nepos.

पौर *pâura* m. (a *púra* urbs, s. *a*) oppidanus. N. 25. 7.

पौरव *pâuravá* (a *purú* s. *a*, v. gr. 582) ad Purum pertinens, Purûs proprius, a Puru oriundus. In. 5. 40.

पौरुष *pâuruśá* n. (a *púruśa* s. *a*) 1) virilitas. 2) actio hominum. Ḥit. 6. 14. 3) semen virile.

पौर्णमास *pâurṇamâsá* (fem. -*î*, a *pûrṇamâsa* plenilunium, s. *a*) ad plenilunium pertinens, plenilunium habens, e. c. *pâurṇamâsî niśâ* plenilunii nox. N. 16. 14.

पौर्वदेहिक *pâurvadêhika* (a *pûrvadêha* prius corpus, s. *ika*) ad prius corpus pertinens, prioris corporis proprius. B^{c}. 6. 43.

पौर्वाह्णिक *pâ'urvâhṇika* (a *pûrvâhṇa* q. v. s. *ika*) antemeridianus. Sâ. 4. 10. 7. 1.

पौलोम *pâulôma* (a *pulôman* s. *a*) a Pulômano oriundus. A. 10. 2.

पौलोमी *pâulômî* f. (Pulômani filia, a praec. signo fem. *î*) cognomen Saćiae, Indri uxoris. Ur. 49. 4.

प्याय् *pyây* 1. âtm. i. q. *pyâi*.

1. प्युष् *pyuś* 4. par. (*b'âgê dahi*) dividere, distribuere; urere. (Cf. *uś*, unde *pyuś* urere, praef. *pi*.)

2. प्युष् *pyuś* 10. par. (*utsṛgê* K. *utsṛgi* V.) dimittere. Cf. *vyuś*.

प्यै *pyâi* 1. âtm. (*vṛdd'âu*) pinguescere, crescere. Part. perf. pass. *pînâ* pinguis, corpulentus, crassus, turgidus. N. 5. 6. Etiam *pyânâ*. Pâṇ. VI. 1. 28. (V. *pîvarâ* et cf. gr. πιαρός, πῖας, πίων, πιμελή; lat. *pinguis*; island. vet. *feit-r* pinguis; anglo-sax. *faett*; germ. vet. *feizt*; nostrum *feist*, *fett*; v. Graff. III. 738.)

c. *â* 1) pinguescere, crescere. Ṛgv. 91. 16: *âpyâyasva*. — *âpyâna* pinguis, turgidus. B^{c}aṭṭ. 5. 16. 9. 2. 2) augere, corroborare. Maḥ. 5. 508: *âpyâyad'van tapasâ têǵasâ mâm*. — Caus. 1) pinguefacere, augere, amplificare. Maḥ. 3. 13542: *têǵasâ tava têǵô viśṇur âpyâyiśyati*; R. Schl. I. 28. 30: *tapôyôgabalênâi 'nam âpyâyayitum arhasi*. 2) exhilarare, oblectare. Mêg^{c}. 45: *âpyâyayês tam mayûram*. Vid. *âpyâyita*.

c. *â* praef. *sam* id. B^{c}aṭṭ. 14. 62: *manyur asya samâpipyê*. — Caus. Maḥ. 3. 8725: *sa samâpyâyitô viśṇunâ balavân samapadyata*.

प्र *pra* (fortasse e *pára* q. v.) praep. insep., v. gr. 111. (Gr. πρo, lat. *pro*; lit. *pra*, *pri*, *pro*; slav. *pro*, *pri*; goth. *fra*, *fri*; germ. vet. *fra*, *far*; ṣend. فرا *fra*, gr. comp. 40; bib. *fur*, *for*, *foir*, v. Pictet p. 90; huc etiam traxerim hib. *fri* „with, by, through, on".)

प्रकर *prakara* m. (r. *kar* [*kṛ*] praef. *pra* s. *a*) acervus, multitudo. A. 8. 3.

प्रकर्ष *prakarśa* m. (r. *karś kṛś* praef. *pra* s. *a*) excellentia, praestantia. Ḥit. 121. 2.

प्रकामतस् *prakâmatas* adv. (a *prakâmá* voluptas, s. *tas*) voluptarie, cum voluptate. Ḥ. 2. 14.

प्रकार *prakâra* n. (r. *kar kṛ* praef. *pra* s. *a*) modus. N. 13. 23.

प्रकाश *prakâśá* (r. *kâś* praef. *pra* s. *a*) 1) clarus, lucidus, collustratus. B^{c}. 14. 11. 2) manifestus. B^{c}. 7. 25. — *prakâśâm* adv. clare, clarâ voce. Ḥit. 10. 15. — *prakâśá* m. lumen, lux. Ur. 70. 5.

प्रकाशक *prakâśaka* (r. *kâś* praef. *pra* s. *aka*) clarus, lucidus. B^{c}. 14. 6.

प्रकाशता *prakâśátâ* f. (a *prakâśá* s. *tâ*) claritas, celebritas. N. 26. 37.

प्रकीर्ति *prakîrti* f. (r. *kar* [*kṛ*] praef. *pra* s. *ti*; *karî* [*kṛî*], *kî'rti*) gloria. B^{c}. 11. 36.

प्रकृति *prakṛti* f. (r. *kar kṛ* facere, praef. *pra* s. *ti*) 1) natura. B^{c}. 3. 5. 33. 7. 4. 9. 7. 8. 10. 2) plur. *prakṛtayas* subditi. N. 7. 13.

प्रकृष्टत्व prakṛṩṭatvá (a prakṛṩṭa excellens, praestans [v. karś kṛś praef. pra], s. tva) excellentia, praestantia. Hit. 131. 5.

प्रकोप prakópa m. (r. kup praef. pra s. a) irritatio, actio iratum reddendi. Hit. 80. 10.

प्रक्षय prakśayá m. (r. kśi perire, praef. pra s. a) interitus, exitium, ruina. Dr. 4. 19. A. 7. 16.

प्रक्षालन prakśâlana n. (r. kśal cl. 10, praef. pra s. ana) lavatio, ablutio. N. 23. 11.

प्रख्य prak'yá (r. k'yâ dicere, praef. pra s. a, v. gr. 575. suff. a) similis. N. 13. 63. 21. 11.

प्रगल्भ pragalb'á (r. galb' praef. pra s. a) fortis, audax, strenuus. Hit. 48. 20. 84. 12. 100. 14.

प्रचण्ड praćaṇḍa (r. ćaṇḍ praef. pra s. a) 1) adj. calidus, fervidus, aestuosus, ardens; transl. iracundus, irâ incensus. Ritu-S. 1. 1. Lass. 85. 1. Dr. 7. 7. 2) subst. m. nomen plantae, Wils. „a sort of Nerium with white flowers".

प्रचुर praćura adj. (r. ćur praef. pra s. a) multus. Hit. 50. 21. 77. 20. Lass. 44. 3.

प्रच्छन्न praććanna v. ćad.

प्रच्छादन praććâdana adj. (r. ćad cl. 10, praef. pra s. ana) tegens. N. 17. 10.

प्रछ् प्रृछ् prać pṛć 6. par. âtm. (pṛććâmi, pṛććé, v. gr. 301) interrogare. B'. 2. 7: pṛććâmi tvâṅ yać ćréyaḣ; In. 1. 37: papraćća mâtalim. — Cum acc. rei. N. 2. 15: tâu ... kuśalam avyayam papraćća; A. 1. 8: sarvân ... divâukasaśća papṛććur énam. (Goth. FRAH, praes. fraihna, gr. comp. 83; nostrum frage; lat. proco, precor; posco ejecto r; ut videtur, rogo e progo; send. ... pĕrĕś quaerere, gr. comp. 37; frâś quaestio ibid. 907; lit. perśu procus sum, uxorem mihi deposco; praśau rogo, precor; russ. prośu id.; hib. fiafrach „inquisitive", fiafraighe „a question", fiafruighim „I inquire, ask", ut videtur per redupl.; fortasse etiam friscim „I hope", friscart „an answer". — Pottius apte explicat prać e praep. pra et r. ić desiderare, et confert gr. προΐσσομαι, ad quod etiam Passow refert lat. precor, proco.)

c. anu i. q. simpl.; c. 2. acc. R. Schl. II. 57. 29: râmam anupṛććasi sârat'im.

c. anu praef. sam id. Mah. 2. 2142.

c. ab'i id. Mah. 3. 13339.

c. â valedicere. In. 1. 21: śâilarâǵan tam âpraśṭum upaćakramé; M. 33: âpṛśṭó 'si gaććâmy aham; Mah. 1. 3270: âpṛććé tvâm; 2. 1602: âpṛććâmó naravyâg'ram.

c. pari i. q. simpl. N. 3. 1: étân paripapraćća. — Cum acc. p. et r. N. 16. 31. Dr. 4. 13.

c. prati id. R. Schl. I. 8. 18: amâtyân samâhûya pratiprakśyati niśćayam.

c. sam id. Mah. 3. 11364.

प्रजा praǵâ' f. (r. ǵan praef. pra, abjecto an, s. a in fem., v. gr. 575. suff. a) 1) progenies. N. 1. 5. 2) creatura. 3) plur. praǵâ's subditi. N. 5. 45. Sâ. 1. 17.

प्रजागर praǵâgara m. (r. ǵâgar ǵâgṛ praef. pra s. a) vigiliae, pervigilatio. Hit. 102. 9.

प्रजागरा praǵâgarâ f. (r. ǵâgar ǵâgṛ praef. pra s. a in fem.) nom. pr. Apsarasae. In. 2. 30.

प्रजापति praǵâ'pati m. (Tatp. e praǵâ' et páti) cognomen dei Brahmae. M. 1.

प्रजायिनी praǵâyinî f. (r. ǵan praef. pra abjecto n et producto a, suff. in in fem., inserto y euphonico, v. gr. 49*) genitrix.

प्रजावन्त् praǵâ'vant (a praǵâ' s. vant vat) progeniem, liberum vel liberos habens. Hit. 40. 5.

प्रज्ञा praǵńâ' f. (a r. ǵńâ praef. pra) intellectus, intelligentia, sapientia. B'. 2. 11. N. 15. 12 in fine comp. Bah.

प्रज्ञाचक्षुस् praǵńâćakśus adj. (intellectûs oculos habens, Bah. e praec. et ćakśus oculus) coecus. Sâ. 5. 92.

प्रज्ञावन्त् praǵńâvant (a praǵńâ' s. vant vat) intellectu praeditus, intelligens, sapiens. Hit. 52. 12.

प्रणाय *pranaya* m. (a r. *nî* praef. *pra* s. *a*, v. gr. 94[a]) affectio, benevolentia, amor. Sâ. 5. 41. Dr. 9. 17 in fine comp. Bah.

प्रणायिन् *pranayín* (a praec. s. *in*) 1) adj. appetens, desiderans. Mêg'. 3. 10. Ur. 46. 4 infr. 2) subst. m. amator, amasius, amatus. Mêg'. 40. 64. 95.

प्रणाव *pranava* m. (a r. *nu* laudare, praef. *pra* s. *a*, v. gr. 94[b]) syllaba mystica *ôm* q. v. B'. 7. 8.

प्रणाष्ट *pranaśta* v. *naś.*

प्रणाश *pranâśa* m. (r. *naś* praef. *pra* s. *a*, v. gr. 94[b]) occasus, interitus, ruina. Br. 1. 23.

प्रणिधान *pranid'âna* n. (r. *d'â* praef. *pra* + *ni* s. *ana*) meditatio. Ur. 54. 9 infr.

प्रणिधि *pranid'i* m. (r. *d'â* praef. *pra* + *ni* s. *i*) explorator, emissarius. Hit. 88. 8.

प्रणिपात *pranipâta* m. (r. *pat* c. *ni* praef. *pra*, v. gr. 94[b]) actio procumbendi. B'. 4. 34.

प्रणुन्न *pranunna* v. *nud* praef. *pra.*

प्रतान *pratâná* m. (r. *tan* praef. *pra* s. *a*) planta repens. Rag'. 2. 8.

प्रताप *pratâpa* m. (r. *tap* praef. *pra* s. *a*) 1) calor, aestus, ardor. Mêd. 2) majestas. 3) nom. pr. Dr. 2. 11.

प्रतापवन्त् *pratâpavant* adj. (a praec. s. *vant vat*) majestate praeditus, augustus, excelsus. M. 1. Sâ. 5. 40.

प्रति *práti* (ut videtur, a *pra* s. *ti*) praep. insep. et separ. (v. gr. 111) contra, e regione, erga, versus, retro, ad; c. acc. In. 5. 5. H. 3. 6. Dr. 8. 30. — circa, quod attinet ad. N. 19. 32. (Gr. προτί, ποτί, πρός e προτ, gr. comp. 152; hib. *frith*, *frioth*, e. c. in *frithbeart* „I object, oppose", *frithbhuille* „a back stroke", *frithshearc* „a return of love, mutual regard", *friothchuirim* „I oppose, obstruct", *friothbharamhuil* „a paradoxe"; bohem. *proti*; sloven. *proti*; lett. *pretti*; lit. *prēś*; lat. *prae* = *prai* e scr. *práti*; e *pot* = ποτί per assimil. orta esse videntur *por*, *pol*, *pos* in formis ut *por-rigo*, *pol-liceor*, *pol-luo*, *pos-sideo*, v. gr. comp. 1008 et cf. Pott. I. 92. Ag. Benary 185.)

प्रतिकूल *pratikûla* (Bah. e *práti* et *kû'la* n. ripa, littus) adversus, iniquus. Śak. 6. 16. Ur. 14. 4.

प्रतिकृत *pratikṛta* v. *kar kṛ* praef. *práti.*

प्रतिकृति *pratikṛti* f. (r. *kar kṛ* praef. *práti* s. *ti*) imago, effigies (portrait). Ur. 23. 3 infr.

प्रतिक्रिया *pratikriyâ* f. (r. *kar kṛ* facere, praef. *práti* s. *yâ* mutato *ṛ* in *ri*, cf. gr. 451) 1) officium mutuum. 2) actio resistendi, repugnandi; defensio. Hit. 130. 13.

प्रतिक्षणम् *pratikśanám* adv. (Avy. e *práti* et *kśana* momentum) 1) momento, statim. Hit. 97. 15. 2) quovis momento, perpetuo. Hit. 59. 17. Cf. *anukśanám.*

प्रतिग्रह *pratigrahá* m. (r. *grah* praef. *práti* s. *a*) donum. Śak. 23. 5.

प्रतिघात *pratig'âta* m. (a *g'âtáy* caus. r. *han* ferire [v. gr. 471. 4], praef. *práti* s. *a*) actio arcendi, avertendi, defendendi. A. 5. 7 (schol. Ćaturb'. *pratig'âtaḥ paraprayuktâstranivâranam*). A. 3. 53.

प्रतिघातन *pratig'âtana* (a *pratig'âtay* [caus. r. *han* praef. *práti*] s. *ana*) ut videtur, i. q. praecedens. A. 4. 26.

प्रतिदिनम् *pratidinám* adv. (Avy. e *práti* et *dína* [illegible] quotidie. Lass. 28. 12. Vid. *pratyahám*, *prati-*[illegible] *niśám.*

प्रतिध्वान *pratid'vâna* m. (Karm. e *práti* et *d'vâna* [illegible] echo, vox repercussa. Am.

प्रतिनिशम् *pratiniśám* adv. (Avy. e *práti* et *niś*[illegible] quâvis nocte. P. 24.

प्रतिपक्ष *pratipakśa* m. (Bah. e *práti* et *pakśá* lat[illegible] hostis. Ur. 21. 6 infr.

प्रतिपत्ति *pratipatti* f. (r. *pad* praef. *práti* s. *ti*) 1) impetratio, adeptio. Rag'. 1. 1. 2) reverentia. R[illegible]g'. 14. 22. 3) actio accipiendi hospitem, cibus pot[illegible]s- que, quo aliquis excipitur (Bewirthung). Rag'. 15. 12. 4) intellectus, intelligentia, comprehensio. Rag'. 8. 64.

प्रतिपद् *pratipád* f. (a r. *pad* ire, praef. *práti*) me[illegible]si lunaris dimidiati primus dies; lunae crescentis vel [illegible] crescentis primus dies. N. 17. 7.

प्रतिपदम् *pratipadám* adv. (Avy. e *práti* et *padá*) quovis gradu.

प्रतिपाण *pratipâṇa* m. (e *práti* et *pâṇa* quod ponitur in ludo) 1) ludus contrarius, mutuus. N. 26. 7. 2) quod contra ponitur in ludo. N. 9. 2.

प्रतिपादन *pratipâdana* n. (a *pratipâday* [caus. r. *pad* praef. *práti*] s. *ana*) i. q. *pratiǵâta*. A. 10. 74.

प्रतिबन्ध *pratiband'a* n. (r. *band'* ligare, praef. *práti* s. *ana*) impedimentum. N. 23. 4.

प्रतिबल *pratibala* (Bah. e *práti* et *bala* vis) capax, potens, par. Ḥ. 3. 8.

प्रतिबिम्ब *pratibimba* vel *-vimba* n. (e *práti* et *bimba* vel *vimba* imago) imago quae ex aquâ repercutitur. Ḥit. 68. 9. 83. 10.

प्रतिभय *pratib'aya* (Bah. e *práti* et *b'ayá* timor) timendus, terribilis. Su. 2. 25.

प्रतिभयाकार *pratib'ayâkâra* (Bah. e praec. et *âkâra* forma) terribilem formam habens. Su. 2. 25.

प्रतिभा *pratib'â* f. (a r. *b'â* praef. *práti*) 1) splendor. 2) intellectus. 3) animus, fortitudo, audacia.

प्रतिभान *pratib'âna* n. (r. *b'â* praef. *práti* s. *ana*) ut videtur, i. q. praec.; v. sq.

प्रतिभानवत् *pratib'ânavant* (a praec. s. *vant vat*) videtur significare: 1) splendidus. 2) intellectu praeditus, intelligens, prudens, sapiens. 3) animosus, fortis, audax. In. 4. 8 (v. annot.).

प्रतिभावत् *pratib'âvant* (a *pratib'â* s. *vant vat*) intellectu praeditus, intelligens, sapiens, prudens. Up. 30.

प्रतिमा *pratimâ'* f. (r. *mâ* metiri, praef. *práti*) similitudo.

प्रतियोद्धार् -द्धृ *pratiyôddâ'r -dd'ṛ'* m. (r. *yud'* pugnare, praef. *práti* s. *târ tṛ*) qui repugnat, defensor. Su. 4. 3.

प्रतिरात्रम् *pratirâtrám* adv. (Avy. e *práti* et *râtra* pro *râtri*) quâvis nocte; v. *pratiniśám*.

प्रतिवचस् *prativaćas* n. (Karm. e *práti* et *váćas* sermo) responsio, responsum.

प्रतिवाक्य *prativâkya* n. (Karm. e *práti* et *vâkya* sermo) id. N. 22. 4.

प्रतिशब्द *pratiśabda* m. (Karm. e *práti* et *śábda* sonitus) sonitus, clamor repercussus. A. 6. 13.

प्रतिश्रय *pratiśraya* m. (r. *śri* ire, praef. *práti* s. *a*) domus, habitatio, sedes. N. 24. 6. In fine comp. N. 13. 56.

प्रतिषेधन *pratiśêd'ana* (r. *sid'* praef. *práti* s. *ana*) arcens. A. 3. 54.

प्रतिष्ठा *pratiśṭ'â'* f. (a r. *śt'â* stare, esse, praef. *práti*, v. gr. 80) 1) habitatio, sedes, domus. B'. 14. 27. 2. 70. In fine comp. Bah. B'. 6. 38 (schol. *apratiśṭ'a* explicat per *nirâśraya*). 2) gloria. N. 12. 66 in fine comp. Bah.

प्रतिहस्त *pratihasta* m. (e *práti* et *hásta* manus) vicarius; v. sq.

प्रतिहस्तक *pratihastaka* m. (a praec. s. *ka*) id. Ḥit. 50. 12.

प्रतीकार *pratîkâra* m. (r. *kar kṛ* facere, praef. *práti* producto *i* [v. ann. ad gr. 111], s. *a*) actio resistendi, repugnandi, defendendi. Ḥit. 13. 19. 39. 10. — B'. 1. 46 in fine comp. Bah.

प्रतीकाश *pratîkâśá* (r. *kâś* lucere, apparere, praef. *práti* producto *i* [v. annot. ad gr. 111], s. *a*) similis. Ḥ. 4. 11.

प्रतीक्षिन् *pratîkśin* (r. *îkś* videre, praef. *práti* s. *in*) exspectans. N. 17. 28.

प्रतीची *pratîćî* f. (a *pratyáńć* q. v. signo fem. *î*, v. gr. 179) occidentalis regio, orienti opposita. Dr. 3. 7.

प्रतीत *pratîta* v. *i* praef. *práti*.

प्रतीप *pratîpa* (ut videtur, e *práti* et *âpa* aqua, abjecto *â*, v. *dvîpá*, *samîpa*) adversus, contrarius; repugnans. Ur. 18. 12. Ḥit. 77. 18. (Cf. russ. *protiv* contra, *protivnüi* contrarius. Vid. *samîpa* et cf. gr. comp. 992 not. ***.)

प्रतीहार *pratîhâra* m. (r. *har hṛ* praef. *práti* producto *i*, s. *a*) janitor. Ḥit. 89. 2. Lass. 28. 10.

प्रतोद् *pratôdá* m. (r. *tud* praef. *pra* s. *a*) baculus aculeatus (Wils. „a goad"). A. 8. 15; v. *tud*.

प्रत्त *pratta* v. *dâ* praef. *pra*.

प्रत्यक्ष *pratyakšá* (Bah. e *práti* et *akša* oculus) visibilis. N. 5. 36. 20. 13.

प्रत्यक्षम् *pratyakšám* praep. (Avy., v. gr. 607, e *práti* et *akša*) coram, in conspectu, ante oculos. Cum gen. N. 20. 14.

प्रत्यग्र *pratyagra* (e *práti* et *ágra*) recens (de floribus). Mêg'. ed. Wils. 4.

प्रत्यञ्च् *pratyáńć* (in casib. debil. *pratyáć*, nom. m. *pratyáń*, f. *pratîćî*, n. *pratyák*; a r. *ańć* praef. *práti*, v. gr. 179) occidentalis.

प्रत्यनीक *pratyanîka* m. (Karm. e *práti* et *ánîka* exercitus) adversus exercitus. B'. 11. 32.

प्रत्यय *pratyaya* m. (r. *i* praef. *práti* s. *a*) fiducia. Hit. 122. 21.

प्रत्यर्थ *pratyart'a* (Bah. e *práti* et *árt'a*) utilis. A. 4. 61.

प्रत्यवयव *pratyavayava* (Bah. e *práti* et *avayava* membrum) quodvis membrum spectans; integer, plenus. Ur. 17.

प्रत्यवाय *pratyavâya* m. (r. *i* praef. *práti* + *ava*) detrimentum. B'. 2. 40.

प्रत्यहम् *pratyahám* adv. (Avy. e *práti* et *áha*) quotidie. Hit. 20. 12.

प्रत्यागत *pratyâgata* v. *gam* c. *â* praef. *práti*.

प्रत्यादेश *pratyâdêśa* m. (r. *diś* praef. *práti* s. *a*) actio rejiciendi, repellendi. Ur. 3. 3 infr.

प्रत्याशा *pratyâśâ* f. (e *práti* et *âśâ*) fiducia. Ur. 40. 7.

प्रत्युत्तर *pratyuttara* n. (e *práti* et *úttara*) responsum. Hit. 92. 21.

प्रत्युपकार *pratyupakâra* m. (r. *kar kṛ* c. *upa* praef. *práti*, s. *a*) officium mutuum. B'. 17. 21.

प्रत्युष *pratyuša* m. (e *práti* et *ušâ*) tempus matutinum.

प्रत्युषस् *pratyušas* n. (e *práti* et *ušás*) id.

प्रत्यूष *pratyûša* m. (e *práti* et *ûša* i. q. *ušâ*) id. Mêg'. 31.

प्रत्यूषस् *pratyûšas* n. (e *práti* et *ûša*. *ûša*, *ušás*) id. Lass. 57. 9.

प्रत्यूह *pratyûha* m. (ut mihi videtur, a repto *va* in *û*, praef. *práti* s. *a*) obsta 89. 20.

प्रत्येकम् *pratyêkám* adv. (Avy. e *práti* gulatim. Rag'. 7. 31. 12. 3.

1. प्रथ् *prat'* 1. âtm. 1) extendi, expandi. Westerg.): *arṇâńsi papraťânâ* sae; trop. divulgari. R. Schl. II. 61. 2: *tı praťitan tê yaśań*; Man. 11. 45: *yaśâ ťatê*. 2) laudari, celebrari. B'. 15. 18: *atı vêdêća praťitań purušôttamań*; R. lôkêšu praťitan tapas tasya b'avi. 15. 101: *tadâk'yayâ tîrťam pâvanaı praťê*. — *praťitá* celeber. Dr. 3. 4. — *ťáyâmi*, praet. mltf. *ápapraťam*. 1 Ṛgv. 103. 2: *d'ârayat pṛťivîm p* Mah. 1. 4794: *êša yaśas tê praťayiš* vulgare, celebrare. R. Schl. I. 4. 1: *k lôkê ssmin praťayêt* (*kâvyam*). (V. *pṛťú*.)

c. *vi* extendi, expandi; in dial. vêd. c. abla ampliorem, latiorem esse. Ṛgv. 55. 1: *div varimâ vipapraťê* „coelo quoque ill major est". Divulgari. Mah. 2. 2667: *dṛ drôṇamṛtyur iti vipraťitań vaća* 1) expandere. Ṛgv. 62. 5. 2) celebrare. M

2. प्रथ् पृथ् *prat' pṛt'* 10. par. (*prakšêpê*) jicere, extendere. (V. 1. *praťʹ*.

प्रथम *praťamá* (ut mihi videtur, a *pra* s superl. suff. *tama*; mutatâ tenui in asp.) p Mêg'. 2. 17. — *praťamám* adv. pri N. 13. 23. 22. 17. Ur. 18. 16.

प्रथिमन् *praťimán* m. (a *pṛťú*, quod e *iman*) latitudo, amplitudo, magnitudo. I

प्रद् *prada* (r. *dâ* praef. *pra* s. *a*) dans. B

प्रदक्षिण *pradakšiṇa* (e *pra* et *dákšiṇa* dexter) 1) adj. dextrorsus (praesertim de salutatione). Su. 3. 22. 24. 2) subst. n. honorifica salutatio, quae praestatur circumgrediendo aliquem, ita ut dexterum latus ei advertatur. A. 1. 7.

प्रदातार् -तृ *pradâtâ'r -tr̥'* m. (r. *dâ* praef. *pra* s. *târ* *tr̥*) dator (praecipue filiae in matrimonium). Sâ. 1. 32, in comp. c. *a* privativo.

प्रदान *pradâ'na* n. (r. *dâ* praef. *pra* s. *ana*) actio dandi. Su. 4. 13; praesertim filiam in matrimonium, connubium. Sâ. 1. 29. 2. 30. 32. 3. 1.

प्रदिश् *pradiš* f. (e *pra* et *diš* plaga coeli) plaga intermedia. M. 43.

प्रदीप *pradîpa* m. (r. *dîp* praef. *pra* s. *a*) lampas. Hit. 36. 4.

प्रदेश *pradêša* m. (e *pra* et *dêšá*) locus, regio. Ur. 22. 9 infr.

प्रदेशिनी *pradêšinî* f. (r. *diš* praef. *pra* s. *in* in fem.) digitus index. Mah. 3. 10452.

प्रदोष *pradôša* m. (e *pra* et *dôša*) vespera. Ur. 51. 3 infr.

प्रधान *prad'âna* n. (r. *d'â* s. *ana*) praecipuum, praestans, primarium, summum, supremum. Sâ. 5. 24. In initio comp. primus, summus. Hit. 49. 18. 112. 19: *prad'ânamantrin.* — *aprad'âna* adj. inferior. Hit. 51. 22.

प्रपञ्च *prapańća* m. (r. *pańć* praef. *pra* s. *a*) 1) latitudo, anfractus, ambages, prolixitas. Hit. 130. 5. 2) actio decipiendi, fallendi. Hit. 125. 17.

प्रपद *prápada* m. (Karm. e *pra* et *padá* pes) pedis cacumen. Dr. 5. 7.

प्रपन्न *prapanna* v. *pad* c. *pra.*

प्रपात *prapâta* m. (r. *pat* praef. *pra* s. *a*) ripa. Rag'. 2. 26.

प्रपितामह *prapitâmaha* m. (Karm. e *pra* et *pitâmahá* avus paternus) proavus. B'. 11. 39.

प्रबन्ध *prabanď'a* m. (r. *banď'* praef. *pra* s. *a*) 1) perseveratio, continuatio. Hit. 21. 13. Rag'. 6. 23. 2) fabula. Ur. 1. 9.

प्रबल *prabala* (Bah. e *pra* et *bala* vis, robur) praecipuam vim habens, praevalidus. H. 4. 46.

प्रबाल *prabâla* m. n. germen, surculus. B'. 15. 2 in fine comp. Bah.

प्रबुद्ध *prábudd'a* v. *bud'* praef. *pra.*

प्रभव *prab'avá* m. (r. *b'û* esse, fieri, praef. *pra* s. *a*) 1) origo. B'. 7. 6. 18. 41. 2) stirps, familia. Dr. 2. 5.

प्रभवन्त् *prab'avant* v. *b'û* praef. *pra.*

प्रभविष्णु *prab'avišṇu* (r. *b'û* praef. *pra* s. *snu*) eximius, praeclarus, excelsus, augustus. B'. 13. 16.

प्रभा *prab'â'* f. (r. *b'â* praef. *pra*) splendor. In. 1. 33.

प्रभात *prab'âta* v. *b'â* praef. *pra.*

प्रभाव *prab'âva* m. (r. *b'û* praef. *pra* s. *a*, nisi Karm. e *pra* et *b'âva* existentia) potestas, praepotentia. N. 3. 24. 13. 42. A. 4. 44. 8. 24. In fine comp. Bah. In. 1. 4. B'. 11. 43. — Adj. praepollens, praevalidus, excelsus. A. 1. 3.

प्रभावन्त् *prab'âvant* (a *prab'â'* s. *vant vat*) lucidus, splendidus. In. 1. 34.

प्रभाषित *prab'âšita* v. *b'âš* praef. *pra.*

प्रभिन्न *prab'inna* v. *b'id* praef. *pra.*

प्रभिन्नकरट *prab'innakaraṭa* adj. (Bah. e praec. et *káraṭa* elephanti gena) fissas genas habens; dicitur de elephantis, quibus ardoris coëundi tempore succus *mada* dictus ex temporibus effluit. Su. 2. 20.

प्रभु *prab'ú* m. (a r. *b'û* praef. *pra* et correpto *û*, v. not. ad gr. 49) dominus, excelsus, augustus. H. 1. 25. Su. 1. 19. 2. 6. B'. 5. 14. — Cum infin. „qui par, idoneus est alicui rei efficiendae". Rag'. 2. 62. (Fortasse goth. *frauja* dominus e *frabuja*; germ. vet. *frô* dominus, *frowa* domina; nostrum *Frau.*)

प्रभुत्व *prab'utvá* n. (a praec. s. *tva*) imperium. Rag'. 18. 6.

प्रभृति *prab'r̥'ti* adv. (acc. neut. τοῦ *prab'r̥'ti* f. a rad. *b'ar b'r̥* praef. *pra* s. *ti*) in posterum, c. antecedente ablat. vel formâ in *tas* vel compositi membro ablativi vice fungente; e. c. *bâlyât prab'r̥ti* ab infantiâ in

posterum, inde ab infantiâ, *tataḱprab'ṛti* abhinc in posterum, inde ab hoc (tempore). N. 2. 1: *yataḱprab'ṛti* ex quo (tempore). Sâ. 4. 27: *ǵanmaprab'ṛti* inde a natalibus. Râm. *adyaprab'ṛti* inde ab hodierno die. Sâ. 2. 23. In fine compositorum Dvandv. declinationem plur. assumit; e. c. *viśvâvasuprab'ṛtayô gand'arvâḱ* Viśvâvasus et posteri (ceteri) Gand'arvi. In. 2. 18.

प्रमदा *pramadâ* f. (r. *mad* praef. *pra* s. *a* in fem.) femina. Su. 3. 11.

प्रमदावन *pramadâvana* n. (e praec. et *vana* sylva) nemus voluptarium regium. N. 1. 25.

प्रमाण *pramâṇa* n. (r. *mâ* metiri, praef. *pra* s. *ana*, v. gr. 94[b] annot.) 1) mensura, modus. Rag'. 18. 37. 41. 2) dijudicatio, arbitrium, auctoritas. B'. 3. 21. 16. 24. Sâ. 2. 28. N. 4. 31. 18. 13. 19. 32. 33. — Plur. masc. id. Dr. 9. 17. (Cf. pers. vet. *fra-mânâ* lex, pers. rec. *fermân* jussum, v. gr. comp. 1008. not. ***.)

प्रमाथ *pramât'a* m. (r. *mat'* praef. *pra* s. *a*) actio commovendi, agitandi, perturbandi, vexandi, praecipue feminae raptus; ita Maḥâb'ârati quoddam episodium inscribitur *drâupadîpramât'a* Drâupadiae raptus. Dr. 5. 13.

प्रमाथिन् *pramât'in* (a r. *mat'* praef. *pra* s. *in*) qui agitat, commovet, tremefacit. B'. 2. 60 (schol. *pramât'îni pramat'anaśîlâni kšôb'akâni*). 6. 34. Dr. 7. 13.

प्रमाद *pramâ'da* m. (r. *mad* mente captum esse, praef. *pra* s. *a*) negligentia, incuria, error. Sâ. 4. 28 (comp. c. *a* neg.). B'. 11. 41. 14. 17.

प्रमादिन् *pramâdín* (a praec. s. *in*) negligens, incuriosus. Hit. 77. 18.

प्रमुख *pramuk'a* (e *pra* et *múk'a* os, vultus) praecipuus, eximius, optimus. N. 26. 33. In fine comp. Bah. In. 2. 14. Loc. *pramuk'ê* in conspectu, coram. B'. 2. 6.

प्रमुखतस् *pramuk'atás* adv. (a praec. s. *tas*) in conspectu, coram.

प्रमृष्ट *pramṛšṭa* v. *marǵ mṛǵ* praef. *pra*.

प्रमोक्ष *pramôkša* m. (r. *môkš* praef. *pra* s. *a*) [...]tio. Br. 2. 26.

प्रमोद *pramôdá* m. (r. *mud* praef. *pra* s. *a*) gaudium. Hit. 133. 13.

प्रमोह *pramôḥa* m. (r. *muḥ* stupescere, praef. *p*[...] stupor. Dr. 6. 20.

प्रयत्न *prayatna* m. (r. *yat* niti, praef. *pra* s. *n*[...] tentio, nisus, studium. Su. 3. 15. Sâ. 2. 22. B'.

प्रयाण *prayâ'ṇa* n. (r. *yâ* praef. *pra* s. *ana* m[...] in *ṇ*, v. gr. 94[b]. annot.) 1) itio, iter, gressu[...] 125. 16. 2) obitus, mors. B'. 7. 30. 3) tergu[...] N. 19. 17.

प्रयोक्तार् -तृ *prayôktâr -tṛ* m. (r. *yuǵ* pra[...] s. *târ tṛ*) actor, histrio. Rag'. 19. 36.

प्रयोग *prayôga* m. (r. *yuǵ* praef. *pra* s. *a*) acti[...] lam agendi. Ur. 28. 8. 35. 4. Cf. praec.

प्रयोज *prayôǵa* m. (r. *yuǵ* praef. *pra* s. *a*) 1[...] actio scenica. Rag'. 19. 36; v. *prayôktâr -tṛ*. [...] usurpatio. Hit. 93. 1; adv. *prayôǵatas*. 3) ac[...] mittendi. A. 5. 6.

प्रयोजन *prayôǵana* n. (r. *yuǵ* praef. *pra* [...] 1) negotium. N. 24. 21. 2) usus, utilitas, com[...] c. instr. rei. Hit. 93. 5. Lass. 23. 3. 33. 16. 3[...] Ur. 92. 10.

प्ररोह *prarôḥa* m. (r. *ruḥ* praef. *pra* s. *a*) germ[...] culus. Ur. 91. 3. 23.

प्रलय *pralaya* m. (r. *lî* solvere, praef. *pra* s. *a*[...] lutio, exstinctio, mors. B'. 14. 15. M. 27.

प्रलाप *pralâpá* m. (r. *lap* loqui, praef. *pra* s. *a*) [...] querimonia, lamentum. N. 13. 43.

प्रलोभन *pralôb'ana* n. (a caus. r. *lub'* cupere, [...] *pra* s. *ana*) actio pelliciendi. Su. 3. 20.

प्रवण *pravaṇá* (e *pra* et *vaṇa* incertae origi[...] *pravaṇá* e *prapanna* inclinatus, mutato [...] sicut in *pívâmi* pro *pipâmi*) 1) declivis. 2) pro[...] deditus, addictus. P. 9. (Fortasse lat. *prônus* e *pro*[...]

प्रवयस् *právayas* m. (Bah. e *pra* et *váyas* aetas) senex. Rag. 8. 18.

प्रवर *pravara* adj. (Karm. e *pra* et *vara* eximius) praeclarus, praecipuus, eximius, optimus, excellentissimus. In. 5. 20. Dr. 2. 13. 3. 1. A. 5. 23.

प्रवाद *pravâda* m. (r. *vad* praef. *pra* s. *a*) dictum, proverbium. Hit. 11. 6.

प्रवास *pravâsa* m. (r. *vas* praef. *pra* s. *a*) habitatio extra patriam, peregrinatio, exsilium. Rag. 16. 4.

प्रवाह *pravâhá* m. (r. *vah* praef. *pra* s. *a*) fluxio, fluxus, flumen. Ur. 39. 17.

प्रवीण *pravîṇa* (Bah. e *pra* et *vîṇâ*) scitus, peritus, prudens; v. sq.

प्रवीणता *pravîṇâtâ* f. (a praec. s. *tâ*) habilitas, peritia, prudentia. Hit. 7. 17.

प्रवीर *právîra* m. (Karm. e *pra* et *vîrá* heros) 1) eximius heros. 2) princeps, dominus. Dr. 5. 22.

प्रवृत्त *pravṛtta* v. *vart vṛt* praef. *pra*.

प्रवृत्ति *pravṛtti* f. (r. *vart vṛt* ire, praef. *pra* s. *ti*) 1) actio prodeundi, procedendi, progrediendi, oppos. voci *nivṛtti*. B. 16. 7. 2) origo. B. 18. 46. 3) actio. B. 14. 12. Sâ. 6. 18. 4) nuntius, Nachricht. Ur. 61. 4. 65. 14.

प्रवृद्ध *pravṛdd'a* v. *vard' vṛd'* praef. *pra*.

प्रवेश *pravêśa* m. (r. *viś* praef. *pra* s. *a*) introitus. Hit. 90. 17.

प्रवेशक *pravêśaka* m. (a caus. r. *viś* praef. *pra* s. *aka*) qui personas intrantes annuntiat histrio. Ur. 15. 15.

प्रशाखिका *praśâk'ikâ* f. (e *pra* et *śâk'ikâ* a *śâk'â* ramus, s. *ika*) ramulus. N. 20. 11.

प्रशासितार् -तृ *praśâsitâr -tṛ* m. (r. *śâs* praef. *pra* s. *târ tṛ* inserto *i*) dominator, moderator. N. 12. 51.

प्रश्न *praśná* m. (r. *prač pṛč* s. *na*) interrogatio, quaestio. Hit. 74. 22. 123. 14. (Cf. zend. *fraśna*.)

प्रश्रय *praśraya* m. (r. *śri* ire, praef. *pra* s. *a*) modestia. In. 2. 21. Sâ. 3. 19.

प्रस् *pras* 1. âtm. (*vistârê*, *prasavê* K. *prasavê tatâu* V.) extendere, expandere; procreare. (Cf. *prat'*.)

प्रसङ्ग *prasañgá* m. (r. *sańģ* adhaerere, praef. *pra* s. *a*) amor, studium, appetitus, desiderium. Hit. 27. 14. Śak. 18. 9. Ur. 36. 2 infr.

प्रसन्न *prasanna* v. *sad* praef. *pra*.

प्रसभम् *prasab'am* adv. vi, violenter. Su. 2. 13. A. 3. 34. B. 2. 60. 11. 41.

प्रसर *prasara* m. (r. *sar sṛ* praef. *pra* s. *a*) aditus. Hit. 37. 17.

प्रसव *prasavá* m. (r. *su* vel *sû* praef. *pra* s. *a*) 1) partus, partura, puerperium. Hit. 72. 7 bis. 2) proles, progenies, suboles. Rag. 1. 22. 10. 85. Br. 3. 15.

प्रसाद *prasâda* m. (r. *sad* ire, praef. *pra* s. *a*) 1) favor, gratia, benevolentia c. loc. Sâ. 5. 21. 49. 2) serenitas (animi). B. 2. 64. 65. Ur. 84. 18.

प्रसादन *prasâdana* n. (a *prasâday* caus. r. *sad* praef. *pra*) actio conciliandi (sibi aliquem). In. 2. 31.

प्रसाधन *prasâd'ana* n. (r. *sâd'* praef. *pra* s. *ana*) vestis splendida, pretiosa. Ur. 17. 11.

प्रसिद्धि *prasidd'i* f. (r. *sid'* praef. *pra* s. *ti*) laus, gloria, celebritas, fama. Hit. 83. 8.

प्रसृति *prasṛti* f. (r. *sar sṛ* praef. *pra* s. *ti*) 1) partus, partura. Ur. 83. 21. 2) progenies. Br. 1. 31. 2. 31.

प्रस्ताव *prastâvá* m. (r. *stu* praef. *pra* s. *a*) occasio, opportunitas, tempus idoneum. Hit. 52. 16. 17. 54. 8.

प्रस्तावना *prastâvanâ* f. (r. *stu* praef. *pra* s. *ana* in fem.) prologus fabulae scenicae. Ur. 1. 1.

प्रस्थ *prast'a* m. (Karm. e *pra* et *st'a* stans) planities in vertice montis. Su. 4. 6.

प्रस्थान *prast'âna* n. (r. *st'â* praef. *pra* s. *ana*) profectio, iter, abitus, discessus. Mêg. 42. Ur. 29. 9.

प्रस्थानिक *prast'ânika* (a praec. s. *ika* omissâ Vṛdd'i) id. Su. 2. 2.

प्रस्रव *prasrava* m. (r. *sru* praef. *pra* s. *a*) flumen, cursus. Ur. 87. 10.

प्रस्रवण *prasrávaṇa* n. (r. *sru* praef. *pra* s. *ana*, v. gr. 94[a]) 1) profluvium, effluvium. N. 13. 7. 2) flumen, nisi fortasse rivus. In. 1. 25. 27.

प्रहर् *prahara* m. (r. *har hr* praef. *pra* s. *a*) i. q. *yā́ma* i. e. vigilia, tertia noctis pars. Up. 33.

प्रहरण *prahárana* n. (r. *har hr* praef. *pra* pugnare, s. *ana*) telum. A. 7. 22.

प्रहर्तार् -तृ *prahartā́r -tŕ* m. (r. *har hr* praef. *pra* s. *târ tr*) pugnator. Ur. 83. 13.

प्रहर्ष *praharśa* m. (r. *harś hrś* praef. *pra* s. *a*) gaudium. A. 1. 6. Su. 1. 29.

प्रहसन *prahasana* n. (r. *has* praef. *pra* s. *ana*) irrisio, illusio. Hit. 28. 19.

प्रहार् *prahâra* m. (r. *har hr* praef. *pra* pugnare, s. *a*) 1) pugnator. Dr. 9. 5. 2) ictus, percussio, vulneratio. Ur. 23. 13.

प्रहारिन् *prahârin* m. (a r. *har hr* praef. *pra* s. *in*) i. q. praec. sgf. 1. Dr. 8. 9. A. 7. 5.

प्रहित *prahita* v. *hi* praef. *pra.*

प्रहृष्ट *prahrśta* v. *harś hrś* praef. *pra.*

प्रह्लाद् *prahlâda* m. (r. *hlad* praef. *pra* s. *a*) 1) laetitia, gaudium. 2) nom. pr. Asuri. A. 8. 20.

प्रह्लादन *prahlâdana* m. (a caus. r. *hlad* praef. *pra* s. *ana*) nom. pr. Asuri. A. 8. 20.

प्रह्व *prahvá* (e *pra* et *hva*, quod corruptum esse videtur e *hvara* a r. *hvar hvr* curvum esse; v. Benfey II. 320) inclinatus. A. 2. 5. (Pottius I. 265 confert lat. *pravus.*)

प्रा *prâ* 2. par. implere. Rgv. 42. 9: *prâsy udaram*; 69. 1: *paprâ* (= *paprâu*). Cf. 3. *par pr*, *par (pf)*, *pûr.*

c. *â* id. Rgv. 52. 13: *âprâñ*; 81. 5: *âpaprâu.*

प्रांशु *prâñśu* (Bah. e *pra* et *añśú*) altus, magnus. Ragh. 15. 19. Śak. 38. 9.

प्राक् *prâk* adv. (pro *prâć*, v. euph. r. 59) priusquam, ante (de tempore). Bh. 5. 23 cum ablat. 2) ad

प्राकार् *prâkâra* m. (a r. *kar kr* nisi *kar* [*kf*] praef. *pra* + *â*) vallum. Hit. 52. 8.

प्राकृत *prā́krta* m. (a *prakrti* s. *a*, v. gr. 580 et 582) homo vilis. Br. 2. 1. Bh. 18. 28.

प्राक्तन *prâktana* (fem. *-î*, a *prâk* s. *tana*) prior. Hit. 15. 1.

प्राङ्गण *prâñgana* n. (r. *añg* s. *ana*) area domus, aulea. Hit. 50. 2.

प्राङ्मुख *prâñmukha* (orientem versus vultum habens, e *prâk* pro *prâć* et *múkha* os, v. euph. r. 58) qui orientem versus est. Su. 3. 23.

प्राच् *prâć* (quod coram, ex adverso est, e *pra* et *añć* ire, v. gr. 197) orientalis.

प्राची *prâćî* f. (a praec. signo fem. *î*) orientalis plaga. Dr. 3. 7.

प्राज्ञ *prâǵñá* (a *praǵñâ* sapientia, s. *a*) sapiens, doctus. Dr. 4. 19. N. 17. 42. Bh. 17. 14.

प्राञ्जलि *prâñǵali* (Bah. e *pra* et *añǵalí* q. v.) implicatas manus habens. Su. 1. 19.

प्राण *prâṇá* m. (r. *an* spirare, praef. *pra* s. *a*, mutato [illegible] in *ṇ*, v. ann. ad gr. 94[b]) 1) halitus, spiritus. Bh. 4. 28 [illegible] 2) sensus (videndi cet.). Man. 4. 143. 3) plur., et sing. in initio comp. vita. Br. 2. 4. N. 18. 9. 13. 63. (Cf. gr. φρήν, v. *prâṇapati*; fortasse ὀσ-φραίνομαι, [illegible] = scr. *ut*, v. Benfey I. 120; cambro-brit. *fion* „th[illegible] breath or respiration, a puff of breath expelled; a sigh[illegible] ejecto *r.*)

प्राणपति *pranapati* m. (vitae dominus, e *prâṇá* [illegible] *páti*) cor. Dr. 6. 4.

प्राणभृत् *prâṇabhŕt* (e *prâṇá* et *bhŕt* ferens, gerens[illegible]) vivus. Hit. 28. 10.

प्राणिन् *prâṇín* (a *prâṇá* s. *in*) qui vitam habet, anim[illegible]mans. Bh. 15. 14.

प्रातर् *prâtár* adv. (ut mihi videtur, a praep. *pra* pr[illegible] ducto *a* s. *tar*, ut latinum *subter* a *sub*, *inter* ab *in* et [illegible] v. gr. comp. 293) mane. (Cf. gr. πρωΐ; germ. vet. *fr*[illegible]

प्रातराश *prâtarâśa* m. (e praec. et *âśá* cibus) jentaculum. Dr. 4. 17.

प्रादुस् *prâdús* adv. insep. palam, manifesto. Componitur cum radd. *as* et *b'û* esse, q. v., ad exprimendum apparere, in conspectum venire, oriri. (Cambro-brit. *fedus* „apparent, manifest, plain".)

प्रान्त *prânta* m. (e *pra* et *ánta*) finis, margo. Ur. 4. 10. Ritu-S. 1. 25.

प्राप्त *prâpta* v. *âp* praef. *pra*.

प्राप्ति *prâpti* f. (r. *âp* adipisci, praef. *pra* s. *ti*) impetratio, adeptio. Br. 1. 17. B'. 2. 13.

प्राय *prâyá* (r. *i* praef. *pra* s. *a*) 1) m. multitudo, abundantia. Lass. 79. 15. 2) in fine compp. similis. Ḥit. 96. 12. Lass. 74. 2. — Instr. *prâyéṇa* adv. 1) plerumque, vulgo. Mêg'. 85. 2) verisimiliter. Ḥit. 10. 3.

प्रायशस् *prâyaśás* adv. (a *prâyá* s. *śas*) plerumque, vulgo. Mêg'. 10.

प्रायश्चित्त *prấyaśćitta* n. (e *prâyas* et *ćittá*) piaculum. R. Schl. I. 61. 8.

प्रायस् *prâyas* adv. (ut videtur, acc. perditi subst. a r. *i* praef. *pra* s. *as*) i. q. *prâyaśás*. Sâ. 5. 35. Mêg'. 72 et 91.

प्रार्थन *prârt'ana* n. (r. *art'* praef. *pra* s. *ana*) actio appetendi, concupiscendi. In. 5. 1.

प्रार्थना *prârt'anâ* f. (r. *art'* praef. *pra* s. *ana* in fem.) 1) precatio, rogatio, petitio. Śak. 58. 7. 2) desiderium, amor. Śak. 41. 10.

प्रार्थनीय *prârt'anîya* (part. fut. pass. a r. *art'* praef. *pra* s. *anîya*) desiderandus, appetendus. Su. 3. 11.

प्रार्थयितार् -तृ *prârt'ayitâr* -*tṛ* (r. *art'* praef. *pra* s. *târ tṛ*) concupiscens, appetens. Ḥit. 29. 1.

प्रालेय *prâlêya* n. (r. *lî* c. *â* praef. *pra* s. *a*) pruina. Mêg'. 40.

प्रावृट् *prâvṛṭ* v. sq.

प्रावृष् *prâvṛ'ś* f. (nom. -*ṭ*, a r. *varś vṛś* pluere, c. *â* praef. *pra*) pluviosum anni tempus, duos complectens menses, qui fere Julio et Augusto respondent. Ḥ. 2. 1.

प्रावृषा *prâvṛśâ* f. (r. *varś vṛś* c. *â* praef. *pra* s. *â*) id. Mêg'. 113.

प्रावृषेण्य *prâvṛśéṇya* (a *prâvṛ'ś* s. *ênya*) ad pluviosum anni tempus pertinens. Ur. 10. 11.

प्रास *prâsa* m. (r. *as* conjicere, praef. *pra* s. *a*) jaculum uncinatum. In. 1. 4.

प्रासाद् *prâsâda* m. (r. *sad* ire, c. *â* praef. *pra* s. *a*) palatium. Ḥ. 1. 34. N. 13. 49. 21. 6. 22. 5.

प्राह्ण *prâḥna* m. (Karm. e *pra* et *aḥna* dies in fine compp.) dies antemeridianus.

प्रिय *priyá* (r. *prî* diligere, s. *a*) amatus, dilectus, carus, gratus. In. 5. 32. Ḥ. 2. 34. B'. 5. 20. 7. 17. N. 18. 16. Sâ. 5. 95. — Subst. m. 1) amasius. Mêg'. 29. Lass. 25. 13. 2) maritus. Am. (Cambro-brit. *priawd* „a maried person, a spouse".)

प्रियंवद् *priyaṅvada* (e *priyá* in acc. et *vadá* dicens, v. gr. 575 s. *a*) gratum dicens, dulciloquus, suaviloquus. In. 4. 11. Su. 1. 5.

प्रियकाम *priyakâma* (Baḥ. e *priyá* et *kấma* desiderium, amor) grati desiderium habens, benevolus. Br. 2. 23.

प्रियकार् *priyakâra* (e *priyá* et *kâra* faciens) gratum faciens. Su. 1. 5.

प्रियातिथि *priyâtit'i* (dilectos hospites habens, Baḥ. e *priyá* et *átit'i*) hospitalis. Dr. 3. 8.

प्रियाल *priyâla* m. nomen arboris (Wils.: a tree, commonly Piyal, Buchanalia latifolia, Roxburgh's catalogue, but the name is applied to different trees).

1. **प्री** *prî* 9. par. âtm. (*tarpaṇê* K. *kântâu tarpaṇê* V.) *prîṇấmi*, *prîṇé*. 1) exhilarare. Maḥ. 3. 4007: *tan mê prîṇâti ḥṛdayam*; B'ar. 2. 58: *prîṇâti yaṅ sućaritâiṅ pitaraṅ sa putraṅ*. — *prîtá* exhilaratus. In. 4. 15. Su. 1. 20. 2) amare. B'. 10. 1: *yat tê ’ham prîyamâṇâya vakśyâmi ḥitakâmyayâ* (amato?). (Ṣend. *frî-nâ-mi*; goth. *frijô* amo, *frijônds* amans, amicus, *fria-thva* fem. amor, quasi scr. *priyatva*, quod e *priyá* formari posset; *faihu-freiks*

pecuniam amans, avarus; germ. vet. *friunt* amicus, *fri-du* m., *fri-da* f. pax, *friu-dil*, *fri-del*, *fre-del* amasius, quod cum lit. *prie-telus* amicus, russ. *prijateli* ad comparat. *priyátara* traxerim, mutato *r* in *l*; *frao*, *fraw*, *fró* laetus; *frawí* laetitia; unde denomin. *frawón*, *fróón* laetari, *frawjan* exhilarare; slav. ПРИꙖТИ *pri-ja-ti* curo; gr. φίλος, φιλέω, ut videtur, litteris transpositis ΦΙΛ e ΦΑΙ, cum λ pro ϱ; πϱαΰς, πϱᾶος; fortasse lat. *pla-ceo*, *pla-co* nituntur formâ gunatâ *pré* = *prai*, abjecto *i*; fortasse *pius* e *prius* = *priyá*; *lae-tus* e *plae-tus* explicari potest; fortasse *filius*, nisi est e *fidius*, primitive significat amatus, ita ut sit = *priyá*; de cambro-brit. *prîawd* v. *priyá*; de hib. *frith* v. *prî'ti*.)

2. प्री *prî* 4. âtm. gaudere, laetari (proprie pass. praec.). Mah. 1. 1070: *prîyâmahê b'rśan tâta*; 2173: *prîyatâm ayam*; 4. 275: *prîyêrañ têna vâsêna*; Rag'. 15. 30: *paśyan yamunâm ... pipriyê*. — Cum acc. R. Schl. I. 52. 11: *prîyêtân tâu parasparam* alter altero (*prîyêtâm* omisso augmento pro *aprîyêtâm*). Cum terminatione par. Mah. 3. 15025: *prîyâmô darśanêna vañ*. — Caus. *prîṇáyâmi*, *prîṇáyê* (v. gr. 470) facere ut quis laetetur, exhilarare. Mah. 1. 6414: *vanâni prîṇayanti nañ*; 1. 5047: *prîṇayatê ćakśus tasya sañ*.

c. *sam* i. q. simpl. R. Schl. II. 48. 18: *kô nu anêna ... samprîyêtâ 'manôǵńêna vâsêna*.

3. प्री *prî* 1. par. âtm. *prâyâmi*, *prâyê* i. q. *prî* cl. 9.

4. प्री *prî* 10. par. âtm. *prâyáyâmi*, *prâyáyê* (proprie caus. reg. pro anom. *prîṇáyâmi*, v. 2. *prî*) exhilarare.

प्रीति *prî'ti* f. (r. *prî* s. *ti*) 1) gaudium, voluptas. In. 1. 37. 3. 10. H. 2. 31. Su. 4. 8. 2) amor, amicitia. Hit. 17. 10. 11. 22. 19. (Hib. *frith* f. „service, attendance".)

प्रु *pru* 1. âtm. (*gatâu* K. *sarpaṇê* V.) ire. Cf. *plu*.

1. प्रुष् *pruś* 1. par. (*dâhê* K. *dahi* V.; ut mihi videtur, e praep. *pra* abjecto *a* et *uś*) urere, ardere. Rgv. 58. 2: *pruśitá* flagrans. (Cf. *pluś*, germ. vet. *FRUS* frigere, v. Graff. III. 828, nostrum *frieren*, *Frost*.)

2. प्रुष् *pruś* 9. par. *pruśṇâ'mi* (*snêhanamôćanapûraṇêśu* K. *sêkapûrtyôñ snêhê* V.) amare, dimittere, implere, conspergere, effundere. Cf. *parś* *prś*, *pûr*.

प्रेक्षणीय *prêkśaṇîya* adj. (part. fut. pass. a r. *îkś* praef. *pra* s. *anîya*, v. euph. r. 94[a]) spectandus, spectatu dignus. In. 5. 13 in comparativo.

प्रेत *prê'ta* v. *i* praef. *pra*.

प्रेत्य *prêtya* adv. v. *i* praef. *pra*.

प्रेप्सु *prêpsu* (a desid. *îps* q. v. praef. *pra* s. *u*) adipiscendi cupidus, captans. B'. 18. 23. N. 5. 2. Dr. 8. 33.

प्रेमन् *prêmán* n. (r. *prî* s. *man*) gaudium, voluptas, amor. In. 2. 23. Mêg'. 45.

प्रेरणा *prêraṇâ* f. (r. *îr* praef. *pra* s. *ana* in fem.) missio

प्रेष् *prêś* v. *iś* praef. *pra*.

प्रेष्य *prêśya* m. (mittendus, e *prêśay* [caus. rad. *i*. praef. *pra*] s. *ya*) servus, famulus, minister. In. 5. 2[illegible] N. 17. 33. 21. 30.

प्रेष्यता *prêśyátâ* f. (a praec. s. *tâ*) servitudo. N. 16.

प्रेष्यवधू *prêśyavad'û* f. (Karm. e *prêśya* et *vad'*[illegible] femina) famula, serva. Dr. 6. 9.

प्रोत *prôta* v. *vê* praef. *pra*.

प्रोथ *prôt'a* m. n. nasus (animalis, ut equi, apri). N. 19. 1[illegible] A. 3. 19.

प्रौढ *prâuḍ'a* v. *vah* praef. *pra*.

प्लक्ष् *plakś* 1. par. âtm. (*b'akśaṇê*) edere. Cf. *b'akś*

प्लक्ष *plakśá* m. nomen arboris (Wils.: 1) the waved le[illegible] fig tree, ficus infectoria. 2) another tree, Hibisc[illegible] populneoides. 3) the holy fig, Ficus religiosa N. 12. 4.

प्लव् *plav* 1. âtm. (*gatâu*) ire. (Cf. *plu*, unde *pl*[illegible] adjecto gunae incremento.)

प्लव *plavá* m. (r. *plu* natare, s. *a*) 1) saltus. 2) natatio, natatus. 3) navis. Br. 3. 4. H. 1. 14. B'. 4. 36. (Gr. πλόος, πλοῖον; hib. *falc* „a flood" e *flac*, quod e *flav*? v. *plu*.)

प्लवग *plavaga* m. (e *plavá* saltus et *ga* iens) 1) simia. Rag'. 12. 70. 2) rana. Méd.

प्लवङ्ग *plavañga* m. (e *plavá* in acc. et *ga* iens) simia. Am.

प्लवङ्गम *plavañgama* (e *plavá* in acc. et *gama* iens) id. Am.

प्लाविन् *plâvín* m. (r. *plu* s. *in*) avis.

प्लिह् *plih* 1. âtm. (*gatâu* K. *gatyâm* V.) ire, se movere.

प्लिहन् *plihan* m. (ut videtur, a r. *plih* s. *an*) lien. (Gr. σπλήν, σπλάγχνον praefixo σ, nisi *plihan* e *splihan*; lat. *lien* abjecto *p*.)

प्ली *plî* 9. par. *plînâ'mi* ire. Cf. *plu*, *lî*.

प्लु *plu* 1. âtm. interdum par. 1) natare. Mah. 2. 2196: *śilâh plavantê ... amb'asi*; A. 6. 5: *tatra ratnasañg'âh plavanti*; R. Schl. II. 69. 9: *plavamânaśća hradê*. Intens. R. Schl. II. 95. 10: *pôplûyamânân aparân paśya tvañ ǵalamad'yagân* (*puśpasañćayân*). 2) navigare, navi proficisci. M. 36: *sâgaram pupluvê tadâ nâukayâ*; Mah. 1. 4207: *plavamânah yadṛććayâ ǵagâma subahûn dêśân and'as tênô 'ḍupêna ha*. 3) volare (in aëre navigare). Mah. 3. 11767: *plavamânâ vihâyasâ gand'amâdanam âǵagmuh* (*yakśâh*); 2. 386: *sab'â ... guhyakâir uhyamânâ sâ k'ê ... plavamânê 'va dṛśyatê*; v. *plâvín* avis. 4) transsilire. R. Schl. I. 1. 70: *śatayôǵanavistîrṇam pupluvê lavaṇârṇavam*; Mah. 3. 11227: *plavatah* (transsilientis); 16255: *pupluvê sham mahârṇavañ śatayôǵanavistîrṇam*. 5) flare. Mah. 3. 11070: *plavamânô vâyuh*. — Caus. alluere, perfundere. R. Schl. I. 42. 19: *b'aśmarâśîkṛtân êtân plâvayêt lôkapâvanî* (*gañgâ*); 44. 43: *aťa gañgâmb'asâ tatra plâvitâh sâgarâtmaǵâh*; Mah. 3. 12885: *ǵaladâ g'ôrâh ... sarvatah plâvayanti ... vasund'arâm*. — âtm. se lavare. R. Schl. I. 44. 56: *plâvayasva tvam âtmânam ... sadô 'ćitê salilê*. (Cf. *pru*; lat. *PLU*, *pluit*; *fluo*; mutatâ tenui in asp.; fortasse *fundo* e *flundo* adjecto *d* sicut in lit. *plûs-tu* e *plûd-tu*, et sicut *t* adjectum est in island. vet. *FLUT*; insertâ nasali sicut e. c. in *tundo* = scr. *tudâ'mi*; *luo* e *pluo*? fortasse *plu-ma* a volando dictum sicut *penna* et nostrum *Feder* a scr. *pat*, q. v.; gr. πλέω e πλέϝω = scr. *plâvâmi*, πλεύ-σομαι = scr. *plôśyê*; πλύ-νω; mutatâ tenui in aspir. vel mediam: φλύω, βλύω; abjecto π: λούω (?); slav. ПЛОВѪ *plovuń* nato, navigo, inf. *pluti*; *plju* spuere, v. gr. comp. 504; lit. *PLŪD*, *plûs-tu*, nato supra aquam, praet. *plûd-au*; scot. *plucas* „a flux, ventris fluxio"; hib. *plod* „a fleet", *plodaim* „I float"; fortasse *lua*, scot. *lu* aqua, e *plua*, *plu*; scot. *luaineas* „motion, as of a stream"; cf. scr. *plavana*; hib. *luathaim* „I hasten, I move", *luan* „a woman's breast", cf. scr. *payôd'ara*; island. vet. *FLUT* fluere, adjecto *t*, v. gr. comp. 109[b]; germ. vet. *FLUZ* [*fliusu*, *flôz*, *fluzumês*] id.; fortasse *FLUG* volare e *FLUW*, v. gr. comp. 19 et Graff III. 760. — Ad caus. *plâvâyâmi* pertinent: lit. *pláuju* eluo, abluo, praet. *plôwiau* = *áplâvayam*; *plauk-iu* nato, cujus *k* e *w* ortum esse videtur sicut lat. *fluc-si*, *fluc-tus* e *fluv-si*, *fluv-tus*; cf. *pluv* τοῦ *pupluvê*; russ. *plávaju* nato; lat. *plôro* e *plôvo* sicut germ. vet. *birumês* sumus = scr. *b'avâmas*, v. gr. comp. 20; *fleo* = scr. *plâvâyâmi* ejecto *âv*, *-eo* = scr. *ayâmi*, *-ês* = scr. *ayasi*, v. gr. comp. 109[a]. 6; *lavo*, λούω e *plavo*, πλούω, nisi, quod minus mihi arridet, pertinent ad *d'âv*; germ. vet. *flewiu* lavo, *flewitin* lavarent, *ar-flawêm* eluo; v. Graff. III. 740; hib. *falcaim* „I bathe" e *flacaim* pro *flavaim*? mutato *v* in *c*, v. gr. comp. 19.)

c. *ab'i* perfundere, obruere. Man. 4. 41: *rag'asâ 'b'iplutân nârîm* menstruis pollutam mulierem.

c. *ab'i* praef. *sam* id. Man. 4. 42: *rag'asâ samab'iplutâm (nârîm).* — Trop. Mah. 3. 2016: *sarvân śôkań samab'ipupluvê.*

c. *ava* desilire. Dr. 6. 10: *rat'âd avaplutya.*

c. *â* 1) natare. A. 6. 20: *âplavanta gatâiń sattvâiń matsyâń śatasahasraśań.* 2) submergere, lavare. Mah. 3. 8514: *âplutya gâtrâṇi.* Se submergere, se lavare. Man. 11. 202: *saćêlań ... âplutya.* — *âpluta* qui se submersit, se lavavit. In. 1. 20: *gaṅgâyâm âplutań*; 2. 5: *anâplutâis tîrt'êśu*; trop. N. 18. 12. 22. 29: *vyasanâpluta* in calamitate submersus. — Cum acc. loci: se immergere. Man. 5. 77: *savâsâ g'alam âplutya.* — Caus. 1) facere ut aliquis se lavet. Mah. 1. 7334: *kṛśṇâm âplâvya.* 2) humectare. Man. 3. 244: *annâdyam ... âplâvya vâriṇâ*; trop. Man. 11. 97. 3) transsilire (v. *plu* sens. 3). R. Schl. I. 16. 24: *âplâvêyur mahârṇavân (vânarâń).*

c. *â* praef. *sam* irrigare. N. 4. 13: *samâplutâb'yân nêtrâb'yâṅ śôkag'ênâ 'c'a vâriṇâ.*

c. *ut* subsilire. Hit. 27. 13. 111. 4. Ritu-S. 1. 18.

c. *upa* perfundere, obruere; invadere, irruere. R. Schl. II. 7. 13: *upaplutam ag'âug'êna*; Man. 4. 118: *ćâurâir upaplutê grâmê*; Rag'. 10. 5: *dêvâń pâulastyôpaplutâń* (schol. *râvaṇênôpadrutâń*); 14. 64.

c. *pari* circumfluere. Mah. 3. 12884: *pṛt'ivî ... salilâug'apariplutâ*; N. 24. 7: *aśrupariplutań*; 24. 46: *śôkapariplutań.*

c. *pari* praef. *ab'i* id. M. 9.

c. *vi* 1) circumagi. Hit. 79. 10: *akarṇad'ar d'âu viplavêtê 'ha nâur iva.* 2) confun 2. 1429: *viplutâćâ 'sya ... budd'iń*; 1430 *viplavatê budd'iń.* 3) concumbere cun *vipluta* qui concubuit. Man. 8. 277: *brâ guptayâ saha viplutâu (vâiśyapâr* 2. 249: *aviplutań.* — Caus. divulgare, (arcanum). Man. 11. 198: *vêdań viplâvy anad'yâpyań vêdam ad'yâpya).*

c. *sam* 1) confluere. B'. 2. 46: *udapânê sa samplutôdakê.* 2) perfundere, obruere, A. 2. 12: *harśasamplutam.* — Caus. R. Schl. I. 44. 34: *gaṅgâ samplâvayâmâsa vaṭam.*

1. प्लुष् *pluś* 1. et 4. par. urere. Râm. II. 79. 2 *pluśṭa.* Vid. *pruś* et cf. *plus.*

c. *ut* comburere. Ritu-S. (Lass.) 1. 22: *van pluśṭaśaspaprarôhâń ... vanântâń.*

2. प्लुष् *pluś* 9. par. 1) i. q. *pruś* cl. 9. 2) ure 20. 34: *pâpam pluśṇâtu vâ 'nalań mâ pluśâṇa vahnê.*

प्लुस् *plus* 4. par. (*dâhavib'âgayôń* K. *dâhavi* urere, distribuere. Vid. *pluś.*

प्लेव् *plêv* 1. âtm. (*sêvanê* K. *sêvê* V.) servire, m colere, venerari. Cf. *pêv*, *mêv.*

प्सा *psâ* 2. par. (*b'akśanê*) edere. B'att. 15. *sam apsâsît.* (Cf. *b'as*, unde in dial forma reduplicata *baps*, v. Westerg.; germ. cibus.)

प्सान *psâna* n. (r. *psâ* s. *ana*) cibus. Am.

फ p'.

फक्क् p'akk 1. par. (*nîćâirgatâu* K. *asadvyavahârê śanâirgatâu* V.) repere, tarde incedere, improbe agere.

फण् p'aṇ 1. par. (*gatâu*) ire, se movere. — Caus. 1) *p'aṇáyâmi* facere ut aliquis se moveat. 2) *p'âṇáyâmi* pingue lactis auferre. K.: *p'âṇayati dugd'am* „he skims the milk".

फणा p'aṇá m. n. (r. *p'aṇ s. a*) crista expansa in collo serpentis Cobra di Capella dicti. Rag'. 10. 7. 12. 98. Ritu-S. 1. 13.

फणा p'aṇâ f. (fem. praec.) id.

फणिन् p'aṇín m. (a *p'aṇá* vel *p'aṇâ s. in*) serpens. Ritu-S. 1. 13. 18.

1. फल् p'al 1. par. findi, dirumpi, dissilire. R. Schl. II. 61. 9: *hṛdayam mê ... p'alatî 'daṅ sahasrad'â*; 64. 21: *p'alên mûrdd'âća tê râgan sadyaḱ śatasahasrad'â*; Dêv. 3. 7: *tasyâḱ k'aḍgô b'ugam prâpya pap'âla.* — Part. perf. pass. *p'ullá* (Pâṇ. VIII. 2. 55) per assimil. e *p'ulna*, attenuato *a* in *u*, cf. *p'ull.*

c. *ut*: *utp'ulla* expansus, late apertus; e. c. *utp'ullalôćana.* In. 2. 26. Br. 3. 21. — Caus. distendere, diducere, late aperire, e. c. oculos. Ḥ. 3. 16: *utp'âlya vip'ulê nêtrê.*

c. *pra*: *prap'ulla* floridus. Maḥ. 5. 436: *padmâni prap'ullâni*; v. *pull.*

2. फल् p'al 1. par. proferre, producere (fructum), fructum edere. Ḥit. 70. 20: *palanty amṛtasêkê 'pi na pat'yâni viśadrumâḱ*; trop. Man. 4. 172: *nâ 'd'armaś ćaritô lôkê sadyaḱ p'alati gâur iva*; Maḥ. 1. 3275: *ad'yâpayiśyâmi tu yan tasya vid'yâ p'aliśyati*; Ḥit. 58. 18: *virudd'an tê p'aliśyati.* — Pass. impers. Ḥit. 21. 13: *p'alitan tâvad asmâkaṅ kapaṭaprabandênа.* (Cambro-brit. *pâl* „a spread", *palad* „a spreading or shooting out", *paladu* „to spread or shoot out".)

फल p'ála n. (r. 2. *p'al s. a*) 1) fructus. N. 20. 9; trop. N. 13. 22 (v. 2. *p'al*). 2) cuspis sagittae; v. *p'alin.*

फलक p'alaka n. scutum, parma. Am.

फलवन्त् p'alavant (a *p'alá s. vant vat*) fructibus praeditus. N. 20. 6. Rag'. 4. 44.

फलसंस्थ p'álasaṅst'a (Tatp. e *p'alá* et *saṅst'a* qui stat cum aliquo) cum fructu conjunctus, scopum consecutus. Br. 3. 13.

फलित p'alitá (a *p'alá s. ita*, v. gr. 584. 11) fructibus praeditus. Ḥ. 1. 11.

फलिन् p'alín (a *p'alá s. in*) 1) id. Lass. 52. 17. 2) cuspide praeditus. Rag'. 7. 42.

फल्गुन p'âlguna n. cognomen Arguni.

फाल p'â'la m. (r. 1. *p'al s. a*) vomer. Mêd.

फुल्ल् p'ull 1. par. (ut videtur, denom. a *p'ullá*, v. 1. *p'al*) se expandere (de floribus); florescere. (Cf. gr. φύλλον = *p'ullá*, v. 1. *p'al*; lat. *folium*; *flôs*, *flôris* e *flôv-is*, a *flu* per metath. e *ful*? sicut *plôro* = scr. *plâvâyâmi* a *plu* q. v.; anglo-sax. *blôvan* florere; germ. vet. *bluôn*, *pluôn* id.; *blô-mo*, them. *blô-mon*; goth. *blô-ma*, them. *blô-man*, flos, suff. *man* = scr. *mâna*, gr. μενος, part. praes. med.)

फुल्ल p'ullá v. *p'al.*

फेन p'éna m. spuma. Ḥit. 3. 2. (Slav. *pêna* id.)

फेनवन्त् p'ênavant (a praec. *s. vant vat*) spumosus. A. 6. 2.

फेनिन् p'ênín (a *p'éna s. in*) spumans, spumosus. Ḥ. 2. 11

फेनिल p'ênilá (a *p'éna s. ila*) id. Rag'. 13. 2.

फेल् p'êl 1. par. i. q. *pêl.*

बंह् *banh* vel वंह् *vanh* 1. âtm. (*vṛdd'âu* K.; scribitur *bah*, *vah*, gr. 110[a]) crescere. (Cf. *varh vṛh*, quod e *vard' vṛd'*, ita *banh*, *vanh* e *band'*, *vand'* cum *n* pro *r*; v. *bahú* = βαθύς et cf. βένθος, βάθος.)

बंहिष्ठ *banhiṣ́ṭ'á* superl. a *bahulá*, v. gr. 226.

बंहीयांस् *bánhîyâns* compar. a *bahulá*, v. gr. 226.

बट् *baṭ* v. *vaṭ*.

बठ् *baṭ'* v. *vaṭ'*.

बण् *baṇ* 1. par. (*śabdê*) sonare. Cf. *b'aṇ*, *d'vaṇ*, *d'raṇ*, *d'van*, *svan*.

बणिज् *baṇiǵ* vel वणिज् *vaṇiǵ* m. (nom. *-k*, r. *paṇ* mutato *p* in *b* vel *v*, s. *iǵ*) mercator. N. 12. 131.

बण्ट् *baṇṭ* v. *vaṇṭ*.

बद् *bad* 1. par. (*st'âiryê*) firmum esse. Cf. 3. *pad*.

बद्ध *badd'á* v. *band'*.

1. बध् *bad'* 1. âtm. (*band'anê* K. *nindê band'ê* V.) ligare, vituperare, spernere; v. *band'*.

2. बध् *bad'* 10. par. *bâd'áyâmi* (*sanyamanê* K. *band'ê* V.) ligare; v. *band'*.

3. बध् *bad'* v. *vad'*.

बध *bad'a* v. *vad'a*.

बधिर *bad'irá* (ut videtur, a r. *band'* s. *ira*) surdus. Am. (Hib. *bodhar*, cambro-brit. *byzar*, armor. *byzar* id.)

बधू *bad'ú* v. *vad'ú*.

बधैषिन् *bad'âiśin* v. *vad'âiśin*.

बन् *ban* v. *van*.

1. बन्ध् *band'* 9. par. interdum âtm. (*bad'nâ'mi*, *bad'nê'*, v. gr. 347) pass. *bad'yê'* (gr. 455), part. *badd'á*. 1) ligare, alligare, religare. Sâ. 5. 17: *yamas tu tam ... badd'vâ*; M. 47: *himavataḱ śṛṅgê nâvam bad'nîta*; A. 5. 13: *baband'aćâi 'va mê mûrd'ni kîrtîam*; R. Schl. II. 74. 29: *raǵǵum badd'vâ 'tavâ kaṇṭ'ê*; Mah. 3. 10727: *band'iśyê sêtunâ gaṅgâm*; B'. 4. 14: *karmab'iḱ sa na bad'yatê*; M. 48: *sâ (nâuḱ) badd'â tatra*. Figere, defigere, e. c. animum, oculos. Rag'. 6. 36: *tasmin ... baband'a sâ na ... b'âvam*; 3. 4: *baband'a manaḱ*; Śak. 43. 7: *lakśam badd'vâ*. 2) capere, prehendere. Hit. 16. 22: *bad'yantê nipuṇâir agâd'asalilân matsyâḱ samudrât*. 3) producere. Rag'. 12. 69: *kâlê k'alu samârabd'âḱ p'alam* [illegible] *bad'nanti nîtayaḱ* (schol. *ǵanayanti*). — Caus. [illegible] ligandum curare. Rag'. 12. 70: *sa sêtum band'ayâmâsa plavagâiḱ*. (Cf. *bund'*, goth. *BAN*[illegible] ligare, *binda*, *band*, *bundum*; fortasse anglo-sax. *fas*-[illegible] *faes-t*; island. vet. *fas-t*; nostrum *fes-t* firmus, fixus [illegible] scr. *badd'á*; ṣend. *baś-ta* ligatus, v. gr. comp. 10[illegible] gr. ΠΙΘ, mutatâ mediâ in tenuem sicut in ΠΑΘ = [illegible] *bad'*, *bâd'*, attenuato α in ι sicut in goth. *bind*[illegible], πεῖ-σ-μα, πείθω; lat. *fi-lum* pro *fid-lum*, *fû-nis* [illegible] pro *fud-nis*, *fid-es*, *fîd-o* pro *feido* = πείθω, *foed-us* = *foid-us*, regressâ aspiratione, v. gr. comp. 104[a]), [illegible] g. Benary „Römische Lautlehre", p. 190, cf. Pott. I. 2[illegible]1; lit. *bandà* pecus, a ligando dictum sicut scr. *paś*[illegible] a *paś*; slav. ВАЗ *vanṣ*, inf. *vanṣati* ligare. Vid. *ban*[illegible]*'á*, *bánd'ana*, *bánd'u*.)

c. *anu* 1) ligare, alligare. R. Schl. I. 72. 8. Dêv. 1. 22. 2) adhaerere. Hit. 24. 20: *b'aṅgê 'pi mṛṇâlânâ*[illegible] *anubad'nanti tantavaḱ*. 3) durare. N. 13. 31: [illegible] *'nubad'nati kuśalam*.

c. *â* illigare. R. Schl. II. 96. 31. Mêg'. 9.

c. *ni* 1) ligare, adstringere. B'. 9. 9. 14. 7. N. 16. 8. Mah. 4. 982.

c. *pari* id. Trop. R. Schl. II. 58. 11: *vâćâ ... vâśp*[illegible] *paribadd'ayâ*.

c. *prati* id. Trop. Rag'. 1. 79: *pratibad'nâti hi śrê-yaḱ pûǵyapûǵâvyatikramaḱ.*

c. *sam* id. A. 8. 7. — Caus. alligandum curare. R. Schl. I. 62. 24.

2. बन्ध् *band'* 10. par. ligare. R. Schl. II. 84. 4: *band'a-yišyativâ pâśâir at'avâ 'smân bad'išyati.*

बन्ध *band'á* m. (r. *band'* s. *a*) nexus, vinculum. B'. 2. 39. 18. 30. Rag'. 6. 81. (Cf. hib. *bad* „a bunch, bush, cluster, tuft, thiket"; armor. *bód* „touffe, buisson, trousseau".)

बन्धकी *band'akî* f. (a *band'aka*, quod a r. *band'* s. *aka*) femina impudica, adultera, meretrix. Hit. 86. 4.

बन्धन *bánd'ana* n. (r. *band'* s. *ana*) 1) alligatio. M. 49. 2) vinculum. Rag'. 3. 30. 12. 76. (Goth. *bindan* ligare; hib. *badan* „a tuft of trees, a tuft of hair".)

बन्धु *bánd'u* m. (r. *band'* s. *u*) 1) affinis, cognatus. Br. 1. 23. N. 16. 18. 30. 2) amicus. B'. 6. 5. 9. (Cf. hib. *badh* „love, friendship".)

बन्धुकाम *band'ukâma* (Bah. e *bánd'u* et *ká'ma* amor, desiderium) erga propinquos amorem habens. Br. 1. 23.

बन्धुर *band'urá* (r. *band'* s. *ura*) iniquus, undatus, undulatus. Rag'. 13. 47.

बन्ध्य *band'ya* (r. *band'* s. *ya*) sterilis. Rag'. 1. 70. Hit. 4. 21.

बभ्र् *bab'r* et वभ्र् *vab'r* 1. par. (*gatâu* K. *gatyâm* V.; ut videtur, forma redupl.; cf. *b'ram*) ire, errare. Hit. 82. 13: *vayam ... and'â iva ba-b'râmaḱ.*

बभ्रु *bab'rú* 1) fem. *u* et *û*) flavus, rutilus. Rag'. 15. 16. 19. 25. 2) m. ichneumon. Lass. 46. 3.

बर् (बृ) *bar* (*bṛ*) v. *var* (*vṛ*).

बर्ब् *barb* 1. par. (*gatyâm*) ire, se movere; v. *pamb.*

बर्बर *barbara* stultus, stupidus, baro. Hit. 50. 8. (Cf. lat. *baro.*)

1. बर्ह् *barh* vel वर्ह् *varh* 1. et 10. par. (*vad'ê dîptâu*) ferire, occidere, lucere; cf. *varh vṛh, balh.*

c. *ni* in dial. vêd. prosternere. Rgv. 100. 18: *dasyûn ... hatvâ pṛt'ivyâń śarâ nibarhît* „hostes feriendo humi tela prostravit".

2. बर्ह् *barh* vel वर्ह् *varh* 1. par. (*smṛtihińsâdâ-navâkšu*) meminisse; ferire, laedere, occidere; dare; loqui; cf. *varh vṛh, balh.*

3. बर्ह् *barh* vel वर्ह् *varh* 1. âtm. (*śrêšťê*) excellere; cf. *balh.*

1. बल् *bal* 1. par. (*d'ânyâvarôd'ê* K. *d'ânyâvarôd'ê ǵîvanê* V.) opulentiam, fortunam alicujus impedire, perturbare; vivere.

2. बल् *bal* 1. âtm. (*dânavad'anirûpêšu*) abscindere (*dâna* a *dô*?); ferire, occidere; explorare, investigare; cf. *b'al* 1. âtm., *bil, b'il.*

3. बल् *bal* 10. par. *bâláyâmi* (*b'ṛtâu* K.) sustentare, nutrire. K.: *bâlayati bâlam pitâ*; cf. *b'ar b'ṛ.*

4. बल् *bal* 10. par. *baláyâmi* (*nirûpaṇê* K. *nirûpê* V.) explorare, investigare; v. 2. *bal.*

बल *bála* (r. *bal* s. *a*) 1) n. vis, robur. In. 4. 8. H. 4. 41. 2) n. exercitus. N. 2. 11. 17. 22. 3) m. nom. pr. Dâityi, quem Indrus occidit. (Cf. lat. *valor, validus, valeo*, cum praep. *de*: *debilis.*)

बलवन्त् *bálavant* (a praec. s. *vant vat*) 1) adj. vi, robore praeditus, robustus, fortis. H. 1. 8. 42. 2. 12. 2) adv. *bálavat* valde. A. 7. 24.

बलाका *balâkâ* v. *valâkâ.*

बलाहक *balâhaka* m. nom. pr. Dr. 2. 13.

1. बलि *balí* m. (r. *bal* s. *i*) 1) nutrimentum, cibus. Rag'. 2. 24. 2) tributum. Rag'. 1. 18. 3) sacrificium. 4) nom. pr. Dâityi. A. 5. 16.

2. बलि *bali* f. (r. *bal* s. *i*) ruga.

बलिन् *balín* (a *bal* s. *in*) vi, robore praeditus, fortis, robustus. H. 4. 14.

बलिभ *balib'a* (a *bali* s. *b'a*) rugosus.

बलिष्ठ *bálišťa* superl. a *bálavant* vel *balín.* Etiam sensu compar. (v. gr. 227). Rag'. 17. 59: *bališťaś ćêt parasmât.*

बली *balî* f. i. q. *bali* f. Mah. 1. 3467.

बलीयांस् *bálîyâns* (compar. a *bálavant* vel *balín*, v. gr. 227) valde fortis. H. 4. 8.

1. बल्ह् *balh* vel वल्ह् *valh* 1. âtm. i. q. 2. *barh* et 3. *barh*.

2. बल्ह् *balh* vel वल्ह् *valh* 10. par. (*tviši*) splendere. Cf. 1. *barh*.

बहिस् *bahís* v. *vahís*.

बहु *bahú* (fem. -*vî* vel -*u*, scribitur etiam *vahú*, r. *banh* vel *vanh* ejectâ nasali, s. *u*) multus. Sâ. 1. 11. — Adv. multum. N. 13. 64. (Gr. βαθύς; παχύς v. gr. comp. 87. 1; cf. lat. *pro-fundus*, v. *banh* et Benfey II. 67.)

बहुतिथ *bahutit'á* (a praec. s. *tit'a*) multus (de tempore). N. 13. 2. 61. Sâ. 4. 1.

बहुधा *bahud'â* (a *bahú* s. *d'â*) multipliciter. N. 10. 13. B'. 9. 15. 13. 4.

बहुपत्नीकृत् *bahupatnîkṛt* (multas uxores faciens, e *bahupatnî* [*bahú* et *pátnî* uxor] et *kṛt* faciens) multas uxores in matrimonium ducens. Br. 2. 34.

बहुमान *bahumâna* m. (r. *man* praef. *bahú* magnifacere, v. gr. 585, s. *a*) observantia, cultus. A. 4. 56.

बहुल *bahulá* (a *bahú* s. *la*) 1) multus. N. 13. 13. 2) niger, obscurus. Rag'. 11. 15.

बहुविध *bahuvid'a* (Bah. e *bahú* et *vid'a* vel *vid'â* genus, species, modus) multimodus, multifarius, varius. Br. 3. 20. B'. 4. 32.

बहुशस् *bahuśás* adv. (a *bahú* s. *śas*) multum, saepe. N. 18. 7. 23. 22. Sâ. 5. 84.

बह्वाश्चर्य *bahvâśćarya* (Bah. e *bahú* et *âśćarya* miraculum) multa miracula, multa mirabilia habens. In. 5. 14.

बाड् *bâḍ* vel वाड् *vâḍ* 1. âtm. (*âplâvê*) lavare, se lavare, se baigner. K.: *bâḍatê* (*vâḍatê*) *gañgâyâm munih*. (Germ. vet. *bad* balneum, *badôn* se lavare; lat. *bal-neum* cum *l* pro *d*; gr. βαλανεῖον.)

बाण *bâṇa* v. *vâṇa*.

बाणिज्य *bâṇiǵya* v. *vâṇiǵya*.

बाणी *bâṇî* v. *vâṇî*.

बाध् *bâd'* v. *vâd'*.

बाधा *bâd'â* v. *vâd'â*.

बान्धव *bând'avá* m. (a *bánd'u* s. *a*, v. gr. 580 et affinis, cognatus. H. 1. 42. B'. 2. 23.

बाल *bâlá* m. (r. 3. *bal* nutrire, s. *a*) 1) puer, par infans. Collective, in plur. vel initio compos.: parvuli, infantes (utriusque sexus). Br. 1. 28. N. 12. 123. Sâ. 2. 8. 2) pilus. 3) cauda. Rag'. Mêg'. 54. — Adj. infans, aetate parvus, juvenis, novellus, recens. Ur. 75. 13: *bâlam ivê 'n* Rag'. 3. 22: *bâlaćandramâh*; Śak. 8. 9: *bâla* *pib'yah*. (Lit. *wála-s* pilus caudae equi; v. sq.)

बालक *bâlaka* (a praec. s. *ka*) puer, parvulus. N. (Hib. *ballach* „a boy".)

बालखिल्य *bâlak'ilya* m. Geniorum genus pollicis m tudinem aequans (Wils.: a divine personage o size of the thumb; sixty thousand of whom were duced from the hair of Brahma's body). Su. 3. 5

बालपुत्र *bâlaputra* (e *bâlá* et *putrá*) parvulos li habens. Br. 2. 10. Sâ. 2. 8.

बालभाव *bâlab'âva* m. (e *bâlá* et *b'âvá* exist natura) infantia, pueritia, puerilis aetas. N. 13. 4

बाला *bâlâ* f. (fem. vocis *bâlá*) 1) puella, parvula 1. 30. 2. 14. 2) femina. H. 4. 4. Br. 1. 30.

बालातप *bâlâtapa* m. (e *bâlá* novus, recens, et *â* solis ardor) sol novus, sol oriens. Rag'. 6. 60: *taparaktasânuh*. Sic etiam cum Mêd'âtit' vocabulum intelligimus apud Man. 4. 69. (V. cf. Holzmann, Thierkreis p. 10 sq.)

बालार्क *bâlârka* m. (e *bâlá* et *arka* sol) id. R. II. 96. 19.

बालिश *bâliśa* (ut videtur, a *bâlá* s. *iśa*, fortasse ex *ika*) imperitus, rudis, stultus, st Dr. 9. 8.

बालुका *bâlukâ* f. arena, glarea. Mah. 3. 10723.

lyá n. (a bálá s. ya) infantia, pueritia. N. 24. 12.
p. insania, stultitia. Dr. 5. 6.
h v. váh.
ú vel वाहु váhú m. (si váhú primitiva esset deducendum esset a r. vah vehere, ferre; forma autem sustentatur şendico [Zend] bâzu, gr. ίων, lat. brachium) brachium. In. 2. 24. (Gr. , mutatâ mediâ in tenuem, v. gr. comp. 87. 1, ίων, lat. brachium insertâ liquidâ sicut in frango, u, goth. BRAK = b'ańǵ, nisi formae sanscritae b'ańǵ mutilatae sunt e bráhu, b'rańǵ.)
v. vit.
nd 1. par. (ańsé; scributur bid, gr. 110*)) dividere, findere. Cf. b'id, bil.
ष् bib'akšayiš desid. a r. b'akš.
mba v. vimba.
l 6. et 10. par. (b'édané) findere. Cf. b'il, id, b'id.
4. par. (kšépé) jacere, conjicere, mittere.
ib'ats desid. a r. bad', v. gr. 553.
bíb'atsú (a praec. s. u) cognomen Arguni. (ubi bíb'atsur pro bi- legendum). Mah. 3. 551.
kk 1. et 10. par. (švasvanáu K. švádišabdé) latrare.
1. et 10. par. (hińsé) ferire, occidere, laedere.
6. par. (sańvarańé K. utsargasańvṛtáu V.) e, emittere, relinquere. Cf. bad, b'uṇḍ, ćuḍ.
1. par. âtm. (nišámané) audire. Cf. bund, , bud'.
'á v. bud'.
d'i f. (r. bud' s. ti) 1) animus, mens, intellec- 5. 12. 24. 15. 5. Sâ. 2. 29. B'. 2. 41. 44. 53. 3. 40. 42 sas tu pará budd'iñ). 2) sententia, consi- N. 3. 25. 26. 10. 25. 12.
budd'imant (a praec. s. mant mat) mente, in- praeditus, sapiens. Sâ. 2. 14. B'. 4. 18.

बुध् bud' 4. par. âtm. etiam 1. par. âtm. 1) cognoscere, percipere. N. 22. 4: prativákyańća ... bud'yéćáñ; Mah. 2. 2506: budd'yá bud'yén navá bud'yéd ayam; 3. 557: tám abud'yad améyátmá balaván ... paryapṛććata tám b'ímañ. 2) scire. H. 4. 42: na tvám bud'yámahé vayań samétam b'ímarúpéṇa rakšasá; Dr. 6. 15: na bud'yaté náć'avatím ihá 'dya vahišćarań hṛdayam páṇḍavánám; 8. 25: na bubód'a hatań sútań sa rágá báhušálina. — budd'á doctus, sapiens. Br. 2. 27. 3) nosse. Mah. 1. 5148: ná 'bud'yantaća tań ǵanáñ. 4) putare. Rám. I. 50. 13: táni varšáṇy atítáni bubód'ái 'kam ahar yat'á. 5) (âtm.) expergisci. R. Schl. I. 46. 19: tató ditir abud'yata; N. 10. 17: naća bud'yéta mé priyá; 13. 19: damayantíća bubud'é. — Caus. 1) certiorem facere, docere, nuntiare. M. 28: bód'ayámy adya yat té hitam anuttamam; B'. 10. 9: bód'ayantañ parasparam. 2) expergefacere. H. 2. 35: suk'asuptán ... na b'ayád bód'ayišyámi. (Cf. bud, bund, bund' audire; şend. [Zend] bud' videre, [Zend] búid'yé video, [Zend] búidyóimaid'é videamus, v. gr. comp. 41. 472; lit. bundù vigilo, budrùs vigil, vigilans, nu-bundù expergiscor, praet. nu-budau; pa-budinu expergefacio; russ. bdju vigilo, bodrüĭ vigil; slav. buditi expergefacit = caus. bód'ayati, v. gr. comp. 562; goth. BUD jubere, mandare, biuda, bauth, budum [nostrum biete, ge-biete], ana-bus-ns, ana-bus-ns mandatum, v. bud' praef. prati caus. jubere; ita a ǵńá scire ab'yanuǵńá mandare; gr. ΠΥΘ, πυνθάνομαι, ἐπυθόμην mutatâ mediâ in tenuem, v. band'; lat. puto, v. gr. comp. 87. 1.
c. anu 4. âtm. 1) comperire, cognoscere. Mah. 3. 14799: anubud'yéta nṛpó 'smákań ćikíršitam. 2) recordari. Mah. 1. 4874: sa tu kámaparítátmá tań šápam ná 'nvabud'yata. 3) expergisci. Mah. 1. 5024: dašṭó 'nvabud'yata.

c. *ava* 4. âtm. 1) sentire, percipere, animadvertere. Mah. 1. 5051: *susrâva rêtô 'ssya saća tan nâ 'vabud'yata.* 2) scire. R. Schl. II. 74. 10: *kin nâ 'vabud'yasê krûrê niyatam band'usańšrayam ģyêšťam pitrsamań râmam.* 3) cognoscere. Mah. 2. 1371: *d'armam avabud'yêta*; 3. 1363: *tvâń ćêt šrutvâ tâta tat'â ćarantam avab'ôtsyantê b'aratânâń ćarâń.* 4) expergisci. Râm. II. 72. 50: *kaććit kâlê 'svabud'yasê.* — Caus. certiorem facere. Mah. 1. 5811: *asmân avabôd'ayat.*

c. *ava* praef. *sam* 4. âtm. intelligere. R. Schl. II. 9. 31: *nâ 'hań samavabud'yêya ... râģńaš ćikîršitam.*

c. *ni* 1. par. interdum âtm. 1) comperire, percipere, cognoscere, praesertim in 2. pers. imper. N. 22. 6: *damayantyâ vaćań ... nibôd'a*; Sâ. 5. 28: *vaćô nibôd'a mê*; 6. 13: *satyam êtan nibôd'a tvam*; Man. 1. 119: *idam matsakâšân nibôd'ata*; Mah. 1. 1353: *nibôd'asva.* 2) scire. N. 12. 43: *râģaputrîn nibôd'a mâm.*

c. *pra* 1) 1. âtm. expergefacere. Mah. 3. 10653: *vyâģrań šayânam prati mâ prabôd'a.* 2) 4. âtm. expergisci. Hit. 107. 13: *sûryôdayê prabud'yatê.* — Caus. 1) certiorem facere. Rag'. 3. 68. 2) expergefacere. H. 2. 34. 3. 6. 4. 2.

c. *prati* 4. âtm. expergisci. R. Schl. II. 14. 50. Etiam par. Mah. 1. 5053: *tan dršťvâ pratibud'yantam.* — Caus. 1) certiorem facere. Rag'. 1. 74. 2) mandare, jubere. R. Schl. II. 52. 35: *râmêna sumantrań pratibôd'itań.* 3) expergefacere. R. Schl. II. 65. 12: *b'artâram pratyabôd'ayan.*

c. *vi* 4. âtm. expergisci. Mah. 2. 162: *kaććit kâlê vibud'yasê*; H. 4. 24: *tayôń šabdêna mahatâ vibudd'âs tê.*

c. *sam* 4. âtm. par. 1) nosse. Mah. 2. 1498: *kasmân na sambud'yêta ... sasurâsuralôkânâm atêtêna manôgatam.* 2) intelligere, sapere. Mah. 2. 2187: *na manda sambud'yasê.* — Caus. monere. Mah. 1. 1427: *yušmân sambôd'ayâmy êša yat*… *na sa harêd balât.*

c. *sam* praef. *prati* resipiscere. Mah. 12519: *sô 'sha*… *šivaryamôhêna ... patitań pratisambudd'a*…

बुध *bud'á* (r. *bud'* s. *a*) 1) sciens, sapiens, doctus. Br. 3. … 2) nom. pr. Ur. 93. 12.

बुन्द् *bund* 1. par. âtm. (*nišâmanê*) audire. Cf. *bu*… *bud'*, *bund'*.

1. बुन्ध् *bund'* 1. par. âtm. id.

2. बुन्ध् *bund'* 10. par. (*band'ê*) ligare. (Cf. *ban*… unde *bund'* attenuato *a* in *u* sicut in linguâ go… *bundum* ligavimus a *band* ligavi.)

बुभुक्षा *bub'ukšâ* f. (a desid. r. *b'uģ* edere, s. *â*) fam… Hit. 35. 11.

बुल् *bul* 10. par. (*maģģanê*) mergi, submergi.

बुस् *bus* 4. par. (*utsargê*) dimittere. Cf. *byus*, *vy*… *s.*

बुस्त् *bust* 10. par. 1) venerari. 2) spernere. Cf. *pu*… *t.*

बोधन *bôd'ana* n. (r. *bud'* s. *ana*) notio, cogni… scientia. Rag'. 9. 49.

ब्युस् *byus* 4. par. (*hânê*) relinquere. Cf. *bus*, *vyu*…

ब्रह्मचर्य *brahmaćárya* n. (e *bráhman* et *ćary*… quod seorsum non invenitur et vitae rationem signi- ficare videtur, a *ćar* ire, facere, s. *ya*) castimoniae … coelibatus votum, castimonia. In. 4. 10.

ब्रह्मचारिन् *brahmaćârin* m. (e *bráhman* et *ćâr*… iens, agens) coelibatus voto obstrictus. Sâ. 1. 5. A. 2. 1… B'. 6. 14.

ब्रह्मण्य *brahmaṇya* (a *bráhman* s. *ya*) Brahmae de… addictus, Brahmae cultor, pius. Sâ. 1. 2. N. 1. 3.

ब्रह्मन् *bráhman* (secundum Wils. a r. *varh* *vrh* crescere, mutato *v* in *b*, s. *man*) 1) m. deus Brahma. Su. 1. 22. 2) Brahmanus, homo primi i. e. sacerdotalis ordinis. 3) n. summum incorporeum numen, causa primitiva. B'. 4. 24. 14. 3. 4.

ब्रह्मर्षि *brahmarši* m. (e *bráhman* et *ŕši*, v. gr. 6… Brahmanicus sapiens. In. 2. 13. Su. 3. 3.

ब्रह्मलोक brahmalóká m. (e bráhman et lóka mundus) Brahmae coelum. Su. 4. 25.

ब्राह्म bráhmá (fem. -í, a bráhman s. a, v. gr. 583) brahmicus, ad deum Brahmam pertinens. B'. 2. 72.

ब्राह्मण bráhmaṇa m. (a bráhman s. a) i. q. bráhman sens. 2.

ब्राह्मणी brá'hmaṇí f. (a praec. signo fem. í) femina primi vel sacerdotalis ordinis.

ब्रू brú 2. par. âtm. brávími, bruvé (in tempp. specialibus solum usurpatur, v. gr. 317) dicere, loqui, c. acc. rei et pers. In. 1. 10: vâkyam arǵunam abravít. Cum dat. vel gen. pers. B'. 10. 13: svayańćâi 'va bravíši mé; N. 22. 6: kuśalan té bravímy aham.

c. ati conviciari. Dr. 5. 2: mahârat'ân atibruvan múḍ'a na laǵǵasé kat'am. (Cf. ru; zend. mru; boruss. vet. billa dico; lit. bilóju id., burna os; hib. bri „a word", bruidheann „talk, speech", bruideanaim „I content, dispute"; scot. bruidhean „speaking, speech, talk; noise of talk, tumult", bruidhneach „talkative, loquacious"; cambro-brit. brud „a chronicle, a report of events, also a prophecy", brudiwr „a chronicler, a divulger of events, a prophet"; huc trahimus etiam gr. ΡΈΩ, ῥῆμα, ῥήτωρ, abjectâ litterâ initiali sicut ῥέω fluo e σρέω, σρέϝω = scr. srávâmi; fortasse etiam huc pertinet germ. vet. SPRAH loqui = scr. brav τοῦ brávími, mutato v in gutturalem, v. gr. comp. 19, praefixo s, v. Graff. 6. 369, nostrum spreche, sprach, nisi potius referendum ad r. ah praef. pra, q. v.)

c. anu i. q. simpl. Mah. 1. 176.

c. pra id. Sâ. 2. 21. Man. 10. 1. 2.

c. prati respondere. N. 17. 44.

c. vi i. q. simpl. N. 24. 35. Man. 8. 75. 390.

भ b'.

भक्त b'aktá v. b'aǵ.

भक्तार् -तृ b'aktá'r -tṛ' m. (r. b'aǵ s. târ tṛ) cultor.

भक्ति b'aktí f. (r. b'aǵ s. ti) 1) cultus, amor. Sâ. 1. 9. 5. 21. 50. B'. 7. 17. 8. 10. 9. 26. 2) divisio, partitio. Śak. 52. 4 infr.

भक्तिमन्त् b'aktimant (a praec. s. mant mat) colens. B'. 12. 17.

भक्तृत्व b'aktṛtvá n. (a b'aktá'r -tṛ' s. tva) cultus.

भक्ष् b'akš 1. par. âtm. 10. par. interdum âtm. edere, vorare. H. 2. 14: éšâm utkṛtya mâńsâni ... b'akšayišyâvah sahitâu; 4. 10: tvayâ b'akšayatâ narân; N. 12. 20: b'akšayaty éša mân ćâudrah; In. 1. 26: p'alâniéa sugand'íni b'akšitâni; Mah. 3. 409: vah sarvân b'akšayišyé; R. Schl. I. 9. 34: p'alâny âśramaǵâtâni b'akšayasva. — b'akšitá n. cibus. Hit. 50. 20. — Desid. bib'akšayišâmi (gr. 492). H. 2. 27: b'râtrâ ... bib'akšayišatâ mâńsań yušmâkam. (Cf. b'lakš, plakš, b'uǵ. — b'akš ortum esse videtur e b'aǵ, primitive b'ag, unde b'uǵ attenuato a in u; cf. gr. ΦΑΓ, ἔφαγον; φάσηλος et φακός nituntur formâ b'akš, abjectâ gutturali vel sibilante; ita goth. basi n. bacca [nostrum Beere], them. basja = scr. b'ákšya q. v.; lat. bacca per assimil. e bacsa; fortasse etiam bucca, nisi pertinet ad scr. múk'a, ab edendo nominatum est, attenuato a in u sicut in scr. b'uǵ; maxilla e baxilla explicari posset, mutatâ mediâ in nasalem ejusdem organi; fauc-s aut huc aut ad b'uǵ referri potest; Ag. Benary, „Röm. Lautlehre" p. 155, fa-mes et fa-ba huc trahit, ita ut mutilata sint e fag-mes, fag-ba; cf. Pott. p. 271; de hib. maise „food, victuals" v. mâńsá.)

c. sam i. q. simpl. Mah. 3. 422.

भक्ष b'akša m. (r. b'akš s. a) edens, vescens in fine compp. N. 12. 63. (Gr. φάγος.)

भक्षक b'akšaka m. (rad. b'akš suff. aka) edens. Hit. 75. 8.

भक्ष्य *b'ákšya* (r. *b'akš* s. *ya*) 1) adj. edendus. 2) m. cibus. H. 2. 8. N. 9. 13. (Goth. *basi*, them. *basja* n. bacca.)

भाग *b'ága* m. (r. *b'ag* s. *a*) 1) portio. 2) bona fortuna, felicitas, beatitudo. 3) vulva. Am. (Huc vel ad *b'ága* traxerim goth. *ga-bigs* dives, ita ut proprie significet qui cum divitiis est, them. *ga-biga* = scr. *sab'ága*; cf. etiam lit. *nabagas* homo miser, pauper, *na* = scr. *na* non; *bagotas* dives; russ. *ú-bogiĭ* pauper, *bogatúĭ* dives; cf. Pott. pp. 235. 236.)

भागवन्त् *b'ágavant* (a *b'ága* s. *vant vat*) felix, beatus, excelsus, excellens, praeclarus, venerabilis. Su. 3. 24. 4. 23. B'. 10. 14. Rag'. 8. 80. (Cf. slav. *bog* deus.)

भगिनी *b'aginî* f. (a *b'ága* s. *in* in fem.) soror.

भग्न *b'agná* v. *b'añg*.

भङ्ग *b'añgá* m. (r. *b'añg* s. *a*) 1) fractio, fractura. Rag'. 16. 14. — *pušpab'añga* florum contritio. N. 25. 7 (schol. Nil. *pušpasammardaṅ*); trop. repudiatio. Rag'. 13. 78. 2) fragmentum. Ur. 69. 4. 3) unda, fluctus, v. sq. (Lit. *bangà* unda, fluctus; gr. ἀγή, v. *b'añg*.)

भङ्गि *b'añgi* f. (r. *b'añg* s. *i*) 1) fractio, fractura. 2) unda, fluctus. Rag'. 16. 63. 3) fraus, fallacia, dolus. Up. 50.

भङ्गुर *b'añgurá* (r. *b'añg* s. *ura*) fragilis. Hit. 43. 5.

1. भज् *b'ag* 1. par. âtm. 1) dividere. Man. 9. 104: *b'râtaraṅ samam b'agêran pâitṛkaṅ rikt'am*; 9. 200: *patyâu gîvati yaṅ strîb'ir alaṅkârô d'ṛtô b'avêt | na tam b'agêran dâyâdâ b'agamânâṅ patanti tê*; 9. 119. 209. 2) colere, venerari, deditum esse, amare (*sêvâyâm* K.). B'. 4. 11: *yê yat'â mâm prapadyantê tâṅs tat'âi 'va b'agâmy aham*; 6. 31: *sarvab'ûtast'itaṅ yô mâm b'agati*; 7. 16: *c'aturvid'â b'agantê mâṅ ganâṅ*; H. 2. 29: *kâmôpahatac'ittâṅgîm b'agamânâm b'agasva mâm*; N. 5. 32: *yat tvam b'agasi ... pumâṅsan dêvasannid'âu*; Man. 8. 365: *kanyâm b'agantîm utkṛšṭam*. — *b'aktá* colens, deditus, devotus, amaus. In. 5. 44: *hṛc'c'ayênac'a santaptâm b'aktaṅc'a b'aga*; N. 10. 14: *madb'aktâ*; Sâ. 5. 95. B'. 4. 3. 7. 21. 23. 3) cum acc. loci ire, proficisci. R. Schl. I. 16. 28: *nânâvid'ân kânanânic'a b'êgirê*; B'aṭṭ. 6. 72: *vanâni tur vîrâu*; Mah. 3. 11113: *šukâṅ puṅsk krâuṅc'â visaṅgṅâ b'êgirê dišaṅ*. Co Mah. 1. 5: *nirdišṭam âsanam b'êgê*; 1. 38 *garšêṅ ... ûrum b'êgê šub'ânanâ*. 4) obtinere. R. Schl. I. 27. 11: *râkšasatvam sva*; 72. 11: *kušad'vagasutê imê patny gêtâṅ sahitâu šatrugnab'aratâv ub'âu* 10. 59. 5) exercere, facere, exequi. Man. 4. 2 *yamân kêvalân b'agan*. (Cf. *b'âg*, *b'añg* hib. *fuighim* „I get, obtain", *fuigheall* „profit „relique, remainder", *faghail* „getting, findi taining"; Pottius apte huc trahit goth. *and-bah* vus, minister; Ag. Benary confert lat. *fa-mulu* etiam ad *FAC* referri potest, ita ut mutilatu *fac-mulus*. Vid. *b'âga*.)

c. *nis* secernere, segregare, excludere. Man. 9. *nirb'âgyaṅ svakâd aṅšât*.

c. *vi* 1) dividere. Mah. 3. 10208. Man. 9. 164. 2 2) distinguere, discernere. Man. 1. 65: *ah vib'agatê sûryaṅ*. R. Schl. II. 67. 31: *vi sâd'vasâd'unt*. 3) distribuere. Mah. 2. 20 *dvandvašaṅ pṛt'akc'âi 'va ... siṅhâsan vib'êgirê*; Rag'. 10. 55: *sa têgô vâiš patnyôr vib'êgê*; 11. 29: *taṅ kšurapraš kṛtaṅ kṛtî patriṇâṅ vyab'agat*.

c. *vi* praef. *pra* id. Mah. 3. 16140. Man. 8. 166. B'. 11. 13. 18. 41.

2. भज् *b'ag* 10. par. *b'âgâyâmi* (*višrâṇanê* K. *p* dare, largiri (?) *), coquere. (Cf. *b'ragg*, *b'ṛg*; germ. vet. *BACH*, *PACH*, *BAKK* torre quere; nostrum *backen*.)

*) Fortasse pro *višrâṇanê* a r. *šraṇ* dare le est *višrâṇê* a r. *šrâ* coquere.

1. भञ्ज् b'aṅǵ 7. par. b'anáǵmi, praet. mtf. áb'âṅkšam, fut. b'aṅkšyâmi, pass. b'aǵyê, part. b'agná (gr. 542. 548) frangere. H. 1. 12: vanê b'aṅǵan mahâdrumân; 4. 23: bab'aṅǵatus tadâ vṛkšân; trop. Mah. 1. 6868: asya mâ b'aṅkšam pratiǵńâm. (Fortasse b'aṅǵ mutilatum est e b'raṅǵ, cf. lat. frango, goth. BRAK, ga-brika, ga-brak, ga-brêkum; gr. ῥήγνυμι et abjectâ initiali, ἄγνυμι; lett. braks fragilis; hib. brisim „I break, dismember, disunite", brit „fraction", breadach „broken".)

c. ava i. q. simpl. Mah. 1. 7081. 3. 10043.

c. nis praef. vi id. Mah. 3. 12447: vâtavinirb'agnâ drumân.

c. pra id. Mah. 3. 11121.

2. भञ्ज् b'aṅǵ 10. âtm. (b'âšârtê K. b'âšê V.; scribitur b'aǵ, gr. 110[a]) loqui, dicere, lucere. (Gr. φθέγγω, v. gr. comp. 16; hib. faighim „I speak, talk", faighle, faighleadh „words, talk, conversation", faigh „a prophet".)

1. भट् b'aṭ 1. par. (b'ṛtâu) nutrire, sustentare; mercede conducere.

2. भट् b'aṭ 1. par. (parib'âšaṇê K. b'âšaṇê V.) loqui, dicere.

भट b'aṭa m. (r. 1. b'aṭ s. a) miles. Hit. 104. 17.

भट्टार b'aṭṭâra (forma prâcr. a scr. b'artâ'r -tṛ' suff. a, mutato t in ṭ cui se assimilavit antecedens r; v. b'aṭṭinî et cf. Lass. s. vv. b'aṭṭa et b'aṭṭâraka) venerabilis, sanctus.

भट्टारक b'aṭṭâraka (a praec. s. ka) id. Hit. 21. 21.

भट्टिणी b'aṭṭiṇî f. vox prâcrit. = scr. b'artrî. Ur. 43. 13.

भण् b'aṇ 1. par. loqui, dicere, in recentioribus scriptis, praesertim in dial. prâcrit. (v. Delii Radices Prâcr. p. 19). Lass. 3. 2: râǵńâ ... b'aṇitam; B'aṭṭ. 14. 46: bab'âṇa; 15. 15: ab'âṇît. (Cf. b'âš.)

भण्ट् b'aṇṭ 1. par. (pratâraṇê K.; scribitur b'aṭ, gr. 110[a]) fallere, decipere.

1. भण्ड् b'aṇḍ 1. âtm. (parihâsê K. vâći V.; scribitur b'aḍ, gr. 110[a]) irridere; loqui.

2. भण्ड् b'aṇḍ 1. et 10. par. (śivê; scribitur b'aḍ, gr. 110[a]) felicem esse; cf. b'and.

भद्र b'adra, vêd. b'adrá (r. b'and ejecto n, suff. ra) 1) adj. laetus, felix, excellens, optimus, praesertim in vocat. fem. Su. 3. 20. N. 22. 2. 2) subst. n. salus, felicitas, praesertim in salutationibus vel benedictionibus. N. 15. 5. Sâ. 2. 32. (Goth. batiza melior, batista optimus; germ. vet. baz melius, beziro melior, felicior, bezisto optimus; hib. feodhas „better", badhach „famous, great, noble"; fortasse maith; cambro-brit. mad „good, excellent", mutato b' in m, sicut e. c. in mais = scr. b'âs q. v.; lat. faus-tus e faud-tus et hoc e fand-tus, mutato n in u?)

भन्द् b'and 1. âtm. 10. par. gaudere, felicem esse, praestantem esse; v. b'adra.

भय b'ayá n. (r. b'î s. a) timor. H. 1. 7. 2. 13; v. b'î.

भयङ्कर b'ayaṅkara (timorem faciens, ex acc. vocis b'ayá et kara faciens, v. gr. 575. 1) 1) timendus, terribilis. 2) m. nom. pr. Dr. 2. 11.

भयानक b'ayâ'naka (r. b'î s. ânaka, nisi e b'ayá et anaka a r. an s. aka) timendus, terribilis. H. 3. 2. B'. 11. 27.

भयावह b'ayâvaha (e b'ayá et âvaha afferens, a r. vah praef. â s. a) timorem afferens, timendus, terribilis. Sâ. 5. 8.

1. भर् भृ b'ar b'ṛ 1. et 3. par. âtm. (b'árâmi, b'árê, bib'ármi, bib'ṛê; praet. redupl. bab'â'ra, bab'ṛê' vel bib'arâṅćakâra, -ćakrê) 1) cl. 3: ferre, gestare, gerere. A. 1. 3: navâny âb'araṇâni bib'rat; Rag'. 18. 44: d'uram d'aritryâ bib'arâmbab'ûva; B'. 15. 17: yô lôkatrayam âviśya bib'arty avyaya îśvaraḣ; H. 3. 14: tâm ... mânušarûpam bib'ratîm; N. 13. 52: bib'arši paramaṅ vapuḣ; Man. 2. 157: nâma bib'rati. 2) cl. 1 et 3: sustentare, nutrire. N. 17. 41: b'artavyâ ... patnî

ḥi patiná; Hit. 1. 13: *daridrán bʿara*; Mah. 1. 3042: *aṇḍáni bibʿrati sváni piplikáḣ; na bʿarèċáḣ katʿan nu svam átmaġam.* 3) cl. 1 átm.: mercede conducere aliquem (v. *bʿṛti, bʿṛtya*). N. 15. 4: *bʿarasva mám.* (Gr. φέρω; lat. *fero, fer-s, fer-t, fer-tis* = scr. *bibʿarši, bibʿarti, bibʿṛtʿa*, abjectá syllabá redupl.; *for-tis*; fortasse *por-to* e *for-to*; etiam *pario*, nisi pertinet ad *kar kṛ*, huc trahi posset, mutatá aspiratá in tenuem; fortasse *vi-bro* = scr. *bʿar bʿṛ* praef. *vi*; goth. *BAR* ferre, *bar* tuli, tulit, *baira* fero; germ. vet. *bëro* pario, *bur-di* onus; fortasse etiam goth. *BRAH* afferre [*bringa, brah-ta*, nostrum *bringe*] huc pertinet, adjectá gutturali, ita *bairga* occulo, cf. scr. *nibʿṛta* occultus, v. Graff. 3. 139; fortasse goth. *bairg* mons a ferendo dictum est sicut scr. *bʿúdʿará, bʿúbʿṛt, mahídʿara* et aliae quae tam terram sustentans quam mons significant voces; hib. *beirim* „I bear, carry"; slav. *beruṅ*; *brèmaṅ* onus.)

c. *ni*: *nibʿṛta* occultus. N. 17. 91: *nibʿṛtó ġgniḣ*; Ragʿ. 8. 15: *nabʿasá nibʿṛtèndunâ*; Hit. 21. 8: *ġambukèna sunibṛtam uktam.*

c. *sam* 1) comportare. R. Schl. I. 11. 13: *sambʿriyantáṅ sambʿáráḣ*; II. 56. 8: *madʿúni madʿukáribʿiḣ sambṛtáni nagè nagè.* — *sambʿṛta* compositus. Hit. 124. 13: *paṅċabʿiḣ sambʿṛtè dèhè.* 2) sustentare. R. Schl. I. 52. 8: *kaċċit tè sambʿṛtá bʿṛtyáḣ.* 3) perficere, peragere. Ragʿ. 11. 32: *sambʿṛtakratuḣ* (schol. *sampáditayaġṅópakaraṇaḣ*). Parare. Ur. 93. 3: *upanîyatám mantrèṇa sambʿṛtaḣ kumárasyá 'bʿišèkaḣ.* — Caus. comportari jubere. R. Schl. I. 11. 3.

2. भर् भृ *bʿar bʿṛ* 9. par. *bʿṛṇámi*, v. gr. 345 (*bʿartsanè* K. *bʿṛtáu bʿṛġi bʿartsè* V.) reprehendere; sustentare; frigere, assare.

भर *bʿara* m. (r. *bʿar bʿṛ* s. *a*) onus (v. Lass.).

भरण *bʿaraṇa* n. (r. *bʿar bʿṛ* s. *ana*) sustentatio, nutritio. Ragʿ. 1. 24.

भरतर्षभ *baratarša bʿa* m. (e *bʿaratá*, v. gr. 579, *ṛšabʿá* q. v.) Bʿaratidarum princeps. H. 2. 16.

भर्ज् भृज् *bʿarġ bʿṛġ* 1. átm. assare, frigere, torre[re]; v. *bʿraġġ.*

भर्तार् -तृ *bʿartár -tṛ* (r. *bʿar bʿṛ* s. *tár tṛ*) I. subst. 1) qui sustentat, altor, nutritor. Bʿ. 9. 18. 13. 2) dominus. Mègʿ. 1. 34. 3) maritus. H. 11. 19. II. ferens, sustentans. Bʿ. 13. 16.

भर्त्स् *bʿarts* 10. par. 1) minari, terrere. H. 3. 21: *ta... ápatantam ... bʿartsayámása tèġasvî tišṭʿè 'ti*; Mah. 4. 357: *šabdèna mahatá bʿartsayantáu parasparam.* 2) deridere. Mah. 2. 434: *bʿartsayantî 'va bʿáskaram.*

c. *abʿi* minari, terrere. R. Schl. I. 28. 13.

c. *ava* id. Mah. 3. 15096.

c. *nis* 1) id. Mah. 1. 4190. 2) deridere. Hit. 64. 22.

c. *nis* praef. *abʿi* minari, terrere. R. Schl. II. 78. 19.

c. *pari* id. Mah. 3. 16008. Cl. 1. Mah. 3. 16141: *paribʿartsantî.*

c. *sam* reprehendere. R. Schl. II. 75. 16: *vákyáiḣ krúráiḣ sambʿartsitaḣ.*

भर्भ् *bʿarbʿ* 1. par. (*ḥiṅsáyám* K. *ḥiṅsè* V.) laedere, ferire, occidere; v. sq.

भर्व् *bʿarv* 1. par. id.

भर्श् भृश् *bʿarś bʿṛś* 4. par. i. q. *bʿraṅś.*

1. भल् *bʿal* 1. átm. i. q. 2. *bal* (scribitur etiam *bʿall*).

2. भल् *bʿal* 10. átm. (*nirúpè*) explorare, investigare.

भल्ल् *bʿall* v. 1. *bʿal.*

भल्ल *bʿalla* m. (r. *bʿall* s. *a*) sagittae genus. A. 10. 20.

भव *bʿavá* m. (r. *bʿú* s. *a*) 1) existentia. Sá. 3. 10. 2) [or]tus, origo. Ragʿ. 3. 14. 9. 73. 8. 94.

भवन *bʿavana* n. (r. *bʿú* s. *ana*) domus, palatium. In. 3. 5. 5. Su. 1. 28.

भवत् *bʿávant* 1) (nom. masc. *bʿávan*, part. praes. r. *bʿú* s. *ant at*) qui est. 2) (nom. *bʿáván*, a ...

ndor, correpto â, s. *vant vat*, cf. *b'âvín*) splen-
, excellens, praeclarus; reverentiae causâ ponitur pro
nom. 2dae pers. cum tertiâ verbi personâ. In. 1. 11.
1. 24.

श् *b'avâdṛś* (e *b'ávant* abjecto *t* producto *a*, et
a r. *darś dṛś* videre, v. gr. 263) tibi vel vobis
lis. Hit. 38. 10.

ी *b'avânî'* f. (a *b'avá* nomen Śivi, s. *ânî*) nomen
rgae.

व्य *b'avitávya* (r. *b'û* s. *tavya*) esse debens.

व्यता *b'avitavyátâ* f. (a praec. s. *tâ*) abstractum
cedentis, fatum. Ur. 55. 15 infr.

तृ -तृ *b'avitâ'r -tṛ'* (fem. -*trî*, r. *b'û* s. *târ tṛ*)
rus. Rag'. 6. 52. (Lat. *futurus*.)

य *b'avišya* (r. *b'û* cum charactere futuri auxil. *sya*
rto *i*) futurus. B'. 7. 26.

ávya (r. *b'û* s. *ya*, v. gr. 575) esse debens, futu-
Sâ. 5. 47.

ś 1. par. interdum âtm. latrare. Mah. 1. 5249:
vâ b'aśan; 2. 1424: *b'aśéyuḱ* (*śvânaḱ*); 2. 1425:
aśanté. (Cf. *b'âś*.)

as 3. par. *bâb'asmi* (*b'artsanadîptyôḱ* K.
yutâu b'artsé V.) lucere, splendere; minari, ter-
re. (Vid. *b'âs* et cf. *b'arts*.)

ástrâ f. (r. *b'as* s. *tra* in fem.) follis. Hit. 43. 6.

b'ásman n. (r. *b'as* s. *man*) cinis.

सात् *b'asmasât* adv. (a praec. s. *sât*) in cinerem,
asmasât kartum in cinerem vertere. B'. 4. 37.

2. par. âtm. 1) splendere, fulgere. N. 12. 103:
m agamaḱ ... âpîḍâir bahub'ir b'âti; 13. 52:
i vidyud ivâ 'b'rêšu; 17. 8. 2) apparere, videri.
. 10: *ǵaṅǵâvâtô bab'âućâ 'sya śućiśukrâ-
it yat'â*. (Cf. *b'âs*, *b'as*, *b'âś*; gr. φάω, φαίνω,
; φοῖβος, forma anomale redupl. sicut φέβομαι
r. *b'î*, *bib'êmi*; lat. *fâ-ri*.)

valde splendere. Râm. II. 46. 11.

splendere. G'at. 10.

c. *â* 1) id. R. Schl. I. 15. 19. 2) videri, apparere.
Rag'. 13. 14.

c. *ut* apparere. Man. 1. 7: *svayam udbab'âu*.

c. *nis* elucere, exoriri. Man. 5. 113: *apâm agnêića
saṅyôgâd d'êman rûpyaṅća nirbab'âu*.

c. *pra* i. q. simpl. Mah. 3. 10054. — *prab'âta* n. ortus
lucis, diluculum. Loc. *prab'âtê* diluculo, ad primam
auroram. Sâ. 5. 80.

c. *prati* 1) splendere. G'at. 15. 2) apparere, c. gen.
R. Schl. I. 55. 17: *yâni dêvêśućâ 'strâṇi ... pra-
tib'ântu mama*; c. acc. Mah. 3. 10169: *tan tu kṛt-
snô d'anurvêdô pratyab'ât*. 3) videri. Dr. 4. 4.
A. 4. 39.

c. *prati* praef. *sam* videri. Mah. 1. 8095.

c. *vi* splendere. R. Schl. II. 72. 20. Rag'. 5. 72.

c. *sam* praef. *pra* apparere, videri. Mah. 3. 10055.

भाग *b'â'ga* m. (r. *b'aǵ* vel *b'âǵ* s. *a*) 1) pars, portio.
Rag'. 5. 9. 7. 42. 57. 10. 46. 2) bona fortuna, felicitas.

भागधेय *b'âgad'éya* (e *b'â'ga* et *d'éya* ponendus a
r. *d'â* s. *ya*) 1) m. heres. 2) n. fatum, sors. N. 8. 6.

भागिरथी *b'âgirat'î* f. (fem. τοῦ *b'âgirat'a* a *b'agirat'a*
nom. pr. regis, suff. *a*) nomen Gangis fluminis.

भाग्य *b'âgya* n. (a *b'âga* vel *b'â'ga* s. *ya*) sors, fatum;
fortuna secunda. N. 17. 42. Rag'. 3. 13. Ur. 67. 18.

भाङ्गासुरि *b'âṅgâsuri* m. nom. pr. regis. N. 19. 11.

1. भाज् *b'âǵ* 10. par. (*pṛ'ṫakkarmaṇi*) dividere, distri-
buere. Cf. *b'aǵ*.

2. भाज् *b'âǵ* f. (r. *b'aǵ*) 1) veneratio, cultus. B'. 9. 30
in fine comp. Bah. 2) i. q. *b'â'ga*. H. 1. 29 in fine
comp. Bah. (Ad *b'âǵ* sgf. 2 vel ad *b'â'ga* sgf. 2 traxe-
rim lat. *fê* vocis *fê-lix*, v. gr. comp. 419.)

भाजन *b'âǵana* n. (r. *b'aǵ* s. *ana*) vas. (Wils. „any
vessel, as a pot, or cup, a plate".) Hit. 34. 2. Rag'.
5. 22.

भाण्ड *b'âṇḍa* n. vas, supellex, utensilia. Sâ. 3. 1. Hit.
64. 19.

भानु *b'ânú* m. (r. *b'â* s. *nu*) 1) lumen. 2) sol.

भानुमन्त् *b'ânumánt* (a praec. s. *mant mat*) lucidus, splendidus. Dr. 7. 2.

भाम् *b'âm* 1. âtm. 10. par. (*krôd'ê*; ut videtur, denom. a sq.) irasci. *b'âmitá* iratus (nisi hoc a *b'â'ma* ira, s. *ita*). Rgv. 114. 8.

भाम *b'â'ma* m. (r. *b'â* s. *ma*) 1) lumen, splendor. 2) sol. Mêd. 3) ira, furor. (Fortasse lat. *furo*, *furor* radice cum hoc vocabulo cohaerent, ita ut ad *b'â* vel potius ad *b'as* vel *b'âs* referenda sint.)

भामिन् *b'âmín* (ut videtur, a *b'â'ma* ira, s. *in*) iracundus. — fem. *b'âmínî*. Rag'. 8. 28.

भार *b'ârá* m. (r. *b'ar b'r* ferre, s. *a*) onus. H. 4. 52. Sâ. 5. 104.

भारत *b'â'rata* m. (a *b'arata* nom. pr., s. *a*) B'arati proles. H. 1. 7.

भारती *b'âratî* f. 1) (a praec. signo fem. *î*) dea sermonis. 2) sermo. N. 12. 21.

भार्गव *b'ârgavá* m. (a *b'rgú* s. *a*) a B'rgu oriundus.

भार्या *b'âryâ* f. (sustentanda, nutrienda, a r. *b'ar b'r* s. *ya* in fem.) uxor (cf. *b'artâ'r -tr'* maritus). N. 12. 22.

भाव *b'âvá* m. (r. *b'û* s. *a*) 1) existentia. N. 5. 39. B'. 2. 16. 2) substantia. B'. 4. 10. 8. 5. 3) status, conditio. Hit. 6. 5. 4) natura, indoles. N. 10. 15. B'. 7. 12. 13. 24. 9. 11. 5) proprietas. B'. 10. 5. 6) animus. M. 11. H. 4. 32.

भावन *b'âvana* m. (a *b'âváy* caus. r. *b'û* s. *ana*) qui facit ut aliquis existat, auctor, effector, creator, servator. Su. 3. 32. B'. 9. 5. Sâ. 1. 11.

भावना *b'âvanâ* f. (a caus. r. *b'û* s. *ana* in fem.) cogitatio, meditatio. B'. 2. 66.

भावितात्मन् *b'âvitâtman* (e *b'âvitá* part. perf. pass. formae caus. radicis *b'û* et *âtmán* anima, mens) effectam mentem habens, meditabundus. Su. 2. 14. Cf. *gâtasañkalpa*. N. 3. 8.

1. भाविन् *b'âvín* (r. *b'û* s. *in*) existens. Br. 2. 2. Hit. 6. 5. 7.

2. भाविन् *b'âvín* (a *b'â* splendor, s. *vin*) splendidus; fem. *b'âvinî* transl. praeclara, excellens (femina). In. 5. 37. H. 4. 30. Su. 4. 24.

भाष् *b'âš* 1. âtm. interdum par. loqui, dicere, c. a… et rei. Su. 4. 16: *iti sundô 'py ab'âšata*; … *pragńâvâdâṅśća b'âšasê*; Mah. 1. 7186 *b'âšanti parasparam*; R. Schl. II. 78. 19: *yîm … bab'âšê parušaṅ vaćaṅ*; Man. 4. … Pass. c. nom. pers. B'att. 2. 37: *vaćaśća b'…* *b'âšê muninâ kumâraṅ*; N. 18. 4: *b'âšy…* *mayâ 'sakrt*. (Vid. *b'â* et cf. scot. *beas* „a… dialect".)

c. *anu* i. q. simpl. Man. 3. 30. Confiteri. Man. …

c. *ab'i* 1) alloqui. Br. 3. 1: *kanyâ tâv ab'yab…* Sâ. 5. 11. 2) loqui, dicere. Man. 4. 57: *nô 'd…* *'b'ib'âšêta*; Mah. 3. 2549: *êvam êvâ 'b'ib'â…* Confiteri. Man. 11. 103: *ab'ib'âšyâi 'naṅ*.

c. *ab'i* praef. *sam* loqui. Mah. 3. 12697: *uććâi…* *ab'ib'âšantâu*.

c. *â* 1) alloqui. N. 18. 22. 2) loqui, dicere. Dê… *âṅ kim êtad iti krôd'âd âb'âšya*.

c. *â* praef. *vi* loqui, dicere. Mah. 3. 15169: *vy…* *mânâśćâ 'nyôsnyan na mê ģîvan vimô…*

c. *â* praef. *sam* id. Mah. 1. 4198: *ity an…* *samâb'âšya*.

c. *pari* persuadere. Mah. 1. 4287: *punar êv…* *dêvî parib'âšya snušâm*.

c. *pra* i. q. simpl. Sâ. 2. 12. N. 13. 68. — *prab'…* dictum, sermo. N. 8. 11.

c. *prati* 1) respondere. N. 12. 25: *ab'ib'âš…* *kim mân na pratib'âšasê*. 2) i. q. simpl. … 5294: *tam punaṅ pratyab'âšata*.

c. *sam* i. q. simpl. Sâ. 4. 18. Man. 8. 55.

भाषिन् *b'âšín* (r. *b'âš* s. *in*) dicens, loquens.

1. भास् *b'âs* 1. âtm. interdum par. 1) lucere, sp… Mah. 3. 12299: *na bab'âsê sahas…* 2) videri. Râm. II. 51. 28: *purî bab'âsa ra…* Caus. collustrare. B'. 15. 6: *na tad b'âsaya…* *yaṅ*; 6. 12. (V. *b'â* et cf. hib. *beosach* „bright… ring", *boisgim* fulgeo, „to flash", nisi hoc m…

est e *boillsg* [cf. scot. *boillsg*], quod cum lat. *fulgeo* ad scr. *b'râǵ* referri potest; *mais* „sparkling, shining, brilliancy", mutato *b'* in nasalem ejusdem organi; lat. *fes-tra*, *fenes-tra*, insertâ nasali, adjectâ vocali sicut in verbis scr. cl. 7; *fas-tus*, quod Schellerius a gr. φάω deducit; *fes-tus*.)

c. *ava* lucere, splendere. R. Schl. I. 35. 16. — Caus. collustrare. Mah. 3. 1674.

c. *ut* caus. collustrare. Rag'. 7. 16.

c. *pra* lucere, splendere. Mah. 3. 5005: *yat'â sômaħ prab'âsatê*; 3. 17090: *prab'âsantam b'ânumantam*. — Caus. collustrare. Mah. 1. 6532.

c. *vi* lucere, splendere. R. Schl. II. 13. 10.

2. भास् *b'âs* f. (r. *b'âs*) splendor. B'. 10. 12.

भासुर *b'âsurá* (r. *b'âs* s. *ura*) lucidus, splendidus. Rag'. 5. 30.

भास्कर *b'âskara* m. (lucem faciens, e *b'âs* et *kara*) sol. In. 1. 29.

भास्वत् *b'âsvant* (a *b'âs* s. *vant vat*) luminosus. B'. 10. 12.

भास्वर *b'âsvará* (r. *b'âs* s. *vara*) id. A. 10. 2.

भिक्ष् *b'ikś* 1. âtm. mendicare. Man. 2. 184: *gurôħ kulê na b'ikśêta*. Cum acc. pers. et rei. Man. 2. 50: *mâtaram b'ikśêta b'ikśâm*; c. ablat. pers. Man. 11. 24: *na d'anaṅ śûdrâd viprô b'ikśêta*. (Fortasse *b'ikś* e desid. *bib'akś* ejectâ mediâ syllabâ et regressâ aspiratione, cf. e. c. *śikś* pro *śiśakś*, *lips* pro *lilaps*, v. gr. 490.)

भिक्षा *b'ikśâ'* f. (r. *b'ikś* s. *â*) eleemosyna. Hit. 27. 12.

भिक्षु *b'ikśú* m. (r. *b'ikś* s. *u*) mendicus.

भिद् *b'id* 7. par. âtm. *b'inádmi*, *b'indê'* findere, perforare. R. Schl. II. 80. 10: *bib'idur b'êdantyâṅśća tâṅs tân dêśân*; Mah. 1. 1490: *tân pakśanak'atuṇḍâgrâir ab'inat*; Hit. 89. 21: *atiśîtalam apy ambaħ kim b'inatti na b'ûb'ṛtaħ*. — Trop. rumpere, violare. Sâ. 4. 7: *vratam b'ind'î 'ti vaktun tvân nâ 'smi śaktaħ*; Rag'. 15. 94: *samayam ab'inat*. — Pass. 1) findi, perforari. R. Schl. I. 28. 9: *b'idyêran darśanâd asyâ b'îrûṇâṅ hṛdayâni*. 2) differre, diversum esse. Rag'. 5. 37: *na kâraṇât* (a patre) *svâd bib'idê kumâraħ*. — *b'innâ* (gr. 542) 1) fissus, perforatus. 2) diversus. Rag'. 2. 50. — Caus. 1) findere. R. Schl. I. 16. 23: *b'êdayêyur drumân*; Hit. ed. Ser. 80. 8: *anayôr mahân ... snêhaħ kat'am b'êdayituṅ śakyaħ*. 2) dissociare, abalienare, disjungere, discordes reddere. Mah. 1. 7399: *kuśalâir viprâiħ ... kuntîputrân b'êdayâmaħ*. 3) vincere. R. Schl. I. 64. 7: *rûpam bahuguṇaṅ kṛtvâ... tam ṛśiħ kâuśikaṅ rамb'ê b'êdayasva tapasvinam*; Mah. 1. 5592: *b'ayêna b'êdayêd b'îruṅ, śûram aṅǵalikarmaṇâ, lubd'am art'apradânêna*. (Lat. *findo*; *fi-nis* e *fid-nis* (?); goth. *BIT* mordere, *beita*, *bait*, *bitum*; germ. vet. *BIZ* id.; huc etiam traxerim goth. *maita* abscindo, mutatâ labiali mediâ in nasalem ejusdem organi sicut e. c. in zend. *mrû* = scr. *brû* dicere; Pottius apte confert gr. φείδομαι. E linguis celticis huc referri possent hib. *birin* „a little pin", mutato *d* in *r*, cf. भिल् *b'il*; *bior* „a sharp point", *bioradh* „a piercing, pricking", *biorach* „sharp pointed" etc.; *fi* „piercing, wounding, fastning".)

c. *anu* dissolvere. Mah. 2. 2483: *badd'aṅ sêtum kô śnub'indyâd d'amêć ćântaṅća pâvakam*.

c. *ut* erumpere. Rag'. 13. 21: *udb'innavidyudvalayô ǵanaħ*.

c. *ut* praef. *pra* id. Śak. 128. 18: *prôdb'inna*.

c. *nis* 1) effodere (e. c. oculos). Mah. 3. 10328: *kaṇṭakêna ... nirbib'êdâ 'sya lôćanê*. 2) i. q. simpl. R. Schl. I. 40. 15: *êkâikaṅ yôǵanam b'ûmêr nirb'indantaħ*; II. 35. 4: *vâkyavaǵrâir anupamâir nirb'indann iva ... kâikêyyâħ sarvamarmâṇi*; Hit. 69. 12: *madâlasyêna nirb'idyatê*.

c. *nis* praef. *vi* i. q. simpl. Mah. 3. 8551.

c. *pra* id. *prab'inna* ebrius, de elephanto, tempore, quo coitum appetit (v. *prab'innakaraṭa*). Dr. 5. 5.

c. *prati* i. q. simpl. Dr. 6. 15: *kasya kâyam pratib'idya ǵôrâ mahîm pravêksyanti sitâs sarâgryâs.* — Trop. Rag'. 19. 22: *pratyab'âitsur avadantya êva tam ... asrub'is.*

c. *vi* id. Mah. 3. 709: *tasya marma vib'idya sa vânas.* — Caus. disjungere, alienare. R. Schl. II. 7. 18: *kâikêyîn ... râmâd vib'êdayisyantî.*

भिन्न *b'inná* v. *b'id* (gr. 542).

भिल् *b'il* 10. par. findere. (Cf. *b'id*, unde *b'il* mutato *d* in *l*; germ. vet. *billi*, anglo-sax. *bill*, sax. vet. *bil* ensis, v. Graff. 3. 95.)

भिषज् *b'isáǵ* m. medicus. N. 9. 29.

1. भी *b'î* 3. par. *bíb'êmi* (in formis puris tempp. specialium *î* ante conson. corripi potest, Pân. VI. 4. 115; e. c. Man. 4. 191: *bib'iyât* pro *bib'îyât*) timere, cum abl. H. 3. 17: *na bib'êsi hidimbê kim mat kôpât*; Mah. 3. 11479: *mâ b'âista râksasân mâd'ât.* — *mâ b'âis* pro *mâ b'âisîs* H. 3. 7. N. 14. 3. — Etiam *mâ b'âisîs* R. Schl. I. 59. 2. 64. 5. — Cum gen. R. Schl. I. 1. 4: *kasya bib'yati dêvâs*; N. 12. 11: *na 'bib'yat ... kasyacit* (*abib'yat* videtur esse 7ma forma praet. mtf., nam *b'î* in praet. augm. 1 format *ábib'êt*). — *b'îtá* timens. N. 11. 3. B'. 11. 36. — Caus. *b'âyáy* par., *b'âpáy* âtm., *b'îsáy* par. âtm. terrere. Mah. 1. 185: *asmân svâpadâ b'îsayanti*; 1480: *b'ûtâni b'îsayan*; 8285: *sâilanipâtêna b'îsitâs*; 2. 1433: *vib'îsikâb'ir b'îsayan pârt'ivân.* (Lit. *bijaû* timeo, *báimê* timor, v. भीम *b'îmá* unde भैम *b'âima*; *bai-daû* terreo; *baisi-s* terribilis fortasse ad caus. *b'îsáy* pertinet; *bjaurùs* foedus, deformis, cf. scr. *b'îrú*; slav. *bojuń-sań* timeo [*sań* se], cf. भय *b'áya* timor; fortasse goth. *fia* odi pro *bia*, *fiands* inimicus, nostrum *Feind*, nisi pertinent ad *pîy* q. v.; gr. φέβομαι, ut videtur forma reduplic. anom. pro πέφομαι, nisi pertinet ad caus. *b'âpáy*; fortasse etiam huc pertinet hib. *fi* „fretting, anger, indignation". E lat. linguâ cum Pottio huc traxerim *foe-dus*.)

2. भी *b'î* f. (r. *b'î*) timor.

भीम *b'îmá* (r. *b'î* s. *ma*) 1) adj. timendus, te In. 1. 4. Su. 4. 17. 2) m. nom. pr.

भीमपराक्रम *b'îmaparâkrama* (Bah. e praec. et *krama* vis, fortitudo) terribilem fortitudinem I H. 4. 18.

भीमरूप *b'îmarûpa* (e *b'îmá* et *rûpá* forma) ter formam habens.

भीरु *b'îrú* (fem. *b'îrú* vel *b'îrû'*, a r. *b'î* s. *ru*) t Mah. 1. 5592.

भीरुक *b'îruka* (r. *b'î* s. *ruka*) id. Hit. 118. 2.

भीरू *b'îrû'* f. (fem. τοῦ *b'îrú*) timida (femina, sae in vocat.). H. 3. 7.

भीलु *b'îlu* (fem. *b'îlu*, r. *b'î* s. *lu*) i. q. *b'îrú*.

भीलुक *b'îluka* (r. *b'î* s. *luka*) id. Hit. 118. 2.

भीष् *b'îs* v. *b'î* caus.

भीष्म *b'îsmá* (a praec. s. *ma*) 1) adj. terribilis. nom. pr., avus Pândavorum. A. 11. 3. -

भुक्त *b'uktá* v. *b'uǵ* cl. 7.

भुग्न *b'ugná* v. *b'uǵ* cl. 6.

1. भुज् *b'uǵ* 6. par. *b'uǵâ'mi*, part. perf. pass. *b* (gr. 542) flectere, curvare. (Cf. *b'anǵ*; *BUG* id., *biuga*, *baug*, *bugum*, v. gr. comp. 489 pass. *bug-a-ns*, them. *bug-a-na* = भुग्न *b'* nostrum *biege*, *bog*, *Bug*; cum caus. *b'ôǵáyâm* venit goth. *baugja*, *us-baugja* verro, nostrum v. gr. comp. 109*). 6. Hib. *bogaim* „I move, motion, wag, shake, toss, stir", *bogha* „bow", *b ghim* „I bend, arch, camerate", *boghadoir* „ar slav. БѢГѪ *bêguń* fugio; gr. ΦΥΓ, φεύγω, lat. *fugio* a vertendo dicta; fortasse πυγών e φυγώ

c. *ava* i. q. simpl. *avab'ugna* inflexus. H. 1. 1S

2. भुज् *b'uǵ* 7. par. âtm. *b'unáǵmi*, *b'unǵê'*, par pass. *b'uktá*. 1) edere, vesci. Su. 1. 5: *'nyôsnyan na b'unǵâtê*; B'. 2. 5: *b'ôktum b' yam*; 3. 12: *tâir dattân* (*b'ôǵân*) *na pra 'b'yô yô b'uñktê*; R. Schl. I. 13. 17: *bub'*

šanâni; 18: *annapânâni tatrâ 'b'unǵata*; N. 13. 68: *uććištan nâi 'va b'unǵîyâm* (sic etiam in ed. Calc. pro *b'unǵîya*). 2) frui, gaudere, uti, possidere. N. 4. 8: *viraǵânsića vâsânsi divyâi ćitrân sraǵas tat'â ... b'unkśva*; Mah. 1. 3901: *âsâdya šântanus tânća bub'uǵê kâmatô vašâm*; Rag'. 8. 7: *bub'uǵê mahâb'uǵan ... mêdinîn nava-pâṇigrahaṇân vad'ûm iva*; 12. 8: *tasya râǵyan nyâsam ivâ 'b'unak*; B'. 2. 37: *hatô vâ prâpsyasê svargan ǵitvâ vâ b'ôkśyasê mahîm*; R. Schl. I. 46. 14: *trâilôkyaviǵayam putran sa ha b'ôkśyasi*. — Pass. absol. Br. 2. 31: *b'uktam ... mayâ*. — Caus. 1) cibare, cibos porrigere. Man. 3. 106: *na vâi svayan ašnîyâd atit'in yan na b'ôǵayêt*; 113: *itarân api ... annam ... b'ôǵayêt*. C. instr. rei. Mah. 3. 1007: *b'râtṝn ... ab'ôǵayanta mṛšṭânnâir sûdâh*. 2) fruendum, possidendum dare. B'aṭṭ. 8. 83. — Desid. 1) edere velle, esurire. Mah. 1. 887: *nâ 'ham annam bub'ukšê*. — *bub'ukšitâ* esuriens. Man. 10. 105. 2) frui, possidere velle. Mah. 1. 5667: *sa râǵyam bub'ukšati*. (Cf. *b'akš*, lat. *fungor*, *fruor* e *frugor*, inserto *r*, *fruges*, *fructus*, *faux*; island. vet. *brûka* uti; germ. vet. *brûchan*, *prûchan* id.)

c. *ad'i* frui, possidere. Hit.: *râǵyam*.

c. *anu* frui. Man. 4. 240.

c. *upa* 1) edere, vesci, bibere. R. Schl. II. 30. 16: *p'alâni*; Rag'. 1. 67: *payah*. 2) frui, gaudere, uti, possidere. Mah. 1. 8343. Hit. 28. 12. Man. 12. 8.

c. *sam* caus. cibare, c. instr. rei. Mah. 3. 12672.

3. भुज् *b'uǵ* (r. 2. *b'uǵ*) edens, vescens, in fine compos. B'. 4. 31.

भुज *b'úǵa* m. (r. 1. *b'uǵ* s. *a*) 1) brachium. 2) manus. H. 1. 2. 3) elephanti proboscis. Dr. 8. 21. (Fortasse lat. *pug-nus* pro *fug-nus* = part. perf. pass. *b'ugná*.)

भुजग *b'uǵaga* m. (tortuose iens, e *b'úǵa*, quod hic flexum, incurvationem significat, e *ga* iens) serpens. N. 11. 28. V. *b'uǵanga* et cf. *pataga*, *patangá*.

भुजगी *b'uǵagî* f. (a praec. signo fem. *î*) fem. praec. Hit. 121. 19.

भुजङ्ग *b'uǵanga* m. i. q. *b'uǵaga* (cf. *patangá*). Ur. 91. 10.

भुजमध्य *b'uǵamad'ya* n. (e *b'úǵa* brachium et *mad'yá* medium) pectus. Rag'. 13. 73.

भुजान्तर *b'uǵântara* n. (e *b'úǵa* et *ántara*) id. Ur. 70. 14.

भुजिष्य *b'úǵišya*, vêd. *b'uǵišyà* m. (ut videtur, a r. 1. *b'uǵ* s. *sya* inserto *i*) servus, famulus.

भुजिष्या *b'uǵišyâ* f. (fem. praec.) serva, famula. N. 13. 55.

भुवन *b'úvana* n. (r. *b'û* s. *ana*, omisso gunae incremento, v. euph. r. 51) mundus. Rag'. 1. 26: *b'uvanadvaya* mundorum par i. e. coelum et terra. Rag'. 2. 53. N. 24. 33. Mêg'. 6.

भुशुण्डी *b'ušuṇḍî* f. teli genus. A. 6. 16 (lege *b'ušuṇḍîb'iḥ*). 7. 3.

1. भू *b'û* 1. par. âtm. *b'ávâmi*, *b'ávê*, *áb'ávam* (gr. 374[a]), *áb'avišî*; *bab'ûva*, *bab'ûvê* (gr. 404); *b'avišyâmi*, *b'avišyê* 1) esse, existere. B'. 16. 13: *idam api mê b'avišyati punar d'anam*; N. 10. 22: *kat'am budd'vâ b'avišyati*. — Cum antecedente *na* mori. H. 4. 50: *adya na b'avišyasi*; N. 21. 10: *na b'avišyâmy asanšayam*. 2) esse (ut verb. substant.). Br. 3. 18: *b'avišyâmi suk'ânvitâ*; N. 1. 28: *sap'alan tê b'avêǵ ǵanma*; Br. 3. 8: *tat têšân vipriyam b'avêt*; 12: *anât'â kṛpaṇâ ... b'avišyâmi*. — Cum dat. esse alicui rei, praeditum esse aliquâ re. Br. 3. 19: *dêvâšća pitarašća ... tvayâ dattêna tôyêna b'avišyanti hitâya*. Causam esse alicujus rei. Mah. 3. 12312: *trâilôkyasya ... b'avanti sma vinâšâya*. — Pass. impers. cum instrum. pers. et praedic. Hit. 17. 20: *ad'unâ tavâ 'nućarêṇa mayâ sarvadâ b'avitavyam*; Ur. 38. 3 infr.: *pratyâsannêna ćandrêṇa b'avitavyam*. 3) fieri, oriri. B'. 14. 17: *pramâdamôhâu tamasô b'avataḥ*; N. 23. 11: *tê têna 'vêkšitâh kumb'âh*

ârṇâ êvâ 'bʻavaṅs tataṅ; A. 3. 27: *tasya tać ataďâ rûpam abʻavat*; Mah. 1. 1501: *bʻasmasâd bʻavêt.* — Part. perf. pass. *bʻûtá* 1) qui est, existit. Su. 1. 25: *triśu lôkêśu yad bʻûtaṅ kińćit sťâvaraǵaṅgamam.* In fine comp. N. 12. 38: *asyâ 'raṇyasya mahataṅ kêtubʻûtam ivô 'ććritam* (*śilôććayam*). 2) factus. A. 3. 28: *punas tâni śarîrâṇi êkîbʻûtâni bʻârata | adṛśyanta.* — *bʻûtá* subst. n. creatura, animans, res. H. 4. 32. Su. 2. 7. Bʻ. 2. 69. N. 14. 2. Bʻ. 7. 26. — Caus. *bʻâváy* 1) facere ut aliquis existat, sustentare, nutrire. Mah. 3. 8763: *tâ* (*praǵâṅ*) *bʻâvitâ bʻâvayanti havyakavyâir dîvâukasaṅ*; Bʻ. 3. 11: *dêvân bʻâvayatâ 'nêna tê dêvâṅ bʻâvayantu vaṅ | parasparam bʻâvayantaṅ śrêyaṅ param avâpsyaťa.* 2) cogitare, meditari (secundum gramm. Ind. *bʻû* cl. 10). Bʻ. 2. 66: *nâ 'sti buddʻir ayuktasya naćâ 'yuktasya bʻâvanâ | naćâ 'bʻâvayataṅ śântiṅ*; R. Schl. II. 67. 20: *bʻâvayann âtmanâ ''tmânam.* — Desid. 1) esse, existere velle. Mah. 4. 678: *na tiśťati sma sanmârgê naća ďarmê bubʻûśati.* 2) eligere (conjugem). Mah. 1. 7068: *yadi kanyê 'yan naća kańćid bubʻûśati*; 7969: *kô bubʻûśêta nâ 'rǵunam.* (Lat. *fu-i*, *fu-turus*, *fo-re*; *-bam* [*ama-bam*] = scr. *ábʻavam*, *-bo*, *-bimus* = *bʻaviśyắmi*, *bʻaviśyắmas*, v. gr. comp. 526. 662; gr. φύ-ω, ἔφῡ-ν, ἔφῡ-ς, ἔφῡ = *ábʻûvam*, *ábʻûs*, *ábʻût*, v. gr. comp. 573; lit. *bú-ti* esse, *búw-aú* fui = *ábʻavam*, *bú-siu* ero = *bʻaviśyắmi*, v. gr. comp. 652; slav. *bŭ-ti* esse, *buṅ-duṅ* ero; germ. vet. *bim* sum [nostrum *bin*], *bir-u-mês* sumus = *bʻávâmas*, mutato *v* in *r*, v. gr. comp. 20; hib. *fuilim* sum, *ba me* vel *budh me* fui, proprie fuit ego, *ba* = *ábʻavat*, *budh* = *ábʻût*. Ad caus. *bʻâváyâmi* traxerim lat. *facio* mutato *v* in *c* sicut e. c. in *vic-si*, *vic-tum*, v. gr. comp. 19; *fê-mina*, quae procreat, gignit, suff. *mina* = scr. *mânâ*, gr. μενη, sicut *mini* formarum ut *amamini* = scr. *mânâs*, gr. μενοι, v. gr. comp. 478; *fê-tus*, *fe-tura*; goth. *baua* aedifico, *bauais* aedificas, ubi *ai* = scr. *aya* τοῦ *bʻâváyasi*, v. gr. comp. 109*). 6 et cf. scr. *bʻavana* domus.)

c. *anu* 1) adesse, interesse. N. 5. 40: *anubʻûyâ 'sya vivâham.* 2) percipere, sentire, experiri, perpeti. Ragʻ. 1. 21: *asaktaṅ sukʻam anvabʻût*; 8. 3: *anubʻûya . . . abʻiśêćanam*; Mah. 3. 10789: *îdṛśîm âpadam kô 'stra dvitîyô 'nubʻaviśyati.*

c. *anu* praef. *sam* id. Ragʻ. 9. 48: *ârtavam utsavaṅ samanubʻûya.*

c. *antar* inesse. Man. 12. 87.

c. *abʻi* aggredi, accedere. Mah. 3. 10592: *êśâ tê bʻâsvatî kîrtir lôkân abʻibʻaviśyati*; Bʻ. 1. 40: *ďarmê naśṭê kulaṅ kṛtsnam aďarmô 'bʻibʻavati.* Hostiliter aggredi, invadere. Śak. 15. 3 infr.: *paritrâyêťâm mâm anêna duśṭamaďukarêṇâ 'bʻibʻûyamânâm.* 2) superare, vincere. A. 3. 30: *yadâ 'bʻibʻavitum vâṇâir naća śaknômi tam* 11. 2: *na tvâ 'bʻibʻavituṅ śaktô mânuśô bʻuvi kaśćana.*

c. *ut* caus. facere ut aliquis existat, procreare. Ragʻ. 2. 62: *mâyâm udbʻâvya.*

c. *ut* praef. *sam* oriri. Gʻaṭ. 5: *śôkaṅ samudbʻavati.*

c. *tiras* evanescere. Ragʻ. 16. 23: *pûr api . . . tirôbabʻûva.* — Caus. delere, evertere, frangere. R. Schl. I. 44. 9: *tasyâ 'svalêpanam . . . tirôbʻâvayitu buddʻiṅ ćakrê.*

c. *parâ* perire. Mah. 1. 4167: *yaťâ ďarmô na parâbʻavêt.*

c. *pari* despicere, contemnere. Hit. 30. 11: *śaśinas tulyavaṅśô 'pi nirďanaṅ paribʻûyatê*; Dr. 6. 17 *pańćê 'ndrakalpân paribʻûya*; Br. 2. 16.

c. *pari* praef. *sam* id. Mah. 3. 13230.

c. *pra* 1) esse. Bʻ. 16. 9: *prabʻavanty ugrakarmâṇaṅ.* 2) fieri, prodire, oriri, nasci. Bʻ. 8. 18: *avyaktâd vyaktayaṅ sarvâṅ prabʻavanty aharâgamê*; Ragʻ. 10. 51: *puruśaṅ prababʻûvâ 'gnêr*

Hit. 13. 8: *lôb'ât krôd'ah prab'avati.* 3) valere, praevalere, potentem, parem esse, cum dat. vel infin. Hit. 25. 6: *prîtyâi (ćêtasah) saǵǵanab'âšitam prab'avati*; Ur. 7. 9: *kat'am ... nirmâtum prab'avên manôharam idaṅ rûpam purâṇô munih*; Rag'. 8. 44. R. Schl. II. 23. 38. — Cum gen. pers. Man. 5. 2: *viprâṇâṅ svad'armam anutišṭ'atâṅ kat'am mṛtyur prab'avati*; Mah. 3. 12669: *nâ 'smâkam mṛtyur prab'avatê.* — Absol. Hit. 24. 3: *višvâsât prab'avanty êtê višvâsas tatra nô 'ćitah.* — *prab'avant* praevalens, praepotens. H. 2. 32. 4) abundare. *prab'ûta* abundans, multus, copiosus. N. 13. 3: *prab'ûtayavasênd'anam*; Hit. 45. 6: *prab'ûtê 'spi vittê.*

c. *vi* caus. proprie: facere ut aliquid foras sit, inde 1) explorare, investigare, indagare. Man. 8. 25: *vâhyâir vib'âvayêt liṅgâir b'âvam antargatan nṛṇâm* (schol. *nirûpayêt*). 2) probare, demonstrare. Man. 8. 56: *uktaṅća na vib'âvayêt.* 3) observare, percipere, sentire. Man. 7. 147: *mantrayêd avib'âvitah*; Rag'. 11. 10: *uhyamâna iva vâhanôćitah pâdaćâram api na vyab'âvayat.* — Pass. videri. Mah. 1. 932: *sûryâṅšub'ih spṛšṭaṅ sarvaṅ šući vib'âvyatê.* Hit. 124. 63.

c. *sam* 1) una esse, conjunctum esse. Su. 2. 11: *têšâm --- samb'ûya sarvâir asmâb'ih kâryah sarvâtmanâ vad'ah.* Coire (cum femina). Mah. 1. 4398: *samb'ab'ûva tayâ saha.* 2) fieri. Su. 1. 30: *tatas tâu tu ǵaṭâ b'ittvâ mâulinâu sambab'ûvatuh*; 4. 11: *dṛšṭvâi 'va tâṅ varârôhâṅ vyat'itâu sambab'ûvatuh*; Mah. 3. 8843: *garb'iṇyâu samb'ab'ûvatuh*; 3. 16478: *tat'â samab'avaććâ 'pi yad uvâća vib'îšaṇah.* 3) oriri. H. 1. 17: *g'ôrâ samab'avat sand'yâ*; Br. 3. 24: *haršah samab'avad mahân.* 4) nasci, c. abl. patris et loc. matris. Mah. 1. 8028: *sâttvatyâm atirat'ah sambab'ûva d'ananǵayât.* 5) esse posse, sufficiens spatium habere in aliquo loco, valere. M. 12: *aliṅǵarê yadâćâi 'va nâ 'sâu samab'avat.* — Caus. 1) facere ut aliquis existat, sustentare, servare. Man. 2. 142: *yah ... samb'âvayatićâ 'nnêna*; Mah. 1. 1343: *samb'âvayâ "tmânam aǵîrṇam mama têǵasâ.* 2) facere. Mah. 3. 13316: *svastivâćanaṅ samab'âvayam*; 13317: *svastivâćanâni sušṭu samb'âvitâni.* 3) committere. Mah. 1. 2088: *samb'âvaya ... mayi sarvam.* 4) convenire, congredi, adire. Mah. 3. 1982: *kâmyakê pârt'ân samab'âvayad aćyutah*; Ur. 9. 6 infr. 5) cogitare. Rag'. 7. 6: *samb'âvitah* (schol. *ćintitah*). 6) putare, existimare. Rag'. 6. 42: *d'ârâṅ šitâṅ râmaparašvad'asya samb'âvayaty utpalapatrasârâm.* 7) magni aestimare, honorare. B'. 2. 34: *samb'âvitasya* (schol. *bahumatasya*); Rag'. 10. 56: *samb'âvitân tâb'yâṅ sumitrâm*; 5. 11: *prâptô 'ssi samb'âvayituṅ vanân mâm.* Cum instr. honestare, dignari, colere, ornare aliquâ re. Rag'. 16. 40: *anyâir anuǵtvilôkaṅ sâmb'âvayâmâsa gṛhâih* (schol. *satkṛtavân*); 7. 8: *vilôćanan dakšiṇam aṅǵaṇêna samb'âvya* (schol. *alaṅkṛtya*).

2. भू *b'û* f. (a r. *b'û*) terra. H. 2. 18. Su. 2. 24; v. *b'ûmi.*

भूतपूर्व *b'ûtapûrva* (e *b'ûtâ* qui fuit et *pûrva* prior, loco adverbii *pûrvam* prius, antea, v. gr. 612) prior. Br. 1. 22.

भूति *b'ûti* f. (r. *b'û* s. *ti*) 1) existentia. Dr. 5. 9. 2) felicitas, prosperitas, salus. Rag'. 1. 18. 10. 59. 3) succus, qui ex elephantorum temporibus fluit. Mêg'. 19. (Gr. φύσις e φύτις.)

भूधर *b'ûd'arâ* m. (terram ferens, e *b'û* et *d'ara*) mons. In. 5. 10.

भूभृत् *b'ûb'ṛt* m. (terram ferens, sustinens, e *b'û* et *b'ṛt*) 1) mons. Mêd. 2) rex. Up. 79. Rag'. 11. 81.

भूमि *b'ûmi*, vêd. *b'ûmi* f. (r. *b'û* s. *mi*) 1) terra. In. 1. 31. 2) locus. Rag'. 4. 42. 6. 31. (Cf. lat. *humus*, hib. *uim* „the earth, a country".)

भूमिका b'ûmikâ' f. (a praec. s. ka in fem.) in linguâ scenicâ partes, Rolle. Ur. 35. 4 infr.

भूय b'ûya n. (r. b'û s. ya) substantia. B'. 14. 26. 18. 53.

भूयांस् b'û'yâns (compar. τοῦ b'û'ri, oppressa syllaba ri, suff. yâns pro iyâns, v. gramm. 227 annot. et 203) 1) adj. πλείων. Br. 2. 6. N. 18. 19. 2) adv. b'û'yas a) plus. N. 8. 14. b) iterum, denuo. Br. 1. 11. N. 23. 2. 24. 2. 25. 5. B'. 2. 20: nâ 'yam b'ûtvâ b'avitâ vâ na b'ûyaḣ „non ille extitit, existetque non iterum". — Instr. b'û'yasâ nimis. Rag'. 8. 9. (Hib. bhus „a sign of the comparative degree, and has always ni before it, as ni bhus airde higher".)

भूयिष्ठ b'û'yiṡṫ'a (superl. τοῦ b'û'ri, v. praec. et gr. 227 annot.) plurimus, permultus. H. 1. 19. — b'û'yiṡṫ'am adv. 1) valde, admodum; prorsus, plane, omnino. Rag'. 13. 14. Dr. 8. 40.

भूरि b'û'ri multus, praesertim in initio compp. e. c. b'ûritêǵas magnum splendorem, magnam vim habens. Mah. 1. 3849; v. sq. (Huc traxerim gr. μυρίος, mutato b' in nasalem ejusdem organi; huc etiam trahi possent hib. mor et lat. mul-tus, nisi pertinent ad purú q. v.)

भूरिदक्षिण b'ûridakšiṇa (Bah. e b'û'ri et dakšiṇâ q. v.) multa dona sacrificalia habens vel praebens. N. 12. 14. In. 1. 16. A. 2. 8.

भूर्ज b'ûrǵa m. nomen arboris (Wils. „the B'ôj or B'ôj-patr [j = ǵ], a tree growing in the snowy mountains, and called by travellers a kind of birch; the bark is used for writing on"). Rag'. 4. 73. Ur. 24. 15. (Cf. germ. vet. birca, bircha, nostrum Birke, lit. berža-s.)

भूष् b'ûš 1. et 10. par. ornare. R. Schl. II. 39. 17: b'û-šayâmâsa gâtrâṇi tâir... vib'ûšaṇâiḣ; I. 48. 5: b'ûšayantâv iman dêśaṅ ćandrasûryâv ivâ 'mbaram; H. 2. 23: divyâb'araṇab'ûšitâ. (Hib. beosaighim „I ornament, deck out, beautify" = scr. b'ûšâyâmi; huc, vel ad b'û'šaṇa q. v., trahi potest lat. orno abjectâ initiali; respicias formam osnamentum apud Varr. et hornamentum pro fornamentum script. apud Gruter.)

c. vi i. q. simpl. In. 1. 9: hêmavib'ûšitam.

भूषण b'û'šaṇa n. (r. b'ûš s. ana, v. euph. r. 9[…] namentum. N. 9. 5.

भृकुटि b'ṛkuṫi et भृकुटी b'ṛkuṫî f. (e b'rû supe[…] correpto rû in ṛ, et kuṫi, kuṫî a rad. kuṫ [… curvare) superciliorum contractio. Dr. 7. 9. etiam b'rukuṫi, b'rukuṫî.

भृकुटीमुख b'ṛkuṫîmuk'a (Bah. e b'ṛkuṫî et [… vultus) superciliorum contractione praeditum habens. Su. 4. 14.

भृङ्ग b'ṛ'ṅga m. apis nigra. Rag'. 8. 52.

भृत् b'ṛt (r. b'ar b'ṛ s. t, v. gr. 573) ferens, ger[… stinens in fine compp. B'. 8. 4. N. 12. 93.

भृति b'ṛti f. (r. b'ar b'ṛ s. ti) 1) actio sustentan[… triendi. 2) merces, operae pretium. N. 8. 25.

भृत्य b'ṛ'tya m. (nutriendus, r. b'ar b'ṛ s. ya in[… v. gr. 629) servus, famulus. A. 2. 9.

भृत्यत्व b'ṛtyatvâ n. (a praec. s. tva) servitus, […] rium. Hit. 51. 7.

भृश b'ṛśa multus. — b'ṛśam adv. multum, valde. I[… In initio compp. b'ṛśa (gr. 618). Br. 2. 36.

भृशता b'ṛśâtâ f. (a praec. s. tâ) vehementia. 11. 58.

भेक b'ê'ka m. rana. Ritu-S. 1. 18.

भेड b'êḍa m. aries. Mêd.

भेद् b'ê'da m. (r. b'id s. a) 1) fissio, divisio. 2) se[… Hit. 4. 3. 3) rima. Ur. 74. 8. 4) decisio, dis[… N. 19. 32. 5) diversitas. B'. 18. 29.

भेदतस् b'êdatâs adv. (a praec. s. tas) secundum [… sitatem, pro discrimine. B'. 18. 19.

भेरी b'êrî et b'êrî' f. tympanum (Wils.: a kettle[… B'. 1. 13.

भेष् b'êš 1. par. âtm. (b'ayê) timere. (Cf. b'î [… caus. b'îš.)

भेषज b'êšaǵá n. medicamentum. N. 9. 30.

n. (a b'iksá' eleemosyna, stips, quae datur
ur, s. a) 1) mendicatio. 2) collect. mendi-
l. 2.

ya n. (a b'iksá' eleemosyna, stips, s. ya)
ıdicatus (cf. b'áiksa). B'. 2. 5.

f. (a b'áima, patronym. a b'îmá, signo
omen Damayantiae. (Cf. lit. baimê ti-

vá (a b'îrú timidus, s. a, v. gr. 582) terri-
endus.

agya n. (a b'ésagá s. ya) medicamentum.

b'áisis, v. b'î et gr. 358[a]. H. 3. 7.
. heus! In. 1. 11.

b'óktá'r -tr' m. (r. b'ug s. tár tr) qui edit,
nsumptor. B'. 5. 29. 9. 24.

lktukáma (Bah. e b'ó'ktum edere, a b'ug
9] et ká'ma desiderium, cupiditas) edendi
a habens. H. 3. 17.

-tvá n. (a b'óktá'r -tr' s. tva). Abstractum
-tr'. B'. 12. 20. 13. 20.

m. (r. b'ug edere, s. a) 1) fructus, per-
uptas. B'. 5. 22. N. 16. 18. 2) cibus. B'. 2. 5.
m. (r. b'ug flectere, s. a) serpens.

gapati m. (e 1. b'óga et páti dominus)
aefectus, praepositus. Hit. 39. 19.

gavatî f. (a b'óga serpens, s. vant vat
omen urbis a serpentibus inhabitatae in tar-
. 5.

n (a 1. b'óga s. in) 1) adj. fructibus, per-
, voluptatibus, cibis praeditus. B'. 16. 14.
. dominus, rex.

ına n. (r. b'ug s. ana) 1) actio edendi,
. 4. 18. 2) cibus. N. 18. 6. 22. 12.

gantya (r. b'ug s. antya) 1) edendus,
2) n. cibus. N. 23. 10.
(r. b'ug s. ya) i. q. praec. Su. 4. 4.

भौम b'áuma (a b'ûmí terra, s. a) terrenus, terrester. M. 27.

भ्यस् b'yas 1. âtm. (b'ayé) timere. Cf. b'î.

भ्रंश् b'rańs 4. par. âtm. 1. âtm. (b'rásyámi, b'rásyé, b'rańsé) cadere, elabi. N. 20. 2: uttarîyam ad'ó spasyad b'rastam; Su. 1. 15: b'rastáb'aranakésántáh. Adhibetur praesertim ad indicandam separationem vel privationem, c. ablat. rei; e. c. N. 16. 37: b'rastá gńátib'yah; M. 7. 111: b'rasyaté rágyág gîvitácca; R. Schl. II. 74. 2: rágyád b'rańsasva; 75. 34: satáń lókát satáń kîrtyáh ... b'rasyatu. — Caus. dejicere, ejicere, privare. N. 6. 15: b'rańsayisyámi tań rágyát. (Vid. b'rańs et cf. srańs, d'vańs, v. gr. comp. 19; germ. vet. *RIS* cadere, etiam *HRIS*, attenuato a in i, v. Graff. 2. 536; ur-*RIS* surgere, sicut scr. pat praef. ut; reisa iter, reisón proficisci.)

c. pari i. q. simpl. N. 16. 23: rágyaparib'rastah; 18. 10: parib'rastasuk'éna.

c. pra id. Rag'. 14. 54: prab'rasyamánáb'aranaprasúná. Cum instr. rei, quâ aliquis privatur. Mr. 14. 12: prab'rasyaté tégasá (cf. yug praef. vi). — Caus. dejicere, privare. Rag'. 13. 36: padán mag'ónah prab'rańsayáń yó nag'usań ćakára; Mah. 3. 601: rágyát prab'rańsitah.

c. vi id. Mah. 3. 3: rágyavib'rasta.

भ्रंश b'rańsa m. (r. b'rańs s. a) lapsus, exitium, ruina. B'. 2. 63.

भ्रंस् b'rańs 1. âtm. i. q. b'rańs.

भ्रस्ज् b'ragg 6. par. âtm. (scribitur b'rasg, gr. 110[b]), b'rggá'mi, b'rggé', gr. 301) assare, frigere, coquere. B'att. 14. 86: báb'ragga sókó rávanam agnivat. (V. b'arg b'rg et 2. b'ag et cf. gr. φρύγω, φώγω; lat. frigo; hib. bruighim „I boil, seeth"; island. vet. *BAK*; germ. vet. *BACH*, *BAKK*; nostrum *BACK* coquere; v. pać.)

भ्रण् b'ran 1. par. (sabdé) sonare. Cf. d'ran, d'van, d'van, svan.

भ्रम् bʿram 1. et 4. par. bʿrâmâmi, bʿrâmyâmi etiam bʿrâmyâmi (Pâṇ. III. 1. 70) vagari, circumerrare, peregrinari. N. 15. 14: viprayuktaś sa mandâtmâ bʿramati; Mah. 3. 12892: lôkê ssmin bʿramâmy êkô sham; 14377: babʿrâma tatra tatra vâi; Bʿaṭṭ. 12. 72: bʿrâmyanty abʿîtâś paritaś puran naś; Bʿ. 1. 30: bʿramatî 'va ća mê manaś; Mah. 1. 2062: dṛṣṭir bʿrâmyati mê. — Pass. impers. R. Schl. II. 96. 8: bahuśô sbʿrâmi tê. — Cum acc. peragrare. N. 16. 30: anvêṣṭârô brâhmaṇâśća bʿramanti śataśô mahîm; Mah. 1. 5184: tê dêśam bahuśô sbʿraman. — Pass. impers. c. acc. loci. Bʿar. 3. 4: bʿrântan dêśam anêkadurgavi śamam. — bʿrântá act. currens. A. 4. 38: taćâ bʿrântê raćê. — Caus. 1) circumvolvere, vibrare, rotare, agitare, quassare. Mah. 2. 762: bʿrâmayitvâ śataguṇam ... gadâ kṣiptâ balavatâ; 3. 117: bʿrâmyamâṇô sća ćakravat; Bʿaṭṭ. 15. 53: śaktim abibʿramat; H. 4. 49: utkṣipyâ 'bʿrâmayad dêhan tûrṇaś śataguṇâdʿikam. 2) i. q. primit. R. Schl. I. 44. 12: tatrâi 'vâ 'bibʿramad dêvî saśvatsaragaṇân bahûn. (Cf. kram, gr. ῥέμβω.)

c. ut exsilire. Dr. 8. 19: raćât ... udbʿramya. — udbʿrânta commotus, agitatus, perturbatus. Gîta-G. 4. 1: prêmabʿarôdbʿrântam mâdʿavam; Hit. 107. 7: bʿavê ssmin pavanôdbʿrântavîćivibʿramabʿaśgurê.

c. pari circumerrare. A. 10. 31: paryabʿramanta ... asurâś.

c. vi circumerrare, peragrare, pervagari. Nalôd. 3. 26: vibʿrântaś vanêća dêvyâ; N. 15. 16: sa vibʿraman mahîś sarvâm. — vibʿrânta commotus, perturbatus. Bʿ. 16. 16: anêkaćittavibʿrântâś.

c. sam: sambʿrânta commotus, perturbatus. A. 6. 10: sarvê sambʿrântamanasaś; N. 13. 15.

भ्रमर् bʿramará m. apis (Wils.: a large black bee).

भ्रष्ट bʿraṣṭá (a r. bʿraś, v. gr. 548) v. bʿraś.

भ्रष्टाभरणकेशान्त bʿraṣṭâbʿaraṇakêśânta (Ba ṣṭá elapsus et Dvandv. âbʿaraṇakêśânta, + kêśânta, kêśa et ánta*)) elapsa orn capillos habens. Su. 1. 15.

भ्रश् bʿraś v. bʿraś.

भ्राज् bʿrâǵ 1. par. âtm. lucere, splendere. H. bʿrâǵatur yaćâ śâilâu nîhârêṇâ 'i tâu; N. 2. 29: bʿrâǵamanaś yaćâ ravi mltf. vêd. âbʿrâṭ (v. euph. r. 59); Ṛgv. 66. yad abʿrâṭ „versicolor quum splendet". gr. φλέγω, φέγγω; lat. fulgeo, flam-ma flagro, flavus; goth. BAIRH, unde bairh- denom. bairh-tja manifesto; anglo-sax. bli dere; angl. brigh-t; germ. vet. berht, berah Pracht] clarus; blich, blic, blig fulmen, lu pallidus [nostrum bleich], blanch candidus lucere; lit. blisgù scintillo, radio; russ. bleśću scot. breagh „bellus, tersus, speciosus, niti ornatus", breachad „pulchritudo, decor, nitc „splendor, fulgor", boillsgeach „coruscus, en gidus, splendens".)

c. vi i. q. simpl. Dr. 1. 9: vibʿrâǵamânâm

भ्रातर् -तृ bʿrâtar -tṛ m. (rad. incerta, su v. gr. 124 annot.) frater. (Goth. brôthar; gr. φρατήρ, φράτωρ; hib. brathair; russ. bratrŭ; lit. brōlis mutilatum esse videtur ejecto t, mutato r in l.)

भ्रान्ति bʿrânti f. (r. bʿram s. ti) circumactus. ćakrabʿrântiś.

भ्राश् bʿrâś 1. et 4. âtm. splendere, lucere. (bʿlâś.)

भ्री bʿrî 9. par. (bʿaraṇê K. bʿṛṇyâm bʿîtyâ stentare, timere. (Cf. bʿar bʿṛ, bʿî.)

भ्रुकुटि bʿrukuṭi, भ्रुकुटी bʿrukuṭî v. bʿṛkuṭi

---

*) kêśânta idem significare videtur ac kêś bʿrûnâsâkṣikêśânta. H. 3. 14.

भ्रुड् *b'ruḍ* 6. par. (*saṅvṛtisaṅhatyôħ*) tegere, coacervare. Cf. *b'uṭ*.

भ्रुव *b'ruva* supercilium, in fine compositorum possessivorum (v. gr. 613). N. 5. 7.

भ्रू *b'rû* f. supercilium. Dr. 1. 14. (Gr. ὀφρῦς, praefixo ο; slav. *brŭvĭ*; lit. *bruwis*; russ. *brovj* f. id.; goth. *braho*; germ. vet. *brâwa* f. Etiam hib. *fabhar* „the eye-brow, eye-lid, eye", nisi descendit a lat. *palpebra*, huc referri posset, ita ut *fa* significet oculum; v. *paś*.)

भ्रूक्षेप *b'rûkšêpa* m. (Tatp. e praec. et *kšêpa* conjectio, jactus, a r. *kšip* s. *a*) superciliorum jactus, oculorum lusus, nictatio. In. 5. 7.

भ्रूक्षेपालाप *b'rûkšêpâlâpa* m. (e praec. et *âlâpá* sermo, loquela, a r. *lap* praef. *â* s. *a*) oculorum loquela, nictationis loquela. In. 5. 7.

भ्रूक्षेपालापमाधुर्य *b'rûkšêpâlâpamâd'urya* (Bah. e praec. et *mâd'urya* dulcedo) oculorum loquelae dulcedinem habens. In. 5. 7.

भ्रूण् *b'rûṇ* 10. âtm. (*âśâyâm* K. *âśâviśaṅkayôħ* V.) sperare, timere.

भ्रूण *b'rûṇa* m. (fortasse forma anomala a r. *b'ar b'ṛ*) fetus utero matris inclusus, ἔμβρυον.

भ्रेज् *b'rêǵ* 1. âtm. lucere, splendere, fulgere. Cf. *b'râǵ*.

भ्रेष् *b'rêś* 1. âtm. (*ćalê b'ayê*) 1) ire, se movere, vacillare. B'aṭṭ. 14. 87: *sa bib'rêśa* (schol. *ćalitaħ*). 2) timere; cf. *b'êś*.

भ्लक्ष् *b'lakš* 1. par. âtm. i. q. *b'akš*.

भ्लाश् *b'lâś* 1. et 4. âtm. i. q. *b'râś*.

भ्लेष् *b'lêś* 1. par. âtm. i. q. *b'rêś*.

म *m*.

मंह् *maṅh* 1. âtm. (*vṛdd'âu*; scribitur *mah*, gr. 110*)) crescere. (Vid. *mahâ'nt* magnus, *mahimán* magnitudo et cf. *mah*, *mâh*, *varṅh vṛṅh*, *vakš*; goth. *MAG* posse, *mag* possum, *mah-ta* potui, *mah-ts* potestas, *ma-iza* major, *mag-us* puer, *mag-ath* virgo, *mikils* magnus; slav. *moguṅ* possum; lit. *mac-nùs* potens, *macis*, *mácê* potestas; gr. μέγας, μέγεθος, μῆκος, μακρός; lat. *mag-nus*, *mac-tus*; fortasse etiam *mâ-turus* a crescendo dictum, sicut scr. *vṛdd'a* senex a *vard' vṛd'* crescere; cf. Ag. Benary „Römische Lautlehre" p. 258; hib. *mochd* „promotion, adj. great", *mead* „encrease, bigness, bulk, size", v. *mahâ'nt*; *meadhaighim* „I encrease, enlarge", *moid* „bulk, hight".)

मंह् *maṅh* 10. par. (*tviśi*) lucere.

मंहिष्ठ *mâṅhiśṭ'a* superl. τοῦ *mahâ'nt* in dialecto vêd. Ṛgv. 51. 1. (Gr. μέγιστος; goth. *maists* ma-

मकर *makara* m. nomen piscis immani magnitudine (Wils.: 1) a marine monster, confounded usually with the crocodile and shark, but properly a fabulous animal; as a fish it might be conjectured to be the horned shark or the unicorn fish, but it is often drawn, as in the pictured signs of the zodiac, with the head and fore legs of an antelope, and the body and tail of a fish; it is the emblem of the god of love. 2) one of the signs of zodiac corresponding with capricorne and like the Greek representation of that sign being an animal in the fore parts, and ending in the tail of a fish). Dr. 7. 19. A. 6. 4. B'. 10. 31.

मकरकेतु *makarakêtu* m. (Bah. e praec. et *kêtú* vexillum) nomen Anaṅgi, dei amoris. Ur. 16. 4.

मकरध्वज *makarad'vaǵa* m. (Bah. e *makara* et *d'vaǵá* vexillum) id. Am.

मक्क् *makk* 1. âtm. (*gatâu*) ire, se movere. Cf. *mak'*,

मख् makh 1. par. (saṅghâtê K. rôšê saṅghâtê V.) coacervare, irasci. Cf. mrakh, markh mṛkh.

मक्षिका mákšikâ f. (ut videtur, a r. makh s. ika in fem.) musca. (Lat. musca; germ. vet. mucca culex; russ. mucha; lit. musê, per assim. e mukšê; gr. μυῖα.)

मख् makh 1. par. (sarpanê) ire, se movere.

मख makha m. (cf. mah colere, venerari) sacrificium. Dr. 2. 10.

मगध magadha m. nomen regionis „South Behar". Wils.

मग्न magná v. maǵǵ.

मघ magha m. (r. mah colere, venerari, s. a) beatitudo.

मघवन् maghávan (a praec. quod etiam sacrificium significare videtur, s. vant vat, v. makha) 1) adj. in dial. véd. sacrificans. Lass. 148. 2) subst. m. nomen dei Indri. N. 2. 15. A. 11. 4.

मघा maghâ f. plur. (fem. स्व. magha) decimum astrum lunare (Wils.: the tenth lunar asterism, containing five stars figured by a house, apparently α, γ, ζ, η and ν Leonis). Su. 2. 2.

मघोन् maghón v. maghávan.

मङ्क् maṅk 1. âtm. (maṇḍanê gatâu K. bhûšê gatâu V.; scribitur mak) ornare; ire, se movere. Cf. makk, makh, maṅkh, maṅgh etc.

मङ्ख् maṅkh 1. par. (gatâu K. sarpanê V.) ire, se movere. Cf. makk, makh, maṅk etc.

मङ्ग् maṅg 1. par. (sarpanê; scribitur mag) ire, se movere. Cf. makk, maṅk, maṅgh, makh, maṅkh.

मङ्गल maṅgalá (ut videtur, a r. maṅg s. ala) I. adj. salutaris, felix. Su. 2. 4. II. subst. 1) n. fortuna, felicitas. N. 15. 17. 2) m. nomen plantae, Wils. „a bent grass (Panicum dactylon) with white blossoms". Ur. 44. 3.

1. मङ्घ् maṅgh 1. âtm. (kâitavê K. kâitavagatâu nindârambhagavêšu V.; scribitur magh) laedere; ire, properare; vituperare; incipere. Cf. maṅg, maṅkh, makh, makk, margh.

2. मङ्घ् maṅgh 1. par. (bhûšê) ornare. Cf. maṅk.

मच् mac 1. âtm. (kalkanê K. kalkanê dambhê š... V.) decipere, fallere; gloriari.

मज्ज् maǵǵ 6. par. interdum âtm. (scribitur m... gr. 110[b]) mergi, submergi, aqua hauriri, c. loc. acc. N. 6. 13: kṛččhrê sa narakê maǵǵêd ag... vipulê hradê; R. Schl. I. 1. 89: ná 'psu maǵǵ... ǵantavaḥ; Man. 4. 81: tamaḥ ... maǵǵati; ... 2. 605: yamunâmbhasy amaǵǵata; 2303: maǵǵith šôkasâgarê; M. 8: bhayâṅgân ma... maǵǵantam mâm ... trâhi. — magná subm... A. 6. 4: ǵalê magná ivâ 'drayaḥ. — Caus. ... gere, immergere. H. 2. 10: ašṭâu dantṣṭrâ d... maǵǵayišyâmi. (maǵǵ per assimil. e marǵ... tum esse videtur; cf. marǵ mṛǵ, mârǵ, m... mag, maṅg; lat. mergo; lit. markin macero, ma... lavo = scr. caus. maǵǵâyâmi.)

c. ut emergi, emergere. Mah. 3. 13163: vâpîm ... maǵǵan na punar udamaǵǵat. — Caus. ... 8. 115.

c. ni submergi, submergere, aqua hauriri. Hit. ed. ... 126. 16: kâryâbdhâu sa nimaǵǵati; Sâ. 6. ... nimaǵǵamânam ... tamômayê hradê; M... 6747: ambhasi nimaǵǵêyam; Bhaṭṭ. 3. 39: ... nyamâṅkšît. — Trans. demergere. Mah. 1. ... mâ nimaǵǵîḥ pitâmahân. — Caus. sub... jubere. Man. 8. 114: apsučâi 'nam nim... ǵayêt.

मज्जन् maǵǵán m. (r. maǵǵ s. an) medulla. (G... vet. marag, anglo-sax. mearg, marg id., v. s... r. maǵǵ e marǵ.)

मज्जा maǵǵâ f. (r. maǵǵ s. â) id.

1. मञ्च् mañc 1. âtm. (dhâranê K. ucčrâyadṛtya... bhâšu V.; scribitur mac) tenere, altum e... fieri, venerari, splendere.

2. मञ्च् mañc 1. par. (gatyâm) ire, se movere. maṅk sq.

मञ्च mañca m. (r. 1. mañc s. a) lectus, cubile. Am...

मञ्ज् *mańǵ* 10. par. (*mṛǵâdvanayôś* K. *mṛǵâdvanyôś* V.) abstergere, purificare; sonare. (Cf. *muǵ*, *muńǵ*, *mârǵ*, *marǵ* *mṛǵ*, unde *mańǵ* ortum esse videtur, mutatis liquidis; v. *maǵǵ*.)

मञ्जरि *mańǵari* i. q. sq.

मञ्जरी *mańǵarî* f. (r. *mańǵ* s. *ara* in fem., cf. s. *ala*) 1) surculus. Ur. 59. 14. 2) unio, margarita. (Cf. gr. μάργαρον, μαργαρίτης, lat. *margarita*; v. radd. *mańǵ*, *maǵǵ* e *marǵ*.)

मञ्जु *mańǵú* adj. m. f. n. (r. *mańǵ* s. *u*) pulcher, gratus, amoenus. Ur. 64. 11.

मञ्जूषा *máńǵûśâ* f. corbis, canistrum. Up. 46.

मठ् *maṫ* 1. par. (*nivâsê* K. *vâsamardanê* V.) habitare, conterere.

मण् *maṇ* 1. par. (*śabdê* K. *kûǵê* V.) sonare; murmurare. Nalôd. 2. 60: *maṇitá* sonitus, murmur.

मणि *máṇi* m. f. 1) gemma. 2) margarita. (Cf. gr. μάννος, μόννος, lat. *monile*.)

मणिभद्र *maṇibʿadra* m. (e praec. et *bʿadra*) nomen Kuvêri, dei divitiarum. N. 12. 130.

मण्ठ् *maṇṫ* 1. âtm. (*śôkê* K. *âdʿyânê* V.; scribitur *maṫ*) lugere, meditari.

मण्ड् *maṇḍ* 10. par. (*sukʿê* K. *môdê* V.; scribitur *maḍ*, gr. 110*)) gaudere, exhilarare. (Cf. *mand*, *mad*, *marḍ* *mṛḍ*, *mud*.)

मण्ड् *maṇḍ* 1. par. âtm. 10. par. (scribitur *maḍ*, gr. 110*)) ornare. N. 16. 17: *maṇḍanârhâm amaṇḍitâm*. Etiam 10. âtm. Maḥ. 1. 7572: *maṇḍayâńćakrirê tad vâi purań svargavat*. (Lat. *mundus*, *mundo*.)

मण्ड *maṇḍá* m. (r. *maṇḍ* s. *a*) ornamentum.

मण्डन *maṇḍana* n. (r. *maṇḍ* s. *ana*) id. N. 16. 17.

मण्डप *maṇḍapá* m. n. (e *maṇḍá* et *pa*) umbraculum. Śak. 45. 9. Mêǵ. 76.

मण्डल *maṇḍála*, vêd. *máṇḍala* m. n. orbis, circuitus. Su. 3. 22. 24. N. 12. 64. 13. 15. — *sûryamaṇḍala* discus solis. Sâ. 7. 1.

मण्डूक *maṇḍúka* m. rana. Am.

मण्डूर *maṇḍûra* m. n. rubigo, ferrugo.

मत् *mat* ablat. pronominis primae personae, qui in initio compositorum thematis vice fungitur, cum significatione singularis (v. gr. 241 et 611). Ḥ. 2. 33. 3. 17.

मत *matá* v. *man*.

मतङ्ग *matańga* m. (ut videtur, pro *mattańga*, a r. *mad*; v. *mada*, *madakala*) elephantus. Ḥ. 1. 13.

मति *matí* f. (r. *man* cogitare, s. *ti*) 1) animus, mens. N. 11. 36. 22. 21 in fine comp. Baḥ. 2) opinio. Ḥ. 1. 26. N. 19. 32. Bʿ. 18. 78. 3) consilium, propositum. Su. 2. 12. N. 18. 16. In fine comp. Baḥ. Bʿ. 12. 19. 18. 64. (Gr. μῆτις; goth. *ga-mun-ds*, them. *ga-mun-di* memoria; slav. *pamańti* id.; lat. *mentis*, *mens*.)

मतिमत् *matimant* (a *matí* sgf. 1. s. *mant* *mat*) mente praeditus, sapiens. Dr. 7. 16.

मत्त *mattá* v. *mad*.

मत्तस् *máttas* v. gr. 584. 38.

मत्सर *matsará* m. invidia (ut mihi videtur, e pronomine 1. pers. *mat* q. v. et *sara* iens a r. *sar* *sṛ* s. *a*). Bʿ. 4. 22 in fine comp. Baḥ.

मत्स्य *mátsya* et *matsyà* m. piscis. M. 5. (Hib. *meas* „a fish", *measach* „fishy".)

मत्स्यक *matsyaka* m. (a praec. s. *ka*) id. M. 35.

मथ् *maṫ* 1. par. v. *manṫ*.

मथन *maṫana* n. (r. *maṫ* s. *ana*) agitatio. R. Schl. I. 45. 19.

1. मद् *mad* 4. par. *mádyâmi* ebrium esse, mente captum esse, laetari, gaudere. Maḥ. 1. 4688 et 3. 8331: *amâdyad indrań sômêna dakśiṇâbʿir dviǵâtayań*. — *mattá* ebrius, inebriatus. Ḥ. 4. 23: *mattâv iva ... vâraṇâu*; Su. 2. 20: *matâu bʿûtvâ kuńǵararûpiṇâu*; 4. 13: *varapradânamattâu*; 14: *sarvâir êtâir madâir mattâu*. — Caus. *mâdáyâmi* 1) inebriare. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *tê tvâ madâ indra mâdayantu*. 2) exhilarare. Maḥ. 3. 10678: *tvâń stutayô mâdayanti*. (Cf. *mud*,

mand, *manḍ*, angl. *mad*; fortasse goth. *wôds* furiosus e *môds*, servatâ primitivâ mediâ; germ. vet. *wuot* insaniens, *wuott* insania, *wuotag* furiosus; hib. *misge* „drunkenness" cf. pers. مست *mes-t* ebrius e *med-t*, v. gr. comp. 102; de *oin-mhid*, *on-mhith* v. *mad* praef. *ut*.)

c. *ut*: *unmâdyâmi* (v. euphon. r. 58) insanire. Maḥ. 3. 14503: *yaň paśyati narô dêvân unmâdyati sa kšipram*. — *unmatta* insaniens, demens. N. 2. 3. 8. 1. Sâ. 6. 5. (Huc referri possunt hib. *oin-mhid* „a fool, a nidged, a mute", *oin-mhideachd* „folly", *on-mhith* „a fool, an idle" [v. Pictet p. 87], nisi *mhid*, *mith* pertinent ad *mati* q. v. ad quod Pictet. trahit hib. *amad* „a madman, a fool", quod etiam in praep. *â* et r. *mad* dissolvi potest; cambro-brit. *ynwid* „furious, frantick, mad, foolish".)

c. *pra* aberrare, negligentem, socordem esse, c. abl. vel loc. rei. B'aṭṭ. 18. 8: *svaḥitâćća pramâdyati* (schol. *ḥitâd b'raiṭô b'avati*); Maḥ. 3. 1291: *d'armârťayôr nityan na pramâdyanti paṇḍitâň*. — *pramatta* socors, negligens. A. 5. 4.

c. *pra* praef. *sam* id. *sampramatta* socors, negligens. Maḥ. 2. 1467.

c. *sam* i. q. simpl. Su. 4. 12: *ub'âuća kâmasammattâu*; 4. 17: *tasyâ rûpêṇa sammattâu*.

2. मद् *mad* 10. par. *madâyâmi* 1) exhilarare. Rag'. 9. 29: *amadayat sahakâralatâ manaň*. 2) laetari, gaudere. Maḥ. 1. 4736: *madayantî*; 6910: *madayantyâ*.

मद *mada* m. (r. *mad* s. *a*) 1) ebrietas, dementia. Su. 4. 14. B'. 18. 35. 2) succus, qui elephantis, tempore quo coitum appetunt, e temporibus effluit. N. 13. 7.

मदकल *madakala* m. (e praec. et *kala*) elephantus. Ur. 69. 13; cf. *matanga*.

मदन *madana* m. (qui inebriat, a r. *mad* s. *ana*) 1) potus fervidus, inebrians. In. 5. 13. 2) amor, deus amoris. Ur. 41. 11.

मदिरा *madirâ* f. (r. *mad* s. *ira* in fem.) potus inebrians, vinum. — *madirêkšaṇâ* inebriantes oculos habens femina. Ur. 25. 17.

मदीय *madîya* pron. poss. (v. gr. 265) meus. N. A. 3. 50. (Cf. slav. *moj*, gr. comp. 406.)

मद्य *madya* n. (r. *mad* s. *ya*) potus inebrians.

मद्र *madrá* m. pl. nomen regionis. Sâ. 1. 2.

मद्विध *madvid'a* (Baḥ. e *mat* q. v. et *vid'a* vel species, genus) mei genus, speciem, naturam, in habens, mihi aequalis. Ḥ. 2. 33.

मधु *mád'u* (fortasse a r. *mad*, mutato *d* in *d'*) I. s 1) mel. 2) potus inebrians, vinum. Rag'. 4. 60. ver. (Gr. μέθυ, μέλι, mutato θ vel δ in λ; la *mellis* fortasse per assim. e *melvis* pro *medvi* *medù-s* mel; slav. *med* id.; anglo-sax. *medu*, germ. vet. *meto* mulsum; hib. *mil*, gen. *meala* m

मधुकर *mad'ukara* m. (e praec. et *kara* faciens) Ur. 68. 8.

मधुप *mad'upá* m. (e *mád'u* et *pa* bibens) id. Etiam nostrum *Biene* ad पा *pâ* bibere pertinet.

मधुर *mad'ura* (a *mád'u* s. *ra*) dulcis, suavis. Ḥ. 4. *mad'uram* adv. dulce, suaviter. Ḥ. 1. 25.

मधुलिह् *mad'ulih* m. (nom. *-ṭ*, e *mád'u* et *liḥ* bens) apis.

मध्य *mád'ya* adj. medius. Subst. m. n. 1) medium. S 2) medium corpus (anglis waist). In. 5. 9. (L *dius*, *medium*; goth. *MIDJA*, nom. m. *midji-s*, comp. 287. annot. 7; hib. *meadhon* „the middle, centre"; gr. μέσσος per assim. e μεσjος pro μ lit. *widdurys* medium, mutato *m* in *w*, *widdù* media nox; serv. *medju*; slav. МЕЖДЮ *meźdju*

मध्यतस् *mad'yatas* adv. (a praec. s. *tas*) in medio. I

मध्यम *mad'yamá* 1) adj. medius. 2) subst. m. m dium corpus, the waist. N. 1. 10. (Goth. *m* *midums* medius.)

मध्यमलोक *mad'yamalóká* m. (e praec. et medius mundus i. e. terra, quippe quae inter c

ıum. Ur. 92. 2. (Cf. goth. *midjun-gards* id., m: media domus, medius hortus.)

ın 4. et 8. âtm. *mányê*, *manvê*, praet. mltf. ıańsi, fut. aux. *mańsyê*. 1) cogitare. N. 1. 21: *vad anyam puruśan na sâ mańsyati* :*t* (ubi par. metri causâ). 2) putare, credere, N. 5. 12: *yań yań ḥi dadṛśê têśân tan înê nalan nṛpam*; 46: *śaraṇam prati* :*m prâptakâlam amanyata*; 19. 18: *yân manyasê brûḥi tân*; 19: *yân manyasê* *'âńs tvam*; H. 4. 19: *bâlinam manyasê âtmânam*; Gîta-G. 4. 11: *stanaviniḥitam* *·am uddârań sâ manutê kṛśatanur iva* ; A. 5. 17: *manvânâ dêvarâǵam mâm.* Hit. 75. 7: *manyê durǵanaćittivṛttiḥa-* *'âtâ 'pi b'agnôdyamaḱ.* Notetur formula :*anyasê* si putas, si ita tibi videtur, si tibi e. c. N. 5. 3: *damayantyâḱ paṇaḱ sâd'u* *ıń yadi manyasê*; 16. 34: *tâń vêtt'a yadi sê.* 3) aestimare. Lass. 12. 15: *ǵîvańća pu-* *iêśâńsća stmantinyas tṛṇam iva man-* — Part. perf. pass. *matá* n. cogitatum, cogi- inio. In. 3. 1. Br. 2. 26. (Cf. *mnâ*, quod litteris itis e *man*, productâ vocali; goth. *MAN* pu- ın puto, pl. *munum*, praes. cum formâ praet.; ın meminisse, v. *matí*; lat. *memini*, *com-miniscor*, ıititur formâ caus. *mânáyâmi*, prâcr. *mâ-* ita germ. vet. *manôm*, *manêm* [*var-manêm* v. gr. comp. ed. I. §. 109*). 6; fortasse *mando* *d* sicut in goth. *hunds* canis = scr. *śun*, v. KYN; v. *ǵńâ* praef. *â* in formâ caus.; gr. = मनस् *mánas*, μῆτις = मति *matí*, cf. ro *manta*; fortasse μέλλω e μένjω sicut ἄλ- अन्य *anyá*, μαίνομαι, μῆνις, v. *manyú*, lit. *menù* recordor, *pri-manùs* prudens, intelli- ıss. *mnju* opinor; hib. *muinim* „I teach, in- fortasse *smuainim* „I think, imagine, devise, consider" e *man* praef. *sam*, nisi pertinet ad *smar* *smṛ* mutatâ liquidâ *r* in *n*.)

c. *anu* 1) consentire, assentiri, comprobare. Man. 9. 97: *yadi kanyâ 'numanyatê*; R. Schl. II. 2. 13: *yad idam ... mayâ sâd'u sumantritam b'avantô mê 'numanyantâm.* Cum *na* rejicere, repudiare. Rag'. 16. 85: *imâń svasâraṅća yavîyasîm mê ... nâ 'rḥasi nâ 'numantum.* 2) veniam dare, c. acc. pers. R. Schl. II. 21. 45: *anumanyasva mân dêvi gamiśyantam itô vanam.* — Caus. facere ut aliquis assentiatur, comprobet. R. Schl. II. 2.

c. *ab'i* 1) opinari, credere. B'aṭṭ. 5. 71: *ab'imanyê 'ḥan tvâń ḥarantîń śriyań śriyaḱ.* 2) assentiri, permittere. Maḥ. 1. 5743: *ad'armyam idam atyan-tań kat'am b'îśmô 'numanyatê vivâsyamânân ast'ânê nagarê yô 'b'imanyatê.* 3) appetere, desiderare. R. Schl. II. 72. 45: *kaććin na paradârân vâ râǵaputrô 'b'imanyatê*; Man. 10. 95: *na ǵyâ-yasîń vṛttim ab'imanyêta.*

c. *ava* spernere. H. 3. 10: *mâ 'vamańst'âḱ pṛt'u-śrôṇi matvâ mâm iḥa mânuśam*; Man. 4. 135. 8. 84. Pass. Hit. 56. 12: *sa sarvâir avamanyatê.*

c. *ava* praef. *ab'i* id. Man. 4. 249.

c. *baḥu* magni aestimare (v. gr. 585). In. 4. 15: *sammânam baḥumanyaća*; N. 15. 13: *baḥumatâ nârî*; Maḥ. 3. 747: *na ǵîvitam baḥumanyê.*

c. *sam* 1) cogitare, putare. *sammata* n. assensus, consensus. N. 13. 5. Sâ. 1. 23: *prâptê 'yan dêva-kanyê 'ti dṛśṭvâ sammênirê ǵanâḱ.* 2) magni aestimare, honorare. *sammata* magni aestimatus, honoratus. In. 1. 11. 4. 8. Br. 2. 25. Dr. 4. 6. 3) re-spicere, rationem habere, observare, curare. R. Schl. II. 38. 15: *mayâ viḥînâm ... adṛśṭapûrvavya-sanâm b'ûyaḱ sammantum arḥasi.*

2. मन् *man* 1. par. (*arćê* V.) honorare. Cf. *mân.*

मनस् *mánas* n. (r. *man* s. *as*) 1) animus, mens. N. 5. 16. 19. 35. 13. 32. 71. 16. 21. 21. 25. 26. Sâ. 2. 28.

B'. 3. 40. 42. 2) cor. In. 5. 3. Su. 3. 17. N. 5. 8. In. 2. 32. (Gr. μένος, cujus ς ad thema pertinet, v. gr. comp. 128.)

मनसिज *manasiǵa* m. (in corde natus, e loc. *mánasi* et *ǵa*) amor et deus amoris. Ur. 9. 2.

मनस्विन् *manasvin* (a *mánas* s. *vin*) mente praeditus, sapiens. Dr. 7. 16. Su. 1. 29.

मनाक् *manák* adv. parum, paulum. Am. (Cf. lat. *minor*, goth. *minniza* minor, *minnist'-s* minimus, slav. МЬНИЙ *mĭnij* minor; lit. *menka-s* adj. malus, *menkay* adv. male, parum; hib. *min* „small, fine" etc., *mion* „small, little".)

मनीषा *manīśá* f. (a r. *man*) mens, intellectus.

मनीषिन् *manīśín* (a praec. s. *in*) mente, intellectu praeditus, sapiens, intelligens. Dr. 7. 13. B'. 2. 51.

मनु *mánu* m. (r. *man* s. *u*) nom. pr. regis. M. 1 sq.

मनुज *manuǵa* m. (e praec. et *ǵa* natus) a Manu oriundus, homo. In. 5. 22. N. 1. 2.

मनुष्य *manuśya* m. (a *mánu* Manus, s. *śya* pro *sya*, v. gr. 101[a]) homo. Sâ. 5. 35. (Vid. *mânavá* et cf. germ. vet. *mannisco*, nostrum *Mensch*.)

मनोज्ञ *manóǵńa* (e *mánas* cor et *ǵńa* noscens) pulcher, suavis, amoenus. Lass. 53. 2.

मनोभव *manób'ava* m. (in corde natus, e *mánas* et *b'avá* origo) amor. Ḥit. 64. 10. V. sq. et *manasiǵa*, *ḥrćaya*.

मनोभू *manób'ú* m. (e *mánas* et *b'ú* existens) amor, deus amoris. P. 17.

मनोरथ *manórat'a* m. (e *mánas* et *rát'a* currus) gaudium, voluptas. In. 5. 4. 35. B'. 16. 13.

मनोरम *manórama* (e *mánas* et *rama* exhilarans) cor exhilarans, pulcher, suavis, amoenus. In. 5. 27.

मनोहर *manóḥara* (e *mánas* et *ḥara* capiens, rapiens) cor rapiens, pulcher, suavis, amoenus. In. 5. 18.

मनोहारिन् *manóḥárin* (e *mánas* et *ḥárin* capiens, rapiens) i. q. praec. N. 13. 4.

मन्त्र् *mantr* 10. par. âtm. (*guptab'áśaṇê* K. *guptóktâu* V., ut videtur, denom. a sq.) 1) dicere, loqui, in recentiore linguâ. Ur. 50. 1 infr.: *ná 'sti* *ćâyib'avó stó sparam mantrayitum*. Pr secreto, in occulto loqui, inde consule liberare; c. instr. pers. et acc. rei. Ḥit. 64. *gôpaṅ svavad'ûn dûtyâ saḥa mantray apaśyat*; R. Schl. I. 34. 36: *tâsâm pradân mantrayâmâsa mantrib'iṅ*; Man. 7. 146: *trayêt saḥa mantrib'iṅ*; Maḥ. 3. 290: *m yad'vaṅ ḥitam mama*. Cum acc. pers. Maḥ. *mantrayâmâsur anyâća raḥasyâni pa ram*. (Goth. *mathlja* loquor.)

c. *anu* 1) benedicere, laeta precari, sacrare, con A. 9. 14: *gâṇḍîvam anumantrya*; 3. 26: … *anumantritâiṅ*. 2) valedicere, dimittere 3. 39: *tat'â 'numantritâs têna d'armar tâṅ praǵâṅ*.

c. *ab'i* id. sgf. 1. Dr. 8. 54: *śarâir astrâb'im tâiṅ*; Maḥ. 1. 8248: *astram ab'imantrya*.

c. *â* 1) alloqui. R. Schl. I. 1. 8: *śrûyatâm "mantryâ 'bravît*. 2) salutare. N. 6. 5: *âmantrya tân sarvân uvâćê 'daṅ vaćaṅ*. sertim valedicere. In. 1. 24: *gaććâmy âm yitvâ tvâm*; N. 8. 24. 26. 1. Sâ. 4. 22. 3) ad invitare. Maḥ. 2. 1244: *âmantrayad'vaṅ râ brâḥmaṇân b'ûmipân at'a*.

c. *â* praef. *sam* alloqui, compellare. Maḥ. 2. 4 *samâmantrya nivartasvê 'ti*.

c. *upa* 1) alloqui, compellare. Maḥ. 4. 531: *tên mantryamâṇâyâṅ … ḥṛdayam mê vidî* 2) invitare. Râm. I. 46. 12: *tavó 'paman sarvê munayô samâb'ir âǵńayâ*.

c. *ni* advocare, invitare. R. Schl. I. 12. 18: *nima yasva nṛpatîn*.

c. *ni* praef. *sam* id. N. 2. 9: *sa sannimantrayâ maḥîpâlân*.

c. *pari* i. q. *mantr* praef. *anu* sgf. 1. A. 7. 18: *mâstraparîmantritâiṅ … śâyakâiṅ*.

c. sam 1) deliberare, consulere. R. Schl. I. 8. 3: *mantribiħ saha sammantrya.* 2) salutare. Mah. 1. 5454: *pûrvam êva sammantrya drônam abravît.*

मन्त्र *mantra* m. (r. *man* s. *tra*) 1) consilium. Br. 1. 26. 2) hymnus, carmen sacrum, vel precum formula. Bʿ. 9. 16. (Vid. *mantr* et cf. zend. ... *manthra* sermo, goth. *mathlei* id.; *munths*, them. *mantha*, os.)

मन्त्रिन् *mantrín* m. (a praec. suff. *in*) consiliarius. N. 7. 11.

मन्थ् *mantʿ* 9. par. interdum âtm. *matʿnấmi* (v. gr. 347), pass. *matʿyế*, part. perf. pass. *matʿitá* (gr. 548); etiam *matʿ* et *mantʿ* 1. par. Commovere, agitare, perturbare, disturbare, diruere. Râm. I. 36. 18: *kširôdasâgaraħ sarvê matʿnîmaħ*; R. Schl. I. 45. 19: *mantʿânam mandʿaraṅ krtvâ mamantʿuħ*; Mah. 1. 1111: *matʿnadʿvam udadʿim*; 3330: *vâgdurukt-am mahâgʿôram ... mama matʿnâti hrdayam*; 6555: *mâm matʿnâti 'va manmatʿaħ*; Br. 1. 5: *matʿyamânê 'va duħkʿêna*; Su. 2. 18: *matʿitâir adiramâiħ.* (Cf. *mântʿ*, *mitʿ*, *muntʿ*, *vyatʿ*, *patʿ*, *pantʿ*, *putʿ*, *puntʿ*; goth. *withô* commoveo, agito; hib. *meadar* „a churn, a milk pail", *muidhe* id.)

c. â i. q. simpl. R. Schl. II. 26. 2: *hrdayâny âmamantʿê 'va ǵanasya.*

c. ut: *unmantʿ*, *unmatʿ* (v. euphon. r. 58) 1) i. q. simpl. Mah. 3. 14327: *unmamantʿa mahârṇavam*; N. 10. 8: *sôkênô 'nmatʿitaćitta.* 2) abscindere. Mah. 3. 10267: *diraħ sarôttamâir unmatʿitâsmi.*

c. nis i. q. simpl. Mah. 1. 1120: *amrtasyâ 'rtʿê nirmatʿiśyâmahê ǵalam.*

c. pra 1) i. q. simpl. Mah. 1. 194: *nâgabalâiħ suduħsahan drôṇântikam ... pramatʿya*; 3. 16435. 2) conterere. A. 7. 8: *hayâs tê ... prâmatʿnanta ditêħ sutân*; Mah. 3. 16435: *mahatâ grâvṇâ ... pramâtʿinam abʿidrutya pramamâtʿa.* 3) vim inferre. Br. 2. 17: *tâṅ ćêd ahan na ditsêyam ... pramatʿyâi 'naṅ harêyus tu.*

c. pra praef. sam i. q. simpl. Mah. 1. 4876. 7143.

c. vi diruere, delere (e. c. urbem). A. 10. 1: *puram êtat ... tvayâ vimatʿitam vîra.*

मन्थ *mantʿa* m. (r. *mantʿ* s. *a*) agitatio. Ragʿ. 10. 3.

मन्थर *mantʿara* (r. *mantʿ* s. *ara*) tardus, lentus, segnis, languidus. Ragʿ. 19. 21. Cf. *manda.*

मन्थान *mantʿâna* m. (r. *mantʿ* s. *âna*) rudis, rudicula. R. Schl. I. 45. 19. (Hib. *maide* „a stick, wood, timber".)

मन्द् *mand* 1. âtm. (scribitur *mad*, gr. 110*)) in dial. vêd. 1) gaudere. Rgv. 26. 5: *asya nô mandasva sakʿyasyaća* „hoc nostro (sacrificio) gaude, consortioque"; 51. 12: *yêśu mandasê* „quibus gaudes". Par. exhilarare. Rgv.-V. (v. Westerg.): *sômô mandatu tvâ.* 2) laudari, celebrari. Rgv. 51. 11: *mandiśta yad uśanê kâvyê saćâ indraħ* „cum laudaretur Indras ipsum desiderante carmine". 3) dormire. Rgv.-V. (v. Westerg.): *agnê tvaṅ suǵâgrhi vayaṅ sumandiśîmahi.* — Caus. exhilarare. Rgv. 4. 7. (Cf. *manḍ*, *mad*, *mud*, *vand*; germ. vet. *menden* gaudere e *mandjan*, praet. *manta*; *mendi* gaudium; hib. *meadhrach* „glad, joyful, merry", *meadhradh* „mirth, song, melody", *molaim* „I praise".)

c. ut exhilarare. Rgv. 8. 6: *ut tvâ sutâsô rabʿasâ amandiśuħ* „te parata (libamina) cito inebriantia laetificarunt".

मन्द *manda* (r. *mand* s. *a*) 1) paucus. *mandam* adv. parum, paululum. N. 16. 8. Dr. 3. 1. 2) tardus. 3) stultus, stolidus. N. 15. 10. 14. (Hib. *mall* „slow, dilatory, tardy, tedious, prolix".)

मन्दभाग्य *mandabʿâgya* n. (Karm. e *manda* et *bʿâgya* fortuna, felicitas) fortuna adversa. N. 13. 38.

मन्दभाज् *mandabʿâǵ* (paululum felicitatis habens, Bah. e praec. et *bʿâǵ* fortuna, felicitas) infelix. H. 1. 29.

मन्दाय् *mandây* (denom. a *manda* s. *y*, v. gr. 520) cunctari, tardari; âtm. Ur. 48. 10: *mandâyamânâ.*

मन्दार *mandâra* m. (rad. *mand* suff. *âra*) 1) arbor, erythrina fulgens. Ur. 6. 2. 2) arborum coelestium genus. Rag'. 6. 23. Még'. 68. 73.

मन्दिर *mandirá* n. (r. *mand* dormire, s. *ira*) domus. In. 5. 52; cf. *mandurá*.

मन्दुरा *mandurá* f. (r. *mand* dormire, s. *ura* in fem.) stabulum.

मन्द्र *mandrá* (r. *mand* s. *ra*) profundus, gravis (de sono). Ur. 69. 15.

मन्मथ *manmat'a* m. (cor agitans, e *man* pro *mánas* cor et *mat'a* agitans, concutiens) amor, deus amoris. In. 5. 3.

मन्मय *manmaya* (e pronom. 1. pers. *mat* q. v., s. *maya*) mihi devotus. B'. 4. 10.

मन्यु *manyú* m. (r. *man* s. *yu*) 1) moeror, aegritudo. N. 9. 4. 2) ira. Su. 4. 16. (Cf. gr. μῆνις, v. *man*.)

मभ्र् *mab'r* 1. par. (*gatâu* K. *gatyâm* V.) ire, se movere.

मम्ब् *mamb* 1. par. (*gatyâm*) id. Cf. *marb*.

मय् *may* 1. âtm. id.

मयूक *mayûka* m. radius. Ritu-S. 1. 13. Rag'. 2. 46.

मयूर *máyûra* m. pavo. — Fem. *mayûrî*.

1. मर् मृ *mar mṛ* 6. âtm. interdum par. (nisi potius cl. 4) mori. B'. 2. 20: *na ǵâyatê mriyatê vâ*; N. 13. 38: *nâ 'prâptakâlô mriyatê*; Br. 1. 34: *marišyanti mayâ vinâ*; 2. 19: *marišyâmi*; 3. 9: *mriyêyam*. — *mṛtá* mortuus. Subst. n. mors. Br. 1. 35. — Caus. occidere. Mah. 1. 7276: *tatô yamaħ* ... *nâ 'mârayat kańćit*. (Lat. *morior*, *morbus*; gr. μαραίνω, βροτός pro μροτός = *mṛtá* e *marta*, ἀ-μβροσία pro ἀ-μροσία, cf. *amṛ'ta*; slav. мрѫ *mruń* morior; lit. *mìrštu* id., praet. *mirriau*, fut. *mir-su*, infin. *mir-ti*; *s-mertis* mors; russ. *u-miraju* morior, *mertvüĭ* mortuus, *s-mer-tj* mors. Ad caus. *mârâyâmi* trahimus hib. *marbhaim* „I kill, slay", *marbhan* „a corpse, dead body" etc.; goth. *maur-thr* caedes.)

2. मर् (मृ) *mar* (*mṛ*) 9. par. *mṛṇâ'mi* (*vad* ficere.

मरकत *marakata* m. smaragdus. Még'. 74. (ϱαγδος, lat. *smaragdus*.)

मरण *maraṇa* n. (r. *mar mṛ* s. *ana*) mors. N. 10. 10.

मरिच *mariča* n. piper. Am.

मरीचि *marîči*, vêd. *márîči* m. f. lumini Rag'. 9. 13. 13. 4.

मरीचिप *marîčipa* m. (e praec. et *pa* biben cujusdam Geniorum ordinis. Su. 3. 5.

मरु *marú* m. (ut videtur, a r. *mar mṛ* s. *u*) aq locus, desertum. Rag'. 4. 31. Hit. 8. 7.

मरुत् *marút* m. 1) ventus. 2) ventorum Genius.

मरुत्वत् *marútvat* m. (ventis, ventorum praeditus, circumdatus) cognomen Indr

मर्कट *markaṭa* m. simia. Lass. 2. 10.

मर्क् मृक् *mark mṛk* 1. et 10. par. v. *b'rak*

मर्ग् मृग् *marg mṛg* 10. âtm. interdum par. eti *mṛgáyâmi*, *mṛgáyê* (gr. 307), Quaerere. H. 1. 25: *pấntyam mṛgayâmi*; N *kiṅ vâ mṛgayasê vanê*; 13. 65: *mṛgay tê b'adrê b'artâram*; 16. 2: *mṛgayad' lam*. — *mṛgáyâṇa* quaerens (gr. 533). N. Perscrutari. Mah. 4. 865: *mṛgayitvâ bah mân*. Cf. *mârg*.

मर्च् *marć* 10. par. i. q. *mârg*.

मर्ज् मृज् *marǵ mṛǵ* 1. et 2. par. interdum (in omnibus formis auctis vṛdd'im s gunae, e. c. *má'rǵmi*, *mṛǵmás*, *má'rǵân ǵâmas*, *mamâ'rǵa*, *mamṛǵimá*; in tertii pl. tempp. specialium et praet. redupl. tam auctam quam puram admittit) 1) abstergere purificare. B'att. 14. 22: *k'aḍgân mam mamṛǵuśća paraśvad'ân*; Man. 8. 317: *brûṇahâ mârśṭi* ... *kilvišam*; Mah. 4. 7

mama mârǵasva. — mṛśṭa purificatus, purus, clarus; de aquâ. N. 12. 36: mṛśṭasalilâm âpaǵâm. 2) mulcere. R. Schl. I. 46. 7: pâṇinâ sa mamârǵa tâm; v. praef. pra. (Cf. mârǵ, marś mṛś, maǵǵ, manǵ, muǵ, munǵ; lat. mulgeo, mulceo; gr. ἀ-μέλγω; germ. vet. milchu mulgeo; goth. miluks lac; lit. mélżu mulgeo; slav. mlζun id.; fortasse hib. breugaim „I sooth, flatter, decoy, delude" e mreugaim, sicut gr. βραδύς e μραδύς = scr. mṛdú; bleaghaim „I milk".)

c. apa auferre. Man. 2. 27: gârb'ikanćâi 'nô dviǵânâm apamṛǵyatê.

c. ava detrahere, demere. Mah. 1. 5487: d'anurǵyâm avamṛǵya.

c. â abstergere. Mah. 2. 2224: sâ vivarṇam âmṛǵya muk'an karêṇa.

c. ni id. Man. 3. 216: têśu darb'êśu tan hastan nimṛǵyât.

c. pari abstergere, siccare, purificare. R. Schl. II. 72. 31: yêna (pâṇinâ) mân raǵasâ d'vastam ab'ikśṇam parimârǵati; Mah. 3. 584: ćakśuśî parimârǵantî. Trop. Rag'. 14. 35: vâćyan tyâǵêna patnyân parimârśṭum âiććat.

c. pra 1) abstergere, purificare, abluere. B'att. 17. 55: k'aḍgân; Man. 2. 60: dvin pramṛǵyât tatô muk'am; Rag'. 3. 41: ǵalêna lôćanê pramṛǵya; N. 5. 4: pramṛśṭamaṇikuṇḍala. Trop. auferre, demere. Rag'. 6. 41: ayaśan pramṛśṭam. 2) mulcere. In. 2. 24: pramârǵamânan śanakâir bâhûćâ 'sya; Sâ. 5. 102.

c. vi abstergere, purificare. Sâ. 5. 96: vimṛǵyâ 'śrûṇi nêtrâb'yâm; Dr. 6. 17: ćârumuk'am vimṛǵya.

c. sam id. Mah. 2. 2186.

मर्ड् मृड् marḍ mṛḍ 6. et 9. par. exhilarare. B'att. 7. 96: amṛḍitvâ sahasrâkśam (schol. asuk'inan kṛtvâ). In dial. vêd. marḍ mṛḍ, marl mṛl et marḷ mṛḷ 1) exhilarare, laetificare. Ṛgv. 36. 12: sa nô mṛla mahân asi „tu nos exhilara: magnus es"; 17. 1. 114. 2; Yaǵurv. (v. Westerg.): na tvad anyô maǵavann asti marḍitâ. 2) cum dat. blandiri, favere, propitium esse. Ṛgv. 114. 6: tanayâya mṛla. 3) reficere, corrigere. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): yad âgaś ćakṛma tat su mṛla. 4) intrans. gaudere. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): mṛla sukśatra mṛlaya. — Caus. cum dat. in dial. vêd. favere, propitium esse. Ṛgv. 12. 9: tasmâi pâvaka mṛlaya. (Cf. manḍ, mad, mand, mud, parḍ pṛḍ; lat. blandus.)

मर्ण् मृण् marṇ mṛṇ 6. par. (hinsâyâm K. hinsê V.) occidere, ferire, laedere. Cf. mar mṛ.

मर्त्य mártya m. (r. mar mṛ s. ya inserto t) mortalis, homo. In. 1. 31. N. 4. 7. B'. 9. 21.

मर्द् मृद् mard mṛd 9. par. interdum âtm. 1) conterere. N. 13. 11: sa tam mamarda ... mahîtalê; 39: mṛditâ hastiyûtêna; 23. 16: puśpâṇy upâdâya hastâb'yâm mamṛdê; R. Schl. II. 27. 7: mṛdnantî kuśakaṇṭakân. 2) fricare. Mah. 4. 467: hastêna mamṛdêćâi 'va lalâṭam. — Caus. 1) conterere. R. Schl. I. 1. 72: mardayâmâsa tôraṇam. 2) fricare. Up. 52. (Cf. mrad, rad mordere; prâcr. mal e mard, mutato r vel d in l; lat. mordeo = caus. mardáyâmi, v. gr. comp. 109*). 6; mando, mutatâ liquidâ r in n; molo, mola, malleus e mardeus; gr. μύλη, μέλδω, ἀ-μαλδύνω, ἅ-μαλος, v. मृदु mṛdú; goth. malvja contero, mala molo, mala tinea; anglo-sax. s-melte, germ. vet. smilzu liquefio = μέλδω, praefixo s, quod ad praef. sam referri potest, v. Pott. 1. 215; anglo-sax. smylt serenus, placidus, tranquillus, tenuis, v. मृदु mṛdú; lit. malù molo, mald-inu et mal-inu molendum curo; russ. melju comminuo, molo, molj tinea; hib. meilim „I grind, pound, bruise", millim „I spoil, ruin, marr".)

c. ava 1) conterere. R. Schl. II. 93. 8. Mah. 3. 16316: nagaradvâram avâmṛdnât. 2) fricare. Mah. 4. 468.

c. â conterere. R. Schl. II. 96. 20.

c. *pari* 1) fricare, abstergere. R. Schl. II. 77. 26: *aśrûṇi parimṛdnantâu.* 2) superare. Maḥ. 1. 4979: *ǵavê lakśyâbʿiharaṇê sarvân sa parimardati* (cl. 1).

c. *pra* conterere, devastare. Maḥ. 1. 4467: *pramṛdya purarâśṭrâṇi.*

c. *vi* id. Man. 4. 70: *na mṛllôśṭaṅ vimṛdnîyât*; Maḥ. 1. 5504: *vimṛdya râśṭram.* — Caus. id. R. Schl. II. 88. 2: *vimardita.*

मर्दन *mardana* (r. *mard mṛd* s. *ana*) 1) n. actio conterendi. 2) n. frictio, affrictus. Up. 55. 3) m. contritor. Dr. 6. 14.

मर्ध् मृध् *mardʿ mṛdʿ* 1. par. âtm. (*undê* K. *klidi* V.) humidum esse, humectari. — In dial. vêd. occidere. Ṛgv.-V. 73. 4 (v. Westerg.): *mâ nô mardʿiśṭam*; 25. 4: *na mardʿîṅ.* (Vid. *mṛdʿa* et cf. *mar mṛ, mard mṛd.*)

मर्ब् *marb* 1. par. ire, se movere.

मर्मन् *marman* n. (r. *mar mṛ* s. *man*) 1) articulus (corporis). Bʿaṭṭ. 16. 15. 2) sensus secretus, secretum. Hit. 84. 13.

मर्मर *marmara* m. (a sono dictum) susurrum, murmur. Ragʿ. 6. 57: *tîrêśu tâlîvanamarmarêśu.* (Cf. lat. *murmur*, gr. μορμύρω, germ. vet. *murmurôn* murmurare.)

मर्या *maryâ* f. limes, finis, terminus.

मर्यादा *maryâdâ* f. (e praec. et *da* dans vel *âda* sumens, in fem.) id.

मर्व् *marv* 1. par. (*pûraṇê* K. *pûrtâu gatâu* V.) implere, ire. Cf. *par (pṛ)*, *pûr.*

मर्श् मृश् *marś mṛś* 6. par. 1) tangere. 2) considerare, reputare. Saepe scripturâ confunditur cum *marś mṛś.* (Vid. *marǵ mṛǵ* et cf. lat. *mulcere*; fortasse hib. *mear* „a finger, a toe", a tangendo nominatum; *mearacht* „a fingering or the act of touching a musical instrument".)

c. *anu* considerare, reputare. R. Schl. II. 11. 9: *hṛda*[…] *yam apy êtad anumṛśyô 'dvarasva mê.*

c. *parâ* 1) tangere, attingere. Mṛ. 166. 20: *ǵaladʿar*[…] *nirlaǵas tvaṅ yan mâm ... stanitêna bʿîṣa*[…] *yitvâ dʿârâhastâiṅ parâmṛśasi*; N. 16. 15: *ha*[…] *stihastaparâmṛśṭâm ... padminîm*; Śak. 125. 3[…]: *vayasya kaṅ pativratâm anyaṅ parâmarśṭum*[…] *utsahatê.* Mulcere, permulcere. Ragʿ. 3. 68: *parâmṛśan harśaćalêna pâṇinâ tadîyam aṅgam.*— […] *nârîm* stuprare. Bʿaṭṭ. 17. 38: *nârîr anyadîyâ*[…] *parâmṛśan*; Maḥ. 3. 16153: *śaptô hy êśa purâ pâpô vadʿûṅ rambʿâm parâmṛśan* (sic legendum pro *parâmṛśan*). 2) prehendere, capere. Bʿaṭṭ. 12. 16: *śûlâni parâmṛśantaṅ*; Maḥ. 4. 461: *pradʿâvantîṅ* […] *kêśapâśê parâmṛśat.*

c. *pari* 1) mulcere. R. Schl. II. 10. 25: *snêhât pari*[…] *mamarśa tâm*; 26: *parimṛśyaća pâṇibʿyâm*[…]. 2) prehendere. R. Schl. II. 23. 5: *kʿaḍgam pari*[…] *mṛśan rôśât.* 3) considerare, reputare. R. Schl. I. 2. 20 […]: *vâkyan tat parimṛśya.*

c. *vi* 1) mulcere. R. Schl. II. 20. 32: *vimamarśaća*[…] *pâṇinâ.* 2) considerare, reputare. Sâ. 1. 30. Bʿ. 18. 63[…]3. Etiam âtm. Maḥ. 3. 15477: *vâkyaṅ vimamṛśê* (ed[…]d. Calc. *vimamṛśê*) *dʿiyâ.*

c. *vi* praef. *pra* considerare, reputare. Dr. 6. 7: *ta*[…] *pravimṛśya râǵâ prôvâća.*

1. मर्ष् मृष् *marś mṛś* 1. 4. et 10. par. âtm. tolerare[…]re sustinere, perferre. Man. 4. 217: *mṛśyant*[…] *yêćô 'papatim*; R. Schl. I. 1. 74: *mamarśa râ*[…] *kśasân vîrô mantriṇas tân yadṛććayâ*; Ma[…]n. 8. 313: *yaṅ kśiptô marśayaty ârtâiṅ*; Maḥ. […] 5. 416: *kaṅćit kâlam iman dêvâ marśayadʿva*[…]; 2. 1571: *duṅkʿam mahan marśayâmi.* — *na mar*[…] non perferre = irasci (v. *amarśa, amarśaṇa*[…]) c. acc. rei. Maḥ. 1. 5135: *nâ 'mṛśyata vaćô 'sy*[…] *tat.* Absol. Maḥ. 3. 706: *sa tâir abʿihataṅ saṅkʿy*[…] *nâ 'marśayata.* — Condonare. Ur. 76. 2 infr[…]

marśayatu maḥârâǵaǹ. (Cf. *b́ar b́ṛ*, unde fortasse *marś mṛś*, mutato *b́* in nasalem ejusdem organi, additâ sibilante.)

c. *vi* i. q. simpl. Maḥ. 3. 15441.

- मर्ष् मृष् *marś mṛś* 1. par. (*sêćanê*) conspergere, irrigare. Cf. *varś vṛś.*

मर्ल् मृल् *marl mṛl* v. *marḍ mṛḍ.*

मर्ळ् मृळ् *marl mṛl* v. *marḍ mṛḍ.*

मल् *mal* 1. âtm. 10. par. *mâlê, malâyâmi* (*d́âraṇê* K. *d́ṛtâu* V.) tenere.

मल *malá*, vêd. *mála* m. n. sordes, lutum. N. 16. 13. 17. 6. 8. (Lett. *mâls* lutum, argilla; lit. *mólis* id.; germ. vet. *mâl, mâli* in compp. *aug-mâli* collyrium, *ana-mâli* nota, stigma, cicatrix, macula, *wund-mâli* cicatrix, Wund-Mal, *lîch-mâl* stigma, signum in corpore; nostrum *Mal.* Fortasse lat. *macula* e *malicula.*)

मलपङ्किन् *malapaṅkin* adj. (e Dvandv. *malapaṅka* sordes et pulvis, s. *in*) sordibus et pulvere obductus. N. 24. 9.

मलय *málaya* m. nomen montis. Wils.: „a mountain or mountainous range answering tô the western Ghâts in the peninsula of India." Raǵ. 4. 46.

मलयज *malayaǵa* m. (e *málaya* et *ǵa* natus) santalum. Ur. 42. 2.

मलिन *maliná* (a *malá* s. *ina*) sordidus, lutulentus. N. 10. 6. 12. 23. (Pottius apte huc trahit gr. μέλας, lit. *mĕlina's* caeruleus; v. sq.)

मलिनाम्बु *malinâmbu* m. (e praec. et *ámbu* aqua) atramentum librarium. Mêd.

मलीमस *malîmasa* (a *malá*) sordidus, turpis. Raǵ. 2. 53. 3. 46.

मल्ल् *mall* 1. âtm. i. q. *mal.*

मल्ल *malla* m. pugil.

मल्लि *málli* f. planta, Jasminum Zambae.

मल्लिका *mállikâ* (a praec. s. *ka* in fem.) id. Raǵ. 9. 41.

मल्ली *mallí* f. id. Lass. p. 69.

मव् *mav* 1. par. (*naḥi*) ligare, vincire. B́aṭṭ. 9. 90: *tam mêvuǹ śṛṅḱalâdib́iḥ.* Vid. *mû, mavy.*

मव्य् *mavy* 1. par. id.

मश् *maś* 1. par. (*śabdê* K. *d́vanâu kôpê* V.) sonare; irasci. Cf. *miś.*

मशक *maśaka* m. culex.

मष् *maś* 1. par. (*ḥiṅsâyâm* K. *vad́ê* V.) ferire, occidere, laedere. Cf. *muś.*

मषि *máśi* f. atramentum librarium.

मषी *maśî* f. id. Up. 67.

मष्क् *maśk* ire, se movere; v. *mask* et cf. *makk.*

मस् *mas* 1. par. metiri; v. *mâ.*

मसि *mási* et मसी *masî* f. i. q. *maśi, maśî.* Am.

मस्क् *mask* i. q. *maśk.*

मस्त *masta* n. caput. Lass. p. 70.

मस्तक *mástaka* m. n. (a praec. s. *ka*) id. Hit. 85. 13.

मस्तिस्क *mastiska* m. (ut mihi videtur, a *masta* caput) cerebrum. (Cf. slav. *moʒg.*)

मह् *maḥ* 1. et 10. par. *máḥâmi, maḥâyâmi* (*pûǵâyâm* K. *pûǵê* V.) honorare (magni aestimare). Maḥ. 3. 13326: *maḥitvâ*; Raǵ. 11. 49: *prâḥinôćća maḥitam ... purôd́asam.* — Praef. *sam* in dial. vêd. parare. Ṛgv. 94. 1: *imaǹ stômam arḥatê ǵâtavêdasê rat́am iva sammaḥêmâ manîśayâ* „huncce hymnum Agni venerabili, currum veluti (faber), paramus mente"; 111. 3. (V. *maṅḥ* et cf. hib. *mogh, modh* „respect, honour"; cambro-brit. *myged* id., *mygaw* venerari; germ. vet. *machôn*; anglo-sax. *macian* facere, formare, parare; gr. μῆχος, μηχανή.)

मह *maḥa* m. (r. *maṅḥ* vel *maḥ* crescere, s. *a*) bos bubulus. Ḥêm. (Cf. *maḥiśá*, cambro-brit. *mohyn* taurus.)

महत्त्व *maḥattvá* n. (a *maḥánt* s. *tva*) magnitudo.

महर्षि *maḥarśi* m. (Karm. e *maḥâ* q. v. et *ṛśi* sapiens, sanctus) magnus sapiens, magnus sanctus. In. 5. 25.

महा *maḥâ* in initio compp. Baḥ. et Karm. pro *maḥánt*, v. gr. 614.

महाकाय *mahâkâya* (Bah. e *mahâ* et *kâ'ya* corpus) magnum corpus habens.

महाकटितटश्रोणी *mahâkaṭitaṭaśrôṇî* adj. fem. (Bah. e *mahâ* et *kaṭi*, *taṭa*, *śrô'ṇî*) magnas coxas, clunes et magna femora habens. In. 2. 32.

महाघोर *mahâgʿôra* (Karm. e *mahâ* et *gʿôrá*) valde terribilis. Up. 22.

महात्मन् *mahâtman* (Bah. e *mahâ* et *âtmán*) magnam animam, magnam mentem habens. H. 1. 32.

महादेव *mahâdêva* m. (Karm. e *mahâ* et *dêvá* deus) magnus deus, sic praesertim Śivus nominatur.

महाद्युति *mahâdyuti* (Bah. e *mahâ* et *dyuti*) magnum splendorem habens. H. 3. 2.

महानन *mahânana* (Bah. e *mahâ* et *ânana* os) magnum os habens. H. 3. 2.

महानस *mahânasa* m. n. (ut videtur, e *mahâ* et *anas* cocta oryza, adjecto *a*) culina. N. 23. 20.

महानाद *mahânâda* m. (Bah. e *mahâ* et *nâdá*) magnum sonum habens. In. 3. 4.

महान्त् *mahâ'nt* (r. *manh* vel *mah* crescere, unde est part. praes.; in casibus fortibus tamen, vocativo excepto, *ânt* pro *ant*, v. gr. 187) magnus, transl.: gravis. N. 1. 3. 2. 24. 8. 2. (V. *manh*.)

महापृष्ठगलस्कन्ध *mahâpṛśṭʿagalaskandʿa* adj. (Bah. e *mahâ* et *pṛśṭʿá*, *gala* et *skandʿá*) magnum dorsum, collum (et magnos) humeros habens. H. 2. 4.

महाबल *mahâbala* (Bah. e *mahâ* et *bála*) magnam vim habens. H. 1. 1.

महाबाहु *mahâ'bâhu* (e *mahâ* et *bâhú* brachium) magna brachia habens.

महाभाग *mahâbʿâga* (Bah. e *mahâ* et *bʿâ'ga* fortuna, felicitas) magnam felicitatem habens, praestans, excellens. In. 1. 16.

महाभाग्य *mahâbʿâgya* n. (Karm. e *mahâ* et *bʿâgya* n. felicitas) magna felicitas, praestantia, divinitas. Sâ. 1. 1. 7.

महाभुज *mahâbʿuǵa* (Bah. e *mahâ* et *bʿúǵa*) magna brachia vel magnas manus habens. In. 5. 55.

महामुख *mahâmukʿa* m. (magnum os habens, *mahâ* et *múkʿa*) nom. pr. Dr. 8. 16.

महामेघस्वन *mahâmêgʿasvana* (Bah. e *mahâmê*[...] magna nubes et *svana* sonus) magnae nubis son[...] habens. In. 1. 5.

महायशस् *mahâyaśas* adj. m. f. n. (e *mahâ* et *ya*[...] *śas* n. gloria) magnam gloriam habens. Su. 1. 42.

महारथ *mahâratʿa* m. (e *mahâ* et *rátʿa* currus, hero[...] 1) magnus currus. In. 1. 17. 2) saepissime: magn[...] heros. H. 2. 4.

महार्थवन्त् *mahârtʿavant* (a *mahârtʿa* [*mahâ* + *ártʿa*[...] s. *vant vat*) magnâ re vel magno fructu, magno commodo praeditus, gravissimus. Sâ. 5. 50.

महार्ह *mahârha* (Karm. e *mahâ* et *arha* dignus) valde dignus, praestans. H. 1. 33. Su. 1. 30.

महावक्त्र *mahâvaktra* (e *mahâ* et *vaktrá*) magnum[...] os habens. H. 2. 6.

महावीर्य *mahâvîrya* (e *mahâ* et *vîrya* vis, virtus,[...] fortitudo) magnam fortitudinem habens. Su. 1. 3.

महावीर्यपराक्रम *mahâvîryaparâkrama* adj. (e *mahâ*[...] et Dvandv. *vîrya* + *parâkrama*) magnam virtute[...] et fortitudinem habens. H. 2. 2.

महाव्रत *mahâvrata* (e *mahâ* et *vrata* votum) magnum[...] votum habens vel voti studiosus, memor, voto fid[...] Su. 1. 13.

महाशय *mahâśaya* (Bah. e *mahâ* et *âśayá* men[...] animus) magnanimus. Am.; Hit. 120. 5.

महासेन *mahâsêna* m. (Bah. e *mahâ* et *sênâ* exe[...] citus) nomen Kârtikêyi.

महिमन् *mahimán* m. (a *mahâ'nt* s. *iman*) magnitud[...] Bʿ. 11. 41. Ur. 5. 13.

महिष *mahiśá* m. (r. *manh* vel *mah* crescere, s. *iś*[...] bos bubulus. (V. *maha*.)

महिषी *mahiśî'* f. (a praec. signo fem. *î*) 1) femina b[...] vis bubuli. 2) uxor regis. N. 1. 7. 12. 95. Sâ. 1. [...] 8. Dr. 4. 6. M. 18.

मही *mahî* f. (ut mihi videtur, a *maha* pro *mahâ'nt*

. signo fem. *î*, cf. *pṛ'vî'*) terra. Su. 2. 9.
ag id.)

ahîkśit m. (Tatp. e praec. et *kśit* dominus,
r) terrae dominus, rex (cf. *pṛ'ivîkśit*).

ahîb'ṛt m. (terram sustinens, e *mahî* et
.) mons. N. 12. 73.

hêśvara m. (magnus dominus, Karm.
t *îśvará*) deus Śivus. Su. 3. 23.

nahôdad'i m. (Karm. e *mahâ* et *udad'i*
agnum mare. Su. 2. 12.

2. par. 3. et 4. âtm. *má'mi*, *mímê* (gr. 332),
ê. 1) metiri. *mitá* mensuratus, praesertim
, paucus, exiguus. Sâ. 1. 6 (cf. *mitâśana*,
aća apud Wils.). 2) in dial. vêd. dare.
). 9: *râyêća nô mimîtań vâǵavatyâi* |
ô mimîtam „opulentiaeque nos date, vigore
ciboque nos date". — Caus. 1) metandum cu-
lah. 1. 2024: *tan dêśam mâpayâmâsur*
ratanakâraṇât; 1. 5319: *mâpayâmâsa*
m. 2) metiri, transmeare. Mah. 1. 5842:
ân dadṛśê ... mâpayânân nadîǵalam.
as, 3. *mi* et cf. gr. μέ-τρον, μῖμος, μιμέομαι;
raef. *upa* et *sam*, ἄ-μοτος, quasi *amitam*
âtam; lat. *mê-tior*, *mo-dus*, *im-mâ-nis*; goth.
etiri, *mita*, *mat*, adjecto *t*, v. gr. comp. 109[b]. 1;
ôju metior, *más-tas* euphon. pro *mât-tas* cu-
ácius e *matius* modus, mensura, *mé-tas* annus,
1; slav. *mêra* modus, mensura; lit. *mërà* id.;
d „a balance, a scale", *meadaighim* „I weigh,
consider".)

pamita similis. B'ar. 3. 17.

cere, creare. Su. 3. 12: *nirmamê yôśitan*
; 18: *nirmitâ*; Man. 1. 13: *divam b'û-*
nirmamê; Hit. 21. 20: *snâyunirmitâ êtê*

ef. *vi* id. N. 17. 7: *d'âtrâ vinirmitań*.

c. *pari* admetiri, transl. destinare. B'ar. 3. 50: *âyur varśaśatan nṛṇâm parimitam*. — *parimita* modicus, paucus, exiguus. Sâ. 1. 5.

c. *pra* i. q. simpl. *apramêya* non mensurabilis, immensus. Dr. 1. 8. B'. 11. 17.

c. *sam*: *sammita* 1) similis. N. 16. 4: *grâmân nagarasammitân*. 2) consentaneus, congruens. Sâ. 5. 50: *yat'â yat'â b'âśasi d'armasammitam manôśnukûlam*.

2. मा *mâ* 3. par. âtm. sonare. Ṛgv. 38. 8: *vâśrê 'va vidyun mimâti* „mugientis instar (vaccae) fulmen sonat".

3. मा *mâ* ne, particula prohibitiva, quae construitur cum imperativo vel temporibus, quae loco imperativi ponuntur. H. 3. 7. Imperativo subintellecto. Dr. 4. 23. (Gr. μή; hib. *mi*, particula negativa in initio compp.)

मांस *mâńsá* n. caro. H. 2. 2. 7. (Slav. *mańso* neut. id.; lit. *mësà* fem. id.; goth. *mimsa* id.; germ. vet. *mós* neut., them. *môsa*, cibus; nostrum *Mus*, *Ge-müse*; hib. *maise* „food, victuals".)

माक्षिक *mâkśika* m. (ut videtur, a *makśâ*, quod etiam apem significare videtur, suff. *ika*; secundum Wils. a *makśikâ* apis) mel. (Huc trahi posset germ. vet. *wahs* neut. cera; anglo-sax. *väx*, *vex*, *veax*; lit. *waśka-s* m.; russ. *vosk*, mutato *m* in *v*.)

माक्षज *mâkśaǵa* n. (e praec. et *ǵa* natus) cera.

माङ्क्ष् *mâṅkś* 1. par. (*kâṅkśâyâm* K. *spṛhi* V.; scribitur *mâkś*) desiderare; cf. *kâṅkś*.

मागध *mâgad'a* (f. -*î*, a *magad'a* nomen regionis, s. *a*) magad'ensis. Rag'. 1. 57.

माचिरम् *mâćiram* adv. (e *mâ* et *ćiram* diu) sine morâ, statim, c. imperativo vel ejus vice fungentibus temporibus. H. 4. 13. N. 3. 9. 18. 17. M. 47. Sâ. 5. 99.

मातङ्ग *mâtaṅga* m. elephantus (cf. *mataṅga*). Dr. 8. 29.

मातर् -तृ *mâtár -tṛ'* f. (ut mihi videtur, a r. *mâ* s. *tar tṛ*, v. *mâ* praef. *nis*) mater. (Vid. gr. 124 et cf. lat. *mâter*; dor. μάτηρ; germ. vet. *muoter*; slav.

nom. *mati* = माता *mâtâ'*, them. *mater* = मातर् *mâtár*, gen. *mater-e*; lit. *mõtẽ* uxor, gen. *mõter-s*; hib. *mathair* mater.)

मातलि *mâtali* m. Mâtalis, Indri auriga.

मातुल *mâtula* m. (fortasse e *mâtura*, a *mâtár -tṛ'*, attenuato *a* in *u*, suff. *a*) avunculus. B'. 1. 26.

मातृषष्ठ *mâtṛšašṭ'a* (Bah. e *mâtár -tṛ'* et *šašṭ'á* sextus, v. gr. 598) matrem tanquam sextam habens. H. 1. 1.

मात्र *mâtra* n. (r. *mâ* s. *tra*) 1) mensura. A. 8. 1. 2) materies, elementum, res. B'. 2. 14. 3) in fine compositorum, ubi a grammaticis pro suffixo taddʻitico habetur: solus, solum, tantummodo. N. 9. 10. 11. 39. Dr. 5. 12. 14. A. 10. 46. (Gr. μέ-τρον.)

मात्रक *mâtraka* (a praec. s. *ka*) mensura, modus. N. 14. 9.

मात्स्यक *mâtsyaka* (a *mátsya* m. piscis, s. *ka* vel *aka*) ad piscem attinens, piscarius. M. 56. (Hib. *measach* „fishy", v. *mátsya*.)

मादृश् *mâdṛ'š* (v. gr. 263) mei similis, mihi aequalis. Lass. 41. 17.

माद्रवती *mâdravatî* f. (a *mâdra* Madrensis, s. *vant vat* in fem.) i. q. sq. Dr. 8. 17.

माद्री *mâdrî* f. (a *mâdra* Madrensis signo fem. *î*) regis Pâṇḍus uxor, Nakuli et Sahadêvi mater.

माधव *mâdʻava* m. (a *madʻu* s. *a*) 1) nomen mensis Vâišâkʻi, Aprilis-Maii. 2) ver.

माधवी *mâdʻavî* f. (a praec. signo fem. *î*) planta repens (Gaertnera racemosa). Mêg'. 76.

माधुर्य *mâdʻurya* n. (a *madʻura* dulcis, s. *ya*) dulcedo. In. 5. 7.

1. मान् *mân* 1. par. (*pûǵâyâm* K. *arćê* V.) honorare, colere. — 1. âtm. (*pûǵâyâm* K. *vićârê arćê* V.) honorare, cogitare, deliberare, perpendere; desid. *mîmâṅsê* 1) perpendere, considerare. Man. 4. 224: *mîmâṅsitvô 'bʻayam.* 2) comperire. Mah. 1. 3878: *tat sarvam êva putras tê na mîmâṅsêta.* Cf. *man.*

2. मान् *mân* 10. par. (fortasse denom. a *mâna* ho[nor]) honorare, colere. N. 12. 24: *na mâna[y]mâm ârya rudatîm*; Mah. 1. 4467: *yaš'âr[...] mânayâmâsa pauraǵânapadân api*; R. Sc[hl.] 38. 8: *šâilêndrasutâ mânayišyati taṅ suta[...]* *mânya* honorandus, venerandus. Cf. *man.*

c. *sam* i. q. simpl. *sammânita* honoratus. Dr. 3.

मान *mâna* n. (r. *mân* vel *man* s. *a*) honor. In. 5 Sâ. 5. 49. B'. 6. 7.

मानद *mânada* m. (e praec. et *da* qui dat) qui [ho]norem tribuit, in vocativo fere solum invenitur venerationem erga aliquem exprimendam. In. 5 N. 4. 4. Sâ. 5. 51.

मानयितार् -तृ *mânayitá'r -tṛ'* m. (r. *mân* c[um] s. *târ tṛ*) honorator. In. 4. 9.

मानव *mânavá* m. (a Manu oriundus, e *mánu* v. gr. 582) homo. In. 5. 6. Br. 2. 2. (Huc potius [...] ad *puṅs* q. v. traxerim goth. *manna* id., th. *man* quod fortasse per assimil. e *manvan*; nostrum *Ma*[nn])

मानस *mânasa* n. (a *mánas* s. *a*) 1) animus, [...] N. 13. 19. 19. 9. Dr. 1. 11 in fine compp. Bah. 2) [...] hujus nominis in Himâlayo. Mêg'. 11.

मानिन् *mânín* (a *mâna* honor, s. *in*) superbus. Rag. 1[...]

मानुष *mânuša* (a *mánu* producto *a*, s. *ša* pro v. gr. 101[a]) 1) m. homo. H. 2. 12. 13. 2) adj. (fe[m. ...]) humanus. H. 2. 8. B'. 4. 12. N. 1. 2. *mânušî* [...] N. 13. 55.

मानुष्य *mânušya* (a *mânuša* s. *ya*, nisi a *manu*[...] s. *a*) humanus. H. 2. 12. N. 19. 27.

मान्थ् *mântʻ* 1. par. (*kuntʻê*, scribitur *mâtʻ*) i. q. *ku*[...] Cf. *mantʻ*.

मामक *mâmáka* pron. poss. (fem. *-î*, v. gr. 265) m[eus] B'. 1. 1. 9. 7.

माया *mâyâ'* f. (r. *mâ* s. *yâ*) praestigiae, magia. H. 4. Su. 1. 13. 20. B'. 4. 6. N. 13. 26.

मायामय *mâyâmaya* (a praec. s. *maya*) magicus, m[agia] effectus, praestigiis praeditus. In. 1. 7.

bilis.
kata (fem. -*í*, a *marakata* s. *a*) sma-
it. 7. 16.
m. persona venerabilis, in linguâ scenicâ
imarius. Wils.: „the title of the mana-
cipal actor". Ur. 1. 7.
m. (a *marút* s. *a*) aër, ventus. Am.
kaṇḍêya m. sapiens, sanctus hujus no-

par. âtm. et 10. par. quaerere. N. 12. 125:
gâmy aparâǵitam; 13. 62: *tam mâr-
b'artâram.* Cf. *marg mṛg.*
. 15. 4.
ı. (r. *mârg* s. *a*) via. In. 5. 26. 2. 12.

ṇa n. (r. *mârg* s. *ana*) actio quaerendi.

ṛaśîrśa m. (a *mṛgaśîrśa* [dorcadis
ns, nomen astri, in quo luna est plena]
mensis, November-December. B'. 10. 35.
par. (*śabdê* K. *mṛǵâd'vanyôn* V.)
stergere, purificare. N. 13. 46: *amârǵi-
d. marǵ mṛǵ.*
a m. (r. *marǵ mṛǵ* vel *mârǵ* s. *âra*)

va n. (a *mṛdú* mitis, mansuetus, s. *a*)
B'. 16. 2.
í f. planta, Jasminum grandiflorum.

sertum floreum.
ı. (a *mâ'lâ* s. *ya*) id. Su. 4. 4. N. 2. 11.
(r. *mas*) 1) luna. 2) mensis. (Cf. gr.
e μηνσ-ος ejecto σ sicut e. c. in χήν =
anser; russ. *mjesjaz'* luna; lit. *mēnů* luna,
em. *mênes*, gen. *menesio* a them. *menesia*,
147. 2; goth. *mêna*; germ. vet. *mâno*

मास *mâsa* m. (r. *mas* metiri, s. *a*) mensis. (Lat. *mensi-s* insertâ nasali, attenuato *a* finali in *i*; hib. *mios* id.; cambro-brit. *mis*, v. *mâs*.)

माह् *mâh* 1. par. âtm. (*mânê*) honorare. Cf. *mah.*

मि *mi* 5. par. âtm. (*prakšêpaṇê* K. *kšêpê* V.) jacere, projicere, prosternere, dejicere. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *tvâ mârutô minôtu.*

मिछ् *mić* 6. par. *miććâ'mi* (*vâd'ê*) vexare. Cf. *pić.*

मित *mitá* v. *mâ* et *mi.*

मित्र *mitrá* (scribitur etiam *mittra*, a r. *mid* amare, s. *tra*) 1) n. amicus. H. 1. 42. N. 9. 30. 2) m. sol.

मित्रता *mitrátâ* f. (a *mitrá* s. *tâ*) amicitia.

मिथ् *mit'* 1. par. âtm. (*vad'ê* K. *vad'ê mêd'âyâm* V.) 1) ferire, laedere, occidere. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *saṅ yan mahî mit'ati spard'amânê* (schol. *mahatyâu paraspaṙaṅ hiṅsantyâu sênê*). 2) intelligere. Cf. *mêt'*, 1. *mid*, *mêd*, *mêd'*.

मिथुन *mít'una* n. (r. *mit'*, v. *mêt'*, suff. *una*) par animantium (diversi sexus, ut puer et puella). Br. 2. 10. N. 5. 39. 23. 24.

मिथ्या *mit'yâ* adv. falso, fallaciter, frustra. N. 12. 14. 13. 17. Sâ. 6. 14. B'. 18. 59.

1. मिद् *mid* 1. par. âtm. i. q. *mit'*.

2. मिद् *mid* 1. âtm. 4. et 10. par. *mé'dê*, *mé'dyâmi* (gr. 305), *mêdáyâmi* (*snêhanê* K. *snihi* V.) 1) pinguem, adiposum, unctum esse vel fieri. K.: *śraméṇa kâyô na mêdyati.* 2) amare. K.: *mêdatê putrê pitâ.* — Part. perf. pass. *minná*, *mêditá*. (Cf. *mind*, *mand*; lit. *myliu* amo, *mielas* carus, mutato *d* in *l*; russ. *milyi* comis, benignus.)

मिन्द् *mind* 10. par. (scribitur *mid*, gr. 110*)) i. q. 2. *mid*. (Cf. *mid*, *mand*; germ. vet. *minna*, *minni* amor, fortasse per assimil. e *minda*, *mindi*.)

मिन्व् *minv* 1. par. *mínvâmi* (*sêkê*, scribitur *miv*) irrigare. Cf. *pinv*, *ninv*, *mih.*

मिल् *mil* 6. par. âtm. obviam fieri, obviam venire, occurrere, convenire, societatem inire. Hit. 43. 11: *yêćâ 'nyê suhṛdaḱ samṛdd'isamayê dravyâb'ilâśâkulâḱ ... tê sarvatra milanti*; 67. 19: *sarvâiḱ paśub'ir, militvâ, siḿhô viǵńaptaḱ*; 38. 9: *kadâćić ćitrâṅganâmâ mṛgaḱ, kênâ 'pi trâsitas, tatrâ 'gatya militaḱ*. (Fortasse *mil* e *mid* mutato *d* in *l*, cf. *mêt'*, *mit'una*.)

मिश् *miś* 1. par. i. q. *maś*.

मिश्र् *miśr* 10. par. miscere (ut videtur, denom. a *miśra*). Mah. 1. 5724: *lâkśayâćâ 'py analpayâ mṛttikâm miśrayitvâ*; Śak. 24. 1: *vâćan na miśrayati yady api madvaćôb'iḱ*. (Cf. 1. *miś*; gr. μίγνυμι; lat. *misceo*; lit. *maiśau*; slav. *mêśuń*; germ. vet. *miskiu*; hib. *measgaim* „I mix", *measg* „among, amongst"; cambro-brit. *ym-musk*.)

मिश्र *miśra* (ut videtur, a r. *miś*, cf. *miś*, suff. *ra*) mixtus. B'. 18. 12. In. 2. 2.

1\. मिष् *miś* 1. par. conspergere. *miśṭá* 1) conspersus. 2) dulcis, suavis. *miśṭá* n. cibus lautior, delicatior. N. 18. 6. Cf. *marś mṛś*.

2\. मिष् *miś* 6. par. (*spard'âyâm* K. *spard'ê* V.) aemulari, certare. — Part. praes. in gen. absol. invito. Mah. 1. 7179: *tâu pârt'ivânâm miśatân narêndra kṛśṇâm upâdâya gatâu narâgryâu*; 8159: *tvan d'akśyasê śnag'a kâṇḍavan dâvam adyâi 'va miśatô 'sya śaćîpatêḱ*; 2. 2535: *d'ârtarâśṭrân ranê hatvâ miśatâń sarvad'anvinâń śamań gantâsmi na ćirât*; 3. 10464: *têna dvâdaśavârśikyâm anâvṛśṭyâm mahâtmanâ vṛśṭam ... miśatô vaǵrapâṇinaḱ*. (V. praef. *ut* et *ni* et cf. *mîl*; russ. *migaju* et *miśu* nictor; lit. *mirkloju* id., *mêgmi* dormio; fortasse lat. *nico*, *nic-to* e *nimic-o*, *nimic-to* = scr. *nimiśâmi*. — Benfeyus huc trahit lat. *micare*.)

c. *ut* aperire oculos, proprie aufschlagen. B'. 5. 9: *unmiśan nimiśann api*.

c. *ni* claudere oculos, proprie niederschlagen. Mah. 3. 10649: *matsyaḱ suptô na nimiśati*.

मिह् *mih* 1. par. *mêhâmi*, fut. aux. *mêkśyâmi*, part. perf. pass. *mîḍ'á* (gr. 102). Effundere, praesertim mingere. R. Schl. II. 75. 21: *sûryam pra mêhatu*; Man. 4. 52: *praty agnim prati sûryań ... mêhataḱ*. (Cf. *minv*; lat. *mingo*, *mejo*; gr. ὀ-μιχέω, μοιχός, μοιχάω; lit. *myźu* mingo, *mêśłas* fimus, *mêźù* stercus egero, *mig-la* nebula, v. मेघ *mêg'á*; anglo-sax. *MIG* mingere, *mige*, *mâh*, *migon*; island. vet. *MIG* id.; goth. *maihs-tus* fimus, adjectâ sibilante; nostrum *Mist*.)

1\. मी *mî* 9. par. âtm. *mînâmi*, *mînê*, in dial. véd. *minâmi*, *minê* (*hińsâyâm* K. *vad'ê* V.) ferire, occidere, delere. Ṛgv. 71. 10: *rûpań ǵarimâ minâti*; 92. 12: *aminatî dâivyâni vratâni*; 117. 3: *minantâ* (= *minantâu*) *dasyôr aśivasya mâyâḱ*. — Part. perf. pass. *mînâ*.

c. *â* i. q. simpl. Ṛgv. 79. 2: *â tê suparṇâ aminanta êvâiḱ* „tuae bene alatae (luces) feriunt (nubem) cum properantibus (ventis)". — âtm. sibi mutuo aliquid delere. Ṛgv. 113. 2: *dyâvâ varṇań ćarata âmimânê* „coelum percurrunt (nox et aurora) suum mutuo colorem delentes".

c. *pra* i. q. simpl. Ṛgv. 32. 4: *mâyinâm aminâḱ prô 'ta mâyâḱ* „praestigiatorum fregisti praestigias"; 25. 1. 92. 11.

2\. मी *mî* 4. âtm. perire. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *durmitrâsô mimânâ ǵahur b'ôǵanâ*. — Caus. *mâpâyâmi*, v. gr. 468. (Cf. *mriyê* morior, unde fortasse *mîyê* ejecto *r* producto *i*.)

c. *pra* perire, mori. Man. 9. 247: *bâlâśća na pramîyantê*; R. Schl. II. 75. 28: *anapatyaḱ pramîyatâm*. — *pramîta* mortuus. Man. 3. 245. — Caus. occidere, delere. Man. 1. 57: *idań sarvań ćarâćarań saǵîvayatiéâ 'ǵasram pramâpayatiéâ 'vyayaḱ*; 8. 295: *sa ćêt ... pramâpayêt prâṇab'ṛtaḱ*; 11. 89. 129. Mah. 3. 13322.

3. मी mî 1. par. (gatâu) ire. (Vid. sq. et cf. mâ sgf. 2.)

4. मी mî 10. par. (gatâu matyâm) ire; intelligere. (Vid. 3. mî et cf. lat. meare.)

मीढ mîḍ'a v. miḥ.

मीन mînâ m. piscis.

मीम् mîm 1. par. (ut videtur, forma redupl. a r. 3. mî) ire; sonare.

मीमांस् mîmâṅs v. mân.

मील् mîl 1. par. (nimêšaṇê K. nimêšê V.) nictari, connivere. Gîta-G. 10. 16: yatra svidyati, mîlati (schol. śrîkṛšṇê kšaṇaṅ svidyati mîlati sati). Se claudere (de oculis). B'aṭṭ. 14. 54: tasyâ mimîlatur nêtrê. — Caus. claudere (de oculis). Mêg'. 109: lôćanê mîlayitvâ.

c. ut aperire (oculos), aufschlagen. B'aṭṭ. 15. 102: udamîlît lôćanê; Maḥ. 3. 11155: êšad unmîlya *) lôćanê. Se aperire (de oculis). B'aṭṭ. 16. 8: unmîlišyati ćakšur mê vrî'â. — Caus. aperire (oculos). Ur. 5. 14: êtad unmîlaya ćakšur âyatam.

c. ni 1) claudere (oculos), niederschlagen. Ur. 5. 9: b'ayanimîlitâkšî. Etiam omissâ oculos exprimente voce. Rag'. 8. 37: nimimîla narôttamapriyâ hṛtaćandrâ tamasê 'va kâumudî. — nimîlita = nimîlitâkša clausos oculos habens. Rag'. 1. 68: prag'âlôpanimîlitaṅ *). 2) dormire. Man. 1. 52: yadâ svapiti d'armâtmâ tadâ sarvan nimîlati; Hit. 107. 13: narêśvarê g'agat sarvan nimîlati nimîlati. — Caus. claudere (oculos), expressâ vel omissâ oculos significante voce. Maḥ. 3. 400: santrâsân nyamîlayata lôćanê; 1. 4278: dêvî nyamîlayat.

c. pra i. q. simpl. Gîta-G. 4. 19: pramîlati patati.

c. sam se claudere. Śak. 45. 4: sammîlanti na tâvad band'anakôśâs tayâ 'vaćitapušpâṅ.

*) unmîlya et nimîlita etiam ad caus. referri possunt.

मीव् mîv 1. par. i. q. pîv, unde ortum esse videtur mutato p in nasalem ejusdem organi.

मुकुट mukuṭa n. crista, diadema, tiara. A. 10. 38.

मुकुर mukurá m. speculum.

मुकुल mukula m. n. gemma arboris. Rag'. 9. 27. 15. 99.

मुकुलित mukulitá (a praec. s. ita) semiclausus, gemmae arboris instar. Ur. 49. 2.

मुक्ता muktâ' f. (part. perf. pass. r. muć s. ta in fem.) margarita. Rag'. 4. 50.

मुक्ताफल muktâp'ala n. (e praec. et p'âla) margarita. Rag'. 6. 28. 16. 67.

मुक्तावली muktâvalî f. (e muktâ et âvalî) linea margaritarum. Rag'. 13. 48.

मुख múk'a n. 1) os. N. 23. 23. 2) vultus. In. 2. 23. Su. 3. 25. 26. 3) cuspis. A. 3. 26 in fine compp. Baḥ. Transl. frons, e. c. exercitûs. Dr. 8. 8.

मुखतस् muk'atás adv. (a praec. s. tas) in conspectu, coram. N. 11. 28.

मुखर muk'ara (a múk'a s. ra) 1) adj. sonans, strepens, crepans. Rag'. 5. 72. 13. 40. 2) subst. m. dux, ductor, princeps. Hit. 13. 13.

मुख्य muk'yá (a múk'a s. ya) praecipuus, excellentissimus. N. 22. 9. Dr. 4. 3. B'. 11. 26.

मुख्यशस् muk'yaśás adv. (a praec. s. śas) praecipue. N. 8. 21.

मुग्ध mugd'á v. muh.

मुग्धत्व mugd'atvá n. (a praec. s. tva) abstractum praecedentis. Ur. 19. 8.

1. मुच् muć 6. par. âtm. muńćâ'mi, muńćê' (v. gr. 300) solvere, liberare, dimittere. Dr. 9. 17: muńćê 'mam; 18: dâsô syam mućyatâm; 8. 42: na hi mê môkšyatê g'îvan; N. 24. 32: êša mê muńćatu prâṇân; H. 1. 44: muktâ vayan dâhât; Rag'. 3. 20: mumućê (pass.) sa band'anât; Maḥ. 3. 2613: śâpân môkšyasi matkṛtât (pass. cum term. par.). Etiam cum instr. Man. 11. 228: tvaćê 'vâ 'his tênâ 'd'armêṇa mućyatê (cf. yug' praef. vi c. instr.). —

varšám, ǵalam, vášpám pluviam, aquam, lacrymas effundere. Br. 2. 36: mumóća vášpam; Mah. 1. 8154: ǵalasantatim mumućuh; 3. 670: váṇamayaṅ varšam ... mumóća. — šákṛt, mútram stercus edere, urinam reddere. Mah. 3. 11115: šakṛn mútrańća mućánáh (pro mućamánáh). — šábdam sonum emittere. N. 5. 29: há hé 'ti ... muktah šabdó narád'ipáih. — Cum vocibus, quae missilia exprimunt, emittere, mittere, conjicere. Su. 2. 16: váṇá muktáh šilásu; R. Schl. I. 54. 23: astráṇi ... mumóća. Omissâ missile exprimente voce, Mah. 1. 5296: mućasvé 'ty abravît párt'aṅ sa mumóća 'vićárayan. — átmánam se dejicere. Mah. 1. 6740: mérukúṭád átmánam mumóća. — déham, áṅgam corpus dimittere, abjicere, deponere (cf. déhanyásaṅ kartum Sá. 2. 23). Hit. 87. 10: ćitáu ... yá mućati déham átmanah; R. Schl. I. 25. 14: yatrá ṡṅgaṅ sa mumóća. — Relinquere. Nalód. 3. 12: tám amućad iha sa svapáyám (schol. atyákšít); 4. 7: b'ír mućéta tvám (schol. tyaǵéta). (Huc traxerim gr. ΜΥΚ, μύσσω e μύκjω, μῦκος, μυκτήρ; lat. mûcus, mungo e munco = scr. mućá'mi; russ. moća urina, moću humecto, moću-sj mingo [mútram mućámi]; hib. mun urina, munaim mingo.)

c. ava i. q. simpl. — ašván equos disjungere. N. 21. 18. — vásáṅsi vestes deponere. Mah. 2. 2520.

c. á induere. Rag'. 12. 86: mátalis tasya máhéndram ámumóća tanuććadam; 13. 21. 17. 25. Mah. 1. 4095.

c. ut solvere, liberare. R. Schl. I. 1. 74: astréṇó 'nmućyaćá "tmánam. Exuere. B'att. 3. 22: vib'úšaṇány unmumućuh.

c. nis i. q. simpl. B'. 7. 28.

c. nis praef. ab'i: ab'inirmukta relictus. Mah. 2. 221.

c. nis praef. vi i. q. simpl. N. 13. 21.

c. pra 1) i. q. simpl. Su. 1. 11. N. 13. 11. 2) in R. Schl. II. 9. 39: atra té ṡham pramókš málám.

c. pra praef. vi i. q. simpl. H. 1. 7: kat'aṅ n pramućyéma b'ayád asmát.

c. prati 1) id. Man. 10. 118: kilvišát pratimuc 2) alligare. Mah. 2. 2323: pášán átmani p mućati.

c. vi i. q. simpl. N. 13. 14. 14. 16. 20. 32. 44. A. B'. 18. 35. Exuere, deponere. Mah. 1. 4095: t ... áb'araṇáni vimućatám.

c. vi praef. pra id. Dr. 3. 1.

c. sam i. q. simpl. vári sammóktum aquam dere. Mah. 3. 10236.

2. मुच् muć 10. par. i. q. 1. muć. Man. 3. 37: m yaty énasah pitṛn; Mah. 1. 5850: (náur) ... mówayišyati vah sarván a déšát.

मुछ् muč 1. par. i. q. puč.

मुज् muǵ 1. par. (mṛǵád'vanayóh) abstergere, ficare; sonare. (Vid. muńǵ, marǵ mṛǵ, m márǵ, marć et cf. lat. mûgio, gr. μυκάομαι.

1. मुञ्च् muńć 1. átm. (kalkané K. mókšé V.; tur muć, gr. 110[a]) decipere, fallere; libera

2. मुञ्च् muńć 1. par. (gatyám) ire.

मुञ्ज् muńǵ 10. par. (scribitur muǵ) i. q. muǵ.

1. मुट् muṭ 1. et 10. par. (sańćúrṇané K. kšu conterere. Cf. munṭ, muṇḍ, mard mṛd,

2. मुट् muṭ 6. par. (ákšépamardanayóh) proste nisi contemnere; conterere. V. 1. muṭ.

मुण् muṇ 6. par. (pratiǵńáné) promittere, pol Cf. man.

मुण्ट् munṭ 1. par. (mardé) conterere. Cf. m mard mṛd.

मुण्ठ् munṭ' 1. par. (paláyané K. paláyé V.; tur muṭ') aufugere.

मुण्ड् *muṇḍ* 1. par. (scribitur *muḍ*) 1) conterere. 2) tondere, radere. Cf. *muṭ*, *muṇṭ*, *puṇḍ*.

मुण्ड् *muṇḍ* 1. par. âtm. 1) purificari, purum esse. 2) sidere, submergi. (Cf. *maṇḍ*, lat. *mundus*, *mundare*.)

मुण्ड *muṇḍa* (r. *muṇḍ* s. *a*) 1) adj. calvus, nudo capite. 2) m. n. caput.

मुण्डक *muṇḍaka* m. (r. *muṇḍ* s. *aka*) tonsor. Ḥêm.

मुण्डिन् *muṇḍín* m. (r. *muṇḍ* s. *in*) id. Am.

मुद् *mud* 1. âtm. gaudere, laetari. Sâ. 3. 17: *tâm b'âryâṅ labd'vâ ... mumudê*; N. 13. 74: *êtayâ saha môdasva*; Ḥ. 2. 21: *môdiśyê śâśvatîṅ samâṅ*. — *muditâ* laetus. N. 24. 49. (Cf. *mad*, *mand*, *maṇḍ*, *marḍ mṛḍ*; lit. *mudrùs* animosus, alacer, promptus.)

c. *anu* concedere, permittere. Maḥ. 2. 1787: *kê dyûtam anvamôdanta kêćâi 'nam pratyaśêd'ayan*; 4. 800.

c. *anu* praef. *ab'i* caus. valedicere. Maḥ. 1. 4447: *âmantrya prayayâu râǵâ tâiśćâi 'vâ 'b'yanumôditaṅ*.

c. *pra* i. q. simpl. par. R. Schl. I. 1. 84: *kṛtakṛtyaṅ ... pramumôda*; 44. 61: *pramumôdaća lôkas tan nṛpam âsâdya*. — *pramudita* laetus. Su. 1. 31. 33. — Caus. exhilarare. Man. 3. 61.

c. *prati* i. q. simpl. par. Maḥ. 1. 6781: *tam praǵâṅ, pratimôdantyaṅ, sarvâṅ pratyudgatâs tadâ*.

मुद् *mud* 10. par. (*samparkê*) miscere.

मुद् *mud* f. (r. 1. *mud*) gaudium. In. 5. 59.

मुद्गर *mudgara* m. (e *mud* et *gara* deglutiens) malleus bellicus (Wils.: a mallet, a mace, a weapon like a carpenter's hammer). Su. 2. 3. A. 10. 5.

मुद्रा *mudrâ'* f. sigillum.

मुद्रित *mudritá* (a praec. s. *ita*) obsignatus. Ur. 43. 8 infr.

मुधा *mud'â* adv. frustra, incassum. Ḥit. 107. 6.

मुनि *muni* m. (ut videtur, a r. *man*, attenuato *a* in *u*, s. *i*) anachoreta, sanctus sapiens, vates. Su. 2. 14. B'. 2. 56. 10. 37.

मुमुक्षु *mumukśú* (a *mumukś* desid. r. *muć* s. *u*) emancipationem cupiens. B'. 4. 15. — *śarân mumukśu* sagittas emittere cupiens. Rag'. 9. 58.

मुमूर्ष् *mumûrś* desid. r. *mar mṛ*, v. gr. 476 et 480.

मुमूर्षु *mumûrśú* adj. (a praec. s. *u*) mori cupiens vel moriturus. Dr. 7. 5.

मुर् *mur* 6. par. (*saṅvêśṭanê* K. *vêśṭanê* V.) circumdare, vestire. K.: *murati kaṇṭakêna vâṭîṅ kṛśakaṅ*. (Cf. *var vṛ*; lat. *murus*; lit. *múras*; germ. vet. *múra*; anglo-sax. et island. vet. *múr* id.)

मुर्छ् *murć* 1. par. (proprie *mûrć*, vocalis brevis enim nusquam apparet) 1) animo conturbari; deliquium animi pati, animo linqui. Gîta-G. 4. 19: *pataty udyâti mûrćaty api*; B'aṭṭ. 15. 55: *amûrćîd asâu kśataṅ*; R. Schl. II. 34. 17: *papâta b'uvi mûrćitaṅ*; In. 5. 48: *krôd'amûrćitâ*. 2) implere, penetrare, occupare. Rag'. 6. 9: *paritô digantân tûryasvanê mûrćati* (schol. *vyâpnuvati sati*). 3) crescere. Rag'. 12. 57: *mumûrća sak'yaṅ râmasya samânavyasanê harâu* (schol. *vavṛd'ê*); 10. 80: *svâb'âvikaṅ vinîtatvan têśâṅ vinayakarmaṇâ mumûrćê* (schol. *vṛdd'im prâpa*) *sahaǵan têǵô haviśê 'va havirb'uǵâm*. 4) valere, potentem esse. Rag'. 2. 34: *na pâdapônmûlanaśakti raṅhaṅ śilôććayê mûrćati mârutasya*.

c. *ab'i* i. q. simpl. sgf. 1. Maḥ. 1. 7794: *kandarpêṇâ 'bimûrćitâ*.

c. *sam* valere, magnum, potentem esse. Rag'. 16. 64: *śrôtrêśu sammûrćati...vârimṛdaṅgavâdyam*.

मुर्व् *murv* 1. par. (*band'anê* K. *nahi* V.) ligare, nectere.

मुशल *muśalá* v. *muśalá*.

1. मुष् *muś* 9. par. furari, rapere. N. 5. 7: *muśṇantî prab'ayâ râǵñâṅ ćakśûṅśića manâṅsića*; Ḥ. 42. 12: *mahatâ b'ayêna muśitaṅ*. Cum acc. pers. Ṛgv. 93. 4: *amuśṇîtam avasam paṇiṅ gâṅ* „eripuistis alimentum Paṇi, (nempe) vaccas". — *muś* cl. 4 v. *mus*. (Vid. *mûś*, *mûśa*.)

c. *pari* furtum alicui facere, c. acc. pers. Mah. 3. 13030: *anyônyam parimuśṇantô hiṅsayantaśća mânavâh.*

2. मुष् *muś* 1. par. (*vad'ê*) ferire, occidere, laedere. Cf. *maś.*

3. मुष् *muś* adj. in fine compp. (r. 1. *muś*) furans.

मुषल *muśalá* vel मुशल *muśalá* vel मुसल *musalá* m. pistillum, teli genus. A. 10. 5.

मुष्क *muśká* m. testiculus. Hit. 34. 21. 49. 14.

मुष्टि *muśṭí* m. f. (ut videtur, a r. 2. *muś* s. *ti*) pugnus. (Huc traxerim germ. vet. *fûst* id., them. *fûsti*, mutatâ labiali nasali in mutam.)

मुस् *mus* 4. par. (*k'aṇḍanê* K. *ċidi* V.) frangere, findere.

मुस्त् *must* 10. par. (*sañg'âtê* K. *saṅhatâu* V.) coacervare.

मुह् *muh* 4. par. interdum âtm. Part. perf. pass. *mugd'á* et *mûḍ'á*, gerund. *mugd'vâ* et *mûḍ'vâ* (v. euph. r. 102. *a*). 1) animo conturbari, mentis errore affici, mente capi. B'. 2. 13: *d'îras tatra na muhyati*; 5. 15: *têna muhyanti gantavah*; Mah. 4. 425: *mâ muhyasva.* 2) deliquium animi pati, animo linqui. R. Schl. I. 21. 21: *śôkêna mahatâ "viśṭaś ćaćâlaća mumôhaća*; Mah. 3. 709: *mumôhaća papâtaća.* — *mûḍ'á* animo conturbatus, mente captus, stultus, amens. N. 6. 12. 18. 10. — *mugd'á* amore captus. Rag'. 9. 44. — Intens. valde conturbari. Mah. 3. 402: *mômuhyamâna.* — Caus. conturbare, stupefacere. N. 19. 24: *rat'inam môhayann iva*; Dêv. 1. 66: *môhayâi 'tâu durâd'arśâv asurâu.* — *môhitá* conturbatus, stupefactus, mentis suae non compos, mente captus. N. 8. 16. 9. 4. 10. 28. Su. 4. 18. (Pottius huc trahit gr. μῶ-ρος, lat. *mô-rus.*)

c. *â* praef. *vi* caus. conturbare. Mah. 3. 12138.

c. *pari* caus. id. Mah. 1. 3571.

c. *pra* i. q. simpl. *pramûḍ'a* animo conturbatus. M. 54. — Caus. conturbare. Dr. 6. 21.

c. *pra* praef. *vi* caus. conturbare. *vipramôhita* i. *môhita.* H. 3. 17.

c. *vi* i. q. simpl. R. Schl. I. 9. 39: *sukumârâiś tâir añgâis tâb'ih spriśṭô vyamuhyata.* B'. 2.7 — *vimugd'a* conturbatus. Hit. ed. Ser. p. 49: *ma hatâ b'ayêna vimugd'ah.* — *vimûḍ'a* id. B'. 3. 2 *ahañkâravimûḍ'âtmâ.* — *vimûḍ'a* m. Geniorum ordo. Su. 3. 5. — Caus. conturbare. A. 8. 7: *vya môhayanta mâm*; 10. 22: *vyamôhayańća tâ sarvân rat'amârgâiś ćaran raṇê.*

c. *sam* i. q. simpl. B'. 3. 7: *d'armasammûḍ'aćêtâh* Dr. 6. 29: *diśah sammumuhuh parêśâm.* — Caus. conturbare. Mah. 2. 1949.

c. *sam* praef. *ab'i*: *ab'isammûḍ'ah* conturbatus. A. 10.

मुहुस् *múhus* adv. identidem, iterum iterumque. N. 10. Saepe bis ponitur (*muhurmuhus*) In. 2. 25. N. 15.

मुहूर्त *muhûrtá* m. n. 1) momentum. H. 2. 21. N. 17. Sâ. 5. 6. 2) hora (Wils.: the thirtieth part of a d and night, or an hour of forty-eight minutes). H. 4. 4

मू *mû* 1. âtm. (*band'anê* K. *band'ê* V.) ligare, vincire *mûtá* ligatus. Am. Cf. *mav.*

मूक *mûká* mutus (ut mihi videtur, a r. *mû* ligare, sic *bad'irá* surdus a *band'* ligare; cf. lat. *mû-tus* = मूत *mûtá* ligatus.)

मूढ *mûḍ'á* v. *muh.*

मूत्र् *mûtr* 10. par. (ut videtur, denom. a *mû'tra*) mingere

मूत्र *mû'tra* n. (ut videtur, a r. *miv* mingere, correpto *iv* in *û*, s. *tra*) urina. N. 7. 3.

मूर्ख *mûrk'á* (ut videtur, a r. *murć*, i. e. *mûrć*, c. pro *ć*, suff. *a*) stultus, stupidus.

मूर्छ् *mûrć* v. *murć.*

मूर्छा *mûrćâ* f. (r. *murć*, i. e. *mûrć*, s. *â*) stupor. H. 1. 1

मूर्त *mûrta* (a *mû'rti* s. *a*) corporeus. Rag'. 2. 69. P. 17

मूर्ति *mû'rti* f. (ut videtur, a r. *mar mr* [cf. *mumûrś*] s. *ti*) corpus.

मूर्तिमन्त् *mûrtimant* (a praec. s. *mant mat*) corporeus. N. 1. 15.

úrdd'aga vel मूर्धज *múrd'aga* m. (e sq. et *ga*) capillus.

ú'rdd'an vel मूर्धन् *mú'rd'an* m. (v. gr. 105; in- *mú'rdd'ná* vel *mú'rd'ná*) caput. R. Schl. I. 44. 10. al. princeps locus, frons. N. 1. 2. Hit. 31. 7. Ca- n montis. Mêg'. 17.

úl (ut videtur, denom. a *múlá* radix q. v.) cl. 1. :. âtm. (*pratiśṭ'áyám* K. *rôpaṇê* V.) fixum plantare. — Cl. 10. par. (*rôhaṇê* K. *rôpaṇê* V.) ere, plantare.

0. par. eradicare, evellere. Mah. 3. 11106: *unmú- n mahâvṛkśân.*

raef. *sam* id. Hit. 90. 8: *samunmúlayitum ân*; 127. 15.

ilá, vêd. *mú'la* n. (ut videtur, a r. *mańh* vel crescere, abjecto *h*, mutato *a* in *ú*, cf. Pott. 2. 108) N. 9. 11. Transl. origo. Br. 1. 40.

úlya n. pretium, merces. Am.

ś 1. par. furari; v. 1. *muś.*

śa m. (r. *múś* s. *a*) mus. (Lat. *mús*, *múr-is* e *s*; gr. μῦς, μυ-ός e μυσ-ός; germ. vet. *mús*, them. ; russ. *myśj*.)

múśika m. (r. *múś* s. *ika*) mus. Hit. 113. 6.

ga m. (r. *marg mṛg* s. *a*) 1) actio quaerendi. natio. Dr. 6. 4. 3) quadrupes in universum et liter dorcas, antilope. (Wils.: 1) a deer, an pe. 2) an animal in general.) N. 11. 25. Sâ. 5. 74. 17. Dr. 6. 3.

न *mṛgaǵívana* m. (venatione vitam ha- , Bah. e *mṛga* et *ǵívana* n. vita) venator. . 28. 38. 39.

ा *mṛgatṛśṇá* f. (e *mṛga* et *tṛ'śṇá* sitis) vapores desertorum arenam, aquae speciem habentes, quâ lia decipiuntur. Ur. 15. 5 infr. 17. 3 infr.

ṛgayá f. (r. *marg mṛg* servato charactere 10^mae , s. *á*) venatio. Dr. 1. 3. 4. 3. 6.

mṛgayáṇa v. *marg mṛg.*

मृगलाञ्छन *mṛgalâńčana* m. (Bah. e *mṛga* et *lâń- čana* signum, nota) luna. Ur. 43. 4 infr.

मृगाङ्क *mṛgâńka* m. (Bah. e *mṛga* et *ańká* signum, nota) id. Am.

मृगेन्द्रता *mṛgêndrátâ* f. (e *mṛgêndra* animalium prin- ceps, dominus, s. *tâ*) imperium animalium. Hit. 47. 16.

मृणाल *mṛṇâla* m. n. fibra in caule loti floris.

मृणाली *mṛṇâlí* f. (a praec. signo fem.) id. N. 16. 13.

मृतक *mṛtaka* n. (a *mṛtá* mortuus, s. *ka*) corpus ho- minis mortui, cadaver. Lass. 4. 11.

मृति *mṛti* f. (r. *mar mṛ* s. *ti*) mors. Hêm. (Lat. *mors* e *mor-ti-s*.)

मृत्तिका *mṛttikâ* f. i. q. *mṛd* f. Mah. 1. 5724.

मृत्यु *mṛtyu* masc., etiam fem. et neut. (a r. *mar mṛ* adjecto *t*, s. *yu*, cf. gr. 565) mors. Su. 1. 22.

मृद् *mṛd* f. (r. *mard mṛd*) terra, humus, lutum, argilla (v. *mṛdâ*).

मृदङ्ग *mṛdańga* m. (ut mihi videtur, e perdito subst. *mṛda* in acc. et *ga* iens, cf. *patańgá* et v. gr. 576) tympanum (Wils.: 1) a tabour, a small drum. 2) a double drum). Dr. 7. 6.

मृदा *mṛdâ* f. (r. *mard mṛd* s. *â*) i. q. *mṛd*. (Goth. *mulda* pulvis.)

मृदु *mṛdú* (fem. *ví*, r. *mard mṛd* s. *u*) tener, mollis, mitis, suavis. In. 5. 6. N. 11. 34. Rag'. 9. 57: *kṛpâ- mṛdumanas*; — tardus, lentus. Sâ. 4. 32. 5. 105: *mṛdugâminí*. (Gr. βραδύς e μραδύς sicut βροτός e μροτός; lat. *mollis* per assimil. e *molvis* pro *modvis* vel *morvis*, mutato *d* vel *r* in *l*; nostrum *mild*; germ. vet. *milti*; anglo-sax. *mild*; hib. *meirbh* „slow, tedious, weak"; russ. *molodyĭ* juvenis; boruss. vet. *malda* [them.] id.)

मृध *mṛd'a* n. (r. *mard' mṛd'* s. *a*) pugna. H. 4. 9. N. 12. 82.

मृन्मय *mṛnmaya* (a *mṛd* f. suff. *maya*, v. euph. r. 85) terreus, luteus, ex argilla confectus. Sâ. 2. 13.

मृषा *mṛśâ* adv. falso. Lass. 57. 9.

मृष्ट *mṛśṭá* v. *marǵ mṛǵ*, *marś mṛś*.

मे mê 1. âtm. mutare, commutare. (Cf. scr. mâ; lit. *mai-nas* commutatio, *mainau* muto, commuto; russ. *mje-na* commutatio, *mjenaju* muto, commuto; lat. *mu-to*; gr. ἀ-μεί-βω.)

मेखला mêk'alâ zona, cingulum (praesertim feminarum). Rag'. 8. 63. 6. 63.

मेघ mêg'á m. (r. mih e mig' s. a) nubes. (Goth. *milh-ma* nubes, insertâ liquidâ; lit. *mig-la* nebula; gr. ὀ-μίχ-λη.)

मेघनिर्घोष mêg'anirg'ôśa (Bah. e praec. et nirg'ôśa m. strepitus) nubis strepitum habens. N. 21. 11.

मेघवर्ण mêg'avarṇa (Bah. e mêg'á et várṇa m. color) nubis colorem habens. In. 5. 15.

मेट् mêṭ 1. par. (unmâdê) mente captum esse, insanire. Cf. mrêṭ, mlêṭ, mêḍ, mrêḍ, mlêḍ, mad.

मेड् mêḍ 1. par. id.

मेढ्र mêḍ'ra m. (r. mih s. tra) 1) penis. 2) hircus.

मेथ् mêt' 1. par. (sañgê K. sañgê vad'ê mêd'âyâm V.) 1) adhaerere. In dial. vêd. âtm. sibi obviam venire. Ṛgv. 113. 3: na mêt'êtê na tast'atuh sumêkê naktôśâsâ „non sibi obviam veniunt (Rosen. „se laedunt", cf. Westerg.) non subsistunt grato rore stillantes Nox et Aurora". 2) laedere, occidere; in dial. vêd. conviciari. Ṛgv. 42. 10: na pûśaṇam mêt'âmasi. 3) intelligere. (Cf. mit', mêd', 1. mid.)

मेदस् mêdas n. (r. 2. mid s. as) medulla. A. 10. 54. (Fortasse lat. *medulla* per assimil. e *medusla* vel *medurla*, v. मेदुर mêdura; gr. μυελός fortasse litteris transpositis e μεδυλος, ejecto δ, productâ antecedente vocali.)

मेदिनी mêdinî f. terra. N. 11. 39.

मेदुर mêdura (r. 2. mid s. ura) adiposus, unctus. Am. (Vid. mêdas.)

मेध् mêd' 1. par. âtm. (sañgamê K. vad'amêd'asañgêśu V.) convenire; laedere, occidere; intelligere. (Vid. mêd'as, mêd'â et cf. mêt', mit', 1. mid; lat. *meditor*; gr. ΜΑΘ, μανθάνω, μήδομαι, μῆδος.)

मेधस् mêd'as n. (r. mêd' s. as) mens, intellectus. B'. 18. 35 in fine comp. Bah. (Cf. gr. μῆδος, v. mêd'.)

मेधा mêd'â f. (r. mêd' s. â) mens, intellectus (cf. mêd'as). In. 4. 9. B'. 10. 34.

मेधाविन् mêd'âvin (a praec. s. vin) mente, intellectu praeditus. B'. 18. 10.

मेनका mênakâ f. nom. pr. Apsarasae.

मेप् mêp 1. âtm. (gatyâm) ire; se movere. Cf. vêp.

मेरु mêrú m. mons fabulosus.

मेल mêla m. (r. mil s. a) congregatio, conventus.

मेलक mêlaka m. (à praec. s. ka) id. Hit. 20. 17.

मेव् mêv 1. âtm. (sêvanê) servire, colere, venerari. Cf. mlêv, pêv, sêv.

मेष mêśa m. (fortasse e mêkśa ejecto k, mêkśa autem deduci posset a r. mih in desid. mimikś, cf. mêḍ'ra, mêha) hircus. Am.

मेह mêha m. (r. mih s. a) 1) urina. 2) hircus. (Cf. mêḍ'ra, mêśa; gr. μοιχός, v. mih.)

मैत्र mâitra (a mitrá amicus, s. a) 1) adj. (fem. -î) benignus, benevolus. B'. 12. 13. 2) n. amicitia.

मैत्री mâitrî f. (a praec. signo fem. î) amicitia. Hit. 131. 2.

मैथुन mâit'una n. (a mit'una q. v., suff. a) coitus. Hit. 5. 21.

मोक्ष् môkś 1. et 10. par. interdum âtm. solvere, liberare. H. 2. 34: êtân ... môkśayiśyâmy ahañ kâman râkśasât; N. 11. 29: môkśayitvâ sa tâm vyâd'ât; Mah. 1. 3917: gâtañ gâtam môkśayiśyê gânmatô mânuśât. (Cf. muć, unde môkś adjecti sibilante cum guṇâ.)

c. vi i. q. simpl. Mah. 1. 7880..

मोक्ष môkśa m. (r. môkś s. a) solutio, liberatio. B. 18. 30. 7. 29; praesertim animae liberatio a sensuum vinculis, a corporis gaudiis vel doloribus, aequanimitas. Br. 1. 17. B'. 5. 28.

मोघ môg'a (r. muh mutato h in g' [cf. gr. 324] s. a) vanus, irritus. Sâ. 5. 49. — môg'am adv. frustra. B'. 3. 16.

iaka (a caus. r. *mud* s. *aka*) 1) adj. ex- 2) subst. m. n. cupediarum genus. Ur. 16.

m. (r. *muh* s. *a*) 1) stultitia, mentis error. . M. 53. B'. 4. 35. 2) animi defectus, animi . Ur. 6. 14.

ana (fem. -*î*, a *môháy* caus. r. *muh* s. *ana*) tem abripit, stupefacit. B'. 14. 8. *môhanî.*

hín (a *môháy* caus. r. *muh* s. *in*) qui men- pit, stupefacit. B'. 9. 12 (schol. *môhinî bud-iakarî*).

á n. (a *muni* anachoreta, s. *a*) silentium.

unín (a praec. s. *in*) taciturnus.

rvî f. (a *mûrvâ* nomine plantae repentis, e ris arcus nervi conficiuntur, suff. *a* adjecto o *î*) nervus arcuum. Dr. 5. 17.

'a (fem. -*î*, a *mûlá* suff. *a*) 1) radicalis. rosâ stirpe oriundus, nobilis, generosus. 1.

'i m. f. (a *mûlá* s. *i*) 1) caput. Hêm. 2) dia- ra. Sâ. 5. 7: *badd'amâuli*; v. *ćandramâuli.* nus, coma crispata. (Cf. germ. vet. *mûla* f., t. *mûli* m. os, nostrum *Maul.*)

ulín (a praecedente suff. *in*) cincinnatus.

.

iâuhûrtika m. (a *muhûrta* s. *ika*) astro- it. 94. 9.

par. (in tempp. special. *man*, quod vera radix e litteris transpositis et productâ vocali *mnâ*, graece dicitur βέβλη-κα a ΒΑΛ, πέπτω-κα memorare, enunciare, laudare, celebrare. 1: *kasya nûnań katamasyâ 'mṛtânâm ahê ćâru dêvasya nâma*; 26. 8. (V. *man* μιμνήσκω, fut. μνήσω = scr. *mnâsyâ'mi*; *iscor.*)

att. 17. 30: *âmanan mantram.*

म्रक्ष् मृक्ष् *mrakś mṛkś* 1. 10. par. ungere; v. *mrakśaṇa, makś, marǵ mṛǵ.*

c. *ni* poliri. Ṛgv. 64. 4: *ańsêśu êśâm mimṛkśur ṛśṭayaĥ* „in humeris eorum polita sunt arma".

म्रक्षण *mrakśaṇa* n. (r. *mrakś mṛkś* s. *ana*) oleum. Hêm.

म्रद् *mrad* 1. âtm. conterere. Cf. *mard mṛd, rad.*

म्रदिष्ठ *mrádiśṭ'a* superl. τοῦ *mṛdú*, gr. 226. (Gr. βράδιστος, v. *mṛdú.*)

म्रदीयांस् *mrádîyâńs* compar. τοῦ *mṛdú*, gr. 226. (Gr. βραδίων, v. *mṛdú.*)

म्रुच् *mruć* 1. par. (*gatyâm*) ire. Cf. *mrunć*, 2. *mańć*, 2. *mućń*, *mluć, mlunć.*

म्रुञ्च् *mrunć* 1. par. id.

म्रेट् *mrêṭ* 1. par. i. q. *mêṭ.*

म्रेड् *mrêḍ* 1. par. id.

म्लान *mlâná* v. *mlâi.*

म्लुच् *mluć* 1. par. i. q. *mruć.*

म्लुञ्च् *mlunć* 1. par. i. q. *mrunć.*

म्लेच्छ *mlêćć'a* m. (r. *mlêć'* s. *a*, nisi potius *mlêć'* est denom. a *mlêćć'a*) barbarus, externus (Wils.: the generic term for a barbarian or foreigner; that is for one speaking any language but sanscrit, and not subject to the usual Hindu institutions). Su. 2. 8.

म्लेछ् *mlêć'* 1. et 10. par. (*avyaktâyâń vâći* K. *dêśyôktâu* V.) indistincte, non perspicue loqui, linguâ terrae alicujus propriâ, barbarâ, vernaculâ uti. Mah. 2. 2040: *nâryâ mlêć'anti b'âśâb'iĥ.*

म्लेट् *mlêṭ* 1. par. i. q. *mêṭ.*

म्लेड् *mlêḍ* 1. par. id.

म्लेव् *mlêv* 1. âtm. i. q. *mêv.*

म्लै *mlâi* 1. par. *mlâ'yâmi*; part. perf. pass. *mlâná.* 1) flaccescere, marcescere. Mah. 3. 15455: *mlâyanti srağaĥ*; N. 5. 26: *mlânasrak*; Mah. 3. 15683: *mlânti vṛkśâĥ* (pro *mlâyanti*). 2) languescere,

fatigari. Rag'. 11. 9: *pa'i ... mamlatur na.* (Cf. *mar mr*, ubi gr. μαραίνω comparavimus; lat. *marc-esco* adjectâ gutturali; fortasse *flacc-esco* mutatâ labiali nasali in aspiratam; huc etiam referri posset germ. vet. *welh* marcidus, *welchên* marcescere, mutato *m* in *w* v. Graff. 1. 816.)

c. *pari* i. q. simpl. *parimlâna* flaccidus. R. Schl. I 59. 8: *vrkśâń parimlânâń*.

य *y*.

य *ya* v. 3. *yat*.

यकन् *yakán* v. sq.

यकृत् *yákrt* n. (in casibus debil. etiam *yakán*, gr. 189) jecur. (Lat. *jecur*; gr. ἧπαρ(τ), ἥπα(ρ)τ-ος, mutatâ gutt. in lab.; germ. vet. *lebara*, *lebera* f., mutatâ sem. *y* in *l*, v. gr. comp. 20, Graff. 2. 80; slav. *jatra* neut. pl.; huc fortasse etiam scot. *cruthan* pertinet, abjectâ syllabâ initiali.)

यक्ष् *yakś* 10. âtm. (*pûǵâyâm* K. *mahi* V., ut mihi videtur, a *yaǵ* adjectâ sibilante) honorare, colere, venerari.

यक्ष *yakśa* m. Yaks'us, nomen Geniorum, qui Kuvêri, Dei divitiarum, sunt ministri ejusque horti divitiarumque custodes. In. 5. 25. Su. 2. 7.

यक्षराज् *yakśarâǵ* m. (Yaks'orum rex, e praec. et *râǵ*, nom. *râṭ*) nomen Kuvêri.

यक्षी *yakśî* f. (a *yakśa* signo fem. *î*) Yaks'ia. N. 12. 120.

यछ् *yač* v. *yam*.

1. यज् *yaǵ* 1. par. âtm. (in formis puris, precativo âtm. excepto, nec non in syllabâ repetitâ praet. redupl., syllaba *ya* corripitur in *i*) 1) colere deos. B'. 9. 23: *yê 'py anyâ dêvatâ b'aktâ yaǵantê ... tê 'pi mâm êva ... yaǵanti.* 2) sacrificare. Mah. 1. 4687: *asmińća yaǵamânê ... upâǵamaǹs tatô dêvâń*; R. Schl. I. 15. 14: *lapsyasê putrân yadartań yaǵasê.* Cum instr. sacrificii. Su. 2. 13: *yaǵńâir yaǵanti yê kêćid yâǵayantića yê dviǵâń*; N. 5. 45: *îǵêćâ 'py aśvamêd'êna*; 12. 14: *aśvamêd'âdib'ir vîra kratub'iń ... iśṭvâ*; 36. 38: *îǵêća vivid'âir yaǵńâiń.* Etiam c. acc. sacrificii. R. Schl. I. 31. 5: *yaǵńań yaǵamânê*; 15. 3: *ayaǵat putrîyâm iśṭim putrêpsuń.* Cum acc. pe[rs.] R. Schl. I. 14. 7: *iśṭavân aśvamêd'êna b'avat* (cf. *hu* c. acc.). 3) initiare, inaugurare. R. Schl. 56. 18. 21: *śâlâń yakśyâmahê.* 4) dare. B'att. 8. [..] *yaǵantîb'iń svavigrahân* (schol. *dadatîb'iń* [..] *mib'yań*). — Caus. sacrificium alicujus peragere ([.] sacerdote). Su. 2. 13. R. Schl. I. 10. 26: *putrakâma[..] iman tâta tvań yâǵayitum arhasi.* — Desi[d.] sacrificare velle. Mah. 2. 59: *yiyakśamâṇa.* (Senc[.] *yaṣ* vel *yaś*; gr. ἅζω; ἅγιος = scr. *yaǵya* e *yaǵy*[.] v. *yâǵa*.)

2. यज् *yaǵ* (r. *yaǵ*) colens, adorans (deos), in fine comp[p.] B'. 7. 23.

यजुस् *yáǵus* n. (r. *yaǵ* s. *us*) nomen unius quatuo[r] Vêdorum. B'. 9. 17.

यज्ञ *yaǵńá* m. (r. *yaǵ* s. *na*, v. euph. r. 93) sacrificium. Br. 2. 24. B'. 9. 15. 20.

यज्वन् *yáǵvan* m. (r. *yaǵ* s. *van*) sacrificator. In. 1. 1[.]

1. यत् *yat* 1. âtm. interdum par. operam dare, niti, stu[]dere, c. loc. vel infin. N. 15. 4: *sarvań yatiśy[ê] tat kartum*; 17. 29: *nalasyâ "nayanê yata*; 3[.] *yatad'van nalamârgaṇê*; H. 4. 33: *apanêtuńê yatitô naćâi 'va śakitô mama.* — Absol. H. 1. [.] *yatamânô vanań râǵan gahanam pratipê dirê.* (Cf. *yas*, gr. ζητέω = caus. vel cl. 10 *yâtâ yâmi.* Cum Pottio huc traxerim lat. *nitor* = scr. *n* + *yat*, ejectâ syllabâ *ya*, vel correpto *ya* in *i*.)

c. *â* niti, inniti aliquâ re, pendere ex aliquâ re. Hit. 62. [..] *svayatnâyattań*; 48. 7.

c. *â* praef. *sam* id., c. loc. Mah. 3. 10484: *âsâm prâṇâń samâyattâ mamaća 'trâi 'kaputrakê*.

c. *pra* i. q. simpl. N. 17. 33: *prayatantu tava prêšyâń puṇyaśilôkasya mârgaṇê*; 18. 16.

2. यत् *yat* 10.-par. (*nikârôpaskârayôń* K. *k̔êdôpaskarayôń* V.) offendere, vexare; parare.

c. *nis* 1) reddere, restituere. Mah. 3. 16596: *tasmâi tad b̔aratô râǵyam ... niryâtayâmâsa*; 13182. 2) condonare, ignoscere. Mah. 1. 3018: *yamań ... tasya niryâtayati duškṛtam*.

c. *nis* praef. *prati* reddere. Mah. 3. 13183.

c. *prati* removere, abjicere, finire. Mah. 3. 14728: *d̔ârtarâšṭravad̔ań kṛtvâ vâirâṇi pratiyâtyaća*.

c. *vi* non condonare, punire, cum acc. pers. et rei. Mah. 1. 3019: *tań yamań pâpakarmâṇań viyâtayati duškṛtam*.

3. यत् *yat* (them. *ya*, nom. *yas*, *yâ*, *yat*, gr. 243) qui. Dr. 2. 5. 6. 7. — Repetitum, quicunque. N. 5. 12. B̔. 3. 21. — Antecedente vel sequente relativo vi attractionis etiam notio aliquis per relativum exprimitur (cf. locutiones ut *kań kam* quis aliquem, v. *kim*), e. c. Hit. 20. 60: *yô ’sti yasya yadâ mâńsam* qui alicujus; 53. 2: *yad êva rôćatê yasmâi* quod alicui; 17. 9: *yad yêna yuǵyatê* quo aliquid. Repetitum, Hit. 53. 3: *yasya yasya hi yô b̔âvań* quae alicujus est natura. — Cum sequente *kô ’spi* quivis, quisque. N. 26. 9. Cum sequente *kaśćit* quicunque, wer irgend. Su. 2. 13. — De constructionibus ut *yas tvam* quia tu, *yân imân* quia hos v. *idám*. (Gr. ὅς cum spir. asp. pro *y* sicut in ἅζω, ὑμεῖς, ὑσμίνη = *yaǵ*, *yušmê* dial. vêd., *yud̔*; lit. *ji-s* is pro *ja-s*, dat. *jām* = यस्मै *yásmâi*, loc. *ja-mè* = यस्मिन् *yásmin*; slav. *i* eum, *juń* eam, *i-ẓe* qui, *ja-ẓe* quae; goth. *ja-bai* si, *jau* an. Huc etiam pertinet particula enclitica *ei* = *î*, quod cum demonstrativo conjungitur ad exprimendum relativum, e. c. *saei* qui, *than-ei* quem; v. gr. comp. 282 sq.)

4. यत् *yat* conj. (acc. neut. praec.) 1) quod, dafs. H. 1. 5. 29. 2. 4. Br. 3. 16. In recentioribus scriptis etiam sicut gr. ὅτι, pers. *keh* ad introducendam orationem directam adhibetur. Lass. 45. 5: *tvam mamâ ’gra iti ǵalpasi yat tvâm vinâ mamâ ’nyâ vallab̔â nâ ’sti* (cf. *yáťâ*). 2) quam ob rem, quâ de causâ. N. 24. 18. 3) quia. H. 4. 14.

यत *yatá* v. *yam*.

यतस् *yátas* adv. (a stirpe relativi *ya*, v. gr. 243 s. *tas*) 1) unde, relative. 2) ex quo, de tempore, seitdem. R. Schl. II. 7. 1: *yatô ǵâtâ* ex quo nata. 3) ubi, relative. Br. 1. 20. 4) quo, quem in locum, relative. Sâ. 5. 28. 5) nam. Hit. 27. 5. Śak. 53. 16. (Gr. ὅ-θεν, slav. *juńdu-ẓe*, v. gr. comp. 421.)

यति *yáti* m. (r. *yam* cohibere, refraenare, s. *ti*) cujus animi appetitus cohibiti sunt, temperans. B̔. 4. 28.

यतिन् *yatín* m. i. q. praec. (ut videtur, a *yatá* cohibitum, refraenatum, s. *in*). B̔. 5. 26.

यत्न *yatna* m. (r. *yat* s. *na*) opera, nisus, studium. N. 1. 6. 4. 16. 9. 36. 20. 16.

यत्नतस् *yatnatás* adv. (a praec. s. *tas*) studiose, diligenter. Hit. 30. 22.

यत्र *yátra* adv. et conj. (a stirpe relativi *ya* s. *tra*) 1) ubi, relative. H. 2. 16. Interdum pro locativo *yásmin* ponitur, e. c. *yatra kâlê*. B̔. 8. 23. 2) quia. N. 11. 7. 3) quod, dafs. N. 8. 17.

यत्रक्वाचन *yatrakvaćana* adv. (e *yátra* et *kvaćana* alicubi, a *kva* s. *ćana*) ubicunque, quoquo versus. Br. 3. 12.

यथा *yáťâ* (a stirpe relat. *ya* s. *ťâ*) 1) adv. sicut. Dr. 2. 7. Repetitum: utcunque, quomodocunque. N. 18. 14. 2) conj. ut. H. 4. 51. Su. 3. 21. N. 1. 21. 3) in recentioribus scriptis sicut *yat* adhibetur ad introducendam orationem directam. Ur. 13. 4 infr.

यथाकामम् *yaťâkâmám* adv. (Avy. e *yáťâ* sicut et *kấma* m. desiderium) ad arbitrium, ad libidinem, ex optato, ad voluntatem. In. 4. 18.

यथातथम् yaťâtaťám adv. (Avy. e yáťâ et táťâ sic, quod hic in compositione substantivi loco fungitur et veritatem significat, v. gr. 607) secundum veritatem. In. 5. 52. N. 3. 2. 16. 30. 21. 27.

यथान्यायम् yaťânyâyám adv. (Avy. e yáťâ et nyâyá m. convenientia, decentia, apta ratio) sicut convenientia, secundum convenientiam. In. 1. 21. Br. 1. 26.

यथावत् yaťâvat adv. (e yáťa sicut et vat sicut in fine compp.) apte, convenienter, congruenter. Sá. 4. 16. Su. 1. 26. N. 6. 8. 8. 16. 24. 44. 25. 5.

यथाविधि yaťâvidi adv. (Avy. e yáťâ et vidi praescriptum, praeceptum, lex) secundum legem. In. 1. 21.

यथावृत्तम् yaťâvṛttám adv. (Avy. e yáťâ et vṛtta n. quod fuit, accidit, evenit) sicut evenit, secundum veritatem. In. 5. 52. N. 11. 31.

यथासुखम् yaťâsuǩám adv. (Avy. e yáťâ et suǩa voluptas) ad voluptatem, ad libidinem. H. 4. 15.

यथेप्सित yaťêpsita adj. (Karm. e yáťâ et îpsitá optatus) sicut optatus. Su. 4. 5.

यदा yadấ adv. (a stirpe relativi ya s. dâ, v. gr. comp. 422) quando, quo tempore. B. 2. 52. — yadâ yadâ quandocunque. B. 4. 7.

यदि yádi conj. (ut mihi videtur, a stirpe relat. ya s. di pro ti, cf. iti, nisi a neutro yat adjecto i) 1) si. Sá. 4. 22. 5. 97; cum potent. N. 17. 44. 2) an, num, germanice ob, e. c. H. 1. 6: na ǵânîmô yadi dagdâĸ purôčanaĸ. 3) quod, dafs, post âśaṅsê credo, puto, v. śaṅs praef. â. (Fortasse gr. εἰ ex ἐόι.)

यदिवा yádivâ conj. (e yádi et vâ vel) 1) vel, sive. B. 2. 6. 2) utrum in antecedente et an in consequente orationis membro. H. 4. 28. N. 17. 47.

यदृच्छा yadṛččâ f. (e relativo yat et ṛččâ, quod hic in compositione solum invenitur, a r. arč ṛč ire, s. â in fem.) libera voluntas. B. 4. 22. — yadṛččayâ sponte, cum liberâ voluntate, cum voluptate. B. 2. 32. H. 2. 4. R. Schl. II. 7. 1. Rag. 3. 40.

यद्वत् yadvat adv. (e relat. yat et vat compp.) sicut. B. 2. 70.

यद्वा yadvâ (e relativo yat et vâ) vel, si

यन्तृ -तृ yantár -tṛ m. (r. yam refrae auriga. N. 20. 18.

यन्त्र् yantr 1. et 10. par. (scribitur yatr, tur, denom. a yantrá, r. yam s. tr coërcere. R. Schl. I. 40. 17. Mah. 3.

यन्त्र yantrá n. (r. yam s. tra) machina, tum, compages. B. 18. 61.

1. यम् yam 1. par. interdum âtm. (in temp gr. 297; praet. multf. áyaṅsam, fu yámi, part. perf. pass. yatá) 1) refrenar raśmîn habenas. N. 20. 15: raśmîn ǵinâm. — hayân flectere, moderari e hayân yêmčča raśmiбiĸ. — ra flectere. A. 4. 32: apaśyan hariyuǵ yatam mâtalinâ. 2) dare. Hit. 59. čam mê yačča; Man. 2. 55: pûǵita nityam balam ûrǵaṅča yaččati. 3) dere, sumere (sibi dare, v. dâ praef. â ayaččaťâ bâhvêr vagram âyasa ζνμιε, ημεχω; lat. ... ad intens. ya posset; Pottius apte huc trahit emo quod e sub-imo, ex-imo; demo e de promo ex pro-imo = प्रयम् prayam; li per assimil. ex imyu, v. gr. comp. 501, fut. im-sim; slav. imami habeo; russ. ima hendo; fortasse goth. NAM sumere [nima, ex praep. in, abjecto i et AM pro JA nim 1) „I drive, toss, twirl", 2) „I forc lige"; scot. iomain „a driving, act of drivi

c. â extendere, v. âyata longus; âtm. svâṅgam âyaččamânaĸ. — danu dere. Mah. 3. 8665: danur âyačča.

c. â praef. nis extendere. Śak. 4. 17: nirâ kâyâĸ ... vâǵinaĸ.

c. *â* praef. *vi* extendere, *vyâyata* longus. Rag'. 3. 34. âtm. se extendere, vires contendere, niti, conniti. Mah. 3. 12740: *idaṅ śrêyaḣ paramam manyamânâ vyâyamantê munayaḣ.*

— *ut* 1) tollere, extollere, sublevare. B'. 5. 20: *d'anur udyamya*; Dr. 9. 1: *b'râtarâv udyatâyud'âu*; R. Schl. I. 28. 2: *udyamya bâhû.* 2) offerre. R. Schl. I. 52. 14: *satkriyâṅ hi b'avân êtâm pratîćatu mayô 'dyatâm.* 3) contendere, operam dare, niti, studere. B'. 1. 45: *hantuṅ svaǵanam udyatâḣ*; Rag'. 10. 50: *surakâryôdyatam ... viṡṇum.* — *udyata* festinans. N. 10. 25: *âtiṡṫ'ad udyataḣ* (v. subst. *udyama*). 4) luctari. Ur. 18. 12: *srôtasê 'vô dyamânasya* (= *udyamamânasya*).

c. *ut* praef. *ab'i* 1) tollere, sublevare, extollere. Mr. 327. 5: *ab'yudyatê śastrê.* 2) offerre. Man. 4. 247: *annam ab'yudyatam.*

c. *ut* praef. *sam* 1) tollere, sublevare, extollere. Dr. 9. 3: *samudyamyaća tam b'îmô niṡpipêṡa mahîtalê*; Mah. 1. 6278: *samudyamya karâv ub'âu.* 2) contendere, operam dare, studere. R. Schl. I. 14. 8: *iṡṫim ... kartuṅ samudyataḣ.* 3) i. q. simpl. sgf. 1. N. 19. 23: *aśvân ... raśmib'iśća samudyamya.*

c. *upa* 1. âtm. capere, sumere (sibi dare). B'att. 15. 21: *upâyaṅsta mahâstrâṇi.* Praesertim uxorem accipere, in matrimonium ducere. Man. 3. 11: *nô 'payaććêta tâm prâǵṅaḣ*; Mah. 1. 1047: *b'âikṡyavat tâm aham upayaṅsyê vid'ânataḣ*; 3765. 3791. 5181. Etiam par. Man. 11. 172: *êtâs tisras tu b'âryârt'ê nô 'payaććêt.*

c. *ni* 1) opprimere, coërcere, cohibere. N. 20. 38: *nyayaććat kôpam âtmanaḣ*; B'. 3. 7: *indriyâṇi manasâ niyamya*; B'. 7. 20: *prakṛtyâ niyatâḣ svayâ*; Rag'. 3. 45. — *aśvân* equos refraenare, domare. Mah. 4. 1953: *nâ 'haṅ śakṡyâmi ... niyantun tê hayôttamân.* — *niyata* demissus, submissus, humilis. Sâ. 3. 5. 4. 11. 2) ligare, constringere. R. Schl. I. 13. 33: *paśûnân triśatan tv âsîd yûpêṡu niyatam* (v. *saṅyam*). Trop. *niyata* necessarius. B'. 3. 8: *niyataṅ kuru karma tvam.* — *niyatam* adv. necessario, utique. B'. 1. 44: *utsannakulad'armâṇâm ... narakê niyataṅ vâsaḣ.* 3) celare. Man. 10. 59: *na kat'aṅćana duryôniḣ prakṛtiṅ svân niyaććati.* 4) adipisci. Man. 2. 93 et 12. 11: *tataḣ sidd'in niyaććati*; 10. 93. 5) facere, perficere. Man. 5. 44: *yâ vêdavihitâ hiṅsâ niyatâ.*

c. *ni* praef. *sam* id. sgf. 1. B'. 12. 4: *sanniyamyê 'ndriyagrâmam*; Man. 2. 93.

c. *pra* dare. A. 4. 27: *tâni divyâni mê śstrâṇi prayaćća*; 11. 4: *idam mê tanutrâṇam prâyaććat*; B'. 9. 26. Man. 8. 158. Reddere. Man. 8. 183: *yô nikṡêpan nikṡêptur na prayaććati.* — *prayata* deditus, demissus, devotus. N. 25. 2. Mah. 3. 5001.

c. *pra* praef. *sam* id. R. Schl. II. 7. 7: *d'anaṅ kinnu ǵanêb'yaḣ samprayaććati.* Uxorem ducere. Sâ. 2. 4: *kimart'aṅ yuvatîm b'artâ naćâi 'nâṅ samprayaććati.*

c. *sam* 1) coërcere, cohibere, opprimere. *indriyâṇi* sensus. B'. 2. 61. Sâ. 2. 19. *kôpam* iram. N. 20. 33. *hayân* equos regere. Mah. 3. 12110. *dvârâṇi* portas occludere. B'. 8. 12. 2) ligare, colligare. M. 40: *saṅyatas têna pâśêna*; Sâ. 5. 101: *kêśân saṅyamya.*

2. यम् *yam* 10. par. *yamâyâmi* vel *yâmâyâmi* 1) coërcere, refrenare. 2) dare.

c. *ni* cohibere, refrenare. Śak. 12. 20: *niyamayasi vimârgaprast'itân âttadaṇḋaḣ.*

1. यम *yama* m. (r. *yam* refrenare, coërcere, domare, s. *a*) Yamus, deus mortis et justitiae.

2. यम *yama* (r. *yam* ligare, conjungere, s. *a*) 1) n. par. 2) m. du. gemini. Dr. 6. 29.

यमग *yamaǵa* m. (e *yama* par et *ǵa* natus) dual. gemini. Dr. 3. 17.

यमत्व *yamatvá* n. (a *yama* Yamus, s. *tva*) abstractum nominis *yama*, nominatum esse *yama* (cf. *d'armarâǵátâ*). Sâ. 5. 33.

यमुना *yamunâ'* f. nomen fluminis „Jumna".

ययाति *yayâti* m. nom. pr. regis. Sâ. 2. 17.

यव *yava* hordeum. Rag'. 9. 42. (Lit. *jáwa-s* frumentum, gr. ζέα e ζέϝα.)

यवस *yavasa* m. gramen. N. 13. 3. In dial. vêd. cibus.

यविष्ठ *yáviśt'a* superl. τοῦ *yúvan* (v. sq. et cf. germ. vet. *jungisto*.)

यवीयांस् *yávîyâns* comp. τοῦ *yúvan* (v. gr. 226. 4 et cf. goth. *juhiza* junior.)

यशस् *yáśas* n. (a perditâ r. *yaś* s. *as*) 1) gloria. 2) splendor. (Send. [Zend script] *âyêśê* celebro, per vim assimil. pro *â-yaśê*; cambro-brit. *iesin* „radiant, glorious, fair, beautiful, gairish".)

यशस्कर *yaśaskara* (e *yáśas* et *kara* faciens, v. euph. r. 79) gloriam faciens, praebens. Br. 2. 5.

यशस्विन् *yaśasvín* (a *yáśas* s. *vin*) gloriâ praeditus, celeber.

यशोहर *yaśôhara* (a *yáśas* et *hara* abripiens) gloriam abripiens, delens. H. 4. 4.

यष्टि *yaśṭí* m. f. 1) baculum. Sâ. 5. 89. 2) pertica, e. c. caveae. Ur. 37. 5.

यष्टी *yaśṭî* f. id. Sâ. 5. 88.

यष्टार् -ष्टृ *yaśṭâ'r -śṭṛ'* m. (r. *yaǵ* s. *târ tṛ*) sacrificator. N. 12. 51.

यस् *yas* 4. et 1. par. anniti, operam dare. Cf. *yat*.

c. *â* 4. par. 1) id. R. Schl. II. 14. 62: *râmâb'iśêkârt'am ihâ "yasyati d'armab'âk.* 2) languescere, affligi, vexari. B'aṭṭ. 6. 69: *nâ "yasyasi tapasyantî*; R. Schl. II. 20. 8: *b'ṛśam âyastaḥ*; 30. 22: *ćukrôśa ... âyastâ.* — Caus. vexare. R. Schl. II. 96. 39: *tân dadarśa b'artâ kâkênâ "yâsitâm*; Ur. 15. 10 infr.

या *yâ* 2. par. âtm. ire, proficisci. N. 8. 19: *kundinaṅ yâtum arhasi*; 16. 22: *duḥk'asya pâraṅ yâsyati*; In. 1. 31: *adarśanapat'aṅ yâtaḥ*; R. Schl. I. 58. 18: *divaṅ yâyâm*; B'. 4. 35: *na punar môham êvaṅ yâsyasi.* Absol. N. 6. 1: *yântô dadṛśur âyântaṅ dvâparam.* — Caus. facere ut eat, abeat, removere. Rag'. 9. 27: *madayâpitalaǵǵâ.* (Gr. ζάω, v. comp. I. §. 88. p. 127 *; ἵημι, ut mihi videtur for. redupl. pro *ji(j)ημι*, cum spir. asp. pro *y*, sicut in ἅ..., ἧπαρ, ὅς etc.; v. *yaǵ*, *yákṛt*, *yat*; sensu caus. ἵημι convenit cum ἵστημι pro σίστημι; fut. ἥ-σω = *yâsyâ'mi*; Pottius apte ἰάπτω refert ad caus. *yâ*, *yâmi*, ita lat. *jâcio*, mutatâ lab. in gutturalem; fort. lat. *eo*, v. gr. comp. 361; send. *yârĕ* annus, goth. germ. vet. *jâr*, gr. ὥρα, gr. comp. 69; lit. *jóju* e vehor, fut. *jó-siu* = scr. *yâsyâ'mi*.)

c. *ati* transire, transgredi, pergredi. R. Schl. II. 49 *grâmân ... vanânića paśyann atiyayâu.*

c. *ati* praef. *sam* praeterire, de tempore. R. Schl. I. 1... *ṛtûnâṅ śaṭ samatyayuḥ.*

c. *anu* sequi. N. 9. 7. Dr. 6. 18.

c. *apa* abire, aufugere. Dr. 8. 35.

c. *apa* praef. *vi* id. Maḥ. 3. 775. De tempore. R. S... II. 49. 2: *vyapâyâd raǵanî.*

c. *ab'i* adire, accedere. R. Schl. I. 25. 10. âtm. Rag'. 5. *hêmarâśiṅ labd'aṅ kuvêrâd ab'iyâsyamân...* — *ab'iyâta* iens. In. 2. 8.

c. *â* adire, aggredi. Nalôd. 3. 2. — Venire. Maḥ.: ... *tôsyam âyâti.*

c. *â* praef. *ab'i* id. Maḥ. 3. 246.

c. *â* praef. *prati* redire. Rag'. 2. 67: *pratyâya... âśramam.*

c. *â* praef. *sam* advenire. N. 3. 5 *a* et *b*.

c. *ut* surgere. Gîta-G. 4. 19.

c. *ut* praef. *prati* obviam ire. R. Schl. I. 20. 8: *prat... dyayâu munin draśṭum.* V. *gam* praef. *prat...*

c. *upa* 1) adire. N. 18. 21: *gṛhân upayayâu*; Su. 1. *kîôb'an nô 'payâti nâ "rtim.* 2) advenire. R... ed. Calc. 9. 24: *upayayâu ... mad'uḥ* (= ... *santaḥ*).

R. Schl. II. 68. 7.
rogredi, ire. N. 20. 2. 41. Dr. 6. 25. N. 14. 9.
praeterire, de tempore. Up. 21: *prayátáh saráh.*
simpl. B^c. 2. 22: *śarîráṇy anyáni saṅt.*
f. *anu* id. Mah. 3. 10094: *ttrîány anyány áhi.*
(r. *yag*, primitive *yag*, s. *a*) sacrificium.
).
par. âtm. poscere, rogare, petere. N. 23. 4: *! na galan déyam*; Sâ. 1. 28: *yáuva-u tán dṛṣṭvá ... ayácyamánáńća va-* Cum acc. pers. et rei. Man. 3. 258: *yáćété rán pitṛn*; R. Schl. II. 107. 5: *ayáćata ṭan dvâu varâu.* Etiam cum abl. pers. *yáćamánáh paráđ annam.* — Orare, Dr. 8. 46: *b^cáryávihartá váirí yah ... ó 'pi saṅgrámé na móktavyah.*
simpl. Mah. 3. 8780: *prayáćámó varan*

f. *sam* id. Mah. 3. 8696.
plicare, obsecrare. Mah. 3. 8837: *tam ... ṅ samayáćata.*
ná f. (r. *yáć* s. *ana* in fem.) precatio, , supplicatio, sollicitatio. R. 11. 78.
f. (r. *yáć* s. *ná*, v. euph. r. 93) id. Hit. 31. 8.
n (r. *yag* s. *in*) colens, venerans. B^c. 9. 34.
gńasénî f. (patronym. a *yagńaséna* s. *a* omen Drâupadiae.
ná f. (a caus. r. *yat* s. *ana* in fem.) tor-ruciatus. Man. 12. 17.
tayáma (Bah. e *yátá* praeteritus et *yáma* teritam vigiliam, vel praeteritas vi-bens) vetustus, corruptus (de cibo). B^c. 17. 10.
. (a r. *yá* s. unâd. *tu*) 1) viator. 2) daemonum ils.: a demon, a goblin, an imp or evil spirit).

यातुधान *yátuďána* m. (e praec. et *ďána*, quod seorsum non invenitur, a r. *ďá* s. *ana*) i. q. praec. sgf. 2. A. 10. 52.

यातार् -तृ *yátár -tṛ* f. (ut videtur, a r. *yam*, abjecto *m*, producto *a*, s. *tár tṛ*, v. *yam* praef. *upa* in matrimonium ducere) mariti fratris uxor. Am. (Polon. *jatrew* [*jaṅtrew*] fratris uxor.)

यात्रा *yátrá* f. (rad. *yá* suff. *tra* in fem.) 1) itus, iter. Rag^c. 18. 15. 17. 56. 2) victus. N. 18. 11. B^c. 3. 8.

याथातथ्य *yát^cátat^cya* n. (a *yat^cátat^cám* s. *ya*) veritas. Hit. 130. 7.

याथात्म्य *yát^cátmya* n. (a *yat^cátman* [*yat^cá* + *átmán*] s. *ya*) natura, indoles. Rag^c. 10. 25.

यादस् *yádas* n. bestia aquatilis. B^c. 10. 29.

यादृश् *yádṛś* m. f. n. (v. gr. 263) qualis. B^c. 13. 3. (Gr. ἧλιξ, v. gr. comp. 415.)

यादृश *yádṛśa* (fem. -*î*, v. gr. 263) id. Mah. 3. 1370. (Gr. ἡλίκος, v. gr. comp. 415.)

यान *yána* n. (r. *yá* s. *ana*) 1) itio, incessus, ingressus, cursus. Dr. 8. 18. N. 18. 6. 2) vehiculum, currus. N. 7. 9. 17. 21. 23. (Cf. lat. *janua*.)

यापन *yápana* n. (a caus. r. *yá* s. *ana*) actio faciendi ut eat, transeat. *kálayápana* temporis profusio. Hit. 54. 3.

याम *yáma* m. (r. *yam* s. *a*) vigilia, quae tertiam noctis partem complecti videtur, appellatur enim nox *triyámá* tres vigilias habens. Up. 44.

यामन *yámana* m. (r. *yam* s. *ana*) dual. gemini. H. 1. 38. Cf. *yama*, *yamaga*.

यामिक *yámika* (a *yáma* s. *ika*) vigilias spectans. — *yámikah puruśah* vigil nocturnus. P. 18.

यामिनी *yáminî* f. (a *yáma* s. *in* in fem.) nox. Rag^c. 15. 13.

यायिन् *yáyin* (r. *yá* s. *in* inserto *y* euphonico) iens. N. 22. 9.

यावत् *yávat* adv. et conj. (acc. neut. a *yávant*) 1) quatenus. Sâ. 5. 19. 2) quam diu. N. 5. 33. 14. 16. Sâ. 5. 87. 3) quoties. B^c. 13. 26. 4) dum, quo tem-

pore, antecedente *na*, sequente *tấvat*. Hit. 42. 7: *êkasya duhk'asya na yâvad antan gaććâmi ... tâvad dvitîyan samupasťitam mê*; 43. 12. 5) quum, de tempore, sequente *tấvat*. Hit. 12. 1. 43. 21. Up. 34. Lass. 6. 18. 7. 1. 16. 2. 6) donec. N. 14. 6. 7) nunc. Śak. 8. 3. 45. 13. Ur. 15. 1 infr. 8) ut, dafs. B'. 1. 22. A. 10. 17. (Cf. gr. ἦμος, gr. c. 352.)

यावत् *yấvant* adj. (v. gr. 259) quantus, quot. B'. 2. 46. Br. 1. 8.

यियक्षु *yiyakśú* (a *yiyakś* desid. r. *yaǵ* s. *u*) sacrificare cupiens. Rag'. 13. 3.

1. यु *yu* 2. par. et 9. par. âtm. *yấumi* (gr. 309), *yunấmi*, *yunế*. Conjungere. *yutá* conjunctus, praeditus. N. 12. 2: *vanam ... mahiśarkśaganâir yutam*; 12. 10: *lakśmyâ sťityâća parayâ yutâ*. (Cf. *yuǵ*. Lat. *jumentum*, fortasse etiam *jûs*, *jûro* ab obligando; huc etiam traxerim, *juvare*, ita ut proprie significet se adjungere alicui; formâ pertinere videtur ad scr. caus. *yâvâyâmi*; lit. *jaú-tis* bos tanquam jumentum, *jûs-mi* vel *jûs-u* cinctus sum; gr. ζώννυ-μι, ζώσω [ζ = scr. *y*, v. gr. comp. 19, ω = scr. *âu* abjecto *u*]; cf. Pott. 1. 213; cambro-brit. *ieuad* „a putting in a team, a yoking", *ieuaeth* „a yoked state", *ieuaw* „to put in a team, to yoke".)

c. *â* i. q. simpl. N. 12. 39: *varâharkśamrgâyutam*; 65: *śâk'âmrgaganâyutam*.

c. *pra*: *prayuta* n. millio.

c. *sam* i. q. simpl. Sâ. 5. 33: *niyamêna sanyutân*.

2. यु *yu* 10. par. arcere. Ṛgv. 5. 10: *yavayâ* (= *yavaya*) *vad'am*; Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *viśvâ ssmad duritâ yâvayantu*. In dial. vêd. etiam cl. 3. par. Yaǵurv. (v. Westerg.): *yuyôd'y asmaǵ ǵuhurânam ênan*.

c. *apa* cl. 3. par. in dial. vêd. arcere, repellere (proprie disjungere). Ṛgv. 92. 11.

c. *vi* cl. 3. par. privare (disjungere) in dial. vêd. Ṛgv. 39. 8: *vi tan yuyôta śavasâ* „eum private cibo".

युक्त *yuktá* v. *yuǵ*.

युग *yuga* n. (r. *yuǵ* jungere, s. *a*) 1) par. N. 14. 2 2) mundi aetas. B'. 8. 17. (Lat. *jugum*; gr. ζυγ... ζυγός; goth. *juk* n., them. *juka* jugum; lit. *jungo-s* ... gum; slav. *igo* n. id.)

युगपद् *yugapad* adv. simul, una. B'. 11. 12. A. 3. Rag'. 4. 15. 5. 68. (Cf. *yâugapadyêna*.)

युगमात्र *yugamâtra* (e *yuga* et *mâtra* q. v.) in ... comp. commodum, commodo, tantum quod, prox... Sâ. 4. 10: *yugamâtrôditê sûryê*.

युग्य *yugya* (r. *yuǵ* s. *ya*) 1) m. jumentum. Rag'. 5. ... 2) n. vehiculum, currus. N. 17. 9.

युङ्ग् *yuṅg* 1. par. (*varǵanê*) relinquere. Cf. *ǵuṅg*.

युछ् *yuć* 1. par. i. q. *puć*, *muć*.

1. युज् *yuǵ* 7. par. âtm. 1) jungere, conjungere. Dr. 4. 24: *vâkyâir vâkyâni yuṅgati* (sic cum ed. Calc. pro *yôǵati* cl. 1 legendum esse videtur); N. 12. 89: *âtmânan śrêyasâ yôkśyê*. Jungere currum equis etc. vel jungere equos etc. curru. Mah. 3. 11761: *yuǵyatâm (ratan)*; 3. 13035: *yôkśyanti d'uri ... nukân*; Ṛgv. 14. 12: *yuṅkśva hy aruśi ra...* „junge utique impigras currui (equas)". Se conjung... matrimonio cum aliquâ (âtm.). Mah. 1. 4421: ... *yuyuǵê*. Instruere aliquem aliquâ re. R. Sc... 9. 68: *b'ôgâir ênan yuyôǵa*; Mah. 1. 7982: *śâstrb'ir yuṅgata*. Alligare. A. 11. 5: *ki... mê svayam indrô yuyôǵa*. — *yuktá* junc... curru. N. 19. 20. Praeditus. H. 4. 8: *têǵasâ y...* 2) injungere, adhibere, praeficere, c. loc. rei (... *ni*). Mah. 2. 1290: *tân sarvân ... yuy... yaťâyôgam ad'ikârêśu*. 3) emittere, ... jaculari sagittas. Mah. 3. 12309: *mâ yuṅk... yâny astrâni*. 4) dirigere, attendere, inte... plicare, colligere (cogitationem, mentem, a... expresso aut omisso animi nomine). B'. 6. 10 ... *âtmânam* (schol. *yuṅgîta samâhita*

aṅ yuńǵyât cogitationem, animi collectio-
endat; 15: *yuńǵann âtmânam* colligens,
s animum (schol. *samâhitaṅ kurvan*). —
intentus meditationi, defixus in meditatione.
ι. 5) cogitare. Sâ. 5. 6: *tam muhûrtaṅ vêlân divasańća yuyôǵa ha.* — Pass.
, conjungi, instrui; alligari (v. supra). 2) cum
venire, congruere, aptum, idoneum esse alicui
17. 26: *praśastê karmaṇi taťâ sać pârťa yuǵyatê*; Ragʻ. 18. 41: *śabdô ma-iti ... tasmin yuyuǵê*; Sâ. 3. 10: *na ʻê yuǵyati vâkyam îdṛśam* (metri causâ
par.). *yuktá* conveniens, aptus, idoneus.
4. 7. Ḥ. 2. 29. 3) c. dat. se dedere, applicare
. Bʻ. 2. 38: *yuddʻâya yuǵyasva*; 50: *yô-ǵyasva.* — In dial. vêd. *yuǵ* etiam cl. 1mam
e. c. Ṛgv. 82. 1. (Cf. *yu*; lat. *jungo, conjux*,
gr. ΖΥΓ, ζεύγνυμι, ζυγόν, ζυγός; lit. *jungiu*
npono, *junga-s* jugum; slav. *igo*, v. *yuga.*
m traxerim goth. *liuga* nubeo, *liugaith* nubet
rôǵayati [v. *yuǵ* cl. 10 et gramm. comp.
| mutatâ semivocali *y* in *l*, v. *yákṛt*, ser-
iâ contra generalem legem, sicut e. c. in *BUG*
ǵ.)
interrogare. Man. 8. 79: *sâkśiṇaṅ ... anu-s*; 8. 259: *imân apy anuyuńǵîta (sâkśi-* Ragʻ. 5. 18: *kiṅ vastu vidvan guravê am ... iti tam anvayuṅkta.* 2) jubere.
105: *yad yad bʻartâ 'nuyuńǵîta tat tad vartayêt.*
i. q. simpl. sgf. 3. *abʻiyukta* in cogitatione
Bʻ. 9. 22. 2) aggredi, impugnare, offendere,
re, perturbare. R. Schl. II. 10. 27: *kênâ 'bʻi-i kêna vâ 'si vimânitâ*; Man. 8. 50. 183.
yôga, abʻiyôktâr.
re (equos). Mah. 1. 7948: *turagân kêćid n.*

c. *â* praef. *sam* conjungere. N. 25. 8: *damayantyâ samâyuṅktam.*

c. *ut*: *udyukta* excitatus. R. Schl. I. 1: *śûrpaṇa-kʻavâkyâd udyuktân sarvarâkśasân.* — Caus. excitare. Maḥ. 5. 70: *balâny udyôǵayantu naṅ.*

c. *upa* âtm. 1) jungere (equos). Ṛgv. 39. 6: *upô raťêśu pṛśatîr ayugdʻvam* (pro *ayuńgdʻvam*) „vehiculis maculatas cervas junxistis". 2) sibi adjungere aliquem. Dr. 4. 19: *na vâi prâǵńâ gataśrîkam bʻartâram upayuńǵatê | yuńǵânam upayuńǵîta na śri-yaṅ prakśayê vasêt.* 3) sibi assumere, suum facere aliquid. Man. 8. 40: *dâtavyaṅ sarvavarṇêbʻyô râǵńâ ćâurâir hṛtan dʻanam | râǵâ tad upa-yuńǵânaś ćâurasyâ "pnôti kilviśam.* 4) adhibere, uti. Maḥ. 3. 12739: *yaććâi 'va dravyam upa-yuǵyatê*; Ragʻ. 8. 21: *guṇân śaḍ upâyuṅkta.* — *upayukta* utilis. Hit. 98. 14. 5) convertere, impendere, collocare. Maḥ. 2. 1223: *iććâmi tat sarvam (dʻanam) ... upayôktun dviǵâgrêbʻyô havya-vâhêća.* 6) consumere, edere. Maḥ. 1. 702: *bʻâikśyan nô 'payôktavyam*; 709: *nâi 'tan nyâyyam payu upayôktum*; 3. 57: *annâni upayôkśyâmahê vayam.* Etiam par. Maḥ. 3. 6221: *upayôkśyati*; 12410: *upayôkśyâmi.*

c. *ni* 1) alligare. R. Schl. I. 13. 31: *niyuktâs tatra paśavaṅ* 2) coërcere. R. Schl. I. 2. 92: *ćatur-varṇyańća lôkê 'smin svê svê dʻarmê niyôkś-yati.* 3) ponere, collocare. In. 5. 42: *gurusťânê na mâṅ vîra niyôktun tvam ihâ 'rhasi*; Br. 2. 14: *kaťam ... imâm bâlâm anâgasam pitṛpâi-tâmahê mârgê niyôktum aham utsahê.* 4) adhibere, uti, cum locat. rei. Man. 1. 28: *yan tu karmaṇi yasmin sa nyayuṅkta praťamam prabʻuṅ*; 7. 62: *niyuńǵîta śûrân ... śućîn âka-rakarmântê bʻîrûn antarnivêśanê*; 8. 9: *ni-yuńǵyâd brâhmaṇaṅ vidvâṅsaṅ kâryadar-śanê*; R. Schl. I. 1. 92. 5) mandare, jubere. N. 18. 15:

niyôkšyê *'ham sudêvam*; R. Schl. I. 54. 16: *niyuñkšva mâm.* — *niyukta* jussus. R. Schl. I. 14. 34. 35. Vid. *niyôga.*

c. *ni* praef. *vi* mandare, jubere. Maḥ. 1. 4152: *kâryê tvâṅ viniyôkšyâmi.*

c. *ni* praef. *sam* id. Maḥ. 1. 2500.

c. *nis* praef. *vi* emittere, conjicere, jaculari. R. Schl. II. 23. 37: *viniryôkšyâmy ahaṅ vâṇân nṛvâǵigaǵamarmasu.*

c. *pra* 1) jungere. R. Schl. I. 17. 14: *yânêna ... gôbʿiḣ švêtâiḣ prayuktêna.* 2) adhibere, applicare. Man. 2. 159: *vâkćâi 'va madʿurâ ślakšṇâ prayôǵyâ dʿarmam iććatâ*; 8. 130: *êšu sarvam apy êtat prayuñǵîta ćatušṭayam* (*daṇḍam*). 3) emittere, conjicere, jaculari (sagittas). A. 4. 26: *nâ 'han divyâny astrâṇi ... mânušêšu prayôkšyâmi*; Ragʿ. 7. 58: *prâyuñkta râǵasu ... gândʿarvam astram*; Maḥ. 1. 6734: *śâpaḣ prayuktô 'syam mayi tvayâ.* 4) dare. Ragʿ. 11. 5: *âšišam prayuyuǵê na vâhinîm* „benedictionem dedit, non exercitum"; R. Schl. I. 13. 38: *kâuśalyâyâḣ ... prâyuñǵanta tadâ "šišaḣ.* 5) jubere. Bʿ. 3. 36: *kêna prayuktô 'syam pâpaṅ ćarati.* 6) facere. In. 5. 19: *gurupûǵâm prayuktavân*; Man. 2. 248: *prayuñǵânô 'gnišušrûšâm.*

c. *pra* praef. *vi* disjungere, privare, c. instr. R. Schl. I. 22. 8: *viprayuktô hi râmêna*; II. 53. 20: *mayâ ... viprâyuǵyata kâuśalyâ*; N. 15. 14.

c. *pra* praef. *sam* conjungere. Maḥ. 1. 4475.

c. *vi* disjungere, privare, cum instr. vel abl. N. 15. 13: *tayâ mandô vyayuǵyata*; Man. 7. 46: *viyuǵyatê 'rtʿadʿarmâbʿyâm*; Maḥ. 3. 10924: *ênam ... viyunaǵmi dêhât.*

c. *sam* conjungere. In. 1. 2. Instruere, cum instr. rei. R. Schl. I. 1. 21: *râmam ... yâuvarâǵyêna saṅyôktum âiććat.*

c. *sam* praef. *vi* disjungere, privare. Man. 2. 80.

2. युज् *yuǵ* 10. par. 1) jungere (equos, currum). N. 8. 1[illegible] *aśvân yôǵayitvâ manôǵavân*; 19. 18. 19. 2[illegible] R. Schl. II. 82. 31: *ayûyuǵann ušṭrakʿarân r*[illegible] *tʿâṅšća nâǵân hayâṅšćâi 'va.* 2) conjungere, i[illegible]struere. Man. 1. 26: *dvandvâir ayôǵayaććê 'm*[illegible] *sukʿaduḣkʿâdibʿiḣ praǵâḣ*; 7. 218: *višagʿn*[illegible]*ir agadâišćâ 'sya sarvadravyâṇi yôǵayêt*; M[illegible]ḥ. 1. 3582: *tapasâ yôǵya dêham.* Donare aliqu[illegible] aliquâ re. Maḥ. 1. 6477: *yô ripuṅ yôǵayêt prâṇ*[illegible]*iḣ.* 3) adhibere, praeficere, cum loc. rei. Maḥ. 2. 1290: *bʿakšyabʿôǵyâdʿikârêšu duḣśâsanam ayôǵayat.* 4) emittere, conjicere, jaculari sagittas. A. 10. 35: *divyâny astrâṇy ayôǵayam.*

c. *â* praef. *sam* conjungere, instruere. Maḥ. 1. 7200: *na tad dʿanur mandabalêna śakyam mâurvyâ samâyôǵayitum.*

c. *ni* 1) mandare. R. Schl. I. 38. 10: *agnin niyôǵayâmâsuḣ putrârtʿam.* 2) ducere, dirigere, impellere, c. loc. rei. Br. 3. 11: *mâṅća dʿarmê niyôǵaya*; Bʿ. 3. 1: *karmaṇi gʿôrê mân niyôǵayasi*; 3. 36: *balâd iva niyôǵitaḣ.*

c. *ni* praef. *vi* 1) adhibere. Hit. 20. 19: *tan tatra niyôǵayêt.* 2) imponere, committere alicui negotium, c. loc. pers. Man. 7. 226: *sarvam êtat tu bʿṛtyêšu viniyôǵayêt.*

c. *ni* praef. *sam* mandare, cum acc. pers. Maḥ. 2. 1291. R. Schl. I. 38. 23.

c. *pra* facere, exercere. Man. 3. 112: *ânṛšaṅsyam prayôǵayan.*

c. *pra* praef. *sam* conjungere. Maḥ. 3. 1153: *samprayôǵya viyôǵya.*

c. *vi* disjungere, privare, c. instr. rei. Ragʿ. 9. 66: *tân* (*ćamarân*) *viyôǵya sadyaḣ sitabâlavyaǵanâiḣ.* Solvere, resolvere. Maḥ. 1. 6225: *prâṇân viyôǵayan* (v. *muć*).

c. *sam* 1) jungere (equis currum). Maḥ. 3. 11762: *ratʿaṅ saṅyôǵayâmâsur gandʿarvâiḣ* (= *hayâiḣ*).

2) adjungere, annectere. A. 5. 15: *ǵyâm ... ǵâṇḍîvê samayôǵayat.* 3) instruere, c. instr. rei. Mah. 1. 6474: *ǵând'arvyâ mâyayê 'ċâmi saṅyôǵayitum arǵunam.* 4) emittere, conjicere, jaculari (sagittas). Mah. 3. 816: *praǵṅâstraṅ samayôǵayam.*

3. युज् *yuǵ* 10. âtm. (*nindê*) reprehendere, vituperare; spernere.

4. युज् *yuǵ* adj. (nom. *yuk*) junctus, conjunctus, in fine compp. A. 4. 32. (Cf. lat. *con-jug*, *conjux*.)

युत् *yut* 1. âtm. (*b'âsanê* K. *dîptâu* V.) splendere. (Cf. *dyut*, *ǵyut*, *ǵut*; hib. *iudh* „a day", *an-iudh* „today", *an* = scr. *ana*; *iodhna* subst. „brightness, purity"; adj. „clean, pure, undefiled".)

युद्ध *yudd'a* n. (r. *yud'* s. *ta*) pugna. In. 2. 4.

1. युध् *yud'* 4. âtm. interdum par. (fut. aux. *yôtsyê*, praet. mltf. *ayutsi*) pugnare. B'. 11. 34: *yud'yasva*; Dêv. 2. 42: *ayutânâṅ śatâiṅ śadb'ir ... yuyud'ê raṇê*; 43: *yudd'ê tasmin ayud'yata*; Mah. 1. 177: *na yôtsyê*; 3. 15172: *yôtsyanti ... śatrub'is tava.* Cum acc. impugnare. Mah. 3. 15175: *yôtsyatê kêśavârǵunâu.* Pass. impers. Hit. 96. 13: *yud'yatê b'uvi mânavâiṅ.* — Caus. *yôd'ayâmi* 1) pugnare jubeo. Man. 7. 193: *dîrg'âl lag'ûṅśċâi 'va narân agrânîkêśu yôd'ayêt.* 2) impugno, cum acc. Mah. 1. 3190: *yôd'ayâṅċakrirê surân*; 2. 2120: *mâ yûyud'ô b'ârata pâṇḍavêyân.* — Desid. *yuyutsê* pugnare volo. Mah. 4. 1252: *kimart'an na yuyutsasê.* (Hib. *iodhna* „spears, arms", v. *âyud'a*; *iodnach* „valiant, warlike, martial"; *iodhlan* „a hero"; gr. ὑσ-μίνη, ὑσ-μίν e ὑθ- sicut e. c. πέπεισ-μαι e πεπειθ-μαι. Huc etiam trahi possent anglo-sax. *gudh* f., island. vet. *gudh-r*, *gunn-r* m., germ. vet. *gund* f. pugna, nisi pertinent ad *han*.)

c. *â* par. c. acc. impugnare alqm. Dr. 5. 7: *krudd'am âyôtsyasi ǵiśṇum.* — Caus. id. Mah. 3. 15054: *âyôd'itâstu gand'arvâiṅ suċiraṅ sôdarâir mama.*

c. *pra* desid. pugnare velle. Dr. 5. 8: *yaṅ pâṇḍavâb'yâm ... prayuyutsasê tvam.*

c. *prati* par. âtm. c. acc. impugnare aliquem. B'. 2. 4. Mah. 1. 1703. — Caus. id. Mah. 1. 7116: *kô duryôd'anaṅ śaktaṅ pratiyôd'ayitum.*

c. *sam* âtm. c. acc. impugnare. Mah. 1. 5177. — Caus. id. Mah. 1. 7098.

2. युध् *yud'* f. (r. *yud'*) pugna. In. 1. 35. (V. r. *yud'*.)

युधिष्ठिर *yud'iśt'ira* m. (e loc. *yud'i* et *st'ira* firmus, v. euphon. r. 80 annot.) nom. pr. natu maximi Pâṇḍavorum.

युध्म *yud'ma* m. (r. *yud'* s. *ma*) pugna.

युप् *yup* 4. par. (*vyâkulatvê* K. *vimôhê* V.) perturbare, violare. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *yat tava d'armâ yuyôpima.* (*d'armâ* = *d'arma* a *d'arman* n. i. q. *d'arma*; *yuyôpima* pro *yuyupima.* Cf. *rup*.)

युयुत्सा *yuyutsâ* (a *yuyuts* desid. r. *yud'* s. *â*) pugnandi desiderium. A. 5. 25.

युयुत्सु *yuyutsú* (a *yuyuts* desid. r. *yud'* s. *u*) pugnandi cupidus. A. 10. 33.

युव *yuva* thema pronominis 2dae pers. in du.; v. gr. 242.

युवती *yuvatî* f. (ab obsoleto *yuvat* signo fem. *î*) femina juvenis, a decimo sexto usque ad tricesimum annum, virgo nubilis, virgo matura. Sâ. 2. 4.

युवन् *yúvan* (ut videtur, pro *dyuvan* abjecto *d*, a r. *div* vel *dyu* splendere, sicut *yut* = *dyut*; v. *ôǵas*. In casibus debilissimis *yûn*, fem. *yûnî* vel *yuvatî*, v. gr. comp. 131) juvenis. Dr. 2. 9. N. 12. 123. (Lat. *juveni-s*, adjecto *i*, *jûn-ior* = correptae formae *yûn*; lit. *jauna-s* juvenis; slav. *junŭ* juvenis, *junostĭ* juventus; anglo-sax. *iung*, *iong*, *geong* juvenis; goth. *jung-s*, them. *junga*, cf. scr. *yuvaka* e *yuvaṅka*, lat. *juvencus*; cambro-brit. *ieuanc*, *ieuant* juvenis, *iau* junior, *ieuav* natu minimus.)

युवराज *yuvarâǵa* m. (juvenis rex, a praec. et *râǵa* rex in fine compos.) princeps juventutis, heres regni.

युष्मत् yuśmát (e yuśma, euphonice pro yusma, et ablativi signo t) pronominis 2dae pers. ablat. plur., qui in initio compositorum thematis loco fungitur et a grammaticis tanquam thema proponitur; scribunt tamen yuśmad. (Cf. aeol. ὔμμες per assimil. ex ὔσμες; goth. iṣva, correpto ju in i [nom. jus], mutato m in v, v. gr. 242. gr. comp. 167. 334. 335; v. sq.)

युष्मे yuśmé nom. pl. pronom. 2dae pers. in dial. vêd. (Ṣend. yûs, lit. jûs, goth. jus, germ. vet. ir, correpto ju in i, mutato s in r; v. yuśmát et gr. comp. 335.)

यूक yû́ka m. pediculus.

यूका yû́kâ f. id.

यूथ yût'á n. (ut videtur, a r. yu producto u, s. t'a) grex. N. 13. 6.

यूथशस् yut'aśás adv. (a praec. s. śas) gregatim. N. 12. 9.

यूथिका yût'ikâ f. jasminum auriculatum. Ur. 69. 13.

यून् yûn v. yúvan.

यूप yû́pa m. columna sacrificalis. Rag'. 1. 44. R. Schl. I. 13. 33.

यूष् yûś 1. par. (ḥinsâyâm vad'ê) ferire, laedere, occidere; v. ǵûś. (Cf. slav. ЮХЪ juchŭ, Schleicher p. 138.)

यूष yûśá m. n. jus pisinum; Wils.: „pease soup, pease porridge, the water in which pulse of various kinds has been boiled". (Lat. jûs, jûris e jûs-is; slav. ЮХА jucha jus, jusculum.)

येन yéna adv. et conj. (instrum. relativi) 1) ubi. Dr. 8. 33. 56. 2) quo, quorsum. Su. 3. 29. 3) ut. N. 15. 6.

येष् yêś 1. âtm. (prayatnê K. yatnê V.) anniti, operam dare; cf. yas.

योक्त्र yóktra n. (r. yuǵ jungere, s. tra) vinculum, ligamen, praecipue lorum jugale.

योक्त्रय् yôktray (denominat. a praec. s. ay, v. gr. 520) amplecti; bâḥub'yâm brachiis. Ḥ. 4. 56.

योग yóga m. (r. yuǵ s. a) 1) junctio, junctura junctio. Sâ. 3. 1. 2) meditatio, cogitatio intin qua quis plane defixus est. Sâ. 4. 13. B'. 6. 12. medium. Br. 1. 19. 4) negotium. N. 15. 6.

योगक्षेम yôgakśêma securitas. R. Schl. II. 53. 3. Sâ.

योगिन् yôgín m. (a yóga s. in) qui in intimâ tione yôga dictâ defixus est. B'. 6. 10.

योग्य yôgya (r. yuǵ s. ya) aptus, conveniens. Di

योजन yôǵana n. (r. yuǵ s. ana) distantia a undecim milliaria anglica, secundum alios: quatu quinque milliaria anglica.

योजयितार् -तृ yôǵayitár -tṛ́ m. (r. yuǵ s. târ tṛ) qui jungit, conjungit. Ḥit. 55. 22.

योद्धार् -धृ yôddʼấr -dʼṛ́ m. (r. yud' s. târ tṛ) tor. N. 12. 51.

योध yôd'a m. (r. yud' s. a) pugnator, miles. Dr.

योधिन् yôd'ín (r. yud' s. in) pugnans. A. 10. 36.

योनि yóni m. f. (r. yu s. ni) uterus, vulva; transl.

योषणा yôśaṇâ f. (fortasse a r. yu jungere, adject lante, s. ana in fem.; ita yôśâ suff. â, yôśit s cf. lat. uxor pro juxor, con-jux) mulier, femi dial. vêd. Lass. 99. 8.

योषा yôśấ f. (v. praec.) id. Am.

योषित् yôśit f. (v. yôśaṇâ) id. Su. 3. 12. Rag'.

यौगपद्येन yâugapadyêna adv. (instrum. ab ol subst. yâugapadya a yugapad s. ya) i. q. yug q. v. Dr. 1. 4.

यौट् yâuṭ, यौड् yâuḍ 1. par. (sambandʼê) c gere, conglutinare; cf. yu.

यौवन yâuvaná n. (a yúvan juvenis, s. a) ju B'. 2. 13.

यौवनस्थ yâuvanast'a (e praec. et st'a qui est pubes. Sâ. 1. 22.

यौवराज्य yâuvarâǵya n. (a yuvarâǵan q. v., regni hereditas, regni successio. Sâ. 7. 12.

र r.

ranh 1. par. (scribitur rah, gr. 110*) currere, festinare. B'att. 14. 38: na raranhâ 'ivakuń-m. — Caus. concitare. Ŗgv. 85. 5: vâgê adrim ttô ranhayantaḱ „Marutes! cibi caussa nubem tantes". (Vid. ráhas et cf. rah, rak', rank', ņ, rang, rang', lang'.)

ranh 10. par. id.

nhas n. (r. rah currere, s. as) celeritas, ve-s.

k 10. par. râkáyâmi (âsvâdanê K. svâdê anê V.) gustare; adipisci. Cf. rag, rag', lak, ŗ, ras.

tá v. rang.

aktânta (Bah. e raktá ruber et ánta finis, num) rubra extrema, rubros angulos (oculorum) s. Su. 2. 27.

शिरोरुह raktaśmaśruśirôruha (Bah. e raktá et Dvandv. śmaśruśirôruha [śmáśru + -uha] barba et capilli) rubram barbam et rubros os habens. H. 3. 27.

kś 1. par. interdum âtm. praet. mltf. árakśiśam. servare. Br. 3. 6: rakśantî gîvitam pituḱ; 7. 213: âpadart'an d'anaḿ rakśêd dârân êd d'anâir api | âtmânaḿ satataḿ rakśêd âir api dârâir api; In. 5. 47: rakśyô śham avat tvayâ; Mah. 2. 2186: yaśô rakśasva. stodire, tueri. N. 3. 10: surakśitâni vêśmâni; 7. 105: rakśêd vivaram âtmanaḱ; 9. 328: akśêyam paśûn; Mah. 1. 698: gâ rakśasva. gere, imperare. N. 5. 48: rarakśa vasusam-âń vasud'âm; R. Schl. II. 73. 12: râgyaḿ itum. (Cf. râg regere, unde rakś ortum esse ır, correpto â, adjectâ sibilante. Fortasse gr. υ, ἄρκεσις, lat. arceo litteris transpositis e ῥακέω etc. nisi = scr. ârakś ejectâ vocali radicali [v. praep. sam], ἀλκή, ἀλέξω, mutato ρ in λ; v. Pott. p. 271.)

c. ab'i i. q. simpl. B'. 1. 11: b'îśmam ab'irakśantu b'avantaḱ; 1. 10: balam b'îśmâb'irakśitam.

c. pari id. Br. 3. 15: âtmânam parirakśasva; Dr. 7. 14: yam pâṇḍavâḱ parirakśanti sarvê; Mah. 3. 14366: mahâsênam putravat parya-rakśata; Ur. 91. 11: b'uvam ... parirakśitum. — Reservare. R. Schl. II. 96. 38: śiśṭam mânsam ... sîtâ kâkêb'yaḱ paryarakśata.

c. sam 1) servare, tueri. Man. 7. 135: sanrakśêt sarvataśćâi 'nam pitâ putram iva. 2) regere. Hit. 79. 9: pragâń sanrakśati pitâ. 3) arcere. R. Schl. I. 32. 2: śrôtum iććâvô yasmin kâlê ni-śâćarâu sanrakśaņîyâu.

रक्षक rakśaka m. (r. rakś s. aka) custos. Hit. 79. 11.

रक्षण rakśaņa n. (r. rakś s. ana, v. euph. r. 94*) 1) servatio, conservatio, custodia, tutela. Br. 2. 8. 2) rectio, gubernatio, imperium. Hit. 79. 12.

रक्षस् rákśas n. (r. rakś s. as) nomen daemonum ingentis magnitudinis et roboris, hominibus inimicorum. Su. 1. 14.

रक्षा rakśâ f. (r. rakś s. â) i. q. rakśaņa. N. 14. 17. M. 26. Hit. 50. 6.

रक्षितार् -तृ rakśitâr -tŗ m. (r. rakś s. târ tŗ) servator, tutor, dominator. N. 1. 4. Sâ. 1. 32. 5. 49. In. 4. 10.

रख् rak' 1. par. (gatyâm K. sarpaņê V.) ire. Cf. rank', ranh, rik', rink', rang, ring, rang', lak', lank', link', lang, lang'.

1. रग् rag 1. par. (śank'âyâm K. śank'ê V.) i. q. śank'.

2. रग् rag 10. par. râgáyâmi i. q. rak. (Lit. ragauju gusto.)

रघ् *rag'* 10. par. *rág'áyámi* i. q. *rak.*

रङ्ख् *rańk'* 1. par. i. q. *rak'.*

रङ्ग् *rańg* 1. par. (*gatáu*) ire; v. *rak'.*

रङ्ग *rańga* (r. *rańg* vel *rańǵ* s. *a*) 1) m. scena, circus. N. 5. 3. 8. 2) n. stannum. Am.

1. रङ्घ् *rańg'* 1. âtm. (*gamané* K. *gatáu* V.) ire, currere. Etiam par. B'aṭṭ. 14. 15: *dváraṅ rarańg'atuṅ*; v. *rak'.*

2. रङ्घ् *rańg'* 10. par. (*b'ási*) lucere, splendere.

रच् *rać* 10. par. *raćáyámi* (*pratiyatné* K. *kṛtyám* V.) facere, apparare. R. Schl. II. 13. 12: *mayá 'yaṅ raćitó śṅgali*; P. 33: *nagaram máyáraćitam*; Gîta-G. 5. 10: *śayanaṅ raćayati*; 4. 23: *raćayati ćikuré ... kuruvakakusumam.*

c. *vi* id. Rag'. 5. 75: *viraćitavágb'ir vandiputráiṅ kumáraṅ sapadi vigatanidraṅ*; 5. 76: *kuśalaviraćitánu kúlavéśaṅ* (schol. *kuśaláir viraćitaṅ kṛtaṅ*); Lass. 15. 19: *śivadásaviraćitáyám ... kat'áyám.*

रज *raǵá* m. n. (r. *rańǵ*, ejectâ nasali, s. *a*) pulvis. Ḥit. 33. 16; v. *rágas.*

रजक *rágaka* m. (r. *rańǵ*, ejectâ nasali, s. *aka*, v. *raǵatá* albus) lavator. Ḥit. 50. 1.

रजत *raǵatá* (r. *rańǵ*, ejectâ nasali, vel *ráǵ* correpto â, s. *ata*) 1) adj. albus. 2) n. argentum. (Cf. lat. *argentum*; gr. ἀργός, ἄργυρος; hib. *airgiod* argentum; ut videtur, litteris transpositis e *ragentum* etc.)

रजनी *raǵání* f. (r. *rańǵ* colorare, ejecto *ń*, s. *ana* in fem.) nox. Sâ. 5. 73. (Hib. *reag* id.)

रजनीचयनाथ *raǵaníćayanát'a* m. (noctis dominus, e *raǵaníćaya* [*raǵání* + *ćáya* cumulus, ut videtur i. q. simpl. *raǵání*] et *nát'á*) luna. Ḥit. 64. 10. Cf. *niśápati.*

रजनीमुख *raǵanímuk'a* n. (noctis os, e *raǵání* et *múk'a* os) vespera.

रजस् *rágas* n. (r. *rańǵ* ejecto *ń*, suff. *as*) 1) pulvis. Ḥ. 4. 39. 2) menstrua. 3) affectuum impetus. B'. 3. 37. 6. 27. (V. *raǵání* nox et cf. goth. *riquis* n., them. *riquisa* tenebrae, caligo; v. *raǵóbala.*)

रजस्वला *raǵasvalá* f. (a *rágas* s. *vala* in fem.) femina menstruans. Lass. 10. 7.

रजोबल *raǵóbala* n. (e *rágas* et *bála* vis) tenebrae, caligo; v. *rágas.*

रज्जु *ráǵǵu* m. funis. N. 4. 4. Etiam fem. Man. 8. 299. (Cf. lat. *ligare*; v. *rańǵ.*)

रञ्ज् *rańǵ* 1. et 4. par. âtm. *ráńǵámi*, *ráńǵé*, *ráǵyámi*, *ráǵyé* (gr. 304) 1) tingere, colorare. *raktá* ruber. Ḥ. 2. 3. 2) adhaerere, deditum, addictum esse (fortasse primitive ligare, cl. 4. âtm. vel pass. ligari, cf. *ráǵǵu* funis et v. *yuǵ* pass. sgf. 3). Caus. tingere, collustrare. Maḥ. 1. 6772: *nṛpas tad vanam maḥat téǵasá rańǵayámása sand'yáb'ram iva b'áskaraṅ.* 2) deditum sibi facere, sibi conciliare. Man. 7. 19: *sarvá rańǵayati praǵáṅ* (schol. *sánurágáṅ karóti*); Maḥ. 1. 4009: *pâuraván śántanó[illegible] putraṅ pitaraṅća ... ráśṭraṅća rańǵayámás[illegible] vṛttena*; 6264: *praǵá rańǵayaté.* (Cf. *ráǵ*; gr. ῥέζω, ῥήζω, ῥηγεύς, ῥῆγος; cum *raktá* ruber cf. hib. *rot*, gr. ῥόδον, ejectâ gutturali, mutatâ tenui in mediam sicut in ὄγδοος pro ὄκτοος; de germ. vet. *rót* v. *r[illegible] hitá*, *rud'irá.*)

c. *anu* 4. par. âtm. deditum, addictum esse. B'. 11. 3[illegible] *ǵagat prahṛiśyaty anuraǵyatéća.* Cum l[illegible] Man. 3. 173: *b'rátur mṛtasya b'áryáyáṅ yó 'n[illegible] raǵyéta kámataṅ.* — *anurakta* deditus. N. 22. [illegible] *utsṛǵya ... anuraktám priyám*; R. Schl. I. 7. [illegible] *anuraktáśća ráǵyakáryéśu.* C. acc. R. Schl. [illegible] 21. 16: *anuraktó 'smi b'ávéna b'rátaram.* C[illegible] instr. R. Schl. II. 1. 10: *anuraktaṅ praǵáb'iṅ* [illegible] praef. *ab'i*). — Caus. deditum sibi facere, sibi c[illegible] ciliare. R. Schl. II. 1. 10: *praǵáśćái 'vá 'nurań[illegible] yan*; Maḥ. 1. 3504: *atit'ín annapánáiśća viśa[illegible]*

paripâlanâih ... dʿarmêṇa praǵâh sarvâ ya-ʿdvad anuraṅǵayan.

c. *abʿi* 4. âtm. deditum, addictum, studiosum esse, c. instr. R. Schl. II. 67. 13: *katʿâbʿir abʿiraǵyantê.* — Caus. tingere, collustrare. R. Schl. I. 38. 21: *têǵôbʿir abʿiraṅǵitam.*

c. *upa*: *uparakta* obscuratus. R. Schl. I. 55. 9: *uparakta ivâ ''dityaḣ*; II. 34. 3: *uparaktam ivâ ''dityam bʿaimaććannam ivâ 'nalam.*

c. *vi* 4. âtm. averti, alienum, alienatum fieri. Mṛ. 45. 13: *ćirânuraktô 'pi viraǵyatê ǵanaḣ*; Hit. 24. 10: *yô viśvasiti śatruśu bʿâryâsuća viraktâsu*; 27. 16: *mama katʿâviraktô 'nyâsaktô bʿavân.*

c. *sam* tingere, collustrare. H. 4. 46. Pass.: *purâ saṅraǵyatê prâćî*; Mah. 1. 6443: *sandʿyâ saṅraǵyatê gʿôrâ*; 5. 273: *krôdʿasaṅraktanayanaḣ.*

c. *sam* praef. *anu*: *anusaṅrakta* deditus. R. Schl. I. 17. 16: *bʿartâram anusaṅraktâ.*

1. रट् *raṭ* 1. par. vociferari, mugire, ululare. Bʿaṭṭ. 14. 81: *papâta râkśasô bʿûmâu rarâṭaća bʿayaṅkaram*; 14. 5: *santrastâḣ karabʿâ rêṭuḣ* (schol. *karabʿâ uśṭrâḣ*); 15. 27: *gʿôrâśćâ 'râṭiśuḣ śivâḣ*; Mṛ. 297. 11: *raṭantaḣ ... vâyasâḣ.* Vid. sq. et *raṭ.*

2. रट् *raṭ* 10. par. *raṭâyâmi* (*paribʿâśaṇê*) loqui; v. sq.

रठ् *raṭʿ* 1. par. (*bʿâśaṇê*) loqui. (V. 1. et 2. *raṭ* et cf. germ. vet. *rediôn*, *redinôn*; sax. vet. *rethjôn*, *rethinôn* loqui; fortasse goth. *raṣ-da* sermo, loquela, ita ut ortum sit e *rath-da*, mutato *th* in sibilantem sonoram, propter sequens *d*, gr. comp. 102; v. tamen *vad* et gr. comp. 20.)

1. रण् *raṇ* 1. par. 1) sonare, clamare, inclamare. In dial. vêd. cl. 4. Ṛgv. 38. 2: *kva vô gâvô na raṇyanti* „ubi vos, vaccae veluti, inclamant?"; 10. 5: *śakrô yatʿâ sutêśu nô râraṇat* „ut potens (ille) inter filios nostros resonet". (Intens. in dial. vêd. *râraṇ* pro *raṅraṇ* sicut *râram* a *ram* q. v.). — *raṇitá* n. sonitus. Ur. 67. 7 infr. 2) gaudere (cf. *ram*). Ṛgv. 91. 14: *yaḣ sôma sakʿyê tava râraṇad dêva martyaḣ* „Lucide Soma! qui consortio tuo gaudet mortalis". (Cf. *dʿraṇ*, *bʿraṇ*, *dʿvaṇ*, hib. *ran* „a squeal, a roar", *ranach* „a squealing, roaring".)

2. रण् *raṇ* 1. par. ire. (Cf. goth. *RANN* currere, fluere; *rinna*, *rann*, *runnum*; nostrum *renne*, *rinne.*)

रण *raṇa* m. n. (rad. *raṇ* suff. *a*) bellum, pugna. N. 12. 83.

रण्व् *raṇv* 1. par. (*vraǵê*; scribitur *rav*) ire. Cf. *raṇ*, *riṇv*, *ramb*, *rimb.*

रत *ratá* v. *ram.*

रति *rati* f. (r. *ram* gaudere, s. *ti*) voluptas. Br. 1. 22. 2) uxor dei Anaṅgi; dicitur etiam *ratî*. N. 16. 12.

रती *ratî* v. *rati.*

रत्न *ratná*, vêd. *rátna* n. gemma, margarita. Su. 1. 12. 3. 14. A. 6. 5.

रत्नद्रुम *ratnadruma* m. (e *ratná* et *drumá* arbor) corallium (cf. *ratnavṛkśa* apud Wils.).

रत्नद्रुममय *ratnadrumamáya* (e praec. s. *maya*) videtur significare: e coralliis factus, coralliis similis. A. 10. 2.

रत्नसङ्घातमय *ratnasaṅgʿâtamáya* (fem. *-î*, e *ratnasaṅgʿâta* gemmarum vel margaritarum cumulus, suff. *maya*) quod e gemmarum vel margaritarum cumulo constat. Su. 3. 14.

रथ *rátʿa* m. (ut videtur, a r. *ar ṛ* s. *tʿa*) 1) currus. N. 19. 20. 2) heros. Dr. 3. 7. 7. 3. (Lit. *rátas* rota = nom. रथस् *rátʿas*; lat. *rota*; germ. vet. *rad* n., them. *rada* id.; hib. *roth* id.)

रथाङ्ग *ratʿâṅga* (e *rátʿa* et *áṅga* membrum) 1) n. rota. 2) nomen avis, anas casarea, „the ruddy goose". Ur. 67. 7.

रथिन् *ratʿín* m. (a *rátʿa* s. *in*) curru praeditus, currus dominus, possessor, curru vectus. Dr. 2. 12. N. 19. 23.

रथोपस्थ *ratʿôpastʿa* v. *upastʿa.*

रद् *rad* 1. par. findere, fodere. — *rad* dare, in dial. vêd. ortum esse videtur e *dad* mutato *d* in *r*. Ṛgv. 116. 7. 117. 11. (Vid. *rada*, *radana* dens et cf. *mrad*, *mard mṛd*, lat. *rôdo*, *ros-trum.*)

रद *rada* (r. *rad s. a*) 1) adj. findens. Gʿaṭ. 1. 2) m. dens.

रदन *radana* m. (r. *rad* s. *ana*) dens. Am.

रदनच्छद *radanaććada* m. (e praec. et *ćada* tegens) labium. Am.

रध् *radʿ* 4. par. *rádʿyâmi*, praet. mltf. *árandʿam*, praet. redupl. *rarándʿa*, fut. aux. *ratsyấmi* et *radʿišyấmi*. 1) occidi, perire. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *śatravaḣ râradʿuś ṭê* (= *rarandʿus tê*). 2) ferire, laedere, occidere. Bʿaṭṭ. 9. 29: *akšaṅ radʿitum ârêbʿê raddʿâ laṅkânivâsinâm* (schol. *hiṅsitum*). — Caus. *randʿáyâmi* ferire, laedere, vexare, occidere. R. Schl. II. 81. 3: *bʿarataṅ śôkasantaptam bʿûyaḣ śôkâir arandʿayat*; Ṛgv. 51. 6: *arandʿayô stitʿigvâya śambʿaram* „necasti propter (festum), hospitibus visitandum, Sambʿaram". (Cf. *vadʿ*, *vâdʿ*; lat. *laedo.*)

रन्ध्र *randʿra* (fortasse a r. *radʿ*, insertâ nasali, s. *ra*) n. cava, caverna, fissura. Mêgʿ. 43. 58. P. 14.

रप् *rap* 1. par. 1) loqui. 2) in dial. vêd. laudare. Ṛgv. 119. 9: *uta syâ vâm madʿumanmakšikâ 'rapat* „etiam illa vos mellifica apis laudavit". (Cf. *lap.*)

रफ् *rapʿ* 1. par. (*gatyâm* K. *gatyâm vadʿê* V.) ire; occidere. Cf. *rampʿ*, *rarpʿ*, *ramb*, *sarp sṛp*; lat. *repo*, *serpo*.

रभ् *rabʿ* 1. âtm. (*rábʿê*, 3. pers. sing. praet. mltf. pass. *árambʿi*; caus. *rambʿáyâmi*) c. *â* incipere. R. Schl. I. 12. 37: *karmâṇy ârêbʿirê*; Man. 9. 300: *ârabʿêtâi 'va karmâṇi ... karmâṇy ârabʿamâṇaṅ hi purušaṅ śrîr nišêvatê*; Bʿ. 18. 25: *môhâd ârabʿyatê karma*; Bʿaṭṭ. 15. 58: *akrôdʿi kumbʿakarṇêna pêšṭum arambʿića kšitâu.* — Part. *ârabdʿa* tam active quam passive usurpatur. 1) qui incepit. Su. 2. 9. N. 14. 12. 2) coeptus. Sâ. 4. 5. N. 5. 21. (Simplex *rabʿ* primitive capere significare videtur, cf. *labʿ*, gr. λαμβάνω, lat. *rabies*, v. praef. *sam.*)

c. *â* praef. *anu* capere, accipere, recipere. R. Schl. II. 64. 60: *yadi mâṅ saṅspṛśêd râmaḣ sakṛd anvârabʿêta vâ dʿanam vâ yâuvarâǵyam vâ ǵîvêyam.*

c. *â* praef. *abʿi* incipere. Maḥ. 3. 10724.

c. *â* praef. *pra* id. Bʿ. 18. 15: *karma prârabʿatê.*

c. *â* praef. *sam* id. R. Schl. I. 45. 13: *âkʿyâtun tat samârêbʿê.*

c. *pari* amplecti. Gîta-G. 1. 38: *harim pariraby a[...] sarâgam*; 2. 13. — Desid. amplecti cupere. Ragʿ. 13. 32: *pariripsamânaḣ.*

c. *sam*: *saṅrabdʿa* 1) perturbatus. N. 13. 14. 2) iratus, furens. Hit. 4. 23. R. Schl. II. 55. 30.

रम् *ram* 1. âtm. interdum par. praet. mltf. *áraṅsi*, fut. aux. *raṅsyê*. 1) se delectare, voluptate frui, gaudere, oblectari. In. 3. 8: *sa têna saha saṅgamya rê[...]ê pârtʿaḣ*; 5. 60: *ćitrasênêna sahitaḣ ... rê[...]ê sa svargasadanê*; N. 5. 43: *avâpya nârîratna[...]m ... rêmê saha tayâ*; 15. 7: *êtâbʿyâṅ raṅsya[...]sî sârdʿam*; Bʿ. 10. 9: *tušyanti ća ramanti ća.* C[...]m loc. rei. Bʿ. 5. 22: *na têšu ramatê budʿaḣ.* — *rata* delectatus, laetus, gaudens; c. loc. N. 5. 32. Bʿ. 2. 42. 12. 4. 2) ludere. Bʿaṭṭ. 6. 15: *mâ raṅ[...]sîḣ ǵîvitêna naḣ.* — Caus. *ramáyâmi* 1) exhilarare. In. 5. 4: *ramayantî 'va pʿâlgunam*; 5. 43: *sapaśâ ramayanty asmân.* 2) se delectare, gaudere, oblectari. Maḥ. 3. 11371: *pivanti ramayanti ća[...]* — Intens. *raṅram*, in dial. vêd. *râram*. Ṛgv. 91. 13: *rârandʿi nô hṛdi.* (Hib. *reamhain* „pleasure"; lit. *ramù* quietus, tranquillus, *rim-ti* quiescere, v. praef. *â*, *upa*, *vi*; gr. ἠρέμα.)

c. *abʿi* i. q. simpl. In. 5. 62.

c. *â* 1) id. Man. 4. 175. 2) desinere, quiescere. Man. 2. 73: *virâmô 'stv itîćâ 'ramêt.*

ra 1) i. q. simpl. Mah. 1. 4183. 3) requi-
inere, desistere. H. 4. 53: parisrântah
ad upârama; Ragʿ. 16. 3: têśân dâna-
· anupâratânâm.
scere, desinere, cessare. Bʿ. 2. 20: yatrô
ê ćittam; Mah. 1. 2174: halahalâśab-
arâma; R. Schl. II. 3. 5: râǵńas tû
vâkyê. Cum ablat. Bʿ. 2. 35: ranâd
.
npl. N. 6. 10. Man. 3. 45.
scere, desinere, desistere. Mah. 1. 8475:
'a tadâ dâvan dagdʿvâ ... ahâni pań-
ńća virarâma. Cum ablat. Ur. 32. 16:
anrambʿât; Ragʿ. 8. 22: virarâma kar-
2) silere. Mah. 1. 8112: êtâvad uktvâ
virarâma sa pârtʿivah; 2. 1401.
21. 20.

a m. (r. ram s. ana) amator. Ur. 64. 3.

anîya (r. ram s. anîya, v. euphon. r. 94*))
H. 1. 24. N. 5. 45.

maṇîyâtâ f. (a praec. s. tâ) amoenitas, pulchritudo. Ur. 43. 3 infr.

1. par. i. q. rapʿ.

1. par. (gatâu K. gatyâm V.; scribitur
. Cf. rampʿ, rapʿ, rarpʿ.

1. âtm. (śabdê; scribitur rabʿ) sonare.

f. (r. rambʿ s. â) nom. pr. Apsarasae.

(r. ram s. ya) amoenus. In. 2. 1. Dr. 1. 2.

m. (gatâu) ire, currere. Cf. lay, vay.

par. i. q. rapʿ.

(rad. ru sonare, suff. a) sonus. In. 1. 3.

1) sol. Ragʿ. 9. 25. 2) nom. pr. Dr. 2. 21.
m. 1) radius luminis (cf. las, ruć splen-
abena. In. 1. 19. N. 19. 22.

1. रस् ras 1. par. sonare, strepere, vociferari, clamare, ululare. Gîta-G. 10. 6: rasatu rasanâ; Ragʿ. 16. 78: hradah ... karî 'va vanyah paruśan rarâsa; Bʿatt. 3. 26: gômâyuśârańgagaṇâśća ... arâsiśuh; 14. 9: rêsur vavalguśća padâtayah. Etiam âtm. Nalôd. 1. 22: rasamânah sa vihańga-gaṇah. — rasitâ n. fragor. Gʿat. 14: gambʿîra-mêgʿarasita.

c. â i. q. simpl. Nalôd. 1. 11: aǵayad dviśatâm pańktim ârasamânâm; 3. 14.

c. vi id. Bʿatt. 15. 42.

2. रस् ras 10. par. râsâyâmi (âsvâdê K. âsvâdê snêhê V.) gustare, amare.

रस rasa m. (r. 2. ras s. a) 1) sapor, gustus. N. 5. 38. 2) succus, liquidum, aqua. 3) animi affectus. Ur. 28. 9. (Cf. lit. rassà ros; russ. rosa id.; lat. ros, ror-is e ros-is; gr. δρόσος praefixo δ, sicut in ἀνδρός etc.)

रसन rásana n. (rad. 2. ras suff. ana) sapor, gustus. Bʿ. 15. 9.

रसना rasanâ f. (r. 1. ras s. ana in fem.) cingulum, zona feminarum.

रसायन rasâyana n. (e rasa argentum vivum et âyana) medicamentum. Wils.: a medicine preventing old age, and prolonging life, the Elixir Vitae of the alchymists. Hit. 43. 8.

रसाल rasâlâ m. (ut videtur, a r. 2. ras s. âla) arundo saccharifera. Am.

रस्य rasya (a rasa s. ya) sapidus. Bʿ. 17. 8.

रह् rah 1. et 10. par. râhâmi, rahâyâmi. Relinquere, deserere. rahitâ relictus; N. 18. 9: rahitâ bʿartṛ-bʿiśćâi 'va na krudʿyanti (kulastriyah). Privatus, orbatus; c. instr. R. Schl. I. 70. 35: patinâ rahitâ tasmât putran dêvî vyaǵâyata; II. 47. 17: râmêṇa nagarî rahitâ nâ 'tiśôbʿatê; N. 16. 19. (V. râhas secretum et cf. gr. ΛΑΘ, λανθάνω, λάθρα, v. gr. 104; lat. lateo; lit. léidmi vel léidźiu linquo,

at-léidiu exsolvo, remitto; goth. *LÉT*; germ. vet. *LÁZ* sinere; cf. Benf. 2. 24 sq.)

c. *vi* i. q. simpl. Rag'. ed. Calc. 9. 26: *virahayan malayádrim.* — *virahita* relictus, privatus. N. 10. 23: *katam ... mayá virahitá šubá carišyati vané*; B'. 17. 13: *šraddávirahitó yagnah.* Separatus, disjunctus. Ur. 92. 5: *avirahitáu dampatí búyástám.*

रहस् *ráhas* (r. *rah* s. *as*) 1) subst. n. secretum, occultum, locus occultus. B'. 6. 10. 2) adv. secreto, clam. In. 4. 1. N. 1. 18. 18. 14. (Vid. r. *rah*.)

रहस्य *rahasya* (a praec. s. *ya*) adj. secretus; — subst. n. secretum. Sá. 6. 35.

रा *rá* 2. par. âtm. dare, in dial. vêd. Rgv. 114. 6: *rásváca nó amrta martabógánam*; 114. 9. 117. 23. Adjectâ sibilante: *rás* cl. 1. par. âtm. Rgv. 96. 8: *rásaté dírgam áyah*; Rgv.-V. (v. Westerg.): *tá nó rásan vasúni.* Etiam cl. 2. Rgv. 46. 6: *tám asmé rásátám išam* „talem nobis date cibum (Asvini!)". (Cf. *dá*, *dás*, unde *rá*, *rás* orta esse censeo, mutato *d* in *r*. Cum caus. *rápáyámi* comparari posset lat. *rapio*, v. gr. comp. 747; cum majore tamen veri similitudine *rapio* supra ad scr. *grah* retulimus.)

राक्षस *rákšasá* m. (a *rákšas* q. v., s. *a*) i. q. *rákšas*. H. 2. 29.

राक्षसी *rákšasí* fem. praeced. H. 2. 16.

राख् *rákš* 1. par. (*šóšanálamartayóh*) arescere, ornare. Cf. *lák'*, *ók'*.

राग *rága* m. (r. *rang*, ejecto *n*, s. *a*) 1) amor, cupido, studium, affectus. N. 5. 24. B'. 2. 56. 64. 3. 34. 7. 11. 8. 11. 2) rubor (cf. *raktá* a r. *rang* tingere). Dr. 5. 1. (V. *rang*; et cf. gr. ὀργή, quod fortasse per metath. e ῥογή.)

रागिन् *rágin* (a praec. s. *in*) affectus habens, affectibus commotus. B'. 18. 27.

राघ् *rág'* 1. âtm. (*sámartyé* K. *šaktáu* V.) potentem, valentem esse; v. *lág'*.

1\. राज् *rág* 1. par. âtm. 1) splendere. N. 1. 12: *tatra sma rágaté báimí ... vidyut saudámin[illegible] yatá*; In. 5. 11: *súkšmavastradaran rógé g[illegible] ganan niravadyayá* (*rógé* gr. 441); R. Schl. 1. 32: *citrakútó rarága.* In dial. vêd. etiam cl[illegible] Rgv. 104. 4: *rášti.* 2) c. gen. in dial. vêd. rege[illegible] imperare. Rgv. 25. 20: *tvan višvasya méd[illegible] divašca gmašca rágasi* „tu universi, sapie[illegible] coelique terraeque imperium habes"; 36. 12. (Vid. *rágan* et cf. *rang*, *bráǵ*; lat. *rego*, *rex*; goth. *ragin[illegible]* rego, impero, servatâ mediâ sicut in *BUG* = scr. *bug*; *reiki*, them. *reikja* n. imperium = scr. *rágya*, attenuato *á* in *ei* i. e. *í*; *reik-s* princeps; germ. vet. *ríchi* dives.)

c. *abi* splendere. Mah. 3. 10960.

c. *vi* id. Mah. 3. 8106: *virágati yatá sómó mégáir muktah*; In. 5. 6. N. 12. 37. — Caus. facere ut alqu[illegible] splendeat, collustrare. R. Schl. II. 26. 2: *virágayan rágasutó rágamárgam*; II. 39. 18: *vyarága-yata ... vésma tat.* — *virágita* collustratus, splendens, splendidus. N. 5. 3.

c. *sam* in dial. vêd. regere, imperare. Rgv. 27. 1.

2\. राज् *ráǵ* m. (nom. *rát*, a r. *ráǵ*) rex, in fine compp. (Lat. *rex*.)

राज *rága* m. (r. *ráǵ* s. *a*) rex, in fine compp. In. 1. 24.

राजत *rágatá* (fem. -*í*, a *ragata* s. *a*) argenteus.

राजन् *rágan* m. (r. *ráǵ* s. *an*) rex. N. 1. 1.

राजमार्ग *rágamárga* m. (e praec., v. euph. r. 67, *márga* via) regis via, via regia, via praecipua. N. 25.

राजर्षि *rágarši* m. (e *rágan* et *rši* sapiens, sanct[illegible] v. euph. r. 67) regius sapiens. In. 5. 25. Su. 2. 10.

राजसूय *rágasúya* n. (e *rágan* et *súya* quod seor[illegible] non invenitur, a r. *su* vel *sú* s. *ya*) sacrificium reg[illegible] quod rex victor conficit, ita ut in eo reges s[illegible] ministrent. In. 1. 15.

राजहंस *rágahansa* m. (e *rágan* et *hansá* anser[illegible] seris genus, Wils. „a white goose with red legs an[illegible] or more properly perhaps the flamingo". Még'.

राजि *rā́ģi* f. (r. *rāģ* s. *i*) linea, series.

राजी *rāģī́* f. id.

राजीव *rāģīvá* n. (ut videtur, a r. *rāģ* splendere) lotus flos.

राजीवलोचन *rāģīvalóćana* (Bah. e praec. et *lóćana* oculus) loto similes oculos habens. In. 4. 41.

राज्ञी *rā́ģńī* f. (a *rā́ģan* rex, signo fem. *ī*, v. euph. r. 93 et r. 191) regina.

राज्य *rā́ģya* n. (a *rā́ģan* s. *ya*) regnum. N. 6. 15. (Goth. *reiki*, them. *reikja* n. imperium.)

राट् *rāṭ* v. 2. *rāģ*.

रात्र *rātra* n. nox, in fine compp. (v. gr. 613). N. 13. 6; v. sq. et *ćirarātrāya*.

रात्रि *rā́tri* f. (ut videtur, a r. *ram* quiescere [v. *ram* praef. *ā*, *upa* + *ā*, *upa*, *vi*] abjecto *m*, productâ vocali, s. *tra* attenuato *a* in *i*) nox. Sâ. 5. 56. V. *niś*, *niśīṫā*.

राध् *rād'* 4. et 5. par. 1) cl. 5, in dial. vêd. cl. 1, facere, efficere, perficere. Rgv. 41. 7: *kat'ā rād'āma sak'āyaħ stóma mitrasya* „quomodo efficiamus, amici! laudem Mitrae?" 2) 4. par. *rā́d'yāmi* perfici. (Cf. gr. ἕρδω; goth. *rêda*, *ga-rêda* cogito, meditor, *und-rêda* curo, comparo.)

c. *apa* cl. 5. et 4. 1) offendere, injuriam facere, c. gen. Mah. 1. 1885: *kat'an nā 'syā 'parād'nuyām*; 3. 11415: *purā sa nā 'parād'nóti sidd'anām brahmavādinām*; 3. 5988: *tava nāi 'śā 'parād'yati*. 2) peccare. R. Schl. II. 18. 11: *kaććin mayā nā 'parādd'am aģńānāt*; Mah. 4. 1611: *kat'an d'armê 'sparād'nuyuħ*; Mr. 277. 7: *yāuvanam atrā 'parād'yati na ćāritryam*.

c. *ab'i* caus. propitiare, propitium facere, sibi conciliare. R. Schl. II. 30. 33 et 34: *ab'irād'yatê*; v. sq.

c. *ā* caus. 1) id. Mah. 1. 6368: *ārād'ayiśyan drupadaħ sa tam paryaćarat punaħ*; Rag'. 10. 86: *guṇāir ārād'ayāmāsus tê gurum*; R. Schl. I. 17. 31: *d'armêṇā "rād'aya praģāħ*; A. 3. 5. 2) colere, servire. Man. 10. 122: *svargārt'am ... viprān ārād'ayêt tu saħ (śūdraħ)*.

c. *ā* praef. *upa* caus. servire. Man. 10. 121 *b*.

c. *ā* praef. *sam* caus. sibi conciliare. Mah. 3. 10344.

राम *rā́ma* (r. *ram* s. *a*) 1) adj. amoenus, pulcher. Ur. 71. 7. 2) m. nom. pr.

रावण *rāvaṇa* m. (caus. r. *ru* s. *ana*) nom. pr. Râkśasi.

राश् *rāś* 1. âtm. (*śabdê*) sonare; v. *rās*, *ras*.

राशि *rāśí* m. cumulus. N. 13. 17.

राष्ट्र *rā́śṭra* n. (r. *rāģ* s. *tra*, v. euph. r. 89) regnum. Br. 1. 1.

रास् *rās* 1. âtm. (*śabdê*) sonare; cf. *ras*, *rāś*.

रासभ *rā́sab'a* m. (r. *rās* s. *ab'a*) asinus. Am.

राहु *rāhú* m. Daemon, e Dâityorum stirpe, serpenti posticâ corporis parte similis, a quo lunam et solem eclipsis tempore voratos mythologia fingit. N. 16. 14.

1. रि *ri* 5. par. i. q. *ar* *ṛ* cl. 5.

2. रि *ri* 6. par. *riyā́mi* (*gatāu*) ire. — In dial. vêd. *ri* cl. 9 educere. Rgv. 56. 6: *tvaħ sutasya madê ariṇā apaħ* „tu libaminis gaudio (e nube) elicuisti aquas".

c. *sam* cl. 9 in dial. vêd. sanare. Rgv. 117. 19: *srāmam* (vulneratum) ... *saħriṇīt'aħ*.

रिक्थ *rikt'á* n. (r. *rić* s. *t'a*) facultates, bona, divitiae, opes. Man. 9. 104.

रिख् *rik'* 1. par. ire; v. *rak'*.

रिङ्ख् *riṅk'* 1. par. id.; v. *rak'*.

रिङ्ग् *riṅg* 1. par. id.; v. *rak'*.

1. रिच् *rić* 7. par. âtm. *riṇáćmi*, *riħćế* disjungere, separare, liberare. Rag'. 14. 85: *rāģyaħ raģóriktamanāħ śaśāsa*; B'aṭṭ. 6. 36: *riṇaćmi ģalad'ês* disjungo a mari. (V. 2. *rić* et cf. lat. *LIC*, *linquo*; gr. ΛΙΠ, λείπω, mutatâ gutt. in lab.; lit. *pa-lëkmi* relinquo; boruss. vet. *po-linka*; goth. *af-lifnan* relinqui, superesse; *laibôs* reliquiae, cum mediâ pro aspir.;

island. vet. *leifar* reliquiae; germ. vet. *LIB*, *bi-lîbu* remaneo, *bi-leib*, *bi-libumês*; nostrum *bleibe*.

c. *ati* pass. proprie disjungi, inde conspici, excellere, praecellere, praevalere, dominari; potiorem esse. Hit. 12. 7: *svab'âva êvâ 'tra tat'â 'tirićyatê yat'â prakṛtyâ mad'urañ gavâm payaĥ*; 35. 7: *dâivam atrâ 'tirićyatê*; Man. 12. 25: *yô yadâi "śâñ guṇô dêhê sâkalyênâ 'tirićyatê*. C. acc. superare, excedere. Man. 2. 145: *sahasran tu pitṛn mâtâ gâuravêṇâ 'tirićyatê*. C. ablat. potiorem, meliorem, praestantiorem esse aliquâ re, excedere alqm rem. Hit. 133. 2: *aśvamêd'asahasrâd d'i satyam êvâ 'tirićyatê*; B'. 2. 34: *akîrtir maraṇâd atirićyatê* „infamia ultra obitum porrigitur". Etiam cum instr. (cf. *yuǵ* praef. *vi*) Mah. 3. 10588: *kapôtas tu mâñsênâ 'tyatirićyatê* „columba vero carne (regis) multo gravior est". V. praef. *pra*.

c. *ut* pass. id. Mah. 1. 3070: *mamâi 'vô 'drićyatê ǵanma duśyanta tava ǵanmanaĥ* (praestantior est).

c. *pra* pass. c. abl. excedere aliquam rem, porrigi ultra aliquam rem. Rgv. *divaśćit tê ... praririćê mahitvam* „ultra coelum tua exporrecta est magnitudo"; 61. 9: *asyêd (asya it) êva praririćê mahitvan divaspṛt'ivyâĥ* „illius utique excedit magnitudo coelum et terram".

c. *vi* alvum exonerare. *virikta* qui alvum exoneravit. Man. 5. 144.

2. रिच् *rić* 1. et 10. par. (*viyôǵanasamparkanayôĥ* K.) relinquere; conjungere. *rêćitâ* relictus. Rag'. 6. 7.

रिज् *riǵ* 1. âtm. frigere, assare. Cf. *b'arǵ b'ṛǵ*, *b'raǵǵ*.

रिण्व् *riṇv* 1. par. (*vraǵê*, scribitur *riv*, gr. 110*)) ire; v. *raṇv*.

रिपु *ripú* m. hostis. N. 6. 93. Cf. radd. *rip'*, *rimp'*.

रिप्स् *rips* v. *rab'*.

रिफ् *rip'* 6. par. (*katt'anayudd'anindâhiñsâdânêśu* K.) gloriari; pugnare; reprehendere; laedere; occidere; dare. Cf. *rimp'*, *arp' ṛp'*, *armp' ṛmp'*.

रिम्फ् *rimp'* 6. par. (*vad'ê*) ferire, occidere; v. *rip'*.

रिश् *riś* 6. par. (*hiñsâyâm*) ferire, laedere, occidere; cf. *riś*.

रिष् *riś* 1. et 4. par. laedere, vulnerare, occidere. D... 7. 20: *ariśṭadêhaĥ*. — In dialecto vêd. etiam c... productâ vocali. Rgv. 36. 15: *pâhi rîśataĥ* „ser... (nos) ab occisore". (Cf. slav. *rêzati* secare.)

रिह् *rih* 1. par. in dialecto vêd. 1) colere, laudare (... *arh*). 2) rogare. 3) dare; v. Westerg. — In diale... vêd. etiam *rih* cl. 2 = *lih* q. v.

1. री *rî* 4. âtm. fluere. Rgv. 85. 3: *vartmâny êś... anu rîyatê g'ṛtam* „in tramite eorum post (ips... manat aqua". Cf. *ri*, *ar ṛ*.

c. *â* affluere, adire. Rgv. 30. 2.

2. री *rî* 9. par. *riṇâmi* (gr. 345) ire; v. 1. *rî*.

c. *ni* adoriri. Rgv. 61. 13: *niriṇâti śatrûn*.

1. रु *ru* 2. par. *râumi*, *râvîmi* (v. gr. 309. 315) sonare, strepere, murmurare, susurrare, clamare, vociferari, ululare, ejulare. Hit. 23. 2: *karṇê kalañ kimapi râuti*; H. 1. 25: *êtê ruvanti* (sic legend... pro *bruvanti*) *sârasâ ǵalaćâriṇaĥ*; Mah. 1. 3025 *na k'alv aham idañ śûnyê râumi*; 3. 11716: *r... vantaśća mahâravân ... râkśasâĥ*; 4. 146... *gômâyur êśa ... ruvan*; Man. 4. 115: *śvak'ar... śṭrêća ruvati ... na paṭêd dviǵaĥ*. — Part. p... pass. *rutá* personitus. Mah. 3. 1535: *nadîĥ ... puñ... kôkilarutâĥ*. — *rutá* n. sonus, cantus (avium... susurrus (apum). Lass. 52: *pâdapâñśćâi 'va ...* *hañgarutahlâditân*; Ritu-S. 1. 5: *hañsarut...* B'att. 2. 10: *rutâni śaṭpadânâm*. — Intens. Ma... 1. 7806: *śaraṇam ab'yêmi rôravîmića duĥk'it...* 2. 2308: *drâupadî ... rôravîti tv anât'av...* (Cf. *rud*; slav. ρЮ *rju*, praes. *revuñ* rudo, rugio, gr...

comp. 503; fortasse etiam lit. *lóju* latro, fut. *ló-siu*, et russ. *laju* latro, clamo [infin. *la-ja-tj*] ad caus. radicis *ru* pertinent, mutato *r* in *l*; etiam lat. *rûmor* ad caus. trahi potest, ita ut *â* debilitatum sit in *û* et *v* mutatum in *m*, sicut in *clamo* = scr. caus. *śrâvâyâmi* radicis *śru* q. v.; gr. ὠ-ρύ-ο-μαι cum Pottio ad *ru* praef. *â* retulerim.

c. *ab'i* i. q. simpl. Part. perf. pass. *ab'iruta* personitus, circumsonitus. Mah. 3. 1535: *nadîń ... śârasâb'i-rutâń.*

c. *â* i. q. simpl. B'att. 17. 24: *vîrâu râg'avâv âru-tâm.*

c. *vi* id. Sâ. 5. 75: *êtâ g'ôrân śivâ nâdân ... viru-vanti*; Ur. 67. 14. Hit. 55. 22.

c. *sam* id. B'att. 17. 71: *samarâud itarô ǵanań.*

2. रु *ru* 1. âtm. (*rôśê* K. *vad'ê gatyâm* V.) irasci; occidere; ire.

रुक्म *rukmá* n. (ut videtur, a r. *ruć* e *ruk*, servatâ primitivâ gutturali, sicut e. c. in *vâkya* a *vać* e *vak*) aurum. Hit. 39. 4.

रुक्ष *rukśá* i. q. *rûkśá.*

रुच् *ruć* 1. âtm. 1) lucere, splendere. Rgv. 6. 1: *rô-ćantê rôćanâ divi* „fulgent fulgores (ejus) in coelo; Mah. 1. 6613: *rurućê sâ 'd'ikam sub'rûr âpatantî nab'astalât sâudâminî 'va.* 2) placere. Hit. 53. 2: *yad êva rôćatê yasmâi b'avêt tat tasya sundaram*; Mah. 1. 7442: *na rôćatê vi-grahô mê.* — *rućitá* n. libitum, gratum. Sâ. 5. 80: *rućitań yadi tê*; Mah. 1. 7952: *yad asya rućitań kartun tat kurud'vam.* 3) approbare, gaudere. Mah. 1. 7444: *vigrahań tâir na rôćê.* — Caus. par. âtm. 1) velle, cupere, appetere. Man. 2. 243: *yadi tv âtyantikań vâsań rôćayêta gurôń kulê* (schol. *iććêt*); R. Schl. I. 36. 3: *gamanań rôća-yâmâsa*; Mah. 1. 5741: *na hi pâpam apâpâtmâ rôćayiśyati.* (Cf. *lôć*, *lôk*, lat. *LUC*, *luc-s*; *lûceo* = scr. caus. *rôćâyâmi*, v. gr. comp. 109[a]. 6; gr. λευκ-ός, λύχ-νος, goth. *liuh-ath* lumen, ubi *iu* respondet sanscrito *ô* = *a* + *u*, debilitato gunae incremento *a* in *u*, v. gr. comp. 27; *lauhmôni* vel *lauhmuni* fulmen; germ. vet. *liuh-tjan* lucere, nostrum *leuch-ten*; slav. ЛОУЧА *luća* radius, ЛОУНА *lu-na* luna; hib. *loiche*, *loichead* „a light, candle, lamp; lightning, flame, splendour", *logha* „splendid", *logh-mhar* „bright". Huc etiam trahi possunt hib. *leos* „light", *leosaim* „I light up, kindle"; *les* „light, illumination" mutatâ gutturali in sibilantem, nisi pertinent ad *las*; v. *lôk*.)

c. *ati* par. splendore vincere, überstrahlen. Mah. 3. 486: *atyarôćaśća b'ûtâtman b'âskarań svêna têǵasâ.*

c. *anu* caus. i. q. caus. simpl. Mah. 3. 12679: *vanam êvâ 'nvarôćayat.*

c. *ab'i* caus. id. R. Schl. II. 30. 27: *na dêvi tava duńk'êna svargam êvâ 'nurôćayê.* Cum infin. vel nomine actionis in *ana* R. Schl. II. 29. 19: *nâ 'b'irôćayasê nêtun tvam mâń kênâi 'va hê-tunâ*; R. Schl. I. 36. 2: *gamanâyâ 'b'irôćaya* (cf. *gamanâyô 'paćakramê* p. 87).

c. *â* caus. id. R. Schl. II. 30. 28.

c. *prati* caus. id. Mah. 3. 11546: *prasťânam pratya-rôćayan* sie beliebten fortzugehen.

c. *vi* splendere. N. 17. 11: *piplus tasyâ vyarôćata ... vyab'rê nab'asî 'va niśâkarań*; In. 1. 40.

2. रुच् *ruć* f. (r. *ruć*) splendor. Mêg'. 45. (Cf. lat. *luc-s*.)

रुचि *rúći* f. (r. *ruć* s. *i*) 1) id. Mêg'. 15. 2) desiderium, appetitus. Hit. 19. 15.

रुचिर *rućirá* (r. *ruć* s. *ira*) splendens, pulcher, amoenus. N. 4. 28. 5. 3. A. 4. 52.

1. रुज् *ruǵ* 6. par. frangere. *rugná* fractus. Mah. 3. 678 *vâtarugna iva ... vanaspatiń.* — Cl. 10 (*hińsê*) ferire, laedere, occidere. (Vid. *ruǵâ*, *rôga* aegritudo et cf. lit. *láużiu* frango, praet. *láuśiau* = scr. caus. vel 10. cl. *rôǵâyâmi*, mutato *r* in *l*, *ǵ* i. e. *g* in *ś*,

v. p. 109 not.; germ. vet. *LUCH* vellere, *ar-liuhhan* evellere, v. Graff. 2. 137; lat. *lûgeo* = caus. vel cl. 10 *rôǵáyâmi*, gr. comp. 109*). 6; gr. λυγρός, ὀ-ΡΥΓ, ὀ-ρύσσω, ὄ-ρυγμα, ὀ-ρυκτή, ὀ-ρυχή, praefixâ vocali, sicut in ὄνομα, ὀφρύς, ἐ-λαχύς etc.)

c. *ava* i. q. simpl. Hid. 1. 12: *avaruǵya ... gulmân.*

c. *â* âtm. id. Mah. 2. 2113: *višânañ ǵâur iva madât svayam âruǵatê štmanañ.*

c. *â* praef. *sam* id. Mah. 4. 1032.

c. *vi* diffringere. Śak. 24. 16: *d'armâraṇyañ viruǵati ǵaǵañ.*

2. रुज् *ruǵ* f. (nom. *ruk*, r. *ruǵ*) morbus, aegritudo. Ur. 42. 4.

रुजा *ruǵâ* f. (r. *ruǵ* s. *â*) id. Sâ. 5. 68. 81.

1. रुट् *ruṭ* 1. âtm. (*pratig'âtê* K. *dîptipratihatayôñ* V.) arcere, avertere; splendere; cf. 2. *ruṭ'*, 2. *luṭ*.

2. रुट् *ruṭ* 10. par. (*ruši* K. *ruši dyutâu* V.) irasci (cf. *ruš*); splendere (cf. *ruć*).

1. रुठ् *ruṭ'* 1. par. (*upag'âtê*) ferire, occidere, perturbare.

2. रुठ् *ruṭ'* 1. âtm. (*pratig'âtê*) arcere, avertere. Cf. 1. *ruṭ*.

रुण्ट् *ruṇṭ* 1. par. (*stêyê*; scribitur *ruṭ*, gr. 110*)) furari. Cf. *ruṇḍ*, *luṇṭ*, *luṇḍ*.

रुण्ठ् *ruṇṭ'* 1. par. (*gatyâlasyastêyak'ôṭê*) ire; pigrum esse; furari; claudicare.

रुण्ड् *ruṇḍ* 1. par. furari; v. *ruṇṭ*.

रुद् *rud* 2. par. interdum âtm. (anom. v. gr. 321) praet. mltf. *ârôdišam* et *ârudam*. Flere. N. 11. 14: *krôšati rôditi*; 16. 34: *ruditê b'ṛšam*; Br. 3. 20: *rurudus trayañ*; Mah. 3. 593: *mâ rôdîñ*; R. Schl. I. 46. 20: *mâ rudô mâ rudañ*; II. 52. 19: *rurudê*. — Etiam cl. 6 par. âtm. Br. 3. 22: *mâ pitâ ruda*; Mah. 1. 5597: *šôćêtaća rudêtaća*. — Transl. deflere cum acc. B'att. 5. 5: *arôdît sâ b'râtarâu*. — Intens. valde flere. Br. 3. 2: *kim êvam b'ṛšaduñk'ârtâu rôrudyêt'âm*; 1. 4: *rôrudyamânâñs tân dṛštvâ* (Cf. *ru*, lat. *rudo*, germ. vet. *RUZ* flere [*riuzu*, *rou*, *rusumês*]; lit. *raudóju* lamentor et slav. *rüdajuñ* flere = scr. caus. *rôdáyâmi*, v. gr. comp. 505. 506.)

c. *anu* i. q. simpl. Râm. II. 55. 21: *anurudan*. Nalôd. 3. 32: *anururôda*.

c. *pra* id. N. 17. 31. 22. 30: *prarudita* flens. Br. 3. 21 *praruditân sarvân nišamya*.

रुद्र *rudrá* m. (r. *rud* s. *ra*) 1) cognomen Śivi. 2) quidam ordo undecim Geniorum. In. 5. 24. N. 10. 24.

1. रुध् *rud'* 7. par. âtm. *ruṇádmi*, *rund'ê*. 1) impedire, praecludere, retinere, obstruere. B'. 4. 29 *prâṇâpânagatî rudd'vâ*; Rag'. 7. 32: *tâm udvehantam pat'i b'ôǵakanyâñ rurôd'a râǵanyagaṇañ*; Ur. 68. 1: *idañ ruṇadd'i mâm padma*= 2) arcere. R. Schl. I. 28. 22: *yakšîm ašmavaršâb'ivaršiṇîm ... rurôd'a sa sâyakâiñ*. 3) includere. Man. 9. 12: *gṛhê rudd'âñ*. Obsidere. Mah. 3. 638: *arund'at tâñ (purîñ) suduštâtmâ sarvatañ*. (De formâ *ârund'at* pro *âruṇat* v. gr. 341b)). — Caus. includi jubere. Rag'. 12. 71: *lañkâñ rôd'ayâmâsa piñgalâiñ (vânarâiñ)*. — (Fortasse hib. *rundha* „secret, mysterious" a *rund'*, sicut lat. *arcanum* ab *arcendo*; *rundhachd* „secrecy", *ruindiamhar* „a mystery, a dark secret", *ruine* „secrecy" abjecto d; goth. *runa* mysterium. Germ. vet. *rûnên* susurrare [nostrum *raunen*], *rûnasjan* mussitare ad *ru* sonare referri possunt. Ag. Benary huc trahit lat. *rudens*, Röm. Lautlehre p. 223.)

c. *anu* impedire, retinere. Śak. 151. 1: *ayam anurud'yamânas tâpasîb'yâm ... bâlañ*.

c. *ab'i* perturbare. Śak. 33. 3: *yat'âća sâinikâs tapôvanan nâ 'b'irund'anti*.

c. *ab'i* praef. *sam* arcere. R. Schl. II. 14. 12.

c. *ava* impedire, cohibere, refrenare. R. Schl. II. 30. 9: *yasyaćâ 'ṛtê svarud'yasê*; Man. 8. 236. — Intens. R. Schl. II. 58. 20: *mâ smâi 'nam avarôrud'añ*—

c. â id. B'att. 17. 49: *banduta iućam âruṇat.* — Caus. impedire, incommodare, molestum esse, perturbare. R. Schl. II. 96. 40: *kâkênâ "rôd'yamânân tâa râmô švâhasat.*

c. *upa* impedire, incommodare, perturbare. Man. 8. 348: *d'armô yatrô 'parud'yatê;* R. Schl. II. 36. 14: *anâryê kṛtyam ârabd'aň kin na pûrvam upâruďaň;* Man. 7. 125: *uparud'yâ 'rim.* Arcere, praecludere. Rag'. 7. 36: *rênuň ... uparurôd'a sûryam.*

c. *ni* 1) impedire, retinere. Up. 34: *yâvat kińćid gatâ tâvan nirudd'â sâ purôd'asâ.* 2) praecludere, obstruere (e. c. viam). B'att. 17. 49. 3) coërcere, refrenare, comprimere. Hit. 34. 1: *nigasâuk'yan nirund'ânaň;* Mah. 3. 13633: *nirud'yaćê 'ndriyagrâmam.* 4) includere. Man. 11. 1176: *vipradušṭâň striyam b'artâ nirund'yâd êkavêšmani.*

c. *ni* praef. *sam* retinere, inhibere, sistere. Man. 8. 83: *sâ sadyaň sannirôdd'avyâ.*

c. *prati* impedire. Man. 11. 11.

c. *vi* impedire, retinere, prohibere. Mah. 2. 227: *kaććit pâurâ na ... virud'yantê parâiň kṛtâň;* R. Schl. II. 36. 10: *svaraićâ 'pi vyarud'yata.* — *virudd'a* impeditus, prohibitus, vetitus. R. Schl. I. 7. 8: *parasparêṇa virudd'âň;* Man. 7. 152: *parasparavirudd'ânâm;* B'. 7. 11: *d'armâvirudd'ô b'ûtêšu kâmô ’smi.*

c. *sam* i. q. simpl. N. 13. 10: *mârgaň sańrud'ya;* Sâ. 5. 82: *mâtâ sańruṇadd'i mâm;* Mah. 3. 13633: *manaň sańrud'ya;* Man. 8. 235: *agâvikê tu sańrudd'ê vṛkâiň* (schol. *parivṛtê*).

2. रुध् *rud'* 4. âtm. interdum par. (primitive pass. praecedentis, v. gr. 445 annot.)

c. *anu* amare. Dr. 4. 18: *pârt'ân nâ 'nurôdd'un tvam arhasi;* Mah. 3. 13891: *dôšan nâ 'nurud'yatê;* N. 4. 10: *d'armam êvâ 'nurud'yanti;* Mah. 4. 492: *b'artâram anurud'yantyaň.*

रुधिर *rud'irá* n. (r. *ruh* crescere [servato primitivo *d'* pro *h*, v. gr. 235 et cf. *rô'hita* ruber] s. *ira*) sanguis. H. 2. 11. (*rud'irá* n. a perdito adj. *rud'ira* ruber, cf. *rô'hita* e *rôd'ita*, gr. ἐ-ρυθρός, lat. *ruber*, cujus *b* pro *f* [v. gr. comp. 18] respondet scr. *d'*, graeco ϑ, sicut in *fumus* = scr. *d'ûmá*, q. v.; radice etiam huc pertinent lat. *rûfus*; lit. *raudà* color ruber, *raudónas* ruber, *ruddas* subruber, *rudis* rubigo, aerugo; slav. vet. *rŭd-ê-ti sań* rubescere, *rŭždĭ* πυῤῥός, *rždа* rubigo in segetibus [Miklosich p. 75]; russ. рыжiй *rûžiĭ* rufus, polon. *rusy* id.; island. vet. *raud-r* ruber, saxon. vet. *rod* id., germ. vet. *rôt*, nostrum *roth*; hib. *ruadh* „red, reddish, Welsh rhydh"; *ruaid* id., *ruaidhim* „I redden".)

रुप् *rup* 4. par. (*vyâkulatvê* K. *vimôhê* V.) perturbari, conturbari, mentis errore affici.

रुरु *rúru* m. (ut videtur, a r. *ru* per redupl.) capreae genus (Wils.: a kind of a deer). Dr. 4. 15.

रुश् *ruš* 6. par. (*hińsâyâm* K. *hińsê* V.) ferire, laedere, occidere (cf. *ruš*, *riš*). — *ruśánt* in dial. vet. rutilans. Ṛgv. 58. 4. 62. 8. 113. 2 (cf. *ruć*).

1. रुष् *ruš* 1. et 4. par. ferire, laedere, occidere. Cf. *ruš*.

2. रुष् *ruš* 4. et 10. par. irasci. *rušṭá* iratus. Śṛṅgara-T. 7; *rušitá* id. Man. 9. 83; *rôšitá* id. H. 1. 12. (Cf. gr. λύσσα, λυσσάω, λυσσαίνω.)

3. रुष् *ruš* f. (nom. *ruṭ*, r. *ruš*) ira, furor. N. 11. 37.

रुह् *ruh* 1. par. 1) prodire, nasci, crescere. Man. 9. 36: *yâdṛśan tû 'pyatê vîgaň kšêtrê ... tâdṛg rôhati tat tasmin vîgam;* Mah. 3. 12855: *naćâ 'pi sarvavîgâni samyag rôhanti.* 2) adire, adipisci (v. p. 41 rad. *i*). Ṛgv. 110. 6: *ṛb'avô vâgam aruhan divô ragaň* „Ṛb'ues cibum nacti sunt coelestis mundi". — Caus. *rôhâyâmi* et *rôpâyâmi* (gr. 468) serere, plantare. Mah. 3. 13116: *prayanti sarvavîgâni rôpyamâṇâni;* R. Schl. II. 80. 7: *avṛkšêšuća dêšêšu kêćid vṛkšân arôpayan.*

(ruh mutilatum est e rud' sicut varh vṛh crescere ex idem valente vard' vṛd'; v. rud'irá et gr. 285. — Cum primitivâ formâ rud' cf. ard' ṛd' crescere; goth. *LUD* crescere, *liudith* crescit = scr. ró'hati pro ró'd'ati, iu = scr. ó i. e. a + u debilitato gunae incremento a in i [v. gr. comp. 27. 109ª)], *lauths*, gen. *laudi-s* homo; germ. vet. *liut* populus, *liuti* homines [nostrum *Leute*], *sumarlota* virgulta, palmites [Grimm II. 21], *ruota* pertica, virga; sax. vet. *ruoda*, anglo-sax. *rod* [Graff. II. 491]; slav. vet. *rod-i-ti* parere, generare = caus. róhâyitum e ród'ayitum, *na-rodŭ* populus [Miklosich p. 74]; lit. *liudinu* generare, *rudů* auctumnus; celt. *rhodara* nomen plantae, *rod-ra* arbor; scot. *ros* semen, *rosach* semine abundans; hib. *rosan* „a shrub"; *rud* „a wood, a forest"; *ruadh* „strength, power, value", adj. „strong, valiant"; *romho* „very much, great", *romhoide* „greatness, excess"; *ruidh* „running, a race"; *roid* „a race"; *ruaidhneach* „hair" v. ró'man; *laidir* „strong, stout", *laidireacht*, *laidireas* „strength"; lat. *rôb-ur*, ubi *b* = scr. d' sicut in *ruber* = rud'irá q. v. et gr. ῥώ-μη, ῥώννυμι aut huc aut ad ard' ṛd' pertinent, cf. Pott. I. 250, Benary „Römische Lautlehre" p. 218. Fortasse lat. *rûs*, *rûr-is* a crescendo dictum, mutato *d* in *r* vel in *s* deinde in *r*; *rudis* (?). Cum ruh adire [ad'iruh, âruh, uparuh adscendere] cf. hib. *roidhim* „I run", *ruidh* „running".)

c. ad'i par. âtm. adscendere. R. Schl. II. 83. 2: ad'iruhya ... rat'ân; Mah. 3. 4095: vimânańćâ 'd'iróhati; 14943: ad'iróhad'vam ... imân rat'ân. Intrans. evolare, subvolare, alis se levare, sublime petere. R. Schl. II. 95. 11: dviǵâ ad'iróhanti. — Caus. tollere, levare, elevare. Rag'. 11. 81 (v. âruh caus.).

c. apa praef. vi caus. privare c. abl. Mah. 3. 1579: ǵîvitâd vyaparópitaḣ; 10246: putrân apâpân vyaparópya râǵyât.

c. ab'i adscendere. R. Schl. I. 44. 3: himavataḣ śṛṅgam ab'iruhya.

c. ava descendere. A. 2. 6: rat'âd avaruróha; 1. 4. Caus. par. 1) facere ut alqs descendat. Rag'. 1. 54: tâ avâropayat patnîń rat'âd avatatâraća. 2) c ferre, deorsum ferre, tollere. Mah. 4. 1318: avaropaya vṛkśâgrâd d'anûńśi. 3) facere ut quis p dat, privare. Man. 1. 82: itarêśv (yugêśu) âgam d'armaḣ pâdaśas tv avarópitaḣ (schol. hîn kṛtaḣ). — Caus. âtm. avarópayê descendo (n descendentem facio). Dr. 3. 8: vimućya vâhâ avaróhayad'vam.

c. ava praef. prati caus. privare. Mah. 4. 536: pratya varópitaḣ privatus.

c. â par. âtm. adscendere, c. acc. vel loc. In. 1. 11: âróhatu b'avân ... rat'am; 14: dêvalôkam ... âróhasva; N. 13. 14: vṛkśêśv âruhya; H. 3. 5: âruh 'mâm mama śrônîm; M. 30: tatra ... âruhê t'âḣ *). Adire, adipisci. Hit. 10. 16: saṅśaya punar âruhya; B'. 6. 4: yôgârûd'aḣ. — Ca efficere ut quis adscendat; tollere, levare, collocare i aliquo loco. N. 8. 19. 13. 52. In. 2. 21. Sâ. 5. 6 Dr. 8. 34. 9. 13. M. 31.

c. â praef. ad'i adscendere. Mah. 1. 6395. — Caus. efficere ut quis adscendat. R. Schl. II. 55. 16.

c. â praef. anu post aliquem ascendere. Mah. 2. 3 anvâruróhaćâ 'py ênam.

c. â praef. anu praef. sam id. Mah. 1. 3818: tatr 'nań ćitrâgnist'am mâdrî samanvâruróha.

c. â praef. upa ascendere. Mah. 2. 37: upâruhyâ 'rǵ naśćâ 'pi. Adire, adipisci. Rag'. 17. 30.

c. â praef. pra id. Mah. 3. 10594.

c. â praef. sam adscendere. N. 19. 20. Adire, adipis Rag'. 8. 15.

c. upa id. Mah. 2. 37.

---

*) âruha est imper. et âruhêt'âs potentialis praete multiformis formationis sextae respondentque form graecis ut τύπε, τύποιο; v. gr. 381ᵇ) et 374ᵇ).

prodire, crescere. Hit. 14, 7: tuṣêṇâ 'pi paktâ na prarôhanti taṇḍulâs.
caus. facere ut quis iterum crescat. Rag. 17. 42: In uddṛtya pratirôpayan (schol. śatrûn tya utkâya pratirôpayan punaś stâ-n).
dispandere, diffundere. B. 15. 3: aśvattam suvirûḍamûlam ... čittvâ; Rag. 2. 26: aśaśpa.
1) crescere. Batt. 11. 5. 2) se colligere, animum nare. sanrûḍa confirmatus, animo promptus.
1. — Caus. facere ut quis crescat, augeatur, niem habeat. Śak. 130. 1: sanrôpitê "tmani apatnî mayâ tyaktâ.
(r. ruh s. a) crescens, in fine compp., v. taha, śirôruha.
hvan m. (r. ruh s. van) arbor.
kś 10. par. (pâruśyê; ut videtur, denom. a śâ q. v.) horridum, asperum, durum esse.
śâ (ut videtur, a r. ruh crescere) 1) adj. asper, us, immitis, durus, acerbus, austerus. H. 2. 6. . 9. 2) subst. m. arbor. Hêm. (Scribitur etiam ś. Cf. germ. vet. rûh, nostrum rauh, anglo-sax. ug, reoh, angl. rough.)
'â v. ruh et gr. 107b).
10. par. (ut videtur, denom. a rûpá forma) ormare. 2) gestibus exprimere, indicare, repraee, proponere, oculis subjicere. Śak. 7. 2: rataś rûpayati (v. naṭ); Ur. 21. 11.
facere, perficere, peragere. Man. 6. 38: nirûpyê 2) percipere, videre, animadvertere. Hit. 23. 3: n nirûpya. 3) considerare, reputare, perpen-Hit. 10. 3: tan nirûpyatâm; 10. 17: tan ayâmi tâvat. 4) examinare, inquirere, exe, investigare. Hit. 20. 15: pakśibir itas tatô ayadbis tarukôṭarê śâvakâstîni prâp-90. 1: aham api gatvâ kim êtad iti nirûpayâmi. Pervestigare, perquirere, perscrutari. Hit. 68. 14: kôṭarê nirûpyamâṇê. 5) eligere, aussehen. Hit. 41. 2: aṭavîrâġyê sbišêktum bavân ... nirûpitaś.

c. vi (denom. a virûpa deformis) deformare. Hit. 65. 1. R. Schl. I. 1. 44.

रूप rûpá n. (ut videtur, a r. ruh crescere, caus. rôpáyâmi) 1) forma. H. 2. 5. 2) pulchritudo. Sâ. 2. 18. 3) natura, indoles.

रूपतस् rûpatás adv. (a praec. s. tas, v. gr. 584 s. tas) formâ, N. 19. 32.

रूपवत् rûpavant (a rûpá s. vant vat) formosus, pulcher. In. 4. 12.

रूपिन् rûpin (a rûpá s. in) id. Sâ. 1. 26.

रूष् rûś 1. par. ornare. In. 5. 8: divyačandanarûśitâu ... stanâu.

रे rê interj. vituperationis. Hit. 10. 19.

रेक् rêk 1. âtm. (śaṅkâyâm) suspicari; dubitare.

रेखा rêkâ f. i. q. lêkâ.

रेज् rêġ 1. âtm. (dîptâu) 1) splendere (cf. râġ). 2) in dial. vêd. tremere. Rgv. 31. 3: arêġêtaṅ rôdasî; pṛtivî ... biyâ ... rêġatê; 80. 14: ġagačča rêġatê.

c. pra tremere. Rgv. 38. 10: arêġanta pra mânuśâś.

रेट् rêṭ 1. par. (paribâśaṇê K. yâčê vâči V.) loqui; petere. (Vid. raṭ.)

रेणु rêṇu, vêd. rêṇú m. f. pulvis. H. 4. 40.

रेतस् rêtas n. (r. rî s. tas vel, secundum grammaticos, s. as, radice auctâ adjecto t, v. srôtas) semen virile. Cf. rêtra.

रेत्र rêtra n. (r. rî s. tra) id.

रेप् rêp 1. âtm. (śabdê K. śabdê gamanê V.) sonare; ire. Cf. rêb, rêv.

रेफ rêpa 1) adj. humilis; trop. vilis, abjectus. Am. 2) subst. m. nomen litterae r.

रेब् rêb 1. âtm. i. q. rêv.

रेभ् rêb' 1. âtm. (šabdê) sonare. In dial. vêd. laudare. Rgv. 120. 6: aḥaṅćid d'i rirêb'â 'švinâ vâm; 105. 9. Cf. ramb', rap, lamb', lap.

रेव् rêv 1. âtm. (plavê gatâu K. plutâu vraǵê V.) ire, natare. Cf. riṇv.

रेष् rêš 1. âtm. (avyaktê šabdê K. ḥrêšâyâm V.) hinnire. Cf. ḥrêš, ḥêš.

1. रै râi 1. par. latrare, allatrare, c. acc. Rgv.-V. 55. 3: stênaṅ râya, sâramêya, stôtṛn indrasya râyasi kim (v. Westerg.).

2. रै râi m. res, divitiae, opes. Rgv. 36. 12: râyas pûrd'i „opes largire". (Nom. sg. râs, lat. rês, v. gr. comp. 137.)

रोग rôga m. (r. ruǵ s. a) morbus, aegritudo.

रोगिन् rôgin (a praec. s. in) aegrotus.

रोड् rôḍ 1. par. (anâdarê) contemnere, spernere.

रोदन rôdana n. (r. rud s. ana) fletus. Lass. 30. 7.

रोदस् rôdas n. 1) coelum. 2) terra. Dual. rôdasî coelum et terra. Ur. 1. 4.

रोधस् rôd'as n. (r. rud' impedire, s. as) ripa, litus.

रोधिन् rôd'in (r. rud' s. in) impediens. Śak. 21. 5.

रोपय् rôpáy caus. r. ruḥ, gr. 468. 4.

रोमन् rôman n. (ut mihi videtur, a r. ruḥ crescere, abjecto ḥ, suff. man, cf. šîrôruḥa, tanûruḥa) pili corporis. (Cf. lô'man, hib. romach „hairy", romach „hairiness", roinfaith „hair-cloth"; roin, roine „fur", roineach „hairy, crinose".)

रोमन्थ rômant'a m. ruminatio. Śak. 32. 15. (Cf. lat. rumino.)

रोरुध्य rôrudya intens. r. rud. Br. 1. 4. 3. 2.

रोष rôša m. (r. ruš s. a) ira. H. 4. 48.

रोषित rôšitá v. ruš.

रोहिणी rôhiṇî' f. (r. ruḥ s. in in fem.) astrum lunare*), in mythologia una e Dakši filiis et dei Ćandri (lunae) conjugibus. N. 16. 22.

रोहित rô'ḥita (part. perf. pass. caus. rad. ruḥ [e rud'] suff. ta) ruber. (Vid. rud'irá, lô'ḥita.)

रौट् râuṭ, रौड् râuḍ 1. par. i. q. rôḍ.

रौद्र râudra (a rudrá Śivus, s. a) 1) ad Śivum pertinens; subst. neut. nomen teli Śivi. A. 3. 50. 10. 42. 2) terribilis. H. 4. 46. N. 12. 20.

*) Wils.: the fourth lunar asterism figured by a wheeled carriage and containing five stars, probably, α, β, γ, δ, ϵ.

ल l.

लक् lak 10. par. lâkáyâmi i. q. rak.

लक्ष् lakš 10. par. 1) videre, conspicere, animadvertere, observare. N. 3. 21: kat'am asi na lakšitaṅ; 2. 7: duḥitâ mê sdya nâ 'tisvast'ê 'va lakšyatê; 21. 34. Sâ. 4. 8: tišṭantîćâ 'pi sâvitrî kâšṭab'ûtê 'va lakšyatê; N. 23. 2: ćaritâny asya lakšaya; Sâ. 5. 4: asvast'am ivaćâ "tmânaṅ lakšayê; R. Schl. II. 63. 45: lakšayâmâsa ḥṛdayê ćintâm. 2) (fortasse denom. a lakša nota, signum) notare. Maḥ. 3. 14852: aṅkâir lakšâišća tâṅ (gâṅ) sarvâ lakšayâmâsa. (Fortasse lakš e dakš pro darkš vel drakš, cf. darš dṛš, fut. drakšyâ'mi.)

c. â i. q. simpl. sens. 1. A. 10. 19: tê mâm âlakšya dâitêyâṅ.

c. â praef. sam id. Maḥ. 1. 5249.

c. upa id. N. 4. 27. Sâ. 5. 27. A. 4. 40.

c. upa praef. sam id. Maḥ. 2. 1557.

c. vi id. H. 1. 51.

c. sam id. Raǵ. 1. 10: ḥêmnaṅ saṅlakšyatê ḥy agnâu višudd'iṅ šyâmikâ 'pi vâ.

लक्ष lakša n. (r. lakš s. a) 1) nota, signum. Maḥ. 3. 14852. 2) numerus 100,000. Hit. 115. 4.

लक्षण lakśaṇá n. (r. lakś s. ana, v. euph. r. 94*)) nota, signum. N. 16. 27. 19. 13.

लक्ष्मन् lakśman n. (r. lakś s. man) nota, signum. Śak. 10. 14.

लक्ष्मण lakśmaṇá m. (fem. -í) grus indica. A. 9. 21.

लक्ष्मी lakśmí' f. (ut videtur, a laṅǵ splendere, adjectâ sibilante, s. ma in fem.) 1) Lakśmia, dei Viśṇûs uxor, abundantiae et felicitatis dea. 2) felicitas. 3) pulchritudo, splendor. N. 12. 10. A. 4. 13. (Cf. lit. laimé dea felicitatis.)

लक्ष्य lákśya (r. lakś s. ya) 1) spectandus. 2) n. scopus.

लख् lak' 1. par. ire; v. rak'.

1. लग् lag 1. par. (saṅgé) adhaerere. lagná 1) adjunctus, adhaerens. Hit. 4. 1: yan navé b'âǵané lagnaṅ saṅskârô nâ 'nyat'â b'avét; 35. 12: kôdaṇḍâṭanîlagnaṅ snâyuband'aṅ k'âdâmi. 2) secutus (v. lag praef. anu). Lass. 25. 6: pṛśṭ'atô lagnaṅ; — subst. n. ortus signi Zodiaci. Lass. 20. 8: śub'é lagné; Hit. 97. 13. (Huc trahi potest lat. ligare, nisi pertinet ad ráǵǵu.)

c. anu: anulagna secutus. Lass. 30. 10: śabdânulagnaṅ śmaśânab'ûmiṅ gataṅ.

2. लग् lag 10. par. lâgáyâmi (svâdâpané) gustare, adipisci; v. rak.

लगुड laguḍa m. fustis, baculus. Hit. 101. 8.

लग्न lagná v. 1. lag et laǵǵ.

लघय् lag'ay denom. (a lag'ú levis) levare. Ur. 42. 4: manasiǵaruǵaṅ sâ ... rahasi lag'ayét; Rag'. 3. 35. 11. 62.

लघिमन् lag'imá'n m. (a lag'ú s. imán, v. gr. 584 suff. imán) levitas.

लघिष्ठ lag'iśṭ'á superl. τοῦ lag'ú (v. gr. 226).

लघीयांस् lág'îyâṅs compar. τοῦ lag'ú (v. gr. 226).

लघु lag'ú (fem. lag'ú et lag'ví', r. laṅg' s. u ejectâ nasali) levis. N. 14. 8. (Gr. ἐλαχύς praefixâ vocali, v. gr. comp. 326; lat. levis e leguis ejecto g, adjecto i, v. p. 118 s. v. gurú; lit. lengwa-s, adjecto a; russ. legkii, adv. legko; germ. vet. lîht; anglo-sax. leoht, liht; hib. lag „weak, feeble, faint", compar. laige; lagudhadh „diminution, weakening", laguighthe „weakened, lessened"; laghad „fewness, weakness", lagaighim „I weaken, diminish, lessen", v. lag'ay; laigidh, laigse, laigsinn „weakness, debility, infirmety"; lugh „little, swift, active", lughad „littleness".)

लङ्क् laṅk' 1. par. (scribitur lak', gr. 110*)) ire. Cf. lak', liṅk'.

लङ्ग् laṅg 1. par. gatik'aṅǵanayôṅ K. gatâu k'aṅǵané V.; scribitur lag, gr. 110*)) ire, claudicare. Cf. raṅg.

1. लङ्घ् laṅg' 1. par. (scribitur lag', gr. 110*)) salire, insilire. B'aṭṭ. 15. 32: anyé (kapayaṅ) śâilân alaṅg'iśuṅ (schol. ârûḍ'âṅ); v. 2. laṅg' et cf. raṅk, rah, goth. laika salio; fortasse gr. λαγώ sicut scr. śaśá nostrum Hase, a saliendo dictum; v. Pott. 1. 232.)

2. लङ्घ् laṅg' 10. par. interdum âtm. transsilire, transgredi. Mah. 3. 11173: nâ 'sti śaktir mamô 'tt'âtum ... laṅg'ayitvâ prayâhi mâm; 11174: tam ... na laṅg'ayé; 11178: sâgaraṅ plavagéndréṇa kraméṇâi 'kéna laṅg'itaṅ; trop. Ur. 36. 7 infr.: yéna mama tvayô 'padéśô laṅg'itaṅ; Man. 5. 151: tam (patiṅ) śuśrûśéta ǵîvantaṅ saṅst'itaṅ'a na laṅg'ayét „mortuum non transgrediatur" (novo matrimonio), cf. Br. 2. 34; aliter Kullûkab'attus hoc praeceptum explicat: mṛtaṅ'a nâ 'tikrâméd vyab'iċâréṇa tadîyaśrâdd'atarpaṇâdivirahitayâ pâralâukikakṛtyak'aṇḍanénaċa); Man. 8. 371: b'artâraṅ laṅg'ayéd yâ tu strî (schol. yâ strî ... patim puruśântarôpagamanâl laṅg'ayét).

c. ab'i transsilire. Man. 4. 54.

c. ava: kâlam avalaṅg' tempus transigere. G'aṭ. 7.

c. vi transgredi, peccare. Rag'. 9. 741. Relinquere, abjicere. Rag'. 3. 4: ab'iláśé ... tat'âvid'é manô babandʼâ 'nyarasân vilaṅg'ya (schol. tyaktvâ).

लङ्घन *laṅg'ana* n. (r. *laṅg'* s. *ana*) 1) transgressio. Br. 2. 34. 2) contemtio, repudiatio, rejectio. Ur. 33. 15.

लक्ष् *lač* 1. par. *láččámi* (*lakšaṇé*) notare; v. *lāṅč*.

1. लग् *lag* 6. âtm. erubescere, pudere; v. *lagg* et cf. *laṅg*, *raṅg*.

2. लग् *lag* 1. par. (*b'artsané*) minari; deridere; v. *laṅg*.

लज्ज् *lagg* 6. par. âtm. (scribitur *lasg*, gr. 110[b]) erubescere, pudere. Dr. 5. 2: *mahárat'án atibruvan múḍ'a na laggasé kat'am*; Man. 12. 35. 37: *laggati*; Mah. 3. 13837: *lagganti*. — Part. perf. pass. *lagná* et *laggitá* pudore affectus, pudibundus. Vid. 1. *lag*.

c. *vi* id. Mah. 3. 2217: *vilaggamáná*.

c. *sam* id. R. Schl. II. 55. 16: *saṅlaggamáná*.

लज्जा *laggá* f. (r. *lagg* s. *á*) pudor. In. 5. 36.

लज्जावन्त् *laggávant* (a praec. s. *vant vat*) pudore affectus, pudibundus. N. 3. 18.

1. लञ्ज् *laṅg* 1. par. (*b'arsané*; scribitur *lag*, gr. 110[a]) i. q. 2. *lag*.

2. लञ्ज् *laṅg* 10. par. (*b'ánikétanahiṅsábaladánéšu* K. *b'ášaṭṭárič'é* V.; scribitur *lag*, gr. 110[a]) splendere; habitare; laedere, occidere; robustum esse; dare; loqui.

3. लञ्ज् *laṅg* 10. par. (*b'ásané*) splendere.

लट् *laṭ* 1. par. (*bályé* K. *bályóktáu* V.) puerilem esse; pueriliter, inepte loqui.

1. लड् *laḍ* 1. par. (*vilásé*) ludere, jocari. Cf. *lal*.

2. लड् *laḍ* 10. par. *laḍáyámi* (*ákšépé* K. *kšépé* V.) jacere, conjicere, dejicere, prosternere; v. *láḍ*, *laṇḍ*.

3. लड् *laḍ* 10. par. *laḍáyámi* (*gihvónmat'ané* K.) linguam exserere.

4. लड् *laḍ* 10. par. *láḍáyámi* (*upasévályám* K. *upasévané* V.) colere, venerari; ministrare. Cf. *lal*.

5. लड् *laḍ* 10. par. *láḍáyé* (*vípsáyám* K. *vípsé* V.) desiderare, optare.

1. लण्ड् *laṇḍ* 1. et 10. âtm. (*utkšépé*) extollere, altum tollere; v. *ólaṇḍ*.

2. लण्ड् *laṇḍ* 1. et 10. par. (*b'ášaṇé* K. *b'áší* V.) loqui.

लता *latá* f. planta repens. H. 4. 23.

लप् *lap* 1. par. 1) loqui. Gîta-G. 1. 41: *lapituṅ kim-api šrutimúlé*. 2) queri, lamentari. Nalôd. 3. 27: *lalápa* (schol. *vilalápa*). — Intens. queri, lamentari. Mah. 3. 10200: *lálapyái 'va sakaruṇam*; R. Schl. II. 75. 45: *lálapyamánasya ... muhurmuhur niṅšvasataščá g'armaṅ sá tasya šókéna ǵagáma rátriṅ*; Mah. 1. 968: *lálapyatas tasya b'áryárič'é duṅk'itasyača* (*lálapyatas* pro *lálapyamánasya*, v. gr. 532); 1. 4168. 6557. 8449. (Cf. *rap*, hib. *labhraim* „I say, speak", *labhradh* „speech, speaking, discourse"; lat. *loquor*, mutato *p* in *qu* sicut e. c. in *quinque* = scr. *paṅča*; *lá-mentum*; gr. λάλος, λαλέω per redupl., abjectâ radicis litterâ finali; lit. *lēpjù* jubeo; bor. vet. *lap* id. Huc etiam pertinere videntur nonnullae quae labium vel lambere significant voces: lit. *lupa* labium, russ. *ruba*, pers. *leb*, lat. *labium*, *labrum*, *lambo*; anglo-sax. *lapie* lambo, germ. vet. *laffu* lambo, *lefs* labium; v. *lápana*.)

c. *apa* recusare, denegare. R. Schl. II. 75. 24: *yaǵṅadakšiṇám*.

c. *á* loqui, alloqui. Dr. 3. 3: *araṇyé kat'am ékam éká tvám álapéyam*.

c. *pra* 1) loqui. B'. 5. 9. 2) blaterare, garrire. Śak. 32. 3: *pralapaty éša váid'éyaṅ*. 3) lamentari. R. Schl. II. 64. 1. 4) cum lamentatione alloqui aliquem, cum acc. Mah. 2. 2339: *tám ... pralapantíṅ sma páṇḍaván duṅšásanaṅ sab'ámad'yé vičakarša*.

c. *vi* queri, lamentari. H. 1. 28: *šókaparítátmá vilalápa*. âtm. N. 21. 16: *évaṅ vilapamáná*. Trans. 1) cum lamentatione eloqui aliquid. Mah. 2. 2343:

patitâ vilalâpê 'dam; N. 13. 43: *êvamâdîni ... vilapya varâñganâ pralâpâni.* 2) lamentari, deplorare aliquem. R. Schl. I. 1. 33: *vilapan sutam.*

लपन *lápana* n. (r. *lap* s. *ana*) os, oris. Am.

लब्ध *labd'á* v. *lab'* (gr. 83).

लभ् *lab'* 1. âtm. interdum par. adipisci, obtinere. B'. 4. 39: *ǵńânań lab'atê*; 11. 33: *yaśô lab'asva*; Sâ. 5. 31: *svam êva râǵyań lab'atâń sa pârt'ivaḣ*; In. 3. 9: *nâ 'lab'ać ćarma*; 5. 59: *mudam paramikâń lêb'ê*; R. Schl. I. 10. 10: *lapsyatêća tataḣ kâmam ṛśiputrât*; 15. 14: *tâsu tvań lapsyasê putrân.* Concipere *garb'am* foetum. Mah. 3. 10496: *sarvâśća garb'ân alab'an.* — Caus. *lamb'âyâmi* (gr. 471. 5) facere ut quis adipiscatur, dare, inde tradere, c. acc. pers. et rei. Rag'. 18. 8: *putram ... kśmâń lamb'ayitvâ*; Mah. 2. 1529: *dêhab'êdańća lamb'itaḣ.* — Desid. *lips* (gr. 490) obtinere cupere. Man. 7. 99: *alabd'ańćâi 'va lipsêta labd'ań rakśêt.* (Cf. *rab'*, gr. ΛΑΒ, λαμβάνω, quod insertâ nasali convenit cum caus. *lamb'âyâmi* et pass. praet. mltf. 3. pers. *âlamb'i*; lit. *laba-s* bonus, *lóbis* „Hab' und Gut", boruss. vet. *labba-s* bonum, possessio = लाभ *lâ'b'a*, nom. *lâ'b'as*, *lab-s* bonus; *pal-lapsitwei*, *pal-laipsitwei* appetere, desiderare ad desid. *lips* e *lilaps* referri potest; slav. *lov-i-ti* captare; hib. *lamh* manus, a sumendo dictum esse censeo, sicut gr. χείρ convenit cum *ḥar ḥr* sumere; *mh* = *b'* sicut in *neamh* = scr. *nâb'as*, v. Pictet p. 50. 51.)

c. *ab'i* desid. *ab'ilipsâmi* sumere, tollere cupio. Mah. 1. 2940: *sâ 'gaććat tvaritâ b'ûmiń vâsas tad ab'ilipsatî.*

c. *â* 1) tangere. Man. 11. 202: *gâm âlab'ya viśud'yati.* 2) occidere (?). Sâ. 5. 99: *na ǵîviśyê varârôḥê satyênâ "tmânam âlab'ê.* Vid. *âlamb'a.*

c. *â* praef. *upa* 1) adipisci, obtinere. Śak. 14. 13: *tattvata ênâm upâlapsyê.* 2) vituperare, reprehendere. Sâ. 5. 84: *mâtrâ pitrâća ... upâlabd'aḣ subaḥuśaś ćirênâ "gaććasî 'ti ḥa*; Rag'. 7. 41.

c. *â* praef. *sam* tangere, mulcere. R. Schl. I. 29. 25. 41. 23. II. 25. 35.

c. *upa* 1) adipisci; concipere (utero). R. Schl. I. 15. 25: *garb'ân upalêb'irê śub'ân.* 2) percipere, animadvertere, videre, intelligere. N. 8. 3: *nalańća ḥṛtasarvasvam upalab'ya*; 11. 35.

c. *pra* decipere. N. 14. 5. 13. 15.

c. *pra* praef. *vi* 1) id. Śak. 107. 9. 2) violare. Mah. 3. 223: *sa vâi d'armô vipralabd'aḣ ... pâpâtmab'iḣ.*

c. *prati* recuperare. Mah. 3. 712: *pratilab'yaća ćêtanâm.*

लम्ब् *lamb* 1. âtm. interdum par. (scribitur *lab*, gr. 110*)) labi, cadere, praecipitare, incidere. Mah. 1. 1038: *têna lambâmaḥê gartê*; 2. 2187: *prapâtê tvań lambamânô na vêtsi*; 3. 8555: *gartam êtam anuprâptâ lambâmaḣ*; R. Schl. II. 40. 21; Dr. 6. 18: *vṛkśâśća lambanti taś'âi 'va b'agnâḣ.* Occidere (de sole). R. Schl. I. 33. 20: *lambamânê divâkarê*; 65. 34: *lambatê ravimaṇḍalam.* — V. *lambay.* (Cf. lat. *lâbor*, *lâbo*; lit. *rambùs*, v. praef. *vi*; de *remju*, *remjô-s* v. praef. *ava.*)

c. *ava* 1) i. q. simpl. Mah. 1. 1035: *avalambantê gartê*; 4. 1040: *sûryê svalambati.* 2) inniti, cum acc. Ur. 8. 16: *râǵânam avalambatê*; R. Schl. II. 52. 51: *tvayâ tv idânîm ... râǵatvam avalambyatâm*; Hit. 32. 17: *yêna ... nâirâśyam avalambitam.* Prehendere. Rag'. 7. 9: *ḥastêna tast'âv avalambya vâsaḣ* (schol. *gṛḥîtvâ*). — Caus. fulcire, sustentare, sustinere. Ur. 33. 3 infr.: *bub'ukśitasya mê ǵîvitam avalambayatu b'avân.* (Cf. lit. *remju* fulcio, *remjô-s* innitor, *ramtis*, *ramstis* fulcrum.)

c. *ava* praef. *sam* fulcire. Mah. 3. 10988: *bâḥub'yâm ... ûrû samavalambata.*

c. *â* 1) fulcire. Mah. 3. 10989: *âlambamânâ sahitâv ûrû.* 2) prehendere. B'att. 14. 95: *âlalambê mahâstrâni* (schol. G. *gṛhîtavân*, B'. *gagrâha*).

c. *â* praef. *sam* 1) inniti, morari. Hit. 44. 9: *ǵanapadê lakśmî samâlambatâm.* 2) prehendere. B'att. 11. 1: *samâlalambê* (pass.) ... *padmâiḣ prahâsaḣ.*

c. *ut*: *ullambita* erectus. Mr. 68. 3.

c. *ut* praef. *sam*: *samullambita* id. Mr. 68. 10.

c. *vi* cunctari. N. 20. 16: *nâ 'yaṅ kâlô vilambitum.* (Cf. lit. *rambus* piger.)

लम्ब *lamba* (r. *lamb* s. *a*) amplus, magnus, longus, latus, turgidus. H. 2. 3.

लम्बजठर *lambaǵaṭ'ara* (Bah. e praec. et *ǵaṭ'âra* venter) turgidum ventrem habens. H. 2. 3.

लम्बय् *lambây* (denom. a *lamba*, v. gr. 524) extendere. Rag'. 6. 75: *kô lambayêd âharaṇâya hastam* (schol. *lambaṅ kuryât*).

लम्बस्फिच् *lambasp'ić* (Bah. e *lamba* et *sp'ić* clunis) turgidas clunes habens. H. 2. 3.

लम्भ् *lamb'* 1. âtm. (*śabdê*; scribitur *lab'*) sonare. Cf. *ramb'*.

लय् *lay* 1. âtm. (*gatâu*) ire. Cf. *ray*, *vay*.

लय *laya* m. (r. 2. *lî* s. *a*) domus, habitatio. Mêd.

लल् *lal* 1. par. interdum âtm. lascivire, ludere, hilarem esse, voluptate frui. R. Schl. I. 9. 19: *lalamânâ varâṅganâḣ*; In. 1. 27: *śiśur yat'â pitur aṅkê susuk'aṅ vartatê ... tat'â tavâ 'ṅkê lalitaṅ śâilarâǵa mayâ prab'ô.* — *lalitâ* amoenus, gratus, suavis, venustus, pulcher. Lass. 65. 16. 70. 2. 91. 14. Śak. 34. 15. Mêg'. 33. 65. — Subst. n. venustas. R. Schl. I. 9. 16. — *lalitâm* adv. pulchre, belle, suaviter. Dêv. 10. 27: *gand'arvâ lalitaṅ ǵaguḣ.* — Caus. exhilarare, gaudio afficere. R. Schl. II. 47. 6: *yô naḣ sadâ lâlayati pitâ putrân ivâu "rasân*; 43. 15. Mah. 2. 1797.

ललन *lalana* lasciviens, ludens, praesertim fem. *lalanâ* In. 5. 6.

ललाट *lalâṭa* n. frons, frontis. N. 19. 16.

ललाम *lalâma* n. decus, ornamentum. Śak. 34. 7.

ललित *lalitâ* v. *lal.*

लव *lava* m. (r. *lû* s. *a*) frustillum, particula, res minuta, paululum quiddam, praesertim in fine compp. Ur. 74. 10 *âmiśalava*; 72. 13: *aparâd'alava*; Mêg'. 21. 71. 91.

लवण *lavaṇa* n. (r. *lû* s. *ana*, anomale mutato *n* in *ṇ*) sal; v. sq.

लवणाम्भस् *lavaṇâmb'as* n. (aqua salsa, Tatp. e *lavaṇa* et *âmb'as* aqua) mare salsum. M. 40.

लवणोद *lavaṇôda* m. (aqua salsa, Tatp. e *lavaṇa* et *uda* aqua) id. Am.

लवली *lavalî* f. nomen plantae repentis. Ur. 84. 1.

लश् *laś* 10. par. v. 2. *las.*

1. लष् *laś* 1. et 4. par. âtm. desiderare, optare, appetere. (Cf. *las*, *lâlasa*, gr. λῶ, λῆμα, λωΐων, λωΐτερος, λώϊστος, λιλαίομαι, v. Pott. 1. 271.)

c. *ab'i* id. Mah. 1. 6580: *kâ ... kanyâ nâ 'b'ilaśêt nât'am b'artâram*; In. 5. 35: *ćirâb'ilaśitô vari mamâ 'py êśa manôrat'aḣ*; Sâ. 3. 13: *pûrvam êvâ 'b'ilaśitaḣ samband'ô mê tvayâ saha.*

2. लष् *laś* 10. par. v. 2. *las.*

1. लस् *las* 1. par. (*ślêśaṇavilâsayôḣ* K. *śilišikrîḍê* V.) 1) amplecti, ludere, jocari. Ut videtur, primitive se movere (v. caus. et *las* praef. *ut*). 2) radiare, lucere, splendere. Mah. 3. 15533: *lasatkâustub'ab'ûśaṇa*; Nalôd. 1. 34: *kśiptalasannâlikân* (schol. *lasantô dîpyamânâḣ*); 46: *lasamânân* (schol. *dêdîpyamânân*). — Caus. *lâsâyâmi* ludere, facio ut quis jocetur; agito. Ur. 18. 4: *latâṅ kâundînća lâsayan* (*vâyuḣ*). Vid. *lâlasa* et cf. *lal*, lat. *lascivus*, *lascivire.*

c. *ut* se movere; splendere. B'att. 9. 86: *ullasatkusumâm puṇyâṅ hêmaratnalatâm iva* (schol.

ılatpuṡpám, B^c. *rágatpuṡpám*). — Caus. rare. *ullásita* exhilaratus. *ullásitam* adv. Hit. 21. 15: *tan dṛṡṭvá 'llásitam brûtê.*
dere, jocari, se oblectare, praesertim ludo amafrui, c. instr. Hit. 42. 9: *nirdayam áliñgya añkê tayá vilaláṡa*; Gita-G. 7. 13. 14 sq.: *i mad^curipuṇá vilasati yuvatiń.* Cum loc. G. 1. 38 sq.: *ḥarir iḥa mugd^cabad^cûnikarê ini vilasati.* Absol. l. c. 11. 14: *iḥa vilasa.* endere. B^catt. 10. 68. — *vilasita* n. splendor. 3. 15: *aćiraprab^cávilasitáiń.*
las, लष् *laṡ*, लश् *laś* 10. par. *lásáyámi* etc. *ɔayógê*) artem exercere, manu operari.
2. par. (*dânê ádânê* K. *graḥê* V.) 1) dare. mere. B^catt. 14. 92: *laluń k^caḍgán*; 15. 53. *dá, rá.*)
kṡá f. genus pigmenti rubri. Ritu-S. 1. 5.
ák^c 1. par. (*śóśaṇálamart^cayóń*) arescere; mare. Cf. *rák^c*.
g^c 1. âtm. i. q. *rág^c*.
ág^cava n. (a *lag^cú* levis, s. *a*) levitas; trop. ntus. B^c. 2. 35.
láñgulá n. (ut videtur, a r. *lañg* s. *ula*) cauda ı). Hit. 26. 5. 76. 6.
láñgúlá n. id. Hit. 51. 16.
ǵ 1. par. (*b^cartsanê* K. *b^cartsanê b^cargê* V.) nari, terrere; frigere, assare, torrere.
láńć 1. par. i. q. *lać*.
láńćana n. (r. *láńć* s. *ana*) nota, signum.
ıńǵ 1. par. (scribitur *láǵ*, gr. 110^a)) i. q. *ǵ*.
b^c 10. par. (*prêraṇê* K.) mittere.
'a m. (r. *lab^c* s. *a*) 1) adeptio, impetratio. 3. 2) lucrum. N. 12. 132. B^c. 2. 38. (V. *lab^c* slav. *lovŭ* captura.)
álasa (a *lálas* [intens. rad. *las*] s. *a*) deside-In. 5. 1. N. 12. 84. 124. 13. 1.

लाला *lálá* f. saliva. Ritu-S. 1. 5.
लावण्य *lávaṇya* n. (a *lavaṇa* sal, s. *ya*) 1) salsitudo. 2) pulchritudo, venustas. Hit. 31. 20. 63. 15.
लिख् *lik^c* 1. 6. par. 1) sacrificare, leviter incidere, radere, scalpere (v. compp. c. *ut*, *pra*, *vi*). Hit. 43. 15: *kákaṡ ća tasyó 'pari ćańćvá kimapi lik^catu.* Tangere. B^catt. 15. 22: *múrd^cná divam ivá 'lêk^cît* (schol. B^c. *spṛṡṭaván*; v. praef. *ut*). 2) scribere. Hit. 4. 4: *mitralâb^cań ... lik^cyatê.* 3) delineare, pingere. Maḥ. 2. 731: *yó mám b^caktyá lik^cêt kuḍyê.* (Huc trahi posset lat. *ri-ma*, cf. *rêk^cá* pro *lêk^cá*.)
c. *ab^ci* scribere. Ur. 24. 12: *ab^cilik^cya.*
c. *á* delineare, pingere. Sá. 2. 13: *ćitrê spićá ''lik^caty aṡván.*
c. *ut* scarificare, radere. Maḥ. 3. 374: *ćaraṇênó 'llik^can maḥîm.* Tangere. N. 12. 53: *k^cam ullik^cadb^ciń ... śṛñgaṡatáiń.*
c. *pra* scarificare, radere. Man. 4. 55: *na ... pralik^cêd b^cûmim.*
c. *vi* id. A. 3. 19: *pṛt^civîń vilik^cańś ćaraṇáiń*; Rag^c. 6. 15: *pádêna ḥáimań vililêk^ca pîṭ^cam.*
लिङ्ख् *liṅk^c* 1. par. (scribitur *lik^c*, gramm. 110^a)) ire; v. *rak^c*.
1. लिङ्ग् *liñg* 1. par. (*gatáu*; scribitur *lig*, gr. 110^a)) ire; v. *rak^c*.
c. *á* amplecti. Hit. 42. 9: *nirdayam áliñgya.* — âtm. R. Schl. II. 64. 30: *kin nu ná ''liñgasê.*
c. *á* praef. *prati* vicissim amplecti. Mṛ. 176. 13.
c. *á* praef. *sam* amplecti. H. 4. 20. Br. 2. 36.
2. लिङ्ग् *liñg* 10. par. (*ćitrîkaraṇê* K. *ćitrê* V.; scribitur *lig*, gr. 110^a)) pingere. Cf. *lik^c*.
लिङ्ग *liñga* n. (r. *liñg* s. *a*) 1) signum, indicium. N. 5. 14. B^c. 14. 21. 2) penis. 3) phallus.
लिप् *lip* 6. par. âtm. *limpá^cmi*, *limpê^c* (gr. 300) ungere, oblinere, contaminare, polluere. B^catt. 19. 11: *ramyáir limpêta* (schol. *vilêpsyat^ca*) *varṇakáiń*;

Hit. 21. 14: *mâṅsâsṛgliptâny astʿîni.* Trop. Bʿ. 4. 14: *na mâṅ karmâṇi limpanti*; 5. 10: *lipyatê na sa pâpêna.* (Cf. gr. λίπος, λιπάζω, ἀ-λείφω, lat. *li-no*, *lî-mus*, *de-lîbuo*, lit. *pri-lip-ti* adhaerere, ankleben, praes. *pri-limpù* = प्रलिम्पामि *pralimpâmi*; slav. *lêp-i-ti* glutinare; hib. *laib*, *laibe* „mire, dirt, clay"; germ. vet. *lîm* gluten; Pottius 1. 258 huc trahit goth. *salbôn* [*sa-lbôn*], nostrum *salben*, ita ut *sa* respondeat praep. *sam* vel *sa* et *lb* radici *lip.*)

c. *anu* i. q. simpl. Hit. 42. 1: *râǵaputrêṇa snâtânuliptêna*; N. 16. 13: *malapaṅkânuliptâṅgîm.*

c. *ava*: *avalipta* vanus, fastuosus, superbus. Br. 1. 11. 19.

c. *â* i. q. simpl. Mah. 2. 2624.

c. *upa* id. Mah. 2. 2625: *pâṅśûpaliptasarvâṅgaḱ*; Bʿ. 13. 32. — Caus. oblinendum curare. Man. 3. 206.

c. *vi* i. q. simpl. Hit. 128. 12.

c. *sam* caus. ungere. Mah. 1. 4950: *ćandanêna ... samalêpayan.*

लिप्स् *lips* desid. rad. *labʿ* (gr. 490).

1. लिश् *liś* 6. par. (*gatâu* K. *gatyâm* V.) ire.

2. लिश् *liś* 4. par. (*alpîbʿâvê* K. *tâućyê* V.) parvum, exiguum esse; v. *lêśa.* (Benfey huc trahit gr. ὀλίγος, lit. *lêsas* macer; cf. boruss. vet. *likuts* parvus; v. *lêśa.*)

लिह् *lih* 2. par. âtm. lingere, lambere (*lêḍʿi*, *lîḍʿê*, v. gr. 102). Hit. 28. 13: *astʿi nirdaśanaḱ śvê 'va ǵihvayâ lêḍʿi.* — Intens. *lêlih*, *lêlihya.* Mah. 3. 10394: *lêlihaǵǵihvayâ*; A. 10. 43: *lêlihânâir mahânâgâiḱ*; Bʿ. 11. 30: *lêlihyasê ... lôkân samagrân vadanâir ǵvaladbʿiḱ.* — In dial. vêd. *rih* pro *lih*, Ṛgv. 22. 14: *payô viprâ rihanti.* (Cf. gr. ΛΙΧ, λείχω, λίχνος, λιχανός; hib. *lighim*, *im-lighim* „I lick"; lat. *lingo*; goth. *laigô* lingo = scr. caus. *lêhâyâmi*, v. gr. comp. 109[a]). 6; lit. *laižau* lingo, *liežuwis* lingua; slav. *ob-liz-a-ti* lingere.)

c. *ava* i. q. simpl. Dr. 6. 21: *purâ sômô 'dʿvaragô 'valihyatê śunâ*; Mah. 1. 667.

c. *â* id. Ragʿ. 2. 37: *sênânyam âlîḍʿam ivâ 'su-râstrâiḱ.*

c. *pari* circumlambere, part. perf. pass. *parilîḍʿa.* R. Schl. II. 61. 16.

c. *sam* i. q. simpl. Mah. 3. 10653.

c. *sam* praef. *pari* circumlambere. Mah. 3. 11500: *bʿîma*[illegible] *sṛkkaṇî parisaṅlihan.*

1. ली *lî* 1. par. (*dravîkaraṇê* K. *drâvaṇê* V.) liquefacere, solvere. *lîna* solutus, dirutus, exstinctus. Râm. ed. Ser. II. 46. 10: *lînapuṣkarapatra.* (Cf. 1. *r*[illegible]; lit. *ly-ti* pluere, *lyj-a* pluit [*y* = *î*], *ly-tus* pluvia; slav. *li-ja-ti* fundere; hib. *leaghaim* „I melt, thaw, dissolve" = scr. *lâyâmi* cum *gh* pro *y*; *leaghan* „liquor"; lat. *liqueo*, *liquo*.)

c. *â* pass. dissolvi, tabescere. N. 11. 14: *muhur âlîyatê bʿîtâ.*

c. *pra* pass. dissolvi, perire, evanescere, mori. Bʿ. 8. 18: *râtryâgamê pralayantê*; Man. 4. 240: *êkaḱ praǵâyatê ǵantur êkaḱ pralîyatê* (schol. *mriyatê*); *pralîna* mortuus. Bʿ. 14. 15.

c. *vi* pass. id. v. sq.

c. *vi* praef. *pra* pass. id. Bʿ. 4. 23: *karma samagram pravilîyatê*; Mah. 1. 6462: *pʿênavat pravilîyatê.*

c. *sam* v. 2. *lî.*

2. ली *lî* 9. par. 4. âtm. *linâmi* (gr. 345[a]) adhaerere, inhaerere, insidere (secundum K. et V. amplecti, *ślêṣaṇê* K. *śliṣi* V.; cf. *liṅg*). — *lîna* adjunctus, adhaerens, insidens, morans. Bʿaṭṭ. 2. 19: *na paṅkaǵan tad yad alînaṣaṭpadam*; Ragʿ. 9. 65: *kuṅǵalînân ... siṅhân*; Mah. 1. 4310. 4314: *dadṛśus tatra (âśramê) lînâṅs tâṅś ćâurân.*

c. *abʿi* incumbere, inniti, c. acc. Mêgʿ. 37: *bʿuǵataruvanam ... abʿilînaḱ.*

c. *ni* 1) considere, c. acc. vel loc. Mah. 3. 10560: *âruṅ râǵńaḱ, samâsâdya, kapôtaḱ śyênaǵâd bʿayât ... nililyê*; Bʿaṭṭ. 14. 76: *nililyê mûrdʿni gṛdʿrô 'sya.* — *nilîna* insidens. Bʿaṭṭ. 2. 5: *pui-*

... *nilînaḃṛṅgâiḣ* Incessus, habitatus. R. I. 46. 3: *araṇyâni ... nilînâni mṛgadvi-* — *nilîyamâna* sedens. Ur. 86. 4 infr.: *âśra-dapaśik'arê nilîyamânaḣ*. 2) procidere, nbere. Mah. 3. 11109: *nililyur vanavâsinaḣ tṛtêuḣ k'agâs trastâḣ*; 10975: *ḃ'îtâ vâyôr ·irê*; A. 6. 13: *vitrêsuśća nililyuśća ḃ'ûtâni* gendum pro *vililyuśća*).

aef. *sam* sedere. Mah. 3. 13654: *upariṣṭâćća-ṣya valâkâ sannyalîyata*.

morari, versari. Su. 2. 20: *saṅlînam api dur-ninyatur yamasâdanam*.

'â v. *lih* (gr. 102).

lâ f. 1) ludus, praesertim feminarum amore um. Mêg'. 36. 66. Śṛṅgara-T. 1. 8. 9. 2) derisus. ıl. I. 62. 13.

ić 1. par. evellere. B'aṭṭ. 14. 59: *kêśân luluńća*. f. *rup*, *lup*; slav. *luć-i-ti* separare; goth. *raupja* :llo, nostrum *raufe*.)

d. Mah. 3. 10760: *avaluńćya ǵaṭâm êkâm*; *avaluńćya parâm*.

B'aṭṭ 18. 38.

ṅǵ 10. par. (scribitur *luć*, gr. 110*)) i. q. 2. *laṅǵ*.

luṭ 1. et 4. par. se volutare. B'aṭṭ. 3. 32: *luṭ-an saśôkô ḃ'uvi*; 18. 11: *ḃ'ûmâu luṭyanti*; . *luṭ'*.

luṭ 1. âtm. i. q. 1. *ruṭ*.

luṭ 10. par. (*ḃ'âśârt'ê* K. *ḃ'âśê* V.) loqui. Cf. . *raṭ*, *raṭ'*.

luṭ' 6. par. se volutare. Hit. 123. 18: *patitaḣ ṛt'ivîtalê lulôṭ'a*; 55. 11: *maṇir luṭ'ati pâ-* (V. 1. *luṭ* et cf. hib. *liuth* „I move, I hasten".)

'*uṭ'* 1. par. (*upag'âtê* K. *pratîg'âtê* V.) ferire, ccidere, perturbare; arcere, avertere. Cf. *ruṭ'*.

uṭ' 1. âtm. (*pratîg'âtê*) arcere, avertere. Cf. *ruṭ'*.

'*uṭ'* 10. par. furari. Cf. *luṇṭ*, *luṇṭ'*, *luṇḍ*.

1. लुड् *luḍ* 1. par. agitare, perturbare. Caus. id. Mah. 1. 2833: *tad vanam ... lôḍayâmâsa duś-yantaḣ*; R. Schl. II. 95. 18: *mṛgayûṭ'alôḍitâm*. Cf. 1. *luṭ*, 1. *luṭ'*, *lul*.

c. *â* caus. 1) agitare. Mah. 1. 7921: *kâmênâ "lôḍyatê manaḣ*. 2) miscere. R. Schl. II. 48. 24: *viśam pi-vatâ "lôḍya*; Mah. 4. 689: *viśam âlôḍya pâs-yâmi*; v. sq.

c. *â* praef. *sam* caus. miscere. Mah. 3. 11477: *viśam êtat samâlôḍya prâśitan tvayâ*.

2. लुड् *luḍ* 6. par. (*saṅvṛtâu* K. *śliśi* V.) tegere; amplecti.

1. लुण्ट् *luṇṭ* 1. par. (*stêyê* K. *ḥnutâu* V.; scribitur *luṭ*, gr. 110*)) furari. Cf. *ruṇṭ*, *luṇḍ*, 4. *luṭ'*.

2. लुण्ट् *luṇṭ* 1. et 10. par. (*stêyê* K. *avaǵńâćâuryê* V.) furari; spernere, despicere; v. 1. *luṇṭ*.

लुण्ठ् *luṇṭ'* 1. par. (scribitur *luṭ'*, gr. 110*)) i. q. *ruṇṭ'*.

लुण्ड् *luṇḍ* 10. par. (*ćâuryê*) furari; v. 1. *luṇṭ*.

लुण्थ् *luṇt'* 1. par. (*hiṅsâsaṅklêśayôḣ*; scribitur *luṭ'*, gr. 110*)) ferire, laedere, occidere; dolore afficere.

1. लुप् *lup* 6. par. âtm. *lumpâ'mi*, *lumpê'* (gr. 300). Findere, rumpere, interrumpere, irrumpere, conturbare, perdere, destruere. Mah. 1. 5560: *lôkân vi-śvâsayitvâi 'va tatô lumpêd yat'â vṛkaḣ*; Hit. 113. 3: *svâminaṅ lôptum iććâmi*; Man. 2. 189: *tasya vratan na lupyatê*; 9. 211: *tasya ḃ'âgô na lupyatê*; Br. 2. 15: *bâlê smin anât'ê ... sar-vatô luptê*; B'. 1. 42. — Caus. laedere, violare, turbare. Man. 8. 16: *d'arman na lôpayêt*; R. Schl. II. 35. 9. — Cum abl. avertere. Rag'. 12. 9: *satyâd gurum alôpayan*. (Cf. lat. *rumpo*, *ruptus* = scr. *luptás*; lit. *lupù* glubo, cutem, pellem detraho; russ. *luplju* id., polon. *łup-a-ć* scindere, *łupież* praeda, rapina [v. *lôptra*]; slav. *lom-i-ti* frangere; goth. *raubô* rapio, *raupja* evello [v. *luńć*] = scr. caus. *rôpâyâmi*; fortasse etiam lat. *rapio* ad caus. referendum est, abjecto

posteriore diphthongi *ó* elemento, v. tamen *graḥ* et *rá*; gr. λέπω; hib. *reubaim* „I tear, lacerate", *reuban* „plundering, destroying, robbery"; *lomaim* „I sheer, shave, make bare" = scr. *lumpámi* ejecto *p*.)

c. *ava* irrumpere. Man. 7. 106: *vṛkavaććá 'valumpéta.*

c. *pra* disturbare, destruere. Maḥ. 1. 7750: *bráḥmaṇasya ... ḥavir dʿváṅkśáiń pralupyaté.*

c. *pra* praef. *vi* perturbare, disturbare, destruere. Man. 3. 225: *tad (annam) vipralumpanty asuráń.*

c. *vi* id. Man. 3. 204: *rakśáńsi ḥi vilumpanti śráddʿam árakśavarǵitam*; R. Schl. I. 20. 3: *tasya yaǵńó ḥi rakśóbʿis tadá vilulupé*; II. 64. 63: *smṛtir mama vilupyaté.* — Caus. id. Maḥ. 1. 7752. Exstinguere. Maḥ. 1. 5233: *téna (váyuná) tatra pradípań sa dípyamánó vilópitań.*

2. लुप् *lup* 4. par. i. q. *rup* 4. par.

लुब्ध *lubdʿá* v. *lubʿ* (gr. 83).

लुब्धक *lubdʿaka* m. (a praec. s. *ka*) venator. N. 11. 33.

1. लुभ् *lubʿ* 4. par. cupere, desiderare. *lubdʿá* cupidus, avidus. Hit. 10. 2: *taṇḍulakaṇalubdʿán kapótán*; Bʿ. 18. 27. — Caus. pellicere, excitare. R. Schl. I. 64. 8: *lóbʿayámása lalitá viśvámitram*; 12: *yan mám lóbʿayasé rambʿé.* (Cf. lit. *lúbju* appeto, concupisco, praesertim nuptias; slav. *liub-i-ti* amare; germ. vet. *liubiu* amo = scr. caus. *lóbʿayámi*, *liub* carus, dilectus, *liubi* amor; lat. *lubet*, *libet*, *libido*.)

c. *pra* i. q. simpl. Man. 9. 20: *pralulubʿé.* Caus. pellicere. Su. 1. 12: *ratnáiń pralóbʿayámásuń stríbʿiśćó 'bʿáu.*

c. *vi* caus. pellicere, excitare. Ragʿ. 19. 10: *aṅganás tam adʿikań vyalóbʿayan.* Concitare in iram; Dr. 4. 24: *vilóbʿayámása parań vákyáir vákyáni yógatí.* Delectare. R. Schl. II. 94. 1: *svańća ćittań vilóbʿayan.*

2. लुभ् *lubʿ* 6. par. perturbare. Part. perf. pass. *lubʿitá.* Cf. *lup*.

c. *vi* id. Bʿatt. 9. 40: *vilubʿitań vátáiń kéśaram.*

लुम्ब् *lumb* 1. et 10. par. (*ardané*; scribitur *lu*... vexare.

लुल् *lul* 1. par. agitare, perturbare. R. Schl. II. 42. ... *babʿúva lulitam manań*; 65. 18: *śókáśrulu*... *tánaná.* Cf. *luḍ*.

लुष् *luś* 1. par. (*stéyé* V.) furari. Cf. *lúś*, *muś*.

लुह् *luḥ* 1. par. (*gárdʿyé*) desiderare, appetere. (Cf. 1. *lubʿ* et v. gr. 104.)

लू *lú* 9. par. átm. *lunámi*, *luné* (v. gr. 345) finder... abscindere, desecare, evellere. Ragʿ. 3. 59: *patatriṇ*... *śarásanaǵyám alunát*; Dr. 5. 6: *sińḥasya pakś*... *máṇi mukʿál lunási*; Bʿatt. 9. 80: *násám ... lu*... *láva.* — Part. perf. pass. *lúná*. R. Schl. I. 55. 1...: *lúnapakśa iva dviǵań.* (Cf. *lup*, gr. λύω, la... *so-lvo*, *so-lú-tum* = scr. *sańlú*; goth. *LUS* [*fra-lius*... perdo, laus, lusum] adjectá sibilante; *lausja* solvo; li... *láuju* desino, cesso = scr. caus. *láváyámi*; slav. *rv-a-*... evellere, *runo*, gen. *runes-e* vellus, v. Miklosich p. 75; *ruś-i-ti* evertere.)

लून *lúná* v. *lú*.

लूष् *lúś* 10. par. (*vadʿé stéyé* V.) occidere; furari. C... *luś*, *muś*, *lú*.

लेख *lékʿa* n. (r. *likʿ* s. *a*) epistola. Ur. 24. 5 infr.

लेखा *lékʿá* f. (r. *likʿ* s. *a* in fem.) linea, virga. In. 5. 1...

लेप् *lép* 1. átm. (*gamané*) ire.

लेप *lépa* m. (r. *lip* s. *a*) unguentum.

लेपन *lépana* n. (r. *lip* s. *ana*) id. Lass. 11. 2.

लेश *léśa* m. (r. *liś* s. *a*) particula, res minuta, parv... Am. (= *lava* q. v.) in fine compp. Mégʿ. 105: *aśru*... *léśáń.* (Vid. *liś*.)

लोक् *lók* 1. átm. videre. 10. par. (*bʿáśártʿé* K. *díptáu* V.) loqui; splendere. (Cf. *lóć*, *ruć*, lit. *lauk*... exspecto; lett. *lúk-ó-t* [*luhkoht*] videre; germ. vet. *lógé*... *luogén* videre; angl. *look*; v. *ruć*.)

c. *ava* 1. átm. et 10. par. videre, conspicere, aspicere, intueri. Hit. 10. 1: *táńs taṇḍulakaṇán avalókayámása*;

ː *ûrd́vam avalókaté*; 22. 2: *mṛgam anâ-n avalókya*; 120. 16: *ćakravâkasadṛśaśća rî na kvâ 'py avalókyaté.*

praef. *sam* 10. par. inspicere, perlustrare. Ḥit. l: *yód́ân samavalókayét.*

tm. et 10. par. intueri, aspicere, inspicere, con-e, spectare, contemplari. N. 9. 5: *puśkaram ra*; Dr. 1. 14: *mâm évâ "lókya sundarî b́a-* Rag᾽. 14. 29: *âlókayiśyan muditâm ayód́-vrâsâdam ... ârurôḥa*; B᾽aṭṭ. 2. 24: *âlulóké ːpóvanam*; Maḥ. 3. 11024: *vanâny upava-ća âlókayantas té ǵagmuḣ.*

ef. *sam* id. Maḥ. 2. 775. 3. 16850.

ı videre, conspicere, spectare, contemplari. Rag᾽. *asya ... vilókayantyó vapuḣ ... hariṇyaḣ.* n. R. Schl. I. 44. 19: *vyalókayanta té tatra nâd gâñ gatân nadîm.* 2) ultra aliquid pro-e. Man. 8. 239: *vṛtin tatra prakurvîta yâm ! na vilókayét.*

ıef. *pra* prospicere. R. Schl. I. 9. 59: *sarvataḣ ilókayan.*

ka m. (r. *lók* s. *a*) 1) mundus. In. 1. 14. Ḥ. 1. 36. 14. Su. 1. 25. 2) in plur. vel initio comp. homines. .. 2. 12. 13. (Cf. lat. *locus*, lit. *laukas* campus.)

ć 1. âtm. videre. 10. par. (*b́âśârté* K. *b́âsé* V.) lo-ıi; lucere. (Cf. *lók* unde *lóć* mutatâ gutt. in lab.) videre, conspicere. Maḥ. 2. 617: *âlóćya giri-'an tam.* 2) considerare, reputare, cogitare. D. 10: *lób́âkṛśṭéna kénaćit pâṇíénâ "ló-ı*; 14. 17 et 91. 19: *ity âlóćya.*

óćana n. (r. *lóć* s. *ana*) oculus. Mêg᾽. 28. 3. 41. Ḥ. 2. 36.

ṭ 1. par. (*unmâdé*) mente captum esse; v. *lóḍ*, *!uḍ.*

ḍ 1. par. i. q. *lóṭ.*

ʼra m. (pro *róďra*, a primitivâ formâ radicis rescere q. v. suff. *ra*) nomen arboris. N. 12. 4.

लोप्त्र *lóptra* n. (r. *lup* s. *tra*) raptum, rapina. Maḥ. 1. 4309.

लोभ *lób́a* m. (r. *lub́* cupere, s. *a*) cupiditas, aviditas. Dr. 7. 13. A. 4. 49.

लोभनीय *lób́anîya* (r. *lub́* s. *anîya*) desiderandus, v. sq.

लोभनीयतमाकृति *lób́anîyatamâkṛti* (Baḥ. e *lób́a-nîyatama* maxime desiderandus, amoenissimus et *âkṛti* forma) amoenissimam formam habens. In. 5. 14.

लोमन् *lóman* n. (pro *róman* q. v., *r* mutato in *l*) corporis pilus.

लोमहर्षण *lómaharśaṇa* (Baḥ. ex praec. et *harśaṇa* erectio) corporis pilorum erectionem efficiens, terribilis. A. 3. 21.

लोल *lóla* (r. *lul* s. *a*) 1) tremulus. Mêg᾽. 28. 2) cupidus. Mêg᾽. 101 c. infin.; v. *lâulya.*

लोष्ट् *lóśṭ* 1. âtm. (*sañǵâté* K. *saṅhatâu* V.; fortasse denom. a *lóśṭá*) coacervare.

लोष्ट *lóśṭá* m. n. (v. *lóśṭ*) gleba.

लोष्टु *lóśṭu* id.

लोह *lóha* m. n. (pro *róha* sicut *lóhita* pro *róhita* q. v.) ferrum (a colore).

लोहकार *lóhakâra* m. (e praec. et *kâra* faciens, factor) faber ferrarius.

लोहित *lóhita* (pro *róhita* q. v.) ruber. Ḥ. 3. 2.

लोहिताक्ष *lóhitâkśa* (Baḥ. ex praec. et *akśa* q. v. oculus) rubros oculos habens. Ḥ. 3. 2.

लोहिताङ्ग *lóhitâṅga* m. (Baḥ. e *lóhita* et *âṅga*) planeta Mercurius. Am.

लोहितेक्षण *lóhitékśaṇa* (Baḥ. e *lóhita* ruber et *îkśaṇa* q. v. oculus) i. q. *lóhitâkśa.*

लौकिक *lâukika* (a *lóka* s. *ika*) 1) mundanus. 2) humanus.

लौड् *lâuḍ* 1. par. i. q. *lóḍ*, *lóṭ.*

लौल्य *lâulya* n. (a *lóla* s. *ya*) desiderium, cupiditas, aviditas. Ḥit. 113. 18.

ल्पी *lpî* (*lyî*?) 9. par. i. q. *lî* 9. par.

व v.

वंश vanśa m. 1) arundo. In. 1. 8. 2) turba, multitudo. Dr. 8. 5. 3) stirps, gens, familia. In. 5. 41. 43. (Cf. goth. raus, them. rausa, arundo, mutato v in r, n in u, v. gr. comp. 20; germ. vet. rôr.)

1. वंह् vanh v. banh.

2. वंह् vanh 10. par. (dyutâu; scribitur vah, gr. 110ᵃ)) splendere.

वक vaka m. grus.

वकुल vakulá m. nomen plantae (Wils.: mimusops elengi). N. 12. 40.

वक्क् vakk 1. âtm. (gatâu) ire. Cf. vaśk, vask, vañk, vakᶜ, vañkᶜ, vañg, valg.

वक्तार् -तृ vaktâ'r -tṛ' (r. vać s. târ tṛ) 1) subst. orator. Hit. 70. 9. 2) adj. eloquens. In. 4. 12. Dr. 7. 17.

वक्त्र vaktrá n. (r. vać s. tra) 1) os. 2) vultus. N. 21. 9. 24. 4. (Fortasse lat. latrare e vactrare, v. gr. comp. 20.)

वक्र vakrá (r. vañk ejectâ nasali, s. ra) curvus, flexuosus. Mêgᶜ. 28. (Cf. lat. vârus, hib. fiar „crooked, inclined"; „wicked, perverse"; fiaras „crookedness"; fiaraim „I incline, bend".)

वक्ष् vakś 1. par. crescere. Ṛgv. 114. 7: mâ na ukśantam mâ na ukśitam ... badᶜʰ ne nobis adolescentem, ne nobis adultum occidas. — In praet. redupl. magnum, validum esse. Ṛgv. 81. 5: ati viśvan vavakśitᶜa. — ukśitá qui crevit, magnus. Ṛgv. 85. 2. (V. Westerg. et cf. goth. VAHS, zend. [zend script] ukᶜs crescere, gr. comp. 109ᵃ). 2; gr. αὔξω, αὐξάνω; hib. fasaim „I grow, increase", fasamhuil adj. „growing, increasing"; lat. vas-tus [de augeo v. ûh]; lit. augu cresco, auki-tas altus; fortasse ûsis fraxinus a crescendo dictum, servatâ sibilante, ejectâ gutturali.)

वक्षस् vákśas n. (r. vakś s. as) pectus. (Hib. uchd „the breast, bosom, lap"; fortasse lat. pectus cum p pro v, et t pro s sicut in gr. ἄρκτο-ς = scr. ṛkśá- ex arkśa-s, ursu-s.)

वख् vakᶜ, वङ्ख् vañkᶜ (scribitur vakᶜ, gr. 110ᵃ)) 1. par. ire, se movere. (Cf. lakᶜ etc., rakᶜ etc., vakk, vañk, vañg, vañgᶜ, valg; lat. vacillo, v. tamen p. 134 ć praef. vi; germ. vet. wankôn, wanchôn vacillare.)

वङ्क् vañk 1. âtm. (kâuṭilyê K. kâuṭilyê gatâu V. scribitur vak) tortuose ire; incedere; ire. vañku tortuose incedens. Ṛgv. 114. 4. (V. vañka, vakrá et cf. lit. wingis flexus fluminis, germ. vet. winkil, anglo-sax. vincel angulus, — gr. ἀγκή, ἄγκος, ἀγκών, ἀγκύλος, ἄγκυρα; lat. angulus, nisi pertinent ad ak q. v.)

वङ्क vañka m. (r. vañk s. a) flexus fluminis. (Lit. wingis id., v. r. vañk.)

वङ्क्रि váñkri m. (r. vañk s. ri) costa. Hêm.

वङ्ख् vañkᶜ v. vakᶜ.

वङ्ग् vañg 1. par. (gatâu K. kᶜañgê V.) ire; claudicare; v. vakᶜ, vać.

वङ्ग vañga n. 1) plumbum. Am. 2) stannum. Hêm. — vañga m. 1) Bengalia. 2) Bengalensis. Ragᶜ. 4. 36. — (Hib. ban „copper".)

वङ्घ् vañgᶜ 1. par. (gatâu K. nindârambᶜagavêśu; scribitur vagᶜ) ire; reprehendere; incipere; properare. (V. vakᶜ.)

वच् vać 2. par. interdum âtm.; secundum grammaticos etiam cl. 1 (anom. v. gr. 318. 381ᵃ). 414. 435. 457) 1) dicere, loqui, c. acc. pers. et rei. Maḥ. 3. 14025: anukûlan tatᶜâ vaćmi; Up. 75: upakôśâ vakti sma; H. 3. 3: uvâća bᶜîmasênam idan vaćaḥ; N. 9. 25: uvâća damayantî tan nâiśadᶜañ karuṇaṅ vaćaḥ; Ragᶜ. 3. 43: avôćad ênam (v. gramm. 382 annot.); R. Schl. II. 40. 11: mâṅ râma vakśyasê. — Pass. c. acc. rei et nom. pers. cui dicitur, et instr. pers. a

quâ dicitur. R. Schl. II. 68. 6: *tyaktaśôkâir idań vâćyań ... b'aratań*; Mah. 1. 7488: *nińsańśayań śrêyô vâćyas tvam asi bând'avâiń.* Cum nom. rei. Man. 8. 61: *vâćyam ṛtańća tâiń.* 2) appellare. Sâ. 2. 13: *ćitrâśva itićô 'ćyatê.* — Caus. 1) *vâćáyâmi* efficio ut alqs dicat, proferat, praesertim *svasti vâćayâmi* efficio ut alqs precationem salutis proferat, fausta precetur. R. Schl. II. 25. 28. Mah. 1. 6947. 7936. Etiam omisso *svasti* id. B'att. 17. 1: *viprân avâćayan* (schol. *svastivâćanań kâritavantań*); Sâ. 1. 25: *hutvâ 'gnin vid'ivad viprân vâćayâmâsa*; R. Schl. II. 6. 7: *vâćayâmâsa sa dvigân.* 2) legere (efficere ut litterae loquantur). Ur. 25. 5. Śak. 23. 4. 3) *vâćya* vituperandus. Sâ. 1. 32. 4) i. q. primit. (secundum grammaticos *vać* cl. 10). B'att. 6. 46: *kat'antyam avîvaćat.* — Desid. *vivakś* dicere velle. Śak. 53. 16. (Cf. boruss. vet. *wack* praef. *en* invocare, *en-wackêmai* invocamus, *en-wackê* invocant, *po-wackîsna* proclamatio; germ. vet. *gi-WAG* dicere, narrare, memorare, *giwah-t* mentio, *ga-wahtlîh* memorabilis, celeber, *ga-wahanian* memorare; nostrum *er-wähnen*, v. Graff. 1. 696 sq.; lat. *voco*, quod nititur formâ scr. caus. *vâćáyâmi*, correptâ vocali, v. gramm. comp. 109[a]. 6 et 504; gr. 'ΕΠ e FΕΚ, mutatâ gutturali in labialem, εἶπον, ἔπος = scr. *vâćas* q. v.; hib. *faighim* „I speak, talk", *faigh* „a prophet", *faighle*, *faighleadh* „words, talk, conversation"; serb. *vik-a-ti* vociferari, 1. pers. praes. *wić-e-m*; slav. *rekuń* dico, 2. pers. *reć-e-śi* = वचसि *váć-a-si*, mutatâ semivocali *v* in *r*, gr. comp. 20; lit. *prá-rakas* propheta, *rêkiù* clamo, vociferor.)

c. *anu* dicere, proferre, recitare. Man. 11. 191: *yêśân dvigânân sâvitrî nâ 'nûćyatê.*

c. *ab'i* dicere, loqui. Mah. 3. 560: *b'îmô 'b'yuvâćâi 'nâm ... idań vaćań.*

c. *nis* edicere, effari, profiteri. Sâ. 6. 35: *satyan nirućyatâm.*

c. *pra* dicere, loqui, c. dat. vel gen. pers. In. 5. 22: *tat tê sarvam pravakśyâmi*; Br. 2. 6: *yam (d'armam) pravakśyâmy ahan tava*; N. 12. 68: *svâgatan ta iti prôktâ tâiń sarvâis tâpasâiśća sâ.* Appellare. Man. 1. 10: *âpô nârâ iti prôktâń.*

c. *pra* praef. *sam* id. Mah. 2. 488: *tat tê 'han sampravakśyâmi mâhâtmyam.*

c. *prati* respondere. N. 6. 7: *pratyûćus tê divâukasań*; R. Schl. II. 68. 1: *pratyuvâća ha ... brâhmanâńs tân idań vaćań.*

c. *sam* i. q. simpl. P. 3: *tań samavôćatâm.*

वचन *vaćana* n. (r. *vać* s. *ana*) 1) sermo. 2) jussus. N. 16. 28.

वचस् *váćas* n. (r. *vać* s. *as*) sermo. N. 20. 28. In. 4. 5. (Gr. ἔπος, cujus ς ad thema pertinet, v. gr. comp. 128.)

1. वज् *vag* 1. par. (*gatâu*) ire. (Cf. *vańg*, lat. *vagor.*)

2. वज् *vag* 10. par. *vâgáyâmi* (*sańskṛtâu gatâu* V.) ornare; ire, se movere.

वज्र *vágra* m. n. 1) fulmen. In. 3. 4. 2) adamas.

वज्रधर *vagrad'ará* m. (qui fulmen tenet, e *vágra* fulmen et *d'ara* qui tenet) cognomen Indri. In. 2. 25.

वज्रपाणि *vagrapâni* m. (fulmen in manu habens, Bah. e *vágra* et *pâní* manus) id.

वज्रिन् *vagrín* m. (a *vágra* s. *in*) id. Ur. 5. 13.

1. वञ्च् *vańć* 1. par. ire, adire. B'att. 14. 74: *vavańćur âhavakśitim.* Transgredi. B'att. 7. 106: *vańćitvâ 'mbaran dûram* (schol. *atikramya*). Cf. *vańk.*

2. वञ्च् *vańć* 10. âtm. decipere, fallere. R. Schl. II. 37. 21: *vańćayitvâ tu râgânam*; Rag'. 12. 53: *rakśasâ mṛgarûpêna vańćayitvâ sa râg'avâu*; B'att. 8. 43: *avańćayata mâyâń svamâyâb'ir naradviśâm*; Hit. 120. 20: *vańćyatê d'ûrtâiń.* — Part. praes. par. Mah. 1. 5794: *tańća pâpań suyôd'anań vańćayadb'iń.* (Cf. *vańk*, *vakrá.*)

c. *pari* i. q. simpl. Hit. 129. 19: *parivańćitań* deceptus.

वञ्चक *váńćaka* m. (r. *vańć* s. *aka*) fraudator. Lass. 87. 11.

वञ्चन *vańćana* n. (r. *vańć* s. *ana*) actio decipiendi. Dr. 6. 24.

1. वट् *vaṭ* 1. par. (*paribʿâšanê* K. *uktâu* V.) loqui, dicere. Cf. *vad*, 2. *paṭ*, *paṭʿ*.

2. वट् *vaṭ* 1. par. (*vêšṭanê* K. *vêšṭê* V.) circumdare, sepire (v. *vâṭa*, *vâṭikâ*), vestire; v. sq. et cf. 3. *paṭ*.

3. वट् *vaṭ* 10. par. (*granṭʿê vibʿâǵanê* K. *vêšṭê bʿâǵê* V.) jungere, nectere, serere; dividere, distribuere; circumdare, vestire. Cf. *vanṭ* et 3. *paṭ*.

वट *vaṭa* m. ficus Indica.

वटारक *vaṭâraka* m. funis genus. M. 30. (Maḥ. 3. 12776.) Scribitur etiam *varâṭaka* et *vaṭâkara* (v. Colebr. Am. p. 244).

वटारकमय *vaṭârakamáya* adj. (a praec. s. *maya*) vaṭâracicus. M. 39.

वठ् *vaṭʿ* 1. par. (*sṭʿâulyê*) magnum, crassum esse (scribitur etiam *baṭʿ*).

वडभि *vaḍabʿi* f. contignatio tecti. Ur. 37. 6. Mêgʿ. 39.

वडभी *vaḍabʿî* f. id.

वडवा *vaḍavâ* f. equa. Am.

वण् *vaṇ* 1. par. i. q. *baṇ*.

वणिज् *vaṇiǵ* v. *baṇiǵ*.

वण्ट् *vaṇṭ* 1. et 10. par. dividere, distribuere (scribitur etiam *baṇṭ*).

वण्ठ् *vaṇṭʿ* 1. âtm. (*êkaćarê* V.; scribitur etiam *vaṭʿ*) solum ire.

1. वण्ड् *vaṇḍ* 1. âtm. (*vêšṭanê* K. *vêšṭê vibʿâǵê* V.; scribitur *vaḍ*, gr. 110*)) circumdare, vestire; dividere, distribuere. Vid. 2. et 3. *vaṭ*, *vaṇṭ*.

2. वण्ड् *vaṇḍ* 10. par. (*vibʿâǵê*; scribitur *vaḍ*, gr. 110*)) dividere, distribuere. Cf. 3. *vaṭ*, *vaṇṭ*.

वत् *vat* adv. sicut, in fine compositorum. In. 1. 24. 5. 47. Ḥ. 1. 36.

वत *vata* interj. heu! eheu! N. 11. 10. 19. 5. Sâ. 2. 11; fere semper sequitur interjectionem *aḥô*.

वत्स *vatsá* m. 1) proles, natus, filius. Sâ. 2. 9 in fine comp. Baḥ. 2) vitulus, v. sq. 3) in allocutione: carus, dilectus, amicus. Lass. 40. 10. 73. 10. 18. (V. *vatsala* et cf. lat. *vitulus*.)

वत्सबन्धा *vatsabandʿâ* adj. f. (vituli nexum habens, e *vatsá* et *bandʿâ* nexus, vinculum) magna vituli desiderio capta. Br. 1. 12. (Cf. *vatsakâm* apud Wils.)

वत्सर *vatsará* m. (fortasse e *vat*, quod hac in compositione similiter significare videtur, et *sara* iens, v. *samâ*) annus. Am. (Cf. lit. *wâsara* aestas; pers. بهار *behâr* ver; gr. ἔαρ e ϝέϝαρ, ἔτος e ϝετος; lat. *vêr*, *vetus*; respiciatur scr. indeclin. *parút* anno praeterito [e *para* alius et *ut* e *vat*] cui respondet gr. πέρυσι.)

वत्सल *vatsalá* (a *vatsá* s. *la*) amans, amicus, praesertim in fine compp. Ḥ. 1. 28: *bʿrâtṛvatsala*; Sâ. 2. 14: *pitṛvatsala*; N. 12. 78: *dviǵâtiǵanavatsalaḥ*.

वत्स्यामि *vátsyâmi* v. euph. r. 100. *a*.

1. वद् *vad* 1. par. âtm. (de correptâ formâ *ud* v. gr. 414. 457. 546) dicere, loqui. In. 5. 37: *yan mâń vadasi*; N. 12. 74: *vada satyam*; 17. 39: *prativâkyań vadasva*; Bʿ. 2. 36: *vadišyanti*; Sâ. 4. 7: *vaćanań yuktam asmadvidʿô vadêt*; Man. 8. 9: *mâ sma ... anṛtań vadîḥ* (ut videtur, metri causâ pro *vâdîḥ*, v. gr. 364); Ragʿ. 3. 25: *uditań vaćaḥ* (v. gr. 546). 2) clamare, vociferari. Dr. 6. 3: *mṛgâdviǵâḥ krûram imê vadanti*; 6. 7: *vadati ... śâlavṛkaḥ*. — Caus. *vâdáyâmi*, *vâdáyê* facio ut sonet. Man. 4. 64: *na vâditrâṇi vâdayêt*; Dêv. 2. 54: *avâdayanta paṭaḥân gaṇâḥ śańkʿâńs tatʿâ 'parê mṛdańgâńśća tatʿâi 'vâ 'nyê*; In. 5. 27: *vînâsu vâdyamânâsu gandʿarvâiḥ*. (Lit. *wadinu* voco; slav. *vad-i-ti* reprehendere; hib. *feadaim* „I relate, say"; fortasse *luadhaim* „I mention, speak, hint"; *raidim* „I say, relate"; mutatis semivocalibus *v*, *r*, *l*,

ap. 20; cambro-brit. gwed verbum; goth. raṭ-da isi pertinet ad raṭ' q. v.; germ. vet. var-wâzu , v. gr. comp. 87; gr. ὕδω, ὑδέω, ὕδης [cf. n formam ud]; fortasse lat. vas, vad-is a dictum; sicut nos dicimus gut sagen; fortasse laidoju „ich bürge, sage gut" huc pertinet, v in l; fortasse lat. suádeo dissolvendum est eo = scr. su + vâdáyâmi cl. 10 vel caus., mp. 109[a]. 6.)

tari alicujus verba, vocem, nachsprechen. 74: giran nas tvadprabôd'aprayuktâm ati śukas tê.

edicere, reprehendere, vituperare. Man. 4. 236: spy apavadêd viprân (schol. nindayêt). l cl. 10. id. Mah. 3. 1036: kśamâ ... paṇḍiavâditâ.

qui. Dr. 6. 2: b'râtṛṅśća tân ab'yavadad raṅ; Man. 8. 356. — Caus. i. q. caus. simpl. 4386: vâditrâṇy ab'ivâdayan. V. 2. vad. sam i. q. simpl. Mah. 3. 16148: tvadarí'ê ivadat.

blandiri, c. acc. pers. B'aṭṭ. 8. 28: na kańćid iśṭa (schol. G. upasântvitavân; B'. pravâkyam b'âśatê sma).

ımniari. Mah. 1. 3079: parivadann anyâṅs avati durǵanaṅ; 3. 14686: nâ 'pi pariaśrûm.

q. simpl. N. 22. 21: tasyâs tat priyam m pravadasva. — Caus. i. q. caus. simpl. 5356. 5460.

ıri, litigare, c. instr. pers. et loc. rei. Man. 9. 191: a yâu vivadêyâtâm ... striyâ d'anê; 19: śatan dadyân na vivadêt.

ıqui. Hit. 88. 16: svaćarâiṅ saha saṅvadêt. ef. vi pactum, fidem violare, promissis non an. 8. 219: yaṅ ... kṛtvâ satyêna saṅtsaṅvadên narô lôb'ât.

2. वद् vad 1. et 10. âtm. (b'âśaṇê K. vâksandêśayôṅ V.) dicere, jubere.

c. ab'i 10. par. âtm. se inclinare reverentiae causâ, c. acc. In. 5. 20: ab'ivâdayê tvâṅ śirasâ; Mah. 3. 10909: âkâśagaṅgâm pâṇḍavâs tê sb'yavâdayan; 10908: ab'ivâdata (ut videtur, metri causâ pro ab'ivâdayata); Sâ. 1. 27: ab'ivâdya pituṅ pâdâu; A. 1. 4. N. 12. 68. 25. 2.

वद vadá (r. vad s. a) dicens, loquens, in fine compp., v. priyaṅvada.

वदन vádana n. (r. vad. s. ana) os, vultus. N. 2. 2. (Hib. aodann „the face", eudan „the forehead".)

वदरी vadarí f. 1) nomen arboris (Wils. jujube). N. 12. 5. 2) silva (?). M. 3. Mah. 3. 1637 (scribitur etiam badarí).

वदान्य vadânya (r. vad s. ânya) 1) eloquens. 2) munificus, liberalis. Hit. 77. 20.

वध् vad' par. interdum âtm. (caret tempp. special., scribitur etiam bad') 1) pulsare, ferire, tundere. Mah. 4. 461: at'âi 'nâm ... pâtayitvâ padâ 'vad'ît. 2) occidere. R. Schl. I. 2. 18: krâuńćamit'unâd êkam avad'îṅ; Mah. 1. 4801: śakrâǵńayâ mahâbâhus tân vad'iśyati; 3. 626: taṅ vad'iśyê mahîtalê. (Cf. rad', vyad', vâd', bâd', lat. laedo [v. Benary p. 49]; hib. faethaim „I kill", faethadh „killing", fesaim „I kill, destroy", feadhm „a battle".)

c. ni occidere. Mah. 1. 4121. 5472.

वध vad'a m. (r. vad' s. a; scribitur etiam bad'a) caedes. H. 1. 46. 3. 20. Br. 2. 30.

वधू vad'û f. (scribitur etiam bad'û, fortasse a r. band') 1) femina, etiam animalium femina. Dr. 1. 17. 2) nurus. Sâ. 4. 28. 6. 9. 3) femina affinis, fratria. Su. 4. 15. (Hib. badhbh „an ill-inclined woman; a witch, a fary woman".)

वधैषिन् vad'âiśin (e vad'a caedes et êśín cupidus) caedendi cupidus. Su. 2. 19.

वध्यता vad'yâtâ f. (a vad'ya occidendus, s. tâ) status ejus, qui occidendus est. N. 9. 8.

1. वन् *van* 1. par. (*hiṅsâyâm* K.) ferire, laedere. (V. 3. *van* et cf. *han* e *d'an*; hib. *bana* „death"; gr. φένω, φόνος, φονεύς; lat. *fûnus*; v. 4. *van*.)

2. वन् *van* 1. par. (*samb'aktâu* K. *samb'aktiśabdayôn* V.) colere, venerari, deditum esse, amare; sonare (cf. *svan*). — In dial. vêd. 1) dare. Ṛgv.-V. 47. 1: *indrapânaṅ vô vanêma* (v. Westerg.). Etiam cl. 2. âtm. Ṛgv.-V. 17. 5: *vaṅsva vâryâṇi*. 2) accipere. Ṛgv.-V. 94. 9: *yad îmahi tad vanêmahi*; Ṛgv. 3. 2. 93. 9. 46. 14. (V. *vanitâ'* et cf. lat. *veneror*, *Ven-us*; germ. vet. *wini* dilectus, amicus; *winia* dilecta, marita, uxor; *wunna* gaudium, voluptas; fortasse *minna* amor e *winna*.)

3. वन् *van* 8. par. âtm. (*yâćanê*) petere, cupere. — In dial. vêd. 1) id. Ṛgv. 31. 13: *mantram manasâ vanôśi*. 2) praef. *ab'i* colere (v. 2. *van*). Ṛgv. 51. 2: *ab'î "m avanvant svab'iśṭim ûtayaḥ* „illum colebant fauste aggredientem opitulatores". 3) occidere, perdere (v. 1. *van*). Ṛgv. 121. 9: *vanvaṅ ćuśṇam (vanvan śuśṇam) anantâiḥ pariyâsi vad'âiḥ*; 73. 9: *nṛb'ir nṝn vîrâir vîrân vanuyâmâ*.

4. वन् *van* 1. et 10. par. *vânâmi*, *vânâyâmi* (*upakṛtâu* K. *upakṛtâu śradd'âg'âtê śabdôpatâpayôḥ* V.) juvare; credere; ferire; sonare; vexare. (Vid. 1. et 3. *van* et cf. 2. *tan*; hib. *banaim* = scr. *vânâmi*, *banaighim* = scr. *vânâyâmi* „to waste, to pillage, to plunder"; v. etiam *banadh*, *banaghadh* apud O'Reilly.)

वन *vana* n. 1) silva. Ḥ. 1. 3. 2) aqua. Am.

वनराजि *vanarâǵi* et -*râǵî* f. (e *vana* et *râǵi*, *râǵî* quae hac in compositione regionem significare videntur) silvae regio (?). Dr. 1. 2. Śak. 27. 6 infr.

वनस्पति *vanaspati* m. (e *vana* et *pâti* dominus, inserto *s* euphonico) arbor. Ḥ. 1. 11.

वनिता *vanitâ'* f. (part. pass. rad. *van* amare) femina; uxor. Ur. 37. 10. Mêg'. 8. 33. 59. 65. (Germ. vet. *winia* dilecta, uxor, v. 2. *van*; hib. *ban* „a woman".)

वन्द् *vand* 1. âtm. interdum par. (scribitur *vad*, gr. 11[illegible]) 1) se inclinare reverentiae causâ, inclinato c[illegible]pore salutare. Dr. 9. 19: *vavandê ... mun*[illegible] A. 1. 5: *vṛkôdarasyâ 'pi vavanda pâdâu*; [illegible] *yud'iśṭ'iram ... avandata*; Maḥ. 2. 23: *vavandê ćaraṇâu mûrd'nâ ... pitṛśvasuḥ* (v. 2. *vad* praef. *ab'i*). 2) laudare, celebrare. R. Schl. II. 16. 37: *râmam ... vaćôb'ir agryâiḥ ... vavandirê*. (Fortasse lat. *laus*, *laud-is* mutato *v* in *l*, *n* in *u*, v. gr. comp. 20.)

c. *ab'i* i. q. simpl. sgnf. 1. R. ed. Ser. I. 28. 34: *râǵavâv ab'yavandatâm*.

c. *sam* id. Maḥ. 1. 5420: *tam ... śirasâ samavandata*.

वन्दि *vándi* et वन्दी *vandî'* f. captivus; v. sq.

वन्दिन् *vandín* m. (r. *vand* s. *in*) laudator, praedicator, praeco. Ur. 59. 16.

वन्दीकार् -कृ *vandîkar -kṛ* (e *vandî'* et *kar kṛ*, v. gr. 585) capere, rapere. Ur. 2. 5: *vandîkṛtâ vibud'aśatrub'iḥ*.

वप् *vap* 1. par. âtm. (*up* gramm. 414. 435. 457. 546) 1) spargere, praesertim semen, seminare. Man. 3. 142: *vîǵam uptvâ*; 9. 36: *yâdṛśan tû 'pyati vîǵam*; 9. 40: *anyad uptaṅ ǵâtam anyat*. — *akśân vaptum* talos jacere. Maḥ. 2. 2033. 2) texere. (Cf. *vâ* flare, *vê* texere et causalia sicut *dâpâyâmi* a *dâ* et *dê*; *vip*; *vêp*; germ. vet. *WAB* texere [*wibu*, *wab*, *wâbumês*]; gr. ὑφαίνω.)

c. *â* spargere, objicere, offerre. Maḥ. 3. 17341: *variśam âvapatâṅ śrêśṭaṅ, vîǵan nivapatâṅ varam*; 3. 105: *śvab'yaśća ... vayôb'yaśćâ "vapêd b'uvi (annam)*; v. praeff. *ni*, *nis*.

c. *ut* extollere, levare. Ṛgv. 116. 11.

c. *ni* deponere, offerre. Man. 3. 216: *nyupya piṇḍân*.

c. *nis* spargere, effundere, objicere, offerre. Man. 3. 214: *nirvapêd udakam b'uvi*; 6. 5: *êtân êva mahâyaǵńân nirvapêt*; 9. 140: *mâtuḥ prat'amataḥ*

an nirvapêt. Omissâ cibum exprimente voce. 3. 92: śunâńća ... nirvapêd b'uvi.
i. q. simpl. Dr. 8. 10: śirâńsi pâdarakśâṇâń vat pravapan.
ś obserere, conserere; trop. ornare. Rag'. 17. 23: 'im pratyúpuš padmarâgêṇa.
pá f. medulla. R. Schl. I. 13. 39.
⌊vapuśmant (a vápus s. mant mat, v. euph. l*) formosus, pulcher. Su. 3. 17. Sâ. 5. 7.
ápus n. (r. vap s. us) corpus, forma, species. . 52. 19. 28. 24. 42. 26. 30. Ḥ. 3. 13.
b'r v. bab'r.

m 1. par. vomere. R. Schl. I. 28. 26: vavâma ram b'úri; Dêv. 2. 58: vêmuśća kêćid ru- m (v. gr. 401); Dr. 5. 20: krôd'aviśań va- 'âu. — vântá qui vomuit. Man. 5. 144. (Lat. , lit. wémju id., gr. ἐμέω, germ. vet. wemmiu).)
'omere. N. 20. 30: viśam ... muk'ât sata- udvaman.
r 1. âtm. (gatâu) ire.
ıyám nos (gr. 241).
íyas n. (r. vay s. as) 1) aetas, praesertim flo- integra aetas, adolescentia, juventus. N. 1. 11. 4. Rag'. 3. 70. 2) avis (v. vi). Nalôd. 1. 27 (Cambro-brit. aes avis, nisi hoc a lat. avis, tet p. 60.)
'ayasya m. (a praec. s. ya) amicus. Ur. 50. 3. 3. 3 infr.

'ar 10. par. âtm. varáyâmi, varáyê. 1) eli- . N. 4. 30: tvâń varayiśyâmi; Sâ. 1. 24: ... na kaśćid varayâmâsa. Cum 2. acc. ıl. I. 1. 48: saḥâyań varayâmâsa mârtćim. locat. nominis abstracti. N. 2. 61: têśâm anya- n dêvam patitvê varayasva; cum dat. ıl. I. 11. 2: tań viprań yagńâya varayâ- mâsa. 2) in matrimonium petere aliquam ab aliquo, cum 2. acc. R. Schl. I. 36. 16: gyêśṭ'âm ... surâš sarvê śâilêndrań varayâmâsuš; Maḥ. 3. 8571: varayê tvâm ... lôpâmudrâm prayaćća mê. (Huc vel ad 3. var vṛ, pertinent lat. volo, gr. βούλο-μαι, ἐράω, ἔραμαι; goth. vil-ja volo, praet. vil-da; ga-val-ja eligo, wähle; lit. wálê voluntas, wéliju malo, wélijimas desiderium; russ. vólju volo, desidero, vólja voluntas, volítelj amator; vy-bir-a-tj eligere, iş-br-a-tj id., vy-bor electio; fortasse lit. myliu amo et russ. miluju misereor, mutato v in m sicut in lat. melior, v. várîyâńs.)

2. वर् वृ var vṛ 5. par. âtm. vṛṇômi, vṛṇvê. 1) tegere. A. 8. 5: nab'asaš praćyutâ d'ârâš ... avṛṇvan sarvatô vyôma; 3. 25: avṛṇôn mâm maḥâśarâiš. — vṛtá tectus. N. 12. 112. 2) circumdare. N. 13. 49: ǵanâir vṛtâm; Maḥ. 1. 5120. 3) eligere. Maḥ. 2. 2698: avṛṇôt ... pâṇḍavânâm adâsatâm; Dêv. 11. 36: varań yam manasê 'ććat'a tań vṛṇud'vam. — Caus. tegere. Man. 8. 239: ćidrańća vârayêt sarvam; v. 4. var vṛ. (Cum var vṛ tegere, circumdare cf. r. val, lat. vallum, vallis, fortasse velum, nisi pertinet ad scr. ćêla q. v.; villus, ap-erio, op-erio, v. praeff. apa, api; lit. at-weru aperio, uź-weru, sù-weru claudo; gr. ῥι-νός, aeol. γρῖ-νος e Fρῖ-νος cutis, ῥι-νόν scutum [v. várman], εἶρ-ος, εἴριον etc. lana; lit. wil-na id.; russ. vólna id.; goth. vulla id.; germ. vet. wolla id., wilôn velare [v. úrṇâ]; hib. filim „I fold, plait, lap, wrap, involve", fillead „a fold, plait, a cloth", falach „a blanket, veil, covering", olann lana. V. praec.)
c. apa aperire. Ṛgv. 51. 3 et 4: avṛṇôr apa. (Huc, vel potius ad caus. apavârayâmi trahi potest lat. aperio, ita ut correptum sit ex apa-verio, v. Pott. 1. 225.)
c. api abscondere. Ṛgv. 121. 4: apivṛta. (Lat. operio correptum ex opi-verio = scr. caus. apivârayâmi, v. Pott. 1. 225.)

c. *â* 1) tegere. Mah. 1. 1296: *nîlagîmûtasaṅg'âtâiṅ sarvam ambaram âvṛṇôt*; B'. 3. 38: *d'ûmênâ "vriyatê vahniṅ.* 2) circumdare. N. 1. 24: *sak'îganâvṛtâ.*

c. *â* praef. *apa* aperire. B'. 2. 32: *svargadvâram apâvṛtam*

c. *â* praef. *pra* tegere. N. 12. 23: *vastrârd'aprâvṛtâm.* Induere, c. acc. vestis. N. 24. 42: *vastram aragâṅ prâvṛṇôt*; Mah. 1. 2033: *prâvṛtya kṛṣṇavâsâṅsi.*

c. *â* praef. *vi* arcere. Mah. 3. 363: *vyâvṛtya râgânam.*

c. *â* praef. *sam* 1) tegere. N. 9. 14. B'. 16. 16. 2) claudere. Mah. 1. 8343: *ta imê prasavasyâ 'ṛt'ê tava lôkâṅ samâvṛtâṅ.* 3) arcere, impedire. Mah. 3. 10329: *śakṛnmûtrê samâvṛṇôt.*

c. *pari* circumdare. In. 1. 13: *śakraṅ parivṛtô dêvâiṅ.*

c. *pra* 1) induere (vestem). Mah. 3. 2977: *vastram prâvṛṇôt.* 2) eligere. Mah. 3. 17186: *pravṛṇutê varam.*

c. *vi* 1) aperire. Mah. 1. 6275: *vivṛtya nayanê*; 12931: *niṣṛtaṅ ... muk'ât tasya vivṛtât*; 2935: *mârutas tatra vâsaṅ prakrîḍitâyâ vivṛṇôtu.* — *vivṛta* nudus. Mah. 1. 2942: *apaśyad vivṛtâm*; trop. detegere, patefacere, manifestum facere. Mah. 2. 6952: *naćâi 'tad vivṛṇôti saṅ.* 2) petere. Mah. 1. 4413: *tân tu têgasvinîṅ kanyâm ... vyavṛṇvan pârt'ivâṅ kêćit.*

c. *sam* tegere. N. 16. 17. In. 5. 19.

c. *sam* praef. *ab'i* id. H. 4. 40.

3. वर् वृ *var vṛ* 9. par. âtm. *vṛṇâmi, vṛṇê.* 1) eligere. N. 4. 14: *vṛṇê tvâm aham b'artâram*; Su. 1. 22: *anyad vṛṇîtam*; Mah. 1. 3391: *vṛṇa varam* (v. gr. 345[b]); 3. 8567: *tâṅ na vavrê puruśaṅ.* 2) âtm. desiderare, optare. R. Schl. II. 34. 40: *apakramaṇam êvâ 'ta sarvakâmâir ahaṅ vṛṇê.* 3) âtm. petere alqd ab aliquo, cum 2. acc. R. Schl. I. 34. 29: *pitaraṅ nô vṛṇîṣva*; Mah. 13583: *vavrê prab'um avadyô b'avêyam.* (V. 1. *var.*)

c. *â* 1) eligere. In. 5. 42: *anâvṛtâića* (sic cum ed. C. 3. 1858 legendum) *sarvâṅ sma.* 2) optare, desiderare. Ṛgv. 17. 1: *indravaruṇayôr aham ... ava âvṛṇê* „Indrae Varuṇaeque ego ... auxilium desidero".

c. *nis*: *nirvṛta* quietus, felix, laetus (electus). Man. 1. [illegible] N. 26. 34. R. Schl. III. 3. 24.

c. *pra* eligere. Mah. 3. 17196: *pravṛṇîṣva yat 'ććasi.*

4. वर् वृ *var vṛ* 1. par. âtm. i. q. 3. *var vṛ.*

c. *ut* exposcere. R. Schl. II. 11. 9: *hṛdayam [illegible] êtat ... udvarasva mê.*

5. वर् वृ *var vṛ* 10. par. âtm. *vârayâmi, vârayê* arcere, impedire. N. 3. 24: *praviśantaṅ na mâṅ kaśćid apaśyan nâ 'py avârayat*; 13. 51: *ganaṅ vârayitvâ*; Man. 4. 59. R. Schl. I. 1. 49. Cum ablat. Sâ. 2. 29: *nâi 'śâ vârayituṅ śakyâ d'armâd asmât.* (Goth. *varja* prohibeo = scr. *vârâyâmi*, v. gr. comp. 109[a]). 6; nostrum *wehre*; germ. vet. *weriu* 1) cohibeo, defendo, abigo. 2) vestio, v. 2. *var vṛ* tegere, *pravar -vṛ* induere; *ga-werida* vestitio, *wari, weri* propulsio, propugnaculum, clypeus etc., v. Graff. 929 sq.; *werna* obstaculum, repugnantia, *warnôn* monere, dehortari, *bi-warôn* servare, nostrum *bewahren.*)

c. *â* tegere, occulere. R. Schl. I. 32. 11: *âvârya gaganam mêg'aṅ*; N. 12. 19: *âvârya gulmâir âtmânam.*

c. *ni* id. N. 7. 11. Sâ. 4. 25.

c. *ni* praef. *vi* id. Mah. 1. 1756. 3. 11489.

c. *pari* circumdare. R. Schl. I. 5. 2: *śaṣṭiputrasahasrâṇi yaṅ yântam paryavârayan*; 36. 10. — *parivârita* 1) circumdatus. Su. 3. 3. N. 13. 75. 2) indutus. Mah. 3. 2057: *agināiṅ parivâritam.*

c. pari praef. sam circumdare. Mah. 3. 10234.

c. pra 1) tegere. Mah. 3. 10476: pravârya gantum. 2) protegere, tueri, servare. R. Schl. II. 77. 15: pravârayasi naḱ sarvân.

c. prati arcere, repellere, avertere. A. 7. 17: śaravarśâiḱ ... mâm mahadbiḱ pratyavârayan; 10. 21.

c. sam id. Mah. 3. 14994: śaravarśâṇi ... astrâiḱ saṅvârya.

2. वर् (वृ) var (vṛ) 9. par. âtm. (vṛṇâmi, vṛṇê, gr. 345[a]); praet. mltf. âtm. ávâriśi, prec. vâryâsam, vâriśîyá, part. perf. pass. vûrṇá) eligere. Vid. var vṛ cl. 9.

वर vará (r. var s. a) adj. 1) eximius, egregius, praeclarus, excellens, insignis. N. 3. 18: varâṅganâḱ praeclarae feminae (cf. 12. 61: paramâṅganâ); Lass. 53. 15: varâpsarâḱ; In. 5. 45. Su. 4. 11. 2) optimus, excellentissimus. Mah. 3. 17341. 3) melior c. abl. Mah. 1. 4030: tvam êvâi 'kaḱ śatâd api varaḱ sutaḱ. — Subst. n. melius, in locutionibus ut varam mṛtyur nâ 'kîrtiḱ melius (est) mors non infamia = melior est mors infamiâ (Up. 13): varam prâṇatyâgô naća piśunavâdêśv abiratiḱ. Hit. 31. 9. 10. 15. 16. 17. 18. — Subst. m. 1) electio. 2) beneficium, donum, munus electum, a deo vel Brahmano impertitum vel impertiendum. Su. 1. 18. Sâ. 6. 39. 40. Etiam masc. Su. 1. 28. 3) vir (elector conjugis). Sâ. 1. 28. (Hib. fear adj. „good", subst. „a man, husband", lat. vir, goth. vair id. [them. vaira], debilitato a in i, praefixo a secundum generalem regulam, v. gr. comp. 82; lit. wyra-s id.)

वरवर्णिनी varavarṇinî f. (a varavarṇa [vará + várṇa] suff. in cum signo fem.) femina insignis colore vel ordine; praeclara femina. In. 5. 32. 47. H. 4. 27.

वरारोहा varârôhâ f. (Bah. e vará et ârôha) femina insignis medio corpore. In. 5. 45. Su. 4. 11.

वराह varâhá m. aper. N. 12. 9. (Cf. lat. porcus, germ. vet. farh, varh, farah porcus, porcellus; nostrum Ferkel, lit. parśa-s porcellus, russ. porosenok id., hib. uirchin id.)

वरिष्ठ váriśṭa (superl. τοῦ urú q. v.) latissimus, maximus; optimus, excellentissimus. Dr. 2. 8. (Cf. vará, lit. wyrausas nobilissimus, illustrissimus; natu maximus; gr. ἄριστος.)

वरीयांस् várîyâṅs (compar. τοῦ urú e varu) latior, major; melior. (Lit. wyresnis nobilior, illustrior; natu major; gr. ἀρείων e ϝαρείων, lat. melior mutato v in m, v. gr. comp. 20.)

वरुण váruṇa m. Varuṇus, aquarum deus, occidentalis plagae custos. (Cf. vấri et hib. burne „water".)

वरूथ várûta n. (r. var vṛ tegere, s. ûta) lorica, thorax. Mêd.

वरूथिनी varûtinî f. (a praec. s. in in fem.) 1) exercitus. Am. 2) nom. pr. Apsarasae. In. 2. 29.

वरेण्य varêṇya (a vará s. ênya, v. euph. r. 94[a]) praecipuus, insignis, optimus.

1. वंर्ह् वृंह् varṅh vṛṅh 1. par. (scribitur varh vṛh, gr. 110[a]) 1) crescere. 2) mugire, rugire, barrire. vṛṅhitá n. barritus. Am. Caus. augere. Mah. 3. 11334: vṛṅhayiśyâmi svaravêṇa ravan tava. (Cf. varh vṛh, vard vṛd; cum sgf. rugire cf. gr. ῥέγχω, lat. rugio.)

c. upa caus. augere. Dêv. 8. 8: ǵantâsvanêna tan nâdam ... upâvṛṅhayat. — upavṛṅhita repletus, plenus, praeditus. Br. 2. 17: tvadguṇâir upavṛṅhitâ; Dêv. 2. 53: dêvtśaktyupavṛṅhitâḱ; Mah. 1. 19: nânâśâstrôpavṛṅhitâm.

c. upa praef. sam caus. augere. Mah. 1. 260.

2. वंर्ह् वृंह् varṅh vṛṅh 1. et 10. par. (bâśârtê K. tviśi V.; scribitur varh vṛh, gr. 110[a]) loqui, lucere.

वर्क् वृक् vark vṛk 1. âtm. (âdânê) sumere.

44

वर्क्ष् वृक्ष् *varkš vṛkš* 1. âtm. (*varaṇê* K. *vṛtâu* V.) tegere. Cf. *var vṛ*, *varć vṛć*.

वर्ग *varga* m. (r. *varǵ vṛǵ* q. v., s. *a*) classis, ordo, turba, multitudo. N. 16. 30.

1. वर्च् *varć* 1. âtm. (correptum esse videtur e *ruć* praef. *ava*, sicut *arć*, unde *arćis*, e *ruć* praef. *â*, et *ark* unde *arka* e *ruk*, primitivâ formâ radicis *ruć*, praef. *â*; v. Pott. 1. 234) splendere, v. *várćas*.

2. वर्च् वृच् *varć vṛć* 7. par. (*vṛtâu*) tegere. Cf. *var vṛ*, *varkš vṛkš*.

वर्चस् *várćas* n. (r. *varć* s. *as*) splendor, v. sq.

वर्चस्विन् *varćasvin* (a praec. s. *vin*) splendidus. In. 4. 8. N. 12. 66.

1. वर्ज् वृज् *varǵ vṛǵ* 1. par. relinquere. (V. 2. *varǵ vṛǵ* et cf. *vraǵ*, *valg*, lat. *vergo*, fortasse *vagor* e *vargor*; goth. *VRAK* persequi [*vrika*, *vrak*, *vrêkum*], *vraiqv'-s* curvus, inflexus, obliquus, v. 2. *varǵ vṛǵ* praef. *â*; germ. vet. *wreh* exul, Bah. ulcisci; anglo-sax. *vræc*, *vracu* vindicta; island. vet. *rækr* extorris, *ræki* vindicta [v. Grimm 2. 27. Graff. 1. 1131]; lit. *wèrźu*, *iš-werźu* detraho, subtraho, *werźio-s* urgeo, *in-si-werźu* me intrudo, irrumpo; hib. *fagaim* „I leave, quit, desert, vacate", *fagal* „omission".)

c. *â* in dial. vêd. dare, impertiri (zuwenden). Ṛgv. 33. 1: *kêtam param âvartatê naḣ* „notitiam praeclaram impertitur nobis".

2. वर्ज् वृज् *varǵ vṛǵ* 10. par. interdum âtm. 1) relinquere. *varǵitá* relictus, destitutus, privatus. In. 2. 5: *vêdaśrutivarǵitâiḣ*; 5. 50: *mânavarǵitaḣ*; N. 13. 53: *b'ûšaṇâir api varǵitam.* 2) excipere, exceptare. R. Schl. I. 14. 40: *pradadâu ... ab'ayaṅ sarvab'ûtêb'yô varǵayitvâ tu mânušân.* 3) vitare, fugere. Hit. 22. 13: *varǵayêt tâdṛśam mitraṅ višakumb'am payômuk'am*; Mah. 3. 13882. Se abstinere. Man. 2. 177: *varǵayên mad'u mâṅsańća*; 9. 246: *yatra varǵayatê* (schol. *na gṛhṇâti*) *râǵâ pâpakṛdb'yô d'anâgamam*; Mah. 1. 3959. Renuntiare alicui rei. Mah. 10583: *yênê 'mam (pakšiṇam) varǵayêt'âḣ.*

c. *apa* solvere promissum. R. Schl. I. 44. 49: *pratiǵńâ apavarǵaya*; 51: *pratiǵńâ nâ 'pavarǵitâ.*

c. *â* 1) flectere, inclinare. H. 1. 11: *âvarǵitalat vṛkšam mârgaṅ ćakrê*; Rag'. 16. 19: *âvarǵyášk'âḣ* (schol. *ânayya*); 13. 24. 2) vertere, invertere. Śak. 12. 13: *kalaśam âvarǵayati.* 3) invergere, infundere, libare. Rag'. 1. 62: *havir ... âvarǵitam ... agnišu*; 1. 67: *âvarǵitam mayâ payaḣ.* 4) offerre, dare (v. 1. *varǵ vṛǵ* praef. *â*). Rag'. 8. 26: *tanayâvarǵitapiṇḍa* (schol. *âvarǵitan dattam*).

c. *pari* relinquere, vitare, fugere. Hit. 26. 18: *yasmin dêśê na sanmânam ... tan dêśam parivarǵayêt*; Man. 2. 57: *tasmât tat (atib'ôǵanam) parivarǵayêt*; 3. 6. 4. 73. — *parivarǵita* relictus, destitutus, privatus. Man. 5. 154: *guṇâiḣ parivarǵitaḣ.*

c. *vi* 1) id. Man. 4. 42. N. 14. 9. B'. 7. 11. Su. 2. 23. 2) dimittere. In. 5. 30: *tava pitrâ vivarǵitâḣ.*

3. वर्ज् वृज् *varǵ vṛǵ* 7. par. *vṛṇáǵmi* relinquere. Intens. in dial. vêd. dare. Ṛgv. 63. 7: *varivaḣ* „dedisti" (= *avarivar*, secundum euphon. legem pro *avarivarǵ* + *s*, v. gr. 289. 500).

c. *ni* in dial. vêd. 1) immergere. Ṛgv.-V. 18. 12: *tam apsu nivṛṇag vaǵrabâhuḣ* (v. Westerg.). 2) refugare, propulsare. Ṛgv. 53: *tvam êtân ǵanarâǵńaḣ ... nivṛṇak* „tu illos pagorum reges ... propulsasti"; 101. 2: *yaḣ śušṇam aśušan nyâvṛṇak* „qui Śušṇam madidum exstirpavit". 3) cohibere. Ṛgv. 54. 5: *ni yad vṛṇakši ... vanâ* „siquidem aquas cohibes".

4. वर्ज् वृज् *varǵ vṛǵ* 2. âtm. purificare. Man. 9. 20: *yan mê mâtâ pralulub'ê ... tan mê rêtaḣ pitâ vṛktâm* (schol. *śôd'ayatu*); Ṛgv. 3. 3. 83. 6.

वर्ञ्ज् वृञ्ज् *varńǵ vṛńǵ* 2. âtm. (scribitur *varǵ vṛǵ*) relinquere. (Vid. *varǵ vṛǵ*.)

- *pra* purificare. Ṛgv. 116. 1: *nâsatyâb'yâm barhir iva pravṛńǵê*. Vid. 4. *varǵ vṛǵ*.

वर्ण् *varṇ* 10. par. (ut videtur, denom. a *várṇa*) 1) colorare, pingere. 2) describere. Dêv. 4. 5: *kiṅ varṇayâma tava rûpam aćintyam*; Hit. 93. 19: *dêśaićâ 'sâu ... kat'aṅ varṇayituṅ śakyatê*; N. 4. 28: *varṇyamânêśuća mayâ b'avatsu*; Mah. 2. 1226: *varṇayan guṇavistaram* (v. *várṇa*).

c. *anu* describere, memorare, narrare. Mah. 4. 107: *tad asmâi nâ 'nuvarṇayêt*.

c. *upa* id. Mah. 3. 8732. Hit. 27. 8.

c. *nis* spectare, intueri. Śak. 100. 13: *śakuntalân nirvarṇya*; Ur. 8. 11.

c. *sam* describere, memorare, narrare. Mah. 4. 106: *priyańća hitam êvaća saṅvarṇayêt*.

2. वर्ण् वृण् *varṇ vṛṇ* 8. par. (*b'akśê* V.) edere. Cf. *vraṇ*.

वर्ण *várṇa* m. (fortasse a *var vṛ* tegere, s. *na*, v. gr. 542) 1) color. 2) classis, ordo, la caste. B'. 1. 41. (Slav. *vran* niger, corvus, russ. *voronj* color caeruleus gladiorum, *vornoĭ* niger (de equis), *voron* corvus; lit. *warnas* corvus, v. Miklosich p. 12.)

वर्णक *varṇaka* m. n. (r. *varṇ* s. *aka*) pigmentum, unguentum. B'att. 19. 16. 3.

वर्णना *varṇanâ* f. (r. *varṇ* s. *ana* in fem.) descriptio. Ur. 17. 7.

1. वर्त् वृत् *vart vṛt* 1. âtm. 1) ire. Haec primitiva significatio fere solum in compositis invenitur. Cum sequente *punar* redire. B'. 8. 26: *vartatê punaḣ*. 2) saepissime versari, esse, existere, morari, locum habere. In. 1. 27: *śiśur yat'â pitur ańkê susuk'aṅ vartatê*; 5. 23: *vartamânê manôramê ... paramôtsavê*; Su. 1. 4: *nirantaram avartêtâṅ samasuk'aduḣk'âv ub'âu*; N. 4. 6: *manas tê têśu vartatâm*; 9. 3: *damayantyâḣ punaḣ ... vartatâm*; B'. 3. 22: *vartê karmaṇi*; Br. 1. 15: *ǵîvitê vartamânasya*; Sâ. 4. 2: *tad vâkyan nâradênô 'ktaṅ vartatê hṛdi nityaśaḣ*. Etiam par. A. 9. 10: *sa dêśô yatra vartâmaḣ*. — *vṛttá* quod fuit, praeteriit, evenit, accidit. Su. 2. 1: *utsavê vṛttamâtrê*; In. 5. 53: *sarvaṅ yat'âvṛttam ... nyavêdayat*. — Subst. n. eventus, eventum, res quae accidit. In. 5. 52: *raǵanîvṛttam*; 61: *vṛttam pâṇḍusutasya*; Sâ. 6. 8: *bâlyavṛttâni putrasya*. 3) vivere, subsistere. Man. 3. 77: *yat'â vâyuṅ samâśritya vartantê sarvaǵantavaḣ* (schol. *ǵîvanti*). — *vṛttá* qui vixit, vitam finivit, inde mortuus. R. Schl. II. 73. 1: *śrutvâća pitaraṅ vṛttam*. 4) se gerere adversus alqm, c. loc. R. Schl. II. 52. 33: *yat'â râǵani vartasê tat'â mâtṛśu vartêt'âḣ sarvâsu*; 73. 9: *tvayi ... b'aginyâm iva vartatê*. — *vṛttá* qui se gessit. N. 8. 13. 5) uti, adhibere. R. Schl. II. 82. 18: *sarvôpâyańća vartiśyê vinivartayituṅ vanât (râmam)*; II. 58. 18: *yat'ânyâyaṅ vṛttiṅ vartasva mâtṛśu*; 73. 8: *tvayi vṛttim anuttamâṅ vartatê*; Mah. 2. 152. Etiam par. Mah. 3. 14666: *vartâmy ahan tu yâṅ vṛttim pâṇḍavêśu*; 1. 4832: *ad'ikâṅ sma tatô vṛttim avartan pâṇḍavân prati*. — Pass. R. Schl. II. 58. 17: *kumârê b'aratê vṛttir vartitavyâća râǵavat*. 6) *vṛttá* rotundus (a convertendo, circumagendo, v. praeff. *ni*, *pari*). — Caus. 1) facere ut quid eat, se moveat, commovere. Ṛgv. 39. 3: *vartayat'â* (= *-t'a*) *guru*. — *aśrûṇi vartayitum* lacrymas effundere. R. Schl. II. 58. 21. Mah. 1. 4468. 2) facere ut quid sit, existat; facere. Hit. 102. 14: *na ... vartitavyam asâmpratam*; Mah. 2. 2507: *dyûtam avartayat*; Rag'. 19. 4: *sô sâd'ikâram ... kâśćana svayam avartayat samâḣ*. 3) degere tempus. Mah. 1. 7976: *puśkarê tu tataḣ śêśaṅ kâlaṅ vartitavân*; R. Schl. II. 53. 4: *râtriṅ kat'ańćid êvê 'mâṅ sâumitrê vartayâ-*

vaḥâi. 4) vivere. R. Schl. II. 51. 12: *asmin pravraǵitê râǵâ na ćiran vartayiŝyati*; N. 9. 10: *ǵalamâtrêṇa vartayan*; Man. 6. 21. 5) dicere, narrare (v. 2. *vart vṛt*). R. Schl. I. 5. 4: *tad idan vartayiŝyâvaḱ sarvan nikʿilam âditaḱ*; Maḥ. 1. 4539. 3. 328. (Lat. *verto*, lit. *wartaù*, *werćiù* verto, inverto [v. *umwenden*, *umkehren* apud Rubig], *wartóju* utor aliquâ re = scr. caus. *vartáyâmi*; *wirs-tu* [e *wirt-tu*, v. gr. comp. 457] evertor, collabor cum curru; boruss. vet. *wartinna* vertit; slav. *vrat-i-ti* vertere; goth. *VARTH* fieri [*vairtha*, *varth*]; nostrum *werde*, *ward*; goth. *vaurs-tv*, them. *vaurs-tva* opus, v. gr. comp. 102; pers. گردم *gerdem* vertor, fio, mutato *v* in *g*, گرد *gird* rotundus, subst. circulus, cf. *vṛttá*.)

c. *ati* 1) transire, transgredi. R. Schl. II. 50. 10: *raʿtêna ... kôśalân atyavartata*; trop. R. Schl. II. 21. 42: *na śakiŝyâmi punar niyôgam ativartitum*; Maḥ. 2. 2258: *bʿrâtaran dʿârmikaṅ ǵyêŝṭʿaṅ kô 'tivartitum arḥati*; Man. 5. 161: *apatyalôbʿâd yâ tu strî bʿartâram ativartatê*; Sâ. 2. 22. 2) superare. Maḥ. 3. 10169: *vêdasyâ 'dʿyayanêna ... baḥûn ṛŝîn atyavartata.* 3) praeterire (de tempore). R. Schl. I. 32. 2: *nâ 'tivartêta tat kŝaṇam*; II. 51. 20. Man. 2. 38. (Vid. *kram* et *gâ* praef. *ati.*)

c. *ati* praef. *vi* praeterire (de tempore). Sâ. 4. 9: *sâ râtrir vyatyavartata.*

c. *anu* par. âtm. 1) sequi. Dr. 6. 25: *prayayur ḥi śîgʿran tâny êva vartmâny anuvartamânâḱ*; Maḥ. 3. 13109: *taććîlam anuvartsyanti manuŝyâḱ*; 14683: *tân (dʿarmân) sarvân anuvartâmi*; 15940; Bʿ. 3. 21. 2) ire, adire. Sâ. 5. 46: *sadbʿyô bʿayan nâ 'nuvartanti santaḱ.* — Caus. 1) provolvere. Bʿ. 3. 16: *êvam pravartitaṅ ćakran nâ 'nuvartayatî 'ḥa yaḱ.* 2) facere. Maḥ. 4. 105: *yad yad bʿartâ 'nuyuṅǵîta tat tad êvâ 'nuvartayêt.*

c. *anu* praef. *sam* sequi. R. Schl. II. 14. 8. Maḥ. 11231. 11233.

c. *apa* 1) se avertere, discedere. Ragʿ. 6. 58: *tasm... apâvartata.* Declinare, deflectere, degredi (de vi... Man. 8. 293: *yatrâ 'pavartatê yugmam.* 2) ... verti. Maḥ. 1. 1784: *apâvartata kâśyapaḱ.*

c. *abʿi* 1) se advertere. Su. 3. 29: *mukʿâniċâ 'bʿya... vartanta.* 2) adire, aggredi, appropinquare. A. 9. ...: *nivâtakavaćâḱ ... adṛśyâ ḥy abʿyavartant...*; R. Schl. II. 48. 26: *raǵanîćâ 'bʿyavartata.*

c. *abʿi* praef. *sam* 1) id. Maḥ. 1. 7261. 2) praeteri... (de tempore). Maḥ.: *kâlaḱ samabʿivartsyati.*

c. *â* adire, aggredi, advenire. A. 10. 25: *mârgam âvṛty... dêvânâm*; Ragʿ. 1. 82: *dʿênur âvavṛtê van...* (schol. *âgatâ*). — Caus. 1) facere ut adeat, adveniat... attrahere, allicere. Maḥ. 5. 117: *manâṅsi tasy... yôdʿânân dʿruvam âvartayiŝyati.* — *aśrûṇ... âvartayitum* lacrymas effundere. Maḥ. 3. 336 ... *aśrûṇy âvartayantîća nêtrâbʿyâm.* 2) âtm. ... vertere. Dr. 6. 18: *âvartayadʿvam anuyâta śî... gʿram.*

c. *â* praef. *apa* avertere. *apâvṛtta* aversus. Maḥ. ... 4052. R. Schl. II. 12. 59.

c. *â* praef. *upa* 1) se advertere, adire, aggredi. Maḥ. ... 4082: *pradakŝiṇam upâvṛtya ǵambûmârga ... samâviśêt.* 2) reverti. Maḥ. 2. 1046: *nê 'dan tvay... śakyam puram ǵêtuṅ kaṭʿaṅćana | upâvar... tasva kalyâṇa*; R. Schl. II. 55. 11: *upâvṛt... munâu tasmin.*

c. *â* praef. *pari* reverti. Maḥ. 3. 10074: *paryâvavṛ... śiramâya.*

c. *â* praef. *vi* dilabi, dirimi, dividi (auseinander-geben). Sâ. 5. 108: *panʿâ vyâvartatê dvidʿâ.* Dissolvi, perire. Maḥ. 3. 11259. 11260: *dʿarmô vyâvartatê punaḱ | dʿarmê vyâvartamânê tu lôkô vyâvartatê punaḱ | lôkê kŝîṇê kŝayaṅ yânti bʿâvâ lôkapravartakâḱ.* — Caus. evertere. Maḥ.

3. 12447: *d'ávatas tasya ... áruvátavinirb'agná drumá vyávartitá iva*; trop. Rag'. 15. 7: *param ... vyávartayitum ísvaraň*; Ur. 90. 10.

c. *á* praef. *sam* 1) convenire. Mah. 3. 16282: *téšu harîndréšu samávṛttéšu sarvaśaň*. 2) ad finem perducere, perficere, absolvere. Mah. 1. 3256: *samávṛttavratan tam.* — *samávṛtta* qui absoluto studio a praeceptore dimissus est. Am. 7. 10: *gurós tu labd'ánugńaň samávṛttaň*; Man. 3. 4.

c. *ut* se erigere, extumescere. Rag'. ed. Calc. 7. 56: *udvṛttam ivá 'rṇavámb'aň* (ed. Stenzl. *udd'útam*). — *udvṛtta* trop. effrenatus, dissolutus. Mah. 1. 1718: *udvṛttaň satataň lókaň rágá danḍéna śásti vái.* — Caus. evertere, destruere. Mah. 3. 13608: *muk'agéná 'gniná krudd'ó lókán udvartayann iva.*

c. *upa* 1) adire, appropinquare. Mah. 1. 3850: *tam éva manasá d'yáyanty upávartat saridvará.* 2) reverti. Mah. 1. 7821: *ab'yanugńáya káuntéyam upávartanta.*

c. *ni* par. átm. 1) interire, occidere, evanescere, cessare, desinere. Sá. 5. 73: *nivṛttaśća divákaraň*; 81: *śiróruǵá nivṛttá mé*; Su. 2. 22. 24: *nivṛttayaǵńasvád'yáyá pranaśṭanṛpatidviǵá ... nivṛttakṛšigórakšá ... b'úr bab'úvó 'gradarśaná*; Mah. 1. 2137: *na nivartét kratur mama*; Man. 10. 77. 78. 5. 89. — *nivṛtta* finitus, transactus, praeteritus. N. 6. 4: *nivṛttaň sa svayaňvaraň*; R. Schl. II. 52. 28: *ćaturdaśasu varšéšu nivṛttéšu.* 2) reverti, redire. Sá. 5. 19: *nivarta gaćća sávitri*; 25. 27. 38: *nivarta*; N. 10. 20: *nivṛttahṛdayaň punar ágamya*; Mah. 3. 785: *ná 'hatvá tan nivartišyé purîn dváravatîm prati*; Dr. 8. 58: *nivartasva*; 59: *na nyavartata.* 3) se abstinere, cum abl. Man. 5. 49: *nivartéta sarvamáňsasya b'akšaṇát.* Absol. Mah. 2. 1720: *dyútapriyaśća ... samáhútó na śakšyati nivartitum.* 4) recedere, desistere, c. ablat. Man. 1. 53: *svakarmab'yó nivartanté*; R. Schl. II. 78. 24: *nyavartata tadá róšát.* 5) versari, esse. N. 10. 15: *évan tasya budd'ir damayantyán nyavartata.* — Caus. 1) facere ut quis revertatur. Sá. 5. 60: *nivartayitvá sávitrîm*; R. Schl. II. 73. 22: *nivartayišyámi vanád b'rátaram.* 2) avertere, arcere. Su. 2. 1: *nivartya tapasaň*; Mah. 2. 1770: *nivartayišyati tvá 'sáu*; R. Schl. I. 58. 24: *dáivam purušakáréṇa nivartayitum arhasi.* 3) ad finem perducere, perficere, conficere. R. Schl. I. 42. 25: *yaǵńan nivartayámása.*

c. *ni* praef. *prati* reverti. Mah. 1. 6941. Hit. 19. 15.

c. *ni* praef. *vi* 1) interire, occidere, cessare, desinere. B'. 15. 5: *vinivṛttakámáň.* 2) reverti. Mah. 3. 8451. 3) se avertere, recedere, desistere. B'. 2. 59. — Caus. 1) facere ut quis revertatur. R. Schl. II. 82. 17. 18. 2) abolere, abrogare, dissolvere, irritum facere. Man. 8. 165: *tat sarvaň vinivartayét.*

c. *ni* praef. *sam* reverti. A. 10. 34: *té yudd'é sannyavartanta*; R. Schl. II. 45. 2. — Caus. arcere. Man. 4. 16.

c. *nis* exoriri, fieri, effici. Man. 7. 61: *nirvartétá 'sya yávadb'ir itikartavyatá nṛb'iň* (schol. *karma ǵátaň sampadyaté*); Rag'. 17. 18: *karmanirvṛttáiň ... p'aláiň*; Mah. 1. 4067: *viváhé nirvṛtté.* — Caus. 1) procreare, producere. Man. 1. 31: *muk'abáhúrupádataň | bráhmaṇaň kšatriyaň váiśyaň śúdraňća niravartayat.* 2) perficere, peragere. Rag'. 14. 7: *ab'išékam ... nirvartayámásuň*; 3. 33. 11. 30. Man. 3. 122.

c. *pará* reverti. Mah. 3. 11721: *sa tán dṛšṭvá parávṛttán.*

c. *pari* 1) circumagi, circumverti, circumversari, ambire, ambulare, huc illuc incedere. Hit. 36. 7: *ćakravat parivartanté suk'áničá duňk'áničá*; A. 10. 33: *rat'asahasráṇi śaśṭis téšám ... yuyutsúnám mayá sárdd'am paryavartanta*; R. Schl. I. 9. 42:

rîyaiṛṅgaṅ... tatra duṅk'ârttaṅ parivartatê. 2) versari, esse, morari. R. Schl. II. 96. 17: *aṅkê (priyasya) tu parivartantî sîtâ.*

c. *pari* praef. *vi* circumverti, circumvolvi. B'. 9. 10: *ǵagad viparivartatê*; R. Schl. II. 72. 26: *sa ruditvâ ... b'ûmâu viparivṛtyaća*; Man. 6. 22: *b'ûmâu viparivartêta.*

c. *pari* praef. *sam* circumvolvi. Mah. 1. 5216: *kâryam mê kâṅkśitaṅ kińćid hṛdi samparivartatê*; 3. 1436: *yat tê b'ayam amitrag'na hṛdi samparivartatê.* — Caus. circumagere. R. Schl. II. 45. 33: *rat'âd vimućya śrântân hayân samparivartya śîg'ram.*

c. *pra* 1) procedere, progredi. Râm. ed. Śrîr. II. 46. 4: *mama tv aśvâ nivṛttasya na prâvartanta vartmani.* 2) oriri. B'. 10. 8: *mattaṅ sarvam pravartatê*; Mah. 1. 4871: *tasya kâmaṅ pravavṛtê*; Hit. 37. 18: *tatô vâńćâ pravartatê.* 3) fieri. R. Schl. I. 35. 8: *sâ pravṛttâ mahânadî.* 4) incipere, c. infin. vel acc. (cf. *kram* praef. *pra*). B'aṭṭ. 14. 95: *gantum pravavṛtê tataṅ*; Śak. 108. 15: *bâhûtkśêpaṅ rôdituńća pravṛttâ.* Initium capere. B'. 17. 24: *ôm ity udâhṛtya yaǵńadânatapaṅkriyâṅ pravartantê ... brahmavâdinâm*; R. Schl. I. 60. 8: *tataṅ pravavṛtê yaǵńaṅ*; Dêv. 2. 39: *tataṅ pravavṛtê yudd'am.* 5) versari, esse, locum habere. N. 9. 2: *dyûtam pravartatâm b'âyaṅ*; In. 5. 61: *na tasya kâmaṅ kâmêśu pâpakêśu pravartatê.* — *pravṛtta* qui versatur, est. In. 5. 27: *manôramê gêyê pravṛttê*; Su. 2. 11. — qui adest. In. 5. 28: *sarvâpsaraṅsu muk'yâsu pravṛttâsu.* 6) se gerere adversus alqm cum loc. N. 12. 14: *mayi mit'yâ pravartasê.* — Caus. 1) producere, procreare. Mah. 3. 13981: *prâvartayad b'uvanâni sapta.* 2) facere. R. Schl. II. 21. 35: *nâ 'han d'armam apûrvan tê pratikûlam pravartayê.*

c. *pra* praef. *ab'i* 1) adire. R. Schl. II. 54. 2: *yat ... yaṅgâṅ yamunâ 'b'ipravartatê.* 2) versari, esse. — *ab'ipravṛtta* qui est, versatur. B'. 4. ... *karmaṇy ab'ipravṛttaṅ.*

c. *pra* praef. *sam* 1) adire, aggredi. Mah. 3. 68: *du... k'aṅ ćaturb'iṅ śarîraṅ kâraṇâiṅ sampr... vartatê.* 2) versari, esse. *pravṛtta* 1) quod e... adest. B'. 14. 22: *na dvêśṭi sampravṛttâni ... nivṛttâni kâṅkśati.* 2) quod fuit, praeteriit, eve... accidit (v. simpl. sgf. 2. Su. 5. 53). N. 26. 35: *sa... pravṛttê mahôtsavê.*

c. *vi* se volutare. A. 3. 19: *sammârǵan ǵaṭ'ar... 'rvîṅ vivartaṅśća muhurmuhuṅ.*

c. *sam* 1) fieri. Rag'. 7. 19: *svinnâṅguliṅ savav... kumârî*; N. 17. 42: *k'yâtaṅ ... sânukrôśô b'av... sadâ saṅvṛttô niranukrôśaṅ*; 20. 41: *vib'î... kaśćâ 'praśastaṅ saṅvṛttaṅ kalisaṅśray...* Mah. 1. 7280: *martyâ amartyâṅ saṅvṛtt...* 2) esse. Mah. 3. 14839: *mṛgayâńćâi 'va nô ga... tum iććâ saṅvartatê b'ṛśam.* — Caus. perfic... peragere. R. Schl. I. 15. 17.

2. वर्त् वृत् *vart vṛt* 4. âtm. (*samb'aktâu vara...*) colere, amare, eligere.

3. वर्त् वृत् *vart vṛt* 10. par. (*b'âśârt'ê* K. *dîptâu*) loqui; lucere. (Vid. 1. *vart vṛt* caus.)

वर्तक *vartaka* m. (r. *vart vṛt* s. *aka*) coturni... genus. Hit. 85. 2.

वर्तन *vartana* n. (caus. r. *vart vṛt* s. *ana*) 1) vict... alimentum. Hit. 116. 3. 2) merces. Hit. 98. 10.

वर्तिन् *vartin* (r. *vart vṛt* ire, s. *in*) iens, in fine com... N. 8. 15.

वर्तुल *vartula* (rad. *vart vṛt* suff. *ula*) rotund... Lass. 5. 10.

वर्त्मन् *vártman* n. (r. *vart vṛt* ire, suff. uṇâd. *ma...*) via. Dr. 6. 18.

1. वर्ध् *vard'* 10. par. (*pûrtiććidôṅ*) 1) implere (i... caus. rad. *vard' vṛd'* crescere). 2) findere.

वर्ध् वृध् vardʻ vṛdʻ 1. âtm. interdum par. crescere. M. 11: *sa tatra vavṛdʻê ... matsyaḣ*; Mah. 1. 4865: *sarvê vavṛdʻur alpêna kâlêna*; Hit. 133. 14: *sukṛtinâṅ kîrtiś ćiraṅ vardʻatâm*; trop. felicem, esse, florere. Mah. 2. 1601: *diśṭyâ vardʻasi dʻarmagńa sâmrâǵyam prâptavân asi*; 3. 12286: *diśṭyâ vardʻâmahê pârtʻâ diśṭyâ 'si punar âgataḣ.* 2) augere, amplificare. Mah. 1. 5540: *pararâśṭrâṇi nirǵitya svarâǵyaṅ vavṛdʻuḣ purâ*; Ṛgv. 52. 7. — *vṛddʻá* 1) adultus. H. 4. 50. 2) auctus, dives. N. 12. 68. 3) senex. Br. 1. 22. — Caus. augere. Su. 2. 10: *têǵô balańća dêvânâṅ vardʻayanti.* (Cf. *ardʻ ṛdʻ*, *varh vṛh*, *varṅh vṛṅh*, *ruh*; anglo-sax. *vridian* crescere, goth. *vaur-ts* radix [v. *ardʻ ṛdʻ*]; fortasse *valda* impero a crescendo, potestate dictum sicut *mah-ts* potestas, *mag* possum, praet. *mah-ta*, pertinent ad मह् *mah* crescere; slav. *vladuṅ* impero [v. Miklosich], *vlas* capillus [v. *rdʻman*]; russ. *volos'* id., hib. *folt* id., *fridh* „a forest, a park"; fortasse *for-bair* „grow thou, increase", *for-bairt* „increase, profit, emolument" = *vardʻ vṛdʻ* praef. *pra*; slav. *rastuṅ* cresco e *vradtuṅ*, nisi pertinet ad *ardʻ ṛdʻ*; russ. *vrośdaju* ingenero, ingigno = scr. caus. *vardʻâyâmi*; gr. βλασ-τός, βλάσ-τη, βλασ-τάνω e βλαϑ-τός vel βλαδ-τός etc.; etiam ῥίζα propter aeol. βρίζα nunc potius huc quam ad *ardʻ ṛdʻ* traxerim [v. Benfey 1. 78. 79]. Huc etiam trahi posset lat. *grandis*, insertâ nasali, sicut in *varṅh vṛṅh*, mutato *v* in *g*; anglo-sax. *great* magnus, germ. vet. *grôz* id., v. tamen 1. *kram.*)

c. *abʻi* i. q. simpl. N. 8. 14: *asya vâi dyûtê bʻûyô râgô sbʻivardʻatê.*

c. *pra* id. H. 1. 20. Dr. 5. 7.

c. *vi* id. N. 1. 17. Sâ. 1. 19. 6. 23.

c. *vi* praef. *sam* id. Mah. 1. 4977.

c. *sam* id. Sâ. 2. 10. — Caus. 1) augere. Mah. 1. 8279. 2) alere, nutrire, educare, aufziehen. Hit 26. 16: *saća matsyâhâraviśêśâir mâṅ saṅvardʻayiśyati*; 58. 10: *mâṅsâhâradânêna taṅ viḍâlaṅ saṅvardʻayati.* Educare, educere. R. Schl. I. 39. 18: *ǵṛtapûrṇêśu kumbʻêśu dʻâtryas tân samavardʻayan*; Mah. 1. 4264: *tasmâd garbʻaṅ samâdʻatsva bʻîśmaḣ saṅvardʻayiśyati*; 5087: *saṅvardʻayâmâsa (mitʻunam)*; 5089: *mayâ bâlâv imâu saṅvardʻitâu.*

1. वर्धन *vardʻana* vel वर्द्धन *varddʻana* n. (r. *vardʻ vṛdʻ* crescere, s. *ana*) incrementum. Br. 2. 27.

2. वर्धन *vardʻana* vel वर्द्धन *varddʻana* m. (caus. radicis *vardʻ vṛdʻ* s. *ana*) qui auget. N. 3. 20.

वर्ष् वृष् *varś vṛś* 4. par. (*vṛtyâm*) eligere. Cf. *var vṛ*.

1. वर्ष् वृष् *varś vṛś* 1. par. interdum âtm. 1) pluere, pluviam demittere. R. Schl. I. 9. 56: *vavarśa sahasâ dêvaḣ*; Mah. 1. 6621: *na vavarśa sahasrâkśô râśṭrêćâi 'vâ 'sya*; 5464: *varśamâṇâ ǵanâḣ.* Cum acc. pluere aliquid. Mah. 1. 1419: *sô 'py avarśata śôṇitam*; 3. 796: *mayy avarśata durdʻarśaḣ śaradʻârâḣ.* Cum acc. et instr. irrigare, perfundere alqd aliquâ re (beregnen). Dr. 8. 16: *nakulam ... kśêmaṅkaramahâmukʻâu ... śaravarśâir avarśatâm*; Dêv. 3. 2. — Caus. facere ut pluviam demittat. Mah. 3. 9991: *tapasô yaḣ prabʻâvêṇa varśayâmâsa vâsavam.* (Fortasse *varś vṛś* mutilatum e *varkś vṛkś* et hoc ortum e *varǵ vṛǵ* adjectâ sibilante; cf. gr. βρέχω, ἔρση, v. *varśá*; fortasse οὐρανός a pluendo dictum, v. Benfey 1. 324; lat. *rigo*, goth. *rig-n* pluvia, *rig-neith* pluit; germ. vet. *regan* pluvia, *reganôn* pluere, v. Graff. 2. 441 sq.; nisi pertinent ad *sarǵ sṛǵ* effundere. Hib. *fras* „a shower, hail"; lit. *rokia* pluvia tenuissima, *wers-inê*, *wers-mê* fons. V. *vṛśa*, *vṛśaṇa*.)

c. *abʻi* 1) pluere, c. acc. vel instr. rei. R. Schl. I. 52. 23: *tat sarvaṅ kâmadʻug divyê abʻivarśa kṛtê mama*; Mah. 1. 4062: *dêvâḣ ... abʻyavarśanta kusumâiḣ.* 2) c. acc. et instr. irrigare alqd aliquâ re

(beregnen). In. 4. 11: *suhṛdaśćâ 'nnapânêna vividênâ 'b'ivarśati.* — Pass. A. 7. 27: *ab'ivṛśṭâni śṛṅgâṇi ... d'arâb'ṛtâm.*

c. *pra* pluere, pluviam demittere. Mah. 1. 6630.

c. *pra* praef. *ab'i* id. Man. 1. 304.

2. वर्ष् वृष् *varś vṛś* 10. âtm. (*śaktibandané* K. *praǵanâiśyé* V.) potentem esse, ligare (ut mihi videtur, denom. a *vṛśa* taurus), generare, imperare.

वर्ष *varśá* m. n. (r. *varś vṛś* s. *a*) 1) pluvia. Mah. 3. 17341. R. Schl. I. 20. 16. 2) annus. Lass. 55. 17. 58. 3. 3) plur. m. f. pars anni pluviosa. Lass. 50. 7. 4) terrae continentis sectio, quarum novem Indi statuunt. (Vid. 1. *varś vṛś* et cf. gr. ἕρση.)

वर्षण *varśaṇa* n. (r. *varś vṛś* s. *ana*) pluvia.

वर्षिन् *varśin* (r. *varś vṛś* s. *in*) pluens. Lass. 96. 10; trop. Hit. 100. 14.

1. वर्ह् *varh* v. *barh* et cf. hib. *fargaim* „I kill, destroy", v. Pictet p. 59.

2. वर्ह् वृह् *varh vṛh* 1. et 6. par. crescere. (Vid. *vṛhánt* et cf. *varnh vṛnh, vard' vṛd', ruh, ard' ṛd'*, lat. *virga*; fortasse *largus* e *vargus*, v. gr. comp. 20; slav. *vrŭchŭ* vertex, v. Miklosich Radices p. 13; fortasse gr. ὀρχέω, v. Pott. 1. 150.)

c. *ut* cl. 6. 1) extollere. B'att. 14. 8: *asîn udvavṛhur dîptân*; 17. 9: *śaktinćâ 'davṛhad gurum.* 2) extrahere, evellere. Mah. 1. 7307: *kêśâu harir udvavarha*; Man. 1. 14: *udvavarhâ "tmanaśćâi 'va manaṅ.*

वर्ह *varha* m. (r. *varh vṛh* crescere, s. *a*) pavonis cauda.

वर्हिण *varhiṇá* m. (a praec. s. *ina*, v. euph. r. 94*)) pavo.

वर्हिन् *varhin* m. (a *varha* s. *in*) pavo. Dr. 8. 11.

वल् *val* 1. âtm. 1) tegere, circumdare. 2) adhaerere, deditum esse, c. loc. Nalôd. 3. 5: *nalê ... avalata* (schol. *anvaraǵyata*); Gita-G. 7. 40: *hṛdayam adayê tasminn êvaṅ valatê balât.* (Cf. 2. *var vṛ*; hib. *falaim* „I hedge, inclose".)

वलभि *valab'i*, वलभी *valab'î* f. i. q. *vaḍab'i*, *vaḍab'î*.

वलय *válaya* m. n. (r. *val* s. *aya*) 1) quod circumdat, cingit, sepit, sepes, sepimentum. Mêg'. 45. 2) armilla, brachiale. Mêg'. 1.

वलाका *valâ'kâ* f. grus. Mêg'. 9. 22.

वल्क् *valk* 10. par. (*b'âśanê*) loqui.

वल्क *valká* n. (r. *val* s. *ka*) cortex, liber. Am.

वल्कल *valkala* m. n. (a praec. s. *la*) 1) cortex, liber. 2) vestis (anachoretarum) e libro confecta. Su. 1. 8.

वल्ग् *valg* 1. par. salire, exsilire, exsultare. Mah. 3. 16123: *ub'âub'âmâu nipêtatuṅ | ub'âu vavalgatuṅ*; 8802: *samudram ... nṛtyantam ivaćô "rmib'ir valgantam iva vâyunâ*; In. 5. 8: *gaććantyâu ... stanâu tasyâ vavalgatuṅ.* (Vid. *vak'* et cf. angl. *walk.*)

c. *â* âtm. i. q. simpl. Mah. 4. 342: *âvalgamânan taṅ raṅgê nô 'patiśṭ'ata kaśćana.*

वल्गु *valgú* adj. m. f. n. (ut videtur a r. *valg* s. *u*) pulcher.

वल्भ् *valb'* 1. âtm. (*b'ôǵanê*) edere, vesci.

वल्मीक *vâlmîka* m. n. tumulus (praesertim formicarum). Hit. 46.

वल्युल् *valyul*, वल्यूल् *valyûl* 10. par. i. q. *palyul.*

वल्ल् *vall* 1. âtm. i. q. *val.*

वल्लभ *vállab'a* adj. et subst. m. carus, dilectus, amatus. Hit. 62. 17. 70. 2. Lass. 1. 11. — Amasius. Lass. 24. 16.

वल्लव *vallava* m. pastor. Nalôd. 1. 2.

वल्ह् *valh* v. *balh.*

वश् *vaś* 2. par. (*uś* v. gr. 325. 414. 435. 457) desiderare, exoptare. Śak. 154. 13: *b'avanêśu ... uśanti yê nivâsam*; Ṛgv. 3. 10: *yaǵñaṅ vâśṭi*; 21. 1: *tayôr it stômam uśmasi*; 23. 6. 30. 12. (Cf. *vâṅkś, vâṅć*, gr. 'EK [FEK], ἑκών, ἕκητι, fortasse εὔχομαι = scr. *uś* ex *uk*, v. Pott. 235. 268.)

वश *vaśa* m. (r. *vaś* s. *a*) voluntas, potestas, imperium. In. 5. 35. 49. Br. 2. 18.

वशानुग *vaśânuga* (e praec. et *anugá* sequens) voluntatem alcjs sequens, subjectus, obediens. — Subst. m. servus, fem. serva. H. 4. 32.

वशिन् *vaśin* (a *vaśa* suff. *in*) voluntatem, potestatem, imperium habens, potens, praepotens. M. 20. B'. 5. 13.

वशीकर् -कृ *vaśîkar -kr* (e *vaśa* et *kar kr*, v. gr. 585) in servitutem redigere, subigere. Dr. 5. 21: *vaśîkrtan tvân draśṭâsmi pârt'âiň.*

वश्य *vaśya* (a *vaśa* s. *ya*) subjectus, obediens. B'. 2. 64. 6. 36.

वष् *vaś* 1. par. (*hiňsâyâm* K. *vad'ê* V.) ferire, laedere, occidere. Cf. 5. *vas*.

वष्क् *vaśk* 1. âtm. (*gatâu*; scribitur etiam *vask*) ire. Cf. *vakk*.

1. वस् *vas* 1. par. interdum âtm. (*uś* gr. 414. 435. 457) habitare, commorari. In. 3. 3: *uvâsa b'avanê pituň*; 1. 24: *suk'am asmy uśitas tvayi*; N. 2. 12: *tê švasaňs tatra*; 5. 42: *uśya tatra*; 6. 14: *nalê vatsyâmi* (v. euphon. r. 100. *a*); R. Schl. I. 25. 8: *kô nv asmin* (*âśramê*) *vasatê*; II. 48. 21: *râǵyê ... vasêmahi.* Cum loc. pers. apud quam quis habitat. N. 15. 7: *vasa mayi.* Cum acc. *vâsam.* Man. 2. 242: *nâ 'brâhmaṇê gurâu śiśyô vâsam âtyantikaň vasêt.* Degere, e. c. noctem. A. 3. 11: *êkarâtrôśitaň*; R. Schl. I. 29. 1: *tâň raǵanîm uśya.* Caus. *vâsáyâmi* facio ut quis habitet. Maħ. 1. 5600: *ćâurân viśayê svê na vâsayêt.* (Goth. *VAS* manere, esse [*visa*, *vas*, *vêsum*, v. gr. comp. 109^a). 1], *visam* manemus = वसामस् *vásâmas*, *vas* eram, erat = उवास *uvâ'sa*; germ. vet. *wisu* maneo, *was* eram, erat, *wârumês* eramus; nostrum *war*, *gewesen*, subst. *Wesen*; *an-wesend*, *ab-wesend*; germ. vet. *werên* manere, permanere, durare [nostrum *währen*, v. Graff. 1. 938 sq.], *werêt* = cl. 10 वसयति *vasáyati* habitat, v. gr. comp. 109^a). 6; *werig* perpetuus, *wirig* permanens [nostrum *wierig*, *langwierig*]; huc etiam retulerim goth. *raş-n* domus, cum *ş* = franco-gall. *s*, propter sequentem liquidam, v. gr. comp. 86. 5, mutato *v* in *r*, v. gr. comp. 19; hib. *fosaim* „I stay, rest, lodge", *fosra* „a dwelling, abode"; *arasaim* habito = scr. *âvasâmi*; *aras* „a dwelling-house", v. *âvâsa*; fortasse *fuirighim* „I stay, wait, tarry, delay" = scr. *vâśáyâmi*, v. 2. *vas*; gr. ἄσ-τυ, ϝάσ-τυ, ἑσ-τία, Ἑστία, lat. *Ves-ta*, *vesti-bulum*, *ver-na*, *Lases*, *Lares*, cum *l* pro *v*; fortasse etiam *vâs*, *vâsum* huc pertinent; v. Pott. 1. 279. Ag. Benary „Römische Lautlehre" p. 49.)

c. *ad'i* habitare, c. acc. loci. R. Schl. I. 34. 46: *purîm ad'yavasat.* Part. perf. pass. N. 12. 64: *tâpasâd'yuśitam ... âśramamaṇḍalam*; A. 10. 13.

c. *anu* habitare, c. loc. loci et acc. pers. apud quam quis habitat. R. Schl. II. 37. 26: *vanê vasantaň kâkutst'am anuvatsyati*; 88. 25. Maħ. 3. 14758.

c. *â* habitare, c. acc. s. loc. loci. Maħ. 3. 8032: *lôkân âvasatê śub'ân*; 2014: *âvasan ... kâmyakê b'aratarśab'âň.* — Caus. *âvâsayâmi* 1) facio ut quis habitet, excipio. R. Schl. II. 12. 101. 2) habito. A. 9. 27: *idam* (*nagaram*) *... kasmâd dêvâ nâ 'vâsayanti.*

c. *â* praef. *ad'i* i. q. *âvas*. Maħ. 1. 5512.

c. *â* praef. *sam* id. R. Schl. II. 54. 41. — Caus. facio ut quis habitet. *kaṭakam* castra locanda curo. Hit. 39. 5.

c. *upa* jejunare. Man. 2. 220: *upavasêd dinam*; Mah. 3. 5092. Vid. *upavâsa.*

c. *ni* habitare. N. 14. 15. 16.

c. *ni* praef. *sam* commorari. Sâ. 5. 29.

c. *nis* in exteris locis habitare. Maħ. 3. 12344: *durgavâsam bahud'â niruśya ... âsêdur atyart'amanôraman tê tam âśramam.* — Caus. in exilium agere, expellere. Maħ. 2. 2644: *râśṭrêb'yaň pâṇḍudâyâdân ... nirvâsayanti yê.* Up. 66. R. Schl. II. 21. 4. 39. 11.

c. *pari*: *paryušita* vetus, corruptus. B'. 17. 10: *pûti-paryušitam ... b'ôganam*; trop. vanus. N. 21. 13: *paryušitań vâkyam.*

c. *pra* in exteris locis habitare. R. Schl. II. 36. 8: *pra-vatsyati suk'ań vanê*; Sâ. 5. 63: *prôšyâ "gata iva.* — Caus. in exteris locis habitare jubeo, in exilium ago. R. Schl. II. 49. 6: *yâ putram ... pravâsa-yati d'ârmikań vanavâsê*; Man. 10. 96: *tań râǵâ pravâsayêt.*

c. *pra* praef. *vi* id. N. 17. 19. Man. 2. 132. — Caus. in exilium agere, expellere. Man. 8. 219: *tań râštrâd vipravâsayêt.*

c. *prati* i. q. simpl. A. 5. 11.

c. *vi* habitare. R. Schl. II. 23. 23: *araṇyê tê vi-vatsyanti ćaturdaśa samâh.* Degere, praesertim noctem. N. 17. 28: *sâ vyušitâ raǵanîn tatra*; 25. 1: *vyušitô râtrin nalah.* — *vyušta* sens. pass. *raǵanî vyuštâ.* Mah. 1. 1205. 3. 11917. R. Schl. II. 54. 37. — Caus. in exteris locis habitare jubeo, in exilium ago. Mah. 3. 8277. H. 1. 43. R. Schl. I. 1. 23.

c. *sam* una habitare c. aliquo, c. acc. pers. Man. 11. 190: *strîhantîńśća na sańvasêt.*

2. वस् *vas* 10. par. *vasâyâmi* habitare.

3. वस् *vas* 2. âtm. sibi induere. R. Schl. II. 37. 7: *munivastrâṇy avasta*; Man. 2. 41: *ćarmâṇi ... vastran*; 6. 6: *vasîta ćarmaćîram.* (Goth. *vasja* vestio = caus. वासयामि *vâsâyâmi*, v. gr. comp. 109[a]). 6; *vas-ti* [them. *vastjô*] pallium; fortasse germ. vet. *wât* f. vestis [them. *wâti*] e *was-ti*; lat. *ves-tis*; gr. ἐσ-θής, ἕν-νυμι per assim. pro ἕσ-νυμι, fut. ἕσ-σω; cambro-brit. *gwisg*, armor. *gwisk* vestitus.)

c. *ni* caus. par. induere. N. 14. 24: *vâsaśćê 'dan ni-vâsayêh.*

c. *pra* i. q. simpl. R. Schl. II. 100. 30: *mrgâǵinê sô 'syam iha pravastê.*

c. *prati* caus. induere. Mah. 2. 2502: *aǵinâih prati-vâsitâh.*

c. *vi* caus. induere. — Pass. caus. c. nom. pers. et acc. rei. Mah. 2. 2420: *vivâsyantâń rurućarmâṇi sarvê.*

4. वस् *vas* 4. par. (*stamb'ê*) stabilire, fulcire, immobilem reddere.

5. वस् *vas* 10. par. *vâsâyâmi* (*snêhanaććêdana-hananêšu* K. *snêhaććidôh vad'ê* V.) amare; findere, abscindere; occidere.

वसति *vasatí* f. (r. 1. *vas* s. *ati* vel potius *ti* servato charactere primae classis) 1) habitatio, domus. Hit. 5. 10. 2) nox. Sâ. 4. 5. (Hib. *fosadh* „a delaying, staying, resting, cessation".)

वसन *vasana* n. (r. *vas* induere, s. *ana*) vestis. N. 13. 58.

वसन्त *vasantá* m. (r. *vas* s. *ánta*) ver. (Slav. *vesna* id.)

वसा *vasâ* f. 1) medulla. 2) adeps. A. 10. 54.

वसान *vasâna* part. praes. âtm. r. *vas* cl. 2. q. v.

वसु *vásu* 1) n. (r. *vas* s. *u*) res, divitiae. N. 16. 2. 18. 19. 2) m. nomen cujusdam Geniorum ordinis octo numero. In. 5. 24.

वसुधा *vasud'â* f. (res vel divitias ferens, e *vásu* et *d'a* in fem.) terra. N. 24. 42.

वसुधाधर *vasud'âd'ara* m. (terram sustinens, e praec. et *d'ara* tenens, sustinens) mons.

वसुन्धरा *vasund'arâ'* f. (e *vásu* res, divitiae, quod hac in compositione masculinorum normam sequitur [v. gr. 575. 2] et *d'ara* tenens, ferens in fem.) terra. N. 2. 11.

वसुमती *vasumatî* f. (a *vásu* s. *mant mat* in fem.) terra. Ur. 60. 13. Vid. *vasud'â*.

वस्क् *vask* 1. âtm. i. q. *vaśk*.

वस्त् *vast* 10. âtm. (*ardanê* K. *vad'ê* V.) vexare; occidere.

वस्त *vasta* m. caper.

वस्ति *vastí* m. f. (r. *vas* s. *ti*) abdomen. Am.

वस्तु *vástu* n. (r. *vas* s. *tu*) res. Hit. 13. 18. 14. 4.

वस्त्र *vástra* n. (r. *vas* induere, s. *tra*) vestis. In. 5. 11.

वह् *vah* 1. par. âtm. (anom. v. gr. 677) 1) trahere, vehere (currum). In. 1. 7: *daśa vâģisahasrâṇi hariṇâṅ vâtaraṅhasâṅ | vahanti yê ... raťam*; N. 19. 16: *kaťam alpabalaprâṇâ vakśyantî 'mê hayâ mama.* — Pass. curru vehi. Dr. 6. 6: *mahâģavâir vâģibťir uhyamânâň* (cf. 6. 10). 2) curru vehere alqm. A. 10. 18: *uvâha mân tataň śîgťraṅ hiraṇyapuram antikât | raťêna têna ... mâtaliň*; Mah. 3. 13179: *sûtaňćô 'vâća śîgťram mâṅ vahasva.* 3) vehere, ferre. H. 1. 16: *mâtaram ... avahat sa tu pṛśťêna*; Mah. 3. 11019: *kṛśṇaňća yamaģâu taťâ | êkô 'py aham alaṅ vôḍťum*; 11020: *anyêća ... sarvân vô brâhmaṇâiň śârďaṅ vakśyanti.* 4) uxorem ducere. Mah. 1. 3377: *nâhuśâňga vahasva mâm*; 3. 10482: *idam bťâryâśatam ... putrârťinâ mayâ vôḍťam* (nota formam *vôḍťâ* pro *ûḍťâ*); R. Schl. I. 73. 36: *ûhur bťâryâň.* 5) manare, fluere. N. 23. 15: *ćandênaćô 'dakan tasya vahati.* 6) spirare, flare. Gîta-G. 5. 2: *vahati malayasamîrê.* — Caus. *vâháyâmi, vâháyê.* I. par. 1) facio ut vehant (equi), aurigare. Mah. 4. 1832: *kśipram uttara vâhaya*; Mah. 1. 4014. 2) advehendum, afferendum curare. Ragť. 5. 32: *uśtravâmîśatavâhitârťam praģêśvaram.* — *panťânaṅ vâhayitum* viam calcare, terere (facere ut via ferat). Ragť. 16. 12: *vâhyatê râģapaťaň śivâbťiň.* II. âtm. *vâháyê* facio ut quis me curru vehat. R. Schl. II. 92. 13: *dakśiṇêna mârgêṇa ... vâhayasva.* — *tariṅ vâhayê* nave vehor, navigo (proprie facio ut navis me vehat). Mah. 1. 4014. (Lat. *veho, veha, vea, via,* ejecto *h* sicut in bib. *feon* currus = scr. *vâhana* q. v.; gr. ἔχω, ὄχος; lit. *weżù* curru veho = scr. *váhâmi*, *ważóju* navigo = scr. *vâháyâmi*; slav. *veşuň* veho; goth. *ga-VAG* movere [*ga-viga, -vag, -vêgum*], *vigs* via, *vagja* moveo = scr. caus. *vâháyâmi*, v. gr. comp. 109*). 6; germ. vet. *WAG* movere [*wigu, wag, wâgumês*], *wegiu* moveo, *waga* commotio, *wâg* m. gurges, vorago [unde nostrum *Woge*], *wagan* currus, vehiculum.)

c. *ati* caus. 1) perferre, tolerare. Ragť. 13. 28: *ativâhitâni mayâ kaťaňćid ģanagarģitâni.* 2) transigere (tempus). Ragť. 9. 70: *ativâhayâmbabťûva ... triyâmâm*; 19. 41: *ṛtûn atyavâhayat.*

c. *adťi*: *adťyûḍťâ* femina, cujus maritus aliam duxit uxorem; Wils. „a superseded wife" (cf. 2. *vid* praef. *adťi*). Mah. 2. 2332.

c. *apa* auferre. Mah. 1. 2939: *apôvâhaća vâsô 'syâ mârutaň.* — Caus. auferendum, avehendum curare. R. Schl. I. 1. 51. II. 9. 13.

c. *â* adducere, afferre. Sâ. 3. 19.

c. *â* praef. *ut* trahere, vehere (de equis). Dr. 7. 10 (Mah. 3. 15704): *âģânêyâ balinaň sâdťudântâ mahâbalâň śûram udâvahanti.* — *bťâryâm udâvôḍťum* uxorem ducere. Mah. 1. 3829: *arģunaň ... bťaginîṅ vâsudêvasya subťadrâm bťâryâm udâvahat*; 3831: *nakulaň ... karêṇumatîn nâma bťâryâm udâvahat.*

c. *ut* 1) vehere, ferre. Mah. 1. 4272: *sa hi râģyadťuraṅ gurvîm udvakśyati kulasya naň*; 3. 335: *kṛććrâd udvahatê bťâram*; Hit. 127. 1. 2) curru vehere. Ragť. 7. 32: *tam udvahantam paťi bťôģakanyâṅ rurôďťa râģanyagaṇaň*; 7. 67: *udavahad anavadyâm.* 3) uxorem ducere. Man. 3. 4. 10. 11. 7. 77. — Caus. facere ut quis uxorem ducat. Mah. 1. 3801: *bťîmaň kťalu pituň priyaćikîrśayâ satyavatîm mâtaram udavâhayat* (v. Mah. 1. 4039 sq.)

c. *ut* praef. *sam* 1) tollere, extollere, levare. Mah. 2. 718. 2) uxorem ducere. R. Schl. II. 107. 3.

c. *upa* advehere. Mah. 2. 2064: *râģaraťô ya ihâ 'smân upâvahat.* 2) constituere. Mah. 2. 2051: *upôhyamânê dyûtê.*

c. *upa* praef. *sam*: *samupôḍťa* (quod etiam ad *ûh* referri potest) 1) in ordinem redactus. R. Schl. II. 75. 29:

sangrâmê samupôḍ'ê (v. *ûh* praef. *vi*). 2) coërcitus, refrenatus. Man. 6. 41: *samupôḍ'êšu kâmêšu.*

c. *ni* 1) ferre, vehere, sustentare. Gita-G. 1. 16: *ǵagan nivahatê ... kṛšṇâya tub'yan namaḱ.* 2) advehere, apportare. Ṛgv. 116. 1: *vimadâya ǵâyâm ... nyûhatû rat'êna.*

c. *nis* caus. exequi, explere, e. c. promissum. Ḥit. 106. 4: *svapratiǵńâtam ad'unâ nirvâhaya.*

c. *pra* 1) trahere, vehere (currum). R. Schl. II. 52. 43. 2) ferre, vehere. B'aṭṭ. 3. 54. 3) auferre. Ṛgv. 23. 22: *idam âpaḱ pravahata yat kińćid duritam mayi.* — Part. perf. pass. *prâuḍ'a* (pro *prôḍ'a* e *pra* + *ûḍ'a*) 1) adultus, altus. Mêg'. 26. 77. 2) arrogans, insolens, superbus. Lass. 85. 10. — Subst. f. *prâuḍ'â* nupta, sponsa. (Cf. goth. *brûth*, germ. vet. *brût*, island. vet. *brûda*, nostrum *Braut.*)

c. *pra* praef. *anu* huc illuc curru vehere alqm. Maḥ. 3. 13504: *sa mâm anuprâvahat.*

c. *vi* uxorem ducere. Maḥ. 1. 3384. — *vyûḍ'a* latus. N. 12. 13: *vyûḍ'ôraska* (v. etiam *ûh* praef. *vi*).

c. *vi* praef. *nis* evehere, exportare. Maḥ. 1. 6257.

c. *sam* vehere, trahere. R. Schl. I. 67. 4: *nṛṇâń šatâni pańćâšat ... mańćûšâm ašṭaćakrast'âń samûhus tê kat'ańćana*; Maḥ. 3. 13190: *ćatvâras tvâń vâ gardab'âḱ sańvahantu.*

वह *vaha* (r. *vah* s. *a*) 1) adj. ferens, afferens. In. 2. 9. 2) subst. m. fluctus. Sâ. 4. 31 in comp. Baḥ.

वहति *vahatí* (r. *vah* s. *ti*, gr. 575. 48) ventus.

वहिश्चर *vahišćara* adj. (e *vahis* extra et *ćara* iens) egrediens. Dr. 6. 15.

वहिष्कृत *vahiškṛta* (extra-factus, e *vahis* extra et *kṛtá* factus, v. euph. r. 79) privatus. In. 2. 5.

वहिस् *vahis* vel बहिस् *bahis* praep. et adv. extra, foras. Lass. 44. 4: *nagarâd bahir gatê sati*; Ḥit. 58. 8: *mûšikô na bahir niḱsarati.* (Cf. slav. БЕЗЪ *bezŭ* absque, nisi hoc, quod nunc magis mihi arridet, referendum est ad *vi*, sicut НИЗЪ *nizŭ* deorsum ad *ni.*)

वह्नि *váhni* m. (r. *vah* s. unâd. *ni*) ignis. Maḥ. 1. 2037.

1. वा *vâ* 2. par. flare, spirare (de vento). N. 24. 40: *vavâuća pavanaḱ šućiḱ*; A. 4. 51: *šîtan tatra vavâu vâyuḱ.* — *vâta* m. ventus. A. 11. 12; deus venti. Ḥ. 1. 34. (Cf. *vâi*; goth. *VO* flare, spirare [*vaia, vaivô*, v. gr. comp. 617], *vinds*, them. *vinda* ventus; germ. vet. *wa-dal* flabellum, *wat, wait, waiet, wahet* flat; slav. *vê-ja-ti* flare, *vê-tr* ventus; lit. *wějas* ventus; gr. ἄημι, ut videtur, ex ἀ-ϝημι = scr. *vâmi* praef. *â*, ἀήρ; αὖρα ex ἄϝρα, οὖρος ex ὄϝρος; de αὔω v. *vâi*; lat. *ventus, aër* aura; hib. *bad* ventus = scr. *vâta*; pers. *bâd.*)

c. *nis* extingui (de igne). Śak. 91. 11: *nirvâsyataḱ pradîpasya šik'â*; v. *nirvâṇa.* — Caus. extinguere (ignem). Maḥ. 1. 1608: *samidd'ań ǵâtavêdasań varšâir nirvâpayišyâmô mêg'â b'ûtâḱ.* — Vid. *nirvâpana.*

c. *pra* i. q. simpl. R. Schl. II. 71. 25: *pravâti pavanaḱ šrîmân.*

c. *sam* id. Maḥ. 4. 1288.

2. वा *vâ* 10. par. (*suk'âptigatisêvâsu*) voluptate frui; ire; colere.

3. वा *vâ* adv. 1) vel, sicut Latinorum *ve* postponitur. Br. 1. 19: *vâ - vâ* sive - sive (entweder - oder). N. 26. 10. Cum antecedente *at'a* vel *yadi* saepe ita construitur ut hae voces sensu vacent atque particulae *vâ* solum ut fulcrum inserviant. 2) sicut. Dr. 7. 15. Interdum redundat, e. c. Ḥ. 4. 2. 52.

वाक्पटु *vâkpaṭu* (e *vâć* et *paṭu*) eloquens. Ḥit. 55. 4.

वाक्पटुता *vâkpaṭútâ* f. (a praec. s. *tâ*) eloquentia, facundia. Ḥit. 13. 21.

वाक्य *vâkya* n. (r. *vać* dicere, s. *ya*, v. gr. 628) sermo. In. 1. 10.

वागुरा *vâgurâ* f. rete. Ḥit. 73. 9.

वाग्मिन् *vâgmín* (a *vâć* sermo, s. *min*) facundus, eloquens. N. 12. 50.

ṅkś 1. par. (kâṅkśâyâm K. kâṅkśê V.; scri-r vâkś, gr. 110*)) desiderare. (Cf. kâṅkś, vaś; cambro-brit. gwanc desiderium; fortasse angas „inclination, longing, desire, appetite", v in m; mianuighim „I desire, long, wish, ill, intend", tam huc quam ad van petere, cupere otest.)

vâṅmáya adj. (a vâć sermo, s. maya) quod em refertur, ad vocem spectat. B'. 17. 15.

f. (r. vać) 1) sermo. B'. 2. 42. 2) vox. N. 19. 1. (Lat. voc-s; gr. ὄπ-ς, v. r. vać.)

ṭ vâćaspati m. (e genit. vocis vâć et páti) rhaspati.

ṭ vâćaspatya n. abstractum praec. Hit. 97. 9.

ćya v. vać primit. et caus.

vâćyátâ (a praec. s. tâ) vituperatio, repre-Hit. 105. 4.

âǵín m. (a vâǵa festinatio, celeritas, suff. in, r. vaǵ s. in) equus. In. 1. 7.

âńć 1. par. interdum âtm. optare, desiderare. . 5. 37: agnir âtmab'avam prâdâd yatra ti nâiśad'aṅ; 26. 8: naćêd vâńćasi tvan m; Hit. 37. 18: yad yad êva hi vâńćêta âńćâ pravartatê. (Cf. vâṅkś, vaś; germ. msc optatio, wunskian optare; anglo-sax. viscan ; angl. wish.)

q. simpl. Hit. 35. 20.

ńćâ f. (r. vâńć s. â) desiderium, optatio. Hit. 37. 18.

a m. n. (r. vaṭ s. a) conseptum. R. Schl. I. 44. 35.

vâṭikâ f. (a praec. s. ika in fem.) id. Śak. 8. 7: vâṭikâ.

ṭî f. (a vâṭa signo fem. î) id. Am.

ḍ v. bâḍ.

ḍa (r. vaḥ s. ta, cf. âḍ'á quod correptum e , v. euphon. r. 102. a) multus, abundans. — n adv. bene, ita, ad assensum exprimendum. 22.

वाण vâṇa m. (fortasse pro vâna a r. van occidere, s. a) sagitta. Su. 2. 16.

वाणिज्य vâṇiǵya vel बाणिज्य bâṇiǵya n. (a vaṇiǵ, baṇiǵ mercator, s. ya) mercatura. B'. 18. 44.

वाणिन् vâṇín (a vâṇa suff. in) sagittas habens. A. 5. 25.

वाणी vâṇî vel बाणी bâṇî f. (r. vaṇ s. î) loquela, sermo. Hit. 25. 14.

वात् vât 10. par. (denom. a vâ'ta ventus) ventilare. K.: vâtayati vyaǵanêna patim pativratâ.

वात vâ'ta v. r. vâ.

वातरंहस् vâtaraṅhas (Bah. e vâ'ta ventus et ráṅhas celeritas) venti celeritatem habens. In. 1. 7.

वातापि vâtâpi m. nom. pr. Asuri. Mah. 3. 8619.

वातायन vâtâyana n. (e vâ'ta ventus et âyana via) fenestra. P. 16.

वात्सल्य vâtsalya n. (a vatsala s. ya) amor, caritas. Hit. 16. 12. 45. 13. Ur. 84. 18.

वाद vâda m. (r. vad s. a) 1) sermo. B'. 2. 11. 42. 2) controversia, disputatio. Up. 21. (Cambro-brit. gwed verbum.)

वादित्र vâ'ditra n. (a vâdáy caus. rad. vad q. v., s. tra, inserto i) 1) instrumentum musicum. In. 2. 11. 2) qui instrumentis musicis editur cantus (Instrumental-Musik). In. 3. 7. 9.

वादिन् vâdín (r. vad s. in) dicens. B'. 2. 42.

वाध् vâd', बाध् bâd' 1. âtm. vexare, perturbare. A. 4. 47: na bâd'atê tatra raǵaṅ; R. Schl. I. 14. 13: râvaṇó nâma râkśasaṅ sarvân nó bâd'atê; Dr. 6. 3: mahâvanaṅ śatrub'ir bâd'yamânam; Hit. 57. 5: mahati śaṅkâ mâm bâd'atê; Man. 9. 226. 10. 129. — Caus. par. id. R. Schl. I. 14. 15: sa vâd'ayati lôkâṅs trîn. (Cf. vad', vyad'; lit. bêda miseria, aerumna, bêdnas miser; russ. bjeda miseria; fortasse goth. balvja vexo e badvja; gr. ΠΑΘ, ἔπαθον, ὠθέω, ἀπωθέω, v. praef. apa, fortasse hib. buairim „I vex, aggrieve, trouble" e buaidim.)

विकच *vikaća* (ut videtur, a r. *kać* praef. *vi s. a*) expansus, evolutus, apertus (de floribus). In. 5. 8.

विकट *vikaṭa* (Baḥ. e *vi* et *kaṭa* stragulum) expers straguli. N. 10. 6.

विकत्थन *vikatt'ana* n. (r. *katt'* praef. *vi s. ana*) jactatio, gloriatio. Ḥit. 100. 13.

विकर्मन् *vikarman* n. (Karm. e *vi* et *kárman* opus) secessio ab opere. B'. 4. 17.

विकल *vikala* (privatus parte, Baḥ. e *vi* et *kálâ* pars) 1) decurtatus. 2) perturbatus. Lass. 54. 7. 72. 12.

विकार *vikâra* m. (r. *kar kṛ* praef. *vi*) 1) mutatio. B'. 13. 6. 19. 2) commotio (animi). N. 22. 31. 23. 26.

विकाल *vikâla* m. (Karm. e praep. *vi* et *kâlá* tempus) crepusculum. Sâ. 5. 82.

विकाश *vikâśa* m. (a caus. r. *kâś s. a*) manifestatio. Ur. 34. 7.

विकृति *vikṛti* f. (r. *kar kṛ s. ti*) commutatio, conversio. Am.

विक्रम *vikrama* m. (r. *kram* praef. *vi s. a*) 1) passus (v. *trivikrama*). 2) vis, fortitudo. N. 21. 12. Ḥ. 3. 10. 4. 22.

विक्रान्त *vikrânta* v. *kram* praef. *vi*.

विक्रिया *vikriyâ* f. (r. *kar kṛ* praef. *vi s. yâ*) i. q. *vikṛti*. Am.; Ḥit. 12. 19.

विक्लव *viklava* (r. *klu* se movere, praef. *vi s. a*) agitatus, commotus, perturbatus. P. 20.

विक्षत *vikśata* v. r. *kśaṇ* praef. *vi*.

विक्षेप *vikśêpa* m. (r. *kśip* praef. *vi s. a*) actio disjiciendi, disjungendi. *ćaraṇavikśêpa* actio pedes disjiciendi i. e. gressus, itio. Ur. 64. 13. — Pro *raḥasyavikśêpa* (Ur. 16. 6) lege *-nikśêpa*. — *dṛśṭivikśêpa* adspectus obliquus, Wils. „a leer, a side glance". Śak. 16. 1.

विगतस्नेहसौहृद *vigatasnêhasâuhṛda* (Baḥ. e *vigata* qui abiit et *snêhasâuhṛda* amor et amicitia) remotum amorem et amicitiam habens, vacuus ab amore et amicitiâ. Su. 4. 17.

विगाढ *vigâḍ'a* v. *gâh*.

विग्न *vigná* v. r. *vig* et gr. 542.

विग्रह *vigraha* (r. *grah* praef. *vi s. a*) 1) m. corpus, forma. Ur. 67. 14. 2) bellum. Ḥit. 78. 4.

विग्रहवन्त् *vigrahavant* (a praec. s. *vant vat*) formosus, pulcher. Su. 3. 17. Sâ. 1. 21.

विघात *vig'âta* m. n. (r. *han* in formâ caus. [v. gr. 471. 4.] praef. *vi s. a*) impedimentum, interruptio, destructio. Su. 1. 12.

विघ्न *vig'na* n. (r. *han* praef. *vi s. a*, v. gr. 575. suff. *a*) impedimentum. Su. 1. 12. Ḥ. 3. 17. N. 13. 23.

विघ्नित *vig'nitá* (a praec. s. *ita*) impeditus. Ur. 39. 18.

विच् *vić* 7. par. âtm. separare, c. instr. (v. *yug* praef. *vi*). B'aṭṭ. 14. 103: *baḥûn yôd'ân gîvitêna vivêća*. (Germ. vet. *WICH* recedere [*wichu, weich, wichumês*], nostrum *weiche, wich*; gr. εἴκω; fortasse etiam ἑκὼν huc pertinet.)

c. *vi* 1) i. q. simpl. cum abl. B'aṭṭ. 6. 36: *vivinaćmi divaḿ surân*. — *vivikta* separatus, desertus, secretus, solitarius. In. 5. 54. B'. 13. 10. 18. 52. 2) in dial. vêd. evellere. Ṛgv. 39. 5: *viviṅćanti vanaspatîn*. 3) decernere. Maḥ. 2. 2243: *na ... vivêktuṅ śaknômi tê praśnam imam*. — Caus. distinguere Man. 1. 26: *d'armâd'armâu vyavêćayat*.

विचक्षण *vićakśaṇa* (r. *ćakś* praef. *vi s. ana*) expertus, gnarus, sapiens. B'. 18. 2.

विचय *vićaya* m. (r. *ći* praef. *vi s. a*) actio quaerendi, investigandi. Rag'. 16. 75.

विचल *vićala* (r. *ćal* praef. *vi s. a*) vacillans. Ur. 70. 3 infr.

विचार *vićâra* m. (r. 2. *ćar* praef. *vi s. a*) 1) deliberatio. Ḥit. 12. 22. 92. 20. 2) distinctio. Ḥit. 51. 20.

विचारणा *vićâraṇâ* f. (r. 2. *ćar* praef. *vi s. ana* in fem., v. euphon. r. 94[a]) deliberatio, dubitatio, haesitatio. In. 5. 38. N. 13. 27.

विचारित *vićârita* n. v. rad. 2. *ćar* praef. *vi*.

विचित्र *vićitra* (Karm. e *vi* et *ćitrá* varius) 1) varius. N. 2. 11. Sâ. 4. 30. A. 6. 14. 2) admirabilis, stupendus. A. 4. 39.

विचेतन *vićêtana* (Bah. e *vi* et *ćêtana* anima) exanimis, mortuus. Hit. 87. 10.

विचेष्टित *vićêśṭita* v. r. *ćêśṭ*.

विच्छेद *vićċêda* m. (r. *ċid* praef. *vi* s. *a*) actio abrumpendi, finem faciendi. Ur. 64. 5: *kaťâvićċêda*.

विच्युति *vićyuti* f. (r. *ćyu* cadere, praef. *vi* s. *ti*) separatio. N. 13. 34.

1. विछ् *viċ* 6. par. anom. *vićċâyâmi* (*gatâu*) ire, se movere (ut videtur, denom. a perdito substantivo *vićċa*).

2. विछ् *viċ* 10. par. *vićċâyâmi* (*b'âśârt'ê* K. *tviśi* V.) loqui; lucere.

1. विज् *viǵ* 7. par. 6. âtm. *vinágmi*, *viǵê* (omittitur guṇa in utroque futuro et praet. mltf.) tremere, trepidare metu, timere. *vigná* agitatus, perturbatus, perterritus. Rag'. 14. 88: *ćakranda vignâ kurarî 'va*. — Intens. Ṛgv. 18. 14: *indramanyavê vêviǵyatê b'iyâ*. — Caus. perterrere. Rag'. 8. 39: *tumulênâ ''rtaravêṇa vêǵitâñ | vihagâñ ... ćukruśuñ*. (Cf. *vêǵ*.)

c. *â*: *âvigna* i. q. *vigná*. A. 6. 9.

c. *ut* 6. âtm. interdum par. 1) tremere, trepidare metu, timere. C. ablat. N. 13. 54: *narêb'yaśća nô 'dviǵasi*; Man. 2. 162: *sammânâd brâhmaṇô nityam udviǵêta viśâd iva*; B'. 12. 15: *yasmân nô 'dviǵatê lôkô lôkân nô 'dviǵatêća yaḣ*; Mah. 1. 5549: *nityam udyatadaṇḍâd d'i b'ṛśam udviǵatê ǵanaḣ*; 2. 2211. 3. 14660. Etiam cum genit. Man. 7. 103: *nityam udyatadaṇḍasya kṛtsnam udviǵatê ǵagat*; Mah. 1. 2922: *têǵasas tapasaśćâi 'va kôpasyaća ... tvam udviǵasê yasya nô 'dviǵêyam ahaṅ kat'am*. — *udvêǵanîya* timendus, terribilis. Mah. 1. 6731: *saktô mânuśamâṅsêśu ... udvêǵanîyô b'ûtânâm*. 2) moerere. B'. 5. 20: *na prahṛśyêt priyam prâpya nô 'dviǵêt prâpyaćâ 'priyam*. 3) trans. terrere. Mah. 2. 178: *kaććin nô 'grêṇa daṇḍêna b'ṛśam udviǵasê praǵâḣ*. — *udvigna* i. q. *vigná*. B'. 2. 56: *duḣk'êśv anudvignamanâḣ*. — Caus. terrere. Mah. 1. 8427.

c. *ut* praef. *pari*: *duḣk'am paryudviǵê* dolorem patior. R. Schl. II. 66. 9: *duḣk'aṅ vanê paryudviǵiśyatê*.

c. *ut* praef. *sam*: *samudvigna* i. q. *vigná*, *udvigna*. A. 7. 28.

c. *sam*: *saṅvigna* id.

2. विज् *viǵ* 3. par. âtm. i. q. *vić*.

विजन *viǵana* (Bah. e *vi* et *ǵána* homines) vacuus ab hominibus, desertus. H. 1. 23. N. 11. 23.

विजय *viǵaya* m. (rad. *ǵi* praef. *vi* suff. *a*) victoria. Su. 2. 4.

विजयिन् *viǵayín* (a praec. s. *in*) victoriosus. In. 1. 39.

विजिगीषु *viǵigîśu* (a *ǵigîś* desid. r. *ǵi* [v. gr. 481] s. *u*) vincendi cupidus. Hit. 94. 13.

विज्ञ *viǵńa* (r. *ǵńâ* praef. *vi* s. *a*) sciens, intelligens. Hit. 74. 12.

विज्ञान *viǵńâna* n. (r. *ǵńâ* praef. *vi* s. *ana*) cognitio, distinctio. Sâ. 5. 22. B'. 3. 41. 7. 2.

विट् *viṭ* 1. par. (*śabdê* K. *âkrôśê svanê* V.) sonare.

विटप *viṭápa* m. n. surculus. H. 28. 10. Ur. 19. 16. Ritu-S. 1. 24.

विटपिन् *viṭapín* m. (a praec. s. *in*) arbor. Am.

विड् *viḍ* vel बिड् *biḍ* 1. par. (*âkrôśê* K. *kruśi* V.) vociferari. Vid. *viḍâla* et cf. *viṭ*.

विडम्बन *viḍambana* n., -*nâ* f. (r. *ḍamb* praef. *vi* s. *ana*) miseria. Hit. 99. 18. 32. 2.

विडाल *viḍâla* m. (r. *viḍ* s. *âla*) feles. Hit. 58. 7.

विण्ट् *viṇṭ* 10. par. (*kśityâm* K.; scribitur *viṭ*, gr. 110[a]) perire. Cf. *vuṇṭ*.

वितत *vitata* v. r. *tan* praef. *vi*.

वितथ *vitat'a* (Bah. e *vi* et *tát'á* sic tanquam substantivo, cf. *yat'átat'ám*, gr. 607) falsus. A. 3. 12 in comp. cum *a* priv.

वितर्क *vitarka* m. (r. *tark* praef. *vi* s. *a*) cogitatio, deliberatio. Hit. 128. 21.

वितान *vitána* m. n. (r. *tan* praef. *vi* s. *a*) 1) sparsio, expansio. Am. 2) velum in sublime expansum, „a canopy, Baldachin". Ur. 59. 13. 3) sacrificium. Am.

वितिमिर *vitimira* (Bah. e *vi* et *timirá* obscuritas) vacuus ab obscuritate, clarus. In. 1. 3.

वित्त् *vitt* 10. par. (*tyágé*, ut videtur, denom. a *vittá*) largiri, dare.

वित्त *vittá* v. 2. *vid*.

वित्तवन्त् *vittavant* (a praec. s. *vant vat*) dives, opulentus. N. 16. 31.

विथ् *vit'* 1. âtm. (*yáćané* K. *yáćé* V.) orare, supplicare.

1\. विद् *vid* 2. par. interdum âtm. *védmi, véda* (v. gr. 323) praet. mltf. *ávédiśam*, fut. aux. *védiśyámi*, etiam *vétsyámi* (Mah. 3. 1651), part. perf. pass. *viditá*. Ut videtur, primitive videre (v. *bud'* et cf. lat. *video*, gr. εἴδω etc.) inde. 1) percipere, sentire. Rag'. 14. 56: *sá luptasańǵńá na vivéda duhk'am*. 2) cognoscere, comperire. Mah. 3. 16968: *tasmán nó ’k'yámi té guhyań kálé vétsyati tad b'aván*; 2. 1768: *téna sańgamya vétsyámi káryasyá ’sya viniśćayam*; H. 4. 58: *śîgrań gaććámó na nó vidyát suyód'anah*; B'. 18. 23: *sannyásasya ... tattvam iććámi véditum*. 3) scire. Man. 8. 80: *yad dvayór anayór vitt'a káryé ’smin ćéśṭitam mit'ah | tad brúta*; Br. 2. 22: *iti d'armavidó viduh*; Sá. 6. 36: *évam étad yat'á vétt'a*; R. Schl. I. 57. 5: *iti vidmahé*. Cum acc., subintellecto verbo subst., in constructionibus quae lat. infin. cum acc. respondent (cf. *ǵńá*). Mah. 1. 8395: *na vidmahé hṛtam mátah śyénéná ’k'um*; Sá. 5. 11: *vidd'i mán tvań śub'é yamam*. Cum infin. R. Schl. II. 12. 104: *na vétti rámah paruśáṇi b'áśitum*. 4) nosse, notionem habere, dignoscere, cognoscere. N. 6. 8: *yó véda d'armán ak'ilán*; 19. 30: *yán naló véda vidyám*; 5. 13: *kat'ań hi déván ǵántyáń kat'ań vidyán nalam*; R. Schl. I. 74. 14: *sarvé ná ’védiśur diśah*. 5) putare, arbitrari. B'. 2. 19: *ya énań vétti hantárań yaśćái ’nam manyaté hatam*. Caus. par. âtm. 1) facere ut quis sciat, certiorem facere, nuntiare, indicare. Man. 8. 176: *yah sád'ayantań ćandéna védayéd d'anikan nṛpé*; 12. 31: *na bráhmaṇó védayéta kińćid rágani*. 2) âtm. *védáyé* percipio, sentio (facio ut sciam). Man. 12. 13: *yéna védayaté sarvań suk'an duhk'ańća*; R. Schl. II. 64. 67: *védayé naća sańyuktán śabdasparśarasán aham*. (Lat. *video*, gr. ’ΙΔ, εἶδον, εἴδομαι; οἶδα = वेद् *véda* scio; boruss. vet. *waidimai* scimus, *waiditi* scitis, scite, *widdai* vidit; lit. *wéizdmi* video = scr. *védmi*; *wéida-s* facies; slav. *věmĭ* scio [pro *védmĭ*], *védańtĭ* sciunt = scr. *vidánti* [v. gr. comp. 436], *vid-é-ti* videre; goth. *vait* scio, scit = scr. *véda* id., gr. οἶδα, οἶδε, v. gr. comp. 491; *wita* observo, praet. *witai-da* = caus. vel cl. 10 *védáyámi*, omisso gunae incremento, v. gr. comp. 109. 6; hib. *féth* „science, knowledge, instruction"; cambro-brit. *gwyz* id. [v. Pictet p. 59]; fortasse *feidhim* „I manifest, relate" = caus. *védáyámi*, nisi pertinet ad *vad* q. v.; *feidir* „power, hability"; fortasse *aithnim* „I know", *aithnighim* id.; *aithne* „known", subst. f. „knowledge, acquaintance", abjectâ cons. initiali sicut in *athair* pater, v. *pitár -tṛ*; fortasse *fios* „knowledge, art, science, understanding, vision, message", mutato *d* vel *t* in *s*, *fiosach* „knowing, expert".)

c. *á* caus. certiorem facere, nuntiare. N. 17. 45.

c. *á* praef. *sam* caus. id. Mah. 2. 14.

c. *ni* caus. id. c. acc. vel gen. vel dat. pers. Su. 3. 8. Sá. 3. 7. In. 5. 17. N. 3. 5.

c. *ni* praef. *vi* caus. id. R. Schl. I. 1. 72.

c. *ni* praef. *sam* caus. id. Mah. 1. 3224.

c. *prati* caus. id. N. 21. 1. 25. 5.

c. *prati* praef. *sam* caus. id. Mah. 1. 3627.

2. विद् *vid* 6. par. âtm. *vinddʹmi, vindéʹ* (gr. 300), part. perf. pass. *viditá, vittá, vinná*. Invenire, adipisci. N. 3. 4: *na šayyâsanab'ôgêšu ratiṅ vindati*; 6. 6: *dêvânâm mânušam madʹyê yat sâ patim avindata*; 10. 12: *vindêtâ 'pi suk'aṅ kvaćit*. In matrimonium accipere. Man. 9. 69: *tâm anêna vid'ânêna nigô vindêta dêvaraḣ* (schol. *pariṇayêt*); Mah. 1. 7192. — Pass. inveniri, esse, existere, exstare (secundum grammaticos *vid* cl. 4 âtm. *sattâyâm* K. *b'âvê* V.). Br. 2. 2: *na hi santâpakâlô 'syaṅ vâidyasya tava vidyatê*; N. 9. 29: *naća b'âryâsamaṅ kiṅćid vidyatê*; 13. 40. 26. 5. Dr. 7. 17. B'. 3. 17. — *viditá* impetratus, possessus. Dr. 4. 12. *vittá* n. divitiae. N. 26. 4. B'. 10 23.

c. *ad'i* vivente uxore aliam ducere uxorem. Man. 9. 80: *madyapâ ... vyâd'itâ vâ 'd'ivêttavyâ* (schol. *tasyâṅ satyâm anyô vivâhaḣ kâryaḣ*). *ad'ivinnâ* femina, cujus maritus aliam duxit uxorem, Wils. „a superseded wife".

c. *anu* 1) invenire, adipisci. Rgv. 6. 5: *avinda usriyâ anu* „reperisti vaccas". In matrimonium accipere. Mah. 1. 5114: *šâradvatîn tatô b'âryâṅ kṛpîn drôṇô 'nvavindata*. 2) existimare, putare. Gîta-G. 4. 2: *indukiraṇam anuvindati k'êdam ad'îram*.

c. *ab'i* invenire, adipisci. Mah. 3. 1933.

c. *â* caus. tradere. Sâ. 3. 6: *tasyâ 'rg'am âsanaṅćâi 'va gâṅćâ "vêdya*.

c. *ni* caus. id. Sâ. 1. 27: *šêšâḣ pûrvan nivêdyaća*; Man. 11. 116: *sarvasvaṅ vêdavidb'yô nivêdayêt*.

c. *pari* 1) nubere viro, cujus frater major non maritus est. Man. 3. 172: *yayâća parividyatê*. 2) uxorem ducere, fratre majore non marito, unde nomen agentis *parivêttâr -tṛ*. Man. 3. 171. — *parivitta* frater major, cujus frater minor uxorem duxit.

c. *prati* adipisci, accipere. Mah. 3. 8420: *višvâvasôs tu tanayâd gîtan nṛtyaṅća sâmaća ... pratyavindat*. Caus. tradere. R. Schl. I. 2. 9: *valkalan tasmâi guravê pratyavêdayat*.

3. विद् *vid* 7. âtm. existimare, putare, habere, censere. B'att. 6. 39: *lôkô 'syam mâṅ vintê nišparâkramam*. 2) invenire, adipisci (v. 2. *vid*). Mah. 3. 15388: *na suk'aṅ vindatê ǵanâḣ*. Etiam par. Mah. 3. 8123: *vindyâd bahusuvarṇakam*; 8153: *gôsahasrap'alaṅ vindyât*.

c. *prati* par. obtinere, accipere. Mah. 3. 8420.

4. विद् *vid* 4. âtm. (v. 2. *vid* pass.)

c. *nis* se ipsum contemnere (v. *nirvêda*). Mah. 3. 14792: *suvâsasô hi tê b'âryâ valkalâǵinasaṅvṛtâm | pašyantu duḣk'itâṅ kṛšâṅ sâća nirvidyatâm punaḣ*. — *nirviṇṇa* se ipsum contemnens. Hit. 31. 13.

5. विद् *vid* 10. par. habitare.

6. विद् *vid* (r. 1. *vid*) sciens, gnarus, in fine compp. Dr. 8. 18.

विदग्ध *vidagd'a* v. 1. *dah* praef. *vi*.

विदर्भ *vidarb'a* m. pl. nomen regionis (Wils. *vidarb'a* m., *vidarb'â* f. „a district and city to the south-west of Bengal, the modern Bara-Nagpor or Berar proper"). N. 1. 5. 2. 26. Etiam sing. N. 1. 32.

विदर्भनगरी *vidarb'anagarî* f. (e praec. et *nagarî* urbs) nomen urbis (v. praec.). N. 1. 23.

विदारण *vidâraṇa* n. (r. *dar* [*dṛ*] praef. *vi* s. *ana*) actio lacerandi, dilacerandi, rumpendi, findendi.

विदाहिन् *vidâhin* (r. *dah* praef. *vi* s. *in*) urens. B'. 17. 9.

विदिश् *vidiš* f. (Karm. e *vi* et *diš* plaga, regio) intermedia plaga. N. 21. 2.

विदुष् *viduš* v. *vidvdʹṅs*.

विदूषक *vidûšaka* m. (r. *duš* in formâ caus. [v. gr. 524] suff. *aka*) persona dramatis jocosa. Ur. 13. 2. Lass. 87. 6.

विद्ध *viddʹá* v. *vyad'*.

विद्या vidyá f. (r. 1. vid s. yâ) scientia. Hit. 3. 5. 7. 9. 11.

विद्याधर vidyâdara m. (e praec. et dara) nomen Geniorum ordinis. Lass. 50. 10; v. sq.

विद्याधरी vidyâdarî f. (a praec. signo fem. î) fem. praecedentis. Hit. 63. 16.

विद्यावन्त् vidyâvant (a vidyâ s. vant vat) scientiâ praeditus. In. 4. 3.

विद्युत् vidyut f. (r. dyut fulgere q. v., praef. vi) fulgur. N. 13. 53.

विद्वांस् vidvâṅs (r. vid s. vâṅs vas, v. gr. 203 et 540) sapiens, gnarus. N. 12. 78. 24. 28.

विद्वेषण vidvêśaṇa n. (r. dviś odisse, praef. vi s. ana) odium, inimicitia. N. 9. 9.

1. विधू vid 6. âtm. (ut videtur, e dâ abjecto â, praef. vi, vidânê K. vidâu V.) i. q. dâ praef. vi.

2. विध् vid v. vyad.

विध vida m., vidâ f. (r. dâ praef. vi) genus, species, natura, indoles, proprietas, praesertim in fine comp. Bah. N. 1. 29. 12. 39. B. 7. 16. 11. 53. 15. 14. Sâ. 3. 10. A. 7. 8. (Boruss. vet. wida-s, wid-s, fem. wida, in sta-wida-s, sta-wids talis, ka-wid-s qui, qualis, fem. ka-wida; kitta-widin, kitte-widei alio modo.)

विधन vidana (Bah. e vi et dâna divitiae) pauper.

विधनता vidanâtâ f. (a praec. s. tâ) paupertas. Hit. 31. 14.

विधवा vidavâ f. (marito orbata, Bah. e vi et davá maritus) vidua. Br. 2. 10. (Lat. vidua, boruss. vet. widdewû, slav. vdova, goth. viduvô, them. viduvôn; hib. feadhb.)

विधा vidâ v. vida.

विधातार् -तृ vidâtâr -tṛ m. (r. dâ praef. vi s. târ tṛ) cognomen dei Brahmae.

विधान vidâna n. (r. dâ praef. vi s. ana) modus, norma, praeceptum. Su. 1. 22. 25. B. 17. 24.

विधि vidi m. (r. dâ praef. vi s. i) 1) norma, praeceptum, praesertim: quod sacris libris praescribitur. B. 17. 1. 2) modus. N. 17. 26. 3) fatum, sors. N. 12. 98. 13. 31.

विधिवत् vidivat (e praec. et vat sicut) sicut normam, praeceptum, ad normam, ex praecepto. In. 2. 15.

विधु vidú m. luna. Śṛṅg. 2.

विधुर vidura (e vi et dura quod simplex non invenitur, v. dur) 1) adj. separatus, relictus, praesertim ab amato vel amatâ. Nalôd. 3. 50. Ur. 67. 17. 2) subst. n. a) separatio. Am. b) periculum. Hit. 50. 8.

विधूयत् vidûyat v. dû praef. vi.

विधेय vidêya partic. (r. dâ praef. vi s. ya) tractabilis, sequax, obediens. B. 2. 64 (schol. vidêyô vaśavartin).

विध्वंसिन् vidvaṅsin (r. dvaṅs praef. vi s. in) labens, periens. Hit. 16. 10. 76. 4.

विध्वस्तनगराश्रम vidvastanagarâśrama (Bah. e vidvasta lapsus, vid. dvaṅs, et nagarâśrama, nagará urbs, âśrama eremitarum sedes) lapsas urbes et eremitarum sedes habens. Su. 2. 24.

विनतानन vinatânana (Bah. e vinata inclinatus, v. nam, et ânana vultus) inclinatum vultum habens. Br. 1. 13.

विनय vinaya m. (rad. nî praef. vi suff. a) modestia. N. 12. 68. 5. 18.

विनश्वर vinaśvara (r. naś praef. vi s. vara) mortalis, caducus. Hit. 16. 6.

विना vinâ praep. (a vi s. nâ) sine, c. instr. vel acc. Br. 1. 34. 2. 10. Sâ. 5. 25.

विनाकृत vinâkṛta (e praec. et kṛtá factus) privatus, orbatus. N. 13. 25.

विनान्योऽन्यम् vinânyôsnyâm adv. (Avy. e vinâ et anyôsnya q. v.) alter sine altero. Su. 1. 5.

विनाश vinâśa m. (r. naś praef. vi perire, s. a) occasus, exitium, ruina. Br. 1. 24. B. 2. 17.

विनाशन vinâśana m. (a caus. r. naś praef. vi perire, s. ana) occisor, destructor. N. 12. 30.

विनाशिन् vinâśin 1) (r. naś perire, praef. vi s. in) periens, caducus, mortalis. B. 2. 17. 2) (a formâ caus.) occidens, delens, exstinguens. N. 12. 59.

ग्रह *vinigraha* m. (r. *grah* sumere, praef. *vi* + . *a*) coërcitio. Bᶜ. 13. 7.

द्र *vinidra* (Bah. e *vi* et *nidrá*) exsomnis. 76. 8.

पात *vinipáta* m. (r. *pat* praef. *vi* + *ni* s. *a*) s adversus, infortunium, calamitas. Hit. 119. 18.

योग *viniyóga* m. (r. *yuǵ* praef. *vi* + *ni* s. *a*) plictio. Hit. 99. 13. 2) erogatio pecuniae. Hit. 98. 15.

श्चय *viniśćaya* m. (r. *ći* colligere, praef. *vi* + s. *a*) decretum, consilium, propositum. Su. 2. 19. 0. Sá. 3. 10.

श्चित *viniśćita* v. *ći* c. *nis* praef. *vi*.

द *vinóda* m. (caus. r. *nud* praef. *vi* s. *a*) oblecta- delectatio. Hit. 8. 16. Lass. 1. 2; v. sq.

दन *vinódana* n. (caus. r. *nud* praef. *vi* s. *ana*) Ur. 31. 6.

vindu m. gutta. Mêgᶜ. 19.

vindᶜya m. mons Vindius. N. 9. 22.

inná v. 2. *vid*.

न्यास *vinyása* m. (r. 2. *as* praef. *vi* + *ni* s. *a*) actio mendi. *akšaravinyása* scriptura. Ur. 24. 15.

ip 10. par. (*kšêpê*) jacere, conjicere.

vipakša m. (e *vi* et *pakšá*) hostis, inimicus. 91. 11.

vipaṇa m. (r. *paṇ* vendere, praef. *vi* s. *a*) ven-. Su. 2. 23.

vipatti f. (r. *pad* praef. *vi* s. *ti*) infortunium, nitas. Hit. 13. 13. 17. 11. 37. 4.

vipanna v. *pad* praef. *vi*.

त *viparíta* v. *i* c. *pari* praef. *vi*.

तता *viparítátá* f. (a praec. s. *tá*) contrarium, contraria. Hit. 52. 4.

य *viparyaya* m. (r. *i* c. *pari* praef. *vi*) con-um, adversitas, repugnantia. N. 8. 15. 19. 34. 67. 18. 74. 4.

त् *vipaśćit* m. vir doctus, sapiens, prudens. . 42. In comp. cum *a*. Bᶜ. 2. 60.

विपाक *vipáka* m. (r. *pać* praef. *vi* s. *ka*) maturitas (v. *páka*). *durvipáka* durities. Hit. 18. 7.

विपाठ *vipáṭᶜa* m. (fortasse pro *vipáṭa* a *paṭ* findere) sagitta. Dr. 8. 17.

विपुल *vipula* (r. *pul* praef. *vi* s. *a*) magnus. In. 2. 12. H. 1. 24.

विपुलता *vipulátá* f. (a praec. s. *tá*) magnitudo. Śak. 5. 4.

विप्र *vipra* m. Bráhmanus.

विप्रकर्ष *viprakarša* m. (r. *karš kṛš* c. *pra* praef. *vi* s. *a*) distantia. Ur. 70. 18.

विप्रकृष्ट *viprakṛšṭa* v. *karš kṛš* cum *pra* praef. *vi*.

विप्रकृष्टत्व *viprakṛšṭatva* n. (a praec. s. *tva*) distantia, longinquitas.

विप्रतिपन्न *vipratipanna* v. *pad* c. *prati* praef. *vi*.

विप्रयोग *viprayóga* m. (r. *yuǵ* jungere c. *pra* praef. *vi* s. *a*) separatio, c. instr. r. Br. 1. 16. 18.

विप्रिय *vipriya* (Karm. e *vi* et *priyá* gratus, dilectus) ingratus. H. 3. 19.

विप्रोषित *vipróšita* v. *vas* c. *pra* praef. *vi*.

विबुद्ध *vibuddᶜa* v. *budᶜ* praef. *vi*.

विबुध *vibudᶜa* m. (r. *budᶜ* scire, praef. *vi* s. *a*) deus. Su. 3. 22.

विभङ्ग *vibᶜaṅga* m. (r. *bᶜaṅǵ* praef. *vi* s. *a*) fractura. Hit. 38. 7.

विभव *vibᶜava* m. (r. *bᶜú* praef. *vi* s. *a*) 1) potestas, facultas. Ur. 28. 3 infr. 2) divitiae, opes. Hit. 31. 9.

विभवतस् *vibᶜavatás* adv. (a praec. s. *tas*) dignitati, majestati convenienter. Ur. 30. 4. Śak. 92. 8.

विभा *vibᶜá* f. (r. *bᶜá* praef. *vi*) lumen, splendor.

विभाग *vibᶜága* m. (r. *bᶜáǵ* dividere, praef. *vi* s. *a*) pars, portio. Bᶜ. 3. 18; v. sq.

विभागशस् *vibᶜágaśás* adv. (a praec. s. *śas*) secundum portiones. Bᶜ. 4. 13.

विभावन *vibᶜávana* n. (caus. r. *bᶜú* praef. *vi* s. *ana*) actio percipiendi, observandi, cognoscendi. Ur. 83. 10.

विभावरी *vibᶜávarí* f. (r. *bᶜá* praef. *vi* s. *vara* in fem.) nox. R. Schl. II. 84. 18.

विभावसु *vib'âvasu* m. (Tatp. e *vib'â* et *vasu*) 1) sol. 2) ignis.

विभी *vib'î* (Bah. e *vi* et *b'î*) metu vacuus.

विभीतक *vib'îtaka* m. (a *vib'îta* [r. *b'î* timere, praef. *vi* s. *ta*] s. *ka*) nomen plantae (Terminalia belerica). N. 12. 5.

विभीषण *vib'îsana* (caus. r. *b'î* praef. *vi* s. *ana*) 1) n. actio timorem, terrorem injiciendi. Dr. 5. 10. 2) adj. terrificus, terribilis. H. 2. 4.

विभीषिका *vib'îsikâ* f. (caus. r. *b'î* s. *ikâ*) i. q. praec. sgf. 1. Mah. 2. 1433.

विभु *vib'u* m. (r. *b'û* praef. *vi*, correpto *û*) excelsus, dominus. In. 1. 38. N. 2. 15. B'. 5. 15. 10. 12.

विभूति *vib'ûti* f. (rad. *b'û* praef. *vi* suff. *ti*) excellentia, eminentia, majestas, divinitas (v. *vib'u*). N. 17. 7. B' 10. 7. 16 *a*. *b*. 18. 40.

विभूतिमत् *vib'ûtimant* (a praec. s. *mant mat*) excellentiâ, eminentiâ praeditus, eximius, excelsus. B'. 10. 41.

विभूषण *vib'ûsana* n. (r. *b'ûs* praef. *vi* s. *ana*) ornamentum. A. 1. 10. 5. 14.

विभेद *vib'êda* m. (r. *b'id* praef. *vi* s. *a*) actio findendi, rumpendi, violandi. Hit. 132. 10.

विभ्रम *vib'rama* m. (r. *b'ram* praef. *vi* s. *a*) 1) motus, commotio, agitatio. Śak. 15. 5: *dṛśṭivib'rama*. 2) perturbatio. B'. 2. 63.

विभ्रान्त *vib'rânta* v. *b'ram* praef. *vi*.

विमनस् *vimanas* (Bah. e *vi* et *mánas* mens) expers mentis. N. 13. 60.

विमर्द *vimarda* m. (r. *mard mṛd* praef. *vi* s. *a*) disturbatio, vastatio, exstinctio; turbatio. Hit. 50. 18: *nidrâvimarda*.

विमर्दिन् *vimardin* (r. *mard mṛd* praef. *vi* s. *in*) disturbans, exstinguens. Śak. 57. 6.

विमर्श *vimarśa* m. (r. *marś mṛś* praef. *vi* s. *a*) deliberatio, dubitatio. Scribitur etiam *vimarsa*. Śak. 49. 8.

विमर्ष *vimarsa* v. praec.

विमहान्त् *vimahânt* (Karm. e *vi* et *mahânt* magnus) permagnus, ingens. In. 1. 33.

विमान *vimâna* n. (ut videtur, a r. *mâ* metiri, praef. *vi* s. *ana*) vehiculum, currus. In. 1. 33.

विमानता *vimânátâ* f. (a praec. s. *tâ*) currûs status, conditio. Ur. 78. 17.

विमुख *vimuk'a* (Bah. e *vi* et *múk'a* os, vultus) aversum vultum habens. Dr. 8. 26.

विमूढ *vimûd'a* v. *muh* praef. *vi*.

विमोक्ष *vimôksa* m. (r. *môks* solvere, praef. *vi* s. *a*) liberatio. B'. 16. 5.

विमोचन *vimôćana* n. (r. *muć* solvere, praef. *vi* s. *ana*) liberatio. Br. 3. 13.

विम्ब *vímba* vel बिम्ब *bímba* m. n. 1) orbis, discus. Ritu-S. 1. 4: *nitambabimba*; Ur. 67. 7: *rat'aṅgaśrôṇivimbâ* (Bah.). 2) ruber momordicae monadelphae fructus. Mêg'. 80. 1: *pakvabimbâd'arâusṭ'î*; Mah. 4. 255: *vimbôśṭ'î*.

वियन्त् *viyant* n. (ut mihi videtur, a r. *vî* ire, s. part. praes. *ant*) aër. Hit. 10. 1.

वियात *viyâta* (r. *yat* praef. *vi* s. *a*) audax, impudicus. Am. III. 1. 24: *d'ṛśṭê d'ṛṣṇag viyâtaśća*. Vid. *vâiyâtya*.

वियोग *viyôga* m. (r. *yuǵ* jungere, praef. *vi* s. *a*) disjunctio. N. 13. 34. 42.

विरक्त *virakta* v. *raṅǵ* praef. *vi*.

विरचन *viraćana* n. (r. *rać* praef. *vi* s. *ana*) actio faciendi, apparandi. Ur. 89. 9 (ubi *viraćanam* pro *viraćanâ* legendum).

विरजस् *viraǵas* (Bah. e *vi* et *ráǵas* pulvis) expers pulveris. N. 4. 8.

विरजस्क *viraǵaska* (a praec. s. *ka*, v. gr. 597) id. Rag'. 10. 74.

विरल *virala* rarus, infrequens. Śak. 27. 6 infr. Lass. 28. 2. — *viralam* adv. raro. Hit. ed. Lond. 10. 3 infr.

विरह *viraha* m. (r. *rah* relinquere, praef. *vi* s. *a*) separatio, disjunctio. Sâ. 4. 24. Mêg'. 8. 12. 30 etc.

विरात्र *virâtra* n. (Karm. e *vi* et *râtra* nox, v. gr. 613) serum noctis (?). Sâ. 6. 28. 32.

विरूढ *virûḍa* v. *ruh* praef. *vi*.

विरूप *virûpa* (Bah. e *vi* et *rûpá* forma) deformis.

विरूपरूप *virûparûpa* (Bah. e *virûpa* deformis et *rûpá* forma) deformem formam habens. H. 2. 5.

विरोध *viród'a* m. (r. *rud'* impedire, praef. *vi* s. *a*) discordia, dissensio, inimicitia. Su. 3. 21.

विरोधिन् *viród'in* (r. *rud'* impedire, praef. *vi* s. *in*) repugnans. Ur. 94. 10. Śak. 17. 4 infr.

विरोष *viróśa* m. (r. *ruś* irasci, praef. *vi* s. *a*) iratus. Dr. 9. 6.

विल् *vil* 6. par. i. q. *bil*.

विल *vila* n. caverna (cf. *bil* findere). Hit. 87. 7.

विलक्ष *vilakśa* (r. *lakś* praef. *vi* s. *a*) pudore confusus, perturbatus, conturbatus; v. *vâilakśya*.

विलपन *vilapana* n. (r. *lap* praef. *vi* s. *ana*) lamentatio. Hit. 65. 20.

विलम्ब *vilamba* m. (r. *lamb* praef. *vi* s. *a*) cunctatio, mora. *avilambâm* Avy. sine morâ. Ur. 84. 12.

विलाप *vilâpa* m. (r. *lap* praef. *vi* s. *a*) lamentatio.

विलासन *vilâsana* n. (r. *las* ludere, praef. *vi* s. *ana*) ludus, jocus, praesertim feminarum amore captarum nugae, deliciae. In. 5. 13.

विलासिन् *vilâsin* (r. *las* ludere, praef. *vi* s. *in*) ludens, jocans, nugans, ineptiens, ludicra agens, de feminis amore captis. In. 5. 14.

विलेपन *vilêpana* n. (r. *lip* praef. *vi* s. *ana*) unguentum. Mah. 4. 261.

विलोकन *vilôkana* n. (r. *lôk* praef. *vi* s. *ana*) actio videndi. Hit. 88. 10.

विल्व *vilva* m. nomen arboris (Wils.: „Aegle marmelos"). N. 12. 5.

विवर *vivara* m. (a *var* *vr̥* tegere, praef. *vi*) foramen, specus, spelunca. N. 23. 10.

विवर्ण *vivarṇa* (Bah. e *vi* et *várṇa* color) vacuus a colore, pallidus. N. 2. 2.

विवर्तिन् *vivartin* (r. *vart* *vr̥t* praef. *vi* s. *in*) se avertens (in pugnâ). Sâ. 7. 12.

विवर्द्धन *vivarddana* vel विवर्धन *vivard'ana* m. (a formâ caus. radicis *vard'* *vr̥d'* crescere, praef. *vi* s. *ana*) amplificator. N. 9. 6.

विवस्वन्त् *vivasvant* m. (nom. *vivasvân*) sol. Sâ. 2. 15.

विवाद *vivâda* m. (r. *vad* praef. *vi* s. *a*) rixa, contradictio. Lass. 21. 10. 36. 20 etc.

विवास *vivâsa* m. (a caus. r. *vas* habitare, praef. *vi* s. *a*) exsilium. N. 19. 6.

विवाह *vivâha* m. (r. *vah* praef. *vi* s. *a*) conjugium, matrimonium. N. 5. 40.

विविक्त *vivikta* v. rad. *vić* praef. *vi*.

विविध *vivid'a* (Bah. e *vi* et *vid'a* vel *vid'â* species) varius. In. 4. 11. 5. 13.

विवृद्ध *vivr̥dda* v. *vard'* *vr̥d'* praef. *vi*.

विवेक *vivêka* m. (r. *vić* praef. *vi* s. *a*) distinctio. Man. 1. 26.

1. विश् *viś* 6. par. interdum âtm. intrare, ingredi. N. 5. 3: *viviśus tê nr̥pâ rañgam*; B'. 11. 21: *pradîptań ǵvalanam patañgâ viśanti*; 18. 55: *tatô mâm ... viśatê*; Mah. 3. 10689: *nadîm ... imâń viśasva*; N. 2. 14: *dêvarâǵasya b'avanań viviśâtê*. (Gr. ἵκω; fortasse lat. *viscus*, *viscera* huc pertinet. Vid. *vêśa*.)

c. *anu* intrando sequi alqm. Mah. 1. 796: *tam utañkô 'nuvivêśa*.

c. *â* 1) i. q. simpl. Su. 4. 16: *tâu manyur âviśat*; R. Schl. II. 43. 6: *vanam âviśatê*; N. 2. 3: *hr̥ćća-yâviśṭaćêtanâ*. 2) appropinquare. Mah. 1. 14507: *âviśantića yań yakśâń puruśam*. — Caus. *âvêśayâmi* facio ut intret. B'. 8. 10.

c. *â* praef. *anu* intrare. Mah. 1. 5389: *hr̥śića krôd'aića bîb'atsum ... anvâvivêśa*.

c. *â* praef. *upa* id. R. Schl. II. 85. 15. Mah. 1. 5389.

c. *â* praef. *sam* id. N. 21. 30. Su. 4. 15. — Caus. *samâvêśayâmi* facio ut intret, impono, trado. Mah. 3. 9913: *pâutrê b'ârań samâvêśya*.

c. *upa* considere, sedem capere, c. loc. N. 21. 30: *raťôpasťa upâviśat*; Sâ. 5. 62: *b'ûmâv upaviśya.* — *upavišta* qui consedit, sedens. N. 12. 27: *śayânam upavištan vâ sťitan vâ.* — Caus. facere ut considat. In. 2. 20.

c. *upa* praef. *upa* (*upôpaviś*) 1) considere apud alqm. Mah. 3. 11777: *tam âsînam ... upôpaviviśur yakšâh*; R. Schl. I. 4. 26: *upôpavištaħ saćivâiħ.* 2) considere. *upôpavišta* qui consedit, sedens. Mah. 1. 6959: *upôpavištâ manćêšu.*

c. *upa* praef. *prati* exadversus alqm considere. Mah. 2. 1156.

c. *upa* praef. *sam* considere. Mah. 1. 6970.

c. *ni* âtm. interdum par. 1) intrare. Mah. 1. 7566. 2) considere, castra ponere. Man. 7. 188. Mah. 1. 6960. 3. 661. 3) uxorem ducere. Mah. 1. 1852: *nivêkšyê śansayan sanâmnîn yady ahan kanyâm upalapsyê kadâćana*; 1860: *niviśasva.* 4) adniti, operam dare, studere. Man. 2. 8: *svad'armê niviśêta.* — *nivišta* intentus, studiosus. Mah. 1. 171. — Caus. 1) *nivêśayâmi* facio ut intret, introduco. R. Schl. II. 42. 28. Dr. 3. 6. 2) facio ut considat. Rag'. 5. 42. 3) morari, facio ut habitet. Mah. 1. 4424: *nyavêśayata tâm b'âryân kuntîn svab'avanê prab'uħ.* 4) pono, impono, adjungo, annecto, illigo. Sâ. 5. 105: *vâmê skand'ê ... b'artur bâhun nivêśya*; Su. 3. 14: *ratnâni tasyâ gâtrê nyavêśayat*; M. 39: *pâśan tasmin śṛṅgê nyavêśayat.* 5) facio ut uxorem ducat. Mah. 1. 7138.

c. *ni* praef. *vi* caus. facere ut considat, ponere, imponere. Gita-G. 12. 5.

c. *ni* praef. *sam* considere. *sannivišta* qui consedit, sedens. B'. 15. 15: *sarvasyaćâ 'han hṛdi sannivištaħ.* — Caus. 1) facere ut considat, castra ponat. Mah. 3. 665. 2) ponere, locare. Rag'. 12. 58: *hatvâ balinan vîras tatpadê ... sugrîvan sannyavêśayat*; Man. 1. 16.

c. *nis* frui, vesci, edere, bibere. Rag'. 9. 35: *nirviviśur mad'u* (schol. *papuħ*); 4. 51: *nirviśya ... stanâv iva diśas tasyâħ śâilâu malayadardurâu.*

c. *pari* caus. ministrare (alicui cibos). Mah. 1. 7182: *tânćâi 'va vṛdd'am parivêśya tânśća narapravîrân svayam apy ab'uñkta*; 3. 8619. (Vid. *viś* praef. *pari.*)

c. *pra* intrare. N. 14. 3. 21. 2. — Caus. facere ut intret. Mah. 1. 4427. Ponere cum loc. Man. 8. 39: *ardd'an kôśê pravêśayêt.* — Desid. intrare cupere. Mah. 3. 10836: *praviviksatô 'sya śâilân imân.*

c. *pra* praef. *anu* intrare. Mah. 1. 795. 7762. 3. 12178. Coire (cum feminâ), c. acc. Mah. 1. 4275: *kâuśalyî dêvaras tê 'sti sô 'dya tvâ 'nupravêkšyati.*

c. *pra* praef. *sam* intrare. Mah. 1. 3303. Coire (cum feminâ). Mah. 1. 3024: *b'âryâm patiħ sampraviśya.*

c. *sam* 1) intrare. Mah. 1. 6741. Coire (cum feminâ). Man. 3. 48: *sanviśêd ârtavê striyam.* 2) appropinquare. Mah. 3. 14505: *gand'arvâśćâ 'pi yan divyâħ sanviśanti naram b'uvi.* 3) decumbere. Mah. 3. 13149: *puškariṇîtîrê sanvivêśa tataħ śayânô mad'uran gîtam aśṛṇôt.* 4) concumbere (viro), c. *saha.* Mah. 1. 4712: *varârôhê ... sanviśêt'â mayâ saha.* — Caus. facere ut decumbat. Mah. 1. 4274.

c. *sam* praef. *anu* post aliquem decumbere. Rag'. 2. 24: *suptâm anusanvivêśa suptôtťitâm prâtar anûdatišťat.*

2. विश् *viś* m. (nom. *viṭ*, r. *viś*) Viśus i. e. vir tertii vel agricolarum et mercatorum ordinis. In dialecto vêd. pl. *viśas* f. homines (in universum). *viśpati* hominum dominus, rex. (Vid. Rosenii Ṛgvêdae Specimen p. 10 et 11, Lassen. Anthol. p. 143 et cf. lit. *wiēš-patis* ein hoher Herr, ein Landesherr, *wiēš-patenē* eine hohe Frau, *wiēš-palauju* regno, impero, *palaúju* = scr. *pâlâyâmi*, v. *pâl.*)

विशङ्का *viśaṅkâ* f. (r. *śaṅk* timere, praef. *vi* s. *â*) suspicio, dubitatio. N. 24. 41. *aviśaṅka* dubitationis expers. N. 4. 12.

विशद् *viśada* albus, candidus. Mêg^c. 41. 52. 59. 64. 71.

विशाखा *viśâk^câ* f. (Bah. e *vi* et *śâk^câ*) mansio lunaris XIVta. Ur. 8. 5 infr.

विशारद् *viśârada* peritus, gnarus. N. 12. 86. 20. 26.

विशाल *viśâla* (r. *śal* sternere, praef. *vi* s. *a*) magnus. N. 16. 9. B^c. 9. 21.

विशिख *viśik^ca* m. (Bah. e *vi* et *śik^câ* [vêd. *śik^câ*] crista) sagitta. A. 9. 2. 10. 23.

विशिष्ट *viśiṣṭa* v. *śiś* praef. *vi*.

विशिष्टता *viśiṣṭatâ* f. (a praec. s. *tâ*) abstractum praecedentis, honor, ornamentum, Auszeichnung. Hit. 7. 19.

विशीर्ण *viśîrṇa* v. *śar* (*śṛ*) praef. *vi*.

विशुद्ध *viśudd^ca* v. *śud^c* praef. *vi*.

विशुद्धात्मन् *viśudd^câtman* (Bah. e praec. et *âtmán* anima) puram animam habens. Su. 4. 21.

विशुद्धि *viśudd^ci* f. (r. *śud^c* purificari, praef. *vi* s. *ti*) purificatio, lustratio. B^c. 6. 12.

विशुष्क *viśuṣka* (Karm. e *vi* et *śuṣká* [vêd. *śúṣká*]) valde siccus. Ritu-S. 1. 15.

विशेष *viśêṣa* m. (r. *śiś* distinguere, praef. *vi* s. *a*) 1) differentia, discrimen, distinctio. *viśêṣêṇa* praecipue. In. 5. 59. N. 2. 23. Sâ. 5. 41. 2) species, genus. B^c. 11. 15.

विशेषतस् *viśêṣatas* (a praec. s. *tas*) praecipue, praesertim. N. 15. 3. 19. 7.

विशोधिन् *viśôd^cin* (caus. r. *śud^c* praef. *vi* s. *in*) purificans.

विशोधित्व *viśôd^citva* n. (a praec. s. *tva*) purificatio. Hit. 96. 10.

विशोषण *viśôṣaṇa* m. (caus. r. *śuṣ* siccare, praef. *vi* s. *ana*) qui exsiccat. A. 8. 8.

विश्रब्ध *viśrabd^ca* v. *śramb^c*.

विश्रम्भ *viśramb^ca* m. (r. *śramb^c* praef. *vi* s. *a*) 1) fiducia, confisio. 2) familiaritas. Hit. 21. 4. 25. 17. 29. 12: *viśramb^câlâpa*.

विश्राम *viśrâma* m. (r. *śram* praef. *vi* s. *a*) quies. Hit. 32. 4.

विश्रुत *viśruta* v. *śru* praef. *vi*.

विश्व *víśva* 1) omnis (v. gr. 254). 2) Geniorum ordo. In. 2. 13. (Lit. *wissas* totus per assimil. e *wiswas*, pl. *wissai* omnes = scr. *víśvê*; russ. *vesj* omnis, totus.)

विश्वकर्मन् *viśvakarman* m. (omnia facta habens, i. e. omnia faciens, e praec. et *kárman* factum) Viśvakarmanus, dei Brahmae filius, deorum artifex. Su. 3. 10.

विश्वकृत् *viśvakṛt* m. (omnia faciens, e *víśva* omnis et *kṛt* faciens) id. Su. 3. 10.

विश्वस्त *viśvasta* v. *śvas* praef. *vi*.

विश्वावसुप्रभृति *viśvâvasuprab^cṛti* m. (e *viśvâvasu* Viśvâvasus et *prab^cṛti* q. v.) nom. plur. *viśvâvasuprab^cṛtayas* Viśvâvasus et ceteri Gand^carvi. In. 2. 18.

विश्वास *viśvâsa* m. (r. *śvas* praef. *vi* s. *a*) fiducia, confisio. Sâ. 5. 41.

1\. **विष्** *viś* 1. par. (*sêćanê*) conspergere. Cf. *varś* *vṛś*.

2\. **विष्** *viś* 3. par. âtm. in dial. vêd. 1) visitare. Ṛgv. 27. 10: *tad viviḍḍ^ci* „illud (sacrificium) visita". 2) congredi (ad pugnam). Ṛgv.-V. 18. 15: *indrêṇa ... vêviśâṇâñ* (schol. *yudd^cârt^caṅ saṅgatâñ*). 3) comedere. Ṛgv.-V. 3. 4: *yavam ... vivêkśi* (schol. *b^cakśayasi*). Vid. Westerg.

c. *pari* caus. i. q. *parivêśayâmi*. R. Schl. I. 13. 19: *svalaṅkṛtâśća puruśâ brâhmaṇân paryavêśayan*; Man. 3. 228.

3\. **विष्** *viś* 9. par. (*viprayôgê*) disjungere, separare. *viṣṭâ* f. stercus; v. 4. *viś*.

4\. **विष्** *viś* f. (nom. *viṭ*, r. 3. *viś*) stercus. Am.

विष *viśa* m. n. (r. 1. *viś* s. *a*) venenum. N. 4. 4. (Lat. *vîrus*, gr. ἰός e ϝισός.)

विषण्ण *viśaṇṇa* v. *sad* praef. *vi* (gr. 542).

विषम *viśama* (Karm. e *vi* et *sama* similis, aequalis, ad analogiam r. 80) 1) dissimilis. H. 1. 39. 2) iniquus, non aequus, asper. Subst. n. locus iniquus, asper. H. 1. 16. N. 13. 14. 3) subst. n. difficultas, molestia, miseria, discrimen. N. 8. 13. 10. 1. B'. 2. 2.

विषय *viśaya* m. (r. *si* praef. *vi* s. *a*) 1) res sensibus obvia. B'. 2. 59. 2) regio. H. 2. 13. 3) terra. Ur. 8. 17.

विषयिन् *viśayin* m. (e praec. s. *in*) mundanus. Hit. 9. 11.

विषाण *viśâṇa* m. n. (r. 2. *viś* s. part. praes. âtm. *âna*) 1) cornu (bestiae). Hit. 108. 4. Mah. 2. 2113. 2) rostrum, proboscis. 3) dens eminens (e. c. apri). Dr. 8. 21.

विषाद *viśâda* m. (r. *sad* sidere, tabescere, praef. *vi* s. *a*) consternatio, conturbatio, terror. Su. 2. 25. 4. 20. Dr. 8. 3. B'. 18. 35.

विषादिन् *viśâdin* (a praec. s. *in*) conturbatus, animo consternatus. B'. 18. 28.

विषु *viśu* adv. 1) multum. 2) aeque.

विषुव *viśuva* n. (a praec. s. *a* vel *va*) aequinoctium. Hit. 114. 22.

विषुवत् *viśuvant* n. (a *viśu* s. *vant vat*) id. Am.

विष्ट *viśṭa* v. *viś*, *viś*.

विष्टर *viśṭara* m. (r. *star* [*stṛ*] praef. *vi* s. *a*, nisi a *viśṭa* sedens [r. *viś*] s. *ra*) sedes, sella. Ur. 92. 8.

विष्टा *viśṭâ* f. v. 3. *viś*.

विष्णु *viśṇu* m. deus Viśṇus.

विस *visa* n. fibra nymphaeae. Mêg'. 11.

विसर्ग *visarga* m. (r. *sarǵ sṛǵ* praef. *vi* s. *a*) emissio, creatio. B'. 8. 3.

विसर्जन *visarǵana* n. (r. *sarǵ sṛǵ* praef. *vi* s. *ana*) relictio. N. 10. 15.

विसर्पिन् *visarpin* (r. *sarp sṛp* praef. *vi* s. *in*) egrediens. Ur. 10. 18.

विसूरण *visûraṇa* n. (r. *sûr* praef. *vi* s. *ana*) moeror.

विस्तर *vistara* m. (r. *star stṛ* vel *star* [*stṛ*] praef. *vi* s. *a*) expansio, extensio, amplitudo, copiosa narratio. Su. 1. 1. Sâ. 2. 6. N. 12. 76. B'. 10. 19.

विस्तरशस् *vistaraśas* adv. (a praec. s. *śas*) fuse, copiose. B'. 11. 2.

विस्तीर्ण *vistîrṇa* v. *star* (*stṛ*) praef. *vi*.

विस्तीर्णता *vistîrṇatâ* f. (a praec. s. *tâ*) latitudo, magnitudo, amplitudo. Hit. 90. 16.

विस्पष्ट *vispaśṭa* v. r. *spaś*.

विस्मय *vismaya* m. (r. *smi* ridere, praef. *vi* s. *a*) admiratio, stupor.

विस्मित *vismita* v. *smi* praef. *vi*.

विह *viha* aër, solum in sequentibus compos. invenitur. (Vid. *vihâyas*.)

विहग *vihaga* m. (e praec. et *ga* iens) avis. Dr. 6. 2. N. 12. 16.

विहङ्ग *vihañga* m. (e *viha* aër in accus. et *ga* iens) avis.

विहङ्गम *vihañgama* m. (ex accus. vocis *viha* aër et *gama* iens) avis; fem. *vihañgamâ*. N. 16. 15.

विहर्तार् -तृ *vihartâr -tṛ* m. (r. *har hṛ* capere, rapere, praef. *vi* s. *târ tṛ*) raptor. Dr. 8. 46.

विहायस् *vihâyas* (r. *hay* ire, praef. *vi* s. *as*) 1) n. aër. Am. 2) m. avis. Am.

विहायसा *vihâyasâ* adv. (instr. praec.) per aërem. H. 3. 5.

विहार *vihâra* m. (r. *har hṛ* capere, praef. *vi* s. *a*) 1) ambulatio. B'. 11. 42. 2) oblectatio, voluptas, gaudium. Su. 1. 34. 4. 6. 3) templum. Hit. 49. 10.

विहारिन् *vihârin* (r. *har hṛ* praef. *vi* s. *in*) pervagans, peragrans. Hit. 16. 21.

विहित *vihita* v. *d'â* praef. *vi*.

विहीन *vihîna* v. *hâ* praef. *vi*.

विह्वल *vihvala* (r. *hval* se movere, praef. *vi* s. *a*) agitatus, commotus.

वी *vî* 2. par. 1) ire, adire. Rgv. 35. 9: *vêti sûryam*. 2) adipisci, accipere. Rgv. 76. 4: *vêśi hôtram*. 3) desiderare, amare. Rgv. 48. 6: *padan na vêti*. 4) comedere. Rgv.-V. 57. 6: *vyantu havîṅśi* (v. Westerg. et cf. *vîǵ*.)

vîćî m. f. unda. Hit. 107. 7.

vîǵ 10. par. ventilare, afflare. R. Schl. II. 26. 11: yaǵanâb'yânća... vîǵyatê nu tavâ "nanam; Rat. 15: vâyuvîǵita. (Cf. viǵ, lat. vigeo.)

i. q. simpl. In. 2. 9: vâyub'iśćâ 'nuvîǵitaḣ.

d. In. 2. 2.

id. Mah. 1. 1308.

ǵa n. semen. Dr. 8. 10.

vîṇâ f. cithara, lyra.

ta v. i praef. vi, et r. vyê.

त्सर vîtamatsara (Bah. e vîta qui abiit, pro-, et matsára invidia) profectam invidiam habens, r ab invidiâ. In. 4. 8.

न्यु vîtamanyu (Bah. e vîta profectus et manyú ror) profectum moerorem habens, liber a moerore. 1. 6.

vîṫî f. (ut videtur, a r. vî ire, s. uṇâd. ṫa in fem.) Śak. 45. 3. In. 2. 12.

íd'ra (r. ind' praef. vi s. ra ejectâ nasali) clarus, Am.

vîr 10. âtm. (vikrântâu K. śâuryê V.; ut videur, denom. a vîrá) fortem esse, fortitudinem, potiam ostendere. Ṛgv. 116. 5: tad avîrayêt'âm śvinâ „illud potentiae specimen dedistis, Aśvini!"

rá 1) m. (fortasse e vâra e var vr cl. 10 vâmi arceo) heros. Dr. 2. 7. 2) n. arundo.

vîraṇa n. gramen fragrans (Andropogon muatum). Am.

णी vîriṇî f. (a praec. s. in in fem.) nomen flumi- M. 5.

vîrud' f. (primitiva forma radicis ruh cree q. v., praef. vi, producto i) planta repens. 31. 4.

îrya n. (a vîrá s. ya) vis, robur, fortitudo. 4. 8. H. 1. 4.

वत् vîryavant (a praec. s. vant vat) vi vel fordine praeditus.

वुङ्ग् vuṅg 1. par. (tyâgê; scribitur vug, gr. 110[a]) relinquere.

वुण्ट् vuṇṭ 10. par. (hiṅsâyâm K.; scribitur vuṭ, gr. 110[a]) perire. Cf. viṇṭ, buṭ.

वृक vṛka m. lupus. (E varka [v. gr. 12] unde lit. wilka-s, debilitato a in i, mutato r in l; russ. volk; goth. vulf-s, them. vulfa, mutatâ gutt. in lab.; gr. λύκος per metath. ex ὕλκος pro Ϝαλκος, correptâ syllabâ Ϝα in υ; lat. lupus ex ulpus pro ulcus; hib. breach, brech; pers. گرك gurk, mutato v in g.)

वृकोदर vṛkôdara m. (Bah. e praec. et udára venter) cognomen B'îmi.

वृक्ष vṛkśá m. (ut videtur, a r. varh vṛh crescere, suff. uṇâd. sa) arbor.

वृजिन vṛǵiná n. (r. varǵ vṛǵ s. ina) peccatum. Am.

वृत्त vṛttá v. vart vṛt.

वृत्तान्त vṛttânta m. (e praec. et ánta finis) 1) casus, eventus, res, res gesta, historia. N. 4. 23. Hit. 72. 17. Ur. 86. 4 infr. Lass. 9. 9. 31. 9. 2) status, conditio. Ur. 37. 4; v. sq.

वृत्ति vṛtti f. (r. vart vṛt s. ti) 1) status, conditio, vitae ratio, versandi, agendi ratio. Sâ. 5. 46. B'. 14. 18. Lass. 39. 13. 40. 19. Mêg'. 8. 91. 2) victus. Hit. 36. 21.

वृत्र vṛtrá m. Vṛtrus, nomen Dâityi, quem Indrus occidit.

वृत्रशत्रु vṛtraśatru m. (Vṛtri inimicus, e praec. et śátru inimicus) cognomen dei Indri. In. 2. 23.

वृत्रहन् vṛtrahan m. (Vṛtri occisor, e vṛtrá et han occidens) cognomen dei Indri. In. 2. 26.

वृथा vṛt'â adv. frustra, incassum. H. 4. 13. 50.

वृद्ध vṛdd'á v. vard' vṛd'.

वृद्धि vṛdd'i f. (r. vard' vṛd' crescere, s. ti) actio crescendi, incrementum, successus, felicitas. M. 19. Sâ. 6. 22. 24.

वृन्त vṛnta n. petiolus, pediculus. Am.

वृन्द vṛndá m. n. grex, caterva. Ritu-S. 1. 23. Lass. 45. 10. Mêg'. 64.

वृष *vr̥śa* m. (r. *varś vr̥ś* irrigare [semine], s. *a*) taurus. (Primitive mas in universum, v. *vr̥śaṇa*. Ad rad. *varś vr̥ś* nunc etiam traxerim gr. ἄρσην, ἄῤῥην, quod supra [p. 62] minus apte cum *r̥śab'á* comparavimus, quod ipsum e *vr̥śab'a* mutilatum esse videtur; lat. *verres*, nisi pertinet ad *g'r̥śṭi* q. v., per assim. e *verses* explicaverim; fortasse *hircus* e *vircus* pro *varcus*, v. r. *varś vr̥ś*; lit. *werśis* vitulus; russ. *vol* taurus, cum *l* pro *r*; fortasse germ. vet. *far*, them. *farri* taurus, mutato *v* in *f*, *rs* in *rr* per assimil.; hib. *braiche* „a stag, a buffalo", v. *vr̥śab'a*.)

वृषण *vr̥śaṇa* m. (r. *varś vr̥ś* s. *ana*) scrotum, testiculus. Am.: *muśkô ṡṇḍakôśô vr̥śaṇaḣ*. (Vid. *varś vr̥ś*, *vr̥śa* et cf. gr. ὄρχις, v. Benfey 1. 329; fortasse lat. *verêtrum* mutilatum est e *versêtrum* e perdito verbo *verseo* = scr. caus. *varśâyâmi* [v. gr. comp. 109*). 6], ita ut proprie sit instrumentum irrigandi [semine], cf. *verres* et v. *vr̥śa*.)

वृषन् *vr̥'śan* m. (qui pluit, pluviam demittit, rad. *varś vr̥ś* suff. *an*) cognomen dei Indri. Am.

वृषध्वज *vr̥śad'vaġa* m. (qui taurum in vexillo gerit, Bah. e *vr̥śa* et *d'vaġá*) cognomen Ṡivi. Am.

वृषभ *vr̥śab'a* m. (a r. *varś vr̥ś* s. uṇâd. *ab'a*) taurus, bos. Ḥit. 46. 13. (Vid. *vr̥śa* et cf. hib. *braicheamh* „a stag, a buffalo".)

वृषी *vr̥śî* f. anachoretarum e Cuśa gramine confecta sedes. Sâ. 3. 3.

वृष्टि *vr̥śṭi* f. (r. *varś vr̥ś* s. *ti*) pluvia. Mêg'. 20. 55.

वृष्णि *vr̥śṇí* m. (*varś vr̥ś* s. uṇâd. *ni*) 1) aries. 2) nomen Yadûs prognatorum. B'. 10. 37.

वृहदश्व *vr̥hadaśva* m. (magnos equos habens, Bah. e *vr̥hát* et *áśva*) nom. pr. N. p. 3.

वृहत् *vr̥hánt* (nom. m. *vr̥han*, fem. *vr̥hatî'*, part. praes. r. *varh vr̥h* crescere) magnus. Ḥ. 2. 25. Dr. 6. 6. (Vid. *mahá'nt*.)

वृहस्पति *vr̥haspati* m. (e *vr̥has*, quod seorsum non invenitur et magnitudinem significare videtur, a *varh vr̥h* crescere s. *as*, et *páti* dominus) Vr̥haspatis, Añgirasi filius, deorum magister, etiam planeta Jupiter vel ejus dominator. Sâ. 2. 15. B'. 10. 24.

वे *vê* 1. par. 9. âtm. (*tantusantânê* K. *syûtâu* V.; anom., v. gramm. 410. 431. 466. 543) texere, suere. R̥gv. 61. 8: *indrâyâ 'rkam ahihatya ûvuḣ* „Indrae hymnum propter Ahis caedem texuerunt. (Cf. *ûy*; lat. *vieo*, gr. ἦ-τριον, lit. *u-dis* textura [= scr. *ûti* actio texendi], *áu-dżiu* texo; hib. *fighim* „I weave, plait, twist", *figh-te* „woven, context" [*gh* = *y* τοῦ वयामि *váyâmi*], *fuaghaim* „I sew, stitch"; germ. vet. *WAB* texere [*wiba*, *wab*, *wâbumes*] retulerim ad scr. *vâpáyâmi*, sicut sanscrite secundum generalem regulam sonaret caus., pro quo anomale *vâyáyâmi*, v. gr. 466.)

c. *pra* assuere, affigere. B'. 7. 7: *mayi sarvam idam prôtaṅ sûtrê maṇigaṇâ iva*; Mah. 1. 4316: *sa rakśib'is tâir aġńâtaḣ śûlê prôtô mahâtapâḣ*. Transfigere. Rag'. 9. 75: *śalyaprôtam prêkśya ... muniputram* (schol. *vâṇâgrêṇa syûtam*).

वेग *vêga* m. (r. *viġ* s. *a*) celeritas, impetus. Ḥ. 1. 12. 4. 18. N. 13. 9.

वेगतस् *vêgatás* adv. (a praec. s. *tas*) velociter.

वेगवत् *vé'gavant* (a *vêga* celeritas, s. *vant vat*) celer.

वेण् *vêṇ* 1. par. âtm. (*ġńânaċintâniśâmanê* K. *niśâmanê vâditrâdânagamanaġńânaċintâsu* V.; scribitur etiam *vên*) cognoscere, cogitare, audire, instrumentum musicum sumere, ire.

वेणि *vêṇí* f. (ut videtur, a r. *vê* s. *ṇi* pro *ni*) plexus crinalis, crines in nodum collecti, praesertim viduarum vel uxorum, quarum mariti absentes sunt. Nalôd. 3. 87. Mêg'. 18. 30. 80. 97.

वेणु *vé'ṇu* m. arundo Bambus.

वेतन *vê'tana* n. stipendium, merces. N. 15. 6.

वेतस *vêtasá* m. arundinis species (Wils.: Calamus rotàng). N. 12. 112. (Cf. *vêtrá*, lat. *vitex*, *vitis*, gr. ἰτέα, germ. vet. *wîda* salix.)

ताल *vêtâla* m. nomen geniorum malorum, qui corpora mortuorum ingrediuntur eaque animant. Lass. 5. 13.

त्तार्-तृ *vêttâr -tṛ* m. (r. *vid* scire, s. *târ tṛ*) sciens, gnarus. B'. 11. 38.

त्थ *vêtt'a* v. gr. 323.

त्रं *vêtrá* n. (ut videtur, a r. *vî* s. *tra*) arundo. N. 12. 5.

थ् *vêt'* 1. âtm. i. q. *vit'*.

द् *vêda* m. (r. *vid* scire, s. *a*) scripta sacra, quattuor numero. Tria antiquissima appellantur *ṛć*, *yaǵus*, *sâman*. Quartum est *at'arvan*.

दना *vêdanâ* f. (caus. r. *vid* s. *ana* in fem.) dolor. Sâ. 5. 2. 6. 31 (lege *vêdanayâ ćiram*).

दाङ्ग *vêdâṅga* m. (e *vêda* et *âṅga* membrum) scripta quae ad Vêdos spectant; agunt de pronunciatione, grammaticâ et prosodiâ, de obscuris vocabulis, de ritibus sacris et astrologiâ.

दान्त *vêdânta* m. (e *vêda* et *ánta* finis) doctrina theologica et philosophica, quae Vêdis innititur. B'. 15. 15.

दि *védi*, वेदी *vêdî* f. locus sacrificii, altare. Nalôd. 1. 9. Śak. 43. 8.

ध *vêd'a* m. (r. *vyad'* correpta in *vid'* cum guṇâ et s. *a*, v. *vêd'ana*, *vêd'in* et gr. 305. 417. 457. 546) vulneratio, perforatio. Am.

धन *vêd'ana* n. (r. *vyad'* correpta in *vid'* cum guṇâ et s. *ana*) id.

धस् *vêd'âs* m. (r. *d'â* praef. *vi* cum guṇâ, abjecto *â*, s. *as*, v. 1. *vid'*) 1) deus Brahma. Am. (v. *vid'âtâr -tṛ*). 2) Śivus. A. 10. 57.

धिन् *vêd'in* (r. *vyad'* correpta in *vid'* c. guṇâ, s. *in*, v. *vêd'a*, *vêd'ana*) perforans. Ur. 84. 2 infr.

प् *vêp* 1. âtm. tremere. N. 5. 17: *vêpamânê 'dam abravît*; 14. 15. B'. 11. 35. — Part. praes. par. In. 5. 48: *vêpantî*. (Cf. *vip*, *vay*, germ. vet. *weibôn*, *weipôn* fluctuare, agitari; fortasse *bibên*, *pibên* tremere, mutato *v* in *b*, *p*, nisi pertinet ad *b'î*, *bib'êmi*.)

c. *ut* i. q. simpl. N. 9. 26: *udvêpatê mê hṛdayam*.

c. *pra* id. R. Schl. II. 8. 8: *b'ayât pravêpê*. Part. praes. par. Sâ. 5. 9: *hṛdayêna pravêpatî*.

वेपथु *vêpat'u* m. (r. *vêp* s. *at'u*) tremor. B'. 1. 29.

वेर *vêra* m. n. corpus.

1. वेल् *vêl* 1. par. (*gatâu* K. *ćâlê* V.) se movere, vacillare.

2. वेल् *vêl* 10. par. (*kâlôpadêśê*; ut videtur, denom. a *vêlâ*) tempus indicare.

वेला *vêlâ* f. 1) (ut videtur, a r. *vil* findere) finis, limes, ripa. N. 13. 5. Mah. 3. 12888. 2) (v. 2. *vêl*) tempus. Sâ. 5. 6. 92. Lass. 44. 16. 79. 1 infr. Sâ. 5. 92. (Lit. *wêlay* sero, *wêlummas* serum.)

वेल्ल् *vêll* 1. par. i. q. 1. *vêl*.

वेवी *vêvî* 2. âtm. (*kântigativyâptikṣêpapraǵanak'âdanêṣu*; forma reduplicata cum guṇâ in syllabâ reduplicativâ, cf. gr. 498) desiderare, ire, occupare, implere, conjicere, generare, edere.

वेश *vêśa* m. (r. *viś* s. *a*) 1) domus, v. sq. 2) vestis. N. 13. 50. (Gr. οἶκος, lat. *vicus*, goth. *veihs* n. vicus, them. *veihsa*, germ. vet. *wîch* m. id., nostrum *Weich-Bild*; lit. *ûkis* aedes rusticae [Ruhig: „die Wohnung auf einem Bauer-Erbe"], *ûkininkas* pater familias, *ûkininkê* mater familias; boruss. vet. *wais-pattin* heram, matrem familias, Hausfrau; polon. *wieś* vicus.)

वेश्मन् *vêśman* n. (r. *viś* intrare, s. *man*) domus. N. 21. 16. 30. In. 5. 18.

वेश्या *vêśyâ* f. (r. *viś* s. *ya* in fem.) meretrix. Mêg'. 36.

वेष *vêṣa* m. (ut videtur, e *vêśa*, mutato *ś* in *ṣ*) vestis, ornamentum. In. 5. 58.

वेष्ट् *vêṣṭ* 1. par. circumdare, circumvolvere, vestire. Mah. 1. 1800: *b'ôgêna ... avêṣṭyata*; Man. 1. 49: *tamasâ bahurûpêṇa vêṣṭitâh*; Hit. 7. 10: *vastravêṣṭitah*. — Caus. id. Rag'. 11. 52: *mit'ilâh sa vêṣṭayan ... balâih*; Mah. 1. 1801.

c. *upa* i. q. simpl. Mṛ. 218.

c. *pari* id. Hit. 17. 17: *raǵǵubʻih parivêštitah*; Mah. 1. 1802. — Caus. id. Hit. 53. 17. Mah. 3. 12403.

c. *pra* id. Mah. 3. 10047: *pravêštitô rômabʻih*.

c. *sam* caus. id. Mah. 3. 12889: *payôdâ nabʻastalaṅ saṅvêštayitvâ*.

वेस् *vês* 1. par. (*gatâu*) ire; se movere.

वेह् *vêh* 1. âtm. (*prayatnê* K. *yatnê* V.) operam dare, adniti.

वेह्ल् *vêhl* 1. par. i. q. *vêll* et 1. *vêl*.

1. वै *vâi* 1. par. (*śôšaṇê* K. *śôšê* V.) siccari. Rgv.-V. 67. 8 (v. Westerg. s. r. *vâ*): *na vâyanti vâṅ taraṇayah*. (Cf. *vâ* et v. gr. 353. 354.)

2. वै *vâi* 1) quidem, nempe. N. 26. 5. 8. 23. 2) sane, vere, certe. N. 24. 35. 26. 13. 3) vero. N. 24. 6. 4) si. Hit. 48. 8: *yê parâdʻînatâṅ yâtâs tê vâi ǵîvanti mṛtâh kê*. 5) explet. Sâ. 5. 63.

वैक्लव्य *vâiklavya* n. (a *viklava* commotus, conturbatus, s. *ya*) commotio, conturbatio (animi). N. 23. 23.

वैखानस *vâikʻânasa* m. anachoreta. Su. 3. 5.

वैचित्र्य *vâiċitrya* n. (a *viċitra* s. *ya*) varietas. Hit. 3. 4.

वैजयन्त *vâiǵayantâ* m. (a *viǵayant* vincens, s. *a*) vexillum, praesertim Indri vexillum. In. 1. 8.

वैजयन्तिक *vâiǵayantika* m. (a praec. s. *ika*) vexillarius. Am.

वैजयन्तिका *vâiǵayantikâ* f. (fem. praec., nisi a *viǵayant* vincens, suff. *ika* in fem.) 1) nomen plantae, Aeschynomene sesban. Am. 2) vexillum.

वैतान *vâitâna* (a *vitâna* s. *a*) sacrificalis. Śak. 43. 12.

वैतालिक *vâitâlika* m. (a *vitâla* [*tâla* praef. *vi*] s. *ika*) praedicator, cantor. Ur. 93. 10. Qui cantando e somno excitat regem. Am.: *vâitâlikâ bôdʻakârâh*.

वैदर्भ *vâidarbʻa* (a *vidarbʻa* Vidarbʻa regio, s. *a*) Vidarbʻensis, *vâidarbʻî* fem. cognomen Damayantiae.

वैदूर्य *vâidûrya* n. (a *vidûra* secundum Wils. nomen montis vel urbis, s. *ya*) gemmae genus, lapis lazuli. Mr. 140. 12 (ubi *vâidûryâṇi* = prâcr. *vêḍuriâ-iṅ* legendum).

वैद्य *vâidya* m. I. (a *vidyâ* scientia, s. *a*) 1) vir doctus, eruditus, sciens, sapiens. Br. 2. 1. 2) medicus. II. (a *vêda* s. *ya*) Vêdorum gnarus, Vêdorum praecepta sequens.

वैद्युत *vâidyuta* (a *vidyut* s. *a*) fulmineus. Ur. 90. 11.

वैधव्य *vâidʻavya* n. (a *vidʻavâ* vidua, s. *ya*) viduitas. Vid. *avâidʻavya*.

वैधेय *vâidʻêya* (a *vidʻêya* [r. *dʻâ* praef. *vi* s. *ya*] s. *a*) stultus. Am.

वैनतेय *vâinatêya* (a nomine matris *vinatâ* Kâśyapî uxore) cognomen Garuḍi (v. *garuḍâ*). Su. 2. 17. Bʻ. 10. 30.

वैयर्थ्य *vâiyartʻya* n. (a *vyartʻa* s. *ya*, v. gr. 581) inutilitas. Ur. 29. 1 (ubi *vâiyartʻyam* legendum, v. annot.).

वैयात्य *vâiyâtya* n. (a *viyâta* s. *ya*) impudentia.

वैर *vâira* n. (a *vîrá* heros s. *a*) inimicitia. Bʻ. 11. 56.

वैराग *vâirâga* n. (a *virâga* vacuus ab affectibus, a cupidine, s. *a*) libertas ab affectibus, a cupidine, a desiderio. Bʻ. 6. 35.

वैरिन् *vâirín* (a *vâira* s. *in*) inimicus.

वैरूप्य *vâirûpya* n. (a *virûpa* deformis, s. *ya*) deformitas.

वैरूप्यता *vâirûpyâtâ* f. (a praec. s. *tâ*) id. N. 19. 33.

वैरोचनि *vâirôċani* m. (a *virôċana* Virôċanus, Prahlâdi filius, s. *i*) Vâirôċanis, Virôċani filius. A. 8. 19.

वैलक्ष्य *vâilakšya* n. (a *vilakša* s. *ya*) perturbatio, pudor. Ur. 31. 15: *savâilakšyam*.

वैवस्वत *vâivasvata* m. (Vivasvatis filius a *vivasvat* nom. pr., s. *a*) Vâivasvatus, cognomen Manûs et Yami.

वैवाहिक *vâivâhika* (a *vivâha* nuptiae, suff. *ika*) nuptialis, ad nuptias spectans vel ad nuptias necessarius. Sâ. 2. 33. 3. 1.

वैशम्पायन *vâiśampâyana* n. pr. Vâiśampâyanus, Vyâsi discipulus. Mah. 1. 97. 107.

वैशस vâiśasa n. (a viśasa [r. śas praef. vi s. a] s. a) caedes, clades. N. 13. 20. 36.

वैश्य vâiśya m. (a 2. viś s. ya) i. q. viś.

वैश्रवण vâiśravaṇa m. (secundum Wils. derivatum anomal. a viśravas Kuvêri patre) Kuvêrus, divitiarum deus. N. 13. 23.

वैश्वानर vâiśvânara (a viśvânara [viśva producto a et nára] s. a) cognomen Agnis.

वैषम्य vâiśamya n. (a viśama difficilis, s. ya) difficultas, miseria. N. 9. 20.

वैष्णव vâiśṇava (a viśṇu s. a) ad Vis'ṇum pertinens. A. 4. 30.

व्यक्त vyakta (part. perf. pass. a r. aṅǵ praef. vi manifestare, s. ta, v. gr. 548) clarus, manifestus, visibilis. B'. 8. 20. — vyaktam adv. manifesto, certe. Br. 1. 33. Sâ. 5. 92.

व्यक्ति vyakti f. (r. aṅǵ praef. vi manifestare, s. ti) manifestatio, visibilitas. B'. 7. 23. 10. 14.

व्यग्र vyagra (Bah. e vi et ágra) consternatus, perturbatus.

व्यजन vyaǵana n. (r. aǵ se movere, praef. vi s. ana) flabellum. In. 2. 17.

व्यञ्जन vyañǵana n. (r. aṅǵ praef. vi manifestare, s. ana) 1) consonans littera. Sâ. 5. 25. 2) barba. Br. 1. 28.

व्यतिक्रम vyatikrama m. (r. kram c. ati praef. vi transgredi, s. a) transgressio, peccatum. In. 5. 43.

व्यथ् vyat' 1. âtm. interdum par. (praet. redupl. vivyát'ê, v. gr. 417; duṅk'ab'ayaćalanê) agitari, commoveri, perturbari (dolore vel timore). N. 16. 21: imâm ... dṛśṭvâ mamâ 'pi vyat'atê manaṅ; 22. 23: ḥṛdayaṅ vyat'itaṅćâ "sît; 12. 118: tvâṅ dṛśṭvâ vyat'itâṅ smê 'ha; Sâ. 5. 46: santô na sîdanti na vyat'antê; A. 7. 12: tatô mê vyat'itam manaṅ; B'. 11. 34: mâ vyat'iśṭ'â yud'yasva; 14. 2: pralayê na vyat'anti; Maḥ. 3. 717: vṛśṇayô b'agnasaṅkalpâ vivyat'uṅ (v. gr. 417). — Caus. agitare, commovere, perturbare. B'. 2. 15: yaṅ ḥi na vyat'ayanty êtê ... sô 'mṛtatvâya kalpatê. (Cf. mant', mat', ratione habitâ, litteras m et v facile inter se mutari; goth. withô commoveo, agito; de lat. quatio v. put', kunt'.)

c. pra i. q. simpl. B'. 11. 45: b'ayêna pravyat'itam manô mê; 11. 20. 23. 24. R. Schl. II. 18. 41: pravivyat'ê râǵâ.

c. pra praef. sam id. R. Schl. I. 38. 16.

व्यथा vyat'â f. (r. vyat' s. â) permotio (animi), perturbatio. Br. 2. 3. B'. 11. 49.

व्यध् vyad' 4. par. interdum âtm. vid'yâmi (v. gr. 305. 417. 436. 457. 546. 563) perforare, ferire, vulnerare (praesertim sagittis). Maḥ. 3. 709: vivyâd'a ḥṛdayam patrî; 1. 7004: vid'yêta ya idaṅ lakśyam; 2. 948: śastrâiśćâ 'pi na vid'yatê; Dr. 8. 13: tam ... vâṇêna vivyâd'ô 'rasi; Sâ. 6. 5: kuśakaṇṭakavidd'âṅgâu. (Vid. vyâd'a venator et cf. vad', vâd'; hib. *fiadhachd* „hunting", *fiadhach* „venison", *fiadhaighe* „a huntsman"; *fiadh* „a deer", *fiadhait* „a wild", *fiadhanta* „fierce, savage, ferocious" cet.; anglo-sax. *vædhan* venari; germ. vet. *weidanôn* venari, pascere, pasci; *weideman*, nostrum *Weidmann*; island. vet. *veidhi* venatio; fortasse lat. *venor* e *ved-nor*.)

c. anu 1) perforare, ferire, vulnerare post alium. Man. 9. 43: naiyatî 'śuṅ ... vidd'am anuvid'yataṅ. 2) distinguere, besetzen. Rag'. 13. 54: indranîlâir muktâmayî yaśṭir ivâ 'nuvidd'â (schol. gump'itâ).

c. apa abjicere, dejicere, projicere. Dr. 6. 21: purâ śmaśânê srag ivâ 'pavid'yatê (sic ed. Calc. pro ivô 'pavid'yatê); R. Schl. II. 94. 24: mṛditâśćâ 'pavidd'âśća ... kamalasraǵaṅ; trop. negligere. Man. 11. 41: agniḥôtry apavid'yâ 'gnîn brâḥmaṇaṅ.

c. apa praef. vi dejicere, evertere. Dr. 8. 48: praviśyâ "śramapadam vyapavidd'avṛśîg'aṭam.

c. â 1) i. q. simpl. Gîta-G. 12. 11: *pâṇiǵâir âviddʿaǩ.* 2) jaculari. Mah. 3. 11511: *âvidʿyâ ''vidʿya tâu vṛkšân.* Mittere (sagittam). Man. 9. 43: *išur yatʿâ viddʿaǩ.* 3) imponere. Bʿaṭṭ. 20. 11: *âvidʿyaća sraǵam* (schol. Ǵay. *širasy âkšipya*).

c. â praef. *vi* vibrare. Mah. 3. 677: *gadâṅ ćikšêpa tarasâ vîrô vyâvidʿya.*

c. â praef. *sam* id. Ragʿ. 16. 78.

c. *pari* i. q. simpl. Mah. 1. 4102.

c. *pra* projicere. R. Schl. II. 63. 34: *tâpasam ... praviddʿakalasôdakam.*

c. *pra* praef. *vi* quassare, concutere. Ragʿ. 14. 54: *anilavipraviddʿâ.*

c. *prati* i. q. simpl. A. 3. 26. 7. 22.

व्यप् *vyap* 10. par. *vyâpâyâmi* (*kšayê*, ut videtur, caus. radicis *i* praef. *vi*, vid. *i* praef. *adʿi* caus.; v. etiam r. *vyay* et Westerg. s. r. *i*) destruere.

व्यपगत *vyapagata* v. *gam* c. *apa* praef. *vi.*

व्यपाश्रय *vyapâšraya* m. (r. *šri* ire, c. *â* praef. *vi* + *apa*) abitio, discessus. Bʿ. 18. 56 in fine Bah.

व्यभिचार *vyabʿićâra* m. (r. *ćar* c. *abʿi* praef. *vi*) offensio, violatio, transgressio, peccatum. Hit. 82. 22.

व्यभिचारिन् *vyabʿićârin* (r. *ćar* c. *abʿi* praef. *vi* s. *in*) offendens, violans, transgrediens, peccans. — *vyabʿićâriṇî* quae adulterio violat conjugem. Hit. 5. 12.

व्यभ्र *vyabʿra* (Bah. e *vi* et *abʿrâ* nubes) vacuus a nubibus. N. 17. 11.

1. व्यय् *vyay* 1. par. âtm. et 10. par. *vyâyâmi*, *vyâyê*, *vyayâyâmi* (*gatâu*; ut videtur, ex *i* praef. *vi*, v. *avyaya* et *vyap*) erogare, expendere (pecuniam). Hit. 61. 3: *kšudram âyam anâlôćya vyayamânaǩ svavâṅćayâ*; 60. 10: *kʿâditaṅ vyayitam avadʿîritaṅća* (*mâṅsam*); 98. 17.

c. *apa* negare. Man. 8. 60: *pṛšṭas tv apavyayamânaǩ.*

2. व्यय् *vyay* 10. par. *vyâyâyâmi* (*kšêpê* K. *nudi* V.; ut videtur, caus. r. *i* praef. *vi*; v. 1. *vyay* et *vyap*) conjicere, mittere.

व्यय *vyaya* m. (r. 1. *vyay* s. *a*) 1) erogatio. Hit. 77. 21. 98. 17. 104. 12. 2) perditio. Hit. 16. 4. Lass. 59. 1.

व्यर्थ *vyartʿa* (Bah. e *vi* et *ártʿa*) inutilis. Hit. 31. 1.

व्यलीक *vyalîka* n. (e *vi* et *alîká*) tormentum, cruciatus. Am. III. 4. 12: *pîḍârtʿê 'pi vyalîkaṅ syât*; Hit. 70. 1.

व्यवसाय *vyavasâya* m. (r. anom. *sô* c. *ava* praef. *vi* s. *ya*) 1) consilium, decretum. Br. 2. 32. Sâ. 4. 6. 2) opera, labor, studium. N. 24. 20.

व्यवसायिन् *vyavasâyin* (a praec. s. *in*) consilio, decreto vel operâ, labore, studio praeditus. Bʿ. 45. 11. 46. 15.

व्यवसिष्यामि *vyavasišyâmi* v. *sô* c. *ava* praef. *vi.*

व्यवस्थिति *vyavastʿiti* f. (r. *stʿâ* stare, esse, c. *ava* praef. *vi* s. *ti*) actio standi, manendi, persistendi in alq. r. Bʿ. 16. 1.

व्यवहार *vyavahâra* m. (r. *har hṛ* c. *ava* praef. *vi* s. *a*) 1) vitae ratio, vitae consuetudo, mores. Hit. 18. 21. 73. 22. 2) usus, consuetudo, mos. Hit. 87. 15.

व्यसन *vyasana* n. (r. *as* conjicere, s. *ana*) 1) nequitia, vita dissoluta. Hit. 8. 17. 36. 10; v. sq. 2) calamitas. N. 7. 13. Hit. 71. 5. 3) attentio, intentio, animus attentus. Hit. 13. 22.

व्यसनिता *vyasanitâ* f. (a sq. s. *tâ*) abstractum sequentis. Hit. 94. 3.

व्यसनिन् *vyasanin* (a *vyasana* s. *in*) 1) dissolutus, libidinosus, nequam (Wils. „addicted to evil practices, as to gaming, drinking, wenching"). Hit. 62. 14; *avyasanin* Hit. 83. 22. 2) infelix, infortunatus, calamitosus.

व्यस्त *vyasta* (part. perf. pass. r. *as* praef. *vi*) turbatus, perturbatus, confusus. Hit. 102. 7.

व्यसु *vyasu* (Bah. e *vi* et *ásu* spiritus vitalis, vita) vitae expers, mortuus. N. 11. 39.

व्याकरण *vyâkaraṇa* n. (r. *kar kṛ* c. *â* praef. *vi* s. *ana*) grammatica. Up. 20.

व्याकुल *vyâkula* (r. *kul* c. *â* praef. *vi* s. *a*) i. q. *âkula.* N. 16. 15. Dr. 8. 44.

व्याघात *vyâg'âta* m. (caus. r. *han* c. *â* praef. *vi* s. *a*) percussio, perturbatio. In. 5. 11.

व्याघ्र *vyâg'rá* m. tigris. Dr. 8. 3. In fine compositorum ponitur ad indicandum optimum, praestantissimum. H. 1. 35. 4. 57.

व्याज *vyâǵa* m. (r. *aǵ* vel *aṅǵ* c. *â* praef. *vi* s. *a*) dissimulatio. Lass. 76. 9.

व्यात्त *vyâtta* v. *dâ* c. *â* praef. *vi*.

व्याध *vyâd'a* m. (r. *vyad'* s. *a*) venator. N. 11. 26. 29. (Vid. *vyad'*.)

व्याधि *vyâd'i* m. (r. *d'â* ponere, c. *â* praef. *vi* s. *i*) morbus. B'. 13. 8.

व्याधित *vyâd'ita* (a praec. s. *ita*) aegrotus. Hit. 41. 11.

व्यापद् *vyâpad* f. (r. *pad* c. *â* praef. *vi*) infortunium, calamitas. Hit. 44. 5 (v. *âpad*, *âpatti*).

व्यापार *vyâpâra* m. (r. 2. *par pṛ* c. *â* praef. *vi* s. *a*) 1) opera, labor, occupatio, negotium. Hit. 8. 2. 49. 5. 7. 2) vindiciae, postulatio. Ur. 49. 10: *vyâpâraṅ vraǵasi mê śarîrê* „corpus meum tibi vindicas".

व्यायत *vyâyata* v. 1. *yam* c. *â* praef. *vi*.

व्यामिश्र *vyâmiśra* (r. *miśr* miscere, c. *â* praef. *vi* s. *a*) confusus. B'. 3. 2.

व्यायाम *vyâyâma* m. (r. 1. *yam* c. *â* praef. *vi* s. *a*) 1) lassitudo. Sâ. 5. 2. 2) opera, contentio, pugna. A. 3. 40.

व्याल *vyâla* m. serpens. A. 2. 3. R. Schl. II. 59. 10. Fem. *vyâlî* Mṛ. 19. 4. (Cf. germ. vet. et anglo-sax. *âl* anguilla.)

व्युषित *vyuśita* v. *vas* praef. *vi*.

व्युष्ट *vyuśṭa* v. *vas* praef. *vi*.

व्युष्टि *vyuśṭi* f. (r. *vas* praef. *vi* s. *ti*, v. gr. 575. 48) felicitas. Br. 2. 22.

व्यूढ *vyûḑ'a* v. *ûh* et *vah* praef. *vi*.

व्यूह *vyûha* m. (r. *ûh* s. *a*) turba, multitudo. N. 12. 30.

व्ये *vyê* 1. par. âtm. tegere. Part. perf. pass. *vîtá*, v. gr. 543.

c. *pari* id. *parivîta* tectus, indutus. Rag'. 15. 77.

c. *sam* id. *saṅvîta* tectus. N. 9. 6. 13. 46.

व्योमन् *vyóman* n. (fortasse a r. *div* splendere, abjecto *d*, praef. *vi* s. *man*, v. *dyô*, *dyu*, *dyut*, *vidyut*) coelum. In. 2. 27. 5. 15.

1. व्रज् *vraǵ* 1. par. interdum âtm. 1) ire, procedere. H. 1. 7: *punar asmân upâdâya tat'âi 'va vraǵa*; N. 3. 9: *vraǵa nâiśad'a mâćiram*; 9. 35: *ǵńâtîn vraǵêt*; Mah. 1. 2263: *vraǵad'vam.* 2) facere (v. *ćar*). Ur. 49. 10: *vyâpâraṅ vraǵasi mê śarîrê* du machst Anspruch. (Vid. *varǵ vṛǵ* et cf. goth. *vrika*, *vrak*, *vrêkum* persequi, *vrakja* insectatio; gr. ϝέργον, goth. *waurkjau*, nostrum *Werk*, Kuhn 2. 133.)

c. *anu* 1) sequi. N. 13. 61. 2) i. q. simpl. Mah. 3. 8266. Man. 2. 241.

c. *anu* praef. *sam* sequi. Mah. 2. 1606.

c. *â* adire. N. 8. 6.

c. *ut* praef. *prati* obviam ire. Rag'. 1. 90; v. *gam* c. *ut* praef. *prati*.

c. *pari* ambulare, oberrare, huc illuc migrare. Man. 6. 33. 41.

c. *pra* progredi, abire, ire. Mah. 2. 2613: *vanâya pravavraǵuh.* — Caus. in exilium mittere. Rag'. 12. 6: *râmam prâvrâǵayat.*

c. *sam* praef. *upa* intrare. Man. 6. 51: *âgâram upasaṅvraǵêt.*

2. व्रज् *vraǵ* 10. par. *vrâǵáyâmi* (*saṅskṛtâu tyâǵê* K. *saṅskṛtâu gatâu* V.) ornare, relinquere, ire. (Vid. 1. *vraǵ*, *varǵ vṛǵ*, *varṅǵ vṛṅǵ*.)

1. व्रण् *vraṇ* 1. par. (*śabdê* K. *rutâu* V.; scribitur etiam *braṇ*) sonare. (Vid. *raṇ*, *d'raṇ*.)

2. व्रण् *vraṇ* 10. par. (ut videtur, denom. a *vraṇa*; scribitur etiam *braṇ*) vulnerare. (Vid. *vraṇa* et cf. lat. *vuln-us*, slav. *rana* vulnus, lit. *róna* id., *iṅ-roniju* vulnero; hib. *leon* „affliction, a wound, a moth"; *leonaim* „I wound, sprain"; fortasse etiam nostrum *Wun-de*, germ. vet. *wun-da*, *wun-ta* huc pertinet, mutatis liquidis *r* et *n*, v. Graff. 1. 896.)

व्रण *vraṇa* m. n. vulnus. (Vid. 2. *vraṇ* et cf. *vraść*.)

व्रत *vrata* m. n. (fortasse a r. *var vr̥* eligere, transposito *var* in *vra*, suff. *ta*) votum, devotio, pietas. Så. 4. 3. 6. B^c. 6. 14. N. 5. 21. 13. 69. In. 4. 7. Saepe in fine compos. Baḥ., e. c. *pativratâ* erga conjugem pietatem, devotionem habens, conjugi devota, addicta. N. 10. 14. 13. 43. *dêvavrata* diis addictus. B^c. 9. 25. *dr̥ḍ^cavrata* firma vota habens, votorum tenax. B^c. 7. 28. 9. 14.

व्रश्च् *vraść* 6. par. (*ćêdanê* K. *ćêdê* V.; in tempp. spec. corripitur in *varść vr̥ść*; part. perf. pass. *vr̥kṇá*) scindere, abscindere. B^c att. 14. 77: *vavraśćuṅ*; 9. 41: *vraśćitvâ ... apâtayat tarûn*.

c. *ava* id. Rgv. 51. 7: *vr̥śćâ śatrôr ava viśvâni vr̥ṣ̌ṇyâ* „frange inimici cunctas vires".

c. *â* âtm. id. Rgv. 27. 13: *mâ ǵyâyasaṅ śaṅsam âvr̥kśi* „nunquam optimi (cujusque dei) laudem interrumpam".

c. *vi* id. Rgv. 61. 10: *vivr̥śćad vaǵrêṇa vr̥tram indraṅ*; 32. 5: *skand^cânsî 'va kuliśênâ vivr̥kṇâ* „arbores quasi securi caesae".

व्री *vrî* 4. âtm. et 9. par. (*varaṇê* K. *vr̥tyâm* V.) eligere. Cf. *var vr̥*.

व्रीड् *vrîḍ* 4. par. pudore affici. *vrîḍitâ* pudibundus. N. 7. 18. Så. 1. 35.

व्रीस् *vrîs* 1. et 10. par. (*vad^cê*) pulsare, occidere. C. *vrûs*.

व्रुड् *vruḍ* 6. par. (*saṅvr̥tisaṅhatimaǵǵanêšu*) tegere, colligere, accumulare, mergi.

व्रूस् *vrûs* 1. et 10. par. i. q. *vrîs*.

व्ली *vlî* 9. par *vlinấmi* (*d^caraṇê* K. *gatyâṅ vr̥tyâm* V.) tenere, ire, eligere. Cf. *vrî*.

व्लेक्ष् *vlêkś* 10. par. (*dr̥śi*) videre.

श *ś*.

श् *ś* Haec littera orta est e *k* et respondet graeco κ, lat. *c*, lit. *k* et *š*, slav. *k* et *s*, hib. *c*, *ch* et *s*; germ. *h*; v. gr. c. 21. 87.

1. शंस् *śaṅs* 1. par. interdum âtm. 1) dicere, indicare, narrare. N. 13. 53: *śaṅsa mê kâ 'si kasya vâ*; 12. 35: *nalaṅ yadi na śaṅsasi*; 12. 126: *yadi ǵânît^ca nr̥patiṅ kšipraṅ śaṅsata mê priyam*; R. Schl. II. 68. 8: *mâćâ 'smâi pitaram mr̥tam b^cavantaṅ śaṅsišuṅ*; Su. 3. 11: *sundôpasundayôṅ karma ... śaśaṅsirê*. 2) laudare. B^c. 5. 1: *punar yôgaṅća śaṅsasi*; Mah. 2. 2298: *śaśaṅsur drâupadîn tatra kutsantô d^cr̥tarâšṭraǵam*. (Cf. *śâs*. Slav. *sań-ti* loquitur, gr. comp. 484 annot.; fortasse lit. *sakau* dico, loquor, litteris transpositis e *kasau*; ita etiam germ. vet. *sagên* dicere; anglo-sax. *sagan*, *sægan*, cum *g* pro *h*, quod pro scr. *ś* = *k* exspectaveris. Cf. etiam *SANG* canere [v. Graff. 6. 91], nisi pertinet ad *svan*, gr. comp. 803. Potius hoc refert lat. *cano* [v. *kvaṇ*], *Cas-menae*, *Ca-menae*, *car-men*. Goth. *hana*, nostrum *Hahn* dictum est a canendo sicut *gallus*, v. *gar* [*gr̥*]. Cum *śaṅs* conferatur etiam pers. خواندن *kân-den* recitare, cantare, nisi pertinet ad *kvaṇ* vel *svan*, v. gr. comp. 35. De خواستن *kâs-ten* cupere v. 2. *śaṅs*.)

c. *ab^ci* calumniari, conviciari, maledicere, objurgare, accusare, criminari; *ab^ciśasta* increpatus. Man. 8. 116: *vatsasyâ 'b^ciśastasya purâ b^crâtrâ yavîyasâ*; Am. III. 1. 43: *âkšâritaṅ kšâritô 'b^ciśastê*; Man. 2. 185: *ab^ciśastâṅs tu varǵayêt*; 3. 159.

c. *â* 1) indicare. Rag^c. 1. 86. 2) implorare. Dr. 5. 12: *âśaṅsa ... sâuvîrarâǵasya punaṅ prasâdam*.

c. *pra* laudare, celebrare. N. 1. 16. 3. 16.

c. *pra* praef. *ab^ci* id. A. 1. 6.

शंस् śaṅs 1. âtm. interdum par. (iććâyâm K. âśiśi V.; scribitur śas, gr. 110*)) cupere, desiderare, fausta precari. (Vid. śâs praef. â et cf. pers. خواستن kâs-ten cupere, velle, rogare, خواهم kâh-em cupio etc.; hib. sant „greediness, covetousness, cupidity, lust", santaighim „I desire, covet, lust" v. Pictet p. 64; lat. censeo, v. praef. â sgf. 3.)

c. â 1) cupere, desiderare. Maḥ. 1. 7148: kurupravîrân âśaṅsamânaḣ ... ǵagâm tâm b'ârgavakarmaśâlâṅ yatrâ "satê tê kurupravîrâḣ; 3. 17171: yôdd'um âśaṅsatê nityam p'âlgunêna. 2) sperare. Br. 1. 29: yayâ dâuḥitraǵânl lôkân âśaṅsê; Maḥ. 3. 13647: âśaṅsatê ḥi putrêšu pitâ ... yaśaḣ. Cum dat. Maḥ. 1. 148: nâ "śaṅsê viǵayâya. Cum infin. R. Schl. II. 12. 70: na ... ćiraṅ ǵîvitum âśaṅsê. âtm. Dr. 5. 5: ǵêtum âśaṅsasi d'armarâǵam. 3) credere, putare, c. yadi. R. Schl. II. 51. 14: kâuśalyâćâi 'va râǵâća tat'âi 'va ǵanani mama nâ "śaṅsê yadi ǵîvanti; II. 86. 15: nâ "śaṅsê yadi tê sarvê ǵîvêyuḣ.

शंसिन् śaṅsín (r. śaṅs s. in) dicens, indicans, nuntians. Ur. 69. 15. Śak. 46. 15.

शंस्त् śaṅst 2. par. (scribitur śast, v. gr. 110*)) dormire. Vid. 2. śas.

शक् śak 5. par. et 4. par. âtm. posse, valere. Ḥ. 1. 6: gantuṅćâi 'va na śaknumaḣ; R. Schl. I. 20. 4: na ḥi śaknôti ... samâptuṅ kratum; Br. 1. 24: na ḥi śakšyâmi kiṅćana parityaktum aḥam band'um; 27: parityaktun na śakyâmi b'âryâm; 28: kuta êva parityaktuṅ sutaṅ śakyâmi; N. 11. 6: śakyasê tâ giraḣ satyâḣ kartum mayi; A. 3. 31: naćâi 'nam aśakaṅ ḥantum. Cum loc. abstracti in ana loco infin. R. Schl. I. 66. 19: na śêkur graḥaṇê tasya d'anušaḣ; N. 7. 10: suḥṛdân na tu kaśćana nivâraṇê śô'avać ćaktô dîvyamânam. Participia in ta sunt śaktá et śakitá, quorum prius active cum sgf. potens, alterum passive usurpatur. Br. 2. 8. N. 7. 10. Ḥ. 4. 33. — Pass. impers. Maḥ. 1. 6678: śi'îyatâṅ yadi śakyatê. — Notetur passivi usus in constructione cum infin., quippe qui passivâ formâ careat, ita ut passivam vim verbo auxiliari exprimere necesse sit. Dicitur e. c. nâ "ḥartuṅ śakyatê (N. 20. 5) quasi latine dicas afferre nequitur ad exprimendum non afferri potest. Part. fut. pass. śákya saepissime in hujusmodi constructionibus invenitur, e. c. In. 1. 17. 2. 4. Ḥ. 1. 35. 47. Etiam part. praet. śakitá. Ḥ. 4. 33: apanêtuṅća yatitô naćâi 'va śakitô mayâ. Dicitur etiam śákya pro ǵêtuṅ śakya qui vinci potest, vincendus. Dr. 5. 12. — Desid. śikś correptum e śiśakś, v. gr. 490. (Vid. śikś et cf. hib. ceach-t „power, eminence" = scr. śakti, v. Pictet p. 63. Fortasse lat. co-nâ-ri e coc-na-ri, ita ut nâ respondeat characteri nonae classis et graeco νη in verbis ut δάμ-νη-μι; queo; cf. ne-qui-nont apud Fest. cum scr. śak-nuvánti; island. vet. hag-r dexter, hagna prodesse, hoegja moderare [Grimm. 2. 12 n. 96]; gr. κίκυς, v. Pott. 1. 232. Benfey 2. 160.)

शकट śákaṭa m. n. currus. Ḥit. 24. 8: śakaṭam (nom.).

शकटार śakaṭâra etiam शकटाल śakaṭâla nom. pr. (Wils. „the minister of Nanda"). Ḥit. 61. 20.

शकल śákala m. n. pars, portio, frustum. Rag'. 2. 46: śakalâni.

शकन् śakán v. śákṛt.

शकुन śakúna m. (fortasse a r. śak s. uṇâd. una) 1) avis species (Wils.: either the Indian vulture or the common kite [Falco cheela]; it is also applied to the Pondicherry eagle). N. 9. 12. 2) avis in universum.

शकुनि śakúni 1) i. q. praec. Maḥ. 3. 10437. 2) nom. pr. In. 1. 4. (Cf. lat. ciconia.)

शकृत् śákṛt n. (śakán v. gr. 189, gr. comp. 152 not. *) excrementum, stercus. (Fortasse gr. κόπρος e κόκρος, lat. stercus, stercor-is fortasse per metath. e secort-is

= scr. *śákṛtas* e *śakartas*; hib. *seachraith* „filth, dirt", *cac* „animal excrement", *cacach* „dirty, filthy", *cacaim* „I go to stool"; lat. *caco*, gr. κακκάω.)

शक्ति *śakti* f. (r. *śak* posse, s. *ti*) 1) potestas, facultas, vis. Sâ. 2. 17. 5. 4. 2) lancea ferrea. In. 1. 4. (Hib. *ceacht-t*, v. r. *śak*.)

शक्तु *śaktu* m. n. farina. (Wils.: According to some authorities only m. pl. [*śaktavaň*]. The powder or flour of barley and other grain, first fried and then ground). Ḥit. 114. 22: *śaktub'ûtaň śâravaň*; 115. 2. 7: *śaktuśârava*.

शक्य *śakya* (part. fut. pass. r. *śak*) possibilis; v. *śak*.

शक्र *śakrá* m. (ut videtur, a r. *śak* posse, s. *ra*) cognomen Indri.

शङ्क् *śaňk* 1. âtm. (scribitur *śak*, gr. 110[a]) 1) suspicari, opinari. N. 23. 1: *śaňkamânâ nalan tam*; 23. 28: *tvâň ǵanaň śaňkêta dôśataň*; Ḥ. 3. 15: *tâm ... puňskâmâň śaňkamânaň*. 2) timere. N. 9. 31: *kimart'am b'îru śaňkasê*. — *śaňkitâ* suspicans, timens. N. 12. 32. In. 5. 18. (*śaňk* primitive possibile habere significaverit; a *śak* posse insertâ nasali; cf. lat. *cunctari*; goth. *hugjan* cogitare, opinari, putare; germ. vet. *hugu* animus, intellectus, sensus, *hugjan* cogitare, recordari, considerare.)

c. *ab'i* dubitare. M. 34: *nâ 'b'iśaňkyam idańćâ 'pi vaćanam*.

c. *â* par. âtm. timere. Man. 7. 188: *yataśća b'ayam âśaňkêt tatô vistârayêd balam*; R. Schl. I. 90. 15: *mattô na dôśam âśaňkiň*; I. 1. 39: *âśaňkamânaśća punaň pâuraǵânapadâgamam*; N. 13. 30: *âśaňkamânâ tat pâpam*. — *âśaňkita* metutus. R. Schl. I. 65. 15: *yat tad âśaňkitam pâpam*.

c. *pari* suspicari. N. 24. 26: *na mâm arhasi kalyâna dôśêṇa pariśaňkitum*.

c. *vi* dubitare. Maḥ. 1. 2966: *ǵând'arvarâkśasâu (vivâhâu) kśatrê d'armyâu tâu mâ viśaňkit'âň* (pro *viśaňkiśṭ'âs* praet. mltf. 3, sic. Maḥ. 3. 10356: *paryaśaňkit'âm* [sic legendum pro *-t'â*] pro *-śṭ'âm*.)

c. *sam* suspicari. Maḥ. 4. 568.

शङ्कर *śaňkara* m. cognomen Śivi.

शङ्का *śaňkâ* f. (r. *śaňk* s. *â*) 1) suspicio, conjectura. N. 24. 3. Sâ. 6. 4. 2) dubitatio. N. 24. 39.

शङ्कितमनस् *śaňkitamanas* (Baḥ. e *śaňkita* et *manas* mens) timentem vel suspicantem mentem habens. In. 5. 18.

शङ्किन् *śaňkin* (r. *śaňk* s. *in*) suspicans. Ur. 80. 1 infr.

शङ्कु *śaňkú* m. (r. *śaňk* s. *u*) 1) timor. 2) acus. 3) palus, stipes. 4) jaculum, pilum. 6) piscis species (Wils.: the scate fish).

शङ्कुकर्ण *śaňkukarṇa* (Baḥ. e praec. et *kárṇa* auris) 1) adj. jaculo vel palo similes aures habens. Ḥ. 2. 4. 2) subst. m. asinus.

शङ्ख *śaňk'á* m. n. concha. B'. 1. 12: *śaňk'am* accus., 13: *śaňk'âň* nom. pl. m. (Gr. κόγχος, κόγχη; lat. *concha*; fortasse hib. *slige*, *sligean* id., per metath. e *silge*, mutatis liquidis *n* et *l*, v. gr. comp. 20.)

शच् *śać* 1. âtm. (*vyaktâyâň vâći* K. *vâći* V.) loqui, distincte loqui. Cf. 1. *śuć*.

शची *śaćî* f. Śaćia, Indri uxor.

शञ्च् *śańć* 1. âtm. (*gatâu*; scribitur *śać*, v. gr. 110[a]) ire, se movere.

1. शट् *śaṭ* 1. par. (*ruǵâviśaraṇagatyavasâdanêšu* K. *sâdê śîrṇê gatâu ruǵi* V.) aegrotare, diffringi, ire, perire, considere, tabescere. Cf. *śaṇḍ*.

2. शट् *śaṭ* 10. âtm. *śâṭâyê* (*ślâg'ê*) laudare. Cf. 3. *śaṭ*, *śâḍ*, 3. *śal*.

1. शठ् *śaṭ'* 1. par. (*kâitavê* K. *vad'aklêśakâitavê* V.) fallere, decipere, laedere, occidere, vexare; v. *śaṭ'a*.

2. शठ् *śaṭ'* 10. par. *śâṭ'âyâmi* (*saňskâragatyôň* K. *âlasyê gatyasaňskṛtasaňskṛtê* V.) ornatum esse, ire, pigrum esse, inornatum esse. Cf. *śuṭ'*.

3. शठ् *śaṭ'* 10. âtm. i. q. 2. *śaṭ*.

शठ śaṭ́a (r. 1. śaṭ́ s. a) falsus, fallax, pravus. Hit. 67. 10: śaṭ́am mitram. (Hib. sath „evil", saith „vulgar, vile, despicable, ill".)

शण् śaṇ 1. par. (dânê) dare.

शण śaṇa n. cannabis. (Cf. gr. κάνναβις, lat. cannabis, lit. kanápê, russ. konopla, hib. canaib, island. vet. hanp, anglo-sax. hænep, germ. vet. hanaf.)

शण्ड् śaṇḍ 1. âtm. (ruǵâyâm K. saṅǵaruǵôń V.; scribitur śaḍ, gr. 110ᵃ)) aegrotare, colligere, coacervare. Cf. 1. śaṭ.

शण्ढ śaṇḍ́á m. eunuchus. Am. Scribitur etiam śaṇḍ́a.

शत śatá n. (ut mihi videtur, mutilatum e daśata a daśan decem, v. gr. comp. 320. annot.) centum. śata m. nisi śatâ f. N. 15. 5: śataṅ śatâń. (Lat. centum, gr. ἑ-κατόν [ἑ pro ἕν unum], lit. śimta-s m., slav. sto n., hib. céat, cambro-brit. cant, armor. kant.)

शतक्रतु śatakratu m. (centum sacrificia habens, Bah. e śatá et krátu) cognomen Indri.

शतगुणाधिकम् śataguṇâd́ikam adv. (e śataguṇa centies [e śatá et guṇá q. v.] et ad́ikam supra, plus) plus quam centies. H. 4. 49.

शतगुणित śataguṇita (a śataguṇa centies [śatá + guṇá q. v.] s. ita) centies repetitus. Ur. 51. 19.

शतघ्नी śataǵnî f. (centenos occidens, e śatá centum et ǵnî fem. vocis ǵna occidens) teli species. A. 6. 16.

शतधा śatad́â adv. (a śatá s. d́â, v. gr. 239) centupliciter, in centum frusta, in centum partes; e. c. śatad́â ćêttum in centum partes findere. A. 7. 21. 29.

शतसङ्घशस् śátasaṅǵaśas (e śatasaṅǵa [śatá + saṅǵa turba] centum complectens turba, suff. śas) centenatim. In. 1. 35. A. 10. 23.

शतपत्र śatapatra n. (centifolius, Bah. e śatá et pátra folium) lotus flos.

शतपुत्र śataputra (e śatá et putrá filius, liber) centum filios vel liberos habens.

शतपुत्रता śataputrátâ f. (a praec. s. tâ) abstractum praecedentis, i. e. centum filiorum possessio. Sâ. 5. 53.

शतह्रदा śatahradâ f. (Bah. e śatá et hrada radius luminis) fulmen. Ur. 70. 7.

शत्रु śátru m. (fortasse a caus. r. śad [śâtáyâmi caedo] s. ru vel tru abjectâ radicis litterâ finali) hostis.

शत्रुञ्जय śatruńǵaya m. (hostem vincens, e śátru in acc. et ǵayá, v. gr. 575 suff. a) nom. pr. Dr. 2. 11.

शत्रुतस् śatrutás adv. (e śátru s. tas) ab hoste vel hostibus (v. gr. 584. 38). N. 14. 13.

1. शद् śad 1. par. (gatâu; nonnisi cum â occurrere dicitur) ire. — Caus. ducere, popellere. Pâṇ. VII. 3. 42: gâń śâdayati gôpâlaḱ. (Cf. pad.)

2. शद् śad in tempp. spec. âtm. in ceteris par. (a grammaticis refertur ad cl. 1 et 6, sequitur autem normam classis 4, ita tamen ut anomale conson. fin. ante syllabam ya abjiciatur et a producatur in î, quod ex â ortum esse censeo in analogiâ cum passivis ut dîyátê datur pro dâyatê [v. gr. 447], ita śî́yatê pro śâyatê. Quod attinet ad omissam radicis litteram finalem, śî́yatê convenit cum ǵấyatê nascitur pro ǵanyatê, gr. 305. Vera radicis forma śat esse videtur, unde caus. śâtáyâmi e generali reg. explicari posset; cf. etiam nomen abstractum śâtana apud Wils., quod non a śô sed a śat deduxerim; ita śâta quo radix śad a Vôp. explicatur) cadere, perire. B́aṭṭ. 17. 77: aśîyata nṛmâṅsâdâm balaṅ sugrîvavâd́itam (schol. Ǵay. avasannam, B́ar. avasâdam prâptam). — Caus. śâtáyâmi (gr. 471) facere ut alq. cadat, caedere. R. Schl. I. 66. 10: varâṅgâni mahârhâṇi d́anuśâ śâtayâmi vaḱ; II. 43. 16. 96. 52. N. 20. 13: śâtayitvâ vib́îtakam; 14: śâtayiśyê vib́îtakam; 23: śâtayâmâsa tan drumam. (Cf. pad, pat, lat. cado.)

c. pra caus. facere ut alq. cadat. Mah. 1. 5561: ânâmya ṕalitâń śâḱâm pakvam pakvam praśâtayêt.

c. vi caus. discutere, disjicere. Mah. 3. 11971.

c. sam caus. facere ut alq. cadat. Mah. 3. 865: vaǵram udyamya tân sarvân parvatân samaśâtayam.

शनकैस् *śanakâis* adv. (instr. pl. ab inusitato *śanaka*, quod derivatur a *śana* [v. *śanâis*] suff. *ka*) lente, tarde, paulatim, gradatim. N. 17. 13.

शनैस् *śanâis* adv. (instr. ab inusitato *śana*) lente, tarde. In. 2. 24. Ḥ. 2. 22. 4. 26. Su. 4. 10.

1. शप् *śap* 1. par. âtm. 1) âtm. jurare. Man. 8. 110: *vaśiśt'aśćâ 'pi śapat'aṅ śêpê pâiyavanê nṛpê* (loc. pro dat.); R. Schl. II. 75. 40: *śapat'âiṅ kaśṭâiṅ śapamânam ... b'aratam ... kâuśalyâ vâkyam abravît.* Cum instr. rei vel pers. per quam quis jurat. G'at. 22; R. Schl. II. 21. 16: *satyêna d'anuśâćâi 'va dattênê 'ṣṭêna tê śapê*; II. 11. 8: *têna râmêṇa kâikêyi śapê tê vaćanakriyâm*; 34. 47. 48. 21. Maḥ. 1. 5178. 2) par. âtm. maledicere, exsecrari. In. 5. 48: *śaśâpâ 'i'â d'anaṅǵayam*; N. 20. 34: *kupitâ mâ 'śapat*; Maḥ. 1. 4583: *tasmât tvâm apy ahaṅ śapê*; 3. 351: *putran tê śapsyatê.* — Absol. R. Schl. I. 58. 8: *śêpuṅ paramasaṅkrudd'âś ćaṇḍâlatvaṅ gamiśyasi.* — Caus. *śâpáyâmi* jurare jubeo. Man. 8. 113. (Fortasse *śap* primitive dicere, loqui significavit, cf. *śábda* sonus, quod fortasse e *śap* + *da* dans; hib. *cubhais* „an oath", *cubhas* „a word, a promise", *cab* „a mouth".)

c. *ab'i* maledicere, exsecrari. R. Schl. II. 49. 48: *tvâm ab'iśapsyê ṡhaṅ suduṅk'am atidâruṇam.*

2. शप् *śap* 4. par. âtm. i. q. 1. *śap.*

शपथ *śapát'a* m. (r. *śap* s. *at'a*) jusjurandum.

शफ *śap'a* n. ungula (equi). Am. (Germ. vet. *huof*, island. vet. et anglo-sax. *hôf.*)

शफर *śap'ara* m., शफरी *śaparî* f. piscis species. (Wils. a sort of carp, Cyprinus chrysoparius). Am.

शब्द् *śabd* 10. par. *śabdáyâmi* (ut videtur, denom. a seq.) dicere. Maḥ. 3. 14400: *śannân tu pravaran tasya śtrîâṇâm iha śabdyatê.* — Caus. *śabdâpáyâmi* facio ut quis vocetur, advocetur, arcesso. R. Schl. II. 59. 7: *yadi mâṅ râmaṅ punaṅ śabdâpayêt.* (Vid. *śap* et cf. caus. r. *dâ*, *dâpáyâmi*, cf. etiam *ǵîvâpáyâmi* p. 153 annot.)

c. *ab'i* dicere. Man. 6. 82: *yad êtad ab'iśabditam.* Nominare. Maḥ. 1. 3927: *dakśasya duhitâ yâ tu surab'î 'ty ab'iśabditâ.*

c. *sam* dicere, loqui. Maḥ. 1. 3215: *ayam êtî 'ti saṅśabdya.*

शब्द *śábda* m. sonus, clamor, strepitus. Ḥ. 4. 21. Br. 1. 3. Su. 1. 32. (Vid. *śap.*)

1. शम् *śam* 4. par. *śâ'myâmi* (gr. 303) sedari, tranquillari, placari, extingui. Gita-G. 7. 41: *śâmyat* ... *dêhadâhaḥ*; Rag'. 2. 14: *śaśâma vṛśṭyâ 'pi vinâ davâgniṅ*; Man. 2. 94: *na ǵâtu kâmaṅ kâmânâm upab'ógêna śâmyati*; Maḥ. 2. 1936: *śâmya mâ śućaṅ*; Rag'. 7. 3: *samatsarô ṡpi śaśâma têna kśitipâlalôkaṅ.* — *śântá* 1) sedatus, pacatus, tranquillus, placidus. Ḥ. 1. 49: *śântârćir iva pâvakaḥ*; Hit. 80. 21: *śântê pânîyatôyê*; N. 12. 112: *suśântatôyâm ... hradinîm*; 24. 53: *śântaǵvarâ*; Sâ. 6. 18: *śântâyân diśi.* 2) interfectus (v. caus.). Maḥ. 1. 7523: *diśṭyâ śântaḥ puróćanaṅ.* — Caus. *śamáyâmi* 1) sedare, tranquillare, domare, extinguere. Maḥ. 3. 72: *mânasaṅ (duṅk'aṅ) samayêt tasmâǵ ǵṅânênâ 'gnim ivâ 'mbunâ*; Hit. 24. 6: *sutaptam api pânîyaṅ śamayaty êva pâvakam.* 2) occidere, interficere. Maḥ. 3. 14620: *sô ṡyan tvayâ mahâbâhô śamitô dêva kaṇṭakaṅ.* (Hib. *samh* „pleasant, still, calm, tranquil"; lit. *kenćiu*, *kentéju* patior, tolero, *kanćia* dolor, *kantrùs* patiens, tolerans, *pa-kintu* patientiam adhibeo, v. *śânti*; fortasse nostrum *san-f-t*, inserto *f* [v. gr. comp. 96], mutatâ gutturali in sib.; germ. vet. *samft*, angl. *soft*; fortasse etiam germ. vet. *sûmjan* tardare [nostrum *säumen*], *sûmig* negligens; island. vet. *sems* tardatio; gr. κάμ-νω, κηλέω. Cf. *kśam.*)

c. *upa* i. q. simpl. Maḥ. 3. 72 et 1008: *nô 'paśâmyati mê manaṅ.* — Caus. *upaśâmayâmi* 1) sedare,

tranquillare. Mah. 1. 6577: *puśpâyuďam ... upaśâmaya kalyâṇi âtmadânêna.* 2) occidere, interficere. Mah. 3. 8541: *agastyênê 'ha vâtâpiń kimarťam upaśâmitań.*

c. *ni* caus. *niśâmayâmi* 1) videre, conspicere. R. Schl. I. 2. 6: *akardamam idan tîrťan niśâmaya.* Gerund. *niśâmya* et *niśamya* (v. caus. rad. simpl. *śamâyâmi*); R. Schl. I. 69. 18: *râğavâu putrâu niśâmya*; II. 46. 18: *prakṛtîs tâ niśâmya*; Mah. 1. 1137: *niśâmya tê duńkam idam*; N. 26. 6: *niśamyâ 'ťa hayagńasya liñgâni*; A. 10. 57. 58: *râudrâstraniśpiśṭân ... niśamya*; R. Schl. II. 52. 14: *saraťam mân niśamyâi 'kam.* 2) audire. R. Schl. II. 57. 21: *tad vâkyań râğastrîṇân niśâmayan.* Gerund. *niśamya.* Br. 3. 1: *tayôr duńkitayôr vâkyam ... niśamya*; R. Schl. I. 2. 17. II. 44. 25. 52. 4. 66. 10. Rag. 2. 61.

c. *ni* praef. *vi* caus. audire. Gerund. *viniśamya.* In. 5. 62.

c. *ni* praef. *sam* caus. id. Mah. 2. 1658: *sanniśamya.*

c. *pari* caus. *pariśamayâmi* sedare. Gita-G. 7. 20: *pariśamitam.*

c. *pra* i. q. simpl. R. Schl. II. 40. 33: *pâuragaṇâśrubir abyavahitam praśaśâma mahîrağań*; Mah. 2. 1944: *praśâmya baratarśaba.* — *praśânta* sedatus. N. 26. 34. A. 9. 34. — Caus. *praśamayâmi* 1) sedare, tranquillare, extinguere. Mah. 3. 12978: *praviśṭô mânuśan dêhań sarvam praśamayâmy aham*; Mah. 1. 8156: *praśamitań kâṇḍavê havyavâhanań.* Interficere, occidere. Mah. 3. 2031. Expugnare. A. 9. 35: *praśâmya nagaram* (productâ vocali, v. praef. *upa* et *ni*).

c. *sam* i. q. simpl. R. Schl. II. 66. 1: *tam agnim iva sańśântam.* Caus. sedare, tranquillare. R. Schl. II. 98. 1: *lakśmaṇań krôďamûrčitań râmań sańśamayâmâsa.*

2. शम् *śam* 10. par. âtm. *śâmâyâmi, śâmâyê* (*âlôčanê* K. *âlôčê* V.; proprie caus. rad. 1. *śam*, v. praef. *ni*) videre, conspicere. (Cf. goth. *gaumja* observo, video.)

शम *śama* m. (r. *śam* s. *a*) tranquillitas, praesertim animi, libertas ab animi commotionibus. N. 6. 10. B. 10. 4.

शम्ब् *śamb* 1. par. (*gatâu*) ire, se movere. — 10. par. (*sambandê*) ligare, alligare. Cf. *samb.*

शम्बर *śambara* m. Śambarus Dâitjus.

शय *śaya* (r. *śî* s. *a*) jacens, dormiens, in fine compp. Vid. *galêśaya, hṛččaya.*

शयन *śâyana* n. (r. *śî* jacere, dormire) lectus. In. 5. 3.

शयान *śayâná* v. *śî* (gr. 533).

शय्या *śâyyâ* f. (r. *śî* s. *yâ*, v. gr. 560) 1) actio jacendi vel dormiendi. N. 2. 4. B. 11. 42. 2) cubile, lectus. Hit. 33. 11.

शर् (शृ) *śar* (*śṛ*) 9. par. *śṛṇâmi* (gr. 345[a] et 94[a]) rumpere, dirumpere, diffringere. Pass. *śîryê* (gr. 453). Mah. 3. 591: *patêd dyâur himavân śîryêt* (c. term. par. v. gr. 446). Part. perf. pass. *śîrṇá.* Mah. 1. 6485: *vağram ... daśaďâ śataďâčâi 'va tač čîrṇań vṛtramûrďani*; N. 13. 9: *nagâgrâd iva śîrṇâńâń śṛñgâṇâm patatâń kśitâu*; H. 1. 18: *śîrṇaparṇapalâi râğan bahugulmakśupâir drumâiń.* Cf. 4. *kar* (*kṛ*), gr. κλάω; de κείρω v. *kart kṛt.*

c. *pari* pass. i. q. pass. simpl. Mah. 1. 8283: *nabasań pariśîryatań* (= -*śîryamâṇasya*, v. gr. 532); 3. 11141: *mahâgiriń ... samantât paryaśîryata.*

c. *vi* pass. i. q. pass. simpl. R. Schl. II. 78. 17: *bâṇḍam pṛťivyân tad vyaśîryata*; I. 25. 12: *vyaśîryanta śarîrât svât sarvagâtrâṇi*; Dr. 7. 19: *viśîryantîn nâvam ivâ 'rṇavântê* (de part. *viśîryant* v. gr. 532); Su. 2. 18: *viśîrṇakalaśâiń.* Dissolvi, destrui, everti, perire. Mah. 1. 3726: *vyaśîryata tatô râśṭrań kśayâir nânâviďâiń*; N. 13. 17: *ratnarâśir viśîrṇô śyam*; Hit. 119. 4: *dêvabrâhmaṇanindakô viśîryatê svayam.*

शर् *śara* (r. *śar* [*śṛ*] findere, rumpere, s. *a*) 1) m. sagitta. Dr. 5. 19. 8. 16. 2) n. aqua.

शरण *śaraṇa* n. (ut videtur, a perditâ r. *śar śṛ* ire, cf. *sar sṛ*, *'śri* et v. *véśa*, *véśman*) 1) domus. Ur. 35. 2. 2) refugium, perfugium, tutela, praesidium. N. 5. 15. 35. 12. 119.

शरण्य *śarâṇya* (a praec. s. *ya*, v. gr. 582) qui refugium, tutelam praebet. N. 12. 42. Sâ. 1. 2.

शरद् *śarád* f. (ut mihi videtur, e *śara* aqua et *d* pro *da* dans a r. *dâ* abjectâ vocali, sicut e. c. in *dadmás* damus pro *dadâmas*, v. sq. et *varśá*) 1) autumnus. A. 9. 21. 2) annus. N. 26. 25. A. 2. 17.

शरदा *śaradâ* f. (ut mihi videtur, e *śara* et *da* dans in fem.) i. q. praec.

शरधि *śarad'i* m. (e *śara* sagitta et *d'i* tenens, v. *iśud'i*) pharetra.

शरभ *śarab'á* m. animalis species. Dr. 4. 13. Wilson: 1) a fabulous animal, supposed to have eight legs and to inhabit particularly the snowy mountains. Am. 2) a young elephant. 3) a monkey in Rama's army. Mêd. 4) a camel. 5) a grasshopper. Am. 6) a locust. (Vid. *śalab'a* et cf. gr. κάραβος.)

शराव *śarâva* m. (e *śara* aqua et *ava* tuens, a r. *av* s. *a*) 1) operculum. 2) patina. Ur. 46. 5.

शरासन *śarâsana* n. (sagittarum conjectionem habens, e *śara* sagitta et *asana* conjectio) arcus. A. 5. 25.

शरीर *śarîrá* n. (r. *śar* [*śṛ*] s. *îra*) corpus.

शरीरिन् *śarîrín* m. (corpus habens, i. e. inhabitans, a praec. s. *in*) anima. B'. 2. 18. (Cf. *dêhín*.)

शर्करा *śarkarâ* f. 1) glarea. 2) saccharum; Wils.: „Clayed or candied sugar". (Cf. gr. χάλιξ, σάκχαρ, σάκχαρον; lat. *calx*, *calculus*, *saccharum*.)

शर्करावन्त् *śarkarâvant* (a praec. s. *vant vat*) glareosus. Am.

1. शर्ध् शृध् *śard' śṛd'* 1. âtm. (*śabdakutsâyâm* K. *pardê* V.) pedere. — Caus. vel cl. 10 praef. *ava* oppedere. Man. 8. 282. Cf. *pard*.

2. शर्ध् शृध् *śard' śṛd'* 1. par. âtm. (*undê* K. *klêdanê* V.) madidum esse, humectari.

3. शर्ध् शृध् *śard' śṛd'* 10. par. (*prahasanê*) irridere.

शर्ब् *śarb* 1. par. (*hiṅsê gatâu*) ferire, laedere, occidere, ire. Cf. *sarb*, *sarp sṛp*.

शर्मन् *śárman* n. (ut videtur, a r. *śar* [*śṛ*] s. *man*) felicitas, gaudium. In. 3. 9. 11. Dr. 8. 23.

शर्व् *śarv* 1. par. (*hiṅsê*) ferire, laedere, occidere.

शर्व *śarva* m. cognomen Śivi.

शर्वरी *śarvarî* f. nox. Sâ. 5. 66.

शर्वाणी *śarvâṇî* (a *śarva* s. *âna* in fem.) Śivi uxor.

1. शल् *śal* 1. âtm. (*ćalanê* K. *ćalanê sṛtâu* V.) ire, se movere, vacillare, sternere. Cf. *ćal*, *sal*.

2. शल् *śal* 1. par. (*gatâu*, *vêgê*) ire, currere. Vid. 1. *śal* et *śval*.

3. शल् *śal* 10. âtm. *śâláyê* (*ślâg'ê*) laudare. Cf. *śâḍ*, 2. *śaṭ*, 3. *śaṭ*.

शलभ *śalab'á* m. locusta. A. 7. 24. Vid. *śarab'á*.

शल्भ् *śalb'* 1. âtm. (*katt'anê*) gloriari.

शल्य *śalyá* m. n. (r. *śal* s. *ya*) sagitta. Ur. 4. 2 infr. (Hib. *cail* „a spear, javelin".)

शल्लकी *śallakî* f. arboris species. Wils. „the gum olibanum tree, Boswellia thurifera". Ur. 69. 4.

शव् *śav* 1. par. (*gatâu* K. *vikârê* V.) ire, mutare.

शव *śava* m. n. cadaver. Am.

शवल *śavála* varius, versicolor. Am.

शश् *śaś* 1. par. salire. Vid. seq. (Lit. *śók-ti*, slav. *skak-a-ti* saltare.)

शश *śaśá* m. (r. *śaś* s. *a*) lepus. (Germ. vet. *haso*, anglo-sax. *hara*, lit. *kiśkis*, *zuikis*, russ. заецъ *ʒaes'*.)

शशक *śaśaka* m. (a praec. s. *ka*) id. Hit. 67.

शशधर *śaśad'ara* m. (leporem gerens, e *śaśá* et *d'ara*) luna. Am.

शशाङ्क *śaśâṅka* m. (Bah. e *śaśá* et *aṅká* nota, signum) luna. A. 1. 11 (cf. *śaśín* et *śaśad'ara*).

शशिन् *śaśín* m. (lepore praeditus, a *śaśá* lepus, s. *in*) luna.

शश्वत् *śaśvat* adv. semper, perpetuo.

शष् *śaś* 1. par. (*vadʹê*) ferire, laedere, occidere. Cf. *śas.*

शष्प *śaśpá*, vêd. *śáśpa* n. gramen recens. Ragʹ. 2. 26. (Cf. lat. *caespes.*)

1. शस् *śas* 1. par. ferire, occidere. Mah. 3. 1638: *dâ-navâ'í śastâs tvayâ.*

c. *vi* id. R. Schl. I. 13. 35: *viśâṇâir viśaśâsâi 'nan tribʹiń.* N. 11. 28.

2. शस् *śas* 2. par. (*svapnê*) dormire. Cf. *sas, śańst, sańst.*

शस्त *śastá* part. perf. pass. radd. *śańs* et *śas.*

शस्त्र *śástra* n. (r. 1. *śas* s. *tra*) 1) telum (in universum). 2) sagitta. Bʹ. 1. 20. N. 11. 28.

शस्य *śasyá* n. (r. *śańs* s. *ya*) fructus. Am. Cf. *sasyá.*

शाक *śáka* m. herba. Hit. 20. 9.

शाख् *śâkʹ* 1. par. (*vyâptâu*) occupare, complecti, implere. Cf. *ślâkʹ.*

शाखा *śákʹâ* f. (ut videtur, a r. *śâkʹ* s. *a* in fem.) ramus. Dr. 2. 1. (Lit. *śakà* id., russ. *suk'* id., hib. *géag* id.)

शाखामृग *śâkʹâmṛga* m. (e praec. et *mṛga* animal) simia. N. 12. 65.

शाखिन् *śâkʹín* m. (a *śákʹâ* ramus, s. *in*) arbor.

शाड् *śâḍ* 1. par. (*ślâgʹâyâm* K. *ślâgʹê* V.) laudare. Vid. 3. *śal.*

शाठ्य *śâṭʹya* n. (a *śaṭʹa* s. *ya*) falsitas, pravitas.

शाण *śâṇa* m., शाणी *śâṇî* f. (ut videtur, a r. *śô* acuere, s. *na* vel *ana*, mutato *n* in *ṇ*, v. gr. 353) 1) cos. 2) lapis Lydius. Am. (Angl. *hone* cos, island. vet. *heinn*, anglo-sax. *hænan* lapidare.)

शातकुम्भ *śâtakumbʹa* n. (secundum Wils. a *śata-kumbʹa*, quod nomen montis esse dicitur, s. *a*) aurum.

शातकुम्भमय *śâtakumbʹamáya* (a praec. s. *maya*) aureus. A. 9. 25.

शातय् *śâtáy* caus. r. *śad.*

शाद *śâdá* m. 1) gramen recens. Am. 2) lutum, coenum. Am. (Lit. *śuda-s* lutum, coenum; hib. *caidhe* „dirt, a blamish", *caidheach* „polluted".)

शाद्वल *śâdvalá* (a praec. abjecto *a*, s. *vala*) gramine recenti praeditus. Ur. 61. 3.

शान् *śân* par. âtm. *śîśâńsâmi, śîśâńsê* (proprie forma desid. pro *śiśâńsâmi, śiśâńsê*, v. gr. 491) acuere.

शान्त *śântá* v. *śam.*

शान्ति *śânti* f. (r. *śam* s. *ti*) placatio, tranquillitas. N. 26. 8. Dr. 7. 11. Bʹ. 2. 66.

शान्त्व् *śântv* 10. par. (denom. a sq.) i. q. *sântv.*

शान्त्व *śântva* m. (ut videtur, forma anom. a r. *śam* s. *tva*) blandimentum, consolatio. Vid. *sântva.*

शाप *śâpa* m. (r. *śap* exsecrari, s. *a*) exsecratio, maledictio. In. 5. 53. Su. 2. 15.

शायिन् *śâyín* (r. *śî* jacêre, dormire, s. *in*) qui jacet vel dormit, jacere vel dormire assuevit, in fine comp. H. 1. 34.

शार् *śâr* 10. par. (*dâurbalyê*) debilem esse. Cf. *sâr.*

शारङ्ग *śârañgá* v. *sârañgá.*

शारद *śârada* (fem. *-î*, a *śarád* s. *a*) 1) autumnalis. N. 13. 44: *ćandralêkʹâ śâradî*; Lass. 91. 15: *sampûrṇaśâradakalânidʹikântavaktrâ.* 2) recens. 3) non sibi confidens, modestus, pudibundus. Am.

शारीर *śârîra* (a *śarîrá* corpus, s. *a*) corporalis. Bʹ. 17. 14.

शार्ङ्ग *śârṅgá* (a *śṛ́ṅga* s. *a*) 1) corneus. 2) n. arcus, praesertim Śivi arcus.

शार्ङ्गिन् *śârṅgín* m. (a praec. s. *in*) cognomen Śivi. Am.

शार्दूल *śârdûlá* m. tigris. N. 12. 129. In fine compp. princeps, optimus. N. 13. 44. Vid. *ṛśabʹá.* (Fortasse gr. πάρδος, πάρδαλις, lat. *pardus, pardalis*, lit. *pardas*, e κάρδος etc.)

शाल *śâla* m. 1) nomen arboris. Su. 4. 6. N. 12. 3. 2) nomen piscis (Wils.: a sort of gilt bead, Sparus spilotus). H. 2. 18.

शाला *śâ'lâ* f. 1) domus, casa, receptaculum. Dr. 3. 9. N. 21. 29. 2) stabulum. N. 19. 11. 21. 6.

शालि *śâ'li* n. oryza.

शालिन् *śâlin* (a *śâ'lâ* s. *in*) praeditus, in fine compp. Sâ. 5. 45.

शालिहोत्र *śâliḥôtra* m. (e *śâ'li* et *ḥô'tra*) nom. pr. N. 19. 28.

शाल्मलि *śâlmali* m. f. nomen arboris, Wils. „the silk cotton tree, bombax heptaphyllum". Am.

शाल्मली *śâlmalî* f. id. Ḥit. 9. 4.

शाल्व *śâlva* m. plur. nomen regionis (Wils.: the inhabitants of the central division of India. Ḥêm. 4. 23). Sâ. 2. 7. 7. 3.

शाल्वेय *śâlvêya* m. plur. nomen regionis. Dr. 1. 6.

1. शाव *śâva* adj. (a *śava* corpus mortuum, s. *a*) mortuus. Sâ. 5. 61.

2. शाव *śâva* m. pullus, catulus.

शावक *śâvaka* m. id. Ḥit. 18. 10.

शाश्वत *śâśvata* (f. -*î*, a *śaśvat* semper, s. *a*) sempiternus. Ḥ. 2. 21.

1. शास् *śâs* 2. par. (*śiś* gr. 327. 381*). 546. 563; part. fut. pass. *śiśya*, etiam *śâsya*, part. perf. pass. *śiṣṭá*, gerund. *śiṣṭvá'* et *śâsitvá'*) 1) jubere. Ragʿ. 15. 79: *kuru niḣsaṅśayaṅ lôkam ... ity aśât* (v. gr. 291). Cum acc. pers. Maḥ. 1. 97: *śaśâsa śiśyam.* 2) regere. N. 26. 38: *punaḣ śaśâsa tad râǵyam*; Ragʿ. 19. 57: *râǵńô râǵyaṅ vidʿivad aśiśat.* 3) docere c. acc. pers. et rei. Bʿ. 2. 7: *śâdʿi mâm*; Bʿaṭṭ. 6. 10: *yatra tâpasân dʿarmaṅ sutîkṣṇaḣ śâsti.* 4) punire. Man. 4. 175: *śiśyâṅśća* (schol. *anuśâsanîyân*) *śiśyâd dʿarmêṇa*; 8. 191: *tâv ubʿâu ćâuravać ćâsyâu*; Ur. 81. 2 infr.: *êśô sparâdʿî śâsanîyaḣ.* 5) âtm. in dial. vêd. implorare. Ṛgv. 30. 10: *tan tvâ vayam ... śâsmaḥê.* — Caus. punire. Ḥit. 65. 18: *kuṭṭinîća śâsitâ*; Man. 4. 175: *śâsayêt.* (Cf. *śaṅs.*)

c. *anu* 1) jubere. R. Schl. II. 15. 26. 36. 24. 81. 11. Maḥ. 4. 169: *anvaśâsan nakulaṅ kuntîputrô yudʿiṣṭiraḣ* (*anvaśâsat* pro *anvaśât*, cf. gr. 327). 2) regere. Maḥ. 1. 4124: *svarâǵyam anvaśât*; 2. 179: *râṣṭran tavâ 'nuśâsanti mantriṇaḣ* (pro -*sati*, v. gr. 327). 3) docere. A. 1. 9: *pitê 'va putrân anuśiṣyaćâi 'tân*; Man. 6. 86. 4) dicere, alloqui. Maḥ. 1. 3884: *putram ... anvaśât*; 4. 98: *naćâ 'nuśiṣyâd râǵânam apṛććantam.* 5) punire. Man. 11. 99.

c. *anu* praef. *sam* regere. N. 12. 49.

c. *â* 1) jubere. Bʿaṭṭ. 6. 4: *rakṣâṅsi rakṣitum sîtâm âśiṣat.* 2) dicere, narrare. Bʿaṭṭ. 6. 27: *âyôdʿaṅ vṛttaṅ lakṣmaṇâyâ "śiṣan mahat.* — Vid. 2. *śâs* praef. *â*.

c. *pra* 1) jubere. Maḥ. 2. 2433: *râǵan kiṅ karavâmas tê praśâdʿy asmân tvam îśvaraḣ*; R. Schl. I. 20. 18. 2) regere. N. 12. 94. Etiam cl. 1. Maḥ. 3. 1368: *maḥîm praśâsêt*; 2024: *kṛtsnâm praśâsêma vasundʿarâm*; 10283: *pṛtʿivîḣ kṛtsnâm praśâsêt.*

2. शास् *śâs* 2. âtm. c. *â* fausta precari alicui. Man. 3. 80: *ṛṣayaḣ pitarô dêvâḣ ... âśâsatê kuṭumbibʿyas têbʿyaḣ.* Precari, optare alicui aliquid. Maḥ. 3. 12430: *mâtaraṅćâi 'va śôćâmi ... yâ 'smâkan nityam âśâstê maḥattvam*; R. Schl. II. 6. 3: *âśâsyâ "tmanaḣ priyam.* Etiam par. A. 5. 19: *śivam âśâsta mê.* — Vid. *âśis* et 2. *śaṅs* praef. *â*.

शासन *śâsana* n. (r. *śâs* s. *ana*) jussus, dictum, praeceptum. N. 2. 10. 26. 9.

शासितार् -तृ *śâsitâ'r -tṛ'* n. (r. *śâs* s. *târ tṛ*) dominator, imperator. Śak. 16. 4.

शास्त्र *śâstra* n. (r. *śâs* s. *tra*) 1) praeceptum, dogma. Bʿ. 15. 20. 2) liber, quo aliqua res, disciplina, ars traditur. N. 19. 31.

शि *śi* 5. par. âtm. acuere. In dial. vêd. cl. 3 producta vocali. 1) acuere. Ṛgv. 55. 1: *śiśîtê vaǵran têǵasê*; 81. 7: *śiśîḥi râya âbʿara* „alacres redde (nos),

opes affer (nobis)". Part. perf. pass. *śitá* (*niśita saṅśita*) tam huc quam ad *śô* referri potest; a Pâṇ. (VII. 4. 41) refertur ad *śô* q. v.

c. *sam* in dial. vêd. excitare, incitare. Ṛgv. 102. 10: *tvâm ugram avasê saṅśiśîmasi* „te horrendum ad opem nobis ferendam excitamus".

शिक्ष् *śikś* 1. âtm. interdum par. (nihil aliud quam desid. radicis *śak*, v. gr. 490) discere. Man. 2. 20: *svaṅ svaṅ ćaritraṅ śikśêran*; Mah. 1. 6326: *kat'an drôṇât ... sarvâstrâṇy aśikśata*; A. 4. 29: *śikśa mê b'avanaṅ gatvâ sarvâṇy astrâṇi*. Part. praes. âtm. *śikśâṇa* pro *śikśamâṇa*. A. 4. 57 (v. gramm. 533). — Caus. docere cum 2. acc. Mah. 1. 5238: *drôṇô sṛgunam ... raṇaśikśâm aśikśayat*. Pass. c. acc. rei. In. 3. 11: *sa śikśitô nṛtyaguṇân*.

c. *anu* caus. docere. Mah. 1. 5761.

c. *ab'i* caus. id. Mah. 1. 8033.

c. *upa* discere. In. 3. 3. N. 21. 33. A. 1. 12.

शिक्षा *śikśâ* f. (a *śikś* q. v., s. *â*) doctrina, scientia, disciplina. Mah. 1. 5238.

शिक्षाण *śikśâṇa* v. *śikś*.

शिखण्ड *śik'aṇḍa* m. pavonis cauda. Am.

शिखण्डक *śik'aṇḍaka* m. (a praec. s. *ka*) 1) id. 2) cinnus in vertice. Ur. 87. 7 infr.

शिखण्डिन् *śik'aṇḍín* m. (a *śik'aṇḍa* s. *in*) pavo.

शिखर *śik'ara* m. n. cacumen. N. 12. 41.

शिखरिन् *śik'arín* m. (a praec. s. *in*) mons. B'. 10. 23.

शिखरिणी *śik'arinî* f. (fem. praec.) lac coagulatum cum saccharo et condimentis mixtum. Ur. 42. 7 infr.

शिखा *śik'á*, vêd. *śík'â* f. 1) cacumen, vertex. 2) crista, praesertim pavonis crista. 3) cinnus in vertice. Mêg'. 89. 4) flamma. N. 11. 36. Dr. 2. 1. (Cf. hib. *sigh* „a hill, hillock".)

शिखिन् *śik'ín* m. (a praec. s. *in*) 1) pavo. Ur. 88. 16. 2) ignis. Ur. 25. 4 infr.

शिङ्घ् *śiṅg'* 1. par. (*âg'râṇê*; scribitur *śig'*, gr. 110[a]) odorari, olfacere.

c. *upa* (nisi *â* praef. *upa*) osculari. B'att. 17. 95: *mûrd'any upâśiṅg'at* (v. *g'râ* c. *â* praef. *upa*).

शिञ्ज् *śiṅǵ* 2. âtm. (scribitur *śiǵ*, gr. 110[a]) tinnire. B'att. 14. 4: *g'anṭâh śiśiṅǵirê*. — Vid. *śiṅǵitá*.

शिञ्ज *śiṅǵa* m., शिञ्जा *śiṅǵâ* f. (r. *śiṅǵ* s. *a* fem. *â*) tinnimentum.

शिञ्जित *śiṅǵitá* (a *śiṅǵa* vel *śiṅǵâ* s. *ita*) 1) tinnitu praeditus, tinniens. Rag'. 9. 36. 2) n. tinnitus. Ur. 65. 8.

शिट् *śiṭ* 1. par. (*anâdarê*) despicere, parvi aestimare. Cf. *siṭ*

शित *śitá* v. *śi* et *śô*.

शिति *śíti* (ut videtur, a r. *śi* s. *ti*) 1) albus. 2) niger. Am.: *śitî d'avalamêćakâu*. Vid. sq.

शितिकण्ठ *śitikanṭ'a* m. (nigrum collum habens, Bah. e *śíti* niger et *kanṭ'á*) 1) pavo, v. *nîlakanṭ'a*. 2) cognomen Śivi.

शितिकण्ठक *śitikanṭ'aka* (a praec. s. *ka*) nigrum collum habens. Ur. 88. 14.

शिथिल *śit'ila* laxus, relaxus, solutus. Mêg'. 69. Cf. *śrat'*, *ślat'*, *ślat'a*.

शिर *śira* n. caput, v. sq.

शिरस् *śíras* n. caput. In. 2. 19. 5. 20. (Fortasse *śíras* e *śaras*, debilitato *a* in *i* sicut in *pitár* -*tṛ'* q. v.; cf. gr. κάρα, κέρας, κρανίον; lat. *cranium*, *cere-brum*, quod capite fertur, mutato *f* in *b*, v. gr. comp. 18, *cer-vix*, v. *śirôd'arâ*, *śirôd'i*; *crinis*, v. *śirasiǵa*, *kêśa*, *śirôruha*; *cornu*, v. *śṛ'ṅga*; fortasse *crista* primitive in capite stans, ita ut *cri-sta* = scr. *śiraṅst'a*; fortasse *calva* e *carva*; goth. *hvairnei* calva, *haurn* cornu; germ. vet. *hirni* cerebrum, *horn* cornu; lit. *karczei* m. pl. jubae equorum, *śerai* m. pl. setae; hib. *ceann* caput, fortasse per assim. e *cearn*.)

शिरसिज *śirasiǵa* m. (in capite natus, e loc. *śírasi* et *ǵa*) capillus.

शिरोधरा *śirôd'arâ* f. (e *śíras* et *d'ara* ferens in fem.) cervix. Hêm.; v. sq. (Sic lat. *cer-vix* explicari potest

e *cer* = scr. *śiras* et *vic-s* a *vincio*, ejectâ nasali, sicut in *conjux* a *conjungo*.)

शिरोधि *śirôd'i* m. (e *śiras* et *d'i* tenens, sustentans, a r. *d'â* s. *i*) cervix. Am.; v. praec.

शिरोरुह *śiróruha* m. (in capite crescens, e *śiras* et *ruha* crescens, v. euph. r. 76[b]) capillus. H. 2. 6.

शिल् *śil* 6. par. (*uńćê*) spicas colligere. Vid. sq. et cf. *sil*.

शिल *śila* m. (r. *śil* s. *a*, nisi *śil* denom. a *śila*) agri tonsi reliqua stipula, spica. Man. 3. 100 (schol. *lûnakêdâraśêśad'anyâni śilâń*.

शिला *śilâ* f. lapis, saxum, petra. A. 9. 24. (Cf. lat. *silex*, hib. *clach*, *cloch* lapis.)

शिली f. (a *śila* signo fem. *î*) sagitta. Rag'. 7. 62.

शिलोच्चय *śilôććaya* m. (e *śilâ* et *uććaya* a r. *ći* colligere, praef. *ut* s. *a*) mons. N. 12. 37. A. 9. 7.

शिल्प *śilpá* n. opificium, ars. N. 15. 4.

शिव *śiva* adj. prosper, faustus, secundus. N. 24. 40. Sâ. 6. 44 rectus de via. N. 20. 17. *śiva* subst. n. felicitas, prosperitas. A. 5. 19. *śiva* m. deus Śivus.

शिवा *śivâ* f. 1) dea Śivâ, Śivi uxor. 2) canis aureus (shacal). Sâ. 5. 75.

शिवि *śivi* m. Śivis, nomen regis cujusdam. Sâ. 2. 17. Collective hujus regis posteri. Dr. 8. 3 (v. gr. 579).

शिशिर *śiśirá* (forma redupl., ut videtur, a r. *śyâi*, cf. *śîta*) 1) adj. frigidus. 2) subst. m. frigus. Mêg'. 81.

शिशिरांशु *śiśirâńśu* m. (frigidos radios habens, Bah. e *śiśirá* et *ańśu*) luna. Ur. 92. 12; v. *himâńśu*.

शिशु *śiśú*, vêd. *śiśu* m. (ut videtur, forma redupl. a rad. *śvi* crescere, abjecto *i*, mutato *v* in *u*) 1) infans, parvulus, parvula. In. 1. 27. 2) pullus, catulus. Ur. 91. 10.

1. शिष् *śiś* 1. par. (*hińsâyâm* K. *vad'ê* V.) ferire, laedere, occidere. Cf. *śaś*, *śas* et *śâs* sgf. 4.

2. शिष् *śiś* 7. par. relinquere. Pass. relinqui, reliquum esse, restare. Mah. 3. 2070: *na tasya* (*natasya*) *dâsâ na raťô na b'râtâ naća bând'avâń* ... *śiśyantê sma*. — *śiśţá* relictus, reliquus. N. 9. 3: *śiśţâ tê damayanty êkâ sarvam anyaǵ ǵitam mayâ*; 13. 35. B'. 4. 31. — *yud'i śiśyê* in pugnâ resto, i. e. cado, pereo, sicut germanice dicitur im Kampfe bleiben. Mah. 2. 1964: *avâpsyê vâ śriyań hitâń śiśyê vâ nihatô yud'iń*. — Caus. (secundum grammaticos cl. 10) reliquum facere, relinquere. Mah. 3. 14760: *gâṇḍîvad'anvâ vṛkôdaraśća* ... *na śêśayêtâń yud'i śatrusênâm*. — *niśśêśita* (Bah. e *nis* et *śêśita* relictum, reliquiae) relicti, reliquiarum expers, non relictus. R. Schl. I. 65. 6: *niśśêśitê snnê*.

c. *ava* pass. relinqui, reliquum esse, restare. B'. 7. 2. — *avaśiśţa* relictus, reliquus. N. 8. 5.

c. *ava* praef. *sam* caus. reliquum facere, relinquere. Mah. 1. 6337.

c. *ut*: *uććiśţa* relictus, reliquus. N. 13. 68. Man. 11. 26.

c. *nis* v. simpl. caus.

c. *pari* caus. reliquum facere. Rag'. 12. 79.

c. *vi* 1) discernere, distinguere. Pass. discerni, distingui. Rag'. 17. 62: *tasya danḍavatô danḍań* (schol. *sâinyań*) *svadêhân na vyaśiśyata* (schol. *nâ 'b'idyata*). 2) praeferre, meliorem habere, pluris aestimare, c. acc. et instr. Mah. 3. 14735: *b'ânuprab'ṛtib'iśćâi 'tân viśinaśţića kêśavań*. Pass. meliorem haberi, majoris aestimari, cum abl. vel instr. B'. 5. 2: *karmasannyâsât karmayôgô viśiśyatê*; 12. 12: *śrêyô hi ǵńânam ab'yâsâǵ ǵńânâd d'yânań viśiśyatê*; Br. 2. 24: *yaǵńâis tapôb'iń* ... *viśiśyatê striyâ b'artur nityam priyahitê st'itiń*. — Absol. insigniri, insignitum, eximium esse. Mah. 1. 2916: *guṇâir apsarasân divyâir mênakê tvań viśiśyasê*. — *viśiśţa* insignitus, egregius, praestantissimus. N. 1. 31. — Caus. superare. Mah. 3. 16449: *râvaṇis tu yadâ nâi 'nań viśêśayati sâyakâiń*; Mṛ. 19. 4: *kin tvam padâir mama padâni viśêśayantî vyâlî 'va yâsi*

patagêndrab'ayâb'ib'ûtâ; 117. 9: *madanam api guṇâir viśêśayanti*.

c. *vi* praef. *prati*: *prativiśiśṭa* insignitus, egregius, praestantissimus. C. abl. praestantior. Mah. 1. 4684.

1. शिष् *śiś* 10. par. v. 2. *śiś* caus.

L. शिष् *śiś* v. *śâs*.

शिष्ट *śiśṭâ* v. *śiś* et *śâs*.

शिष्य *śiśya* (rad. *śâs* suff. *ya*) part. fut. pass. r. *śâs*. Subst. m. discipulus.

शी *śî* 2. âtm. (anom. v. gr. 313. 449. 509) 1) jacere. Mah. 4. 826: *pańćâd'ikań śatan taćća nihatan tatra b'ârata | mahâvanam iva ććinnań śiśyê*; R. Schl. II. 9. 18: *śêśvâ 'nantarhitâyân tvam b'ûmâu*; N. 12. 27: *śayânam upaviśṭań vâ sṭ'itań vâ*; 14. 3: *dadarśa nâgarâģânań śayânań kuṇḍalîkṛtam*. Etiam par. Mah. 5. 63: *nihatâ vâ mayâ sarvê śêśyanti vasud'âtalê*. Etiam cl. 1 par. Mah. 3. 1215: *śayêt*. 2) dormire. H. 1. 34: *sê 'yam b'ûmâu pariśrântâ śêtê*; 1. 36. 37. 2. 11: *gaćća ģânîhi kê nv êtê śêratê vanam âśritâń*; 17: *dadarśa ... pâṇḍavân pṛ'ayâ saha śayânân b'îmasênan tu ģâgratam*. — *śayitâ* jacens, dormiens. Mah. 1. 2949. — Caus. *śâyâyâmi* pono. R. Schl. II. 66. 16: *tâiladrôṇyân tu saćivâiń śâyitan narâd'ipam*. (Gr. κεῖμαι, κεῖσαι = scr. *śêśê*, κεῖται = scr. *śêtê*, κοί-τη, κῶ-μα, κώ-μη; lat. *quies*, *quiesco*; goth. *hê-thjô* cubiculum, *hei-va* domus, in comp. *heiva-frauja*; island. vet. *hei-mr* domus; germ. vet. *hai-m*, *hei-m*; angl. *home*, v. Graff 4. 944 et 705; germ. vet. *hi-wo* conjux, maritus, *hi-wa* uxor, *hijan*, *hiwjan* nubere, Graff 3. 1063 [cf. gr. ἄκοιτις, ἀκοίτης], *hî-rât* connubium, nostrum *Heirath*; lit. *śê-tra* tugurium, *kiê-ma* vicus.)

c. *ati* 1) dormiendo aliquem superare, antecellere, alio plus dormire, cum acc. Mah. 3. 14686: *aham patîn nâ 'tiśayê nâ 'tyaśnê nâ 'tib'ûśayê*. 2) superare in universum. Rag'. 5. 14: *pûrvân mahâb'âga tayâ 'tiśêśê*; B'aṭṭ. 8. 1: *atyaśêrata tadvêgan na suparṇârkamârutâń*.

c. *ad'i* 1) incubare, c. acc. loci. R. Schl. II. 88. 12: *îdṛśîń râg'avań śayyâm ad'iśêtê*. 2) indormire, cum acc. loci. Rag'. 5. 28: *adiśiśyê ... pradôśê rat'ań rag'uń*.

c. *prati* exadversum cubare vel dormire. Mah. 3. 16300: *pratiśiśyê ģalanid'in vid'ivat kuśasaństarê*. Etiam par. Mah. 3. 16398: *pratiśêśyâmi*.

c. *sam* dubitare. Hit. 116. 2: *na hi sańśayituń kuryât* (nisi legendum *sańśayitam*). Vid. *sańśaya*, *sańśayita*.

1. शीक् *śîk* 1. âtm. (*sêćanê* K. *sêkê sarpê* V.) humectare, irrigare, ire. Vid. *sîk*, *sêk* et cf. *sić*.

2. शीक् *śîk* 1. et 10. par. (*âmarśê* K. *âmarśê sêkê* V.) tolerare, perferre, tangere, irrigare. Vid. 2. *sîk* et cf. *śuk*.

शीकर *śîkâra* m. (r. *śîk* s. *ara*) pluvia tenuis. Am. — *karaśîkara* aqua quae elephanti proboscide continetur. Etiam omisso *kara* id. Ritu-S. 1. 15: *udgataśîkarâmb'aśô dantinań*.

शीघ्र *śîg'ra* celer, velox. N. 15. 6. — *śîg'ram* adv. cito, celeriter. H. 4. 58.

शीत *śîta* (ut videtur, a r. *śyâi* q. v., suff. part. perf. pass. *ta*, cf. *śiśirá*) 1) frigidus. B'. 2. 14. 2) n. frigus. Hit. 80. 16.

शीतता *śîtátâ* f. (a *śîta* frigidus, s. *tâ*) frigus. Hit. 31. 5.

शीतल *śîtala* (a *śîta* s. *la*) frigidus. N. 13. 4.

शीत्कार *śîtkâra* m. (e *śît* et *kâra* faciens, v. *ćîtkâra*) voluptatem exprimens murmuratio. Ur. 68. 2.

शीभ् *śîb'* 1. âtm. (*katt'anê*) gloriari.

शीर्ण *śîrṇá* v. *śar* (*śṛ*).

शीर्ष *śîrśa* n. caput. N. 5. 5. Cf. *śiras*.

1. शील् *śîl* 1. par. (*samâd'âu*) meditari.

2. शील् *śîl* 10. par. 1) ire, adire, visitare (cf. *śêl*, *sâl*) Gîta-G. 7. 4: *niśi gahanam api śîlitam*. 2) induere. l. c. 5. 11: *śîlaya nîlanićôlam*. 3) co-

lere, venerari. Mah. 1. 3207: *sa śīlayan dêvayântīn kanyâń samprâptayâuvanâm.* 4) facere, parare. Gîta-G. 9. 6: *nalinidalaśīlitaśayanê* (schol. *śīlita = kṛta*).

शील *śīlá* m. n. natura, indoles. B'. 6. 16. Sâ. 6. 43; praesertim bona indoles, bona vitae ratio, boni mores, virtus. In. 4. 7. Br. 2. 27. N. 12. 26. 16. 24. 19. 13. 19. Sâ. 2. 20. — In fine compp. Bah. studium, voluntas, libido; e. c. *mṛgayâśīla* venandi voluptatem, venandi studium habens, venationi deditus. Śak. 27. 8 infr. (Cf. slav. *sila* vis.)

शीलवन्त् *śīlavant* (a praec. s. *vant vat*) bonâ indole praeditus. Rag'. 10. 71.

शुक् *śuk* 1. par. (*gatâu* K. *gatyâm* V.) ire, se movere.

शुक *śuká* m. psittacus.

शुक्र *śukra* (r. *śuć* s. *ra*) 1) m. planeta Venus vel ejus moderator, B'rigûs filius, Dâityorum praeceptor. 2) m. nomen mensis, Aprilis-Maius. H. 1. 10. 3) n. semen virile. Mah. 1. 2434.

शुक्ल *śúkla* (r. 2. *śuć* s. *la*) 1) albus. Sâ. 1. 19. 2) m. mensis dimidium, quo luna crescit. B'. 8. 24.

1. शुच् *śuć* 1. par. interdum âtm. dolere, moerere, lugere, miserari (praet. mltf. *áśôćiśam* et *áśućam*). N. 12. 73: *samâśvasihi mâ śućaĥ*; B'. 16. 5: *mâ śućaĥ.* C. acc. N. 8. 24: *śôćan nalan nṛpam*; 11. 11: *na śôćâmy aham âtmânam ... kaťan tu b'avitâsy êka iti tvân nṛpa śôćimi* (*śôćimi* pro *śôćâmi*, ut videtur, metri causâ, cf. *rôdimi* etc. gr. 321); 11. 22. 15. 12: *kâm ênâń śôćasê nityam.* — Caus. 1) moerore afficere. Mah. 4. 581: *śôćayati mâm.* 2) i. q. primit. Mah. 1. 5649: *śôćayan prêtakâryâṇi ćakâra.* (Cf. 2. *kuć*, *ku*, *k'u*, gr. κωκύω, lit. *kauk-iu* ululo; fortasse hib. *caoine* „cry or lamentation for the dead, bewailing, mourning" = scr. *śôćana.*)

c. *anu* lugere, miserari. N. 15. 12. B'. 2. 11. 25. — Caus. id. Mah. 2. 9524.

c. *pari* i. q. simpl. Mah. 1. 4025. 3. 13656.

c. *pra* praef. *anu* id. Mah. 1. 3229: *mâi 'vaĥ śućó mâ ruda dêvayâni na tvâdṛśî martyam anupraśôćatê.*

2. शुच् *śuć* 4. par. âtm. lucere. In dial. vêd. cl. 1. Ṛgv. 36. 9: *śôćasva ... agnê.*

c. *apa* in dial. vêd. Intens. extingui. Ṛgv. 97. 1: *apa naĥ śôśućad ag'am.*

c. *â* in dial. vêd. collustrare. Ṛgv. 97. 1: *śuśug'y â rayim* (v. gr. 389[b]).

शुच्य् *śućy* 1. par. i. q. *ćućy.*

शुचि *śúći* (r. 2. *śuć* s. *i*) 1) purus, albus. In. 5. 62. 2) m. planeta Venus aut ejus moderator. 3) m. nomen mensis (Maius-Junius). H. 1. 10.

शुचिस्मित *śućismita* (Bah. e praec. et *smita* risus) purum risum habens. In. 5. 1.

1. शुठ् *śuť* 1. par. (*k'ôṭanê*) claudicare. (Cf. *śuṇṭ*, *kuṇṭ*, *k'ôṭ*, 2. *k'uṇḍ*, 1. *k'ôḍ*, *k'ôr*, *k'ôl*; gr. χωλός.)

2. शुठ् *śuť* 10. par. (*âlasyê*) pigrum esse. Cf. 2. *śaṭ.*

1. शुण्ठ् *śuṇť* 1. par. (*śôśaṇê* K. *k'ôṭanê* V.; scribitur *śuť*, gr. 110[a]) siccari (cf. *śuś*); claudicare (cf. 1. *śuť*).

2. शुण्ठ् *śuṇť* 10. par. (*śôśaṇê*; scribitur *śuť*, gr. 110[a]) siccari. Cf. *śuś.*

शुद्ध *sudd'á* v. *śud'.*

शुद्धान्त *śudd'ânta* m. (e *śudd'á* et *ánta*) i. q. *antaĥpura.* Śak. 108. 1.

शुद्धि *śudd'i* f. (r. *śud'* s. *ti*) puritas.

शुध् *śud'* 4. par. interdum âtm. purificari, lustrari. Man. 3. 132: *na hi hastâv asṛgdigd'âu rud'irênâi 'va śud'yataĥ*; 11. 46: *akâmataĥ kṛtam pâpaṁ vêdâb'yâsêna śud'yati*; Hit. 126: *na vâriṇâ śud'yatićâ 'ntarâtmâ*; N. 8. 18: *na hi mê śud'yatê b'âvaĥ.* — Part. perf. pass. *śudd'á* (v. euphon. r. 83. *d*) purificatus, purus. N. 19. 14. Dr. 7. 7. — Caus. purificare, lustrare. N. 17. 10: *sunandâ śôd'a-*

âsa piplupraććâdanam malam. (Fortasse e *śadʿ*, debilitato *a* in *u*, cf. *śundʿ*, *ćand*, *śubʿ*; *uidh* „clean, pure", gr. καθαίρω, καθαρός, lit. *ta-s* purus = scr. *śuddʿás* sicut send. ‎ᥙ‎ *a* ligatus = scr. *baddʿá*, v. gr. comp. 102; *ybe* puritas, castitas, *cżystiju* purifico; boruss. vet. *tan* [acc.] purum, castum = scr. *śuddʿám*; slav. *ГЖ ćis-tŭ*, lat. *cas-tus*; v. Pott. 1. 252.)

r caus. purificare. R. Schl. II. 31. 25.

. q. simpl. Man. 5. 61. — *viśuddʿa* purificatus, s. Bʿ. 18. 51. — Caus. purificare. Maḥ. 3. 15979.

id. *sanśuddʿa* purificatus, purus. Bʿ. 6. 45. — , purificare. Man. 7. 185.

śun 6. par. (*gatâu* K. *gatyâm* V.) ire, se movere.

śun v. *śvan* (gr. 192).

undʿ 1. et 10. par. âtm. in dial. vêd. 1. et 10. par. ırificare. 1. âtm. purificari. (Cf. *śudʿ* et vid. Vesterg.)

śubʿ 1. âtm. interdum par. splendere. N. 16. 19: *êśâ hi rahitâ têna śôbʿamânâ na śôbʿatê*; . 12: *gûḍʿagulpʿadʿarâu pâdâu ... śôbʿêtê intkinâu*; Maḥ. 1. 7137: *tvayâi 'va śôbʿiśyati aputrî*; 4. 498: *śuśubʿê vadanan tasyâ rutyâń.* — Caus. 1) facere ut quid splendeat, colıre. In. 2. 27: *śôbʿayânćakratuń sabʿân aćandramasâu vyôma ... iva.* 2) ornare. 5. 6: *aśôbʿayanta nagaram*; In. 5. 9. 10. . *śumbʿ*, *sumbʿ*, *simbʿ* et cf. *śudʿ*; gr. κομψός, μός, κομέω; germ. vet. *sûbar* purus, v. *śubʿrá*; *bbu* luceo, nisi pertinet ad *dîp.*)

caus. ornare. In. 2. 1. N. 12. 40.

plendere. Ḥit. 55. 22.

śubʿ 6. par. splendere.

bʿa (r. *śubʿ* s. *a*) 1) nitidus, pulcher. In. 2. 24. . 54. Ḥ. 4. 32. 2) faustus. N. 5. 1. Bʿ. 2. 57. . خوب *kûb* pulcher, v. *śubʿrá*.)

शुभ्र *śubʿrá* (rad. *śubʿ* suff. *ra*) 1) splendidus. In. 5. 10. 2) albus. Am. (Germ. vet. *sûbar* purus, nostrum *sauber*, anglo-sax. *syfr.*)

शुम्भ् *śumbʿ* 6. par. lucere, splendere. (Vid. *śubʿ*.)

शुल्क् *śulk* 10. par. (*bʿâśanê* K. *sarǵanê varǵanê bʿâśê* V.) loqui, dimittere, creare, relinquere. Cf. *śvalk.*

शुल्क *śulka* m. n. (r. *śulk* s. *a*) vectigal. Am.

शुल्व् *śulv* 10. par. (*sarǵanê* K. *mânê sarǵê* V.) dimittere, creare, metiri.

शुल्व *śúlva* n. cuprum. Am.

शुल्वारि *śulvâri* m. sulphur. Ḥêm. (Cf. lat. *sulphur.*)

शुश्रूष् *śuśrûś* desid. rad. *śru* audire.

शुश्रूषा *śuśrûśâ* f. (a praec. s. *â*) obedientia. In. 4. 9.

शुश्रूषु *śuśrûśu* (a *śuśrûś* q. v., s. *u*) obediens.

शुष् *śuś* 4. par. arescere, siccari. A. 8. 8: *astrań viśôśaṇam ... prâhiṇavań gʿôram aśuśyat têna vâi ǵalam*; Dr. 6. 11: *kin tê mukʿan śuśyati*; Maḥ. 3. 591: *śuśyêt tôyanidʿiń.* Etiam âtm. R. Schl. II. 96. 34: *śuśyamânân.* — Caus. siccare. Bʿ. 2. 23: *naćâi 'nań klêdayanty âpô na śôśayati mârutań*; A. 8. 9. (*śuś* non e *kuś* [v. p. 378] sed e *suś* ortum esse videtur, quâ formâ nituntur send. ‎ᥙ‎ *huška* siccus, v. *śuśká*; slav. *sûch* siccus, v. gr. comp. 255. *m*; lit. *sâusa-s* id., gr. σαυσαρός, σαυσαρισμός; lat. *siccus* per assim. e *sis-cus* = scr. *śuśká* q. v.; hib. *seacadh* „parched, dried, frozen, hard", *seacaighim* „I parch, dry, freeze", *sioc* „frost", *sican* id.)

c. *ut* caus. exsiccare. R. Schl. II. 64. 65: *śôka uććôśayati prâṇân vâristôkam ivâ 'tapań.*

c. *upa* caus. id. Maḥ. 1. 4624.

c. *pari* i. q. simpl. Bʿ. 1. 29.

c. *vi* caus. siccare. Maḥ. 1. 1336. 3. 10767.

c. *sam* âtm. siccari. Maḥ. 1. 8230: *dʿârâń ... kʿê samaśuśyanta.* — Caus. siccare. Ragʿ. 6. 36.

शुष्क *śuśká*, vêd. *śúśka* (r. *śuś* s. *ka*) siccus, exsiccatus. N. 16. 14. (Lat. *siccus*, v. *śuś*.)

शुष्म *śúśma* (r. *śuś* s. *ma*) masc. 1) sol. 2) ignis 3) aër, ventus. Neut. 1) lumen, splendor. 2) vis, robur.

शुष्मन् *śuśman* m. (r. *śuś* s. *man*) ignis. Am.

शुष्मिन् *śuśmín* (a *śúśma* s. *in*) fortis, robustus. Ḥ. 1. 13.

शूकर *śúkara* m. (e *śú*, a sono dictum, et *kara* faciens) sus, porcus. (Cf. lat. *sus*, gr. σῦς, ὗς, germ. vet. *sû*, nostrum *Sau*.)

शूद्र *śúdrá* m. vir quarti Indorum ordinis, qui opifices comprehendit. Br. 2. 16. Bʻ. 9. 32.

शून *śúná* part. perf. pass. r. *śvi*.

शून्य *śúnya* inanis, vacuus. Su. 2. 18. (Cf. gr. κενός, κενεός; fortasse aeol. κέννος per assimil. e κένjος sicut prâcr. *aṇṇa*, gr. ἄλλος ex *anya*, ἄλjος = *anyá* q. v.)

1. शूर् *śúr* 4. âtm. (*stambʻê* K. *stambʻaḥinsê* V.) firmum, immobilem esse, ferire, occidere, laedere.

2. शूर् *śúr* 10. âtm. (*vikrântâu* K. *vikramê* V.; fortasse denom. a seq.) fortem esse, fortitudine praeditum esse.

शूर *śúʹra* m. (ut mihi videtur, a r. *śvi* crescere q. v., correpto *vi* in *ú*, s. *ra*, sicut goth. *mag* possum, *mah-ts* potestas cohaeret cum *maḥ* crescere) heros. (Cf. *śura* in *śvaśura*, gr. κῦρος, κύριος.)

शूरता *śúrátá* f. (a praec. s. *tá*) fortitudo, animus heroicus. Ḥit. 89. 18.

शूर्प् *śúrp* 10. par. (*mânê*) metiri.

शूल् *śúl* 1. par. (*rugâyâm*) i. q. *rug*.

शूल *śúla* m. n. (ut videtur, a r. *śúl* s. *a*) hasta. Su. 1. 14. 2. 3. (Slav. *súliza* id.)

शूलमुद्गरहस्त *śúlamudgaraḥasta* (Baḥ. e *śúlamudgara* hasta et clava, et *ḥásta* manus) hastam et clavam in manu habens (v. annot. ad r. 601). Su. 2. 3.

शूलहस्त *śúlaḥasta* (Baḥ. e *śúla* et *ḥásta*) hastam in manu habens (v. gr. 601 annot.). Su. 1. 14.

शूष् *śúś* 1. par. (*prasavê*) generare. Cf. *súś*, *sú*, *su*.

शृ *śṛ* in specialibus tempp. ponitur pro *śru* audire.

शृगाल *śṛgâla* m. canis aureus (shacal). Dr. 6. 22.

शृङ्खल *śṛṅkʻala* m. n., शृङ्खला *śṛṅkʻalá* f. 1) catena 2) cingulum (viri). Am.

शृङ्ग *śṛṅga* n. (ut videtur, correptum e *śiraṅga* i. e. *śiram* acc. τοῦ *śira* caput et *ga* iens) 1) cornu 2) cacumen montis. N. 12. 37. 13. 9. (Vid. *śiras* et cf. lit. *rága-s*, slav. *rog*, abjectâ cons. initiali.)

शृङ्गार *śṛṅgâra* m. amor.

शृङ्गिन् *śṛṅgín* (a *śṛ́ṅga* s. *in*) cornutus. M. 32.

शृणि *śṛṇi* f. i. q. *aṅkuśa*.

शेखर *śêkʻara* m. sertum floreum in vertice (cf. *śikʻara*). Ritu-S. 1. 6. Vid. *ćandraśêkʻara*.

शेफ *śêpʻa* m. penis. Vid. sq.

शेफस् *śêpʻas* n. id. Am.

शेरते *śêratê* v. *śî* (gr. 313).

शेल् *śêl* 1. par. (*gatâu* K. *ćâlagatâu* V.) ire, se movere. Vid. *śal*.

शेव् *śêv* 1. âtm. i. q. *sêv*.

शेष *śêśa* (r. *śiś* s. *a*) adj. reliquus. Mêgʻ. 18. 31. 85. Qui superest. Dr. 7. 4. Subst. m. reliquum, reliquiae. Mêgʻ. 39.

शेषा *śêśá* f. pl. (fem. praec.) flores qui deo vel idolo oblati sunt, deinde alicui traduntur. Sâ. 1. 26. 27.

शैथिल्य *śâitʻilya* n. (a *śitʻila* s. *ya*) laxitas, tenuitas, paucitas. Ḥit. 62. 22.

शैल *śâila* (a *śilá* s. *a*) 1) saxosus, petrosus. A. 8. 10. 2) m. mons. Ḥ. 4. 46.

शैलूष *śâilúśa* m. 1) i. q. *vilva*. Am. 2) histrio, saltator, gesticulator scenicus. R. Schl. II. 30. 8.

शैवल *śáivala* m. planta aquatica, Vallisneria. Am.

शैवाल *śâivâla* i. q. *śáivala*.

शैव्या *śâivyá* f. (a *śiva* s. *ya* in fem.) nom. propr. Sâ. 6. 2.

शैशिर *śâiśira* m. (a *śiśira* frigidus, s. *a*) nomen montis. A. 3. 10.

शो *śó* 4. par. *śyámi* (gr. 302) acuere. Part. perf. pass. *śitá* et *śâtá* (Pâṇ. VII. 4. 41) acutus. (Vid. *śi* et cf. lat. *cautes*, *côs*, v. *śâṇa*, *cuneus*, *cacû-men*; gr. κῶνος; anglo-sax. *hvetan* acuere, v. gr. comp. 86. 1 et 109 b). 1; island. *hvetia* id.; germ. vet. *hvezjan*, nostrum *wetzen*; hib. *geur* „sharp, sour, edged", *gear* id., *geire* „sharpness", *geirim* „I hwet, I grease". Cum *śó* praef. *â* cf. lat. *acuo*, *acus*; gr. ἀκή, ἀκωκή, ἀκ-μή, ἄκρος cet.; lit. *aś-trus* acutus, *aś-mû* acies; slav. *os-tr* acutus. Fortasse etiam scr. *áśman* lapis a *śó* praef. *â* descendit, correpto *â*, et abjecto *ó* sicut in *śyámi* acuo. Etiam *ágra* huc trahi posset, ita ut sit pro *âkra*, servatâ primitivâ gutturali. Vid. Pott. 1. 291.)

c. *ni* id. B'aṭṭ. 17. 4: *nyaśyam astrâṇi.* — *niśita* acutus (etiam *niśâta* Pâṇ. VII. 4. 41). Dr. 8. 27.

c. *sam*: *saṅśita* (Pâṇ. VII. 4. 41) perfectus, peractus, praesertim in comp. c. *vrata*. B'. 4. 28: *saṅśita-vratâh*; A. 2. 17: *saṅśitavratah* (sic nunc c. ed. Calc. III. 166 legendum esse censeo; ita etiam Man. 1. 104 legerim *saṅśitavrata* pro *śaṅsitavrata*. Vid. *śi* et Wils. s. v. *saṅśita*.

शोक *śôka* m. (r. *śuć* moerere, s. *a*) moeror. B'. 1. 47.

शोण् *śôṇ* 1. par. rubere; v. sq.

शोण *śôṇa* (r. *śôṇ*, nisi hoc est denom. a *śôṇa*) coccineus, Wils.: „crimson". (Cf. slav. *sini* ὑακίνθινος.)

शोणित *śôṇitá* n. (a praec. s. *ita*) sanguis.

शोधन *śôd'ana* n. (caus. r. *śud'* s. *ana*) purificatio. Hit. 97. 15.

शोभन *śôb'aná* (r. *śub'* splendere, s. *ana*) pulcher. N. 3. 23. 5. 28. 19. 27.

शोभा *śôb'â* f. (r. *śub'* s. *â*) splendor. Am.

शौच *śâućá* n. (a *śući* s. *a*) puritas, purificatio. N. 6. 10. 7. 3.

शौट् *śâuṭ*, शौड् *śâuḍ* 1. par. (*garvê*) superbum esse.

शौण्ड *śâuṇḍa* (a *śuṇḍâ* potus inebrians) adj. ebrius. Subst. m. elephantus ebrius. Dr. 6. 5.

शौर्य *śâurya* n. (a *śûra* heros, s. *ya*) animus heroicus, fortitudo. B'. 18. 43.

श्चुत् *śćut* 1. par. effundere. Ṛgv.-V. 110. 4: *trayah kôśâsô* (nubes) *mad'vah* (aquam) *śćôtanti.* Vid. Westerg. et cf. *ćyut*, *śćyut*.

c. *upa* id. Ṛgv. 87. 2.

c. *pra* id. B'aṭṭ. 14. 79: *raktam praćuśćutuh kśuṇṇâh.*

श्च्युत् *śćyut* 1. par. stillare, fluere. B'aṭṭ. 14. 40: *ćuśćyôta vraṇinâṅ raktam.* Cum acc. effundere. B'aṭṭ. 15. 51: *raktam aśćyôtiśuh kśuṇṇâh.* Vid. *śćut*.

श्नथ् *śnat'* 1. par. in dial. vêd. ferire, occidere. Ṛgv. 63. 5: *śnat'ihy amitrân* (*śnat'ihi* ad analogiam formarum *rudihí*, *śvasihí* etc. v. gr. 321); *śnat'itá'r* -*tṛ* „necator, necans". Ṛgv. 53. 2. (Vid. *knat'* et cf. *śrat'*, *krat'*, *ślat'*, *klat'*; goth. *SNITH* secare [*sneitha*, *snaith*, *snithum*]; germ. vet. *snîdu* seco; hib. *slethe* „cutting, striking".)

श्मन् *śman* nom. indecl. os, vultus.

श्मशान *śmaśâna* n. (fortasse *śma* pro *śava* cadaver, ejecto *a* et mutato *v* in *m*, v. gr. comp. 63, et *śâna* e *śayana*, v. Wils.) locus, in quo corpora mortua comburuntur vel sepeliuntur. Dr. 6. 21.

श्मश्रु *śmáśru* n. (e *śman* et *śru*, quod correptum esse videtur e *śuru* vel *śûru* a r. *śvi* crescere, v. *śû'ra*, *śvâśura*) barba. Ḥ. 2. 3. (Hib. *smig* mentum.)

श्मश्रुल *śmaśrula* (a *śmáśru* s. *la*) barbatus. Rag'. 4. 63.

श्मील् *śmîl* 1. par. (*nimêśaṇê*) nictare, connivere oculis. Scribitur etiam *smîl*.

श्याम *śyâmá* niger, violaceus, lividus. Ḥ. 2. 2. 19. 25. N. 12. 50. 18. 11. (Cf. *śyâva*, lit. *śêma-s* colore cinereo, hib. *ciar* „dark brown, black".)

श्याल *śyâla* m. uxoris frater. B'. 1. 34.

श्याव *śyâva* fuscus. (Vid. *śyâmá* et cf. russ. *sivyĭ* dunkelgrau.)

श्यामिका *śyâmikâ* f. (a *śyâmâ* s. *ika* in fem.) nigredo. Śak. 46. 17. Ragʿ. 1. 10.

श्येत *śyêta* albus. Am. (Cf. *śvêta.*)

श्येन *śyêná* m. falco.

श्यै *śyâi* 1. âtm. (*gatâu*) ire. Part. perf. pass. *śînâ* coagulatus. *śîtâ* frigidus. Pâṇ. VIII. 2. 47.

c. *â* siccari, arescere. Ragʿ. 17. 37: *yâvan nâ "śyâyatê vêdir abʿiśêkagalâplutâ.* Part. perf. pass. *âśyâna* siccatus. Ragʿ. 4. 24: *saritô kurvatî gâdʿâñ paťaśćâ "śyânakardamân.*

श्रङ्क् *śrañk* 1. âtm. (*gatâu* K. *sarpê* V.) ire. Vid. sq. et cf. *ślañk*, *srañk*, *śvańć.*

श्रङ्ग् *śrañg* 1. par. (*vragê*; scribitur *śrag*) ire. Cf. *ślañg*, *śvañg*, *śrañk*, *ślañk*, *śri*; germ. vet. *slange* serpens, *slenga* funda.

श्रण् *śraṇ* 1. et 10. par. *śrâṇâmi*, *śrâṇâyâmi* (*dânê*) dare, largiri.

c. *vi* id. R. Schl. II. 32. 35: *gavâñ sahasram asty êkañyad aviśrâṇitam mayâ.*

श्रत् *śrat* indecl. fides. Invenitur in compositione cum rad. *dʿâ* q. v.

1. श्रथ् *śratʿ* 1. et 10. par. (*bandʿanê* K. *bandʿê môkśê vadʿê* V.) ligare, nectere, solvere, occidere. (Cf. *grantʿ*, *śrantʿ*, *ślatʿ*, *śnatʿ*; lat. *crâtes*, *rete*, *res-tis* e *ret-tis*, v. Ag. Benary p. 222 et 262.)

2. श्रथ् *śratʿ* 1. par. (*vadʿê*) ferire, occidere. Vid. *śnatʿ.*

3. श्रथ् *śratʿ* 10. par. *śratʿâyâmi* (*dâurbalyê*) debilem, laxum, solutum esse. Cf. 1. *śrantʿ.*

4. श्रथ् *śratʿ* 10. par. *śrâtʿâyâmi* (*pratiharśê môkśayatnayôś* K. *pratiḥrśi yatnê* V.) exhilarare, niti, operam dare. — In dial. vêd. solvere. Ṛgv. 24. 14: *ênâñsi śiśratʿaś* (praet. mltf. sensu imper.) *kṛtâni.* Vid. 1. et 2. *śrantʿ.*

श्रद *śraddʿa* (e *śrat* et *dʿa* ponens) fidem ponens, credens. Bʿ. 17. 3.

श्रद्धा *śraddʿâ* f. (e *śrat* et *dʿâ* positio, a r. *dʿâ*) fides. Bʿ. 6. 37.

श्रद्धामय *śraddʿâmâya* (a praec. s. *maya*) fide praeditus. Bʿ. 17. 3.

श्रद्धावत् *śraddʿâvant* (a *śraddʿâ* s. *vant vat*) fide praeditus. Bʿ. 3. 31. 4. 29.

1. श्रन्थ् *śrantʿ* 1. âtm. (*śâitʿilyê*; scribitur *śratʿ*) laxum, solutum esse. Cf. *śratʿ.*

2. श्रन्थ् *śrantʿ* 1. et 10. par. (*sandarbʿê* K. *darbʿê vadʿê* V.) jungere, nectere, serere; occidere. Cf. 2. *grantʿ*, 1. *śratʿ*; gr. κλώθω.

3. श्रन्थ् *śrantʿ* 9. par. *śratʿnâmi* (*môćanapratiharśayôś* K. *môkśê pratiḥrśi* V.) solvere, exhilarare.

श्रम् *śram* 4. par. *śrâmyâmi* (gr. 303), praet. mltf. *âśramam.* Defatigari. Bʿatt. 14. 48: *nâ 'śramad gʿnan plavañgamân.* — *śrântá* (gr. 550) defatigatus, defessus. Ḥ. 1. 4: *śrântâś pipâsârtâ nidrândʿâś pâṇḍavâś*; N. 15. 10: *kva sâ ... śrântâ śêtê.* Vid. *klam.* (Huc vel ad *klam* trahi posset germ. vet. *HLAD* onerare [*hladu*, *hluod*], abjecto *m* et addito *d*, v. gr. comp. 109[b]. 1 et cf. gerund. scr. *gâtya* a *gam*, gr. 568; gr. κμη [κάμνω].)

c. *pari* id. *pariśrânta* defatigatus, defessus. Ḥ. 1. 34. Su. 1. 8. N. 13. 4.

c. *vi* quiescere, requiescere. R. Schl. I. 62. 1: *śrântavâhanô vyaśrâmyat*; Maḥ. 1. 5211: *viśaśrâma ... kuruvêśmani.* Etiam cl. 1 par. âtm. Maḥ. 3. 3397: *viśramêd yatra śrântaś*; Ḥ. 1. 25: *viśramadʿvam.* — Pass. impers. N. 21. 27: *viśrâmyatâm ity uvâća klântô 'si* (*viśrâmyatâm* anomale pro *viśramyatâm*, nisi pertinet ad caus.). — *viśrânta* qui requievit, requietus, relaxatus. N. 17. 28. 18. 18. Sâ. 5. 66. — Caus. *viśrâmayâmi* facio ut requiescat. Maḥ. 3. 11004: *aginasañstarê pârtʿâ viśrâmayâmâsur labdʿasañgñâm.*

श्रम *śrama* m. (r. *śram* defatigari, s. *a*) lassitudo. H. 1. 19. Sâ. 5. 3. 27.

श्रम्भ् *śramb'* 1. âtm. (*viśvâsê*; scribitur etiam *sramb'*) confidere. Nonnisi cum *vi* compositum invenitur. *viśrabd'a* confidens. Mah. 3. 12996: *tvam iha viśrabd'aś ćara*; R. Schl. II. 19. 5. Hit. 22. 17. — *viśrabd'am* adv. confidenter. N. 4. 2.

श्रवण *śravaṇa* (r. *śru* s. *ana*) 1) n. auditio. Mah. 3. 8300. 2) m. n. auris. Am.

श्रवस् *śrávas* n. (r. *śru* s. *as*) 1) id. Am. 2) in dial. vêd. gloria. (Gr. κλέ(ϝ)ος; hib. *cluas* auris.)

श्रा *śrâ* 2. par. coquere. Part. perf. pass. *śritá* et *śrâṇá*, anom. *śṛtá* (in dial. vêd. *śrâtá* et *śritá*). N. 23. 20: *śritam mâṅsam* (ed. Calc. 3. 2941: *śṛtam*); R. Schl. II. 56. 24: *ayaṅ sarvaḱ samastâṅgaḱ śritaḱ kṛśṇamṛgô mayâ.* — Caus. *śrapáyâmi* (pro *śrâpáyâmi*) facio ut coquatur, coquo. R. Schl. I. 13. 39: *patatriṇas tasya vapâm udd'ṛtya ... śrapayâmâsa*; II. 56. 21: *âiṇêyaṅ śrapayasva*; Mah. 1. 6392: *yâǵêna śrapitaṅ havyam*; 3. 5038: *ćaruṅća śrapayan.* (Vid. *śrâi* et cf. *śrî*, 1. *ćur*, slav. зрѣти *ṛrê-ti* maturescere, fortasse gr. ἄρ-τος e κάρ-τος per metath. e κρά-τος = part. perf. pass. vêd. *śrâtá*; κάγχρυς forma redupl. pro κάρχρυς (v. gr. 507); goth. *hauri* pruna; fortasse lat. *cul-ina*, mutato *r* in *l*. Ad formam caus. *śrapáyâmi* trahi possunt hib. *cramhaim* „I concoct, digest", *mh* = *v* pro *p*, v. Pictet p. 60 et 69; lat. *cremare*, *carbo*, gr. κρίβανος, κριβάνη, κράμβος; goth. *hlaif-s*, them. *hlaiba*, nostrum *Laib*, anglo-sax. *hlâf*; lit. *iś-sirpstu* maturesco, gr. πεπκάζω; germ. vet. *rîfi* maturus, nostrum *reif*, anglo-sax. *ripe*, abjectâ gutturali, v. *pakvá* maturus a पच् *pać* coquere; fortasse gr. καρπός et germ. vet. *herpist* autumnus, anglo-sax. *hearfest* a maturescendo dicta sunt. Cf. Pott. 1. 196 et Benfey 2. 177.)

श्राद्ध *śrâdd'a* n. (a *śradd'â* s. *a*) donum sacrum quod Manibus offertur. Man. 3. 204.

श्रान्त *śrântá* v. *śram.*

श्राम् *śrâm* 10. par. (*âmantraṇê* K. *mantrê* V.) loqui, alloqui, advocare, invitare.

श्रि *śri* 1. par. âtm. ire, adire, inire, ingredi. Hit. 26. 5: *yan dêśaṅ śrayatê* (*vîraḱ*) *tam êva kurutê bâhupratâpârǵitam*; Rag'. 3. 70: *munivanataruććâyâm ... śiśriyê*; B'. 9. 12: *prakṛtim môhinîṅ śritâḱ.* (Cf. *ćar*; germ. vet. *hlei-tara* scala, anglo-sax. *hlæ-dre*, *hlæ-der*, nostrum *Leiter*, v. Graff. 4. 1115; goth. *hlei-thra* tabernaculum, *hlija* id., cf. आश्रय *âśraya* et v. वेश *vêśa* domus a *viś* intrare; lit. *klê-tis* cella in supremâ parte aedium; slav. *klê-tĭ* cella; germ. vet. *hlinian*, *hlinôn*, *hlinên* se acclinare, inniti [v. *śri* praef. *sam*], *oba-hlinên* excellere, *fora-hlinên* praeminere; *hlî-ta* declivitas, v. Graff. 4. 1094 sq.; *scrîtan* gradi, v. gr. comp. 109[b]. 1; *ga-scrîtan* delabi, *scrit*; island. vet. *skrid* passus; lit. *klejóju* oberro, pervagor, *klystu* e *klydtu*, *klydĕju* id.; gr. κλί-νω, κλι-τύς, κλι-σία cet.; lat. *clî-no*, *clîvus*, v. *śri* praef. *ut*.)

c. *ad'i* praef. *sam* adire, aggredi. N. 23. 12.

c. *ab'i* id. Mah. 1. 8274: *b'ayâd raṇam parityaǵya śakram êvâ 'b'iśiśriyuḱ.*

c. *â* 1) id. N. 12. 12: *śilâtalam aťâ "śritâ*; H. 2. 11: *vanam âśritâḱ*; Mah. 3. 13069: *âśrayiśyantića nadîḱ parvatân viśamâṇića.* Pass. Hit. 70. 7: *sa lakśmyâ "śrîyatê ǵanaḱ.* 2) propendere, se convertere, addictum, intentum esse. H. 1. 41: *d'armam âśritâ*; 3. 19: *yân imân âśritâ 'kârśîr vipriyaṅ sumahan mama*; N. 6. 8: *kâća sarvaguṇôpêtan nâ "śrayêta nalam*; B'. 6. 1.

c. *â* praef. *anu* adire. R. Schl. II. 84. 7.

c. *â* praef. *apa* id. Mah. 3. 13238. 13239. Adhibere. Mah. 1. 651: *âhâram anapâśritya na śarîrasya d'âraṇam.*

c. *â* praef. *vi* + *apa* id. B'. 9. 32.

c. *â* praef. *upa* id. H. 1. 44. B'. 4. 10.

c. *â* praef. *sam* id. H. 2. 1.

c. *ut*: *uććri* (v. euphon. r. 61) extollere, sublevare. Sâ. 5. 95; *uććritya bâhû.* — *uććrita* erectus, sublatus. N. 12. 37.

c. *ut* praef. *ab'i* id. Dr. 8. 20: *ǵaǵavaram ab'yuććritakaram.*

c. *upa* adire, aggredi. Maḥ. 3. 10456: *śarâń... ab'êdyań kavaćańćâi 'va sadyas tam upaśiśriyuń.*

c. *nis* praef. *vi* egredi. Sâ. 6. 14: *vaktrâd vâkyań vinińśritam.*

c. *pra*: *praśrita* modestus. In. 1. 10: *sannatań praśritô b'ûtvâ*; R. Schl. I. 18. 5: *praśritań vâkyam.* Vid. *praśraya.*

c. *pra* praef. *sam*: *sampraśrita* i. q. *praśrita.* R. Schl. II. 70. 11: *ûćuń sampraśritań vâkyam.*

c. *sam* 1) i. q. simpl. Maḥ. 3. 13053: *tân dêśân sańśrayiśyanti.* 2) se acclinare in alqd, niti aliquâ re, c. acc. R. Schl. II. 60. 20: *bâhû râmasya sańśritâ*; 66. 10: *santrastâ râǵ'avań sańśrayiśyati.*

श्रित *śritâ* v. *śri* et *śrâ.*

श्रिष् *śriś* 1. par. (*dâhê*) urere. (Cf. *śliś*, 1. *śrî*, *śrâ*, *gṛîśmá.*)

1. श्री *śrî* 9. par. âtm. coquere. Ṛgv. 84. 11: *sómań śrîṇanti*; 68. 1: *śrîṇan.* (Vid. *śriś.*)

2. श्री *śrî* f. 1) dea Lakśmia, Viśṇûs uxor. N. 1. 13. 2) fortuna, felicitas. Su. 2. 10. B'. 10. 34. 3) pulchritudo, gratia, venustas. In. 4. 7. N. 3. 11. 4) reverentiae causâ nominibus personarum vel rerum venerandarum anteponitur, e. c. *śrîgaṇêśa* quasi sanctus Ganêśus vel summe venerandus Ganêśus, *śrîmahâb'ârata* summe venerandum Mahâ-B'âratum.

श्रीकण्ठ *śrîkaṇṭ'a* m. (Baḥ. e *śrî* et *kaṇṭ'á* collum) cognomen Śivi. Ḥit. 33. 7.

श्रीमत् *śrîmant* (a praec. s. *mant mat*) felix, fortunatus.

श्रील *śrîlá* (a *śrî* felicitas, s. *la*) felix. Am.

1. श्रु *śru* 5. par. interdum âtm. *śṛṇómi* (gr. 342), praet. mltf. *áśrâuśam.* 1) audire, auribus percipere. Maḥ. 3. 13489: *śṛṇu râǵan... idam âk'yânam*; Br. 2. 3: *ârtiǵam mahâśabdam ... kuntî śuśrâva*; Maḥ. 3. 3084: *aśrâuśît savyasâćinań vartamânan tapasy ugrê*; 1. 2285: *na hi tṛpyâmi pûrvêśâm śṛṇvânaś ćaritram mahat*; 3. 13490: *tać ćṛṇu śva mahîpatê.* Pass. Maḥ. 4. 1788: *divam âvṛty śabdas tu nivṛttań śuśruvê punań.* 2) auscultare, obedire. B'. 18. 58: *aṫ'aćêt tvam ... n śrôśyasi vinańkśyasi.* Cum gen. Maḥ. 3. 1032 *sâćâ 'sya na śṛṇôti vâi.* — Caus. *śrâvâyâ* facere ut quis audiat, dicere: *p'âlgunasya vaćań śrutvâ ... gand'arvavaćanań sarvań śrâvayâmâsa.* Pass. c. nom. pers. et acc. rei. Maḥ. 3. 2: *śrâvitâń paruśâ vâćań ... kim akurvata kâuravyâń*; R. Schl. I. 17. 18: *śrâvitâ vanavâsańća b'artrâ sâ.* — Desid. âtm. *śuśrûśê* 1) audire velle. Maḥ. 3. 13248: *râǵanyamahâb'âgyam idânîń śuśrûśâmahê.* 2) auscultare, obedire. In. 5. 34: *ahań samanuǵńâtâ têna pitrâ ... tavâ 'ntikam anuprâptâ śuśrûśitum.* Cum acc. pers. Man. 5. 155: *patiń śuśrûśêta*; Maḥ. 3. 13722: *gurû vṛdd'âu śuśrûśê śham.* Pass. Man. 10. 100: *yâiń śuśrûśyantê dviǵâtayań.* (Gr. κλύω, κλυ-τός = scr. *śrutá*, v. praef. *vi*; lat. *clu-tus*, *inclu-tus*, *cluo*, *aus-cul-to*; goth. *hliu-ma*, them. *hliu-man*, auris, cum debiliore gunae formâ, v. gr. comp. 27 et 109[b]. 1; germ. vet. *hlû-t* sonorus = श्रुत *śrutá*, productâ vocali [nostrum *laut*], *hlûti* f. sonus, unde *hlûtian* sonare, *hliu-munt* fama, opinio [nostrum *Leumund*], *hlio-dar* sonitus; hib. *cluinim* „I hear", *cluas* „ear" v. *śrávas.* Cum desid. *śuśrûś* conferantur: lit. *klausu* audio, russ. *slušaju* ausculto, germ. vet. *hlosên*, *hlosón*, *hlosian*, *losên* cet. audire; sax. vet. *hlus-t* auditus, auris; anglosax. *hlys-ton* audire, angl. *lis-ten*, hib. *clos* „hearing, report", *cloisim*, *cluisim* „I hear". Huc etiam trahi posset goth. *hausja* audio, ita ut mutilatum sit e *hlausja*, germ. vet. *hôriu*, angl. *hear*, mutato *s* in *r*. Ad caus.

śrâvâyâmi pertinent lat. *clâmo*, mutato *v* in *m*, v. gramm. comp. 109[a]. 6 et 109[b]. 1; lit. *ślōwiju* laudo, celebro, v. praef. *vi*; fortasse *klabu* loquor e *klawu*; russ. *slav-i-tj* celebrare, *slovo* verbum, sermo; slav. vet. *slovuṅ* appellor, *slava* gloria; gr. κλαίω, κλαύσω, nisi pertinet ad क्रन्द् *krand* plorare, abjecto *d*, mutato *n* in υ, sicut e. c. in 3. pers. pl. τύπτουσι e τύπτοντι, mutato τ in σ; καλέω per metath. e κλα(ϝ)έω, κλείω e κλεϝίω; sax. vet. *hlamôn* sonare, strepere, de fluctibus; germ. vet. *hlamôn* crepitare, cum *m* pro *v* sicut in lat. *clamo*; *scriu* clamo, praet. *screi*, pl. *scrir-u-mês* e *scriw-u-mes* (?), sicut *birumês* sumus = भवामस् *b'âvâmas*, v. gr. comp. 20.)

c. *anu* i. q. simpl. B'. 1. 44. Man. 9. 100: *anuśuśruma*.

c. *â* caus. narrare. Maḥ. 3. 15260.

c. *upa* i. q. simpl. Maḥ. 2. 1244. Auscultare. R. Schl. II. 3. 3. 1.

c. *pari* id. Maḥ. 1. 3754.

c. *prati* polliceri, c. gen. pers. N. 4. 16: *pratiśrutya dêvatânâm*.

c. *vi* pass. 1) audiri. R. Schl. I. 13. 13: *vyaśrûyataća śabdô syam*. 2) celebrari. Ḥit. 5.11: *varam êkaṅ (putraṅ) kulâlambî yatra viśrûyatê pitâ.* — *viśruta* inclutus. In. 2. 12. — Caus. *viśrâvayâmi* sonare, facio ut resonet. Maḥ. 3. 16556: *antarikśê vâg âsît sarvâ viśrâvayan diśaṅ*. Clamare, exclamare, pronuntiare. Maḥ. 1. 6287: *nâma viśrâvya*. Narrare. Maḥ. 3. 12266: *karma viśrâvayâmâsa yat'âb'ûtam*.

c. *sam* 1) audire. N. 11. 26: *âkrandamânâṅ saṅśrutya*. 2) polliceri. N. 3. 9: *kariśya iti saṅśrutya*. Caus. facere ut quis audiat, narrare, c. 2. acc. Maḥ. 5. 560: *upâk'yânam idam ... saṅśrâvayâmi tvâm*.

2. श्रु *śru* 1. par. vid. *sru*.

श्रुति *śruti* f. (r. *śru* s. *ti*) 1) auditio. In. 2. 5. Br. 2. 16. 2) sensus audiendi. 3) auditum, traditum, praesertim e scriptis sacris. B'. 2. 53.

श्रुतिमन्त् *śrutimant* (a praec. s. *mant mat*) auditu praeditus. B'. 13. 13.

श्रुव *śruva* n. cochlear sacrificum.

श्रेणि *śrêṇi* f. (ut videtur, a r. *śri* s. uṇâd. *ni*) linea. Mêg'. 22. 29. 36.

श्रेयांस् *śrêyâṅs* (ut mihi videtur, a *śrîlâ* vel *śrîmant* felix, cum guṇâ vocalis *î*, abjecto suffixo *la* vel *mant mat*, suff. *yâṅs* pro *îyâṅs*, v. gr. 226. 3 et 227; ita superl. *śrêśt'a* e *śrê* + *iśt'a* pro *iśt'a*) 1) adj. melior. Br. 1. 35. 2) subst. n. salus, felicitas. In. 3. 7. N. 12. 89. B'. 3. 8.

श्रेष्ठ *śrêśt'a* (v. praec.) optimus. In. 5. 17.

श्रै *śrâi* 1. par. i. q. *śrâ*. (Vid. gr. 354.)

श्रोण् *śrôṇ* 1. par. (*saṅg'âtê*) coacervare. Cf. *ślôṇ*. (Vid. *śrôṇi* et cf. anglo-sax. *hlaw*, *hlæw* „a heap, barrow, a small hill"; goth. *hlain* collis. Vid. seq. et *nitamba*.)

श्रोणि *śrôṇi* f. (ut videtur, a r. *śrôṇ* s. *i*) nates, clunes. N. 11. 32. Lass. 50. 17: *pînaśrôṇipayôd'arâ*; v. sq. (Cf. lat. *clûnis*, gr. κλόνις, hib. *slias* „the thigh, the loins". Vid. *śrôṇ*.)

श्रोणी *śrôṇî* f. id. Ḥ. 3. 5. In. 4. 6. 5. 5. Gîta-G. 12. 11. Mêg'. 80: *śrôṇîb'ârâd alasagamanâ* (cf. Ur. 60. 15: *paśćân natâ gurunitambatayâ*). — *suśrôṇî* καλλίπυγος. In. 4. 6. Vid. *śrôṇi*.

श्रोतस् *śrôtas* v. *srôtas*.

श्रोतार् -तृ *śrôtâr -tṛ* m. (r. *śru* s. *târ tṛ*) auditor, auscultator. Ḥit. 70. 3.

श्रोत्र *śrôtra* n. (r. *śru* s. *tra*) auris.

श्रोत्रिय *śrôtriya* m. (a *śrôtra* sensu Vêdorum, v. *śruti*, s. *iya*) Vêdorum gnarus Brâhmanus. Ḥit. 123. 16.

श्लक्ष्ण *ślakśṇa* tenuis, mollis, lenis, suavis. N. 5. 6. 8. 12. 19. 1.

श्लङ्क् *ślaṅk* 1. âtm. i. q. *śraṅk*.

श्लङ्ग् *ślaṅg* id. Vid. *śraṅg*.

1. श्लथ् *ślat'* 1. par. i. q. 2. *śrat'*.

2. श्लथ् *ślat'* 10. par. i. q. 3. *śrat'*.

श्लथ *ślaṫa* (r. 2. *ślaṫ* s. *a*) laxus, relaxus, solutus. Ragʻ. 9. 36.

श्लाख् *ślâkʻ* 1. par. i. q. *śâkʻ*.

श्लाघ् *ślâgʻ* 1. âtm. (fortasse e *śrâv*, them. caus. r. *śru*, mutato *r* in *l* sicut in *ślaṫ* = *śraṫ*, *v* in *gʻ*, v. gr. comp. 19 et cf. Pott 1. 233) 1) superbire, se jactare, gloriari aliquâ re, c. instr. Mah. 2. 2121: *parêśâm êva yaśasâ ślâgʻasê tvan sadâ*; 4. 1160: *tvayâ pariśadô madʻyê ślâgʻatê saǹ.* 2) c. dat. adulare, blandiri. Bʻaṭṭ. 8. 72: *ślâgʻamânaǹ parastrîbʻyaǹ.* — Caus. laudare. Hit. 61. 6: *tadvâkyaǹ ślâgʻayitvâ.* (Cf. hib. *sleigh* „adoration", *sleachd* id., *sleachdaim* „I kneel, stoop, adore".)

श्लाघा *ślâgʻâ* f. (r. *ślâgʻ* s. *â*) laus. Ur. 60. 1.

1. श्लिष् *śliś* 1. par. i. q. *śriś*.

2. श्लिष् *śliś* 4. par. Praet. mltf. *áśliksam* et *áślisam*. 1) amplecti. Gîta-G. 1. 44: *śliśyati kâm api ćumbati kâm api.* 2) applicare, adjungere, conjungere. Śak. 62. 1: *nâ 'tiśliśṭaǹ sandʻir asya mṛṇâlavalayasya*; Hit. 24. 5: *suśliśṭêna sandʻinâ.* (Fortasse *śliś* e *śluś*, debilitato *u* in *i*; cf. germ. vet. *SLU-Z* claudere, lat. *clau-do*, *clav-is*, gr. κλείω, κλεί-ς, κλει-δός, κλοι-ός; hib. *crios* „belt, girdle, cingle, band".)

c. *â* 1) amplecti. A. 4. 6: *mâm ... âśliśyaća punaǹ punaǹ*; 9. 16: *itarêtaram âśliśya.* — âtm. Mah. 1. 3040: *pitur âśliśyatê sṅgâni.* 2) appropinquare. A. 6. 12: *puram âsuram âśliśya.* Se applicare. R. Schl. II. 96. 22: *sîtâ ... vitrastâ râmam âśliśat.*

c. *â* praef. *sam* 1) amplecti. Mah. 3. 10043: *samâśliśaććâ 'sakṛd ṛśyaśṛṅgam.* 2) applicare, admovere. A. 6. 8: *raṫan tan tu samâśliśya.*

c. *sam* amplecti, applicare, conjungere, c. instr. *urasâ* pressare alqm ad pectus. R. Schl. I. 10. 28: *tâv anyônyâṅgaliṅ kṛtvâ snêhât saǹśliśyaćô 'rasâ.* — Caus. vel cl. 10 conjungere. Mah. 2. 735: *tav'mê putraśakalê dṛśṭavaty asmi dʻârmika saǹślêśitê mayâ dâivât kumâraǹ samapadyata.*

c. *upa* caus. cohibere, inhibere, sistere. Ur. 9. 7: *raṫa upaślêśaya.*

3. श्लिष् *śliś* 10. par. (proprie caus. praec.) conjungere (v. 2. *śliś* praef. *sam*).

श्लोक् *ślôk* 1. âtm. (*saṅgʻâtê* K. *varǵanê sarǵanê* V.) conjungere, componere; relinquere, creare.

श्लोक *ślôka* m. (r. *ślôk* s. *a*) stropha. N. 15. 9.

श्लोण् *ślôṇ* 1. par. i. q. *śrôṇ*.

श्वङ्क् *śvaṅk* 1. âtm. i. q. *śraṅk*, *ślaṅk*.

श्वञ्च् *śvaṅć* 1. âtm. (scribitur *śvać*, gr. 110*)) id.

श्वठ् *śvaṫ* 10. par. *śvâṫʻâyâmi* i. q. 2. *śaṫ*. Cf. *svaṫ*.

श्वण्ठ् *śvaṇṫ* 10. par. (scribitur *śvaṫ*, gr. 110*)) id.

श्वन् *śvan* m. (in casibus debilissimis *śun*, v. gr. 192) canis. (Gr. κύων, κυνός = scr. *śúnas*; lat. *cani-s*, ejecto *v* vel *u*, addito *i*, sed gen. pl. *can-um* a primitivo them. in *n*, sicut *juven-um* a *juven* = scr. *yúvan*; lit. nom. *śû* = scr. *śvâ*, gen. *śun-s* = scr. *śúnas*, v. gr. comp. 139; hib. nom. *cu*, gen. et pl. *coin*; goth. *hund-s*, them. *hunda*, adjecto *da*; russ. *sobaka* pro *sbaka*, cf. med. σπάκα apud Herod. „τὴν γὰρ κύνα καλέουσι σπάκα Μῆδοι", pers. سگ *seg*, zend. nom. 𐬯𐬞𐬁 *spâ*, acc. 𐬯𐬞𐬁𐬥𐬆𐬨 *spânĕm*, v. gr. comp. 50).

श्वभ्र् *śvabʻr* 10. par. (ut videtur, denom. a sq.) perforare.

श्वभ्र *śvabʻra* m. caverna, specus. Hit. 12. 8.

श्वल् *śval*, श्वल्ल् *śvall* 1. par. (*vêgê*) currere.

श्वल्क् *śvalk* 10. par. (*bʻâśê*) loqui.

श्वशुर *śváśura* m. (ut videtur, e *svaśura*, quâ formâ nituntur cognatae linguae, e *sva* suus et *śura* vir, v. *śûra* et *svaǵana* cognatus, *svásâr* -*sṛ* e *svastrî* soror, Pott 1. 126, Benfey 2. 175. 176) socer. N. 25. 2. (Goth. *svaihra*, them. *svaihran*, cum *ai* pro *i* ex *e*

v. gr. comp. 82; germ. vet. *suehur*, them. *suehura*; slav. *svekr*; lit. *šešur-s* pro *šešura-s* mariti pater; cambro-brit. *çwegrwn*; lat. *socer* e *suocer*, gr. ἑκυρός.)

श्वश्रू *śvaśrû* f. (ut videtur, a *śváśura* abjecto *a*, transposito *ur* in *ru*, producto *u*, sicut e. c. in *b'trû* f. a *b'tru*, v. gr. 220) socrus. Sâ. 3. 20. (Vid. *śváśura* et cf. lat. *socrus*, gr. ἑκυρά = scr. *śvaśurâ*; goth. *svaihrô(n)*, germ. vet. *suigar*, cambro-brit. *çwegyr*, slav. *svekrŭ*; fortasse lit. *ûšwê* [*uošwê*] mariti socrus e *šuošwê*.)

1. श्वस् *śvas* 2. par. *śvásimi* (v. gr. 321) interdum 1. âtm. praet. mltf. *áśvasišam* et *áśvasam*. 1) spirare, spiritum ducere. Ṛgv. 65. 5: *śvasity apsu haṅsô na sîdan*; B'. 5. 8: *śvasan*; Hit. 34. 6: *śvasann api na ǵîvati*; Mah. 3. 12544: *śvasamânâ ivâ ''śugâň.* 2) suspirare, gemere. In. 5. 51: *sp'uradôšṭ'î svasantî*; v. praef. *ni*. — Caus. recreare, reficere. R. Schl. II. 84. 18: *śvâsitâ sênâ vatsyatî 'mâṅ vib'âvarîm.* (Huc traxerim lat. *spiro* cum *p* pro *v*, sicut semper in send. *śp* = श्व् *śv*, de *r* pro *s* v. gr. comp. 22. Etiam *queror*, *ques-tus* huc trahi posset, ita ut a gemendo dictum sit, vid. Pott 1. 280.)

c. *â* respirare, se recolligere, se recipere ex timore, moerore. B'att. 4. 38: *âśvasihi mâ rudaň*; Mah. 3. 690: *âśvasad'vam mâ b'îň kâryâ.* — *âśvasta* qui respiravit etc. Sâ. 6. 8: *tâu punar âśvastâu.* — Caus. 1) facere ut quis respiret, animum recipiat. Mah. 1. 5406: *kuntîm âśvâsayâmâsa prêšyâb'iś ćandanôdakâiň.* 2) animum alicui facere, alicujus animum confirmare, consolari. B'. 11. 50: *âśvâsayâmâsaća b'îtam*; N. 11. 10: *vilapantîň samâgamya nâ ''śvâsayasi.*

c. *â* praef. *prati* id. R. Schl. II. 51. 2: *pratyâśvasihi*; 58. 1: *pratyâśvastô yadâ râǵâ môhât.*

c. *â* praef. *sam* id. N. 11. 29: *sâ dṛšṭvâi 'va samâśvasat*; 73: *samâśvasihi mâ śućaň.* — Caus. i. q. *âśvâsayâmi.* N. 11. 29. R. Schl. I. 17. 29.

c. *ut* 1) spirare. Man. 3. 72: *uććvasan na sa ǵîvati*; R. Schl. I. 64. 18: *nô 'ććvasišyâmi saṅvatsaraśatâni*; 20: *anuććvasann ab'uṅǵânaň.* 2) suspirare, gemere. B'att. 14. 55: *uććaśvâsa dînâ*; Dr. 6. 25: *muhur muhur vyâlavad uććvasantaň.*

c. *ni* suspirare, gemere. B'att. 6. 34: *nyaśvasîććâ ''yatam muhuň*; Mah. 1. 5901; v. sq.

c. *ni* praef. *vi* id. N. 18. 7: *viniśvasya bahušô ruditvâća*; Mah. 3. 14759.

c. *nis* id. H. 1. 49: *niňśvasan dînamânasah*; R. Schl. II. 23. 2.

c. *nis* praef. *vi* id. Dr. 5. 25.

c. *parâ* concredere, committere. Mah. 3. 17011: *tvayi ... parâśvasya brâhmaṇasyâ 'b'irâd'anam.*

c. *vi* confidere. Hit. 24. 9: *yô viśvasiti śatrušu*; R. Schl. II. 12. 67. — Cl. 1. par. Mah. 3. 17310: *kas tasya viśvasêt*; 5. 453: *mayi viśvasêň.* — *viśvasta* confidens, securus, liber a metu. H. 1. 50. 2. 25. — Caus. facio ut confidat, securum reddo. Hit. 79. 5. 121. 9.

2. श्वस् *śvas* cras. N. 28. 25. (Lat. *cras*, mutato *v* in *r*, v. gr. comp. 20. 392.)

श्वसन *śvasana* I. m. ventus. Am. II. n. 1) spiratio, respiratio. 2) gemitus.

श्वस्तन *śvastana* (f. *-î*, a 2. *śvas* s. *tana*) crastinus. (Lat. *crastinus*.)

श्वापद् *śvâpada* m. (ut mihi videtur, Bah. e *śvan* canis producto *a* [cf. *śvâdanta* apud Wils.] et *pada* pes) bestia rapax in universum. N. 15. 18.

श्वास *śvâsa* m. (r. *śvas* s. *a*) spiritus, halitus. Sâ. 5. 17.

श्वि *śvi* 1. par. *śváyâmi*, praet. mltf. *áśvayišam* (gr. 366), *áśvam* (gr. 377) et *áśiśviyam* (gr. 384), praet. redupl. *śiśváya*, *śiśvâ'ya* vel *śuśáva*, *śuśâ'va*, a correptâ formâ *śu* (Pâṇ. VI. 1. 30), prec. *śûyâsam*; pass. *śûyê'* (gr. 449), part. *śûnâ.* 1) crescere, accrescere, tumescere. Ṛgv.-V. 74. 6 (v. Westerg.): *tê svêna śavasâ śûśuvuň*, producto *û* in syll.

redupl., ita śúśuvâńs qui crevit, turgidus, magnus. Ṛgv. 64. 15: śúśuvâńsam. — Caus. facere ut crescat, augere. Ṛgv. 54. 7: śúśuvat. (Lat. *crescere*, mutato *v* in *r*, sicut in *cras* = scr. *śvas*, v. gr. comp. 20, *cu-mulus*, ut *tu-mulus* a तु *tu* q. v.; gr. κύω, κύημα, κῦμα, κυΐσκω, κύτος, v. *śûnya*; fortasse κίων e κϝίων, cf. Benfey 2. 164 sq. Huc etiam traxerim germ. vet. *wî-t* amplus, latus, vastus = scr. *śvita*, sicut regularis participii pass. forma sonaret, abjectâ consonante initiali, sicut in *wîz* albus, v. *śvêta*. Cf. etiam hib. *cinneas* „growth, increase", *cinneachdin* id. Fortasse lat. *coma*, gr. κό-μη e *cu-ma*, κύ-μη a crescendo dicta [v. *rô'man*, *śiróruha*, *vard vṛd*], nisi pertinent ad *ka*, v. *kêśa*.)

c. *vi* crescere, tumescere, se dilatare, extendere, diffundere. Ṛgv. 92. 12: *vyaśvâit (uśâh)*; 113. 15: *praćamô 'śâ vyaśvâit*.

श्वित् *śvit* 1. âtm. album esse. (Fortasse primitive splendere, v. *śub'râ*, *ragatá* et cf. lit. *śwěčiù* [euphon. pro *śwětiù*] luceo, inf. *śwěs-ti* e *śwět-ti*; fortasse *swěta* m. mundus a lucendo dictum sicut scr. *lôka*; slav. *svit-a* illucescere, *svêt* lux, mundus, κόσμος; lit. *kaićiu*, euph. pro *kaitiu*, ad ignem appono, *kaitinu* calefacio, *kais-tu* calefio e *kait-tu*, praet. *kaitau*; v. *śvêta*, *śvind*.)

श्विन्द् *śvind* 1. âtm. (scribitur *śvid*, gr. 110*)) i. q. *śvit*. (Cf. *śvit*, *ćand*. Huc vel ad *ćand* trahi potest island. vet. *hita*, *hiti* fervor, calor, *heit* fervidus, germ. vet. *hiza*, *heiz*, nostrum *Hitze*, *heiſs*. Ad *ćand* etiam trahi potest lat. *caleo*, gr. κήλεος, mutato *d* in *l*.)

श्वेत *śvêta* albus. (Vid. *śvit*, *śvind* et cf. goth. *hveit-s* albus, them. *hveita*; fortasse *hvaitei* triticum a colore dictum; germ. vet. *huîz* albus, saepius *wîz*; sax. vet., anglo-sax. et island. vet. *hvît*, nostrum *weiſs*; lit. *kwëty-s*, gen. *kwěčio* triticum.)

ष *ṡ*.

षट् *ṡaṭ* v. *ṡaṡ* (gr. 74 et 232).

षट्चरण *ṡaṭćaraṇa* m. (sex pedes habens, Bah. e *ṡaṡ* et *ćáraṇa*) apis. Śak. 15. 2. Vid. sq.

षट्पद् *ṡaṭpada* m. (Bah. e *ṡaṡ* sex et *padá* pes) id.

षण्ढ *ṡaṇḍ'a* m. eunuchus. In. 5. 50.

षष् *ṡaṡ* (in initio comp. et nom. acc. *ṡaṭ*, v. gr. 74 et 232) sex. (*ṡaṡ* e *kṡaṡ* mutilatum esse videtur, cf. ṣend. [Zend script] *k'svas*, lat. *sex*, gr. ἕξ, anglo-sax. *sex*, germ. vet. *sehs* e *sihs*, goth. *saihs* pro *sihs*, lit. *śeśi* [n. m. plur., fem. *śeśios*], slav. *šes-tĭ* [subst. fem.], cambro-brit. *chwech*, armor. *chuech*, hib. *se* 6, *seas-gat* 60, v. gramm. comp. 314, Pictet p. 141.)

षष्टि *ṡaṡṭi* (a *ṡaṡ* s. *ti* pro *daśati*, v. gr. comp. 320 annot.) sexaginta.

षष्टिवर्षिन् *ṡaṡṭivarśin* (a *ṡaṡṭivarṡa* sexaginta anni, s. *in*) sexaginta annos habens. H. 1. 13.

षष्टिहायन *ṡaṡṭihâyana* (Bah. e *ṡaṡṭí* et *hâyana* annus) id. H. 4. 23.

षष्ठ *ṡaṡṭ'á* (a *ṡaṡ* s. *t'a*) sextus. (Ṣend. *k'stva* pro *k'svasta*, lat. *sextus*, gr. ἕκτος, goth. *saihsta(n)*, lit. *śeśta-s*, slav. *šestŭ*; hib. *seiseadh*, v. gramm. comp. 322. 323.)

षाड्गुण्य *ṡâḍguṇya* n. (a *ṡaḍguṇa* sex qualitates, proprietates, rationes, e *ṡaṡ* sex et *guṇá* secundum Wils. „one of six expedients in government, as, peace, war" etc., suff. *ya*) abstractum τοῦ *ṡaḍguṇa*. Hit. 119. 17.

षोडश *ṡôḍaśa* (fem. -*î*, v. gr. 236) sextus decimus. A. 11. 3.

षोडशक *ṡôḍaśaka* adj. (a *ṡôḍaśan* s. *ka*, cf. *pańćaka* a *páńćan* apud Wils.) sedecim generum, sechzehnartig. Hit. 130. 20.

षोडशन् *ṡóḍaśan* (v. gr. 229. ann. 1) sedecim.

1. ष्ठिव् *ṣṭiv* 1. par. (in tempp. spec. vocalem producit; part. perf. pass. *ṣṭyûtá*, gerund. *ṣṭêvitvấ* et *ṣṭyûtvấ*) spuere. (Fortasse *ṣṭiv* pro *stiv* e *spiv* vel *spiv*; cf. germ. vet. *SPIW*, *spiw-i-t* spuit = scr. *ṣṭîvati*, lat. *spuo*, correpto *iv* in *u*; gr. πτύω per metath. e σπύω, mutato σ in τ sicut e. c. in ἄρκτος, v. *ṛkśá*; lit. *spjau-ju* spuo, fut. *spjau-siu*.)

c. *ni* despuere. Mah. 3. 11797: *nyaṣṭîvad âkâśagatô maharṣês tasya mûrdani*; Batt. 14. 100: *râkśasâśća nitiṣṭivuṅ (raktam)*. — Part. perf. pass. *niṣṭyûta*. Man. 4. 132. Rag. 2. 75.

c. *ni* praef. *ava* id. Man. 8. 282.

2. ष्ठिव् *ṣṭiv* 4. par. *ṣṭîvyâmi* (v. gr. 303) i. q. 1. *ṣṭiv*.

ष्ठीव् *ṣṭîv* 1. par. id.

c. *ni* despuere. Man. 5. 145: *niṣṭîvya*.

स *s*.

स *sa* 1) stirps nominat. sing. masc. pronominis *tat* [v. gr. 243] unde fem. *sâ*. 2) in initio compositorum cum. H. 1. 45. 46. (De pron. *sa* v. p. 161 s. v. 1. *tat*, cf. etiam lat. *sum* eum, *sam* eam, *sos* eos, *sapsa* = *sa ipsa*. Cf. etiam priorem partem graeci σήμερον et σῆτες, v. gr. comp. 345. Ad stirpem pronom. *sa* nunc retulerim etiam partem priorem vocis सम्प्रति *samprati* nunc, hoc tempore, ita ut proprie versus hunc vel hoc significet; cf. lat. *sem* in *sem-per*, v. सदा *sadấ*. Cum praep. *sa* cf. lit. praep. insep. *sa*, e. c. in *sa-darbininkas* socius operis, συνεργός, *sa-karawis* socius pugnae; *su* tam simpl. quam in comp. cum, nisi hoc sicut gr. σύν nititur cognatâ formâ सम् *sam* q. v.; etiam slav. съ *sŭ* cum nunc ad सम् *sam* refero, v. gr. comp. 1014; gr. σα in σα-φής [cf. φάος, φῶς], ἀ in compp. ut ἄ-λοχος, ἄ-κοιτις, ἀ-κοίτης, ἀ-δελφός, sicut scr. *sôdara* e *sa* + *udára*; goth. *ga-* cum [nostrum *ge-*] in compp. ut *ga-vaurstva* συνεργός, quod in ed. prima cum Grimmio 2. 735 et 1018 ad *sa* vel *sam* retuli, nunc ad vêd. *sâkám* refero, gr. comp. 1014. Vid. *sam*, *sahá*.)

संयत *sanyata* v. *yam* praef. *sam*.

संयम *sanyama* m. (r. *yam* praef. *sam* coërcere, s. *a*) domitus, refrenatio, sedatio. B. 4. 27.

संयमन *sanyamana* (r. *yam* praef. *sam* coërcere, s. *ana*) 1) n. id. Sâ. 3. 20. 2) m. domitor. Sâ. 5. 65.

संयमिन् *sanyamin* (a *sanyama* s. *in*) sedatione (perturbationum animi) praeditus. B. 2. 69.

संयन्त्रित *sanyantrita* (a *sanyantra* vinculum [r. *yam* praef. *sam* s. *tra*] s. *ita*) vinculis adstrictus. Ur. 16. 4 infr.

संयुग *sanyuga* m. (r. *yuǵ* conjungere, praef. *sam* s. *a*) bellum. A. 10. 60.

संयोग *sanyôga* m. (r. *yuǵ* jungere, praef. *sam* s. *a*) conjunctio. B. 6. 23.

संरम्भ *sanramba* m. (r. *rab* praef. *sam* irasci, inserto *m*, s. *a*) ira. N. 13. 31.

संरम्भपरुष *sanrambaparuśa* (a praec. et *paruśá*) valde asper (sicut germanice dicitur grimmig kalt, grimmige Kälte). Vid. sq.

संरम्भरूक्ष *sanrambarukśa* (e *sanramba* et *rukśá*) id. Ur. 51. 5.

संवत्सर *sanvatsará* m. (e *sam* et *vatsará* q. v.) annus. Sâ. 2. 23.

संवरण *sanvaraṇa* n. (r. *var* *vṛ* praef. *sam* s. *ana*) occultatio. Ur. 84. 5.

संवर्धन *sanvardana* n. (r. *vard* *vṛd* praef. *sam* s. *ana*) incrementum, auctus, successus. Ur. 60. 8.

संवाद *sanvâda* m. (r. *vad* loqui, praef. *sam* s. *a*) colloquium.

संवास *sanvâsa* m. (r. *vas* praef. *sam* s. *a*) cohabitatio. Hit. 124. 8.

संविद् *sańvid* f. (r. *vid* praef. *sam*) conventus, conventum, pactum. Man. 8. 219.

संवीत *sańvīta* v. r. *vyê* praef. *sam*.

संशय *sańśaya* m. (r. *śī* praef. *sam* s. *a*) dubium. Ḥ. 10. 15. 16.

संशयित *sańśayita* (a praec. s. *ita*) dubiosus. Br. 2. 30.

संशुद्धि *sańśudd'i* f. (r. *śud'* praef. *sam* s. *ti*) purificatio. B'. 16. 1.

संश्रय *sańśraya* m. (r. *śri* ire, praef. *sam* s. *a*) 1) congressus, conventus. N. 20. 41. 2) refugium. In. 1. 22.

संसद् *sańsad* f. (r. *sad* ire, praef. *sam*) coetus. N. 17. 36. 13. 10.

संसर्ग *sańsarga* m. (r. *sarǵ sṛǵ* praef. *sam* s. *a*) congressio, conventus, conjunctio, consociatio, permixtio. Ḥit. 28. 18. 10. 13.

संसार *sańsâra* m. (r. *sar sṛ* ire, praef. *sam* s. *a*) mundus, terra, mortalium habitatio. Ḥit. 4. 19. 33. 14. B'. 16. 19.

संसिद्धि *sańsidd'i* f. (r. *sid'* perficere, praef. *sam* s. *ti*) perfectio. B'. 3. 20. 6. 37.

संसुप्त *sańsupta* v. *svap* c. *sam*.

संस्कार *sańskâra* m. (r. *kar kṛ* praef. *sam*, adjecto *s* euphon., s. *a*) 1) ornatus, ornamentum. Ḥit. 4. 1. 2) consilium, propositum. Ḥit. 112. 5.

संस्कृत *sańskṛta* v. *kar kṛ* praef. *sam*.

संस्त् *sańst* 2. par. (*svapnê*) dormire. Vid. *sas*.

संस्तीर्ण *saństīrṇa* v. *star* (*stṛ*) praef. *sam*.

संस्थ *sańst'a* (r. *st'â* stare, esse, praef. *sam* s. *a*) qui est unâ cum aliquo, in praesentiâ alcjs, conjunctus. Br. 3. 13. Dr. 8. 42. B'. 6. 15.

संस्था *sańst'â* f. (r. *st'â* stare, esse, praef. *sam*) 1) status. 2) forma, similitudo. — In fine compp., e. c. *varâḥasańst'â* elephanti forma, unde suffixo *ita*: *varâḥasańst'ita* elephanti formâ praeditus. A. 3. 18; ita *kâirâtasańst'ita* Kâirâti formâ praeditus, a *kâirâtasańst'â* suff. *ita*. A. 3. 20.

संस्थान *sańst'âna* n. (r. *st'â* praef. *sam* s. *ana*) actio standi, versandi, morandi. Ḥit. 61. 2.

संस्थापन *sańst'âpana* n. (a *st'âpay* caus. r. *st'â* stare, praef. *sam* s. *ana*) actio stabiliendi, confirmatio. B'. 4. 8.

संस्थिति *sańst'iti* f. (r. *st'â* praef. *sam* s. *ti*) actio standi, exstandi, consistendi. Ḥit. 15. 16.

संस्पर्श *sańsparśa* m. (r. *sparś spṛś* tangere, praef. *sam* s. *a*) contactus. B'. 5. 22.

संहत *sańḥata* v. *ḥan* c. *sam*.

संहतत्व *sańḥatatva* n. (a praec. s. *tva*) conjunctio, copulatio. Ḥit. 117. 9.

संहति *sańḥati* f. (r. *ḥan* praef. *sam* s. *ti*) id. Ḥit. 14. 6.

संहर्तार् -तृ *sańḥartâr -tṛ* m. (r. *ḥar ḥṛ* praef. *sam* s. *târ tṛ*) eversor, subversor, exstinctor. Ur. 83. 17.

संहार *sańḥâra* m. (r. *ḥar ḥṛ* praef. *sam* s. *a*) deletio, exstinctio, dissolutio, eversio. A. 8. 22 (ubi cum ed. Calc. *sańḥâraṅ* pro *sańgrâmaṅ* legendum); In. 3. 3. Vid. praec.

संहित *sańḥita* v. *d'â* praef. *sam*.

सकल *sákala* (Baḥ. e *sa* cum et *kalâ'* pars, portio) totus. M. 44. (Fortasse lit. *ćielas* totus, russ. ЦѢЛЫЙ *sielüĭ* id., slav. ЦѢЛЪ *sêlŭ* sanus, v. Mikl. p. 104; polon. *saly*, *salki* totus; fortasse goth. *hail-s*, them. *haila* salvus, sanus, abjectâ syllabâ initiali; island. vet. *heil*, anglo-sax. *hal*; ita lat. *salvus* convenit cum scr. *sárva* q. v.)

सकातर *sakâtara* (Baḥ. e *sa* cum et *kâtara* n. confusum, turbatum, perplexum) stultus. N. 13. 18.

सकाम *sakâma* (Baḥ. e *sa* cum et *kâ'ma* optatum) optati compos., felix, laetus. Ḥ. 1. 45.

सकाश *sakâśa* m. (e *sa* cum et *kâśa* a r. *kâś* splendere, s. *a*) propinquitas, praesentia. N. 1. 21. 24. 2.

सकृत् *sakṛt* adv. (ut mihi videtur, e demonstr. *sa*, quod hac in comp. unus significat, et *kṛt* faciens) semel. Sâ. 2. 26. (Cum priore hujus compositi parte cf. lat. *se*, *si*, *sim* [cum signo acc. = scr. *sam* v. *sa*],

gr. ἁ vocum se-mel, si-mul, sim-plex, ἁ-πλοῦς. Cum kṛt e kart cf. lit. subst. kartas vicis, e. c. wênań kártań [acc.] semel, dù kartù [acc. du.] bis, tris kartùs [acc. pl.] ter, v. gr. comp. 324. 308 annot. et librum meum: „Über die Verwandtschaft der malayisch-polynesischen Sprachen mit den indisch-europäischen" p. 9.)

सक्त saktá v. saǵǵ, sańǵ.

सक्ति sakti f. (r. sańǵ s. ti) i. q. sañga.

सक्तिमन्त् saktimant (a praec. s. mant mat) i. q. sañgin. Hit. 118. 3.

सक्थि sákt'i n. femur. Am.

सख sak'a m. in fine compp. (v. sq. et gr. 613) amicus. Ur. 2. 3. 86. 16.

सखा sák'â nom. vocis sák'i (ut videtur, pro sak'âs, a them. sak'âi, unde alii casus fortes, vocativo sing. excepto, derivantur, v. gr. 169.)

सखि sák'i m. (anom. v. gr. 169; ut videtur, a r. k'yâ, correpto yâ in i, praef. sa pro sam) amicus. In. 3. 6. Etiam de feminis. Br. 1. 25.

सखी sak'î f. (a sak'a signo fem. î) amica, socia. N. 1. 10. Mêg'. 76. 86. 92. 101.

सखै sak'âi v. sák'â.

सग् sag 1. par. (sańvaranê K. sańvṛtâu V.) tegere. (Cf. gr. ΣΑΓ, σάττω, σάξω, σάγη, σάγμα, σεσαγμένος.)

सगोत्र sagôtra (e sa et gôtrá) propinquus, cognatus. Man. 9. 190.

सघ् sag' 5. par. (hińsê) ferire, occidere. Ṛgv. 31. 3: asag'nôr b'âram, quod Ros. vertit „attulisti apparatum", Westerg. (s. r.) „occidisti hostem". (Fortasse sag'nômi cohaeret cum han [unde e. c. g'nánti occidunt], ita ut sa sit pro sam et g'nômi pertineat ad cl. 8. Si vero ásag'nôs attulisti significat, conferendum est cum sah ferre.) Nancisci (?). Ṛgv. 57. 4: na tvad anyań ... girań sag'at „non sane alius praeter te cantilenas nanciscitur".

सङ्कट sañkaṭa angustus. Am.

सङ्कर sañkara m. (r. kar [kṛ] praef. sam s. a) permixtio, colluvies, praesertim hominum ordinum (varṇânâm). B'. 1. 41.

सङ्कल्प sañkalpa m. (r. kalp kḷp fieri, praef. sam s. a) 1) consilium, propositum. N. 9. 26. Sâ. 4. 17. B'. 4. 19. 6. 2. 4. 2) mens, animus. N. 24. 50.

सङ्काश sañkâśa (r. kâś splendere, praef. sam s. a) similis. H. 3. 9. A. 10. 28.

सङ्कीर्ण sañkîrṇa v. kar (kṛ) c. sam.

सङ्कुल sañkula (r. kul implere, accumulare, praef. sam s. a) 1) impletus, plenus. N. 12. 111. 2) admixtus. N. 13. 13.

सङ्केत sañkêta m. (r. kêt praef. sam s. a) 1) constitutus congressus, conventus; conveniendi tempus dictum. Up. 44; v. sq. 2) cogitata signis expressa. Lass. 7. 5.

सङ्केतक sañkêtaka m. (a praec. s. ka) id. sgnf. 1. Up. 35. 37.

सङ्कोच sañkôća m. (r. kuć praef. sam s. a) curvatio, flexio, contractio. Hit. 90. 5.

सङ्क्षय sañkśaya m. (r. kśi perire, praef. sam s. a) occasus, interitus, ruina. N. 17. 42. 13. 9.

सङ्क्षेप sañkśêpa m. (r. kśip conjicere, praef. sam s. a) actio in brevius contrahendi, breviandi, decurtandi, amputandi, e. c. narrationem.

सङ्क्षेपतस् sañkśêpatas adv. (a praec. s. tas) breviter. Sâ. 2. 20. A. 1. 13.

सङ्क्षोभ sañkśôb'a m. (r. kśub' agitare, s. a) agitatio, quassatio. In. 5. 9.

सङ्ख्य sañk'ya n. (ut videtur, a r. k'yâ praef. sam s. a) pugna. Am. VIII. 2. 73.

सङ्ख्या sañk'yâ f. (r. k'yâ praef. sam) 1) cogitatio, deliberatio, consideratio. Am. 2) numerus. Hit. 115. 4 in fine comp. Bah.

सङ्ख्यान sañk'yâna n. (r. k'yâ dicere, praef. sam s. ana) numeratio. N. 20. 26.

सङ्ग sañga m. 1) (r. sańǵ s. a) propensio, desiderium,

cupiditas. In. 4. 3. B^c. 2. 47. 48. 62. 14. 6. 2) (r. *gâ* praef. *sam* s. *a*) conventus, congressus. Am. III. 3. 29: *mêlakê sañgasañgamâu*; H. 41. 18.

सङ्गति *sañgati* f. (r. *gam* ire, praef. *sam* s. *ti*, v. euph. r. 95) congressus, conventus. Instr. *sañgatyâ* fortuito (?). Br. 1. 2.

सङ्गम *sañgama* m. (r. *gam* ire, praef. *sam* s. *a*) congressus, conventus. N. 1. 31. Sâ. 5. 46.

सङ्गमन *sañgamana* n. (r. *gam* praef. *sam* s. *ana*) congressus, conventus.

सङ्गमनीय *sañgamanîya* (a praec. s. *îya*) ad congressum, conventum pertinens. Ur. 75. 5: *sañgamanîyô maṇiḣ* (l. 9: *sañgamamaṇi*).

सङ्गर *sañgara* m. (ut videtur, a *sañga* s. *ra*) 1) promissum. In. 4. 12. 2) pactum, conventum. 3) pugna. 4) infortunium. (Am.: *pratiǵńâǵisaṅviddâpatsu*.)

सङ्गिन् *sañgin* (a *sañga* q. v., s. *in*) propensus, cupidus, studiosus, addictus. B^c. 3. 26.

सङ्ग्रह *sañgraha* m. (r. *grah* praef. *sam* s. *a*) comprehensio, complexio. B^c. 8. 11. 18. 18. Collectio, accumulatio. Hit. 91. 2. 3.

सङ्ग्रहण *sañgrahaṇa* n. (r. *grah* praef. *sam* s. *aṇa*) 1) actio circumcludendi, includendi, Einfassung. Hit. 55. 21. 2) rectio equorum. N. 23. 10.

सङ्ग्राम् *sañgrâm* 10. par. (ut videtur, denom. a *sañgrâma* q. v.) pugnare.

सङ्ग्राम *sañgrâma* m. (ut mihi videtur, a r. *kram*, mutato *k* in *g*, praef. *sam* s. *a*, v. *sámiti*, *samára*) pugna. Dr. 8. 46.

सङ्घ *sañg^ca* m. (r. *han* praef. *sam*, mutato *h* in *g^c*, abjecto *an*, suff. *a*, sicut *ǵa* a *ǵan*, v. gr. 575 suff. *a*; v. *saṅhati*, *sañg^câta*) turba, grex, caterva, multitudo. Dr. 5. 18. A. 9. 21. In. 5. 25.

सङ्घशस् *sañg^caśás* (a praec. s. *śas*) catervatim. Cf. *śatasañg^caśas*.

सङ्घात *sañg^câta* m. (a *g^câtáy* caus. r. *han* praef. *sam* s. *a*) congeries, turba, multitudo. H. 2. 7.

सच् *sać* 1. âtm. in dial. vêd. etiam 3. par. cum *i* pro *a* in syllabâ redupl. (cf. gr. 295) 1) sequi. Ṛgv. 38. 8: *vatsan na mâtâ siśakti* „vitulum veluti mater, (ita fulmen Marutes) sequitur". 2) obsequi, obedire, c. acc. vel gen. Ṛgv. 59. 6: *yam pûravâ vṛtrahaṇaṅ saćantê* „quem mortales Vṛtrae occisorem venerantur"; 60. 2: *asya śâsur ub^cayâsaḣ saćantê* „hunc dominantem (Agnim) ambo colunt". 3) favere. Ṛgv. 1. 9: *saćasvâ naḣ svastayê* (felicitatis causâ); 18. 2: *sa naḣ siśaktu yas turaḣ* (celer). (Cf. *saść*, *sap*, *sańć*, *sêk*, *sańǵ*, *saǵǵ*, lit. *seku* sequor, hib. *seichim* „I follow, pursue, attack", *seicin* „a pursuit, following"; lat. *sequor*, gr. ἕπομαι, mutatâ gutt. in labial. sicut in scr. *sap* sequi.)

c. *ab^ci* i. q. simpl. v. Westerg.

सचिव *sáćiva* (ut videtur, a r. *sać*) consiliarius. Sâ. 1. 36. (Cf. lat. *socius*.)

सज् *saǵ* v. *sańǵ*.

सज्ज् *saǵǵ* 1. âtm. interdum par. (a grammaticis scribitur *śasǵ*, v. gr. 109. 110^b)) *sáǵǵâmi*, *sáǵǵê* (fortasse per assim. e *saǵyâmi*, *saǵyê*, ita ut proprie pertineat ad cl. 4 vel e pass. radicis *sańǵ* affigere ortum sit, v. gr. 446. 455 et Westerg. s. r. *sańǵ*) adhaerere, inhaerere, affixum, infixum esse. Rag^c. ed. Calc. 4. 47: *sasaǵǵuḣ . . . mattêb^cakaṭêśu p^calarêṇavaḣ*; Su. 3. 16: *yatra vâ dṛṣṭir na saǵǵati divâukasâm*. Trop. deditum, addictum esse, c. loc. Man. 6. 55: *viśayêśv api saǵǵati*; Mah. 3. 63: *na bahudôśêśu karmasu saǵǵantê budd^cimantaḣ*. Haerescere, haesitare (de voce). Râm. II. 58. 11: *saǵǵamânayâ | uvâća vâćâ râǵânaṅ sa vâśpaparibadd^cayâ*; 60. 4. — Caus. facere ut adhaereat, inde facere ut femina cum viro coeat. Man. 8. 362: *saǵǵayanti hi tê nârîḣ* (schol. *parapuruśân ânîya tâiḣ svab^câryâḣ saṅślêśayantê*). Vid. *sańǵ* et cf. lat. *seg-nis*.

q. simpl. B^c. 6. 4: *na karmasv anušaggatê*;
: *na dvêšty akušalaṅ karma kušalê nâ*
ggatê.
l. Man. 3. 125: *na prasaggêta vistarê* (in
is codd. *prasagyêta*; v. *saṅg* praef. *pra* et
tonii ann. ad h. l. et 6. 55).
cohaerere. Maḥ. 2. 917: *ub^câu bâhub^cik sama-*
'tâm. Adhaerere. Maḥ. 3. 17228: *mṛgasya*
mânasya višânê samasaggata. Haere-
haesitare (de voce). *vâk saṅsaggamânâ.*
l. II. 25. 37. 90. 14.
ga (ut videtur, a r. *sagg* s. *a*) paratus. Śak.
39. 2 infr. Ḥit. 59. 9. 76. 20. 81. 16.
ć 1. âtm. (*gatâu*) ire. Vid. *sać.*
ńćaya m. (r. *ći* colligere, praef. *sam* s. *a*) cu-
acervus, multitudo. B^c. 16. 12.
sańćâraka m. (caus. r. *ćar* praef. *sam* s. *aka*)
ictor. Ḥit. 69. 8.
g 1. par. (in compp. etiam *sag*) figere, affigere.
. perf. pass. *saktâ* affixus. In. 4. 1: *pârt^casya*
r urvašyâṅ saktam. Trop. deditus, ad-
B^c. 3. 25: *saktâk karmaṇi.* Vid. *saṅga*,
n, *sagg* et cf. *svaṅg.*
aef. *vi*: *vyatišakta* admixtus, commixtus, con-
. Man. 10. 25 (v. *vyatišaṅga* apud Wils.).
ab^cišag maledicere, objurgare. Maḥ. 3. 1090:
ktô hy ab^cišagêt. Vid. *ab^cišaṅga* apud

ffigere. N. 5. 9: *têšân dṛšṭik ... tatra ta-*
asaktâ 'b^cût. Suspendere. Maḥ. 3. 1692: *râ-*
. avasaktak pitus tê 'dya mṛtak skand^cê
ṅgamak.
ag, *âsaṅg* affigere, imponere. Maḥ. 3. 16125:
vasya tadâ mâlâṅ hanumân kaṇṭ^ca âsa-
R. Schl. I. 74. 18: *skand^cêćâ ''sagya para-*
Rag^c. 2. 74: *b^cugê ... b^câyak sa b^cûmêr*
n âsasaṅga; Maḥ. 1. 1955: *asmâsv âsagya*
râgyakâryâṇi. — *âsakta* affixus, adhaerens, co-
haerens. Ḥ. 4. 38: *tâu tê dadṛšur âsaktâu.* Trop.
deditus, addictus. B^c. 7. 1: *mayy âsaktamanâk.* —
Caus. affigendum curare. Rag^c. 6. 83.
c. *â* praef. *vi*: *vyâsakta* deditus, addictus, occupatus.
Ur. 64. 6: *svakâryê vyâsaktâ.*
c. *â* praef. *sam* affigere, suspendere, imponere. Maḥ. 1.
4418: *sragaṅ râgńak skand^cê samâsagat*; 1675:
tasya skand^cê mṛtaṅ sarpaṅ krûdd^cô râgâ
samâsagat. Trop. tradere. Maḥ. 3. 14702. Man. 4. 257.
samâsakta deditus, addictus. R. Schl. II. 64. 9:
samâsaktâs tvayi prâṇâk.
c. *pra* pass. addictum, deditum esse. Man. 4. 16: *indri-*
yârt^cêšu sarvêšu na prasagyêta kâmatak.
Vid. *sagg* praef. *pra.*
c. *vi* suspendere. Maḥ. 2. 385: *guhyakâir uhyamânâ*
sâ (sab^câ) k^cê višaktê 'va šôb^catê.
सञ्ज्ञा *sańgńâ* f. (r. *gńâ* nosse, praef. *sam*) 1) cognitio.
B^c. 1. 7. 2) animus sui conscius, mens sana. N. 21. 16.
Dr. 9. 13 (in fine comp. Bah.). 3) nomen, appellatio.
B^c. 15. 5 (in fine comp. Bah.).
सञ्ज्ञित *sańgńitâ* (a *sańgńâ* nomen, s. *ita*, gr. 584. 11)
nomine praeditus, nominatus. B^c. 8. 3.
सट् *saṭ* 1. par. (*avayavê* K. *aṅšakê* V.) pertinere ad
alqd, partem esse alcjs rei.
सटा *saṭâ* f. (r. *saṭ* s. *â*) crinium fasciculus. Dr. 9. 9.
सट्ट् *saṭṭ* 10. par. (*nikêtanahiṅsâbaladânêšu*)
habitare; ferire, laedere, occidere; validum, poten-
tem esse; dare.
सठ् *saṭ^c* 10. par. *sâṭâyâmi* (*šaṭ^cârt^cê*) i. q.
2. *šaṭ^c.*
सतत *satata* (ut videtur, mutilatum e *santata* part.
perf. pass. r. *tan* praef. *sam*) aeternus. Acc. neut.
satatam adv. semper, aeterne. B^c. 6. 10.
सततग *satataga* m. (semper iens, e *satatam*
semper et *ga* iens, v. gr. 618) ventus (cf. *sadâgati*).
Ḥ. 1. 8.

सतीत्व satîtvá n. (a satî', fem. vocis sant, suff. tva) modestia, pudor, castitas (feminae). Hit. 29. 2.

सत्कार satkâra m. (r. kar kṛ facere, praef. sat bonum, s. a) 1) hospitium. N. 9. 9. 10. 2) curatio, cultus, veneratio; e. c. śarîrasatkâra corporis cultus. Sâ. 3. 20 a, dêvasatkâra deorum cultus. Sâ. 3. 20 b.

सत्त्र sattrá n. (ut videtur, a r. sad s. tra) sacrificium. Scribitur etiam satrá. Ur. 83. 19.

सत्त्व sattvá n. (a sat quod est, s. tva) 1) mens, animus, animus sui conscius. N. 16. 30. Dr. 2. 13. 7. 15. 9. 22. A. 1. 7. 6. 20. B'. 2. 45. 10. 36. 2) animal. Śak. 24. 5.

सत्त्ववत् sattvavant (a sattva s. vant vat) animans, animal. B'. 10. 36. R. Schl. I. 41. 8.

सत्य satyá (a sat quod est, suff. ya, nisi potius a pron. sa q. v., suff. tya, sicut tattvá a tat) 1) adj. verus. In. 4. 12. 2) subst. n. veritas. In. 5. 45. (Cf. gr. ἐτεός.)

सत्यता satyátâ f. (a praec. s. tâ) veritas, veriloquium, Wahrhaftigkeit. Hit. 24. 32.

सत्यवाच् satyavâć (Bah. e satyá verus et vâć sermo) verum sermonem habens, i. e. veridicus. In. 4. 12.

सत्यसन्ध satyasand'a adj. (Bah. e satyá verus et sand'â fides, promissum) qui vera promissa habet, qui stat promissis (cf. st'irasañgara). N. 12. 56. Sâ. 1. 2.

सत्र satrá v. sattrá.

1. सद् sad 1. vel 6. par. (in tempp. special. substituit sîd, part. perf. pass. sanná; in dial. vêd. etiam cl. 2. unde sátsi, v. praef. â et cf. lit. sĕd-mi) 1) sidere, considere, sinken; trop. tabescere, fatiscere, perire. Man. 4. 191: pañkê gâur iva sîdati; N. 9. 26: sîdanty añgâni sarvaśaḣ; 16. 20: na śôkênâ 'pi sîdati; Sâ. 5. 46: santô na sîdanti; R. Schl. II. 41. 8: putraśôkâgnisantaptaḣ sasâda gataćêtanaḣ; Mah. 2. 237: râṣṭran na sîdati; Rag'. 7. 61: sannaśatrum. 2) considere, sedem capere. Ṛgv. 13. 9: barḣiḣ sîdantu „in stragulo considunto". 3) sedere, commorari. Ṛgv. 14. 1: agnê yaǵńêšu sîdasi. — Caus. 1) facere ut sidat, cadat. Dr. 8. 29: sâditâḣ savyasâćinâ; 2) pulsare, percutere. Rag'. 7. 41: yâiḣ sâditâḣ (schol. hatâḣ) ... tân êva sâmarśitayâ pratyâǵag'nuḣ. 3) ponere, collocare. Ṛgv. 15. 4: agnê dêvâṅ iḣâ "vaha sâdayâ trišu yônišu „Agnis! deos huc advehe colloca (eos) in locis tribus". (Goth. SAT sedere, sita, sat, sêtum, v. gr. comp. 109*). 1 et 605; satja pono = scr. caus. sâdáyâmi, gr. comp. 109*). 6; germ. vet. SAZ sedere, sizu, sas, sâsumes; sesiu pono; lit. sĕd-mi sedeo, sōdinù planto; slav. sjedu consido, καθίζομαι, sad-i-ti plantare = caus., v. gr. comp. 505; lat. sîdo; sedeo nititur formâ scr. caus. sâdáyâmi; gr. ʽΕΔ, ἕδος, ἕζομαι; hib. suidhim sedeo, suidhiughaim „I set, plant" = scr. caus. sâdáyâmi, mutato y in gh; saidhe, saidhiste „a seat". Vid. 2. sad.)

c. ava sidere, tabescere, perire. Sâ. 5. 47: nâ 'vasîdanti santaḣ; Man. 4. 187: avasîdann api kšud'â; Hit. 9. 5: avasannâyâṅ raǵanyâm. Etiam âtm. Mah. 1. 5184: avasîdêta. — Caus. facere ut qu. sidat, tabescat; deprimere. B'. 6. 5.

c. ava praef. vi id. Mah. 3. 713. 823.

c. â 1) considere, s'asseoir. Ṛgv. 26. 4: â nô barḣiḣ ... sîdantu „in nostro stragulo considunto". 2) sedere, assidere. Ṛgv. 12. 4: dêvâir âsatsi barḣiši.

c. ut sidere, perire. B'. 3. 24: utsîdêyur imê lôkâḣ; Su. 2. 22: utsannôtsavayaǵńâća bab'ûva vasud'â; B'. 1. 44. — Caus. utsâdayâmi destruere, evertere. B'. 1. 43: utsâdyantê ǵâtid'armâḣ.

c. ut praef. pra caus. i. q. caus. praec. Man. 9. 261.

c. ut praef. sam caus. id. Mah.

c. ni 1) considere, s'asseoir, sich niedersetzen. N. 10. 5. Sâ. 5. 5. 6: nišasâda maḣîtalê. — nišaṇṇa (v. gr. 542) adnisus, innisus aliquâ re. Ur.

3: *nîpaskand'anîśannas tiśt'ati.* 2) âtm.
, tabescere. Maḥ. 3. 333: *niśîdamânam.*
1) propendere, favere, propitium esse. B'. 11. 25:
îda dêvêśa; 31: *dêvavara prasîda*; N. 12.
tat'â naḱ ... manib'adraḱ prasîdatu. —
infin. Rag'. 2. 45. — *prasanna* propitius. Ḥ. 1.
rasannâs tê dêvâḱ; R. Schl. I. 18. 17: *pra-*
â ssmi tê. — Etiam âtm. Maḥ. 1. 4700: *pra-*
sva. 2) clarum, serenum fieri. Man. 6. 67: *vâri*
îdati; Rag'. 3. 14: *diśaḱ prasêdur marutô*
ḱ; trop. serenum, hilarem, laetum, alacrem animo
exhilarari. Man. 2. 54: *ḥrîyêt prasîdêća.* —
anna clarus, serenus. N. 12. 112: *nadîm pra-*
asalilâm. — Caus. par. propitium reddere.
hl. I. 66. 24: *dêvagaṇân sarvân tapasâ*
prasâdayam; Man. 11. 205. A. 9. 29. — âtm.
icare, orare. B'. 11. 44: *prasâdayê tvâm*
; Sâ. 1. 16: *prasâdayâmâsa punaḱ kśi-*
ι êtad b'avatv iti (v. gr. 420); Maḥ. 1. 4325:
âdayê tvâm; 3. 1629. R. Schl. II. 62. 7. (Cf.
ɔrsuidhe „steady, mild, meek", *forsanaim* „I shine",
n „flame of fire", *fursain* „evident", *fursannaim*
ıdle", v. Pictet p. 91.)
praef. *ab'i* 1) caus. propitium reddere, pro-
e, placare. Maḥ. 3. 14063. 2) exhilarare, consolari.
chl. II. 77. 24: *sumantraśća śatrug'nam*
pyâ 'b'iprasâdyaća.
praef. *sam* favere, propitium esse. R. Schl. II.
4. — Caus. propitiare. Maḥ. 3. 14039.
) sidere, tabescere, perire. Maḥ. 4. 1953: *sîdanti*
a prâṇâ manô viḥvalatî 'va mê. 2) moerore,
e affligi, conturbari, perturbari, consternari, de-
m animi pati, animo linqui. Maḥ. 3. 448: *taṅ*
lantam âǵńâya ... amârayat; 3075: *vya-*
tvam mahârâǵa na viśîditum arhasi;
hl. II. 77. 8: *viśîanan viśasâda ha*; 107. 19:
iśîda; B'. 1. 28. — *viśaṇṇa* (v. gr. 542) perturbatus, consternatus. R. Schl. I. 40. 24. 48. 25: *vi-*
śaṇṇavad'ana; Ur. 43. 3: *urvaśî saḥa sak'yâ*
viśaṇṇâ. — Caus. moerore, dolore afficere, contur-
bare, consternare. Maḥ. 3. 3076. 2. 718. R. Schl. II.
7. 18. 53. 31. Vid. *viśâda*, *viśâdin.*

c. *sam* i. q. simpl. Man. 4. 33: *saṅsîdan kśud'â.*

2. सद् *sad* 1. et 10. par. *sâdâmi*, *sâdâyâmi* ire.
(Slav. *chod-i-ti* ire, *is-chod* ἔξοδος; gr. ὁδός; for-
tasse goth. *sandja* mitto, nostrum *sende* = caus. insertâ
nasali, servato *d* propter antecedentem liquidam, v. gr.
comp. 90.)

c. *â* 1) adire, aggredi, appropinquare. N. 10. 18: *âsa-*
sâda sab'ôddêśê vikôśaṅ k'aḍgam; 13. 45: *pu-*
ram âsâdayan; 17. 4: *iyam âsâditâ bâlâ tava*
putranivêśanê; Ḥ. 1. 15: *pat'i gaććantam âsê-*
duḱ. Hostiliter aggredi. Ḥ. 4. 2: *mâm âsâdaya*
durbudd'ê. — *âsanna* aggressus, qui accessit, ap-
propinquavit, propinquus. Ḥit. 38. 22: *ǵalâsanna-*
taruḱ; 68. 11: *atrâ "sannê sarasi ... snâti*;
pass. quem accessit aliquis, inde indutus, praeditus
(v. *i* praef. *upa*, *anu*). Nalôd. 1. 37: *svamâyâ-*
sanna. 2) obtinere. Maḥ. 3. 10472: *tâsu putram*
maḥîpatiḱ kaṅćin nâ "sâdayâmâsa.

c. *â* praef. *ab'i* obtinere. Maḥ. 3. 17101.

c. *â* praef. *sam* adire, aggredi, appropinquare. N. 23. 25:
samâsâdya putrâu; Maḥ. 2. 553: *kṛśṇan dvâ-*
ravatyâṅ samâsadat; Sâ. 5. 5.

सदन *sadana* n. (r. *sad* ire, s. *ana*) domus, palatium. Dr. 2. 4.

सदस् *sádas* n. (r. *sad* s. *as*) coetus, conventus. Up. 76.
(Gr. ἕδος, v. gr. comp. 128.)

सदा *sadâ* (a stirpe demonstr. *sa* s. *dâ*) semper.

सदागति *sadâgati* f. (semper itionem habens, Baḥ.
e *sadâ* semper et *gáti* itio) ventus.

सदातन *sadâtana* (fem. *-î*, a *sadâ* s. *tana*) sempi-
ternus. Am.

सदृश *sadṛ́śa* (fem. *-î*, e *sa* q. v. et *dṛśa*, cf. gr. 263)
similis, c. gen. N. 1. 27. 17. 5. c. instr. B'. 16. 15.

सद्मन् *sádman* n. (r. *sad* ire, s. *man*) domus. (Cf. *sadana.*)

सद्यस् *sadyás* (ut mihi videtur, e stirpe demonstr. *sa* et *dyas*, quod correptum esse censeo ex obsoleto *divas* dies, v. *divasá* et cf. *adyá* hodie) statim, momento. Ur. 90. 9.

सन् *san* 1. par. *sánâmi* (*samb'aktâu*) colere, venerari, amare. 8. par. âtm. *sanố'mi sanvê'* (*dânê*) dare. In dial. vêd. 1. et 8. adipisci, obtinere. Ṛgv. 73. 5: *sanêma vâǵań samit'êśv aryań* „obtineamus in certaminibus cibum inimici"; 5. 9: *sanêd imań vâǵam indrań* „Indras fruatur hoc cibo"; 17. 6: *tayôrid avasâ vayań sanêma* „eorum auxilio nos (divitiis) fruamur"; 100. 19: *aparihvṛtâń sanuyâma vâǵam* „non afflicti fruamur cibo".

सना *saná'* adv. (ut mihi videtur, e stirpe pronominali *sa* q. v., s. *nâ*, sicut *vinâ* a *vi*) semper. (Cf. anglosax. *sin* id. praesertim in initio compp.; germ. vet. *sin* id., v. Graff I. 25; goth. *sin* τοῦ *sin-teins*; lat. *sem-per.*)

सनातन *sanâtana* (fem. *-î*, a praec. s. *tana*) sempiternus, aeternus, perpetuus. Br. 2. 4. M. 7.

सनाथ *sanât'a* (Bah. e *sa* cum et *nât'a*) conjunctus, praeditus. Ur. 19. 4 infr. 54. 6 infr. 62. 11.

सन्त् *sant* (fem. *satî'*, part. praes. r. *as* esse, v. gr. 329 et 529) 1) qui est. H. 4. 3. Br. 3. 18. 2) bonus, probus, praecipuus. Sâ. 3. 12. Br. 2. 26. H. 1. 21. (Lat. *-sens*, *sent-is* in *prae-sens*, *ab-sens*, acc. *-sentem* = scr. *sántam*, lit. nom. masc. *esańs*, fem. *esanti*, acc. masc. *esantiń*; gr. ὤν, jon. ἐών ex ἐσών, them. ἐσοντ.)

सन्तति *santati* f. (r. *tan* praef. *sam* s. *ti*) i. q. seq. Mah. 3. 8306.

सन्तान *santâna* m. n. (r. *tan* extendere, praef. *sam* s. *a*) progenies, stirps, posteritas. Br. 3. 10. Sâ. 1. 12. 5. 88.

सन्ताप *santâpa* m. (r. *tap* urere, praef. *sam* s. *a*) 1) aestus, calor. 2) moeror, sollicitudo. Br. 2. 1. Sâ. 1. 4.

सन्तोष *santôśa* m. (r. *tuś* praef. *sam* s. *a*) animus contentus, Zufriedenheit. Hit. 45. 14.

सन्दिग्ध *sandigd'a* v. *dih* praef. *sam.*

सन्देह *sandêha* m. (r. *dih* polluere, praef. *sam* s. *a*) dubium, dubitatio. Br. 2. 20.

सन्धा *sand'â* f. (r. *d'â* ponere, praef. *sam*) 1) conjunctio. 2) status, conditio. 3) promissum, fides. Praesertim in comp. Bah. invenitur, adjectivum *sand'a* autem, quod Wilso affert, non existere puto; cf. *upamâ'*.

सन्धान *sand'âna* n. (r. *d'â* praef. *sam* s. *ana*) 1) conjunctio. Śak. 5. 5. Hit. 24. 14. 2) actio imponendi (sagittam arcui). Śak. 5. 20. 43. 6.

सन्धि *sand'i* m. (r. *d'â* ponere, praef. *sam* s. *i*) 1) conjunctio. 2) pax. Hit. 24. 5.

सन्ध्या *sand'yâ'* f. (r. *d'yâi* praef. *sam*) 1) meditatio, contemplatio, v. *d'yâna*. 2) precatio quam tempore solis orientis et occidentis Indi faciunt. Mah. 1. 1890: *sûryô 'stam upagaććati | sand'yâm upâssva*; N. 7. 3 ubi *sand'yâm anvâsta* per „precationem fecit" vertendum (schol. Nil. *anvâsta upâsitavân* i. e. fecit); R. Schl. II. 6. 6. 3) diluculum. 4) crepusculum. H. 1. 17. 4. 46.

सन्नत *sannata* v. *nam* praef. *sam.*

सन्निकर्ष *sannikarśa* m. (r. *karś kṛś* c. *ni* praef. *sam* s. *a*) propinquitas. Hit. 8. 9.

सन्निधान *sannid'âna* n. (r. *d'â* c. *ni* praef. *sam* s. *ana*) 1) conjunctio. Hit. 7. 17. 2) propinquitas. Hit. 18. 15.

सन्निधि *sannid'i* f. (r. *d'â* ponere, c. *ni* praef. *sam* s. *i*) propinquitas. N. 4. 21.

सन्निपात *sannipâta* m. (r. *pat* c. *ni* praef. *sam* s. *a*) 1) conjunctio, mixtio. 2) morbus quidam, Wilson: „morbid state of the three humours".

सन्निभ *sannib'a* similis (nisi potius substantivum *sannib'â* statuendum, quod in fine compositorum Bah. ponitur, simplex autem non conservatum videtur, a

rad. *b'â* splendere, praef. *sam* + *ni*) e. c. *vasud'â-d'arasannib'a* montium similitudinem habens. H. 4. 40. *kâńćanasannib'a* auri similitudinem habens. N. 17. 8. vid. etiam N. 12. 57 et Sâ. 5. 26.

सन्निहित *sannihita* v. *d'â* c. *ni* praef. *sam*.

सन्न्यसन *sannyasana* n. (r. *as* deponere, c. *ni* praef. *sam* s. *ana*) abdicatio, renuntiatio. B'. 3. 4. (Cf. *sannyâsa*.)

सन्न्यस्त *sannyasta* v. rad. 3. *as*.

सन्न्यास *sannyâsa* m. (a r. *as* deponere, c. *ni* praef. *sam* s. *a*) 1) abdicatio, renuntiatio. B'. 5. 1. 6. 2. 18. 1. 2) quod ponitur in ludo. N. 26. 5.

सन्न्यासिन् *sannyâsin* (a praec. s. *in*) abdicatione, renuntiatione praeditus. B'. 5. 3.

सप् *sap* 1. par. sequi (?). Ṛgv. 67. 4: *ṛtâ sapantaǹ* „sacra obeuntes"; 68. 2: *sapantô amṛtam êvâiǹ* „adeuntes (te) immortalem procedentibus (hymnis)". (Vid. Westerg. et cf. *sać* e *sak*, gr. ἕπομαι, goth. *sipôneis* discipulus.)

सपत्न *sapatna* m. hostis. N. 12. 82.

सपदि *sapadi* adv. (fortasse e *sa* cum et *padi* loc. vocis *pad* pes) subito. Rag'. 5. 75.

सप्तति *saptatí* f. (a *sáptan* s. *ti* pro *daśati*, v. gr. 233. gr. comp. 320. annot.) septuaginta.

सप्तन् *sáptan* septem (gr. 231; lat. *septem* a *saptamá* septimus, unde etiam slav. *sedmĭ*, them. *sedmi* [v. gr. comp. 315]; goth. *sibun*; lit. *septynì* n. pl. m.; fem. *septynios*; hib. *seacht*, mutatâ lab. in gutt. sicut in lit. *śékmas* septimus; cambro-brit. *saith*, armor. *seiz*, zend. *hapta*, gr. ἑπτά.)

सप्तपर्ण *saptaparṇa* m. (Bah. e *sáptan* et *parṇá* folium) nomen arboris. Wilson: „Echites scholaris". Am.

सप्तम *saptamá* (fem. -*î*, a *sáptan* s. *ma*) septimus. (Lat. *septimus*, lit. *śékma-s* pro *sepma-s*, slav. *sedmŭĭ*, germ. vet. *sibunto(n)*, hib. *seachtmad*, zend. [zend script] *haptat'a*, gr. ἕβδομος.)

सभा *sab'â* f. (ut videtur, Bah. e *sa* cum et *b'â* lumen) 1) domus. 2) conventus, coetus. Hit. 7. 7. 10.

सभार्य *sab'ârya* adj. (Bah. e *sa* cum et *b'âryâ* uxor) cum uxore (v. gr. 600. not.). Br. 1. 11. 2. 36. N. 1. 8.

1. सम् *sam* 1. et 10. par. *sámâmi*, *sâmáyâmi* (*vâiklavyê*) agitari, conturbari, vexari. Cf. *stam*.

2. सम् *sam* praep. insep. (ut videtur, acc. stirpis pronom. *sa* q. v.) cum. (Gr. σύν, ξύν, boruss. vet. *sen* cum, slav. *sû*, *sŭ*, v. *sa*; de lat. *cum*, goth. *ga*, nostro *ge* in compp., quae ad vêd. *sâkám* refero, v. gr. comp. 1014 et cf. *sa*; de germ. vet. *samant* v. *samanta*.)

सम *samá* adj. (ut mihi videtur, e *sa* cum et *ma* in fine comp. metiens, a r. *mâ* s. *a*, cf. *upamá*, *samâna*) 1) similis, aequalis. H. 1. 50. Br. 1. 25; cum instr. Su. 1. 22. 2) aequus, planus (v. *viśama*). Su. 4. 6. 3) omnis, totus, integer. Am. (Gr. ὁμός, goth. *sama* idem, them. *saman*, angl. *same*, goth. *sums* quidam, them. *suma*; slav. *sam* ipse; hib. *samhuil* „like", *samhladh* „resemblance, type", *samhlaim* „I liken, compare, resemble"; lat. *similis*.)

समक्षम् *samakśám* adv. (Avy. e *sam* et *akśa* oculus, v. gr. 607) in conspectu, coram. N. 12. 15. 16.

समग्र *samagra* (ut videtur, e *sam* et *ágra* cuspis, quasi duas cuspides conjunctas habens) 1) plenus (de lunâ). H. 3. 13. 2) totus, integer. B'. 4. 23. 11. 30. Dr. 6. 16.

समग्रेन्दुनिभानन *samagrêndunib'ânana* adj. (Bah. e *samagrêndunib'a* [*samagra* + *índu* + *nib'a*] plenae lunae similis et *ânana* vultus) plenae lunae similem vultum habens. H. 3. 13.

समता *samátâ* f. (a *samá* s. *tâ*) aequalitas. Hit. 7. 19.

समत्व *samatvá* n. (a *samá* s. *tva*) id. B'. 2. 48.

समधिक *samad'ika* (e *sam* et *ad'ika*) excedens. Hit. 5. 8.

समनन्तरम् *samanantaram* adv. (*anantaram* praef. *sam*) i. q. *anantaram*. Up. 22.

समनुव्रत *samanuvrata* (e *sam* et *anuvrata*) devotus, deditus, addictus. N. 13. 55 c. acc. (Vid. *anuvrata*.)

समन्त *samanta* (e *sam* et *ánta* finis) abl. *samantât* undique. Su. 3. 3. N. 12. 39. B^c. 11. 30. (Vid. sq. et cf. germ. vet. *samant* simul, v. gr. comp. 295 fin.)

समन्ततस् *samantatas* (a *samanta* s. *tas*) undique. In. 2. 12.

समन्वित *samanvita* v. *i* c. *anu* praef. *sam*.

समम् *samám* 1) praep. cum, c. instr. Hit. 22. 19. 66. 6. 2) adv. unâ, simul. Ur. 94. 3. (Cf. gr. ἅμα.)

समय *samaya* m. (r. *i* ire, praef. *sam* s. *a*) 1) conventum, conditio, lex. N. 7. 1. 13. 67. Sâ. 4. 17. 2) tempus. N. 13. 6. A. 9. 8.

समर *samára*, vêd. *samará* m. n. (r. *ar r̥* ire, praef. *sam* s. *a*) pugna, bellum (cf. *sámiti*). Dr. 8. 9.

समर्थ *samart'a* (Bah. e *sam* et *árt'a* q. v.) capax, aptus, potens. N. 19. 12. 24. 30.

समलङ्कृत *samalaṅkr̥ta* v. *kar kr̥* c. *alam* praef. *sam*.

समवाय *samavâya* m. (r. *i* c. *ava* praef. *sam* s. *a*) conventus, congressio, congregatio. Hit. 57. 8.

समस्त *samasta* adj. (part. perf. pass. a r. *as* deponere, praef. *sam*) totus, integer.

समा *samâ'* f. (fem. vocis *samá* similis, aequalis) annus. H. 2. 21. Su. 1. 34. (Lat. *bîmus* e *bi-smus* mutilatum esse videtur, sicut e. c. εἰμί et goth. *im* ex ἐσμί, *ismi*, v. Pott. 2. 279.)

समाकुल *samâkula* (r. *kul* colligere, conjungere, c. *â* praef. *sam*) conjunctus, praeditus. A. 7. 4. N. 12. 4. 5.

समागत *samâgata* v. *gam* c. *â* praef. *sam*.

समागम *samâgama* m. (r. *gam* ire, c. *â* praef. *sam* s. *a*) congressus, conventus. N. 16. 22. 21. 25. Sâ. 6. 23. In. 5. 24.

समाचार *samâćâra* m. (r. *ćar* ire, c. *â* praef. *sam* s. *a*) vitae ratio, mores. Dr. 9. 7. Su. 1. 6.

समाधि *samâd'i* m. (r. *d'â* ponere, c. *â* praef. *sam* s. *i*) contemplatio, meditatio. A. 1. 12. B^c. 2. 44. 53.

समाधिन् *samâd'in* (a praec. s. *in*) contemplans, meditans. B^c. 4. 24.

समान *samâna* (ut mihi videtur, Bah. e *sa* cum et *mâna* mensura, cf. *samá*) aequalis, similis. Dr. 7. 16. Cum instr. Hit. 5. 20. Vid. *sâmânya*.

समारम्भ *samâramb'a* m. (r. *rab'* c. *â* praef. *sam* incipere, inserto *m*, s. *a*) inceptio. Sâ. 1. 11.

समारोढुम् *samâróḍum* v. *ruh* c. *â* praef. *sam*.

समाविष्ट *samâvišṭa* v. *viś* c. *â* praef. *sam*.

समास *samâsa* m. (r. *as* deponere, c. *â* praef. *sam* s. *a*) 1) i. q. *saṅkšêpa*. B^c. 18. 50. 2) compositio vocabulorum.

समासतस् *samâsatas* (a praec. suff. *tas*) breviter. B^c. 13. 18.

समाहित *samâhita* v. *d'â* c. *â* praef. *sam*.

समाह्वान *samâhvâna* n. (r. *hvê* vocare, c. *â* praef. *sam* s. *ana*) provocatio (in certamen vel ludum). N. 7. 8.

समिति *sámiti* f. (r. *i* ire, praef. *sam* s. *ti*) 1) congressus, conventus. N. 5. 5. 2) bellum, pugna.

समिध् *samid'* f. (r. *ind'* ejectâ nasali, praef. *sam*) lignum. Am.

समीक्ष *samîkša* m. (r. *îkš* praef. *sam* s. *a*) circumspectio, circumspicientia, prudentia, cautio. Hit. 43. 22.

समीप *samîpa* (ut videtur, e *sami* pro *sam* [vid. *samyák*] producto *i*, suff. *pa*; ita *pratîpa* nunc explicaverim e *prati* producto *i*, suff. *pa*) propinquitas. N. 1. 16. 13. 48. H. 1. 12.

समीपतस् *samîpatas* adv. (a praec. s. *tas*) in propinquitate, coram. N. 6. 4. A. 2. 9.

समीर *samîra* m. (r. *îr* praef. *sam* s. *a*) ventus. Gîta-G. 5. 2; v. sq.

समीरण *samîraṇa* m. (r. *îr* praef. *sam* s. *ana*) id. A. 4. 7.

समीरित *samîrita* v. *îr* praef. *sam*.

समुत्थ *samutt'a* (r. *st'â* stare, c. *ut* praef. *sam* s. *a*, v. gr. 111) oriens, in fine comp. B^c. 7. 27.

समुत्थित *samutt'ita* v. *st'â* c. *ut* praef. *sam*.

समुत्सुक *samutsuka* v. *utsuka*.

समुत्सेध samutsêd'a m. (r. sid' c. ut praef. sam) altitudo. Wils. ed. 2 „height, elevation". Fortasse etiam adj. altus, longus. Dr. 8. 4 (ed. Calc. ḥâima-ćitrasamusêd'âm ... gadâm).

समुन्नति samunnati f. (r. nam c. ut praef. sam s. ti, v. euphon. r. 58) actio surgendi, se erigendi; trop. dignitas, amplitudo. Ḥit. 84. 18.

समुदय samudaya m. (r. i c. ut praef. sam s. a) turba, caterva, multitudo. Am. II. 5. 40. Ḥit. 36. 15.

समुदीरण samudîraṇa n. (r. îr c. ut praef. sam s. ana) pronuntiatio. Dêv. 4. 7.

समुद्भव samudb'ava m. (r. b'û c. ut praef. sam s. a) origo. B'. 3. 14 in fine comp. Baḥ.; ita udb'ava q. v. in comp. karmôdb'ava. B'. 3. 15.

समुद्यम samudyama m. (r. yam coërcere, c. ut praef. sam s. a) nisus. B'. 1. 22.

समुद्र् samudrá m. (e sam et udrá q. v.) mare. Su. 2. 8.

समुद्वाह samudvâḥa m. (r. vaḥ c. ut praef. sam s. a) matrimonium, nuptiae. Sâ. 3. 15.

समूह samûḥa m. (r. ûḥ q. v., praef. sam s. a) multitudo, turba.

समृद्ध samṛdd'a v. ard' ṛd' c. sam.

सम्पत्ति sampatti f. (r. pad praef. sam s. ti) 1) conventus, congressus, multitudo. Ḥit. 4. 10. 2) fortuna, felicitas. Am.

सम्पद् sampád f. (r. pad ire, praef. sam) 1) perfectio, felicitas. Ḥ. 1. 38. 4. 26. Su. 3. 16 in compos. c. rûpá (rûpasampad). 2) sors. B'. 16. 3. 4.

सम्पन्न sampanna v. pad c. sam.

सम्पर्क samparka m. (r. parć pṛć praef. sam s. a) conjunctio. Ur. 9. 9.

सम्पात sampâta m. (r. pat cadere, praef. sam s. a) actio cadendi, descendendi (ex aëre), volandi; e. c. śastrasampâta sagittarum volatus. B'. 1. 20.

सम्पाद् sampâda m. (r. pad praef. sam s. a) adeptio, impetratio, consecutio. Ur. 18. 2 infr.

सम्प्रक्षालन samprakśâlana n. (r. kśal lavare, c. pra praef. sam s. ana) ablutio, lavatio. M. 28.

सम्प्रति samprati (e sam et prati, v. sa) nunc. Dr. 3. 3.

सम्प्रदान sampradâna n. (r. dâ c. pra praef. sam s. ana) donatio, donum. Ḥit. 130. 22.

सम्प्रश्न sampraśna m. (r. prać praef. pra s. na) interrogatio. Ḥit. 53. 22.

सम्प्रहार samprahâra m. (r. ḥar ḥṛ capere, c. pra praef. sam s. a) pugna. A. 6. 22.

सम्प्रेक्षमाण samprêkśamâṇa v. îkś c. pra praef. sam.

सम्प्रेषित samprêśita v. iś c. pra praef. sam.

सम्प्लव samplava m. (r. plu praef. sam s. a) abundantia, affluentia, copia. Ḥit. 21. 18.

1. सम्ब् samb 1. par. (sarpê) ire. Cf. sarb, sarp sṛp, śamb, śarb.

2. सम्ब् samb 10. par. (samband'ê) colligare. Cf. śamb cl. 10.

सम्बन्ध samband'a m. (r. band' ligare, praef. sam s. a) conjunctio, cognatio, affinitas. Sâ. 3. 13.

सम्बन्धिन् samband'in (a praec. s. in) propinquus, affinis. N. 25. 14. B'. 1. 34.

सम्भव samb'ava m. (r. b'û praef. sam s. a) origo. B'. 3. 14. In fine compos. Baḥ. B'. 10. 41. 13. 19.

सम्भार samb'âra m. (r. b'ar b'ṛ praef. sam s. a) 1) compositio. Ur. 16. 2 infr. 2) apparatus. R. Schl. I. 11. 13. 3) facultates, opes. N. 26. 24.

सम्भोग samb'ôga m. (r. b'uǵ praef. sam s. a) fructus libidinum. P. 24.

सम्भ्रम samb'rama m. (r. b'ram vagari, praef. sam s. a) 1) festinatio. Ḥit. 14. 21. 2) timor, terror, conturbatio. Ḥ. 4. 44. Dr. 5. 22.

सम्मत sammata v. man c. sam.

सम्मत्त sammatta v. mad c. sam.

सम्मर्द् sammarda m. (r. mard mṛd praef. sam s. a) pugna. P. 21.

सम्मान sammána m. (r. mán honorare, nisi fortasse a man cogitare, praef. sam s. a) honor. In. 4. 15.

सम्मुख sammuk'a n. (e sam et múk'a vultus) conspectus. sammuk'é in conspectu. Ur. 33. 5 infr.

सम्मोह sammóha m. (r. muh praef. sam s. a) conturbatio animi, mentis error. B'. 2. 63. 7. 27.

सम्यक् samyák adv. (acc. n. τοῦ samyáńć [v. gr. 59], e sami pro sam, et ańć ire, v. gr. 180) 1) unâ, simul. N. 9. 8. B'. 5. 4. 2) omnino. N. 8. 13. 11. 6. 24. 29. 3) recte. Ur. 38. 12. 64. 7. Man. 2. 53.

1. सृ सृ sar sr 1. par. ire, incedere, progredi. Mah. 1. 1696: sa rágá mrgayán yátaḱ... sasára. Cum acc. adire, aggredi. N. 17. 35: damayantím at'ó srtvá. Fluere. Rgv. 32. 12: avásrǵaḱ sartavé sapta sindún „emittebâs ad dimanandum septem fluvios"; Rgv.-V. 101. 4: tréd'á sasrur ápaḱ. (Vid. sal, salilá, sarít, sáras et cf. ar r, sru, sarp srp, gr. ὅρ-μα, sicut lat. currus a currendo, v. ćar.)

c. anu sequi. Mah. 3. 11556: pant'ánam ... anusasruḱ. Caus. sequi, persequi. Mah. 1. 4309: dasyavaḱ ... anusáryamáná bahub'í rakšib'iḱ.

c. apa abire. Hit. 18. 18: dúram apasara. Caus. facere ut quis abeat, amovere. Man. 7. 149.

c. ab'i adire, advenire, accedere. N. 11. 26. Sâ. 5. 62. Dr. 6. 10. Caus. id. Mr. 130. 5: b'avantam ab'isárayitum ágatá; Mah. 1. 1221.

c. ut caus. facere ut quis proveniat, exeat. Mah. 3. 14872: utsárayata tán.

c. ut praef. pra caus. concedere, dare. Hit. 74. 21: prótsáritárd'ásanaḱ.

c. upa adire, aggredi, accedere. Mah. 2. 2596. Coire (cum viro). Mah. 3. 8587: iććámi tváń sragvinam ... upasartum.

c. nis egredi, provenire. N. 20. 30. Su. 3. 25. 26. Caus. facere ut quis exeat. Mah. 3. 12995. Expellere, abigere. Hit. 65. 19. 83. 7.

c. nis praef. vi egredi. In. 1. 26. N. 20. 31.

c. pari circumire, circumfluere. Mah. 3. 10983: ápaḱ parisasruḱ.

c. pra procedere, prodire. R. Schl. II. 59. 10. B'. 15. 4. — prasrta modestus. R. Schl. I. 12. 2. — Caus. protendere, extendere. Hit. 10. 18: hastam prasárya; 85. 7: pakšáu prasárya. — panyáni prasárayitum res venales exponere. R. Schl. II. 48. 3: vaniǵó na prasárayan naćá 'śób'anta panyáni; Man. 5. 129.

c. pra praef. vi dimanare, diffundi. Rag'. 16. 3: téšám ... b'innó śiṭad'á viprasasára vańśaḱ (schol. vistrtaḱ).

c. vi caus. protendere. R. Schl. I. 42. 6.

c. sam ire, adire. Man. 12. 70. — Caus. facere ut quis eat, movere. Man. 12. 124.

2. सृ सृ sar sr 3. par. sísarmi i. q. 1. sar sr.

3. सृ (सॄ) sar (sṝ) 9. par. srnámi. Ferire, laedere, occidere. Vid. svar (svṝ), śar (śṝ).

सरस् sáras n. (r. sar sr ire, s. as) lacus. N. 12. 6. 85. B'. 10. 24. (Gr. ἕλος.)

सरस्वती sarasvatí f. (a praec. s. vant vat in fem.) 1) dei Brahmae uxor, dea eloquentiae. 2) loquela, sermo. Rag'. 15. 46.

सरित् sarít f. (r. sar sr ire, suff. unâd. it) flumen. N. 12. 85.

सरुज् saruǵ (Bah. e sa et ruǵ morbus) aegrotus. Sâ. 5. 79. Acc. saruǵam quod etiam ad saruǵa e sa et ruǵá referri potest. (Vid. saróga. Fortasse goth. saurga cura, sollicitudo e saruga, ejecto u, debilitato a syllabae sa in u, anteposito a, propter seq. r, v. gr. comp. 82.)

सरोग saróga (Bah. e sa et róga morbus) id. Wils. ed. 2.

सरोगिता sarógitá f. (fortasse pro sarógatá, a praec. s. tá) morbus, aegritudo. Hit. 45. 13.

सर्ग sarga m. (r. sarǵ sr̥ǵ dimittere, creare, s. a) 1) creatio. M. 53. Bᶜ. 14. 2. 2) natura. Bᶜ. 5. 19.

I. सर्ज् sarǵ 1. par. (arǵanê) acquirere. Cf. arǵ.

II. सर्ज् सृज् sarǵ sr̥ǵ 6. par. interdum âtm. 1) dimittere, emittere, effundere. R. Schl. I. 44. 38: gaṅgâm ... śrôtrâbᶜyâm asr̥ǵat; Rgv. 38. 8: vr̥śṭir asarǵi. Cum vocibus, quae missilia significant, mittere, emittere, conjicere, jaculari. Maḥ. 3. 16461: asr̥ǵat sâyakân; Ragᶜ. 11. 44 (v. muć). 2) deponere, ponere, imponere (e manibus emittere). N. 5. 28: skandᶜadêśê 'sr̥ǵat tasya sraǵam. 3) creare, producere (e se emittere). Man. 1. 25: sr̥śṭiṅ sasarǵaćâi 'vê 'mâṅ sraśṭum iććann imâṅ praǵâṅ; Sn. 3. 11: sr̥ǵyatâm prârtᶜantyâi 'kâ pramadâ; 14: tâm ... asr̥ǵat; Maḥ. 1. 4165: sr̥ǵêtᶜâs trîṅl lôkân anyân; Bᶜ. 4. 7. 4) gignere, generare. R. Schl. I. 16. 6: kinnarîṇâṅća gâtrêśu ... sr̥ǵadᶜvaṅ harirûpêṇa putrân; 16. 9: sutân vîrân sasr̥ǵuṅ. (Cf. varǵ vr̥ǵ. Huc traxerim lat. *rigo*, goth. *rig-n* pluvia, nisi pertinent ad varś vr̥ś; v. praeff. abᶜi, ava, â.)

c. ati 1) relinquere, reliquum facere. Maḥ. 4. 331: bᶜîmasênô 'pi mâṅsâni ... atisr̥śṭâni matsyêna (nom. pr.) vikr̥ntê yudᶜiśṭᶜirê. 2) dare. R. Schl. II. 18. 23: atisr̥ǵya dadânî 'ti varam mama (v. śl. 22 et cf. tyâga actio dandi a tyaǵ relinquere; v. etiam praef. abᶜi.)

c. apa praef. vi demittere, dejicere, abjicere. Maḥ. 3. 16104: vâsaṅ ... vânarâṇâṅ yat sitâ hriyamâṇâ vyapâsr̥ǵat (cf. śl. 16053).

c. abᶜi 1) effundere. Rgv. 19. 9. 2) dare. R. Schl. I. 9. 63: tênâ 'bᶜisr̥śṭâ brahmarśê grâmâ hy êtê.

c. ava 1) dimittere, emittere, effundere. Rgv. 32. 12: avâsr̥ǵaṅ sartavê sapta sindᶜûn (v. sar sr̥). 2) projicere. M. 23. 3) ponere, imponere. Maḥ. 1. 1973. 4) remittere, condonare. N. 26. 23: prâṇân avasr̥ǵâmi tê. 5) solvere, liberare. Rgv. 24. 13: avâi 'naṅ râǵâ varuṇaṅ sasr̥ǵyâd baddᶜam (potent. praet. mltf. 7. nisi pertinet ad cl. 3. sicut praes. upasasr̥ǵmahê.)

c. ava praef. vi 1) jacere, conjicere, jaculari. Maḥ. 3. 14253: tasya śâilaśikᶜaraṅ kêśî kruddᶜô vyavâsr̥ǵat. 2) deponere. Maḥ. 3. 10438.

c. ava praef. sam jacere, conjicere, jaculari. Maḥ. 3. 1586: śaravarśaṅ kirâtê samavâsr̥ǵat; 1. 6749.

c. â affundere, infundere. Rgv. 9. 2. 28. 9.

c. â praef. sam 1) ponere, imponere. Maḥ. 1. 1703. 2) tradere. Man. 9. 323: putrê râǵyaṅ samâsr̥ǵya.

c. ut dimittere, emittere, effundere. N. 1. 22: haṅsam utsasarǵa; Bᶜ. 9. 19: varśan nigr̥hṇâmy utsr̥ǵâmića; N. 23. 27: vâśpam utsr̥śṭavân aham. — śarân. Bᶜatt. 14. 14. Trop. R. Schl. I. 64. 3: krôdᶜam utsr̥ǵatê krûram mayi. 2) exuere. N. 9. 5: utsr̥ǵya sarvagâtrêbᶜyô bᶜûśaṇâni. 3) projicere. Br. 9. 19: utsr̥śṭam âmiśam bᶜûmâu. 4) relinquere, deserere. N. 10. 28: suptâm utsr̥ǵya tâm bᶜâryâm. Renuntiare alicui. Br. 1: tâm aham bâlâṅ katᶜam utsraśṭum utsahê | âtmânam apićô 'tsr̥ǵya tapsyâmi paralôkagaṅ; Man. 8. 170.

c. ut praef. sam id. R. Schl. II. 44. 21. Maḥ. 3. 8578. 8750. 1. 4162.

c. upa 1) emittere, effundere; trop. Rgv. 81. 8: upa kâmânt sasr̥ǵmahê „(ad te) applicamus desideria (nostra)". 2) aggredi, invadere, incursare. Maḥ. 3. 8461: śvâpadâir upasr̥śṭâni durgâṇi; Man. 4. 61. — âditya upasr̥śṭaṅ sol deficiens, i. e. quem Râhus invasit, voravit (v. râhû). Man. 4. 37.

c. ni dimittere. Maḥ. 1. 7543; manu mittere. Man. 8. 414.

c. ni praef. sam tradere. Maḥ. 1. 7134.

c. vi 1) dimittere, emittere. In. 5. 1. 30. Emittere (de sagittis). Dr. 5. 17. Effundere, śôṇitam sanguinem. A. 7. 27. Deponere, abjicere, e. c. dêham corpus, i. e. mori. Gᶜat. 18 (cf. Sâ. 2. 23). Tradere. Ragᶜ. 8. 70.

Dare. R. Schl. II. 36. 8. Creare (e se emittere). B'. 9. 7. — Caus. dimittere. Su. 3. 32. N. 13. 3. Deponere, relinquere. N. 13. 60. Emittere (de sagittis). A. 10. 53.

c. *sam* conjungere. Ṛgv. 118. 8: *san vatsénâ 'sṛǵatâ mâtaram punaṅ* „cum vitulo conjunxistis matrem iterum"; 23. 23. Pass. conjungi, misceri, se conjungere, se immiscere, congredi. Rag'. 5. 69: *sansṛǵyatê sarasiǵâir aruṇâṅśub'innâiṅ ... vib'âtavâyuṅ*; 13. 73: *sâumitriṇâ tad anu sansasṛǵê.* 2) creare. Man. 1. 56.

सर्प् सृप् *sarp sṛp* 1. par. ire, gradi. R. Schl. II. 59. 10: *naća sarpanti sattvâni vyâlâ na prasarantića*; Hit. 30. 3: *satrâsam mandam mandaṅ sarpan (mûśikaṅ).* (Vid. *sarpá* et cf. lat. *serpo*, *repo*; gr. ἕρπω, ῥέπω. Huc etiam traxerim germ. vet. *SLIF* labi [*slîfu*, *sleif*, *slifumês*] per metath. e *SILF* = scr. *sarp*, debilitato *a* in *i*, nostrum *schleife*, anglo-sax. *SLIP*, servatâ tenui, v. gr. comp. 89. Fortasse germ. vet. *SLICH* repere [*slîchu*, *sleih*, *slichumês*], mutatâ labiali in gutt.; lit. *slenkiu* repo, praet. *slinkau*, fut. *slink-siu*; *rěplōju* „ich krieche auf Händen und Füſsen"; hib. *sleagaim* „I sneak, drawl".)

c. *apa* abire. Mah. 3. 14112: *apâsarpać ćaṇâir b'ītaṅ.* Aufugere. R. Schl. II. 29. 4: *sarvê tê tava râg'ava rûpan dṛśṭvâ 'pasarpêyuṅ.*

c. *apa* praef. *vi* id. Mah. 4. 1899.

c. *ut* se extendere. N. 23. 9.

c. *ut* praef. *sam* ascendere. Rag'. 6. 8.

c. *upa* adire, aggredi. Br. 3. 22: *prahasann iva sarvâṅs tân êkâikam upasarpati.* Etiam âtm. R. Schl. II. 96. 9: *śilân tâm upasarpata* (omisso augmento).

c. *upa* praef. *sam* id. Mah. 1. 6450.

c. *vi* par. âtm. 1) discedere, digredi, dispergi. N. 1. 25: *haṅsâ visasṛpuṅ sarvataṅ pramadâvanê*; Mah. 1. 8286. 2) vagari, volare, fluere. Hit. 10. 1: *kapôtarâǵaṅ saparivârô viyati visarpan*; Mah. 3. 14997: *ûrd'vam âkramamâṇâṅ ... visarpamâṇâṅ (gand'arvâṅ)*; R. Schl. I. 44. 17: *vyasarpata ǵalam.*

सर्प *sarpá* m. (r. *sarp sṛp* s. *a*) serpens. (Cf. lat. *serpens*, gr. ἑρπετόν.)

सर्ब् *sarb* 1. par. (*sarpaṇê*) ire. Cf. *sarp sṛp*, 1. *samb*, *śarb*, *śamb*.

सर्भ् सृभ् *sarb' sṛb'* 1. par. (*hiṅsê*) ferire, laedere, occidere. Cf. *srib'*, *srimb'*.

सर्व *sárva* (v. gr. 251) quivis, omnis. Br. 2. 27. N. 17. 50. (Osc. *sollus* totus, per assim. e *solvus*, lat. *soll-ennis* quotannis, debilitato *a* in *e* sicut in *perennis*, *biennis* cet., v. gr. comp. 6; *soll-ers*, *salvus* e *sarvus*; gr. ὅλος, nisi pertinet ad *sakala* ejectâ syllabâ mediâ; osset. *ali* quivis, omnis, abjecto *s*. Huc etiam retulerim goth. *alls*, them. *alla* omnis, totus, per assim. ex *alva*, et hib. *uile* „all, every, whole". Cf. Pott 1. 130. Ag. Benary 265. 281.)

सर्वकामिन् *sarvakâmin* (e *sarvakâma* quodvis optatum, s. *in*) omnibus optatis praeditus. Su. 1. 31.

सर्वकाम्य *sarvakâmya* (Bah. e *sárva* et *kâmya* optandum) omnia optanda habens. Su. 4. 7.

सर्वतस् *sarvatás* adv. (a *sárva* s. *tas*) 1) undique Br. 2. 15. 2) quoquoversus. N. 1. 25. 24. 27. 3) ubique. Su. 3. 23. 27.

सर्वतोदिशम् *sarvatôdiśám* adv. (Avy. e praec. et *diś* plaga, v. gr. 608) quoquoversus, omnes plagas versus. N. 16. 5.

सर्वतोमुख *sarvatômuk'a* (Bah. e *sarvatas* et *mûk'a* vultus) quoquoversus vultum habens, i. e. iter dirigens. Su. 2. 12.

सर्वथा *sárvat'â* adv. (a *sárva* s. *t'â*) quovis modo. Br. 2. 21. 3. 5. N. 17. 44.

सर्वदा *sarvadâ'* adv. (a *sárva* s. *dâ*) semper.

सर्वमङ्गला *sarvamangalâ* f. (Bah. e *sárva* et *mangalâ*) cognomen Durgae. Am.

सर्वशस् sarvaśás adv. (a sárva s. śas, v. gr. 584. 71) omnino. N. 2. 22. 9. 26. 10. 9. 12. 8. 85.

सल् sal 1. par. (gatâu) ire. (Vid. salilá et cf. sar sṛ, hib. silim 1) „I drop, distil, sow". 2) „I spit"; lit. selu repo, serpo, gradu suspenso eo; slav. sl-a-ti mittere; lat. salio, gr. ἅλλομαι, ἅλ-μα.)

सलिल salilá n. (r. sal s. uṇâd. ila) aqua. (Cf. gr. σάλος, ἅλς; lat. salum, sal, saliva; slav. sol sal.)

सवितार् -तृ savitā́r -tṛ́ m. (r. su vel sû generare, s. târ tṛ) sol. N. 23. 13. Hit. 17. 21.

सव्य savyá laevus, sinister. (Slav. śûi id., them. śûjo, fem. śûja = scr. savyâ, v. gramm. comp. 258; lat. scaevus, adjectâ gutturali sicut in escit pro esit, unde erit, cf. gr. ἔσκον; gr. σκαιός e σκαϝιος vel e σκαιϝος, transpositò ι. Fortasse etiam sinister, sinistimus [cf. dexter, dextimus, gr. comp. 293] et gr. ἀριστερός huc pertinent, ita ut sinis- ortum sit e sivis- et ἀριστερός e σαϝιστερός, cum semivocales vel liquidae facile inter se mutentur, v. gr. comp. 20.) *)

सव्यसाचिन् savyasâćin m. (e praec. et sâćin a r. sać sequi, s. in) cognomen Arguni.

सव्येतर savyêtara (e savyá laevus et ítara alius) dexter. Ragʿ. 12. 90.

सश्च् saść in dial. vêd. i. q. sać i. e. sequi; favere. Vid. Westerg.

सस् sas 2. par. (svapnê) dormire. Ṛgv. 29. 4: sasantu „dormiunto"; 29. 3: sastâm „dormiunto" (dual.); 53. 1: sasatâm „dormientium"; 103. 7: sasantam „dormientem". Cf. 2. śas, sanst, śanst.

सस्य sasya n. (ut videtur, pro śasya) granum, fructus. N. 24. 52.

सह् sah 1. par. âtm. sáhâmi, sáhê (etiam cl. 4 et 10. par. sáhyâmi, sâhâyâmi), fut. part. sahitā́ et sôḍʿā́, part. perf. pass. sôḍʿá, infin. sáhitum et sôḍʿum (v. gr. 102) 1) sustinere, perferre, tolerare. Sâ. 3. 9: kaṫam … âśramê sahiśyatê klêśam imam; R. Schl. I. 43. 25: gaṅgâyâṅ patanam pṛṫivî na sahiśyatê; Mah. 3. 15371: duṅkʿam uttamaṅ sêhirê; 15376: sêhur duṅkʿam; H. 2. 36: na hi mê râkśasâ bʿîru sôḍʿuṅ śaktâṅ parâkramam; 3. 8. — vâśpaṅ sôḍʿum lacrymas retinere. R. Schl. II. 40. 27. 2) patientem esse, quiescere, exspectare, sich gedulden. Ragʿ. 5. 25: dvitrâny ahâny (schol. dvê trîṇi vâ dinâni) arhasi sôḍʿum (schol. kśantum). 3) ignoscere, condonare. Śak. 56. 1: aparâdʿam iman tataṅ sahiśyê. 4) indulgere, favere, propitium esse, cum dat. vel gen. Bʿ. 11. 44: pitê 'va putrasya sakʿê 'va sakʿyuṅ priyaṅ priyâyâ 'rhasi dêva sôḍʿum. 5) posse. Mah. 3. 8812: na sêhirê … vêgan tadâ dʿârayitum; Hit. 71. 21: ćiran na sahatê sṫâtum. V. praef. ut. (Cf. suh, gr. σχή-σω, ἔσχη-κα, ἔσχημαι, ἔσχον, σχέ-σις, σχε-τός, σχῆ-μα, ἴσχω, ἰσχάνω, v. gr. comp. 483. not. 3; de ἔχω, ὄχος v. vah. Ἄχος, ἄχομαι, ἄχνυμι, ἀχέω, ἄχθος, ἄχθομαι tam e sah quam e vah abjectâ litterâ initiali explicari possunt. Ag. Benary huc trahit lat. sag-ax, sâgus, sâgio, l. c. p. 117. 235.)

c. abʿi vim inferre, abʿisahya vim inferendo, cum vi, violenter. Man. 8. 367. Vid. pra.

c. ut posse. N. 6. 14: saṅhartun nô 'tsahê kôpam; Br. 1. 32. 33. — Cum dat. nominis abstr. loco infin. Mah. 3. 16543: tvâm aham mâiṫili nô 'tsahê paribʿôgâya śvâvalîḍʿaṅ havir yaṫâ.

c. ut praef. abʿi id. Ragʿ. 5. 22.

c. ut praef. pra caus. incitare, excitare, instigare. R. Schl. II. 9. 46: taṫâ prôtsâhitâ dêvî; 21. 12: prôtsâhitô syaṅ kâikêyyâ.

c. ut praef. sam caus. id. Mah. 2. 1412.

c. pra 1) sustinere. R. Schl. II. 51. 7. 10. 2) posse. Mah. 1. 4842. 3) vim inferre, prasahya vim inferendo,

*) De cognatis formis in linguis Malayicis v. librum meum „Über die Verwandtschaft der malayisch-polynesischen Sprachen mit den indisch-europäischen" p. 86 et 148.

cum vi, violenter. Dr. 6. 8: *pâpâih krtô 'b'imardah kurub'ih prasahya*; Man. 7. 108. 8. 235.

c. *prati* sustinere. R. Schl. I. 37. 8.

c. *vi* sustinere. Rag'. 4. 49: *pratâpan na visêhirê.* Cum infin. cum acc. R. Schl. II. 12. 106: *na ģîvitun tvâṅ visahê 'manôramâm.* — *visahya* 1) sustinendus. A. 10. 75. 2) possibilis. A. 5. 9: *visahyaṅ yan mayâ kartuṅ krtam êva nibôd'a tat.*

1. सह *saha* adj. (r. *sah* s. *a*) sustinens, perferens, in fine comp.

2. सह *sahá* praep. (ut mihi videtur, a stirpe pronom. *sa* s. *ha* e *d'a*, sicut *ihá* q. v. ab *i*) cum, c. instr. In. 1. 23. In dial. vêd. *sad'a* (v. gr. comp. 420).

सहज *sahaģa* (e *sahá* cum et *ģa* natus) ingenitus, innatus, ingeneratus. In. 4. 7. N. 17. 5. B'. 18. 48.

सहजन्या *sahaģanyâ* f. (Bah. e *sahá* cum et *ģánya* vel *ģanyâ* q. v.) nomen Apsarasis. In. 2. 30.

सहदेव *sahadêva* m. (Bah. e *sahá* cum et *dêvá* deus) Sahadêvus, unus quinque Pâṇḍavorum.

सहस् *sáhas* n. (r. *sah* s. *as*) vis, robur, potestas.

सहसा *sahasâ* adv. (ut videtur, instrum. praec.) cito, subito. N. 23. 13.

सहस्र *sahásra* mille. 1) subst. n. Su. 3. 27. 2) adj. Dr. 2. 12.

सहस्रदृश् *sahasradrś* m. (Bah. e praec. et *drś* oculus) mille oculos habens, cognomen Indri.

सहस्रनेत्र *sahasranêtra* (e *sahásra* et *nétra* oculus) mille oculos habens. Su. 3. 28.

सहस्रशस् *sahasrasás* adv. (a *sahásra* s. *sas*) quasi millenatim. In. 1. 31.

सहा *sahâ* f. (fem. vocis *saha*) nomen Apsarasis.

सहाय *sahâya* m. (e *sahá* cum et *aya* iens in fine comp., a r. *i* s. *a*) comes. N. 6. 2.

सहित *sahita* adj. (e *sahá* cum, s. tadd'. *ita*) conjunctus, associatus. H. 2. 15. In. 5. 60. Br. 1. 13. N. 4. 20. 21. 31. A. 7. 1. 10. 12.

सहिष्णु *sahiṣṇu* (r. *sah* s. *snu* insertâ vocali *i*) sustinens, perferens, tolerans, c. acc. Hit. 55. 8: *parasuk'am asahiṣṇuh.*

सांयुगीन *sâṅyugîna* (a *saṅyuga* s. *îna*) ad bellum, pugnam pertinens, bellicus. Ur. 83. 17.

साक्षात् *sâkšâ't* adv. (e *sa* cum et *akša* oculus in abl., v. gr. 607 not.*) in conspectu, coram, palam. In. 2. 16. Su. 1. 17. N. 24. 13. Sâ. 6. 38. A. 1. 12. — *sâkšâd iva* plane ut. N. 1. 4. 2. 28.

साक्षिन् *sâkšin* m. (e *sa* cum et *akša* vel *akši* oculus, s. *in*) testis. N. 24. 32.

सागर *sâgara* m. mare, oceanus.

साग्निक *sagnika* (Bah. e *sa* cum et *agní* s. *ka*, v. gr. 597) cum Agni conjunctus. N. 2. 24.

साङ्ख्य *sâṅk'ya* (a *saṅk'yâ* s. *a*) adj. cogitans, ratiocinans. B'. 3. 3. 5. 5. 13. 24. Subst. n. 1) doctrina rationalis, ratiocinatio. B'. 2. 39. 5. 4. 2) systema philosophicum, Kapilo adscriptum.

साट् *sâṭ* 10. par. (*prakâśanê*) manifestare.

सात्त्विक *sattvika* (a *sattvá* q. v., s. *ika*) mentem spectans, ad mentem pertinens. B'. 7. 12. 14. 16.

साद *sâda* m. (r. *sad* s. *a*) occasus, interitus, exitium.

सादन *sâdana* n. (r. *sad* ire, s. *ana*) domus, habitatio. H. 4. 7. Su. 2. 20.

सादरम् *sâdarám* adv. (Avy. e *sa* et *âdara*) cum veneratione, reverenter. Hit. 16. 13.

साध् *sâd'* 1) 5. par. in dial. vêd. etiam 1. par. perficere. Rgv. 2. 7. 94. 2. 96. 1. 2) superare, vincere. Hit. 3. 40: *sâmnâ dânêna b'êdêna . . . sâd'itum prayatêtâ 'rîn na yudd'êna* (v. caus. sgnf. 2 et Man. 7. 198 ubi *viģêtum* pro *sâd'itum*). 3) 4. par. perfici, absolvi. — Caus. 1) perficere, peragere, absolvere. A. 10. 60: *surâsurâir asahyaṅ hi karma yat sâd'itan tvayâ*; Man. 7. 173: *sâd'ayêt kâryam âtmanah.* 2) superare, vincere. Mah. 1. 7435: *na hi sâmnâ na dânêna na b'êdênaća pâṇḍavâh | śakyâh sâd'ayitun tasmâd vikramêṇâi 'va tân*

ǵahi; 2. 647. 3) proficisci, ire, abire. Sâ. 16. 32: *sâdʿayiśyâmy ahan tâvat sarvêśâm bʿadram astu vaĥ*; R. Schl. II. 34. 34: *tvaĥ śvaĥ kâlyê sâdʿayiśyasi.* 4) pervenire, assequi, adipisci (v. *i*). Man. 6. 75: *tapaśćaraṇâiśćô 'grâiĥ sâdʿayantî 'ha tat padam.* (Cf. *sidʿ*, goth. *sidu-s* mos, germ. vet. *situ* id., *sitôn* machinari, facere, agere, disponere, v. Graff 6. 162; gr. ἔθος, ἦθος, ἠθικός. Huc etiam traxerim goth. *sêlis* bonus, mutato *d* in *l*, *un-sêlis* malignus; germ. vet. *sâlig* beatus, *sâlida* felicitas; v. *sâdʿú.* Fortasse hib. *sadhbh* „salve, any thing good", cum *bh* = *v*, v. *sâdʿú*, pl. m. *sâdʿâvas*; fortasse *id* „good, just, honest" ad *sâdʿú* vel *siddʿá* pertinet, abjecto *s*; v. *sidʿ* quod e *sadʿ*, debilitato *a* in *i*.)

c. *pra* 1) caus. acquirere. Man. 7. 103: *sarvâṇi bʿûtâni daṇḍênâi 'va prasâdʿayêt* (schol. *âtmasât kuryât*). 2) instruere. *prasâdʿita* instructus, praeditus. Ur. 79. 4 infr. Vid. praef. *sam* sgf. 4.

c. *pra* praef. *sam* caus. perficere, efficere, facere. Hit. 131. 17: *tvayâi 'kêna madîyô śrʿaĥ samprasâdʿyaĥ* (cf. 131. 15).

c. *sam* 1) caus. perficere. âtm. successum habere, fortunâ prosperâ uti, felicem esse. Mah. 3. 1478: *saĥsâdʿayasva kâuntêya dʿruvô śstu viǵayas tava.* 2) occidere, interficere. Mah. 3. 1683: *bʿîtimaĥ ... saĥsâdʿyaśća raṇê*; R. Schl. II. 64. 69: *śôkô mâm ... saĥsâdʿayati.* 3) obtinere, capere. Man. 8. 50: *svakaĥ saĥsâdʿayan dʿanam.* 4) instruere alqm aliquâ re. R. Schl. II. 36. 9: *sarvakâmâiĥ ... râmaĥ saĥsâdʿyatâm.*

साधक *sâdʿaka* (r. *sâdʿ* s. *aka*) utilis. In. 5. 56.

साधन *sâdʿana* n. (rad. *sâdʿ* suff. *ana*) 1) effectio. Hit. 129. 4. 2) divitiae, opes. *asâdʿana* inops. Hit. 9. 1.

साधर्म्य *sâdʿarmya* n. (a *sadʿarmin* communia officia habens [e *sa* + *dʿárma* s. *in*] s. *ya*, v. gr. 583) communitas officiorum, vel conditionis, statûs. Ur. 69. 16.

साधारण *sâdʿâraṇa* (a *sadʿâraṇa* [*sa* + *dʿâraṇa*] s. *a*) communis, promiscuus. Śak. 54. 9.

साधु *sâdʿú* (r. *sâdʿ* s. *u*) 1) adj. (f. *sâdʿú* et *sâdʿvî*) bonus, probus. In. 1. 22. Br. 1. 27. N. 12. 122. — Adv. (acc. n.) bene, age. H. 4. 53. N. 9. 3. 2) subst. m. mercator. Hit. 63. 7. 65. 9. (Vid. r. *sâdʿ*.)

साधुभाव *sâdʿubʿâva* m. (Karm. e praec. et *bʿâvá* animus) benignitas, humanitas. Br. 1. 4.

1. साध्य *sâdʿya* (r. *sâdʿ* s. *ya*) adj. perfectus. Subst. 1) n. perfectio. Hit. 3. 1. 2) m. nomen cujusdam Geniorum ordinis.

2. साध्य *sâdʿya* (a praec. s. *a*) ad Sâdʿyos pertinens. A. 4. 30.

साध्वस *sâdʿvasá* n. (fortasse a r. *dʿvaĥs*, ejectâ nasali, suff. *a* praef. *sa*, producto *a*) timor. Hit. 55. 2. 4. Ur. 48. 10.

सानु *sânu* m. n. planities in vertice montis. In. 1. 25.

सानुमत् *sânumant* m. (a praec. s. *mant mat*) mons. Ur. 7. 4.

सान्त्व् *sântv* 10. par. (v. *śântv*, unde *sântv* mutato *ś* in *s*) consolari, blandiri. N. 8. 12. 14. 14. 19. 21.

c. *pari* id. In. 2. 23.

सान्त्व *sântva* m. (v. *śântva*, *sântv*) blandimentum, consolatio. H. 4. 24.

सान्द्र *sândra* crassus, spissus, densus. Am. III. 3. 15: *ǵanaĥ nirantaraĥ sândram*; Ćâur. 12: *sândravindu.*

सान्ध्य *sândʿya* (a *sandʿyâ* s. *a*) ad diluculum vel crepusculum pertinens, matutinus, vespertinus. Raǵ. 2. 23: *samâpya sândʿyaĥća vidʿim* vespertinâque peractâ cerimoniâ.

सान्निध्य *sânnidʿya* n. (a *sannidʿi* propinquitas, s. *ya*) propinquitas. Accus. *sânnidʿyam* adv. in propinquitate, coram. In. 5. 24.

सान्निपातिक *sânnipâtika* (a *sannipâta* s. *ika*) ad id, quod *sannipâta* dicitur, pertinens. Hit. 103. 19.

साप्तपद् *sâptapada* n. (a *saptapada* septem passus habens [e *sáptan* et *padá*] s. *a*) amicitia. Sâ. 5. 22.

साफल्य *sâpʿalya* n. (a *sapʿala* quod cum fructu est, s. *ya*) abstractum τοῦ *sapʿala*. Hit. 48. 7.

साम् *sâm* 10. par. (*śântvanê* K. *sântvê* V.; ut videtur, pro *śâm*, v. *śântv*, *sântv*) i. q. *sântv*.

सामन् *sáman* n. (ut videtur, pro *śâman*, a r. *śam* s. *an*, v. *śântv*, *sântv*, *sâm*) 1) blanditio, blandimentum, placatio, comitas, benignitas. Hit. 3. 40. Man. 7. 198. 8. 187. Mah. 1. 7435. 2) hymnus, carmen sacrum, precum formula. Bʿ. 10. 35. 3) ut videtur, modus, modi, moduli (cantûs). In. 2. 28 *a* et *b*. 4) nomen unius quattuor Vêdorum. Bʿ. 9. 17.

सामन्त *sâmanta* (fem. -*î*, a *samanta* s. *a*) finitimus, vicinus, confinis. — Subst. m. ut videtur, rex terrae finitimae. Ur. 50. 13.

सामर्थ्य *sâmartʿya* n. (a *samartʿa* capax, aptus, s. *ya*) capacitas. N. 5. 24.

सामान्य *sâmânya* (a *samâna* similis, aequalis, s. *ya*) communis, generalis, universalis. N. 13. 17. Hit. 5. 21.

सामासिक *sâmâsika* (a *samâsa* compositio vocabulorum) vocabulum compositum. Bʿ. 10. 33.

सामि *sâmi* indecl. (ut mihi videtur, a *samá* similis, aequalis) semi, in initio comp. (Germ. vet. *sâmi* id., e. c. *sâmiquek* semivivus = scr. *sâmiǵîva*; anglosax. *sâm*, e. c. *sâmboren* seminatus, abortivus, *sâmworht* semifactus; lat. *sêmi*, gr. ἡμι.)

सामीप्य *sâmîpya* (a *samîpa* s. *ya*) vicinus. Sâ. 2. 8.

साम्प्रतम् *sâmpratam* adv. (a *samprati* s. *a* in acc. n.) nunc. Śak. 23. 2 infr. Ur. 25. 3 infr. — *asâmpratam* adv. inepte, incommode, absurde. Hit. 102. 14.

साम्ब् *sâmb* 10. par. i. q. 2. *samb*.

साम्य *sâmya* n. (a *samá* similis, aequalis, s. *ya*) aequalitas, aequabilitas. Bʿ. 6. 33.

साय *sâya* m. vespera. Acc. *sâyam* adv. vespere. N. 15. 9. (Cf. lat. *sêrus*, *sêrum*, v. gr. comp. 20.)

सायक *sâyaka* m. sagitta.

सायन्तन *sâyantana* (a seq. s. *tana*) vespertinus.

सायम् *sâyam* adv. v. *sâya*.

सायाह्न *sâyâhna* m. (e *sâya* et *ahna* dies in fine comp.) vespera. H. 1. 17. N. 11. 12.

सार् *sâr* 10. par. i. q. *śâr*.

सार *sâra* (r. *sar sṛ* s. *a*) 1) n. aqua. 2) m. medulla. Am. 3) m. vis, vigor, essentia alcjs rei. H. 4. 47. Br. 1. 14. — In fine comp. Bah. N. 24. 16. 4) adj. eximius, egregius, optimus. Nalôd. 1. 24. (Cf. lat. *serum*.)

सारङ्ग *sârañgá* m. dorcas, antilope; scribitur etiam *śârañgá*. Śak. 4. 5.

सारता *sârátâ* f. (a *sâra* s. *tâ*) natura, ingenium, vis. Hit. 57. 4.

सारथि *sárat'i* m. (e *saratʿa* qui cum curru est [e *sa* et *rátʿa*] s. *i*) auriga. N. 19. 26.

सारथ्य *sâratʿya* n. (a praec. s. *ya*) currûs vel equorum moderatio, aurigatio. A. 8. 18. N. 22. 12.

सारवन्त् *sâravant* (a *sâra* s. *vant vat*) medullosus; trop. fructuosus, fecundus, uber. Hit. 132. 2.

सारस *sârasa* m. (a *sâras* s. *a*) grus Indica. H. 1. 25. Fem. *sârasî*.

सारिन् *sârin* in fine compp. e. c. *âmnâyasârin* (ab *âmnâyasâra* Vêdorum natura, vis, s. *in*) Vêdorum naturam, vim habens. N. 12. 59.

सार्थ *sártʿa* m. (Bah. e *sa* cum et *ártʿa* q. v.) multitudo, turba, agmen, praecipue comitatus mercatorius (une caravane). N. 12. 111.

सार्थवाह *sârtʿavâha* m. (comitatum mercatorium ducens, e praec. et *vâha* a r. *vah* s. *a*, trahens, ducens) mercator. N. 12. 123. 127. 128.

सार्द्धम् *sârddʿam* vel सार्धम् *sârdʿam* praep. (ut mihi videtur, Avy. e *sa* cum et *arddʿa*, *ardʿa* dimidium, v. gr. 607) cum. c. instr. In. 1. 14. H. 3. 4. 4. 7.

साल *sâla* m. nomen arboris (Wils.: Shorea robusta). N. 12. 4. H. 2. 1.

सावित्री *sâvitrî* f. (a *savitár -tṛ́* vel *savitra* sol, s. *a* in fem.) 1) hymnus sanctissimus Vêdorum. Man. 11. 191. 2) cognomen Umae, Śivi uxoris. Sâ. 1. 7. 3) regis Aśvapatis filia, Satyavantis uxor. Sâ. 1. 21 *b*.

साश्चर्यम् *sâśćaryám* adv. (Avy. e *sa* et *âśćarya*) cum admiratione. Hit. 99. 20.

सासूयम् *sâsûyám* adv. (Avy. e *sa* et *asûyâ*) cum objurgatione. Śak. 15. 7.

साहस *sâhasa* (a *sáhas* s. *a*) 1) vis, robur, perseverantia. Hit. 45. 11. 2) celeritas, festinatio, properatio (v. *sahasâ*). Hit. 100. 3.

साहाय्य *sâhâyya* n. (a *sahâya* comes, socius, s. *ya*, v. gr. 582) societas, auxilium. H. 4. 43. 52.

सि *si* 5. et 9. par. âtm. *sinómi, sinvé, sinâmi, siné* (*bandʼané*) ligare, vincire. Ṛgv.-V. 84. 2: *sêtṛbʼiñ sinîtʼañ pâpakṛtañ* (v. Westerg.); Ṛgv. 112. 5: *sitam* vinctum. (Lett. *see-t* ligare, *sai-te* funis, vinculum; sax. vet. *si-mo*, them. *si-mon*, quod ligat, restis, laqueus, vinculum; germ. vet. *sai-d*, *sei-d* laqueus, tendicula, *sai-to(n)* funis, fidis, chorda; *sai-l* laqueus; slav. *sê-tĭ* tendicula, *si-lo* laqueus; gr. σει-ρά, ἱ-μάς, v. Pott 1. 206. 2. 174. Graff 6. 157 sq. 187.)

सिंह *siñhá* m. (fortasse a r. *han* occidere, interficere, unde *ha* occidens, praef. *sam*, debilitato *a* in *i*; v. *hiñsra*) leo.

सिंहस्कन्ध *siñhaskandʼa* (Bah. e praec. et *skandʼá* humerus) leonis instar humeros habens. H. 2. 19.

सिंहाय् *siñhây* (denom. a *siñhá*, v. gr. 520) leoni similem esse vel fieri. Hit. 106. 2: *śvâ ... siñhâyatê*.

सिकता *sikatâ* f. arena, sabulum, glarea. Ur. 54. 3 infr. Śak. 45. 12.

सिक्त *siktá* v. *sić*.

सिच् *sić* 6. par. âtm. *siñćâmi, siñćé* (gr. 300) humectare, irrigare, perfundere. Mah. 1. 5422: *mûrdʼânam aśrubʼiñ siśićê*; 8153: *ǵalam âdâya siśićuñ pâvakam*; N. 25. 7: *siktâñ ... râǵamârgâñ*. Effundere, emittere. Man. 2. 181: *svapnê siñćan ... śukram*. Infundere, inspergere, immittere, c. loc. Man. 11. 170: *rêtañ siktvâća svayóniśu*, schol. *sôdaryabʼaginîśu*. (Cambro-brit. *siciaw* humectare; germ. vet. *SIH* colare [*sîhu*, *seih*, *sihumês*], *seich* urina, *seihjan* mingere; nostrum *seihen*, *seichen*.)

c. *abʼi* i. q. simpl. R. Schl. I. 38. 14: *samantatas tu tân dêvîm abʼyaśiñćata pâvakañ* (v. gr. 80. annot. 1). Praesertim augurationis causâ alqm conspergere. Sâ. 7. 11: *tatô sbʼiśiśićuñ ... dyumatsênam puróhitâñ*. Cum 2. acc. R. Schl. I. 1. 79: *abʼyaśiñćat sa lañkâyâñ râkśasêndrañ vibʼîśaṇam*; I. 38. 30: *surasênâgaṇapatim abʼyaśiñćan mahâdyutim*. Cum loc. rei. Mah. 1. 5178: *abʼiśêkśyati mâñ râǵyê*; 3. 14424: *sâinâpatyê sbʼiśiñća mâm*. Cum instr. rei. Mah. 1. 1470: *patatrîṇâñća garuḍam indratvênâ ’bʼyaśiñćayata*. — âtm. c. sgnf. pass. Mah. 3. 14423: *abʼiśiñćasva dêvânâñ sâinâpatyê*; 14414: *bʼavasvê ’ndrañ ... abʼiśiñćasvaća*. — Caus. facere ut quis inaugurationis causâ conspergatur. R. Schl. II. 9. 2. — Etiam i. q. primit. Sâ. 7. 11 *b*; c. loc. rei: *putrañćâ ’sya ... yâuvarâǵyê sbʼyaśêćayan* (*puróhitâñ*).

c. *ava* conspergere. Su. 4. 19: *rudʼirêṇâ ’vasiktâñgâu*.

c. *â* caus. infundi jubere. Man. 8. 272: *taptam âsêćayat tâilañ vaktrê*.

c. *ni* i. q. simpl. R. Schl. II. 63. 7. Ragʼ. 3. 26.

c. *pra* profundere, effundere. Mah. 3. 14767: *katʼan nu bʼidyêta naća sravêta naća prasićyêd iti rakśitavyam* (pass. c. term. par.)

c. *sam* conspergere. R. Schl. I. 6. 8.

सिट् *siṭ* 1. par. (*anâdarê*) parvi aestimare. Cf. *śiṭ*, *suṭṭ*.

सित *sitá* 1) (a r. *si*) ligatus, v. *si*. 2) (a r. *sô*) finitus. 3) (incertae orig.) albus.

सिद्ध *siddʼá* v. *sidʼ*.

सिद्धि *siddʼi* f. (r. *sidʼ* s. *ti*) successus. Bʼ. 2. 48. 4. 22.

1. सिध् sid' 4. par. perfici, succedere, procedere, feliciter evenire. Hit. 6. 13: *yatnê krtê yadi na sid'yati kô 'tra dôšaḣ*; 6. 16: *purušakârêṇa vinâ dâivan na sid'yati.* Felicem fieri. Mah. 3. 29: *asatâṅ darśanât ... prahtyantê sid'yanti naća mânavâḣ.* De sagittis: icere. Śak. 32. 7: *utkaršaḣ sa d'anvinâṅ yad išavaḣ sidyanti lakšyê ćalê.* Cf. *sâd'.* — *sidd'á* 1) paratus. N. 23. 22: *nala-sidd'asya mâṅsasya.* 2) perfectus, beatus, sanctus. Su. 2. 17: *tapaḣsidd'âḣ*; B'. 10. 26. 3) subst. m. nomen Geniorum ordinis. In. 1. 35. 2. 10. 31. 5. 13.

c. *pra* i. q. simpl. B'. 3. 55. Cum abl. provenire, oriri ex aliquâ re. Man. 12. 97: *vêdât prasid'yati* (cf. śl. 98: *vêdât prasûyantê*). — *prasidd'a* perfectus. Hit. 96. 12.

c. *sam* perfici, felicem, beatum fieri. Man. 2. 87: *ǵapyê-nâi 'va tu saṅsid'yêd brâhmaṇaḣ* (schol. *sidd'iṅ lab'atê*); Mah. 3. 12025. — âtm. A. 4. 34: *saṅsid'yasva mahâbâhô.*

2. सिध् sid' 1. par. ut videtur, primitive ire, abire, inde c. sensu caus. (v. 3. *sid'* et cf. *sâd'* caus.) arcere. Rgv. 17. 12: *agnî rakšâṅsi sêd'ati*; 34. 11: *sêd'a-taṅ dvêšaḣ* „cohibete osores"; 32. 13.

c. *apa* id. Rgv. 35. 10. Etiam âtm. Dr. 5. 5: *nâgam prab'innam ... daṇḍî 'va yût'âd apasêd'asê.*

c. *ni* arcere. Rag'. 2. 4. Retinere, i. e. ab abeundo arcere. Rag'. 5. 18: *pratiyâtukâmam ... ni-šid'ya.*

c. *prati* arcere. Sâ. 4. 21: *gamanêća krtôtsâhâm pratišêdd'um na mâ 'rhasi*; Man. 2. 206. Prohibere, vetare. Râm. ed. Ser. II. 60. 59: *pratišid'ya prabôd'akanisvanam.* — Caus. arcere. R. Schl. II. 96. 42: *taṅ kâkam pratyašêd'ayat*; Mah. 1. 1594: *śapantîm pratyašêd'ayat.*

3. सिध् sid' 1. par. (*gatyâm*) ire.

c. *pari*: *parisid'*, servato primitivo *s*, circumire. B'att. 9. 88: *dvišô ǵnan parišêd'ataḣ.*

सिन्धु *sínd'u* m. 1) Indus flumen. 2) plur. regio ad Indum. Dr. 1. 6. N. 19. 14.

सिभ् *sib'*, सिम्भ् *simb'* 1. par. (*dîptâu hiṅsê*) splendere; laedere, occidere. Cf. *śub'*, *śumb'*, *sub'*, *sumb'*, *sarb' srb'*, *sarmb' srmb'*, *srib'*, *srimb'*.

सिल् *sil* 6. par. i. q. *śil.*

सिव् *siv* 4. par. *sîvyâmi* (gr. 303) suere. Part. perf. pass. *syûtá.* Rgv. 31. 15: *varmê 'va syûtam.* (Goth. *siuja* suo, *siujith* suit Marc. 2. 21; germ. vet. *siwu* suo, sarcio, consuo, praet. *siwita* et *sûta*; *siut* sutura, *sutari* sutor, *saum* limbus, ora, sarcina, sagma, *siwila* subula; slav. *šivuṅ* suo; lit. *suwù* suo, infin. *sú-ti*; *sulê* sutura; lat. *suo*; gr. κασσύω.)

1. सीक् *sîk* 1. âtm. i. q. 1. *śîk.*

2. सीक् *sîk* 1. et 10. par. i. q. 2. *śîk.*

सीद् *sîd* v. *sad.*

सीधु *sîd'u* vel शीधु *śîd'u* m. n. vini adusti species (Wils.: rum distilled from molasses). In. 5. 13.

सीमन् *sîman* m. (r. *si* productâ vocali, s. *man*) finis, terminus, limes. Am.

सीमन्त *sîmanta* m. (ut videtur, forma anom. a praec. s. *ta*) capillorum separatio. Wils.: „a separation of the hair on each side, so as to leave a distinct line on the top of the head". Vid. seq.

सीमन्तिनी *sîmantinî* f. (a praec. s. *in* in fem.) femina. Dr. 4. 3.

1. सु *su* 1. et 2. par. *sávâmi*, *sâumi.* Parere, partum edere. Mah. 1. 4765: *kuntî sušâva pravaraṅ sutam.* — *sutá* m. filius. Br. 2. 18; du. et plur. liberi utriusque sexûs. Br. 2. 89. *sutâ'* f. filia. Br. 2. 11. 186 (Vid. *sû*, et cf. gr. υἱός; de goth. *sunus*, lit. *sûnùs*, slav. *sûnŭ* v. *sûnú* a r. *sû*.)

c. *pra* i. q. simpl. Mah. 1. 6077: *sadyô hi garb'ân râkšasyô lab'antê prasavantića*; Man. 4. 44: *na paśyêt prasavantîm.*

2. सु su 1. par. âtm. (*gatâu*) ire, se movere. Cf. *sru.*

3. सु su 5. par. âtm. ut videtur, primitive effundere, libare, in universum, inde effundere, exprimere succum, exprimere succum plantae, praesertim asclepiadis acidae. Mah. 1. 4695: *suśâvaća bahûn sômân*; Rgv. 109. 4: *sômam ... sunôti*; 28. 6: *indrâya patavê sunu sômam ulûk'ala* „Indrae ad bibendum para (libamen, asclepiadem acidam effunde)". Mortarium. 28. 8: *mad'umat sutam* *) „dulce (libamen) parate (dulce libate)"; 84. 1: *asâvi sôma indra tê.* (Cf. *sru*, *snu*; fortasse gr. ὕω, nisi hoc pertinet ad *und* q. v.)

c. *ab'i* id. R. Schl. I. 13. 5: *ab'iśutya* „succo asclepiadis acidae extrito" (v. annot. ad interpret.). Succum exprimere in universum. Man. 5. 10: *yânićâi 'vâ 'b'iśûyantê puśpamûlap'alâiń śub'âiń.* 2) aspergere. B'att. 9. 90: *ab'iśôśyan raktâi rakśâńsi.*

4. सु su praef. adj. et adv. 1) bonus, e. c. *sućitta* Bah. bonam mentem habens. In. 5. 4; *suparâkrama* Bah. bonam fortitudinem habens. H. 4. 14; *suputra* bonum filium habens, filio fortunatus. In. 5. 55. 2) pulcher, e. c. *sumad'yama* Bah. pulchrum medium corpus habens. H. 3. 7. 3) valde, e. c. *sumahânt* permagnus. Br. 1. 10. 4) facile. Su. 4. 24: *sudrśta.* (Hib. *so* „in compound words signifies goodness, fitness, aptness or easy", e. c. *soailce* „a good fashion, good manners". Primitiva forma *su* servata est in *sucridh* „easy" = scr. *sukrta*; fortasse *subha* „pleasure, delight, compleat enjoyment" cohaeret cum *b'âǵ*, *b'âga* felicitas praef. *su.* Cambro-brit. *hu*, *hy*, *he*, armor. *he*, v. Pictet p. 93. 94; gr. εὖ.)

सुकुमार *sukumâra* adj. (f. -*î*, Karm. e *su* et *kumârá* puer) 1) juvenis. 2) tener. H. 1. 15. 33. 2. 25. 3. 14. N. 3. 13.

सुकृत *sukrta* n. (Karm. e *su* et *krtá* factum) bonum factum. B'. 5. 15.

*) Imperat. du. praet. multf. (v. gr. 374[b]).

सुकृतिन् *sukrtin* (a praec. s. *in*) bonis factis praeditus, qui bona facta egit, probus, sanctus. In. 1. 18. Hit. 25. 7.

सुख *suk'a* (Bah. e *su* bonus et *k'a* aër, cf. *duńk'a*) 1) adj. laetus, jucundus. N. 7. 19. 21. 10. 2) subst. n. gaudium, voluptas. Dr. 4. 21. — Acc. *suk'am* adv. 1) laete, jucunde. N. 17. 18. In. 1. 24. 2) libenter. In. 4. 18. 3) facile. B'. 5. 3. (Hib. *sogh* „prosperity, ease, pleasure" etc.)

सुखय् *suk'ay* (denom. a praec.) laetificare, delectare, exhilarare. Ur. 51. 3.

सुखिन् *suk'in* (a *suk'a* gaudium, s. *in*) laetus. In. 3. 5.

सुगन्ध *sugand'a* m. (Karm. e *su* et *gand'á* odor) suavis odor.

सुगन्धिन् *sugand'in* (a praec. s. *in*) suavi odore praeditus, suave olens. A. 4. 51.

सुजनत्व *suǵanatva* m. (a *suǵana* bonus homo, s. *tva*) benignitas. Śak. 56. 2.

सुट्ट् *suṭṭ* 10. par. i. q. *siṭ.*

सुत *sutá* v. *su.*

सुतसोम *sutasôma* m. nom. propr.

सुता *sutâ'* v. *su.*

सुतिन् *sutín* (a *sutá* s. *in*) filio, vel filiis, vel liberis praeditus. Hit. 4. 20.

सुदृष्ट *sudrśṭa* (Karm. e *su* facile et *drśṭa* visus, conspectus, aspectus) facile aspectu. *sudrśṭań kartum* facile vel sine ullo impedimento intueri alq. Su. 4. 24: *têǵasâća sudrśṭâń tvâń na kariśyati kaśćana*; R. Schl. I. 17. 23: *sudrśṭâń kuruta śântâm.*

सुधा *sud'â* f. (e *su* et *d'â* a r. *d'ê* bibere) nectar. Ur. 39. 4.

सुधी *sud'î* (bonum intellectum habens, Bah. e *su* et *d'î*) intellectu praeditus, sapiens. Hit. 5. 6. 71. 3.

सुन्दर *sundara* (fem. -*â* et -*î*) pulcher. N. 1. 14.

सुपर्ण *suparṇá* m. (Bah. e *su* et *parṇá* quod hac in compos. plumam significare videtur) i. q. *garuḍá.*

सुप्त *suptá* v. *svap.*

सुभ् *sub'*, सुम्भ् *sumb'* 1. par. i. q. *sib'*, *simb'*.

सुभग *sub'âga* (Bah. e *su* et *b'âga* felicitas) 1) felix, pulcher, praeclarus (praesertim de feminis, in vocat.). In. 5. 37. Dr. 2. 12. 2) jucundus. Śak. 2. 14. 45. 6.

सुभाषित *sub'âśita* (bonum vel pulchrum sermonem habens, e *su* et *b'âśitâ* n. dictum, sermo) eloquens, facundus. N. 8. 4.

सुभ्रु *sub'ru* adj. (e *su* et *b'ru* pro *b'rû* supercilium) pulchra supercilia habens. Su. 4. 12.

सुमनस् *sumánas* m. f. n. (fem. nonnisi in plurali usurpatur, Bah. e *su* et *mánas* mens) flos. Sâ. 1. 26.

सुयोधन *suyôd'ana* m. (e *su* et *yôd'ana* a r. *yud'* pugnare, s. *ana*) cognomen Duryôd'ani. H. 4. 58.

सुर् *sur* 6. par. (*âiśvaryadîptyôń* K. *b'âiśyayôń* V.; correptum esse videtur e *svar*, vid. *svar* coelum) 1) splendere. 2) dominari. (Vid. *svar* et cf. hib. *solas* „light, a lamp".).

सुर *súra* m. (r. *sur* splendere, s. *a*, sicut *dêvá* a *div* splendere) deus. H. 4. 27.

सुरकार्मुक *surakârmuka* n. (e *súra* et *kârmuka* arcus) arcus coelestis.

सुरगर्भाभ *suragarb'âb'a* adj. (e *suragarb'a* [*súra* deus et *gárb'a* proles, natus] et *âb'â* similitudo) diis natorum similitudinem habens. H. 4. 27.

सुरभि *surab'i* (ut videtur, e *su* et *rab'i* a r. *rab'* quod primitive capere significare videtur) 1) adj. bene odorus. 2) subst. f. nomen vaccae fabulosae, vaccae ubertatis, quae boum generis mater primitiva esse dicitur.

सुरवीथी *suravît'î* f. (e *súra* et *vît'î* via) deorum via. In. 2. 12.

सुरा *surâ* f. potus fervidus, potus inebrians in universum. Su. 4. 14.

सुवर्चस *suvarćasa* (Bah. e *su* et *varćasa* [r. *varć* s. *asa*] i. q. *várćas*) pulchrum splendorem habens. Sâ. 5. 38.

सुवर्ण *suvárṇa* n. (pulchrum colorem habens, e *su* et *várṇa* color) aurum. N. 7. 9.

सुवीर *suvîra* m. (e *su* et *vîrá* heros) nomen populi. Dr. 8. 9.

सुष्ठु *suśt'u* adv. (e *su* et *st'u*, quod simplex non occurrit, a r. *st'â*, mutato *st'* in *śt'*, v. gr. 80, suff. *u*, vel debilitato *a* in *u*) recte, juste. Ur. 64. 6. Hit. 73. 21.

सुह् *suh* 4. par. (*tṛptâu śaktâu*) gaudere, posse. Cf. *sah*.

सुहृद् *suhṛd* m. (bonum cor habens, Bah. e *su* et *hṛd* cor) amicus. In. 4. 11. Br. 2. 26.

1. सू *sû* 2. âtm. et 4. âtm. *suvê'*, *sû'yê*; part. perf. pass. *sûtá* et *sûná*. 1) parere, partum edere, c. ablat. patris. Man. 10. 39: *niśâdastrî tu ćaṇḍâlât putram ... sûtê*; Rag'. 3. 13: *asûta putram*; Mah. 1. 2599: *asûyata ... aśvinâu ub'âu*; H. 1. 34: *indrâćća vâtâćća suśuvê yâ sutân imân*. 2) cl. 2. âtm. gignere, generare, de patre. Man. 10. 34: *niśâdô mârgavań sûtê*; 10. 32. (Vid. 1. *su* et *sûnú*.)

c. *pra* 1) parere, partum edere. Mah. 3. 13057: *kanyâ prasûyatê*. — *prasûtâ* quae peperit. Hit. 72. 14: *sâ tatrâi 'va prasûtâ*. — Pass. nasci, c. abl. patris. Man. 10. 36: *kârâvarô niśâdât ... prasûyatê* (quod etiam ad *su* referri posset). 2) procreare, gignere, de patre, c. loc. matris. Man. 10. 30: *śûdrô brâhmaṇyâń vâhyań ǵantum prasûyatê*. — Absolut. Mah. 1. 2502: *asyâm êva prasûyad'vam*; B'. 3. 10: *prasaviśyad'vam* (v. gr. 440[b]). — *prasûta* qui genuit. Man. 3. 19. — Pass. procreari, gigni. Mah. 3. 12500: *tiryagyônâu prasûyatê*. — *prasûta* procreatus, progenitus. N. 20. 37: *matprasûtam b'ayam*; A. 3. 36: *matprasûtêna têǵasâ*.

c. *pra* praef. *sam* procreare, gignere. Man. 10. 33. — Pass. nasci. Mah. 3. 12978: *tadâ 'ham samprasûyâmi gṛhêśu śub'akarmaṇâm* (c. term. par. v. gr. 446).

2. सू *sû* 6. par. In dial. vêd. incitare, excitare (?) (vid. Westerg. et r. *sûd*). Ṛgv.-V. 40. 1. 66. 4: *yad adya dêvań suvâti*. — Vid. *sûd*.

3. सू *sû* f. (r. 1. *sû*) parens, partum edens, in fine comp. R. Schl. II. 51. 15: *vîrasû.*

सूकर *sûkara* m. (e *sû* quod a sono dictum esse videtur, et *kara* faciens, v. *ćîtkâra*, *ćukkâra*) sus. (Cf. anglo-sax. *suga* porca, germ. vet. *sû* id., nostrum *Sau*, lat. *sus*, gr. σῦς, ὗς.)

सूक्ष्म *sû́kšma* subtilis, tenuis, parvus, minutus. H. 3. 14. Su. 3. 16.

सूक्ष्मत्व *sûkšmatvá* n. (a praec. s. *tva*) subtilitas. Bʿ.13.15.

सूच् *sûć* 10. par. (fortasse e *vać* correpto in *uć*, praef. *su*) prodere, patefacere, indicare. Ragʿ. 17. 50: *mantrah ... guptadvârô na sûćyatê* (schol. *prakâśyatê*); Ur. 6. 32: *mandârakusumadâmnâ gurur asyâh sûćyatê hṛdayakampah* (cf. 6. 8); H. 1. 3: *viǵnâya niši pantʿânam nakšatragaṇasûćitam*; N. 5. 26. 17. 9: *sûćita.*

c. *abʿi* i. q. simpl. N. 23. 18: *karma ćêšṭâbʿisûćitam* (sic nunc separaverim, ita ut significet negotium, i. e. rem, actionibus patefactum; cf. 18 *a*: *puṇyaślôkasya ćêšṭitam.*)

c. *sam* id. Hit. 124. 72.

सूचक *sûćaka* (r. *sûć* s. *aka*) patefaciens, palam faciens. Ur. 2 infr.

सूचि *sûći* f. (correptum e *sûćí* q. v.) acus.

सूची *sûćí* f. (fem. τοῦ *sûća* a *siv* correpto in *sû*, s. uṇâd. *ća*) acus.

सूचीभेद्य *sûćîbʿêdya* (e praec. et *bʿêdya*) 1) acu perforandus. 2) densus, spissus (de tenebris). Hit. 98. 22: *sûćîbʿêdyê tamasi.*

सूत *sûta* m. auriga. N. 9. 23.

सूतत्व *sûtatvá* n. (a praec. s. *tva*) aurigatio. N. 22. 12.

सूद् *sûd* 1. âtm. et 10. vel caus. par. (ut mihi videtur, e *sâday*, caus. r. *sad*, debilitato *â* in *û*, ita ut proprie significet facere ut quis eat, inde in dial. vêd. incitare, excitare, et facere ut quis sidat, pereat, inde occidere) occidere, necare. Mah. 3. 11505: *sûdayišyâmi râkšasam*; 1. 2833: *sûdayan vividʿân mṛgân.* In dial. vêd. incitare, excitare. Ṛgv. 71. 8. 73. 8; v. Westerg. s. r. *sû.* (Lett. *saudêt* delere, evertere, v. Pott 1. 249.)

c. *abʿi* caus. vel cl. 10. occidere. R. Schl. I. 27. 19.

c. *ni*: *nisûdayâmi* (servato primitivo *s*) id. Mah. 1. 1339.

c. *ni* praef. *vi*: *vinisûdayâmi* id. Mah. 3. 8814.

c. *ni* praef. *sam*: *sannisûdayâmi* id. Mah. 3. 8742.

सूद *sûda* m. coquus. Mah. 3. 1007.

सूदन *sûdana* m. (r. *sûd* s. *ana*) occisor in fine comp. Su. 3. 28. N. 12. 126.

सूना *sûnấ* f. instrumentum necandi. Man. 3. 68.

सूनु *sûnú* (r. 1. *sû* s. *nu*) 1) m. filius. Ur. 91. 4. 2) f. filia. Hêm. (Goth. *sunus* filius; germ. vet. *sunu*, germ. med. *sun*, nostrum *Sohn*; lit. *sūnù-s*, slav. *sūnŭ*.)

सूत्र *sû́tra* n. (r. *siv* correpto *iv* in *û*, s. *tra*) filum.

सूत्रधार *sûtradʿâra* m. (e praec. et *dʿâra*) 1) faber tignarius. Hit. 49. 12. 2) princeps histrionum. Ur. 1. 6.

सूनृत *sûnṛta* (ut videtur, e *su* productâ vocali et *nṛta* a r. *nart nṛt* s. *a*) comis, blandus. Hit. 19. 8. Śak. 16. 15: *vâk sûnṛtâ.*

सूर् *sûr* 4. âtm. i. q. 1. *śûr.*

सूर *sû́ra* m. (ut videtur, a *svar* primitivâ formâ radicis *sur* splendere, correpto *va* in *û*, suff. *a*) sol. (Fortasse goth. *sunna* m. sol, them. *sunnan*, per assimil. e *surnan*, *sunnô(n)* f. e *surnô(n)*, germ. vet. *sunno(n)* m., *sunna(n)* f.; fortasse lit. *saulē* f. per metath. e *swalē*, de gr. ἥλιος et goth. *sauil* v. *sû́rya*, de lat. *sol* v. *svar.*)

सूर्क्ष् *sûrkš* 1. par. (*anâdarê*) vilipendere, despicere.

सूर्क्ष्य् *sûrkšy* 1. par. (*îršyârtʿê* K. *îršyê* V.) invidere.

सूर्य *sû́rya* m. (correptum esse videtur e *svarya* vel *svârya*, a *svar* coelum, nisi a primitivâ formâ radicis *sur* splendere, vel a *sur* producto *u*, suff. *ya*) sol. In. 1. 32. (Gr. ἥλιος niti videtur formâ *svârya*, mutato *r* in λ, et ejecto ϝ, sicut ἡδύς = scr. *svâdú* q. v.; εἵλη per metath. e ἕλιη; fortasse goth. *sauil* sol, them. *sauila*, per metath. e *svalia*. Vid. *sû́ra*, *svar.*)

सूष् *sûś* 1. par. (*prasravê*, ut videtur, e 1. *sû* adjecto *ś*) generare. Cf. *śûś*.

सृति *sṛti* f. (r. *sar sṛ* s. *ti*) itio, iter, via. B'. 8. 27.

सृष्ट *sṛśṭa* v. *sarǵ sṛǵ*.

सृष्टि *sṛśṭi* f. (r. *sarǵ sṛǵ* s. *ti*) creatio. Hit. 72. 18.

सेक् *sêk* 1. âtm. ire, se movere. Cf. *svêk*.

सेक *sêka* m. (r. *sić* s. *a*) rigatio. Hit. 70. 20.

सेतु *sêtu* m. (r. *si* s. *tu*) pons.

सेना *sênâ* f. (ut videtur, a r. *si* ligare, s. *na* in fem.) exercitus.

सेनानी *sênânî* m. (e praec. et *nî* ducens, dux, v. gr. 159) exercitûs dux. B'. 10. 24.

सेल् *sêl* 1. par. ire, se movere. Vid. *śêl* et cf. *sal*.

c. *ati* caus. facere ut quis ultra modum se moveat, magnis itineribus defatigare. Hit. 96. 19: *śatrûn ǵigîśur atiśêlayêt*.

सेव् *sêv* 1. âtm. interdum par. 1) adire, frequentare, celebrare locum. In. 2. 1: *purîṅ ramyâṅ sidd'aćâraṇasêvitâm*; 2: *vanam puṇyam apsarôgaṇasêvitam*; N. 12. 2: *vanam ... nânâpakśigaṇâkîrṇam mlêćataskarasêvitam*; Man. 4. 131: *sand'yayôśćô 'b'ayôśćâi 'va na sêvêta ćatuśpat'am*. Adire (virum, feminam), i. e. coire, concumbere (cf. *gam* praef. *upa*). Man. 8. 365. 368. Hit. 87. 1. — *suk'aṅ sêvitum, duṅk'aṅ sêvitum* gaudium, dolorem percipere. Hit. 36. 86 (v. *i*, *gam*). 2) facere, efficere, agere, committere, exsequi, exercere, colere (v. *ćar*). Man. 9. 227: *dyûtaṅ na sêvêta*; 12. 21: *ad'armaṅ sêvatê*; Mah. 1. 8052: *d'armakâmârt'ân siśêva*. 3) honorare, venerari. Man. 7. 38: *vṛdd'âṅśća nityaṅ sêvêta ... vṛdd'asêvî hi satataṅ rakśôb'ir api pûǵyatê*. 4) ministrare, servire. Rag'. 2. 13: *tam âtapaklântam ... pavanaṅ siśêvê*. Cum acc. pers. et instr. rei ministrare, suppeditare alicui aliquid; instruere aliquem aliquâ re. Rag'. 11. 11: *tâu ... vâyavaṅ surab'ipuśparêṇub'iś ćâyayâća ǵaladâṅ siśêvirê*. Pass. R. Schl. II. 100. 33: *malêna tasyâ 'ṅgam idaṅ kat'am âryasya sêvyatê*. (Gr. σέβομαι. Fortasse goth. *saivala* anima, germ. vet. *sêla*, a movendo, spirando dictum, sicut lat. *animus*, *anima* a r. *an*, et gr. πνεῦμα a πνέω.)

c. *â* i. q. simpl. Mah. 3. 16564: *yadi hy akâmâm âsêvêt striyam anyâm*; Mṛ. 70. 13: *mayâ dyûtam âsêvitam*.

c. *â* praef. *sam* id. Man. 11. 174: *mâit'unaṅ samâsêvya puṅsi yôśiti vâ dviǵaṅ*.

c. *upa* i. q. simpl. Man. 4. 133: *vâiriṇan nô 'pasêvêta sahâyaṅćâi 'va vâiriṇaṅ* (adeat, appropinquet). Mah. 3. 15385. 2. 159. 390. R. Schl. II. 100. 33.

c. *ut* praef. *ab'i* id. Mah. 3. 13432.

c. *ni* (*niśêv* gr. 80) id. Hit. 44. 1: *yô d'ruvâṇi parityaǵya ad'ruvâṇi niśêvatê*; Br. 1. 16. N. 13. 3. Sâ. 6. 38.

सेवक *sêvaka* m. (r. *sêv* s. *aka*) minister, famulus, servus. Hit. 41. 22. 48. 14.

सेवा *sêvâ* f. (r. *sêv* s. *â*) 1) cultus, veneratio. B'. 4. 34. 6. 20. 2) servitus, servitium. Hit. 31. 19.

सेवित्व *sêvitvá* n. (a *sêvín* s. *tva*) 1) cultus, veneratio. 2) inhabitatio, commoratio. B'. 13. 10.

सेविन् *sêvín* (r. *sêv* s. *in*) 1) venerans. Dr. 7. 12. 2) inhabitans, v. *sêvitvá*.

सै *sâi* 1. par. (*kśayê*) perire.

सैंह *sâiṅha* (fem. -*î*, a *siṅhá* s. *a*) leoninus. Hit. 36. 16.

सैनापत्य *sâinâpatya* n. (a *sênâpati* exercitûs dux, s. *ya*) imperium. Ur. 94. 5.

सैनिक *sâinika* m. (a *sênâ* exercitus, s. *ika*) bellator, miles. Su. 2. 9. 14. Dr. 8. 36.

सैन्धव *sâind'ava* m. (a *sind'u* nom. regionis, s. *a*) Sind'uensis. Dr. 6. 6.

सैन्धवक *sâind'avaka* m. (a praec. s. *ka* vel *aka*) id. Dr. 8. 42.

सैन्य *sâinya* (a *sênâ* exercitus, s. *ya*) 1) m. bellator, miles. 2) n. exercitus. Dr. 6. 26.

सैरन्ध्री sâirandʿrî et सैरिन्ध्री sâirindʿrî f. (ut videtur, mutilatum e svâirandʿrî, svâirindʿrî, ex acc. τοῦ svâira, cujus a in formâ sâirindʿrî debilitatum est in i, et dʿrî a r. dʿar dʿṛ s. a in fem.) operaria, opifex, artifex libera, quae in aliorum domo laborat. N. 13. 55.

सो só 1. par. 4. syâʹmi, part. perf. pass. sitá, v. gr. 567 (antakârê K. nâśê V.) finire, finem facere, occidere, destruere.

c. ava finire, ad finem adducere. Ragʿ. 11. 37: avasitê kriyâvidʿâu. Caus. avasâyayâmi finiendum, peragendum curare aliquid, facere ut quis finiat. Ragʿ. 5. 76: vidʿim avasâyya.

c. ava praef. adʿi 1) constituere, consilium capere. Maḥ. 3. 16254: nâ 'dʿyâvâsyad yadâ kaśćit sâgarasya vilañgʿanam. 2) reputare. Sâ. 100. 15: syân na vê 'ty adʿyavasyan.

c. vi praef. ava 1) decernere, statuere, constituere. Br. 1. 10: viditvâ vyavasiiyâmi (anom. pro vyavasâsyâmi); Ḥ. 1. 52: iti bʿîmó vyavasya (v. gr. 567). — vyavasita qui decrevit. Bʿ. 1. 45: maḥat pâpañ kartuṅ vyavasitâ vayam; R. Schl. I. 52. 22. 2) petere, appetere. Maḥ. 2. 1400: duśkṛtâm pûǵâṅ śiśupâló vyavasyati. Cum infin. Sâ. 5. 52: na bʿartṛḥînâ vyavasâmi ǵîvitum (secundum 1mam cl., abjecto ó).

c. vyava praef. sam decernere. Man. 7. 13.

c. pra: prasita petens, appetens, studiosus. Ragʿ. 8. 23.

सोढुम् sóḍʿum v. saḥ.

सोदर sódara adj. (Baḥ. e sa cum et udára venter) germanus, naturalis, ex iisdem parentibus natus. Sâ. 7. 13.

सोदर्य sódarya m. (a praec. s. ya) germanus frater. Ḥit. 42. 21. (Cf. gr. ἀδελφός ex ἀ = scr. sa et δελφύς.)

सोपान sópâna n. (fortasse mutilatum e sópânaya, e sa cum et upânaya a r. nî ducere, praef. upa + â suff. a) scalae. Ur. 38. 9.

सोम sóma m. 1) luna. 2) planta, asclepias acida. 3) succus asclepiadis acidae. Bʿ. 9. 20.

सौक्ष्म्य sâukśmya n. (a sûkśma subtilis, tenuis, s. ya) subtilitas. Bʿ. 13. 32.

सौख्य sâukʿya n. (a sukʿa s. ya) gaudium, voluptas. Ḥit. 33. 1.

सौगन्धिक sâugandʿika (a sugandʿa suavis odor, s. ika) 1) adj. bene odorus. N. 13. 2. 2) n. flos, lotus alba. In. 2. 2.

सौदामिनी sâudâminî f. (pro sâudâmanî fem. τοῦ sâudâmana e nube ortus, a sudâman nubes, s. a) fulgur. Am.

सौन्दर्य sâundarya n. (a sundara s. ya) pulchritudo. Ḥit. 74. 3.

सौबल sâubala m. (a subala Subalus, s. a) nom. propr. (Subalo natus). In. 3. 9.

सौभाग्य sâubʿâgya n. (a subʿága felix, s. ya) felicitas, fortuna. N. 1. 10.

सौम्य sâumyá (a sóma luna, s. ya) pulcher, amoenus, jucundus, placidus. Sâ. 1. 14. Dr. 1. 14. Bʿ. 11. 50.

सौम्यता sâumyátâ f. (a praec. s. tâ) pulchritudo, jucunditas, mansuetudo. In. 5. 7.

सौम्यत्व sâumyatvá n. (a sâumyá s. tva) id. Bʿ. 17. 16.

सौरभी sâurabʿî f. (fem. vocis sâurabʿa Surabʿi natus, a surabʿi q. v., s. a) vacca. Br. 1. 12.

सौवीर sâuvîra m. 1) in plur. nomen regionis (Wils. a district, apparently the part of the gangetic provinces occupied by the Suviras, now called Suirs). Dr. 4. 8. 12. 2) Sâuvirensis. Dr. 4. 7. 8. 27.

सौवीरक sâuvîraka m. (a praec. s. ka vel aka) Sâuvirensis. Dr. 4. 2.

सौहार्द sâuhârda n. (a suhṛʹd s. a, v. gr. 580) amicitia. Ḥit. 42. 20.

सौहृद sâuhṛda n. (a suhṛʹd s. a) id. N. 10. 26.

स्कन्द् skand 1. par. skándâmi, part. perf. pass. skanná. Salire, scandere, cadere, elabi, effluere. Maḥ. 1. 5105: tató 'sya rêtaṅ ćaskanda. Etiam âtm. Man. 7. 84: na skandatê ... brâḥmaṇasya mukʿê ḥutam (schol. sravaty adʿaṅ patati). — skanná elapsus.

R. Schl. I. 38. 27. Immissus, infusus (de semine). Mah. 1. 2434. — Caus. 1) effundere (semen). Man. 2. 180: *na rêtan skandayêt kvaćit.* 2) omittere, negligere. Man. 6. 9. (Cf. *skund*, *syand*, lat. *scando*, fortasse *scateo*; hib. *skeinnead* „eruption, gushing forth", ut videtur, per assim. e *sceindead*; fortasse gr. σκαίρω mutato *d* vel *n* in ρ.)

c. *ava* praef. *ab'i* exsilire. Mah. 4. 810: *advârênâ 'b'yavaskandya.*

c. *ava* praef. *sam* caus. invadere, oppugnare. Man. 7. 196: *samavaskandayêććâi 'nam (arim).*

c. *pra* i. q. simpl. R. Schl. II. 11. 4: *praćaskanda ... pâśam mrga iva*; Mah. 1. 2380: *tasya rêtan praćaskanda.* — Cum abl. desilire. Dr. 1. 17. 8. 10. 15: *rat'ât praskandya.*

स्कान्द् *skanda* m. (r. *skand* s. *a*) cognomen Kârtikêyi. Am.

स्कन्ध *skand'á* m. (fortasse a r. *skend* mutato *d* in *d'*) 1) humerus. 2) truncus. Ur. 68. 12. (Anglo-sax. *sculdor*, *sculder*, *sculdr*; germ. vet. *scultra*, *sculdra*, *scultarra*, mutatis liquidis, v. gr. comp. 20 et Diefenbach „Celtica" 93; armor. *skoas*, cambro-brit. *ysgwys*; fortasse hib. *guala* e *sguada* vel *sguana*; fortasse gr. σπάθη mutatâ gutturali in lab., et lat. *scapula* mutatâ linguali in labialem, sicut in *fumus*, *inferior*, *ruber*, v. *d'ûmá*, *ád'ara*, *rud'irá.*)

स्कन्धदेश *skand'adêśa* m. (e praec. et *dêśá* regio) id. N. 5. 28 (cf. *puććadêśa*). Dr. 5. 8.

स्कन्न *skanná* v. *skand.*

स्कम्भ् *skamb'* 1. âtm. (scribitur *skab'*) 5. et 9. par. *skámb'ê*, *skab'nómi*, *skab'nâmi*, part. perf. pass. *skabd'á*, in dial. vêd. *skab'itá.* Fulcire, figere. Rgv. 34. 2: *trayan skamb'âsan skab'itâsa ârab'ê* „tria in (eo) adminicula fixa (sunt) ad innitendum". Cf. *skumb'*, *stamb'*, *stumb'.*

स्कु *sku* 5. et 9. par. âtm. tegere. B'aṭṭ. 17. 82: *râmam askunâd îśuvrśţib'in.*

स्कुन्द् *skund* 1. âtm. subsilire. Cf. *skend.*

स्कुम्भ् *skumb'* 5. et 9. par. *skub'nómi*, *skub'nâmi* i. q. *skamb'.*

स्खद् *sk'ad* 1. âtm. (*svadanê* K. *vidârê* V.) gustare, lacerare. Cf. 1. et 2. *k'ad.*

स्खल् *sk'al* 1. par. titubare, vacillare. Hit. 105. 15; trop. Hit. 55. 2: *prab'usamîpam upâgatânân vâćan sk'alanti.* Errare, peccare. R. Schl. I. 13. 10: *nâ 'nâhutam ab'ût tatra sk'alitan vâ 'pi kinćana.* (Cf. *sp'al*, *ćal*, lat. *scelus*, nisi hoc pertinet ad *ćalá*; gr. σφάλλω; lat. *fallo.*)

c. *pra* i. q. simpl. A. 8. 14: *harayó vimuk'âśćâ 'san prâsk'alaććâ 'pi mâtalin.*

स्तक् *stak* 1. par. (*pratig'âtê*) contra ferire, arcere, repellere.

1. स्तन् *stan* 1. par. gemere, suspirare. B'aṭṭ. 14. 30: *tastanun kśatân.* (Gr. στένω, lit. *stenu* id., slav. *stenajuń* id.)

c. *ni* i. q. simpl. Mah. 3. 14060: *tam ugratapasan vipran niśţanantam mahîtalê.* Cum acc. gemere alqd. R. Schl. II. 77. 8: *pitun śartranirvâṇan niśţanan viśasâda.*

2. स्तन् *stan* 10. par. *stanáyâmi.* Tonare. Rgv. 79. 2: *stanayanty ab'rân*; 58. 2. (Cf. lat. *tono*, *tonitru*; gr. Στέν-τωρ; sax. vet. *thunar* tonitru, germ. vet. *thonar*, *donar* id.)

स्तन *stana* m. mamma. In. 5. 8. (Hib. *sine* „a woman's breast, a dug or teat", ejecto *t.*)

स्तनयित्नु *stanayitnú* m. (r. 2. *stan* s. uṇâd. *itnu*) 1) nubes. 2) tonitru. Dr. 6. 9. 3) fulgur.

स्तब्ध *stabd'á* v. *stamb'.*

स्तभ् *stab'* v. *stamb'.*

स्तम् *stam* 1. et 10. par. *stámâmi*, *stamáyâmi* i. q. *sam.*

स्तम्ब *stambá* m. acervus, cumulus, e. c. graminis. R. Schl. II. 80. 8: *vîraṇastamba.*

स्तम्भ् stamb' I. 5. et 9. par. *stab'nô'mi, stab'nâ'mi* 1) fulcire. Ṛgv. 67. 3: *tastamba dyâm mantrêb'iṅ satyâiṅ* „fulcivit coelum carminibus efficacibus". — *stabd'â* (v. gr. 83) immobilis, rigidus. N. 5. 25: *vibud'ân ... stabd'alôćanân*; Hit. 23. 8: *pâdân stabd'îkṛtvâ*. Trop. contumax, pertinax. B'. 18. 28. 2) niti, inniti, cum acc. rei. A. 6. 13: *sa tu śabdô divaṅ stabd'vâ pratiśabdam aǵîǵanat*. — II. 1. âtm. (scribitur *śṭab'*, gr. 109. 110⁰⁾) immobilem fieri. B'aṭṭ. 14. 55: *gâtran tastamb'ê* (schol. *kâśṭavat niśćalam ab'ût*). — Caus. 1) fulcire. Maḥ. 3. 827: *sîdantaṅ śârat'im ... astamb'ayam*. 2) sistere, immobilem reddere, inhibere, obstruere. Maḥ. 3. 10387: *tasya praharatô bâhuṅ stamb'ayâmâsa*; 1. 207: *hradaṅ gatvâ stamb'ayitvâ tadamb'aṅ*; R. Schl. I. 75. 17: *hûṅkârêṇa mahâdêvaṅ stamb'itô s'a trilôćanaṅ*. (Cf. r. *stub'* et caus. r. *st'â* (*st'âpayâmi*); gr. στείβω, στέμβω; lat. *stupeo*, *stipes*, nisi pertinent ad *st'âpayâmi*, v. *st'â*; germ. vet. *stamph* pilum, *stam* stipes, truncus [dat. *stamma*, ut videtur per assim. e *stamba* vel *stampa*, *stamfa*], island. vet. *stofn* id.; germ. vet. *stab* baculus. Cum *stabd'â* immobilis, rigidus cf. germ. vet. *stif*, angl. *stiff*, nostrum *steif*.)

c. *ava* (anom. *avaśṭamb'*) inniti. B'. 9. 8: *prakṛtiṅ svâm avaśṭab'ya*.

c. *vi* 1) fulcire, stabilire. Ṛgv.-V. 99. 3 (v. Westerg.): *vi yas tastamb'a rôdasî*; B'. 10. 42: *viśṭab'yâ 'ham idaṅ kṛtsnam êkâṅśêna st'itô ǵagat*. 2) sistere, retinere, inhibere. N. 2. 30: *antarîkśê viśṭab'ya vimânâni divâukasaṅ*. 3) inniti. Hit. 69. 9: *viśṭab'ya pâdâv avatiśṭatê îrîṅ*. — Caus. sistere, inhibere. Maḥ. 3. 10314: *kat'aṅ viśṭamb'itas têna b'agavân pâkaśâsanaṅ* (cf. 3. 10387).

c. *sam* 1) fulcire, stabilire, confirmare. A. 8. 23. B'. 3. 43: *saṅstabd'vâ "tmânam âtmanâ*. Se confirmare, se erigere, colligere. R. Schl. II. 14. 13: *kṛććrâd d'âiryêṇa saṅstab'ya*. 2) refrenare, coërcere. R. Schl. II. 63. 47: *saṅstab'ya śôkan d'âiryêṇa*. — Caus. 1) fulcire, confirmare. R. Schl. II. 34. 53. Maḥ. 1. 6477. 2) immobilem reddere. Maḥ. 1. 1291. 3. 10313.

c. *sam* praef. *ab'i* fulcire, confirmare. R. Schl. II. 64. 11.

स्तम्भ *stamb'a* m. (r. *stamb'* s. *a*) postis, pila, columna. In. 2. 24. N. 5. 3. (Vid. r. *stamb'*.)

1. स्तर् स्तृ *star stṛ* 5. et 9. par. *stṛṇô'mi, stṛṇvê', stṛṇâ'mi, stṛṇê'*. 1) sternere, expandere. Ṛgv.-V. 43. 2. 13. 5: *stṛṇîta bahir advarâya* (v. Westerg.). 2) tegere. Rag'. 4. 63: *têśâṅ śirôb'iṅ śmaśrulâir mahîn tastâra*; 7. 55: *tastâra gâm ... śirôb'iṅ*. (Vid. *star* [*stṛ*], gr. στόρνυμι = scr. *stṛṇô'mi*, lat. *sterno* = scr. *stṛṇâ'mi*, v. gr. comp. 497; goth. *strauja* sterno; slav. *str-ê-ti* extendere, *pro-stir-a-ti* id., *pro-stran* spatiosus = scr. *prastîrṇa*; *po-stl-a-ti* sternere, *postelja* lectus, *prê-stol* thronus, lit. *stálas* mensa, v. Mikl. p. 86.)

c. *vi*: *vistṛta* 1) stratus. Nalôd. 3. 14: *vistṛtâ nagâ yatra*. 2) latus. M. 16: *triyôǵanâyatâ vâpî vistṛtâćâ 'pi yôǵanam*.

2. स्तर् (स्तॄ) *star* (*stṝ*) 9. par. âtm. *stṛṇâ'mi, stṛṇê'*, (*star* [*stṝ*] a *star stṛ* in tempp. special. non distingui potest; ad *star* [*stṝ*] pertinent gerund. *stîrya*, pass. *stîryê'*, part. *stîrṇâ*) sternere, expandere, extendere.

c. *â* 1) sternere, expandere. Maḥ. 3. 15142: *darb'âstaraṇam âstîrya*. 2) tegere. Maḥ. 2. 1155: *kuśâir âstîrya mêdinîm*.

c. *upa* sternere, constituere, parare. Maḥ. 2. 2033: *upastîrṇâ sab'â*.

c. *pari* sternere, expandere. Maḥ. 1. 6975: *paristîrya ǵuhâvâ 'gnim*.

c. *vi* dispandere, expandere. Hit. 9. 8. 14: *têna vyâd'êna ... ǵâlaṅ vistîrṇam*; Man. 7. 33: *vistîryatê*

pro *stastaim*, mutato *t* in *d*, cf. lat. perf. *steti* pro *stesti*. Ad *sṫâ* etiam traxerim hib. *taim* sum, abjectâ sibilante, ita osseticum *dan* sum, *istam* sumus = zend. *histâma* stamus, gr. ἵσταμεν; pers. *hestem* sum, *hestîm* sumus, v. gr. comp. 628. annot. 2. Cum caus. *sṫâpáy* cf. *stamb́* q. v., germ. vet. *stif-t* fundatio, institutum, *stiftan* fundare, aedificare.)

c. *ad́i* (part. in *ta*: *d́iṡṫita* abjectâ vocali initiali, et *ad́iṡṫita*) 1) superstare, insistere, c. acc. Maḣ. 2. 2541: *śiraṅ pâdênaćâ'syâ'ham ad́iṡṫâsyâmi b́ûtalê*; Man. 4. 78: *ad́itiṡṫên na kêśân*. 2) niti, inniti. R. Schl. I. 34. 34: *kṡamâyâṅ d́iṡṫitaṅ ǵagat*; Maḣ. 3. 1105: *yasyâm (kṡamâyâm) ... yaǵńâ lôkâśća d́iṡṫitâḣ*. 3) inhabitare. A. 10. 2: *puram ... pâulômâiḣ ... ad́iṡṫitam*. 4) praeesse, imperare. R. Schl. II. 1. 25: *maḣîm ... kṛtsnâm ad́itiṡṫantam*. 5) transgredi. R. Schl. I. 31. 19: *êkêna ḣi padâ kṛtsnâm pṛṫivîṅ sô śd́yatiṡṫata*. 6) sicut simpl. stare, versari, esse. Maḣ. 1. 2867. 3406. 8325.

c. *anu* stando sequi (stantem). Man. 11. 111: *tiṡṫantîṡv anutiṡṫêt tu vraǵantîṡv apy anuvraǵêt*. 2) sequi, obsequi, *d́armam*. Man. 2. 9: *d́armam anutiṡṫan*; 5. 2. 9. 11. Maḣ. 3. 1282. B́. 3. 35. — *niyôgam* Maḣ. 1. 749: *gurôr niyôgam anutiṡṫamânaḣ*. 3) facere. Ur. 41. 10 infr.: *kutra sa ... kiṅ vâ 'nutiṡṫati*; Ḣit. 54. 17: *yaṫâb́iprêtam anuṡṫîyatâm*. 4) regere. Dr. 4. 12: *kaććid êkaḣ ... sâuvîrân saḣa sind́ub́ir anutiṡṫasi*. 5) manere, commorari. Lass. 56. 10: *punaḣ śatadvayaṅ kiṅćiddnaṅ varṡâṇâm anvatiṡṫata*.

c. *ava* 1) i. q. simpl. B́. 1. 30. 11. N. 7. 15. 2) discedere. Ḣit. 47. 22: *mandam mandam avatiṡṫatê*. — Caus. i. q. caus. primit. N. 20. 12.

c. *ava* praef. *pari* stare, versari, esse. Maḣ. 1. 4029: *satatam pâuruṡê paryavasṫitaḣ*; B́. 2. 65: *prasannatêǵasô ḣy âśu budd́iḣ paryavatiṡṫatê*.

c. *ava* praef. *prati* exadversum stare. Su. 3. 24.

c. *ava* praef. *vi* stare, adstare, versari, esse. Dêv. 7. 2: *dadṛśus tê tatô dêvîm ... vyavasṫitâṅ siṅḣasyô 'pari*; B́. 1. 20: *vyavasṫitân dṛṡṫvâ d́ârtarâṡṭrân*; 3. 34: *indriyasyê 'indriyasyâ 'rtê râgadvêṡâu vyavasṫitâu*; R. Schl. II. 23. 42. 41. 10. Man. 10. 68. — Caus. constituere, facere. Raǵ. 14. 53: *vyavasṫâpitavâk kaṫaṅćit*.

c. *â* 1) adstare. N. 9. 8. 2) adire, accedere. N. 4. 4. 3) adscendere, e. c. currum, elephantum. Dr. 5. 12. Sâ. 1. 36. A. 1. 7. 10. 29. 4) facere, exercere, efficere, parare, adhibere, assumere. N. 19. 22. Su. 1. 24. Sâ. 1. 5. N. 18. 24. A. 3. 30. B́. 3. 20. A. 3. 43.

c. *â* praef. *sam* id. Dr. 5. 14. Su. 2. 12. N. 20. 16. A. 3. 33.

c. *ut* (*utṫâ*, v. gr. 577) surgere. Su. 4. 11. Sâ. 5. 101. Caus. (*utṫâpay*) facere ut quis surgat, juvare ad surgendum. Sâ. 5. 101 *b*.

c. *ut* praef. *anu* (*anûtṫâ*) post aliquem surgere. Raǵ. 2. 24: *suptâm anusaṅvivêśa suptôtṫitâm prâtar anûdatiṡṫat*.

c. *ut* praef. *prati* exadversum surgere. Man. 2. 119.

c. *ut* praef. *sam* (*samutṫâ*) 1) surgere. Sâ. 1. 8. 2) exoriri. Br. 1. 10.

c. *upa* 1) adstare, adesse. N. 15. 7. 10. 26. 14. R. Schl. II. 8. 10. Maḣ. 1. 8057: *upatasṫirê*. 2) adire, accedere, appropinquare. N. 8. 25: *râǵânam upatasṫê*; Su. 4. 8: *vâditranṛtyab́yâm upâtiṡṫanta tâu striyaḣ*; R. Schl. I. 25. 4: *viśvamitram ... ab́ivâdayitun tatra saḣitâv upatasṫatuḣ*; Maḣ. 3. 16509: *raṫênô 'patasṫê raṇê râmam*. — *upasṫita* qui appropinquavit, accessit. N. 8. 10: *maḣad b́ayam upasṫitam*; R. Schl. II. 51. 18: *tasmin kâlê ḣy upasṫitê*. — (Coitûs causâ) appropinquare (âtm.). Maḣ. 3. 10754: *tâm uvâćê 'dam upatiṡṫasva mâm iti*. 3) âtm. colere, venerari, adorare (deos). R. Schl. II. 95. 7: *âdityam upatiṡṫantê*; B́att. 1. 3: *na tryambakâd anyam upâsṫita*. Etiam par. Maḣ. 3. 11847: *udyantam âdityam upatiṡṫanti*

dviǵâň. 4) ministrare alicui aliquid, c. acc. vel loc. pers. et instr. rei. Ragʹ. 17. 10: *tatrâi 'naň ... kumbʹêšu sambʹṛtâis tîrtʹavâribʹir upatastʹuň prakṛtayaň*; Ur. 1. 9: *aham asyâm (parišadi) ... navatrôǵakênô 'pastʹâsyê.* — Caus. 1) collocare. R. Schl. II. 3. 18. 2) facere ut quid accedat, suppeditare. R. Schl. I. 26. 2.

c. *upa* praef. *abʹi* adstare, adesse. Pass. Mah. 3. 16132: *sugrîvêṇâ 'bʹyupastʹitaň.*

c. *upa* praef. *pari* 1) circumstare. R. Schl. II. 64. 1. 2) adire, aggredi, appropinquare. Mah. 3. 13027: *yugântê paryupastʹitê.*

c. *upa* praef. *prati* adire, aggredi, appropinquare. Mah. 3. 1920.

c. *upa* praef. *sam* 1) adstare. Bʹ. 1. 28. 2) adire, accedere, appropinquare. Bʹ. 2. 2.

c. *ni* esse, versari, adesse. *nišṭʹita* 1) qui est, versatur. Bʹ. 13. 17: *ǵńânam ... hṛdi sarvasya nišṭʹitam.* 2) versatus, peritus, gnarus, c. loc. R. Schl. I. 12. 6. 20.— *parinišṭʹita* valde peritus. R. Schl. I. 9. 8.

c. *pra* proficisci, procedere. N. 12. 1: *sâ nihatya mṛgavyâdʹam pratastʹê*; Mah. 1. 5034: *pratastʹur gaǵasâhvayam*; 1. 6437. — *prastʹita* proficiscens. N. 17. 35: *prastʹitâň smê 'ty atʹâ 'bruvan*; Sâ. 4. 25. A. 5. 18. Profectus. In. 5. 5: *nirgamya ćandrôdayanê ... prastʹitâ sâ ... pârtʹasya bʹavanam prati.* — Caus. mittere. N. 21. 35. Br. 2. 30.

c. *pra* praef. *prati* + *abʹi* (*pratyabʹiprastʹâ*) proficisci. Mah. 1. 683.

c. *pra* praef. *vi* 1) proficisci. Mah. 1. 6594. 3. 15218: *vipratastʹê*; 1. 8140: *vipratastʹuň.* 2) se extendere, se diffundere. Mah. 1. 3709: *tasmâd bʹâratavaňšasya vipratastʹê mahad yašaň.*

c. *pra* praef. *sam* proficisci. Mah. 1. 4644. 5634. 8306.— *samprastʹita* proficiscens. R. Schl. II. 38. 13. Profectus. Mah. 3. 8540.

c. *prati* stare, morari, versari, esse. Mah. 3. 224. — *pratišṭʹita* 1) stans etc. Sâ. 5. 88: *tvayi vaňšaň pratišṭʹitaň*; Bʹ. 3. 15. In. 1. 18. 2) calcatus. Hit. 8. 8: *ašmâ 'pi yâti dêvatvam mahadbʹiň supratišṭʹitaň.* 3) versatus, peritus, gnarus, c. loc. (v. praef. *ni*). N. 22. 12: *ašvakušalaň sûtatvêća pratišṭʹitaň.*— Caus. collocare, tradere. R. Schl. II. 39. 9. Man. 3. 135.

c. *prati* praef. *sam*: *sampratišṭʹâ* i. q. *pratišṭʹâ.* Mah. 1. 8359.

c. *vi* i. q. simpl. sgf. 1 et 2. Su. 1. 9. Mah. 1. 6558. 8360.

c. *sam* 1) stare. Dr. 8. 1. — *saňstʹita* stans, motu vacans. In. 2. 8. 2) perire. Bʹatt. 8. 11: *na tat saňstʹâsyatê kâryam* (schol. Bʹar. *nâšaň gamišyati*). — *saňstʹita* mortuus. Man. 3. 247. 5. 58. 78. 80. 151.

c. *sam* praef. *pari* circumstare. *parisaňstʹita* circumstans. Mah. 1. 4827.

स्थाणु *stʹâṇú* 1) adj. (a r. *stʹâ* s. *ṇu* pro *nu*) stabilis, immobilis. Mah. 1. 7291. 2) subst. m. nomen Śivi. Su. 3. 24.

स्थान *stʹâna* n. (r. *stʹâ* s. *ana*) 1) actio standi, versandi, morandi. 2) locus. In. 5. 42. — Loc. *stʹânê* jure, merito. Ur. 75. 14. (Hib. *tan* „a country, region, territory".)

स्थायिन् *stʹâyin* (r. *stʹâ* s. *in* c. *y* euphon., v. gr. 49[a])) stans, perstans, durans. Hit. 16. 10.

स्थावर *stʹâvará* (r. *stʹâ* s. *vara*) 1) adj. stans, stabilis, immotus, immobilis. Su. 3. 13. M. 27. 2) subst. m. mons. Bʹ. 10. 25.

स्थिति *stʹiti* f. (r. *stʹâ* s. *ti*) 1) status, actio standi, versandi, morandi. Br. 2. 24. 5. 38. 2) firmitas, stabilitas, constantia. N. 12. 10.

स्थिर *stʹirá* (a r. *stʹâ* s. *ira*) stabilis, firmus, immobilis. Sâ. 2. 29. Bʹ. 6. 33.

स्थिरवाजिन् *stʹiravâǵin* adj. (Bah. e *stʹirá* et *vâǵín* equus) stabiles equos habens, i. e., ut videtur, equos sistens, sustinens, aut equos bene moderans, dexter auriga. In. 1. 18.

स्थिरसङ्गर *stirasañgara* (Bah. e *stirá* et *sañgara* promissum) firma promissa habens, qui stat promissis (cf. *satyasanda*). In. 4. 12.

स्थुड् *stuḍ* 6. par. i. q. *stuḍ*.

स्थूणा *stúṇá*, vêd. *stúṇá* f. (forma anom. a r. *stá*) postis, pila, columna. A. 3. 33.

स्थूल् *stúl* 10. par. (*parivṛṅhaṇê* K. *vṛṅhaṇê* V.) crescere.

स्थूल *stúla* (r. *stúl* s. *a*) magnus, crassus, corpulentus, turgidus.

स्थूललक्ष *stúlalakša* (magnas notas, magna indicia habens, e praec. et *lakša* nota, indicium) munificus, liberalis, largus. In. 4. 11.

स्थैर्य *stáirya* n. (a *stirá* s. *ya*) firmitas, stabilitas, constantia. B. 13. 7.

स्ना *sná* 2. par. interdum âtm. lavari, se lavare, se baigner. H. 1. 27: *tatra pîtvâ pânîyaṅ snâtvâča*; Mah. 3. 6062: *sarvatîrtêšu sa snâti*; Up. 26: *snânti gañgâyâm*. — Potent. âtm. *snâyîta* (cum *y* euphon.). Mah. 3. 7072: *tatra snâyîta*. — Caus. *snâpáyâmi* et *snapáyâmi* (gr. 467) lavo, abluo. Mah. 3. 14024: *svayañča snâpayâmy êtâu taṭâ pâdâu pradâvayê*; R. Schl. II. 91. 51: *snâpayantiča ... êkam êkam purušam pramadâṅ saptačâ 'šṭača*. (Vid. *nâu*, *snu* et cf. gr. νάω, νᾶ-μα; lat. *nâ-re*, *nâ-s* = scr. *snâsi* abjectâ sibil.; hib. *snamhaim* „I swim", nisi pertinet ad *snu*, *snáumi*, ita ut *snamhaim* sit = *snavaim*, mutato *v* in *mh*.)

c. *ni*: *nišṇâta* peritus, gnarus, c. loc. Mah. 1. 3988: *sarvâstrêšu sa nišṇâtaṅ*.

स्नान *snâna* n. (r. *snâ* s. *ana*) actio lavandi.

स्नायिन् *snâyin* (r. *snâ* s. *in* inserto *y* euphon., v. gr. 94[a]) se lavans, se baignant. Hit. 19. 1 in fine comp.

स्नायु *snâyú* m. tendo, nervus. Hit. 35. 12.

स्निग्ध *snigdá* v. sq. et gr. 103 annot.

1. स्निह् *snih* 4. par. amare. *snigdá* 1) amatus, amoenus, jucundus, suavis. H. 2. 10. N. 12. 57. R. Schl. I. 68. 4. Mêg. 1. 16. 18. 65. 97. 2) amans, benevolus, c. loc. R. Schl. II. 6. 22: *brâtṛšu snigda*; v. *snêha*. 3) pinguis, adipatus, oleosus.

c. *pra*: *prasnigda* i. q. *snigdá*. Śak. 7. 8.

2. स्निह् *snih* 10. par. (*snêhanê*) i. q. 1. *snih*.

स्नु *snu* 2. par. *snáumi* (gr. 309). Fluere, stillare. *snu* stillans in fine comp. Rgv. 16. 2. (Cf. *sru*, *snâ*, goth. *SNU* ire, *sniva*, *snau*, *snivum* pro *snu-um*; *snaivs* nix; germ. vet. *sneo*, *snê* id., gen. *snewe-s*; lit. *snêga-s* id., mutato *w* in *g*, v. gr. comp. 19; slav. *snêg* id.; gr. νέω, νεύ-σω e σνέϝω, σνεύ-σω; hib. *snuadhaim* „I flow, stream", *snuadh* „blood", *sneachd* nix; germ. vet. *SNUZ* emungere, adjecto *z*, v. gr. comp. 109[b]). 1.)

स्नुच् *snuč* 1. âtm. (*prasâdê*) propitium esse.

स्नुषा *snušá* f. (ut videtur, a *súnú* filius, ejecto *ú*, vid. Höfer „Beiträge" p. 393) nurus. H. 1. 32. (Germ. vet. *snur*, *snura*; slav. vet. *snocha* [χ = *š*, gr. comp. 92. *g*.]; lat. *nurus*, gr. νυός.)

स्नुस् *snus* 4. par. (*čakšê*) edere.

स्नुह् *snuh* 4. par. (*udgârê*) evomere.

स्नेह *snêha* m. (r. *snih* s. *a*) 1) amor, c. loc. r. Br. 1. 30. H. 1. 22. 2. 20. Sâ. 5. 21. 2) pingue, adeps, oleum. R. Schl. II. 64. 68.

स्पन्द् *spand* 1. âtm. (scribitur *spad*, gr. 110[a]) palpitare, zucken. Śak. 150. 15: *kim bâhô spandasê*. — *spandita* n. tremitus. Ur. 40. 5. (Cf. *spar*, *spur*, *spal*.)

c. *vi* reniti. Mah. 3. 445: *sa čêmêna parâmṛšṭô ... vyaspandata yatâprâṇaṅ vičakaršača pâṇḍavam*.

स्पर् स्पृ *spar spṛ* 5. par. (*prîtirakšaṇaprâṇanêšu*) 1) exhilarare. Rgv. 36. 10: *danaspṛta*. 2) servare, custodire, tueri. 3) vivere.

स्पर्ध् *spard* 1. âtm. interdum par. 1) aemulari, certare, contendere, cum instr. A. 7. 17: *spardamâná ivâ*

'smâb'iń; Mah. 3. 744: mayâ spard'anti. — Etiam adjectâ praep. saha. Mah. 2. 485: saha śakrêṇa spard'atê. 2) aequare, aequalem esse, cum accus. Mah. 3. 15292: râǵasûyań kratuśrêśṭ'ań spard'aty êśa mahâkratuń; 1. 205. 4991.

c. vi aemulari. Mah. 1. 1088. 4346.

1. स्पर्श् sparś 10. âtm. (grahaṇê K. grahaṇê ślêśê V.) capere, sumere, amplecti. (Vid. seq.)

2. स्पर्श् स्पृश् sparś spṛś 6. par. interdum âtm. tangere. In. 2. 23: muk'am pasparśa ... karêṇa; R. Schl. II. 64. 59: mâń spṛśa; II. 42. 6: mâmakâṅgâni mâ sprâkśîń; Dr. 6. 23: mâ vań priyâyâń ... vadanam prasannań spṛśyâć ću-b'ań kaśćit; Sâ. 4. 22: na mân dôśań spṛśêd ayam; Man. 2. 60: k'âniéâi 'va spṛśêd adb'iń; Mah. 3. 8236: ǵalań spṛśatê. — spṛśṭá tactus. — Caus. 1) facere ut quis tangat, c. 2. acc. Man. 8. 114. 2) dare. Man. 11. 135: sparśayêd (schol. dadyât) brâhmaṇâya gâm. (Lat. spargo.)

c. apa tangere. Mah. 1. 764: apô 'paspṛśya.

c. upa 1) tangere. H. 3. 20: dantâir dantân upaspṛśan; N. 7. 8. — Man. 4. 143: adb'iń prâṇân upaspṛśêt. 2) os abluere (tangere aquâ). Man. 2: upaspṛśya dviǵô nityam annam adyât ... b'uktvâćô 'paspṛśêt samyak (schol. âćamya, âćâmêt). 3) se lavare, se baigner. Man. 5. 62: upaspṛśya pitâ śućiń; Mah. 3. 10529: atrô 'paspṛśya.

c. upa praef. pari tangere. Mah. 3. 165: gâṅgêyam (Gangis aquam) paryupaspṛśya.

c. upa praef. sam 1) tangere. Mah. 3. 8022: yamunâprab'avań samupaspṛśya yâmunam (Yamunae aquam). 2) se lavare, se baigner. Mah. 3. 10530: atrâ 'pi samupaspṛśa.

c. pari tangere. R. Schl. I. 9. 38: paripaspṛśirêćâi 'nam pînâir urasiǵâiń.

c. sam id. N. 23. 14. H. 1. 49. Man. 2. 53.

स्पर्श sparśa m. (r. sparś spṛś tangere, s. a) 1) contactus. B'. 5. 21. 2) aura, ventus. A. 5. 14.

स्पर्शन sparśana n. (r. sparś spṛś s. ana) tactus. B'. 15. 9.

स्पर्ह् स्पृह् sparh spṛh 10. par. interdum âtm. spṛhâyâmi, spṛhâyê desiderare, appetere, c. dat. vel gen. R. Schl. II. 95. 17: nâ 'yôdyâya na râǵyâya spṛhayê sdya tvayâ saha. 2) invidere, c. dat. vel gen. Rag'. 16. 42: na mâit'ilêyań spṛhayâmbab'ûva b'artrê divô nâ 'py alakêśvarâya; Mah. 1. 5317: spṛhayâmi ... puruśâṇâń saćakśuśâm. (Fortasse lat. spero.)

स्पश् spaś 1. par. âtm. (vâd'anê K. grant'avâd'ayôń V.) 1) vexare. 2) jungere, nectere, serere, componere. In dial. vêd. facere, perficere. Rgv. 10. 2: b'ûry aspaśṭa kartvam; 22. 19: vratâni paspaśê. (Vid. 1. paś.)

c. vi: vispaśṭa manifestus. vispaśṭam adv. manifesto, aperte. In. 5. 39.

स्पृश् spṛś (nom. spṛk, r. sparś spṛś) tangens, in fine comp. N. 12. 37: divispṛś.

स्पृश spṛśa (r. sparś spṛś s. a) id., in fine comp. B'. 11. 24: nab'ańspṛśa.

स्पृष्ट spṛśṭá v. 2. sparś spṛś.

स्पृहा spṛhâ f. (r. sparh spṛh s. â) desiderium. B'. 4. 14.

स्फट् sp'aṭ 10. par. (b'êdê K.) findere. (Cf. sp'aṇṭ, sp'uṭ, 1. paṭ.)

स्फटिक sp'aṭika m. crystallus; v. sq.

स्फटिकशिला sp'aṭikaśilâ f. (e praec. et śilâ lapis) id. Ur. 71. 4 infr.

स्फण्ट् sp'aṇṭ 1. par. (b'êdê, scribitur sp'aṭ) findere. (Vid. sp'aṭ et cf. germ. vet. SPALT findere, spaltu, spialt.)

स्फर् sp'ar 6. par. i. q. sp'ur praef. vi caus. 1) vibrare. Mah. 1. 6442: visp'ârayan d'anuń. 2) facio ut quis micet, ardeat. R. Schl. I. 54. 19: krôd'avisp'âritêkśaṇań; Mah. 3. 404.

स्फल् *sp'al* 6. par. (*sp'urtâu* K. *ćâlê* V.) se movere, trepidare. (Cf. *sp'ul, sp'ar, sp'ur, sk'al*, gr. σφάλλω.)

स्फाय् *sp'ây* 1. âtm. crescere, tumescere. *sp'îtá* (vid. gr. 551) tumidus, turgidus. N. 24. 37.

स्फिच् *sp'ić* f. natis, clunis. H. 2. 3.

स्फिट् *sp'iṭ* 10. par. (*vṛtyâm anâdarê hinsê*) tegere; despicere; ferire, laedere, occidere. (Cf. *sp'uṭṭ, smiṭ.*)

स्फीत *sp'îtá* v. *sp'ây.*

1. स्फुट् *sp'uṭ* 6. par. fut. part. *sp'uṭitá'smi*, fut. aux. *sp'uṭiśyá'mi*, infin. *sp'úṭitum* *) 1) dissilire, dirumpi. Mah. 1. 3023: *śatad'â múrd'â tatas tê 'dya sp'uṭiśyati.* 2) rumpi, se aperire, se pandere, dehiscere (de floribus). Gîta-G. 5. 2: *sp'uṭan kusumanikarań.* 3) diffugere. B'aṭṭ. 10. 8: *sp'uṭatâm* (schol. *palâyamânânâm*); 14. 6: *turańgâń pusp'uṭur b'îtâń.* (Cf. *sp'aṭ, sp'anṭ*, gr. σπεύδω.)

2. स्फुट् *sp'uṭ* 1. par. âtm. i. q. 1. *sp'uṭ* sgf. 1 et 2. Râm. ed. Ser. II. 74. 61: *kat'an duk'êna hṛdayan na sp'ôṭati sahasrad'â.* (Vid. 1. *sp'uṭ.*)

3. स्फुट् *sp'uṭ* 10. par. *sp'uṭáyâmi*, i. q. 1. *sp'uṭ* sgf. 1 et 2.

4. स्फुट् *sp'uṭ* 10. par. *sp'ôṭáyâmi* (proprie caus. radd. 1. et 2. *sp'uṭ*) findere.

c. *â* plaudere, praesertim brachia manu. Man. 4. 64: *na vâditrâṇi vâdayên nâ "sp'ôṭayêt* (schol. *pâṇinâ bâhâu d'vanirûpam âsp'ôṭanań na kuryât*); In. 2. 25: *bâhúćâ "sp'ôṭayać ćanâiń.*

स्फुट्ट् *sp'uṭṭ* 10. par. (*anâdarê*) spernere, vilipendere. c. *pra* findere. Mah. 4. 2100.

स्फुड् *sp'uḍ* 6. par. (*vṛtyâm* V.) tegere.

स्फुण्ट् *sp'unṭ* 10. par. (*parihâsê* K. *nirmaṇi* V.; scribitur *sp'uṭ*) ridere, deridere. (Vid. *sp'uṭṭ* et cf. germ. vet. *spot* jocus, ludicrum, ridiculum, *spottôn* irridere.)

---

*) Radices sextae classis cum medio *u* maximam partem hanc vocalem in utroque futuro plurimisque aliis guṇ'â augendis formis puram retinent.

1. स्फुण्ड् *sp'unḍ* 1. âtm. (*p'ullê*; scribitur *sp'uḍ*) se expandere (de floribus). Vid. 1. *sp'uṭ.*

2. स्फुण्ड् *sp'unḍ* 10. par. i. q. *sp'unṭ.*

स्फुर् *sp'ur* 6. par. 1) tremere, trepidare. Mṛ. 274. 3: *savyańća nêtrań sp'urati*; In. 5. 51: *sp'uradôśṭ'*; Rag'. 12. 90: *sp'urati ... savyêtarê b'ugê.* 2) micare, corruscare, splendere. Rag'. 7. 61: *sp'urantam ... śaśâńkam*; Gîta-G. 10. 6. 3) appetere, surgere, anbrechen. Gîta-G. 11. 1: *sp'urati pradôśê.* Cf. *sp'ar.*

c. *pra* âtm. tremere. Mah. 3. 1941: *prasp'uramâṇâuśṭ'ań.* — *prasp'urita* tremens. Mah. 3. 11493: *prasp'uritâd'ara.*

c. *vi* 1) tremere. Mah. 3. 15639. 2) reniti, resistere. H. 4. 19: *visp'urantań ćakarśa.*

स्फुरदोष्ठ *sp'uradôśṭ'a* (Bah. e *sp'urat* tremens et *ôśṭ'a* labium) trementia labia habens. In. 5. 51.

स्फुर्छ् *sp'urć* 1. par. (*vismṛtâu*) oblivisci.

स्फुर्ज् *sp'urǵ* 1. par. (*vaǵranirǵôśê*; vocalis *u* ubique producitur, ita ut *sp'ûrǵ* vera radicis sit forma) tonare, fremere. B'aṭṭ. 15. 44: *asp'ûrǵît.*

c. *vi*: *visp'ûrǵita* n. fremitus, strepitus, e. c. venti. A. 8. 6: *vâyôr visp'ûrǵitêna* (sic cum ed. Calc. legendum). — *visp'ûrǵat'u* m. id. Rag'. 13. 12: *mahôrmivisp'ûrǵat'u.*

स्म *sma* 1) explet. In. 1. 23. — Tempus praesens hic particulâ saepe praeteriti accipit significationem. In. 2. 28. N. 1. 12. 2) pro *smas* sumus (v. gr. 272 annot.). In. 5. 42.

स्मर् स्मृ *smar smṛ* 1. par. âtm. *smárâmi, smárê.* 1) meminisse, reminisci, recordari, memorem esse, cum acc. vel gen. Sâ. 4. 27: *nâ 'nayâ 'b'yart'anâyuktam uktam pûrvań smarâmy aham*; 5. 69: *sarvań smarê*; In. 3. 5: *b'râtṝn sasmâra*; Mah. 1. 3005: *samayań smarasva*; 4239: *smarêń kṛććrêśu*

mâm; 3. 8446: *yasya smaratê vâsavaň*; Śak. 126. 13: *punar asmâkaň smarišyati.* — Absol. Maḥ. 1. 3006: *smarann api | abravîn na smarâmî 'ti.* — Pass. Maḥ. 1. 74: *gaṇêśaň smaryatâm.* — *smṛtá* memoratus, vocatus. B[c]. 17. 20: *tad dânaň sâttvikaň smṛtam*; 21. 23. Man. 1. 10. 2) desiderare, c. gen. R. Schl. II. 70. 15: *punar apy aḥam êšyâmi yadâ mê tvaň smarišyasi*; A. 11. 8: *samayô šrǵuna gantun tê b'râtarô ḥi smaranti tê*; R. Schl. II. 30. 16. — *smṛtá* desideratus, amatus. Br. 1. 30: *mama tulyâv ub'âu smṛtâu* (v. *smara*). — Caus. facere ut quis recordetur. Maḥ. 3. 11323: *smâritaśćâ 'smi râg'avam.* (Lat. *MOR*, abjecto *s*, *memor* per redupl., *mos*, *môr-is*; germ. vet. *smer-zo* m., *smer-za* f. dolor, v. *vêdanâ* dolor, proprie quod facit ut quis sciat, sentiat, *smerzan*, anglo-sax. *smeortan* dolere; goth. *mérja* memoro, nuntio = scr. caus. *smârâyâmi*, fortasse *mêl* scriptura tanquam id quod memorat, in memoriam revocat, mutato *r* in *l*, *maurna* moereo; germ. vet. *mâriu* annuntio, manifestum facio, celebro, *mâri* fama; nostrum *Mährchen*; hib. *smuairean* „grief, dejection" = nomini actionis *smaraṇa*, vid. Pictet p. 75; fortasse *smalanach* „sorrowful, grieved" e *smaranach*; fortasse *smuainim* „I think, imagine" e *smuairim*, nisi pertinet ad *man* q. v.; fortasse *muirn* „natural affection, love", *muirne* „fondness, caresses" e *smuirn*, *smuirne*, v. sgf. 2 *smṛtá* amatus; lit. *us-mirš-tu* obliviscor, adjectâ sibilante, sicut in *mirš-tu* morior, v. *mar mṛ*; gr. μέριμνα, μεριμνάω, μέρμερος, μάρ-τυρ; fortasse ΜΕΛ [μέλει, μέλομαι cet.] e ΜΕΡ, nisi pertinet ad *man*.)

c. *anu* reordari. N. 11. 24: *mâm anusmṛtya*; 15. 16.

c. *vi* oblivisci. Dr. 7. 11: *nâ 'yaň vâiraň vismaratê kadâćit*; Rag[c]. 19. 2. — Etiam recordari. Sâ. 5. 6. nisi c. ed. Calc. pro *vismarantî* legendum *vimṛśantî*.

c. *sam* recordari. N. 14. 24: *saňsmartavyas tadâ tê šḥam.*

c. *sam* praef. *anu* id. N. 15. 16.

c. *sam* praef. *ab'i* id. Maḥ. 3. 15758.

स्मर् *smara* m. (rad. *smar smṛ* suff. *a*) amor. Ḥit. 39. 20.

स्मि *smi* 1. par. âtm. ridere, subridere. Maḥ. 3. 952: *na tâta ḥṛšyâmi naća smayâmi*; In. 82. 26: *smayann iva*; Maḥ. 1. 2009: *uvâća smayamânê 'va.* — Cum acc. ridere aliquid. Maḥ. 3. 951: *b'avân idaň kiň smayatî 'va.* — *smitá* n. risus. In. 4. 15. (Lett. *smee-t* ridere, slav. *smê-ja-ti* id., germ. vet. *smilentêr* subridens, cujus *l* fortasse e *j* [v. *yákṛt*], ita ut *smil* respondeat sanscrito *smay* formarum guṇâ auctarum, ut *smâyâmi*, *smâyasi* etc., debilitato *a* in *i*; angl. *smile*; hib. *smigeadh* „a smile" cum *g* pro *ý*, ita ut *smig* = scr. *smay*, debilitato *a* in *i*; *magadh* „mocking, jeering, scoffing", abjecto *s*, *magamhuil* „jeering, scoffing" = scr. *smayamâna*; gr. μειδάω adjecto δ; lat. *miror* [v. praef. *vi*] adjecto *r*, quod fortasse e *d*; fortasse *rideo* e *sideo*, vel e *mideo*, mutatis liquidis *m* et *r*, v. gr. comp. 20.)

c. *ab'i* i. q. simpl. Maḥ. 3. 8732: *ab'ismayantaň* subridentes.

c. *ut* id. Maḥ. 3. 14969: *utsmayantaň* subridentes.

c. *vi* 1) i. q. simpl. Maḥ. 2. 1818: *uvâća saḥadêvas tu mâň, vismayann iva.* 2) obstupescere, obstupefieri. Maḥ. 1. 7214: *na vismayantaň*; 3. 11447: *sarvê visismiyuň*; 1. 7078: *tat prêkšya karma ... visismayê.* âtm. c. instr. obstupefieri aliquâ re Maḥ. 4. 861: *kîćakasya tu gâtêna ... vyasmayanta pṛt'aggaňâň*; Rag[c]. 15. 68. — *vismita* obstupefactus. B[c]. 11. 22: *vîkšanti tvâň vismitâśćâi 'va sarvê.* — Cum instr. *vismitâ rûpasampadâ.* Cum loc. Rag[c]. 2. 33. 3) superbum fieri. âtm. c. instr. Man. 4. 236: *na vismayêta tapasâ.* — Caus. *vismâpayâmi*, *vismâpayê* (v. gr. 468) obstupefacere. Rag[c]. 2. 33. B'aṭṭ. 5. 58.

स्मित *smitá* v. *smi.*

स्मितपूर्व *smitapûrva* (Bah. e praec. et *pû́rva* n. prius) risum tanquam prius habens, a risu incipiens. In. 4. 5. H. 2. 23.

स्मील् *smîl* v. *śmîl*.

स्मृति *smṛti* f. (r. *smar smṛ* s. *ti*) memoria. B'. 2. 63.

स्यन्द् *syand* 1. âtm. (scribitur *syad*, gr. 110^a) 1) fluere. Ṛgv. 32. 2: *syandamânâ añǵaǹ samudram avaǵagmur âpaǹ*; Mah. 1. 3990: *syandatê ... sariččrêšťâ.* 2) currere. Part. praes. par. N. 13. 10: *syandatâm api nâgânâm.* Vid. seq.

स्यन्दन *syandanâ* m. (r. *syand* s. *ana*) 1) currus. N. 8. 20. 2) nomen arboris (Dalbergia ougeiniensis). N. 12. 3.

1. स्यम् *syam* 6. et 10. par. *syamấmi*, *syamáyâmi* (*d'vanané*) sonare.

2. स्यम् *syam* 10. par. âtm. *syâmáyâmi*, *syâmáyê* (*vitarkê*) cogitare, considerare.

स्रंस् *sraǹs* 1. âtm. cadere, decidere. B'. 1. 30: *gâṇḍîvaǹ sraǹsatê hastât.* — Caus. commovere. Rag'. 6. 75: *vâtô ’spi nâ ’sraǹsayad aǹśukâni* (schol. *akampayat*). Cf. *b'raǹs*, *b'raǹś*, *d'vaǹs*.

c. *vi* i. q. simpl. *visrasta* delapsus. A. 10. 64.

स्रंह् *sraǹh* 1. âtm. (*viśvâsê*) confidere, securum esse. Cf. *sramb'*.

स्रक् *srak*, स्रग् *srag* v. *sraǵ*.

स्रग्विन् *sragvin* (a *sraǵ* s. *vin*) sertatus.

स्रङ्क् *srañk* 1. âtm. (*gatyâm*, scribitur *srak*) ire, se movere. Cf. *śrañk*, *śrañg*, *ślañk*.

स्रज् *sraǵ* f. (ut videtur, a r. *sarǵ sṛǵ*, v. gr. 34^b) sertum e floribus. N. 5. 28.

स्रम्भ् *sramb'* v. *śramb'*.

स्रव *srava* m. (r. *sru* fluere, s. *a*) 1) actio fluendi, stillandi. 2) liquor, liquidum, gutta. H. 2. 9.

स्रष्टुम् *sraśṭum* v. *sarǵ sṛǵ*.

स्रिभ् *srib'*, स्रिम्भ् *srimb'* 1. par. i. q. *sarb' sṛb'*.

स्रिव् *sriv* 4. par. *srî́vyâmi* (*śôšê gatâu*) siccari, ire.

स्रु *sru* 1. par. (scribitur etiam *śru*) ire, fluere. Mah. 1. 5081: *susrâva rêtô ’sya*; 2. 2592: *sravannêtraǵalâvilâ*; R. Schl. II. 63. 18: *srôtâǹsi vimalâny api susruvur* *) *girid'âtub'yaǹ*; 40. 34: *susrâva nayanâiǹ strîṇâm aśram.* Trop. Mah. 1. 5329: *tumulâ vâčaǹ susruvuǹ.* — *srutá* fluens. Man. 4. 122: *rud'irê srutê gâtrât.* 2) effundere. Mah. 1. 1485: *susruvuǹ śôṇitam bahu*; 3. 11118: *śakṛnmûtraǹ susruvur b'ayât.* 3) diffluere, solvi, perire. Man. 2. 74: *sravaty anôñkṛtam.* Etiam âtm. Mah. 3. 14767: *sravêta.* — Caus. effundere. Man. 4. 169. (Cf. *snu*, gr. ῥέω e σρέϝω, ῥεύ-σω, ῥεῦ-σις, ῥεῦ-μα cet.; lit. *sraw-ju* sanguinem mitto; hib. *sruth* f. „a stream, current, defluxion"; germ. vet. *sliu-mo* velociter, *sliumor* citius, nostrum *schleunig*, v. *snu* et Graff 6. 848; lat. *riv-us*, *ruo*.)

c. *nis* effluere, emanare. Caus. facere ut quid effluat. Mah. 3. 13164.

c. *pari* i. q. simpl. R. Schl. II. 30. 24: *vâri ... nêtrâb'yâm parisusrâva.* Vid. *parisrava*.

c. *pra* 1) profluere, fluere. N. 24. 15: *vâri nêtrâb'yâm asuk'am prâsravat.* 2) facere ut quid fluat, effundere. H. 2. 8: *b'akśyô ’syam mama supriyaǹ snêhasravân prasravati*; R. Schl. II. 48. 13. — Absol. Hit. 1. 22: *mâtuǹ prasravataǹ stanâu.* — *prasruta* faciens ut quid profluat, effundens. R. Schl. II. 85. 18: *prasrutaǹ sarvagâtrêb'yaǹ svêdaǹ ... yat'â ... himavân prasrutô himam.*

c. *vi* 1) fluere. *visruta* fluens. R. Schl. I. 34. 9: *nadî ramyâ magad'ân visrutâ.* 2) effundere. Mah. 3. 825: *sa ... visravaty asṛg ulvanam.*

स्रुच् *sruć* f. cochlear sacrificale. Dr. 6. 20.

स्रोत *sróta* n. (ut videtur, e *srótas* abjecto *s*) i. q. *srótas*. N. 16. 14 in fine comp. Bah.

---

*) Schlegelius hanc radicem ubique scribit *śru*, inde *śuśruvuǹ* pro *susruvuǹ*.

स्रोतस् *srótas* n. (a r. *sru* s. *as* inserto *t*) flumen, cursus. Ḥ. 1. 2. Bʻ. 10. 31.

स्व *sva* 1) pron. pers. tertiae pers. in initio compositorum, ipse, sui, sibi cet. Vid. *svagatam*, *svabʻú*, *svasʻa*. Etiam ad primam et secundam pers. refertur, v. *svâdʻîna*. (Huc pertinet prâcrit. *sê* sui, ejus, ipsius in anal. cum *tê* pro *tvê* tui, *mê* mei; ṣend. *hê*, *hôi*, v. *svatas* et gr. comp. 341.) 2) suus. In. 1. 32. 34. 5. 29. Su. 1. 28. Etiam meus, tuus, noster, vester. Ur. 39. 13: *kaťayâmi svâm avasťâm* conditionem meam; N. 14. 15: *padâni gaṇayan svâni gaćća* passus tuos; 24: *svam aṅśaṅ vitarâmi tê* partem tuam; Ur. 26. 3: *dʻâryatâm ayaṅ svahastê nikšêpaṅ* in manu tuâ. — Subst. n. proprium, peculium. N. 18. 3. 26. 7. (Cum *sva* pron. pers. cf. lat. *sui*; gr. σῦ, σφέ, σφεῖς e σϝέ, σϝεῖς; lit. *saw* sibi, *sawens* sui cet.; slav. *sebê* sibi, *sebe* sui cet.; goth. *sei-na* sui e *svei-na*; *svê* sicut, instrument. a them. *-sva*; *svi* in *svi-kunths* manifestus, debilitato *a* in *i*. Cum *sva* possess. cf. lat. *suus*; gr. σφός, ὅς; lit. *sáwa-s* suus, *sawà* sua; slav. *svoĭ*, *svaja*, *svoe* suus, -a, -um; *svo-bodĭ* liber, *svo-boda* libertas, ubi *svo* = scr. *sva* in initio comp.; goth. *svês* n., them. *svêsa* proprium; germ. vet. *suâs* proprius, Graff 6. 903.)

स्वक *svaka* (a praec. s. *ka*) suus, proprius. N. 5. 43. 16. 3. 24. 42. 25. 5.

स्वक्क् *svakk* 1. âtm. (*sarpaṇê* V.) ire, se movere. Cf. *svask*, *srak*.

स्वगतम् *svagatam* adv. (e *sva* et *gatá* qui ivit, in acc. neut.) i. q. *âtmagatam*. Śak. 18. 7.

स्वङ्ग् *svaṅg* 1. par. (*sarpaṇê* K. V.; scribitur *svag*) ire, se movere. (Cf. germ. vet. *SUANG* vibrare, *suingu*, *suang*, *suungumês*.)

स्वच्छ *svaćća* (e *su* et *aćća*) valde clarus, valde purus. Ḥit. 25. 13.

स्वच्छन्द *svaććanda* (e *sva* et *ćanda*) v. *ćanda*.

स्वज् *svaģ*, स्वञ्ज् *svaṅģ* 1. âtm. (pro *svaṅģ* scribitur *svaģ*, gr. 110*)) amplecti. N. 24. 44: *bʻâimîm* ... *sasvaģê*; Ragʻ. 13. 70: *asvaģata*; Maḥ. 2. 2595: *svaģamâna*; 3. 14724: *svaģitvâ*.

c. *pari* (praet. augment. 1. *paryasvaģê* et *paryaśvaģê*, praet. mltf. *paryasvaṅkši* et *paryaśvaṅkši*, praet. redupl. *parisasvaģê* et *pariśaśvaģê*) i. q. simpl. N. 17. 12. 23. 24: *tâm pariśvaģya*; Maḥ. 1. 8000: *pariśasvaģê*; 3. 211: *pariśaśvaģê*; R. Schl. II. 75. 9: *paryasvaģêtâm*; II. 83. 10: *pariśvaģâna* pro *pariśvaģamâna*.

c. *pari* praef. *abʻi* id. Part. praes. par. R. Schl. II. 44. 10: *abʻipariśvaģan*.

c. *pari* praef. *sam* id. Maḥ. 1. 3307.

स्वजन *svaģana* m. (e *sva* et *ģána* q. v.) cognatus. Bʻ. 1. 45. Collective cognati. Bʻ. 1. 28. N. 13. 34.

स्वट् *svaṭ* 1. par. i. q. *śvaṭ*.

स्वतन्त्र *svatantra* (Baḥ. e *sva* et *tantra*) liber, qui suae potestatis, sui juris. Ḥit. 69. 13. Vid. *svâtantrya*.

स्वतस् *svatas* adv. (e *sva* sui, ipse, s. *tas*) ex se, per se. Maḥ. 3. 10051: *svataṅ śóbʻamânaṅ*.

स्वद् *svad* 1. (fortasse e *su* et *ad* edere) 1) âtm. jucunde sapere, jucundi, suavis saporis esse. Ṛgv.-V. 6. 7: *ḥavyâ tê svadantâm*. 2) par. gustare. Ṛgv.-V. 2. 2: *svadanti dêvâ ubʻayâni ḥavyâ*. Vid. Westerg. et cf. *svâd*, *svâdú*.

स्वधा *svadʻâ* (e *sva* et *dʻâ* a r. *dʻâ* ponere, dare) 1) f. majorum cibus. 2) indecl. vox quam pronuntiant ii, qui majoribus dona offerunt. Bʻ. 9. 15.

1. स्वन् *svan* 1. et 10. par. sonare. R. Schl. II. 65. 5: *viḥagâṅ* ... *sasvanuṅ*; Gʻaṭ. 5: *ģaladâṅ svanantaṅ*. (Vid. *dʻraṇ*, *dʻvan*, *kvaṇ* et cf. lat. *sono*, hib. *sian* „a voice, sound, scream"; fortasse gr. φωνή e σφωνή, v. *sva*. Lit. *zwanu* sono, *zwánas* campana, slav. ЗВЬНѢТИ *ṣvĭnêti* sonare, ЗВОНЪ *ṣvonŭ* tintinnabulum, gr. comp. I. §. 92. *d*. p. 181.)

2. स्वन् svan 10. par. svanáyâmi et svânáyâmi (avataṅsanê K. taṅsanê V.) ornare.

स्वन svaná m. (r. 1. svan s. a) sonus, sonitus, strepitus. N. 21. 5. 25. 5.

स्वप् svap 2. par. etiam 1. par. interdum âtm. (anom., v. gr. 577) 1) dormire. Man. 1. 52: yadâ svapiti; 54: suk'aṅ svapiti; H. 1. 51: svapantî 'mê; 4. 15: svapantv êtê; N. 13. 61: svapâmi; Mah. 3. 13984: svapêt; 15993: svapatê; R. Schl. I. 47. 19: svapsyâmahê; II. 28. 11: supyatê. 2) obdormire, capere somnum. N. 10. 6: śrântaṅ suśvâpa; Mah. 2. 2027: upagîyamânâ nârîb'ir asvapan. 3) jacere. Mah. 4. 1674: hatâ urvyâṅ suśupuṅ. 4) mortuum esse. B'aṭṭ. 18. 11: bânďavâ mê svapanti (schol. Ǵay. dîrg'anidrâm pravêśitâṅ). — suptá 1) qui dormivit. Sâ. 5. 64. 67. 2) dormiens. H. 1. 50. 2. 33. 35. — Caus. svâpáyâmi 1) sopire. 2) occidere, interficere. B'aṭṭ. 15. 98: vâṇâir asûśupat. (Goth. SLÊP dormire, slêpa dormio, praet. saislêp = scr. suśvấpa, mutato v in l, v. gr. comp. 20; germ. vet. slâfon dormio, slâfit dormit. Ad caus. svâpáyâmi pertinent lat. sôpio [ejecto v, ô = â], island. vet. svefja sopire, germ. vet. in-suepiu sopio, Grimm 1. 869, slav. СЪП-И-ШИ sŭp-i-śi dormis. Vid. svápna.)

c. ava dormire. avasupta dormiens. R. Schl. II. 56. 1.

c. pra id. prasupta 1) qui dormivit. Sâ. 5. 65: sućiran tvam prasuptô 'si; 5. 69. 2) dormiens. H. 1. 38: prasuptâu ďaraṇîtalê.

c. sam id. saṅsupta dormiens. N. 13. 10. H. 3. 6.

स्वप्न svápna m. (r. svap s. na) somnium. N. 12. 98. Sâ. 5. 71. (Island. vet. svëfn somnus, lit. sápna-s somnium, unde sapniu somnio, lat. somnus e sopnus in analogiâ c. r. 58; gr. ὕπνος; hib. suain „sleep", suaimhneach „quiet, calm, tranquil, easy, safe, pleasant, delightful", suaimhnighim „I rest, please, charm"; cambro-brit. hephun somnus.)

स्वप्नज् svapnaǵ (nom. m. f. n. svapnak) dormiens. Mah. 3. 10648.

स्वभाव svab'âva m. (e sva et b'âvá natura, indoles) natura, indoles. N. 19. 6. B'. 5. 14. 8. 3.

स्वभू svab'û (per se ipsum existens, e sva et b'û) cognomen Viṣṇûs. Am.

स्वविषय svaviśaya m. (e sva et viśaya regio) patria. Hit. 26. 4.

स्वयंवर svayaṅvara m. (e svayám et vara electio) feminae libera mariti electio. N. 2. 8.

स्वयम् svayám indecl. (proprie nom. a stirpe sva adjecto i, unde svê, cum termin. am, in analogiâ cum aham ego, tvam tu, ayám hic, v. gr. 252) ipse. (Cf. hib. fein „own, self", sin „that, there", siom „they, them"; cambro-brit. hun ipse.)

स्वयम्प्रभ svayamprab'a (sui ipsius splendorem habens, per se ipsum splendens, Bah. e svayám et prab'ấ splendor). Fem. svayamprab'â nom. pr. Apsarasae. In. 2. 29.

स्वयम्भू svayamb'û m. (Tatp. e svayám ipse et b'û existens) per se ipsum existens, cognomen dei Brahmae.

1. स्वर् svar 10. par. svaráyâmi (âkśêpê) spernere. Vid. seq.

2. स्वर् स्वृ svar svṛ 1. par. (śabdôpatâpayôṅ) 1) sonare, v. svara. In dial. vêd. recitare. Ṛgv. 88. 5: sasvar ha yan marutô gôtamô vaṅ „quem (hymnum) recitavit Gôtamas vobis, Marutes!" (sasvar praet. mltf. 7). — svárya laudandus. Ṛgv. 32. 2. — svaraṇa inclutus. Ṛgv. 18. 1. 2) vexare, v. praep. sam. (Lat. susurro, slav. svir-a-ti tibiâ canere, gr. σύριγξ, συρίσσω, v. Pott 1. 225; goth. SVAR jurare, fortasse primitive dicere. Cum svárya laudandus, svaraṇa inclutus cf. goth. svêrs honoratus, gasvêran glorificari; cum svar svṛ vexare cf. germ. vet. sueran dolere, suirit dolet, suâr gravis.)

c. ab'i comprobare. Ṛgv. 10. 4: stômâṅ (v. gr. 145. annot.) ab'isvara „hymnos comproba".

c. *sam* âtm. vexare. B'aṭṭ. 9. 28: (*śatruṅ*) *saṅsvariśiśyâṅ pradʹanê.*

3. स्वर् (स्वृ) *svar* (*svṛ*) 9. par. *svṛṇâʹmi* (*hiṅsanê*) laedere, occidere.

4. स्वर् *svar* indecl. (v. *sur* splendere) coelum. Br. 1. 22. B'. 9. 20. (Send. hvarĕ sol, v. gr. comp. 30; hib. *speur* „the sky, firmament", v. Pictet p. 74; fortasse *soir* „the east, the morning", a sole oriente dictum; lat. *sol*; gr. σέλας, σελήνη; fortasse lit. *saulé* sol e *swalē*, *sualē*; russ. *solize* sol. De ἥλιος et goth. *sauil* v. *sûʹrya.*)

स्वर *svara* m. (r. *svar svṛ* sonare, s. *a*) 1) sonus. 2) vocalis littera. Sâ. 5. 25.

स्वर्ग *svargá* m. (e *svar* et *ga*) coelum Indri, deorum sedes. In. 1. 23. N. 12. 63.

स्वर्ग्य *svargya* (a praec. s. *ya*) coelestis.

स्वर्ण *svarṇa* n. (correptum e *suvarṇa* q. v.) aurum. Am.

स्वर्त् *svart* 10. par. (*gatyâtaṅkê*) ire, metuere.

स्वर्द् *svard* 1. âtm. (*âsvâdê* K. *prîtilihôṅ* V.) gustare, lambere, gaudere. Cf. *svad.*

स्वलङ्कृत *svalaṅkṛta* (e *su* et *alaṅkṛta*) valde ornatus. N. 2. 11.

स्ववश *svavaśa* (Bah. e *sva* suus et *vaśa* voluntas) suam voluntatem habens, voluntarius, spontaneus. H. 4. 4.

स्वसार् -सृ *svásâr -sṛ* f. (v. gr. 174[b]); ut videtur, e *sva* suus et *sâr sṛ* pro *stâr stṛ* = *strî* femina, cujus *t* servatum est in linguis germanicis et slav., v. *svaǵana*, *śváśura*, *śvaśrû* et Pott 2. 554) soror. H. 1. 31. (Goth. *svistar*, germ. vet. *suëster*, nostrum *Schwester*, angl. *sister*, slav. *sestra*, lit. *sessû* per assim. e *sestû*, gen. *sesser-s*, pl. nom. *sesser-es*; lat. *soror* e *sosor*, *suostor*, *sorôrem* = scr. *svásâram*; cambro-brit. *chwaer*, v. Pictet p. 73. Huc etiam traxerim hib. *piuthar*, ita ut mutilatum sit e *spiusthar*, mutato *v* in *p* sicut in *speur* coelum = *svar* q. v.)

स्वस्क् *svask* 1. âtm. (*gatyâm*) ire, se movere.

स्वस्ति *svastí* (e *su* et *asti* existentia, a r. *as* s. *ti*) Wohlsein, salus, felicitas. In classicâ linguâ indecl. vel potius neut. quod solum in nom. et acc. invenitur. N. 12. 120. Dr. 9. 23. A. 2. 13. 10. 41. B'. 11. 21. — In dialecto vêd. declinatur, e. c. Ṛgv. 1. 9: *svastayê* felicitatis causâ.

स्वस्तिवाचन *svastivâćana* n. (e praec. et *vâćana* a caus. r. *vać* s. *ana*) 1) precatio salutis, v. *vać* caus. 2) ritus quidam sacer, Wils. „a religious rite preparatory to any important observance, in which the Brahmans strew boiled ricė on the ground, and invoke the blessings of the gods on the ceremony about to commence". Ur. 45. 1.

स्वस्थ *svasťa* (in se stans, versans, e *sva* et *sťa*) 1) sui compos. N. 2. 1. 5. 6. 7. B'. 14. 24. 2) sanus, salvus, valens. Sâ. 5. 81. 109.

स्वागत *svâgata* n. (Karm. e *su* bene et *âgata* n. aggressus) salutatio (Willkommen, welcome). N. 12. 68.

स्वातन्त्र्य *svâtantrya* n. (a *svatantra* s. *ya*) libertas, liberum arbitrium. Hit. 28. 16. 69. 14.

स्वाद् *svâd* 1. âtm. 10. par. i. q. *svad.* — *svâdanîʹya* gustandus, sapidus, jucundi, suavis saporis. In. 1. 26. (Vid. *svad*, *svâdú* et cf. gr. ἥδομαι, ἧδος, ἁνδάνω; cambro-brit. *chwaethu* gustare; armor. *chwaesa* odorari, v. Pictet p. 73.)

c. *â* 10. par. gustare. R. Schl. I. 9. 36: *tâny âsvâdya sa ... anâsvâditapûrvâṇi.* — *âsvâdya* gustandus, jucundi, suavis saporis. Hit. 8. 12. Vid. *âsvâda*, *âsvâdana.*

स्वादु *svâdú* (fem. *svâdú* et *svâdvî*) dulcis, suavis, jucundus. (Anglo-sax. *svet* dulcis, germ. vet. *suazi*, *suozi* id., nostrum *süſs*, goth. *sutiśô* dulcius; lit. *saldùs* dulcis e *sladùs*, mutato *v* in *l*, v. gr. comp. 20; slav. СЛАДЪКЪ *sladŭkŭ* id., gr. ἡδύς, lat. *suavis* e *suadus* ejecto *d*, adjecto *i*; v. *svad.*)

स्वाधीन *svâd'ina* adj. (e *sva* et *ad'îna*) sibi ipsi subjectus, sui proprius. Lass. 90. 15: *svâd'înayâuvanâ sub'rûñ.* — Nostri proprius, qui in nostrâ potestate. Hit. 122. 3. 4.

स्वाध्याय *svâd'yâya* m. (e *sva* proprius et *ad'yâyá* lectio a r. *i* praef. *ad'i* s. *a*) tacita vel susurrans lectio (Vêdorum). Su. 2. 22. B'. 4. 28. 16. 1.

स्वामिन् *svâmín* m. (a *sva* proprium, peculium, producto *a*, s. *min*) dominus.

स्वाम्य *svâmya* n. (a praec. s. *ya*) dominium, imperium. Hit. 84. 8.

स्वाहा *svâhâ* indecl. vox quam pronuntiant ii, qui diis dona offerunt.

स्वित् *svit* particula interrogativa. Mah. 3. 10648: *kiñ svit, kasya svit*; 1. 3571: *kinnu svit*; R. Schl. II. 65. 11: *kiñ svit.*

स्विद् *svid* 4. par. âtm. sudare. Gita-G. 10. 16: *svidyati.* — *svinná* sudans. Lass. 59. 6. — Caus. facere ut quis sudet, calefacere. Hit. 70. 17: *svêdita.* — Cl. 1. âtm. trans. sudare, exsudare alqd. trop. dimittere (*môćanê* K.). K.: *svêdatê pâpan tapasâ ǵanañ.* (Island. vet. *sviti*, *sveiti* sudor, v. *svê'da*; angl. *sweat*, germ. vet. *sueiz* sudor, *suizzu* sudo, lett. *fswîs-t* sudare, praet. *fswîdu*; lat. *sûdo*, gr. ἰδίω, ἶδος, ἱδρώς; armor. *chwez* sudor, cambro-brit. *chweysu* sudare.)

c. *pra* i. q. simpl. *prasvinna* sudans. R. Schl. II. 100. 35.

स्वेच्छा *svêććâ* f. (e *sva* et *iććâ'*) liberum arbitrium. Hit. 17. 15. 40. 18. Lass. 29. 15. 39. 13.

स्वेद् *svê'da* m. (r. *svid* s. *a*) sudor (v. r. *svid*),

स्वेदन *svêdana* n. 1) (r. *svid* s. *ana*) sudatio. 2) (caus. r. *svid* s. *ana*) actio faciendi ut quis sudet, actio calefaciendi. Hit. 70. 16.

स्वैर *svâira* (ut videtur, e *sva* et obsoleto derivato radicis *ir*) adj. liber, qui sui juris, suae potestatis. Subst. n. liberum arbitrium. N. 21. 13. Sâ. 5. 98. — *svâiram* adv. ad suum arbitrium. Śak. 25. 7.

ह् *h.*

ह *ha* particula expletiva. In. 1. 37. Rgv. 88. 5. 121. 2.

हंस *hañsá* m. anser. N. 1. 19. — Fem. *hañsî.* (Gr. χήν abjectâ syllabâ finali; lat. *anser* abjectâ litterâ initiali; germ. vet. *gans* f., them. *gansi*, *gensi*, pertinet ad fem. *hañsî*, ita lit. *żasi-s* f. et slav. *gûsi* e *gonsi*; hib. *geadh* „a goose", *ganra* „a gander" mutilatum esse videtur e *gandra*, cf. anglo-sax. *gandra(n)* anser mas, germ. vet. *ganzo(n)* id. e *gànto(n)*; cambro-brit. *gwyz*, armor. *gwaz*, cum *z* = *d*.)

हट् *haṭ* 1. par. (*tvisi*) splendere. (Hib. *gath* „a ray or beam".)

हठ् *haṭ'* 1. par. (*balâtkârê*) violenter agere; v. sq.

हठ *haṭ'a* m. (r. *haṭ'* s. *a*) vis, violentia. Up. 30.

हत *hatá* v. *han*.

हति *hati* f. (r. *han* s. *ti*) occisio, caedes. Hit. 38. 16.

हद् *had* 1. âtm. (*purîśôtsargê* K. *gvarćê* V.) cacare.

1. हन् *han* 2. par. (anom. v. gr. 324 et 577) 1) pulsare, ferire, tundere. Mah. 1. 6706: *tam ṛśim ... ǵag'âna kaśayâ*; Dr. 5. 7: *harim ... prapadêna hañsi*; Mah. 4. 701. 2) saepissime occidere, interficere. H. 2. 12: *hatvâi 'tân mânuśân sarvân*; 3. 7: *aham ênañ haniśyâmi*; 3. 19. Mah. 2. 2539: *ahan duryôd'anañ hantâ śakuniñ sa haniśyati.* Etiam âtm. Mah. 1. 5579: *haniśyê.* — Trop. delere, destruere, extinguere. Br. 2. 3: *vyaťâñ ǵahi*; Sâ. 3. 11: *âśâñ nâ 'rhasi mê hantum*; 5. 17: *hataprab'a.* — Caus. *g'âtâyâmi* occidendum, delendum, curare. B'. 2. 21: *kaťañ sa ... kañ g'âtayati hanti kam*; Mah. 2. 975. Man. 8. 34. — Desid. *ǵig'âñs* (gr. 489) occidere velle. N. 13. 8: *ǵig'âñsantañ.* — Sensu fut. verbi primitivi (cf. *mumûrśu* moriturus. Dr. 7. 5). H. 4. 30: *b'râtrâ sampréśitâñ tvâñ saputrâñ ǵig'âñsi-*

tum. (*han* e *d'an* q. v.; gr. ΘΑΝ, ἔθανον, θάνατος, θείνω; goth. *dau-thus* mors, mutato *n* in *u*, v. gr. comp. 432, *dau-ths* mortuus, them. *dau-da* = scr. *ha-ta* e *d'an-ta*; *usdaudjan* pugnare, *div-ans* morti obnoxius, debilitato *a* in *i*; germ. vet. *dow-ên*, *tow-an* mori, *dô-t*, *tô-t* mortuus, *dôd*, *tôd* mors; lat. *FEND*, *offendo*, *defendo* [Pott 1. 255] cum *f* = ध् *d'*, sicut in *fumus*, *inferus*, *rufus*, v. *d'ûmá*, *ád'ara*, *rud'irá*; fortasse *ferio* mutatis liquidis *n* et *r*; hib. *gonaim* „I wound, sting, stab", fortasse *gail* „slaughter", mutatis liquidis *n* et *l*; *gaillim* „I hurt", v. *nid'ána*.)

c. *apa* abigere, depellere. Rgv. 42. 2: *apa sma tam pat'ô gahi*. Trop. Man. 6. 96: *sannyâsênâ 'pahatyâi 'nah*.

c. *ab'i* i. q. simpl. B'. 1. 13. A. 7. 6 (*ab'yag'nam* vid. gr. 293); Mah. 1. 7736.

c. *ava* id. Mah. 2. 915: *anyônyan gânub'ir avagag'natuh*.

c. *â* id. Dr. 8. 35.

c. *â* praef. *ab'i* id. Mah. 1. 8223.

c. *â* praef. *vi* impedire. R. Schl. II. 10. 32: *na tê kanćid ab'iprâyan vyâhantum utsahê*; 22. 25: *vyâhatê spy ab'išêkê mê*. Vid. *han* praef. *vi*.

c. *â* praef. *sam* 1) conglobare, comprimere. A. 3. 40: *talâir api samâhatâih*; v. praef. *sam*. 2) contingere. Dr. 5. 17: *hastan samâhatya d'ananǵayasya b'îmâh śarâh*. 3) i. q. simpl. Mah. 1. 6291: *tam ... ǵânub'yân samâgag'nê*; 7941: *b'êrîn samâgag'nê*.

c. *ut* tollere. R. Schl. II. 53. 32: *ǵalân matsyâv ivô 'dd'atâu*. — *udd'ata* superbus. Hit. 115. 11.

c. *upa* 1) pulsare, ferire; trop. H. 2. 29. N. 7. 14. B'. 1. 38. 2) attingere, contingere, usurpare, adhibere. Man. 9. 208: *anupag'nan pitṛdravyam*.

c. *ni* par. âtm. 1) pulsare, ferire. A. 3. 19: *nig'nan prôt'êna pṛt'ivîm*; Mah. 3. 12220: *śirânsi viśik'âir diptâir nyahanam*; 4. 1680: *virâtapuranća karê niǵag'nê*. Trop. profligare. Hit. 6. 14: *dâivan nihatya*. 2) occidere, interficere. H. 4. 15: *tvâm êva ... nihanmy adya*; Su. 4. 18. R. Schl. I. 45. 49. 3) demergere, defigere. R. Schl. II. 82. 16: *râmê nihatacêtasah*.

c. *ni* praef. *pari* pulsare, ferire. Mah. 3. 12261.

c. *ni* praef. *vi* 1) pulsare. R. Schl. I. 9. 16. 2) occidere, interficere, destruere, delere. Mah. 1. 2837. A. 8. 25.

c. *parâ* abigere, propellere. Mah. 3. 12889: *payôdâh ... vâyuvêgaparâhatâh*,

c. *pari* decutere, dejicere. Gita-G. 5. 13: *parihatarasanam ... ǵag'anam*.

c. *prati* par. âtm. 1) referire. Mah. 3. 1091: *pratihanyâd d'ataśćâi 'va tat'â hinsyâćća hinsitah*. 2) repellere, zurückschlagen. A. 3. 31: *asmin pratihatêćâ 'strê*; 8. 11. — Mah. 1. 8278: *śarâir argunô varśam pratiǵag'nê*; 2. 81. 3) pulsare, ferire. A. 10. 20. 36.

c. *vi* 1) pulsare, ferire. A. 8. 4. 10. 23. 56; trop. affligere, *manah* animum. Mah. 2. 151: *manô vihanyatê*. 2) repudiare, repellere. Rag'. 2. 58: *na 'rhasi tvam ... mê pranayan vihantum*; 11. 2: *rag'ôh kulê na vyahanyata kadâćid art'itâ*. 3) impedire. R. Schl. II. 23. 22: *lôkapâlâh samastâs tê nâ 'dya râmâb'išêćanam ... vihanyuh*; Mah. 3. 15138: *mâ vihanyata gaććata* (*vihanyata* imperat. pass. c. term. par. v. gr. 446). — Caus. delendum curare. Hit. 102. 6: *parasâinyan vig'âtayêt*.

c. *sam* 1) colligere, conjungere. Man. 2. 71: *sanhatya hastâu*; Hit. 14. 10: *sanhatâs tu harantî 'mê mama ǵâlam*. Coacervare. In. 1. 6: *sanhatâśća tat'ô 'palâh*. 2) contrahere. Dr. 7. 9: *b'ṛkuṭîsanhatab'ruvam*.

c. *sam* praef. *ab'i* conjungere, adjungere, copulare. Mah. 2. 800.

2. हन् *han* adj. (in fine comp., r. *han*) occidens, destruens, delens. B'. 6. 17.

हनु hánu m. f. maxilla. (Gr. γένυς, goth. kinnu-s fem. maxilla, germ. vet. kinni n. id. et mentum; lit. źanda-s pertinet ad gaṇḍá, fortasse etiam lat. gena, ita ut mutilatum sit e genda.)

हनू hanú f. i. q. hanú.

हन्त hanta interj. gaudii, misericordiae, consternationis, etiam particula inceptiva. (Am.: harśê snukampâ-yâṅ vâkyârambʿaviśâdayôh). H. 1. 51. A. 3. 9. Bʿ. 10. 19. Ur. 8. 17. Mêgʿ. 102.

हन्तार् -तृ hantâ'r -tr' m. (r. han s. târ tr) 1) occisor. Bʿ. 2. 19. 2) eversor, subversor, exstinctor. Hit. 22. 12.

हम्म् hamm 1. par. (gatâu) ire.

हय् hay 1. par. (gatâu klamê) ire, defatigari. Cf. hary.

हय hayá m. (fortasse a r. hay, nisi a hi, s. a) equus. N. 19. 2.

1. हृ ह्र् har hr 1. par. âtm. 1) prehendere, capere, tollere, demere, auferre, rapere, abripere. Br. 2. 17: pramatʿyâi 'nâṅ (duhitaram) harêyus tê havir dʿvâṅkśâ ivâ 'dʿvarât; Bʿ. 2. 60: indriyâṇi haranti prasabʿam manah; R. Schl. I. 1. 51: ǵahâra bʿâryâṅ râmasya; Dr. 5. 28: hriyamâṇân tâṅ râǵaputrîm; Man. 7: yasya râśṭrâd hriyantê dasyubʿih praǵâh; Mah. 3. 10184: tata âdâya paraśuṅ râmô mâtuh śirô sharat; Man. 9. 131: dâuhitra êvaća harêd aputrasyâ 'kʿilan dʿanam (schol. gṛhṇîyât); 135: dʿanan tad putrikâbʿartâ harêta; 136: dʿanaṅ harêt. 2) afferre, apportare, petere, holen. Sâ. 5. 103: śvah pʿalâni hariśyasi. In dial. vêd. invenitur praet. redupl. ǵabʿâra, ǵabʿrê pro ǵahâra, ǵahrê. — Desid. ǵihîrśâmi rapere, abripere cupio. Mah. 1. 7480. R. Schl. II. 20. 48. (Cambro-brit. hwra capere, vid. Pictet p. 67; gr. χείρ a capiendo dictum, sicut scr. háraṇa, v. Wils.; fortasse αἴρω, αἱρέω e χαίρω, χαιρέω, nisi pertinent ad var vr; fortasse ἀγείρω = âharâmi cum γ = h, sicut in γένυς = hanú; fortasse lat. gero, ita ut ges-tum ortum sit e ger-tum.)

c. anu imitari. Gita-G. 8. 4. Vid. anuhâra.

c. apa abripere, auferre, abducere, tollere, demere. N. 10. 7: nidrayâ 'pahṛtâ; Dr. 5. 14: indrô 'pi tâṅ nâ 'paharêt; 8. 24: kśurêṇâ 'pâharać ćirah.

c. apa praef. vi id. Mah. 2. 1584.

c. abʿi tollere, demere. Mah. 3. 14610: sâ (śaktih) muktâ 'bʿyaharat tasya mahiśasya śirô mahat. — Caus. pugnare. Dr. 8. 5: kôṭikâśyô sbʿyahârayat | mahatâ ratʿavaṅśêna parivârya vṛkôdaram. — Vid. praef. pra.

c. ava deponere. Mah. 4. 1304: dʿanûṅśy avahara. — Caus. facere ut quis det. Pass. Mah. 2. 249: kaććid abʿyâgatâ dûrâd vaṇiǵah ... avahâryantê śulkam; Man. 8. 198: avahâryô bʿavêt ... śat śatan damam.

c. ava praef. abʿi caus. abʿyavahârayâmi pugnare jubeo. Mah. 3. 16369. Vid. praef. abʿi.

c. ava praef. vi 1) agere, facere. Hit. 62. 9: êtat sarvaṅ ǵńâtvâ yatʿâvasâraṅ vyavahartavyam. 2) pugnare. Mah. 4. 1870: tâu vyavâharatâṅ yuddʿê. 3) adipisci. Mah. 3. 1462: śântiṅ vyavaharanti.

c. â 1) afferre, apportare, adducere. N. 20. 5: nâ "hartuṅ śakyatê punah (paṭah); Dr. 8. 50: dṛśṭvâ ... drâupadîm âhṛtâm punah. 2) capere, abripere. N. 26. 7: parasvam âhṛtya. 3) accipere, adipisci. N. 24. 29: prativâkyê tatʿâ "hṛtê (nisi separandum tatʿâ hṛtê); Man. 9. 190: sagôtrât putram âharêt. 4) kratum âhartum offerre, facere sacrificium. Mah. 1. 3764: trîn aśvamêdʿân âǵahâra; 3. 9983: yaǵńân âǵahrur uttamân (v. âhartâr -tṛ). — Caus. 1) facere ut quis afferat, apportet, cum 2. acc. Mah. 2. 987: karam âhârayiśyâmi sarvân;

Man. 7. 80. 10. 119. 2) adhibere, uti. H. 4. 48: *balam âhârayâmâsa yad vâyôr gagatali kšayê.* 3) percipere, sentire, e. c. *haršam* laetitiam, Mah. 3. 867: *santrâsam* terrorem, R. Schl. II. 60. 20: *rôšam* iram, l. c. I. 60. 19.

c. *â* praef. *ab'i* afferre. Mah. 1. 3733.

c. *â* praef. *ut* efferre, emittere, proloqui, pronuntiare, dicere, loqui, referre, narrare. Sâ. 5. 43: *uddhrtan tê vaćanam*; Man. 2. 191: *nô 'dâharêd asya nâma*; N. 5. 31: *êtâvad ... yat'âvrttam uddhrtam*; B'. 17. 19. 24. Nominare, appellare. Ur. 63. 9: *tvâñ kâminô madanadûtim udâharanti.*

c. *â* praef. *prati* + *ut* respondere. R. Schl. I. 52. 10: *tam pratyudâharat.*

c. *â* praef. *sam* + *ut* referre, dicere. Man. 1. 50. R. Schl. I. 14. 23.

c. *â* praef. *upa* facere. Mah. 3. 1353: *yatnam udâhrtya.*

c. *â* praef. *prati* 1) recuperare. Mah. 3. 8655: *kimart'añ râmasya hrtam âsîd vapuli prab'ô kat'am pratyâhrtańćâi 'va.* 2) efferre, emittere, proloqui, pronuntiare. N. 4. 18: *vâšpâkulân vâćam ... pratyâharantî.* 3) clamare, vociferari. Dr. 6. 7: *gômâyuli ... pratyâharat*; Mah. 2. 2649: *pratyâharanti kravyâdâ grd'ragômâyuvâyasâli.*

c. *â* praef. *vi* 1) pronuntiare, loqui, dicere, narrare. B'. 8. 13: *ôm ity êkâkšaram brahma vyâharan*; N. 26. 18: *kiñ vyâharasi gîtô na vyâharišyasi*; 1. 20: *vâćañ vyâgahâra nalam*; 3. 18: *na tâs tañ šaknuvanti sma vyâhartum api kińćana.* — *prašnân vyâhartum* interrogationes dissolvere. Mah. 3. 12466. 2) vociferari, clamare. Dr. 6. 2: *šrutvâ girô vyâharatâm mrgâṇâm.*

c. *â* praef. *ab'i* + *vi* pronuntiare. Man. 2. 172.

c. *â* praef. *pra* + *vi* praedicere. Mah. 1. 7240: *êvam pravyâhrtam pûrvam mama mâtrâ.*

c. *â* praef. *sam* 1) colligere. Mah. 1. 6951: *tatra b'âikšyañ samâgahruli.* 2) secum ducere. Sâ. 3. 2: *vrdd'ân dviǵân sarvân ... samâhrtya.* 3) offerre, facere sacrificium (v. *âhar* sgf. 4). R. Schl. I. 58. 4: *samâhartuñ kratum.* 4) delere, extinguere. B'. 11. 32: *kâlô 'smi lôkakšayakrt pravrdd'ô lôkân samâhartum iha pravrttali.*

c. *ut* 1) promere, extrahere. Rag'. 2. 30: *šaram ... nišañgâd udd'artum âišat*; Ur. 4. 2 infr.: *udd'arên nô hrdayašalyam*; Mah. 1. 3299: *mâm patitâm asmât kûpâd udd'artum arhasi*; 2. 2293: *kâuravârṇavamagnam mâm udd'arasva*; 3. 141: *udd'rtâ hy âpadali pragâli*; Man. 4. 58: *dakšiṇam pâṇim udd'arêt* (schol. *vahiškuryât*). 2) evellere, avellere. Man. 7. 110. N. 16. 13. 3) exstirpare, delere. Mah. 1. 5719: *sapatnân mamô 'dd'ara*; Rag'. 2. 30. 4) erigere. B'. 6. 5: *udd'arêd âtmanâ ''tmânan nâ ''tmânam avasâdayêt.* — Caus. 1) facere ut quis extrahat. Rag'. 9. 78. 2) erigere, sublevare. Mah. 3. 10946: *tasyâńćô 'dd'âryamânâyâm (vasumatyâm).*

c. *ut* praef. *ab'i* erigere, inde accumulare, coacervare. Mr. 120. 7: *viprasvañ na harâmi kâńćanam at'ô yaǵńârt'am ab'yudd'rtam.* — Caus. eripere. Mah. 3. 13326.

c. *ut* praef. *pra* erigere, sublevare. R. Schl. II. 110. 4.

c. *ut* praef. *sam* 1) promere, extrahere. Sâ. 5. 17. 6. 43. 2) exstirpare (evellere), delere. Mah. 1. 3821. 3) erigere, sublevare. Mah. 3. 10946. — Trop. Mah. 1. 4271: *naštańća b'âratavañšam punar êva samudd'ara.*

c. *upa* 1) afferre. Mah. 1. 7208. Śak. 37. 2 infr. 2) offerre. B'. 9. 25: *tad aham b'aktyupahrtam ašnâmi.* — *yaǵńam upahartum* sacrificium facere. Mah. 3. 8379 (v. *har hr* praef. *â*). 3) exstirpare, delere. Mah. 2. 861: *tvayâćô 'pahrtâ râgan kšatriyâli.* — Caus. afferendum curare. R. Schl. I. 20. 9.

c. *upa* praef. *sam*: *samupahartuñ yaǵńam* offerre, facere sacrificium. R. Schl. I. 40. 2.

c. *nis* 1) promere, extrahere, evellere. Mah. 3. 16485. 6033. 2) efferre. Man. 5. 91. 10. 55. 8. 399.

c. *pari* 1) in dial. vêd. amplecti. Ṛgv. 61. 8. 2) demere, auferre. Râm. ed. Ser. II: *suk'am parihṛtañkulê 'smin.* 3) relinquere, deserere. R. Schl. II. 48. 20: *yayâ putraśća b'artâća tyaktâu ... kaṅ sâ pariharêd anyam.* 4) evitare. B'. 2. 27: *aparihâryê 'rt'ê na tvaṅ śôćitum arhasi*; Mah. 3. 389. Hit. 22. 1. 5) retinere, cohibere, celare. Mṛ. 26. 12: *yad êva parihartavyan tad êvô 'dâharati mûrk'aṅ*; Śak. 53. 16.

c. *pra* 1) pulsare, ferire, tundere, vulnerare, c. loc. H. 3. 21: *mayy êva praharêr hi tvan na striyaṅ hantum arhasi*; Śak. 5. 21: *ârtatrâṇâya vaṅ śastran na prahartum anâgasi*; Rag'. 2. 62: *mayi nâ 'ntakô 'pi prab'uṅ prahartum kim utâ 'nyahinsrâṅ*; Dr. 9. 4: *padâ mûrd'ni ... prâharad vilapiśyataṅ*; Mṛ. 122. 1. 2) jaculari, emittere. *śarân kasmâićit* sagittas in alqm. Mah. 3. 1584: *praharasva śarân*; 3. 10387: *tatô 'smâi prâharad vaǵram.* 3) adoriri, oppugnare, impugnare aliquem, c. loc. vel acc. Rag'. 7. 56: *sarvabalâṅgâiṅ ... b'ûmipâlâs tasmin praǵahruṅ*; Mah. 4. 1107: *trigartam prâharat.* — Pugnare. Mah. 3. 15168: *prahariśyanti vivaśâṅ snêham utsṛǵya*; H. 3. 21: *praharatâṅ varaṅ.* Vid. sq. et *prahartâ'r -tṛ'.*

c. *pra* praef. *sam* pugnare. Mah. 3. 15167: *yud'i samprahariśyantaṅ.*

c. *vi* 1) abripere, abstrahere. Mah. 1. 5140: *kâlô vâi 'naṅ viharati krôd'ô vâi 'naṅ haraty uta.* 2) gaudere, voluptate frui, ludere. Su. 4. 3: *nirudyôgâu tadâ b'ûtvâ viǵahrâtê 'smarâv iva*; Dr. 1. 1: *tasmin bahumṛgê 'raṇyê aṭamânâṅ ... viǵahrus tê yat'â 'marâṅ*; N. 5. 46: *vanêśu 'pavanêśuća damayantyâ saha nalô viǵahârâ 'marôpamaṅ*; 5. 48. — Man. 7. 221: *b'uktavân viharêććâi 'va strîb'ir antaṅpurê saha* (schol. *krîḍêt*); Mah. 1. 5576. 5703. 7713. 3) degere, traducere (tempus). Mah. 1. 7: *kvaćâ 'yaṅ vihṛtas tvayâ kâlaṅ*; 3. 12535: *yat'âpratiǵñaṅ vihṛtaśća kâlaṅ*; In. 1. 58: *varśam êkaṅ vihṛtyâi 'vam.* Etiam omissâ tempus exprimente voce. Mah. 4. 27: *ity êtad vô mayâ "k'yâtaṅ vihariśyâmy ahaṅ yat'â*; Man. 6. 22: *st'ânâsanâb'yâṅ viharêt* stando et sedendo absumat tempus (schol. *kaṅćit kâlaṅ st'ita êva syât kaṅćiććô 'paviśṭa êva*; cf. Westerg.).

c. *sam* 1) comprehendere, complecti, colligere, zusammenfassen. Mah. 3. 189: *kṛtvâ dvâdaśad'â "tmânam ... saṅhṛtyâi 'kârṇavaṅ sarvaṅ tvaṅ śôśayasi raśmib'iṅ* (*saṅhṛtya = saṅhṛtyâ "tmânam* i. e. vim tuam comprehendendo, colligendo); Mah. 3. 11517: *saṅhṛtya muśṭim.* 2) âtm. contrahere, in se contrahere, einziehen. Mah. 3. 11277: *saṅharasva mahâvîrya svayam âtmânam âtmanâ*; Hit. 19. 13: *na hi saṅharatê ǵyôtsnâṅ ćandraś ćâṇḍâlavêśmani.* Cum ablat. abstrahere. B'. 2. 58: *yadâ saṅharatêćâ 'yaṅ kûrmô 'ṅgânî 'va sarvaśaṅ | indriyâṇî 'ndriyârt'êb'yaṅ.* 3) par. âtm. retrahere. Rag'. 4. 16: *vârśikaṅ saṅǵahârê 'ndrô d'anuṅ*; Mah. 3. 772: *saṅharasva punar vâṇam*; Śak. 6. 1: *êśa saṅhṛtaṅ (vâṇaṅ).* 4) cohibere, supprimere. N. 6. 14: *saṅhartuṅ nô 'tsahê kôpam*; Rag'. 10. 33: *saṅhriyatê vaćaṅ.* 5) destruere, delere, extinguere. Mah. 1. 241: *kâlaṅ sṛǵati b'ûtâni kâlaṅ saṅharatê praǵâṅ*; 3. 1644. Vid. *saṅhartâr -tṛ, saṅhâra.* 6) i. q. simpl. sgf. 1. Man. 8. 189. 9. 113. 123.

c. *sam* praef. *upa* 1) afferre. Mah. 1. 7206 (cf. 7208: *upaǵahâra*). 2) abstrahere, retrahere. Hit. 19. 6: *êttuṅ pârśvagatâṅ ćâyâṅ nô 'pasaṅharatê drumaṅ.*

c. *sam* praef. *prati* 1) retrahere. Dr. 5. 4: *yas tvâ 'dya pâtâlamukhê patantam pâṇḍu gṛhîtvâ pratisaṅharêta*; Śak. 5. 20: *pratisaṅhara sâyakam*; R. Schl. II. 22. 10. — Caus. retrahendum curare. R. Schl. II. 22. 26.

2. हृ॒ हृ *har hṛ* 3. par. (*prasahyakaraṇê* K. *prasahyakṛtyâm* V.) violenter facere.

हर *hara* (r. *har hṛ* s. *a*) 1) adj. in fine comp. rapiens. 2) subst. m. cognomen dei Śivi.

हरण *hárana* n. (r. *har hṛ* s. *ana*) actio tollendi, auferendi. Hit. 75. 7.

हरि *hári* I. adj. 1) viridis. 2) gilvus, flavus. 3) nigricans e gilvo. In. 1. 7. 5. 1. 54. A. 4. 12. II. Subst. m. 1) equus. A. 1. 1. 2. 5. 2) leo. Dr. 5. 7. 3) nomen Viśṇûs.

हरिण *hariṇá* (fem. -*ṇî*) adj. e flavo albus. Subst. m. nomen animalis quadrupedis (Wils.: a deer). Dr. 4. 15.

हरित् *harít* viridis. (Fortasse lat. *viridis* e *guiridis*, sicut *vivo* e *guivo*, v. *giv*; lit. *żâlias* viridis, *żôlê* gramen, cum *l* pro *r*; fortasse gr. χλόα, χλέος cet. e χαλοα, χαλοος; χῖλός e χαλος; hib. *glas* „green, verdant, pale"; germ. vet. *groit* virescit, *grûêt* id., *gruanti* virens, *gruoti* viror, *grôni*, *crôni* viridis, v. Graff 4. 298.)

हरित *hárita* i. q. *harít*. A. 4. 50.

हरिवाहन *harivâhana* m. (flavos vel e gilvo nigricantes equos habens, e *hári* et *vâhana* equus) nomen Indri. In. 5. 54.

हरीतकी *harîtakî́* f. (a *hárita* producto *i* s. *ka* in fem.) nomen plantae. (Wils.: Yellow or chebulic myrobalan, Terminalia chabula.)

हर्म्य *harmya* n. palatium. Hit. 39. 20.

हर्य् *hary* 1. par. i. q. *hay*. In dial. vêd. amare. Ṛgv. 93. 7. Precari. Ṛgv. 55. 4. Minari. Ṛgv. 57. 2.

c. *prati* in dial. vêd. amare, gratum habere. Ṛgv. 40. 6. 57. 4. 93. 1.

1. हर्ष् हृष् *harś hṛś* 4. par. âtm. *hṛ́śyâmi*, *hṛ́śyê*; praet. mltf. *áhṛśam*. 1) se erigere, horrere; praesertim de corporis pilis (v. *lômaharśaṇa*) et floribus. Mah. 2. 1757: *aniśaṅ śabdam aśrâuśan tatô rômâṇi mê 'hṛśan*. Part. perf. pass. *hṛśitá* et *hṛṣṭá* erectus. Bh. 11. 14: *vismayâviṣṭô hṛṣṭarômâ*; N. 5. 25: *hṛśitasrag*; 23. 17: *puśpâṇi ... hṛśitâni*; Mah. 4. 1245: *hṛśitâni rômâṇi*. — *hṛśita* i. q. *hṛṣṭarôman* i. e. erectos pilos habens, prae terrore, perterritus. Bh. 11. 45: *adṛṣṭapûrvaṅ hṛśitô 'smi dṛṣṭvâ bhayêna ca pravyathitam manô mê* (cf. 11. 14). 2) gaudere. N. 25. 8: *gahṛśêća narâdhipaḣ*; R. Schl. II. 63. 15: *dadṛśirê ganâḣ | tatô gahṛśirê sarvê bhêkasâraṅgavarhiṇaḣ*; Mah. 2. 2184: *gaharśa*; Man. 2. 54: *hṛśyêt*. — *hṛṣṭá* gaudens, laetus. N. 1. 24. In. 4. 5. — Cum gen. H. 2. 7: *hṛṣṭô mânuśamâṅsasya*. — 1) exhilarare. Mah. 1. 4460. 8280. 2) gaudere. Man. 6. 57: *alâbhê na viśâdî syâl lâbhê ćâi 'va na harśayêt*. (Lat. *horreo* per assim. e *horseo* = caus. *harśáyâmi*, v. gr. comp. 109a). 6; *hilaris*, mutato *r* in *l*, abjectâ sibilante, sicut in gr. χαίρω, χαρῶ, χάρμα cet.; hib. *gairim* „I laugh, rejoice, extol", nisi pertinet ad *gar* [*gṛ*], vel ad *has* ridere, mutato *s* in *r*; *gairisneach* „horrible"; german. vet. *ir-gruiso* horreo, *grus-lih* horridus, anglo-sax. *gris-lic*, nostrum *grausen*; germ. vet. *in-gruêt* horrescit, vid. Graff 4. 300.)

c. *pari* caus. exhilarare. Mah. 3. 887.

c. *pari* praef. *sam* caus. id. Mah. 3. 17470.

c. *pra* gaudere. Bh. 5. 20. Br. 3. 23. N. 5. 31.

c. *pra* praef. *sam* i. q. simpl. sgf. 1 et 2. N. 26. 33: *saṁprahṛṣṭatanûruhâḣ*; Mah. 1. 3107: *saṁprahṛṣṭa* gaudens, laetus. — Caus. exhilarare. Mah. 3. 11829.

c. *sam* id. Bhaṭṭ. 9. 22: *bhayasaṅhṛṣṭarômâṇaḣ*; N. 21. 3: *śrutvâ tu (rathanirghôśam) samahṛś-*

yanta (sic cum ed. Calc. pro *samâhṛśyanta* legendum); Su. 4. 7: *saṅhṛśṭa* laetus.

c. *sam* praef. *prati* gaudere. Maḥ. 3. 10017: *pratisaṅgahṛśuḱ pragâḱ.*

2. हृ॒र्ष् हृ॒ष् *harś hṛś* 1. par. (*alîkê*) mentiri.

हर्ष *harśa* m. (r. *harś hṛś* gaudere, s. *a*) gaudium. In. 2. 25.

हल् *hal* 1. par. arare. Vid. sq.

हल *hala* n. (r. *hal* s. *a*) aratrum. Am.

हविस् *havís* n. (r. *hu* diis offerre, s. *is*) butyrum purificatum. B'. 4. 24.

हव्य *havya* n. (r. *hu* diis offerre, s. *ya*) quod offertur, offerendum Diis. Su. 2. 10.

हव्यवाह *havyavâha* m. (qui aufert, consumit diis oblata, e *havya* et *vâha* ferens, auferens, a r. *vah* s. *a*) ignis. Dr. 2. 10.

हव्यवाहन *havyavâhana* m. (e *havya* et *vâhana* ferens, auferens, a r. *vah* s. *ana*) ignis (v. praec.). In. 5. 14.

हस् *has* 1. par. ridere, subridere. R. Schl. I. 46. 17: *gahâsaća mumóćaća*; Maḥ. 3. 3003: *hasiśyanti.* (Fortasse *has* e *d'as*, quod in intens. formaret *dâd'as*, ad quod gr. τω-θεία, τω-θάζω referri possent.)

c. *apa* deridere, irridere, c. acc. R. Schl. II. 35. 31. — Caus. id. R. Schl. II. 78. 17.

c. *ava* id. Maḥ. 3. 11181.

c. *upa* id. G'aṭ. 17.

c. *pra* ridere. Ḥ. 4. 1. 41. Br. 3. 22. — C. acc. ridere, irridere alqm. N. 12. 117.

c. *pra* praef. *sam* ridere. Maḥ. 1. 3431.

c. *vi* id. Maḥ. 1. 4225. — C. acc. irridere. Maḥ. 1. 4762.

हस्त *hásta* m. manus, et elephanti proboscis. Dr. 5. 17. Ḥ. 3. 9.

हस्तिन् *hastín* m. (a praec. s. *in*) elephantus. In. 3. 9.

हस्तिप *hastipa* m. (e *hastín* et *pa* q. v.) elephantorum custos. Vid. sq.

हस्तिपक *hastipaka* m. (a praec. s. *ka*) id. Ḥit. 58. 21.

1. हा *há* 3. par. (anom. v. gr. 332, gerund. *hitvá*, part. perf. pass. *hîná*, c. *pari* et *pra*: *parihîṇa*, *prahîṇa*) relinquere, deserere. R. Schl. I. 1. 39: *hitvâ taṅ śâilam*; II. 56. 3: *gahâu nidrânća tandrânća*; Sâ. 6. 37: *nâi 'naṅ gahâmy aham*; N. 11. 3. B'. 2. 33. — Rag'. 14. 61: *b'âryâm ahâsîḱ.* 2) amittere, privari, orbari. R. Schl. II. 12. 84: *kâuśalyâ mâńća râmańća putrańća yadi hâsyati ... mâm êvâ 'numariśyati.* — Pass. 1) relinqui, deseri. Ḥit. 126. 21: *kâmaḱ sarvâtmanâ hêyaḱ*; A. 3. 17: *naća mê hîyatê prâṇaḱ.* 2) privari, c. instr. vel ablat. vel accus. Br. 2. 20: *tâuća hînâu mayâ bâlâu tvayâćâi 'va ... vinaśyêtâm*; Man. 5. 161: *patilókâćća hîyatê*; R. Schl. II. 64. 5: *tâm âśâm matkṛtê hînâu.* 3) viribus privari, debilitari, confici, exhauriri, tabescere. Maḥ. 1. 6291: *hîyamânan tad rakśaḱ samîkśya*; v. praef. *pari.* — *hîná* malus, vilis. N. 19. 14. — Caus. *hâpáyâmi* relinquere, facio ut deserat, inde abstraho, detraho, derogo. Maḥ. 3. 1463: *śaktin na hâpayiśyanti tê kâlê pratipûgitâḱ.* Omittere. Man. 3. 71: *pańćâi 'tân yó mahâyagńân na hâpayati.* (Gr. χῆ-ρος, χή-ρα; fortasse lat. *habeo*, goth. *haba*, *habais* = caus. *hâpáyâmi*.)

c. *apa* 1) relinquere. N. 24. 11. 13. 2) excipere, exceptare, in gerund. A. 3. 47: *amaratvam apahâya brûhi yat tê manógatam.* Vid. 2. *varg vṛg.*

c. *ava* i. q. simpl. — Pass. relinqui, restare. Maḥ. 3. 11558.

c. *ava* praef. *vi* relinquere. Maḥ. 3. 13661.

c. *pari* relinquere. Pass. 1) relinqui. Ḥit. 53. 14. 2) privari, c. abl. Ḥit. 100. 22: *śarîrad'armakôśêb'yaḱ ... parihîyatê*; N. 19. 33. 3) viribus privari, debilitari, confici, tabescere. Ur. 40. 10 infr.: *parihîyamânâir aṅgâiḱ*; Maḥ. 3. 12858. 4) deesse, deficere, desiderari. Maḥ. 1. 747: *yat kińćid asmadgṛhê*

parihíyatê tad iččâmy aham aparihíyamâ-nam b'avatâ kriyamâṇam.

c. *pra* 1) relinquere. B'. 2. 39. 55. 2) discedere. N. 26. 25: *sâuhârdanččâi 'va tvattô na kadâčit prahâ-syati.* — Pass. i. q. pass. simpl. sgf. 3. Man. 4. 41.

c. *pra* praef. *vi* privari. *viprahîṇa* privatus, c. instr. Mah. 1. 8142.

c. *vi* relinquere. N. 9. 32. B'. 2. 22. — Mah. 3. 8406. fut.: *vigahišyasi* pro *vihâsyasi.* — Etiam âtm. Mah. 2. 2604: *na vihâsyê vañ.* — *vihîna* 1) privatus, orbatus. N. 17, 22: *pitrâ vihînâu*; R. Schl. II. 52. 37: *tvadvihînañ* te privatus, sine te. 2) solutus, liberatus, liber. Rag'. 18. 13: *anarťâir vyasanâir vihînañ.*

2. हा *há* 3. âtm. *gihê'* (anom. v. gr. 332), praet. mltf. *áhâsi.* Ire, cedere, recedere. Rgv. 37. 7: *gihîta parvatô giriñ.* (Cf. *hi*, gr. κιχάνω [κίχημι] forma redupl., cf. Pott 2. 691.)

c. *ut* 1) surgere. Rgv. 105. 18: *uggihîtê*; 9. 4: *prati tvâm udahâsata.* 2) trans. sursum movere. B'att. 3. 47: *akšib'ruvam uggihânañ* (schol. *ûrďvan nayan*).

c. *sam* ire. Nalôd. 1. 54: *samahâsta mudam.*

हानि *hâ'ni* f. (r. *hâ* s. *ni* pro *ti*) relictio. B'. 2. 65.

हायन *hâyana* n. (ut videtur, a r. *hay* vel *hi* ire, s. *ana*) annus. H. 4. 23.

हारिन् *hârín* (r. *har hr* s. *in*) capiens, rapiens, in fine comp. N. 13. 4.

हार्द *hârda* n. (a *hrd* cor, s. *a*) amor. Ur. 85. 10.

हालहल *hâlahala*, etiam हालहाल *hâlahâla* et हालाहल *hâlâhala* n. veneni genus. Hit. 23. 5: *ha-lâhalañ višam.*

हाव *hâva* m. (ut videtur, a r. *hvê* clamare, s. *a*, cf. gr. 408) nugae, ineptiae, deliciae feminarum. (Wils.: any feminine act of amorous pastime, or tending to excite amorous sensations, coquetry, blandishment, dalliance.) In. 2. 32.

हासिन् *hâsín* (r. *has* s. *in*) ridens, subridens, in fine comp. N. 3. 14.

हाहाभूत *hâhâb'ûta* adj. (e *hâhâ* heu! heu! et *b'ûtâ* qui est) heu! heu! clamans. Sâ. 2. 23. N. 17. 31.

1. हि *hi* 5. par. (anom. v. gr. 402. 509; *gatâu* K. *ga-tâu varddâanê* V.) 1) ire. 2) mittere. Rgv. 34. 11: *vagrañ hinvanti*; B'att. 14. 36: *gadâ śakragitâ gig'yê* (schol. *prahitâ, prêšitâ*). Vid. praef. *pra.* 3) augere, amplificare. Rgv. 23. 17: *tâ nô hinvantv adʻvaram.* 4) tueri. Rgv. 18. 4. (Cf. 2. *hâ*, *gâ*; fortasse lat. *cieo*, gr. κίω cum *c*, κ = *h* sicut in *cor*, κέαρ; v. *himá.*)

c. *pra*: *prahiṇômi* (v. gr. 94[b]. annot.) mittere. A. 8. 30: *tân aham ... prâhiṇvañ yamasâdanam*; 8. 8: *astram ... prâhiṇavam*; 9. 17. In. 4. 2. — Mah. 2. 1244: *sa dûtân prâhiṇôt*; Rag'. 12. 84: *rať an tasmâi pragig'âya purandarañ.*

2. हि *hi* conj. 1) enim. Br. 1. 16. B'. 3. 5. 2) particula interrogativa. H. 3. 17. 3) quidem, certe. M. 6. 22. 26. 27.

हिंस् *hins* 7. 1. et 10. par. interdum 1. âtm. *hinásmi, hínsâmi, hínsê, hinsáyâmi* (scribitur *his*, gr. 110[a]) 1) ferire, pulsare, offendere, laedere, violare, vexare, affligere. B'att. 17. 13: *ahinsan muštib'iñ*; Mah. 3. 1091: *hinsyâčča hinsitañ*; 13685: *hinsitô na hinsêta*; Man. 4. 162: *na hinsyâd brâhmaṇân*; 7. 73: *arayô na hinsanti nrpan durgasamâ-śritam*; 2. 180: *hinasti vratam âtmanañ.* 2) occidere, interficere. H. 4. 15: *na tâvad êtân hin-sišyê*; Man. 5. 42: *paśûn hinsan*; Mah. 3. 13289: *tvañ hy ênam mâ hinsîñ*; 13030: *anyônyam parimušṇantô hinsayantaśča mânavâñ.* (Cf. *han* unde *hins*, sicut e. c. *lips* pro *lilaps* a *lab'*, v. gr. 490. Huc trahi posset germ. vet. *geis-la* flagellum, nostrum *Geifsel.*)

c. *upa* laedere, violare, vexare, affligere, damnum facere. Man. 2. 73. 11. 26. R. Schl. II. 9. 4.

c. *vi* i. q. simpl. sgf. 2 et 3. Man. 8. 238. R. Schl. I. 14. 15. II. 72. 44.

हिंसा hinsá f. (r. hins s. á) offensio. B'. 18. 25 (cf. ahinsá).

हिंस्र hinsra (r. hins s. ra) adj. internecivus, perniciosus, atrox, saevus. Subst. m. bestia rapax, perniciosa. Rag'. 2. 62.

1. हिक्क् hikk 1. par. âtm. (avyaktê śabdê K. kûģê V.) singultire.

2. हिक्क् hikk 10. âtm. (hinsâyâm K. hinsê V.) i. q. hins.

हिडिम्ब hiḍimba vel हिदिम्ब hidimba m. nom. pr. Râkśasi.

हिडिम्बा hiḍimbâ vel हिदिम्बा hidimbâ f. nomen Hiḍimbi uxoris.

हिण्ड् hinḍ 1. âtm. (anâdarê K. anâdarê gatâu V.; scribitur hiḍ) vilipendere, ire. Cf. hêḍ.

हित hitá v. d'â et hi.

हित्वा hitvâ v. hâ.

हिदिम्ब hidimba v. hiḍimba.

हिदिम्बा hidimbâ v. hiḍimbâ.

हिन्व् hinv 1. par. (prîtâu; scribitur hiv) exhilarare. Cf. inv.

हिम himá (ut videtur, a r. hi, quod hac in formatione fluere significare videtur, s. ma, v. snu) subst. m. nix, v. himavant, himâlaya. Adj. frigidus, v. himânśu. (Cf. slav. ЗИМА zima hiems, lit. žiëma id., gr. χιών, χεῖμα; lat. hiems, hibernus; hib. geimhre, geimhrith, geimhreadh „winter", v. Pictet p. 66 et himartu apud Wils. ed. 2; gamh „winter, cold".)

हिमवन्त् himavant m. (nive praeditus, a praec. s. vant vat) nomen montis, Himavans.

हिमांशु himânśu m. (frigidos radios habens, Bah. e himá et anśú) luna. Am.

हिमानी himânî f. (a himá s. âna in fem.) nix. Nalôd. 2. 5.

हिमालय himâlaya m. (nivis sedes, e himá et âlaya domus, sedes) Himâlayus, cognomen Himavantis montis.

हिरण्मय hiranmaya (forma anomal. a híranya aurum, s. maya) aureus. In. 2. 24.

हिरण्य híranya n. 1) aurum. N. 9. 12. 2) divitiae, opes.

हिरण्यकशिपु hiranyakaśipu m. (e praec. et kaśipu 1) cibus. 2) vestimentum, in du. cibus et vestimentum) nom. pr. Asuri. Su. 1. 2.

हिरण्यपुर hiranyapura n. (e híranya et púra) nomen urbis Asurorum. A. 10.

हिल् hil 6. par. (hâvakaranê K. hâvakrtâu V.) nugari, ineptire, ludicra agere (de feminis amore captis). Wils. „to express amorous inclination, to dally, to wanton, to sport amorously" (v. hâva).

हीन hîná v. hâ.

हु hu 3. par. ģúhômi. Diis offerre, sacrificare, litare. Su. 1. 9: âtmamânsâni ģuhvatâu; B'. 9. 27: yaģ ģuhôśi dadâsi yat; Man. 4. 22: êtân êkê mahâyaģnân ... indriyêśv êva ģuhvati; Rag'. 13. 45: tanum apy ahâuśît; Mah. 3. 10761: ģuhâvâ 'gnâu gatâm; R. Schl. II. 41. 9: agnihôtrâny ahûyanta; Dr. 6. 21. — C. acc. personae cui sacrificatur. Sâ. 1. 25: hutvâ 'gnim; Man. 2. 186: ģuhuyât samidb'ir agnim; Mah. 2. 1154: yô ģuhuyâd vib'um. — hutá 1) sacrificatus. B'. 1. 24; v. hutâśa, hutab'uģ. 2) is cui sacrificatum est. Sâ. 1. 21: sâvitryâ hutayâ. — Caus. hâváyâmi facio ut quis sacrificet. R. Schl. II. 25. 25. (hu e d'u vel d'û, gr. ΘΥ, θύω, θυσία, θῦμα, θύτης cet., v. d'ûmá et gr. 104.)

c. ut praef. ab'i i. q. simpl. Rag'. 1. 53.

1. हुड् huḍ 1. âtm. (gatâu) ire. Cf. hûḍ.

2. हुड् huḍ 6. par. (sang'âtê K. magnê sang'ê V.) colligere, coacervare, submergi. Vid. sq.

हुण्ड् hunḍ 1. par. (sang'âtê K. sang'ê V.) colligere, coacervare. Vid. 2. huḍ.

हुर्छ् hurc 1. par. (kâuṭilyê proprie hûrc, unde hûrcâmi, ģuhûrca cet., v. murc) inflexum esse.

ह्वल् *ḥul* 1. par. (*ḥatâu* K. *ḥatâu čadi* V.) ferire, occidere, tegere. Cf. *ḥan*.

हुतभुज् *hutab'uǵ* m. (qui sacrificatum edit, e *ḥutá* et *b'uǵ*) ignis, et deus ignis. Ur. 6. 13. Vid. sq.

हुतवह *ḥutavaḥa* m. (e *ḥutá* et *vaḥa* ferens, auferens) id. Ritu-S. 1. 27.

हुताश *ḥutâśa* m. (e *ḥutá* et *aśa* edens) id. N. 4. 9.

हुताशन *ḥutâśana* m. (e *ḥutá* et *aśana* edens) id. N. 5. 38.

हुहु *ḥuḥu* m. nom. pr. Gand'arvi. In. 2. 14.

हुङ्कार *ḥûñkâra* m. (ex interj. *ḥûm* et *kâra* confectio) actio mysticam syllabam *ḥûm* exclamandi. R. Schl. I. 75. 17. Dêv. 6. 9. Up. 22.

हूड् *ḥûḍ* 1. âtm. i. q. 1. *ḥuḍ*.

हृच्छय *hṛččaya* m. (qui in corde jacet vel dormit, e *ḥṛd* cor et *śaya*) amor et deus amoris. In. 5. 44. N. 1. 17.

हृद् *ḥṛd* n. cor. N. 1. 18. (*ḥṛd* correptum e *ḥard*, v. gr. comp. 1; lat. *CORD*, *cor*; gr. κέαρ; goth. *hairtô*, them. *hairtan*, v. gr. comp. 141; nostrum *Herz*. De gr. καρδία, lit. *širdis*, slav. *srŭdĭze*, hib. *cridhe*, v. sq. *ḥṛ́daya*.)

हृदय *ḥṛ́daya* n. 1) cor. Br. 1. 5. N. 9. 4. 26. 2) notitia, scientia. N. 14. 21. 20. 29. (Vid. *ḥṛd* et cf. slav. *srŭdĭze* neut., them. *srŭdĭsjo*; gr. καρδία nititur fem. formâ *ḥṛdayâ*; ita lit. fem. *širdis*, gen. *širdiĕ-s*, vel *širdē-s*. Etiam hib. *croidhe* vel *cridhe* masc. cor potius ad *ḥṛ́daya*, e *ḥardaya*, quam ad *ḥṛd* referendum esse censeo. Respiciatur deriv. *croidhea-mhuil* „hearty, generous".)

हृद्य *ḥṛdya* (a *ḥṛd* s. *ya*) amoenus, jucundus, gratus, suavis, amatus. B'. 17. 8.

हे *ḥê* interj. vocandi. Lass. 8. 18. 20. 12.

हेट् *ḥêṭ* 1. par. (*vâd'âyâm* K. *vâd'ê* V.) vexare.

1. हेठ् *ḥêṭ'* 1. par. id.

2. हेठ् *ḥêṭ'* 6. par. (*k'aćê* V.) i. q. 1. *k'ać*. Cf. *ḥaṭ*.

1. हेड् *ḥêḍ* 1. âtm. (*anâdarê*) vilipendere, negligere. R. Schl. II. 68. 22: *aḥêḍamânâs tvarayâ sma dûtâ râtryân tu tê tat puram êva yâtâñ*.

2. हेड् *ḥêḍ* 1. par. (*vêšṭanê* K. *vêšṭê* V.) vestire, circumdare. Cf. *ḥôḍ*.

हेति *ḥêti* f. 1) sagitta. B'ar. 2. 36. 2) splendor solis. 3) flamma. (Am.: *ravêr arćišća šastrañća vaḥniǵvâlâća ḥêtayañ*.)

हेतु *ḥêtú* m. (fortasse a r. *ḥi* s. uṇâd. *tu*) 1) causa, ratio. Su. 1. 23. N. 25. 10. 2) conditio, pactum. Dr. 9. 10.

हेतुता *ḥêtútâ* f. (a praec. s. *tâ*) abstractum praecedentis. Hit. 13. 10.

हेतुमत् *ḥêtumant* (a *ḥêtú* s. *mant mat*) causâ praeditus. B'. 13. 4.

हेम *ḥêmá* n. aurum.

हेमन् *ḥêmán* n. id. Rag'. 1. 10.

हेष् *ḥêš* 1. âtm. hinnire. B'aṭṭ. 14. 5: *ḥayâ ǵiḥêširê*.— *ḥêšitá* n. hinnitus. Maḥ. 1. 2820: *ḥêšitasvana*. (Cf. *ḥrêš*; fortasse lat. *hinnio* per assim. e *hisnio*, quod deduci posset a nomine actionis *ḥêšaṇa* ejecto *a*.)

हेषा *ḥêšâ* f. (r. *ḥêš* s. *â*) hinnitus. Am.

हेषिन् *ḥêšin* m. (r. *ḥêš* s. *in*, nisi a praec. s. *in*) equus.

हैम *ḥâimá* (fem. -*î*, a *ḥêmá* s. *a*) aureus. Mêg'. 74.

हैमवत *ḥâimavata* adj. (a *ḥimavant* Ḥimavans, s. *a*) ḥimavanticus. Dr. 5. 5.

होड् *ḥôḍ* 1. âtm. (*anâdarê* K. *gatâu anâdarê* V.) vilipendere, ire. Cf. *ḥêḍ*, 1. *ḥuḍ*, *ḥûḍ*, *ḥâuḍ*, *ḥruḍ*, *ḥrûḍ*, *ḥrâuḍ*.

हौड् *ḥâuḍ* 1. âtm. (*gatâu*) ire. Vid. *ḥôḍ*.

ह्नु *ḥnu* 2. âtm. 1) eripere, auferre. B'aṭṭ. 15. 88: *yamasyâ 'ḥnôšṭa vikramam* (schol. *apanîtavân*). 2) se celare ab aliquo, c. dat., sich einem entziehen. Pâṇ. I. 4. 34: *dêvadattâya ḥnutê*. (Cf. *kiṇu*, goth. *hneivan* inclinare, *hnaivs* humilis, *hnaivjan* humiliare, germ. vet. *hnîgan* inclinare, anglo-sax. *hnîvan*, *hnîgan* id.; gr. νεύω, lat. *nuo*, v. Benfey 2. 182. Graff 4. 1127.)

c. *apa* celare, occultare, abnuere. Man. 8. 53: *nirdiśyâ 'pahnutê.*

c. *ni* id. Man. 8. 59: *yô yâvan nihnuvîtâ 'rťam.*

ह्मल् *hmal* 1. par. (*ćalanê* K. *ćâlê* V.) se movere, vacillare. Cf. *hval.*

ह्यस् *hyas* adv. heri. (Cf. gr. χθές pro χες, lat. *heri* e *hesi*, *hes-ternus*; germ. vet. *ges-ter* heri, v. gr. comp. 391.)

ह्यस्तन *hyástana* (f. *-î*, a praec. s. *tana*) hesternus.

ह्रग् *hrag* 1. par. (*sanvaranê*) tegere. Cf. *hlag.*

ह्रद *hrada* m. (r. *hrâd*, correpto *â*, s. *a*, v. sq.) lacus profundus, praesertim in Tartaro. N. 6. 13. Sâ. 7. 43.

ह्रदिनी *hradinî* f. (r. *hrâd*, correpto *â*, s. *in* in fem.) flumen. N. 12. 112. Vid. *nadî.*

ह्रप् *hrap* 10. par. *hrâpáyâmi* loqui. Cf. *hlap*, *lap.*

ह्रस् *hras* 1. par. (*śabdê* K. *ravê* V.) sonare. Cf. *hlas*, *ras.* — âtm. diminui (fortasse denom. a *hrásva* brevis). Man. 1. 83: *âyur hrasatê pâdaśah.* Caus. *hrâsáyâmi* diminuere. Man. 11. 216. Cf. *har hṛ.*

ह्रसिष्ठ *hrásiśťa*, ह्रसीयांस् *hrásîyans*, v. gr. 226. 3.

ह्रस्व *hrásva* 1) brevis. N. 18. 6. 2) angustus, arctus. N. 23. 9.

ह्राद् *hrâd* 1. âtm. (*avyaktê śabdê* K. *svanê* V.) sonare, tonare. K.: *hrâdatê mêǵah.*

ह्रादिनी *hrâdinî* f. (r. *hrâd* s. *in* in fem.) fulmen, Indri fulmen. Am.

1. ह्री *hrî* 3. par. *ǵihrêmi*, part. perf. pass. *hrîtá* et *hrîṇá.* Pudere, erubescere. Ragʿ. 15. 41: *ǵihrâya râǵavah.* — *hrîtá* pudens, pudibundus. N. 13. 30. (Cf. *hrîć*, slav. *sram-i-ti* pudore afficere cum *s* = *h* sicut in *srŭdïze* cor, v. *hṛ́daya*; fortasse germ. vet. *HRU*, *RU* poenitere, *hriwu*, *riwu*, *hrau*, *rou*, *hruumês*, *ruun*; *hriuwa*, *riuwa*, *riwa* poenitentia; anglo-sax. *hreova* id., v. Pott 1. 209. Graff 4. 1142.)

2. ह्री *hrî* f. pudor.

ह्रीछ् *hrîć* 1. par. i. q. *hrî.* (Huc trahi posset goth. *id-reiga* poenitentia, nisi pertinet ad *ranǵ.*)

ह्रीमन्त् *hrîmant* (a *hrî* pudor, s. *mant mat*) pudibundus. Dr. 8. 44.

ह्रुड् *hruḍ*, ह्रूड् *hrûḍ*, ह्रौड् *hrâuḍ* 1. âtm. (*gatâu*) ire.

ह्रेष् *hrêś* 1. âtm. hinnire. Mah. 4. 2000: *hrêśamâṇâir vâǵibʿih.* — *hrêśitá* n. hinnitus. Mah. 3. 11764. — Caus. adhinnire alicui c. acc. Mah. 3. 11764: *hrêśayâmâsur anyônyan hrêśitâih.* (Vid. *hêś*, *hêśin* et cf. germ. vet. *hros* equus, angl. *horse*, nostrum *Roſs*, gr. χρό-μη, χρεμέθω, χρεμίζω.)

ह्लग् *hlag* 1. par. (*sanvaranê*) tegere. Cf. *hrag.*

ह्लप् *hlap* 10. par. *hlâpáyâmi* (*bʿâśanê* V.) loqui. Vid. *hrap.*

ह्लस् *hlas* 1. par. sonare. Vid. *hras.*

ह्लाद् *hlâd* 1. âtm. gaudere, laetari. Mah. 1. 3036: *hlâdatê ǵanitâ prêkśya (putram).* — Cum loc. rei. Mah. 1. 3037: *hlâdantê (narâh) svêśu dârêśu ǵarmârtâh salilêśv iva.* — Caus. exhilarare. R. Schl. II. 44. 10: *śayânam anaǵan râtrâu ... raśmibʿih sanspṛśan śîtâiś ćandramâ hlâdayiśyati.* (Cf. anglo-sax. *glæd* laetus, splendens; angl. *glad*, germ. vet. *glat* splendens; hib. *gairdim* „I rejoice", nisi pertinet ad *gardʿ gṛdʿ* q. v.; slav. *rad* laetus, *radośća* laetitia; fortasse gr. γῆθος, γηθέω, ejectâ liquidâ, transpositâ aspiratione; fortasse γαίω e γαίθω vel γαθίω; lat. *gaudeo.*)

c. *â* caus. exhilarare. N. 21. 8: *mamâ "hlâdayatê ćêtah.*

c. *pra* caus. par. âtm. id. R. Schl. I. 9. 56: *prahlâdayan*; Mah. 1. 7190: *prahlâdayadʿvam*; Ur. 86. 14: *prahlâdayasva.*

ह्वर् ह्वृ *hvar hvṛ* 1. par. (*kâuṭilyê*) curvum, flexuosum esse. (Vid. *prahva*, *upahvara* et cf. *dʿvar dʿvṛ*, lat. *vârus*, hib. *fiar* „crooked, inclined", *fiaraim* „I incline, bend", *fiaras* „crookedness".)

ह्वल् *hval* 1. par. (*ćalanê* K. *ćâlê* V.) vacillare, titubare. (Cf. germ. vet. *wallôn* ambulare, errare, volitare.)

c. *vi* id. Mah. 1. 214: *sańǵńâń nô 'palab'ê sûta manô vihvalatî 'va mê*; R. Schl. II. 13. 4: *pratyuvâća tatalî krudd'ô muhûrtań vihvalann iva.* — *vihvalita* vacillans, titubans. R. Schl. I. 9. 15: *madavihvalitâń kâśćit prapatanty utpatantića.*

ह्वे *hvê* 1. par. âtm. (*hu*, *hû* v. gr. 577) vocare, advocare. Su. 3. 10: *viśvakarmâṇam ahvayat* (ed. Calc. *âhvayat*); R. Schl. II. 34. 11: *âryô hvayati vô râǵâ*; Mah. 1. 3393: *mâćâi 'nâń śayanê hvayê.* (Slav. *zv-a-ti* vocare; island. vet. *hvîa* hinnire, germ. vet. *hwaijôn* id., *hwaijôt*, *hweijôt*, *weiôt* binnit, v. Graff 4. 1223; fortasse goth. *hrôpja* voco = scr. *hvâpayâmi*, sicut caus. secundum generalem regulam sonaret, pro quo anomale *hvâyáyâmi* [gr. 466], mutato *v* in *r* [v. gr. comp. 20], servatâ tenui *p*, sicut in *slêpa* dormio, v. *svap*; germ. vet. *hrôfu*, *ruafu* cet.; nostrum *rufe*; fortasse hib. *guilim* „I weep, cry, bewail" = *hvâyâmi*, mutato *y* in *l* [v. *yâkrt*], nisi pertinet ad 2. *gar* [*gf*].)

c. *â* 1) advocare. R. Schl. II. 58. 1: *âǵuhâva tań sûtam*; 91. 12: *âhvayê viśvakarmâṇam*; N. 5. 1: *âǵuhâva mahîpâlân ... svayańvarê.* 2) provocare (ad pugnam vel ludum). Mah. 2. 879: *tvâm âhvayâmahê râǵan st'irô yud'yasva*; 4. 342: *sarvamallân at'â "hvayat*; Rgv. 32. 6: *â hi ǵuhvê mahâvîryam*; In. 5. 7: *śaśinań vaktraćandrêṇa sâ "hvayantî 'va*; N. 12. 83: *âhûya* provocando, post provocationem. — Caus. *âhvâyayâmi* advocari jubeo. Rag'. 15. 75: *kavim âhvâyayâmâsa.*

c. *â* praef. *upa* id. sgf. 2. Mah. 2. 1765: *upâhvayasva tam.*

c. *â* praef. *sam* 1) convocare. Su. 2. 9: *sâinikâńśća samâhûya.* 2) provocare (ad pugnam vel ludum). Mah. 2. 1518: *tvâń samâhvayatê*; 4. 346: *b'îmô mallań samâhvayat*; 5. 35: *gând'ârarâǵasya sutam matâkśań samâhvayad dêvitum.*

[I]NDEX VERBORUM COMPARATORUM.

[N]umerorum signa indicant paginam, litera *a* et *b* columnam primam aut secundam; Praef. est praefatio.

INDEX VERBORUM COMPARATORUM.

Numerorum signa indicant paginam, litera *a* et *b* columnam primam aut secundam; Praef. est praefatio.

A. E linguis Indicis.

1) Vocabula Prâcritica.

2) Vocabulum Hindostanicum.

B. E linguis Iranicis.

1) Vocabula Şendica.

2) Vocabula linguae Persicae veteris.

3) Vocabulum Medicum.

4) Vocabula Neopersica.

INDEX VERBORUM COMPARATORUM.

Numerorum signa indicant paginam, litera *a* et *b* columnam primam aut secundam; Praef. est praefatio.

---

5) Vocabula Ossetica.

C. E linguis Graeciae.

1) Vocabula Graeca.

2) Vocabulum Neograecum.

3) Vocabulum Zaconicum.

D. E linguis Italiae.

1) Vocabulum Oscicum.

2) Vocabulum Umbricum.

3) Vocabula Latina.

4) Vocabula Franco-Gallica.

5) Vocabulum Valachicum.

E. E linguis Letticis.

1) Vocabula veteris linguae Borussorum.

2) Vocabula Lituanica.

---

*) Vid. gramm. comp. I. § 92 *h*. p. 145. not. *.

3) Vocabula Lettica.

F. E linguis Slavicis.

1) Vocabula linguae Slavicae veteris.

2) Vocabula Slovenica.

3) Vocabula Serbica.

4) Vocabulum Bohemicum.

5) Vocabula Polonica.

6) Vocabula Russica.

G. E linguis Germanicis.

1) Vocabula Gothica.

2) Vocabula linguae Germanicae veteris.

3) Vocabula linguae Germanicae mediae.

4) Vocabula linguae Germanicae noviciae.

5) Vocabula linguae Saxonicae veteris.

6) Vocabula Anglo-Saxonica.

7) Vocabula Anglica.

8) Vocabula linguae Islandicae veteris.

H. E linguis Celticis.

1) Vocabula linguae Celticae veteris.

2) Vocabula Hibernica.

3) Vocabula Scotica.

Omissa sunt ac suis locis inserenda:

EMENDANDA.

---

pag. 7 a. lin. 19 lege *bʿavant* pro *bʿavat*.
pag. 21 a. lin. 1 lege अर्घ्य pro यर्घ्य.
pag. 37 b. lin. 25 lege praef. pro pranf.
pag. 40 a. lin. 10 lege आशुशुचाणि pro अशुशुचाणि.
pag. 44 b. lin. 7 infra lege *aiśma* pro *aèśma*.
pag. 53 a. lin. 15 lege उदञ्च् *udáńć* pro उदच् *úddć*.
pag. 53 b. lin. 9 infra उद्घाटिन् *udgʿâṭin* mutandum esse in उद्घातिन् *udgʿâtin* docet Böhtl. ad Śak. p. 153.
pag. 65 a. lin. 7 lege goth. *ibns* pro *ibus*.
pag. 100 a. lin. 10 lege *kʿsatʿra* pro *kʿšatʿra*.
pag. 112 a. lin. 15 infra lege *gluńbokŭ* pro *glûbоŭ*.
pag. 131 b. lin. 24 interpange actio, factum, vitae ratio.
pag. 138 a. lin. 13 lege *ǵf* pro *gf*.
pag. 142 a. lin. 9 lege σκότος pro σκοτός.
pag. 152 a. lin. 11 lege apertus pro aperta.
pag. 154 b. lin. 13 infra lege *kiusa* pro *kiusu*.
pag. 164 b. lin. 4 infra lege *dewynì* pro *dewyni*.
pag. 165 b. lin. 14 lege -τερος pro -τέρος.
ib. lin. 21 lege *tearnaim* pro *tearanaim*.
pag. 167 a. lin. 9 lege *threiha* pro *treiha*.
pag. 168 a. lin. 9 infra adde *tarḥ tṛḥ*.
pag. 169 b. lin. 1 lege τῆμος pro τημος.
pag. 175 a. lin. 6 infra lege *trâ* pro *tra*.
pag. 183 b. lin. 12 lege *doighir* pro *dvighir*.
pag. 185 b. lin. 17 lege διά-δη-μα pro δια-δή-μα.
pag. 197 a. lin. 11 lege deus pro dens.
pag. 202 b. lin. 4. 5 lege *upakramâiḱ* pro *upakramaiḱ*.
pag. 216 a. lin. 13. 14 divide man-slaughter.
pag. 234 b. lin. 5 lege περυσινός pro περισυνός.
pag. 238 a. lin. 4 infra lege *pâdû'* pro *pâdú'*.
pag. 249 a. lin. 4 lege प्रकोप pro पकोप.

pag. 256 b. lin. 13 infra lege *fwn* pro *fion.*
pag. 265 b. lin. 9 infra lege *ana-buș-ns* pro *ana-buz-ns.*
pag. 267 a. lin. 15 lege ṣend. *mrû* pro *mru.*
pag. 281 a. lin. 6 lege goth. *brahv* pro *braho.*
pag. 281 b. lin. 12 lege ऋलच् pro ऋल्च्.
pag. 288 b. scribenda erat radix मार्ज् मृज् *mârǵ mṛǵ* pro मर्ज् मृज् *marǵ mṛǵ.* Vid. gr. comp. §. 1 p. 5.
pag. 289 b. lin. 13 infra lege ἀμαλός pro ἄμαλος.
pag. 304 a. lin. 8 lege ἧπα(ϱ)τ-ος pro ῥπα(ϱ)τ-ος.
pag. 319 a. lin. 19 lege *ramaṇtya* pro *ramantya.*
pag. 320 a. lin. 11 infra lege राख् *râk'* pro राच् *râkś.*
pag. 325 b. lin. 20 lege vêd. pro vet.
pag. 336 b. lin. 16 lege *-laus, -lusum* pro laus, lusum.
pag. 354 b. lin. 15 lege वसन्त pro वसन्त्.
pag. 372 b. lin. 12 lege *wibu* pro *wiba.*
pag. 381 a. lin. 20 lege *śatá* pro *satá.*
pag. 388 a. lin. 14 adde *śilt.*
pag. 390 b. lin. 12 infra lege *śudd'á* pro *sudd'á.*
pag. 456 a. lin. 26 lege Ἥφαιστος pro Ηφαιστος.
pag. 476 c. lin. 18 infra lege 39 a. pro ʒ9 a.
Usque ad pag. 171 saepius B'aṭṭ. = B'aṭṭi-Kâvya legendum est pro B'att.

In vocabulis linguae slavicae veteris, russicae, lituanicae nonnumquam scriptura antiquior mutanda immutata remansit. Ita saepius omissum est *ŭ* finale vocabulorum slavicorum; pro *uń* nonnullis locis remansit *ú*, pro *ƒ* ζ. Pro formis russicis ut *černyĭ* p. 92 b, *ṣiltyĭ* p. 120 b etc. scribendum est *černüĭ*, *ṣiltyĭ* etc. Terminatio futuri lituanici ubi *su* legitur, in *siu* mutanda est. Pro lit. *ie* nunc scribitur *ē*, pro *cź ć*; itaque e. c. legendum est *prētelus* pro *priē-telus* p. 258 a, *rēwa* pro *riewa* p. 123 a, *ćystybe* pro *cźystybe* p. 391 a etc. De singulis verbis v. Indices.

Ex officina academica.

